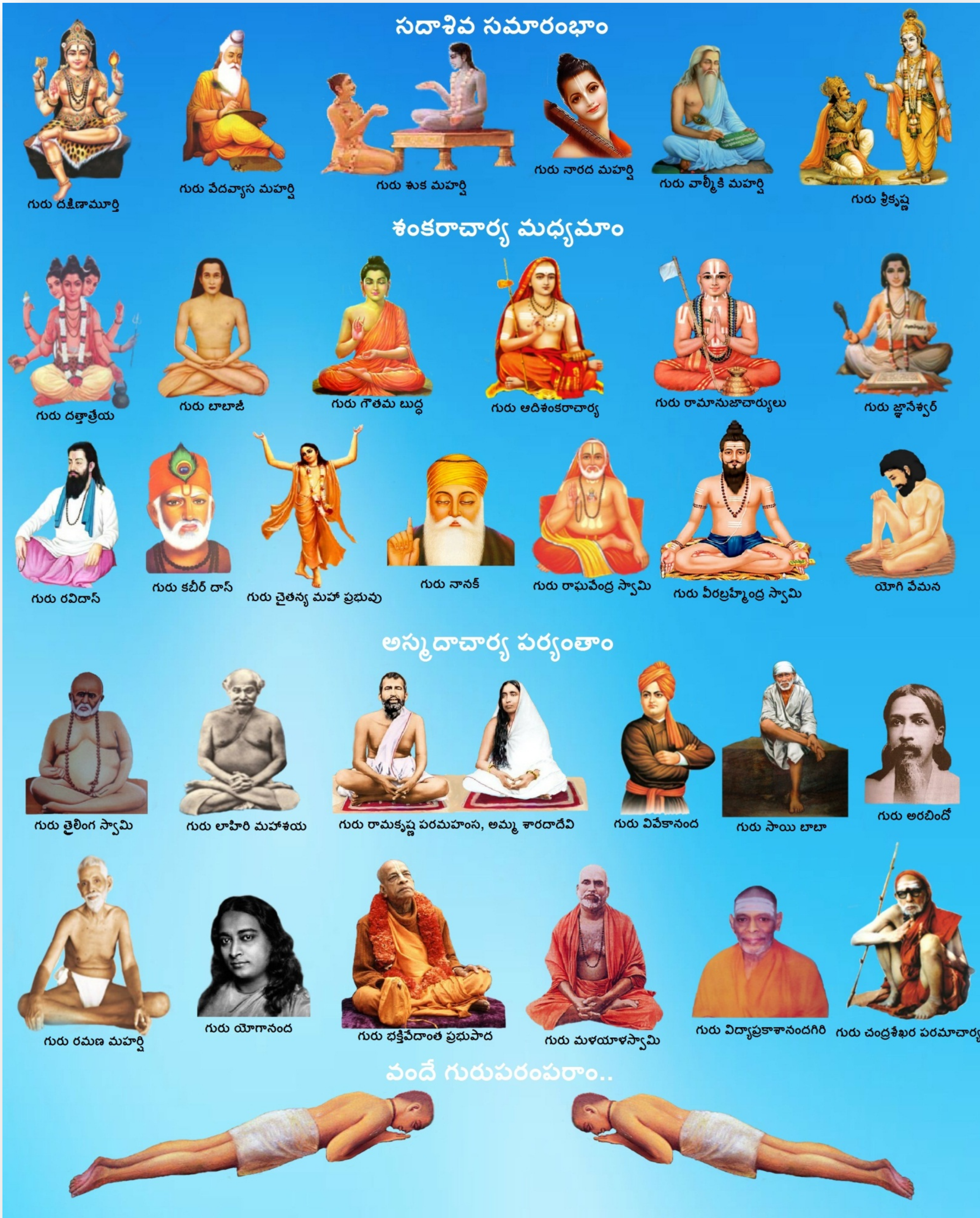
పురాణములు

విచారణ

సంపూర్ణ దేవీ భాగవతము

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ దేవీ భాగవతము

మహాకవి దాసు శ్రీరాములు

మహాకవి దాసు శ్రీరాములు స్మారకసమితి
హైదరాబాదు
1978

దేవీ భాగవతము

చ॥ వినఁబడె ముగ్గు పోతయ కవిప్రవరుం డొక వందయేండ్లకున్
మును వెలిగించె భాగవతమున్ సరసంబుగనంచు, దీని ము
ద్రణమున నాల్గు స్కంధములు దాటినవెన్క; నతండు నాదు వం
దనముల కర్హుఁ డెంతయును ధన్యుఁ డతండుగదా ధరాస్థలిన్.

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణుల న్గొనియాడి మ్రొక్కెదన్
సరసులు నాదు మిత్రులును సర్వజన స్తవనీయపాండితీ
భరితయశుల్ తెలుంగునను భాగవతంబు రచింపఁబూనిరం
చెరిగితి వారివల్ల గణియింపరు నా యపరాధపుంజమున్.

క్రొన్నుడి

ముక్కోటి యాంధ్రుల మన్ననల నంది నేడు ముచ్చటగా మూడవ ముద్రణ మంది పాఠకమహాశయుల హస్తముల నలంకరించుచున్న దీ "శ్రీమదాంధ్ర దేవీభాగవతము".

గ్రంథకర్త శ్రీ దాసు శ్రీరాములుగారు క్రీ. శ. 19 వ శతాబ్ద్యుత్తరభాగమందును 20 వ శతాబ్ద్యారంభముననను మహాకవిగా ఖ్యాతిగన్న మహామనీషి. వా రనేక శాస్త్రములందు సిద్ధహస్తులు. ఏకసంథాగ్రాహులు. బహుముఖప్రజ్ఞావంతులు, లఘుకృతులలో పేరెన్నిక గన్న "తెలుఁగునాఁడు"నందలివియు, బృహద్గ్రంథమయిన శ్రీదేవీభాగవతములోనివియు నగు పద్యము లిప్పటి కవులకుగూడ కంఠస్థములే.

శ్రీ దాసు శ్రీరాములుగారు రచించిన పొత్తములలో కొన్ని ముద్రితములయ్యు లభ్యమగుట కడు దుస్తరముగా నున్నది. కొన్ని శిథిలము లయినవి. మఱియు కొన్ని వ్రాతప్రతులుగానే నిలిచిపోయినవి. వీరి రచనలను జిజ్ఞాసువులకు లభ్యములు కావించుటద్వారా వీరి ఖ్యాతిని పునరుద్ధరణ మొనర్చుట ముఖ్యవిధిగా నెంచి మేము 1973 వ సంవత్సరము డిసెంబరు మాసములో "మహాకవి దాసు శ్రీరాములు స్మారక సమితి" ని హైదరాబాదులో స్థాపించితిమి. వారి గ్రంథములు సేకరించుట, వాని ముద్రణ యనున వీ సమితి ముఖ్యాశయములు.

వీనిని దృష్టియం దుంచుకొని ముద్రితములై యున్న గ్రంథములను కొన్నిటిని, అముద్రితములైన 1. కురంగగౌరీశంకర నాటికను, 2, లక్షణావిలాస మను యక్షగానమును ఇప్పటికి సేకరింప గల్గితిమి. శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రులవారిచే "రెండవ శ్రీనాథుడు"గా నేగ్రంథము వలన శ్రీరామకవిగారు భావింపబడిరో యా "తెలుఁగునాఁడు" 6 వ కూర్పు ప్రప్రథమముగా మాచే ముద్రితమైనది. ప్రబంధలక్షణములన్నియు గలిగి, వచనములో నపూర్వకథతో నొప్పు "అభినవగద్యప్రబంధము" అటుపిమ్మట ముద్రణ నొందినది. ఆ తదుపరి వీరి జయంతి సంచిక. గ్రంథకర్తగారికి 'మహాకవి'యను బిరుదమును సమకూర్చిన ఈ దేవీభాగవతము నాల్గవది. ఈ ముద్రణమునందు వెనుకటి కూర్పులలోని దోషములు సవరింపబడినవి.

శ్రీ దాసు శ్రీరామామాత్యులవారు రచించిన యేగ్రంథమైన మా కందజేసియైనను, లేక యది లభించుతావు నెఱుకపఱచియైనను మా యత్నము సఫల మొనరింప పాఠకమహాశయులను ప్రార్థించుచున్నాము.

మా కీ గ్రంథముద్రణమున సహాయ మొనర్చిన యెల్లరకు కృతజ్ఞతలు.

మాకు చేదోడు వాదోడుగా నుండియు, నిర్మాణమునకు పెక్కువిధముల దోడ్పడియు, మాకు సమధికోత్సాహము గల్పించిన "ఆంధ్రప్రదేశ సాహిత్య అకాడమి"వారికి మా ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

దాసు పద్మనాభరావు,

అధ్యక్షుడు

మహాకవి దాసు శ్రీరాములు స్మారక సమితి.

హైదరాబాదు

20—7—1978

ఆంధ్రదేవీభాగవతము

పీఠిక

ఆన 1900 సంవత్సరారంభమున గ్రంథకర్త దేవీభాగవతాంధ్రీకరణము నారంభించి యెనిమిమాసములలో నాపని పూర్తిచేసి శుద్ధప్రతి నొకదానిని స్వహస్తమున వ్రాసి ముద్రణ కొసంగిరి. కాని యా సమయమున వారి స్వకీయ ముద్రాక్షరశాలలో సర్కారు పనులు అధికముగ నుండుటచేతను, ముద్రాయంత్ర పరికరములు మితముగ నుండుటచేతను, నీగ్రంథము తమ ముద్రణాలయమున ముద్రించుట కవకాశము గలుగదయ్యె.

కావున నితర ముద్రణాలయములలో నీకార్యమును నిర్వహించవలసిన యావశ్యకత గలిగినది. ఆకారణముచేత నీగ్రంథము 1907 వ సంవత్సరమువరకు బయలుపెడల వలను బడలేదు. అప్పటి కొక సంవత్సరమునకు ముందు గ్రంథకర్తకు శరీరమందు జాడ్యమేర్పడెను. సవరణపత్రములను మిక్కిలి జాగరూకతతో జూడ శక్తి చాలక యుండెను. వారి శరీరము నానాటికి స్వాస్థ్యము తప్పుచుండుటయు, ముద్రణ మాలస్యముగ జరుగుచుండుటయు, దెలిసి కొని వెంటనే యప్పటికి ముద్రితముగాక నిలచియున్న చివరి యైదుస్కంధములు తమ ముద్రణాలయముననే పని జరుగున ట్లేర్పాటుచేసిరి.

ఈ గ్రంథముయొక్క ముద్రణము ముగిసిన పదిమాసములలో గ్రంథకర్త మృతి జెందెను. సావధానముగ నీ గ్రంథమును తిరిగి పరిశీలించుటకుగాని ముద్రణాస్ఖాలిత్యము లను బరికించుటకుగాని తగిన యవకాశము గ్రంథకర్తగారి జీవితకాలమున వారికి జిక్కకుం టచే నిందు నచ్చటచ్చట గొన్నిలోపము లుండునేమో యని శంక పొడమెడిని. అట్టి లోపము లెచటనైన గాన్పించినచో చదువరులు వానిని మాకు దెలుప ప్రార్థితులు.

మొదటి ముద్రణ మితరస్థలములయందు జరిగిన కారణముచేతను, చిన్న యక్షరము లలో గూర్పబడి యుండుటచేతను జదువరుల కంటి కింపుగ నుండలేదు.

ఇప్పుడు పెద్దయక్షరములలో గూర్పబడి విలువగల మంచికాగితములపై ముద్రింప బడినది.

ఈ గ్రంథముయొక్క కవితారచననుగూర్చియు, కవియొక్క ప్రజ్ఞావిశేషములను గూర్చియు, నిందు ముద్రింపబడిన బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి శతావధానిగారి యుపోద్ఘాతమే చెప్పుచున్నది. కావున వేరుగ వ్రాయ నవసర ముండదు.

బెజవాడ,
1—10—1928.

దాసు కేశవరావు.

★

ఉపోద్ఘాతము

(బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని)

శ్రీ భాగవతము, అను నీ మహాపురాణము నిప్పటి కాంధ్రీకరించినవారు నలుగురు గన్పట్టుచున్నారు. మా యాంధ్రీకరణము నాఁటి కిది యాంధ్రీకరింపఁ బడనే లేదని మే మనుకొంటిమి కావుననే—

క॥ ఎన్ని పురాణమ్ములఁ దా । మన్నియు నాంధ్రీకరించి యనుకంపన్ గా
ఉన్నన్ దీనిన్ విడుతురె ? । నన్నయభట్టాది కవిజనమ్ములు మాటన్॥

అని గ్రంథారంభప్రస్తావనమున వ్రాసియుంటిమి. అది యట్లుండె. ప్రస్తుత మీ యుపోద్ఘాత మెవరి యాంధ్రీకరణమునకు సంబంధించినదనఁగా యట్టి శ్రీ దాసు శ్రీరాము మహాకవిగారి యాంధ్రీకరణమునాఁటికి ములుగు పాపయారాధ్యులవారు గ్రంథకర్తగారికి గోచరించిరి. ఆ గోచరించుటకుఁ బూర్వ గ్రంథముద్రణము కొంత జరిగిన పిమ్మటఁ దటస్థించినదని గ్రంథకర్తగారే చెప్పియున్నారు. వీరి యాంధ్రీకరణమే కాక సమకాలికులమైన మా యాంధ్రీకరణము గూడ వీరి కప్పుడే శ్రుతమైనది. కావుననే వీరు మా యుభయులను గూర్చి వ్రాసిన పద్యములు గ్రంథ పీఠికలోఁ జేరక వేఱుగా నతికింపఁ బడియున్నవి చూడుఁడు.

ఉ॥ వినఁబడె ములుగుపాపయకవిప్రవరుం డొక పండితోత్తముం
డును తెలిఁగించె భాగవతమున్ సరసంబుగ నందు శ్రీ ము
ద్రణమున నాల్గు స్కంధములు దాఁటిన వెన్క; నతండు నామ పం
దనముల కిష్టుఁ డెంతయును ధన్యుఁ డతండుగదా ! ధరాస్థలిన్. ౧

చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీమణులన్ గొనియాడి మ్రొక్కెదన్
సరసులు నాకు మిత్రులును సర్వజనస్తవనీయపాండితీ
భరితయశుల్ తెలుంగునను భాగవతంబు రచింపఁ బూని రం
చెఱిఁగితి వారివల్లఁ గణియింపకు నా యపరాధపుంజమున్॥ ౨

పై పద్యద్వయమువలన గ్రంథకర్తనాఁటికి దీని నాంధ్రీకరించినవా రిరువురు మాత్రమే యని తేలినను, ఈయిరువురకును మధ్య నింకొకరుగూడ నున్నారు. వారు

త్రిపురాన తమ్మనదొరగారు. ఈయనకొమరుఁడుగూడ మంచికవి. కీర్తిశేషులైన తమ తండ్రి గారి గ్రంథము నచిరకాలమున నుద్ధరించి యాంధ్రుల యభినందనములకుఁ బాత్రులు కానున్నారు. పావయారాఘవులవారి యాంధ్రీకరణముగూడఁ గొలఁదికాలమునఁ బ్రకటితము కావచ్చును. ఇంతకు నిప్పటి కిప్పురాణరత్నము నాంధ్రీకరించినవారు నలువు రని తేలినది. నలువురలో శ్రీరామకవిగారు తుదివారైనను ముద్రింపఁబడి యాంధ్రుల పఠనపాఠనములకు మొట్టమొదటఁ దావొసఁగినది వీరి దేవీభాగవతమే. రెండవది మాది. ఈ విలోమగతియే దీని కిఁక ముందుఁగూడ నతమగుచోఁ బిదపడి ముద్రిత మయ్యెడిది తమ్మనదొరగారి భాగవతము కావలయును. ప్రస్తుత గ్రంథకర్తగారి కులగోత్రాదులం గూర్చియు విద్యాభ్యాసాదులం గూర్చియు జీవితమునకు సంబంధించిన మఱికొన్ని ముఖ్య విషయములం గూర్చియు వీరి జ్యేష్ఠ కుమారుఁడు మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ కేశవరావు పంతులుగారిచే వ్రాయఁబడిన చరిత్రసంగ్రహ మిందే ముద్రింపఁబడియుంటచే నా విషయముల నిందుఁ బ్రస్తావింపక రచనా విషయమున మాత్రమే స్థాలీపులాక న్యాయమున నిందుం గొంతొక వివరించుచున్నాఁడను. ఇటీవల ననఁగా, నాంగ్లప్రభుత్వ మారంభమైన పిమ్మట నుద్భవించిన కవులలో నింత నింపుమింపుగ నూతన కాలికులగు కవులలోఁ బ్రాచీన సంప్రదాయముగఁ గవితాసామగ్రి సేకరించి రచనసేయఁ గడంగువారు వీరు దక్క లేరు. ఇక్కవి కవిత్వము సంప్రదాయసిద్ధ మగుటయేకాక మిగుల జనరంజకమును లోకానుభవవ్యంజకమును నగు నంశము.

' తెలుఁగునాఁడు '

అనుస్వతంత్ర రచనవలన దెలియ నయ్యెడిని.

ఉ॥ లేవరు "రెండు,రెం"డనిన లేచినవారయినన్ దటాలునన్
పోవరు, పోవుచు న్నిలిచి "పోదము పోదము" త్రోయకుం డటం
చీవరు నందు గేస్తు నలయింతురు పెండిలిలో సదస్యసం
భావనవేళఁ జూడవలె బాపనసాముల సాము లన్నియున్॥ ౧

ఉ॥ నమ్మిన నమ్మకున్న నది నాపనమా ? జను లాడికొన్న వా
క్యమ్ములు నేను జెప్పెద ధనుంపదిమో వదకో, నియోగిలో
క మ్మలివాన్యకార్యఘటక మ్మపుఁ గాని వరోపకారకా
ర్యమ్మును స్వప్రయోజనపరాయణమున్ దలపోయ నిద్ధరన్॥ ౨

పై పద్యములవలన రసజ్ఞులగువా రిక్కవిధార యెంత మనోహరమో గుఱితింపఁ గలరు. మచ్చునకు రెండుమాత్రమే చూపితిని గాని యాపొత్తము నెఱిఁగినవారు దాని

నిందు సంపూర్ణముగా నేల యుదాహరింపలే దని నాయెడఁ గినియునంతటి స్థితిలోఁ దద్ర
చన యుండు ననుట నిక్కపము. అంతదనుక నేందులకు? ఈ గ్రంథము మొట్టమొదటఁ
గొన్ని సీసపద్యములు వ్రాయఁబడి యున్నవి. ఆ రచనగూడ దై సందర్భమును సమర్థించుటకు
మిక్కిలి తోడ్పడఁ గలదు, తిలకింపుఁడు.

సీ॥ ఎలయెండ చెట్ల సందులనుండి గోడలఁ దవిలి తా నిలువుటద్దములు గాఁగ
గొనగొనఁ జను నింద్రగోపసంఘాతంబు పందిళ్ళలోఁ జిన్ని పగడములుగ
చూరుపట్టియలఁ బిచ్చుకదంపతులచాలు చెక్కి తీర్చినయట్టి చిత్రములుగ
దూలాలగూళ్ళ సందులనుండి వెడలి మ్రోఁగెడి తుమ్మెదల మ్రోఁత గీతములుగ

తే.గీ. కెరలి వాఁకిళ్ళఁ దూనీఁగతెరలు మూఁగి
నెర బుజేదాపుఁ గెంబట్టుపొర పసందు
సన్న యుల్లడగాఁగ నాషాఢలక్ష్మి
పగిదిఁ దసరాపు సల్లాడు పల్లెయాడు॥

ఇదే మకుటముగల పద్యములు మఱికొన్ని గలవు. అన్నియు రసస్ఫోరకములుగను స్వభావోక్తిపోషకములుగను నుండును. చదువరులు తిలకింపఁగలరని దిఙ్మాత్ర ముదాహరించి విడిచితిని. ఇక్కవి రచించిన కబ్బములు పెక్కులు. అన్నిటిలో నాకెక్కుడు రుచించునది తెలుఁగునాడు, రెండవది ప్రస్తుతగ్రంథము. యాపద్విషయములం గాకయున్నను గవితకు సంబంధించిన కొన్ని యంశముల నియ్యలఘుఁడు రెండవ శ్రీనాథుఁడేమో యని నాకుం దోఁచెడిని. శ్రీనాథుడు

"గురుకులక్లిష్టో మురారిః కవిః"

అను తెగలోనివాఁడు, ఈయనయో? సహజపాండిత్యుఁడు. పైఁగా భాగవతము నాంధ్రీకరించిన ధన్యుఁడు. కావున మన మీకవిసత్తముని శ్రీపోతరాజునకుఁ బ్రతినిధిగా సమ్మానింతము.

"ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మవిద్యాః"

అను కాళిదాసోక్తి యిట్టి సహజపాండితీధురంధరులకే లేనియెడల ఘృతకోశము కావలయును. ఈ శ్రీరామమంత్రి యేలూరి కోర్టులోఁ బ్రధాన న్యాయవాదిగా నుండుకాలములో మేము తాడేపల్లిగూడెము సమీపము నందలి కడియద్ద గ్రామమున బ్ర॥ శ్రీ॥ చర్ల

బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిల వారియొద్ద విద్యార్థులముగా నుండుటచే నప్పుడప్పుడు వీరిని సందర్శించి వీరితో విద్యాగోష్ఠిచేఁ గాలము గడపుచు వీరిగృహమునఁ గొన్నినాళ్లుండుట తటస్థించుచుండెడిది. అప్పటి యీయన వ్యాసంగముఁ దిలకించినచో నియ్యనఘునకుఁ బ్రధాన జీవనోపాధియగు లౌకికవ్యాపారముకన్నఁ గవితారచనాదీక్షయే ముఖ్యమని తెలిసికోఁ గలిగితిమి. కావున నీయన

" ఇదం బ్రాహ్మ మిదం క్షాత్ర శాపాదంపి శరాదపి "

అనుదాని కుదాహరణ మనుటకుఁగూడ, గొండొక వెనుదీయవలసినదే; విద్యా విషయమునసేకాక రూపసంపదయెడలఁగూడ నిక్కవి వర్ణనీయుఁడు, ఎక్కడనో గాని యిట్టి యుభయసామానాధికరణ్యము లభింపదు. కావుననే

" విద్యారూపం విరూపాణామ్ "

అని యభియుక్తులు నొడివిరి. గ్రంథవిస్తర మెందులకు ?

శ్లో॥ వశ్యా స్సుతా విత్తకరీచ విద్యా । నిరోగతా సజ్జనసంగతిశ్చ
ఇష్టాచ భార్యా వశవర్తినీచ । దుఃఖస్య మూలోద్ధరణాని పంచ॥

అను శ్లోకమునందలి యదృష్టములెల్ల నిమ్మహాకవికి సంఘటించి నందులకు నాకు నాశ్చర్యము గలుగుచుండును. కవులును నుండవచ్చును. పండితులును నుండవచ్చును. ఐశ్వర్యవంతులును నుండవచ్చును. కాని దాసు శ్రీరామకవివంటి ధన్యులు కోటి కొకరేని జేకూరుట యరుదు. కావున నీయన సర్వవిధముల ధన్యుఁడు. ఇక్కవి సహజపాండిత్య విషయమునసేగాక భాగవతాంధ్రీకరణ ప్రసక్తియందుఁగూడఁ బోతరాజుగారే, ఆయన భాగవతము నెట్లు పెంచెనో యీయనగూడ నట్లే చాలచోట్ల స్వకపోలకల్పితమగు కల్పనలచే గ్రంథమును బెంచి యున్నారు. ఈ విషయము సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములను రెంటిని విమర్శనాబుద్ధితోఁ దిలకించువారికి సుగమ మని యెంచి గ్రంథవిస్తరభీతిచే నే నప్పనికిఁ బూనలేదు. మఱియు

ఆ॥ వె॥ భాగవతము తెలిసి పలుకుట చిత్రంబు । శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన॥

అని శ్రీమద్భాగవతాంధ్రీకరణ ప్రస్తావనమందుఁ బోతరాజుగారు వాక్రుచ్చి యున్నారు. ప్రస్తుతమగు దేవీభాగవతము గూడఁ గొన్నిఘట్టములయం దాభాగవతమునకుఁ దీసిపోవునది కాదు. ఇందు మంత్రయోగ, వేదాంతాది శాస్త్రరహస్యములు పెక్కులు గలవు.

ఇంకెన్నియో చోట్ల పునరుక్తిపదాభాసములు గలవు, ఆయా ఘట్టములయందు వ్యాఖ్యాన ముప కరించు ననుకొంద మన్నను నయ్యదిగూడఁ గొన్నిచోట్ల మూకీభావమునే వహించు చున్నది. మన ప్రస్తుత గ్రంథకర్త సర్వమును మూలముమీఁదనే యన్వయించుకొని యాంధ్రీ కరించినట్లును వ్యాఖ్యానమును బొత్తిగా మూచూడనియట్లును దెలిసికొనుటకు మన కిందుఁ గొన్ని యాధారములు కనుపట్టుచున్నవి. అందొకటిమాత్ర ముదాహరించి చర్చించి చూపు చున్నాను.

" దూఱు లేదు సతికి జారుచే ననుచును, విప్రునకును వేదవిధులవలన "

(ప్రథమస్కంధము)

పై పద్యభాగము

శ్లో॥ న స్త్రీ దుష్యతి జారేణ న విప్రో వేదకర్మణా॥

అను నాంధ్రలిపిముద్రిత దేవీభాగవతములోని శ్లోకభాగము ననుసరించిన యాంధ్రీ కరణము. ఈ యాంధ్రీకరణమునం దెన్ని విప్రతిపత్తు లున్నవో యవి యన్నియు మూల శ్లోకమునందును గలవు. కావున నియ్యెడఁ దెలుఁగుచేసినవారి ననుటకు మన కధికారము చాలదు, కాని

" వ్యాఖ్యానతో విశేషప్రతిపత్తిః "

అనుటవలన నిట్టిపట్టుల సంశయ నివృత్తికొఱకు వ్యాఖ్యానమునుగాని సంస్కృత లిపిలో ముద్రితమగు గ్రంథమునుగాని చూడవలసి యుండును. ఆంధ్రలిపి ముద్రణగ్రంథము నకు వ్యాఖ్యానము లేదు కాని నాగరలిపిగ్రంథమునకుఁ గలదు. అందుపాఠ మిట్లుకాక వేఱొక తెఱఁగున నున్నది. అది క్లిష్టముగా నుండుటచే వివరణముగూడ నున్నది. చూడుఁడు.

" న స్త్రీ దుష్యతి చారేణ న విప్రో వేదకర్మణా "

ఇందు "జారేణ", "చారేణ", గానున్నది. చారేణ అనుపదమునకు రజఃప్రస్రవణేన అని వివరణ మున్నది. ఇప్పుడిదివఱకుఁ జూపిన పాఠమునందుగల విప్రతిపత్తులన్నియుఁ దొలఁగి నవి. ఎట్లందురా? ఇదివఱలో స్త్రీకి జారసాంగత్యము బ్రాహ్మణునకు వేదచోదితమగు యజ్ఞాది సత్కర్మము వంటిది యను నర్థము గోచరించుటచే నెంతో నీతి బాహ్యముగను విరుద్ధముగను గనుపట్టుచున్నది. ఇప్పుడో? స్త్రీకి జారసాంగత్యము వలనఁ గలుగు

కోసము గర్భవతియయిన యెడలనే కాని లేనిచో నది బ్రాహ్మణుఁ డపు మొనర్చియు వేద విహితమైన ప్రాయశ్చిత్తమువలన శుద్ధుఁడైనట్లే రజః ప్రస్రవణమువలన దొలగునని సమన్వయము కలుగుచున్నది. ఈసమన్వయము

క. పరపురుషసంగమమ్మునఁ । బరిహృతయై యున్నయట్టి పడఁతి విశుద్ధిం
బొరయు రజస్వలయై కం । చరయంగ భస్మమున శుద్ధమయిన కయివడిన్.

అను భారతధర్మముతో నేకీభవించుటచే నేవిధమైన విప్రతిపత్తియును లేక సహృదయ సమ్మతికిఁ బాత్ర మగుచున్నది. ఇట్టి వ్యత్యాసములు నన్నయాదుల భారతమునందే యిప్పటి విమర్శకులు చూపుచున్నారు. ఆంధ్రకవితాలత కాలవాలము లనఁదగు మహాకవులకన్న నధునాతను లెక్కువవారు కాఁగదా? ఇంతమాత్రమున వారికిఁగాని ప్రస్తుత గ్రంథకర్తగారికిఁ గాని ప్రాజ్ఞులు కళంకము నాపాదింపరని నానమ్మకము.

“ ప్రమాదో ధీమతామపి ”

అనుచోటంగల అపి శబ్దమేవకారార్థకమని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. ఇదియుమంగాక యిక్కవి దీని యాంధ్రీకరణమునాఁటికి నుత్తరవయస్సులో నున్నవాఁడు. ఈయన జీవితకాల మంతయుఁ గలిసి 62 వత్సరములు. ఈ రచనకు 52 వ వత్సరమున నుపక్రమించెను. ఉప క్రమించి యతిశీఘ్రకాలములో ననఁగా నైదుమాసములలో నీ మహాపురాణము నాంధ్రీకరించి ముద్రణమున కొసఁగెను. అయియా సందర్భములు వీరికుమారుఁడు వ్రాసిన చరిత్ర సంగ్రహము నుండి కైకొంటిని. ఈ యుభయ కారణములవలన నక్కడక్కడ వ్యత్యాసములు గొన్ని దొరలినవని నా యభిప్రాయము. ఆ వ్యత్యాసము లీముద్రణమున సవరింపవలసియున్నను, ముద్రణానంతర ముపోద్ఘాతము వ్రాయునప్పు డయ్యవి కనిపెట్టఁబడియుంటచేఁ దృతీయముద్ర ణము వరకును నిలిచిపోవలసినవయ్యె నని చదువరులు గ్రహింతురుగాక! మన మెందఱ మెన్నిసార్లు సంస్కరించి వడపోసినను నెఱసు లక్కడక్కడ నిలిచియే యుండును. ఈ విష యమై ప్రస్తుత గ్రంథకర్తగారు వేఱొకపొత్తమున నిట్లు వ్రాసి యున్నారు.

శా. సర్వజ్ఞత్వము సాంబమూర్తిది మనుష్యప్రజ్ఞ యల్పంబు దు
ర్గర్వంబున్ గొఱగాదు దూషణల మోక్షశ్రీలు చేకూర వీ
యుర్విన్ ఖనికిఁ దెన్ని ఱాళ్ళు వడపోయున్ రత్న మొక్కంటికై
గుర్వర్థంబొకఁ డున్నఁ జాలదె? సుధీసంఘుల్ పరీక్షించినన్.

మఱియు నీశ్రీరామకవిగారు కవిత్రయమువారును దదనుసారులగు పెద్దనాదులును వాడిన యతులనేకాక మఱికొన్ని యతులను మఱికొన్ని ప్రయోగములను బుద్ధిపూర్వకముగ వాడుక చేసియున్నారు. చదువరు లయ్యెడల శంకింతురని యెంచి యాయాసందర్భమును గుఱించి గ్రంథాదిని విస్తరించి చర్చించియున్నారు. కావున దానింగూర్చి యిందు వ్రాయవలసినది లేదు. మఱియుఁ బ్రథమస్కంధమునందు వ్యాసునికడకుఁ బుత్రోత్పాదనమునకై దేవతలచే ఘృతాచి పంపఁబడినది. పిదప నమ్ముని శపించునని భయపడి పలాయితురాలైనదియు ఘృతాచియే కాని వేఱొకతె కాదు. ఇందు నిష్క్రమణ మట్టమున నా ఘృతాచి యూర్వశిగా మాఱినది. ఈప్రమాదమును జదువరులు సవరించుకోఁ గోరుచున్నాఁడను. శుద్ధపత్రమును వ్రాయవలసియున్నను బ్రాజ్ఞుల కద్దానితో నంతగా నావశ్యకత యుండదని యుపేక్షించితిని. మన్నింపఁగోరుచున్నాఁడను. 19 వ శతాబ్దమున నుదయించిన యాంధ్రకవులలో నిట్టికవి మృగ్యుఁడు. ఇన్నియదృష్టములు సంఘటించినకవి లేనే లేఁడు.

శ్లో॥ వాంఛాసజ్జనసంగతౌ పరగుణే ప్రీతి ర్గురౌ నమ్రతా ।
విద్యాయాం వ్యసనం స్వయోషితి రతి ర్లోకాపవాదాద్భయమ్ ।
భక్తి శ్శూలిని శక్తి రాత్మదమనే సంసర్గముక్తిః ఖలై ।
రేతే యత్ర వసంతి నిర్మలగుణా స్తేభ్యో మహద్భ్యో నమః॥

ఈభర్తృహరిశ్లోకమున కీ మన్గ్రంథకర్తయే ప్రథమోదాహరణము.

"అనామికా సార్థవతీ బభూవ."

శ్లో॥ కవిః కరోతి కావ్యాని లాలయ త్యుత్తమో జనః
తరుః ప్రసూతే పుష్పాణి మరు ద్వహతి సౌరభమ్॥

కడియం,
25—9—1928.

చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని.

LIFE OF DASU SRIRAMA PANDIT
AUTHOR OF
ANDHRA DEVIBHAGAVATAM

ఆంధ్ర దేవీభాగవత గ్రంథకర్తయగు

దాసు శ్రీరామ పండితుని జీవిత చరిత్ర సంగ్రహము

ఈకని ఆర్వేల నియోగి బ్రాహ్మణుడు. హారితసగోత్రోద్భవుడు.
తండ్రి కన్నయమంత్రి, తల్లి కామాంబ.

వీరు 1846వ సంవత్సరమున కృష్ణాజిల్లా గుడివాడ తాలూకాలో చేరిన [illegible] యను గ్రామమందు [illegible] 1908వ సంవత్సరములో గోదావరి జిల్లా [illegible]లో స్వర్గస్థులైరి. కృష్ణాజిల్లా [illegible] తాలూకా [illegible] అను గ్రామము వారి పూర్వులకు అప్పటి ప్రభువు [illegible] యగ్రహారము. తలిదండ్రుల పాలనలో నుండుటచే వీరి జీవనము సుఖముగ జరుగుచుండెను. [illegible] తలిదండ్రులకు వీరొక్కరే సంతానమగుటచే [illegible] వీరిని తలిదండ్రులు [illegible] గారాబముగ [illegible]. బాల్యమున [illegible] సంపాదించిరి. [illegible] నాల్గేండ్ల [illegible] గడచెను. [illegible] బుద్ధియు, సత్ప్రవర్తనము [illegible] నీ పిల్లవానిని [illegible] నిచ్చియు, ఫలాహారముల నొసంగియు [illegible] గారాబముతో [illegible]. ఆ [illegible]ములలో గొందరు విద్యార్థులు క్రైస్తవమతావలంబనము చేయుచుండుట [illegible]. [illegible] యుదంతము లన్నియు క్రమక్రమముగ వారి మాతాపితలకు తెలియవచ్చెను. వెంటనే తల్లిగారు [illegible] వచ్చి యీ చిన్నవానిని ఆకస్మికముగా స్వగ్రామమునకు [illegible]

కొనిపోయిరి. కాని యంతటితో నీపిల్లవాని విద్యాతృష్ణ యెంతమాత్రమును తగ్గలేదు. ఆ యూరనున్న వీరి మేనత్తకుమారుడగు ఉప్పలూరి కనకరాజుగారి సహాయమున కొన్ని యాంధ్రగ్రంథములును, ఛందస్సును బఠించి కవితారచనయందు నేర్పడసిరి. జ్యోతిశ్శాస్త్ర సాంప్రదాయములను జాలవరకు గ్రహించిరి. పండ్రెండవ యేట సోమలింగేశ్వర శతకమును ప్రౌఢశైలిలో వ్రాసిరి. అష్టావధానము, వ్యస్తాక్షరి, శతఘంటాకవనము ధారాళముగ నొనర్పు కౌశల మబ్బినది.

అంతట గీర్వాణభాషాభ్యసన కుతూహలము వారి మనము నెంతయు గలగించుటచే తలిదండ్రుల యెఱుక లేకుండ నొకనాటి రేయి యూరువిడచి జమీందారీ సంస్థానమగు నూజవీడు నకు బోయిరి. అప్పటి సంస్థాన విద్వాంసులగు శ్రీమాన్ విద్వాన్ మాడభూషి వెంకటా చార్యులుగారు ఈ పిల్లవాని విద్యాబుద్ధులను బ్రశంసించి "పదిరెండేడుల యీడునం గవిత జెప్పంజొచ్చి వ్యస్తాక్షరీ" యను బద్యమును నాశువుగా జదివి వీరి ననేక భంగుల గౌరవించి కొన్ని మాసము లచ్చట నిల్పిరి. పండిత సహవాసమువలన గీర్వాణమందు కొంచెము ప్రవేశము గలుగజేసికొనిరి. అంతట స్వస్థలమగు అల్లూరునకు దిరుగ గొంపోబడి యచట రెండు సంవత్సరము లుండిరి. ఆంధ్రగీర్వాణజ్ఞానము క్రమక్రమముగ వికసించెను. సాత్రాజితీవిలాస మను యక్షగానము రచించిరి. ఇందలి కవిత్వము మిగుల లావణ్యమును, ప్రౌఢమును నై యొప్పె. ఇప్పుడు వీరి వయస్సు పదునాల్గు వర్షములు. ఆ దినములలో వల్లూరు సంస్థానాధీశ్వరులగు రాజా నాగన్ననాయుడుగారు నవరాత్రోత్సవములు కడు వైభవముతో నొనర్చుచు, పండిత సంభావనాది సుకృతములచే దివ్యలను బోషించుచుండిరి. తన్మహోత్సవ సందర్శన కుతూహలముచే నీ బాలకవి పై జెప్పబడిన సంస్థానమున కేగి, యాస్థాన పండితశిరోమణియగు శ్రీ మతుకుమల్లి నృసింహశాస్త్రిగారిచే నొసంగబడిన సమస్య నొకదాని నవలీల బూరించ యాపండితుని మనము నెంతయు సంతసింపజేసెను. అందరితోపాటు ఈ చిన్నవాడును పరీక్షింపబడి యగ్రసంభావన బడసెను. ఈ యేటనే వీరు తమ పెద్దమేనమామపుత్రిక యగు "జానకి"ని పత్నిగా గైకొని పరిణయ మొందిరి. ఆ పతివ్రతాశిరోమణి గర్భమున వరుసగా నార్వురు పుత్రులును, నొక పుత్రికయు నుదయించిరి. పిమ్మట నాలుగైదు సంవత్సరములు స్వగ్రామముననే విలచి స్వయంకృషిచే ఆంధ్ర గీర్వాణ గ్రంథముల సాధించి విజ్ఞానమును గాంచిరి. కొన్ని గ్రంథములనుగూడ రచించిరి. పంచనృసింహక్షేత్రము, శుకరంభాసంవాదము, కృష్ణార్జున సంగరము, సారసంగ్రహ గణితము వానిలో చేరినవే.

మరల పదునెన్మిదవ యేట నింటియొద్ద నెవ్వరెఱుంగకుండ నొక స్నేహితుని వెంట దోడ్కొని "గీర్వాణవిద్యాపీఠ" మని నుతికెక్కిన అగిరిపల్లి కి బోయి యచట పండితసహాయమున గొన్ని సాహిత్య గ్రంథములను. సిద్ధాంతకౌముది గొంతవరకును జదివిరి. పిమ్మట గొంత కాలమునకు స్వగ్రామము జేరి సుఖముగ గాలము గడపిరి. మఱువుడు కుమాళ్లు బుట్టిరి. అంత

గొందరు స్నేహితులవలన బ్రోత్సహింపబడి తాలూకాపట్టణ మగు గుడివాడకు బోయి యచట పాఠశాలలో బ్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులుగ జేరి యాంగ్లేయ విద్యాభ్యాసము జేసి రెండేండ్లలో మెట్రిక్యులేషను తరగతికి దగిన జ్ఞానమును సంపాదించిరి. ఇదియంతయు స్వయంకృషియే. చెన్నపురియందు ఆంధ్రులలో సుప్రసిద్ధిగాంచిన శ్రీ రెంటాల వెంకట సుబ్బారావు పంతులు గారు వీరి యాంతరంగిక శిష్యులలో ప్రథములు.

గుడివాడ పాఠశాలలో వీరు కనుపరచిన బోధనాప్రజ్ఞ కడు ప్రశంసనీయమని తోచుటచే తత్సమీపగ్రామములగు కౌతరము, డోకిపఱ్ఱు గ్రామ వాస్తవ్యులలో బ్రముఖులగు గొందరు కమ్మవారు వీరిని వారి గ్రామములకు రప్పించి పాఠశాలను స్థాపించి యనేకులు బాలురను విద్యార్థులుగ జేర్చిరి. ఆంధ్రగీర్వాణాంగ్లేయములు మూడు భాషలయందు విద్యను గఱపుచుండిరి. గవర్నమెంటువారు మొదటి సంవత్సరము రు. 500 లు, రెండవ సంవత్సరము రు. 1000 లు గ్రాంటొసంగిరి. సంపదణోపాఖ్యానమను కావ్యమును, లక్షణావిలాసమను యక్షగానమును ఈ దినములలో రచించిరి. తెలుగుభాషలో సెకండుగ్రేడు ప్లీడరు పరీక్షకు గావలసిన గ్రంథములను జదివి దానియం దుత్తీర్ణులైరి. అంతటవీరు న్యాయవాదిగ మచిలీబందరు పోవలసివచ్చెను. అప్పు డా గ్రామనివాసులు వీరియెడల జూపిన విశ్వాసమును, గౌరవమును, అసమానములు. వెండిపూలచే బాదములను, బంగారుపూలచే శిరమును బూజించి సాష్టాంగ నమస్కారము లొసర్చి పల్లకిలో నెక్కించి ఇరుపార్శ్వములను జ్యోతులను వెలిగించి తమభుజములపై పల్లకిని మోసికొని వీథుల నూరేగించిరి. (1878 ఏప్రిలు)

వీరు డోకిపఱ్ఱులో నున్న కాలమందు జరిగిన యొక విషయముమాత్ర మీసందర్భమున నుదాహరించవలసియున్నది. దానివలన వీరి పట్టుదలయు, బరోపకారబుద్ధియు, విద్యాభిమానమును వెల్లడి యగుచున్నవి. సూరి సీతారామశాస్త్రి యను నొక చిన్నవయసుగల వైయాకరణి ధనార్థియై వీరికడకు వచ్చెను. ఆ శాస్త్రి నాయూరనే నిలిపి తాను ఆయనకు అన్నవస్త్రము లిచ్చి ఆంగ్లేయభాషను గొంతవరకు గఱపెను. మరియు తెలుగు ప్లీడరీకి గావలసిన గ్రంథములను బఠింపించెను. పిమ్మట రెండు సంవత్సరములు ఆ శాస్త్రి కృషిజేసి ప్లీడరయి గుంటూరుజిల్లా కారెంపూడిలో న్యాయవాదిగా నుండి ధనమార్జించి సుఖజీవి యయ్యెను. ఆ శాస్త్రిగారియొద్ద వీరు సిద్ధాంత కౌముది, శబ్దేందుశేఖరము మొదలగు గ్రంథములను జదువుచు వచ్చిరి. బందరులో న్యాయవాదిగనున్న కాలమున వీరి వయస్సు ముప్పది రెండు. ఆరుగురు కుమాళ్లను నొక కుమార్తెయు గల్గిరి.

వీరి యూహలును, ఆదేశములును కాలానుసారముగ మార్పుజెందుచు వచ్చెను. సంఘసంస్కరణ విషయములో వీరు చాలకృషి చేసిరి. 1880వ సంవత్సరములో "కల్పవల్లి" యను నొక పత్రికను బ్రకటించుచు విధవావివాహము, నౌకాయానము మొదలగు విషయములను జర్చించుచు, ననేక యుపన్యాసము లొసంగిరి. అంతట మునసబుకోర్టు ప్లీడరీతో వీరికి దనివి తీరక జిల్లాకోర్టులో న్యాయవాదిగా నుండవలె నను గుతూహలము బలమై

నది. వెంటనే యింగ్లీషు జనరల్ టెస్టు పరీక్షలో గృతార్థులైరి. పిమ్మట సివిల్ హాయరు, క్రిమినల్ హాయరు పరీక్షలలో గూడ విజయమందిరి. ఇవియే జిల్లాకోర్టు వకీలునకు గావలసిన పరీక్షలు. పట్టాను పొందుటకు సిద్ధముగనున్న సమయమున దొరతనము వారు మరియొక శాసనమును బ్రకటించిరి. అందువలన నీ మూడు పరీక్షలు ప్యాసైనను, "ఫస్టుగ్రేడు ప్లీడరీ" యను నాల్గవ పరీక్షను గూడ సాధించినగాని జిల్లాకోర్టున కధికారము గలుగదు. కావున నీక్రొత్తపరీక్షకు కృషి చేయవలసివచ్చెను. దీనికి నిర్ణయింపబడిన గ్రంథములు సంఖ్య నెక్కుడును, కఠినములు నై యుండెను. 1883వ సంవత్సరములో దీనినిగూడ సాధించిరి. ఇప్పటికి వీరి పుత్రు లాగ్రంథము పాఠశాలలలో జదువుచున్నారు.

వీరు ఫస్టుగ్రేడు ప్లీడరు పరీక్షకు మిక్కిలి పట్టుదలతో గృషిచేయుచున్న సమయమున వీరి సామర్థ్యమును బరీక్షింపగోరి స్నేహితు డొకడు వచ్చి "మిత్రమా! నీవు ఆంధ్ర గీర్వాణముల పరిశ్రమ వదలి కొన్నియేండ్లయినది. ఇప్పుడు ఆంగ్లేయ గ్రంథపఠనయు, ఉద్యోగ కార్యనిర్వహణమును నీ కవశ్యకర్తవ్యములై యున్నవి. ఇట్టి సందర్భమున నెనుకటి నీ ప్రజ్ఞను బరీక్షింప వచ్చితి. నా సాహసమును మన్నింపుము. నా కోరిక దీర్పుము. ఏమన అపూర్వమైన నూతనకథ నొకదాని గల్పించి యఖిలవర్ణనముల సుందరమై పట్టపరీక్షకు జదువు విద్యార్థులకు బఠనీయమై యొప్పుదానిని గద్యమున నేడునాళ్లలో నలువది ఘటలలో ముగింపుము." మిత్రుని వచనముల నంగీకరించి యోజింప వల్లెయని యొప్పుకొనెను.

"కం॥ [illegible] లేనిది యొక్కెడె। [illegible] దఖిల వర్ణనముల నం
[illegible] గద్యము। [illegible] నేడునాళ్ళ నలువది ఘటల॥"

అట్లే యేడునాటికి గ్రంథము బూర్తిచేసి మిత్రుని కొసంగిరి. (అభినవ గద్య ప్రబంధము.)

1884వ సంవత్సరములో జిల్లాకోర్టు పట్టాను పొంది ఏలూరు సబార్డినేటు కోర్టులో పండ్రెండు వత్సరములు అవిచ్ఛిన్నముగ నుద్యోగమును నిర్వర్తించిరి. అప్పటి న్యాయవాదులలో గొప్ప ఖ్యాతి వహించి చాల ధన మార్జించిరి. కాని యా ధనము నెంతయు ధర్మకార్యములయందే వినియోగపరచిరి. చాలవరకు వారు చేసిన దానములు గుప్తములు. సంగీతమందు వీరికి మిగుల యభిరుచి. వీరి పోషణలో గానపాఠశాల యొకటి యుండెను. పేట్రియాటిక్ మిడిల్ స్కూలు ఏలూరులో వీరిచే స్థాపింపబడి పోషింపబడియె. సామాన్యముగ సకల శాస్త్రముల యందును వీరికి బ్రవేశము గలదు. సంగీతమందును, అభినయమందును వీరు వ్రాసిన గ్రంథములు చాల గలవు. గాయకు లనేకులు వీరివలన సన్మానముల బడసిరి. జ్యోతిషమందు వీరికి గల జ్ఞానము అసాధారణమని యీ క్రింది విషయములనుబట్టి గ్రహింపవచ్చును. 1901వ సంవత్సరములో శ్రావణమాస మధికమా, ఆషాఢమాస

మధికమా ? యను చర్చ రాజమహేంద్రవరములో జరిగెను. దీనిని బహిష్కరించుటకు మువ్వురు తీర్మానకర్త లేర్పడిరి. అందులో శ్రీరామపండితు లొకరు. తుదకు వీరి వాదనయే సిద్ధాంతీకరింపబడియె. తర్కశాస్త్రమందు "న్యాయబోధ"యను గ్రంథమును వ్రాసిరి.

వైశ్యధర్మములను చర్చించి ఇప్పటి వైశ్యులు ద్విజులనియు, వేదోక్త కర్మల కర్హులనియు సిద్ధాంతపరచి యనేక యుపన్యాసముల నిచ్చి తుదకు "వైశ్యధర్మదీపిక" యను గ్రంథమును వ్రాసిరి. పండిత సన్మానమందు వీరికి ఉత్సాహ మధికము. తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు మొదలగు మహనీయులు గొందరు వీరివలన గొప్ప సన్మానములను బొందిరి.

సంఘసంస్కరణ, మతాచారములు, ధర్మములు, లౌకికనీతులు మొదలగు విషయములనుగూర్చి అనేక గ్రంథములను వ్రాసిరి. పత్రికలు ప్రకటించిరి. ఉపన్యాసములిచ్చిరి. (1) ఆచారనిరుక్తి (2) దురాచార పిశాచభంజని (3) పతిత సంసర్గప్రాయశ్చిత్తోపన్యాసము, (4) విగ్రహారాధన (5) వైశ్యధర్మదీపిక (6) నౌకాయానము (7) పాశ్చాత్య విద్యాప్రశంస (8) త్రిమతములు (9) పునర్వివాహ విచారణ (10) సంస్కారవిధి (11) శ్రాద్ధసంశయ విచ్ఛేది (12) ఆంధ్రవీధి (13) అభినయదర్పణము (14) కృతులు (15) స్వరజతులు (16 పదములు (17) జానకీపరిణయ నాటకము (18) మనోలక్ష్మీ విలాస నాటకము (19) అచ్చతెలుగు అభిజ్ఞాన శాకుంతలము (20) రత్నావళి (21) మాళవికాగ్నిమిత్రము (22) ముద్రారాక్షసము (23) మాలతీ మాధవీయము (24) ఉత్తర రామచరిత్ర (25) మహావీర చరిత్ర (26) సారంగ గౌరీశంకర (27) మంజరీమధుకరీయము (28) సంగీత తరంగిణి యను నృత్యనాటకము (29) తర్కకౌముది యను న్యాయబోధ (3) ఆధునిక గద్య ప్రబంధము (31) సాత్రాజితీవిలాసము (32) లక్షణావిలాసము (33) ఆంధ్ర వేదభాగవతము మొదలగు గ్రంథములను రచించిరి. వీరి కుమారుల్లో నిద్దరు హైకోర్టు పరీక్షయి వచ్చుటచే తమ యుద్యోగభారమును పుత్రులపై మోపి వీరు వైదొలగిరి. (1895 జూలై)

వీరి సంతానములో గడగొట్టగు శ్రీమతి శారదాంబ 1899వ సంవత్సరములో మృతినొందుటచే మనమునందుక కలిగి వీరికి ప్రాపంచిక సుఖములందు విముఖత్వ మేర్పడెను. శారదాంబ ఆంధ్రగీర్వాణములయందును, సంగీతమందును, వీణా వాద్యమందును సమర్థురాలు. ఈమెచే రచింపబడిన "నాగ్నజితీపరిణయము" మొదలగు గ్రంథములు కొన్ని గలవు. శ్రీరామపండితులు ఆన 1900 సం॥ మార్చినెలలో వేదభాగమ తాంధ్రీకరణము నుపక్రమించి యైదు మాసములలో బూర్తిజేసి యారవ మాసమున శుద్ధప్రతిని లిఖించి ముద్రణకొసంగిరి.

పిమ్మట స్వస్థలమగు అల్లూరునకు బోయి సోమేశ్వరస్వామికి ఆలయమును గట్టించిరి. తరువాత కొలదికాలము ఉత్తరసర్కారులయందును, నైజాము రాష్ట్రమందును పర్యటన మొనర్చి యనేక విషయములనుగూర్చి యుపన్యాసముల నిచ్చి 1908వ సంవత్సరము మే నెలలో యేలూరులో కాలధర్మము నొంది దివి కేగిరి.

బెజవాడ,
1—10—1928.

దాసు కేశవరావు.

—: శ్రీ శారదాంబాయై నమః :—

శ్రీ దేవీభాగవతముయొక్క
మహాపురాణత్వ విచారము

ఇప్పటివారిలో కొందరు విష్ణుభక్తిపరులు విష్ణుభాగవతమె మహాపురాణమనియు దేవీభాగవత మనునది పూర్వము లేనేలేదనియుఁ జెప్పుదురు. కొందరు శాక్తులు దేవీభాగవతమే మహాపురాణముగాని విష్ణుభాగవతము కాదనియు, విష్ణుభాగవతమును బొప్పదేవుఁడను వాడు కొన్నాళ్ళక్రిందట రచియించినా డనియు వ్యాసప్రోక్తము కాదనియుం జెప్పుదురు.

పురాణములు రెండువిధములనియు, అందుగొన్ని మహాపురాణములును, గొన్ని యుప పురాణములు నని జెప్పెదరు. కాని మహాపురాణములన్నియు వ్యాసప్రోక్తములే యందురు. ఉపపురాణములలో కొన్ని యితర ఋషులచేఁ జేయబడినవికూడ నున్నవి యందురు. ఈ విషయము నుభయపక్షములవారును ఒప్పుకొనుచున్నారు.

మహాపురాణములయినను ఉపపురాణము లయినను మరి యే తంత్రము లయినను ఏ శాస్త్రము లయినను వ్యాసప్రోక్తములలో మహిమయందు తారతమ్యము కలదని యే యాస్తికుడునుఁ జెప్పడు. ఇప్పటి శాక్తులును, ఇప్పటి వైష్ణవులును జెప్పు విషయములు అగ్రాహ్యములు. ఇందులో నెవ్వరు విశ్వసనీయులు, ఎవ్వ రవిశ్వసనీయులు అని విచారించుట యతిదుర్లభము. కావున భాగవతములు రెండును కల్పితములు అని చెప్పవలసివచ్చును. ఆస్తికుల కది క్షేమముకాదు. వారి వివాదములు పరిష్కరించ బూనుటకంటె వారి వివాదమును వినకయుండుటయే పరమశ్రేయము.

ఇకను ఏది యుపపురాణమని, ఏది మహాపురాణమని విచారించుట అనవసరము. వ్యాసప్రోక్తమనుటయే చాలును. పూర్వుల యభిప్రాయభేదములతోఁ బనిలేదు. అయినను గొన్ని వ్రాసెద.

కూర్మపురాణము – మహాపురాణములలో "భాగవతమే" అని చెప్పి, పిమ్మట ఉపపురాణములలో "పరాశరోక్తం ప్రవరమ్ తథా భాగవతాహ్వయమ్" అని చెప్పినాడు గాని ఇందువలన ఏది మహాపురాణమో, ఏది యుపపురాణమో తెలియదు.

గారుడపురాణమునఁ దత్త్వరహస్యమున ప్రథమమున మహాపురాణములలో విష్ణుభాగవతమును చెప్పి, పిదప లఘుపురాణములలో, సాత్త్వికములలో, "తంత్రం భాగవతమ్ పార్గమ్" అని దేవీభాగవతము పరిగణింపఁబడినది.

పాద్మపురాణము – శకునపరీక్షయందు మహాపురాణ పఠనానంతరమునందు "శైవమాది పురాణం చ దేవీభాగవతం తథా" అని యుపపురాణములలో దేవీభాగవతము పరిగణింపఁబడినది.

శైవపురాణము – ఉత్తర ఖండము – "యత్ర వక్తా స్వయం తంత్రే । బ్రహ్మ సాక్షా చ్చతుర్ముఖః । తస్మాద్బ్రాహ్మం సమాఖ్యాతమ్ । పురాణంప్రథమం మునే॥ పద్మకల్పస్య మాహాత్మ్యం । తత్ర యస్మా ముదాహృతం । తస్మాత్పాద్మమ్ సమాఖ్యాతమ్ । పురాణం చ ద్వితీయకమ్ । పరాశరకృతం యత్తు । పురాణం విష్ణుబోధకమ్ । తదేవ వ్యాసకథితమ్ । పుత్రపిత్రో రభేదతః॥ యత్ర పూర్వోత్తరే ఖండే । శివస్య చరితం బహు । శైవ మేత త్పురాణం హి । పురాణజ్ఞా వదంతి చ॥ భగవత్యాశ్చ దుర్గాయా । శ్చరితం యత్ర విద్యతే తత్తు భాగవతమ్ ప్రోక్తమ్" ఇట్లని దేవీభాగవతము మహాపురాణములలో పరిగణింపబడినది.

కాళీపురాణము – "య దిదం కాళికాఖ్యం త । న్మూలం భాగవతం స్మృతం" ఇందువలనఁగూడను దేవీభాగవతము మహాపురాణముగా గణింపఁబడినది.

ఆదిత్యపురాణము – "యా [illegible] మహిషందైత్యం । [illegible] వృత్రాసురం తథా॥ సాదృక్తాసురం హత్వా । స్వారాజ్యం [illegible] ప్రదాస్యతి" దీనివలన మహాపురాణత్వము దేవీభాగవతమునకే యీబడినది.

బ్రహ్మకైవర్తము – హయగ్రీవ బ్రహ్మవిద్యా । యత్ర వృత్ర వధ స్తథా । గాయత్ర్యా చ సమారంభ । స్తద్వై భాగవతం విదుః॥ దీనిచే దేవీభాగవతమే మహాపురాణమని యెన్నంబడి యున్నది.

ఈ విధమున నొక పురాణమునందు నొకదానికిఁ బ్రాధాన్యమిచ్చి మరియొక పురాణమునందు మరియొక పురాణమునకు బ్రాధాన్యమీబడినట్లు గానవచ్చుచున్నది.

దీని కొక వింతయేమి ? వ్యాసుండు తా నేదేవతనుగూర్చి యేకథ సెప్పునో ఆ కథకును, ఆ దేవతకును ప్రాధాన్యమిచ్చినది యెవ్వరికి దెలియదు ? అంతమాత్రముచే నం దొకటి ముఖ్యమనియు, మరియొకటి యముఖ్యమనియుం జెప్పుట యుచితమా ? 'సోర్ధ్వపుండ్రముఖం దృష్ట్వా వ్రతం చాంద్రాయణం చరేత్' అని చెప్పినచోటనే "తిర్యక్పుండ్రధరం దృష్ట్వా। చండాల మివ సంత్యజేత్" అని చెప్పలేదా ? కావున నుభయపురాణములును ముఖ్యములే అని మనము గ్రహించుట యుచితముకానున్నది. రెంటికిని లఘుత్వము చెప్పినను చెప్పవలసి వచ్చును.

ఇంతకును వారి వారి భక్త్యతిశయముల ననుసరించి భాగవతపురాణములు రెండింటిలో నొకదానిని వారు వారు పురాణమని యనుకొందురేకాని, నా తాత్పర్యమందు రెండు,భాగవతములును పురాణములనియు, వ్యాసప్రోక్తములనియు, పఠనీయములనియు నమ్ముచున్నాఁడను.

మహాయనియు, ఉపయనియు భేదములు కల్పించుకొని ముఖ్యత్వాముఖ్యత్వములను జెప్పుట యుక్తముకాదని తలంచెదను.

ఇట్లు
దా సు శ్రీ రా ము లు.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

నే నీ భాగవతము రచియించుచో ననుసరించిన రచనమార్గమును దెలియఁజేయుచు, నిందు నా యసామర్థ్యంబునం బొడమిన యెల్లతప్పులనుఁ బ్రమాదవశంబునం బొడమిన యపరాధంబులను లేఖకాదులవలన సంభవించిన దోషంబులను లెక్కఁజేయక నన్నుం గటాక్షించి క్షమింపం బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఇప్పటికవులలోఁ గొందఱు ఏకైవమతావలంబు లయినవారును, బహుగ్రంథద్రష్టలు కానివారును, పరరంధ్రాన్వేషణతత్పరులును నగువారు, దంభంబుసూపుచు దమప్రావీణ్యంబు పలువురు గొనియాడుదురో యని యడియాసంజిక్కి యాక్షేపింపం దొరంకొనువారు కలరు. కావున వారల కిందు నా మార్గం బిది యని చెప్పి నాజోలికి వచ్చుట క్షేమంబు కాదవి తొలంగించుకొనుట యుక్తంబని యెంచితి.

—: రేఫద్వయ మైత్రి :—

ఈ గ్రంథమున రేఫ, శకటరేఫములకు భేద మించుకంతయినను యతిప్రాస విషయమునఁ జేకొనలేదు.

—: అఖండవిరామ సాధుత్వము :—

ఒక హల్లుమీద నచ్ఛాదకయుండఁగా మరియొక హల్లుమీద నచ్ఛాదియుండఁగా హల్లు సంగాతంబు గయికొనంబడినది.

—: మైత్రివిరామము :—

ర, ల మైత్రియు	ద డ మైత్రియు
మ, వ మైత్రియు	జ్ఞ, న మైత్రియు
జ్ఞ, క మైత్రియు	

—: ఇంచు గ్విరామములు :—

ఇంచు, ఇప్పించు వీని రెంటికిని అచ్చుతోను, హల్లుతోను నుభయంబును బొందు నూపంబడియె.

ఏతాదృశంబులగు విషయంబుల నాత్మ నుంచి యొక చిన్నపొత్తంబును
'పశ్రాససంశయ విచ్ఛేది' యను పేరిడి
రచియించి యిందుఁ బొందుపరచెద.

శ్రీ

దేవీభాగవతము

క. శ్రీమానినీదృగుత్పల । సోమాస్యాంబుజమరంద సుఖసంగ్రహణ
స్థేమద్విరేఫవల్లవ । రామా జనమదనశకట రక్షోదమనా.

క. శ్రీసూక్తపురుషసూక్తా । భ్యాసన్యాసాదినిపుణ యతిగణరిపుసం
త్రాసప్రాసాయితపద । భాసురనఖజాలజలజభవనాలోలా.

—: రేఫద్వయమైత్రి :—

చ. తెలుఁగున బండిరాయనుచుఁ దెప్పరమై యొకయక్కరంబు ధీ
రుల కవితాచమత్కృతుల త్రోవలఁ దొల్లి యొకింతఁ దాఁకియున్
గలఁకకురాక నాటికిని నాటికిఁ గర్కశకంటకంబుగాఁ
దలపడి కావ్యవిన్మృదుపదక్రమభంగముదోపఁ బేర్చెడిన్.

చ. పరుసనినాల్కలం బడి యబద్ధపు బూమెల వీరభద్రప
శ్చైరమున నారసంబును బలెం గడువింతలుసూపు బండిరా
సరసులు మెచ్చ రజ్ఞజన సంఘము మెచ్చును రాకు బండిరా
యరియట ప్రాసమందు యతియందును హేతువు గాన మెందునన్.

ఉ. వీనులచే వినంబడునవే భువి శబ్దములంద్రు వానికిన్
గానఁగరాదు రూప మయినం బహుభాషల భిన్నరీతులన్
మానవు లక్షరంబు నయనంబులఁ జూడఁగ రేఖ లేర్పడం
గా నలవాటుబూని రది కా దొకలక్షణ మద్ది సత్యమే
యైనను భాష లన్నిఁటను నక్షరరేఖలు నొక్కటే యగున్.

ఉ. రూపముచేత లక్షణము రూఢిగఁ గా దిఁక రాకు బండిరా
కేపగిదిన్ విలక్షణత యేర్పడు లఘ్వలఘుప్రభేదమే
చూపెడి జాతి యొక్కటనుచున్ దగుజాతిని భేదమైన నే
రూపున వేరుసేయఁబడు రోయుఁడు రాయును బండిరాయునున్.

క. అరదాదిపదగతత్వము । తరుచుగ మత్యాదిపదగతత్వము ననుచున్
విరసులు పల్కిరయేనిన్ । నెరయాదుల కేదిదిక్కు నేరఁ దెలియఁగన్.

క. అరయాదులు మత్యాదులు । నెరయాదులు ననుచు మూడు నియమములైనన్
నెరయాదులలోని లఘువె । యరయ నలఘువనిన వెలుఁగె యంధతమసమా.

క. నన్నప రెండేభేదము । లెన్నిన మూఁడనుచు బండి నెక్కించిరి యా
నన్నపుఁ గుకవులు మూఢత । కన్నం దగుహేతు వొండు గానము భువిలోన్.

క. ఉభయత నెరయాదులలో । నభయత నిత్యంబెయైన నౌరా చిత్రం
బిభమే మహిషము మహిషం । బిభమనినం దప్పవట్ట నెవ్వం డోపున్.

క. మున్నంతస్థములన్నిటి । కెన్నగ లఘ్వలఘుభేద మిచ్చిన ఘనుఁడౌ
నన్నప యర్థము దెలియక । తన్నుకొనుచెకాక యొండు దలఁప వశంబే.

క. ఆదేశవలిపియశ్రుతి । సాదుగ లఘువులని బహువచనగత ళానుం
బ్రోదిగను ద్విత్వరేఫము । నాదిని లఘువనుచు నన్నపార్యం డెంచెన్.

తే.గీ. దేవభాషను బొసఁగదు ద్విత్వరేఫ । మాంధ్రమునఁ బెక్కుపదంబు లట్టి వుండు
కావునను భిన్నరేఫముగాఁ దలంచి । నన్నప పయోస్తునిత్యమ్మటన్న దగదె.

తే.గీ. కఱు మొదలగు పదముల గలుగు రేఫ । మాయె నుచ్చారణంబున నలఘు వట్టి
యలఘు వింకొక్కచో నాంధ్రమందయేని । సంస్కృతంబుననేమి యెచ్చటను లేదు.

క. అది గావున వ్యాఖ్యాతలు । మది దోచినయట్లు తప్పుమార్గములఁ జనన్
బదిలం బదియని కొందఱు । ముదిరించిరి పోరు రేఫముల భేదములన్.

క. యతి బెట్టవచ్చు బ్రాసము । సతికింపఁగరాదటంచు ననువారును న
య్యతియును బ్రాసము గూడదు । గతిలేదా మీకు వేపుగా ననువారున్.

ఉ. ప్రాసములోననైన నొక పాదముమాత్రము భిన్నరేఫతో
బ్రాసములేక మైత్రి గదురం ఘటియింపగవచ్చునం చుప
న్యాసముజేయువా రుభయమైన రకార మటంచుఁ గూర్చుచున్
భాసురమైన యప్పకవి భావ మిదే యనువారునుంగదా.

క. ఆహా ! యీరేఫలపై । నూహలు మెండాయెఁ బోరు లుగ్రములాయెన్
మోహము కారణమగుటన్ । సాహసములు వింతలే యసత్యంబులపున్.

తే గీ. అపురవురలోని రా యెట్టు లాయె లఘువు । కఱకులో రాకు నలఘుత గలిగె నెట్లు
తలఁచిచూచిన నిది విరుద్ధంబుగాదె । పలుకుఁబడిలో ప్రకారంబు వలసెనేని.

తే.గీ. అలఘుభావంబు జెడ్డ ళా కాయె నెట్లు । లట్టులే జెడ్డ రా కాయె నలఘుభావ
మిందు వింత యొకింతయు నెఱుకగాదు । కారణములేని భేదముల్ కానమెందు.

ఆ.వె. ప్రకృతి యరవమైన పదములలోని రా । లలఘుభావ మందు ననిన రేఫ
నందు రేఫ మెట్టు లాయెనో యలఘువు । నుభయరేఫ మెందునుండి బుట్టె.

ఆ.వె. ఇరువు రేల లఘువు నిద్ద రెట్లలఘువు । నిందు నెద్ది యరవమందుఁ బుట్టె
గన్నడమున నెందు గాన మీభేదంబు । నెఱుకలేమి యొండు హేతువందు.

క. శకునంబు లెల్లవారికి । బ్రకటించిన బల్లి తొట్టె బడి యీల్గిన య
ట్లకటా యప్పకవీంద్రుం । డిఁక నెఱిఁగికి ధరణిఁ బ్రాస మిడియె నదేమో.

క. నన్నయ తిక్కనముఖధిష । ణోన్నతు లీ భేద మెఱుఁగ రొక్కింతయు నే
డెన్నోవోకల నజ్ఞులు । పన్నిరి తా మెఱిఁగినట్లు భ్రాంతియసుమ్మీ.

క. అప్పకవి తప్పుతెలియక । చెప్పిరి కొందఱు ద్విరేఫసిద్ధాంతము లా
చొప్పున గతానుగతులై । త్రిప్పి యథార్థంబు చెప్పఁ దేఁకువలేమిన్.

క. కవిసంశయవిచ్ఛేదము । కవిసంశయకారణంబు గాక మఱొండే
భువిలోనఁ బాపులగు మా । నవులకు పుణ్యాజను లనెడి నామంబువలెన్.

తే.గీ. అక్కఱాదులలోనిది ముక్కఱనుచు । తిమ్మఁడు నిజాశయము విదితమ్ముజేసె
నప్పకవి శుద్ధ రేఫం బటంచు బల్క । తిమ్మ దప్పని నుడి సమ్మతింపఁడాయె.

రేఫ - శకటరేఫ మైత్రి లక్ష్యములు.

—: అప్పకవీయము :—

చ. లో ౧ పురిటింటపసిబిడ్డ — గీ. తేనినామమునకుఁ ।
౨ మురువొప్పన్ — గ్రింద వంకను మీద
౩ గుత్తెఱింగి
౪ ధరణింగూల్చిన

—: అరణ్యపర్వము :—

సీ. లో—రేయి వచ్చెద నని తేపు వచ్చు

—: భాస్కరరామాయణము :—

తేకులన్నియు విచ్చి - రేయెండ జిగి నిండ
సీ. రో—రేఖలై మీదటి ఱెప్పలయొప్పున

తిక్కనసోమయాజి.

క. ఉంపిలిఁ బెట్టార్వ సింధురాజున్ దాకెన్

విక్రమార్కచరిత్రము.

తే.గీ. ఈరముల వెన్నెలలోన దూఱితూఱి

విజయవిలాసము.

ఉ. పదా । బ్వాన్నె పసిండిమేడలకు రాఁ బనియేమి

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

క. దుర్లలితాతనువిలసన । నిర్లజ్జాస్వాంతకాంత నేరుపు మెరయన్
జర్లాటలాడు మోహము । లేల్లయి వర్తిల్లు న మ్మహీసురుతోడన్.

సీ. ఇఱులుమించిన వీరిఁకురులయందు

చంద్రభానుచరిత్రము.

మ. రవిఁ దీవ్రద్యుతి యంద్రు పావకుని నేతామంటకాఁడంద్రు

మనుచరిత్ర.

శా. శ్రేణుల్కట్టి నభోంతరాళమున బాటెన్

సారంగధరచరిత్ర.

ఉ. ఱింగున వల్లెవాటున వఱించి

పారిజాతాపహరణము.

ఱింగు బండిరా యనిసందునకు

ఉ. ఱింగను మ్రోతఁ మ్రోగుచును ఱెక్కలపాములు

కవిజనాశ్రయము.

క. నెరయంగా నీ ఛందపు । తెఱఁ గెఱుఁగక దివురు నతఁడు

హరివంశము.

ఉ. ఱంకెలు గర్జలై తసర రావుఁదనమ్మున

ఉత్తరహరివంశము.

క. పరుసని.........

ఎఱుఁగని

ఆ.వె. అప్పకవియు సూరనాఖ్యుండు తద్భవ । ములను బండిరాలు వొలయ వనిరి ।
కానిమాటలు జీలకఱ్ఱయు గుఱ్ఱంబు । మహి సొనారు నివ్వి । మరచిరొక్కొ.

వ. మరియు నప్పకవి

ద్వివిధాదిదుదేదోతోచో వక్రతమా వనుస్వారౌ క గ చ జ యు గ ట డ ణ త ద న ప బ మ య ర ల వ స హ శంతు హల్వర్గః అనియుండగా దీనిని దిద్ది తన యప్పకవీయములో వ్రాసెను. ఇది మిక్కిలి సాహసకృత్యము. పూర్వగ్రంథము లిప్పుడు కలవు. చూడ వచ్చును.

అప్పకవి వ్రాసినదే నిజమయినయెడల రర లల యని నాలుగు వర్ణములు కావలసి వచ్చును. అప్పుడు 'లఘువోలఘువశ్చేతి ద్వేథాంతస్థా న్వదంతి శాస్త్రారః' అను సూత్రము

నకుఁ బనిలేదు. ఇదియుంగాక లఘ్వలఘుభేదముచే ద్వివిధత్వ మున్నదికదా. విడిఁగా జెప్పిన నేమిదోషమున్నదనిన అట్టి భేదమే కల యదిలే విడిఁగా చెప్పఁబడు కావున చతుర్విధాంతస్థములును ఆ యా విధములలో సజాతీయములే కావున భేదము లేదు.

తక్కినది పూర్వోక్తగ్రంథంబునం దెలియందగు. ననంతరంబ

చ. అవనిఁ దెలుంగుబాస ప్రథమాక్షరమున్ వళియంచు నింక రెం
డవయది ప్రాసమంచు జరణంబులలో నియతక్రమంబునన్
గవఁగొనగా విచక్షణగణం బొనరించెను దొల్లి యందుచే
నవిరళమాధురీమహిమ మబ్బెను గబ్బములందుఁ దెల్గునన్.

తే.గీ. అర్థమే జీవము పదంబె యంగమయ్యె। నర్థగతమౌ నలంకార మది **గుణంబు**
పదగతము సొమ్మగుం గావ్యభామినికిని। దీని దెలియంగవలయును ధీరవరులు.

క. వళియుం బ్రాసయు పదగత। ములయిన నగలవ్వి కావ్యముల కతిముఖ్యం
బులు గావుగాని పెద్దలు। తెలుగుంగన్నియకు నొడలఁ దీర్చిరి సొమ్ముల్,

తే.గీ. వారిపద్ధతి మన మేల వదలవలయు। నట్టివే యగుగాక యిం దకరణమునఁ
గరణమునఁ బ్రత్యవాయముల్ కానరావు। కానఁ గరణంబె సేకొనం గడుసుఖంబు.

తే.గీ. అకరణంబునఁ బ్రత్యవాయంబటన్న। సంస్కృతాదుల కవితల స్వర్గహాని
కరులె యగుఁ దెలుఁగునందుఁ నాచరణహాని। యనిన నేఋషియాచార మడఁగిపోవు.

తే.గీ. నన్నయాదులె ఋషులన్న నన్నయాదు। లందునుఁ దెనాలి రామకృష్ణాఖ్యుఁడుండఁ
దగడె యప్పకవికి మున్ను ధన్యులైన। భాస్కరాదుల మతములు ప్రబలకున్నె.

తే.గీ. ప్రత్యవాయవిచార మేపగిది నున్న। నాచరణభంగదోష మెట్లైన నాదు
మతము ప్రాసమ్ములను విరామముల వదలు। దనుట గాదుసుఁడీ వినుఁ డార్యులార.

క. మృదుమధురతాదిగుణములు। పదములకును నర్థములకు ప్రాపింపఁగ నె
య్యది సులభసాధ్య మా మత। మెదనిడి ప్రాసముల యతుల నిడుఁడు సంతతన్.

సీ. కూచిమంచిసమాఖ్యకులుడు తిమ్మన తన। సర్వలక్షణసారసంగ్రహమున
మహి నఖండవిరామ మహిమంబు నొప్పియు। లక్ష్యము ల్చూపియు లలితశాస్త్ర
పద్ధతి విడనాడి పౌనరుక్త్యంబుగా। ప్రాదినిత్యసమాస యతులు సెప్పె
నిత్యప్రభువిభాగ నియమంబులకు వేరె। కారణం బొక్కటి కానరాదు

తే.గీ. మైత్రిగల వర్ణములు విరామంబు లగును। హల్లునకుమీద నూదిన యచ్చునకును
ఇది సమమకాదె యన్నింటి నెంచిజూడ। నప్పకవియు నఖండంబు సెప్పఁడాయె.

క. భూమి నఖండయతియనుచు । నామమిడినవారు లక్షణము లక్ష్యంబున్
వేమారు సూపియుండఁగ । నేమీ యది యొప్పఁదగదె యిప్పటికవికిన్.

క. రామాయణంబు సెప్పిన । ధీమంతుఁడు భాస్కరుండు తీర్పఁడె వళిఁ దా
నేమన్నఁ గొఱతలేదను । చో మండనపదముగూర్చి సూత్రముగాఁగన్.

క. పూర్వవిచక్షణమార్గము । సర్వము విడనాడి తాన సకలవిదుఁడ నం
చుర్విన్ వర్తించి మహా । గర్వము గైకొనిన యప్పకవియే దిక్కో.

క. ఎద్దేని యొక్కలక్ష్యము । పెద్దల లక్ష్యములలోనఁ బెరసిన నదిగో
కద్దనుచు సంతసంబున । దిద్దంగారాదె కవిత ధృతినాధునకున్.

క. ఒక కవి నీవాఁడేనియు । నొక కవి నావాడుగాదె యుభయకవులలో
బ్రకటింపఁగలమె భేదం । బకటా వితలైన వెతల నందఁగనేలా.

క. అనయత ద్వివిధాదిదుదే । యనుసూత్రము దిద్ది వ్రాసి యప్పకవి ద్విరే
ఫనియతనిర్ణయపదమె । ల్లను జెడనూద్చెను విచారరహితమనీషన్.

క. య ర ల వ స హ ళం తనుచున్ । సరసముగా నుడివినట్టి చరణము దిద్దెన్
యరయుగల యుగ యటంచును । విరసపు పాదంబు వెట్టె వేడుకనొక్కో.

క. రయుగంబే నిజమైనన్ । యయుగం బది యేలచెప్పఁ దజ్జ్ఞుఁడకాన
నన్నయ లఘువని యలఘువుసని । రయుమున ననసేల యక్షరమె వేరైనన్.

క. ఈదాదనఁగోదాదని । వాదంబుల తాను నిలుప వలయునెఫలమే
మీ దీన మానరాదా । కాదనినను గాకదంత గణనంబెకదా ।

క. త్రోవం గవితామృతధా । రావాహిని కడ్డమైన రాయే మనకి
ష్టావాప్తి యెట్లుసేయున్ । రా వహ్నివశంబు బండిరా యెట్టిదియో.

తే.గీ. ఇంచునకు సజ్ఞులులు యతు లుంచినట్టు । యెట్టినాదులు సత్కవు లేని వేర
యెంచనేటికిఁ జాలదా మంచివారి । కంచితమ్మగుపద్ధతి యార్యసేవ.

క. అక్షీణలక్షణంబు సు । లక్షణసారంబునందు లక్ష్యగణంబుగా
లక్షణగణమును గొనఁజను । దీక్షయొకటి చాలదే యతిప్రాసములన్.

భారతము ఆదిపర్వము.

ఉ. మహోర్వీసుఁడ సర్పయాగ ముడిగింపుము

భాస్కర రామాయణము.

ఉ. ఏ । మన్నఁ గొఱంతలేదు మణిమండనముఖ్యములైన

కవిజనాశ్రయము.

ఉ. మానుగవిశ్రమాక్షరసమన్వితమై స్వరమూదినన్ దదీ
యానుగుణాక్షరంబు గొనియైనను జెప్పగవచ్చు నెట్లనన్
భానుసమానుఁడైన వృషభాధిపుఁ డన్నటు లర్థయుక్తమై

అరణ్యపర్వము.

చ. మహోఁదరమున నుగ్రమైనవికృతాకృతి
ఉదరపదమున రెండు పదములు లేవు. గురుబాలప్రబోధిక చూడుడు.

ర ల మైత్రి

కవిజనాశ్రయము.

తే.గీ. లలితవీణారవంబుతో ఢక్కసరియె । రమ్యమణిరాజరాజితో లక్కసరియె
ఘరితఘనసార్ణవంబుతో వంకసరియె । ననఁగ జెల్లు నభేదాఖ్యయతులు కృష్ణ.

వసుచరిత్ర.

శా. రోలంబాలకయోర్తు గ్రుంకి బిసవల్లుల్ దున్మి
సీ. రాయంచరాళ్ళఁ దౌలకయమున్న.

తిక్కనసోమయాజి భారతమున

క. తెంపును బెంపునుఁ గడుర ని । లింపులు వెరగందిచూడ రిపుసైన్యంబుల్
గంపింపఁ దమ బలంబులు । ఉంపిలి బెట్టార్వ సింధురాజున్ దాకెన్.

ప ఫ బ భ వ లకు మైత్రి

సులక్షణసారము.

క. వపయోరభేదమనియెడి । నెపమున ప ఫ బ భ లు వా కు నేర్పున వళిగా
నుపమించవచ్చుఁగృతులం । దుపనిషదుచితార్థసూక్తు లొలసినచోటన్.

ప భ మ మైత్రి

పంచబాణవిలాసము.

క. చిత్తంబులు రంజిల్లుచు । ముత్తైదువ లవుడు గదిసి పూవిల్తునకున్

లక్షణసారసంగ్రహము.

క. మ్రొక్కులు గైకొనుసమస్త భువనాధీశా.
వ ప మ భ లకు మైత్రి కలిగెం గావున ప మ లకు మైత్రి వేరే చెప్పంబనిలేదు.
ప ఫ భ లు—సమానములు, అభేదము.

మ ప భ లు—సమానములు, అభేదము
కావున వ మ లు సమానములే యగును.

ఇదియుంగాక ప ఫ బ భ మ వ ఈవర్ణము లోష్ఠ్యములు కావున సమానాధికరణ్యము గలదు. సజాతీయత్వముఁగూడఁ జెప్పవచ్చును.

అనంతచ్ఛందము.

క. ధర నెక్కటి వళ్ళనదగు । ల ర మ ఱ వ లు వానితోఁ దొలంగక లాకున్
సరి ళా యని మిశ్రమవే । శరమాధిప రెండునుం బెరసి వర్తించున్.

ఆ. వె. మరునితండ్రి లోకపాలుండు యాదవ

ణ జ్ఞ న మైత్రి

శృంగారనైషధము.

ఉ. శ్రీలలనాతనూభవ విశేషజగన్మయమూల మన్మథా
జ్ఞాలతికాలవాల రతినాథ కరాళమదాంధగంధళుం
డాలవిలోల తద్భుజకనత్కరవాల నిశాల శుభ్రవా
తూల మదీయకాంతధృతిఁ దూలఁగ నేపున నేపకుండుమీ.

అనంతచ్ఛందము.

తే.గీ. అప్రసిద్ధము జఞలు శబ్దాదియందు । జఞలు సంతతద్భవవ్యాజమునను
ణనలతో నొందు విరతి విజ్ఞప్తియనఁగ । జలరుహాక్షాశ్రితులను సుజ్ఞాను లనఁగ.

జ్ఞ క మైత్రి

అప్పకవి దీని విశేషవళి యని పేరుపెట్టె

తే.గీ. సాధుకవులును కొందరు జ్ఞ లిపులందు । జెప్పిరి కకారమును వళిఁ జేసి తొల్లి

శాంతిపర్వము.

క. జ్ఞానము కేవలకృప న । జ్ఞానికి నుపదేశవిధిఁ బ్రకాశము సేయన్
ఇందున కనేక లక్ష్యంబులు గలవు. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయలేదు.

ఇంచుగ్విరామము

ప్రద్యుమ్నోపాఖ్యానము.

క. పంచశరుం దప్ప డని చా । లించి మహాప్రధనభూమి వీక్షించి

లక్షణచూడామణి.

క. ఇంచియను నచ్చుహల్లు ను । దంచితముగ సంధిగూడు నప్పుడు భిన్నం
బెంచగఁబోలు హంఁ బలి । కించెనన్ రెండు సెల్లు నెలమిన్ గృతులన్.

లక్షణముక్తావళి.

క. కాంచనచేలునిఁ బ్రేమ ను । తించెన్ నుతియించెననఁగ నిల భిన్నంబౌఁ
గొంచక పోషించెన్ బో । షించె ననఁగ భిన్నవిరతి యిటుల వెలుంగున్.

దశకుమార చరిత్రము.

కం. మించి మదించిన రిపుల హ । రించక సత్కీర్తి యామహీతల మెల్లన్
నించక దీనుల దయ బో । షించక ప్రఖ్యాతిగల్గునే నరనాథా.

హరివంశము.

క. ఎంచగ నొసరింపగ నుపమింపఁగ నితఁడే

ద - డ మైత్రికి

సులక్షణసారము.

క. ద డ లకు భేదము లెన్నక । పడియును బ్రాసంబు లిడఁగ వచ్చును గృతులం
దది యెట్లన్నను శ్రీహరి । పొడిచి దానవులతలలు దునిమె ననంగన్.

శ్రీనాథుని వీధినాటకము.

ఉ. కందుకకేళిసల్పెడి ప్రకారమునం బ్రమషాయిత్రక్రియా
తాండవకేళి సల్పెడి విధంబునఁ బావనధామ లేఁత నీ
రెండఁ బ్రభాతవేళ రచియించెను గుబ్బలమీద హారముల్
గుండలముల్ కురుల్ గదల గోమయపిండము లింటిముందటన్.

మఱియు నౌకానౌకచో నీగ్రంథంబున వికారసంధి యుక్తాక్షర సంధియు నంగీకరింపఁ
బడియె.

ఇందుకు

నరసభూపాలీయము.

సీ. చలిగాలి వేదన్న జనవిరుద్ధము

విజయవిలాసము.

ఇటుజూ పటు లటుజూ పిటు

అప్పకవీయము.

గు । త్తైరిగి గష్టంబుగ

ఇత్యాదు లనేకంబులు జూపఁబడెని.

వళిప్రాసనంశయవిచ్ఛేదము

సంపూర్ణము.

విషయసూచిక

—: ప్రథమస్కంధము :—

—: ద్వితీయస్కంధము :—

—: తృతీయస్కంధము :—

—: చతుర్థస్కంధము :—

—: పంచమస్కంధము :—

—: నవమస్కంధము :—

—: దశమస్కంధము :—

....: ఏకాదశస్కంధము :....

★

శ్రీ రస్తు

శ్రీ శారదాంబాయైనమః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

కృత్యాది దేవతా స్మరణాదికము

—: కృతిపతి దేవతా స్మరణము :—

శా. శ్రీగౌరీనయనాబ్జకజ్జలమునన్ • జిల్మారునోష్ఠంబు గం
గాగోత్రస్తనిమోవిపానకమునన్ • ఖేళించి తద్దత్తరే
ఖాగోపార్థము భూతిలిప్తతనుఁడై • కన్పట్టు దాక్షిణ్యవి
ద్యాగంభీరు మదిం దలంచెద సదా • యల్లూరి సోమేశ్వరున్ ॥

—: గౌరీ ప్రార్థనము :—

సీ. నల్లమబ్బులచాయ • లల్లారు తలకట్టు। సన్నజాబిలిరేఖ • సరస కౌరయ
లలితనితంబలీ•లాకలాపంబుల। పైపయిం గురువించు•పత్త్రికా మెఱయ
పాదాగ్రములజొత్తు•పట్టెల నందంద। నఖరకాంతులు తండ•నాలు సలుప
చందనాగరు సువా•సన లీను తరులలోఁ। జిలుగారు పొగసోగ • చెలువు గులుక
తే.గీ. భూరిమహిమ మహాదేవ • భోగ్యమగుచు। దనరు కూటమ్ములు కృతార్థ•తను వహింప
దంద్రిపోలిక నౌన్నత్య•దశను బూను। కలికి గౌరమ్మ మాపాలఁ • గలుగు మమ్మ ॥

—: శ్రీ కృష్ణ ప్రార్థనము :—

చ. పొలుపగు నల్లకానుగుల • పుంతను యామునభూమి రాత్రులన్
జెలువములీను గొండెసిగ • జెర్వినబర్హము గుల్కఁ గస్తురిన్
జిలికిన గీరునామ మిడి • చీకటితప్పుల కొప్పురీతితోఁ
జెలగి వ్రజాంగనాసుఖము • జెందిన కృష్ణుడు మమ్ము నేలుతన్ ॥

—: మహాలక్ష్మీ ప్రార్థనము :—

సీ. ఏమానినీరత్న • మెదవాయ దీపుని। తొమ్మనందును వీక్ష•ణమ్మునంచు
ఏసతీతిలకంబు • భాసిల్లె సహజయై। నాగంబునకు నిర్జ•రాగమునకు
ఏవధూమణి జగ•ద్ధితయయ్యె దేవమా।తల్లియైయును గన్న•తల్లియయ్యె
ఏస్త్రీలలామం బ•మృతవార్ధి కుదయించె। శ్రీలతో శృంగార•లీలతోడ

తే.గీ. ఏవిలాసిని సాపత్న్య • మెన్నబడియె। ధాత్రిచేతను నీలాసు•గాత్రిచేత
నట్టి యఖిలాండకోటి వే•ధోండమాత। కలిమిదేవత మాయింట • నిలుచుఁగాత ॥

—: బ్రహ్మ స్తవము :—

చ. కడుపున గద్దెయుఁ గా సిరికిఁ • గాపురమై సిరి మాతృభావముఁ గా
బడయఁగ వాక్సతీమణి ది•వాణము మోమయి వాక్కు భార్యగా
నడరఁగ లోకనాథ చతు•రాస్య మహాంకములంది దేవతా
వళులకుఁ బెద్దగాఁ గులుకు • బ్రహ్మ చిరాయువు మా కొసంగుతన్ ॥

—: సరస్వతీ స్తవము :—

సీ. అనయంబుఁ దలవాకి•లి నివాసముగ నిల్చి। యేవెలంది వరసా•హిత్య మెనసె
సతతంబు గణవృత్తి • సామాన్యయై యొప్పి। యేకొమ్మ సత్యమం • దిఱవుకొనియె
నిరత సురాగ తా•ళ రసప్రచారయై। యేచాన విద్యాస•మేతయయ్యె
నిత్యంబు వస్త్రభా•రత్యాగవిముఖియై। యేలలన పదార్థ • మూలయయ్యె
తే. గీ. సర్వదా నిఖిలవర్ణసం•సక్తయగుచు। నేపడంతుక శుద్ధవ•ర్ణేద్ధయయ్యె
నట్టి యద్భుతచరిత య • య్యబ్జనిగరిత। పలుకుదేవత నానోట • నిలుచుఁగాత ॥

—: విఘ్నేశ్వరస్తుతి. :—

చ. అలవడు నెద్దు సింగమును • నంచయు నేనుఁగు మేక దున్న రా
చిలుకయు నెమ్మి వాహన వి•శేషము లౌటొకవింతగా దటం
చెలుకహుమాయి పీపుపయి • నెక్కి సికారులు సేయునట్టి యం
కిళులనబాబు నాదుకృతి•కిం దొలగించుత నంతరాయముల్ ॥

—: శ్రీ వీరాంజనేయ స్తవము :—

సీ. పాథోధి సంసార • పాథోధితోఁగూడ। దరియించె నే వనే•చరవరుండు
రామాఖ్య లోకాభి•రామాఖ్యతోఁగూడ। గ్రహియించె నేమహా•కపివరుండు
రాగోద్యమము వీత•రాగోద్యమముతోఁడ। నలరించె నేమహా•ఫలభుజుండు
అరివర్గవధ మదా•ద్యరివర్గవధతోఁడ। నొనరించె నేమహా•వినయశాలి
తే.గీ. నట్టి మహనీయు నక్షశి•క్షాభిధేయు। సర్వదాజేయు విబుధవి•చారణీయు
భూరితత్త్వామరుద్రుమ • మూలనిలయు। నిత్యశుభకాయు వీరాంజ•నేయుఁగొలుతు ॥

—: ఇష్టకామేశ్వరీ స్తవము :—

చ. జలమును పేడి శంభుని ని•శాతశరంబున నుర్వినుండి వె
ల్వడఁ గని దోయిలించి పది•లంబుగఁ దాఁ బదిమార్లు గ్రోల న

గ్గడియన గౌరికిం గనుఁ • గల్గిన చల్లనితల్లి దేవతా
తిలకము కామసుందరి స•తీమణి మాయిలువేల్పు గొల్చెదన్ ॥

—: వ్యా స మ హ ర్షి స్త వ ము :—

చ. ప్రణుతకళాప్రవీణుఁ దను•భాసితపావనభూతిరేణు ని
ర్గుణపరతత్త్వబోధరస•రూఢివిచక్షణుఁ గృష్ణచర్మధా
రణుఁ గరుణాధురీణు గుణ•రత్న విభూషణు శత్రువర్గశి
క్షణు భజియించెదన్ శ్రుతివి•చారపరాయణు బాదరాయణున్ ॥

—: కృ తి క ర్తృ జ న నీ జ న క స్మ ర ణ ము :—

ఉ. ఉల్లము రంజిలంగ దయ • లుట్టి పడంగ సమ స్తభంగులన్
బిల్లదనంబునందు ననుఁ • బెంచి కడున్ సుతవత్సలత్వమున్
దెల్లముసేయు కామమ స•తీమణిఁ గిన్నయమంత్రిమౌళి నా
తల్లిని దండ్రినిన్ హృదయ • తామరసంబున నిల్పి కొల్చెదన్ ॥

—: కృ తి క ర్తృ కు మా రి కా స్మ ర ణ ము :—

సీ. తనతొమ్మిదవయేట • ననుపమానప్రజ్ఞ । నింపుగా వీణ వా•యింప నేర్చె
తన పదియవయేట • సునిశితంబగు బుద్ధి । దాకొల్పె నేకసం•తగ్రహణము
తన చతుర్దశశర•త్తున ముద్దుముద్దుగా । సల్లిబిల్లిగఁ బద్య • మల్లనేర్చె
తనదు పదార్వ వ•త్సరమున నగ్నజి । జ్జావివాహప్రబం•ధంబు సెప్పె

తే.గీ. తనదు పందొమ్మిదవవర్ష•మునసె మర్త్య । భావమునుమాని శాశ్వత • బ్రహ్మలోక
సిద్ధిఁగనె శారదాంబ నా • చిన్నికూతు । ననుదినంబును మఱువక • యాత్మనుంతు.

—: కృ తి క ర్తృ బం ధు స్మ ర ణ ము :—

సీ. ఏవానితోఁగూడి • యిసుకపై గురులఘు । ప్రస్తారపజ్క్తులు • వ్రాసినాఁడ
ఏవాని బిడ్డగా • నెంచి మాతలిదండ్రు । లంచితప్రేమ బో•షించుకొనిరి
ఏవాడు సాత్రాజి • తీవిలాసముసేయు । చున్న దోడయ్యె నా • పిన్ననాఁడు
ఏవాడు నసుఁబిల్చి • యిదిచూడుమని గీత । గోవిందమును సెలుం•గున రచించె

తే.గీ. నతని సుమతుని నాపేన•య త్తసుతుని । ఉప్పలూరిమహాన్వవా•యోత్థితుని మ
హితుని సంతతపతితసం•హితుని ధీర । హితుని గనకాఖ్య కవిలోక•హితునిఁదలతు.

—: పూ ర్వ క వి మ హి మా భి వ ర్ణ న ము :—

సీ. పెనుపుట్టలోనుండి • జననమందిననేమి । కోరి బిద్దెయటంచు • గొణగనేమి
కుష్ఠరోగముతోడఁ • గూరుచుండిననేమి । మిండకాఁడని దూరు • లుండనేమి

బేరాలపెద్దని • పేరుజెందిన నేమి । మినపగారెలు పెక్కు • మ్రింగనేమి
భామామణుల కాట • పాటఁజెప్పిననేమి । యలర గోవర్ధనుం • డైననేమి,

తే.గీ. కానఁబడనేమి తిక్కనా • గంగలోన । మునుగగానేమి విసువక • పొలము దున్ని
బ్రతుకఁగానేమి జ్ఞానప్రఁభావలలిత । కలితకవిత బుధస్తోత్ర • కారణంబు.

—: ఆధునికకవి స్మరణము :—

ఉ. ఇప్పటి పండితోత్తముల • నెందఱి నే గణియింపనేర్తు నీ
చెప్పినగ్రంథమంత మఱి • చెప్పినఁ జాలదు తద్గుణావళుల్
కుప్పలు నానమస్కృతులు • కోటులు వారి కొనర్చి యాకృతిన్
దప్పులు గల్గునేని కని • తద్దయుఁ బ్రేమ క్షమింపఁగోరెదన్.

ఉ. ఈశ్వరభక్తియుక్తుని క్షితీశ్వరమాన్యుఁ బరోపకారితా
శాశ్వతకీర్తిఁ గామముఖ • శత్రువిజేత వివేకవర్ధనా
ర్థశ్వసనోపయోగమతి • రాయబహద్దరుకందుకూరి వీ
రేశ్వరు మంత్రిపుంగవుఁ గవీంద్రు మదిం గొనియాడఁ జెల్లదే.

—: కుకవివందనము :—

సీ. అక్షరంబులరూపు • లవి మార్చెటోయంచు । పలువిధంబులఁజాటి • పలుకుచుంద్రు
రాయంచు నీఁక బండి • రాయంచు మ ఱుభయ । రాయంచు జగడాలు • సేయుచుంద్రు
సాధుత్వసంస్కార • సరణిఁ బ్రత్యేక ము।తావలంబులము మే • మనుచునుంద్రు
శబ్దరత్నాకరస్థములైన పదములే । పదములంచును సారె • పలుకుచుంద్రు

తే.గీ. వళులఁ బ్రాసంబులను గట్టి • వార మేమ । యప్పకవి యొప్పఁడని చాల • జెప్పుకొంద్రు
అర్థసందర్భము లెఱుంగ • కాడికొంద్రు । నలుసుగెలకు కవులకు దండంబులిడెద.

వ. అని యిట్లు శిష్టాచారసంప్రదాయానుసారినై నిరంతరక్షేమార్థినై యిష్టదేవతావందనం బాచరించి మఱియు

కృతిప్రభావము

—: శ్రీదేవీస్తవము. :—

శా. శ్రీదామోదరబాలు దుగ్ధనిధివీచీడోలికం జారుశో
భాదీవ్యద్వటపత్రచిత్రపటమున్ • బైవైచి పండింపఁ దా
బాదాబ్జంబు కరాబ్జమం దిడి ముఖాబ్జన్యస్తముం జేయ జో
జో దూదూ యని చిచ్చిఁగొట్టెడి జగ • త్స్వామాంబ సేవించెదన్.

చ. తన సగబాలు మే నయిన ♦ దారను గిందును మీదు ప్రక్కలం
దును మునువాకిటన్ వెనుక ♦ దొడ్డిని లోపల బైల వెండియై
పొనరు గృహంబు నెన్మిదగు ♦ భూతులు శ్రీదు ధనాధినాథు మే
లనుఁగుఁ గపర్ది కిచ్చిన మ♦హాంబకు నంజలిఁజేసి మ్రొక్కెదన్.

ఉ. పాలును నీరు వేరుపఱు♦పంగల గుఱ్ఱము ధర్మపద్ధతిన్
దాళిన నోరు మాట జవ ♦ దాటనియాలును మేల్మిబొజ్జ ల
క్ష్మీలలితాంగి యాడుకొను ♦ మేడ సుఖాసనమై తలిర్ప వా
ణీలలనేశు సత్యమున ♦ నిల్పినతల్లి ప్రసన్నయయ్యెడున్.

ఉ. విశ్వమునెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు ♦ వేసట దప్పిగనంగఁ గాంచి యు
ష్ణాశ్వుఁడు సాయకంబిడి ర♦యంబున దీసిన నీరు గ్రోలి య
య్యాశ్వరిగొన్న రూపముల ♦ నీక్షణసంభవయైన యిష్టకా
మేశ్వరి భక్తలోకముల ♦ నేలు గృపామయమైన దృష్టితోన్.

—: సో మే శ్వ ర చ రి త ము :—

సీ. శాలివాహనశక ♦ సంవత్సరంబులు । పదునాఱునూర్ల యెన్బ♦దియు రెండు
నగునట్టి విక్రమ ♦ హాయనంబునను పై । శాఘమాసంబున ♦ జరుగు నొక్క
నాడు దాసుకులాక్క♦రాడమాత్యుడు గృహ । నిర్మాణమునకయి ♦ నిండువేడ్క
గోడపునాదికి • గోయిపెట్టింపంగ । నందులో మిలమిల • మనుచు మెఱుఁగు

తే.గీ. సూపెడి చతుర్దశాంగుళ • శోభమాన । నీలశిల యొండు గన్పట్ట • మేలటంచు
గొని నిజాంగన సుబ్బమ్మ•కును నొసంగ । ఉబ్బుఁగల్లిది మంచిదం • చుబ్బిపొగడె.

క. దానిం గైకొని యచ్చటి । మానినులకుఁజూపి రాయి • మంచి దటంచున్
దా నెత్తలేక సేవకుఁ । డైనట్టి తలారి వీరఁ • దను గొల్లనితోన్ ॥

క. ఓరి వీరా నీ విపు । డీ రాయిం గొంచునేగి • యింటికివెనుకన్
దారికడ గూటిలోపలఁ । జేరుపుమన వాఁడు నట్లు • సేయుదు ననుచున్ ॥

క. చనుచున్ నడుమను నుచ్చిళు । లను గ్రక్కుచుఁ బడినఁ గాంచి • లలనామణి గ్ర
క్కునఁ బైత్యమూర్ఛ యనుకొని । చనుదెంచి వచించె నితర • జనములతోడన్ ॥

ఉ. అంతట వాడు లేచి సివ • మాడుచు దేవుఁడనంచుఁ బల్మరున్
గంతులువైచె నందఱును • గన్గొని కారణ మారయంగ రా
కింతులు రాయి నొక్కమొగి • నెత్తగ లేవకయున్న మాటికిన్
గొంతుకలెత్తి స్వామి యిది•గో యిఁకలెమ్మనినంత లేచినన్ ॥

క. దానిం గొని దేవార్చన । బోనేసరముకడ నుంచి • పోయిరి మఱునా
డా నలినముఖికి సుబ్బమ । కూనెం దేహంబు దెలియ • కొకచోఁ బడియెన్॥

ఆ.వె. స్వామిస్వామియనుచు • వేమారులుచ్చరిం । చుటయకాని యొండు • చొప్పెఱుఁగమిఁ
జూచి భర్త యేమి • చోద్య మ్మటంచును । కరము వగచి యొక్క • కర్జమరసి॥

ఆ.వె. నీవు సామివేని • నీవేదనుంటివో । కన్నులకును నెదుటఁ గానఁబడిన
సత్యమనుచు నమ్మి • సద్భక్తిఁ గొల్చెద । మనిన నట్లుకాక • యనుచు నవ్వె॥

క. స్వామీ యేమీపలుకవు । నామీదం గరుణలేదె • నమ్మితి ననుచున్
వామాక్షి పలుకఁగా శిల । గోమున నట్టింటి కపుడ • గొనగొన నడచెన్॥

క. అది గని యచ్చటివారలు । మది నచ్చెరువంది యోయి • మంత్రివరేణ్యా
యిది దలపఁగ శివలింగము । వదలకుము ప్రతిష్ఠఁ జేయ • వలయుంజుమ్మీ॥

ఉ. నావుఁడు నక్కిరాట్సచివ•నాథుఁడు తమ్మనిఁ గన్నయాఖ్యునిం
గేవలరాజ్యకార్యపరు • గీర్తిమయుం గని లింగసంప్రతి
ష్ఠావిధి కియ్యగొల్పి విల•సన్మతిఁ గప్పనశోభనాద్రియన్
ధూవరు వేడి మాన్యమును • బొంది ప్రతిష్ఠ యొనర్చె లింగమున్॥

క. అల్లూరుపురవరంబున । నుల్లసిత నివాసుడగుచు • నున్న శివునకున్
జెల్లు నుమదేవి యగు టని । యుల్లమునం దలచి యిడిరి • సోమేశాఖ్యన్॥

వ. నా బాల్యంబున నాకు నానావిధ సౌఖ్యంబులకును వినోదంబులకు నాటపట్టై
నన్నలరించిన యల్లూరగ్రహారంబు నభివర్ణించెద.

సీ. భాగ్యప్రకర్షంబు • భారతవర్షంబు । కలిమితొయ్యలివీడు • తెలుఁగునాఁడు
దస్తుముల్లెలబారు • ముస్తఫాన్సరుకారు । కోటీశ్వరులతల్లి • కొండపల్లి
సఫలకాండంబు కృ•ష్ణానదీఖండంబు । కొలుచుకొట్టమ విన్న•కోటసీమ
ప్రాజ్యంబు కమదన • వారి సామ్రాజ్యంబు । క్షమ నెల్ల చేబడల్ • చారుమహలు

తే.గీ. దానధర్మముగలవారు • దాసువారు । చేరిపాలింతు రల్లూరు • సిరికొతారు ।
అది నివాసంబునకు యోగ్య • మని తలంచె । సంగతసుకీర్తి సోమేశ • లింగమూర్తి॥

సీ. గుంటయొడ్డున నొంటి • గూర్చుండి మాయూరి । కలుములు గన్నమ్మ • యలుగులమ్మ
నిట్టత్రాడులలోన • నిలచి యెల్లరిక్షేమ । మరయుచుండెడియమ్మ • యలుగులమ్మ
తా శిలారూపంబు • దాల్చి మరాటీహ।యా మెఱింగినయమ్మ • యలుగులమ్మ
ఎండవానలకోర్చి • యెల్లప్డు బయలులో । నణఁగియుండినయమ్మ • యలుగులమ్మ

తే.గీ. ఆలమందలఁగాపాడు • నలుగులమ్మ । చిలిపిరోగాలఁ దొలగించు • నలుగులమ్మ
గ్రామదేవతగా నొప్పు • కనకరాశి । పగిది నలరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు ॥

సీ. ఎలయెండ చెట్లసం•దులనుండిగోడల । దవిలి తా నిలువుట•ద్దములుగాఁగ
గొనగొనజను నింద్ర•గోపసంఘాతంబు । పందిళ్ళలోఁ జివ్వి • పగడములుగ
చూరుపట్టియలఁ బిం•చ్చుకదంపతులచాలు । చెక్కి తీర్చినయట్టి • చిత్రములుగ
దూలాలగూళ్లసం•దులనుండి వెడలి మ్రో।గెడితుమ్మెదలమ్రోఁత • గీతములుగ

తే.గీ. కెరలి వాకిళ్ల తూనీగ • తెరలు మూగి । నెర బుడేదారుగెంబట్టు • పౌరపసందు
సన్నయుల్లడగాగ నాంషాఢలక్ష్మి । పగిదిఁదనరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు ॥

సీ. ప్రాఁతగొంగడి వీపు • పైఁగప్పి బుజమున । గొంకికఱ్ఱను మోచి • కొంకినడచు
నుచ్చుఁబ్రాతలపింజ • గ్రుచ్చి మున్నొలగట్టి । మట్టాకుపొత్తివే • మారు మడచు
కదలిపారెడి గొట్టె • గమి చేలఁబడకుండ । తా సెతా సేయంచు • దగిరికంచు
తోడేలు బొడఁగాంచి • జాడనే చేయెత్తి । నిక్కి బ్రూహాయని • కుక్కఁబిలచు

తే.గీ. ఆలు తలనిడికొని వచ్చు • నట్టి యటిక । నున్నచల్లయుఁ దమిదకూ • డుప్పు గల్లు
మెల్లఁగా మ్రింగు గొల్లని • బెంచుతల్లి । పగిది దనరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు

సీ. ఇసుకబావిఁ బనంటు • లిడి ముంచుచును వంగ । తోటలకును నీళ్లఁ • దోడువారు
చిలగడంబులమళ్ళఁ • జేతులతోనిండు । బుడ్లతో దొణదొణ • బోయువారు
నిమ్మ నారింజ దా • నిమ్మచెట్ల కుదుళ్ల • నుం బేడపెంటల • నునుచువారు
ఆకుకూరలఁగల్పు • లేకుండఁ దివిచి కాఁ । దలఁబచ్చపురువుల • దులుపువారు

తే.గీ. పెద్దబెండలమొక్కను • బీకువారు । కాకరలకును బందిళ్ళు • కట్టువారు
మార్గశీర్షమహాలక్ష్మి • మందిరంబు । పగిది నలరారు నల్లూరు పల్లెటూరు ॥

సీ. చెలగి కళ్ళముల గిం•జలుమేసి ప్రాఁజింత • తొరడుల గుబగుబల్ • నెఱపు గువ్వ
కట్టానఁ జని గంటె • కంకి నోటనుబెట్టి • వినువీధిఁ గిలకిల • యనెడు చిలుక
చెంగావిపెనురావి • చివురునిండుగమెక్కి । కూకూయనెడి మద • కోకిలంబు
పొదలలో మెదలు లేఁ•బురువుల సాపడి । చెట్టెక్కి గుమ్మను • జెముడుకాకి

తే.గీ. కదసి వరిచేలలో గూళ్ళు • గట్టి పెలుచ । బలిసి నటనంబుగావించు • బరతపిట్ట
గలిగి జనులకు శ్రవణసౌ•ఖ్యప్రదంబు । పగిది దనరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు ॥

సీ. పొదలపైనీలాలు • బోలు పరింగపం । డ్లకు జేయిసొన్పు బిం•డ్లలునుగల్గి
పొలములో గొంతెత్తి • పొలిపొలియోయంచు । వరికుప్పనూర్చు పాం•లెరులుగల్గి

అరుపుబేరముల గుంజరినేసి సన్నంబు । ముతకంచు నొదుగు మాంలెతలుగల్గి
కోడిపందెములకై • గుమిగూడి గొల్లున । సడిజేయు చిల్లర • జనముగల్గి

తే.గీ. దేశవాళితుపాకితో • దెబ్బలోనఁ । బిట్టలను గొట్టు ముతరాచంపిండు గల్గి
శిశిరఋతునామ్నియైన లంక్ష్మికిని దొడవు । పగిది నలరారు నల్లూరు • పల్లెటూరు ॥

వ. మరియు విసువక కసవులు మెసవు నాలమందలయందుండి యెదగొన్న సెలపెయ్యల కదసి కొమ్ముల గంగడోళ్లు నాకి నాకి ముట్టె లాకసంబులకెత్తి మూచూచు నాఁబోతుల అంకెల కులికి పఱువులిడు లేఁగదూడలంబట్టఁ గమకించి వెనువెంట నంటి చను గొల్ల పిల్లకాయల గవ్వలమొలనూళ్ళ నందండఁదగిల్చిన యిత్తడి చిరుమువ్వల ఱవళి కదరిపడి గంతులిడు తరపులకాళ్ళనుండి వెడలి జుమ్మను జోరీగ పేరీగ చిట్టీగతండంబులును

ఈగతండంబులు మేనులంట రెండుచేతుల నిరుబరుల గోకికొనుచు గొంగళ్లు వెదకుచు వరిగడ్డి నిప్పుతొంటలపొగమఱుఁగునకుం జేరి ముట్టాకు చుట్టిన పొగచుట్టల నగ్గియంటించి నోళ్ళనిడి తగుమాత్ర మెగబీల్చి దిగవిడచుచుండ నెత్తినిడితెచ్చిన చలిది కుండలదించి యుప్పుగండ్లగలుప వంగి మైజారుచెఱగులువ్రేలాడ నూసులాడు గొల్ల పూఁబోడుల సరసంబులాడు పెద్దగొల్లల తొంట్ల వెనుక తోకలాడించుకొనుచు నొడళ్లు విరచుచు గాళ్లుసాచి నిక్కి వేపి జాగిలంబులును

వేపిజాగిలంబులు మోరలెత్తి మొఱగిన విని భయభ్రాంతంబులై పఱచుచు వెను వెన్కసూచుచుఁ దోకలుమడచి పులుగుపొదలం దూరి పండికొనియున్న కుందేలు నక్క తోడేలు కొరజాసి మున్నగు జంతుసముదాయంబుల వేటాడ గమకించి పరవదోలి వల లుచ్చులు పన్ని చుట్టుతిరిగి కూకలువేయుచు జప్పుళ్లుజేయుచుం దిరుగు వేటకాండ్రంగాంచి తావులువెడలి ఱెక్కలార్చుచు నోరలోరల జెట్టుచేమలపట్టులం జూచుకొను పావురము కాకి గద్ద గువ్వ ఏండ్రింత పాలజుమ్మ చిలుకలు మొదలగు పులుగుమొత్తంబులును

చిలుకలు మున్నగు పులుగుమొత్తంబులు చవచవ నెగసివచ్చి కంకికొక్కెండుగా వ్రాలి గింజలు ముక్కులంబొడిచి తిత్తులునింపి యత్యాశావశంబున దంటుపైఁ గూర్చుండి సజ్జకంకి యూచి మొదలంట గొఱుకుచు జాగుసేయుచు నిటునటు మెడద్రిప్పి సూచుచుండ జేనినడిమి మంచెమీదనుండి కలకలంబు విని చెట్టేలుత్రాడు పలుమరు విసరియిడ్డ తొప్పను బెనుమ్రోత నులుకంజేసి మంటియుండల వడిసెల నిడి త్రిప్పి యేయు కాపులును

కాపులు తమ ప్రాతరుపాహారార్థంబు లేతకంకుల కరయుచుఁ గ్రిక్కిరిసి గింజ బరువున నొరగియున్న దంటుల నిటునటు పాయంద్రోయుచుం దారివెట్టి చనుచో బుసబుస

లాడుచు మెల్లమెల్లనంబ్రాకు బెంజేరుగున్నలకు బెదరి కేకలువైవఁ జేలదాపు పుంతవెంటం బోవుచు మంచెకుం గట్టిన యంచెదుడ్ల విరగలాగి పలుదెబ్బలం జావంగొట్టి చేలగట్ల కీడ్చిన యుపకారంబునకుం బ్రత్యుపకారంబుగా నిచ్చిన కంకులం గొని నలిపి వడిగట్టి యిండ్లకుం జను బాటసారుల నయ్యా! యేమి తెచ్చితివని యొడిఁబట్టి విడలాగు పసిబిడ్డలును

పసిబిడ్డ లేపుమీరి గుంపులుఁగూడి మెట్ట పుట్ట చెట్టు చేమ లనక చిఱుగోచులు వ్రేలాడ సన్నపాటి యీటికట్టలం జిఱుతబిళ్ళలం జేతులంబూని యాటలాడ జొచ్చి యలసి నడిప్రొద్దుల కిసుకబొందలకుం జేరి డిగ్గి జలకంబులాడి మేనులు సూర్యాతపవశంబులు చేసియు విడువని మంటిచారికలు వీపుల గాన్పింప నిండ్లకు జేరినఁ బంట్లు గొఱుకుచు వెలపించి కొట్టంబోవు తల్లుల కడ్డమై వంగివంగి కట్టుఁబట్టుకొనుచు చిన్నబిడ్డల కేమితెలియు నూరుకొమ్మని పెడపెడ మునలిమాటలఁ గోడండ్రం జంకించు ముసలమ్మలును

ముసలమ్మల యొద్దంజేరి నీతు లుపన్యసించుచు కావడిపెట్టెలం గాజుకుప్పెల నించిన కాలువనీరు గంగోదకంబని నమ్మించి నెత్తిం జల్లి బొమ్మలపటంబు విప్పి యేలపాటయి పాడుచు యెలుంగెత్తి యర్థంబుఁ జెప్పుచు మగనిప్రక్క రామహరే యని పల్లవి నను సంధించుచుఁ బైటకొంగునం గట్టి పీపులం దగిలించుకొనిన పసిబిడ్డనుం జూపి పుట్టు యడుగు కాశికావిళ్ళ ముద్రాంద్రకుం జేటలెత్తి కాపెతలు పాటుగా దివిచి యిచ్చు చోటె కొట్టు చాము సజ్జ వరిధాన్యంబులును

వరిధాన్యంబుల నూర్చి రాశిచేసి కొల్పించి సంచులం బోసి కుట్టి యెద్దు మున్న వీపునం గత్తెశంబులు పన్ని గంతపైచి పెలగడంబులు బిగించి యెత్తి కదాడంపు మొట్ల ముజాలనిడి పెరికాటంబు సేసి యిండ్లకుం గొంపోవునెడ పునాస వ్యవధి గడచిపోయినదని కాపుల నడ్డగించి కలహంబులు పెట్టుకొను పెట్టుబడి కోమటులును

కోమటియింటికిం బసుపుకొ మ్మల్లిపాయ మెంతపకాయ చింతపం డుప్పుగల్లనుచు వచ్చి ధాన్యంబులుదెచ్చి క్రుమ్మరింప పెల్ల కాయ పొల్లు గుల్లయని చెడగి చెడగి సోలం బోసి చూడు తలగీతయని కాని దుగ్గాని విలువకట్టు గట్టువాయి కోమటికొమ్మలతోఁ బలుగతులఁ బోరాటములు సేయు కాపు గొల్ల గవల యీడిగ మాల జనులాండ్రఁ బొలంగు తొలంగుమని బోకరించి గొణగికొనుచు దాటింబోవు జలాహరణపరులగు స్మార్తవితంతువులు గుడ్డ గుల్ల చిళ్ళ పెల్ల పెంకులం ద్రొక్కి వానిం దిట్టితిట్టి పునస్స్నాన ప్రయత్నంబులు సేసి నూతి కేగి తోడు ఖాండశతంబునకుం బట్టు కాలంబువలన మధ్యాహ్నంబు దాటినంగని వంటలు కాలేదని కోపించి యిఱికి చీవాట్లుపెట్టు గృహమేధులును

గృహమేధులు తమతమ ముంజావడుల నీనకట్టుబడ్డలు చీఱుచు మామిడి జీడి మామిడి మఱ్ఱి జువ్వి రావి మొదలగు వృక్షంబుల పర్ణంబులం దెచ్చి భోజనభాజనంబులుగాఁ గుట్టుచుండ మడిసంచులు వీపుల వ్రేల బుడిచెంబులమూతుల కంగవస్త్రంబులు గట్టి మొలలు బిగించి తల నొక ప్రాతశాలువ జుట్టి యొంటిపొరయట్టచెప్పులం దొడిగి దర్భాసనంబులు వీపుల కడ్డంబుగా జొప్పడ నేతెంచి పరదేశులమని మహావినయంబుఁదోపంజెప్పి యల్లనొకచో గూర్చుండి యాశీర్వచనపనసం దొడగుకొనినం జూచి మాయింట భోజనంబు సేకూరదని యెన్నివిధంబులం జెప్పిన వినక నానాప్రకారంబులం బ్రార్థింప నెట్టకేని యంగీకరించినతోడనఁ దమ కత్తెసరని మెల్లమెల్లగా జారవిడిచి చెప్పి స్నానంబు సేసి మడికట్టుకొని సంధ్యావంద నాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించి దేవతార్చనచేసి ప్రొయిమీదనున్న తప్పెల దింపుకొని పచ్చడి మజ్జిగలతో గడుపునిండ సాపడి యెద్దే నరుగుమీదం బండికొని గుఱువెట్టు పాంథవైదికశిఖా మణులనుంగల్గి యత్యంతసౌఖ్యాస్పదంబయి నా బాల్యదశ ననేక వినోదంబు లనుభవించిన పల్లెటూరగు అల్లూరగ్రహారంబు స్మరింపక నామనం బన్యంబు గ్రహింపనేర దది యెట్లనిన,

శా. శ్రీలం జెన్నగు నాలమందలును దఃక్షీరంబులుఁ వెన్నలుఁ
జాలఁ మీగడలుఁ భుజించి పరమైఃశ్వర్యంబు వేఱొక్కటీ
భూలోకంబున గాన కెప్డును మహాఃభూతప్రభావంబులఁ
లోలోనం గడు మెచ్చి రంజిలితి నఃల్లూ రగ్రహారంబునఁ ॥

ఉ. పచ్చలఁబోలు పర్ణముల • పైపయి నిండుగ గాచి గొల్లుపం
డ్లొచ్చెములేక చిట్టడవి • నొక్కమొగిఁ బగడాలు నిండుగా
గ్రుచ్చినయట్ల తోప నదిఃగోయని యెచ్చటలేని సంతసం
బచ్చుపడంగఁ గోసిన సుఃఖాతిశయంబు గణింప శక్యమే ॥

మ. అహహా నామది నేటికి న్మఱపు రాఃదాయావు లా లేగ లా
మహిషీవ్రాతము సజ్జచేల నడుమన్ • మంచెల్ దదారోహణ
స్పృహలుఁ గూయనుచుఁ గడుఁ వడిసెలఁ • జేయార్చి యేయఁ క్రియా
మహిమం జిల్కలు లేచి కూయుచు నభోఃమార్గంబునం బాఱుటల్ ॥

ఉ. వేసగి నెండతాకునకు • వేసర నీయక లేగదూడలఁ
బీసగి డొంకలం దిడినఃవేళ గనుంగొని పోయి యాత్మ ను
ల్లాసముమీర నందుఁ బదిఃలంబుగ మేపగ లేతపచ్చికఁ
గోసిన నాటి తుష్టికిని • గోటిధనంబు సమంబె యారయఁ ॥

ఉ. బాదవచెల్క యొద్దులను • బట్టిన పచ్చికపట్లఁ బూరి బి
య్యాలకుబోవు గొల్లజవఁరాం డ్రొటి విందఁగఁ గోసికోసి తా
రోడక త్రోవఁబోవుతఱి • నూరిదొరన్ సగబాలు పెట్టుడం
చాడిన నట్లుసేయఁ గొనిఁనట్టి వినోదము విస్మరింతునే ॥

ఉ. ప్రొద్దుటిపూట చిట్టడవి • పుంతల నెయ్యురఁగూడి క్రుమ్మరన్
గ్రద్దరిసుద్దులుం జిలిపిఁగంతులు గొంతుకయెత్తి యెద్దియో
పద్దెము బాడుచున్ నగుటఁ • బాపటపాకులు నూటికట్టలున్
బొద్దిచివుళ్ళనుం దునుము • పోడిమి నేడును వీడ దాత్మలోన్ ॥

ఉ. పచ్చికపట్ల మంచుబడి • ప్రాతరనేహమునందుఁ బచ్చలన్
గ్రుచ్చిన పేటముత్తెములు • కూర్చినరీతి వహింప నెంతయున్
మచ్చిక సాలెపుర్వు లిది • మాదని నిక్కుచు జిల్గువల్వలన్
హెచ్చుగ నచ్చటం బఱచిఁరే యని యెంచగనొప్పు చోటులన్
రచ్చలు సేసితిన్ సుఖతఁరంబుగఁ బిన్నలగూడి వేడుకన్ ॥

చ. బలమును నింటిలో జరుగుఁబాటును దల్లియుఁ దండ్రియుం దయా
కలితమనీష బెంచుటయు • గమ్మని నీరును గూరలాకులున్
గలమ సమృద్ధియుం జెరువు • కానయుఁ బాడియుఁ బంటయుం గడుం
గలిగిన పల్లెటూర నగు • కాపురమే సుఖమంచు నెంచెదన్ ॥

చ. తలఁచెదఁ జెట్టు లెక్కిన విఁధానము కొమ్మచు లాడినట్టి పిం
తలు గిజిగాని గూ ళ్లొడిసి • తన్నఁగ నెత్తున వ్రేల నూగు గొ
మ్మలకును గాళ్లుసాచిన క్రఁమంబును మొగ్గలజగ్గు పిల్లలం
బిలుచుక గ్రక్కునం జిఱుతఁబిళ్ళల నాడిన యెల్ల వేడుకల్ ॥

చ. పొలమున కేగి నాటుఁపువుబోడులు గొంతుక లెత్తి తుమ్మెదా
కలకల నవ్వితా యనుచుఁ • గామమ పుట్టగఁ గర్వి వచ్చె నం
చలరఁగ బాడఁగా వినుచు • నయ్యెద నయ్యెద నేతికల్వ పూ
వులఁ జిదుమంగ నా చిఱుత • పూటలు మూటలు నిష్కకోటికిన్ ।

ఉ. చక్కని పెద్దచెర్వుదరిఁచాయలఁ బట్టిన నాచుపట్లఁ బెం
పెక్కుచుఁ జిత్రకంబళముఁపేర్మి వహింపఁగ నెట్టిగల్వ పూ
లక్కడ నక్కడం బొదలు • నందము గన్గొని యాడువారితోఁ

గ్రుక్కిన బంచెముల్ వయిచి • కాఁడలఁదున్మిన నాటి సంతసం
బెక్కుడనేనియుం గలుగు•నే యిక నెన్నిటికేని ధారుణిన్ ॥

ఉ. మేకలమందలన్ బసుల • మేపుచు గొల్లలఁగూడి నల్ల రే
గాకుల చిక్కుముల్ పొసఁగ • హత్తుచు వీపులకున్ దగిల్చి ని
ర్వ్యాకులులై మెడల్ దిగువ • వాంచి చనం గని మెల్లమెల్లగా
వాకు బిగించి వీపునకుఁ • బ్రాకిన కోడిగ మప్పు డెంత సౌ
ఖ్యాకర మయ్యెనో తెలియు•నా మఱియొక్కరి కీ ధరాస్థలిన్ ॥

చ. అనుదిన మొక్కరీతిఁ దగు • నా దిరిసెంబుల పూలతావు లా
యనుభవమెల్ల మాపశము • యందును జల్లని నీటిబొంద లే
మని కొనియాడ వేసఁగి న•హా ముసుమాపునఁ జల్లగాలికిన్
దనువిడి సైకతస్థలుల • దద్దయు నాటలఁబుచ్చు ప్రొద్దులన్ ॥

చ. తొలకరి వానలం జలము•తోఁ దగనిండిన గుంటపట్లఁ గ
ప్పలు గరుటక్కుటక్కురక • పక్కురటన్ కరటత్వనాగ న
ప్వల గడుగుంయిగుంయిగుయి • బంగుయిగుంయని యీలకోడులున్
బలువిడిఁ గూయ నద్భుతము • వాటిల వింటిని గంటి సౌఖ్యమున్ ॥

చ. పిడుగులు పెళ్లనన్ మొఱయ • భీతిలి భీతిలి యుర్ములుర్మగా
బడబడమ్రోత కిట్టునటుఁ • బాఱి మెఱుంగులు తళుక్కుతళుక్కుమం
చదరిన గన్నులార్చి కర•కావళి నచ్చెరుపాటుతోడ జే
తులనిడి వానకుం దడిసి • తొల్కరి నాటలఁబ్రొద్దు బుచ్చితిన్ ॥

చ. సరస వసంతమందును ని•శాముఖవేళలఁ జల్లగాలికిన్
బరువుగఁ బూయు నయ్యెడవి•మల్లెలవాసన నాసికాపుటాం
తరములఁ జొచ్చి డెందమున • దద్దయు సౌఖ్యముఁగూర్ప వెన్నెలన్
బరపులపైచి పండుకొను • భావము నేఁ దలపోయకుందునే.

చ. సొలయక మెట్టలం దిసుక•చోటులఁ బిచ్చుకగూళ్ళుగట్టి పాం
సులత వహించివచ్చి యొక•చో దిగుబావిని జల్కమాడి మే
నుల తడియార్చి పెద్దలకు•నుం దెలియంబడునంచు మెల్లగా
నిలుసొరబోవు నా కపట•వృత్తిని నేఁ దలపోయకుందునే.

వ. అట్టి యల్లూరను పల్లెగ్రామంబున

తే.గీ. పూరియింటనె పలువర్ష•ములు వసించి । యూరికన్నమె కొన్ని నా•ళ్ళారగించి
యుప్పుపట్టుల పన్నుండి • యోర్చియోర్చి । సోమలింగఁడు మాయూరె • సుఖదమనియె.

క. మతిరహితులు కొందరు శ•త్రుతఁ బూనినకతన సోమ•రుద్రుఁడు మాకున్
బ్రతిభటుడై పోరియు స•త్కృతుల నెఱిఁగి తాన యోడి • గెలిపించె మమున్ ॥

చ. గెలిచినవెన్క సోమునకు • గీమునకుం దలపెట్టి కొన్నినా
ళులకును శాలివాహనుని•లో బదియేడయి యెన్న నొప్పు వం
దలపయి దొంబదారు సని•నం దగు శ్రీముఖయందు నోడుబి
ళ్ళలగుడిఁ గట్టె నా జనకుఁడై • తగు కన్నయమంత్రి భక్తితోన్ ॥

తే.గీ. ఓడుబిళ్ళల గుడిలోన • నుండి పేర్మి । ధ్వజములేకయ తండులో•దనము మెక్కి
యుత్సవాదుల కోరిక • యొక్కరీతి । సోమలింగఁడు మాయూరె • సుఖద మనియె ॥

ఉ. అంతటఁ గొన్నినాళ్లకు వ్య•యాబ్దమునందును రాధమాసమం
దెంతయు భక్తి మజ్జనకు • నిష్టము గాంచి ధ్వజంబు నిల్పి య
త్యంత విలాసపై ఖరుల • నాదిమహోత్సవ మాచరించి ని
శ్చింతఁ దదాది వర్తిలఁగఁ ♦ జేయుచునుంటిని శక్తిచొప్పునన్ ॥

తే.గీ. పరిపసాదంబు కొల్వాని ♦ ర్ధ్వజము మంగ।ళోత్సవంబులు కలిగి తా ♦నురువిమాన
గోపురంబులు లేకున్నఁ♦గొఱత యనక । సోమలింగఁడు మాయూరె ♦ సుఖదమనియె॥

చ. ఉడుగక యెండవానలకు ♦ నోర్చి కటాకటి కర్వు లెన్నియో
వెడలఁగ నెట్టి మా కలిమి ♦ వెంబడి తానును గష్టసౌఖ్యముల్
కుడుచుచు మమ్ముఁ బ్రేమఁ గనుఁ♦గొంచు నుమామణిఁ గూడి పల్లెలోఁ
బడి వసియించు సోమపద♦భవ్యుఁడు లింగఁడు మమ్ము బ్రోవుతన్ ॥

చ. వయసు పదేండ్లు సంస్కృతము♦వంకఁ గనుంగొనలేదు తెల్గులో
నయినను బెక్కుశబ్దముల • యర్థములన్ గ్రహియింపలేదు నే
జయజయ సోమలింగ యని ♦ చక్కని కీర్తన యల్లినాఁడ ని
ర్భయముగ సోమలింగని కృ♦పామహిమంబు గణింప శక్యమే ॥

చ. పదియును రెండువర్షముల ♦ ప్రాయమునందునఁ దెల్గుపద్యముల్
వదలక కొన్నికొన్ని చెలు♦వంబుగఁ గూర్చితి సోమలింగస
త్పదమును నిల్పి యట్టి కవి•తారసధన్యుని నన్నుఁ జేయు నా
సదమలచిత్తపంజరని•శాంతుఁడు నిత్యుఁడు సోమలింగఁడే ॥

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు • దేవశిఖామణి నాకునుం గళా
గురుఁడగునంచు స్వప్నమునఁ • గోరి వచించినయట్టి శైవభూ
సురవరు జెప్పనౌ నిఖిల • సూరిజనస్తవనీయుఁడై కృపా
కరుఁడగు సోమలింగఁడని • కాక మఱొండు దలంప నేర్తునే ॥

క. పరశివు నుపదేశము శ్రీ । వరువిద్యాగురుత రెండు • బడసితి నాకుం
గౌరత యొకించుకఁ గలదే । మఱియుం గామేశ్వరమ్మ • మా యిలువేల్పే ॥

:— కృతికర్తృ వంశవర్ణనము :—

సోమేశ్వరస్తుతి

శా. శ్రీరంజిల్లు జటాకలాపపదవీ•ఛిద్రంబులందుండి గం
గారమ్యాంబువు జారినం దడిసి దుఃర్గా దేవి మోమెత్తి యొ
ప్పారం గారణ మారయన్ ఖచరభ• క్తానీకదత్తాభిషే
కారంభం బను వేల్పు గొల్చెద సదా • యల్లూరిసోమేశ్వరున్ ॥

మ. నెరి నెందుం జదు వభ్యసింపకయ పం•డ్రెండేండ్ల యీడప్పు న
చ్చెరువుం బొంది బుధాళి మక్కుపయి ప్రే•ల్చేర్వంగ సాత్రాజితీ
విరహాఖ్యంబగు యక్షగానమును గా•వింపించె నాచే మనో
హరలీలన్ భజియింతు నట్టిగురు నే • నల్లూరి సోమశ్వరున్ ॥

మ. పొలమం దొక్కటఁజేరి బాలకుల గుం•పుల్ కోతికొమ్మచ్చులా
టలఁ జిక్కం గని యేనునుం గలసి యాఁడం జింతకొమ్మెక్కు వే
ళల స్వామీ ననుఁ బ్రోవరా యనుచు దాఁ•కంబొప్పఁ బాడించి న
న్నలరంజేసిన దేవుఁ గొల్తు మదిలో • నల్లూరి సోమేశ్వరున్ ॥

—: శ్రీ వేంకటేశ్వరస్తుతి :—

చ. గురునొకనిం భజింప మదిఁ • గోరి తదేకపరత్వ మూని ని
ద్దురఁ గొన స్వప్నమందు నిశిఁ • దూర్జధియౌ నివటూరి పట్టిసే
శ్వరుఁడను శైవుఁ డెవ్వనిని • సమ్మతి మద్గురుఁ జేసె నాతనిన్
దిరుమల వేంకటేశ్వరుని • దేవశిఖామణిఁ గొల్తు నిత్యమున్ ॥

—: ప్రకృతి పురుష ప్రభృతి గోత్రఋషిపర్యంత కృతికర్తృవంశానుక్రమము :—

సీ. సచ్చిదానందవి•స్ఫారముక్తాశుక్తి । వేదవేదాంతార్థ•విత్ప్రసక్తి
భాసుర బ్రహ్మాండ•భాండసంపద్భుక్తి । విహితకృపాతృప్త • విబుధభక్తి

స్థావరజంగమాత్మకవస్తుగుణయుక్తి । త్రైగుణ్యవిషయవిస్తారసూక్తి
శబ్దాదితన్మాత్ర సాకల్యసువ్యక్తి । లీలాగతానంతకాలభక్తి

తే.గీ. జ్ఞానదీపాంకురప్రభావానురక్తి । ఫలిత నిజపాద సేవక భవవిముక్తి
పరమ పురుషోపకంతవిభ్రాజమాన । హంసమాయామయాసక్తి ఆదిశక్తి ॥

తే.గీ. ఆ పరమపురుషసన్నిధి నాదిశక్తి । నుదయమైరి రజస్తమోయుక్తి దనర
బ్రహ్మదేవుఁడు పార్వతీప్రాణవిభుఁడు । సత్త్వగుణమున నుదయించె శార్ఙ్గపాణి ॥

తే.గీ. బ్రహ్మమానసపుత్రులై పరగి రార్వు । రందును మరీచి యనువానియందుఁ బొడమె
గశ్యపుఁడు వానికినిఁబుట్టె గమలబంధుఁ । డఖిలలోకైక భాసకుం డగుచుఁదొల్లి ॥

చ. విరతి యొకింత లేక వినువీధిని రేయిఁ బవళ్లు భాసిలన్
భరమన కోర్పుఁగల్గి తన భానుసహస్రముచే జగత్ప్రభా
కరణము సేయునట్టి యుపకారి రుజాపరిహారి వేదమం
దిరు హరిఁ గర్మసాక్షి రవి దివ్యహిరణ్మయమూర్తిఁ గొల్చెదన్ ॥

క. దినమణికి సంజ్ఞయందున్ । జనియించెను సకలధర్మశాస్త్రనిపుణుఁడై
మనుజునిగా మానవుగా । జనుఁ జేసినయట్టి మనువు జగములు పొగడన్ ॥

క. శేప వివస్వంతుని కొడు । కై వైవస్వతసమాఖ్య నందె నతం డీ
వైవస్వతమన్వంతర । భావమునకుఁ గారణ ప్రభావుఁడు సుమ్మీ ॥

క. వైవస్వతమనువు కొమరుఁ । డై వెస నిక్ష్వాకుఁ డుదయ మయ్యె వికుక్షి
క్ష్మావరుఁ డతనికిఁ గలిగెను । జూవె కకుత్థ్సుండు వాని సూనుడు వెలసెన్ ॥

మ. కలితాశీర్యదవార్యశౌర్యదవకుక్రప్రక్రమావక్రని
స్తులజిహ్వాపటలిస్ఫుటోన్నటనసద్యోభీతశత్రుక్షమా
తలరాడ్వీరకురంగరక్షణకలా ధౌరంధరీపూర్ణకీ
ర్తిలతాసాంద్రుఁడుసూ కకుత్థ్సుఁడను ధాత్రీపాలచంద్రుం డిలన్ ॥

క. ముసు సురలు వేడ రణమునకును జని యెద్దయిన దేవకుంజరుని కకు
త్తున నెక్కి యసురకోటులఁ । దునుమాడఁ గకుత్థ్సుఁడని జను ల్పిల్చి రొగిన్ ॥

తే.గీ. ఆ కకుత్థ్సునకును గొడుకగు సుయోధనుండు, ధృతరాష్ట్రభూమిపాలుండు తనదు
పెద్దకొడుకున కీపేరె పెట్టెజుండు । వాని కొమరుండు నశినాప్తవంశపృథుఁడు ॥

క. వైన్యుఁడగు పృథుమహీపతి । యన్యుఁడుసుం డట్టి భాస్వదన్వయపృథురా
జ్మాన్యునకు విశ్వరంధి వదాన్యగుణోపేతుఁ డతఁ డుదయమై మించెన్ ॥

క. ఆవిశ్వరంధి కుదితుండై వసుధం గీర్తిఁ గాంచె • నార్ద్రికుఁడు సమ
స్తావనిఁ జంద్రాభిఖ్యన్ । బ్రోవ సమర్థుఁడయి సుగుణ•పుంజము నెఱపెన్ ॥

తే.గీ. ఆర్ద్రికునిబిడ్డ యువనాశ్వుఁ • డతని కొమరుఁడయ్యె నుశవశ్తి వంశకుం • డతనిపుత్రుఁ
డాయన సుతుండు బృహదశ్వుఁ • డఖిలనుతుఁడు। వాఁడు లోకైకవిఖ్యాతి•వడసెమిగుల ॥

క. బృహదశ్వసూనుడై యి । మ్మహిని కువలయాశ్వనామ • మనుజపతి మహా
మహిముఁడు గలిగెన్ బలియుఁడు । బహుపోషకుఁ డార్తిలోక•బంధుఁడుసూవే ॥

తే.గీ. కువలయాశ్వమహీపాలు ♦ కొమరుడైన । దుందుమారుండు దుర్దమ♦దోర్బలుండు
దుందువును గొట్టి యాపేరు • నెందె నతని। కొండిక దృఢాశ్వభూపసం♦జ్ఞుండుసువ్వె ॥

క. ఆ దృఢతురగునిబిడ్డ ప్రమోదుం డనఁబరగె నతని • ముద్దు కొమరుఁడై
మేదిని హర్యశ్వుం డనఁగా దగు నరపాలకుండు • ఖ్యాతి వహించెన్ ॥

క. ఆ హర్యశ్వుడు గనియెన్ । సాహసధైర్యాది సుగుణ•శాలి నికుంభున్
బాహుబలశాలి యాతం । డా హరిదశ్వుని సుధామ•యాత్ముని గనియెన్ ॥

క. హరిదశ్వసుతుఁడు విశ్వం।భరలోఁ గీర్తింపఁబడియె • బహువిధముల దు
ర్భరబాహుబలము కలిమిన్ । హరిహరభక్తుండు సంహ•తాశ్వుం డనుచున్ ॥

తే.గీ. అట్టి సంహతాశ్వు • నాత్మజుండై మించె । మహి రణాశ్వుఁ డనెడి మనుజనేత
చెలఁగి యాతనికిఁ బ్ర♦సేనజిత్తను బిడ్డ । యుదయమందె నాతఁ ♦ డుర్వి నేలె ॥

తే.గీ. అఘునకుఁ గలిగెను యువ•నాశ్వుఁ డనెడి భూమిపాలుండు వాఁడు వి•స్ఫురితకాముఁ
డగుచు బెండ్లాడె సింహము•ధ్యాశతంబు । నొక్కతైనను గనదాయె • నొక్కబిడ్డ ॥

చ. సుతులకు నోమనైతి నని ♦ శుక్కిఋషిప్రకరంబు వేడగా
నతితరనిష్ఠ నింద్రయజ•నాఖ్య సవం బొనరింపు మన్న స
మ్మతి నది సేయఁబూని యభి•మంత్రితకుండగతాంబు వంగనా
శతమున కం చెఱుంగక ని•శాసమయంబున గ్రోలె దప్పిచేన్ ॥

ఉ. క్రోలిన యంతనే యుదర♦కుండిక దొడ్డయి యున్నఁ గాంచి తా
జాలముమాని యాంగిరుఁడు • చయ్యన గర్భము వచ్చినం గళా
భూలుఁడు బాలుఁడొక్కరుఁడు ♦ పుట్టుట నచ్చటివారలెల్ల హా
హాలపితంబులం జలిపి • రంతట నింద్రుడు వచ్చె వేడుకన్ ॥

వ. యువనాశ్వం బునరుజ్జీవితుం జేసి యమృతసిక్తాంగుళిం బాలున కందించినం గాంచి,

క. కిం ధాస్యతి యని జను లన । మాం ధాస్యతి యనుచుఁ బలికె ♦ మఘవుఁడు దానన్
మాంధాత యనెడి పేరు వసుంధరఁ గొండికకుఁ గల్గె ♦ సువ్యక్తముగాన్ ॥

సీ. కడుపును భేదించి ♦ పుడమికి విచ్చేసి యెవ్వాఁడు కీర్తి వ♦హించినాడు
కుడిపినంతనె వ్రేలుఁ ♦ గుడిచి యింద్రుని మెచ్చి యేవాఁడు సుధఁబట్టి ♦ త్రావినాడు
యెడలేక యొకనాడె ♦ కడగి సప్తద్వీప మెవ్వాడు తా ముట్ట♦డించినాఁడు
కడుప్రీతిఁ గొనియాడఁ♦బడి చక్రవర్తియై యేవాఁడు ధరనెల్ల ♦ నేలినాఁడు

తే.గీ. క్రతుసహస్రంబు నెవ్వాఁడు ♦ గడపినాఁడు । కోరి మాధవు నెవ్వాఁడు ♦ గొలిచినాఁడు
పూని యెవ్వాఁడు దీనులఁ ♦ బ్రోచినాఁడు । అతఁడు మాంధాతసూ యువ♦నాశ్వసుతుఁడు ॥

క. ఆ మాంధాతకు మువ్వురు । భూమీశులు కొడుకు లందుఁ ♦ బురుకుత్సుఁడు నూ
వే మొదటివాఁడు రఘుకుల । మీ మహిమోన్నతునివంశ♦మే వేయేలా ?

క. అందుఁ దృతీయుండగు ముచి । కుందుఁ డపుత్రకుఁడు నిగమ♦కోవిదుఁ డితనిన్
నందతనూజుఁడు ముక్తిం । బొందించెన్ ద్వాపరమున ♦ భూరికృపాప్తిన్ ॥

ఉ. మధ్యముఁ డంబరీషుఁ డతి♦మానుషచర్యుఁడు ద్వాదశీవ్రతా
సాధ్యమునిప్రయుక్తపటు♦శక్తినిరాసకుఁ డచ్యుతాశ్రయుం
డధ్యయనాది కర్మరతుఁ♦డాత్తసుదర్శనదర్శనుం డపాం
నిధ్యుపమానమానగణ♦నీయుఁడు మించె ధరాతలంబునన్ ॥

క. హరికృపచేఁ దేజోజిత । హరిదశ్వన కంబరీష యమివర్యునకున్
వరపుత్రుఁడుఁ గలిగె నతని । హరి మే త్యయ మని హరీతుఁ ♦ డనిరి మునీశుల్ ॥

సీ. పుట్టినాఁ డెవ్వాఁడు ♦ భూతంబు లలరంగ మాంధాతకును ముని♦మనుమఁడగుచు
పట్టినాఁ డెవ్వాఁడు ♦ బహువిధాచారనిర్ణయబోధి ధర్మశా♦స్త్రంబు చేత
కొట్టినాఁ డెవ్వాఁడు ♦ కూలంకషంబుగా కామాదిశత్రు వ♦ర్గంబు నడఁగ
పెట్టినాఁ డెవ్వాఁడు ♦ బృందారకశ్రేణి కిష్టహవ్యమ్ము బ♦హ్విష్టలందు

తే.గీ. అతఁడు సుజ్ఞాని భక్తిమా♦ర్గానుసార । సుక్రియాతృప్తమాజాని ♦ సూరివర్గ
సన్నుత తపస్తనుగ్లాని ♦ సాధులోక । గీతగుణరత్నఖాని హా♦రీతమౌని ॥

ఉ. అంగిరసాంబరీషయువ♦నాశ్వ ఋషిత్రయితో హరీతసం
జ్ఞం గడు వర్ణితంబయి పొ♦సంగిన గోత్రము వానిదేకదా
మంగళమస్తటం చఖిల♦మాన్యుఁడు వాఁడు మముం దయాళుఁడై
సంగతసర్వశోభన వి♦శాలురఁ జేయుత నెల్లకాలమున్ ॥

వ. అని యిట్లు గోత్రపతివంశానుక్రమంబు దెలిపి తదీయ గోత్రోద్భవులై మహా యశంబు వహించిన యుత్తమ పురుషులఁ గొందఱం గొనియాడెద.

శ్రీహరితగోత్ర సంభూతులగు

—: శ్రీ భా ష్య కా ర రా మా ను జు ల చ రి త్ర ము :—

ఉ. అమ్మలయమ్మ యిందిర దఁయ న్నరకోటికి ముక్తిగల్గు మా
ర్గమ్మును దెల్పువాఁడొకఁడు • గల్గఁడె యీ కలిలోన నంచుఁ జి
త్తమ్మున జింత సేయఁ గని • తామరసాంబకుఁ డాత్మశయ్యయై
సమ్మతిఁగొల్చు శేషుని వెఁసం గని యిట్లని పల్కెఁ జెచ్చెరన్ ॥

క. ఆసూరి కేశవయ్యకు । భాసిలుఁ గాంతమ్మ యనెడి • భార్యామణి దా
నాసూరి సోమయాజియు । ధీసహితమ్మృగాక్షి సోమిఁదెమ్మయును జుమీ ॥

క. అతఁడు యజుశ్శాఖీయుఁడు । వితతాపస్తంబసూత్ర • విశ్రుతుఁడుండున్
హితమతి లౌకిక వైదిక । రతుఁడై తుండీరమండఁలగ భూతపురిన్ ॥

క. నీవు నని యతని కొమరుఁడ । వై విద్యావిశదమూర్తిఁవై వేవేగన్
శ్రీవైష్ణవ సిద్ధాంతముఁ । గావింపు మనంగ నతఁడు • గ్రక్కున ధరకున్ ॥

క. చనుదెంచి భూతపురిలో । వనజాక్షుని యాజ్ఞ కొలది • వర్తించెడి ధీ
ఖని కేశవు మందిరమున । వనజాక్షికిఁ గాంతిమతికి • వరసుతుఁ డగుచున్ ॥

క. తొమ్మిదివందలముప్పది । తొమ్మిది శకశరతు లరుగఁ • దొడిఁ బింగళ చై
త్రమ్మాది భృగుపంచమి । నిమ్మహి నార్ద్రర్క్షమున జఁనించె గురుఁడు దాన్ ॥

క. శుభవేళం జనియించుట । శుభ చిహ్నం దగుట సూచి • క్షోణీసురవ
ల్లభు లాతని లక్ష్మణస । న్నిభుఁడంచును లక్ష్మణాఖ్య • నేర్పున నిడినన్ ॥

తే.గీ. కశ్యపునియందు నాది యుఁగంబులోన । కశ్యపాన్వయజుం డగు • ఘనహరీతు
నన్వయంబునఁ గేశవు • నందుఁ గలియు । గంబున జనించితి నటంచుఁ • గడు ముదమున॥

సీ. మును వేయినోళ్ళతోఁడను జదివిన శ్రుతి । ప్రచయంబు నొకనోటఁ • బఠన సేసె
మును కశ్యపబ్రహ్మ • చనువునఁ బెరిగిన । వాఁడు గేశవుప్రేమ • వాసిమించె
మును బ్రేమఁ గద్రువ • చనుబా ల్గుడిచి నేడు । కాంతమ్మ చనుబాలఁ • గడుపు నించె
మును రమాపతి దేహఁమును శయ్యయై మోచి । హరికృప నిపుడు శ్రేఁయంబుగాంచె

తే.గీ. భూమి దాల్చిన వేలు పీఁభూమిమీద । జనుల భవపాశమును ద్రెంపఁ • బాటుపడియె
లక్ష్మణుండయి కొన్నినాఁళ్ళన్న వేల్పు । తుదియుగంబున లక్ష్మణఁపదము వడసె ॥

తే.గీ. శేషభుజగేంద్రు నంశంబు • సెలగఁబుట్టి లక్ష్మణాభిఖ్య వహియించు • రామునను జాఁ
బోలువాఁడైన కతమున • భూమిజనులు । సౌరిది బిల్చిరి రామాను•జుండు ననుచు ॥

క. శ్రీవైష్ణవసిద్ధాంతము । కేవల మీతండు మిగుల • కీర్తికిఁ దెచ్చెన్
వేవేలు సెప్ప నేటికి । నీ వసుమతి నంతవార • లెవ్వరు సెపుమా ॥

క. యతిరా జనియు విభూతి । ద్వితయాధిపుఁడనియు నుభయ•వేదాంత సుని
ష్ఠితుఁడనియు ననంత శ్రీ । యుతుఁ డనియును బిల్చి రతని • యోగనిరూఢిన్ ॥

ఆ.వె. చిత్తశుద్ధిపరులు • శ్రీమతేరామాను । జాయనమ యటంచు • శాంతవృత్తిఁ
జెలఁగి యాహిమాద్రి • సేతు పర్యంతంబు । మ్రొక్కు లిచ్చు గురుని • మ్రొక్కఁ దగదె ॥

శ్రీహరితగోత్ర సంభూత

—: శ్రీ వత్సాంక చరిత్రము :—

క. శ్రీరామానుజ గురువరుఁ । జేరి మహార్థములు వినుచు • శ్రీవత్సాంకుం
డారూఢి నొక్క బాపఁడు । శ్రీరంగపురంబున న్వ•సించె ముదమునన్ ॥

శా. శ్రీవత్సాంకపదారవిందభజన•శ్రేయస్సమారబ్ధ సు
శ్రీవత్సాయురుపేతుఁడై పరమతా•జేయ ప్రభావాఢ్యుఁడై
శ్రీవత్సోపమవాగ్ధురీణుఁ డగుచున్ • జెల్వొందుచున్నట్టి యా
శ్రీవత్సాంకుఁడు వైష్ణవోత్తముఁడు హా•రీతుండు సామాన్యుఁడే ॥

ఆ.వె. పర్ణశాలయందు • భార్యతో వసియించి । యొక్కనా డతండు • మిక్కుటమగు
గాలివానఁ దడిసి • యాలోగి లురలిన । తిండిలేక బయల • నుండవలసె ॥

ఆ.వె. అప్పు డతనిభార్య • యాదిలక్ష్మ్యంబిక । కంపితాంగి యయ్యెఁ • గొంప విడిచి
రంగనాధు మంది•రంబున నారేయి । నారగింపుగంట • నాలకించి ॥

క. తినిరో దాసజనంబులు । తినలేదో యనక నీవు • తినుచున్నావా
యనుకొని యూరక యుండఁగ । మనమునఁ గరుణించి రంగ•మందిరుఁ డంతన్ ॥

క. మానిసిపలుకుల భక్తవి•తానంబున కనియె నీ ప•దార్థము నెల్లన్
బూని యరిగి శ్రీవత్సున । కీనగు నన వల్లె యనుచు • నేగిరి వేగన్ ॥

క. చని శ్రీవత్సున కిచ్చినఁ । గని కారణ మరయలేక • కాంత నడుగఁ దా
ననుకొంటి రంగనాధుఁడు । తిను దాసుల కిడక యని మ•దిన్ ప్రాణేశా ॥

క. అనవుఁడు నోసీ దీనిం । దిను మీవే యనిన మీరు • దినిన వెనుక నేఁ
దినియెద నన మూచూచియుఁ । దిను మిఁక నని యతఁడు పలికె • ధృతిమంతుండై ॥

తే.గీ. అంగనారత్న మా బువ్వ • యారగింప । గర్భవతియయ్యె దైవసం•దర్భ మెనసి
యంత నిర్వురు బాలకు • లమితతేజు । లూర్జితోదారలాంఛను • లుదయమైరి ॥

శ్రీహరితగోత్ర సంభూత

—: శ్రీ రం గ ప రా శ ర భ ట్టా ర కు లు :—

ఉ. పుట్టిన బిడ్డలన్ విడచి•పోయిరి తల్లియుఁ దండ్రియుం దయా
ప్రాట్టగు రంగఁడే మనుచు • బాలుర నంచును లక్ష్మణార్యుఁ డా
చిట్టితనంపు పట్టులను • జేరి ముదంబునఁ గొంచుపోయి చే
పట్టి సుఖంబుగాఁ బెనిచె • బాలును నుగ్గును బెట్టి నేర్పునన్ ॥

తే.గీ. పరగఁ బ్రథమునకును బరా•శరసమాఖ్య । వెట్టెను ద్వితీయు శ్రీరాము•పేరఁ బిలిచె
వార లిరువురు వేదాంత • వార్త్తికముల । సేసి రచ్యుతసేవావి•శిష్టు లగుచు ॥

ఆ.వె. లక్ష్మి స్తన్యమిచ్చె • రామానుజుఁడు గురుం । డాయె మహిమ నెన్న • నలవి యగునె
శ్రీపరాశరుండు • శ్రీరామభట్టును । మనుజమాత్రు లన సం•మంజసంబె ॥

తే.గీ. అతితరప్రౌఢి విష్ణు • సహస్రనామ । భాష్య మొనరించి రిరువురు • భక్త్తమకుట
రత్నములుగారె శ్రీవత్స • లక్ష్మిపుత్ర । రత్నములు వారిఁ గీర్త్తింప•రాదె పెలుచ ॥

తే.గీ. రంగమందిరమునను బ•రాశరునకుఁ । బ్రేమ రామానుజుఁడు గురు•పీఠ మొసగె
నతని వంశంబునందు జా•తాదికములు । రమణఁ బాటించు శ్రీరంగ•రాజు నేడు ॥

తే.గీ. కంచివరదుఁడు శ్రీవత్సు • నంచితమగు । స్తుతికి మెచ్చి తదీయ గో•త్రు లగువారు
ముక్త్తులని వరమిచ్చె న•య్యుక్త్తిఁ జేసి । యహహ రామానుజుఁడు ముక్త్తుఁ•డగుచు నవియె॥

తే.గీ. గోత్రమునకెల్ల ముక్త్తిని • గూర్చినాఁడు । పరమగురులైన పుత్రులఁ • బడసినాఁడు
కంచివరదుని చాల • స్తుతించినాఁడు । ధరణి శ్రీవత్సుఁ బోలిన • నరుఁడు గలఁడె ॥

శ్రీహరితగోత్ర సంభూత

—: శ్రీ రా మ చ ం ద్ర సూ రి ప్ర భా వ ము :—

ఉ. ధారుణి నొక్క బ్రాహ్మణుఁ డు•దారగుణప్రచయుండు గౌతమీ
తీర నివాస పండితుఁడు • దివ్యవరాఢ్యుఁడు దా గలండు శ్రీ
వీరసమాఖ్యుఁ డాతనికి • వేదమయుండగు పుత్రుఁడొక్కఁ డా
భారతి సత్కృపం గలిగె • భాసుర రామపదాభిధేయుఁడై ॥

క. శ్రీరామచంద్ర నామము । తో రంజిలి కాశి కేగి • దుర్మతశిక్షా
కారణుఁడై గంగానది । తీరంబున భార్యతోడ • ధృతి నివసించెన్ ॥

సీ. జయపురాధిపుఁడైన • జయసింహ భూపతి కుష్ఠరోగముచేతఁ • గుందుచుండె
నెట్లు నివర్తించు • నీరోగమని చింతఁ గుడిచె నౌషధములు • కోటి పేరు
వెల్లంకులకు సొమ్ము • వెచ్చించె లక్షలు పాప మెట్టిదియొకో • పాయదయ్యె
వ్యాధి యొక్కింతయు • వైద్యులు పలువురు చనిరి దీనికి మందుఁ • గన మటంచు
తే.గీ. నంత నొకనాడు దెందాన • వంత మిగిలి । నిదుర వోవంగఁ గలలోన • నిరుపమాన
పురుషుఁ డొక్కండు గాన్పించి • నరవరేణ్య । యశ్వమేధంబు నొనరింపు • మని వచించె॥

ఉ. అంతట మేలుకాంచి యచ•లాధిపుఁ డాత్మపురోధఁ గాంచి స్వ
ప్నాంతరుదంతమెల్ల విన • నాడిన వల్లె యటంచు నాతఁ డ
శ్రాంతత యత్నముం జలుప • బ్రాహ్మణసంఘమువారు కొంద రీ
చింత వొసంగునే కలి ని•షిద్ధమటంచు వచించి రెంతయున్ ॥

క. దానన్ భగ్నమనోరథుఁ । డై నరపతి కుందుచుండ • నారేయి గలన్
ధీనిపుణుఁడైన తొల్లిటి । మానవుఁడే వచ్చి పలికె • మధుమధురముగాన్ ॥

క. ఎంతయు సర్వం పాప్మా । నంతరతి యటంచు నే జ•నశ్రేష్ఠుఁడు ధీ
మంతుఁడు వచించు గంగా । ప్రాంతంబున వాని గనుము • వారాణసిలోన్ ॥

క. అనవుఁడు విని మేల్కాని య । జ్జనపతి కాశికిని వేగఁ జని యున్మత్తుం
డునుబోలె గంగకడఁ దా । నను బాప్మానం తరతి య•టంచు నిరతమున్ ॥

ఆ.వె. ఇట్లు కొన్ని దినము • లేగంగ నాగంగ । లోన మునిగి లేచి • మేను దుడుచు
నొక్క ద్విజకులేంద్రుఁ • డెక్కటి తరతి ప । దంబు శ్రుతులఁ జొచ్చి • దాయవచ్చి॥

క. వింతగ సర్వం పాప్మా । నంతరతి శ్రుతిని జదువ • నరనాథుఁడు దా
నెంతయు సంతస మొదవ వి । జాంతికమున విప్రుఁ జూచి • యతిభక్తి మెయిన్ ॥

క. జయసింహాండను రాజను । జయపురనాథుండ నశ్వ • సవనము నాచే
దయతోఁ జేయింపంగల । భయరహితుఁడు గలఁడె యంచుఁ • బ్రార్థింపంగన్ ॥

చ. పలువురు విప్రు లొక్కమొగి • వాద వివాద వినోదులై కడున్
గలి హరిమేధముం దలపఁ • గాదనిరే నిది సేయకున్నఁ బే
శల తనుభావముం బడయఁ జాలను • నాకును స్వప్నమం దన
ర్గళమతి నొక్క భూసురుఁడు • గన్పడి చెప్పె నుపాయ మర్మిలిన్ ॥

తే.గీ. అతని వచనంబుకతన నే • నరుగుదెంచి । యున్నవాఁడ ననంగ నా • యుర్విసురుఁడు
కరుణ వీక్షించి యోధరా•వరవరేణ్య । తురగమేధంబు సేయింతు • వెరవకు మిక ॥

క. అని భయము దీర్చి గంగను । మనమున బ్రార్థించి సవన • మార్గమ్ము క్రియా
ఫణితియుఁ గల గ్రంథమ్మును । గొని జయపురమునకు రాజ•కుంజరుతోడన్ ॥

క. చనుదెంచి విప్రసంఘం । బును వాదమునందు గెల్చి • మునివాక్యంబున్
వినిచి నిజౌద్భిజ్జత్వ । మ్మనుకూల మ్మనుచుఁ దెలిపి • యతినిపుణుండై ॥

ఆ.వె. పొట్టఁ బగుల జీరఁ • బుట్టినవాడు మాం । ధాత కాన వాఁడు • ధరణిలోన
నుద్భవమును బట్టి • యుద్భిజ్జుఁడన నొప్పె । వినుము ధరణినాథ • విన్నవింతు॥

ఆ.వె. అతని కులమువారి • నౌద్భిజ్జు లందురు । హారితగోత్రజాతు • లట్టివారె
యెరుగుమయ్య నే హా•రీత గోత్రుండను । గలిని వాజిమేధ•కారయితను ॥

—: బ్రహ్మోత్తర ఖండము వ్యాసోక్తి :—

శ్లో॥ ఔద్భిజ్జో భవితా కశ్చిత్ । సేనానీ కాశ్యపో ద్విజః
సోశ్వమేధం కలియుగే । పునః ప్రత్యాహరిష్యతి.

వ. అను వచనంబు సదివి రాజు నొప్పించి యశ్వమేధం బతనిచే నిర్విఘ్నంబుగాఁ బరి
సమాప్తి నొందింప నా భూపాలునకుం గుష్ఠరోగంబు నివర్తించె మఱియు ॥

మ. జయసింహుం డచలాగ్ని ఘోటకధి ప•ర్షంబుల్ కలిం బోవఁగా
హయమేధం బొనరించె నెవ్వని ఘన • వ్యాపారపారీణతన్
బ్రియవాక్పాటవసిద్ధి నట్టి గురునిన్ • శ్రీరామచంద్రాఖ్యునిన్
జయ హారీతసగోత్రునిన్ దలచెదన్ • సర్వప్రమేయంబులన్ ॥

క. ఢిల్లీ ప్రభువగు నగ్బరు । నల్లుఁడు జయసింహరాణ్మ•హారాజు సుధీ
వల్లభుఁడు సుధారసముక్ । సల్లాపుఁడు వాఁడు లోక•సామాన్యుండే ॥

తే.గీ. రామచంద్రుని వంశ్యులు • రాణివారు । కలఁడు పైఠాణపురి నేడు • క్రమకీర్తి
శాలి యగునట్టి దైవజ్ఞ•సార్వభౌమ । చిహ్నమును బడసిన నర•సింహయజ్వ ॥

శ్రీ హారీతగోత్ర సంభూత

—: కమలాకర భట్టార్య ప్రభావము :—

తే.గీ. ఎల్లధర్మంబు లాసేతు • హిమనగ ప్ర । సిద్ధమైనట్టి నిర్ణయ•సింధు వనెడి
శాస్త్రసంగ్రహంబున దెల్పె • సకల ధీర । హారమణియగు నక్కమ•లాకరుండు ॥

తే.గీ. శూద్రకమలాకరం బను • సుప్రసిద్ధ । గ్రంథ మొక్కండు శాస్త్రసం•గ్రహము సేసి
యఖిలజనమాన్యుఁ డయ్యె వి•ద్యావిలాస । హారమణియగు నక్కమ•లాకరుండు ॥

తే.గీ. రెండువందల వర్షముల్ • నిండె నేటి । కతని విద్యావినోదంబు • లవనియందు
భూపతివ్రాతములచేతఁ • బూజ్యమాన । మగుచు వర్తిల్లిన దినంబు • లవనియందు

శ్రీ హారీతగోత్ర సంభూత

—: కురుగంటి వేంకటరామశాస్త్రి ప్రభావము. :—

సీ. శాలివాహనశక • సంవత్సరంబులు । పదియేడువందల • పైన నొక్క-
వర్షంబునను గోన•వారిపాలెమున నెల్లూరుసీమను సదా•చారవృత్తి
చణుఁడు రామస్వామి•శాస్త్రి యజుర్వేది । సుమహితాపస్తంబ•సూత్రయుతుఁడు
కలఁడు శాయమసాధ్వి • లలితాంగి తను గొల్వ । నన్నదానపరత్వ • మమర నతని

తే.గీ. కొమరుఁడై పుట్టెఁ దొంటి గౌ•తముఁడు తర్క- । శాస్త్ర కుత్సితహేతుప•క్ష ప్రమాద
రాజిఁ దొలఁగింప వేంకట•రామశాస్త్రి । వినుత దుర్హేతువాదవి•భేద శస్త్రి ॥

తే.గీ. అతఁడు హారీతకులజాతుఁ • డనుగమాఢ్య । మైన క్రోడంబు రచియించి • యధిక కీర్తిఁ
బడసె దిగ్విజయముఁ గాంచెఁ • బరులు సాటి।రారు కురుగంటి వేంకట•రామమణికి ॥

తే.గీ. కాశి గద్వాల పునహాన•గర జయపుర । నాగపుర కాళీఘట్ట తం•జాపుర మిధి
లాపురానంతశయన కొ•ల్లాపుర మహి । శూర పురములఁ గురుగంటి•సూరి గెలిచె ॥

క. అనుగమ భట్టాచార్యుం । డని కొందరు తర్కసింహ • మని కొందరునుం
గని యపరగౌతముండని । యును గొందరు పిల్చి రతని • నుర్వీస్థలిపై ॥

క. పదుచుఁదనమునసె తనయుఁ । విడచెను దాఁ బొద్దువాక • వీటను బాలుఁ
విడిదిగను గైకలూరుం । బడసెను దా నంద యుండె • బహువర్షంబుల్ ॥

క. కొల్లేటి యొడ్డునం గల । యుల్లిలోఁ గైకలూరు • చక్కని యూ ర్మా
యల్లూరికి గ్రోశత్రియి । నుల్లసిలుం బొద్దువాక • యొక క్రోసు నుడీ ॥

కృతికర్తృ నిజవంశ వర్ణనము.

—: శ్రీ మదాదివరాహస్తుతి. :—

శా. శ్రీవాల్లభ్యము కొల్లపెట్టెడి నుర•స్సీమం బ్రవేశించి యం
చా విశ్వంభర చిన్నబోవు నని తు•ల్యప్రేమ సూపఁ వరా
హావిర్భావము పూని దంష్ట్రిశిఖ నొ•య్యందాల్చి యున్నట్టి య
ద్దేవుం డీవుత భోగభాగ్యశుభసి•ద్ధి న్మాకు నక్రాంతముఁ ॥

—: గురుపరంపరాస్తుతి :—

శ్లో. రఘునాథప్రధానాద్యామ్ । గంగ రాణ్మంత్రి మధ్యమాం
కన్నయామాత్య పర్యంతామ్ । వందే గురుపరంపరామ్ ॥

వ. అని గురువందనము సేసి.

—: శ్రీ రఘునాథరావు ప్రభావము. :—

శా. శ్రీశ్రీశ్రీరఘునాథ భూమివిబుధా॰గ్రేవర్తి సత్కీర్తియై
శ్రీశ్రీశ్రీపునహాపురీ నికటభూ॰రిష్మ మహారాష్ట్రి సు
శ్రీశ్రీశ్రీయగు ధారువాడనగరీ ॰ జేగీయమానస్థితిన్
శ్రీశ్రీశ్రీయయి గోలకొండకును వి॰చ్చేసెన్ రణోద్యోగియై ॥

ఉ. వచ్చి తురుష్కభూమివర ॰ వర్గము నుగ్గొనరించి సేనలన్
జెచ్చెరఁ గొంచుపోవుతరి ॰ సేహి సుసాహెబుఁ డొంటిఁ బట్టి తాఁ
దెచ్చెనుఁ గార కంతటను ॰ దేవిఁ దలంచి విముక్తుఁడయ్యె వాఁ
డెచ్చటి కేగెనో యెఱుఁగ ॰ రేరు వనస్థితి మెచ్చి యుండుఁబో ॥

చ. అకుబరు చక్రవర్తి యెపుఁ ♦ డాతనికిన్ జయపూరుసీమ యే
లిక జయసింహుఁ డల్లుడు లం॰లిన్ హయమేధము రామచంద్రయా
జకుఁ డతిమానుషుం డవని♦జానినిఁ దా నొనరింపఁజేసె మా
నక యపు డస్మదీయ రఘు॰నాథుఁడు వచ్చెను గోలకొండకున్ ॥

—: హరిదాస్ గంగాజీ ప్రభావము. :—

ఉ. ఉండెను గోలకొండను ద॰దుజ్వలమైన యశంబుతోడఁ బు
త్రుం డొకరుం డుదారగుణ॰రూఢిమెయిన్ హరిదాసవృత్తి న
క్కొండిక గంగజీ యనుచుఁ ॰ గూరిమి నెల్లరు బిల్చి రా మహా
మండలమందె భూసుర కు॰మారికఁ బెండిలియాడె నాతఁడున్ ॥

—: దాసు రఘునాయక ప్రభావము. :—

చ. నయమతియై యతండు రఘు॰నాయకుఁ గాంచెను నాడు వాని య
న్వయమును దాసువా రనుచు ॰ వాడిరి నాటికిఁ జక్రవర్తి ని
శ్చయముగ షాజహానుఁడు లం॰సద్గుణశాలి యతండు భీతి త
క్కియ చని కాంచె నబ్బుడుత॰కీసులతో బుడుతండు బందరున్ ॥

చ. బలియుఁడు గోలకొండకు న•బాబట యొక్కరుఁ డల్లిఖాను డు
జ్వలమతిశాలి వానికడ • కొయ్యనఁ బంపిరి బుత్తకీసువా
రలు పనిచెప్పి యయ్యువక•రత్నము నచ్చటఁ గార్యధుర్యతా
లలితత నొక్క భూమిసుర♦రాజకుమారికఁ బెండ్లియై పెసన్ ॥

—: దాసు గంగరాజమంత్రి ప్రభావము :—

ఉ. ఆ రఘునాయకుండు పున•రాగమనం బొనరించె వేడుకన్
దూరుపువార్థితీరమునఁ • దోరపు బందరుపీటికిన్ మహో
దారుని బుద్ధిసారు నిగ♦తశ్రుతిపారకుమారుఁ బాండితీ
శూరుని గంగరాట్సచివ•సూనునిఁ గాంచెను దత్పురంబునన్ ॥

ఉ. రెండవ గంగరాజతఁ డ♦రివ్రజజేతృత నూజవీటికిన్
దండపతిప్రమేయపర♦తం జని యా నృపవర్యుచేత మా
న్యుండయి తాన కోరెనట ♦ యూ రట నాత్మనివాసయోగ్య మొ
క్కండట పత్రపుష్పతృణ♦కాష్ఠజలాన్విత మాశ యల్పమే ॥

క. పంటం గోరడు బహుజను।లుంటం దలఁపండు పొదల ♦ నూసడములు గో
రంటలు బాపట పచ్చిక । కుంటలనుం గంగరాజు • కోరిన యూరే ॥

—: అల్లూరు గ్రామోత్పత్తి :—

తే.గీ. గురజగ్రామము దరి నొక్క ♦ కొంపయైన।లేని యడవి నొసంగె భూ•జాని యపుడు
పదియు రెండగు టంకముల్ • పన్నుగట్టి । యూరికరణా లగుచు మీర • లుండుఁ డనుచు॥

—: దాసు సుందరరామమంత్రి ప్రభావము :—

తే.గీ. అల్లిఖానుఁడు గోల్కొండ • కధిపు డగుట । పేరు బెట్టిరి దాని క•ల్లూ రటంచు
గంగరాజున కాత్మజుల్ ♦ కలరు మువురు । మధ్యముండు సుందరరామ♦మంత్రి యయ్యె॥

ఆ.వె. నూజవీటిలోని ♦ రా జిచ్చె మాన్యంబు । వెదురుపావులూర • ముద మెలర్ప
దాని నిపుడు బంధు•ధర్మంబు పేరిమి । శంకరాన్వయులు పొ•సంగఁ దింద్రు ॥

తే.గీ అల్లినగరంబు ఖానుకొ•ల్లపుడు పుట్టె। నని తలంచెద రల్లూరి • కనతిదూర
మందు పశ్చిమభాగోర్వి • నతిశయిల్లు।చుండు వరుసను నయ్యూళ్లు • రెండు నేడు ॥

క. సుందరరాముని కొడు కతి । సుందరుఁడని యెంచి సకల • శోభనగుణముల్
గందుమని యిడిరి బుధు లా।నందంబున గంగరాజు • నామము వేడ్కన్ ॥

తే.గీ. గ్రామమున కల్లి పేరని • కడమఖాను । పేరు పుత్రున కిడనెంచి • పేర్మిమీర
కన్నయ యటంచు ముద్దుకై • కొన్నికొన్ని । కాలములఁ బిల్చె నెరజాణ • గంగరాజు ॥

ఆ.వె. అతఁడె సూవె గంగ•యామాత్యుఁడై తొల్లి । యారువేలవారి • ననఁగిపెనఁగె
నాటనుండి తూర్పు • నాటను మేటి ని।యోగు లంచుఁ గీర్తి • నొంది రెలమి ॥

—: ఆర్వేలవారి ప్రభావము :—

సీ. ముక్కంటిరాజన్య • మూర్ధాభిషిక్తుఁగా వెలయించువా రారు•వేలవారు
వృషభాధిరూఢులై • వేలూరుసని కీర్తి వెలయించువా రారు•వేలవారు
రాజమాన్యాది • విభ్రాజమానాంకముల్ వెలయించు వా రారు•వేలవారు
వంశంబులకుఁ బ్రభు•వ్యవహృతి వృత్తిగా వెలయించువా రారు•వేలవారు

తే.గీ. పేరుఁబడసినవా రారు•వేలవారు । పేదలను బ్రోచువా రారు•వేలవారు
మేలుఁజేసెడివా రారు•వేలవారు । కేలుసాచనివా రారు•వేలవారు ॥

వ. మఱియు నా గంగరాజు

సీ. సంతతాచ్యుతభక్తి•చింతావిశేషాంతరంగస్థ యతిరాజు • గంగరాజు
భువనైకమోహనా•ద్భుతలక్షణాశేష శృంగార రతిరాజు • గంగరాజు
వివిధ లౌక్యప్రభు•వ్యవహారనాటక రంగస్థనటరాజు • గంగరాజు
ఇంగితజ్ఞాన సా•హిత్యసంతోషిత వంగాంగ శకరాజు • గంగరాజు

తే.గీ. మానితాఖండ లక్ష్మీని•ధానదాన । లింగసుగుణాంగరాజు మా • గంగరాజు
సంగతాల్లూరి గంగోత్త•మాంగ సోమ।లింగరాజౌర శ్రీదాసు • గంగరాజు ॥

తే.గీ. ఆంగిలేయుల ధాటికి • నాఁగలేక । యుద్ధత పరాసు సైన్యంబు • లోడె నెపుడు
బుస్సి హైదరాబాదుకుఁ • బోయె నెపుడు । అప్పుడే గంగరాజు స•ద్యశముఁ గాంచె ॥

తే.గీ. గంగరాజు సలాబతు•జంగురాజు । వంగి రాఁజూచి జయఘంట • టాంగనంగ
నాంగ్లరాజులు బందరు•నందు నిలచు । మంగళారంభమున నిల్వఁ • టంగిఁ దొడఁగె ॥

వ. అతఁడు

ఉ. శంకరభక్తులై పరమ • సాధువులై కడుకీర్తి దేశపాం
డ్యాంకముఁ బూనినట్టి సచి•వాగ్రణు లుండిరి నూజివీటి రా
జాంకితు రాజ్యమందు ఘను • లద్భుతచర్యులు ముస్తబాదలో
శంకరవారు వారి కుల•సంభవుఁ జిన్నమ నాడెఁ బెండిలిన్ ॥

ఉ. చిన్నమ పాలవెల్లిగను • చిన్నమ నేఁ గొనియాడ నేర్తునే
చిన్నమ మేల్గొనమ్ములకుఁ • చిన్నమయేనియు నీసు లేదు రో
చిన్నమనమ్మ హొన్ను గను • జిన్నమరాళము యాన బూను ల
చ్చిన్నమ యంచనున్ నెనరు • చిన్నములుం దరహాస వైఖరుల్ ॥

క. ఆగంగని చిన్నమ్మకు । యోగాంచితు లమితధీప్ర•యోగాద్భుతు లు
ద్యోగాశ్రితరాగాయత।భోగత్యాగాయతనులు • పుట్టిరి కొమరుల్ ॥

—: అ క్కి రా జు ప్ర భా వ ము. :—

ఆ.వె. అందుబ్రథమ పుత్రుఁ • డక్కి రా జనువాడు । సంతతాన్నదాన • చతురబుద్ధి
బహు పురాణవేత్త • విహిత పంచాయత।నార్చనుండు పొగడ • నలవి యగునె ॥

సీ. కమదన శోభనా•ద్రిమహీశు నిజపీఠి నెక్కు నొక్కొక్కనా • డక్కిరాజు
న్యాయహీనుల దండ•నము లెంచి కలముతో నొక్కు నొక్కొక్కనా • డక్కిరాజు
భక్తిఁదపోయుక్తి • బాహ్యమర్మ మడంగ ద్రొక్కు నొక్కొక్కనా • డక్కిరాజు
కామితార్థము లిచ్చు • సోమేశు గుడికేగి మ్రొక్కు నొక్కొక్కనా • డక్కిరాజు

తే.గీ. పెక్కుమనుజులఁ బ్రోచినాఁ • డక్కిరాజు । మిక్కిలి దయారసంబువాఁ • డక్కిరాజు
నిక్కమగు లక్కిమికి నిక్క • యక్కిరాజు । చక్కదనముల చుక్క మా• యక్కిరాజు ॥

తే.గీ. పాపటాకులు గుట్టుక • పగలు రెండు । జాల గోపాయఘంటిక • నాలకించి
లేచి శివపూజలను జేసి • లేత గురుగు । కూర వరిబువ్వ భూసుర•కోటి మెక్క ॥

తే.గీ. అక్కిరాజింటఁ జేరల • నాజ్యధార । లోడ బోసేసి భూసురు•లొక్కరీతి
వాసమును జేసి రల్లార • వనకుటీర । పంజరమ్ములఁ జిల్కల • పగిది నిలచి ॥

ఉ. ఆతని యన్నదానమున • నాజ్యము మెండట భూరిభూసుర
వ్రాతము తిన్న వెన్కఁ బరి•వార జనంబులు నాజ్యసిక్తధా
త్రీతలమ్మృత్తు నీళ్ళ నిడి • తీసినఁ జేరిన నెయ్యిఁ గొంచు న
త్యాతత జీవనార్థపరు • లమ్మిరటే యిక నేమి చెప్పుదున్ ॥

తే.గీ. దయఁగలిగె రాజునకును బెద్దసెల పండె । నక్కిరాణ్మంత్రి దాతయై • యలరె సుబ్బ
మాంబ వండెను వడ్డించె • నవనిసురులు । బ్రేవుమని త్రేన్పి రిందేమి • వింతగలదు ॥

క. ఆయన హయాములోనే । మాయూరను సోమలింగ • మందిర మొదవెన్
బాయని మాన్యము పుట్టెన్ । హాయిగ నూ రగ్రహార • మాయెను మాకున్ ॥

తే.గీ. అక్కిరాణ్మంత్రిభార్య సు•బ్బమ్మ పరమ । సాధ్వి యతితరపతిభక్తి•సహిత విహిత
శాంకరీవ్రతనిరుపమా•చారమహిత । పాపరహిత యుదారకృ•పాసమేత ॥

—: దాసు రఘునాయక ప్రభావము :—

తే.గీ. అతని తమ్ముఁడు రఘునాయకాభిధుండు । కన్నయాభిఖ్యయును దోడుగాఁ జెలంగ
మంత్రి శేఖరుఁడయ్యెఁ గమదన శోభనాద్రినృపునకు గురజ పురాధిపునకు ॥

సీ. అల్లూరు సీతనపల్లీ పురద్వయీ నాయకుం డా రఘునాయకుండు
కూరాడ గుడ్లవల్లేరాది పురమాన్య నాయకుం డా రఘునాయకుండు
కమదనాన్వయ శోభన మహీపసభ మంత్రి నాయకుం డా రఘునాయకుండు
ఝిల్లీ ప్రముఖ చార్మహాళ్ళ జమీ దండనాయకుం డా రఘునాయకుండు

తే.గీ. వందిత వినాయకుఁడు రఘునాయకుండు । నమ్రశుభదాయకుఁడు రఘునాయకుండు
నయకృతివిధాయకుఁడు రఘునాయకుండు । నవకుసుమసాయకుఁడు రఘునాయకుండు ॥

సీ. తన వ్రాయితో మాన్యధారుణీఖండంబు లిచ్చినాఁ డది శౌరి మెచ్చినాఁడు
తన కీర్తి దశదిశా ధామంబులకు వెల్లఁ బెట్టినాఁ డది రాజు బట్టినాఁడు
తన శౌర్యమున దుష్టతండంబులను దూలఁ ద్రోచినాఁ డది ప్రొద్దు సూచినాఁడు
తన గుణంబులఁ బ్రజాతతిచేఁ బొగడ్తల మించినాఁ డది స్రష్ట గాంచినాఁడు

తే.గీ. దాసు రఘునాయకుని చరిత్రములు చిత్రచిత్రములు పండితస్తుతిపాత్రములు ప
విత్రములు నఘవల్లీలవిత్రములు విలిఖిత బహుపత్రము లెవండు లెక్కపెట్టు ॥

సీ. అతఁడుగాక మఱెవ్వఁ డన్యాయవర్తియౌ తాళూరి జోగనఁ దరిమినాఁడు
అతఁడుగాక మఱెవ్వఁ డవ్వాడవల్లి మాన్యంబిచ్చి భట్టుల నంపినాఁడు
అతఁడుగాక మఱెవ్వఁ డా కమదన శోభనాద్రీంద్రుఁ దోడుగా నరసినాఁడు
అతఁడుగాక మఱెవ్వఁ డల్లూరి సోమేశదత్తప్రసాదంబుఁ దాల్చినాఁడు

తే.గీ. దాసు రఘునాయకునివంటి ధైర్యశాలి । దాసు రఘునాయకునివంటి ధార్మికుండు
దాసు రఘునాయకునివంటి తజ్ఞమౌళి । దాసు రఘునాయకునివంటి దాత లేఁడు ॥

తే.గీ. ఆసఁ గోరంగ సూరి మిరాసి విన్నకోటవారి కొసంగి శ్రీపాటవమున
అగ్రహారాధిపపదంబు నందినట్టి । అక్కిరాజ్మంత్రి సోదరుం డల్పుఁడగునె ॥

ఉ. ఆయన భార్య యచ్చమ భళా యనఁ బేరువహించి మించెఁ గా
త్యాయనిఁబోలి పుల్లజలజాయతనం బురడించి కల్వరా
నాయనమై తలిర్చు మునినాయకు నంగననా నరుంధతీ
స్త్రీయనఁబొల్చి యంతటి పతివ్రత పుట్టదు పుట్టఁబో దిలన్ ॥

—: బ్రహ్మయ మంత్రి ప్రభావము. :—

క. ఇల నక్కరాజ రఘునా।థులకుం దమ్ముండు మంత్రి•ధూర్వహుఁడు హిమా
చలమహిమాచలధైర్య।మ్ముల కలుముల మొలక నాకు • ముత్తాత సుమీ. ॥

సీ. అతఁ డగ్రజప్రమో•దానుకూలుఁడె గాక యతఁ డగ్రజప్రమో•దానుకూలు
డతఁడె మాధవభక్తి•యుత మనీషుఁడెగాక యతఁడు మాధవభక్తి•యుతమనీషు
డతఁడు సన్మాన్యగో•త్రానుభూతియ గాక యతడు సన్మాన్యగో•త్రానుభూతి
యతఁడు రుచిరమహా•స్త్తినిధానుడె గాక యతడు రుచిరమహా•స్త్తినిధాను

తే.గీ. డెన్న గాదు తరంబు వే•యేండ్లకైన । బరమలావణ్యసహితంబు • భాసురంబు
గంగరాట్ప్సన్నమాంబికా • గర్భశుక్తి । గనిన బ్రహ్మయ్యమంత్రి • ముక్తాఫలంబు ॥

సీ. తానకా వివిధసా•ధన మనోరథక సం।తానంబులకును సం•తానమయ్యె
తానకా బహుభూత•తతికి మహాశేష । భోగంబులను శేష•భోగమయ్యె
తానకా భూనాథ•దత్త నానామాన్య । గోత్రులందును మాన్య•గోత్రుఁడయ్యె
తానకా వ్యవహార • తంత్రాషడక్షీణ । మంత్రంబులకు మూల•మంత్రమయ్యె

తే.గీ. దానకా సాంగసాధితా•ధ్యయన నిరత।వేది కధ్యయననిరత•వేది యయ్యె
నతని గీర్తింప నాబోంట్ల • కలవి యగునె। దానుకుల బ్రహ్మమంత్రి స • దానుకులుఁడు ॥

ఉ. ఆలు ప్రసిద్ధురాలు శుభ•రాలు యశోధనురా లరుంధతిం
బోలు పతివ్రతాతిలక • పూజితురాలును గృష్ణమంత్రియన్
బాలు సుధావిశాలు గను • బాలెతరాలును సుబ్బమాంబ యే
రా లగు మంగమాంబ జవ•రాలు వరాలు సరాలుగా నిడెన్ ॥

ఉ. మంగమ భర్తృభక్తిగరి•మం గమలాలయ బంధుకోటిఁ బ్రే
మం గమనించుబుద్ధి మహి•మం గమలాసనురాణి తెల్గుసీ
మం గమలాక్షిలెల్ల పొడ•మం గమనం బిడు మేల్గొనాలు క్ర
మ్మంగ మరంద ముక్తిఁ జిదు•మం గమనీయ శుభ ప్రసంగసూ ॥

ఉ. భారతి మంగమాంబ యల • బ్రహ్మయ బ్రహ్మయ దానువంశ వి
స్తారులు వాని యంశములె • సారవచోమహింబుఁ గల్గుటల్
చారుహిరణ్యగర్భపద•సంగతిఁ గాంచుట రాజసంబునన్
జేరిన సత్యవర్తనము • సేయుట సాక్ష్యముఁగాక యుండునే. ॥

—: కృష్ణయమంత్రి ప్రభావము. :—

క. మంగమకును బ్రహ్మయకు నా।భంగుర బలశాలి పంచ•బాణుఁడు తనకే
యంగజుఁ డనఁదగు శ్రీవర । శృంగారయుతాంగుడైన • కృష్ణుడు పుట్టెన్ ॥

సీ. వంశజాతుని జంప • వచ్చిన యేడ్వురు దొంగల నొకచేతఁ • దోలినాఁడు
యెద్దులఁ గొనిపోవు • నిద్దరి గంబళమ్ములఁ బట్టి వీపున • మ్రోచినాఁడు
భువనైక మోహన•మూర్తి వాటిలి యేక పత్నీవ్రతంబునఁ • బ్రబలినాఁడు
కలము కాకితముపై • నిలిపి ముక్తాఫల వ్రాతంబునా దౌళ్ల • వ్రాసినాఁడు

తే.గీ. కన్నబిడ్డలవలె నూరి • కాపురముల । వారి యందరి క్షేమంబుఁ • గోరినాఁడు
నవ్వటాలకునైన యె•న్నండు బద్దు । మాటలాడఁడు కృష్ణయ్య మంత్రివరుఁడు ॥

తే.గీ. మంత్రిమార్తాండుఁ డతఁడు స•న్మార్గవర్తి । మహితధాముఁ డఖిలలోక•మాన్యమూర్తి
కూర్మిఁ బెండ్లాడె నొకముద్దు•గుమ్మ తనకుఁ । జాయగానుండు వెంకమ్మఁ • జారువదన ॥

చ. అడవికులంబునం దుదయ•మై నికటాశ్రిత చందనంబుగా
నొడయనికిం బ్రియం బెసగ • నోపిక వేంకమ భూమిఁబుట్టు వం
గడముల నెల్ల మొల్లముగ • గంధయుతంబులు సేసె నౌర యే
యెడ నెటువంటి భూజనుల • నీమెను బ్రస్తుతిసేయఁ జెల్లదే ॥

చ. అలఘు సుభద్రపాణి విభ•వాతిశయంబునఁబట్టి సత్క్రియల్
సలిపినవాఁడు దాసుకుల•జాతుఁడు శ్రీవిజయుండు భవ్యమం
జుల గుణశాలియైన తను•జుం భువిఁ గన్నయనాఁ బ్రసిద్ధిచే
నిల నలరించువాఁ డతడు • కృష్ణుఁడు కృష్ణుఁడు గృష్ణుఁడే సుమీ ॥

ఉ. మల్లయమంత్రి యాతని సు•మంగళి వేంకమనామ్ని తండ్రియుం
దల్లియుఁగాఁగ వేంకమ ని•తంబిని కృష్ణయమంత్రి భార్యయై
యల్లన గొన్నురున్ విడచి • యల్లురువీటను బాడిపంటలన్
గొల్లలుగా భుజించెనట • గొల్లలు కాపులు కొల్వుకాండ్రుగాన్ ॥

—: అస్మజ్జనకులగు కన్నయమంత్రీంద్రు ప్రభావము :—

క. ఆయన గర్భమునందుఁ బ్రాభాయుతులగు మువురు సుతులు • ప్రభవించిరి వా
రాయతబుద్ధులు మధ్యముఁడై । యొప్పెను గన్నయాఖ్యుఁ • డన్వయమణిగాన్ ॥

ఉ. కన్నయ కీర్తిచే బుధుని • గన్నయ సంపదచేఁ గుమారునిం
గన్నయ ధర్మయుక్తి శిబి•కన్న యశస్వి గభీరతన్ సిరిం

గన్నయ సత్కృపాప్తి మరుఁ • గన్నయ ధైర్యముచేతఁ బార్వతిన్
గన్నయ సాటి సెప్పఁగ నిఁక న్నయశాలులు లేరు ధారుణిన్ ॥

సీ. సతతాన్నదాన సు•వ్రతమున బద్ధకంకణహస్తుడై కీర్తి • గాంచి మించె
అవనీశు వశమైన • యగ్రహారముఁదెచ్చె లౌకిక ప్రజ్ఞ న•ల్గడల నెఱపె
జీర్ణపర్ణాలయ•స్థితి మాని సోమేశ లింగని సద్ధామ•సంగుఁ జేసె
లలిత నానావిధ•ఫలరమ్య తరులతో నాటించె మేలైన • తోట యొకటి

తే.గీ. అతఁడు సామాన్యుఁడే మామ•కాన్వయాబ్ధి । కల్పభూజుం డనల్పసం•కల్పుఁ డమిత
తేజుఁడుద్గీతకీర్తినం•దిత బుధుండు । కన్నయామాత్య వంశసంక్రందనుండు ॥

ఉ. ఆ కరుణాళుఁడుం బరిణయంబునఁ • గైకొనెఁ గూరవాడ వం
శాకర రామచంద్ర వసు•ధామరు కూరిమిపట్టి యయ్యు న
స్తోకపతివ్రతామహిమ•తోడ నరుంధతి నుద్దిసేయఁగాఁ
దూకము మించు కామమ వ•ధూమణి సంచితపుణ్యకారిణిన్ ॥

మా తృ దే వ తా స్తు తి

—: కా మ మ్మ ప్ర భా వ ము. :—

సీ. కలిమి కుబ్బదు భర్త • చెలిమి కుబ్బునకాని యడియాస కలికాన•కైన లేదు
మేను నమ్మదు భగ•వాను నమ్మునకాని గర్వంబు కలలోనఁ • గానరాదు
ఖ్యాతిఁగోరదు మంచి • నీతిఁగోరునకాని వెదకిచూచిన దంభ•వృత్తిలేదు
సొమ్ము మెచ్చ దుపకా•రమ్ము మెచ్చునకాని యెద నీసుఁగొనుట యొ•క్కింతలేదు

తే.గీ. పరమ మంగళగుణముల•పాలవెల్లి । యాశ్రితావళిపరితాప • మడఁచు నెల్లి
నళిననేత్రాజనమతల్లి • నాకుఁదల్లి । కామమాంబాభిధానయౌ • కల్పవల్లి ॥

సీ. పేదసాదల నెంచి • పెట్టెఁబో యన్నంబు చాలఁగా విరిగిన • వ్రేలు గట్ట
చుట్టాలఁ బక్కాలఁ • జూచెఁబో దయతోడ పదుగురిలో భళా•భళ యనంగ
చాకిలేకులఁ బ్రేమ • సాకెఁబో నిరతంబు పేరు సెప్పుక దివ్వె • బెట్టి మ్రొక్క
పిన్న పెద్దలఁ గని•పెట్టెఁబో వంశాభివృద్ధిర స్తనుచు దీ•వెన లొసంగ

తే.గీ. సద్గుణప్రచయాలంబ • చారుకీర్తి । కాంతిజితచంద్రమోబింబ • కలుషకుధర
పక్షకృంతనశంబ స•ద్రక్షణావి।లంబ మాయంబ శ్రీకామ•మాంబఁదలఁతు ॥

సీ. ఏయమ్మ రాఁజూచి • యెలమితో దామెనల్ లాగికొంచొగి నావు•లేగ లరచు
ఏయమ్మ తనకాళ్ళ • నిడిన మట్టెల మ్రోత విని పాకిరులు క్రియా•విధులనుంద్రు

ఏయమ్మ దరహాస ♦ మెనయగా నీక్షింప నమ్మలక్కల మన్న • లాచరింత్రు
ఏయమ్మ కనుసన్న • చాయఁ గోడలు మన్మ • రాంత్రుడును బ్రాల్మాల • రన్నిపనుల

తే.గీ. పాల్పెరుగుమీగడల బువ్వఁ • గల్పిపెట్టి । పెంచె నేయమ్మ నన్ను నా • పిల్లవాంత్ర
పిల్లవాంత్రకుఁ బుట్టిన • పిన్నవాంత్ర । నట్టి మాయమ్మ కామమ్మ • నాత్మఁదలఁతు ॥

సీ. కన్నయ్య పండింపఁ • గామమ్మ పండింప లేచిన వి_స్తళ్లు • లెక్కలేదు
కన్నయ్య తెప్పింపఁ • గామమ్మ యిప్పింపఁ గొలచిన ధాన్యంబు • విలువలేదు
కన్నయ్య నిలిపింపఁ ♦ గామమ్మ గొలిపింప వేల్పుగొల్పుల కొక్క ♦ వేళలేదు
కన్నయ్య వ్రాయింప • గామమ్మ చేయింప నుపకారములకు మా • రొడ్డులేదు

తే.గీ. నన్నునుం బోలె నాదు మే • నత్తకొడుకులైన కనకయ్య కృష్ణయ్య • నరసిప్రోచి
పెంచి పెద్దల గావించి • పెండ్లిచేసి । నట్టి నాతల్లిదండ్రుల • నాత్మఁదలతు ॥

సీ. ఒకవేళ తగునీతు • లుదయింప బోధించు నాడువాంత్రకు దని • యంతదాన
ఒకవేళ భారతా • దిక మహాగ్రంథముల్ చదివించి విను ధర్మ • సమితి దెలియ
ఒకవేళ పెన్మిటి • యొద్దకేగి కుటుంబ కార్యమంత్రముల జ • క్కట్లుదీర్చు
ఒకవేళ తన మన్మ • లును మన్మరాంత్రకుఁ గతలు సెప్పుచు మచ్చి • కలను దనుపు

తే.గీ. ఒక్కవేళను నను బిల్చి • యెక్కుడైన । చిక్కు విడఁద్రొక్క బుద్ధులు • చెప్పిపంపు
నొక్కవేళను వేల్పుల ♦ ప్రక్కమ్రొక్కు । నట్టి కామేశ్వరమ్మ మా • యమ్మఁ దలతు ॥

క. ఆయన మానాయన యీ । మాయామధ్యామతల్లి • మాతల్లి శుభ
శ్రీయుతుని నన్ను గాంచిరి । పాయని నా పూర్వపుణ్య • ఫలమునఁగాదే ॥

క. వారల పదపద్మములకుఁ । జేరి నమస్కృతు లొనర్చి • సేవించి సుధీ
స్ఫారుల కరుణను గైకొని । నే రచియింపఁ దొడగితి • ని గృతిచయంబున్ ॥

క. నను రాముఁడనుచు లోకము । జనులందరుఁ బిలువ విందు • సమ్మతి సోమే
శునకు గృతియిచ్చి చెప్పెద । ఘనమగు శ్రీభాగవతము • కడఁగి తెలుగునన్ ॥

మ. అమృతానందనిధాన మాశ్రితబుధ • వ్యాపారసంస్తూయమా
నము శ్రీదేవ్యుదయాభిరామము కలా • నాథానుమోదాత్మకం
బు మణిద్వీపసువర్ణవృత్తగణమున్ • భూయోమహాభంగర
మ్యము శ్రీభాగవతాభిధేయమగు దు • గ్ధాంబోధి నోలాడెదన్ ॥

వ. మరియు మున్ను నా పిన్నతనంబునుండి పండ్రెండవయేట పింగళవత్సరంబున సోమలింగ
శతకంబును ౧, పదునాల్గవయేట సిద్ధార్థివత్సరంబున సాత్రాజితీ విలాసంబును ౨, పదు

నారవయేట దుర్మతిసంవత్సరంబున కృష్ణార్జునసంగరంబును ౩, ఇరువదవయేటఁ గ్రోధన సంవత్సరంబున గొల్లపల్లి రఘునాథశతకంబును ౪, ఇరువదియొకయేట నక్షయయందు పంచనృసింహక్షేత్ర మాహాత్మ్యంబును ౫, ఇరువది రెండవయేట ప్రభవసంవత్సరంబున సారసంగ్రహ గణితంబును ౬, రచియించితిఁ బిమ్మట ముప్పది వత్సరంబులు రాజ విద్యావ్యాసంగంబుఁ గలిగి మండల న్యాయవాదినై వ్యవహారభారంబునంజేసి కృతికల్ప నంబున కవకాశంబు సాలకయుంటి నట్లుండియు నొకప్పుడు లక్షణావిలాసంబును ౭, ధాతృవత్సరాంతమున రచియించితిం బిదప స్వభానుసంవత్సరం బాదిగా దుర్ముఖివత్స రాంతంబు వట్టు అభినవగద్య ప్రబంధంబును ౮, అభినవకౌముదియు ౯, వైశ్యధర్మ దీపికయు ౧౦, శ్రాద్ధసంశయవిచ్ఛేదియు ౧౧, ప్రాయశ్చిత్త నిర్ణయంబును ౧౨, సంస్కృతంబునఁ గామాక్షీశతకంబును ౧౩, ఆచారనిరుక్తియు ౧౪, దురాచారపిశాచ భంజనియు ౧౫, చక్కట్లదండయు ౧౬, తెలుగునాఁడును ౧౭, తర్కకౌముదియు ౧౮, విగ్రహారాధనతారావళియు ౧౯, దీనితో చేరిన మనోలక్ష్మీవిలాస నాటికయు ౨౦, సూర్యశతకంబును ౨౧ నౌకాయానంబును ౨౨, చిలుకలకొలికి శతకంబును ౨౩, ముద్దులగుమ్మ శతకంబును ౨౪, సీతాకల్యాణ నాటకంబును ౨౫, నమస్కారవిధి దీపికయు ౨౬, రచియించితి నంత గొన్నిదినంబులు వ్యవహారంబునుండి విశ్రాంతిఁ గైకొని హేవళంబి మొదలు శాకుంతల నాటకమును ౨౭, రత్నావళి నాటికయు ౨౮, ముద్రారాక్షస నాటకంబును ౨౯, మహావీరచరిత్ర నాటకంబును ౩౦, మాలతీమాధవీయ ప్రకరణంబును ౩౧, ఉత్తరరామచరిత్ర నాటికయు ౩౨, మంజరీ మధుకరీయ నాటికయు ౩౩, కురంగ గౌరీ శంకర నాటికయు ౩౪, నను పుస్తకంబులు రచించితి నిట్లు ముప్పదినాల్గు ప్రత్యేక గ్రంథములు సేసి కారణాంతరవశంబున దైవ ప్రేరితుండనై శ్రీదేవీభాగవతంబు దెలిఁగింపఁబూని

—: షష్ట్యంతములు :—

క. వృషసాదికి విషభాదికి । సుషమాపాదికిని భాను • సుతమదసర్వం
కషవిచ్ఛేదికి విద్యా । విషయ వినోదికి శిరఃప్రభృతసురనదికిన్ ॥

క. సద్యోగమహోద్యోగల । సద్యోగయమాద్యఖండ • సంపన్మనిరా
ద్విద్యాగతముద్యోగప । దద్యోతికపర్ధఘృణికి • దైవాగ్రణికిన్ ॥

క. స్థిరయశునకుఁ గరుణారస । పరవశునకు గిరీశునకునుఁ • బరమేశునకున్
గిరిజాప్రాణేశున కం।బర కేశునకున్ వినతసు•పర్వేశునకున్ ॥

క. లీలామితశీలునకుఁ గ । పాలాయతమాలునకును • బ్రప్రోషితది
క్పాలున కతివేలసుగుణ । జాలున కల్లూరినగర • జనపాలునకున్ ॥

క. సంధితపరిపంధివిధా । నాంధకనీచాంధక ప్ర•హరణోద్ధతికిన్
గంధాచలవింధ్యాచల । మంధాచల ధృతికి ననుప•మానద్యుతికిన్ ॥

క. తరుణారుణఘృణికిన్ శశ । ధరమణికిన్ సురమణికిని • ధరజాగిరిజా
సురమణి కురగరమణభా । సురపాణికి నాశ్రితసుఖ•కరణసరణికిన్ ॥

క. భవ్యతరనిజభుజాశ। క్తివ్యాపితభరిత మరుద•ధిప ముఖ్యునకున్
శ్రావ్యపరిషేవ్యదివ్య । న్నవ్యాభిఖ్యునకు సోమ•నాథాఖ్యునకున్ ॥

క. సన్నుత దాసుకులోద్భవ । కన్నయమంత్ర్యగ్రహార • ఘనపురమధ్య
ప్రోన్నతభవనునకును సం। ఛన్నగజేంద్రాజినోల్ల • సద్వసనునకున్ ॥

అంకితంబుగా నేఁ జేయంబూనిన శ్రీ భాగవత మహాపురాణంబునకుం
గథాప్రారంభము.

శ్రీ దేవీ భాగవతము

ప్రథమ స్కంధము

శ్లో॥ సర్వచైతన్య రూపాన్తా మాద్యాం విద్యాఞ్చ ధీమహీ
బుద్ధిం యానః ప్రచోదయాత్ ॥

క. శ్రీద శ్రీద సముజ్జ్వల । పాద మహోత్పల మరందపాన మనీషా ।
మేదుర నతజనపుణ్యా । చ్ఛేదిత కలికలుషపాశ శ్రీ సోమేశా ॥

వ. అవధరింపుము. నిఖిలపురాణ సమాఖ్యాన విఖ్యాతుం డగు సూతుం గాంచి విజ్ఞాన విలసిత సదమలచిత్తముకురఫలకుం డగు శౌనకుం డిట్లనియె ॥ ౧

సీ. సూత మహాభాగ సుగుణ శుద్ధచరిత్ర ఖ్యాతదయాపర పురుషవర్య
ధన్యుండ వాగమ తత్త్వైకవేదివి నిష్కల్మషుండవు నిర్మలుండవు
వ్యాసునిచేఁ జెప్పఁ బడిన యష్టాదశ సత్పురాణంబులు చదివినాడ
వవి పంచలక్షణాఖ్యంచితంబులుఁగావె యభ్యసించితి వీవు వ్యాసు వలన

గీ. మేము పూర్వభవంబుల నోమినట్టి । నోముల ఫలంబుగాఁగ దీనులము మము
సుకృతులనుఁజేయ దివ్యవిశుద్ధపాప । రహిత మీ క్షేత్రమునకు నీరాక యొప్పె ॥ ౨

క. ఓ పుణ్యచరిత సంసృతి । తాపరహిత బ్రహ్మసమ్మితమగు పురాణం
బోపికఁ దెల్పవె విన ని । చ్ఛాపరతం జిక్కె మౌనిసంఘం బిచటన్ ॥ ౩

తే.గీ. యమికులోత్తమ శ్రోత్రేంద్రియములుఁగల్గి। సత్పురాణార్థములు వినఁజాలకుంద్రు
నరులఁగొందఱు బుద్ధిహీనతన కాదె । వారు విధిచేత వంచింపఁ బడినవారు. ౪

తే.గీ. షడ్రసంబులచే జిహ్వ సాధుజనుల । వచనములచేతఁ జెవి సుఖవశతఁ బొనరు
శ్రవణరహిత సర్పము సోలు శబ్దయుక్తిఁ । జేరి వినరాని మనుజుల చెవులు చెవులె ॥ ౫

ఉ. నైమిశ కాననాంతరమునం గలిభీతిఁ దపించు సంయమి
స్తోమము తావకీయ మృదుసూక్తి సుధారసధార లాన నెం
తే మతిపూనె నిజ్జగతి నెద్దెలు దుర్వ్యసనాత్ములై దిన
గ్రామముఁ బుత్తు రార్యులు దిరంబుగ నుందురు శాస్త్రచింతనన్ ॥ ౬

చ. జగమున శాస్త్రము ల్బహుల జల్పిత వాద విచిత్ర వైఖరుల్
తగ నవి పెక్కు లందు ఘన దైవపరంబులు సాత్వికంబు లె
న్నగను క్రియాపరంబులు కనంబడు రాజసవృత్తి మై నిజ
మ్మగ నిరు హేతువాదపదము ల్చనుఁ దామస నామకంబులై ॥ ౮

తే.గీ. బహువిధ పురాణములు నట్ల మహిఁబొసంగు । మూడుగుణముల వృత్తుల ముప్పితముల
గుణమణిగణాఢ్య పంచ లక్షణము లలర । వాని నన్నిఁటిఁ దెలిపితి వరుస మాకు ॥ ౯

ఉ. ఐదవ వేద మంచు శుభమంచు మహాద్భుత మంచు ముక్తి సం
పాదక మంచు ధర్మదము మాన్యము కామద మంచుఁ గీర్తితం
బై దురితాళి వో నడఁచు నట్టిది భాగవతంబు దాని న
త్యాదరత న్విన న్వలఁతు మెందఱు మిచ్చట దానిఁ దెల్పవే ॥ ౯

చ. అమృతము గ్రోలి తృప్తులయి రా సుర లట్లన తావకీయ వా
క్యములను విన్నవారలకు నాదర మెంతయు నాలకించినన్
దెమలదు కావున న్వినిన దివ్యపురాణము లెన్ని యైనను
సుమహితమైన భాగవత సూక్తికి వీనులు వేగిరించెడిన్ ॥ ౧౦

తే.గీ. అమృతమును గ్రోల యజ్ఞంబు లాచరించి । శాంతిఁగన రెండు నేజాడ స్వర్గఫలము
పున రధఃపాత హేతువు పురుషులకును । కాన సంసార దుఃఖంబుఁ గడపలేరు ॥ ౧౧

తే.గీ. లీలఁ ద్రిగుణాత్మకాఖిల కాలచక్ర । వంచితులు ముక్తులగుటకు నంచితార్థ
భవ్యవిజ్ఞానదంబైన భాగవతము । సర్వరస సంయుతం బొండె సాధనంబు ॥ ౧౨

—: శ్రీదేవీభాగవత స్కంధ సంఖ్యాది కథనము :—

క. అనపుఁడు సూతుండను నే । ననుపమ ధన్యాత్ముఁడను మహాభాగ్యుఁడ నో
మునులార వేదవిశ్రుత । మనఘంబును నగు పురాణ మడిగితి రీరల్ ॥ ౧౩

తే.గీ. అఖిల వేదార్థ సమ్మతం బాగమోత్త । మము రహస్యంబు నైనట్టి భాగవతము
చెప్పెద వినుండు సంయమి శ్రేష్ఠులార । భగవతీ నామమునఁ బేరు వడసె నిద్ది ॥ ౧౪

మ. భగవత్యైనమ యంచుఁ బల్కి మిగులం భక్తిన్ దదీయేద్యపా
ద్యుగముం గొల్చి మనోహరంబు శుభదం బుల్లాసదం బార్య చి
త్తగ మబ్జోద్భవము ఖ్య సేవితము నుద్యద్యోగి ముక్తిప్రదం
బగు నీ భాగవతంబుఁ దెల్పెద వినుం డత్యంత మోదాత్మలై ॥ ౧౫

తే గీ. విద్య సర్వజ్ఞ సచ్ఛక్తి యాద్య హృద్య । దుష్టదుర్జ్ఞేయ మునిపూజ్య దోషరహిత
భవవినాశిని నిఖిల సంపత్ప్రదాత్రి । దేవి ప్రత్యక్షమై మంచి తెలివినిచ్చు ॥ ౧౬

తే.గీ. సదసదాత్మకమైన యీ జగము నెల్ల నోలిఁ బుట్టించి రక్షించి యుక్కడంచి
తన త్రిగుణశక్తిఁ గల్పవేళను నొకర్తు । నిలచు లోకైకమాతను నే స్మరింతు ॥ ౧౭

తే.గీ. అజుఁడు జగ మెల్ల సృజియించు ననుచు వేద । వేత్తలు పురాణకథల గొంతెత్తి చెప్పి
వార లా బ్రహ్మ శ్రీమహావాసుదేవు । నాభిజుం డని రస్వతంత్రతయ కాదె ? ॥ ౧౮

శా. వైకుంఠుం డహిశయ్యఁ గూర్కఁ దరి దేవజ్యేష్ఠుఁడుం బుట్టె ని
చ్చా కేళిం దదుదారనాభి నఖిల వ్యాప్రృత్తి నాధారి శో
భాకల్పుండు సహస్రమౌళియ కదా ప్రాల్మాల కుద్బోధ వి
ద్యాకుం డాహరి కమ్మురారి భగవ ద్వాచ్యుండు దా నెట్లగున్ ॥ ౧౯

తే.గీ. సలిలములు రసరూపముల్ జగతియెల్ల । నిండి యేకార్ణవంబయి యుండు నాడు
జలధికినిఁ బాత్రరూపక శక్తి యగుచు । సకల భూతంబులనుఁ గన్న జనని గొల్తు ॥ ౨౦

చ. ఉరువట యోగనిద్ర హరి యుండఁగ సారసమందు నున్న యం
బురుహభవుండు భక్తి మెయిఁ బూజ యొనర్చిన దేవి నా కొగిన్
శరణ మటంచు నమ్మి యనిశంబును నిర్గుణముక్తి ధాత్రి బం
ధురగుణ విశ్వమాతఁ దలఁతున్ వినుపింతుఁ బురాణ మర్మిలిన్ ॥ ౨౧

మ. మునివర్యుల్ వినుఁ డీర లాదరమునన్ మున్నాటవద్దెన్మిదై
చను నధ్యాయములన్ గణింప దినరాట్సంఖ్యాకమౌ స్కంధముల్
పొనరన్ శ్లోకములున్ బదెన్మిదగు వేలున్ సంస్కృతం బందునున్
దనరన్ వ్యాసుఁడు చెప్పె భాగవతమున్ దాక్షిణ్య సంయుక్తుఁడై ॥ ౨౨

గీ. మొదటి స్కంధంబునను నిరుఁబదియు, రెంట । బదియు రెండును, నూటముప్పదియు నాలు
గింట నిరువదియైదు నైదింట నెన్న । ముప్పదైదును నాఱింట ముప్పదొకటి ॥ ౨౩

తే.గీ. నలుఁబదేడింట నిరుఁబది నాలు గెనిమి । దింట, నేఁబదియగు తొమ్మిదింట, బదింటఁ
బదియుమూడగు నిక నిరుఁబదియునాల్గు । పదునొకొండింట, బదునాల్గు బదియురెంట॥ ౨౪

వ. ఇవ్విధంబున నిమ్మహాభాగవతంబున స్కంధాధ్యాయ శ్లోకసంఖ్యలు పరిగణింపంబడు. మఱియు సర్గంబునుఁ బ్రతిసర్గంబును మన్వంతరంబులును, వంశంబులును, వంశాను చరితంబులును నను నైదు లక్షణంబులు కలదియై మహాపురాణంబునాఁ బ్రసిద్ధిఁ గనుచుండు నదియుం గాక. ౨౫

చ. నిరవధిక ప్రపూర్ణ గణనీయము నిర్గుణ నిత్యయున్ వికా
రరహిత యోగగమ్య శివరమ్య మహోత్తమయుం దురీయ యై
వఱలెడి శక్తి సాత్త్వికత, భార్గవి రాజసతన్ ద్రిలోక సృ
ట్పరరుహనేత్ర తామసత శాంకరియంచుఁ బ్రసిద్ధయై తగున్ ॥ ౨౬

క. ఆ ముప్వురు శక్తుల కా । యై మేనుల లక్షణంబు లాఖ్యాతములై
భూమిఁ గ్రమించెను సృష్టికి । నై మానిత సర్గశాస్త్రపారుల చేతన్॥ ౨౮

క. ఆమీఁదట విష్ణుండు పితామహుఁడును భూతపతియుఁ దగఁ బొడముటయే
వేముఖ సృష్టి స్థితి లయ సామగ్రికినై యొగిఁ బ్రతి సర్గం బయ్యెన్ ॥ ౨౯

తే.గీ. అమృతకర భానుసంభవులైన యట్టి క్షత్రియుల వంశములు స్తుతి సలుపు పెల్ల
నల హిరణ్యకశి ప్వాది కులము లెన్నఁబడుట వంశం బటందు రెప్పుడును బుధులు ॥

క. స్వాయంభువ ప్రభృతి మను । నాయక వంశప్రకీర్తనంబును గాల
వ్యాయామము లెన్నుటయును । న్యాయత మన్వంతరంబు లందురు పెద్దల్ ॥ ౩౦

క. మనువంశంబులఁ జెప్పుట । యనయము వంశానుకీర్తనాఖ్యం బయ్యెన్
వినుఁ డిట్లు పంచలక్షణ । మనఁబడియెఁ బురాణపఙ్క్తి యార్యులచేతన్ ॥ ౩౧

క. వర భారతేతిహాసము । పరఁగంగ సపాదలక్ష పద్యాన్వితమున్
విరచించె వ్యాససంయమి । ధరఁ బంచమవేద సమ్మితం బది సుండీ ॥ ౩౨

వ. అనిన నాలించి హర్షోత్కర్ష మానసుండై శౌనకుం డిట్లనియె, ౩౩

తే.గీ. ఆ పురాణోత్తమము లెవ్వి యవ్వి యెంత । సంఖ్యకలయవి తెలుపవే సంయమీంద్ర
యయ్యవి సవిస్తరంబుగ నాలకింప । శ్రవణములు గోరు రోమహర్షణతనూజ ॥ ౩౪

క. కలికాల భీతులము మే । మలఘుస్థితి నిందు నైమిశారణ్యమునన్
మెలఁగుదుము బ్రహ్మయానతిఁ । దలఁపడి నిరవధిక సౌఖ్య తంత్రజ్ఞులమై ॥ ౩౫

క. మా కిచ్చెఁ గృపామయుఁడై । లోకేశుఁడు చక్ర మొకటి లోలత నిదియే
మీకుం బావన భూమిన్ । వీఁకఁ జెలుపఁగలదు దీని వెంటం జనుఁడీ ॥ ౩౬

క. ఇది సంకీర్ణం బగు నే । పదమున నది పావనంబు పట్టదు కలి యా
పదమున నుండుండీ కలి । తుదదనుకన్ సత్యయుగము తోఁచెడి నంతన్ ॥ ౩౭

క. అని పద్మజుండు సెప్పిన । విని మే మందఱము దాని వెంటం జనఁగా
ననుపమ చక్రం బందఱు । కనుచుండఁగ శీర్ణ మయ్యెఁగద యిచ్చోటన్ ॥ ౩౮

తే.గీ. కాననే యిది నైమిశ కాననాఖ్యఁ బడసెఁ బరము పవిత్రమై పరఁగె నిందుఁ
గలి ప్రవేశింపఁ డెప్పుడును గాన నేను నందఱు తపస్వులను గూడి యిందు యుందు ॥

ఆ.వె. కృతయుగంబు దనుక నేజాడ నేనియుఁ గాల మపనయింపఁ గలుగు మాకు
వేదు కలరఁగాఁ బురోడాశముఖముల । సవనములు పొసఁగు పశువులు లేక ॥ ౪౦

క. మాపుణ్యంబున నేకద । ప్రాపించితి వీవు ధన్యభావం బొదవన్
మాపాలఁ గలిగి తెలుపవె । తాపసవర! బ్రహ్మ సమ్మిత పురాణంబున్ ॥ ౪౧

క. కోరిక దీరిక నుంటిమి । చేరిక విన దలఁతు మేకచిత్తులమగుచున్
లేరిక నీవలె వక్తలు । ఘూరికథాసార చారు పుణ్యవిచారా ॥ ౪౨

తే.గీ. నీవు దీర్ఘాయుఁడవుకమ్ము నిర్మలుఁడవు । తాపవర్జితుఁడవు కృపా తత్పరుఁడవు
పరమపుణ్యంబయిన యట్టి భాగవతముఁ । జెప్పవే మాకు సూత విశుద్ధచరిత ॥ ౪౩

క. ధర్మార్థకామముల విధి । మర్మంబులు దెలిపి జ్ఞానమార్గంబును నీ
కర్మిలిఁ జెప్పెను శమ దమ । పర్మిఁ డిగుచు మోక్షసరణి వ్యాసుఁడు ప్రీతిన్ ॥ ౪౪

తే॥గీ॥ భగవతీనామమునఁ బొల్చు భాగవతము । నాట్యమునంబలెఁ జిత్రంబు నవ్యభవ్య
దివ్యగుణగణలలితంబు దీర్ఘికామ।కంచమై యొప్పు నది మాకుఁ గరుణఁదెలుపు ॥ ౪౫

—: పురాణసంఖ్యాది వివరణము :—

వ. అని పల్కిన శౌనకుం గాంచి తత్రస్థుల నెల్ల ఋషులను వినునట్లు సూతుం డిట్లనియె. ౪౬

చ. కడఁగి పురాణవైఖరుల కట్టడుల న్మునివర్యులార! సొం
పడరఁగఁ దెల్పెదన్ వినుఁడు వ్యాసుఁడు తొల్లి వచించినట్టు లే
ర్పడఁగను మద్వికంబు మఱి బ్రత్రికభద్వయకూస్వనామముల్
తొడిఁ బ్రథమాచ్చునింకవ చతుష్టయలింగము లౌఁ బురాణముల్॥ ౪౭

సీ. పదునాల్గు తొమ్మిది పదునాలుగున్నర పదియునెన్మిది పది పదియు రెండు
నూఱునుఁ బదునెన్మి దారూఢిఁ బదియేడు నెనుఁబదొక్కటియును, నిరుఁబదైదు,
నేఁబదైదు, పదాఱు, నిఁకఁ బదిఁ, ర్వదినాలుగాఱువందలు, నిర్వ దవల మూడు,
నిరువదినాలుగు, నిఁకఁ బదొకిండును నేకోనవింశతి, యివియ వేలు

గీ. మాత్స్య మార్కండక భవిష్య భాగవతక । బ్రహ్మ బ్రహ్మాండ బ్రహ్మకైవర్త కూర్మ
స్కాంద నారద పద్మాగ్ని సత్పురాణ । చారు వామన వాయు వైష్ణవ వరాహ
లింగ గారుడములు క్రమ లీలఁ బొసఁగి ॥ ౪౮

వ. ఇవి పదునెన్మిదియు మహాపురాణంబు లనఁబడు నింక. ౪౯

సీ. క్రమత సనత్కుమారము నారసింహము నారదీయము శివ నామకంబు
లలిత దౌర్వాస కాపిల మానవౌశన సవరుణ కాళికా సాంబ నంది
సౌరంబులును బరాశరము నాదిత్యంబు వరమహేశ్వర భాగవత వశిష్ఠ ?
సంజ్ఞికంబులు వీని సద్బుధు లుపపురాణము లని పల్కుదు రమలధిషణ

తే.గీ. నివియుఁ బదునెన్మిదియ సుఁడీ, యిన్నిఁ జెప్పి భారతాఖ్యాన మతులంబు, పావనంబు
దా రచించెను వ్యాసుండు తత్వవేది యేమి సెప్పుదు నతని కృపామహిమము ॥ ౫౦

తే.గీ. ప్రకటితంబుగ మన్వంతరముల నెల్ల । ద్వాపర ద్వాపరంబున ధర్మవేది
యైన వ్యాసుండు దాఁ బురాణాగమములఁ । జెలఁగుచు యథావిధిగ జేర్చిఁ చెప్పుచుండు ॥

క. ప్రతి ద్వాపరమున విష్ణం । డతులమతి న్వ్యాసరూపుఁడై పుణ్యములౌ
శ్రుతులం బహు విధములఁ దా । నతికించు న్లోకమునకు నతిహిత మొదవన్ ॥ ౫౨

క. కలియుగమున నల్పాయువు । గలవారలు నల్పమతులుగద మనుజు లటం
చలవడి పురాణసంహిత । లలరించు న్మెలెటింగి యమిపతి కరుణన్ ॥ ౫౩

తే.గీ. పడఁతులకు శూద్రులకు ద్విజ బంధువులకు । వేదములు దూరములు కాన వెలయ వారి
క్షేమమునకుఁ బురాణము ల్చెప్ప బడియె । వ్యాసమునిచేతఁ గరుణామయాత్ముచేత ॥

తే.గీ. సప్తమంబైన యీ వివస్వత్తనూజ । మనువు కాలంబునం దిర్వదెనిమిదవది
ద్వాపరము ప్రాప్తమాయెనో తపసులార । యుర్వి సత్యవతీసూనుఁ డుదితుడాయె ॥

ఉ. నాకు గురుండు ధర్మకలసంబు లెఱుంగు మహామహుండు లో
కైక హితుండు వ్యాసుఁ డిపు డారయ ద్వాపరసంఖ్యవాఁడు మున్
శ్రీకరు లిర్వదేడుగురు చెల్లిరి ముప్పది కొండు తక్కువౌ
ప్రాకటసంఖ్యవాఁ డగుచు ద్రౌణి యిఁకం బొడమున్ ధరాస్థలిన్ ॥ ౫౬

ఉ. నావుఁడు మౌను లో మునిజనప్రవరా! మును ద్వాపరంబులన్
వావిరి సత్పురాణముల వక్తలుగా నలరారి భూమి ను
ద్భావము పొందినట్టిరగు వ్యాసులఁ జెప్పు మటన్న సూతుఁడో
పావసులార । మీ చెవుల పండువుగా వినుఁడంచు నిట్లనున్ ॥ ౫౭

సీ. మొదటి ద్వాపరమది మొనసి స్వయంభువు సరవి రెండవది ప్రజాపతియును
మూఁడవ దుశనుండు మొగి నాల్గవది బృహస్పతి యైదవది యెన్న సవిత యాఱ
వది మృత్యు వేడవయది మఘవుం డెన్మిదవది వసిష్టుండు తనరఁ దొమ్మి
దవది సారస్వతుం డవలను బదియవయది త్రిధాముఁడు మరి పదునొకొండ

తే.గీ. వదియ త్రివృషుండు పండ్రెండవది తలంప । బొర భరద్వాజుఁడునుఁ బదిమూఁడవయది
యంతరిక్షుండు పదునాల్గువదియు ధర్ముఁ।డంతఁ బది నేనవదియుఁ ద్రయ్యారుణియును
నియతిఁ బదునాఱవది ధనంజయుండు నైరి ॥ ౫౮

సీ. పదునేడవది ముదం బొదవ మేధాతిథి పదియునెన్మిదవది వ్రతియుఁ బదియు
తొమ్మిదవది యత్రి తొడి నిర్వదవయది గౌతముఁ డిర్వదొక్కండవయది
యుత్తముం డిర్వదియును రెండవది వేనుఁ డిర్వదిమూఁడ్వది యెసఁగ సోముఁ
డిర్వదినాల్వది తృణబిందుఁ డిర్వదియైదవయది భార్గవాఖ్యుఁ దొప్పు

తే గీ. నిర్వదాఱవయది శక్తి యిరువదేడ్వ। దెన్నఁదా జాతుకర్ణుండు నిర్వదెన్మి
దవది నేఁటిది ద్వైపాయనాఖ్యుఁడగుచు । వ్యాసమూర్తులు వెలసె నిర్వ్యాజ మహిమ ॥

క. తాపసులారా ! కృష్ణ ! ద్వైపాయనుఁ డఖిలవేది వ్యాసుండు దయా
కూపారుం డస్మద్గురుఁ । డేపారఁగ భాగవతము నేర్పడఁ జెప్పెన్ ॥ ౬౦

క. భాగవత మఘవినాశము । భాగవతము ధర్మదంబు పరమార్థదమున్
భాగవతము కామద మీ । భాగవతము మోక్షదంబు భక్తియుతులకున్ ॥ ౬౧

క. భాగవతం బెన్నఁగ స । ర్వాగమసారము ముముక్షువరసాధనమున్
భాగవతము విజ్ఞాన । ప్రాగల్భ్యముఁ గలుఁగఁజేయు బరమౌషధమున్ ॥ ౬౨

చతురవృత్తము. పరమశుభం బని భాగవతముఁ దా । నరణినిఁ బుట్టిన యాత్మసుతునకున్
గరుణ శుకర్షికిఁ గామరహిత ధీ।వరునకుఁ జెప్పెను వ్యాసముని దగన్ ॥ ౬౩

క. వ్యాసుండు సెప్పుచుండగ । నా సరసన వింటి నే యథార్థముగా న
భ్యాసవశంబున సకలము । భాసితముగ బుద్ధినిలుపఁ బడియెం జుమ్మీ॥ ౬౪

తే.గీ. అయ్యయోనిజుఁడైన శుకాఖ్యుడడుగ । పరమగుహ్యపురాణంబు భాగవతము
సెప్పె వ్యాసుండు, దాని విశేషబుద్ధిఁ । దప్పక గ్రహించితిమి మేము తపసులార

నవగీతి. శ్రీమద్భాగవతం బను కల్పక వృక్షముఁ జేరి శుకుండు సదా
కామక్రోధముఖాన్విత సంసృతి కంధిజలంబుల దాఁటుటకున్
బ్రేమన్ సర్వరసాలయ మంచు వినెన్ జెవులారఁగ వేడ్కఁగలా
రై మీ రిద్ది వినం గలికాలభయం బొక యింతయు నంట దిలన్॥ ౬౬

తే.గీ. అఘములొనరించి వేదధర్మాచరణము । మానియున్నట్టివాఁడైన మహినొకండు
వ్యాజముననొండె వినెనేని భాగవతము । నైహికాముష్మికఫలంబు నందునంద్రు ॥ ౬౭

తే.గీ. హరిహరాదుల కందరా కఖిలలోక । మాతయై గుణమెఱుఁగక మహిమగాంచు
విద్య సచ్ఛక్తి భగవతి హృద్య నిత్య । భాగ్య యగు దేవి దీ మహాభాగవతము॥ ౬౮

క. ఏవాఁడు భాగవతమున్ । భావగతము సేయు వాఁడు పరమోత్తముఁడై
శ్రీ విద్యావిలసితుఁడై । యావలను బునర్భవంబు నందఁడు సుండీ ॥ ౬౯

క. ఏవాఁడు భాగవతమున్ । భావగతము సేయఁ డట్టి పామరుఁడు విధి
వ్యావంచితుండు నమ్మఁడు । కేవల పశు వట్టివాఁడు కీర్త్యుం డగునే ॥ ౭౦

శుకోత్పత్తి.

వ. అనిన సూతుని వచనంబుల కలరి శౌనకాది మహర్షు లిట్లని యడుగం దొడంగిరి.

ఉ. వ్యాసుని భార్య యెద్ది శుకుఁ డాతని కె ట్లుదయించె సంహితా
భ్యాస మయోనిజుం డయిన యాతఁడు సేసిన రీతి యెద్ది ని
స్త్రాసుఁడు వాని కె ట్లరణిజత్వము వచ్చెను శంకఁ దీర్పవే
భాసుర ధీసమేత। నిరపాయ గుణాన్విత। సూత। ప్రీతితోన్ ॥ ౪౨

వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె. ౪౪

ఉ. మేటి సరస్వతీ నది సమీపమునందుఁ బరాశరాత్మజుం
డాటకుఁ జొచ్చు పిచ్చుకల యందపుజోటిని వాని చెంగటన్
గూటను గ్రొత్తగా ముదురు గ్రుడ్డున వెల్వడి కెంపు ముక్కు మేల్
పాటిలు వన్నె మేనుగల పక్షి కిశోరము పించముం గనెన్ ॥ ౪౪

క. ఆ పక్షి ద్వంద్వం బొగి। నా పిల్లకు మాటి మాటి కాహారంబున్
మేపుచు మేనను మే నిడి। పై పైఁ బొదువంగఁ గాంచి పరమ ప్రీతిన్ ॥ ౪౫

క. ఎంతయుఁ జిత్రము తిర్య। గ్జంతువులకుఁ గూడ నెనరు కలదుగదా య
త్యంతము మనుజుల కుండుట। వింతయె సేవాఫలంబు వేఁడుట కతనన్ ॥ ౪౬

క. తనరు వివాహము సుఖసాధన మగుచును రమ్యమైన దారి ముఖంబున్
గనుటవలన ముసలితనంబునఁ బరిచర్య లొనరింపఁ బొసగుట వలనన్ ॥ ౪౭

ఆ.వె. పుణ్యవంతుఁడైన పుత్రుఁడు గల్గెనా। ధనము సంగ్రహించి తర్పితాత్మ
లనుగఁ జేయగలఁడు జననిని జనకుని। గాతియున్నఁ బ్రేత కార్య మొసఁగు ॥ ౪౮

క. ఆలాగునఁ గాకుండిన। నేల గయాశ్రాద్ధమైన నిడక తొలంగున్
నీలోత్సర్గం బైనను। బాలకుఁ డిడకున్నె? చటక భాగ్యం బలఁతే ॥ ౪౯

క. జగ దుపకారు లపుత్రస్య గతిర్నాస్తి యని పలికి రాగమ పఙ్క్తిన్
దగఁ ద్రిదశాలయ మబ్బునె। మగసంతతి లేక యున్న మనుజునకు భువిన్ ॥ ౫౦

క. సుఖములలో నుత్తమ మగు। సుఖ మెన్నఁగఁ గన్న కొడుకు శుభ దేహము న
న్ముఖుఁడై కౌఁగిటఁ జేర్చుట నఖిలస్థితి పూని లాలనము సేయుటయున్ ॥ ౫౧

తే.గీ. కన్న కొడుకుకంటెఁ గలదె వేఱొక్కటి। కొడుకు పాపములను గొట్టువాఁడు
పాపహాని మనకుఁ బ్రత్యక్షమా యనుమానమా? యటంచు మానరాదు ॥ ౫౨

క. స్మృతిశబ్ద మాప్తవాక్యము। క్షితినిఁ బ్రమాణంబుఁగాదె శ్రేయంబులకున్
సుతుఁ డే గతి మృతివేళను। సుతహీనుఁడు మానసమున శోకములఁ గనడే ॥ ౫౩

చ. అమిత ధనంబు గల్గిన మహత్తర మందిర మున్న నాయకో
ద్యమము వహించువాఁడు కలఁడా యసురేగిన వెన్క నంత్యమౌ

సమయమునందు విస్తృత విషాదము తక్క మఱొండు గందుమే
క్షమ సుతు కన్న నెక్కుడగు సాధన మెద్ది సుఖోపలబ్ధికిన్ ॥ ౨౪

వ. అని. ౨౫

క. ఏవంవిధ నానాచింతావేగ మనస్కుఁ డగుచు వ్యాసుం డపు డెం
తే వెచ్చ నూర్చి యయ్యో। యే వెఱవని యెట్టకేల కిట్లని తలఁచెన్ ॥ ౨౬

క. నా వాంఛిత మీఁ జాలిన । యే వేలుపుఁ గొల్తు హరినొ యీశునొ విధినో
యా విఘ్నపతినొ వహ్నినొ। దేవపతి స్కంద వరుణ దిననాథులనో ॥ ౨౭

ఆ.వె. అనుచుఁ దపము సేయ నమరాద్రికిం బోయి । దాని పంచనుండఁ దనకుఁదాన
వీణ కేల గాడ్పు వీవంగ మ్రోఁగఁగా । నారదుండు వచ్చె చారులీల ॥ ౨౮

ఉ. వచ్చిన బ్రహ్మపుత్రుఁ గని వ్యాసుఁడు నర్ఘ్యము పాద్య మిచ్చి తా
మచ్చిక నర్హ పీఠము సమర్చి శుభంబును బ్రశ్న చేసి యే
యొచ్చెము లేక యుండఁ గని యొద్దిక నారదమౌని వ్యాసుతో
నిచ్చట నీవు చింతిలఁగ నేమి కతం బెఱిఁగింపుమా యనెన్ ॥ ౨౯

ఉ. నావిని వ్యాసుఁ డిట్లనియె నారదమౌనివరేణ్య। నేను చిం
తావశత న్నెగుల్కొనఁ గతంబు సుతు ల్గతు లండ్రు నాకు లే
దా విధి నేను వేఁడఁదగు దైవమ దెద్దియొ పుత్త్రలబ్ధి కిం
చో విమలాత్మ పుత్త్రి నిడ నోపిన దైవముఁ దెల్పి ప్రోవవే ॥ ౩౦

తే.గీ. నీవు సర్వజ్ఞుఁడవు కృపా నిధివి జగము । మే లరయుచుండు వేవేళ మేటి వెల్ల
మునులకును గోరకయ వచ్చి మునిచినిల్చి। యడిగితివి కారణంబు నా గొడవ కనఘ ॥

వ. అని చెప్పి సూతుండు మఱియు నిట్లనియె. ౩౨

క. అని యిట్లు వ్యాసుఁ డడిగిన । విని నారదుఁ డనియె వ్యాస। వికృతి నిరాసన్
విను నేను జెప్పెదను నీ । కనువగు మార్గంబు పుత్త్రకావాప్తికినై ॥ ౩౩

తే. గీ. మున్ను నాతండ్రి పరమేష్ఠి మురవిరోధి । దేవదేవుని శ్రీనాథు దివ్యచరితుఁ
గనకచేలుఁ జతుర్భుజుఁ గౌస్తుభధరు । ధ్యానగతుఁ గాంచి యరుదంది యడిగె నిట్లు ॥

తే.గీ. భువనరక్షక దేవేశ భూతభవ్య । భవదధీశ్వర వైకుంఠభవన శౌరి
యేమి కారణమునఁ దపం బిట్టు లాచ । రించుచును ధ్యానమున నుంటి వెఱుఁగఁ దెలుపు ॥

శా. ఎంతే వింతకదా జగంబులకు నీ వీశుండ వాద్యుండ వ
త్యంత ధ్యానగతుండ వైతివి భవ న్నాభిం దగం బుట్టి య
శ్రాంతంబున్ జగమున్ సృజించెదను నే స్వామీ। భవత్స్వవ్యకా
క్రాంతిం గన్న మహానుభావుఁ డొకఁ డింకం గల్గునే తెల్పుమా ॥ ౩౬

ఉ. నీవ సమస్త లోకముల నేతవు కర్తవు హర్త వౌదు నీ
సేవ యొనర్చి నే జగము సృష్టి యొనర్తు హరుండు ద్రుంచు నా
జ్ఞావిధి సూర్యుఁడుం దిరుఁగు గాడుపు వీచును వహ్ని మండు నం
భోవహపఙ్క్తియుం గురియు భూరి గుణోదయ సాధుసంశ్రయా ॥ ౯౪

క. నీకును ధ్యేయము కలదా । కాకున్నఁ దపంబు సేయఁ గారణ మేమీ
యో కరుణామయ తెలుపవె । యేకడఁ బెద్దలకుఁ గలవె యిల గోప్యంబుల్ ॥ ౯౫

క. అనిన విని విష్ణుఁ డజునకు । ననియె న్వినుమంచు నోయి యమరజ్యేష్ఠా
సను నీ వడిగిన యర్థము । వినఁ దగినద కాదె సర్వ విధముల నెన్నన్ ॥ ౯౬

తే.గీ. ఈవు సృజియింతు రక్షింతు నేను హరుఁడు । సంహరించును జగమెల్ల శక్తి యొకటి
గల్గి యున్నందుననె సుమ్ము కాకయున్న । నలఁతుల మశక్తులము దీనిఁ దెలిసికొమ్ము ॥

తే.గీ. సర్గ మీవు రజోగుణశక్తివలన । యుక్తి నేఁ బ్రోచు టది సత్త్వశక్తివలన
సంహరణ మీశ్వరుఁడు దమశ్శక్తివలన । సలుపుదుము మన యేలిక శక్తి గాదె॥ ౧౦౧

తే.గీ. శేషుఁ డాధారమై యుండఁ జెలఁగి యేను । నస్వతంత్రుండనై నిద్ర నంది యుండ
గాలవశమున మేల్కాంచి కడఁగి తపము । సలుపుచును విహరింతు శ్రీలలనఁగూడి ॥

గీ. కొన్ని యెడలను దానవకోటితోడ । సమర మొనరింతు దేహంబుఁ గుములఁజేసి
సకలలోక భయంకర ప్రకటలీల । నిల పయోమయమై నప్పు డెల్ల రెరుఁగ ॥ ౧౦౩

తే.గీ. కర్ణ మలజులయిన మధుకైటభులను । నసురవర్యుల నెదిరించి యైదువేల
హాయనమ్ములు బాహుజన్యమ్ముఁ జేసి । దేవికృప వారిఁ ద్రుంచుట యావెఱుఁగవె॥ ౧౦౪

తే.గీ. కాన నద్దేవియే సర్వ కారణ మని । శక్తిరూపిణి యని సుఖశాలిని యని
యీవు నెఱుఁగుదు వట్లయ్యు నింక నింక । నడుఁగ నేటికి సుధ్యేయ మదియ నాకు ॥

క. ఇచ్ఛాయోగంబుననే । నచ్ఛజలధి మీనరూప మందితి మఱియున్
గచ్ఛపమ నైతిని వరాహచ్ఛాయుఁడ నృహరి వడుగ నైతిం గంటే ॥ ౧౦౬

ఉ. ఇంపులు సొంపులుం గులుకు నిందిర పొం దెడఁబాసి యెంతయున్
దెంపున నీచ జంతువుల దేహములం ధరియించి శయ్యయున్
గొంపయుఁ గాన కెవ్వఁ డరుగున్ సమరంబులకున్ స్వతంత్రతన్
బెంపు వహించు నేనియును వే యిక నేటికి నీ వెరుంగవే ॥ ౧౦౭

చ. నలినజ! పూర్వకాలమున నా తల కార్ముక విస్ఫురద్గుణ
స్ఖలనముచేత వీఁడి చనగా హయశీర్షము నీవ తెచ్చి నే
ర్పలరఁగ శిల్పివర్యు పని నచ్చుగఁ గూర్చిన నే హయాననో
జ్జ్వలతఁ బ్రకీర్తితుండనయి పాటిలు టీవ యెఱుంగుదే కదా ॥ ౧౦౮

క. నే నాత్మపరుఁడనై నది । కానిది నీవే యెఱుంగఁ గలవు కదా నీ
మానసమున శక్తి స్వాధీనుఁడ గావుననే యట్టి దేవిం దలతున్ ॥ ౧౦౯

వ. ఇట్లు హరి విరించికిం దెల్పెనని చెప్పి యమ్మహర్షిశేఖరుం డగు వ్యాసునితో నారదుండు మఱియు నిట్లనియె.

తే.గీ. అట్టుల జనార్దనుఁడు కమలాసనునకుఁ । జెప్పిన విధంబు పరమేష్ఠి చెప్పె నాకుఁ
గానఁ గల్యాణ పురుషార్థకాంక్ష దనర । నీవు భగవతి గొల్చిన బ్రోవఁగలదు ॥ ౧౧౧

—: హయగ్రీవావతారము. :—

వ. అవి మరియు శౌనకాదులకు సూతుం డిట్లనియె. ౧౧౨

క. ఈ పగిదిం గలహాశనుఁ । దేపారఁగ వ్యాసునకును నెఱింగించినఁ దా
నోపికతో వ్యాసుఁడు దేవీ పాదము లాశ్రయింప వెడలెం గిరికిన్ ॥ ౧౧౩

వ. అనిన విని శౌనకాదులు విస్మయంబుతో రౌమహర్షణి కిట్లనిరి. ౧౧౪

చ. సకల జగత్ప్రభుత్వ విలసన్మహిమాతిశయప్రవర్ణ్య రూ
పకలితుఁ డాదికారణుఁడు ప్రాపకుఁ డింద్రముఖామరాళికిన్
బ్రకటితుఁ డంచు వేదములు ప్రస్తుతిఁ జేసెడి దైత్యవైరికిన్
బెకలెను మస్తకం బనిన విస్మయ మయ్యె సుధీవతంసమా ॥ ౧౧౫

తే.గీ. మౌనివర సందియము దీర్పు మాకు నేఁడు । నిది జగద్విస్మయమునకు హేతు వయ్యె
హరి హయగ్రీవుఁ డగుటకు నతని శిరము । పోవుటయు కారణంబంటి వీవు సూత॥ ౧౧౬

క. అన విని సూతుం డనియెన్ । వినుఁ డో మునులార యిది సవిస్తరముగ మీ
రెనయ నవహితుల రగుచున్ ఘనుఁ డగు హరి హయగళుండు గావుటకతమున్ ॥

చ. నళినదళాక్షుఁ డాద్యుఁడు సనాతనుఁడైన రమావిభుండు ని
శ్చలత నొకప్పు దారుణదశన్ రణమున్ బదివేల యేండ్లు దా
సలిపిన వేసటన్ సమవిశాలభువిం గమలాసన స్థితిన్
వెలయుచు భూమిపై నిలుపు వింటిని సజ్యము నఱ్ఱఁ దాలిచెన్ ॥ ౧౧౭

ఉ. తాలిచినట్టి వింటికొనఁ దా బరు వంతయు నిల్పి కూర్కునం
జాలఁగదైవయోగమున స్వాపము మిక్కిలియై యటుండు న
క్కాలము నందు వాసవముఖ త్రిదివౌకసు లంబుజాతభూ
శూలులఁ గూడి యాగమును జొప్పడఁ జేయఁగ బూని వేడుకన్ ॥ ౧౧౮

క. నారాయణునిఁ గనుంగొను । కోరిక వైకుంఠ మేగి గోవిందుఁ గనన్
నేరక దివ్యజ్ఞాన వి । శారదులై చనిరి విష్ణు సన్నిధికి వెసన్ ॥ ౧౨౦

ఆ.వె. యోగనిద్ర నున్న భోగిశాయిని జూచి । విష్ణు నిదుర కదలి వింతనొంది
యచట నిలచి విధియు హరుఁడును మున్నుగా। నమరులకును శక్రుఁ డనియె నిట్లు॥ ౧౨౧

ఉ. ఏమి యొనర్చువార మిపు డీ హరి నిద్దుర సూడ నద్భుతం
బౌ మన మిప్డు దానికిని భంగము సేయు విధంబు సెప్పుడీ
నా మదనారి యిట్లను మనంబునఁ దాఁ బరికించి యో సుర
గ్రామపతీ హతాత్తుగ సుఖంబగు నిద్ర నడంచు టొప్పునే ॥ ౧౨౨

వ. అనిన నంత. ౧౨౩

ఉ. జన్నము తప్ప దిప్డు సురసత్తములార వినుం డనింద్యమౌ
పన్నుఁగడన్ వచింతు నని పద్మజుఁడే నిపు డొక్క వమ్రి ను
త్పన్నము చేసి పంపినఁ బదంపడి యద్ది శరాసనాగ్రమున్
దిన్న నడంగు నప్డు హరి నిద్రఁ దొలంగు సవంబు సేకుఱున్ ॥ ౧౨౪

తే.గీ అనుచు వైశంబ సరికించి యజుఁడు వమ్రి । నొక్క దానిని సృజియించి యోసి వమ్రి
హరి శరాసాగ్రమును దిని యతని నిదుర । నడపు మని యానతిచ్చిన నాలకించి ॥

తే.గీ. నిద్దురకు భంగ మే నెట్లు నేర్తుఁ జేయ । నాదినారాయణుఁడు సూడ నఖిల గురువు
కార్యమా చూడఁ బాతిత్య కారణంబు । నన్నుఁ బంపుట కూడునా నలినగర్భ ॥ ౧౨౬

తే.గీ. నిద్రకును భంగ మొనరించు నీతి రహితునకుఁ గథాచ్ఛేద పాతకం బొకటి దంప
తీప్రణయభేదనం బొండు దివిరి మాతృ । శిశు విభేదన మొక్కండు చెందకున్నె ॥ ౧౨౭

తే.గీ. ఒక్కనాటి తిండి యొక తిండిగాదుసుం । డెల్లకాలమునకు నెద్దియేని
దిండి దొరికెనేనిఁ దెగబారి చేసెద । ననిన వమ్రి గాంచి యజుఁడు పలికె ॥ ౧౨౮

తే.గీ. హోమకర్మలందు నొనరంగఁ బ్రక్కల । బడిన హవిసు నీకు భాగ మిత్తు
వేగ నేగి నీవు వింటికొప్పునుఁ దిని । హరిని మేలుకొల్పు మనిన వమ్రి ॥ ౧౨౯

క. వనజభవు నానతిం గొని । చని యంత శరాసకోటిఁ జప్పగ భక్షిం
చినఁ దెగియె నారి పశ్చిమమున నుత్తరకోటి యపుడు ఘోరన నూడెన్ ॥ ౧౩౦

సీ. పటపట బ్రహ్మాండ భాండంబు క్షోభిల్లె గడగడ సాచల క్షమ వడంకె
గళగళ నంభోధి జలము లెల్లఁ గలంగె జివ్వజివ్వన గాలి జేఁగి వీఁచె
తటతటఁ బర్వతస్థల సానువులు రాలె జలజలని మహోల్క లిలఁ దొరంగె
మలమల దెస లెల్ల మాడి ఘోరము లయ్యె మకమక సూర్యుండు మాసి క్రుంకె

తే.గీ. ధమ్మ ధమ్మను భయద శబ్దమ్ము పుట్టె । కుండలంబులతోడ వైకుంఠు శిరము
హెల నుప్పరమునకుఁ బెల్లెగసి యెందె । పడియె వడిసెలలో రాయి పగిది నపుడు॥ ౧౩౧

ఉ. అంతట నంధకార విలయం బగుడున్ సుర లెల్ల విస్మిత
స్వాంతత నుత్తమాంగరహితాచ్యుతుఁ జూచి విషాద మెచ్చఁగా
నెంతయు బాష్పము ల్దొఱఁగ నేడ్చిరి బావని హా రమేశ హా
కాంత యనంతసంతతసుఖప్రద కేశవ యంచు నొక్కటన్ ॥ ౧౩౨

క. ఏ దేవు మాయయో యిది । యీ దివ్యశరీరమునకు నిది యొప్పిదమే
యో దేవదేవ నీకునుఁ బై । దైవము కలదె యిట్టి పాట్లకుఁ దగుదే ౧౩౩

తే.గీ. ఇది తలంపఁగ రాక్షస కృతము గాదు । యక్ష కృతమును గాదు దైత్యవర కృతము
గాదు దేవతలము మేమె కారణంబు । కాన నెవ్వరి దూషింపఁగలము మేము ॥ ౧౩౪

తే.గీ. ఏము పరతంత్రులము మాకు నెవ్వ డింక । శరణ మయ్యెడు నయ్యయో శిరము లేని
కమలదళనేత్రుఁ జూడంగఁ గలమె యిపుడు । కలఁగి వలవల వలపోయఁగలము గాక॥

తే.గీ. మాయ కీశ్వరుఁడైన యీ మాధవుని ఁగబంధమాత్రునిఁ జేసిన మాయ యెదియొ
కాదు సాత్త్వికి రాజసి కాదు కాదు । తామసి యిదేమి చిత్రమో తలఁపరాదు ॥ ౧౩౬

క. అని విలపించెడి దేవతలనుఁ గని పరమేష్ఠి యూరడం బలుకుచు శాం
తిలఁ జేసి మహామహులై । యలరెడు మీ రిట్లు శోక మందఁగ నేలా ॥ ౧౩౭

క. శోకించుటచే ఫల మే । లా కలుఁగు నిరర్థక ప్రలాపము వంకన్
బోక గతమునకు నేడ్వక । పై కార్యము సూచువాఁ డుపాయజ్ఞుఁ డిలన్ ॥ ౧౩౮

క. దైవమును బురుషకారము । నే వెరవున రెండె కావె యిందును బురుష
వ్యాపృత్తి మానకుండిన । నా వెనుకం దైవమే ఫలావాప్తి యిడున్ ॥ ౧౩౯

వ. అనిన నింద్రుండు.

తే.గీ. దైవమే యెక్కుడగు నెందుఁ దలఁచి చూడఁ । బురుషకారంబునకు ఫలస్ఫూర్తి లేదు
నిర్జరులు సూచుచుండంగ నిఖిలలోక । పాలకుండగు హరికె యిప్పాటువచ్చె॥ ౧౪౧

వ. అనినం బితామహుండు. ౧౪౨

క. కాలప్రాప్తం బగు నది । వాలాయం బనుభవింప వలసినదే కా
మేలైనను గీడైనను । వీలౌనే యతిక్రమింప వెస దైవికమున్ ॥ ౧౪౩

క. సందియము లేదు దేహికి । నెందు సుఖము దుఃఖము భుజియింపక పోవన్
సందు గలదె నాకును మునుఁ । గందర్పహరుండు శిరము ఖండించె జుఁడీ॥ ౧౪౪

ఉ. శాపవశంబునన్ త్రిపురశాసను లింగము డుల్లె నట్టులే
శ్రీపతి మూర్ధముం దెగె శచీపతి కయ్యె సహస్రయోని తా
బ్రాపణదుఃఖముం దిగువుబాటును స్వర్గమునుండి మానస
వ్యాపిసరోజవాసమును హా యిక నేరికి లేవు దుఃఖముల్ ॥ ౧౪౫

ఉ. కాన విషాదముఁ దొఱఁగి కార్యము నారయఁ డింకమీఁద వి
ద్యానిధు లీరు సర్వజగదంబ సనాతని మూలకంద వి
జ్ఞానవిశాల దేవి పరశక్తి సమస్త చరాచరంబులఁ
దాను భరించు నట్లగుట ధ్యానము సేయుఁడు భక్తియుక్తులై ॥ ౧౪౬

వ. అని చెప్పి సూతుం డో మహర్షులారా పద్మసంభవుండు పూర్వోక్తవిధంబునం దేవతల నూఱడించి తన యెదుట నిజశరీరంబులతో నిలువంబడియున్న నిగమంబులం గని యిట్లనియె. ౧౪౭

మ. స్తుతిఁ జేయుం డికఁ గార్యసాధనిని సంతుష్టాత్మభక్తవ్రజఁ
సతి గూఢాంగి సనాతనిఁ సుగుణ సచ్ఛక్తి న్మహామాయ నం
చతిభక్తిఁ వచియింపఁగా విని శ్రుతివ్యాహారముల్ సుందరా
కృతులై దేవిని సర్వలోకజననిం గీర్తించె సంప్రీతిమై ॥ ౧౪౮

దండకము. దేవీ సమస్త ప్రపంచాత్మవస్తు ప్రశస్తత్వ విస్తారిణీ! నిస్తులానన్త ధీస్తుత్యుదార ప్రకార ప్రచార ప్రభాకార సంచార సంశోభినీ! నిర్గుణా! దుర్గమానర్గళా! స్వర్గదా! వర్గదాత్రీ! జగజ్జాల కర్త్రీ! సమ జ్జీవభర్త్రీ! ద్విషజ్జాతిహర్త్రీ! కనఁ, శ్రీవి నీవే యికఁ ధీవి నీవే క్షమా శాంతి కాంత్యాదులు న్నీవె మేధా ధృతుల్ నీవె యుద్గీథమం దర్ధమాత్రంబు నీవే నిజం బెన్న గాయత్రియు న్నీవె కీర్తి స్పృహాదుల్ జయాదుల్ మహామాయవు న్నీవె యా సత్తునుం జిత్తు నానందము న్నీవె కా వాక్స్మృతి హ్రీవరేణ్యాది రూపంబులం బొంది పాపంబులం జెండి కారుణ్యమూర్తిత్వముం గల్గి బ్రహ్మాచ్యుతేశేంద్ర వాగ్వహ్ని భాస్వ ద్దిగీశాదులం దుండి శక్తి స్వరూపంబునఁ సర్వకార్యంబులం జేయు తల్లీ! సృజింపంగ బ్రహ్మఁ భరింపంగ విష్ణుఁ హరింపంగ శంభుఁ బొసంగించి తీ వెవ్వఁడైనం భవత్పాదపద్మంబులం గొల్చినఁ వాని నిస్పార సంసారశోకాబ్ధికి న్నావవై తేల్చి తీరంబునం జేర్తు వీవేకదా నిన్నుఁ గీర్తింప నెవ్వాఁడు నేర్చు న్నమస్తే నమస్తే యటంచుం భవత్పాదపద్మంబులం గొల్తు శ్రీ! శ్రీ!

ఉత్సాహ. నీదు రూప మెవ్వఁ డెఱుఁగు నిత్యసత్య రూపిణీ
నీదు సంజ్ఞ లెవఁడు సెప్ప నేర్చు నోర్చు నెన్నఁగఁ
నీదు గుణము దెలియువాఁడు నేడు నాడు లేడుగా
నీదు మహిమఁ గంటి మేము నెమ్మి నమ్మి కొల్చుచుఁ॥ ౧౫౦

క. దేవతలలోన భగవతి! యేవాఁ డేనియు భవన్మహిమఁ గొనియాడఁ
ద్రోవ యెఱుంగునె నీవే! దేవి వనుచుఁ దలఁచెదము గదే మా తల్లీ ॥ ౧౫౧

ఉ. కోరిక లేక లోకములకుం భవకారణ మైతి వీ వహో
చేరి భవ చ్చరిత్ర మతి చిత్రము దేవి యెఱుంగ శక్యమా
యేరికినేని మా మనము లెంతయు నెవ్వగఁ జిక్కి పొక్కెడిన్
నేరము మేము నీ వయిన నేరవు నీ గుణము ల్గణింపఁగన్॥ ౧౫౨

చ. భగవతి నీ వెఱుంగవొ తపాచరవైరి శిరంబుపాటు ము
జ్జగములఁ బ్రోచుఁ దల్లి వని సారెకు నీ పదము ల్భజించువాఁ
డగణిత పుణ్యుఁ డప్పయనుఁ డయ్యెయొ చేసిన పాప మేమొకో
తగునె యుపేక్ష నిర్జర వితానముపై నిటు లక్కజంబుగన్॥ ౧౫౩

చ. హరి తలఁ దూలఁ జేయుట మహత్తరమైన విషాద హేతువై
పొరలితి మీపు నాటితివి భూజము దానిన నీకరంబులన్
బరువడిఁ ద్రుంప నింతవలెనా సరికాని సురాళిచేతనొ
దురితమువల్లనా యతని దోర్గత గర్వమువల్లనా సతి॥ ౧౫౪

ఉ. దానవు లెవ్వరేని రణ దారుణ భూముల నోడి నీ పద
ధ్యానము సేసిరో సకల ధాత్రి మురారి శిరంబుఁ దూల్చి యెం
తేని వినోదముం గనెనొ యిందిర మీదనుఁ గోపగించితో
మా నుడు లాలకించి యిఁక మానుమి కోపము మమ్ముఁ బ్రోవుమీ॥ ౧౫౫

ఉ. ఓ పరమేశ్వరీ మము నయో బహుళార్తి సముద్రమగ్నులన్
బాపుల నీచులం బావని ప్రోవవె మా జనార్దనున్
లేపవె యేడ నేఁ గలదొ లేదొ యెఱుంగము త చ్ఛిరంబు వి
ద్యాపర యీవ త క్కొక యుపాయము మాకిక వేఱ యున్నదే॥ ౫౬౧

క. అమృతము జీవనమునకున్। విమలోపాయ మయినట్లు విశ్వజనని లో
కము బ్రదుకఁజేయఁగ నుపాయము వీవకదా నిరంతరానందమయీ॥ ౧౫౭

వ. అని బహువిధంబులగు దీనాలాపంబులతోఁ బరమేష్ఠి మున్నగు బృందారక బృందంబుల
యనుమతి నిగమంబు లత్యంత భక్తిం గొనియాడె నని చెప్పి సూతుండు మఱియు. ౧౫౮

క. అని యిట్టులు గొనియాడిన। విని దేవి ప్రసన్న యగుచు విబుధులతోడన్
మినుద్రోవనుండి ముద్దగు। మినుకులతో నిట్టు లనియె మేలగు ననుచున్॥ ౧౫౯

తే. గీ. వెరవు దెల్పెద సురలార వెరవకుండు। వేదములు నన్ను మిక్కిలి వేడి వేడి
యలసి సొలసె మదీయాత్మ కలఘుతృప్తి। గలిఁగె సందియ మేమి మీ కాంక్షదీర్తు॥ ౧౬౦

క. వేదములు నను(బొగడిన । యీ దివ్యస్తోత్ర మెవ్వ(డేనియు మిగులన్
మోదమున(జదువ విన నత్యాదరమున వాని కోర్కె లన్నియు నిత్తున్॥ ౧౬౧

క. నారాయణు మస్తము దెగి । దూరంబున(బడియె నొక్క దోషమువలనన్
గారణము లేక కార్యం । బేరీతినయేని బొస(గ దెందుం జూడన్॥ ౧౬౨

క. తనయొద్ద నున్న లక్ష్మిం । గని పరిహాసంబు చేసె(గమలాక్షు(డు శ్రీ
వనిత యది సూచి తనలో । ననుమానించెన్ సవతి యబ్బె నటంచున్॥ ౧౬౩

ఆ.వె. ఇన్నాళ్ళనుండి యేను సుందరినయి । యిపు డరూపనై తినే తలంప
సవతి యొకతె యితని(దవిలియుండుంగదా । నన్ను(జూచి నేడు నవ్వనాయె॥ ౧౬౪

ఆ.వె. అనుచు(గోపగించి యపుడు తామసియైన । శక్తిదాల్చి యంబుజాయి(జూచి
తనసుఖంబునైన దలచక స్త్రీజన । సహజబుద్ధి నిచ్చె శాప మొకటి॥ ౧౬౫

క. నా శిరము(జూచి నవ్వితి । వోశౌరీ నీదు మస్త మూడిపడుంగా
కీశుండవైన నేమనె । లేశంబును శమగుణంబు లే దింతి కహ॥ ౧౬౬

ఆ.వె. సవతి(గనుటకంటె సవతితో(బెన్మిటి । గలసియుండునపుడు గనుటకంటె
సవతితోడ(బోరు సల్పుచుండుటకంటె । విధవ యగుట సరిగ వెల(దీ దలచు॥ ౧౬౭

క. అనృతము సాహసమును వం । చన మూర్ఖత్వంబును గరుణాహీనత్వం
బు నశౌచం బతిలోభత । చను నెందును భామినులకు సహజగుణములై॥ ౧౬౮

వ. అది యెట్లుండె నేమి. ౧౬౯

క. మునుపటివలె దశరూపధరుని మస్తకయుతు నొనర్తు రూఢిగ నే డా
తని శిరము లవణజలధిన్ । ముని(గెను వేరొక్క కార్యమున్ విను(డింకన్॥ ౧౭౦

క. నా చెప్పెడి చొప్పుననె మ । హాచతురతతోడ మీర లందరు నన సం
కోచము లేది(క వేరొక । ప్రాచుర్యం బొదవు మంచి ఫలము లభించున్॥ ౧౭౧

ఆ.వె. మున్ను బాహుబల సమున్నతుం డగు హయగ్రీవు(డనుచు దొడ్డ కీర్తి నెసగు
దానవేంద్రు డధిక దారుణవృత్తితో(జెలగి ఘోరతపము(జేయ(దొడ(గె॥ ౧౭౨

క. వెలయ(గ నేకాక్షరమై । యల మాయాబీజకలితమై ఘనఫలమై
యలరారెడి నా మంత్రము । నలవడి జపియించి భోగ మశనము మానెన్॥ ౧౭౩

క. నా తామసశక్తిని సం । జాత మహాభక్తియుక్తి సర్వాలంకా
రాతతమూర్తిని వేయేం । డ్లాతంకములేక తపమునందు(దలంచెన్॥ ౧౭౪

ఉ. దానికిఁ బ్రీతచిత్తయయి తామసమూర్తివహించి వచ్చి పం
చాననవాహనంబున సుఖాసనయై దనుజేంద్ర తెల్పు మె
ద్దానిని గోరె దీ వనినఁ దా విని యా హయవక్త్రుఁ డర్మిలిన్
బూని ప్రదక్షిణంబుగను బోయి ప్రణామముచేసి యిట్లనున్॥ ౧౭౫

ఉ. దేవి జోహారు లోకముల దిద్దిన తల్లి జోహారు భక్తసం
భావన నైపుణీకలితపాద జోహారు సమస్తదుష్టవి
ద్రావణ ఘోరఘోర సమరక్రమధీర జోహారు సంతత
శ్రీవిభవప్రదానపరసిద్ధి జోహారు జోహారు నీ కగున్॥ ౧౭౬

ఉ. ఈవు ధరాజలానలసమీరణకర్త్రివి గంధమున్ రసం
బావల రూపశక్తియును సంటుట మ్రోగుట మూరుకొంటయున్
నీవ తలంపగా రసన నీ వట చక్షువు నీవ త్వక్కునున్
నీవకదమ్మ శ్రోత్రమును నీవ క్రియేంద్రియపాళి నీవకా॥ ౧౭౭

వ. అనిన విని మహేశ్వరి యగు శ్రీదేవి యిట్లనియె. ౧౭౮

ఆ.వె. ఓరి దనుజ నీదు కోరిక దెలుపుమా । యిచ్చ నీదు భక్తి మెచ్చనాయెఁ
జేరి మేటి తపము చేసితి వీవు నే । నిత్తు వరము సంశయింపవలదు॥ ౧౭౯

వ. అనిన విని భగవతిం గాంచి హయగ్రీవుండు భక్తియుక్తుండై యిట్లనియె. ౧౮౦

తే.గీ. తల్లి నేఁ గోరు కోరిక తప్పక విను । చావు లేనట్టి బ్రతుకు నా కీయవలయు
నప్పు డమరుఁడనై యోగినై యజేయమహిమతో నీ జగంబున మనగలాఁడ॥ ౧౮౧

వ. నాఁవుడు విని నవ్వి యమ్మహాదేవి యతని కిట్లనియె. ౧౮౨

క. పుట్టిన జంతువులెల్లన్ । గిట్టుట సిద్ధంబ యనెడి కీ తెరుగవొకో
యిట్టుల నుండఁగ వేఱొక । పెట్టుల సమకూరు దానవేశ్వర నీకున్॥ ౧౮౩

క. ఇది నిశ్చయం బటంచున్ । మదిఁ దెలసి మఱొక్కవరము మ మ్మడుగఁదగున్
బదపడి నే నీ కిచ్చెద । నది యని భగవతి వచింప నాతం డనియెన్॥ ౧౮౪

తే.గీ. ఎప్పుడేని హయగ్రీవుఁ డెవ్వడేనిఁ గలిగెనేనియు వానిచేఁగాక నాకు
మృత్యు వనునది లేనట్టి మేటివరము తల్లి దయచేసి రక్షింపఁదగు నటన్న॥ ౧౮౫

వ. జగదంబ యతని కిట్లనియె. ౧౮౬

ఉ. నీవు గృహంబు సేరి యపనిం బరిపాలనఁ జేసికొమ్ము సం
భావిత సౌఖ్యసంపదలపట్టయి నీకును మృత్యు వా హయ

గ్రీవుఁడ కాక వేఱొకటి గేల్వఁడ దెన్నఁ డటంచుఁ దెల్పి య
ద్దేవి యదృశ్య యయ్యె మదిఁ దృప్తి నతండును నేగె నింటికిన్ ॥ ౧౫౪

ఉ. వాఁడు వరంబు పేర్మిఁ గడు వర్ధిలు గర్వము పూని యజ్ఞముల్
పాడొనరించి మౌనులను బాధలఁ బెట్టుచునుండ వానికిన్
సూడొకరుండు ముజ్జగము చోటుల లే దది గాన వానికిన్
బీడ యొనర్ప మీకిపుడు ప్రీతియకా యిఁక వేయు నేటికిన్ ॥ ౧౫౫

ఆ. వె. హయముశిరము దెచ్చి యతికింపుమనుఁడు మాధవుని మొండెమునకుఁ ద్వష్టతోడ
నంత విష్ణుఁడే హయగ్రీవుడై యేగి । యా సురారి నోర్చు నద్ది మేలు ॥ ౧౫౬

వ. అని మరియు సూతుండు. ౧౫౭

క. అని యిట్లు దేవి పలికిన । విని సుర లెల్లరును దృప్తివిస్తరులై త్వ
ష్టనుఁ జూచి పల్కి రిట్లని । యనఘా నీవేగి హయము నాస్యముఁ దెమ్మీ ॥ ౧౫౮

తే.గీ. తెచ్చి యదికింపు మచ్యుతు దేహమునకు । ననిన నాతండు నట్లచేసిన మురారి
హయగళుండయి దనుజుని హతునిఁజేసె । దాన దేవతలెల్ల సంతసముపడిరి ॥ ౧౫౯

క. ఈకథఁ జదివిన వినినన్ । లోకజనని తా నొసంగు లోకాతీత
ప్రాకట వైభవమేధా । శ్రీకాంతి చిరాయువులను సేమం బొదవన్ ॥ ౧౬౦

—: మధుకైటభోత్పత్తి :—

క. అని చెప్పిన సూతమహాముని తోడను శౌనకాదిమును లందఱు ని
ట్లని రో మునిమూర్ధన్యా । యనఘా మా సంశయంబు లడఁగింపఁగదే ॥ ౧౬౧

చ. జగ మేకార్ణవమై తలిర్చునెడ భాస్వద్రూపుఁడై విష్ణుఁ డే
పగిదిం బంచసహస్రహాయనము లబ్ధాశిన్ రణప్రాజ్ఞతన్
దగి యోర్చెన్ మధుకైటభాసురుల దుర్దాంతప్రతాపాఢ్యులన్
నగభేది ప్రముఖామర ప్రకర నానాదుఃఖసంపాదులన్ ॥ ౧౬౨

మ. పరమాశ్చర్యకరంబు యిచ్చరిత మొప్పం జెప్పవే సూత యీ
వరమౌనివ్రజ మెల్లఁ జేరి వినఁగా వాంఛించుచున్నారు దు
స్తర నానార్థవిదుండవై సఖుఁడవై దైవప్రసాదంబునన్
దరి కేతెంచితి వీవు నీ చెలిమిచేతల గల్గు నిష్టార్థముల్ ॥ ౧౬౩

క. వెస మూర్ఖుని సహవాసము । విసమే సజ్జనుల చెలిమి వెలయుంగ సుధా
రసమే యిది దెలియనిచో । పసరముకా నరుండు వేయిపలుకు లికేలా ॥ ౧౬౪

క. ఘనుల కథలు విన నొల్లని । జనుడు పశుప్రాయుఁ డనఁగ సందియమేలా
చనుఁ బశువైనను వరగా।యనగీతులఁ జొక్కు సర్పమైనను ధరణిన్ ౧౯౮

క. ఐదింద్రియములలోపల । నాదిమములు కనులు చెవులు నవి రెండేకా
మోదమున రూపదర్శన । నాదశ్రవణముల నిచ్చు నానాగతులన్ ॥ ౧౯౯

క. శ్రవణం బనునది త్రివిధం । బవు సత్త్వరజస్తమోగుణాయత్తంబై
భువి దీనిఁ దెలిసి మానవుఁ । డవిరళమతి యగుచు వినఁగ నగు సత్కథలన్ ॥ ౨౦౦

క. నిగమాగమాది సాత్త్విక । మగు సాహిత్యాది యెందు నగును రజోజం
బగు నన్యుల దోషంబులు । ప్రగణించుట గలహవార్తరహిఁ దామసమున్ ॥ ౨౦౧

తే.గీ. ధరణి నుత్తమ మధ్య మాధమములగుచు । మూడువిధముల సాత్త్వికంబును బొసంగు
మోక్షమును నాకమును భోగమును గ్రమంబు । గా నొసంగును దీని మార్గంబు నుండు॥

క. రాజసమునుఁ ద్రివిధం బగు । నోజం బూర్వోక్తవిధము లొంది తదీయా
వ్యాజశ్రవణ మనన్ స్వీ । యాజారాన్యప్రసంగ మందురు పెద్దల్ ॥ ౨౦౩

క. తామసమును ద్రివిధంబగు । భూమిన్ బూర్వోక్తరీతిఁ బుణ్యరహితు న
ద్దామవధ పగతుతో సం । గ్రామంబును నిర్ణిమిత్త కలహము వరుసన్ ౨౦౪

ఉ. కావున షౌనివర్య శుభకారణమైన పురాణసంహితా
గ్రామము వీనులం జొనుపఁగావలెఁ బాపము నెట్టఁగావలెన్
ధీమహిమంబు వర్ధిలఁగ దేలవలెన్ సుఖలీల మమ్ము స
ద్భావమునన్ దలంచుచు సుధారసధారలు చిల్కఁ దెల్పవే ॥ ౨౦౫

ఉ. నావుఁడు సూతుఁ డమ్మునిజనంబులతో నను ధన్యు లీర లెం
తే విన నిచ్ఛయింత్రు వచియింపఁ దలంచెద నేను ధన్యుఁడన్
శ్రీవరుఁ డేకసాగరవిశిష్టము లోకము నొందినప్డు ని
ద్రావశతన్ భుజంగములరాయనిపై శయనించి యుఁడగన్ ॥ ౨౦౬

వ. నారాయణుని శ్రవణమలంబునుండి మధుకైటభు లుద్భవిల్లిరి. ౨౦౭

ఉ. పుట్టి క్రమక్రమంబునఁ బ్రపూర్ణతఁ జెంది మహాబ్ధి లోపలన్
దిట్ట తనంబునం బటుగతిన్ విహరించుచు నాటలాడుచున్
కట్టిడి రక్కసు ల్వేస నొకానొకనాఁడు మనంబులందుఁ దా
రిట్టులు చింతకుం దొడఁగి రిద్దఱు నొద్దిక నొక్క తావునన్ ॥ ౨౦౮

క. ఆధారము లే కిల నొక । యాధేయము నిలువఁజాల దది నిక్కంబౌ
బోధపరుల చిత్తములకు । నాధారాధేయభావ మది చూపట్టున్ ॥ ౨౦౯

క. ఎవ్వఁడు సృజించె మనల । నెవ్వగఁ బుట్టితిమి మన మహీనప్రౌఢిన్
నివ్వటిలె నెట్టు లీ జల । మెవ్వతె మన తల్లి, తండ్రి యెవ్వం డరయన్॥ ౨౧౦

తే.గీ. ఇట్లు తలపోసి నిశ్చయం బెఱుఁగలేక । యుండ మధుఁజూచి కైటభుం డోరి మధుఁడ
మనల మీ సర్వతోముఖమధ్యమందు । నునికికిం గారణము శక్తి యని తలంతు॥ ౨౧౧

తే.గీ. ఆ మహాశక్తి యాధార మంబురాశి । కనుచు మనలను సృజియించి నట్టి దేవి
యదియ యనుచుఁ దలంతు నే నంతకంటె । వేఱొకటి లేదు నమ్ము మీ విధము నిజము॥

క. ఈ లీలఁ జెప్పుచుండఁగ । నాలోన విచిత్ర మహిమ నాకాశమునన్
మేలైన శబ్ద మొక్కటి । యాలింపఁగ నయ్యె శ్రావ్యమై సుకరంబై॥ ౨౧౩

తే.గీ. ఆ మనోహర వాగ్బీజ మతి మనోహ రంబు నభ్యాస మొనరించి ప్రవిమలమతి
నుండఁ గనవచ్చె మెఱుపొక్క టుప్పరమువ।దానిఁ గని యెంచి రపుడు మంత్రం బటంచు॥

క. ఆ మంత్రంబుం గైకొని । భీమతపము సేయ మొదలుపెట్టి రచలము
ద్రామహితు లగుచు నిరశను । లై మించి సమాహితాత్మలై దృఢలీలన్॥ ౨౧౪

క. వేయేం డిట్లు తపంబును । జేయఁగ గని శక్తి తృప్తిఁ జెందె గగనవా
ణీయుక్తి నిట్టు లనియెన్ । బాయని ప్రేమాతిశయము బాటిల నంతన్॥ ౨౧౫

ఉ. దానవులార మీవరము తప్ప కొసంగెద నంచు నింగిపై
మానక వాక్య మొండు విని మా మరణంబులు స్వేచ్ఛఁ గల్గఁగా
దీనజనార్తినిర్దళని దేవి ప్రసాదము సేయు మన్న మీ
పూనిక యట్ల యౌత నిఁక పొందని దేవి వచింప వారలున్॥ ౨౧౬

మ. వరము ల్గొంచు సురారు లత్యధికగర్వప్రేరితౌద్ధత్య ని
ష్ఠురులై యంబుచరాళితోఁ గలసి బిట్టుం గ్రీడలం బ్రోడలై
దొరలై యొప్పుచు నొక్కవేళను సుధాంధోజ్యేష్ఠుఁ బద్మాసనాం
తరవర్తిం గని మోదమంది పటుయుద్ధప్రక్రియాకాములై॥ ౨౧౭

క. మూతోడను యుద్ధమునకు । రాతప్పితివేని విడుము రాజీవంబున్
పోతీరదు నీ కిఁక నిది । కాతరుఁడవ యేని నీవి కా పీస్థలముల్॥ ౨౧౮

తే.గీ. వారి ధీరోక్తులకుఁ గడు వగచి బ్రహ్మ । యేమిచేయుదు నింక నా కేమిదిక్కు
ఎవ్వరిని వేఁడుకొందు నే నెందుఁజొత్తు । ననుచుఁ జింతాసముద్రంబునందు మునిగె॥

వ. మఱియుం బద్మజుండు దనలో నిట్లని వితర్కింపం దొడంగె. నేఁడు వీరి బలంబులు
సూడ నత్యధికంబులై యున్నయవి. వీరి నే నెట్లు శాంతులం జేయఁగల? సామ దాన

దండోపాయంబులలో దండం బజ్ఞాతబలులయెడ నవిధేయంబు. స్తుతియుఁ బొసంగ దేల యన నాయందు వీరు దుర్బలత్వంబు పెట్టుదురు, దాన భేదంబులకుం దఱికాదు కావున.

—: బ్రహ్మకృత విష్ణుయోగనిద్రాస్తుతి :—

ఉ. వెన్నుని శేషశాయిని వివేకఘనాశ్రయునిం జతుర్భుజున్
సన్నుతి సేసి మేల్కొలిపి సాగిలి మ్రొక్కెద భక్తియుక్తిమై
న న్నతఁ డేలఁగాఁగలఁడు నాదు విచారము దీర్పఁగాఁగలం
డెన్నఁగ నింతకంటెఁ గలదే మఱియొక్కటి యంచు వేడుకన్. ౨౨౩

వ. అని.

సీ. ముక్తపదగ్రస్తము :
భణనీయగుణపాలి పాలితభూచక్ర చక్రగదాభుజా చారుదండ
దండసాధనతాత తాతప్రియకుమార మారసుందర గరుత్మత్తురంగ
రంగదర్ణవరాజ రాజన్మహాలయ లయకాలకీలికీలాప్రతాప
తాపససంతాన తానవార్తివిఫాల ఫాలబాలసుధాగభస్తిబింబ

తే.గీ. బింబతులితాధరా ధరాలంబమిత్ర। మిత్రమండలగతగాత్ర గాత్రధీన
ధీనమచ్ఛ్రీసుఖనిదాన దానవారి। వారిజాసనకారణ కారణాత్మ॥ ౨౨౪

చ. నిరోష్ఠ్యము.
నళినదళాక్ష దీనజననాయక నీరదగాత్ర శంఖ స
ద్గళ నరసింహ దైత్యగణదారణ నారదనాదసాదరా
గళగరళార్చితా సకలకాంతశరీర ధరాధరాతిని
శ్చలనయ నిత్య సత్యకృత సాధన శార్ఙ్గ హృషీకనాయకా॥ ౨౨౫

ఉ. ఈ దనుజేంద్రు లిద్దఱు మహేశ మదోద్ధతులై ననుం గడున్
బాధలు పెట్టఁబూనిరి కృపామయ మచ్ఛరణంబ వీవకా
దే దురితాత్ములం దునిమి తేకువ న న్బ్రతికింపవే యిఁకన్
సాదరవృత్తి నంచు నిటు లాతఁడు శ్రీహరి నెంత వేడినన్. ౨౨౬

తే.గీ. యోగనిద్రాగతుండయి యున్నకతన। శౌరి మేల్కొనకున్న న జ్జలజభవుఁడు
శక్తితోఁ గూడి నిద్రావశతన యుండె। నేమిసేయుదు మేల్కొల్పు టెట్టు లితని॥

ఉ. ఎక్కడఁ బోవుదున్ మఱియు నెవ్వరు నన్ను భరించువార లే
దిక్కు యఖర్వగర్వ నిరతిం దనుజేంద్రులు చుట్టుముట్టిరే
స్రుక్కితి నంచుఁ దా నరసి చూచి మనంబునఁ గొంతవట్టు నా
కొక్క యుపాయ మిత్తఱి నహో। పొడకట్టె నటంచు నెంచుచున్॥ ౨౨౭

—: శక్తిస్వరూపకథనము :—

ఉ. దేవి యొకర్తు నాభయము దీర్పఁగలద్ది తదీయశక్తినే
కా వినఁ డింత నిద్రఁబడి కాతరు మన్వుల నచ్యుతుం డటం
చావిధి సర్వలోకము లయంబగు శక్తిని యోగనిద్ర న
ద్దీవరశోషిణిం బ్రకృతి దివ్యగుణన్ బొగడె స్మనంబునన్ ॥ ౨౨౯

క. దేవీ నీవ జగత్సంభావమునకుఁ గారణమవు పరమేశ్వరివే
నీ వేదంబులవలనన్ । నీ విశ్వాతీతశక్తినిం గనుఁగొంటిన్ ॥ ౨౩౦

ఆ.వె. నీవ యోగనిద్ర నిల్పితివి విష్ణు । నంతవాని కింత లైన నితరు
లెంతవారు నీకు నిసుమంతవారకా । తెలుఁగఁగలమె నీ యహీన లీల ॥ ౨౩౧

క. ప్రకృతి యని పురుషుఁడని నీ । కకలంకాభిఖ్య లిచ్చి యా సాంఖ్యులు ని
త్యకలాసుమహిత చైత । న్యకలారహిత మగు వస్తు వంద్రు కదంకన్ ॥ ౨౩౨

ఆ.వె నటనఁజేయు దీవు నానాగుణంబులు - గలిగి నీచరిత్రములు గణింప
నెవ్వఁడోపు సంధ్య వీ వంచుఁ దపసులు । నిన్నుఁ గొల్చుచుంద్రు నిత్యశక్తి ॥ ౨౩౩

క. నీవు మతివి నీవు ధృతివి । నీవు రుచివి నీవు శుచివి నీవె శ్రద్ధా
భావంబ వీవ కీర్తివి । నీ వఖిలము సర్వలోకనేత్రివి తల్లీ ॥ ౨౩౪

క. ప్రత్యక్షము త్వత్కార్యము । సత్యము వేదములకైన శక్యంబే నిన్
స్తుత్యాదుల మెప్పింపఁగ । నత్యాదరదైకబుద్ధి నరయుము తల్లీ ॥ ౨౩౫

క. సగుణవు నిర్గుణ వతిగుణ । వగణితనిగమాగమాంచితాధారవు నీ
ధగధగిత సుప్రభావళి । జగముఁ బ్రకాశింపఁజేయు జననివి దేవీ ॥ ౨౩౬

క. నీకంటెను వేఱెవ్వరు । నాకును శ్రీకాంతునకుఁ బినాకధరునకున్
మా కౌమారీ వాణుల । కేకాకృతి వీవకావె యెపుడు నిజముగన్ ॥ ౨౩౭

క. అన్నాది సకలకోశాభిన్నా మాయామయీ గభీర శ్రీ సం
పన్నా పోషితపరమాపన్నా నన్నాదరింపఁబాడి యపర్ణా ॥ ౨౩౮

క. కలఁదే విష్ణునికంటెన్ । బలవంతుం డైనవాఁడు బంధుర నిద్రా
కలితుం జేసితివమ్మా । యలఁతు లితరు లెంతవార లహహా తలఁపన్ ॥ ౨౩౯

క. నను లోకము సృజియింపన్ । వనజాక్షుని బెంపఁ గృత్తివాసు నడంపన్
బను లిడి చేయింతువు నీ । వనఘ మహారాజయోగహారిణి వమ్మా ॥ ౨౪౦

క. జననీ పాపులఁ ద్రుంతువు । వినయపరులఁ బ్రోతు వఖిలవేదినివి కదా
నిను మాన నా విపత్తిం । దునుమాడుము దుర్జనులకు దుర్గమ వమ్మా ॥ ౨౪౧

క. ననుఁ గన్నతల్లి వని నే । చనువున మఱిమఱియు నిన్ను సంస్తుతిఁ జేయన్
వినవమ్మా విడువక సజ్జనకల్పక చారువల్లి జగముల తల్లీ ॥ ౨౪౨

ఉ. నాటక సూత్రధారిణి వనాఁ దగు మీజగమందు నీవ యే
నాఁటను దృశ్యమానపు సనాతని యీశ్వరి వాదిమూర్తి వి
చ్చాటనశీల వార్తుల భయంబులఁ దీర్చెడి పట్టున న్మణీ
పేటివి భక్తకోటికి కృపీటభవాదులు నీదు తేజముల్ ॥ ౨౪౩

ఉ. ఓ పరమేశ్వరీ విను మహో మెఱ యింతట లెమ్మ లెమ్మ నీ
రూపము సూపు మమ్మ సితరోచిమరీచిక లీను నీ ముఖం
బోపికఁ జూచి మ్రొక్కెద నయోన్నతి విష్ణుని వీడుమమ్మ నా
యాపదఁ బాపుమమ్మ నిరతాయతచిత్రవిచిత్రవర్తనీ ॥ ౨౪౪

క. అని యిట్లు బ్రహ్మ వేఁడిన । విని మాయాశక్తి హరిని విడిచి మఱొక ప్ర
క్కను నిల్చిన నక్కాఁడ । మున హరిఁ గని యబ్జభూతి ముదితుం డయ్యెన్ ॥ ౨౪౫

వ. అనిన విని పరమశాంతపావనులగు మునులు పరమశాంతస్వభావసమేతు సూతుం గాంచి యిట్లనిరి. ౨౪౬

ఉ. అక్కజమయ్యె మాకు నహహా యిది విన్న మహానుభావ నీ
వక్కణముల్ సదా విబుధవర్ణితముల్ విధి విష్ణు రుద్రులన్
బెక్కుపురాణము ల్తెలుపు నిత్యులు నాద్యులు నంచు వారలే
తక్క మఱొం డజాండముల దైవము లేదని నిక్కువంబుగన్ ॥ ౨౪౭

చ. అజుఁడు సృజించు మాధవుఁ డనారతమున్ బ్రతికించు శంకరుం
డు జగముఁ గూల్చు మువ్వురుఁ గడు న్నుతిఁ గాంత్రు త్రిమూర్తు లంచు స
త్త్వజయు రజోజయున్ మఱియుఁ దామసి నాఁ జను శక్తిఁ బొందుటన్
బ్రజలకు వేఱ యెవ్వఁ డిఁక బంధుఁడు లోకమునందుఁ జూడఁగన్ ॥ ౨౪౮

ఉ. వారలలో మురారి నిరపత్యతఁ దాఁ బురుషోత్తమాఖ్యచే
మీఱి మహాప్రసిద్ధుఁ డగు మేటి జగత్పతి సర్వ కిల్బిలం
గారకుఁ డంతవాని నిఁకఁ గాంతుమె ? నిస్తులతేజుఁ డాతఁ డ
య్యారె ! తథావిధుం డె యిటు లాయెనుఁ జిక్కెను యోగనిద్రకున్ ॥ ౨౪౯

క. ఇది మాకు సవిస్తరముగ । విదితం బొనరింపుమయ్య విజ్ఞాననిధీ
యది యే శక్తియొ మొదటికి । మొదలైనది విష్ణువునకు మూలమె చెపుమా ॥ ౨౫౦

చ. నిఖిలముఁ బ్రోచువాఁడు గణనీయుఁడు సర్వగతుండు వేత్త చి
త్సుఖపరుఁ డీశ్వరుం డమితసుందరుఁ డున్నత తేజుఁ డిందిరా
సఖుఁడు నిరీహుఁ డుత్తముఁడు సౌమ్యుఁడు శాంతుఁడు యోగనిద్రచే
నఖిలమునం దపస్మృతి బయల్పడ నజ్ఞతఁ గాంచె నయ్యయో ॥ ౨౫౧

క. తప్పక సందియ మను ముడి । విప్పి యథార్థంబు చెప్పి వేవేగ మముం
దెప్పరమగు సంతసమున । దొప్పలఁ దోగించువారు దొరకుదురె యొరుల్ ॥ ౨౫౨

చ. సనకసనందన ప్రముఖసంయములుం గపిలుండు నారదుం
డనుపమ బుద్ధిశాలులు మహామహులై నను మూలశక్తి స
త్తును గన లేరు వేదములు తప్పక పల్కుచునుండు విష్ణుఁడే
ఘనుఁడు శివుండె గొప్ప విధిగణ్యుఁ డటంచు ననేక భంగులన్ ॥ ౨౫౩

వ. మఱియు. ౨౫౪

ఉ. కొందరు కేశవున్ బరమకోవిదుఁ డంచు సనాతనుం డటం
చందురు, గొంద రీశ్వరుఁ డటందురు శక్తిసమన్వితుం డని
ష్పందుఁడు భూతనాథుఁ డని పల్కెదు రింద్రుఁడు నాథుఁ డంచు నిం
కం దిననాథుఁడంచుఁ గణకం జ్వలనుం డని యంద్రు గొందరున్ ॥ ౨౫౫

ఆ.వె. ఎంద రెన్నిగతుల నేమి చెప్పిన నేమి । కార్యకారణములఁ గాంచు చోట
సత్ప్రమాణములను సాధింపఁ గావలెఁ । గాక వేరొకండు గాదుఫక్కి ॥ ౨౫౬

క. మానక ప్రత్యక్షము ననుమానము శబ్దంబు నను ప్రమాణంబులు మూఁ
డౌ ననిరి కొంద అని రుపమానంబును నసుపలబ్ధి మఱి కల వనుచున్ ॥ ౨౫౭

ఆ.వె. ఆగమంబు బుద్ధి యవల సద్యుక్తియుఁ । గార్యకారణ ప్రకారములకు
ననుభవంబుమీఁద నల్ల దృష్టాంతంబు । రహిని గల్పి రా పురాణవిదులు ॥ ౨౫౮

క. పండితులు సెప్పుచుందురు । దండి పురాణముల యందుఁ దా నెప్పేళన్
నిండె జగంబుల నన్నిట । మెండుగ శక్తిస్వరూపమే యొం డనుచున్ ॥ ౨౫౯

ఆ.వె. విధికి సృజనశక్తి విష్ణుదేవునకును । పాలనైకశక్తి శూలి కెన్న
హరణశక్తి పంకజాప్తునకుం బ్రభా। శక్తి శిఖికి జ్వలనశక్తి కలవు ॥ ౨౬౦

ఆ.వె. ఎల్లయెడల శక్తియే కనవచ్చెడి । శక్తిలేని యుత్త స్థలము లేదు
సర్వగతము శక్తి శక్తి లేనప్పుడు । వస్తు వేదఁగలదు వసుధయందు ॥ ౨౬౦

క. సర్వము శక్తిమయంబగు । సర్వజనులు శక్తిలేక శత్రుజయ శ్రీ
నిర్వాహకు లెట్లగుదురు । సర్వోన్నత పదవి నందు శక్తియ కాదే ॥ ౨౬౨

క. హరిహర విధి రవి శిఖి యమ । వరుణ కుబేరాదులైన వాసవుఁడైనన్
గురుఁడైనం బరుఁడైనన్ । నిరుపమశక్తిప్రయుక్తి నెరసిరి ఘనులై ॥ ౨౬౩

క. తగుశక్తి రెండు విధముల । సగుణయు నిర్గుణయు ననఁగ సగుణాభిధ రా
గిగణము గొల్చును నిర్గుణ । నగణిత వైరాగ్యమార్గు లర్చింతు రొగిన్ ॥ ౨౬౪

ఆ.వె. మును లెరుంగ లేరు మూలశక్తి నికెట్లు । మూఢజనులు నిత్యమూర్తి నెఱుఁగ
నేర్తు రదియుఁ గాక నిజ మిక్కలిం గల।వార లల్పబుద్ధులైరి కారె ॥ ౨౬౫

క. శక్తిమయము జగ మంతయు । శక్తి జగన్మయము వేఱ సందియ మేలా
శక్తిమయము గానిది నిఃశ్శక్తిక మణుమాత్రమైన జగమున గలదే ॥ ౨౬౬

క. కావున నెవ్వం డేనియు । సేవింపం దగును శక్తి సమధికరీలా
వ్యావృత్తి విశ్వమంతయు । దేవియ పాలించు భగవతీనామమునన్ ౨౬౭

క. అని వ్యాసునివలనను నే । వినియుంటిని వ్యాసుఁ డిద్ది వినె నారదు చే
త నతఁడు పితామహునిచే । వినియెన్ ద్రుహిణుండు వినియె విష్ణునిచేతన్ ॥ ౨౬౮

క. నరు లెవ్వ రిందునకు పే । ఱరయంగారాదుసుండి యనుభవవేద్యం
బరుదార శక్తికంటెను । బరు లాద్యులు సేవ్యు లెన్నఁ బడరు బుధులచేన్ ॥ ౨౬౯

వ. అని మఱియు. ౨౭౦

చ. కరు మరుదార శ్రీవిభునికాయము లోపలి యోగనిద్ర వేఁ
బెరసి మరుత్పథస్థ యయి పేర్మి నటుండఁగ వాసుదేవుఁ డ
చ్చెరువుగ మాటిమాటికినిఁ జేతులు సాచుచు నావులింపుచున్
వెరపు మెయిన్ బురిస్థుఁడయి వేఁడు ప్రజాపతిఁ గాంచి యిట్లనున్ ॥ ౨౭౧

చ. తతతపముం దృజించితిఁ గతం బది యే మిటు రాకకుం భయ
స్థితి నిటు లున్కఁ గారణముఁ దెల్పుము నాఁ బరమేష్ఠి యార్తివి
స్తృతుఁడయి పల్కెనో సుజనసేవ్య భవచ్ఛ్రివ కల్మషోత్థులై
దితిజులు మీఱి రుద్ధతులు దీప్తభుజు ల్మధుకైటభాభిధుల్ ॥ ౨౭౨

—: మధుకైటభయుద్ధము :—

క. వారిరువురు ననుఁ దమితోఁ । బోరునకును ర మ్మటంచు బోవనఁ బైకిన్
జేరుచుఁ జంపెద మనుచున్ । ఘోరాకారియులఁ జుట్టుకొనిరి మురారీ ॥ ౨౭౩

క. అక్షీణకృపామయుఁడవు । రక్షించుము నన్నుఁ బ్రీతి బ్రతుకు గలిగినన్
భక్షింతున్ బలుసాకున్ । రక్షోభయ ముడిగి ద్రుమపరింపరనేనిన్ ॥ ౨౭౪

క. నావుఁడు నారాయణుఁ డను । నో వేధ కరంబు భీతి నొందకు మింకన్
వేవేగ రిపులఁ ద్రుంచెద । నీ విచ్చట నిలచి చూడు మిదిగో యనఁగన్ ॥ ౨౪౫

తే.గీ. ఆ ప్రబలులైన సోకు దయ్యాల తేండ్లు । వనజభవు నష్ట కనుఁగొని యనధికరణ
నీరములనుండి పల్కిరి నీవు వీని । మఱుగు జొచ్చితె పద్మజ మాకు నోడి ॥ ౨౪౬

తే.గీ. ఇతఁడెసూడంగ నుక్కార్తు మిచటనిన్ను।పోరు మాతోడఁ గాదేని పాఱుమెందె
దాసదాసుండఁ జేసితిఁ దప్పటంచుఁ । బలుక విని దానవారాతి యలుక వొదమి ॥ ౨౪౭

ఉ. గండ్రలు మీరు రండు కడకన్ సమరంబును వేఁడిరేని యే
వాండ్రిటు లన్నదే నెఱుఁగ నీతని సృష్టి విధాత మీకుఁ బె
క్కండ్రిఁక నేల నే నొకఁడఁ గాదె వధింతు నిమేష మోర్వఁడీ
తీండ్రిల నేలఁ గండలను దీసెద గెద్దలనోట వేసెదన్ ॥ ౨౪౮

వ. అనుఁడు. ౨౪౯

క. అధికరణరహితమహితో।దధిలోఁ దిరుగాడుచును మదప్రేరితులై
విధిఁ గన్న మేటిదొరతో । మధుకైటభు లెదిరిపోర మనసిడి రంతన్ ౨౫౦

క. మధుఁ డెదిరించిన వానిన్ । మథియింపఁగఁ గైటభుండు మార్కొన వానిన్
మథియింపగ మఱలవడిన్ । మధుఁడు గవియు నిటుల వారు మఱిమఱి పోరన్ ॥ ౨౫౧

క. మల్లరణ మొక్కరీతిన్ । గల్లోలిని మీదనుండి గమలాక్షుఁడు సం
ఫుల్ల బలస్ఫూర్తి మెయిన్ । బెల్లుగ దానవులతోడ బిట్టొనరించెన్ ॥ ౨౫౨

ఆ.వె. ఐదువేల దీర్ఘహాయనంబులు మహో।గ్రత రణంబు సేసి కరము సొక్కి
మురవిరోధి బీరమున నుదగ్రోగ్రులై । దనుజు లొప్పి రవ్విధాతసూడ ॥ ౨౫౩

తే.గీ. అపుడు నారాయణుండు దా నచ్చెరుపడి । యాసురాదులు శ్రమనొంద రేను మిగుల
నలసటను బడినొచ్చితి నహహ దీని కారణంబేమొ యనుచు విచార మెనసి ॥ ౨౫౪

ఆ.వె. నిలువఁబడిన జూచి తులువ లా యిరుపురు । గర్వఫణితి ననిరి కమలనేత్ర
పోర నలసినాఁడ వూరక చనుము దా।సోహ మనుచు నెత్తి నంజలి యిడి ॥ ౨౫౫

క. కాదేని యుద్ధమున మా । మీదికి రా మగతనమున మీఱితె తగవే
నీదు మద మడఁచి నలినజు । మోది కదన విజయలక్ష్మి ముట్టెదము హరీ ॥ ౨౫౬

వ. అనిన. ౨౫౭

క. విని సామ మూని విష్ణుం । డనియెన్ దానవులతోడ నతిభీతి మెయిన్
ఘనుఁ డైన విష్ణు దేవున।కును గల్గెఁగదా ప్రతాపకుంఠన మహహా ॥ ౨౫౮

చ. అలసటఁ జెందియున్నెడ భయాతురుఁడౌ నపు డస్త్రశస్త్రసం
కలితుఁడు గానిచోఁ బడెడికాలమునం బుడుతండు దంటతోఁ
గలనకుఁ జొచ్చినం గదనకర్మవిధిజ్ఞులు శత్రు నేయఁగా
దలకొన రంచుఁ జెప్పెడి సనాతన ధర్మము మీ రెఱుంగరే ॥ ౨౮౯

క. మీరిద్దఱు సోదరులరు । కారే సంపూర్ణబలు లిఁక న్నే నొకఁడన్
మీఱి కడుశక్తియుక్తిం । బోరితిగా యైదువేల పూర్ణసమ లొగిన్ ॥ ౨౯౦

ఆ.వె. నడుమ నడుమ మీరు నాతోడఁ బోరుచు । నలతఁ దీర్చుకొంటి రట్ల నేను
నలఁతఁ దీర్చుకొనిన యాదట మీ తోడ । బవరమునకు జొత్తు నవితథముగ ॥ ౨౯౧

ఆ.వె. అంతదనుక నిలుఁడ టం చచ్యుతుఁడు సెప్ప । విని మహాసురులు వివేకులగుచు
గొంతదూరమున నొకింతసేపు వసింతు । మనుచు నేగఁ గాంచి యసురవైరి ॥ ౨౯౨

క. మెళకువ సిట్లని తనలోఁ । దలపోసెన్ సమర మిది పృథాసుమ్ము మహా
బలు లీయిద్దరు దేవిన్ । గొలిచి వరము లంది రెట్లు కూల్చెద వీరిన్ ॥ ౨౯౩

క. కాకున్న వీరు పైఁబడి । రాకుందురె యుద్ధమునకు రణవిజితుఁడనై
పోకుండ మార్గ మెయ్యది । నాకు న్నెడనుచుఁ జింతనం బడి తుదకున్ ॥ ౨౯౪

క. ఇదియంతయుఁ జూచుచుఁ దాఁ । జదలన్ వర్తించు పరమశక్తిం గనులన్
ముదమొదవఁ జూచి యంజలిఁ । గదియించె స్మరమునందుఁ గడుభక్తిమెయిన్ ॥ ౨౯౫

ఉ. మ్రొక్కి మురారి యద్దనుజమూర్ధవిఖండనలోలతం గడున్
గ్రుక్కిలు మ్రింగుచున్ స్తవనకోవిదుడై స్తుతియించె నో సుధా
ధుక్కృతదాస్యసంతత విభూతి జగజ్జనరక్షదక్ష స
మ్యక్కృతి హేతువాంఛిత మయప్రకృతీ సుకృతీడితాకృతీ ॥ ౨౯౬

ఉ. దేవి నమోస్తు తే యనుచు ధీరజనప్రణుతాం భజేహ మా
ద్యే పరదే పరే యనుచు దేహి ముదం మ్మమ తే వదంతు వం
దే విబుధార్చితే యనుచు దివ్యశరీరిణి రక్షరక్ష వి
ద్యావతి యంచు విష్ణుఁడు వియద్గత శక్తికి మ్రొక్కె భక్తితోన్ ॥ ౨౯౭

శా. నీ రూపంబు నెఱుంగఁజాలము కదా నీ నిర్గుణత్వంబునం
దారూఢిన్ సగుణత్వమందు భవదీయప్రక్రియాశక్తి నె
వ్వా రూహింతురు దేవి నీదగు ప్రభావం బెన్న రా దమ్మ త
ల్లీ రాజన్మణిమేఖలాకనకవల్లీ చారువీచీవలీ ॥ ౨౯౮

చ. తెలిసెను నీ మహత్త్వము మదిం బరికింపఁగ నిన్ను మించి వే
ల్పు లికను లేరు లేరనుచు భూరితరంబగు యోగనిద్రచే

మేళకువ మాలియుండ విధి మిక్కిలి మక్కువ నెంతలేపినన్
దెలియక మేలుకొంటి భవదీయ కృపం గని యెట్టకేలకున్ ॥ ౨౯౯

క. ఇది యెల్ల నీ ప్రభావమె । కద యీ దనుజద్వయంబు కమలజుమీఁదన్
గదనమున కేగ నాతఁడు । మది నను బ్రార్థించె నేను మార్కొంటిఁ గదా ॥ ౩౦౦

ఉ. పంచసహస్రవర్షము లభంగురసంగర మాచరించి నేఁ
గొంచక శ్రాంతిఁ దీర్చుకొనఁ గోరిన రక్కసు లుక్కుమీరి నన్
గొంచెపు మాటలాడుచును గొట్టుచు దిట్టుచు నున్నవారు నీ
యంచిత మైన సద్వరము నందికదా జననీ మహేశ్వరీ ॥ ౩౦౧

శా. ఈ వేళన్ గడు స్రుక్కి మ్రొక్కితిని దేవీ నన్ను రక్షింపవే
వేవేగం గడుపార ముజ్జగము నీవే కంటి విచ్చారతిన్
నీవే తప్ప నిఁ కెవ్వరమ్మ జననీ నిక్కంబు మా బోంట్లకున్
రావే యీశ్వరి లోకసుందరి సపర్యాకార్యకృత్ఖేచరీ ॥ ౩౦౨

చ. అన విని నవ్వి దేవి వినయానతుఁడైన మురారిఁజూచి యో
వనజదళాక్ష నీ విపుడు వారలపైఁ జను మాజి సేయగాఁ
జెనకుచు మోహితాత్ములను జేసెద దైత్యుల నింతలోన నేఁ
బనుపడి త్రుంపఁగావలయుఁ బాపులవంచన నెట్టులేనియున్ ॥ ౩౦౩

క. నా మాయవలన దనుజులు । వ్యామోహితు లగుచు నుందు రప్పుడ నీవుం
బై మార్గమునం గెలువుము । కామజనక పొమ్ము పొమ్ము కడువేగమునన్ ॥ ౩౦౪

వ. ఇట్లు. ౩౦౫

క. భగవతి దయారసాన్విత । యగుచుఁ బలికినట్టి పలుకు లాలించి దృఢం
బగ ధైర్యముఁ గైకొని యా । జగజెట్టులఁ గవిసె శౌరి సాహసవృత్తిన్ ॥ ౩౦౬

క. ఇటులఁ దమమీద గవిసిన । మొటమొటలాడుచును దనుజముఖ్యులు రారా
వటపత్రశాయి మాపై । నెటు బోకుము పోకు ముందు మెదురఁ దిరుడవై ॥ ౩౦౭

క. శ్రీవర జయాపజయములు । దైవాధీనములు నిజము దా బలి గెలుచున్
వావిరి దుర్బలుఁడైనం । జేవ చెడుఁ బరాభవమున సిద్ధమకాదే ॥ ౩౦౮

ఆ.వె. తెలియ హర్షశోకములు నిల్వ వాకరీతి । ముందు నీవ దనుజముఖ్యులకును
హంత వైతి విష్ణు డట్టివాఁడవు కావె । యీవ యోడితివి కదే రిపులకు ॥ ౩౦౯

క. అని బాహుయుద్ధమునకున్ । దనుజులు దొరకున్నఁ జూచి తామరసాక్షుం
డనవద్య విభామహిమన్ । గన నొప్పుచు సాహసమునఁ గదనోన్ముఖుడై ॥ ౩౧౦

క. పిడిగ్రుద్దులఁ బొడచుచు సిరియొడయఁడు మార్కొనిన నుద్ధతోద్యోగమునన్
గడువడి నెడనెడ నుడిఁబడఁ । బొడచిన యెడలేని కడఁకఁ బురుషోత్తమునిన్ ॥ ౩౧౧

క. పోటుదగిలి గోవిందుఁడు । దీటుగఁ బాటించుఁ బూర్వదేవులఁ గని ఝుం
ఝూటంబు దూలి వెల్లంబాటొదవన్ దేవి వదనపద్మముఁ గాంచెన్ ॥ ౩౧౨

క. వెన్నుని ఖిన్నుని నత్యాపన్నునిఁ గని దేవి కృపను బకపక నగి గ
ర్వోన్నతు లగు దనుజుల పైఁ దిన్నఁగఁ గను లెత్తఁజేసి తిరమైనమతిన్ ॥ ౩౧౩

ఉ. పాపులవంచనన్ మునుపఁ బాడియటంచుఁ దలంచి మోహినీ
రూపముఁ దాల్చె నద్భుత నిరూఢి జగజ్జన మోహనైక వి
ద్యాపరతంత్ర యై లలిత యై నవయౌవన దర్శనీయ యై
రూపవతీవతంస మయి రుద్రవిరోధికరాగ్ర ఖడ్గమై ॥ ౩౧౪

క ముఖము ఖము మెఱపు నిందుని । సఖము సఖము కౌను మిగుల సన్నము చెలికిన్
నఖ మెన ఖగసంతతికిన్ । సుఖర ముఖర శుకరవములు సుందరి పలుకుల్ ॥ ౩౧౫

క. బంగారము రుచిరాంగము । శృంగారము కృతకచేష్ట సీమంతినికిన్
బొంగార ముద్దుమోవి సుధం గార ముదంబుమీఱఁ దా పలపించెన్ ॥ ౩౧౬

క. నిందాస్పదుఁ డనుచుఁ జవితి । చందురున్నిం దూరు నిటలసౌందర్యము నే
మందము మందము పంకజ । మందము పదయుగళి కెనయె యా సుందరికిన్ ॥ ౩౧౭

క. అలలేపళు లా దృష్టుల । నలలేళ్లే గెలుపఁజాల పజెలు నగుఁ గ
ల్వల లేమెఱుంగులను గని । మలలే కుచములు విలాసమహిమాన్వితకున్ ॥ ౩౧౮

వ. ఇట్లు జగన్మోహినియై తమ ప్రక్క నిలుపంబడియున్న పడఁతింగాంచి తదీయ కుటిల దృక్పాతంబు లమృతధారాసేకంబు లగుడుం గడుంబొంగి యా రక్కసు లిటు నటుఁ దిరుగుచు మిగుల మోహితులై యున్నతఱి పంపన కిదియె సమయంబని సురరిపులం గాంచి హరి యిట్లనియె. ౩౧౯

క. మీ పిర్యశక్తి మెచ్చితిఁ । జేపమెయి న్నన్నెదిర్చి చేసితిరి దుర
మ్మే వరముం గోరెదరో । మీ వాంఛిత మిత్తు మేలు మే లడుగుఁ డిఁకన్ ॥ ౩౨౦

తే.గీ. దానవులు దాని విని యోరి దైత్యమథన । నీవు వరమిచ్చు వాఁడవు నేఁడు మేము
యాచకులమో భళీ తగు నౌర నీవె । కోరుము వరంబు వే సముహూర్త మనిన ॥ ౩౨౧

తే.గీ. దాని విని వెన్నుఁడలరి య ట్లే నొనర్తు । తప్పఁగూడదు దేవవిధ్వంసులార
మోహినీ దేవి సాక్షిగా ముఖ్యమైన । యొక్క వర మిందు మిమ్ము నే నుక్కడంప ॥

వ. అనినం దనుజులు విని. ౩౨౩

క. అయ్యో యే మందము మన । దయ్యముఁ దనుఁ గట్టఁ ద్రాఁడుఁ దానిచ్చుటకై
యియ్యకొనినట్టి చందం । బయ్యెన్ మన మింక నేమి యనఁగల మనుచున్ ॥ 324

వ. దానవులు డోలాయమానమానసులై యివ్విధంబునం గొండొకవడి చింతించి హరిం గని.

క. లోకైకవీర ముందుగ । మాకును వర మిత్తు ననుచుఁ బల్కితివికదా
శ్రీకాంత సత్యవాదివి । మా కోరిన వరము నిమ్ము మాన్యమనీషన్ ॥ 325

ఆ.వె. జలము లేని యొక్క స్థలమున మమ్ములఁ । బొలియజేయు మనినఁ బురుషసింహుఁ
డైన యచ్యుతుం డనూనప్రభాచక్ర । మైన చక్రము హృదయమునఁ దలఁచి ॥ 326

శా. ఓ రక్షోవిభులార రం డిఁకను మి మ్ముక్కార్తు నక్షీణ దు
ర్వారప్రౌఢిమనంచు నూరుల నకూపారోపరివ్యాప్తి మైఁ
బారంజూచి జలంబు లే దిచట నొప్పం బోరఁగా వచ్చు నాన్
వారు న్మేనులు పెంప నూరువు లతివ్యాప్తంబులం జేయుచున్ ॥ 327

క. తన యూరువులం దిడికొని । దనుజేంద్రుల తలలు ద్రుల్లి తటుకునఁ దూలన్
వనజాక్షుఁడు చక్రముచే । దునిమెను సుర లొంది రది కనుంగొని వేడ్కన్ ॥ 328

తే.గీ. వారి మేదస్సుచే నిండె వారిరాశి । యదియ భువి యయ్యె మేదిని యనుచు భూమి
కభిధగల్గిన కారణం బదియ సుండు । కావుననె మృత్తికను దినఁ గాదటంద్రు 330

క. నను నడిగిన యది చెలిపితి । మునులారా సర్వలోకములకున్ ఘనపూ
జనభాజన శక్తియకా । యనుమానము లేదు సత్య మది సత్యమగున్ ॥ 331

వ. అనిన విని. 332

—: వ్యాసకృతతపశ్చర్య :—

ఆ.వె. ఋషులు సూతమౌని నీక్షించి పల్కిరి । యనఘ మున్ను మాకు నమరఁజెప్పి
యుంటి వ్యాసముని మహోత్తమంబగు భాగవతముఁ జేసె శుకుడు పాడె ననుచు ॥

క. వ్యాసుఁడు తప మేలాగునఁ । జేసెను శుకుఁ డెట్లు పుట్టెఁ జెప్పవె మాకున్
గాసంత విడువ కత్యుల్లాసంబునఁ వ్యాస వాగ్విలాసము మీఱన్ ॥ 334

ఉ. నావుఁడు సూతుఁ డెంతయు మనంబున బొంగి మునీంద్రులార మీ
కే వినుతున్ శుకప్రభవ మిద్ధ సవిస్తరభంగిఁ దొల్లి య
ద్దేవగిరీంద్ర శృంగమున దివ్య తపః స్థితి నేకమాతృకా
దేవి వచస్సుబీజము సుదీర్ఘత వ్యాసుఁడు దా జపించినన్ ॥ 335

ఆ.వె. నారదోక్తరీతి నమ్ముని జపించెఁ బుత్రార్థియగుచు నూరు హాయనములు
శివునిఁగూడియున్న సీమంతినింగూర్చి । సాధ్విఁగూర్చి పరమశక్తిఁగూర్చి ॥ ౩౩౬

ఆ.వె. తిండి మాని పైడి కొండకూటమ్మున । నుండి చేసెఁ దపము దండిమౌని
నిండి భూతసమ్మతుండైన కొండక । పండుఁగాకయుంచుఁ బరమునిష్ఠ ॥ ౩౩౭

సీ. గంధర్వగీతికా కలనంబు లెచ్చోట నెచ్చోటఁ గిన్నరీ హితకథాళి
దేవర్షి కృత తపస్తేజంబు లెచ్చోట నెచ్చోటఁ బ్రదళుల రచ్చపట్టు
లాదిత్య వసు మరు దశ్వను లెచ్చోట నెచ్చోట మందార వృక్షసమితి
పదియార్వవన్నియ బంగార మెచ్చోట నెచ్చోట రతనాల విచ్చురాళ్లు

తే.గీ. నచ్చరల నాట్య మెచ్చోట నమృతరసము । పానమెచ్చోట నచ్చోటఁ బరమనియతి
దనర బహుహాయనములు దుర్దాంతలీల । సత్యవతిబిడ్డ తపము దా సలుపఁదొడగె॥ ౩౩౮

ఆ.వె. తపమువలన నద్భుతంబైన తేజంబు । విశ్వమెల్ల నిండె వింత పొసఁగె
వ్యాసు జడలు వహ్ని వర్ణంబులై మించెఁ । నాకశాసనుండు భయముపడియె ॥ ౩౩౯

క. భయవిహ్వలు నింద్రునిఁగని । నయమున రుద్రుండు పలికె నముచిద్వేషీ
భయ మేల నీకు నిప్పుడు । నియమంబుల మానుదురె మునిశ్రేష్ఠు లిలన్ ॥ ౩౪౦

ఉ. శక్తిని నన్నునుం దలఁచి సత్యవతీసుతుఁ డిప్డు దాఁ దపో
యుక్తిని మించెఁ గోప మిటు లూనఁగఁ బాడియె నావుఁడున్ నము
ద్ధోక్తుల నింద్రుఁడుం బరమయోగిజనార్చిత, పార్వతీప్రియా,
ముక్తినిదాన, మౌని తపముం బచరించెడి నేల తెల్పుమా ॥ ౩౪౧

వ. అనిన. ౩౪౨

క. పారాశర్యుఁడు పుత్రుం । గోరి తపము సేయుచుండె ఘోరతరముగా
నూరేండ్లు నిండె నొక్క కుమారుం దయసేయుదున్ బ్రమాగుణధీరున్ ॥ ౩౪౩

ఉ. నావిని యింద్రుఁడున్ దన మనంబున సంతసిలంగ నంత గౌ
రీవిభుఁ డా మునీంద్రునకుఁ బ్రేమ మెయి న్వర మిచ్చెఁ బుత్త్రి స
ద్భావము గల్గు లెమ్ము మహితస్థితి నీ కొడు కత్యుదారతే
జోవిభవంబుచే నలరుఁ జుమ్మిక పొమ్ము మునీంద్ర నావుఁడున్ ॥ ౩౪౪

చ. అది విని సంతసించి ముని యాశ్రమముం దగఁజేరి పుత్త్రిసం
పద యిఁకఁ గల్గునంచు నెద పూనిక సారణియైన గృహ్యమున్
గుదురుగఁ దా మథింప దొరకొంచు మదిం దలఁచెన్ మహారణిన్
వదలని మంథనంబున భవంబు దలిర్పదె హవ్యభోజికిన్ ॥ ౩౪౫

క. అట్టులనె పుట్టరాదా । పట్టి యొకఁడు నాకు నటులు పాటిల్లదొ యీ
పట్టునఁ బుత్త్రిరణి నా । పట్టున లేదాయె నెట్లు భామ నొనర్తున్ ॥ ౩౪౬

తే.గీ. రూపుగలదాని బెనిమిటి ప్రాపుదానిఁ । గాపురముఁ జక్కనొత్తంగ నోపుదానిఁ
బాపపూఁపలఁ గనుదాని బడఁతినోర్తుఁ । గలుగఁజేసినఁ గాలి సంకిలియ కాదె ॥ ౩౪౭

ఆ.వె. జాయ దక్షయైనఁ జక్కని దైనఁ బాతివ్రతామహిమలఁ దేలియున్న
మోయరాని పెద్ద బొండకొయ్యయ కాదె । శివుఁడె యువతి వలనఁ జిక్కుచిక్కె ॥ ౩౪౮

క. అట్టి గృహాశ్రమమును నే । నెట్టులఁ గై కొందు ననుచు నెరియుచునుండన్
నెట్టన ఘృతాచి యను నొక । నట్టువగత్తియ విలోకనంబునఁ దోచెన్ ॥ ౩౪౯

చ. గగనమునందు వేలుపుల కన్నియ చిన్నియ యెంతయేని సొం
పుగఁ గనుపట్టె నందముల మూటయి నేటగు నీటుమీటు పల్
వగలకు సూటియైన పెనుబాటయి మాటల తేటలన్ నిజం
బుగ నమృతంపు టూటయయి పోటయి చూపఱ మానసంబులన్ ॥ ౩౫౦

క. ఆ వగలాడిం గనుఁగొన నా । వలతేఁ డా పరాశరాత్మజు నేయన్
జేవచెడి యువిదపైఁ గామావేశం బొదువ నిట్టు లని చింతించెన్ ॥ ౩౫౧

ఉ. ఈ విమలాంగిఁ గొన్న సుతు నిచ్చును గామము దీర్చునంచు నే
నేవిధి దీనిఁ బొందఁగల నిప్పుడ నా సరివారు నవ్వరా
భావజుబారిచే వలపు పాలయి వ్యాసుఁడు గూడె నచ్చరన్
గైవసమైన వర్షశతకవ్రతపుణ్యము ద్రోచెనం చొగిన్ ॥ ౩౫౨

క. పోనిండు పాపమైనను । నే నింతి వరింతు ననిన నీ యచ్చర సం
తానము సుఖదం బగునే । మానుగను గృహస్థ ధర్మ మార్గము బోలెన్ ॥ ౩౫౩

క. మును నారదుండు నాకున్ । వినిచెను మ న్నూర్వశి యను వెలఁదుకఁ జేప
ట్టినవాఁడు పురూరవుఁ డను । జనవరుఁడు పరాభవమునఁ జనియె నటంచున్ ॥ ౩౫౪

—: బుధోత్పత్తి :—

వ. అని పల్కిన సూతుం గాంచి మహామును లిట్లనిరి. ౩౫౫

తే.గీ. క్షితిఁబురూరవుఁడను ధరాపతి యెవండు । తెలియ నూర్వశియనునట్టి చెలియ యెవతె
యెట్టు లాబోటి నారాజుపట్టి కలసె । సకలమును దెల్పు రోమహర్షణ తనూజ ॥ ౩౫౬

చ. అమృతముకంటెఁ దియ్యనగు నయ్య భవన్మృదుసూక్తి మాకు సం
యమివర యెంత విన్నఁ దని వయ్యెడినే యన సూతుఁ డిట్లనున్

విమలమనీషులై వినుఁడు వీనులపండువుగాఁగఁ దొల్లి వి
భ్రమవతి యా బృహస్పతికి భామిని తార యనంగ నొప్పెడిన్ ॥ ౩౫౭

క. ఆ వనిత మిటారములకు । తా వని తన నేర్పుసూచి తా మెచ్చును వా
జీ వనిత మగఁడు కొఱతలు । లేవని తరుణామృతాంశులేఖకుఁ బోలెన్ ॥ ౩౫౮

ఉ. చేరెడు చేరె డా కనులు జిప్పిలి వీనుల నంటు నక్కురుల్
బారెడు బారెడై వెనుక ప్రక్కను బిక్కలరాయ వ్రేలు నొం
పారెడుఁ బారెడున్ సుధలపారముగా నదరంబునుండి ము
ద్దారెడు దూరెడు న్మొగ మహో తగు పున్నమనాఁటి చందురున్ ॥ ౩౫౯

ఉ. కారు మెఱుంగొ బంగరు చొకారమొ వెన్నెల సోగయో సుధా
ధారయొ కాక పూవిలుఁతు దారయొ నిద్దపుఁ బద్మరాగ శో
భారమణీయకందళమొ భాసుర దుగ్ధసముద్రవీచియో
నారుచిరాంగి యొప్పె మదనప్రభవ న్నవయౌవనంబునన్ ॥ ౩౬౦

మ. మదవైహ్వల్యమునన్ వరాంగి శశిధామంబుం బ్రవేశించి త
ద్వదనంబుం గని రూపయౌవనకళావద్యుండు పేఁ డంచు స
మ్మద మారం దనుఁ గూడు మన్నఁ దమినాతం డియ్య కోల్సేయ న
మ్మదన ప్రక్రియఁ గొంతకాలము రమింపం జొచ్చి రా యిర్వురున్ ॥ ౩౬౧

క. గురుఁ డత్యంత క్రోధ । స్ఫురితుండై తారఁ దేర శుశ్రూషల బా
లురఁ బంపినఁ బలుసారులు । మరల మరలఁ దిరిగి తిరిగి మానిరి వారల్ ॥ ౩౬౨

క. అందునకుం గడుఁ జింతిలి । బృందారక గురుఁడు దాన యేగెదనని యా
చందురుని గృహము సేరి య । మందక్రోధమునఁ బలికె మందా యనుచున్ ॥ ౩౬౩

తే.గీ. కర్మ ధర్మ విగర్హితక్రమము పూని । సిగ్గొకింతయు లేక నా శిష్యుఁడ వయి
నాదు చక్కని చుక్క నిన్నాళ్ళు నీవ । యతికికొంటివి యెంత సేసితివి చంద్ర ॥ ౩౬౪

క. గురుభార్యనుఁ గవయుట భూసురుఁ జంపుట ధనముగొనుట సురద్రావుట పెం
పరి యిట్టి వారిఁ గలయుట । యరయంగా నైదునున్ మహాపాతకముల్ ॥ ౩౬౫

క. పెదత్రోవం ద్రొక్కితి వీయెడ నిందార్హుఁడవ కావె యీ వోరి శశీ
విడువుము నా పెండ్లామును । గుడువఁ దగదు తగదు పరమకుత్సితమతివై ॥ ౩౬౬

క. నాచక్కని ముద్దియ నీ । వీ చక్కని విడువకున్న నేఁ బోవఁ జుమీ
నీచుఁడవు గురుద్రోహివి । యై చరియించు టిది నీకు నర్హం బగునే ॥ ౩౬౭

క. రా(గలవె సురల యిండ్లకు । పో(గలవే నన్ను నాలిఁ బొందింప కిఁకన్
దే(గలవె కీర్తి యింటికి(। బై(గలవు కలంకములు క్షపాచర నీకున్ ॥ 368

చ. అన విని చంద్రుఁ డిట్లనియె నంగిరుబిడ్డను జూచి యో గురూ
ఘనులుగదా ధరామరులు కాతురు శిష్యులఁ గ్రోధవర్జితుల్
పనుపడ ధర్మశాస్త్రమును బట్టుక యుందురు కొన్నినాళ్ళు నీ
వనిత మదీయ గేహమున వాసము సేయఁ గొఱంత గల్గునే ॥ 369

ఆ.వె. ఇచ్ఛ మీఱ నింతి యింటికిఁ దా వచ్చె । నెలమిఁ గొంతకాల మిచటనుండి
యిచ్ఛమీఱ మరల వచ్చు మీ యింటికి । మచ్చెకంటి దానె మాన్యచరిత ॥ 370

ఆ.వె. గురువరులరు మీరు కొండికలము మేము । మున్న బోధ యిచ్చి యున్నవారు
దూరు లేదు సతికి జారుచే ననుమను । విప్రునకును వేదవిధుల వలన ॥ 371

క. అన విని గురుండు స్వగృహంబునకుం జని యచటఁ గొన్ని ప్రొద్దులు చింతా
జనిత తను కార్శ్యయుతుఁడై । మనియెన్ బ్రియురాలి మీది మమత బలిమిచేన్ ॥ 372

క. మరలం జండుచు నింటికి । నరిగి మహోగ్రత యెసంగ నలఁగి నిషిద్ధం
బరయ ఖలు మందిరంబుం । జొరగా దని బయల నిలచి సురగురు డనియెన్ ॥ 373

ఉ. ఓరి దురాత్మ యోరి కలుషోద్భవ యోరి విగర్హితక్రియా
చారవిచార యోరి విరసా నిలయాంతరసీమఁ బండె దీ
ద్వారము దాటి రమ్ము వడిఁ దారను నా ప్రియదార నీక యే
దారినిఁ బోయె దిమ్మఁకను దక్కిన నీ పనిఁ జూచుకొమ్మికన్ ॥ 374

క. నా పాలి ముద్దులాడిని । లే పొమ్మని నాకుఁ బంప లే వేనియు నో
పాపిష్ఠ నీకు నిప్పుడె । శాపం బిడఁ దలఁచినాఁడఁ జటులోగ్రుఁడనై ॥ 375

క. లేరా పైకంబె దురాచారా నా దారఁ జెనకి చలమున నాతోఁ
బోరా పోరా వార్ధికుమారా నిను దుమ్ముఁ జేసి మట్టాడెదరా ॥ 376

క. ఈలాగునఁ బల్కిన గురు । నాలాపము లాలకించి యారాజు బహి
శ్శాలికను దాటి వెఱవడి । జాలింతయు లేక పలికె సాహస మడరన్ ॥ 377

చ. కనుఁగొని నవ్వరే జనులు గౌరవహానియుఁ గాదె కాకి ము
క్కున నిడు దొండపండువలెఁ గామిని నీ కడ నిల్చె నేనియున్
వినుమిఁక దీని సుందరి నవీన వయస్కను మాని నిన్నుఁ బో
లిన ముసలాపె నానవళి ముకుళీకృతనేత్ర గూడుమీ ॥ 378

క. ఈ వేమి జేసినను నే । నీ వరవర్ణిని నీకు నిచ్చుటలేదిం
దీవిధులు కామతంత్ర కళావేదు లెఱుంగుదురు చలము మాను మిఁకన్ ॥ 379

క. నెల పలుకులు విని యలుకఁ । బలరిపు నిలు గురుఁడు సేర బహుళంగుల న
ట్బలియుఁడు సపర్య లొనరిచి । లలి నాసన మిచ్చి గురువులార యటంచుఁ॥ ౩౭౦

చ. మునుపటియట్లు కాదు మొగముం గడువాడెను గన్నులా_ర్తిలో
మునిఁగిన యట్టు లున్న యవి మూపును వాంచితి గొంతు బొంగు వో
యిన దిఁక మాటలం గొణుఁగు నేర్పదె నయ్యయొ చూడ నేమి మ
మ్మనఘ ముఖంబు నె_త్తి కర మంగద నేడ్చెదు నేల గీయుచుఁ ॥ ౩౭౧

చ. అవమతిఁజేసె నీకు నెవఁ డాతనిఁ జెప్పుము సర్వదేవతల్
శివహరు లేను నెప్పుడును జేతులు మోడ్చుక నీకు బాసటం
దివిరి చరింపమే యిటు మదిన్ విలపింపఁగ నేల నీకు నేఁ
డవిరళశాంతమూ_ర్తివి మహాధిషణుండవు దేవదేశికా ॥ ౩౭౨

క. అనిన విని దేవ గురుఁడి । ట్లను నో యమరేశ యెంత యని చెప్పుదు నా
మనమున దుఃఖము విను క్రిన్ననఁ జంద్రుఁడు తస్కరించె నా పెండ్లాముఁ ॥ ౩౭౩

క. విసికితి వేసారితి నే । నసురాంతక చందమామ నడిగి యడిగి నా
మిసిమిగల ముద్దుగుమ్మను । పెసఁబంపుము పంపు మనుచు విడువఁ డతండుఁ ॥ ౩౭౪

తే.గీ. ఏమిచేయుదు నేమందు నెందుఁజొత్తు । నేఁడు నా కీవ దిక్కు నీవే కదా స
హాయుఁడవు దుఃఖితాత్ముఁడ నైతి నయయొ । లెమ్ము చంద్రునిశిక్షింప రమ్మురమ్ము ॥

వ. అనిన విని యొక్కింత దడ వాలోచించి పరమతపఃప్రభావని_స్తురుం గురుం గాంచి
చంద్రుం డిట్లనియె. ౩౭౬

క. శోకము మానుము మానుము । నాకముఁ బాలించు నే సహాయుఁడఁ గాఁగా
నీ కొక్క భయము కలదా । నా కిందుం డెంతవాఁడు నాకాచార్యా ॥ ౩౭౭

వ. అని యూరడించి. ౩౭౮

ఆ.వె. ఎఱుఁగ జెప్ప నేర్పు లెఱిఁగిన దూత నొక్కరునిఁ బిలచి చంద్రుకడకుఁ బంపెఁ
బ్రీతిఁ జేసి గురుని నాతిఁగూడుట మంచిరీతి కా దటంచు నీతిఁ దెలుప ॥ ౩౭౯

క. విని వాఁడు పోయి చంద్రునిఁ । గని మఘవుఁడు పుచ్చె నన్ను ఘను నిన్నుఁ గనుం
గొని యిట్లు చెప్పమనుచుఁ । వినుమా నా చేయునట్టి విన్నపము శశీ ॥ ౩౮౦

ఉ. అంబుజవై_రి నీ వెఱుఁగ నట్టివి ధర్మము లెవ్వి నీతిమా
ర్గంబులు మీవి కా పరమగణ్యుఁడు నీ పిత యత్రిమౌని దో
షంబులు సేయరాదు ఫలసాధనబుద్ధులు మీరు నాదు వా
క్యంబులు నమ్మిమీ మిగుల హర్షముఁ బూనుమి యింద్రు జూడుమీ ॥ ౩౮౧

చ. జగమున జంతుసంతతికి జాయల కా పురుషార్థహేతువుల్
తగు భువి దారగోపనము తద్దయు శ్రద్దవహింపకున్నఁ గీ
డగు నటు కాన నేరికిని నన్యులభార్యల నంటరా దటం
చగణితఫక్కి శాస్త్రముల యందుఁ గనంబడు వేయునేటికిన్ ॥ ౩౯౨

క. తన భార్య నొక్కఁ డంటినఁ । దన కేగతిఁ దోచు నట్లితరు భార్యనుఁ దాఁ
గొనునపు డారయవలయున్ । దన కెట్లో యితరులకును దా నట్లనుచున్ ॥ ౩౯౩

క. పైదలులు నీకు నిఁక లే । రే దక్షుని కూఁతు లిరువ దెనమండ్రు కదే
యీ దేవగురుని భార్యన్ । నీ దాపున నేల నేల నెల నెల లెన్నే ॥ ౩౯౪

ఉ. కోరితి వేని వేల్పు వెలకోమలు లెందఱు లేరు నీకు శృం
గారవతుల్ సుధారస వికారములైన వచోరసంబులన్
గౌరవహాని దోషముల కారణమున్ జననింద యన్య సం
సారము జోలి వోవుట విచారము సేయుమి తార నంపుమీ ॥ ౩౯౫

క. మిన్నలు పోయిన దారిన్ । జిన్నలు నడిచెదరు కాన స్మృతిమార్గములన్
దిన్నఁగఁ జన నౌ నది కా । కున్నను ధర్మక్షయం బగు న్జగ మెల్లన్ ॥ ౩౯౬

క. కావున విడుము బృహస్పతి । దేవేరిని నట్టులైన దేవసమితికిన్
నీ వలనఁ గలహ మబ్బదు । వేవేగమ నాదుపలుకు వినుమా మనుమా ॥ ౩౯౭

క. జాబిల్లి దేవదూత వ।చోబలముం గనియు ఘన రజోగుణయుక్తిన్
రా బాటయుఁ బో బాటయుఁ । దా బుద్ధిం దలఁపలేక తటవిటపడియెన్ ॥ ౩౯౮

వ. ఇట్లుకొంతవడి తనలో విచారంబుచేసి యెట్టకేనిం గృతనిశ్చయుండై. ౩౯౯

ఆ.వె. దేవదూత నీవు దేవనాథునకు నే । నన్న యట్లు చెప్పు మధిక ధర్మ
యుతుఁడ వీవు దేవపతివి యిట్టులు చెప్పఁ।బాడి యగునె యింత పాపమున్నె ॥ ౪౦౦

క. మీ రిరువురు గురుశిష్యులు । కారే యొజ్జలను బిల్లకాయలు పోలం
దీరుపు పడయుదురు కదా । వేఱొం డిఁక నెంచ నేల విబుధశరణ్యా ॥ ౪౦౧

క. పరులకు నుపదేశంబులు । నెరపెడిచో గొప్పవారు నేర్పరులుగదా
పరికింపరు తమపనులం । గరమచ్చెరువైన దిదియకాదే జగతిన్ ॥ ౪౦౨

ఆ.వె. ధర్మశాస్త్రకర్త దైవగురుం డంచు । నతని మాట నమ్మ న ర్హ మగునె
తనకుఁ దానె వలచి చనుదెంచిన వెలందిఁ।గొన్న నేమి దోష మున్నదందు ॥ ౪౦౩

క. బలవంతు లైనవారలు । తలఁప సమస్తంబునకును దారె స్వతంత్రుల్
బలహీనుల కా శాస్త్రము । నిలువదుకాబోలు నహహ నీతు లికేలా ౪౦౪

ఆ.వె. గురుని మీఁద వలపు గోరంతయును లేదు । నన్ను భిన్నుఁజేసి నాతి చనదు
దైవనాథు నాజ్ఞఁ దలఁద్రోతు నే నెట్టు । లెట్టు వచ్చినాఁడ వట్టి చనుము ॥ ౪౦౫

శా. ఆ మాట ల్విని దేవదూత హరి డాయంబోయి యో దేవ నే
నా మందాత్ముని మందలించిన నతం డాలింపఁ డాయెన్ భవ
త్సామర్థ్యం బెఱుగం డటంచుడుఁ బలుకన్ దైత్యారి చక్రేశుఁ
గ్రామర్షంబున యుద్ధయాత్ర యిఁక నిక్కం బంచు నూహించుచున్ ॥ ౪౦౬

తే.గీ. గురుని యెదనున్న పెంపగుఁ గూర్మిచేత జంద్రుయుద్ధంబు చాటించె నింద్రుడపుడు
వైర సమయంబు దొరికె నా కనుచు నిక్కి । శుక్రుఁ డిట్లని జాబిల్లి జూచి పలికె॥ ౪౦౭

శా. ఓయీ చంద్ర మహేంద్రు డెంత సమరంబో యుక్తమీ పట్టునం
జేయం జొత్తుము నేను రాక్షసులు నిశ్చింతన్ సహాయక్రియల్
వేయేలా యొకమాటఁ జెప్పెదను గర్విష్ఠుండు కాడే గురుం
డీయంబోకుము దార నాయెడను లేవే మంత్రశక్తుల్ కడున్ ॥ ౪౦౮

వ. అనిపలికి భార్గవుం డసురులం బురికొల్పిన. ౪౦౯

తే.గీ. యుద్ధసన్నద్ధులై సుర లుగ్రు లగుచు । నరుగు దేరంగ రక్కసు లురువడించి
మోహరించిన గదనం బమోఘమహిమ । బెక్కుహాయనములు నిండె నొక్కరీతి ॥ ౪౧౦

క. దేవాసుర యుద్ధముగని । దేవజ్యేష్ఠుండు హితమతిన్ హంసపయిన్
దా వేగ రణస్థలికిన్ । వావిరిఁ జనుదెంచి పలికె వనజరిపునితోన్ ॥ ౪౧౧

క. విడువుము గురుసతి సేమము । గుడువుము పరసతుల నిట్లు కోరుట తగునా
కడలి బుడుత కాకున్నను । జడధిశయనుఁ బిలచి నీకు క్షయ మొనరింతున్ ॥ ౪౧౨

వ. అని మఱియు శుక్రుం జూచి యిట్లనియె. ౪౧౩

క. నీ విట్లు సేయఁ దగునే । సావాసమువలన నీకు జడమతి యొదవెన్
నావిని శుక్రుడు చంద్రునిఁ । బో విడచుట మే లటంచు బుద్ధిందలచెన్ ॥ ౪౧౪

ఆ.వె. తలఁచి చంద్రుఁ జూచి దైత్యగురుండు ప్రా । లేయకిరణ గురుని జాయ నతని
కిచ్చివేయు మనుచు నిపుడ నీజనకుండు । సెప్పఁ బంపె నట్లు సేయుమనిన ॥ ౪౧౫

ఆ.వె. భృగునిమాట లెంత వింతలాయె నటంచు । నాత్మనెంచి సురవరార్యు భార్య
గర్భవతి నొసంగి కమలారి పంపిన । గురుడు చనియె భార్యఁ గూడి గృహము ॥

ఆ.వె. పరులచేత జిక్కి పలునాళ్లు తన సాగు । బడినిలేని పొలము బాగుసేసి
పరగ దున్ని విత్తి పండించి యిచ్చిన । బంటకాపుఁ బోలెఁ బాపఁడలరె॥ ౪౧౬

ఆ.వె. అంత గొంతకాల మరుగంగ నొక శుభ । వాసరమున రమ్య వదనుడైన
తనయుఁ డుద్భవించెఁ దారకు సురగురు । దార కతడు సారసారిఁ బోలె ॥ ౪౧౭

ఉ. పుట్టిన పుత్రునిం గని ప్రమోదమునం జరిగించె చేతనై
నట్టులు జాతకర్మ మొదలైనవి దానికి నోర్వ కిందుఁ డా
పట్టున కంపె నొక్క భటుఁ బట్టిని నా కిడు మంచు గట్టిగాఁ
బుట్టెను వాఁడు నా కనుచు బొంకులు కా వనుచు న్వచింపగన్ ॥ ౪౧౯

ఉ. దూత వచించు మాట విని దొంగయ తామరగొంగ వింటిరా
కూతలు నా మొగంబునకుఁ గూన మొగం బెనఁ బెట్ట నొప్పెడిన్
ప్రీతిగ జాతకర్మసముపేతుని జేసితి నేన కాదొకో
యీ తరి బిడ్డ నియ్య నగరే జను లంచు వచించి పంపినన్ ॥ ౪౨౦

ఆ.వె. మరల గ్రతుభుజులకు మాంసాశనులకును । ప్రాప్తమైన పోరు బ్రహ్మ చూచి
వచ్చి యుద్ధసీమ నచ్చెరువడి యంద । తాలకింప నిట్టు లనుచుఁ బలికె ॥ ౪౨౧

క. తారా! పదనఖనిర్జిత । తారా! సురలోకగురుని దారా! యిటకున్
రారా తెలుపుము గురుఁడా । రేరేడా వీని తండ్రి బుత మెఱుగుదకా ॥ ౪౨౨

సీ. సందడించుచు గిల్కుటందె వాదోడుగాఁ । దొడిఁబెంపుఁ జిల్క చేదోడుగాగఁ
జక్కని మోవిపై ముక్కెర కదలఁగా । గుబ్బ కస్తురితావి గుబులుకొనఁగ
నునుసిగ్గు దలవాంచి కనులఁ బ్రక్కల దిద్ద । ముసిముసినగవు సొంపులుఘటింప
మణిముద్రికల వ్రేళ్లు మఱిపైఁట సవరింప । ముసుఁగుసరిగ జడ మొదల ముసర
తే.గీ. గునిసి కౌనాడ గదిగుమ్మమునకు వచ్చి । తలుపు నొకకొంత యోరగా మలచి నిలచి
తార ముద్దులు గార విధాత కనియె । నితడు నిజముగ నమృతాంశుసుతుఁ డటంచు ॥

ఆ.వె. వన్నెలాడి రాజు వదనంబుఁ గనుగొని । చిన్నతనముచేతఁ జేసె దప్పు
తప్పు దెలియఁ జెప్పి యొప్పించి నంతనే । మగని గలపి సుఖనిమగ్నయయ్యె ॥ ౪౨౪

వ. అని చెప్పిన సూతుండు మరియు నమ్మహనీయు లగు మునిశ్రేష్ఠుల కిట్లనియె. ౪౨౫

క. ఆ సుతునిం దాఁగొని నిజ।వాసమునకుఁ బోయి యంత వారిజరిపుఁ డు
ల్లాసమునఁ బొంగి బుధుఁ డను । భాసుర నామంబు వెట్టె బలు ప్రేమ మెయిన్ ॥ ౪౨౬

క. కమలజుఁడును సురలును దమ । తమ గృహముల కేగిరనుచుఁ దప్పక చెప్పెన్
విమల బుధోత్పత్తిక్రమ । మమిత మనోహరము కరము నద్భుతము సుమీ ॥ ౪౨౭

ఆ. వె. బుధునకు నిళయందుఁ బుట్టె ధర్మపరుండు యజ్వయగు పురూరవాఖ్య నృపతి
దానపరత నత్యుదారకీర్తి వహించి । జగము నేలుచుండు సమయమందు ॥ ౪౨౮

క. సుద్యుమ్న నామ భూపతి । ప్రద్యోతనుఁ డగుచు సత్య పరిపాలన సం
పద్యుక్తిఁ బొనరె నాతఁడు । హృద్యస్థితి సైంధవంబు నెక్కి మృగయకై ॥ ౪౨౯

క. కొంద ఱమాత్యులు తనతోఁ । బొందుగ రా శరశరాసములు పూని మహా
నందమున నరణ్యంబుల । యం దుఱులును వలలు పన్ని యయ్యై యెడలన్ ॥ ౪౩౦

క. రురువులఁ గుందేళ్ళను సూ।కరముల ఖడ్గములఁ బులుల గవయముల మహా
శరభంబుల మహిషంబుల । నురుతర వన కుక్కుటముల నోలి వధించెన్ ॥ ౪౩౧

వ. అంత నొక్కయెడ న మ్మహీపాలుండు. ౪౩౨

సీ. సాల తాల తమాల సాల తక్కోల రసాల తనుచ్ఛాయఁ దాఁటి దాఁటి
కుంద నాగ మధూక చంద నాగరు గంధ కంద నానాగతుల్ కడచి కడచి
మల్లికా మాలతీ వల్లికాది లతామతల్లికావళులను దాటి దాటి
శుకరాజి పలుకు హంసనరాజిత పదంబు పికరాజు స్వరము క న్పెట్టి పెట్టి

తే.గీ. తుమ్మెదల రొద పొదలను దూఱి తూఱి । కుసుమవిసరంబు కొనగోళ్ళఁ గోసి కోసి
తనర సుద్యుమ్నుఁడు కుమారివనమునందు । గుఱ్ఱ మెక్కి చరించె నెక్కుడగు ప్రీతి ॥

ఉ. గుఱ్ఱము గోడిగాయె నృపకుంజరుఁ డత్తఱి నాఁడుదాయె రా
కుఱ్ఱఁడు చిన్నదాను గని కోమలి నైతి నిదేమి చిత్రమో
వెఱ్ఱితనాన నిట్టి యడవిం దపు దూఱితి నప్పఁబాటు నా
మొఱ్ఱల నాలకించి కతమున్ వినిపించెడివార లేరొకో ॥ ౪౩౪

వ. అనిన విని శౌనకాది మహామునులు పరమాశ్చర్యంబు నొంది యో మహానుభావా!
సుద్యుమ్నుండు కుమారవనంబుం బ్రవేశించి నంతటన స్త్రీత్వంబు సంభవించుటకుఁ
గారణంబు సెప్పి మమ్ము ననుగ్రహింపవే యనుఁడు సూతుం డిట్లనియె. ౪౩౫

—: సుద్యుమ్నో పాఖ్యానము. :—

చ. వినుఁడు మునీంద్రులార మును విన్పగదేవరఁ జూడఁ దాపసుల్
సనకసనందనాదులు లసద్ద్యుతులం దిశ లెల్లఁ గప్పుచున్
జని వనినున్న యా శివుని జూడఁ గనుంగొను నప్డు గౌరి, నా
థుని తొడమీద నగ్నయయి తుందుడుకుల్ పచరింపుచుండఁగన్ ॥ ౪౩౬

ఉ. వారినిఁ జూచి సిగ్గుపడి వైశమ యీశ్వరు నంకసీమ న
గ్గౌరి తొలంగి వస్త్రమును గట్టి వడంకుచు నిల్చిన న్మనో
జారిని మ్రొక్కి మౌనులు వెసన్ జన నాతఁడు లజ్జఁ గుందుఁ గౌ
మారినిఁ గాంచి నీకు ననుమానము లేదు సుఖంబు గూర్చెదన్ ॥ ౪౩౭

ఉ. చూడుము నేఁడు మున్నుగఁ గృశోదరి యీ వనమందు జొచ్చు నె
వ్వాఁడయిన న్వెలంది యగు వాడఁగఁజేసె దిఁకేల మోము నీ

వాఁడన కాదె యంచుఁ జెలువఁ బలుభంగుల బుజ్జగించె నా
నాఁడు మొదల్ కుమారుని వనంబున కీ మహిమంబు వాటిలెఁ ॥ ౪౩౮

చ. ఎఱిఁగినవారు పోరచటి కెవ్వఁడయేని యెఱుంగ కేగినఁ
తెఱవతనమ్ము వచ్చు నిఁకఁ దెల్పెడిదే మది కారణంబుగా
నరపతి భామ యయ్యెను వనంబునఁ జొచ్చుటఁ జేసి మంత్రులున్
దెఱవల యైరి గుఱ్ఱమును దీటుకొనె న్వెస నాఁడుగోడిగై ॥ ౪౩౯

క. అంతట సుద్యుమ్నుఁడు దాఁ । జింతాక్రాంతుఁ డయి గృహము చేరి తదీయ
ప్రాంతమునఁ దిరుగ నపు డా । యింతి కిళానామధేయ మిడిరి జనంబుల్ ॥ ౪౪౦

క. తనతోడి వయస్యలతో । వనితామణి హావభావ వైఖరు లొప్పఁ
వనమున విహరించుటఁ గని । ఘనుఁ డగు బుధుఁ డతివఁ జూచి కళవళ పడియెఁ ॥

ఉ. చక్కనిచుక్క నన్ను నిది చక్కని చుక్కని మెచ్చి యాడునో
గ్రక్కున ధిక్కరించుచు నఖంబును బోలఁ డటంచు దూరునో
మిక్కిలి తండ్రికీర్తి కడు మేలని చెప్పుకొనం దలంప న
మ్మక్క తదీయవక్త్రరుచి కాతఁడు చాలఁ డటంచు నెంచునో ॥ ౪౪౧

ఉ. ఈ విమలాంగి కౌనుసిరికే సరి కేసరి యీ నెలంత కె
మ్మోవి మెఱుంగు కింశుకము పూతను బూతను నేమిచెప్ప నా
హా వనజాక్షి వేణి రుచి నబ్దముఁ గా దను నీ వెలంది న
న్నేవిధినేనిఁ గూర్మియిడి యేలఁగ నేలఁగవచ్చు లోకముల్ ॥ ౪౪౩

సీ. చెలియ కంఠస్వరశ్రీ లేలఁగాఁగావె పికసంతతులు పరభృతము లయ్యె
కలికి నెమ్మోని తళుక్కుల కోడియేకాదె సౌదామనీలత చపల యయ్యె
వెలఁది నెమ్మేని సౌరులఁ గాంచి వలపోసి రాజీవమదియు నీరజమ యయ్యె
నతివ కన్దోయి సోయగముఁ జింతించుచుఁ కొమరు లీనెడుకల్వ కుముదమయ్యె

తే.గీ. కలికి పదమార్దవంబును గొలిచి కొలిచి । పేర్మిఁ జిగురాకు పల్లవాభిఖ్య జెందె
దీని మధురాధరామృతాధీనుడ నయి ప్రధిత వైభవమున నేను బుధుఁడ నగుదు ॥ ౪౪౪

వ. ఇ ట్లిభంగురానంగపరవశుండై యయ్యంగనా వయోవిలాసంబుల నంతరంగంబునఁ దలంచి వర్ణించుచు మందార తరు సందోహంబుల చాయల మరందసారణీధోరణుల దాపునం ద్రాక్షాలతాకాయమానంబుల నిలచి నిలచియున్నతఱి కన్నియయు నవ్వన్నెకానిం గాంచి పంచశరశరాసన నిర్గళిత పుష్పబాణ పరంపరలు వెక్కసం బగుడుం దక్కిసలాడి నిక్కినిక్కి యొక్క యీరంబు చాటుననుండి యా చక్కదనాల యిక్క తనలో నిట్లని వితర్కించె. ౪౪౫

శా. ఔరా వీఁ డెవఁడో మహోన్నతభుజుం డాజానుబాహుండు శృం
గారశ్రీ సుకుమారమారుఁడు కటాక్ష భ్రాంత సీమంతినీ
వారుం డింద్రకుమారుడో మఱి సుధావాసుండొ యేమందు నీ
ధీరోదాత్తుని గూడకున్నఁ దగునే స్త్రీత్వంబు నా కియ్యెడన్ ॥ ౪౪౬

వ. అని చింతించుచున్న మత్తకాశిని యెదుటికిం జనుదెంచి ధరావరుండు. ౪౪౭

క. మదిరాక్షి నీదుపే రె। య్యది నినుఁ గడుపారఁ గన్న యతఁ డెవ్వఁడు నీ
మది నేమి కోరి యిచ్చట । ముదమున విహరించెదో సమూలము సెప్పుమా ॥ ౪౪౮

వ. అనిన న జ్జననాథు పలుకులు విని సిగ్గున నవనతవదనయై మనంబున సందడించు మద
నుండు ప్రేరేప నెట్టకేలకు ధైర్యంబుగొని యో జనవరా యిటు వినుమని నవలా
యిట్లనియె. ౪౪౯

క. ఇళ యందురు న న్నీ భూ। వలయంబున మిగిలినట్టి వార్తలికేలా
కలయం గోరెద నిను నే । వలరాయుని పోటు మాన్పు వసుధాధీశా ॥ ౪౫౦

వ. ఇట్లాడిన ముద్దులాడిం గని యత్యాదరంబున గాంధర్వపద్ధతి నవలంబించి మనోభవ
మనోహరక్రియాకలాపంబుల నలరించిన సద్యోగర్భంబున నయ్యింతి కొౕక సుంద
రుండైన నందనుం డుదయించి దినదిన ప్రవర్ధమానుండై యలరుచుండె నంత. ౪౫౧

క. వనమునం దయుండి యొకనాఁ । డనఘుఁ గులాచార్యు గురువు నాత్మఁ దలంపన్
జనుదెంచి కార్యమడిగిన । ననియె నిళాకన్య యతని కతి హర్షమునన్ ॥ ౪౫౨

క. మీ దివ్యజ్ఞాన మహిమ । నాదు విచారంబుఁ దెలియ నాఘలకారే
సాదరత నడిగితిరిగా । కేవని సుద్యుమ్నవిభుఁడ నిళనైతిఁగదా ॥ ౪౫౩

క. అది విని యంత బృహస్పతి । మది నంతయుఁ దెలిసి త్రిపురమర్దనుఁ జర్మ
చ్ఛదు శంకరు గిరీశుఁ బదింబది దాఁ దలపోయ నతఁడు ప్రత్యక్షగతిన్ ॥ ౪౫౪

సీ. విన్నుముట్టిన కెంపు వన్నెకపర్దంపు జడలలో నెలవంక జగ్గుదీన
గౌరీపరీరంభ కరముద్రికలఁ గాలకూటనీలచ్ఛాయ కొమరు మిగుల
భూతిభూషితకరాంబుజముల మణికట్ల భుజగఫణామణు ల్వొలుపుమీఱ
శారదాభ్రముఁబోని చరమగాత్రమునంటి పులితోలు దుశ్శాలు చెలువుగులుక

తే.గీ. తనువు వామార్ధమున దక్షతనయ దనర । మూఁడుకన్నులుసొబగు మోమున నెసంగ
సలలితస్థితి గంగ యౌఁదలను బొంగ । నంగజారాతి ప్రత్యక్ష మయ్యె నపుడు ॥ ౪౫౫

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షంబై ౪౫౬

ఆ.వె. విన్నవింపు వాంఛ విబుధలోకాచార్య । యన్న నతఁడు నలరి యభవ నాదు
శిష్యుఁ బురుషుఁ జేసి స్త్రీత్వమ్ముఁ దొలఁగింపుమనిన గిరిశుఁ డిట్టు లనియె నపుడు॥ ౪౫౭

క. తన తొల్లిఁటి శాపము తఃప్పనిదికదా యనుచు నెంచి పలికెఁ మాసం
బునఁ బురుషుఁడు మఱుమాసంఁబునఁ ప్రీ యగు నితఁడు మేలుబొనఁగూడు ననెఁ॥ ४३०

క. ఆ మాటవలనఁ బురుషం । డై మించి నరేంద్రుఁ డింటి కరిగి మహా శ్రీ
ఘనుఁడై మాసము రాజ్యంఁబును మాసము హర్మ్యవాసమును గావించెఁ ॥ ४३९

క. జను లాతని రాచరికం । బునఁ దృప్తులు గాకయున్న భూపాలకుఁడుఁ
దనదు కుమారుని నపయౌఁవనశాలి న్నిలిపె రాజ్యభరము వహింపఁ ॥ ४६०

వ. ఇట్లు పురూరవునకుం బట్టాభిషేకంబుసేసి సుద్యుమ్నుండు దపఃకాంక్ష నరణ్యంబునకుం జని నారదువలన నవాక్షరంబైన దేవీమంత్రంబు గ్రహించి నిరంతర ధ్యానపరాయణుండై తపంబు సేయుచుండ. ४६१

సీ. అరచెనా భయదఘోరారావమున ధరా । దర గుహావళులు బ్రద్దలయి కూల
తెరచెనా నోరు వార్ధి నదీ గిరులతోఁడ । భూగోళ మొక చద్దిముద్దగాఁగ
ఉరికెనా యమితశౌర్యోద్దీర్ణపద్ధతి । సప్తసీరధు లొక్క చంగుగాఁగ
కొరికెనా కకుభాంత కుంభికుంభాంతర । పిశితంబు లొక కోటఁ బెల్లగిలఁగఁ

తే.గీ. దేజరిల్లెడి సింగంపు తేజి నెక్కి । మధుర మదిరా రసాస్వాద మహిమఁజేసి
యతిమనోహరలీల మదాలసయయి । యంబ సుగుణకదంబ ప్రత్యక్షమయ్యె ॥ ४६२

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షమైన దేవిం గాంచి సుద్యుమ్నుండు. ४६३

ఉ. దేవి భవత్స్వరూపము నిదే కనుగొంటిని దివ్యసుందరీ
సేవితపావనాంఘ్రి సరసీరుహము ల్పజియించి మ్రొక్కెదన్
కావలె నన్ను సర్వమును గాచెకి నీ కొక భార మైతినే
నీవకదమ్మ నావ భవనీరధికిం గరుణారసాంబుధీ ॥ ४६४

ఉ. నిన్ను నుతింప నే మునులు నేర్తురు మర్త్యు లిఁకెంతవారు నీ
మన్నన గాదె దేవతలు మర్త్యులు భూతిసమేతు లౌట నీ
యున్నతి నీదయోదయము నూర్జితశక్తి యుదారధర్మసం
పన్నత కన్నతల్లి నిజభక్తసురద్రుమవల్లి సాధ్యమే ॥ ४६५

ఉ. వెన్నుఁడు దమ్మిచూలియును వెన్నెలరాయనికూనతాలుపుఁ
బన్నగరాజు నగ్ని రవి పంకజవైరి సురేంద్రుఁ డార్కియున్
మున్నగు దేవతానికరము ల్గణియింపఁగలేరు నీ ప్రభా
వోన్నతి నెవ్వ రే యితరు లోపుదురో జగదంబ తెల్పుమా ॥ ४६६

ఉ. ఓ జగదంబ నిన్ను సుగుణోజ్వలఁ డైన మురారి తొమ్మునన్
దేజరిలంగ దాల్చి వియతిఁ భజయించుఁగదమ్మ నీపదాం

భోజము నమ్మికాదె జగముం బరిపాలనఁజేయు సంతత
శ్రీజయలబ్ధి నీవకద శ్రీ పురుసాత్త్వికి వార్యపోషిణీ ॥ ४८०

ఉ. ఓ సకలేశ్వరీ జలరుహోద్భవుఁ డెంతయు భక్తి వక్త్రిమున్
వాసముగా నొసంగి నిరవద్యగతిన్ నినుఁ గొల్చికాదె సం
భాసితుఁ డయ్యె సంతతము మానుగ విష్టపసృష్టికర్తయై
నీసరి యెవ్వరమ్మ రమణీయవిలాసిని రాజసీ సతీ ॥ ४८७

ఉ. ఓ కరుణామయీ వృషహయుండు నిజార్ధశరీరమందు ని
ర్వీకత నిన్నుఁదాల్చి కడుఁ బ్రీతి మెయిం బరిచర్యసేయఁడే
నీకు నతండు నీవు సతనిన్ లయకర్త నొనర్చి ప్రోచె ది
వ్యాకృత పద్మజాండ విలసద్గుణ తామసి ధాతపాలినీ ॥ ४८८

ఉ. నే నతి నీచుఁడన్ జడుఁడ నింద్యుఁడ నజ్ఞుడ లోకపావనీ
మానవుఁ డీతఁ డెంత యని మానక నాపయి జాలిపుట్టి యెం
తే నినుఁ బ్రోవవచ్చితివి యేమనవచ్చును నన్నుఁ గన్నత
ల్లీ నతలోకసంభరణలీలవు నద్భుతశీల వెన్నఁగన్ ॥ ४९०

క. ఓ శక్తి నీవకావే । యీశాదుల కిట్టి పుంస్త్వ మిచ్చితి వాణీ
శ్రీ శాంకరీ శచీముఖ । భేశాననలకును స్త్రీత్వ మిచ్చితి తల్లీ ॥ ४९१

తే.గీ. నీవు పురుషుండవుం గావు స్త్రీవి కావు । యాధి సగుణవుకావు నిర్గుణవుకావు
సత్స్వరూపిణి వాద్యవు సాధ్వి వెన్న । నట్టి నిను గొనియాడెద నఖిలజనని ॥ ४९२

తే.గీ. ఇట్లు ప్రార్థించు సుద్యుమ్ను నెడ దయార్ద్ర । హృదయయై దేవి సాయుజ్య మిచ్చి తనదు
రూపమునఁ జేర్చుకొనె స్ఫురద్రోమ లెసగ । నహహ మునులకు నందరా నట్టి పదవి ॥

వ. అని చెప్పి మఱియు సూతుం డిట్లనియె. ४९३

ఉ. అంతఁ బురూరవుండు ప్రభువై గుణసంపద నెల్లవారు న
త్యంత ముదంబునం బొగడ నార్యులు మెచ్చగ ధర్మశీలుఁడై
యెంతయు మంత్రగోపన మహీనతఁ జేయు నుపాయశక్తి కా
సంతయు జారనీయక రసన్ బరిపాలనఁ జేసె నర్మిలిన్ ॥ ४९४

తే.గీ. అప్రతిష్ఠానపురమున నవనిభర్త । యలరి బహుదక్షిణము లైన యజ్ఞములను
జేసె బహుదానముల నతి చిత్రలీల । నొనర బాలించె నాదరం బెసయ జనుల ॥ ४९५

ఉ. ఆతని రూపయౌవన గుణాతిశయంబుల నాలకించి పై
ధాతృకశాపహేతువున ధారుణి డిగ్గిన యూర్వశీ ద్యుష

తాఁకతరనేత్ర తా వలచి కందువమాటలతోఁ బురూరవుఁ
బ్రీతునిఁ జేసి యిట్లనియె మెల్లనఁ జల్లనిదృష్టు లల్లుచున్ ॥ ౪౮౬

తే.గీ. అంగసహితుండవైన యనంగమూర్తి । ఎగుదు విరిసింగిణియు మకరాంక మిడిన
ననుచు నవమల్లికాప్రసూనాళిఁ గోసి । చేతి కందిచ్చి మకరికల్ చెదర జూపె ॥ ౪౮౭

ఉ. అంతట రాజు నమ్మగుద నప్పుడ తెప్పునఁ గౌఁగిలించి యా
కంతుఁ గృతార్థుఁ జేయ సమకట్టుచుఁ జేరఁగ రాఁగఁ జూచి యొ
క్కింత తొలంగి యో మనుజకేసరి కక్కరి తింత యేల నీ
యంతటివాని కొక్క సమయంబున కీ పొడఁబాటు సేయుమా ॥ ౪౮౮

వ. ఆసమయం బెద్ది యనిన నీ యురణకంబుల రెంటిని నీవు రక్షించుటయు ఘృతము తక్క
నే నితరాహారంబు కైకొనకుండుటయు మైథునకాలంబునందు కాని యితర వేళల
వివస్త్రుండవైన నిన్ను నేను జూడకుండుటయు నను నీమూడు కట్టుబాటులకు నీ
వొడంబడుము. ఎన్నఁడు నీ పొరబాటున నీసమయంబు తప్పి చను నాఁడ నిన్ను నే
విడిచి పోఁగలదాన ననిన విని పురూరవుం డందున కియ్యకొని కొంతకాలంబు యథేచ్ఛన్
మదనకళాకుశలుండై యూర్వశిం గూడియుండె. ౪౮౯

చ. ఘనుఁడగు పాకశాసనుఁ డొకానొకనాఁ డల యూర్వశిన్ మనం
బునఁ దలపోసి యయ్యలరుబోఁడి సుధర్మను లేమి యొప్ప దం
చని సురగాయకాగ్రణుల కియ్యతివం గొనితేర భూమి కిం
కనుఁ జనుఁ డందు మిమ్మురణకంబుల దొంగిలుఁ డంచుఁ బల్కినన్ ॥ ౪౯౦

క. విని పిమ్మట విశ్వావసుఁ । డును మఱికొందఱును జని కడుం జీఁకటివే
ళను దాయురణకముల వే । కొని పాఱిరి రాజు పడఁతిఁ గూడెడి వేళన్ ॥ ౪౯౧

క. ఉరణకములు వెల్లఱచిన । రమణీమణి యాలకించి రాజన్యునితో
నరవర సమయము దప్పితి । వెడఁగు మురణకములఁ బట్టు మతిరయమునన్ ॥ ౪౯౨

తే.గీ. జనవిభుం డప్డు తన వివస్త్రత నెఱుంగ । లేక వేగము చనుచుండ నాకవాసు
లరిది మెఱుపులు మెఱయున ట్లాచరింప । వెలుఁగులో నగ్ను భూపతి న్వెలఁది గాంచె ॥

ఉ. చూచి లతాంగి నా కిదియ సూ సమయం బని యెంచి దిగ్గనన్
లేచి చనెన్ నృపాగ్రణి కడింది మెయిం పముఁ జేరఁ బక్కనే
కాచుకయున్న వా రురణకంబులఁ ద్రోచి చనంగఁ దెచ్చి ప్రే
మోచిత వృత్తిఁ జేరియుఁ దలోదరిఁ గానక దుఃఖితాత్ముఁడై ॥ ౪౯౪

తే.గీ. దేశ దేశంబులను దిమ్మఁదిరుగ దిరిగి । యెక్కడికిఁ బోతివో యంచు నేడ్చి యేడ్చి
యడవిలో నున్న మ్రాఁకుల నడిగియడిగి । యెందునుం గాన కాత్మలోఁ గుందికుంది ॥

క. తుదకుఁ గురుక్షేత్రంబున । సుదతీమణి దిరుగుచుండఁ జూచి నృపతి స
మ్మదమున నోసీ యూర్వశి । యిది తగునా నన్ను విడిచి యిటు చనుదేరన్ ॥ ౪౭౭

మత్తకోకిల. ఓసియోసి పిసాసి యూర్వశి । యుండు ముండుము నన్నిటుల్
బాసి వచ్చితి వేమిచేసితిఁ బాప మెంతటి దానవే
యాసచే జగమంతయున్ దిరుగాడితిన్ నినుఁ గాంచితిన్
భాసురాంగి ననుం గృపారసవార్ధిఁ దేలిచి యేలవే ॥ ౪౭౮

వ. అనిన విని యూర్వశి యిట్లనియె. ౪౭౯

ఉ. వెంగలి వైతి వేమి పృథివీవర చంద్రమ । నీ యుదారధీ
సంగతి గోఁతఁ గూలెనె విచారవిహీనుఁడవై కళింగ వం
గాంగకురుప్రదేశముల నారట నన్నరయంగ వచ్చితే
యంగన దొంగ నమ్మఁదగదంచు దలంపుము పొమ్ము వీటికిన్ ॥ ౪౮౦

వ. అనవుఁడు ౪౮౧

తే.గీ. అహహ స్వైరిణి స్నేహమిం తాయె ననుచు । నరపరుండేగె నాత్మీయ నగరమునకు
నని శ్రుతు ల్పలుకు నిది సంగ్రహంబుచేసి । చెప్పితినటంచు సూతుండు చెప్పె మఱియు॥

—: శుకోత్పత్తి. :—

సీ. మునులార వినుఁ డిట్లు ముని వ్యాసుఁ డాఘృతాచినిఁ గూడుట యయుక్త మనుచుఁ గొంత
వడి చింతపడి తొట్రుపడి క్రిందఁబడి అచ్చపడి లేచి పలుపాట్లు బడఁగమౌని
యకట శపించునో యని భయభ్రాంతయై ముగుద రాచిల్క రూపునను వెడలి
పాఱంగఁ జూచి య ప్పారాశరి యనంగరంగుఁడై మైఁగ్రొత్త రంగు పుట్ట

తే.గీ. మనసు గుఱ్ఱంబు కళ్లెంబు మఱియు మఱియు । నెంతలాగిన నిలువక గంతులిడిన
నగ్నికై మంథనముసేయు నరణియందు । నా తపసిరాయనికి శుక్రపాత మయ్యె ॥ ౪౮౨

వ. అనవుడు. ౪౮౪

సీ. భవము దుఃఖైకహేతువటంచుఁ జాటెడి । గతిఁ జిట్టి రొదఁ గావు కావుమనుచు
కల్ల సంసారంబు నొల్ల నొల్ల న టన్న । కరణిఁ గా ల్సేతులు కదపికొనుచు
నిరత తపో ధ్యాన నిష్ఠ నిల్చెద నన్న । మేల్మి మూసిన రెప్ప మెఱమికొనుచు
భూతంబు లూడిగంబులు సేయుఁ దనకన్న । పరుసున నేలపైఁ బొరలికొనుచు

తే.గీ. వ్యాసుఁబోలినవాఁడు పావనుడు దివ్య । మూర్తిగలవాఁడు చిక్కని మోమువాడు
భవ్యతేజంబువాఁడు పాపరహితుండు । ముద్దుబాలుం డొకండు సముద్భవించె ॥ ౪౮౫

క. బుడుతం గని ముని యచ్చెరు।వడి యిది యేమనుచుఁ గొంత పరికించి పదం
పడి గంగాజలములఁ గడు।వడి జలకముఁ దీర్చి పుత్త్రి వాత్సల్యమునన్ ॥ ౧౯౬

తే.గీ. జాతకర్మంబు మొదలుగా జరిపి మౌని । శివుని వరమునఁబుట్టిన చిన్నబిడ్డ
దంచు గారాముసేయుచు మించెనంత । సురలు దివి పుష్పవర్షముల్ కురిసి రోలి॥ ౧౯౭

ఉ. నారద తుంబురుల్ మధుర నాదముల న్మృదుగానవైఖరీ
ధీరతఁ బాడి రచ్చరలు తెత్తెయియంచు నటించి రంతటన్
జారెను మింటనుండి యజినంబు గమండలు వొక్క దండమున్
బాలుల రేని కుఱ్ఱనికిఁ బాయని కానుక లై ధరాస్థలిన్ ॥ ౧౯౮

తే.గీ. అరణి మథియింపఁబుట్టిన యమ్మునీంద్ర । బాలునకును శుకీరూప మోలిదాల్చి
యున్న యూర్వసి యమ్మౌని యునికిఁగానఁ । బడినకతమున శుకనామ మిడిరి ద్విజులు॥

వ. అంత శుకుండు దినదినప్రవర్ధమానుండై యతిలోక చతురతాసంపన్నుం డై యెప్పుడుం గని సాత్త్వవతేయుండు బృహస్పతిచే బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు నెరపించి వేదవేదాంగంబు లధ్యయనంబు సేయించి నింటుపేడుక నొక్కనాఁడు కొండికా యిటు రమ్మని తొడ చక్కిం గూర్చుండ నిడి చుబుకంబు పుణికి శిరంబు మూర్కొని నాయనా నీవు సకల వేద వేదాంగంబులు సదివితివి గురుదక్షిణ యిచ్చి సమావర్తనంబుఁ గడపితివి. యిట మీఁద.

ఆ.వె. పట్టి పెక్కునాళ్ళఁ బట్టి పట్టిన నోము । గట్టితనముచేత గట్టుపట్టి
చెట్టఁ బట్టినట్టిదిట్ట పరమ్మున । బుట్టితివి వరాలపుట్టి వగుచు ॥ ౨౦౧

క. దేవ పితృదేవ ఋణములు వేవేగము తీర్చివేయ వే యజనములన్
నీ విఁక గార్హస్థ్యము స। ద్భావమునకుఁ దగిన మంచి భార్యంగొనుమీ ॥ ౨౦౨

క. సుతులఁ గనని వారలకున్ । గతులే లేవంద్రు స్వర్గ కాంక్ష హుళిక్కే
యతులమతిని సతినొక్కతె । నతికించుక యుండు మీ గృహాశ్రమ మందున్ ॥ ౨౦౩

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకు నతిరక్తుం డగు వ్యాసునకు నతివిరక్తుం డైన శుకుం డిట్లనియె.

తే.గీ. తండ్రి తత్త్వంబెఱింగి యే దారి నాకు । మంచిదని నీవుతెల్పెదో మాన దాని
చెప్పు మెయ్యది సౌఖ్యసంసిద్ధిమూల । మెందు దుఃఖంబు సొరకట్ట దింతయేని ॥ ౨౦౪

తే.గీ. అనిన విని వ్యాసుఁ డనుప్రియతనుజ వినుము । శివునివరమునకా నీవు సేకురితివి
భూపతిని గొల్చి విత్తంబు పొందుపఱచి । యిచ్చెదను సౌఖ్యమునకు నీ కేమిగొదువ ॥

వ. అనిన విని సవినయంబుగా మెల్లమెల్లన శుకుం డిట్లనియె. ౨౦౬

ఉ. అయ్య మనుష్యలోకము నిరామయమై సుఖసాధనంబునై
తియ్యముసేయునే వనట దీరునె ప్రాజ్ఞులు దాని మెత్తురే
తొయ్యలి నొక్కదాని మెడ దుంగను గట్టుక తద్వశుండ నై
కయ్యను బడ్డ దున్నవలె కాల్గదలింపఁగనేర నయ్యయో ॥ ౨౦౭

ఉ. సంకిలిఁ బడ్డవాని కొకసారి విముక్తి ఘటించుఁగాని బి
ట్టంకిలి నీషణత్రయమునందుఁ దగుల్కొనినట్టివానికిన్
శంకరుఁడైన ముక్తి నిడఁజాలఁడు భామలపొందు చెల్లునే
సంకట మంచుఁ బ్రాజ్ఞు లనిశంబును దానిఁ ద్యజింతు రుర్విపైన్ ॥ ౨౦౮

ఆ.వె. ఏ నయోనిజుండ నెట్లుగా యోనే య। సుఖముఁగోరువాఁడ సూరివంద్య
భయముదోఁచు మూత్రమయము విణ్మయమునౌ।నంగసంగ సుఖము నందఁదగునె ॥

ఆ.వె. ఆత్మసుఖము మాని యానందమునుఁ ద్రోచి। జ్ఞానమెల్ల మంటఁగలిపి మాయ
లోనఁ జిక్కి విడ్వీలోలకీటంబనై। యెట్లు బ్రతుకువాఁడ నీ జగమున ॥ ౨౧౧

క. చదివించె నన్ను వేదము। త్రిదశగురుం డతఁడు నూపె స్త్రీలోలుఁడు నా
కొదవించునె సుజ్ఞానము। వదలక రోగికిని రోగి వైద్యుం డాయెన్ ॥ ౨౧౨

ఆ.వె. చెప్పి చెప్పి విసికెఁ జెప్పిన దంతయుఁ। బుట్టిపుట్టి మరల పుట్టునట్టి
చెట్టహింసలకును బట్టైన కర్మముల్। గట్టిసేయు మనుచుఁగాదె తండ్రి ॥ ౨౧౩

క. ఈ సంసారము నా కే। లా? సారెకు సారె దిరిగినట్లే తిరుగన్
వేసారుటకే యీ యాయాసము పడనోప నోపనయ్య మహాత్మా ॥ ౨౧౪

ఉ. వేదము లెల్లనుం జదివి వెంగలియై సురతాశఁ గామినీ
పాదము లాశ్రయించుఁ గులపాంసుఁడు గణ్యుఁడె పండితుండె యే
భేదము తక్కువుం జెవులపిల్లికిఁ బండికి జ్ఞానిగాని యా
వైదిక పండితాగ్రణికి వైశమ తెల్పుము సంయమీశ్వరా ॥ ౨౧౫

క. మానవజన్మము దుర్లభ। మైనదనుచు నెఱిఁగి యందు నత్యాదరమున్
బూనక సంసారి యయిన। మానవునకు ముక్తిగలదె మహిలో నెన్నన్ ॥ ౨౧౬

క. మాయాగుణమగు సంసా। రాయాసము లేనివాఁడె యాత్మజుఁడున్ వి
ద్యాయుతుఁడు శాస్త్రపారగుఁ। దేయెడ నీ బాధ్యు డాతఁ డీశ్వరుఁడుసుమీ ॥ ౨౧౭

క. కంకణము గట్టి వేదము। శంక యొకింతయును లేక చదివి చదివి మీ
నాంకుని పలఁబడు భూదే। వాంకితులకుఁ గట్టు వడలు టది యెట్టులొకో ॥ ౨౧౮

వ. అనిన విని పరాశరతనూజుండు నిజతనూజున కిట్లనియె ॥ ౨౧౯

క. వనితయుఁగా దిఁక మందిర । మునుగాదు మనంబె బంధమునకుఁ మోక్షం
బునకుం గారణ మిది తెలి । సి నటింపందగునుసూవె చిన్నికుమారా ॥ ౨౨౦

క. న్యాయార్జిత విత్తమ్ముగ స । హాయత మనుచుండు శ్రుతిచయంబులవలనఁ
బాయని ధర్మము లెఱుగును । ద్రోయఁడు సత్యంబు ముక్తి రోసినయేనిన్ ॥ ౨౨౧

ఆ.వె. బ్రహ్మచారియైన వనవాసియైనను । యతికులేంద్రుఁడైన నతిథి యగుచు
గృహుల నాశ్రయింప కెట్లు జీవింతురు । గృహమె యాశ్రమములకెల్లఁ బెద్ద ॥ ౨౨౨

తే గీ. శ్రద్ధతో నన్నదానంబు సలుపవలయు । సూనృతము నొక్కయపుడేని మానరాదు
చేరి ప్రజలకు నుపకృతి సేయవలయు । నవనిలోనను గృహమేధియైనవాడు ॥ ౨౨౩

తే.గీ. ఆలయాశ్రమమునకంటె నధికమైన । యాశ్రమము లేదుసూ వసిష్ఠాదులైన
జ్ఞానవంతులు దాపసుల్ దాని నాశ్రయించి రిది వేదవిదులు మన్నించిరనుచు ॥ ౨౨౪

తే.గీ. శ్రుతిహితంబుగఁ గర్మసంతతియొనర్చు। జనులకును స్వర్గమోక్షము ల్సాధ్యములగు
కాంక్షితంబులు సేకూరుఁ గార్హ్యమైన। యాశ్రమంబునఁ గలుగనియట్టి దున్నె ॥ ౨౨౫

తే.గీ. ఆశ్రమమునుండి యాశ్రమం బందవలయు। నని మహాత్ములు దెల్పుదు రదియు గాన
నగ్ని నర్చింపు మిఁకను యథార్థలీల । సర్వమును నందయున్నది సత్యమరయ ॥ ౨౨౬

క. గృహియై యాఁదట వనమున । బహులవ్రతశీలుఁ డగుచు వసియించి తుదిఁ
మహితమగు పరివ్రజ్యా । సహితుండగు టొప్పు వేదసమ్మత మిదియే ॥ ౨౨౭

ఆ.వె. భార్య లేనినాడు భరములై యింద్రియ । ములు గలంచు మనసు బలిమిఁజేసి
వాని గెలుచుకొరకు వసుధపై మనుజుఁడు । దారసంగ్రహింపఁ దగునటండ్రు ॥ ౨౨౮

సీ. ఘనుడు విశ్వామిత్రు డను రాజఋషి తొల్లి యత్యుగ్రమగు దపం బాచరించి
మూఁడువే లేండ్లు నిర్మోహుఁడై యింద్రియముల గెల్చి నిష్ఠమై నిలచియుండ
దేవతానటి మేనకావధూటినిఁ గాంచి తమిఁ జెంది కామతంత్రములఁజిక్కి
తతకీర్తియగు శకుంతల యను నొక యాఁడుబిడ్డను గనియె నీ పృథివి నింక

ఆ.వె. దాశకన్యయైన తాలిని వలచి శ్ర । న్నన పరాశరుండు నన్ను గాంచె
నఁజుఁడు స్వసుతఁగూడె నది కాన నీవును । బ్రీతిఁ గులజ నొకతెఁ బెండ్లిగొనుము ॥ ౨౨౯

వ. అనిన విని నిసర్గ విరీహుండైన శుకుం డిట్లనియె ॥ ౨౩౦

—: శుకకృత సంసారనింద :—

ఉ. పట్టగు వాగురాసదృశ బంధన మెల్లరకుం గృహంబు నే
గట్టిగ నొల్ల నొల్లను సుఖప్రతిబంధక మింతె కాదు స్వా
రాట్టయినం ధనాశను దిరంబుగ దుఃఖమ పొందుఁ దృప్తుఁడౌ
నట్టిడు భిక్షకుండు సుఖ మందును నిస్పృహఁజేసి ధీనిధీ ॥ ౨౩౧

చ. యములు దపంబు సేయుటకు నాత్మ సహింపఁగలేక యింద్రుఁడు
ద్యమ మొనరించు దద్విధుల కంకిలి సేతకు బ్రహ్మ భారతీ
ప్రమదనుగూడి ఖేదముల పాలయి నిందలఁ జిక్కె మాధవుం
దమరవిరోధితండముల యజ్ఞడులం బహువారము ల్పడెన్ ॥ ౫౩౨

ఉ. శంకరుఁ డెంతవాఁ డతఁడు శాంకరిగూడి యనేకథా సుఖా
తంకములం గనండె ధనదాతయు లోలుపుఁడై చెడండె మీ
నాంకకళాప్రవీణులమటంచు జగంబున గర్వయుక్తులై
పొంకముమాని ఖిన్నులయిపోరె గృహాశ్రమవాసు లెయ్యెడన్॥ ౫౩౩

క. జననమునఁ బాలకొల కేడ్చును జరలోఁ జావునకును శోకిలు గర్భం
బున విష్ఠామూత్రములం।దును బడి మానవుడు మిగుల దుఃఖించుఁజూమీ ॥ ౫౩౪

తే.గీ. అంతకంటెను దుఃఖదం బందుఁ దృష్ణ। యాచనాదుఃఖ మనునది యవని నెన్న
చావుకంటెను నెక్కుడు శాంతి దాంతి। కలదె సంసారమున నెట్టి ఘనునకైన ॥ ౫౩౫

క. పుడమి ప్రతిగ్రహమును జే। సెడి విప్రులు బుద్ధిబలముచేఁ గాదునుమీ
విడిముడి వడయుట గావునఁ। గడునీచము దానికంటెఁ గలదే యెన్నన్ ॥ ౫౩౬

క. వేదములన్నియు సాంగము। గాఁ దొడిఁ బఠియించి నీతిఁ గానక స్తుతిపా
ఠాదుల ఘనులై ధనసం। పాదనకై నీచసేవఁ బాటింపరొకో ॥ ౫౩౭

క. ఏకాకియైనవానికి। శోకం బది యెంతగలదు చూడంగను దా
నాకులయినఁ గాయలయిన। నాఁకటివడి మ్రింగి బ్రతుకు నధికంబేలా ॥ ౫౩౮

క. ఆలుం బుత్త్రులు పౌత్త్రులు। నోలిఁ గుటుంబంబుగాఁగ నుదరంబులు సం
బాళింప నెంతదుఃఖము। లోలోనం బొగులు నింటిలో సుఖమున్నే ॥ ౫౩౯

తే.గీ. నాయనా కర్మమార్గంబు నాకు వలదు।వలదు పెండ్లాము నాకేల వలదు పెండ్లి
యోగశాస్త్రంబు జ్ఞానప్రయోగకరము।కర్మనాశక మది నాకు గావలయును ॥ ౫౪౦

తే.గీ. పెండ్లివలదయ్య పెండ్లాము పెద్దజెలగ। యొదలినెత్తురు మెత్తగా నొత్తిపీల్చు
మగువ వగలనుఁదగిలి కామమునఁజిక్కి। యెద్దెలగుమానవు లెఱుంగ రెరుక తెరవు॥

క. కూటమిచే వీర్యము వగ। మాటలచే సర్వధనము మానిని లాగున్
పాటింప రిద్ది మూర్ఖులు। చేచే వగలాడితోడి స్నేహము తండ్రీ॥ ౫౪౨

ఆ.వె. నిద్రసెడుటకొఱకె నెలతను గూడుట। మూర్ఖజనుడు కుందు ముదిమిదనుక
బ్రహ్మదేవుఁ డతని పాలింటి పెనుముల్లె। యెంతదుఃఖ మిందు నేది సుఖము ॥ ౫౪౩

వ. ఇట్లు పలికిన శుకుని పలుకులు విని సాత్యవతేయుం డత్యంత చింతాక్రాంతుండై
యేమియుం దోఁపక ౫౪౪

తే.గీ. అయ్యయో యేమిసేయుదు నాత్మపొగులు । నయ్యవారినిఁజేయబో నాయెఁ గోతి
కర్మధర్మంబులను గోరి కన్నకొడుకు । కర్మవశమున బైరాగి కాఁదలంచె ॥ ౫౪౫

వ. అప్పుడు వ్యాసుండు ౫౪౬

తే.గీ. గడగడవడంకెఁ గడు తనుగ్లాని వొడమె।చూపుమాన్పడె గొంతెండె స్రుక్కెమోము
మాట బొంగురువోయె నమ్మౌనివర్యుఁ । డాపురనియేడ్చె గన్నీళ్లు బావినిండె ॥ ౫౪౭

తే.గీ. దాని కచ్చెరుపడి మునికూన యాత్మ । లోనఁ దలపోసె నౌర యీ మౌని కింక
మోహపాశంబు విడదాయె మూర్ఖునట్లు । చింతనొందెడి నేమందు వింతయనుచు॥ ౫౪౮

వ. ఒక్కింత దడవు విచారించి సకరుణంబులగు వచనంబుల శుకుండు దండ్రిం జూచి. ౫౪౯

క. వేదాంతకర్తయు నిఖిల । వేదియు వేదనము డితఁడు వెంగలియై సా
రోదారజ్ఞానము చెడి । ఖేదించెడి నహహ మాయ గెంటవశంబే॥ ౫౫౦

ఉ. ఎంతటి మాయయో యెరుగ నెంతటిదుఃఖము దీనిగెల్వ ధీ
మంతులు పండితోత్తములు మాన్యులు నేరరు వ్యాసుఁ డీతఁ డా
వంతయు ధైర్యమూనకయ వంతలపాలయి యున్నవాఁడు వి
శ్రాంతిఁ గనండు భారతము సర్వపురాణములున్ రచించియుణ్ ॥ ౫౫౧

ఆ.వె. బ్రహ్మ విష్ణు హరుల బహుభంగులను మోహ । పాశములను గట్టెఁ బరమశక్తి
యితరులైనవారి నేటికి స్మరియింప । నట్టి దేవిఁ ద్రిజగదంబఁ గొలుతు ॥ ౫౫౨

తే.గీ. మాయలోఁ జిక్కి సొక్కని మనుజుఁ డెవఁడు । విష్ణు నంశంబున జనించి విశ్వవిదితు
డైన వ్యాసుండె మునిఁగె మోహార్ణవమున।పుట్టిమునిఁగిన బిట్టేడ్చు సెట్టిఁబోలె॥ ౫౫౩

క. ఇతఁడెవ్వఁడు నేనెవ్వఁడ । మతిభ్రాంతియెకాక నిత్యమా యీ దేహం
బతుకఁబడెఁ బంచభూత । ప్రతతిం గణియింప దుఃఖభాజన మిదియే ॥ ౫౫౪

వ. అని ౫౫౫

ఉ. దేవికి మ్రొక్కి యో జనని దివ్యమహేశ్వరి నన్ను సత్కృపణ్
బ్రోవుమటంచుఁ బల్కి తనముందట నేడ్చుచుఁ గూరుచున్న చిం
తావశు వ్యాసమౌనిఁ గని తాత సమస్తము నీ వెఱుంగవే
యీవిధిఁ గుంద నేమిటికి నెక్కడి మోహము నీకుఁ బల్కవేణ్ ॥ ౫౫౬

ఆ.వె. పూర్వజన్మమందుఁ బుత్రుండనా నీకు । భావిజన్మ మెట్లుపోవునొక్కొ
నేఁడు నన్నుఁ బుత్త్రునింగా దలంచుట । యెంతవింత దీని కేమిసెప్ప ॥ ౫౫౭

ఆ.వె. దుఃఖ మేల తండ్రి తుడిచెదఁ గన్నీళ్లు । మాను మాను మింత మమత తగదు
జగము మాయగాని సత్యంబుకాదుసూ । మాయ నమ్మగాదు మానవులకు ॥ ౫౫౮

ఆ.వె. తిండి యబ్బెనేనిఁ దీఱు నాఁకలి యెందు । నీరుగల్గఁ దీఱు నీరువట్టు
కొడుకుఁ బిల్చి ముద్దుఁగొని చెక్కిలిని దువ్వి । చేరియున్నమాత్రఁ దీరునొక్కొ ॥

ఉ. వాసనచేత ముక్కు సుఖవాసనఁ గైకొను మంచి గీతిచే
భాసిలు వీను చల్లనగు వాయువుచేఁ దనియుఞ్ శరీర ము
ల్లాసము నొందుఁ దియ్యని ఫలంబుల నాలుక కన్ను లొందు ని
చ్ఛాసమవాప్తి రూపమున సౌఖ్యము పుత్రునివల్లఁ గల్గెనే ॥ ౫౬౦

క. విలువఁగొని యజీగర్తుం । డెలమి హరిశ్చంద్రమానవేశున కీఁడే
తలఁపునఁ గరుణ యొకింతయుఁ । గలుగక దా యజ్ఞపశువుగాఁ దనకొమరుఞ్ ॥ ౫౬౧

క. మనమున నిహపరసుఖతఞ్ । దనరితి వేనియును నీవు ధన మార్జింపఞ్
బనిబూనుము వెతమానుము । తనయుఁడ నావలన నేమి ధన్యత గలుగుఞ్ ॥ ౫౬౨

ఆ.వె. జన్మరహితమైన సాధనంబును జెప్పి । గర్భనరకభయముఁ గడవఁజేసి
జ్ఞానమిచ్చి మాయ కట్టిన ముడి విప్పి । తండ్రి నన్నుఁ బ్రోవఁదలఁపుమయ్య ॥ ౫౬౩

మానిని. జానుగ మానవజన్మ మసాధ్యము సంయమినాయక యెందుఁ గనఞ్
భూనుతమై తగు భూసురజన్మముఁ బొందుట దుర్లభ మందును స
న్మానితవంశ సమంచితవృత్తిని మర్త్యభవంబ దశక్యముగుఞ్
గాన మహోత్తమ కార్యము జ్ఞానము గట్టిగఁ జెప్పుము జ్ఞాననిధీ ॥ ౫౬౪

వ. బహువిధంబులం బరమహంసాశ్రమంబుం గొనియాడు తనయుని శాంతరస సమావేశ
కలిత సుఖంబైన ముఖంబు జూచి తలయూచి వ్యాసుం డిట్లనియె. ౫౬౫

క. ఓ ముద్దుల తనయుండా । నీ మాటలు బ్రహ్మమార్గనిష్ఠల కోటల్
కామమును జెరుగు చేటలు । మోము నెదుటి ముక్తిధనము మూటలుగావే ॥ ౫౬౬

వ. అయినను. ౫౬౭

సీ. వినుము బాలక నేను విస్తరించి రచించి ప్రకటించియున్నట్టి భాగవతము
అది నాతివిస్తీర్ణ మది బ్రహ్మసమ్మతంబును సమస్తపురాణ భూషణంబు
అది జ్ఞానదము శ్రావ్య మత్యంత శుభదంబు పఠియింపు మద్దానిఁ బరమనిష్ఠ
పాలపాపనిరూపుఁ బాటింప వటపత్రశయనుఁడైన సరోజనయనుఁడాత్మ

తే.గీ. నెట్టు లే బాలభావంబు నెనసి యచట । నేవిధంబునఁ బుట్టితి నేది ద్రవ్య
మెఱుఁగనని చింతిలం జూచి పరమశక్తి।సర్వ మే నితరములేదు సత్యమిద్ది ॥ ౫౬౮

వ. అనిన ౫౬౯

క. పలుకు విని విష్ణుదేవుఁడు । పలికినవా రెవ్వరంచు బహుభంగులఁ దాఁ
దలఁచి తలఁచి వలపోయఁగ । నెలఁతపలెన్ దేవి యెదుట నిలిచెఞ్ గరుణఞ్ ॥ ౫౭౦

ఆ.వె. ముద్దుమోముతోడ మురిపెంపు నగలతో । వన్నెచీరెఁగట్టి కన్నులార్చి
నగలనిండఁదాల్చి మగువలతో మహా । లక్ష్మి చిఱుతనగవు లగ్గుసూపి ॥ ౫౪౧

వ. ఇట్లు తనయెదుట మహాలక్ష్మిరూపంబున విభ్రమంబులు సూపుచు నిలచియున్న దేవిం గాంచి యవ్వటపత్రశాయియగు నారాయణబాలకుం డచ్చరువడి యవ్వర వర్ణిని కనుంగులై తోడఁ జనుదెంచిన శ్రద్ధను, మేధను, రతిని, భూతిని, బుద్ధిని, మతినిఁ, గీర్తిని, స్మృతిని, ధృతిని, స్వధను, స్వాహను, క్షుధను, నిద్రను, దయను, తుష్టిని, పుష్టిని, క్షమను, లజ్జను, జృంభను, తంద్రను, సాయుధల సాభరణల ముక్తామాలికావిరాజితలం గనుఁగొని యీ యేకార్ణవంబున నిట్టివా రెట్లు లుద్భ విల్లిరో నిరాధారులై యెట్లు నిలచిరో యని విస్మయావిష్టహృదయుం డై. ౫౪౨

క. ఏ నెట్టుల వటపత్రశ । యానుఁడనై యుంటి నిచట నతివలు వీరల్
రానై రెట్టులో తెలియదు । నేనూరక యుందుఁగాక నీటఁ దిరుఁగనై ॥ ౫౪౩

వ. అని మఱియు వ్యాసుండు. ౫౪౪

—: దేవీభాగవతోత్పత్తి :—

ఆ.వె. అట్టి విష్ణుఁజూచి యా మహాలక్ష్మి దా । నిట్టులనియె మిగులఁ గృపఁదలంచి
వెఱ్ఱితన మిదేల మఱ్ఱాకుపై నున్న । కుఱ్ఱ జగము జీవగఱ్ఱ దేవి॥ ౫౪౫

క. ఆ శక్తిప్రభావంబున । లేశంబును నన్నెఱుంగలేవైతి జగ
న్నాశముల మరల మరల మ । హేశుఁడవై బహుభవంబు లెత్తుటకతనన్. ౫౪౬

తే.గీ. శక్తి నిర్గుణ లేదందు సందియంబు । మనము సగుణుల మాశక్తి తనదు సత్త్వ
గుణముచే నన్నుఁ బుట్టించెఁ గూర్మి బ్రహ్మ । బుట్టు నీపొక్కిటను జగంబులు సృజింప॥

తే.గీ. అతఁడు రాజసుఁ డతని క్రోధాగ్నివలన । బొమలనడుమను బుట్టు నప్పురహరుండు
తామసినిగూడి లోకప్రతాన మడఁచుఁ । గాన నేవచ్చితిని నిన్నుఁ గలయుటకును ॥

తే.గీ. సమ్మదమ్మున నిమ్మ నీ తొమ్మునాకు । నిమ్మసేసుక యుందు నీ సొమ్మయగుచు
కమ్మవిలుకానికిని జననమ్ముగలుగు । నమ్మ నామాట లివియు నిక్కమ్ములనుచు ॥

వ. అనిన విని ముదితాంతరంగుండై గరుడతురంగుండు, ౫౫౦

తే.గీ. వింటి శ్లోకార్థమొక్కటి విస్ఫుటముగ । నోవరారోహ యెవ్వరి యుక్తియొక్కొ
యారహస్యంబు పరమాద్భుతావహంబు । తెలియఁజెప్పుము నాకు సందియముదీఱ ॥

చ. అది విని లక్ష్మి యిట్లనుఁ బ్రియంబుగ మోమున మొల్కనవ్వు సొం
పొదవఁగ నోచతుర్భుజ । మదుక్తియ యయ్యది వేఱుగాదు మో

క్షద మగునట్టి భాగవతసారము దానిని విస్మరింపఁ గూ
డదు మది రక్షణీయము స్ఫుటంబగు వేదమువంటి దయ్యదే ॥ ౫౮౨

ఉ. నావిని వాసుదేవుఁడు సనాతని నమ్మహనీయలక్ష్మి ని
చ్చావశుఁడై యురంబున నజస్రము నిల్ప వరించి మంత్రముల్
భావనఁ బూనియున్నఁ గ్రమభంగి నొకప్పుడు శౌరిపొక్కిటన్
భూవిదితుండు పద్మజుడు పుట్టి సురారుల కాత్మ జంకుచున్॥ ౫౮౩

తే.గీ. హరినిఁ బ్రార్థింప తపము దా నాచరించి । మధుని కైటభుఁ దునుమాడి మాధవుండు
నాత్మ జపియింపఁదొడగె శ్లోకార్థమపుడు । వనజభవుఁ డది జూచి యిట్లనియె హరికి ॥

క. నారాయణ నీకంటెను । వేఱుగ నింకొకడు గలఁడె విశ్వంబున నె
వ్వారిని జపియించెద వీ । వారూఢ దయారసుండవై తెలుపు మిఁకన్ ॥ ౫౮౫

వ. అనిన విని హరి యప్పద్మసూతి కిట్లనియె. ౫౮౬

క. కృతికారణలక్షణసం । గతి నతిమాత్ర మతిశక్తి గలదది మన కు
న్నత మన మామెకుఁ దలపఁగ । నతులము సుతులము హిత ప్రణతులముసుమ్మీ ॥

శా. ఆసర్వేశ్వరి లోకమాతయుఁ ద్రయీవ్యాహారనిర్మాత్రి వి
ద్యాసంశోభిని ముక్తిహేతువు నిరస్తత్రస్తదోషాళి న
న్నీ సర్వంసహ నేలుమంచు నిటఁ గల్పించెన్ విరించీ! దయన్
జేసెన్ మంత్రము నాకు నిచ్చె నిది నే సేవింపఁగా జెల్లదే. ౫౮౮

వ. అని మధుసూదనుండు పల్కినవిధంబు సెప్పి వ్యాసుఁడు పదంపడి యిట్లనియె ॥ ౫౮౯

క. ఆమంత్రమె భాగవతము । ప్రేమను నే ద్వాపరాది బెరిగించితి ము
న్నా మురమర్దను డజునకుఁ । గామిత మలరంగ జెప్పె గరుణాయుతుడై ॥ ౫౯౦

క. కమలజుడు నారదునకున్ । గ్రమముగ దా బలికె నంతఁ గలహాభుజుడు నా
కమితముదంబున దెల్పెన్ । రమణన్ శ్రీభాగవతపురాణోత్తమమున్ ॥ ౫౯౧

ఉ. ఓయి కుమార! భాగవత మూర్జితపుణ్యము పంచలక్షణం
బాయతనిష్ఠమై జదువుమయ్య సమంచితరీతి జ్ఞానసం
ధాయక మింతకంటెఁ గలదా పదునెన్మిదివేల శ్లోకముల్
నీ యురుబుద్ధి కిద్ది పఠనీయముకాదె తలంచిచూచినన్ ॥ ౫౯౨

సీ. అజ్ఞానమునడంచు నాయువు నెగడించు బ్రజ్ఞానమును బెంచు భాగవతము
పుత్త్రపౌత్త్రులనిచ్చు భూతి వర్ధిలఁజేయు బహుశుభంబుల దెచ్చు భాగవతము
శాంతిదాంతులొసంగు సౌఖ్యదంబై మించు పాపంబుల నడంచు భాగవతము
తేజంబు గల్గించు దివ్యకీర్తి ఘటించు ప్రతిభను గావించు భాగవతము

తే.గీ. పతితపావనచరిత మీ భాగవతము । పరమవైదికమార్గ మీ భాగవతము
పాశములనెల్ల ఖండించు భాగవతము । పఠనచే మోక్షమునొసంగు భాగవతము ॥ ౫౯౩

తే.గీ. సాటి శిష్యుండు లోమహర్షణసుతుండు । వీఁడు నీవునుఁ జదువుండు కూడి మిగుల
వేడుకలరంగ నే జెప్పు విధము దెలిసి । పంచలక్షణమైన యీ భాగవతము ॥ ౫౯౪

వ. అని చెప్పి సూతుండు శౌనకాది మహామునులకు మఱియు నిట్లనియె. ౫౯౫

క. నేనును శుకుడును మహితా । నూననియమముల వహించి యొప్పుగ నమిత
జ్ఞానదమగు భాగవతము । పూని పఠించితిమి సర్వమును మునులారా ! ॥ ౫౯౬

ఆ.వె. చదివి చదివి శుకుడు సంగవాంఛ నడంచి । కర్మధర్మములను గలయబోక
బ్రహ్మకొడుకుఁబోలె బాహ్యాంతరమ్ముల । మఱచి వ్యాసు నాశ్రమమున నుండె ॥ ౫౯౭

క. తినఁ డెక్కువ యుపవాసం । బును జేయం డింద్రియముల మోసమెఱిగి యి
చ్ఛను బోనీఁ డాత్మజ్ఞత । ఘనుడై గణనీయ యోగికరణిం దిరుగున్ ॥ ౫౯౮

వ. ఇట్లత్యంత చింతాభరంబునం దిరుగు శుకునింగాంచి వ్యాసుం డిట్లనియె. ౫౯౯

మత్తకోకిల. ఇంతచింత మనంబునందు వహింపనేటికి బాలకా
సంతసంబుననుండి జ్ఞానవిచారమేటికిఁ జేయ వీ
వంతఁ గుందెద వెద్ద సూచిన వద్దు వద్దు ఋణవ్యథా
వంతు రీతిని నిన్నుఁ జూచినవారు జాలిని దూలగన్ ॥ ౬౦౦

తే.గీ. నేను చెప్పిన మాటల నీకు శాంతి । గలుగదేనియు మిథిలా నగరమునందు
జనకరాజర్షి గలఁడు వే చనుము పుత్త్రి । ధర్మపరుఁ డాతఁ డెఱిగించుఁ తత్త్వమెల్ల॥

ఉ. ఆ జనకుండు యోగరతుఁ డద్భుతతత్త్వవివేకశాలి యే
యోజఁ దలంచినం బ్రతికియుండియు ముక్తుఁడు నీకుఁ దెల్పు న
వ్యాజకృపామతిన్ సకలవర్ణవిభాగము లాశ్రమస్థితుల్
వేఁ జనుమంచుఁ బల్కి విని విస్మయమంది శుకుండు దానునన్ ॥ ౬౦౨

తే.గీ. తండ్రి వింతాయె నాకు నింతయును విన్న । జనకరాజర్షి రాజ్యంబు సల్పుచుండె
జ్ఞానియై ముక్తుఁడై యుండగలఁడె వాని । మహిమ మరయంగ నాకును మనసుపుట్టు॥

క. తినినది తిననిది యెట్లగు । వినినది విననిదగుటెట్లు వేడుకతోడన్
గనినది కననిది యెట్లగు । ననినది నననిదియు నెట్టులగు నా తండ్రీ !

క. తల్లియనియుఁ గొడుకనియును । బిల్లయనియుఁ దమ్ములనియుఁ బెండ్లామనియున్
జెల్లెలనియుఁ గులటయనియు । జెల్లునె భేదములు జ్ఞానశీలుర కెందున్ ॥ ౬౦౫

క. వగరవియుఁ గారమనియును । దగమధురంబనియుఁ దీక్ష్ణ తాగం బనియున్
మిగులంగాఁ జేదనియును । వగనుప్పనియును దెలియక వర్తిల వశమే ॥ ౬౦౬

క. ఇది చల్లని దిది వేఁడిది । యిది మంచిది యిదియుఁ జెడ్డ దిది కూడదటం
చద నెఱుఁగక సంసారము । కుదురుగ నెట్టంగఁ గలదె కోవిదుఁడగుచున్ ॥ ౬౦౭

తే.గీ. వీఁడు మిత్రుండు వీఁడు నా ద్వేషి వీనిఁ । బ్రోవఁదగు వీని శిక్షింపఁ బోలు ననెడి
మది యొకింతయు లేక యెమ్మడ్కినతఁడు । రాజ్యమొనరించునొక్కొ యబ్రంబు కాదె ॥

తే.గీ. సర్వసమదర్శనుండగు జాడయెట్లు । వీఁడు చోరుండు వీఁడు పవిత్రమౌని
యనుచుఁ బరికింప కెట్లు పాలన మొనర్చు । ముక్తుఁడగుటకు సంసారి శక్తుడగునె ॥ ౬౦౯

వ. అని శుకుండు మిధిలా ప్రయాణంబు సేసెనని చెప్పి సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె.

తే.గీ. అని వచించి శుకుండప్డు వ్యాసమౌని । యంఘ్రులకును నమస్కార మాచరించి
కేలు మోడిచి గురుభక్తి గీలుకొనఁగ । నిట్టులని పల్కె సంతసం బుట్టిపడఁగ ॥ ౬౧౧

—: శుకుండు మిథిలాగమనంబు సేయుట :—

చ. జనకమహర్షి యేలుబడి చాలఁ బ్రసిద్ధి వహించి మించి మేల్
గను మిధిలా పురంబునకుఁ గ్రచ్చఱ నేగెద నీ యనుజ్ఞ గై
కొని యది చిత్రమయ్యె జనకుండును దండము లేక భూతలం
బు నెటులు బ్రోచునో నయము పోవపె దండము లేక యుండినన్ ॥ ౬౧౨

ఆ.వె. ధర్మకారణంబు దండంబయనుచు మ । న్వాదులైన ధర్మ వేదులనిరి
జనకుఁ డెట్టి మహిమఁ గొని చేయునో భూమి । పాలనంబు తెలియఁజాలఁ దండ్రి ॥

క. తనుఁ గన్న తల్లి గొండ్రా । లనినట్లే యున్న దిది మహాద్భుత మయ్యెన్
గనఁ దలతు జనక భూజా । నిని ననుఁ బంపుము మునీంద్ర నియమాతంద్రా ॥ ౬౧౪

ఉ. నావిని వ్యాసమౌని కుల నాథుఁడు బిడ్డనుఁ గౌగలించి నే
దీవన లిత్తు నీకనుచు దివ్యవచోవిభవంబునం జిరం
జీవ సుఖీభవ ప్రశమ చింతన హే శుక యంచుఁ బల్కుచున్
నీ విఁకఁ బొమ్ము పోయెదవు నీవు సరే యొక బాస గోరెదన్ ॥ ౬౧౫

క. ఆబాస యేది యనినన్ । బాబూ నీ వచటనుండి పరభూములకున్
బోఁబోకుము మరలం గా । రాబమున మదాశ్రమము సొరన్ వలయుఁజుమీ ॥ ౬౧౬

ఆ.వె. చిన్న బిడ్డ నీదు చిన్నారి నెమ్మోము । కన్నులారఁ జూచు కొన్నఁజాలు
నిన్నుఁ జూడకున్న నిల్చునే ప్రాణముల్ । తన్నుకొనవె మిన్ను మన్నుఁగనక ॥ ౬౧౭

ఆ.వె. నన్నుఁ ద్వద్వియోగ ఖిన్నుఁ జూడుము నాకు । వన్నెవాసిఁ దెచ్చు వాఁడవైన
నెన్నటికిని భేద మెన్నంగఁబోకు నా । యన్న వేదపఠన మున్నదికద ॥ ౬౧౮

క. అని పలికిన తండ్రికి వం । దనమును గావించి మఱి ప్రదక్షిణముగఁ దాఁ
జని చనియెన్ విలువిడిచిన । సునిసితబాణంబు వోలె శుకుఁడు మిథిలకున్ ॥ ౬౧౯

చ. చని చని మౌనిబిడ్డ తరుజాలవిశాలవనప్రదేశముల్
కనికని తప్యమానముని గమ్య గుహావళి విశ్రమస్థితుల్
గొనికొని యాజకప్రతతి క్రుమ్మఱుచోటుల వేదనాదముల్
వినివిని యచ్చటచ్చటను వింతమతంబులవారి నవ్వుచున్ ॥ ౬౨౦

తే.గీ. ఆ మహామతి వర్షద్వయమున మేరు । వవల హాయనమునకు హిమాచలంబు
దాటి మిథిలాపురంబు మధ్యంబు సేర । నచటఁ గావలియున్న వాండ్రడ్డగించి ॥ ౬౨౧

వ. ద్వారపాలకు లెదుర్కొని నీవెవ్వండవు నీ వేల వచ్చితివి ? ౬౨౨

క. అను పల్కును విని శుకుఁ । డత్యనఘుఁడు నగరంబుద్వార మవ్వలదరి నే
మనక మఱుమాట సెప్పక । పనిఁ గొని తనలోన తాన పకపక నగియెన్ ॥ ౬౨౩

వ. అది కని ప్రతీహారుండు. ౬౨౪

తే.గీ. మూఁగవా మాటలాడవు మునికిశోర । యూరకే రారు మీవంటి వారలెందు
నరపతి యనుజ్ఞలేనిదీ నగరుసొరఁగఁ । జాల రజ్ఞాత కులధర్మ శీలురనఘ ॥ ౬౨౫

తే.గీ. భాసమానముఖప్రభా పటలికేక।పెట్టు బ్రాహ్మణుఁడవు వేద విత్తముఁడవు
నీవనుచుఁ గులకార్యంబు లేవిధములొ।తెలుపుమీ శంకలేదు యథేచ్ఛఁజనుమి ॥ ౬౨౬

వ. అనిన. ౬౨౭

తే.గీ. ఓయి ప్రతిహార । నీ మాట యొకటెచాలు । వాకిటనె సమకూఱె నే వచ్చినపని
యేమని వచించెదో విను మీ విదేహ । పత్తనము సొచ్చుటది దుర్లభంబ యంటి ॥ ౬౨౮

వ. అని శుకుండు తనలో ౬౨౯

శా. ఆహా యెంతటి వెఱ్ఱినైతి సురశైలాయామమున్ గొల్చి శీ
తాహార్యంబును దాటి కాల్నడ విదేహద్వారమున్ జేరితిన్
మోహావేశము తండ్రిమాటవలనన్ ముంచెంగదా నన్ను వి
ర్ద్రోహస్వాంతతనుండనైతి నెవనిం దూషింతు నాకర్మమే ॥ ౬౩౦

చ. ధనమును గోరి లోకమునఁ దాఁ దిరుగుం బురుషుండు నాకు లే
దనయము నట్టి యాశ నది యట్లయినం భ్రమ మావహించి యిం
దున కరుదేరనయ్యెఁ గడు దూరమునుండియు మేరువేడ యీ
జనకుని మేడ యేడ ఫల సంగతి యేమి హుళిక్కి యింతయున్ ॥ ౬౩౧

క. ప్రారబ్ధమైనకర్మం । బేరికి శుభమేని నశుభమేని కుదువకే
తీఱునె పౌరుష మది యే । దారి నడచు నరుఁడు నట్టి దారిన పోవుఁ ॥ ౬౩౨

తే.గీ. పుణ్యమా పురుషార్థమా భూరితీర్థ । వాసమా యేలవచ్చితి మోసమాయె
మీఁదుమిక్కిలి నృపతియై మిధిలనేలు । స్వామిదర్శనమే నా కసాధ్యమాయె ॥ ౬౩౩

వ. అని శుకుండు మాటలాడకయున్నం గాంచి ప్రతీహారుం డతఁ డతిమాత్రజ్ఞాన శీలుండని యెఱింగి సామవచనంబుల నిట్లనియె. ౬౩౪

క. నీ పని గల్గినచోటికిఁ । బాపరహితశాంతచిత్త పావనమూర్తీ
పోపొమ్మిఁక నాపై మది । గోపింపకు మయ్య కరుణ గోరెదనయ్యా ॥ ౬౩౫

వ. అనుఁడు శుకుండు ౬౩౬

మ. నిను దూషింపఁగ నేమిచేసితి వయో నింద్యంబు రాజాజ్ఞఁ గై
కొని వర్తింపఁగ భృత్యధర్మమకదా కూర్మి న్ననుం గాంచి తీ
వును నిచ్చోట నృపాజ్ఞఁజేసి యతఁడున్ బూజ్యుండగున్ నేను చే
సినదే దోషము లాఁతివారిగృహముల్ సేరంగ నింద్యంబకా ॥ ౬౩౭

వ. అనుడుం బ్రతీహారుండు. ౬౩౮

క. పొనరెడి సుఖమును దుఃఖము । నన నెవ్వి సుఖంబుకొఱకునై నరుఁ డేయే
పను లొనరింపంగావలె । ననఘా ! హితుఁ డెవ్వఁ డింక నహితుండెవఁడో ॥ ౬౩౯

వ. అనిన విని యత్యహర్ష సమేతుండై శుకమహర్షి యిట్లనియె. ౬౪౦

సీ. సర్వలోకములందు జనులెల్ల రెండు విధాలవారని యాత్మఁ దలపవలయు
నందుఁ గొందఱు రాగు లన్యులును విరాగులై యుందు రెప్పుడు నందు రాగి
మూర్ఖచతురభేదముల ద్వివిధుండగు చతురుండు ద్వివిధుండు శాస్త్రమతుల
విను విరాగియును ద్రివిధుఁడు జ్ఞాతాజ్ఞాత మధ్యమభేద విమర్శనమున

తే.గీ. మతిజచాతుర్యమది రెండు మార్గములగు।యుక్తము నయుక్తమునునన నుర్వియందు
దీనిఁ దెలియుము నిశ్చలజ్ఞానమహిమఁ।జెప్పితిని నీకు నాకు దోచిన విధమున ॥ ౬౪౧

వ. అనినం బ్రతీహారుం డయ్యా మీరు సెప్పిన యది నాకు బుద్ధిగోచరంబు కాకున్న యది వివరించి విశదీకరింపవే నావుఁడు విని శుకుండు మఱియు నిట్లనియె. ౬౪౨

క. రాగమనఁగ సంసారపు । భోగమునం దిచ్ఛ దానిఁ బొందిన నరునిన్
గ్రాగించు దుఃఖసంతతి । సాగరమునఁ బడినవాని చందంబ యగుఁ ॥ ౬౪౩

ఆ.వె. ధనము గలుగకున్న దారిద్ర్యదుఃఖంబు । ధనము గలిగెనేని దాచవగపు
దారలేకయున్న దర్పక దుఃఖంబు । దారగలిగియున్నఁ దనుపనేడ్పు ॥

తే.గీ. రాగులందునుఁ జతురుండు బాగునొందు । మూర్ఖుఁడగుమానవుండెప్డు మోహమందు
సుఖము దోపించు మిత్రుండు సుఖమునకును । విఘ్న మొనరించు శత్రుండు వినుము దీని॥

వ. విరక్తునకు సుఖం బేకాంత సేవనంబును, ఆత్మాను చింతనంబును, వేదాంత విచారంబును నని యందురు సంసార కథనాదికంబు విరక్తులపాలిటి దుఃఖంబయగు జ్ఞానులగువారికి శత్రువు లనేకులు వారెవ్వరనిన. ౬౪౬

క. కామము క్రోధము లోభం । బామోహము మొదలుగాగ నరులగుదురు వా
రే మెయి నర్హులకారే । భూమిసుఖముఁ గోరునట్టి మునివర్యులకున్ ॥ ౬౪౭

తే.గీ. అనినవిని శుకుజ్ఞానిగా నాత్మఁదఁలచి । విడిచె నా కక్ష్యనుండి వివేక ఘనుని
విదప నభ్యంతరము సేరి సదమలాయ । తోన్నతంబైన నగరంబు నొప్పుసూచి ॥ ౬౪౮

సీ. నానాజనప్రీణ నానాదరణహీన నానాద జనవితానంబుసూచి
భోగాతురాశ్రయా భోగాలయలసన్న భోగామి సౌధాగ్రములను జూచి
ఆశాపిశాచమా యాశాలి దృష్టసర్వాశావిశేష రథ్యలను జూచి
వారాంగనాజన వారాంగగణనాను వారాంగి మదనభావములుసూచి

తే.గీ. చనిచని శుకుండు లోపలి సదనమునకుఁ । జేరియచ్చటి ప్రతిహారుచే నివారి
తుండగుచు మోక్ష చింతతో నుండె నొడలు । మఱచి స్థాణువువలె నొక్కమాట లేక॥

క. అంతట జనకమహీశ్వరు । మంతిరి దావచ్చి మంచి మాటలనో ధీ
మంతుఁడ రమ్మని పలికిన । సంతసమున శుకుఁడు రాజసదనము సొచ్చెన్ ॥ ౬౫౦

వ. ఆ దివ్యతపోనిధికి నమ్మంత్రిచంద్రుండు రాజసదన సమీప నిష్కుటంబుంజూపి యతిథి సత్కారంబు లొనరించి రాజదర్శనంబునకై కొంపోవుచుండ. ౬౫౧

సీ. వాలారుచూపుల వగలువడ్డికిఁబార శుకముఖంబులు చెక్కులకు నమర్చి
కదలు వాతెఱకెంపు కాంతి గంతులు వైన షడ్జాదికముగాఁగ స్వరముఁ బాడి
గిలుకు టందియ గజ్జె యులిపువాదోడుగా ధ్రువముఖంబులను బల్లవులమర్చి
యడుగుఁదమ్ముల సొంపుఁ బెడఁగులలొడలునిండ మెల్లమెల్లన జతుల్ మేళగించి

తే.గీ. పసదనంబుల శృంగార రసములొలుక । సరిగకుచ్చెళ్లు మీఁగాళ్ళ సరిదికొనఁగ
భావరాగాధిగతతాళ పక్కినెఱిఁగి । వెలవెలందులు నటనముల్ సలిపిరచట ॥ ౬౫౨

చ. శుకఋషి సేవసల్పుమనసుల్కల యవ్వెలయాండ్రఁ గాంచి వే
డుక నృపమంత్రి మౌనికిఁ గడున్ బ్రమదంబు ఘటింపఁ డంచు వా
రికి సెలవిచ్చి తాఁ జనియెఁ బ్రీతి మెయిన్ సుదతు ల్స్మరా ర్తలై
తకధెయి యంచు నాడిరి విదారితకాముక హృత్కవాటలై ॥ ౬౫౩

సీ. మదనార్తలము మేము మన్నించుమని పల్క తనలోనను శివోహ మనుచుఁ బలుకు
నీగుణంబులు మమ్ము నిలువనీవనిపల్క నిర్గుణోహమ్మని నియతిఁ బలుకుఁ
ద్వద్ధిర మా సహవాస మభ్రమటన్న విని యద్వితీయోహ మనుచుఁ బలుకు
నీతీవి మైఁజూచి యెట్లు తాశెదమన్న బ్రహ్మోహమస్మియటఁ పలుకుఁ బలుకు

తే.గీ. నెద్దెమనఁ దెద్దెమనినట్టు లివ్విధాన। దారువోయినదారిని వారు దాను
బోవుమార్గంబునను దాను బోవఁదొడగె।వికటముగవ్యాసమునికుమారకుఁడు శుకుఁడు ॥

మ. మహితజ్ఞానమయుండు వ్యాసుకొడు కాత్మారాముఁ డీతండు ని
ర్వహణం బింతయుఁ గల్గునే మదనదేవప్రక్రియాకృష్టికొ
నహహా యంచును విస్మయంపడుచు వా రంభోజనేత్రల్ చనఁ
విహితాంఘ్రిద్వయ శౌచుఁడై కుశలు పాణింబూని వార్చెఁ వెనఁ ॥ ౬౫౪

వ. శుకుండు. ౬౫౬

తే.గీ. ధ్యాన మొకజాము గావించి తపసిబిడ్డ। రెండుజాములు నిదురలో నుండి పిదప
జాము జపియించి తెలవారు జాలలేచి। కాల్యములు దీర్చికొని నిర్వికారలీల ॥ ౬౫౭

వ. సమాహితచిత్తుండై యుండ ౬౫౮

తే.గీ. శుకునిరాకను జనకరాజు విని మిగుల। శుచిగలిగి మంత్రులంగూడి శుభకరునిఁ బు
రోహితుని ముందు నిడుకొని రూఢి నెదురు। వచ్చి తోడ్కొని చని పీఠమిచ్చి పిదప ॥

తే.గీ. కుశలమడిగి పయస్విని గోవునిచ్చి। చక్కఁగూర్చుండఁజేసిన నెక్కుడైన
ప్రీతి జనకుని క్షేమంబు పేర్మినడిగి। యున్న శుకుఁ జూచి పలికె రాజోత్తముండు ॥

ఆ.వె. ఓ మహానుభావ యోమునికులచంద్ర। నిస్పృహుండవనుచు నినుఁ దలంతు
నన్నుఁ జూడనేల నావీడు సొరనేల। కార్యమేమి నీకుఁ గలదు చెపుమ ॥ ౬౬౦

—: శుకజనక సంవాదము :—

వ. అని విని జనకధరాజానికి మునిబాలకుం డిట్లనియె. ౬౬౨

క. మాతండ్రి నాకుఁ జెప్పిన। నీతులు నేనన్నవిధము నీ కెఱిఁగింతుఁ
జేతోముదమున వినుమీ। యేతీరునమందు నేను గృతకృత్యుఁడనై ॥ ౬౬౩

ఆ.వె. అన్ని యాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్ర। మంబు మంచిదది సమంచితంబు
బిడియమేల బిడ్డ పెండ్లాడు పెండ్లాడు। తడయవలదటంచు నుడివె దండ్రి ॥ ౬౬౪

ఆ.వె. నాకు వలదు పెండ్లి నాయనా పెండ్లాము। మెడకు గట్టునట్టి పెద్దబొండ
కొట్టి కొట్ట నేల కాలి సంకిలి నాకు। ననుచుఁ బలుకఁ దండ్రి యనియె నిట్లు ॥ ౬౬౫

చ. చనుము విదేహు నొద్దకు విచారపరుం డఖిలైకవేది యా
జనవరుఁ డాత్మబోధమునఁ జాలిన వాఁడు నిరర్గళ స్థితిన్
మనుచు భువిన్ సజీవుఁడయి మానిత ముక్తినిఁ గన్నవాఁడు నీ
కనుపమ వృత్తిఁ జూపునతఁ డానతి యిచ్చిన త్రోవఁ బోఁదగున్ ॥ ౬౬౭

క. అనిన విని విస్మితుఁడనై । చనుదెంచిన వాఁడ నిటకు జననాయక నా
కును దెల్పు మోక్షమార్గం । బనినన్ జనకుండు శుకున కనియెన్ బ్రీతిన్ ॥ ౬౬౮

సీ. విను మునిబాలక విప్రుండు మోక్షార్థి యగునేని బ్రహ్మచర్యాశ్రమమ్ము
నందుండి వేదవేదాంతము ల్పఠియించి గురుదక్షిణ నొసంగి పరమనిష్ఠ
నమరి సమావర్తనము చేసుకొని పెండ్లియాడి చక్కని భార్యఁ గూడి న్యాయ
వృత్తిని బ్రతుకుచు వీతిహోత్రుని మెప్పు సలిపి దయా సత్య శౌచములను

తే.గీ. విడక పుత్త్రిలఁ బౌత్త్రిలఁ బడసి పిదప । కాననం బాశ్రయించి నిష్కాముఁడగుచు
వెనుకఁ దనయాత్మయం దగ్నులను వహించి । పుణ్యసన్యాసి భావంబు పూనవలయు ॥

క. వైరాగ్యము లేకుండిన । వారలు సన్యాసులమని వర్తించినచోఁ
బేరునకె గాక మోక్ష వి । చారమునకుఁ గాదు సుమ్ము సంయమిచంద్రా ॥ ౬౬౯

తే.గీ. వేదములయందుఁ జెప్పిన విధులఁబట్టి । నలుఁబదెన్మిది సంస్కారములు గదయ్య
యందు నలుఁబది యొప్పు గృహస్థునకును । నెందుజూచిన సన్యాసి కెనిమిదయ్యె ॥

తే.గీ. శమదమాదులయవిసుమ్ము జగమునందు । నాశ్రమమునుండి యాశ్రమం బందవలయు
దీనిఁ దెలసిన మోక్షంబు మానకబ్బు । సంయమికుమార యొండు విచార మేల ॥ ౬౭౧

వ. అనిన విని యొక్కింత దడవు తనలో విచారించి పరమవైరాగ్యశీలుండైన మునిబాలుండు జనక భూపాలున కిట్లనియె. ౬౭౨

తే.గీ. హృదయసీమను వైరాగ్య మిముడినపుడు । జ్ఞానమనునది చక్కఁగా గలిగినపుడు
శమదమాదులు క్రమలీల జరుగునపుడు । పృధివిలోఁ దప్పదో పెండ్లి పెద్దగొండ్లి ॥ ౬౭౩

వ. అనిన జనకుండిట్లనియె. ఓ మునికుమారా ! యింద్రియంబులు బలిష్ఠంబులు, వాని లోఁబరచుకొనుట కష్టసాధ్యంబు. అపక్వంబులై యవి యనేక వికారంబులు సేయుచుండు నవి యెట్టివియన భోజనేచ్ఛయు, సుఖేచ్ఛయుఁ, బుత్రేచ్ఛ మొదలగునవియ యని యెఱుంగుము. అవి యతికిం గలిగెనేని యెట్లు సమకూరు? సమకూరకున్న గాంక్షాశాంతి యెట్లు? కావున నింద్రియేచ్ఛా శమనంబునకుంగాఁ గ్రమ క్రమంబుగ నాశ్రమంబునుండి యాశ్రమంబున కెక్కవలయు నెట్లనిన, పిపీలికావృక్ష శాఖారోహణన్యాయంబు నవలంబింపందగు లేకున్న భ్రాంతి వాటిల్లు, మనుజుని మనంబు దొంగగొడ్డు వంటిది. సులభంబుగ వశంబుగాదు. క్రమాభ్యాసంబున వశంబుఁజేసుకొనుట పరమోపాయంబు.

నరుఁడు గృహస్థుండై యుండియు శాంతుండై నిస్పృహుండై శీతోష్ణంబుల నేకరీతి సహించుచు నిజకర్మప్రాప్తలాభంబునకుఁ దృప్తుండగుచు నాశాపిశాచంబుపాలుగాక మెలఁగెనేని వాఁడె జీవన్ముక్తుండగు నిందున కేన యుదాహరణభూతుండ. మరియు విను మో బ్రాహ్మణకుమారోత్తమా సుఖదుఃఖంబులకుం గారణంబైనది మనంబకదా మనంబు నడంపంగలుగు వాడె ముక్తుం డింతియె గాక. ౬౪౪

క. సందేహమేల యోముని । నందన బంధనము మోక్షణంబునుఁ జూడన్
డెందము వలనన కలుగున్ । డెందము వడియడగ నలజడింబడ డెందున్ ॥ ౬౪౫

క. మనసే సుఖముల జేయున్ మనసే దుఃఖములఁ జేయు మనుజులకెల్లన్
మనసే బంధమునుమ్మీ । మనసే మోక్షంబునకును మార్గము తలఁపన్ ॥ ౬౪౬

ఆ.వె. వీఁడు శత్రుఁడంచు వీఁడు మిత్రుండంచు । దలచుటెల్ల మనసు వలనగాదె
ద్వైతబుద్ధి భిన్నధర్మంబు చూపు న । ద్వైతబుద్ధి భేద వార్తఁగనదు ॥ ౬౪౭

సీ. ఆత్మజ్ఞ యేకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ యను తత్త్వమెరిగి నే ననుసరింతు
సంసారమున భేద సంఖ్య లేప్పడఁజూచునంతకాలము బంధ మమరియుండు
భేదమెచ్చటలేదు లేదు లేదనునాడు బంధవిచ్ఛేదంబు బడయవచ్చు
నొరది భేదములేనిచో బంధమునులేదు నెరినెండ లేకున్న నీడయున్నె

తే.గీ. పురుషు డజ్ఞానమును బోవమొత్తెనేని । సహజసుజ్ఞానమున మనశ్శాంతిఁగలిగి
సకలమును బ్రహ్మమని చూచి చలుపుగాక । పూనిసంసారియయ్యును ముక్తిబడయు ॥

తే.గీ. వేదవిహితక్రియాదులు వివిధ ధర్మ । వృత్తులవి మానరాదన్య వృత్తిబూన
రాదు లోకార్థమెందు కీడాధయనినఁ । బరమ పాషండునకు ముక్తిపథమునున్న ॥ ౬౪౯

వ. అనిన విని శుకుం డిట్లనియె. ౬౫౦

తే.గీ. అయ్యయో వేదములు హింసకాదికారణములు మోక్షంబు నీసమర్థములె చెప్పుమ
కన ననాచార భూయిష్ఠ మనగ నొప్పు।సోమపానంబు దలపవచ్చునె మునీంద్ర ॥ ౬౫౧

తే.గీ. పశువుఁగోయుట మాంసంబు భక్షణంబు । సేయుట సురనుఁ ద్రావుట హేయమైన
జూదమాడుట గూడునంచును వచించు । నట్టి సౌత్రామణిని నమ్మనర్హమగునె ॥ ౬౫౨

క. మును శశిబిందుండనియెడి । జననాథుఁ డనేక యజనశాలి యగుచు ధ
ర్మనిరతి ననేక దక్షిణ । లను భూసురులకు నొసంగె లలితవిభూతిన్ ॥ ౬౫౩

తే.గీ. చర్మములు పేరి పర్వత సమములయ్యె । నమితమేధోదకప్లావనమునఁజేసి
యొనరఁ జర్మణ్వతీనది యుదితమయ్యెఁ । బేరువహించె భువి శశిబిందు డనఘ ॥ ౬౫౪

తే.గీ. అంతవాఁడును స్వర్గంబు నందయుండె । భూమి నాతనిపేరు విస్ఫూర్తిగాంచె
ముక్తి లేదాయె ఫలమేమి భూమహేంద్ర । వేదములు భేదములు నేను విననువినను ॥

వ. అనిన విని జనకుండు. ౬౮౬

తే.గీ. యజ్ఞములయందు హింస ప్రత్యక్షమరయ । నదివిచారించిచూడ నుపాధియోగ
మహిమనే నిరుపాధిక మతిఁ బొసంగ । హింసగాదుసుమీ ముని హంసవర్య ॥ ౬౮౭

క. తడిగలకట్టియ లిడినన్ । పెడలుం బొగ యగ్నియందు వివరింపగ న
త్తడికట్టెదివిచిన దిగం । బడు హింసకు రాగమే యుపాధి తలంపన్ ॥ ౬౮౮

ఉ. రాగముతోడఁ గర్మమొనరంగ నొనర్చిన హింసయేయగున్
రాగములేక చేసినఁ దిరంబుగ నయ్యది హింసగాదుసూ
త్యాగమటంచ్రు భోగమున కందదు ముక్తికి హేతు విద్ది యే
రాగము లేనివాఁడు మహి రాజ్యముఁ జేసిన నేమి తాపసా ॥ ౬౮౯

వ. అనిన విని పరమాశ్చర్యమునొంది సందేహంబు విడక శుకుండు మెల్లమెల్లన నన్నర
పాలున కిట్లనియె. ౬౯౦

సీ. భూనాథ నామనంబున సందియముఁదోచె మాయలో నిస్పృహ మహిమయెట్లు
జనపాల తా నెన్ని శాస్త్రము ల్చదివిన మోహంబులో నెట్లు మోక్షమబ్బు
క్ష్మాజాని యెట్టి యాగములు గావించిన తమములో నెట్లు జ్ఞానముఘటించు
ద్రోహచింతనలకుఁ బొలఁగవలయుఁగదా సదనంబులో నెట్లు శాంతిగలుగు

తే.గీ. ఈషణంబులచేతఁ దా నీడ్వఁబడుచు । బంధములు లేక భూమిపై బ్రతుకుటెట్లు
కాంక్ష రోగిఁగయ్యమునకుసుఁ గాలుద్రువ్వ । మించిచెదిరించిమనసు జయించుటెట్లు॥

ఉ. దొంగను పీఁడు దొంగయని దూరెదు తాపసుఁ దాపసుండటం
చుం గడుఁ గారవించెదవు చూడఁగ నీకును భేదబుద్ధి దా
చంగులు దాటుచున్నయది సర్వము బ్రహ్మమటంచు నెంచి ము
క్తిం గనలేనివాఁడవు విదేహుఁడ వెట్లయితో వచింపుమీ ॥ ౬౯౧

తే.గీ. నిద్ర జాగ్రత్తు స్వప్నంబు నీకుఁగలవు । సుగుణమణిభూషణ తురీయ మగు నవస్థ
నీకునేగతిఁ బ్రాపించు నిశ్చయముగ । నాకు నెఱిఁగింపుమయ్య యానంద మొదవ ॥

చ. కలవు మహాగజంబులని కాల్బలము ల్గలవంచు గుఱ్ఱముల్
కలవని తేరులుం గలవు కాంచనముం గల డింతు లెంద రేఁ
గలరు తనూజవర్గమునుఁ గాంచితి భూమికి స్వామినైతి నం
చలరెడి నీకు శాంతికలదా యిఁక ముక్తికి హేతువేదొకో ॥ ౬౯౨

తే.గీ. ధనము లెక్కించుకొను నీకు। జనవరేణ్య యిటికపెల్లను బైడి నొక్కటిగఁ జూచు
నట్టి సమదర్శనం బెట్టు లబ్బునొక్కొ । వింటి నే నిప్పు డొక గొప్ప వింతకాక॥ ౧౯౫

వ. అని మఱియు శుకుండు జనకజనవరేణ్యా। నామనం బొక్కింతయు గృహదారాదుల యందుఁ బ్రీతియిడదు నిస్పృహుండనై యేకాకినై నిస్సంగుఁడనై యహంకార మమకార రహితుండనై నిర్ద్వంద్వుండనై నిష్పరిగ్రహుండనై ప్రవర్తింప నిచ్ఛయింతు నని పలికి వెండియు. ౧౯౬

క. బైరాగిననుచుఁ జిత్తవి।కారంబులఁ బడని నాకుఁ గడుసుందరియౌ
నారీరత్నంబేటికి । నూరేటికి విత్తమేటి కుర్వీనాథా ॥ ౧౯౭

శా. నానారాగసమాకులంబయిన చింతావార్ధిలో మున్గి భా
షానై పుణ్యము నాదయంచు సకలాశాపాలనై కాశతో
మానక్రోధమదాదులం గలసి యిమ్మాడ్కి విదేహుండ నం
చీ నీ దంభము కానవచ్చె నిజమా యీ వింతలం గంటిమా ॥ ౧౯౮

క. పగతురు దండెత్తిరనుచు । బొగిలెదు విత్తంబులేదు బొక్కసమున నం
చుఁ గడుం జింతించెదు నీ । కగునే నిశ్చింతతావహము భూనాథా ॥ ౧౯౯

ఆ.వె. జగ మసత్యమనుచు సర్వదా తెలిసియు । బెట్టనోము లెల్ల పట్టి నోమి
తిండి మాని యడవిఁ దిరిగి వైఖానసుల్ । గడవలేరు మోహజలధి జనక ॥ ౨౦౦

క. భూతలనాథ భవత్కుల।జాతులను విదేహులంద్రు జను లది ఘృతకో
శాతకి వంటిది సుమ్మని । నీతి చెలియవలయుఁగాక నిక్కముకలదే ॥ ౨౦౧

సీ. విద్యాధరాభిఖ్య వెలయదే మూర్ఖుండు పేర లక్ష్మీశుండు పేదగాదె
యల దివాకరుఁడు జన్మాంధుండు లేదొక్కొ నీ వంశమున బొంటి నృపతు లెల్ల
మహిని విదేహనామము గలవారంచు వినుచుంటిఁ గాక సద్వృత్తి వలన
బేరుఁ గాంచినవారు కారుసుమా నీవు మది భ్రాంతిపడనేల మనుజనాథ

తే.గీ. మున్ను మీవంశకర్తయైయున్న నిమిమ।హీశ్వరుఁడు యజ్ఞమును జేయ నెదదలంచి
యా వశిష్ఠు నిమంత్రణం బాచరింప । నతఁడు సురపతిచే నిమంత్రితుఁడనైతి ॥ ౨౦౨

వ. అని పలికి తానును దేవేంద్రుని మఖంబు పూర్ణంబైన పిమ్మట నీ యజ్ఞంబునకు వచ్చెద నంతవట్టు మెల్లమెల్లన యజ్ఞార్థసంభారంబులు సంపాదించు కొనుచుండుమని చనిన నా రాజ శేఖరుం డింకొక్కరు నిమంత్రణంబు సేసికొని యాగంబు జేసినం గోపించి యవ్వసిష్ఠుండు నీ శరీరంబు పడిపోవుంగాక యని శపించిన నిమి కోపించి యవ్వసిష్ఠునకు నట్టిదయగు శాపంబొసంగె నదికారణంబున నాటంగోలె నిమికుల సంభవులకు విదేహు లను పేరు వచ్చెనని వింటి. ౨౦౩

క. మనుజేంద్ర విదేహుండగు । జనవరు డాచార్యు నెట్లు శపియించునొకో
కనగన నిదియు వినోదం । బని నే డెందమున దలతు నహహా వింతల్ ॥ ౮౦౪

వ. అనిన విని జనకుండిట్లనియె. ౮౦౫

ఉ. సత్యము సెప్పితీవు విరసంబని నేఁ దలపోయ నిందులో
వ్యత్యయ మింతలే దిదియయైనను నావచనంబు తాపసా
పత్యమ పథ్యమంచు నిరపాయత నెంచిన నీకు క్షేమమౌ
కృత్యము లిట్టివంచుఁ బరికింపకు చిత్తము గట్టిచేసినన్ ॥ ౮౦౬

ఆ.వె. కన్నతండ్రి పొందు కడఁద్రోచి యడవుల । కేగువాఁడనంచు నెంచితీవు
చింతసేయుమయ్య చిత్తంబునను దండ్రి । పొందు మేలొ పులుల పొందు మేలొ ॥

సీ. దినదినగండముల్ దెయ్యాలతోఁ బోయి నిశ్చింతత బొసంగు నీకు నెట్లు
కడుపులో మంట యాకలి యెక్కుడగుచుండ నిశ్చింతత పొసంగు నీకు నెట్లు
కంటినల్లోకపంత కాలియుల్లోకపంత నిశ్చింతత పొసంగు నీకు నెట్లు
చేతికబ్బకుఁ జింత చెందెడు నను చింత నిశ్చింతత పొసంగు నీకునెట్లు

తే.గీ. చింతలకు నేమి నా రాజ్యచింతవలెనె । కలవుచింతలు నీకును గాననమున
నొగి వికల్పోపహతుడవై యుండు వనవి । నిర్వికల్పుడనై యుందు నేఁ బురమున ॥

తే.గీ. కడగి నిమురింపనగు నాకుఁ గమలనిండ । నరమ బోసేయనగు నాకుఁ గడుపునిండ
బద్ధుడ నటంచు నెన్నడు బుద్ధిగనక । హాయిగా గృహమున బ్రొద్దు లపనయింతు॥ ౮౦౭

తే.గీ. నీవు ముఖవిబద్ధుండ నేనటంచు । శంకితస్వాంతుఁడవు కాక సౌఖ్యరసము
ననుభవింపుము నామాట వినుము మునుము । ముక్తిమార్గంబు మనకిదే మునికుమార ॥

క. అనిజనకుఁడు పలుకగ విని । మునిబిడ్డం డతనిమాట మ్రోచి మహాప్రీ
తిని వ్యాసాశ్రమమునకుం । జనిన నతడు గౌగిలించి సంతసపడియెన్ ॥ ౮౧౧

క. ఆ యాశ్రమమున శుకుండు ని । రాయాసంబున జరించె నధ్యయనపరుం
డై యాగమతత్త్వైక । లాయనుడై శమదమాది లక్షణములతోన్ ॥ ౮౧౨

క. పితృదేవతలకుమారిక । మతిమతి పీవరిని గాంతిమతి బెండ్లాడెన్
సుతులు నలుగురు నొక కూతురు । వితతగుణోపేతు లుద్భవిలి రాబిడకున్ ॥ ౮౧౩

వ. క్రమంబుగా గృష్ణుండును, గౌరప్రభుండును, భూరియు, దేవశ్రుతుండును ననువారు పుత్త్రులు కీర్తి యనునది కూతురు. ఇందు నందనిన్ విభ్రాజపుత్త్రుండగు నణుహున కిచ్చి వివాహంబు సేసిన దానియం దణుహునకు బ్రహ్మదత్తుండను కొడుకు పుట్టె నతండు బ్రహ్మజ్ఞుండై రాజర్షియై పృథివీపాలనంబు సేసె నంత గొంత కాలంబునకు శుకుండు.

క. నారదు నుపదేశంబున । ధీరమ్యుం డతఁడు జ్ఞాన దీప్తిం గని సం
సారంబు విడిచి ముక్తివి । చారంబున రజతగిరికి జయ్యన నేగెన్ ॥ ౨౧౫

ఉత్సాహ. వెండికొండ శిఖరమందు విడిసి ధ్యాననిష్ఠమై
నుండి సిద్ధిఁ బడసి పడియె బండజారినట్లుగా
నిండు వెలుఁగు మీర నింగి నిలచి పేటొ కర్కుఁ డీ
తం డనంగ మిగులఁ జెలగె దైవభక్తి యుక్తుఁడై ॥ ౨౧౬

చ. సుతవిరహాకులుండగుచు శోకమునం గడు దీనుడై యెదన్
ధృతిచెడి వ్యాసుఁ డోరి కులదీపక యేర యొహో కుమార నాఁ
బ్రతివచనంబు భూతములె పల్కను రాజతశైలకూట మం
దతిమధురంబుగాఁగ మును లందఱు నచ్చెరువంది చూడఁగన్ ॥ ౨౧౭

వ. అని యిట్లు విలపింప. ౨౧౮

ఉ. అంతట శూలి పుత్త్రవిరహానల బాధితు వ్యాసుఁజూచి ధీ
మంతుఁడు నీ కుమారుఁడు సమంచితయోగవిదుండు నుమ్ము బ
ల్వంతలఁ గుందనేటికి భవప్రభవానలమూరుఁడయ్యె దు
ర్దాంతత నుత్తమోత్తమపథమ్మున నుండె నటంచుఁ బల్కినన్ ॥ ౨౧౯

తే.గీ. దుఃఖమెటులఁ దీరునో తోఁప దిపుడు । కనులు దనియవు పుత్త్రలాలనమునందు
ననిన వ్యాసునిఁగనుఁగొని యభవుఁడు నగి । ప్రక్క నుకునీడఁ గనుఁగొంచు బ్రతుకుమనిన

ఆ.వె. తనదుప్రక్కఁదోఁచు దనయుని నీడను । మిగుల వెలుఁగు గలిగి మెఱయు దానిఁ
జూచి సంతసింప శూలధరుఁడు తన వగపుదీర్చి చనిన వ్యాసుఁ డరిగె ॥ ౨౨౧

వ. అని సూతుండు పరమానందసమేతుండై వచియించిన యుదంతంబంతయు విని విస్మి
తులై శౌనకాది మహర్షు లిట్లనిరి. ౨౨౨

మాలిని. శుకుఁడు పరమసిద్ధిన్ జొప్పడన్ నిత్యచింతా
వికలమయిన చిత్తోద్వృత్తి వ్యాసుండు దానె
ట్లకట బ్రతుకఁ గల్గెన్ హా యతం డేమి సేసెన్
సకలమును వచింపన్ జాలు దీ వంచుఁ బల్కన్ ॥ ౨౨౩

వ. సూతుండు విని తదనంతరంబ వ్యాసువృత్తాంతంబు సెప్పెద వినుండు. వ్యాసునొద్ద వేద వేదాంగంబు లధ్యయనంబు సేయుచున్న శిష్యులు అసితుండును, దేవలుండును, వైశంపాయనుండును, జైమినియు, సుమన్తుండును విద్యాతపోనిధులై వ్యాసు ననుజ్ఞవడసి యంతకమున్న దేశాంతరగతులై యుంటంబట్టి చింతాక్రాంతచిత్తుండై తాను దేశాట నోన్ముఖుండై. ౨౨౪

క. దాశసుతామాణిక్యం । బాశావృతకీర్తి సజ్జనామోదక వి
ద్యాశీల సత్యవతిఁ గను । నాశన్ బర్వతము విడచి వ్యాసుఁడు నడచెన్ ॥ ౩౨౬

—: ధృతరాష్ట్రాద్యుత్పత్తి :—

ఆ.వె. జన్మభూమి సౌఖ్య సంపద యెట్టిదో । పుట్టి పెరిగి కొన్ని ప్రొద్దులున్న
యట్టి ప్రేమ వ్యాసుఁ డరిగెఁ దా దీవికిఁ । గలదె జన్మభూమి కంటె సుఖము ॥ ౩౨౭

వ. వ్యాసుం డిట్లు జన్మద్వీపంబు ప్రవేశించి యచ్చటి నిషాదులం గాంచి యిట్లనియె. ౩౨౮

ఆ.వె. దాశులార నన్ను దయ నెత్తుకొని ముద్దులాడి బువ్వఁ బెట్టి యాడనేర్పి
బూదిపెట్టి నిదురఁ బుచ్చి మచ్చికఁ గన్న । యమ్మ యేది చూపుడనిన వారు ॥ ౩౨౯

తే.గీ. కన్య నీతల్లి నొక భూమికాంతునకును । ముదమునం బెండ్లిచేసిరి సదమలాత్మ
యని చనిరి దాశరాజు దా వ్యాసురాక । విని యెదుర్కొని యర్చించి వినయఫణితి ॥

క. నాజన్మ సఫలమాయెను । నాజీవిత మిపుడు పావనం బాయెఁ గులం
బోజఁ బవిత్రం బాయెను । దీజితబృందారకార్య దీపితచర్యా ॥ ౩౩౦

తే.గీ. దేవతల కబ్బనే నీదు దివ్యదర్శనంబు మునినాథ నీ రాక నాకు మేలు
సేవ గోరినయది యెద్ది నెమ్మిఁ దెలుపు । నాది కాదీ సమస్తంబు నీదిసుమ్ము ॥ ౩౩౧

వ. అనిన విని సంతసించి సాత్యవతేయుం డచ్చటనుండి సరస్వతీతీరంబున నాశ్రమం
బేర్పఱచుకొని తపంబు సేయుచుండె. ౩౩౨

ఉ. శంతనునందు సాధ్వియగు సత్యవతీసతి కుద్భవిల్లి ర
త్యంత కలాసమేతులగు నట్టి సుతుల్ పటుధైర్యశాలులై
సంతత ధర్మకర్ములయి శాంతియుఁ గల్గి నిర్మల
స్వాంతత వ్యాసమౌని కనుజన్ములునాఁ దగు నిర్వు రుర్వరన్ ॥ ౩౩౩

తే.గీ. వెలఁగి చిత్రాంగదుండు విచిత్రవీర్యుఁ । డనుచు లోక ప్రసిద్ధులై రదియుఁగాక
గంగయం దొక్క పుత్రునిఁ గాంచె నృపుఁడు । భీష్ముఁ డాతఁడు శత్రువిభేదిగాడె ॥ ౩౩౪

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కా మనుజేశ్వరుఁడైన శంతనుం
డంతము నొందె భీష్ముఁడు మహామతిఁ బ్రేతవిధుల్వొనర్చె న
త్యంత ముదంబునన్ మహి సురావళికిం బహుదానముల్ దయా
వంతుఁ డటంచు వారలు స్తవంబులు సేయ నొనర్చె భక్తితోన్ ॥ ౩౩౫

క. చిత్రాంగదభూపతి రాజ్యత్రాణమునందు నిలిపి యతఁడును బూజా
పాత్రుఁడయి యూరకుండెన్ । చిత్రము దేవవ్రత ప్రసిద్ధి వహించెన్ ॥ ౩౩౬

శా. ఆ చిత్రాంగదుఁ డాత్తవీర్యమదుఁడై యత్యంతమై యొప్పు బా
హా చాతుర్యము సూపె నాదట నొక ప్డారాజు పైనోద్ధత
ప్రాచుర్యంబున వేటకేగి యచటం బల్భంగులన్ శాతనా
రాచక్రీడల వ్యాఘ్ర భల్లుక కిటి గ్రామంబులన్ గూల్పఁగన్ ॥ ౨౩౭

సీ. అదియు జిత్రాంగదుం డనియెడి గంధర్వుఁ । డొక్కఁడు సూచి తాఁ గ్రక్కున నృపు
నెదిరించి పోరాడె నెలమిని మూఁడువ।త్సరము లాబవరాన జచ్చెరాజు
భీష్ముఁ డావార్తను విని వాని యౌర్ధ్వదై।హికములు కావించి ప్రకటనీతి
దొల్లింటివలెనుండి దొరతనం బొనరింప । నుర్వి విచిత్రవీర్యునకు నిచ్చె
నదివిని సంతోషమందె సత్యవతీ స।తీమణి తన సుతుండే మహీశుఁ

తే.గీ. డాయెనంచును వ్యాసుండు హర్షమందె । భ్రాత రాజాయెనంచు నభ్రాంతవృత్తి
జెలగి భీష్ముండు దలచె విచిత్రవీర్యు।నకు వివాహంబుసేయుట న్యాయమనుచు ॥ ౨౩౮

వ. ఆ సమయంబున ౨౩౯

తే.గీ. కలరుముప్వురు కూతులు కాశినేలు । రాజున కతండుచాటించె రాజముఖులు
పూని తారు స్వయంవరంబున వరింతు । రంచు నది విని రాజన్యు లరిగిరందు ॥ ౨౪౦

క. దేవవ్రతుఁడును గాశికి । దా వేగం జని నృపాలషండంబుల వి
ద్రావణముసేసి కన్యల । భావజు బాణముల రథముపై నిడికొనియెన్॥ ౨౪౧

ఉ. ఇంటికిఁదెచ్చి లోన విడియించి సమస్తము గూర్చి యిచ్చి యా
దంట స్వమాతలం గనిన దారిని వారిని గాంచె నౌర యే
వెంట గనుంగొనంగలము వీనిని బోలినవాని నంచు నే
యింటను విన్న విందుము మహింగల పల్లెలఁ బత్తనంబులన్ ॥ ౨౪౨

ఆ.వె. తల్లి సత్యవతికి ధరణీసురలకును । విన్నవించె నతఁడు గన్నియలను
బిన్నతమ్మునకు విచిత్రవీర్యునకును । గూర్పఁ దలచినాడ గూర్మిననుచు ॥ ౨౪౩

వ. శుభముహూర్తంబడిగి వివాహయత్నంబు సేయించి కన్నియలం దోడ్కొని వచ్చియున్న
సమయంబున. ౨౪౪

సీ. తల రాగిడీబిళ్ళ తళుకు క్రేవలఁ గ్రమ్మ వింతగా శిరము నొక్కింతవాంచి
రవల దుద్దులు మిఠారములు చెక్కులదాట నెడనెడ నొక్కింత మెడగదల్చి
చిరునవ్వు వెన్నెలల్ సెలవులెక్కుచు గ్రాల ననవంటివాతెర నమలినమలి
ముద్రికామణిఘృణుల్ మురిసి చిందులుద్రొక్క వెసవ్రేళ్ళఁ బైటకొంగు సవరించి

తే.గీ. దేవనది ముద్దుబిడ్డని క్రేవనిలచి । సిగ్గునం గన్నులరమోడ్చి చీరెముడిచి
యాచి తలయూచి యొక్కొక్క యక్షరముగ । మాటలాడెఁ బ్రథమకన్య తేటమీరి ॥

ఉ. చెప్పెద నొక్కమాట వలఁ జిక్కినదాన ని కెందుఁబోవుదుఁ
ముప్పిరిగొన్న ప్రేమమున మున్నె వరించితి మానసంబునఁ
దప్పక సాళ్వభూవిభుని దైవము నీచెయిఁ జిక్కఁజేసె నే
నిప్పుడు చేయఁగాఁదగిన దెద్దియొ చెప్పుము బ్రహ్మవిద్వరా ॥ ౨౪౭

వ. అని పల్కిన యక్కన్యారత్నంబు వచనంబులు విని గాంగేయుఁడు వృద్ధబ్రాహ్మణుల యానతిం బడసి తల్లికిం జెప్పి మంత్రులతో నాలోచించి ధర్మంబు విచారించి, యో కన్యకామణీ! నీవు నీయిష్టునియం దిదివరక మనంబు నిల్పియుంటివి నిన్ను మేము పరిగ్రహించుట ధర్మంబుగాదు కావున నీ యిష్టంబు వచ్చినయట్ల చనుమనిన నది యట్ల చేసి సాళ్వుం జేరి యిట్లనియె. ౨౪౮

చ. సరసవరేణ్య పుణ్యమతి సాళ్వనృపాలక నిన్ను నే స్వయం
వరమున నుల్లమందిడితి వాంఛ యెలర్పఁగ నంచుఁ దెల్పినఁ
బరమనయజ్ఞుడై పలికెఁ బావనచర్యుఁడు భీష్ముఁ డో ధరా
వరసుత పొమ్ము నీమనసు వచ్చినచోటికి నంచుఁ బల్కినఁ ॥ ౨౪౯

వ. ఇటకు వచ్చితి మఱియు. ౨౪౯

ఆ.వె. నెమ్మనమ్మునందు నిన్ను నే వలచితి । తగిన ధర్మపత్ని నగుదు నీకు
నన్ను నీవు నట్ల కన్నువైచి వరించి । యున్నవాఁడవైతి విన్నియేల ॥ ౨౫౦

వ. అనిన విని సాళ్వుండు. ౨౫౧

మ. నిను నేనెట్లు గ్రహింతు నిత్తఱి నయో నిన్నప్డు భీష్ముండు గై
కొనియెఁ నేనును జూచితిఁ రథముపైఁ గూర్చుండఁగాఁజేసె నో
వనితా యెంగిలిదాన వీ విపుడు కావా పోవె నీవెట్టి నే
నినుఁ బెండ్లాడఁ దలంపు లేదు మదిలో నీ కేటికిం జింతిలఁ ॥ ౨౫౨

వ. అనవుడు. ౨౫౩

తే.గీ. అయ్యయో యెంత విలపింపనయ్యె నాకు । నేమి సేయుదు ననుచు నయ్యింతి మఱల
భీష్మకడఁజేరి యో ధర్మవిద్వరేణ్య । వినుము నా యంగలారుపు విన్నవింతు ॥ ౨౫౪

చ. సుజనవరేణ్య యేను జని చూచితి సాళ్వునిఁ గాముబారిచే
గిజగిజలైతి వేఁడికొని కేలు మొగిడ్చితి గుస్తరించితిఁ
నిజమును జెప్పితిఁ వినక నిన్నితరుండు గ్రహించెఁ బొమ్ము భూ
ప్రజలు హసింతు రట్టి నినుఁ బత్నిఁగఁగొన్న ననుండుఁ గ్రమ్మఱఁ ॥ ౨౫౫

క. వచ్చితి నీవే గతి యని । యచ్చుగ నన్నిపుడ పెండ్లియాడుము కలదే
మచ్చిక యటు గాకున్నను । జచ్చెద నీయెదుట నిపుడు సాధుచరిత్రా ॥ ౨౫౬

వ. అనిన విని భీష్ముం డిట్లనియె. ౨౫౭

క. ఇతరునిపైఁ జిత్తంబిడి । బ్రతిమాలిన యాఁడుదాని పాణిం బట్టన్
మతిమంతు లిచ్ఛయింపరు । సత మిది నీ తండ్రికడకు జనుమీ వేగన్ ॥ ౨౫౮

క. నావుఁడు భీష్ముని పలుకులు । దా విని వనమునకుఁజేరి తప మొనరించెన్
బావనతీర్థమునన్ విజ।నావని నొకచోట నాకు లకనముగాఁగన్ ॥ ౨౫౯

వ. అది యట్లుండ మిగిలిన యంబాలికయు నంబికయును నను నిరువురు కన్యలును విచిత్ర వీర్యునిభార్యలై పరమపతివ్రతామహిమంబు తమదకా రూపలావణ్యవిభ్రమంబుల నసదృశలై భర్తకుఁ బరిచరించుచుండఁ గొన్నివర్షంబులకు రాజయక్ష్మమయపీడితుండై భూపతి పంచత్వంబునొందె నంతట నత్యంతదుఃఖితయై సత్యవతి ప్రేతకృత్యంబులు నిర్వర్తింపంజేసి వెండియు నేకాంతమున గాంగేయుంబిల్చి యిట్లనియె. ౨౬౦

ఆ.వె. ఓయి భీష్మ ప్రోయు ముర్వీభారము నీవు । నట్ల యనుజభార్య లందుఁబ్రేమ
సుతులఁ బడసి వంశ మతిశయిల్లఁగజేసి । ఘనయయాతికులము గావుమనిన ॥ ౨౬౧

క. తల్లీ నీవెఱుఁగుద కా । తెల్లముగా మున్నె నా ప్రతిజ్ఞను రాజ్యం
బొల్లను సతి నొల్లననుచుఁ । జెల్లింపకయున్న నది నిషిద్ధముకాదే ॥ ౨౬౨

క. అనిన విని సత్యవతి దా । మనమునఁ జింతించె నయయొ మహనీయకులం
బున కిది తుదకాఁబోలున్ । మునుకొని యిందున కుపాయమును గన మనుచున్ ॥

క. అది జూచి భీష్ముఁ డెంతయు । మదిలోఁ దలపోసి తల్లి మానుము దుఃఖం
బొదవింపుము క్షేత్రజసుతు । విదితుని స్మృతిచే విచిత్రవీర్యున కనినన్ ॥ ౨౬౪

క. కులవంతుండగు ద్విజునిం । బిలిపించి విచిత్రవీర్యు పెండ్లామునకున్
గలిగింపుము సాంగత్యము । కలుగు సుతుఁడు శాస్త్ర మొప్పఁ గాచుఁగులంబున్ ॥ ౨౬౫

తే.గీ. ఇట్లు పౌత్త్రుండు పుట్టిన యేని వాని । కిచ్చి వేయుము రాజ్యంబు నేను వాని
శాసనంబునఁ బాలింతు సకలభూమి । సౌఖ్య మింపొందు నీకు నిశ్చయమటన్న ॥ ౨౬౬

క. తన కానీనతనూజున్ । ఘను వ్యాసుఁ దలంచె వేడ్కఁ గామిని యంతన్
జనుదెంచి యతఁడు మ్రొక్కుచుఁ । గనులయెదుట నిలువఁబడినఁ గనుఁగొని ప్రేమన్॥

ఉ. ఓయి కుమార శంతనుని యుత్తమవంశము నిల్పఁ గోరి ని
న్నీయదనం దలంచితిని నీవును వేడ్క విచిత్రవీర్యు ప
ద్మాయతనేత్రఁగూడి యొక యాత్మజు నొందుము క్షేత్రజుండుగా
నాయెద సంతసిల్లు ననినన్ విని సమ్మతమంచుఁ బల్కుచున్ ॥ ౨౬౮

వ. వ్యాసుండు ఋతుకాలంబునకు నిరీక్షించి యథాశాస్త్రంబుగా నంబాలికం గూడిన నామె

గర్భవతియై జాత్యంధుండగు నొక్క సుతుం గాంచె నందునకుఁ జింతిల్లి సత్యవతి వ్యాసుంగాంచి యంబికం గలయఁ గోరిన నతం డట్లు సేయఁ బాండురోగపీడితుండగు నొక పుత్త్రుండు పుట్టె నది సూచి మిక్కుటంబగు వనటం గుంది సత్యవతి మరల నంబికం గూడుమని వ్యాసుతోఁ జెప్పిన నతం డొడంబడి శయనాగారంబున నెంత నిరీక్షించినఁ దా రాక ప్రేష్యం బంపిన దానితో వ్యాసుండు సంగమింప నది గర్భవతియై సుపుత్రుం గాంచె. ౨౬౯

క. అంబిక కొమరుఁడు దాఁ బిలువంబడె ధృతరాష్ట్రుఁడనుచు నంబాలిక పా
లంబడినవాఁడు పాండుఁ డనంబడె నితరుండు విదురనామము గాంచెన్ ॥ ౨౭౦

వ. ఇది ధృతరాష్ట్ర పాండురాజ విదురుల జన్మక్రమంబని చెప్పిన విని శౌనకాది మహామునులు సంతసించి.

—: స్కంధాంత కృతిపతి సంబోధనము :—

శా. దీర్ఘగ్రంథకృదుత్తమోత్తమకథా దివ్యాంశసారత్రయీ
నిర్ఘోషాంచితభూమిదేవ పరిష న్నిత్యాభిషేకోత్సవాం
తర్ఘర్మేతర వారిపూర పరిపూర్ణప్రాంత పద్మాకరా
నర్ఘార్చావిధపూతభక్తి వినరా, యల్లూరి సోమేశ్వరా ॥ ౨౭౧

స్రగ్విణీవృత్తము. శ్రీకరా, భీకరారిప్రణాశంకరా। స్తోకరాజన్మహాతోక, రాధావరానేక రాజీవపూజైకవిస్తార, సల్లోకమందార, యల్లూరిసోమేశ్వరా.

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్ట కామేశ్వరీపాదారవింద మకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసు వంశ పయఃపారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హరిత గోత్రాలంకార కృష్ణామండల మండనాయ మానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజ మాన, శ్రీవీరప్రతాప కొర్కొండహంవీర రామచంద్ర భూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండల స్థిత, సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదక నియోగభారవ్యవహార, శ్రీ వేంకటేశ్వర వరప్రసాదసంభూతకవిత్వ విద్యావిశేష బాల్యాదిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేకగ్రంథ మతిసార, విబుధ జనకరుణాసంపాదితోభయభాషా పరిచిత ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీ దేవీభాగవతం బను మహా పురాణంబునం బ్రథమస్కంధము.

ప్రథమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము

శ్రీ వనమృదుదళపూజా । సేవనపావన నతాళి చేతోవాంఛా
భావన సస్యప్రావృ । డ్జీవన ధర సంప్రవేశ శ్రీ సోమేశా॥ ౧

వ. అవధరింపుము సూతుం జూచి ఋషు లిట్లనిరి. ౨

—: మత్స్యగంధ్యుత్పత్తి :—

తే.గీ. గర్భహేతుక మాశ్చర్యకరమునైన । నీవు సెప్పినకథ మాకు నిక్కవముగ
నమృతమునుబోలె మధురమై యతిశయిల్లెఁ । గాని సందియములు మాకుఁ గలపు కొన్ని॥ ౩

క. ఆ సత్యవతిని శంతను । డాసం బెండ్లాడి సుతుల నందెనని యుప
న్యాసము సేసితివికదా । వ్యాసుం డెపు డుదయమందె నది యెట్లొడపెఁ॥ ౪

క. వ్యాసుఁడు పుట్టినపిమ్మట । నాసతికిం బెండ్లి యెట్టులయ్యెను శత్రు
త్రాసియగు శంతనునితో । నో సుగుణగణాఢ్య చెప్పు మోపికమీరన్ ॥ ౫

వ. అనిన సూతుండు. ౬

సీ. ఏదేవినామంబు నిచ్ఛతో నుచ్చరించినమాత్ర సంకల్పసిద్ధి యొదవు
ఏపుణ్యవతి కాళ్ళ కెరగినంతనె చతుర్వర్గము ప్రోసగు ననర్గళముఁగ
ఏయమ్మ వాగ్బీజ మెనసి స్మరించినప్పుడే సర్వకామముల్ పూర్తములగు
ఏశక్తిచారిత్ర మెఱిఁగి పఠించిననాఁడె సంసరణార్తి నాశమందు

తే.గీ. నట్టి సర్వేశ్వరికి జగదాదిమూల । జననకారణమూర్తికి జ్ఞానమయికి
సకలసంపత్ప్రదాత్రికిఁ బ్రకృతిభూతి । కేను మ్రొక్కెదఁ జెప్పెద నిటు వినుండు॥ ౭

చ. ఉపరిచరాఖ్యుఁడైన వసు వుత్తముఁ డింద్రుని వేఁడి స్ఫాటికం
బపరిమిత ద్యుతిప్రకటమైన రథంబు గ్రహించి దానిపై

సుపరిగతిం జరించుచు మహోజ్జ్వలుఁడై కడు ధర్మశాలియై
కృపణుఁడుగాక వర్తిలుచుఁ గీర్తివహించె ధరాతలంబునన్ ॥ ౮

ఆ.వె. ఆతనిభార్య గిరిక యా సుందరికి నేగు । రాత్మజులు జనించి రతనివలన
మహిని వేయువేయు మాగాణములకును । పతులఁ జేసెఁ దనదు సుతుల నతఁడు ॥ ౯

క. గిరిక ఋతుస్నాతయగుచు । వరునకుఁ దన వలపుఁ దెలిపి వర్తిల నపుడే
నరపతినిఁ బితరులుం గో । రిరి మృగముల బట్టి సంహరింపు మటంచున్ ॥ ౧౦

ఆ.వె. ఇంతిమాటకేమి సంతోషమందింతుఁ । బితల ననుచు నంత వేటకేగెఁ
జిత్తమెల్ల గిరిక చిన్నారి వగలపై । బత్తి పితరులందుఁ బట్టి యతఁడు ॥ ౧౧

ఆ.వె. ఎంత యడచుకొనిన నింతిమీదఁ వలపు । గంతులిడుచు వచ్చి గొంతు బట్టి
పంతమెసఁగ భూమికాంతుని రేతస్సు । వింతమీఱఁ గ్రింద విడువఁజేసె॥ ౧౨

సీ. అంతట రాజస్యుఁ డావీర్యమునుజూచి యిది వృథాభూతమై యిచటఁ బడియె
నయ్యయో ప్రేయసి కంపిన బాగంచు మదినెంచి మఱ్ఱాకు మడఁచి కుట్టి
యందుంచి వెంటనే యచటఁ దాఁ గాంచిన డేగను బిల్చి యో డేగ నీవు
వేగమ చని నాదు వెలదికి నిది యిమ్మటంచు దెల్పిన డేగ యమ్మహీశు

తే.గీ. వచనమును విని పుటికను పట్టి ముక్కు । నందు గట్టిగఁ బొసఁగించి యరుగుచుండ
ఖగమొకటి దాకి పోరుచో గ్రమ్మపట్ట । పుటిక యమునానదిం గూలి బుటుకుమనియె॥ ౧౩

సీ. ఆవేళ నద్రికయను నొక్క యచ్చర యమునలో నొక్క ధరామరుండు
సంధ్యవార్వగజూచి స్మరబాణవిద్ధయై జలకేళిలోనుండి సరగవచ్చి
బ్రాహ్మణుపాదంబు బట్ట నాతడు చూచి కోపించి పోపొమ్ము కోమలాంగి
ఆడుచేపవు గమ్మటంచు శపించిన నట్లయి నీరంబులందు నుండి

తే.గీ. పసువు వీర్యంబు మ్రింగి తా వర్తిలంగ । బల్లెవాఁ డొక్కఁడాచేప బట్టి పొట్ట
చింపినం బుట్టి రిరువురు చిన్నబిడ్డ । లొకటి మగవాఁడు మఱియొక్క టువిదయయ్యె॥ ౧౪

క. అది చూచి మత్స్యజీవియు । మది నాశ్చర్యంబు నొంది మనుజేశున కి
చ్చెదనంచు దాశనృపతికి । నెదుట నిడిన నతఁడు మెచ్చి యింటం బెనిచెన్ ॥ ౧౫

క. మగవానికి మత్స్యుండనఁ । దగు నామమునిచ్చె వాఁడు ధర్మపరుండై
జగమున వసుతుల్యుండై । నెగడెను రాజగుచు సౌఖ్యనిరతి నతండున్ ॥ ౧౬

ఉ. ఆఁదట మత్స్యగంధియను నాఖ్యను గంధముచేత బూనె మ
త్స్యోదరియంచు జన్మమున నొప్పె వసుందును గాళికాఖ్య సు
శ్రీదముగాఁగ వేగ జలజీవికి నిచ్చుట గాళిపేరు సం
పాదితమయ్యె నిట్లు నిరపాయతఁ గన్యయుఁ బెంపగాబడెన్ ॥ ౧౭

వ. అని సూతుండు చెప్పిన విని యాశ్చర్యమగ్నులై శౌనకాదు లిట్లనిరి. ౧౮

తే.గీ. అచ్చరవెలంది మునిశాపమంది యాఁడు । చేపయై మత్స్యజీవనుచేతఁ జచ్చె
ననుచు జెప్పితి వద్ది యేమాయెఁ బిదప । స్వర్గమునకేగెనా? శాపశాంతి గలిగి ॥ ౧౯

వ. అని యడిగిన విని సూతుం డిట్లనియె. ౨౦

క. శాపానంతరమున న । చ్చేపపడఁతి మునిని వేఁడ శీతలుఁడై యో
చేపా! మానవు లిరుపురు । నీపొట్టం బుట్టఁ గలుగు నిజరూపమొగిన్ ॥ ౨౧

వ. అని యానతిచ్చిన మునివాక్యంబు క్రమంబున పుత్త్రీపుత్త్రీ జననానంతరంబది మరల
నచ్చరయై స్వర్గంబునం బ్రవేశించెనని చెప్పి మఱియు. ౨౨

ఆ.వె. మత్స్యగంధి పాల్యమానయై యా దాశ । రాజుగేహమందు రమ్యరూప
గుణగణాఢ్యయగుచు మణిబోలె నాదర । ణీయయయ్యె నెల్ల నియతులందు ॥ ౨౩

సుగంధి. ధీరుఁడై పరాశరుండు తీర్థయాత్రఁ బోవుచో
సూరజానదీతటంబు జూచి యందునిల్చి తాఁ
జేరియప్డు భోజనంబుసేయు దాశభూపతిన్
గోరెఁ దన్ను నన్యపారగు న్నొనర్పుమం చొగిన్ ॥ ౨౪

వ. అనిన విని తాను భోజనంబుసేయు కతంబున. ౨౫

క. దాశపతి హర్షమొనయ బ । రాశరమునిఁ జెప్పనిడి కరము వేడుక ఛా
యేశసుతం దాటింపు ని । శేశానన యంచు నానతిచ్చెను సుతకున్ ॥ ౨౬

తే.గీ. తండ్రిమాటను దలమోచి దాశకన్య । యమికులోడుపు నుడుపంబునందు నిడుక
యమున దాటింపుచుండంగ నతిపయోడలి । కాంతిఁ గనుగొని దైవయోగమున నతడు ॥ ౨౭

సీ. పూతమంకెనమొగ్గ పోలికనున్నదీ మోవి నే కలువాయి ముద్దులిడునొ
తెల్లఁదామరతూండ్ల తీరుననున్న యీ చేతు లేమలినాంగు చెట్టబట్టునొ
పలుచని యపరంజి పసిడిరేకులవంటి చెక్కు లేపలుగాకి నొక్కఁగలఁడొ
చిన్నారి యెలమావి చిగురాకువంటి యీ యడుగు లేమ్రుక్కడి యంటగలఁడొ

తే.గీ. చక్కదనమెంత హొయలెంత జగులెంత । జాణతనమెంత యీ కన్నెసాటి యున్నె
యేజగానను గాన నీయోజ గాన । దీని నంటెద ననుచు నుద్రేకియగుచు ॥ ౨౮

క. వలపులఁజేఁడు పరాశరు । తలపు తలుపుఁ బగులనేయఁ దనువునఁ బులకల్
మొలవఁగఁ దన వలచేతన్ । వెలఁదుక వలపలికరంబు విడువక పట్టెన్ ॥ ౨౯

వ. అంత ౩౦

ఉ. గడ్డము సూచియో జడలు గన్గొనియో నిడుగాళ్లు సూచియో
దొడ్డవిభూతిపూత పులిత్రోళ్ళను జూచియొ పట్టియున్న మేల్
బుడ్డిని గబ్బునుం గనియొ పూవిలుకానికి లోఁగి పల్లెరా
బిడ్డ యొకింత సిగ్గుపడి మెల్లన నవ్వుచు ముద్దుముద్దుగాన్ ॥ ౩౧

సుగంధి. దొడ్డజాతి సుశ్రుతవ్రతుండ వీవు సూడగా
నడ్డుగాన వవ్వసిష్ఠు నన్వయంబు నీదగా
మడ్డిమేను చేపకంపు మంచిదంచు నెంచితే
యెడ్డెదాన నన్నుఁబట్ట నేఁటికిం బరాశరా ॥ ౩౨

తే.గీ. బ్రాహ్మణకులంబు నీది నేఁ బల్లెదాన । వేదవిదుఁడవు శాస్త్రార్థవేత్త వీవు
తప్పుతడిక లిల్లిబిల్లి యీ తెప్పపాట । లాలకింపఁగ మనసాయెనా ? మునీంద్ర ॥ ౩౩

క. ఎన్నఁడు నిటువంటిది నేఁ । గన్నది విన్నదియు గాదు కడునీచము నా
యున్నయునికి బ్రాహ్మణుఁడవు । నన్ను స్పృశించెద విది తగునా నీకిచటన్ ॥ ౩౪

వ. అనియిట్లు పలుకుచున్న యమ్మిటారిపలుకులు విని యంతకంతకు మోహంబగ్గలంబై యమ్మునికులసార్వభౌముండు చేతోజాతయాతనాతిభీతిం బరవశుండై యన్నాతి కరంబు విడువకయు తటుక్కునం బడిన నదీజలంబుల మునుంగుదుమో యని బెదరి యదరిపడి యద్దాశయువతి గడగడ వడంకుచు నతనితో నిట్లనియె. ౩౫

మ. సరియే మంచిది నీ ప్రయత్నమునకున్ శంకింతు నామేని కం
పరియా నిందున కేమి సేయగలవో యన్న న్మునీంద్రుండు వి
స్ఫురణంబైన నిజప్రభావమున గప్పూరంపుఁదావుల్ దిశల్
గరవ న్యోజనగంధిఁ జేసె నపుడే కళ్యాణియున్ రంజిలెన్ ॥ ౩౬

క. వనితారత్నంబును యో । జనగంధిజేసి దాని శయమును మరలం
దనచేతఁ బట్టి పలికెన్ । వనజేక్షణ నీవు సత్యవతి విఁక నంచున్ ॥ ౩౭

క. ఇదెకొ సమయంబని తా । మదిఁ దత్తరపడుచునున్న మౌనిని గని యా
ముదిత పలికె నో బ్రాహ్మణ । యదనా యిది పగలు చూతు రప్పయు నితరుల్ ॥ ౩౮

ఉ. రాతిరివచ్చుదాఁక మునిరాజ తొలంగుము పాశవక్రియల్
సేత యధర్మమౌ తగదు చీకటి మే లిది నమ్ముమన్న న
త్యాతురుఁడైన బాపఁడు రయంబున మంచును గల్గజేసి యో
నాతి యిఁకేల జాల మన నవ్వి పరాశరుఁ జూచి యిట్లనెన్ ॥ ౩౯

ఉ. మంచిది తాపసేంద్ర యొక మాటను జెప్పెద నాలకింపు మీ
మంచున నన్నుఁగూడి నిజమార్గము పట్టుదు రీరు మీ రమో

ఘాంచితవీర్యు లట్లగుట నాఁడట గర్భముఁ దాల్తు నేను నే
మంచు వచింతు దండ్రికి నయప్రణయ ప్రియ దారి చూపుమా ॥ ౪౦

వ. అనిన పరాశరుండు. ౪౧

ఆ.వె. నన్నుఁగూడినందున నన్యకాత్వంబు । నీకు బోవదింక నీకు వలయు
వరము గోరు మదియు సరగున నిచ్చెద । ననిన సత్యవతియు ననుమతించి ॥ ౪౨

క. తలిదండ్రులు కన్నెననుచు । దలఁపవలయు నిన్నుఁబోలు తనయుండును గా
వలయును మేన సుగంధము । నిలుపవలయు జవ్వనము గునియవలయుసుమీ ॥ ౪౩

వ. అనిన సంతసించి పరాశరుండు. ౪౪

క. నారాయణు నంశంబున । ధీరుండగు కొడుకు బుట్టు తెలవా నీకున్
వేఱొకటి చింతసేయకు । మారయుమీ నీకుమారు ననఘమతిని గాన్ ॥ ౪౫

తే.గీ. కన్నె యేనాఁడు నెఱుగని కామమొదవె । నాకు నీమీఁద నచ్చరనాతి గాంచి
కోఁతిగా నెంచితిని మున్ను కుసుమశరుఁడు । నేఁడు నామీద దండెత్తె నిన్నుఁగూర్ప॥ ౪౬

క. నీకుం గలిగెడి కొమరుఁడు । లోకైకనుతుండు నిశ్చలుఁడుసుమ్మీ సువి
ఖ్యాతుఁడు వేదవిభాగ ని । రాకులుఁడు పురాణకర్త యగు నో ముగుదా॥ ౪౭

క. ఆ నెలఁత నూరడించి య । నూనామోదమున యమున యుదకంబుల దా
స్నానంబు సేసి చనియెన్ । మౌనీంద్రుఁడు గర్భమపుడు మానిని కయ్యెన్ ॥ ౪౮

ఆ.వె. గర్భమైన యేఁడు గడియలలోననే । కొడుకు పుట్టె మన్మథుఁడో యనంగ
పుట్టినపుడె తల్లిమొగ మట్టె తాఁ గని । యిట్టులనియెఁ దేనె లుట్టిపడఁగ ॥ ౪౯

చ. తపమున కేనుఁ బోయెదను తల్లి సుఖంబున నింద యుండుమీ
కపటుఁడగాను నీకు నొక కార్యము గల్గిన నన్ దలంపుమీ
యపుడె బిరాన వచ్చెద నటంచుఁ జనెన్ దదనంతరంబ యా
త్మపితృగృహంబు సేరె వనితామణి నిర్మలమానసంబుతోన్ ॥ ౫౦

ఆ.వె. ద్వీపమందుఁ బడుట ద్వైపాయనుండయ్యె । కృష్ణకళను బుట్టి కృష్ణుఁడయ్యె
నందువలనఁగాదె నతఁ డెల్లఁదీర్థముల్ । శీఘ్రమే చరించెఁ జేసెఁ దపము ॥ ౫౧

క. ఈమాడ్కిని సత్యవతీ । భామామణికిని జనించి వ్యాసుండు కలి
వ్యామోహితులం బ్రోవ ద । యామయుఁడై సంహితల నయంబుగఁ జేసెన్ ॥ ౫౨

క. భారతముఁ జేసి శిష్యుల । కారూఢిం గ్రమముదప్ప కధ్యయనము నిం
పారఁగ జేయించెను సువి । శారదుడై శ్రుతివిభాగసరణిఁ దలిర్చెన్ ॥ ౫౩

వ. మఱియు వ్యాసునొద్ద నధ్యయనంబు సేసినవారిలో ముఖ్యులయినవారు సుమంతుండును, జైమినియును, పైలుండును, వైశంపాయనుండును, నసితుండును, దేవలుండును, నిజకుమారుండగు శుకుండును నై యుండిరని సూతుండు మఱియు ఋషుల కిట్లనియె. ౫౪

సీ. వ్యాసుండు దా సత్యవతికి జన్మించిన విధమెల్ల మీరలు వింటిరికద
సంభవంబును మీరు సంశయింపఁగరాదు గొప్పవారలయందు గుణము లెన్న
వలయును దోషముల్ వర్ణించుట యఘంబు మొదల పరాశరు పుట్టినట్టి
బోఁటి శంతనుభార్య యౌటను ధర్మంబుకానట్లు తోఁచినగాని దైవ

తే గీ. యోగమందదుగా మన యూహలకును । కాన నీ పుణ్యచరితంబు పూని విన్న
సకలపాపంబులు దొలంగు సౌఖ్యమొదవు । దుర్గతులుదూలుఁ బుణ్యంబు తోడదిరుగు ॥ ౫౫

—: గంగాశాపప్రాప్త్యాది కథనము. :—

వ. అని చెప్పిన సూతుం గాంచి ఋషు లిట్లనిరి. ౫౬

ఆ.వె. అమితతేజుడైన వ్యాసుని పుట్టువు । సత్యవతి చరిత్ర సత్యఫణితి
వింటి మేము మిగుల వీనులు దనియఁగా । నయిన నొక్క సందియంబు గలదు ॥ ౫౭

వ. అది యెద్ది యనిన. ౫౮

క. ఏపేరుగలది సత్యవ । తీ పుణ్యవతికినిఁ దల్లి తెలుపు మెటుల న
య్యాపగ శంతనుఁ గూడెౘ । బాపరహిత భీష్ము డెట్లు వసుసుతుఁ డాయెౘ ॥ ౫౯

క. శంతనుని మొదటఁ గలసిన । కాంత యెవతె భీష్ముఁ డేల కాంక్షలుడిగె భూ
కాంతలపై జ్యేష్ఠుండై । సంతతసముదారకీర్తిశాలియు నయ్యెన్ ॥ ౬౦

క. మృతుఁడగు విచిత్రవీర్యుని । సతి ధర్మవిదుండు వేదసారజ్ఞుడు స
న్మతి యెట్టులఁగూడెన్ ఫ । లగ్రత నెట్టులఁ గుండ గోళకులఁ గల్గించెన్ ॥ ౬౧

తే.గీ. తెలుపు మిదియెల్ల మునినాథ తేటపడఁగ । ననిన విని సూతుఁ డిట్లను నయ్యలార
కలఁడు తొల్లి మహాభిషుం డలఘుకీర్తి । పరమధర్మాత్ముఁ డిక్ష్వాకువంశజుండు ॥ ౬౨

క. వేయశ్వమేధములు సు । మ్మీ యాతఁడు నూరు వాజపేయంబులు సు
మ్మీ యొనరించెను సురగణ । నాయకు నలరించి యేగె నాకంబునకున్ ॥ ౬౩

క. ప్రకటయశుండగు నాతం । డొకనాడు వెసం బితామహాని పురికేగెౘ
సకల సురవరులు తత్సే । వకుఁ జని రత్తరిని గంగ వచ్చె నచటికిన్ ॥ ౬౪

తే.గీ. ప్రబలవాతంబు పొడమి యా బ్రహ్మయిల్లు।దూగియాడంగ విబుధు లధోముఖులయి
యుండ నిశ్శంకత మహాభిషుండు గంగ । వలచె గంగయు నాతని వలచి చూచె ॥ ౬౫

తే.గీ. బ్రహ్మ వారల యిరువుర పాటు చూచి । మిగులఁగోపించి పుట్టుండు మీరు భువిని
పుణ్యవశమున దివికి రాఁ బొసఁగు మీకుఁ । బొందుపొందని శపియింపఁ బొక్కి-పొక్కి ॥

క. మనసులు చెడి బ్రహ్మాంతిక । మును విడిచిరి వారు రాజు పుణ్యులు రిపుసూ
దనులయిన నృపులఁ బురుకుల । జుని దన పితయౌఁ బ్రతీపుఁ జొప్పడఁ దలచెన్ ॥ ౬౩

క. ఆసమయంబున నిజభా । ర్యాసహితులగుచును వసువు లతిమోదమునన్
భాసిలిరి వసిష్ఠాశ్రమ । వాసులగుచు నిజమనోభివాంఛలకొలదిన్ ॥ ౬౮

సీ. వారిలో ద్యోర్నామ వసువు నతనిభార్య । ప్రేమ నీక్షించి యో ప్రియుఁడ చూడు
మా ధేను వెవ్వరి దది మనోహరరూప । మున నొప్పు చెప్పవే యనిన నతఁడు
వనితరో యిది వసిష్ఠునియావు దీనిపాల్ । చవిగొన్న పురుషులు సతులును నయు
తాయువులగుచు నిరంతర యౌవనాం । గు లగుదురని చెప్పఁ గోమలాంగి

తే.గీ. ధరణియందు సుశీనరు తరుణి నాకు । సఖి యిది శుభాంగి కావున సరగ నీవు
మాడతోఁగూడ ధేనువుఁ బూర్ణరీలఁ । గొంచురమ్మిక నా చెలికొఱకు ననిన ॥ ౬౯

వ. పరమతపోనిధియును శాంతుఁడు నగు వసిష్ఠుని నందినీధేనువు నపహరించి పృథ్వాది వసువులంగూడి ద్యోర్నామవసువు చనిన నప్పరమతపస్వి యాశ్రమంబునకు వచ్చి ధేనువుం గానక చింతిల్లి యనేక దుర్గమారణ్యంబులు వెదకి వెదకి వేసారి దివ్యజ్ఞానంబున వసువు లపహరించిరని యెఱింగి కోపించి మీరు మానవజన్మంబు లెత్తుదురుగాత యని శపించిన నది విని వసువులు వసిష్ఠుకడకుం జని శరణుఁజొచ్చి శాపమోక్షంబు వేడిన నతండు దయార్ద్రహృదయుండై మీలోఁ బృథ్వాదులగు నేడ్వురును గ్రమక్రమంబున నొక్కొక్క వత్సరంబున నొక్కరుగా నేడువత్సరంబులలో శాపంబుఁ దొలంగిన వారగుదురు. నందినిం జేతులార దొంగిలించిన ద్యోర్నామునండు దీర్ఘకాలంబు మానుష దేహంబున నుండునని నుడివిన విని పృథ్వాదులగు వసువులు మార్గంబునం బోవుచుండ నంతకుమున్న బ్రహ్మచే శప్తయై దుఃఖంబున భూలోకంబున కరుగుచున్న గంగం గాంచి తారును దీనాననులయి యిట్లనిరి. ౭౦

ఉ. గంగ దయారసంబు వెలగంగను మమ్ముల మానుషత్వమే
గంగ నుపాయమొండు కలుగంగ దలంచితి మీవు భూమికే
గం గని శంతనుం గలయగం గని పుట్టుదు మేము నీకు వే
గం గడుపాసఁ బుచ్చి తొలగంగ జలంబుల ద్రోయుమీ మమున్ ॥ ౭౧

క. అందున మేము కృతార్థత । నొంది సురాలయము మరల నొందుదు మనినన్
మందాకిని యందునకు న । మందానందంబుఁ బొందె మరలిరి వారల్ ॥ ౭౨

ఆ.వె. మున్ను బ్రహ్మశాపమున మహాభిషుడు దాఁ । బుట్టెనొగిఁ బ్రతీప భూమిపతికి
శంతనుండటంచు జనులెల్లఁ బిలువంగ । నధిక ధర్మశాలి యయ్యె నతఁడు ॥ ౪౩

క. తివిరి ప్రతీప మహీపతి । రవి కర్ఘ్యం బిచ్చునపుడు రమణి యొకతె యం
బువులందు జనించి నిజో । రువునం గూర్చుండ నతఁ డురుభ్రాంతి మెయిన్ ॥ ౪౪

తే.గీ. ఓసి యెక్కడిదాన వీ వొక్కనాడు । నెరుగనైతిని యిట్లు నా కెదుకసేయ
కేల తొడకెక్కితివి చూడ నింత వింత । గలదె యింతులచేష్ట లిక్కరణినుండు ॥ ౪౫

క. అనిన విని యవ్విలాసిని । జనానాథా యింతి యూరుసంస్థిత యగుచే
పని కనుగొంటివి వలచితి । ననుకొనుమా యేల నీకు ననుమాన మిఁకన్ ॥ ౪౬

వ. అనిన రా జిట్లనియె. ౪౭

చ. విను మిటు సుందరీ యితరభీరువులం గొననొల్ల నేను నీ
వును గుడియూరువుం దొలఁగ వొప్పనుఁ గోడలు బిడ్డ లెంతయున్
జనువుననుండుచో టదియ చాన మదీయసుతుండు నీకునుం
బెనిమిటి గాఁగలండు చనుమీ యన గంగయు నేగె నాదటన్ ॥ ౪౮

ఆ.వె. కొంతకాలమునకుఁ గొమరుండు శంతనుండుకుక్కుమై వయోమహోజ్జ్వలుండు
గాఁగఁ జూచి రాజు కడుపేడ్కఁ దాఁ దపం । బునకుఁ బోవఁదలఁచి పుత్త్రిజూచి ॥ ౪౯

క. మునుపటి గంగాగమనం । బు నుదంతంబెల్లఁ జెప్పి పుత్త్రక నీవా
వనజాక్షిని నీవెవ్వతె । వని యడుగక నిన్నుఁ జేరినంతన కొనుమీ ॥ ౫౦

ఆ.వె. దాని ధర్మపత్నిగా నేలి సుఖియింపుమనుచుఁ జెప్పి యడవి కరిగి యతఁడు
ధృతినిఁ బరమశక్తి దివ్యకారుణ్యంబు । వలన స్వర్గసుఖము వడసె నంత ॥ ౫౧

క. శంతనుఁడును రాజ్యం బ । త్యంత నయోన్నతినిఁ జేయు చఖిల జగద్వి
శ్రాంతయశుండై మించెన్ । సంతతభాస్వత్ప్రతాపశాలిత్వమునన్ ॥ ౫౨

—: గాంగేయోత్పత్తి :—

వ. అని మఱియు సూతుం డిట్లనియె. ౫౩

ద్విపద. ఆ ప్రతీపుఁడు దివం బందినవెనుక, స్వప్రతాపము పేర్మి శంతను నృపతి
దివిజ గంగానదీ తీరంబునందు, గవయ గండకమృగాకలితమై యొప్పు
నడవికి వేటకై యరిగి యందుండి విడువక తనతండ్రి వివరించినట్టి
రూపయౌవనముల రూఢిఁ జెన్నొందు, నాపె సాక్షాల్లక్ష్మి యనఁగఁ జూపట్టె ॥ ౫౪

వ. చూచి ౫౫

మ. మెఱుపా యేమిది । కాదు కాదు చదల న్మేఘంబులే లేవు; బం
గరుసీరా యిది । కాదు కాదు కొలుముల్ కాఱుల్ కనన్ రావు; చం
దురురేకా యిది । కాదు కాదు దిననాథుం డెక్కె నట్టాకసం
బెఱుగం జాలకయుంటిఁగాక నవలాయే సందియం బేటికిన్ ॥ ౧౬

శా. ఔరా దీని యొయారమేమి వగలే మాహా సుధాంధోజగ
న్నారీరత్నమొ కిన్నరీమణియొ గంధర్వాంగనారత్నమో
యేరీ మధ్యమలోకమందు సరివా రీకన్నెకుం గల్గిరో
లేరో భోగవతీపురంబునఁ గన ల్లీలాకలాపంబులన్ ॥ ౧౭

క. ఎవ్వతెయో యిది యీయెల । జవ్వనమే మిట్టు లొంటి సాహసమునఁ దా
నివ్వనిఁ జొఱఁగతమేమో । నవ్విన గలగలని జారు నవరత్నంబుల్॥ ౧౮

చ. అడిగెదఁగాక దీని నని యంగము గంపిల నోట నాల్కయున్
దడబడ గ్రుక్కఁద్రిప్పుచుఁ బదంపడి మ్రాన్పడి చూచిచూచి యా
యొడయఁడు నత్తినత్తి సరియో సరికాదొ యటంచు నెంచుచున్
వెడవెడబాస నీనినిని వెవ్వవవత్తెవటంచుఁ బల్కుచున్ ॥ ౧౯

క. నీముద్దునగవు సూచిన । నామీదను బ్రీతిగల్గు నటనయ తోచెన్
లేమా నను బెండ్లాడుము । లేమా యిలనొఱుము నిలుపలే మాన లిఁకన్ ॥ ౨౦

వ. ఇట్లు పలికెనని చెప్పి సూతుండు. ౨౧

క. అది గంగ యనుచు భూపతి । మది నెరుగడుగాని యెఱుఁగు మానిని యీతం
డదిర మహాభిషుఁ డీగతి । నుదయించెన్ శంతనుఁడయి యుర్వి నటంచున్॥ ౨౨

వ. ఇట్లెరింగి. ౨౩

చ. మదవతి రాజుఁజూచి మధుమాధురి బోపగ నల్లనవ్వుచున్
బెదవిఁ గదల్పుచున్ దనదు ప్రేమ బయల్పడఁజేయుచు న్పదిన్
బదిగ నిజాంగకంబులను భావము లుప్పతిలంగఁ బల్కె నొం
పొదవెడి నిన్బ్రితిపతనయుండ పటంచు నెఱుంగుదున్ నృపా ! ౨౪

క. నవమన్మథ నిను గని యే । నవలా మదనాశుగముల నలిబిలిగా దీ
భువిలోన నేనునట్లయి । వివరించెద నాదు నియమవృత్తులు నృపతీ ॥ ౨౫

తే.గీ. నేనుజెప్పినపని యెపుడు నీవుసేయ । వపుడు నే నిన్ను విడిచెద నృపవరేణ్య!
ఇదియె నాసమయము దీని కియ్యకొనిన । నేను నీదాన నిఁక ననుమానమేల ॥ ౨౬

వ. ఇట్లు పలికి వసువులకోరికయుం దనలోఁ దలపోసి తనసమయంబునకు రాజు నియ్య కోలుం దెలిసి మనుష్యరూపంబున రాజుం బతింజేసికొని గంగ నిజమందిరంబునకుఁ బ్రవేశించెనంత. ౯౭

క. నానామణిమయసు హర్మ్య। వానిక విభుఁడును బులోమతనయయుబలె నా భూరిమణుండును రమణియు। హారక్రీడలను మరులు మఱిఁగిరి ప్రీతిన్ ॥ ౯౮

ఆ.వె. కడుపువాల్చి గంగ కడు నిర్దయాపర। యగుచు గన్నబిడ్డ నంబువులను మునిచి నిట్టు లేడ్వురిను జేసె వసువులే। వారు కాన పూర్వవరమువలన ॥ ౯౯

తే.గీ. ఇట్లుచేసిన వగచి మహీశ్వరుండు। బిడ్డలేడ్వురు చని రీ వివేకహీన క్రూరకృత్యంబువలన నా కులము నిలుచు। దారి యిఁక నేది యెవ్వరి మూలవాడ॥ ౧౦౦

తే.గీ. వినుమువగర్చు మిన్ను మీ యుంతి దాల్చె। నెట్టులైనను గానిమ్ము గట్టువాయి యేమిచేసిన చేయుమ మ్మిమ్ముకుసిరిచ। పట్టి బ్రతికింతు నతినొక్క నెట్టునెట్టి॥ ౧౦౧

క. అని చెంచుచు బిట్టువలుచ। మనుజేశుం డుండె నంత మానిని గర్భం బున బుట్టె వసిష్టుని గో। పను బ్రయిచ్చిలినట్టి వసువు బుడుతం డగుచున్ ॥ ౧౦౨

ఆ.వె. వుట్టినట్టి సుతునిఁ బురటింటిలోఁజూచి। పాపురాలు వీనిఁ బట్టి చంపు నకట యనుచు భార్య యడుగులపైబడి। వగపుమీర దీనవచనములను ॥ ౧౦౩

మత్తకోకిల. నీలకుంతల నీకు దాసుఁడ నేడు దోసిలియొగ్గితిన్
జాలిలేక జలంబులో సుత సప్తకంబును ద్రోచితి
వేల కావ్వెద వష్టమార్భకు నింత నిర్దయురాలపై
పాలపాపఁడు వీఁడు చేసిన పాపమేమి వచింపుమా ॥ ౧౦౪

క. అని పలుకుచున్న రాజు వచనములు విన కతివ బిడ్డఁ జంక నిడి వెసన్ గొనిపోవుచుండగ నెమ్మోముని నరపతు డనియె ముగులఁ గుపితుం డగుచున్ ॥ ౧౦౫

తే.గీ. ఓసి పాపిష్ఠురాల నీ యుల్లమునకు। నల్లడాయియె నరిపోల్పఁ జెల్లఁగాక కులమునిలిపెడి నాముద్దు కొమరు నిచట। పైచి నీ యిచ్చకొలఁదిని లేచిపొమ్ము॥ ౧౦౬

వ. అనిన నయ్యువతి రాజుంజూచి యో నర్పాంనహావల్లభా నేను గంగను. దేవకార్యార్థంబు మనుష్యశరీరంబుతో వచ్చి భూలోకంబున నిన్నుఁ గలిసితి. నాకు జన్మించిన వారు వసిష్ఠశప్తులగు వసువులు; అందేడ్వురు మత్కృతంబగు జలపాతంబునం జేసి, ముక్తులయిరి; యీతండు నీకుం గొడుకు గాఁగలవాడని జెప్పి మఱియు.

ఆ.వె. తల్లి వెఱపవలయుఁ బిల్లల నడిగాన। విమలవృత్తితోడ వీని బెంచి చదువు గఱపఁజేసి సాముసు జెప్పించి। యౌవనమున నీకు నప్పగింతు ॥ ౧౦౭

క. మనమునఁ గోపింపకు నేఁ । బనివినియెద నను చు సమయపక్కినిఁ జనఁగా
మనుజేశుఁడు దుఃఖితుఁడయి । చని రాజ్యము సేయుచుండె జగము పొగడఁగన్॥ ౧౦౯

ఆ.వె. అంతఁ గొంతకాల మరుగంగ నొకనాడు । వేటతమక మాత్మ వేగిరింప
విబుధనది తటమున విపినంబులోఁ జేరి । స్తోకజలను గంగ జూచి యపుడు॥ ౧౧౦

క. వింతపడియుండఁగా నా చెంతను శరములును విల్లు చేఁబూని పటు
స్వాంతుఁడయి యాడు నొక ధీమంతునిఁ గని కొడుకటంచు మది నెఱుఁగ కొగిన్ ॥

ఆ.వె. ఓమహాకుమార యో మన్మథాకార । శరశరాసనప్రచారధీర
చిన్నబిడ్డ నిన్ను గన్నవా రెవ్వరో । తెలుపుమయ్య ప్రీతిఁ గొలుపుమయ్య॥ ౧౧౨

వ. అనిన విని యబ్బాలుం డేమియుం బలుకక శరశరాసనంబు లచ్చటన విడచి సాంద్ర
తర వృక్షపఙ్క్తివలన మఱగి చనియె నంత రాజును మిగుల చింతాక్రాంతుండై
యుండం జూచి దివ్యనది తొల్లింటి మానుషవేషంబున జనపాలు నెదుటం బడినం
జూచి గంగయని యెఱింగి యాబిడ్డఁ డెవం డిక్కడ నుండఁ గతంబేమి యని యడిగిన
గంగాదేవి యిట్లనియె. ౧౧౩

క. ఈబిడ్డడు నీబిడ్డడు । నేఁ బట్టిననాడు పుట్టె నేసీతని గా
రాబమునఁ బెంచితిని విద్యాబుద్ధులు వీని కొదవె నార్యులవలనన్ ॥ ౧౧౪

క. నీ సుతునిం గొనిపొమ్ము మహాసుఖమునునుండు మింక ననిపల్కఁగ నా
రాసుతుఁడు హస్తిపురికిం । జేసెఁ బ్రయాణంబు సుతునిఁ జేకొని కడఁకన్ ॥ ౧౧౫

చ. గజపురికేగి శంతనుడు కార్యమెఱింగి ధరాసురోత్తము
వ్రజమును బిల్వనంపి శుభవాసరలగ్నము లొప్పఁ జూచి ఘూ
ర్ప్రజలు నుతింప దివ్యనదిపావని కిచ్చెను యౌవరాజ్యమున్
గజిబిజిలేక యేలెను జగంబును ధర్మముఁ దప్ప కెంతయున్ ॥ ౧౧౬

వ. అని చెప్పి మఱియు సూతుండు మునులారా ! గాంగేయోత్పత్తియు గంగావతరణం
బును వసుసంభవంబును వ్యాసునివలన విన్న తెఱంగున మీకు వివరించితినని చెప్పిన
విని శౌనకాదులు సూతుంగాంచి, యయ్యా మాపేడినకొలంది నెల్లయుదంతంబులు
సవిస్తరంబుగా నానతిచ్చితిరి. యోజనగంధి శంతనున కెట్లు ప్రాప్తించెనో వినవలఁతు
మనిన సూతుం డిట్లనియె. ౧౧౭

—: సత్యవతీ శంతను సంవాదము. :—

ఉ. ధర్మపరుండు శంతనుఁడు దా మృగయార్థ మరణ్యభూమికిన్
దుర్మద భల్లుకేభకిటి ధూనన కృత్యమునం బ్రజావళీ

శర్మకరుండనౌదునని చారుశరాసశరాశితో లస
ద్వర్మము దాల్చి యేగెఁ బరివారముఁగూడి పటుప్రతాపుఁడై ॥ ౧౧౮

క. రురుకరి భల్లుకగండక । హరికిరిశార్దూల వృకహయారిముఖపరం
పరఁ దునుముచుఁ గాళిందీ । వరతటముంజేరి యచట వసియింపంగన్॥ ౧౧౯

చ. గమగమఁ జుట్టుప్రక్కలను గమ్మనితావులు గ్రమ్మి నాసికా
గ్రమునకువచ్చి తోన వివరంబులఁజొచ్చి నిమేషవృత్తి చెం
దమునకుఁ బ్రీతినిచ్చిన నతండు వితాకున నెల్ల దిక్కులన్
నెమకుచుఁ దద్గుణిన్ దెలియ నేరక యెంతయు భ్రాంతచిత్తుఁడై ॥ ౧౨౦

సీ. కస్తూరి గంధంబు కాఁబోలునందమా గంబూరవాసన గలదు కొంత
కలువపూవుల తావి కాఁబోలునందమా కమలంబుల వలపు కలదు కొంత
కనకంపు గమగమల్ కాఁబోలునందమా కల్వంబు ఘుమఘుమల్ కలవు కొంత
ఘనసాంకవము గబ్బు కాఁబోలునందమా లలిచందనపుఁగంపు కలదు కొంత

తే.గీ. ఎయ్యది దలంప నయ్యదే యిందుఁ దోచు । నరయ సద్గంధ సర్వస్వహారియైన
వస్తువెయ్యెడఁ గాన నీ వసుధలోనఁ । గలదని గణింప నది యెంత వెలదియొక్కొ॥ ౧౨౧

తే.గీ. అనుచుఁ జనిచని ముందట నవనివిభుఁడు । రమ్యతరగాత్రి శృంగారరసవిధాత్రి
లోచనానందకర్త్రి శోభాచమత్కృ।యాదిభర్త్రి నొకర్తుక నతఁడుగాంచె ॥ ౧౨౨

తే.గీ. కాంచియచ్చెరువంది భూకాంతుడపుడు స్తంభమునుఁబోలె నొక్కింతఁ దడవు కదల
మెదలఁ జాలకయుండంగ మెయిచెమర్చె । గగురుపాటును దడబాటు గలిగెనంత॥ ౧౨౩

తే.గీ. పదములఁ బదేపదేఁజూచి పైనఁ బైన । నూరువుల నూరువలనులఁ గోరిచూచి
కాంచి గాంచి కుచద్వయి కడలఁ జూపు । లిరుకుసందునఁ గడలలే కీడిగిల్లె॥ ౧౨౪

క. రెప్పార్పక జననాథుం । డొప్పుల కుప్ప యొరపైన హొయలుంగని తాఁ
దెప్పిరిలె నెట్టకేలకు । నప్పా కాముకుల భావ మట్టిదియకదా॥ ౧౨౫

క. అగంధము దానిదికా । సాగరవసనావిభుండు సరగున నెఱిఁగెన్
లోఁ గొన్నవలపు బలిమిన్ । వాఁగన్నియఁజూచి పలికెఁ దత్తరపడుచున్ ॥ ౧౨౬

క. వినుమా యిటుల భవాదృశ । వనజాక్షీప్రాగ భావవతియగు ధరణిన్
నిను నేఁ దత్ప్రతియోగిని । వనుచున్ దలపోయుచుంటి నమమానమునన్ ॥ ౧౨౭

తే.గీ. సారవాసనలెల్ల నీ చక్కనిలచెఁ । గలిగెనిది పూర్వభవవాసనలనుబట్టి
యెపుడు సంసారవాసన లెఱుఁగనట్టు । లున్నదానవు పరికింపఁ జిన్నదాన ॥ ౧౨౮

ఉ. ఎవ్వతెవీవు నీ వెవని యింట జనించితి వేది కారణం
బివ్వని సంచరింపఁ జెలు లెవ్వరు గానఁగరాని హేతు వే
మవ్వ యెవర్తె తండ్రి యెవఁ డాయెనొ లేదొ వివాహమింతయున్
జివ్వనఁ దెల్పి నామనసు చిక్కను విప్పుము మ్రొక్కెదం జెలీ॥ ౧౨౯

ఉ. నావిని నవ్వి సిగ్గుఁబడి నాతియొకించుక దవ్వునందు దా
భూవిభుమోముఁ జూచి యొక పోలిక వాల్గనులార్చి దేవ దా
శావనిభర్తకూతురఁ దదాజ్ఞ జరించెదఁ గన్య ధర్మ స
ద్భావతఁ; దెప్ప లాగెదను దండ్రి గృహంబున కేగెఁ గావునన్ ॥ ౧౩౦

వ. అని విరమించినఁ గాంతామణిం గాంచి కురుపీరుండు మనోభవుని దారింబడి నిలువలేక యిట్లనియె. ౧౩౧

క. ననుఁ గురువీరుని నీభర్తనుగా గైకోలు సేసి దర్పక శరబా
ధను దీర్పుము దానుఁడ నే । ననుకొనుమీ ధర్మపత్ని పగుమీ నాకున్ ॥ ౧౩౨

క. మును నాకుఁ గల దొకర్తుక । చనియెఁ ననువిడిచి పిడప సతి వేఱొకతెఁ
గనుఁ గొనలేదో ముద్దియ । నినుఁగాంచితి వలపు నిలుపనేరనుజుమ్మీ ॥ ౧౩౩

ఉ. నావిని కన్యకామణి ఘనంబగు సాత్త్వికభావపై ఖరుల్
త్రోవనె రా నెదుర్కొనినఁ దోచియుఁ దోచని యట్లు కొంతసే
పేవిధిఁ బల్కనో యనుచు నెంచి ధృతిం దగఁ గీలుకొల్పి యో
భూవర తండ్రిచాటు పువుబోణిని నన్నడుగంగఁ బాడియే ॥ ౧౩౪

ఉ. ఎల్లిదమైతిగాక నృప యెన్నడెఱుంగవె లోకవార్త నా
యుల్లమునందుఁ గోరిక లెటుండిన నేమి వివాహమైనచో
నల్లుఁడ వంచు మా జనకుఁ డంపిన నీకును ధర్మపత్నిగాఁ
జెల్లునుగాక వేఱొకటి చేసినచో నగుబాటుగాదొకో॥ ౧౩౫

ఉ. నీవును సార్వభౌముఁడవు నీకును నన్నొడఁగూర్ప కింక దా
నే వరు గొప్పవాని గణియించి ననుం బిత ధారవోయునో
భావజసన్నిభాంగ । మన పాలిటి దైవము మంచిదైనచో
ధీవరుడైన దాశనృపతిఁ మనవానిన చేయు నమ్ముమీ ॥ ౧౩౬

ఉ. సిగ్గుచున్నదో మనుజసింహ నినుం గని నప్పుడే యొడల్
గగ్గురుపాటెఁ జెమ్మటలు గ్రమ్మె నయో మదనార్తి కెంతయుఁ
మ్రగ్గినదాన వెక్కసపు మోహమిదెక్కడ దాపురించె నా
యగ్గలమైనదప్పి కధరామృతధార లొసంగి ప్రోవవే ॥ ౧౩౭

క. మాతండ్రి సమ్మతించినఁ । బ్రీతిఁ గళ్యాణమొదవు పిత యొప్పనిచో
భూతలనాథ స్వయంవర । భాతిన్ సమకూర్చుకొనుము పాణిగ్రహమున్ ॥ ౧౩౮

క. విని రాజు దాశునింటికిఁ । జనిన నతఁడు మ్రొక్కి పలికె జననాయక దా
సుని నన్ను ధన్యుఁజేయఁగఁ । జనుదెంచితి వేది సెలవు సరగఁ దెలుపుమీ ॥ ౧౩౯

వ. అనిన జనవల్లభుండు. ౧౪౦

ఆ.వె. దాశవర్య నీదు తనయను నే ధర్మ । పత్నిఁ జేసికొనఁ బ్రయత్నపడితి
నందు కియ్యకొను మనం దాశుఁ డారాజుఁ । జూచి యిట్లు లను నయోచితముగ ॥ ౧౪౧

ఆ.వె. చేయఁ దగిన పనిన చేయవలయుఁ గాక । చేయరానిదెట్లు చేయవచ్చు
నొక్క మాటయున్న దొప్పెదవా నీకుఁ । గూతు నిచ్చుటకును కొఱతలేదు ॥ ౧౪౨

వ. అది యెద్దియనిన. ౧౪౩

క. ఈరమణికి జనియించు కుమారునకున్ రాజ్యమిచ్చి మన్నింపఁ దగున్
వేఱొక్క కుమారకునకు । నీరా దీ సత్యమునకు నియ్యకొనియెదో ॥ ౧౪౪

వ. అనిన విని రాజు గాంగేయు మనంబునం దలంచుకొని యిదియెట్లు సిద్ధింపఁ గలదని చింతాక్రాంతుఁడై గృహంబునకుఁజని నిద్రాహారస్నానపానాదులు వర్జించి కుందు చున్న నది యెఱింగి గాంగేయుండు తండ్రికడ కరిగి. ౧౪౫

ఆ.వె. నిదురలేక కుంద నీకేల నాతండ్రి । ప్రబలుఁడైన యొక్క పగతుచేత
గెలువఁ బడితె వేగఁ దెలుపు మే నిప్డేగి । గడియలోన వాని గర్వమడఁతు ॥ ౧౪౬

క. తనయుఁడు పుట్టుట తండ్రిం । దనియించుట కొఱకుగాదె ధర్మజ్ఞులు చె
ప్పినదది తప్పదు ప్రాగ్భవమునఁజేసిన ఋణముఁ దీర్ప బుత్రుఁడుపుట్టున్ ॥ ౧౪౭

సీ. తండ్రివాక్యమును సత్యముసేయనేకాదె రాముండు ననియె నరణ్యములకు
తండ్రివాక్యమును దాఁ దలమోచియేకాదె పరశురాముఁడు తల్లి నఱికివైచె
తండ్రివాక్యము యథార్థముసేయనేకాదె పృథివి రోహితుఁడు దాఁ గ్రీతుఁడయ్యె
తండ్రిమాటనుదప్ప దగదనికా శునశ్శేఫుండు యూపంబు సేరఁబోయె

తే.గీ. నాదికా దీ శరీరంబు నీద సుమ్ము । ఎందుఁ బంచినఁ బోయెద నేదిసేయు
మనినఁ జేసెదనింక నీ మనమునందుఁ దాపమేటికి శోకింప దగదు తండ్రి ॥ ౧౪౮

ఆ.వె. దేహమస్థిరంబు దేహి దాఁజేసిన । పనులు నిలిచియుండు జనవరేణ్య
చింతఁ దెలుపుమయ్య చేత విల్లమ్ములు । పూని నిర్వహింతు భూమిమెచ్చ ॥ ౧౪౯

వ. అని పలికిన కొడుకుమాటలు విని రాజు లజ్జపడి నాయనా నే నేమనిచెప్పెద నాకు నీవొక్కరుండవ కుమారుండవైతివి నా జీవితంబు వ్యర్థంబుగదా నీకుఁ గీడుకల్గెనేని

నాకుం గతియెద్దియని వగచుచుంటి నా కొండొకచింత గలదని నేను నీయెదుట నెట్లు వచింతునని తలవాంచి యూరకున్నంగని దేవవ్రతుండు వృద్ధబ్రాహ్మణులం బిలిపించి తండ్రియున్న విధంబును దన కతండు లజ్జచేఁ జింతాకారణంబుఁ దెలుపకుండుటయుం జెప్పిన వార లరిగి భూనాయకు నడిగివచ్చి యథార్థంబు తేటపడం దెలిపిన విని గాంగేయుండు. ౧౫౦

క. భూసురులఁగూడి దివిజనదీసుతుఁ డిద్దాశుఁజేరి తేటపలుకులన్
నీసుత మాతండ్రికి ని । మ్మీ సతిగా ననుచు నడుగ మేలని యతఁడున్ ॥ ౧౫౧

క. నాసుతను నీవు కోరినన్ । భాసురముగ దానికొడుకు ప్రభుఁడై ప్రబలున్
వాసిగలిగి నీవుండఁగ । నాసిగదా రాజునకును గన్నె నొసఁగినన్ ॥ ౧౫౨

వ. అనిన గాంగేయుండు. ౧౫౩

మ. వినుమా దాశవరేణ్య నీతనయ పృథ్వీనాథు సేవించినన్
జనదే నాకును దల్లియై పిదపఁ దజ్జాతుల్ సుతుల్ రాజ్యమున్
గొనఁగా నేర్తురు నేను రాజ్యమును గైకోల్సేయకుండం దలం
చినవాఁడ న్మది నమ్ము మేటి కిఁక నీ చింతల్ దయం ద్రోవుమీ ॥ ౧౫౪

క. అనిన విని దాశుఁ డిట్లను । ననుమానములేదు సత్య మావల నీకున్
దనయుండు గలిగి బలియుం । గొనలేదా రాజ్యమెల్లఁ గుటిలుం డగుచున్ ॥ ౧౫౫

క. నావుడు భీష్ముం డిట్లను । నో వివిధవిధిజ్ఞ పెండ్లి నొల్లక ధృతిమై
గావించెద భీష్మవ్రత । మీ వింకం జింతనొంద నేటికిఁ జెప్పుమా ॥ ౧౫౬

క. విని యంత పల్లెదొర దాఁ । దన తనయన్ శంతనునకుఁ దగ నొసఁగి సుశో
భనముగ బెండిలిఁ జేసెం । జనవిభుఁ దెఱుగంగ వ్యాసు జన్మమునుండీ ౧౫౭

— : ధృతరాష్ట్రాద్యుత్పత్తి. : —

సీ. మునులార యివ్విధంబున సత్యవతి శంతనుని బెండ్లియాడిన వెనుక నాపె
యిరువురు తనయుల నెనసె వారలు వోయి । రవల దివ్భార్యలయందు వ్యాసు
వీర్యంబునను బుట్టె వింటిరికా ధృతరాష్ట్రుండు గ్రుడ్డియై రాజ్యమునకుఁ
బాత్రుండు గాఁడాయెఁ బాండురాజును బుట్టె । విదురుండు దాసియం దుదయమయ్యె

తే.గీ. ప్రథమ కన్నులుమాయుటఁ బట్టి కొడుకు । చీకువాఁడాయెను ద్వితీయ చేరి తెల్ల
బోయె నందున శ్వేతరూపుఁడు జనించె । మూఁడవది సంతసిలి కాంచె ముద్దుకొమరు ॥ ౧౫౮

సీ. అంతట భీష్ముని యనుమతిఁ బాండురా । జేలె రాష్ట్రంబు నిరీతికముగ
విదురుండు మేధావియౌ విదురుండు మంత్రిత్వ । మెనసి మంత్రము నిర్వహించుచుండె
ధృతరాష్ట్రుఁడనువాని కిద్దరు భార్యలు । గాంధారి సౌబలి క్రమముమీర
భామ రెండవయది కోమటి చిన్నది । గార్హస్థ్యధర్మముల్ గడుపుచుండె

తే.గీ. పాండునకు భార్యలిరువురు పరగఁ గుంతి । మాద్రియు ననంగ గాంధారి మహితులైన
సుతుల నూర్వుర గనె యుయుత్సుండనంగ । గడుపు పంటాయెఁ గోమటిపడుచునకును ॥

ఆ.వె. పెండ్లిగాకమున్నె పితృగేహమున గుంతి । సూర్యునంశమెనయ సుతునిగాంచె,
బిడ్డ కర్ణుఁడనుచు బిలిచిరి భూప్రజల్ పిదపఁ బాండురాజుఁ బెండ్లియాడె ॥ ౧౬౦

వ. అనిన విని ఋషులు సూతున కిట్లనిరి. ౧౬౧

క. భువిపైఁ గుంతికి దివిపై । రవికిన్ సంయోగమెట్లు రహి గర్ణుని సం
భవమెట్లు కన్యయై యెటు । ప్రవిమలతం దండ్రి యింట బాల వసించెన్ ॥ ౧౬౨

వ. మహానుభావుండవైన నీకుం దెలియనిది లే దిది మాకుం దెలిపి కటాక్షించవే యనిన
సూతుండిట్లనియె. ౧౬౩

ఆ.వె. శూరసేనరాజుసుతఁ గుంతిఁ; గుంతిభోజుండు పెంచుచుండి సుకృతులయిన
వారిఁబూజసేయఁ బంచిన నట్ల కా । వించుచుండెఁ గన్య విధులెఱింగి ॥ ౧౬౪

క. ఈసరణి నుండఁగా దుర్వాసుండను జటిల విభుఁడు వచ్చినఁ గని పూ
జాసామర్థ్యము జూపిన । దా సంతోషించి మిగుల దయదైవారన్ ॥ ౧౬౫

క. కన్నియ నీకొకమంత్రము । చెన్నుగఁ జెప్పెదను దానిఁ జేకొని జపమున్
గ్రన్నన జేసిన నీకుఁ బ్రసన్నుండగుఁ గాంక్షితాభ్రచరుఁడని పలికెన్ ॥ ౧౬౬

చ. అతఁ డది సెప్పి యేగిన యనంతర మా కలవాణి మంత్రశు
ద్ధతఁ గనుగొందునంచు నొక దైవము నారసి యప్పుడే ప్రపూ
ర్ణత నుదయించియున్న దిననాథుఁ దలంచి జపింప మానుషా
కృతి రవి భూమికిం దిగియె రివ్వునఁ గన్యకయున్నచోటికిన్ ॥ ౧౬౭

తే.గీ. ఆ మహోనిధి నీక్షించి యబలమిగుల । సిగ్గుపడి యొక్క టనలేక చెదరిబెదరి
మూలమూలల కొదుగుచు ముఖమువాంచి । యెట్టకేలకు ధృతిబూని యిట్టులనియె ॥ ౧౬౮

ఆ.వె. మానకేను మంత్రమహిమంబు పరికింప । నిను జపించినంత నీవు గరుణఁ
జేసి తింతెచాలు నా సేయు పుణ్యంబు । సఫలమాయె పొమ్ము సత్యచరిత॥ ౧౬౯

వ. అనిన విని దివాకరుఁడు. ౧౭౦

క. క్రన్నన మంత్రముచేతన్ । నన్నేటికిఁ గోరితీవు నళినదళాక్షీ
నిన్నుం గలయఁగఁ గోరిక । యున్నది తీర్చెదవొ లేదొ యువిదా చెపుమా ॥ ౧౭౧

క. అయ్యయ్యో నేఁ గన్యక । నయ్యా గృహంబుననె యుంటి నార్యులు నగరా
వెయ్యారులుగా మ్రొక్కెద । నయ్యా పోవయ్య నాకు నారడు లేలా ॥ ౧౪౨

క. అనుడు దిననాథు డిట్లను । వనితా నే నిన్ను జూడవచ్చియు వృథగా
జనిన ననుఁజూచి నగరే । వినుమా యిది వినకయుందువే కీడొదవున్ ॥ ౧౪౩

తే.గీ. మంత్రమును నీకొసంగిన మౌనిపనియు । నీపనియుఁ జూడుమిక నేను శాప మిత్తు
జెప్పినట్లొనరించినఁ జెలియ నీకు ధర్మమెరియదు నావంటి తనయుఁ డొదవు॥ ౧౪౪

ఆ.వె. పిలువగానె వచ్చి ప్రియురాలవగుమని । తేటలైన మంచిమాటలాడ
గన్నెపడుచ ననినఁ గనులెఱ్ఱఁగాఁజేయఁ । బొంచి పొంచి ప్రొద్దుఁ బొలతిఁ గలసె॥ ౧౪౫

క. చెన్నుడు గలసిన గడియన । కన్నియ గర్భంబుదాల్చె గర్భంబై తా
నున్న క్షణంబుననే యొక । చిన్నకొడుకుఁ గనియె నిది విచిత్రముగాదే ॥ ౧౪౬

ఆ.వె దాది యొకతెదక్క దక్కినవా రేరు । నెఱుగ రిద్ది పిదప సిద్ధమూర్తి
యైన బాలుఁ జూచి రా యిర్వురును దమ । కన్నులార నొక్క గడియసేపు॥ ౧౪౭

ఆ.వె. కవచకుండలములు గడుసొంపుమీరంగ । భువిని బొడుచు సూర్యుపోల్కి నపర
శక్తిధరునిచాయ జను బాలకుని దాది । కరములందు నిడుక కన్య కనియె ॥ ౧౪౮

క. ఎందుకుఁ జింతించెద వో । మందగమన వీని నొక్క మందసమందుం
బొందింపుమమ్మ విడిచెద । నెందేనిం బోవుఁ బిదప నెట్లగునొక్కో॥ ౧౪౯

వ. అనిన. ౧౫౦

తే.గీ. ఏమి సేయుదునమ్మ నే నిపుడు దాది । యింతముద్దులబిడ్డ నే నెట్లువిడుతు
దైవగతి యిట్టులాయె నెద్దారి నాకు । బిడ్డ బిడ్డా యనుచు విలపించెఁ గుంతి ॥ ౧౫౧

వసంతతిలక. రక్షించుమమ్మ శ్రుతిపారగ కామదాత్రీ
రక్షాకరీ జగదుదారపురాణకీర్తీ
ప్రేక్షావశీలలితమూర్తి సమస్తధాత్రీ
పక్షీంద్రవాహన శివాబ్జకుమారభర్త్రీ ॥ ౧౫౨

క. అమ్మా ముజ్జగముల గ । న్నమ్మా యీచిన్నబిడ్డ డాకలిఁగొనుఁ బా
లిమ్మా నమ్మితినమ్మా ముమ్మాటికి నీదుపాదములె దిక్కమ్మా॥ ౧౫౩

తే.గీ. విజనవనమందు బిడ్డని విడువనాయె । నయ్యయో యెంతదౌర్భాగ్యురాలనైతి
నెంతపాపము వచ్చె నా కేదిగతియొ । యనుచు మందసమునఁ బాలు నునిచి యంత॥ ౧౫౪

ఆ.వె. దాదిచేతికిచ్చి యోదేవి రక్షింపు మనుచుఁ గొంతసేపు వనటఁగుందెఁ
బిదప దాది చిన్న బిడ్డనిఁ జాటుగా । గొని చనంగ మార్గమున నెదిర్చి॥ ౧౫౫

క. సూతునివెలఁదుక రాధ మ । హాతతమతి దాదిఁ జూచి యది యెద్దియనం
బ్రీతిమెయి నిజముసెప్పగ । నాతనయుని జేసికొందు నా కిమ్మనినన్॥ ౧౭౬

తే.గీ. రాధ దాఁ బెంచెఁ గర్ణుని రహి నతండు । సూతునింటను బెరిగి విఖ్యాతుఁడయ్యె
నతిబలుండని జగమెల్ల నభినుతింప । నతని మహిమంబుఁ దెలియు భారతమునందు॥ ౧౭౭

తే.గీ. పిదపఁ బాండుని వరియించె భీతహరిణ । నేత్ర కుంతి స్వయంవర నిపుణయగుచు
మద్రరాజు కుమారిక మాద్రియనెడు । భామినియుఁ బాండు రెండవ భార్యయయ్యె॥ ౧౭౮

తే.గీ. వేటకని పాండురాజు దా విపినమునకుఁ । బోయి మృగరూపు నొకముని నేయ నతఁడు
శాపమిచ్చెను నీకు స్త్రీ సంగమంబు । గలిగినప్పుడె మరణంబు గలుగునంచు॥ ౧౭౯

క. అది విని శోకాతులుఁడై । పదిలెను రాజ్యం బరణ్యవాసము సేసెన్
మదిపతు లిద్దరు దనకున్ । ముదమునఁ బరిచర్య సేయ మునుకొని యచటన్॥ ౧౮౦

సీ. మందాకినీ తీరమందు ఋష్యాశ్రమంబులనుండి తపమును సలుపుకొనుచు
మునిముఖ్యులు పురాణములు ధర్మశాస్త్రముల్ చదువంగఁ జెవులొగ్గి చాలవినుచు
సుతులు లేకున్నను గతులు లేవను నట్టివాక్యమొక్కటి విని వనటఁ బొగిలి
అంశజుండును మహితాత్మజుండును క్షేత్రజుండును మరి గోళకుండు కుండుఁ

తే.గీ. డును సహోఢుండు కానీనుఁడును దలంపఁ । గ్రీతుఁడును బ్రాప్తుఁడును బరికింప దత్తు
డనెడువా రుత్తరోత్తర మల్పతరులు । ననుచుఁ దా నెంచి కుంతితో ననియె నిట్లు॥ ౧౮౧

క. నాయాజ్ఞను గైకొని యో । ప్రేయసి తాపసునిఁగూడి ప్రియపుత్రుని స
న్న్యాయమున గనుము నా విని । యాయమ యిట్లనియె సుర్వరాధీశునకున్॥ ౧౮౨

తే.గీ. తొల్లి దుర్వాసుఁ డధిక సంతోషమునను । నాకొసఁగె మంత్ర మొక్కటి నాథదాని
వలనఁ గోరిన దేవుఁడు వచ్చి యిచ్చు । వరమనుచుఁ జెప్పి పతియాజ్ఞ వడసి పిదప॥ ౧౮౩

సీ. ధర్ముని జపియించి తద్వరంబునఁ జేసి శ్రీమంతుఁడగు యుధిష్ఠిరునిఁ గనియె
వాయువుఁ బ్రార్థించి వాసవసము గాంచి పృథుబలుడైనట్టి భీముఁ గనియె
నమరేంద్రుఁబ్రార్థించి యతని వరంబున సుప్రథుండైన యర్జునునిఁ గనియె
వర్షవర్షంబున వరుసగా ముగ్గురు సుతులను బడసి యా సుదతి యలరె

తే.గీ. నంత మాద్రియు మదిని బుత్రాభిలాషఁ । బతినిఁ బ్రార్థించి యానతిం బడసి కుంతి
నడిగి మంత్రంబుగైకొని యశ్వినులనుదలఁచి నకులుని సహదేవు దాను గనియె. ౧౮౪

తే.గీ. ఇట్టు లా కాననంబున నుట్టి తిరుగు । చుండ నొకనాడు మాద్రిని పాండురాజు
వలదు వలదన్న వినక దా వలపుడగిలి । కూడె నంతట ధరణిపై గూలె నతడు॥ ౧౮౫

వ. ఇట్లు విగతాసుండైన పాండుభూపతిం గాంచి కుంతియు మాద్రియు శోకాకులలయి యుండం గాంచి యచ్చటి ఋషులు వారి నూరడించి యుత్తరక్రియలు యథావిధి జరిపి మాద్రి యనుగమనం బపేక్షింప నట్లకానిమ్మని యామె బిడ్డలం బోషింపం గుంతికి నియోగించిహస్తిపురంబునకుం బంచిన వచ్చి పురంబున ప్రవేశించినం గని. ౧౯౬

క. త్రిదశనదీతనయుండును । విదురుండు ధృతరాష్ట్రుం డఖిల విద్వజ్జనులుం
గదియం జని యా కుంతిని । మృదువుగ నడిగిరి కుమారు లెవ్వ రటంచున్ ॥ ౧౯౭

వ. అది విని. ౧౯౮

క. సురల ప్రసాదంబున బు । ట్టిరి కురుకుల ముద్ధరించుటే పనిగా నీ
చిఱుత లల సురలమంత్రము । పరశక్తిం బిలువ వారు వచ్చి ముదమునన్ ॥ ౧౯౯

తే.గీ. వీరు మాబిడ్డ లిపి సత్య మీరు నమ్ము । డనుచు వచియించి చనిన సురాపగాసు
తుండు మున్నగువారు సంతోషముంది । రాజగృహముల కంపి రవ్యాజరీల ॥ ౨౦౦

వ. అని చెప్పి సూతుండు మరియు ౨౦౧

-: యుధిష్ఠిరాది చరితము. :-

క. ఆ పాండవు లయిదుగురికి । ద్రౌపది సతియై పతివ్రతామహిమంబున్
జూపెన్ నరునకుం దా వశ । యా పఘరానుజ సుభద్ర ప్రాయోయాలమ్మెన్ ॥ ౨౦౨

తే గీ. ఆ సుభద్రకు నభిమన్యు డామెం గొడుకు । ద్రౌపదేయులు వారును పరరి రాజ
నతని భామిని యుత్తర యామె గర్భ।పతియగుచునుండె నభిమన్యు మృతికిమున్నె॥ ౨౦౩

మ. శ్రమమింతేనియు లేక క్రోధమున నశ్వత్థామ యుత్యుగ్ర బా
ణము నేయన్ శిశు వెచ్చె గర్భమున న న్నారీపతంనంబు దుః
ఖముతోం గృష్ణుని వేడినం గరుణమై గాచెం బరీక్షిణ్ణభా
వము నొందం గులముద్ధరించుటకు నే వ్వాన్ని స్నరీక్షిత్తునాన్ ॥ ౨౦౪

తే.గీ. సౌరిది దుర్యోధనాదులౌ సుతుల వారి । సుతులనందఱు చావంగ శోకవార్ధి
బడిన ధృతరాష్ట్రు గాంధారి పరిచరణము । చేసి కాపాడె రే బగల్ సేమలారి ॥ ౨౦౫

క. ధర్మజ్ఞుండైన విదురుండు । నిర్మలమతి నతనియొద్దనే యుండి సదా
శర్మదమగు ప్రజ్ఞానము । నర్మిలి బోధించె ధర్మజానుమతిం గడున్ ॥ ౨౦౬

తే.గీ. ధర్మజుండును ధృతరాష్ట్రు కర్మగతికిం । గడువగచి వాని పరిచర్య నుడుగకుండె
పౌరలికొనువచ్చు దుఃఖాంబుపూరములను । దుడిచె నబ్బబ్బ యతం డెంత పొడ్డవాడు ౨౦౭

ఉ. గుడ్డివికావె పిండమునకుం బడియుంటివి యింట నీవు ము
న్నడ్డితివేమొ నీకొడుకులందఱు దుర్మతు లెన్నిపాట్లు మా
కొడ్డిరి మేలు మేలనుచు నూరకయుంటివి చాలు గొంగడీ
గుడ్డయుఁ గట్టయుం దమిదకూడిపు డో ధృతరాష్ట్ర నీకునుఁ॥ ౨౦౮

ఉ. తోచెనె మేలు ధర్మజుని దొడ్డతనంబు గ్రహింపలేక యా
నీచులు నీకుమారులు వని న్మము ద్రోచిననాడు, నేడు నీ
వాచవి దీర్ప రాజనపువడ్లను దంపిన బియ్యమేసుమా
చూచితివొక్కొ ధర్మజుని శుద్ధమతిన్ ధృతరాష్ట్ర చెప్పుమా ॥ ౨౦౯

చ. అలిగిననేమి యెత్తిపొడుపంచు దలంచిన నేమి దెప్పులఁ
బలచితి వీవు మున్నిటుల వచ్చునొకో యని యెంచకుంటివే
తలఁగక దుస్ససేనుఁ డటు ద్రౌపది కొప్పునుఁబట్టి లాగిన
ప్డలఘుఁడు ధర్మజుండె గతి యాయెనుగా ధృతరాష్ట్ర నేటికిఁ ॥ ౨౧౦

ఉ. కాకికి వేయలేదె కణ కొండము కుక్కకుఁ బోయలేదె గం
జీకుడు పొక్క గౌరవమె యెక్కడికేగితివయ్య లక్కయి
ల్లో కురువంశవర్ధన మహోగ్రహుతాశనుపాలుచేసిన
ప్డీకడఁ బొట్టనిండ భుజియించెదె పప్పును గూడు నేయియుఁ. ౨౧౧

వ. ఇవ్విధంబున భీముండు నిష్ఠురంబులాడుచుండ వినుచు ధృతరాష్ట్రుండు పదునెనిమిది వత్సరంబులుండి యొక్కనాడు ధర్మజుంగాంచి యిట్లనియె. ౨౧౨

ఉ. అన్న సమస్త మీవెఱుఁగు దందఱు వోయిరి మీదె దిక్కు నే
నున్నవిధంబు సూచితి వయో వనభూములకేగి మౌనివృ
త్తి న్నిరపాయమార్గము మతిం దలపోయఁ దలంపు పుట్టె నన్
మన్నన చేసి పంపుము శ్రమంబని యెంచక ధర్మపుత్రకా ॥ ౨౧౩

తే.గీ. అందఱికి వాయుజుఁడొసంగె నౌర్ధ్వదైహి । కములు నాబిడ్డలకునివ్వఁ డమితమైన
క్రోధమునఁజేసి కావునఁ గొడుకులకును । నౌర్ధ్వదైహికము లొనర్తు నచొటువోయి ॥

క. మనమున నలుగక చాలిన । ధన మిప్పింపుమని యడుగ ధర్మజుఁడు మనం
బున నొడఁబడి తనవారల । ననుమతికై యడుగ భీముఁ డతి కుపితుండై. ౨౧౪

శా. ఏమీ యీయఁగవచ్చు బొక్కసమునం దెంతేని మూల్గున్ ధనం
బామిత్రుండు సుయోధనుండు మన కత్యంతంబు మేల్సేసెఁ దే

లేమా యొక్కన ముత్తదైన బవరా ల్సేయంగలేమా చనన్
లేమా దేశము లెన్ని సంచులు పడిన్ లెక్కింపు డెక్కింపుడీ. ౨౧౬

సీ. పాంచాలి సిగఁబట్టి పడలాగినందుకా గ్రుడ్డివానికి సొమ్ము కొల్లయిడుట
అఖిలంబు గొని యరణ్యము నంపినందుకా గ్రుడ్డివానికి సొమ్ము కొల్లయిడుట
పౌరి భాగ మడిగిన బొమ్మనినందుకా గ్రుడ్డివానికి సొమ్ము కొల్లయిడుట
పడరానిపాట్లన్ని పడనేసినందుకా గ్రుడ్డివానికి సొమ్ము కొల్లయిడుట

తే.గీ. నీవు కంకుఁడవైనందుకా వలలుఁడ । నేనయినయందుకా కట్టి నెఱిబృహన్న
లయినునైనందుకా కపట్ హయసురభుల । గాచినందునకా సొమ్ము పోసితడు॥ ౨౧౭

క. అని ధనము నీను పో పొ । మ్మని భీముడు నసిస మువ్వు రనుజుల యొడదా
టెనసి యుధిష్ఠిరుఁ డిచ్చెను । ధనమును ధృతరాష్ట్రునకును ధర్మజ్ఞుండై. ౨౧౮

క. అది గొని ధృతరాష్ట్రుఁడు తన । మదినతియుం దాను సుచిత మార్గంబున నొ
ప్పిద మొదవ సౌర్థ్యపై హిక । సదములకర్మములు పుత్రసమితికిఁ జేసెన్ ॥ ౨౧౯

తే.గీ. విపినమున కేగ సమకట్టి విదురుఁ డొకఁడు । కుంతియొక్కతె మమవెంటఁ గూడిపత్తు
మనిన వారలతోఁగూడి యతిరయమున । బోయి రడవికి వైరాగ్యపూర్ణులగుచు ౨౨౦

క. వలదని కొడుకులు చెప్పిన వలుకులు విని కేగెఁ గుంతి వారలతోడన్
వెలువడిరి ధర్మతనయా । దులు పౌరులఁగూడి కొంతదూరము వెనుకన్ ॥ ౨౨౧

తే.గీ. సురనదీతీరవనముతిపవనుఁ బంపి । మరలివచ్చిరి హస్తినాపురికిఁ బ్రీతి
నంత విదురాదులు శతయూపాశ్రమంబు । పట్టి తృణములతో నిండ్లు గట్టుకొనిరి. ౨౨౨

క. విసుఁ డాఱువత్సరంబులు । చనె నిట్టుల నొక్కనాఁడు సామజపురిలో
ఘనుఁడు యుధిష్ఠిరుఁ డొక కలఁ । గనియెం దుస్స్వప్నము వెంటిఁ గాంచెను మనమునన్॥ ౨౨౩

వ. అట్లు కలగని లేచి యుధిష్ఠిరుండు తన స్వప్నంబుఫలంబుఁ దమ్ములకుం జెప్పి కుంతీ విదుర ధృతరాష్ట్రులంజూడఁ గోరిక గొడుచున్నదని చెప్పి మీకిష్టంబయేని యట్లు చేయుదమని తమ్ముల నొప్పించి భీమార్జున నకుల సహదేవులును సుభద్రా ద్రౌపద్యుత్తరలును బౌరజనంబులును వెంటరా బయనంబై శతయూపాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి యచట నందఱిం దర్శించి విదురుం గానక ధర్మజుం డాంబికేయున కిట్లనియె. ౨౨౪

తే.గీ. అంబికాపుత్ర యనఘుఁడై నట్టి విదురుఁ । డెంతసూచినఁ గానరా డేడనున్న
వాఁడనిన నాతఁ డిట్లని పలికి ధర్మ । తనయు యతఁడు విరక్తుఁడై యునికిఁ జేసి ౨౨౫

శా. ఏకాంతంబున నిస్పృహుండగుచు నెందేపోయి బ్రహ్మోహమం
చేకోహమ్మనుచున్నవాడనిన భూమీశుండు దా నంత నా
కాకోవాహినిచెంతఁ బోవునెడ నొయ్యంజూచె క్షామాంగు న
స్తోకానందమయాత్మునిన్ విదురునిన్ శుద్ధాద్వితీయస్థితున్ ॥ ౨౨౬

మ. అనఘాయాద్వయరూపిణే విదురనామ్నే పాయజేత్రే నమో
స్తనుచు న్మ్రొక్కిన వీనులం బడియు వి న్నట్లింతయుం గానరా
కనివార్యస్థితి నూరకుండఁగఁ దదీయాస్యంబునందుండి గొ
బ్బునఁ దేజం బొక టుద్భవిల్లి కలసెన్ భూనాథు నాస్యంబునన్ ॥ ౨౨౭

ఆ.వె. ధర్మతేజమపుడు ధర్మాంశజునియందుఁ బడినయపుడ విదురు పాటు సూచి
శుద్ధమూర్తి ధర్మజుండు శోకాకుల । చిత్తుఁడగుచుఁ గొంతసేపు చూచి ॥ ౨౨౮

ఆ.వె. విదురదేహదాహ విధికినై తలపోయు । చుండ నాకసమున నొక్కపలుకు
వీనులం బె నితఁడు వినుము విరక్తుండు । దాహవిధులు సేయఁదగ దటంచు ॥ ౨౨౯

క. విని గంగాజలమున నా । తని దేహముపైచి పెద్దతండ్రికి విజ్ఞా
పనచేసి వారలందరు । వనముననే యుండఁ గొన్ని వాసరములకున్ ॥ ౨౩౦

వ. బ్రహ్మపుత్త్రుండును దపోనిధియు నగు నారదుండును ధర్మకోవిదుండును, నిఖిల తత్త్వైకవేత్తయు నగు వ్యాసుండును, మఱికొందఱు తాపసులును గూడి యవ్వనంబున వాసంబుసేయు యుధిష్ఠిరాదులం జూడ విచ్చేసినం గాంచి ధర్మజుండు వారల యథోచితంబుగాఁ బూజించి కూర్చుండ నియోగించియున్న సమయంబున వ్యాసుం గాంచి కుంతి యిట్లనియె ౨౩౧

ఆ.వె. కన్ననాఁడు నేను కర్ణునిఁ జూచితి । వాని మొగము చూడవలయునంచు
మనము మిగులఁ దహ్యమానమౌచున్నది । చూపుమయ్య నాకు శుభచరిత్ర ॥ ౨౩౨

వ. అంతట గాంధారియు నిట్లనియె. ౨౩౩

ఆ.వె. సమరమునకుఁ బోవు సమయంబునందు నా । సుతు సుయోధనాఖ్యుఁ జూడనైతిఁ
జూపుమయ్య వారి నొరిదిఁ దమ్ములతోడ । మునివరేణ్యాగణ్య భూరిపుణ్య ॥ ౨౩౪

వ. సుభద్రయు నిట్లనియె. ౨౩౫

తే.గీ. ప్రాణములకంటెఁ బ్రియుఁడయి పరగినాడు । వీరులందెల్ల గణ్యుఁడై వెలసినాడు
సూను నభిమన్యు నొక్కింత చూపుమయ్య । దివ్యగుణగేయ సాత్యవతేయ నీవు ॥ ౨౩౬

క. అనిన విని వ్యాసముని దా । మనమున దేవిం దలంచి ప్రాణాయామం
బును పట్టి యుధిష్ఠిరుఁడున్ । మునుగాఁగల వారినెల్ల ముదమొందింపన్ ॥ ౨౩౭

క. ముని సంధ్యాకాలము రాఁ । గని వారలఁ దోడికొనుచు గంగకుఁ జని యం
దున స్నాతుండై దేవి । న్మనమున ధ్యానించె నిట్లు మఱి మఱి భక్తిన్ ॥ ౨౩౮

ఉత్సాహ. ప్రకృతివీవ పురుషుఁడీవ పాంచభౌతికప్రపం
చకమునీవ సకలమీవ చంద్రుఁడీవ తిగ్మరో
చికుఁడవీవ నభమునీవ క్షితివినీవ నేరమెం
చకుము నన్ను బ్రోవుమమ్మ శక్తిదేవి భగవతీ ॥ ౨౩౯

ఉత్సాహ. అజుఁడవీవ శివుఁడవీవ హరివినీవ యా హవి
ర్భుజుఁడవీవ పాశిఫీవ పుణ్యమీవ యాజక
ప్రజమునీవ యాజివీవ వాయువీవ కశ్యప
ప్రజవునీవ బ్రోవుమమ్మ భగవతి మహామతీ ॥ ౨౪౦

తురంగప్రయాతము. మణిద్వీపనేత్రీ మహామంత్రశక్తీ
గుణోపేతగాత్రీ గురుశ్రీకమూర్తీ
ఘృణాశాలినీ నీ కిదే మ్రొక్కినాఁడన్
బ్రణామంబు లాదారశక్తీ సుయుక్తీ ॥ ౨౪౧

భుజంగప్రయాతము. సమస్తంబు నీయందు సంఘాతమయ్యెన్
సమస్తంబు నీయందు సంపుష్టమయ్యెన్
సమస్తంబు నీయందు సల్లీనమయ్యెన్
మముం బ్రోవ నీవే యుమాశక్తి రావే ॥ ౨౪౨

క. మృతులం జూపుమనుచు ని । య్యతివలు ప్రార్థించి రెట్టులగు నాచేతన్
గతి నీవే యని నమ్మితి చతు । రతఁ జూపింపుమమ్మ చయ్యనఁ దల్లీ ॥ ౨౪౩

తే.గీ. ఇట్లు వ్యాసుండు ప్రార్థింప నిద్ధచరిత । యీశ్వరేశ్వరి భగవతి కృపవలంచి
స్వర్గమునుండి కోరిన జనులఁ బిలచి । చేర రప్పించి చూపించెఁ దేయవరున. ౨౪౪

తే.గీ. కుంతి సంతోషమందెను గొడుకుఁజూచి । చెలగె గాంధారిబిడ్డలఁ జేరి కాంచి
యలరెనుసుభద్రతనయునొయ్యఁదిలకించి।దేవిమాహాత్మ్యమును వ్యాసుతెలివి గనుఁడి ॥

తే.గీ. మౌనిప్రార్థింప భగవతి మహిమఁజేసి । యింద్రజాలంబుజూపిన ట్లెల్లవారు
మరిగి రొక్కొక్క రమరేంద్రపురికి నంత।బనివినిరి మునివరులును బాండవులును॥

వ. తదనంతరంబ వ్యాసమహిమ లుగ్గడింపుచు ధర్మజుండు హస్తిపురంబు బ్రవేశించె
నని చెప్పి సూతుండు వెండియు నిట్లనియె. ౨౪౭

—: ధృతరాష్ట్రాది మరణవృత్తాంతము :—

క. తరువాత మూడునాళ్లకు । నరిగిరి సురపురికి దవహుతాశనకీలా
పరివృతులయి ధృతరాష్ట్రుఁడు । మఱి గాంధారియును గుంతి ప్రమగ్గుచు నొకటన్. ౨౪౮

ఉ. అంతకుమున్న సంజయుడు యాత్రకుబోయినవాడు గాన దా
నింతయు బ్రహ్మసూతి వచియింప నెరింగి యుధిష్ఠిరుండు బల్
చింతవహించె నప్పటికి జేరెను ముప్పదియారు వర్షముల్
వంతల గౌరవుల్ యముని వాసముచేరిన దాది సేయగన్. ౨౪౯

వ. అది యట్లుండ ప్రభాసతీర్థంబున విప్రశాపంబునం జేసి యాదవులు క్షయించిరి. బలభద్రుండును నిర్యాణంబు నొందె. వ్యాధబాణహతుండై కృష్ణుండు దేహంబు విడిచె. నరణ్యంబున వసుదేవుండు గాయత్యాగంబుచేసె. నంతట బార్థుండు ప్రభాస తీర్థంబునకుంబోయి శోకాకులుండగుచు యథావిధి నెల్లరకు సంస్కారంబులుచేసి కృష్ణుని దేహంబుతోడ రుక్మిణి మున్నగు నెనమండ్రు భార్యలం జేర్చి దాహకృత్యంబు నెరపి రేవతితో బలభద్ర దేహసంస్కారంబుఁ గావించి ద్వారక కరుదెంచి యందున్న జనుల బహిష్క్రమణంబు చేయించె. నంత ద్వారక సముద్రంబున మునింగెఁ దదనంతరం బర్జునుం డింద్రప్రస్థపురంబు బ్రవేశించి యదురాజ్యంబునకు ననిరుద్ధునిమనుమడు వజ్రు నధిపతింజేసి యది వ్యాసునకెరింగించిన నతండు వజ్రుంగాంచి తొల్లి శ్రీకృష్ణుండెట్టుల నట్టుల నీవుగ్రతేజుండవు కాగలవని చెప్పి చనియెఁ బిమ్మట సుభద్రాప్రియుండు హస్తిపురంబు ప్రవేశించి ధర్మరాజునకు యాదవకులక్షయంబు క్రమంబుగాఁ జెప్పి శ్రీకృష్ణుండు దేహంబు చాలించెనని చెప్పిన నతం డతిదుఃఖితుండై నిజరాజ్యంబునకు నుత్తరాకుమారుం బ్రభువుంజేసి తాను రాజ్యంబు సేయనారంభించె నది మొదలు ముప్పదియారవ వత్సరంబుతుద హిమాచల సమీపారణ్యభూములకు ద్రోవదియుం దమ్ములుం దోడరాఁ బయనంబుచేసి చని వనంబులం బ్రవేశించి యచట నందఱు ప్రాణంబులం ద్యజియించిరి. ఇచట ధార్మికుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రుం డతంద్రితుండై యఱువదియేండ్లు ప్రజాపాలనంబుఁ జేసె నంత. ౨౫౦

తే.గీ. వేటవేడుక నుత్తరబిడ్డ విపిన భూములకు విల్లునమ్ములు పూనియేగి
మృగములవధించి యెండలో మిగులడప్పి । గొని యొకమునీంద్రు నాశ్రమంబునకుబోయి॥

తే.గీ. చని యచట ధ్యానమందున్న మునిని జూచి । జలము నడిగిన ముని మాఱుపలుకకున్న
గనలి మృతసర్పమును వింటికొననుఁబట్టి । యతని మెడ నిడెఁ గలిజితప్రతిభుఁడగుచు॥

క. ఆముని ధ్యానపరుండై । యేమియు నెరుగండుగాన నింతట ఘనతే
జోమూర్తి దాంతచిత్తుడుఁ । ధీమహితుఁడు మిత్రసంగతిం దిరుగునెడన్॥ ౨౫౩

వ. అమ్మునికుమారుండు. ౨౫౪

క. తనదండ్రి కంఠసీమను । జననాథుం డొకఁడు సర్పశవ మిడెనని చె
ప్పిన మిత్రుల మాటలు విని । చనుదెంచి కనంగ నద్ది సత్యంబాయెన్. ౨౫౫

తే.గీ. కనలి యంజలిజలమిడి కణకణయని । కనులు నిప్పులురాలంగ జనుదెవండు
తండ్రిమెడ సర్పశవమిడెఁ దప్పకతఁడు । సప్తదినములఁ జచ్చు దక్షకునిచేత. ౨౫౬

క. అని శపించిన వార్తను । మునిశిష్యుం డొకడు పోయి భూపతికి నివే
దన సేయఁగ విని యాతఁడు । మనమును దుఃఖాంబురాశి మగ్నము సేసెన్. ౨౫౭

తే.గీ. అయ్యయో యనివార్యమీ యమికుమారు । శాప మిదియేమిపాపంబు సంభవించె
ననుచు మంత్రులఁ బిల్పించి యడిగె నేయుపాయ మీశాపముక్తికి ననుచు నతఁడు. ౨౫౮

చ. వినుఁడు వచింతు నిందునకు వేఱొకపీలు ఘటింపఁనేర దే
మనిన నుపాయమార్గమున నౌరగహాలహల ప్రతిక్రియన్
గననగుఁ బొల్లి యొక్క మునికాంత భుజంగముపట్టయయ్యు దా
మనియె నటంచుఁ బల్కెదరు మానవయత్నము కొంత కాఁదగున్. ౨౫౯

తే.గీ. మనుజయత్నంబులేక యేపనియుఁ గాదు । ఇలవిరక్తుండయేని దా నింటనింట
దిరుగఁదగు భిక్షకొరకునై తిరుగ కొక్క । చోటఁ గూర్చున్న దోసంబు నోటబడునె.

వ. అనిన మంత్రులు ౨౬౧

క. ఆముని యెవ్వం డాతని । కామినిపేరేమి యెట్లు గరచెను సర్పం
బామీద నేమిజరిగెను । భూమీశ్వర తెలుపుమయ్య పూర్తిగ ననినన్. ౨౬౨

సీ. భృగుపులోమలు గన్న బిడ్డండు చ్యవనుండు పెండ్లాడె శర్యాతి ప్రియతనూజఁ
గన్య సుకన్యనా కాంతయుఁ బ్రమతిని గనియె నాతడు ప్రతాపిని వరించి
ప్రేమమీరఁగ దానిఁ బెండ్లాడె నంతట నది రురుపును గాంచె నప్పుడొక్క
స్థూలకేశుఁడను దొడ్డతపసి సత్యశీలుఁడై వర్తిల్లె నోలి నప్పు

తే.గీ. డచ్చరవెలంది మేనక యనెడి దొక్క । యాపగాతీరమున గ్రీడ లాచరించి
పరగ విశ్వావసునిచేతఁ బ్రాప్తమైన । గర్భమునుదాల్చి యొకవింతకళలఁ దనరి. ౨౬౩

సీ. తొయ్యలి మేనక స్థూలకేశుని యాశ్రమమునకుఁ బోయి సమ్మద మెలర్ప
మూడులోకములందు నీడుగానని యొక్క ముద్దుబాలిక నతిమోహనాంగి
గని యచ్చటనె డించి చన ముని దానిఁగైకొని గృహమును జేర్చి యనుపమమగు
ప్రేమతోఁ జూచుచుఁ బెంచి ప్రమద్వరా నామంబు నునిచె నందఱును మెచ్చ
తే.గీ. నంత నయ్యింతి నవయౌవనాంగి యగుచు । వింతవింతహొయల్ మేన విస్తరిల్ల
నప్పుడప్పుడు పూఁదోటలందుఁ జూచి । రురుఁడు సుమశర శరపరంపరల మునిగె. ౨౬౪

—: పరీక్షి చ్ఛాపనివృత్త్యుపాయచింత :—

వ. ఇట్లు కామార్తుండై రురుం డింటికిం బోయి నిద్రాహారంబులు మాని కృశించుటం గాంచి
యతని తండ్రి నాయనా యిది యేమి యని యడిగిన నతండు తండ్రి కిట్లనియె. ౨౬౫

శా. తండ్రీ! యేమని చెప్పుదున్ మదన సంతాపంబు లోలోనఁ దా
వేంద్రంబై నది స్థూలకేశునియెడన్ వీక్షించితి న్వేల్పు ప్రౌ
యాంగ్రన్ గూఢపదాంగనాజనములం దాసొంపు నేఁ గాన నా
తీండ్రింపు ల్కడమబ్బు ముద్దియను ప్రీతి న్ముద్దులాడంగదా. ౨౬౬

ఉ. అంతట నేఁగి యా ప్రమతి యత్యధికంబగు భక్తిమీర స
ద్భ్రాంతుని స్థూలకేశు ననఘు ముఖంబులఁ బ్రస్తుతించి యా
శాంతమనస్కు । నీతనయ సాధ్విఁ బ్రమద్వర నిమ్ము పెండ్లిగా
వింతము నొందుచున్ రురువుఁ బ్రీతిమెయిం బ్రతికింపు నాసుతున్. ౨౬౭

తే.గీ. ప్రమతి దా స్థూలకేశు సంబంధమునకుఁ । గడునలరి పెండ్లియత్నముల్ నడుపుచుండ
వనములో నొక్కసర్పంబు వనితపాద । మంటఁ గఱచినఁ బడి సచ్చె నప్పుడచట. ౨౬౮

క. పడిన ప్రమద్వరఁ గనుగొని । గడగడ వడకిరి సమస్త కాంతలు పురుషుల్
గడు హెచ్చెను హాహారవ । మడరెను జడదారిపల్లె యాసమయమునన్. ౨౬౯

క. రురుఁడుం జూడఁగ మాడఁగ । నరిగి విరహవేదనాగ్ని యందుం బడి తాఁ
బొరిఁబొరి నేడువసాగెన్ । బరిణయకాలమున సిట్టి పాటొదవుటకై. ౨౭౦

తే.గీ. దైవమా! యెడనుండి యీ రాకవచ్చె । వచ్చెబో యేటికీ ముద్దువనితఁ గఱచె
నేమిచేయుదు నిది దుఃఖహేతువయ్యె । నెందుఁ జొచ్చెదఁ బ్రాణంబు లెందుకింక. ౨౭౧

సీ. అయ్యయో మదిలోన యాశలెల్లను దీర నెనసి ముద్దియఁ గౌఁగలించనైతి
దేవుఁడా పెండిలితిన్నెపైఁ గూర్చుండి పాణినైనను నేను బట్టనైతి
వగలాడితోఁ హంతవహానిలోపల లాజహోమమైనను జేయ నోమనైతి
గొనగొన నేఁబోయి సుంద్రాతికడ నిల్చి చక్కఁగాఁ బదమైనఁ ద్రొక్కనైతి

తే.గీ. చెట్టనోములునోచిన యట్టి నాకు । నెట్టుల సుఖంబులబ్బు నీ పట్టునందు
నూయియో గోయియో చిచ్చొ రాయొ యురియొ।విషమొ ప్రాణంబు లిప్పుడె విడుచుటకును.

వ. అని వెండియుఁ దనలో నిట్లని వితర్కించె. ౨౪౩

క. మృతిచే ఫలమున్నదె దుః । ఖితు లగుదురు తల్లిదండ్రి కేవల మది దు
ర్గతిహేతువు మృతయగు ని । య్యతివకు మేలేమి దీన నగుఁ దలపోయన్. ౨౪౪

చ. అని తలపోసి స్నాతుడయి యంజలినంబుపులాని యేను జే
సిన దివిజార్చనాదికముచేఁ గలదేని యొకింత పుణ్య మా
త్మను గురుభక్తియుం జప హుతాశి విధానమునుం దపంబు సం
ధ్య నిగమపాఠముం గలదయైన మనుం జెలియంచుఁ బల్కుచున్. ౨౪౫

క. అని తోయము భువివిడిచెఁ । మునిసుతుఁ డంత సురదూత ముఖ్యుఁ డొకడు
దా గనులకు నెదురై ముసినం । పస చాకుము సాహసంబు తగునే నీకున్. ౨౪౬

క. చచ్చినదెటనైన మరలి । వచ్చునె యిది వింతగాదె వనితారత్నం
బచ్చర కూతురు సనిమెన్ । చెచ్చెర వేడొక్కదానిఁ జేకొను మింకన్. ౨౪౭

క. అనవుడు విని మునిపుత్త్రుం । డనిమిషభట కొసగ నొల్ల నన్యల నిది దా
మనిన మనుగాక మనకు । న్ననిమానెనుగాక మృతియు నాకును నిజమౌ. ౨౪౮

క. అనిన విని వీఁడు సాహస । మును జేయుట మానఁడనుచు మునితనయా నీ
కు నొక యుపాయము చెప్పెద । వినుమా కృతకృత్యుడై వి పిభుమదె దానన్. ౨౪౯

క. నీయాయువునందును సగ । మీయంగఁ దగును నల్లు చేసితేనిమఁ బ్రియురా
లీయెడ మరల బ్రతికి సిమ । నాయుక పత్నియనునెఁ బరమప్రీతిన్. ౨౫౦

క. నాయాయువునం దర్ధం । బీయెడ నీ నియమమునన యిచ్చెదఁ బడతే
లా యువతిం బ్రతికింపుము । నాయుం సిపాపమునకు నతియానందంబున్. ౨౫౧

వ. అనిన నంతఁ దనయుతమరణంబు నిర్వర్తింపుమంచి విద్యావినుంపుము ఒప్పినం గాంచి
దేవీభటుం డత నింగూడి యమునిసమీపంబునకుం జని. ౨౫౨

తే గీ. రవితనూజాత పరమధర్మస్వరూప । వినుము విశ్వావసువను విద్వ బ్యాధిపి యుపుఁడు
వలచెఁ గన్యఁ బ్రమద్వరఁ మనసునందుఁ।నాముగలదినఁ జెప్పె నప్పుడఁతి దలఁచి ౨౫౩

తే.గీ. స్రుక్కి ప్రాణంబువిడువంగఁ జూచుచున్న । వాఁడు దమఁ దతఁడెంతయు వగచి యాయు
వందు సగమిత్తుఁ బ్రతికింపు మనుచుఁ బలికె । పలుపులట్టివ యెంతటివారలేని. ౨౫౪

క. కావున దానికిఁ బ్రాణం । బీవలయునటన్న దూత నెలఁగి యముం డ
ట్లావనిత బ్రతుకుఁ బొమ్మన । వేవేగమ వచ్చి దూత వెలఁది న్మనిచెన్. ౨౫౫

తే.గీ. ఇట్లు బ్రతికించి రురునకు నిచ్చె దూత । పెండియమ్మునిపుత్త్రిందు పెండిలికిని
శుభదినము సూచి శోభన శోభఁదనరె । నప్పుడాబాపని వినోద మడుగనేల. ౨౭౬

వ. అట్లా మునికుమారుండు ప్రమద్వరం బాణిగ్రహణంబు చేసికొని సుఖంబుండెం గావున నుపాయంబునఁ బ్రాణంబులు రక్షించుకొనవలయునని చెప్పి. ౨౭౭

క. ఏడంతస్తులుగల యొక । మేడను గట్టించి దానిమీదను దానుౕ
దోడుగ మఱికొందఱునుం । గూడి వసించుచును మిగుల గూఢస్థితుఁడై. ౨౭౮

క. మణిమంత్రధరుల నిజర । క్షణమునకుం గాపుపెట్టె సముచితగతి బ్రా
హ్మణులను జపముల నిడి గజ । గణములతో మంత్రి పుత్త్రిఁ గాపుంచెఁ దగన్. ౨౭౯

తే.గీ. అలఁతి యీగకుఁ జొరరాని యట్లు లోని । మేడపై మిద్దెగదిఁ గత్తి మెట్లగద్దె
నీచెఁగమ్మి యకటకటా నిరుకుచోటఁ । జాటుగాఁ గూటుచుండె భూజానియపుడు. ౨౮౦

తే.గీ. స్నానమచ్చట ముత్తరి । సంధ్యలచట । భక్ష్యభోజ్యాదులచ్చటఁ బానమచట
వంటలచ్చటఁ గథలను వింట యచట । గాఁగ భూపతి యతిరక్ష గలిగియుండె. ౨౮౧

వ. ఇట్లు బహువిధంబుల రక్షితుండై పరీక్షిన్నరేంద్రుండు దినంబుల లెక్కపెట్టుకొను చుండ నొక్కనాడు ధనార్థియై కశ్యపుండను విప్రశ్రేష్ఠుండు తన గృహంబు వెడలి మార్గంబున వచ్చుచుండ నంతకుమున్న విప్రశాపంబు యథార్థంబు సేయ నిశ్చయించి తక్షకుండను సర్పశ్రేష్ఠుండు వృద్ధబ్రాహ్మణ రూపంబు దాల్చి యతిరయంబున నిజవాసంబు విడచి చనుచు మధ్యేమార్గమున మంత్రవాదియగు కశ్యపుం జూచి యీ వెవ్వండ వతిత్వరితగతిం బోవుచున్నవాఁడ వేమి కార్యం బెక్కడికని యడిగిన విని కశ్యపుండు. ౨౮౨

క. తక్షకుఁడు గఱచువాడు ప । రిక్షిద్భూవరుని వానిఁ బృథు మంత్రబల
ప్రక్షేపంబున మనుతు ని । రాక్షేపణగా నటంచు నరిగెద ననినౕ. ౨౮౩

క. నేనే తక్షకనాముఁడ । నేనే భూనేతఁ గఱవ నేగెదఁ దరమౌ
నే నే గఱచినవారల । నేనేర్పున మనుతు వింటి కేగుము మరలౕ. ౨౮౪

వ. అనిన బ్రాహ్మణుండు. ౨౮౫

క. పోరా పన్నగ! నాతోఁ । బోరా? నామంత్రశక్తి పోడిమి బ్రతుకుౕ
బో రాజు; నీవిషము చెడి । పోరాదను శాస్త్రమొకటి పుట్టెనె యనినౕ. ౨౮౬

వ. తక్షకుండు. ౨౮౭

క. వెఱ్ఱివికావో చూచెదఁ । జుఱ్ఱున నేఁ బోయి కోఱ సుదలను విషముల్
బుఱ్ఱున నోరఁగ నిపు డీ । మఱ్ఱినిఁ గరచెదను దీని మనుతువె కడిమిౕ. ౨౮౮

తే.గీ. అనిన బ్రాహ్మణుఁ డట్లకాకనుచుఁ బలుక, । దక్షకుఁడువోయి న్యగ్రోధతరువుగఱవ
భగ్గుమనిమండి యప్పుడే భస్మమాయె । నది కనుంగొని బ్రాహ్మణుఁ డట్టె లేచి.

ఉ. దిగ్గనఁ బోయి చేరువను డిగ్గియ నీళులు గొంచువచ్చి చెం
బొగ్గి జలంబులం బురిసె నొప్పుగ దోయిటఁ బట్టి మంత్రముల్
విగ్గరగాక లోఁగొణిగి నేర్పున ఛూయని యూదియూది తా
డగ్గఱబూదిఁ జిల్కిన వటత్వము నొందె నదెప్పటట్లుగన్. ౩౦౦

క. అది గని యచ్చెరువడి యా । ముదిబాపం డైన పాము మోసమువచ్చెం
గద యంచుఁ గశ్యపుం గని । సదయాంతఃకరణ నీదు శక్తిన్ గంటిన్. ౩౦౧

తే.గీ. ఎందుకీ శ్రమ పోయిల చందమామ । కోరితేనియు లక్షలకొలఁది నిత్తు
నీకుఁగలవాంఛ తెలుపుము నిక్కముపుడు । నా విని ధరాసురుండు మనమ్మునందు. ౩౦౨

తే.గీ. ధనము గైకొని వచ్చినదారినేగ । లోభమునఁ గీర్తిచెడిపోవు లోకమందు
నృపతి బ్రతికించి యానెంత నిపుణుఁడనెడి। యశమునుం బుణ్యమును గాంచి యరుగఁజనదె.

తే.గీ. అల హరిశ్చంద్ర కర్ణాదు లైనవారు । కీర్తికొఱకెంతలేని సత్క్రియలొనర్చి
రవని నేఁడెడివాడు విప్రాగ్ర్యుఁ డగ్గఁ । జూచు చేగిట ధర్మించె మజనునకును. ౩౦౪

తే.గీ. రాజునే బ్రతికించిన రాజ్ఞి బ్రతుకుఁ । బ్రజలు జీవింతు రింతయు భయములేక
రాజు పోయినయేని యరాజకంబు । వచ్చు నాకును పాపంబు వచ్చుఁగాదె. ౩౦౫

వ. అని బహువిధంబుల వితర్కించి యెట్టులేనియు మునిశాపంబు తప్పనట్టులున్న యది యని నిశ్చయించి తాఁ గోరినట్లు ధనంబు తక్షకునివలన సంగ్రహించి కశ్యపుండు గృహంబునకు పోయె నంత. ౩౦౬

ఆ.వె. కట్టుబోతు జన్నిగట్టును బంపితి । గుట్టునెడకయుండఁ గట్టిచేసి
యెట్టులైన రాజు పట్టణంబున కేగి । పట్టి కఱతుఁ దపసి తిట్టుకలిమి. ౩౦౭

వ. అని నిశ్చయించి తక్షకుండు. ౩౦౮

శా. ఏడంతస్తులమేడపైఁ బటుతరాహీనోగ్రమంత్రక్రియల్
తోడౌ బ్రాహ్మణకోటికావనుచు సందుల్ గొందులం దెల్లవా
రాడం దా విని తక్షకుం డిపుడు పోరాదందు నిందుండి వె
న్నాడం గూడ దికేమి సేయుదునటం చాత్మన్ వితర్కింపుచున్. ౩౦౯

క. బాపనిశాపము భూపతి । యేపడవకయుండఁ జనదు యేధిగ నాకుం
బాపములేదొక మోసపు । రూపునఁ జనిఁ గఱతు నీతి ద్రోచుట చనునే. ౩౧౦

వ. అని కృతనిశ్చయుండై తనతోడి సర్పశ్రేష్ఠుల మునులంజేసి వారలచేఁ గొన్ని ఫలంబు లిచ్చి తా నొక కీటంబై యందొక ఫలంబునం బ్రవేశించి. ౩౦౧

క. అది సప్తమదినమగుట । న్నదిఁ దలపోయుచును దంభమౌనులు ఫలముల్
వదలక చేతులయందిడి । కదలిరి రాజగృహమునకు గడునిశ్చలులై. ౩౦౨

క. చని రాజగృహద్వారము । గని యచ్చట నెదములేక గాచెడివారిన్
మునులము మేము నృపాలకుఁ । గనవచ్చితి మెపుడులేని కట్టడి చనునే. ౩౦౩

శా. మామంత్రంబులచేత రాజు బ్రతికింపన్ వచ్చియున్నార మెం
దే మాయోగము వీటిపోవదు విప ద్భీతిం దొలంగించి భూ
స్వామి న్సంతసపెట్టి యేగెద మనిర్వార్యంబుగా మేడపై
నేమిం బోవగ నిచ్చయించెదము పోనిం డింక నా వారలున్. ౩౦౪

వ. ఈనాడు రాజసందర్శనంబు మీకుం బొసంగ దెల్లిరందు విప్రశాపభయంబున తేఁడు మీది మేడనున్నవాఁడు మేము పోయి నరవరునకు మీరాక విన్నవించెదమని వా రట్లు చేసిన జనపాలుండు ద్వారపాలుర కిట్లనియె. ౩౦౫

క. ఈరలు దెచ్చిన ఫలములు । నీయను ముదపలను మాకు నిండుముదమునన్
పొందఁ బంపు డిపుడు । తీరము రే పిచటి కరుగుదెంచుడు మీరల్. ౩౦౬

క. అనిచెప్పి పనుప వారలు । చని తెలిపిన వార లట్లు సలిపిరి యంతన్
మనుజేంద్రుఁడు ఫలములఁ గొని। మనమున సందియములేక మంత్రుల కనియెన్. ౩౦౭

క. మునులిచ్చిన యీ ఫలములఁ । దినుఁడీ మీరెల్ల నేనుఁ దినియెద నిది యం
దును బెద్దపండు నొకటి । గని గొని యిది మంచిదనుచు నృపమణి కోయన్. ౩౦౮

క. పుఱుగొకటి ఫలములోపల । నిఱికినఁ దాఁ గాంచి కంటిరే చిన్నది యీ
పుఱుగు నలుపైన కన్నులు । నెఱుపు నెరపు నొడలు నిఱికె నీఫలమందున్. ౩౦౯

వ. అని పెండియు నామహీపాలుండు నాడు సూర్యుం డస్తమించె నింకఁ దనకు శాపభయంబు తొలఁగెనకా యెంచి యిట్లనియె. ౩౧౦

క. మునికులవర్యుని శాపం । బునకుం గొఱరాకయుండ మునుకొని కీటం
బును మెడ నుంచెద ననుచున్ । జననాథుఁడు పుఱుపు మెడను జయ్యన దాల్చెన్. ౩౧౧

ఆ.వె. తక్షణంబ పుఱుపు తక్షకుండై కాల । రూపుఁ దగుచు భీతిదోప నదరి
నృపతియొడలుసుట్టి కృపలేక కోఱల । నంటబట్టి కఱచె మంటలెక్క. ౩౧౨

తే.గీ. మంత్రివరు లప్డు విస్మయోన్మాదగరిమఁ । గడఁగి యేడ్చుచుఁ బాఱిరి కడలకొదిగి
రక్షకులు దుఃఖవివశులై యఖిలందు । బాష్పములు జార హాహారవంబు లిడిరి. ౩౧౩

తే.గీ. త్రాచునోటను మంట లుద్ధతిసిఁ బుట్టె । నుత్తరాసూను దవనికి నొత్తిగిల్లి
గడచె భువి మాని దివికి నొక్కనిముషమున । గొట్టిపై వంగ బడి నచ్చు చెట్టువోలె. ౩౨౪

—: జనమేజయరాజ్యప్రాప్తి :—

వ. అంత సకలజనంబులు చింతాక్రాంతులయిరనిచెప్పి తదనంతరంబ సూతుండు మునీంద్రులారా। పరీక్షన్మరణానంతర మతని కొండికం గని మంత్రివర్గంబు కడు దుఃఖించి భూపతి దగ్ధదేహంబు భస్మప్రాయంబై యున్నం గని చందనకాష్ఠాగరు గంధంబులం గప్పి గంగాతీరంబున సంస్కరించి [illegible] యతని యౌర్ధ్వదైహికము పురోహితుని వలనఁ [illegible] విప్రవర్గంబులకు గో [illegible] దానంబు లమితంబుగా జేయించి యన్నదానంబులు చేయించి యొక్క సుముహూర్తంబునఁ బ్రజాప్రీతినియుక్తకంబుగా నతని కొమరు సర్వలక్షణ[illegible] సింహాసనస్థుం జేసి రంత. ౩౨౫

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౩౨౬

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౩౨౭

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౩౨౮

క. [illegible]
[illegible] ౩౨౯

ఆ.వె. [illegible]
[illegible] ౩౩౦

క. ఉత్తంక నామ[illegible] ముని । [illegible]
గోత్రంబువలనఁ గలిగిన । [illegible] ౩౩౧

వ. వచ్చి యుత్తంకుండు రాజు నధిక్షేపించుచుఁ దన యిష్టంబు కొనసాగించుకొను తలంపున భూపతిం జూచి యిట్లనియె. ౩౩౨

క. కీలెఱుఁగని రాచరికం । బేలా సమయంబెఱింగి యెయ్యది సేయం
బోలు నది సేయఁడే భూ । పాలకుఁడా కాడు ధేనుపాలకుఁడుజుమీ. ౩౩౩

తే.గీ. ఐనవారల కాకున గానివార । లకును గంచానఁ గుడుపుదేలా నృపాల
మిత్రుఁ డెవ్వాడో తనకును శత్రుఁ డెవఁడో । కనవు లబలబ దిబదిబల్ కావె తుదకు.

క. గ్రుడ్డెద్దు చేనఁబడిన । ట్లడ్డంబెడ్డములపోవు నతనికి నేలా
గొడ్డాసయు బిడ్డాసయు । దొడ్డవొరవు కలదె నీకుఁ ద్రోవలుచెప్పన్. ౩౩౫

క. పగఁదీర్చుకొననివానిది । మగతనమా యాడుదానిమాడ్కిని గాజుల్
తగఁదొడిగించుక ప్రాయికడఁ । బొగకోరిచి వంటఁజేయ బోలదె నృపతీ. ౩౩౬

వ. అనిన రా జొక్కింతదడవు మారుపలుక కూరకుండి బ్రాహ్మణువచనంబులకుం గతంబు పరికింపనేరక సందిగ్ధమానసుండై యతనిం జూచి వినయపూర్వకంబుగా మెల్లన నిట్లనియె. ౩౩౭

తే.గీ. ఈ యధిక్షేపమునకు నీ వేది కార । ణంబుగాఁ గొంటివో కాక నాకు నెఱుక
లే దెవఁడు శత్రుఁ డే జేయలేదు ప్రతివి । ధానమెచ్చోటఁ దెలుపుమీ దానిఁగృపను.

తే.గీ. అనుఁడు నుత్తంకు డిట్లను నవనినాథ । తెలిసికొను మింక మంత్రులఁ బిలిచి వారె
చెప్పఁగల రీవు కోరిన చొప్పుమీరఁ । దక్షకునిచేత నీతండ్రి దష్టుడయ్యె. ౩౩౯

ఉ. అంతట వారలం బిలచి యా నృపచంద్రుఁడు పృచ్ఛసేయఁగా
నంతయు నిక్కమే యనిన నాతఁడు బ్రాహ్మణుఁజూచి యందునన్
వింతలులేవు తక్షకుఁడు విప్రునిశాపముఁబట్టి వచ్చినా
డింతట వాని తప్పుగల దేనియుఁ జెప్పి యనుగ్రహింపుమా. ౩౪౦

సీ. వినుమయ్య రాజేంద్ర విప్రముఖ్యుడు కశ్య । పుడు నిన్నుఁ బ్రతికింప బూనివచ్చు
చుండంగఁగని తక్షకుండు వానికి నర్థ । మిచ్చిపంపెను నేర మేలకాదు
మఱియు రురుండను మౌనికుమారుండు । పెండ్లాడదలచినఁ బ్రియవధూటి
పాముచేఁ గరువంగ బడియుగ్గ నాతండు । బ్రతికించుకొనియె నప్పడతి దనదు

తే.గీ. తపముపేరిమి వెండి యతండుసేసెఁ । బ్రతిన జూచిన పామును బట్టి చావ
గొట్టెదనటంచు నీరీతిఁ గొంతకాల । మరుగ నొకనాడు శస్త్రియై యతడు దిరుగ. ౩౪౧

చ. వనమున నొక్క డుండుభము వాడు గనుంగొని కొట్టఁబోవగా
వినయముమీర నిట్లనియె విప్రకుమారక తప్పు లేని న
న్నును వధియింపనేటికి పనుండవు నీవన నాతడిట్లనున్
నను వరియించియున్న యొక నాతిని సర్పముమ్రింగెగాపునన్. ౩౮౨

క. అగపడినపాములను నే । వెగపై వేటనుచుఁ బ్రతిన దీర్చితిననఁ దా
వగచుచు నే నెవ్వారినిఁ । బగగొని కఱువంగలేదు పాములు కఱుచున్. ౩౮౩

ఆ.వె. కాళ్లులేనిమాత్రఁ గాను నే భుజగంబ । నేల నన్నుఁ జంపె దేగుమనియె
ననుచుఁ జెప్పి మఱియు ననియె నుత్తంకుండు । విపులబుద్ధియైన నృపునిజూచి. ౩౮౪

ఆ.వె. అపుడు రురుఁడు డుండుభాలాపములు । విని యెవఁడవీవు నీకు నిట్టిపాప
మెట్లు గల్గెననిన నేను బూర్వము కాంతి । నమరియున్న యుర్వరాముఁడను. ౩౮౫

ఆ.వె. కడఁగి మిత్రుఁడైన ఖగమాభిధుం డగ్ని । హోత్రగృహమునందు నుండఁజూచి
గడ్డిగట్టి పాముగాఁజేసి యుంచినపై । వైచి భీతిఁజెంది పడకి కొనుచు. ౩౮౬

క. ననుజూచి కనలి శపియిం । చెను సర్పమవగుమటంచుఁ జెప్పెర నే నా
తనికాళ్ళ కెరగినన్ నను । గనుగొని యిట్లనుచుఁ బలికెఁ గారుణ్యమునన్. ౩౮౭

క. ప్రమతికొడుకు రురునాముఁడు । విమలమతిని నిన్ను మరల విప్రునిఁజేయుం
బ్రమదంబు బొందుమనె ప । త్కాక్రిముఖుని నిప్పుడె విప్రధన్యచరిత్రా. ౩౮౮

క. ఆ విప్రుఁడ నేను రురుఁడ । పీ వాకాపంబువలన నే నిటులైతిన్
బ్రోవుము నన్ను నహింసయె । యీ పరమతి ధర్మములకు నెల్లమొదలగున్. ౩౮౯

క. దయయే సత్యవ్రతమగు । దయయే దానములకెల్ల లక్ష్యము వినుమా
దయయే శౌచము ధర్మము । దయకెక్కుడు లేదు లేదు తలఁపగ నెందున్. ౩౯౦

క. అన విని రురుఁడుం బ్రాహ్మణుఁ । గని వానిం బిలిచి విడుమనావుత మునినన్
దనరె నతఁడు తత్క్షణమే । మనుజుండై పిదప రురుఁడు మానెను హింసన్. ౩౯౧

చ. చెలఁగి రురుండు కోమలిని జీవితఁజేసిఁ వివాహమయ్యె న
య్యలఘుఁడు సర్పతంతతులయం దతిపైరము పూనె నీవు దు
ర్బలువలెఁ దంద్రికిం బరమ బాధకవృత్తి నటించినట్టి పా
ములపయిఁ గ్రోధమింతయునుఁ బూనవు నీకిది చెల్లునే నృపా. ౩౯౨

మ. పితృవైరంబు దలంప విద్ధి తగునే పృథ్వీశ పిత్రాక్షోభులన్
హతి గావింపనివాడు జీవసహితుండై యుండఁగా నేమి దా
మృతుఁడే యంద్రదిగాక తద్రిపువులన్ హింసింపకున్నేని పు
త్రతయున్లేదు తదీయదుర్గతులు దూరంబౌనె యెందేనియున్. ౩౯౩

శా. దేవీయజ్ఞమటంచు నొక్కమఖ మెంతేనిం బ్రయత్నింపుమా
త్రోవంబన్న ఁ సర్పయాగము ననఁ దుఃఖాంబు పూరంబు కన్
గ్రేవల్ గ్రమ్మఁగ నయ్యయో జడుఁడనై కృత్యం బుపేక్షించితిన్
జీవం దండ్రికి పైరులైన భుజగశ్రేణుల్ దయార్హంబులే. ౩౫౪

తే.గీ. నేఁడయజ్ఞంబు మొదలిడి నేనొనర్తు । భుజగములనెల్ల నగ్నిలోఁ బొరలఁగాల్తు
ననుచు మంత్రులఁ బిలిచి య య్యవనినాథుఁ । డనియె నిట్లని తనలోని యలుకపేర్మి.

క. జన్నము గావించెద నే । సన్నయమార్గమున మంత్రిసత్తములారా
పన్నింపుఁ డన్ని విధములఁ । జెన్నుగ సంభారములను శీఘ్రమె మీరల్. ౩౫౬

సీ. మందాకినీతీరమందు శుభంబైన భువి జూఁడుమనుఁ డెల్ల భూసురులను
సలలితంబుగ నూఱు స్తంభముల్ గల మండపమును గట్టింపు డేర్పాటుచేసి
నేనును ధర్మపత్నినిఁగూడి కూర్చుండ నమరింపుఁడీ మంచి యజ్ఞవేది
పరగహుతాశన ప్రబలకాకారముగా హోమగుండము ద్రవ్వుఁ డొప్పుమీర

తే.గీ. దక్షకుఁడు యజ్ఞపశువుగాఁ దలపుఁడింక । హోత యుత్తంక భూసురుం డుండుగాక
విప్రవర్యుల వేదార్థ విమల నిఖిల । మంత్రవేత్తలఁ బిలువుండు మంత్రులార. ౩౫౭

తే.గీ. మంత్రు లట్లనకావింప మిం పుఁ డలరి । యజ్ఞమును సేయఁ దొడఁగిన యపుడు సర్ప
తండములు పడెఁ దద్ధోమగుండమునను । తక్షకుఁడు భీతి నింద్రుని దాపు జేరి. ౩౫౮

క. మొరపెట్టిన నింద్రుఁడు దాఁ । గరుణన్భయముడిపి తనను గద్దియమీఁదన్
శరణమొసఁగె నది మదిలో । నెఱుఁగుచు నుత్తంకుఁ డహిని సేంద్రునిఁ బిలచెన్. ౩౫౯

తే.గీ. అపుడు తక్షకుఁ డడలి నిజాప్తుడైన యట్టి యాస్తీకు మౌనికులాగ్రగణ్యుఁ
దలఁపగా జనమేజయు దరిసి యతఁడు । దీవనలొసంగఁ గోరిక దెలుపుమనుచు. ౩౬౦

క. నృపుఁడడిగిన విప్రుఁడు దాఁ । గృపతో యజ్ఞంబు విడువ నేఁగోరెద నా
నపుడే సత్యము తప్పని । నిపుణత యజ్ఞంబుమాని నిశ్చలబుద్ధిన్. ౩౬౧

క. ఘనుఁడగు వైశంపాయన । ముని దా విన్పింప వినియె ముదమున సర్వం
బును భారతమందును దన । మనమునకు న్శాంతిలేక మానవపతి దాన్. ౩౬౨

ఉ. వ్యాసమహర్షి గాంచి నృప వర్యుఁడు నామదిశాంతి యెట్లగున్
త్రాసము దోఁచెడిం బలువిధంబుల వీరులు స్వర్గలోకసం
వాసము గోరినం దనుపుఁ బాయుట మేలు రణంబులో నిజా
వాసములో భుజంగవిష బాధను దండ్రి గతించె నయ్యయో. ౩౬౩

తే.గీ. మనముదహియించుచున్నది పౌనిపర్య । యేమిసేయుదు సదుపాయ మెద్దినాకు
దెలిపి రక్షింపవే శాంతి గలుగఁజేసి । తంద్రిదుర్గతిఁ దొలఁగెడి దారిఁజెప్పి. ౩౬౪

—: వ్యాసజనమేజయ సంవాదము :—

వ. అనిన విని సకలవేదవిభాగ వివిధవిన్యాసుండగు వ్యాసుండు నిఖిలశత్రుంజయుండైన జనమేజయున కిట్లనియె. ౩౬౫

సీ. రాజేంద్ర వినుము సర్వపురాణములలోనఁ బరమోత్తమంబైన భాగవతము
విన్పించెదను నీవు విను మది మున్ను నా సుతుఁడై యెసఁగుచున్న శుకమునికిని
దగఁ జెప్పితిని దీన ధర్మంబు నర్థంబు కామంబు మోక్షంబు గలుగు సకల
శుభముల నొసఁగును సుఖదంబు సర్వాగమసముద్ధృతంబు నిర్మల మనఘము

తే.గీ. నాపుడు నరేంద్రు డిట్లను సంయముఁడగుచు । యజ్ఞ విఘ్నార్థ మాస్తీకుఁ డతిరయమున
రాఁ గతంబేమి గూఢపాద్ప్రశ్నమున । నతని కేమిప్రయోజనం బనఘ చెప్పుము. ౩౬౬

క. అతిమాత్రయోగమహిమా । న్వితభాగవతంబు వినఁగ వేడుకవొడమెన్
పతరీల దానిఁ జెప్పుము । శతథాకిల్బిషము లెల్ల సమయఁగఁ గృపతో. ౩౬౭

వ. ఇట్లు దీనాననుండై వినయపూర్వకంబుగా నడిగిన జనమేజయు పలుకు లాలించి వ్యాసుండు ఓ జనవరా! తొల్లి జరత్కారుండను ముని గృహస్థాశ్రమంబొల్లక తిరుగుచుండ నొక యరణ్యంబున గర్తప్రదేశంబుల స్తంభంబుఁ బట్టుకొని వ్రేలాడు తన పితరులం గాంచి, యయ్యలారా! మీరిట్లిచ్చట నుండఁ గతంబేమియని యడిగిన నోయీ! నీవు దారసంగ్రహంబు చేసినంగాని మేము తృప్తులము గాము స్వర్గప్రాప్తికి హేతువుగా మా చెప్పిన విధంబున నీవు సదాచారపరుండవు గమ్మనిన నతండు. ౩౬౮

తే.గీ. సమనామాఖ్యయు వశగ యేచానయేని । నాకు లభియించునేనియు నమ్ముఁదిద్ది
దానిఁ బెండ్లాడఁ దలచితిఁ బత్నియగ న । టంచు పలికెఁ నా పేర్మి మాత్రమప్పుడు. ౩౬౯

తే.గీ. పన్నగంబుల నగ్నిలోఁ బడఁదగుదటంచుఁ । దల్లి శపియించెఁ గనలి యుత్తరిని మున్ను
దత్కథను దెల్పెదను వసుధాతలేశ । వినుమనుచుఁ బల్కె మౌని సవిస్తరముగ. ౩౭౦

సీ. మునినాథుఁడగు కశ్యపునిభార్య లిరువురు వెలఁయఁ గద్రువయును వినతయు నన
వారు చూచిరి సూర్యు వాహనంబొకదానిఁ జూచి కద్రువ తల యూఁచి వినత
కనియె నీసూర్యుని యశ్వ మేవర్ణంబు గలదని యది విని కలికి బలికె
తెల్లని దిదియంచుఁ దేటమీరఁగ నంతఁ గాదు నల్లనిదని కద్రువ యన

తే.గీ. పంతములుబట్టి రొగిఁ బరస్పరము వార । లపుడ కద్రువ వినతతో ననియె రేపు
వచ్చిచూతము చూచిన వన్నెయేరి । దామెకును దాసిగాఁదగు నన్యయనుచు. ౩౭౧

సీ. ఆదటఁ గద్రువ యాత్మజులనుగాంచి తారుసూచిన హరిదశ్వునశ్వ
ము నల్లనిదిసేయుఁ డనిన వారలఁ గొంచ తొల్లమి శపియించె నుక్కుదరిగి
యూరలు జనమేజయేలావిభునియాగమున నగ్నిలోఁ బడుదనుచుఁ గొంద
ఱంబపంపునుఁజేసి రంత గద్రువయును వినతయుఁ జని యశ్వమును గనంగ

తే.గీ. నల్లనిదియైన వినత దా డిల్లవోయి । తనకుమారుని గరుడుని గనిన నాత
డేకతంబునఁ దల్లి నీ కిట్టి దీన । భావమొదవె ననంగ నా భామ పలికె. ౩౪౨

క. గరుడా నేఁ గద్రువకుం । బరిచర్యలు సేయవలసె బహునీచగతుల్
పరమేష్ఠి గలుగఁజేసెఁ గొఱమాలినదాన నైతిఁ గొడుకా యనుచున్. ౩౪౩

వ. విలపించి సవతికిం దనకును జరిగిన పంతంబుల యుదంతంబంతయుం దెలిపి పంతం
బీడేరక తాఁదాసిగావలసివచ్చిన విధంబుఁ దెలిపి లా తక్షణంబ తనుఁ జంక నెక్కించు
కొని మ్రోయుమనుచుఁ గద్రువ బాధించుచున్నయది నే నేమిసేయుదుఁ దండ్రీ యని
విలపించు తల్లిం గాంచి మంచివచనంబుల నామె ననునయించి నీ వేలచింతిల్లెదవు
కద్రువ కోరినయట్ల నేన చేసెద నని యేగి కద్రువం గాంచి నమస్కరించి యమ్మా
నిన్ను మ్రోయవచ్చితి నని పల్కి యక్కుటిలఁ జేతులపై నెత్తుకొని సముద్రతీరంబుచేరి
యచ్చట డించి తల్లీ నాయమ్మ దాసీభావంబునుడుపం గోరెద ననిన నాకద్రువ దేవ
లోకంబునుండి యమృతభాండంబు గొనివచ్చి నా కిచ్చిననాడు నీతల్లి దాసీభావంబు
విడుచు ననిన నామె పలుకులు విని తార్క్ష్యుండు తన మనంబున సంతసిల్లి ౩౪౪

మ. బలవంతుండగు వైనతేయుఁడు మరుత్వన్ముఖ్యదేవవ్రజం
బుల నోడించి వడిన్ సుధాకలశమున్ బొల్పారఁ దాఁ దెచ్చి ని
శ్చలతం గద్రువ కిచ్చినం గని మహాశ్చర్యంబుతోఁ దల్లికిం
గల దాస్యంబును బోయె బొమ్మన విహంగస్వామి సంతుష్టుడై. ౩౪౫

క. చనినవెనుక నమృతంబును । గొను తలఁపున భుజగవరులు గొబ్బున నీటన్
మునుగంబోయిన సమయం । బున నింద్రుఁడు దాని గొనుచుఁ బోయెం దివికిన్. ౩౪౬

క. తరువాత నాగవరులం । దరు నమృతముగాన కార్తిఁ దడబడి దర్భా
స్తరణము నాకిన నాలుక । లిరియంగ ద్విజిహ్వులై రిలేశ్వర వారల్. ౩౪౭

ఆ.వె. తల్లిచేత శాప తప్తులై వాసుకి । ప్రముఖు లేడ్చికొనుచు బ్రహ్మకడకు
బోయి మొరలిడంగ నాయజుం డతిదయా । పరత నిట్టులనుచుఁ బలికె నపుడు ౩౪౮

క. కలఁడు జరత్కారుండన । నలరెడు ముని వానికి న్నయం బెసగఁగ బెం
డిలిసేయుఁడు వాసుకి చెలియలిని సనామకను; బుట్టుఁ నాస్తీకుఁ డనన్. ౩౪౯

తే.గీ. వారల కతంబు మీకగువాడుసుమ్ము । దారుణంబైన శాపంబు దలగజేయ
నవిన విధిమాటలకుఁ గడు నాత్మ నలరి । వాసుకియు మునిగ వసముజేరి. ౩౮౦

క. భగిని సనాముక నిచ్చెదఁ । దగఁ బెండిలిసేసికొనుము దయతో నని పే
ర్దగ ముని నా కప్రియమును । మగువ యెపుడు సేయు నపుడు మానెదసుమ్మీ ౩౮౧

క. ఆమాట కొడంబడినన్ । నే మానిని బుచ్చికొందు నెమ్మి భుజంగ
స్వామీ యటు సేయుమనిన । నా మగువ నొసంగి చనియె నహిపతి వేడ్కన్. ౩౮౨

ఉ. ఆ రమణీమణిం గలసి యాకులపాక వసించి యా జర
త్కారుడు భార్యఁ జూచి వనితా నను లేపకు నిద్రవోయెదన్
నా రుచిరాంగి యట్లయని నాథుని లేపకయుండె నంతలో
సూర్యుడు పశ్చిమాంబుధినిఁ జొచ్చిన జూచి వెలంది యాత్మలోన్. ౩౮౩

ఉ. లేపకయున్న సంధ్య చెడు లేపిన నాకు నవాయమౌ గదా
యేపనిఁ జేయవచ్చునని యెంతయుఁ గుందుచు నెట్టకేలకున్
లేపిన మేలు ధర్మ మొక లేశము నాశముగాదు నాకునున్
లేపకయున్నఁ గీడయిను లెక్కగొనం బనిలేదు చూడఁగన్. ౩౮౪

ఆ.వె. సంజయయ్యె వేగ నాథ లే లెమ్మని । పిలువ నతఁడు లేచి చెలియ యేను
బొవ్వుచాడ నీవు వ్రట్టింటికేగుము । టంచుఁ బలికి భీతి నార్తయగుచు. ౩౮౫

ఆ.వె. ప్రాణనాథ నీకు భ్రాత నన్నిచ్చిన । యర్థ మెట్లు పొసగు ననిన వాని
యర్థియనుచుఁ బలికి యరిగె గానలకును । నాతి నొచ్చెనంత భ్రాతయిల్లు. ౩౮౬

సీ. వచ్చిన చెలియలి వగపు దాఁ గనుగొని వాసుకి యడిగిన వనిత చెప్పె
జరిగినపనియును వరుఁ డరణ్యములకు బోవుచో మాయన్న పూని నన్ను
నీకిచ్చుకోరిక చేకూడువిధమెట్లు లనిన నర్థియటంచు నతఁడు ననిన
విధమును నది దాను విని సంతసించి వాసుకి యుండె నింతలో నకియు గనియె

తే.గీ. మగశిశువు వాని నామంబు జగతియందుఁ బరగె నస్తీకుఁడంచు నా బాలకుండె
యజ్ఞమందును నీకడి కరుగుచెంచి । మాతృపక్షంపు భుజగజాతిఁ బ్రోచె. ౩౮౭

వ. రాజేంద్రా! నీవలన సన్మానింపంబడిన యస్తీకుండు చేసిన పని కీర్తనీయంబయగు. నీవును భారతంబు సర్వంబును వింటివి. నీకు మేలగుఁగావుత. నీవు చేసిన పుణ్యంబునంబట్టి నీజనకుండు సుగతిం జెందె నీకుఁ గొరంత యేమున్నది. మహాదేవి కాయతనం బమర్చి భక్తితో సేవింపుము. నీకు సకలంబును సిద్ధించునని చెప్పి మరియు. ౩౮౮

తే.గీ. భూమినాయక వినుము దేవీముఖంబు । నీవొనర్పుము నిఖిలంబు నీదసుమ్ము
పరమపావనమైనట్టి భాగవతము । వినుము విన్పింతు నేను సవిస్తరముగ. ౩౭౯

తే.గీ. పరమపావనమైనది భాగవతము । రాగలోభాదుల నడంచు భాగవతము
భవభయంబులఁ బొలగించు భాగవతము । భగవతీభక్తిఫలదంబు భాగవతము. ౩౮౦

క. దేవీపాదాబ్జంబులు । సేవించినవారు సుఖముఁ జెందుదురు ధరం
దేవీపాదాబ్జంబులు । సేవింపనివార లఘముఁ జెందుదురు నృపా। ౩౮౧

చ. భగవతి విష్ణుదేవునకు భాగవతంబునుఁ జెప్పెఁ గావునన్
దగ నిదతక్క నన్యముగు దారిని బోయిన మోక్షమబ్బునేఁ
జగతి నరాధముల్ తెలియఁజాలరుగాక నరేంద్ర నీకు నే
భగవతిఁ గొల్చి చెప్పెదను భాగవతం బిది చిత్తశాంతికిన్. ౩౮౨

— : స్కంధాంత కృతిపతి సంబోధనము : —

శా. తాశక్ష్మాజశతాప్చదోపమకరోద్దండోగ్రవేదండర
క్షోలక్ష్యాక్షిమహోశుశుక్షణిసుతేజోమాలికాపాలికా
లీలాశాలిశిరీముఖప్రకరకేరీలోలజేగీయమా
నాలీఢాజగవప్రచారసమరా యల్లూరి సోమేశ్వరా. ౩౮౩

స్రగ్విణి. సోమలేఖాజటాజూటసంధారకో
ద్దామహోదారతా పాలితద్యోపురా
రామవిస్ఫారకల్ప ప్రసూనోత్కరా
వ్యోమగంగాధ రాల్లూరి సోమేశ్వరా। ౩౮౪

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసువంశ పయఃపారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయమంత్రీంద్ర కుమార, పవిత్ర హారిత గోత్రాలంకార కృష్ణామండల మండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జితధరావిరాజమాన, శ్రీవీరప్రతాప కోలాకొండహంపీర రామచంద్ర భూమీశ్వరదత్త గోదావరీ మండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయ సభావాదక నియోగభారవ్యవహార, శ్రీ వేంకటేశ్వరవరప్రసాదసంభూత కవిత్వ విద్యా విశేషబాల్యాదిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేక గ్రంథ మతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితో భయభాషాపరిచిత ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునం ద్వితీయస్కంధము.

ద్వితీయస్కంధము సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

తృతీయ స్కంధము

క. శ్రీద్విబుధ జ్యేష్ఠ స్వా । రాద్వైవశ్యాసనిపరేతరాద్రిషోంభో
రాద్వాయుధనదలసదవి । సృద్వైభవ సంప్రకాశ శ్రీసోమేశా. ౧

వ. అవధరింపుము భగవంతుండైన సాత్యవతేయుం జూచి జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨

—: జనమేజయకృత దేవీస్వరూపాది ప్రశ్న :—

సీ. అయ్య సాత్యవతేయ యంబాముఖంబని యూరు చెప్పిన యజ్ఞమెట్టిదొక్కొ
యెట్లది పుట్టెనో యెక్కడనో కతంబేమియో తద్గుణం బేమియొక్కొ
యేస్వరూపము విధులెవ్వియో సర్వజ్ఞ దీనవియారంబు తెలుపుమయ్య
బ్రహ్మాండ మెట్టుల ప్రభవించెనో సవిస్తరముగఁ జెప్పుమా ధర్మచరిత

తే.గీ. బ్రహ్మయును విష్ణువును శూలపాణి మువురు । దేవతలు సృష్టి సంరక్షణావసాన
కర్తలును సగుణులు సంద్రు కడఁగి వారి । లోగిస్వతంత్రులో తెలుపుమా యోగివర్య. ౩

తే.గీ. మృత్యువున్నదొ వారికి నిత్యులో యి । నిత్యులో సచ్చిదానంద నిరతులో స
మస్త దుఃఖాధిభౌతికముగ్నులో యి । శనిధరాదులు కాలవశగులో కారో. ౪

క. దివిజులపుట్టువు లెట్టివొ । పవిధరముఖులకును శోకభయములు కలవో
తపులునొ నిద్రాలస్యము । లవి వారికి ధాతుమయములౌనో తనువుల్. ౫

తే.గీ. ఏద్రవంబుల దేహంబులేర్పడినవొ । యేగుణంబుల నెసఁగెనో యింద్రియములు
వారిభోగంబు లెట్టివో వారియాయు । వెంత కాపురమెక్కడ బుధువులకును. ౬

వ. అనిన వ్యాసుండు. ౭

సీ. సర్వంసహాధీశ చతురుండవగుదువు దుర్గమంబగు ప్రశ్న తోచె నీకు
బ్రహ్మాదులెట్టుల ప్రభవించి రంటివి యిది మున్ను నారదు నేనడిగితి
అడిగిన నారదుం డంతయు వివరించె నది యెట్టులనిన నే నతిముదమున
నొకనాడు నారదుండున్న గంగాతీరమున కేగి నారదమునినిఁ గాంచి

తే.గీ. యడుగులకు మ్రొక్కి తదనుజ్ఞ నతనియొద్ద । నాసనంబునఁ గూర్చుండ నబ్జభవుని
కొడుకు మున్మున్న ప్రేమతోఁ గుశలమడిగి। ప్రశ్న సేసితి బ్రహ్మాండభవముఁగూర్చి. ౮

ఉ. ఎక్కడినుండి పుట్టినది యీ ద్రుహిణాండ మిదేకకర్తృకం
బొక్కొ ద్వికర్తృకంబొకొ బహూగ్రగహాకర్తృకమో యకర్తృకం
బొక్కొ యకర్తృకం బొకటియుం గన మెందునుఁ గార్యసంతతిం
జిక్కు విరోధ మట్లనిన శేముషిఁ జూడఁగ సందియంబగుం. ౯

సీ. శంకరుఁ బరమేశు శైలాధివాసుని శంభుని భూతైక సార్వభౌము
కారణకారణు గజచర్మపరిధాను గిరిజాకళత్రు సద్గీతచరితు
సుభగు నాత్మారాము సురలోకవందితు నుగ్రు శర్వుఁ గపర్ది నురగభూషు
కాలకాలుని మహాకాలు మహానటు భీము మహాదేవు గామదమను

తే.గీ. శూలపాణిని లలితార్ధసోమమకుటు । నీశ్వరు మహేశు నీశాను నిద్ధచరితు
నభవు భవు నాపగాధరు నభినుతింత్రు । కడగిఁ బ్రహ్మాండములకెల్లఁ గర్త యనుచు. ౧౦

సీ. విష్ణు లక్ష్మీశు సుర్వేశు నారాయణు వైకుంఠు దైత్యారి వాసుదేవు
కేశవు గోవిందు నీశు హృషీకేశు మధుసూదనునిఁ గృష్ణు మాధవు హరి
నచ్యుతుఁ బద్మాక్షు నగధారి శ్రీధరు స్వభుఁ ద్రివిక్రము మురశాసి జిష్ణు
దామోదరునిఁ బరంధాముఁ దార్క్ష్యధ్వజు శేషశాయిని స్వర్ణచేలు మహితు

తే.గీ. శార్ఙ్గిఁ జక్రి ననంతు నిశ్చలు దయాళుఁ గృష్ణు దామోదరుని గుడాకేశమిత్రు
శౌరి దశరూపధరు దేవుఁ జాటుచుంద్రు। కడఁగి బ్రహ్మాండములకెల్లఁ గర్త యనుచు. ౧౧

సీ. అమృతాశనజ్యేష్ఠు నంభోజగర్భు సరస్వతీ మదవతీ ప్రాణనాథు
స్రష్టనుఁ బరమేష్ఠి సకలలోకేశుఁ బితామహు నజుని విధాత ధాత
విధి విశ్వకర్తను వేదనిర్మాతను హంసాధిరూఢు నిత్యప్రకాశు
చతురాననుని బ్రహ్మ సౌవర్ణగర్భు ద్రుహిణు స్వయంభువు చారుగుణగణాఢ్యు

తే.గీ. నతులమతిమంతునిం బ్రజాపతిని సత్య । లోకవాసుని హరిసూను శోకరహితు
బరము భూతప్రవర్తకుఁ బలుకుచుంద్రు । కడఁగి కొందరు బ్రహ్మాండకర్త యనుచు. ౧౨

తే.గీ. లోకదీపకు రవి నతిలోకతేజు । మిత్రు నర్యముఁ బరమపవిత్రు బూషు సూ
ర్య సంజ్ఞేశ్వరు నుషేశుఁ జూపుచుంద్రు। కడఁగి కొందరు బ్రహ్మాండకర్త యనుచు. ౧౩

క. ధరఁ గొంద ఱింద్రు డందురు । మఱికొందరు వరుణు డంద్రు మానక యితరుల్
కరివదనుఁ డంద్రు కొందరు । మరు డందు రజాండకర్త మతిమంతు లొగిన్. ౧౪

తే.గీ. వనజరిపుఁ డంద్రు కొందరు వహ్నియంద్రు । కొందరు కుబేరుడందురు కొందరు యము
డందు రీరీతినుండగ నాత్మవిదులు । భగవతి నజాండకర్త్రిగాఁ బలుకుచుంద్రు. ౧౫

వ. మఱియు నద్దేవి యీశ్వరి యనియు, నిర్గుణ యనియు, సగుణ యనియు, వైష్ణవి యనియు, శాంకరి యనియు, బ్రాహ్మి యనియు, వాసవి యనియు, వారుణి యనియు, వారాహి యనియు, నారసింహి యనియు, మహాలక్ష్మి యనియు, వేదమాత యనియు, నేక యనియు, విద్య యనియు, స్థిర యనియు నానావిధంబులగు నామములం గొనియాడఁబడుచు, భక్తులకోరికల సమకూర్చుచు, మోక్షార్థులకుం బునర్భవభయంబు లడంచుచు, ఫలార్థులకు ఫలంబు లిచ్చుచు, నిర్గుణయయ్యు సగుణయై, నిర్వికల్పయై, నిత్యప్రకాశినియై, త్రిగుణాతీతయై, మాయకు లోఁబడక నిరంజన నిర్వికారాది తత్వంబుల నుల్లసిల్లి, యరూపమై, నిర్లేపమై యొప్పు బ్రహ్మ తానయై ప్రకాశించునని పెద్దలు సెప్పుదు రదియుంగాక సహస్రశీర్షుండై సహస్రాక్షుండై సహస్రకరుండై సహస్రకర్ణుండై సహస్రముఖుండై యలరు విరాట్టును దానయై యుండునని బ్రహ్మవిదులు కొందఱు పలుకుదురు. మరికొందరు నిరీశ్వరవాదులు జగంబునకుం గర్తకావలసినది లేదందురు. ఇఁకఁ గొందఱు స్వభావంబె కారణం బందురు. ప్రకృతి యనియుఁ బ్రధాన మనియు సాంఖ్యులు సెప్పుదురు. కావున నాహృదయంబు నానావిధ సందేహంబులకు నిలుపై మిగుల బాధనొందుచున్నయది. నేనేమిసేయుదు. ధర్మాధర్మంబులు రెండును నా కొక్కరూపుగాఁ దోచుచున్నయవి. ధర్మాధర్మంబులు వేరుసేయు లక్షణంబులు ప్రత్యక్షంబునఁ గానరాకయున్నయవి. సత్వాది గుణంబుల నిలచి సత్వగుణంబులం దేజరిల్లు దేవతలకు దానవులచే నానావిధము ప్రతిబంధంబులు ప్రాపించుచున్నయవి ధర్మమంద నిలిచి సదాచారపరులగు పాండవులకు బహువిధ దుఃఖంబులు సంభవించుట యెరుంగమె. అదికతంబునం జేసి నా సంశయంబులు నివారింప నీవుతక్క నన్యుఁ డోపుఁవాఁడులేడు. జ్ఞానంబను మంచియోడపై నెక్కించి సంసారంబను సముద్రంబు దాటునట్లుచేసి నన్నుం గటాక్షింపవే యనుఁడుఁ గరుణార్ద్రహృదయుండై నారదుండు నాకుం జెప్పె నెట్లనిన. ౧౬

—: దేవీభాగవతావతరణము :—

తే.గీ. వ్యాస! మును నాకు నీసందియంబ కల్గి । జనకుఁడగు ధాతఁ జేరంగఁజని యడిగితి
నాయనా జగ మేరీతి నాయె మొదలఁ । గర్తవీవొ కపర్దియో గరుడవాహనుఁడో. ౧౭

క. ఆరాధనీయుఁ డెవ్వం । డీరేడు జగంబులందు నెవ్వాడు సర్వా
ధారములకు నాథాహో । దారమహిముఁ డతనిఁ దెల్పు దయతో నాకున్. ౧౮

క. సందియము విడువ కుల్లం । బాందోళితమయ్యె నెట్టు లాత్మను శాంతిం
బొందింతు నెవనిఁ గొలుతుఁ । వందనమిదె ప్రోవు మనిన వనజజుఁ డనియెన్. ౧౯

క. అతిదుర్బోధము ప్రశ్నం । బతులిత మిది నీకుఁ దెలియు నా విష్ణునకే
మతి నూహింపగఁ దుస్తర । మితరుల కేమంటిఁ బుత్ర యెక్కుడిమాటల్. ౨౦

క. ఏగతి యత్నముసేసిన । రాగులకుం దెలియ దిది విరాగులు తెలియం
గాఁగలరు వినుము చెప్పెద । సాగరమయమయ్యె మున్ను సకలము పుత్రా. ౨౧

తే.గీ. భూతపంచకమాత్రము పుట్టియుండు । నాడు నే జనియించితి నళినమందు
సూర్యుఁ జూడను జంద్రునిఁ జూడ వృక్షములనుఁ జూడనుఁ బర్వతంబులనుఁ జూడ.

ఉ. తామరపూవుమిద్దెపయి తప్పకయుండి మహార్ణవంబునం
దేమహిమం జనించితినొ యేను నను గని ప్రోచువాడు లేఁ
డో మఱి యెంమనేని గలఁడో జల మెట్టుల నెంము నిల్చెనో
భూమియొకండు కాననగుఁ బోలునటంచునుఁ జింతసేసితిన్. ౨౩

తే.గీ. వేయిహాయనములదాఁక వెదకి వెదకి । వేసరితిఁ గానకేనైతి వేళమున్ను
సరగఁ దపఁ దప యను నొక్కశబ్దమపుడు । చపలనుండి వినంబడె శ్రవణములకు. ౨౪

తే.గీ. అంత వేయేండ్లు తపము నే నాచరింప । సృజ సృజ యటంచు నొకసద్దు చెవులబడియె
నంత నెయ్యది సృజియింతు ననుచుఁ బొగిలి । తెల్లమొగమయి కూర్చుంటి డిల్లపోయి.

తే.గీ. అంత మధుకైటభాఖ్యులౌ నసుర లిరువు । రాజిఁ గోరిన భయమంది యబ్జనాళ
మార్గమున డిగ్గి జూచితి మహితపురుషు । స్వప్రకాశైకశోభితు నప్రమేయు. ౨౬

సీ. మణిదీపకాంతి గ్రమ్మఁగ వేయిపడగల పాముపై హాయిలుగా బండినాఁడు
నెఱపులొప్పెడి తొలుకరిమబ్బు సరి మేనఁ గనకంపుఁబుట్టంబు గట్టినాఁడు
ఆజానుదీర్ఘంబులగు చతుర్భుజములఁ బంచాయుధంబులఁ బట్టినాఁడు
ఉరమున శ్రీదేవి కుయ్యేలచేరునాఁ దనరెడి వనమాలఁ దాల్చినాఁడు

తే.గీ. నగుమొగమువాఁడు జగములేలఁగలవాఁడు । నిరుపమానందకరుడయి నెగడువాఁడు
యోగ నిద్రనుఁ గూర్కుచు నున్నవాఁడు । కదలకున్నాఁడు పురుషుఁ డొక్కరుఁడు ఘనుఁడు.

వ. అట్టి దివ్యపురుషుండు నా కన్నులయెదుట. ౨౮

తే.గీ. కానవచ్చిన నేమందుఁ గన్నబిడ్డ । యతితరంబగు నచ్చెరువాయె నాకు
నంత నిద్రాస్వరూపంబు నందియున్న । దేవి స్తుతియించితిని భక్తిభావగరిమ. ౨౯

తే.గీ. తత్క్షణంబున దేవి తత్తనువునుండి । లేచి గగనంబునందుండె లీల దివ్య
భూషణాంచితయై యంతఁ బుండరీక । లోచనుండును నిదుర చాలునని లేచి. ౩౦

తే.గీ. మధువుతోఁ గైటభునితోడ మాధవుండు । గదనమొనరించి తొడలపై గదియఁబట్టి
రక్కసుల యొక్కసులఁ బాపి యుక్కడంచె । రుద్రుఁ డేతెంచె లీలావినిద్రుఁ డగుచు.

సీ. దివ్యరూపముతోడ దేవి తాఁ బొడగట్టె ముగురము సూడంగ గగనమందు
చూచి యేము స్తుతింపఁ జూపుల దయఁజిల్క నా మహాదేవి యిట్లనుచు బల్కెఁ
గాజేశులార మీ రోజఁ జనుండిఁక మీ మీ పనులమీద మెలఁకువడర
రక్కసుల్వచ్చిరి నిక్కంబు మీకొక్క భయములేదిఁకఁ బొందు భవనములను

తే.గీ. దగినచోటులఁ బొసగించి జగము నాల్గు । విధములను సృష్టి సలుపుఁడు వేగ నవిన
భగవతీవాక్యమును విని భక్తిమీర । నిప్పిధంబునఁ బల్కితి మృదుతరముగ. ౩౨

తే.గీ. కాపలసినంత మున్నెవి కన్నతల్లి । యేవిధాపిన జలమయమె నేడ సివ్వు
మొదలుగాఁగల వింద్రియమ్ములును లేవు । తెలియఁ దన్మాత్రయులేవు దక్కలేదు. ౩౩

క. ఏలాగు సృష్టిసేయం । జాలుదు మో యమ్మ యనిన శక్తి సరగునఁ
లీలావిమాన మిదిగో । మెరైనవి రండు దీనిమీఁద నెనంగన్. ౩౪

క. రతనాల విమానం బ । ద్భుతముంబునుఁ జూచి యుండఱము నెక్కితి మ
ద్భుత కింకిణీనినాదాం । చితము ముక్తాదామ సువిలసితమై యొప్పెన్. ౩౫

వ. దానిపై నుండి. ౩౬

—: బ్రహ్మాదులకు భువనేశ్వరి దర్శనమిచ్చుట :—

క. పోతిమి పోతిమి యొక్కడి । కో తెలియ దవెట్టిదేలకును మము నిలిపెన్
భీతాత్ములమగు మాకున్ । జేతోమోదంబు గలుఁగఁజేసెడి భువిలోన్. ౩౭

సీ. పచ్చపచ్చనిరంగు పచ్చికలున్నచోట్లు ఫలరమ్యవృక్షముల్ కలుగుచోట్లు
కొదమ కోయలగుంపు కూఁతలు కలచోట్లు వివిధ పక్షితతులు వెలయుచోట్లు
మగవారు నాడువారొగిఁ జరించెడిచోట్లు మంచిపూలుమండపాలు మెరయుచోట్లు
వరసరిదంభఃప్రవాహములున్నచోట్లు వాపులఁ గూపముల్ వరలుచోట్లు

తే.గీ. కనుచుఁ జనఁ జన నెదుట ప్రాకారరమ్య । మనుపమానమహాహర్మ్యమైనయట్టి
పురము గనవచ్చె నది సూచి సురలప్రోలు । గాఁబడును దీని నెవ్వరు కట్టినారొ. ౩౮

క. అని యచ్చెరుపడి మఱియును । జని చని కాంచితిమి దేహకాంతులు దెసలం
దునుఁ గ్రమ్మ పేటకై ప । ల్చిన భూపతు నొకని నవట భూరివిలాసున్ ౩౯

క. తడయక క్షణమాత్రంబున । గడపె విమానంబు దేవి గగనమునం దా
విడమాయ యెట్టిదో యయ్యెడ మఱియొక దేశమునకు నేగితిమి వెసన్. ౪౧

సీ. కల్పకంబులనీడఁ గామధేనువు దూడ కడ సితేభము జూడఁగాచి కాచి
మేనకాదులు క్రీడమెలసి నాట్యములాడ గంధర్వులును బాడఁ గాంచి కాంచి
మందారములవాడఁ బృందారకులతోడఁ దనరు బంగరుమేడ దాటి దాటి
గరుడపచ్చలగోడ కలచోట శచిఁ గూడఁ దెరగంటి దొరజాడఁ దెలసి తెలసి

తే.గీ. స్వర్గమిదియని యమితవిస్మయమునొంది యచటఁ గనుఁగొంటిమి కుబేరు నంబుపతిని
సూర్యదేవు విభావసు సురలనెల్ల । యహహ యప్పురిసిరి నెన్న నలవియగునె. ౪౨

గీ. అదియు దాటంచె క్షణములోనంబ తనదు। మహిమ వెండియుఁగంటిమి ద్రుహిణపురము
పురమునం దొక్క ద్రుహిణుండు ఋషులు గొల్వ। సదరఁగా జూచి హరిహరులబ్రపడిరి.

తే.గీ. అతని సభయందు వేదవేదాంగములును । సాగరంబులు నదులును శైలములును
భుజగములు నిజరూపముల్ పొందియుండ। హరిహరులు నన్నుఁజూచి యిట్లనిరి పుత్ర।

క. ఈతం డెవ్వఁడొ యెఱుఁగవె । నీతీరున నున్నవాఁడు నిక్కమనిన నేఁ
జేతమునం దలపోసియు । నీతఁ డెవఁడొ నే నెవఁడనొ యెఱుఁగ నటంటిన్. ౪౪

క. అంతట విమాన మెంతయు । వింతగ మఱియొక్కచోట విడిసిన మేమున్
మంతనములాడికొనుచున్ । సంతసమున దానిఁ జూచి సంభ్రమమొదవన్. ౪౫

క. చిలుకలు గిలకిలఁ గూయఁగఁ । గులుకుచుఁ గోయెలలు మిగులఁ గూకూయన వీ
ణలు మ్రోయఁగ మద్దెలధ్వను । లలర మునులుపాడఁ జెలియలాడఁగ నెంతే. ౪౬

క. వరమై సుఖకరమై సుం । దరమై పరమైందవామృతరసోపమభా
సురమై కైలాసధరా । ధరమై కనుపట్టె నున్నతశుభ శిఖరమై. ౪౭

వ. అందు. ౪౮

సీ. ఘిణిఘిణిల్లనుచు నంకియలార్చు నున్నని యీాపెకొమ్ముల యెద్దు నెక్కినాఁడు
పిష్టామృతహవిస్సు లిష్టాప్తి లోఁగొను మూడుకన్నులతోడ మురిసినాఁడు
కలువకన్నియచెక్క గిలిగింతఁ గొల్పించు దంట యొదలపూవుఁ దాల్చినాఁడు
చాఱచాఱలకోఱ జంతువుచర్మంబు కటినిండ వలువఁగాఁ గట్టినాఁడు

గీ. వెలయ పెనకయ్య వెనకయ్య వెనుకటయ్య । యుభయపార్శ్వంబులందుండి యొప్పినాఁడు
నిండువేడుక నరుగుచు నిలచి యేము । సూచి తలఁచితి మాతండు శూలిగాఁగ. ౪౯

తే.గీ. అచటఁ దల్లులతో నేను నాడుచుంటి । నన్ను నేనును శూలియుఁ దన్నుదాను
జూచుకొని యద్భుతరసాబ్ధిఁ జొక్కి చిక్కి। యుండఁగ విమాన మింకొక్క యునికి బట్టె.

సీ. కస్తూరికలయంపి గమగమల్వాకిళ్ళఁ గమ్మగంబురపొళ్ళ తావినోళ్ళ
జాజిమల్లియమొల్ల సంపంగి పందిళ్ళ సునుజవాజికరుళ్ళఁ జెనకుగోళ్ళ
మంచిగందపుపూఁత మించుమేలియొడళ్ళ నెనకంపుఁ బువ్వొళ్ళ విసరుఁ గేళ్ళ
కొప్పులసిరిమించుఁ గొమరైన కురుపేళ్ళ గడఁగిమర్వపుమళ్ళఁ గట్టుసీళ్ళ
తే.గీ. వలపులుబయిళ్ళకెక్క దిక్కులకుపెళ్ళ । మాకుముకొక్కళ్ళలోనికిఁ గ్రాకిత్రుళ్ల
వింటిమమ్మెతుపేళ్ళ నవ్విభుసికాళ్ళ । కెరఁగి స్మరియింపఁ జప్పుళ్ళ నెత్తుగుళ్ళ. ౫౧
క. ఏమందు మాపురంబున । కే మించఁబ మేగి వింటి మిది పై కుంఠం
బేమందిరంబు హరికిని । ప్రేమం బగఁ జూచి చూచి వేడుకనుండన్. ౫౨
సీ. నల్లకుఁగస్తి క్రొన్ననవంటి యొందంబు పూను చామనిచాయ మేసివాఁడు
విరిసిన [illegible] వంటి బలుహొయల్ గలుగు దుప్పటి మేనఁ గప్పువాఁడు
నింద్రుకత్తికి నొక్క యాక నిచ్చినవాని పిప్పమిచను బీట వెట్టువాఁడు
మంగళదేవతా మహితహస్తంబుల విసరు పీవనగాలిఁ గొసరువాఁడు
తే.గీ. చక్రమును శంఖమును మహాశార్ఙ్గ ఖడ్గ । గదలు నాలుగుభుజములఁగల్గువాడు
దివ్యపురుషుఁడొకం డింటఁ దెజరిల్లఁ । జేరినప్పటి మాయునిక్కఁ జెప్పవశమె. ౫౩
ఉ. అంతట దేపి చిక్కంటి యిప్పట సుందర బాలసంద్రపుం
గ్రాంతము సేర్చె నంటు నొకి బంధురసుందరదేశ మొప్ప న
వ్వింతలు సూచి చూచి తని వింతయుఁదీరిక యొక్కటొక్క రిం
తింతనరాని సంతసపుచేట మునింగితి మేమిచెప్పుదున్. ౫౪

మధురగతిరగడ

మందారంబులు పారిజాతములు । కుందంబులు మఱి కోవిదారములు
చందనములు సురసాల సాలములు । పొందుగ నందపుఁ బూపుఁదోటలును
నిందును నందును నెందుఁజూచినను । నందందే కడు నానందంబగు
బృందము లగుచు మిళిందము లాడఁగఁ । జిందులతో మకరందము గ్రోలఁగ
కోయిల చివుళుల కొమ్మల మేయఁగఁ । గూయుచుఁ జిలుకల గుంపులు గదలఁగ
దేజరిల్లు నొక ద్వీపముఁ గంటిమి । రాజమణివిభా రాజితమైతగు
పర్యంకంబునఁ బరిమండితమగు । సర్వము వెలుఁగుల యాస్తరణంబుల
నింద్రచాపముచు లెల్లెడఁ గ్రమ్మఁగ । సాంద్రమహిమఁదగుఁ జక్కనిగద్దియ
యెట్టనిదండలు నెట్టనిచీరియ । యెట్టనిగంధము నెట్టనికన్నులు
చక్కనిమోమును సవరసి వాతెర । లెక్కింపందగు లిబ్బిచెలియ లొక

కోటియైన చిఱుఁ గోటికి సరియే । సాటిచెలువ నిజ్జగమునఁ గానము
రవిబింబంబన రహిభాసిల్లుచు । నవనవయౌవన నానాగుణగతి
వరపాశాంకుశ వరదాభయముల । ధరియించి మహోదరముఖములలరఁగ
హ్రీంకారజపం బింపుగఁజేయు ని । రంకుశపక్షిగణార్చిత యగుచును
హాయలుగఁ జిఱునగ వొద్దిగ నూపుచు । శయములఁ గంకణ చకచకయారఁగ
జెవులను దుద్దులు చెలువలరంగా । రవలకమ్మలొగి రాణఁదలిర్పఁగ
నంగదకేయూరాదులు గుల్కఁగఁ । బంగరుమురుగులు పాణులమెరయఁగఁ
బట్టెడ మెడలోఁ బరిఢవిల్లఁగను । బెట్టిననొమ్ముల పేర్లే తెలియవు
నడుమున నొడ్డాణము మురిపించఁగ । నడుగులనందెలు బెడఁగు లడరఁగను
హృల్లేఖయు భువనేశియుఁ గొల్వఁగఁ । జల్లగఁను మహేశ్వరి పొగడంగను
అయ్యంగన కనుసూదులుచుట్టును । నొయ్యారంబుగ నూఁగిగమియ్యఁగ
నాలుకోణముల యంత్రమునడుమను । చేరిచూచితిమి దేవిని భగవతి. ౫౫

ఉ. చూచి వితాకుఁ జెంది యిది సుందరి యెంచినఁ జూడ సృష్టి లో
భావయ మీసహస్రకర భాసుర యీ [illegible] ప్రాక్సర్వ స
ల్లోచన రమ్యకాంతియుత లోకవినోదిని యౌర యచ్చరల్
నీచలుగారె దీనియెడ నేర్తుమె మెచ్చ నటంచు నుండఁగన్. ౫౬

సీ. అప్పుడు మాతోడ హరి తన తెలివిచేఁ బరికించి యిట్లని పలికెఁ బుత్ర
యీ విశ్వమోహిని యీశ్వరి భగవతి దేవి మహాశక్తి దివ్యమూర్తి
సకలకారణమును సర్వలోకాధారయును మహావిద్య మహోన్నతగుణ
పూర్ణ మహామాయ భూతధాత్రి ప్రకృతి యవ్యయ మూర్తియ యమృతఘన

తే.గీ. శివ మురారాధ్య కల్యాణి శ్రీ యచింత్య । యిది సృజించును రక్షించు నేపుమాపు
పార్శ్వమునఁ గోటిభూతులు పరగుచుండు । ధన్యులము చేసితిమి దీని దర్శనంబు. ౫౭

తే.గీ. ఎన్నిపుణ్యము లొనరించియున్నవారు । ఎన్నిదానంబులను జేసి యున్నవారు
ఎన్నితపములు గావించియున్నవారు । దీనిఁ జూడంగఁ గల రిది తెలియఁ డింక. ౫౮

క. రాగులకుఁ గాన రాదీ । యోగీశ విరాగులకును నొగిఁ గనవచ్చున్
భోగించుఁ బురుషసంగతి । నీ గరితయ ప్రకృతిపేర నెసఁగుచుఁ జుండీ. ౫౯

క. నీవెక్కడ నేనెక్కడ । దేవతలెక్కడ రమా సుదృగ్వాణీ గౌ
రీ వనితలెక్కడ నయో । యీ వెలఁదుక పాదధూళి కెనయుదుమొకో. ౬౦

తే.గీ. నేను వటపత్రశాయినై నీరనిధిని । బడసు బొటిమనఁ గుడుచుచుఁ బండియుండ
జెలఁగి జోలయుఁబాడుచుఁ జిచ్చిగొట్టి । చాల నీతల్లి నన్ను నుయ్యాలనూచు. ౬౧

తే.గీ. అనుభవము నాకు నిది చిన్నతనమునాడు । తథ్య మీదేవియే నాకుఁదల్లి నుండు
తెలిసినది చెప్పితిని మీకుఁ దేటపడఁగ । దీనిఁ జూచినమాత్రనే తెలివి వొసఁగె. ౬౨

—: విష్ణుకృత భువనేశ్వరీ స్తుతి :—

క. అని భగవంతుఁడు విష్ణుఁడు । ఘనుఁడు జనార్దనుఁడు పలికి కడఁగి మరల ని
ట్లను దేవి పార్శ్వమునకుం । జని ప్రణయిల్లుదము రండు చయ్యనమిరల్. ౬౩

క. ఈమెకు మ్రొక్కితిమా మన । కేమైనను గొనంగు నేర్పడ నచటం
గామితముఁ దెలుపుకొందము । క్షేమద కొనఁగొందము వేయి చేతుల మొప్పెర్. ౬౪

తే.గీ. ద్వారపాలకు లెవరిని వారితోడ । మమ్ము నీక్షింపఁ దీదేవి మాన్యులారా
భగవతీస్తుతి సేయంగ వచ్చినారి । మంచు మామిడి వారి చిత్తానుగలను. ౬౫

క. అని చెప్పిన హరిమాటలు । విని యెక్కుడుసంతసమున వేగము ద్వారం
బునకేగి యచట నిలచినఁ । గని భగవతి యుల్లసిల్లి కరుణామయియై. ౬౬

క. ద్వారస్థలైన వెలఁదుల । వారింపక చూచి యచటి వారలతోడన్
రా రండని పలికెను మా । న్యాలకు మముఁ గొనుచు నేగి సభయానముఁ గన్. ౬౭

వ. అచట నిల్చిన. ౬౮

క. మేమందఱమును యువతుల । మై యుండిన యపుడు నేమనందముఁ గొనుచున్
మామేనుల మార్పుల । మాయెడ మేము చూచి మనసాబెంగదా. ౬౯

క. శ్రీహరిపదధారిణులమై । పాదపీఠమువలె ద్విశల్గ్రిమ్మఁగ నం
బా రత్నఖచితపీఠము । చేరఁగ జని మ్రొక్కి వింతఁ జెందితిమి సుతా. ౭౦

తే.గీ. ఆమహాదేవి రత్నంబో సంపదను వె । లంది లేమంత నంబులోఁ గొంటిఁ సిత
చేల లొకకొందరును సింహేల లింక । గొందఱును ఓలపేలు కొల్చుచుండ్రు. ౭౧

క. వారందఱును సుధాంధులు । నారీరూపముల నా సనాతనసభలో
నారద వీణాగానము । లేరీతిం బాడి రిహహ యెన్నఁ బరంబే. ౭౨

సీ. వినుము నారద నీకు విన్పింతు నేమెల్ల నచ్చోటఁ గనుఁగొన్న యట్టివింత
దేవీ పదనఖంబుఁ దేరి చూచితి మ్రొక్కి మ్రొక్కి యలోలోన నుబ్బికొనుచు
నది మహాదర్పణంబై మాకుఁ జూపట్టె నందులో బ్రహ్మాండ మమరియుండె
స్థావరంబులు చూచి జంగమంబులు చూచి నసుఁ జూచుకొని జనార్దనునిఁ జూచి

తే.గీ. రుద్రు జూచి రవినిఁ జూచి రూఢి వాయుఁ జూచి యింద్రునిఁ జూచియు సోము జూచి
వరుణుఁ జూచి ధనదుఁ జూచి త్వష్టఁ జూచి గిరి నదీ వార్ధి గంధర్వ వరులఁ జూచి. ౭౩

సీ. అచ్చరలనుఁజూచి యాత్మజ నినుఁజూచి తుంబురుఁజూచి సాధ్యులనుజూచి
వెలయ హాహాహూహూవులఁ జూచి విశ్వావసునిజూచి చిత్రకేతునొగిజూచి
చిత్రాంగదునిఁజూచి సిద్ధులఁజూచి యశ్వినులనుజూచి యా శేషుఁజూచి
కిన్నరులనుఁజూచి పన్నగులనుఁజూచి దితిబిడ్డలనుజూచి పితలజూచి

తే.గీ. నాపురము విష్ణుపురము పినాకిపురము। శేషశాయిని విష్ణుని శేషశాయి
నాభికమలంబునను నన్ను నాముఖమున। హాలిఁజూచి మఱెన్నియో చూచిచూచి. ౭౪

ఉ. నేనును విష్ణుఁడున్ హరుఁడు నిక్కుచునిక్కుచు తెప్పఁలార్ప కెం
తేసియు వింతఁజెంది యిది యే మిదియేమని మెల్లమెల్లఁగా
లోనసె లోననే గొణుఁగులోఁబడియుంటిమిగాని సత్యమున్
గానగఁ జాలమైతిమి యుగాదిగఁగన్గొను వేడురెత్తుటన్. ౭౫

ఆ.వె. ఆడువారిపోల్కె లమరి చీరెలుకట్టి। రవికముఖ్కపైవ రవణములిడఁ
గ్రుక్కిళించుకొనుచుఁ జక్కఁగా మాటాడ। నంతలోనె నేర్పు లబ్బె మాకు. ౭౬

క. చనుదోయి కొప్పు పిఱుఁదుల। కెనసిన బరువునను మాకు నేమన జడతల్
కనుపట్టె నడతలందున్ వినుమా మాకప్పుడున్నవే యానడుముల్. ౭౭

వ. ఇట్లు స్త్రీత్వంబునొంది యా మహాదేవి కూడిగంపుఁ గత్తెలమై యంద యుండ నూఱుహాయనంబులు గడచె నంత మురాంతకుండు భగవతిం బహుభంగుల స్తుతియింపందొడంగె. ౭౮

దండకము. జోహారమ్మదేవి, జోహారమ్మధాత్రీ, జోహారమ్మకర్త్రీ, జోహారమ్మభర్త్రీ జోహారమ్మనేత్రీ, జోహారమ్మదాత్రీ, జోహారమ్మభోక్త్రీ జోహారమ్మ కల్యాణి నీకుం జోహారుల్, జగంబెల్ల సంసారచక్రంబునం ద్రిప్పుచున్ జంతుకోటిం భ్రమింపంగ నీవిట్లుసేయంగ లోకంబులెల్లం దగం బంతులై వింతగా దొల్లుచుండంగఁ గూటస్థవై శక్తివై యుందు హృల్లేఖవున్ నీవ నీకున్ జోహారుల్ తలంపంగ సర్వంబునందుందు వీవేయటంచున్ సదాకారమున్నీవకావే చిదాకారమున్నీవకావే మహానందమున్నీవకావే యసద్రూపమున్నీవకావే మహాపూరుషున్వశ్యుఁ గావించుకొన్నావు కల్పంబునందీవ యేకాంతభావంబునుం బొందియున్నావు, ధాత్వం దెరుంగండు శర్వుండెఱుంగండు నేనుం జడుండన్ జగానన్ మఱేరింకజ్ఞానుల్ భవచ్ఛక్తి నెన్నంగలారీశ్వరీ నిన్ను యాచింతు నీపాదసేవ ల్సదాసేయుదుం జిత్త

మందుండుమా నీపదాంభోజయుగ్మంబు నిత్యంబు నేదర్శనం బాచరింతుఁ జగత్స్వామినీ
నీదయాపూరమే కాదె నాకుఁ సురజ్యేష్ఠ రుద్రాది దేవాళికిం దిక్కు నీవల్లనే నేను
లోకంబు రక్షింతు ధాత్రుండు పుట్టించు నీశుండు గిట్టించు సూర్యుండు చంద్రుండు
వెల్గించు నిత్యత్వమెన్నంగ నీదే కదా మాకు లేదద్ది జ్ఞాతంబసూ కీర్తియుఁ గాంతియుఁ
శాంతియుఁ దాంతియుఁ బుద్ధియుఁ వృద్ధియుఁ రక్తియుఁ ముక్తియుఁ
శక్తియున్నీవ, పూర్ణాంబురాశిం దరంగంబులట్లీ సమస్తామరుల్నీకు నంశంబులై
యుందురమ్మా నను రక్షింపుమమ్మా కృపం జూడవమ్మా యెరాలించవమ్మా పరా
కేలనమ్మా భవాబ్ధిం దరింపంగ బోతంబవై యుండవమ్మా నినున్నమ్మినానమ్మ
నీవాఁడనమ్మా మహాపత్తులం దోఁప నీవై నను౦గాచి జ్ఞానంబు నాకిచ్చి మన్నించుమమ్మా
నమోస్తంచుఁ బ్రార్థింతు శ్రీశ్రీ, శివశ్రీ, జయశ్రీ. ౪౯

క. అని విష్ణుఁడు విరమించిన । మనసిజహరుఁడు భక్తిమహితుం డగుచుం
గొనియాడఁదొడగె నీశ్వరి । ననుపమకారుణ్యవతి ననఘను భగవతిఁ. ౫౦

—: శివకృత దేవీస్తవము :—

ఉత్సాహ. నీవు సర్వలోకములకు నేత్రివై రహింప శ్రీ
మాధవుండు నీకుఁగల్గె మహిమఁ జెంది వాగ్విభూ
టీవరుండు నీకుఁగల్గె శిశువు నేనుగా
రీవరుండఁ గల్గితిన్ భరింపవమ్మ భగవతీ. ౫౧

ఉత్సాహ. నీవె భూమి నీవె నీరు నీవె గాలి నీవె ని
ప్పీవె నింగి యీవె గంధమీవె రసము నీవె సో
కీవె రూపమీవె శబ్దమీవె ఘ్రాణమీవె నా
ల్కవె త్వక్కు నీవె కన్ను నీవె వీను భగవతీ. ౫౨

ఉత్సాహ. ని న్నెరుంగనట్టివారు నేరకంత్రు మేయుగా
నన్ను బ్రహ్మఁ జక్రపాణి నాథులంచు మూఢులై
చెన్నుమీఱ నీవ మమ్ము చేసినావు తల్లివై
పన్నుగా నజాండభాండ పఙ్క్తి వేను భగవతీ. ౫౩

ఉత్సాహ. తల్లి యీప్రపంచమెల్ల ధాత్రిచేతఁ గల్గునే
నీళ్లచేతఁగల్గునే నిప్పుచేతఁ గల్గునే
మొల్లమౌ నణుప్రకాండము ల్స్ఫుటంబు లెట్టులోఁ
జెల్లియుండు నీ కళావిశేషమెందు భగవతీ. ౫౪

ఉత్సాహ. అమ్మ నీవె సర్వ మీ చరాచరమ్ము నమ్మ మా
యమ్మ నీవెసుమ్మ బమ్మ వచ్యుతుండ వీవె నా
యమ్మ వీవె యెందరమ్మలైన సమ్ముఖమ్మునన్
బొమ్మలాటలోనివారె పొమ్మనాది భగవతీ. ౫౫

ఉత్సాహ. నీపదంబు లాశ్రయించి నేను శౌరి బ్రహ్మయున్
రూపునీజగంబులకును రూఢినిచ్చువేళలన్
కాపునీవకాదె మాకుఁ గామదాత్రివై సదా
చూపులం గృపారసంబు చూపుమమ్మ భగవతీ. ౫౬

ఉత్సాహ. నీ దయారసంబుచేతనే విరించి దా రజం
బూనెనమ్మ శౌరి సత్త్వమూనె నేను సత్తమం
బాదుకొంటినమ్మ పద్మజాండకర్త్రి భర్త్రి నీ
వాదిశక్తివమ్మ ప్రోవవమ్మ మమ్ము భగవతీ. ౫౭

ఉత్సాహ. రాజటంచు నొక్కరుండు రాజునొద్ద బంటుగాఁ
దేజరిల్లు నొక్కరుండు దీనుఁ డొక్కరుండుగా
నోజ భాగ్యవంతుఁడొక్కఁ డుండునట్లు వింతగా
నీజగంబుఁ జేసితీ విదేమి తల్లి భగవతీ. ౫౮

క. అమ్మా నీగుణములు మూ । డిమ్మాడ్కిఁ బ్రపంచమెల్ల సృజియింపంగా
నిమ్ముగఁ బ్రోవఁగఁ ద్రుంపఁగ । మమ్మేటికిఁ జెప్పుకొంద్రు మాయాగుణమే. ౫౯

క. అమ్మ విమానముమీఁదన్ । మమ్మెక్కించుకొనివచ్చు మార్గమ్మున నూ
త్నమ్ములగు విష్టపమ్ములు । సమ్మతిఁ గనుఁగొంటి మెవరు సలిపిరి తల్లీ. ౬౦

క. పుట్టింతువు గిట్టింతువు । నెట్టన జగమెల్ల నీకు నీవే కావే
దిట్టయగు స్వపతిఁ బురుషున్ । గుట్టెఱిఁగి వరించు పరమ కోవిద వీవే. ౬౧

క. మము భాగవతులఁ జేయుము । విమల భవత్పాదరజము వేడుక మ్రోయన్
రమణీరూపములను విడ । చి మఱేమి యిఁక నిట మేము చేయుదుము సతీ. ౬౨

క. ఈ మేనుల మాకుఁ గొఱం । తేమున్నది నిన్ను విడచి యేగు తలంపుల్
మామనసులకుం బొడమవు । మామీఁద దయార్ద్రదృష్టి మానకు తల్లీ. ౬౩

క. భువి విభవము పరిభవమే । భవదంఘ్రిసరోజసేవ బాటిలెనేనిన్
వివిధంబులైన సుఖముల । నెవఁ డాసించినను బుద్ధిహీనుఁడు వాఁడే. ౬౪

క. మునియై తపములు సేసిన । నినుఁ గాంచుటకేగదా సునీతిపరుండ
య్యును లోకమేలఁ గాంక్షలఁ గనుటయు నీపాదసేవ కలుగుటకెగదా. ౬౫

క. సంసార మసార మఖిల । హింసాకర మేల మాకు నీశ్వరి నీప
త్పాంసువులం దలఁమోచుచు । నోం సత్యమ్మనుచు నిచట నుందెదమమ్మా. ౯౬

క. నాకున్ నీమంత్రంబే । యేకంబగు గతి యటంచు నెప్పుడు దలఁతున్
జోక నవాక్షరమంత్రము । కైకొంటిం బూర్వభవము కాలమునందున్. ౯౭

క. కొడుకా నారదుఁ డా శం । భుఁడు దా నీరీతి వేఁడ భువనేశ్వరి యె
క్కుడు దయ నుపదేశించెన్ । గడఁగి నవాక్షరసమాఖ్య ఘనమంత్రంబున్. ౯౮

శా. ఆ మంత్రంబును నేర్చి శంభుఁడు దదీయాంఘ్రిద్వయిన్ భక్తితోన్
వేమాఱుం బ్రణమిల్లి తజ్జపముఁ గావించెన్ శుభోచ్చారణ
శ్రీమీఱన్ గమనీయబీజయుత మక్షీణంబు మోక్షప్రదం
బీమంత్రంబని సంతసించుచును నే నెంతేని యుత్కంఠతోన్. ౯౯

వ. అమ్మహాదేవి పాదంబుల కెఱఁగి యిట్లని స్తుతించితి. ౧౦౦

శా. దేవీ వేదములెన్నలేని మహిమన్ దీపింతు వీవెంతయున్
నీ వీ లోకవిధాత్రివం చెఱుఁగుదున్ నీవేడ నేనేడ నే
నీ విశ్వంబు సృజించు స్రష్టననుచున్ హేయంబుగా గర్వ స
ద్భావం బందితి నేఁడు నాకుఁ దెలసెన్ దథ్యంబు లోకేశ్వరీ. ౧౦౧

చ. కొలిచెద మోహపాశములఁ గోయుము సంసృతివార్ధి దాఁటఁగన్
గలమవుగావె నీచరణకంజములం గనుగొంటి నేఁటికిన్
గలిగెను నీదు సేవనము గర్వము సర్వము మాపె నైశమే
చిలుకుము నీ దయారసము సేవకభావము నిల్పు మీశ్వరీ. ౧౦౨

చ. తెలియనివారు నన్ను నొక దేవుఁ డటంచును స్రష్టయంచునుం
బలుకుదు రద్ది కల్లసుమి భక్తుఁడ నీకు దయామయీ నిరా
కులతఁ ద్వదీయనామమును గోరి జపించుచు సర్వకాలమున్
వెలయఁగఁ జేయుమమ్మ మనవి న్వినుమమ్మ సతీ దయావతీ. ౧౦౩

ఉ. నీజపమాచరించుటకు నేరక యోగమటంచు యాగమం
చీజగతిన్ విమూఢమతు లెందఱు చింతిలుచున్న వారు నా
నాజగదాదికారణఘనప్రభ నొప్పెడి నిన్నుఁ గొల్చినన్
దేజముగల్గి ముక్తిఁ గడతేరుదు రీశ్వరి వేయునేటికిన్. ౧౦౪

ఉ. చూచినయప్పుడే జగము శోభిలు నీదు వినోదమాత్రమై
తోఁచును భూతసృష్టి దయతో ననుఁ బ్రోవుము వేఱ నాకు నా
లోచనలేదు సంసృతివిలోలత మాన్పి భవద్విచార వి
ద్యాచతురుండఁగా నొసఁగుమా వర మీశ్వరి దివ్యసుందరీ. ౧౦౫

ఉ. హరిహృదయంబునం దుదయమైతిని నేను గపాలమాలికా
ధరుఁడు మదీయవక్త్రమునఁ దానుదయించెను మాస్వతంత్రతల్
తిరములె నీవు తల్లివయి త్రిప్పుచునుంటివి మమ్ముఁ గార్యబం
ధురమహిమంబు లిచ్చి దయతో నిరతంబును విశ్వపాలినీ. ౧౦౬

చ. పురుషుఁడు నీవినోదమును బొందును నీవు ప్రధానవై భరిన్
బొరసితి వింతకంటె నుతిఁ బొందుఁ ద్వితీయములేమి చూడఁగాఁ
బరమవిలాసచేష్టిత విభావవిధానములెన్నియేసియున్
నెరిపెదవీశ్వరత్వమున నిండినవానిని మాయఁగొల్పుచున్. ౧౦౭

సీ. అరయంగ నేకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ యనునట్టి వేదవాక్యంబునకును
సత్యత్వమేరీతి సమకూడుఁ బ్రకృతియుఁ బురుషుండు నిరువురు బొసగుచుండ
సంశయగ్రంథి నిశ్చయముగా నాహృదయము బట్టియున్నది యనవరతము
కారణంబొక్కటా కడఁగిరెండా యనునట్టి విచార మోయంబ నీవు

తే.గీ. తెలుపఁగలదాన విది నాకుఁ జెల్పి సంశ । యంబనెడి ముడి విప్పు సిద్ధాంతసరణి
మఱియు నీవంగనవొ లేక పురుషుఁడవొకొ । తెలియకుంటిని చెప్పుమా దేవి నాకు. ౧౦౮

క. అని నే నడిగిన దయతో । విని నా వినయంబు సూచి వివిధగతుల న
న్నునుఁ దృప్తిజేయ నీశ్వరి । వనజాసన! వినుమటంచు వచియించెఁ దగన్. ౧౦౯

—— : బ్రహ్మాదులకు భగవతి నిజరూపము నుపదేశించుట : ——

తే.గీ. పురుషునకు నాకు భేదంబు పొఱయదెందు । నరయ నేకత్వమునకును హానిలేదు
వాఁడె నే నేనెవాఁ డనువాఁ డొకండె । ముక్తుఁ డట్టులఁ గాకున్న మూఢుఁడతఁడె. ౧౧౦

తే.గీ. ఆత్మ నిరుపాధికంబయి యలరునేని । అప్పు డద్వైతభావంబు తప్పకొందు
పరగ సోపాధికంబయి పరలునాఁడు । ద్వైతభావంబుతోఁ బక తప్పవెన్న. ౧౧౧

తే.గీ. భేదముత్పత్తికాలంబుఁ బెనగియుండుఁ । పేర్మి నుత్పత్తి లేనప్డ భేదమగును
భేద మది కల్పితంబు నిర్వాదలీల । సత్యమేకంబు బ్రహ్మ దానిత్యమరయ. ౧౧౨

తే.గీ. ఒక్కదీపంబె రెండయి యొప్పినట్లు । నీడయొక్కటి యద్దాన జోడుగాఁగఁ
దోఁచినట్టు లుపాధిచేఁ జూడఁబడును । భేదమనునది సృష్టికై పేర్మిగాంచు. ౧౧౩

సీ. శ్రీనేను ధీనేను ధృతినేను స్మృతినేను కృతినేను దయనేను గీర్తి నేను
శ్రుతినేను శుద్ధనేను మతినేను గతినేను శ్రద్ధనునేను తృష్ణ నాగి నేను
విద్యనునేను నిద్రాద్యనునేను పిపాసనునేను విభాతినేను
గాంతిని నే నింక శాంతిసినేను రజనునేను స్పృహానేను రక్తి నేను
తే.గీ. నేనజర నేనవిద్యను నేనుశక్తి । నేనశక్తిని మజ్జను నేను ద్వక్కు
నేను వృష్టిని బుష్టిని నేను సృష్టి । నేను బశ్యంతి నేమధ్య నేను బరను ౧౧౪
సీ. బ్రాహ్మియు గౌరియు రౌద్రియు వారాహి వైష్ణవి కౌబేరి వారుణియును
నారసింహియు నను నామముల్కలవాని నాయాపములెనుమ్ము నమ్మమింత
అందఱిఁబుట్టించి యయ్యయికార్యంబులందుంచి నే వారియందు నిలచి
పొసగింతుఁ గార్యముల్ పొరి నీట శైత్యంబు నగ్ని నుష్ణము జ్యోతి యబ్జునందు
తే గీ. హిమమునైయుంటి నేనును నేనొకింత । వేరియుండంగ ననువైన జోకనొప్పి
నేన సర్వంబునేయుడు నేర్పునిని । నింపఱుసు ఛేదముంయుండు రే నొకర్తి. ౧౧౫
సీ. శక్తియొకటిగల్గ శకుండు శంభుండు సకలజగంబులు సంహరింప
శక్తియొకటిగల్గ శక్తుండు విష్ణుండు సకలజగంబుల నాకినియుప
శక్తియొకటిగల్గ శక్తుండవిష్ణుడు సకలజగత్సృష్టి సంప్రుటకును
శక్తియొకటిగల్గ శక్తుడు మాట్యుండు సకలజగత్ప్రణాశకుండుగాఁగ
తే.గీ. శక్తియొక్కటిగల్గగా శక్తుఁడింద్రుఁ । డాయుపంబుఁబంచి త్రోయంబులిడఁగ
శక్తిలేకున్న వీరి లశక్తులగుదు । నోటుపెటుటకె పడియుండ్రు పేరులేక. ౧౧౬
ఆ.వె. శక్తిలేనియది యశక్తంబు శక్తి । సి నేను పరియు మీ విధానమెల్ల
నాపకొక యొండు లేదుతే దపసత్య । మదియుసత్యమనుచు నెంచుమఁకెను. ౧౧౭
సీ. ద్రవ్యంబులందెల్ల తతశక్తినిత్యంబు నత్యంబు సత్యంబు సత్యమదియు
అరసిమాడంగఁ బదార్థంబులందును బరఁగునభావంబు ఫక్క వినుము
ప్రాగభావంబును ప్రధ్వంసకాభావ మననొప్పునట్టి పభావములను
శక్త్యభావములేదు జగదభావమెకాని జగదభావముచెప్పు సరణివినుము
తే.గీ. లలినిమృత్పిండములఁ గపాలంబులందు । నెన్నిచూచి ఘటాభావ మెట్లుకలదొ
యట్టులనె యదియేమిన నందు నాను । మాపములుమాత్రము హాశక్కి మాధిఁ దెలియ.
సీ. భూమిలేకుండిన భూపరిమాణువుల్ లేకుండనే యతీంద్రియములైన
పృథివిలేదనుచుఁ జెప్పినమాట పరమాణ్వభావంబునం జెప్పఁబడుచునుమ్ము
శాశ్వతంబనియును క్షణికంబనియు శూన్యమనియు నిత్యంబనియును ననిత్య
మనియు సకర్తృకం బనియు నహంకార మనియును భేదంబు లయ్యె నేఁడు

తే.గీ. కన మహత్తత్త్వమున నహంకారమొదవు । నందు భూతంబులుదయించు నదియుగాన
గౌనుమహత్తత్త్వమిప్పుడే వనజగర్భ । జగము సృజియింపు మిదిపూని శక్తికొలది.

తే.గీ. ఇంక నీకొక్కశక్తిని నేనొసంగెద । దీనిసాంగత్యముననీకుఁ దెలివిపుట్టు
చారుహాసిని యిది సరస్వతి సురూప । మంచిదిది నీకుఁ దగిన సామగ్రిఁగూర్చు. ౧౨౦

ఉ. తెల్లనిజీర చూడు మిది దివ్యసుమా ధరియించియున్న యీ
మొల్లపు సొమ్ములం గనుము మూర్తిని జూచితె ముద్దులోడు నీ
పుల్లసరోజలోచనను బొందుము సత్యజగంబు జేరుమీ
వెల్లపను ల్చిరాననె గ్రహించెద వేటికి సంశయింపఁగన్. ౧౨౧

క. లింగాంగంబులు జీవము । లుం గర్మలతోడ వర్తిలున్ వానిని బల్
రంగుగఁ జేయుము మునుపటి । యంగెఱుగుటగాదె వారిజాసన పేర్మిన్ ౧౨౨

తే.గీ. కాలకర్మస్వభావముల్ కారణములు । వానిఁగైకొనిచేయుము పూనిజగము
పుండరీకదళాక్షుండు పూజనీయు । డతఁడు సత్త్వగుణోపేతుఁ డగుటఁజేసి. ౧౨౩

తే.గీ. ఎప్పుడెప్పుడు నీమది నొప్పిదోఁచు । నప్పుడప్పుడు జలశాయి యవతరణము
నెత్తి నీబాధ వారించు మత్తులైన । రక్కసులనెల్లఁ జిటికలో నుక్కడంచు. ౧౨౪

క. శివుఁడును నీకు సహాయుం । డవు నితఁడు మహాబలుండు వ్యాపకుడుసుమీ
దివిజుల సృజియింపుము భూ । దివిజన్నృపోయభవసృష్టి ధృతిఁజేయు మిఁకన్. ౧౨౫

వ. మఱియు సర్వమఖంబుల హవిర్భాగంబులు గొంచు బృందారకులు తృప్తులగుదురుగాత।
తమోగుణప్రధానుండై పరఁగు శివుండు మాననీయుండు సర్వప్రయత్నంబుల సవ
నంబులయం దతండు పూజింపంబడుంగాత। దైత్యులదాడి మీప్రయత్నంబులం దీరదేని
వారాహీ, వైష్ణవీ, నారసింహీ, గౌరీ, శివాది నామంబులుగల నానారూపశక్తు
లుత్పన్నంబులై రాక్షసుల శిక్షింతురుకావుత। బీజధ్యాన సంయుతంబును నవాక్షరంబును
నగు నొక మంత్రరాజంబు నీకొసంగెద, దీనిం జపియించుచు నీవెల్లకార్యంబులు
సంఘటింప శక్తుండవగుదువు. దీని సప్తకోటి మహామంత్రంబులలో నుత్తమంబగు
దానిఁగా నెఱుంగుము, నీయిష్టార్థసిద్ధి కిదియే పరమసాధనంబుగా గ్రహించి నిరంతర
జపపరాయణుండవు కమ్ము, అని చెప్పి జగన్మాత చిఱునవ్వు నవ్వుచు నారాయణుం
దిలకించి యిట్లనియె. ౧౨౬

సీ. వినుము నారాయణ వినుమోయి కేశవ వినుమయ్య మాధవ వినుము నృహరి
వినుము దామోదర వినుమయ్య వైకుంఠ వినుము పంకజనాభ వినుము శార్ఙ్గి
వినుము దైత్యాంతక వినుమయ్య యచ్యుత వినుమయ్య దశరూప వినుము శౌరి
వినుము పద్మదళాక్ష వినుమీ యధోక్షజ వినుమయ్య వామన వినుము విష్ణు
తే.గీ. సాత్త్వికుఁడవీవు నీవెల్ల జగములకును । బోషకుండవుగమ్ము నీపొందుగలయ
నీడుజోడుగ నీలక్ష్మి నిచ్చెదాన । వనితతొమ్మిన నెక్కించుకొనుము చనుము. ౧౨౭

క. దేవతలకు సవనంబులు । జీవనములు సేసియుంటిఁ జెప్పెద శివుఁడుఁ
నీవును బ్రహ్మయు నైక్యం । బావహిలంగూడియుండు దన్నివనులలోఁ. ౧౨౮

మ. శివుఁడే విష్ణుఁడు విష్ణుడే శివుఁడు చర్చింపంగ నీయిద్దరుఁ
దవులంటో దొక భేద మెన్నఁడును దత్త్వంబెన్నఁ బూజ్యోల్కదా
వివిధాచారములందు నిట్లనుచు నే విద్యాంబుఁ దూహించు వాఁ
డవిషాదుండగు ముక్తిఁ బొందు నిరతం బందుఁ మహామోక్షముల్. ౧౨౯

చ. ద్రుహిణుఁడు నట్టివాఁడయగుఁ దోయజలోచన యొక్క భేద మా
వహిలెడు వానిఁ జెల్పెదను వానిగ సత్త్వము ముఖ్యమెన్నఁగా
మహిమ రజోగుణంబును దమంబును గౌణములై తలిర్చు నీ
కహివరతల్ప! పూనుము మహామహిమాత్మత రాజసంబునఁ. ౧౩౦

సీ. వైకుంఠ నీకిదే వాగ్బీజమును గామరాజంబును దృతీయ బీజముగనుఁ
బెనరు మాయాఖ్యంబుఁ బొసరిన మంత్రంబు నిచ్చెద కైకొను మిది సమస్త
వాంఛితంబులనిచ్చు వారికి యిది జపించుచు యథేష్టంబుగ సుఖముగనుము
నీకు మృత్యుభయంబు లేకుండఁ జేసితి కాని యీజగము నొక్కటిహరించు
తే.గీ. నప్పుడు లీనుండవగుదు నాయందు నీవు । మఱువకుము మంత్రరాజంబు స్మరణసేయ
కామదము మోక్షదంబును గలిత లలిత । మతి వికాసదమై నిన్ను మనుచుగాత. ౧౩౧

క. సద్గీతచరితుఁడవు నీ వుద్గీథముతోడఁగూడి యొనరింపుము సం
పద్గరిమను వైకుంఠము । తద్గుణుఁడవుగమ్ము నన్నుఁ దలఁపు మనయముఁ. ౧౩౨

వ. ఇట్లు దేవి నారాయణునకుం జెప్పి శంకరుంజూచి యిట్లనియె. ౧౩౩

ఉ. శంకర నీకు నిచ్చెదను సర్వగుణంబులనాద్యయైన యీ
పంకజనేత్ర గౌరి యిది భాసుర దివ్యచరిత్ర దీనితోఁ
బొంకముగా సుఖంబులను బొంది రజస్తమము ల్వెసంగఁగా
శంక యొకింతలేక సువిహారుడవై రజతాద్రినుండుమీ. ౧౩౪

ఉ. నీవు తపంబు సేయునెడ నీకును సత్త్వగుణంబుగల్గు నా
నావిధ సంసృతిక్రియల నమ్మమ మూఁడుగుణంబు లేర్పడున్
వావిరి వస్తువుల్ త్రిగుణవంతములౌ గుణహీనముల్ సదా
లేవగుణంబొకండ లలిం దలఁపం బరమాత్మ శంకరా ౧౩౫

క. కలుగదు కలుగంబో దుజ్జ్వలదృశ్యము నిర్గుణంబు శంకర విను నా
విలసనము సగుణ నిర్గుణ । కలనం బివి నీకుఁ జెప్పఁగావలసెఁ జుమీ. ౧౩౬

ఆ.వె. కారణంబకాని కార్యంబ నేఁగాను । గాన నేను సగుణఁ గావలయును
బురుషునొద్ద నేను బూని నిర్గుణనౌదు । శశికళావతంస సత్యమిదియు. ౧౩౭

తే.గీ. మహదహంకారతత్త్వముల్ మానితములు । శబ్దముఖములు గుణములు జనితములగు
కార్యకారణరూప సంగతులచేత । జరుగుచుండును జగము నా శక్తివలన. ౧౩౮

ఆ.వె. సతిని నేను నన్నె సత్త్వంబు నాయం దహంకృతియును బుట్టె నందువలన
నేనె కారణంబ సీ యజాండములకు । మూఁడుగుణములందు మొనసియుందు. ౧౩౯

తే.గీ. ఆ యహంకృతియందు మహత్తునింక । పంచతన్మాత్రలును భూతపంచకంబు
జ్ఞానకర్మేంద్రియములనో నిటాయ మొదవె । పురుషుఁడనువాఁడు నారూపె వరుఁడుకాఁడు.

తే.గీ. సంగ్రహంబుగఁజెప్పితి జగమువిధము । వినుఁడాగలవికఁబొందు మీ మనసులందు
నన్ను మఱువక స్మరియింపు డన్నియెడల।ననుచు పీఠ్కోల్పె మము దేవి యతిముదమున.

కం. ఆయెడ నేమనిచెప్పుదు । మాయాంద్రుడును మేము నొక్క మాదిరిరూపుల్
పాయకయుంటిమి యప్పరు । వాయెను మాపొందుమెట్టులగునో యనుచున్. ౧౪౨

కం. ఆయెడఁ గదలితి మంతట । మాయమ పీఠ్కోల్పఁ బిదప నన్యస్థలికిన్
బ్రోయాంద్రమును దన సందున్ । మాయగ నడచితిమి మేము మగరూపులతోన్. ౧౪౩

వ. ఇట్లు విమానంబుననుండి భార్యాసహితులమై మేము మున్పూరము చనిచని తొ
ల్లింటి పంకజంబున్నచోటుం బ్రవేశించితిమని చెప్పి విరించి మఱియు నిట్లనియె. ౧౪౪

—: బ్రహ్మాండోత్పత్తి :—

మాలినీవృత్తము.

ఈవిధినొప్పు మహేశ్వరిఁ గంటిమి యేనును విష్ణుఁడు శంకరుడున్
నా విని పల్కెను నారదుఁ డప్పుడు నాయన చెప్పుము నాకు వెసన్
దేవునిఁ బూర్షుని నిర్గుణు నాద్యుని నిశ్చలు నవ్యయుఁ జూచితిరా?
భావమకో యదభావమకో మదిఁ బాయదు సంశయ మిప్పఁటికిన్.

తే.గీ. త్రిగుణయగు శక్తి నీక్షించితిరికదయ్య । యెసఁగ నిర్గుణ యనునది యెట్టులుండు
పురుషు నీక్షించుటకు బుద్ధిపుట్టి దొడ్డ । తపము చేసితిఁ జేసితిఁ దండ్రి నేను. ౧౪౬

ఆ.వె. ఎంతతపము చేసి యేమిఫలముగంటి । నాత్మపరితపింప నాయెఁగాక
యేడ గోచరుండు కాడాయెఁ బరమాత్మ । యీరు కంటిరనుచు నెంతుఁ జెపుమ. ౧౪౭

క. కంటిరి శక్తిని సగుణను । జంటఁ నిర్గుణత నొప్పు శక్తియుఁ బురుషుం
డంటి యెటులుండుదురు మీ । కంటికిఁ గన్పడిరె వారు కాంచనగర్భా! ౧౪౮

క. అని నారదుఁ డడిగిన న । వ్వనజాసనుఁ డిట్టులనియె వదనంబున లే
తనగవు దోపఁగ నిర్గుణ । మున రూపములేదు నయనముల కగపడునే? ౧౪౯

క. కనపడునది నశ్వరమగు । గనపడని దనశ్వరంబు కాదే బ్రహ్మం
బనుమానంబునఁ దెలియును । ఘనశబ్దమువలన మనము కందుము పుత్రా. ౧౫౦

చ. మునులకు జ్ఞానగమ్యులును బూజ్యు లనాదులు వేదవాక్కున
మ్మినను సుగమ్యులౌదురుసుమీ యది నమ్మకయుంటిమేనియుఁ
మనకు నగమ్యులే నిజము మానక వెల్గు సమస్తమందు నే
యనువుననుండెనో యటులు నాపురుషుండును శక్తియుఁ సుతా. ౧౫౧

క. ఆపురుషుండును శక్తియు । వ్యాపకులని యెఱుఁగు జగమునందంతట నే
రూపములేకయయుందురు । రూపింపఁగవార లేకరూపులుసుమ్మీ. ౧౫౨

క. పరమాత్మయుఁ బరశక్తియు । నపయంగా నొకటయంచు నాత్మఁదలఁపు మం
తరమేమియులేదుసుమీ । యిరుపురపను నిట్టితత్త్వ మెఱుఁగరు రాగుల్. ౧౫౩

క. సగుణులకు నిర్గుణుఁడుఁ గా । సఁగపచ్చుట యెట్లు నందనా పైత్యమునఁ
బొగిలెడి రసజ్ఞ కనునా। పగటుం గారమునుఁ జేదు పైఖరి నెన్నన్? ౧౫౪

క. మనసు సగుణంబుగాఁగాఁ । గనుపెట్టుల నిర్గుణంబు గతివిపరింపఁ
వినుమదియు నహంకారం । బుననే జనియించెఁగాదె మునువింటివకా. ౧౫౫

క. ఎన్నాళ్లు గుణము విడిపో । దన్నాళ్లను నిర్గుణంబు నాలోకింపం
దన్నుకొనినఁ గాదుసుమా । యన్నా నిర్గుణము సాధ్యమా యెఱుఁగంగఁ. ౧౫౬

చ. అనవుఁడు నారదుండు కమలాసన సత్త్వరజస్తమంబులం
చును త్రిగుణంబులంటివి మనోమతులంటివి తద్భవంబులే
యని యిఁక నయ్యహంకృతి తదాత్మకమంటి సవిస్తరంబుగా
వినవలఁతుఁ వచింపగదె విస్ఫుటలీల సరస్వతీవరా. ౧౫౭

వ. అని నారదుండడిగినం గమలగర్భుండు పుత్త్రికా! గుణంబులకును మూఁడుశక్తులు కలవు. సాత్త్వికంబున జ్ఞానశక్తియు, రాజసంబునకుం గ్రియాశక్తియుఁ, దమోగుణంబునకుం ద్రవ్యశక్తియుఁ గలిగియుండు. నందుఁ దామసంబునందలి ద్రవ్యశక్తివలన శబ్దస్పర్శరూప రసగంధంబులను నయిదుతన్మాత్రంబులు వొడమె. శబ్దమను నొక్కగుణముమాత్ర మాకాశంబునకుం గలదు. వాయువునకు స్పర్శగుణంబును, నగ్నికి రూపగుణంబును, జలంబునకు రసగుణంబునుఁ, బృథివికి గంధగుణంబునుఁ బొసంగియుఁ భూతపంచకంబును దన్మాత్రంబులుం గలసి యాపదియును ద్రవ్యశక్తులై తామసంబైన యహంకారంబునం బుట్టినయవి. రాజసంబగు క్రియాశక్తికిఁ ద్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులను నైదు జ్ఞానేంద్రియంబులును వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలను నైదు కర్మేంద్రియంబులు నుత్పన్నంబులయ్యె. మఱియు ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానంబులను నైదు ప్రాణంబులు నుం బుట్టె. నీ పదియేను రాజసస్వర్గంబులయి ఇవియు క్రియాశక్తిమయంబులగు సాధనంబులు. వీని కుపాదానంబు చిత్తనాబడు జ్ఞానశక్తి. సత్త్వంబునం దిక్కులు, వాయువును, సూర్యుండును, వరుణుండును, నశ్వినులును జ్ఞానేంద్రియాధిష్ఠానదేవతలై ప్రవర్తిల్లిరి. బుద్ధ్యాద్యంతఃకరణ చతుష్టయంబున కధిష్ఠానదేవతలై చంద్రుండును బ్రహ్మయు రుద్రుండును విరాట్టైరి. ఇవి మనస్సుతోఁ గూడి పదియేను సాత్త్వికసర్గంబనంబడు. స్థూలసూక్ష్మభేదంబులచేఁ బరమాత్మకు రెండుభేదంబులుండు. జ్ఞానరూపంబుమాత్రము నిరాకారమును గారణమాత్రము నై యుండు. ధ్యానములయందు సాధకంబైనది స్థూలరూపంబగు. మహాపురుషుని శరీరంబు సూక్ష్మంబగు. ఈ వింటివిరాట్సూత్రరూపంబునం బరఁగు మఱియు శరీర క్రమంబును వివరించెద వినుము. ౧౫౯

సీ. పంచభూతంబులు నైదు తన్మాత్రము లైదగు జ్ఞానేంద్రియములు మఱియు
నైదగు కర్మేంద్రియము లైదు ప్రాణము లీరితి నుండుట యదియె నాద
బంచీకరణ మొనరింపఁ దెలియుము తత్త్వంబులెల్లను దనయ నీవు
మొట్టమొదట రసమునుగొని మనసుతో సమరించి యుదకము ప్లావనించి
తే.గీ. వేఱువేఱుగ నందులో వివిధభూత । ములను బడసింది దైతస్మునుగలిపిన
నేసగుము సంశయములేదు దీనినమ్ము । తెలియుము పదక్కఁగా నెప్పుడని గుమార ।
తే.గీ. మఱియు నందువిశేషాభిమానమహిమ । నాదినారాయణుఁడు విష్ణుఁడాయె జూఁడుమ్మ
భూతతన్మాత్రయోగంబు పొరసికాదె । యా యజాండంబులను జనియించి యుంచె. ౧౬౦

వ. పుత్త్రికా వెండియుం జెప్పెద వినుము. ఆకాశంబునకు శబ్దంబొక్కటియు, శబ్దస్పర్శంబులు వాయువునకును, శబ్దస్పర్శరూపంబు లగ్నికిని, శబ్దస్పర్శరూపరసంబులు జలంబునకును, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు పృథివికిని గుణంబులై సకల బ్రహ్మాండోత్పత్తి యగుసని యెఱుంగునది. తత్తదంశభేదంబులం జేసి యెనుబది నాలుగుకోట్ల జీవరాసు లుద్భవిల్లె. నిదియె సర్గక్రమంబని చెప్పి మఱియు. ౧౬౧

—: సత్త్వాది గుణముల స్వరూపము. :—

ఉ. సత్త్వ రజ స్తమోగుణ విచారము సేసెద నాలకింపు మీ
సత్త్వము ప్రీతిరూపమగు సౌఖ్యమునం జనియించుఁ బ్రీతి దా
సత్త్వమనంగ నార్జవము సత్యము శౌచము శ్రద్ధయుం క్షమా
వత్త్వము శాంతియుం ధృతి కృపామతి లజ్జయుఁ దుష్టి లోనుగాన్. ౧౬౨

క. సచ్ఛ్రద్ధను బుట్టించు న । సచ్ఛ్రద్ధను బోవనడఁచు సర్వము దీనిన్
ద్వచ్ఛ్రవణ గోచర నము । ద్యచ్ఛ్రేయోగరిమగలుగ నాలింపు సుతా. ౧౬౩

వ. సత్త్వము శ్వేతవర్ణంబు వెండియు. ౧౬౪

తే.గీ. శ్రద్ధ మూఁడుగుణంబుల సంభవించు । నందు సాత్త్వికిఁ జెప్పితి నాలకింపు
మవల రాజసి రక్తవర్ణాంచితయగు వెరియ సప్రీతిజనకంబు దీని కెపుడు. ౧౬౫

క. పగయును జేటును మచ్చరి । మగవాయులు నిద్ర తమము సభిమానంబున్
వెగటీలును సుఖ్యాంతయు । నసువాయును రాజసంబునం గలవనుమీ. ౧౬౬

క. నల్లనిది తమము మోహము । పెల్లంగప తపస్సు జడత పేరిమ కక
స్నిహ్య భయము కృపణత మే । ల్లిమ నాస్తిక్య మగు సుమంగమనుసుమ్మీ. ౧౬౭

క. నిలువవలె సత్త్వగుణమును । బలువిధముల నడఁచిపెట్టవలయు రజంబున్
వాలగింపవలయుఁ దమమున్ । సలిలితముగ శుభము వాంఛ సలిపినవారల్. ౧౬౮

క. ఒకదానికొకటి గిట్టదు । ప్రకటిత మిది గుణములందుఁ బరికింపఁగఁ దా
నొకదాని నొకటి విడువదు । తికమకలై కూడియుండుఁ దెలియుము పుత్రా. ౧౬౯

వ. అది గావున నారదా చెప్పెద వినుము. జ్ఞానంబైన క్రియయందు శ్రద్ధఫలానుభూతి దనుకం బ్రవర్తించునేని యది పరిజ్ఞాతంబగు. శ్రవణపఠనాదులవలన మాత్రము పరిజ్ఞాతంబనఁబడదు. అది యెట్లంటివేని యొకఁడొక పవిత్రంబగు క్షేత్రంబునుం గూర్చి విని యది సేవింపవలయునని రాజసంబగు శ్రద్ధపుట్టి తాను విన్న క్రమంబునం దత్తీర్థంబున కేగి స్నాతుండై షోడశ మహాదానంబులం జేసి యచ్చట రజోగుణంబు విడువక కొంతకాలం బుండి రాగద్వేషాదులవలన విడువంబడక కామక్రోధంబులు వెంబడింప మరలం గృహంబుం బ్రవేశించి యున్నంత మాత్రంబున వ్రతం బనుభూతంబుగాక ఫలంబనుభవింపనేరఁడు. కృషి కిన్నంబు ఫలంబైనయట్లు తీర్థసేవనంబునకు నిష్కల్మషత్వంబు ఫలంబై యుండు. నట్టి ఫలంబతనికి సంభవింప నేర దెందుచేతననినఁ గామక్రోధలోభాదులును దృష్టాదులును రాగద్వేషాదులును దేహి నెంతదనుకఁ బట్టికొని యుండు నంతదనుక నతనికి నిష్కల్మషత్వంబు సంభవింపనేరదుగదా ? అది యెట్లన

దృష్టాంతరూపంబున వివరించెద: నొకానొక కర్షకుండు గట్టి రేగడినేలను దున్నిదున్ని విత్తనంబులఁ జల్లి పలుపాటులంబడి యహోరాత్రంబు దేహక్లేశంబున కోర్చి యెప్పుడు పండునాయని యడియాసలం జిక్కియు గొంతకాలంబున కమ్మెళుఁకువలమాని సోమరితనంబునం బైరు కాపు దిగనాడెనేని గిరికీటపక్షిజాతంబులచే నానావిధ బాధాపరంపరలకు లోనై చెడిపోయి తుదకు ఫలంబందమి కతం డెట్లు దుఃఖించునో యట్లన యగు. సత్త్వ గుణంబు శాస్త్రదర్శనాదులచేఁ బ్రవర్ధమానంబై వైరాగ్యంబు బుట్టించునది. రజస్త మంబులవలనం బరాభూతంబగు రజంబు లోభయోగంబునం బ్రవృద్ధంబగు నిదియు నన్యగుణ సాంగత్యంబునం బరాభూతంబగు. తమంబు మోహంబునం బెరిగియు లాతి గొనంబుంగూడెనేని బరాభూతంబగు. సత్త్వంబు ప్రవృద్ధంబైనతఱి బుద్ధి ధర్మంబునం బ్రవేశించు. రజస్సత్త్వతమస్సముద్భూతంబులగు బాహ్యార్థంబులం గైకొనకుండు. యదృచ్ఛాలాభంబును యజ్ఞాది క్రియలునుం గోరుచుండు. ముందు రజంబునుం బిదపఁ దమంబును గ్రమంబుగా విడనాడునప్పుడు నిర్మలంబగు సత్త్వంబు నిలచు. రజంబు ప్రవృద్ధంబైనపుడు సనాతనధర్మంబుల విడనాడి యధర్మంబులందు శ్రద్ధప్రవేశించు. తమంబు ప్రవృద్ధంబైనతఱి వేదశాస్త్రంబులందు విశ్వాసంబుడిగి దుష్కర్మంబులవలన ధనంబార్జింపంగోరు. మఱియు శాంతిలేక ద్రోహచింతన పొడుగై నానాటికి రజస్సత్త్వంబులు తగ్గిపోవును; గామచోరభావంబుల కిఱపై యుండు; నెప్పుడును రజస్సత్త్వతమో గుణంబులు ప్రత్యేకంబు ప్రవర్తింపవు. గుణంబు లన్యోన్యాశ్రితంబులు, నన్యోన్యజనకంబులై యుండు. నొకానొకప్పుడు సత్త్వంబు రజస్తమంబుల బుట్టించు, మఱి యొకప్పుడు రజంబు తమస్సత్త్వంబులం గలుగజేయు, నొకప్పుడు తమంబు రజస్సత్త్వంబులకు జనకంబగు; నిట్లు మృత్పిండంబు ఘటంబునకుంబోలెం గారణంబులగు బుద్ధిస్థంబులై గుణంబులు పరస్పర కామోద్బోధకంబులగు. లోకంబున స్త్రీ పురుషులవలె గుణంబులు పరస్పర మిథునభావంబులం బొందుచుండు. సత్త్వంబునకు రజంబుగాని తమంబుగాని మిథునధర్మంబు సమకూర్చు, నిట్లు రజస్తమంబులకును మిథునధర్మంబులు ప్రాప్తించుచుండునని చెప్పిన విని నారదుండు బ్రహ్మంజూచి యిట్లనియె. ౧౪౦

ఆ.వె. వనజగర్భ నీదు వచనామృతంబును । గ్రోలి తృప్తిఁజెందు బేలఁగలఁడె
గుణములెట్లు తెలిసికొనవచ్చునో చెప్పి । నన్ను ధన్యుఁజేయు మన్ననతఁడు. ౧౪౧

ఉ. ఏనును నేర దీని గణియించి వచింప యథామతిఁ౯ సతిఁ౯
ధ్యానముచేసి చెప్పెదను నారద । కేవల సత్త్వమెచ్చటఁ౯
గానఁగరాదు మిశ్రములు గమ్యము లెట్లన సాధ్వి భార్య యెం
దేనియు భర్తకూర్మి గదియించు సపత్నికిఁ బ్రీతిఁజేయునే. ౧౪౨

ఆ.వె. నైజగుణము సత్త్వ నైర్మల్యమునుఁబొంద । రజము దమము మఱికి రాచి కలఁచు
రజము దమము కలుషరాహిత్యమునుబొందు । సత్త్వమచటఁజేరి చక్కఁజేయ. ౧౬౩

సీ. ఒకరూపవతియైన యువతి సొమ్ములు దాల్చి । మధురభాషల మంచి సుధలుగుఱియ
వినయంబుగల్గి సిగ్గునుగల్గి ధర్మంబు । లెఱిఁగి పాతివ్రత్య మెఱిఁగి మగని
సేవించి రంజిల్లఁ జేయుచునుండఁగా । సవతు లేడ్చుచునుండ్రు సంతతంబు
రాజసైన్యంబు చోరజనంబులకు దుఃఖ । కరము సాధువునకుఁ గడుసుఖదము
తే.గీ. పెద్ద జడివాన కర్షక ప్రీతికరము । కప్పుపోయిన యిండ్లలోఁ గాపురములు
సేయువారికి దుఃఖంబు జేయుచుండు । కోరి ప్రత్యేక విను మింక గుణగతములు. ౧౬౪

సీ. సతత లఘుప్రకాశత నిర్మలత విశదత్వంబు నివి సత్త్వ తత్త్వములగుఁ
దేలికగాఁ జూచుఁ దేలికగాలేచుఁ దేలికగాఁ దోచుఁ దెలియబుద్ధి
మనసు నిర్మలమయి కనుపట్టునత్తఱి సత్త్వముత్కటమంచు నాఁడెఱుఁగు
గరిమదించిన జృంభికాస్తంభ చలనముల్ లొట్రుపాటును మఱి తొందరయును
తే.గీ. గలుగుఁ దమమెక్కువగునేనిఁ గలిని నెమకు । చిత్తముచలింప దుష్టుల పొత్తురోయు
తల బరువుపోఁడును వివాద కెలమినుఱుకు । నింద్రియంబులు చెడు మన సిఱియుఁబుత్త్రి
వ. అనిన నారదుండు. ౧౬౫

తే.గీ. పంకరుహగర్భ విను పరస్పరవిరుద్ధ । ధర్మములుగల గుణములు తామరాది
కార్యములు సేయునంటివి కరమువిత్ర । మియ్యది సవిస్తరంబుగా నెఱుంగఁబలుకు. ౧౬౬

తే.గీ. వినుము నారద తెలిపెద నిది తెఱఁగు । వత్తి చమురవరోగ విరుద్ధ వృత్తులయ్యు
వాని కలయిక దీపంబు వస్తువులను । గానఁగాజేయు దృష్టాంత గతి నెఱుగుము. ౧౬౭

వ అని యిట్లు బ్రహ్మవలనఁ దా నెఱింగిన విధంబు సెప్పి మఱియు నారదుండు సాత్య
వతేయుఁ గాంచి. ౧౬౯

తే.గీ. వ్యాస యీరీతి మును నాకు వనజభవుఁడు । చెప్పె నీకది యిప్పుడు చెప్పినాఁడ
శక్తికొలఁదిని నే విన్న సరణిఁ దెలసి । శంక లేదింక నీకేల సంశయంబు. ౧౭౦

క. అని యిట్లు నారదుఁడు నా । కును జెప్పెను ధర్మపుత్త్రి గుణలక్షణముల్
ఘనమతి సృష్టిక్రమమును । గనుగొనుమా పరమశక్తి కారణ మనుచున్. ౧౭౧

క. సత్త్వగుణపుఁబురుషుండీ । షత్తైనను జేయఁడెపుడు సత్యుఁడు నిత్యుం
డిత్తెఱఁగుఁ దెలియవలయు న । సత్తగు మాయయె రచించు సకలజగంబుల్. ౧౭౨

సీ. బ్రహ్మయు విష్ణుండు భవుఁడు సూర్యుండును । నెలయు నింద్రుం డశ్వినులు వసువులు
త్వష్ట కుబేరుండు వాఃపతి వహ్నియు । గాలియుఁ బూషుండు క్రౌంచభేది
గణపతియును దక్కఁగల దేవతలు శక్తియుక్తులై చేయంగ శక్తులైరి
శక్తిలేకున్న నశక్తులై యుందురు । శక్తి కారణమగు జగమునకును

తే.గీ. శక్తి నర్చించు మీ శక్తి సవనమునకుఁ । బూనికొనవలయింపుమీ భక్తి పూర్తి నెఱయ
నాదిశక్తిని బూజింప నందరాని । యర్థమెద్దియు లేదు ధరాధినాథ. ౧౭౩

సీ. జననాథ. విను మహాశక్తి మహాకాళి యది మహాలక్ష్మి మహాసురాఢ్య
యాదిసరస్వతి యాదిదేవి యచింత్య యవ్యక్త యీశ్వరి యఖిలవంద్య
యఖిలార్థదాత్రి సర్వాధారరూపిణి వేదవేద్య మహావినోదిని సతి
యఖిలవర్గద పురుషార్థ ప్రదాయిని బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరప్రపూజ్య

తే.గీ. యైన భగవతి తన నామ మన్యవృత్తిఁ । దగు ప్రసంగంబునందైనఁ దలచెనేని
సర్వవాంఛితములనిచ్చి శాశ్వతమగు । తనదు లోకంబు దయచేసి దయను బ్రోచు.

క. పులి వెంబడించి పగఁ గం । పిలి దేవినిఁ దలఁచెనేని బిందురహితముగన్
బలికినను వాంఛితార్థము । కలుగంగాఁ జేయు దేవి కరుణాన్వితయై. ౧౭౪

వ. ఇందునకుం బ్రత్యక్షోదాహరణం బొక్కటి కలదు. నేనును సర్వమునులును విని యుంటిమి. మున్ను నిరక్షరుండును మహామూర్ఖుండునునగు సత్యవ్రతుండను బ్రాహ్మణుండు కలఁడు. అతండు శరపీడితంబగు కోలమునం గని ఐకారంబును బునఃపునరుచ్చరితంబుగాఁ బలుకం జొచ్చె నది బిందురహితంబైనను బీజమంత్రోచ్చారణంబున కలరి పరమేశ్వరి దయార్ద్రహృదయయై యతనిన్ మహావిచక్షణుం గావించెనని వ్యాసుండు చెప్పిన విని జనమేజయుండు. ౧౭౫

క. మునివర సత్యవ్రతుఁడనఁ । బనుపాఁ డెవ్వండు వాని జన్మమెచటఁ దా
విదితమె యెటుల నేశబ్దము । విని యే మొనరించెఁ దెలుపవే దయతోడన్. ౧౭౬

క. దేవి యెటుల ప్రత్యక్షం । బై వెలసెన్ సిద్ధి యెట్టులాయె నతనికిన్
వేవేగ సవిస్తరముగ । నావీనులు దనియఁ దెలుపు నయగుణధుర్యా ! ౧౭౭

—: సత్యవ్రతోపాఖ్యానము. :—

క. అనుఁడు విని వ్యాసముని యను । ననఘా నే దేశములకు నటనము సేయన్
జనునప్పుడు నైమిశమను । వనమును బావనముఁ గంటి వసుమతి నొకఁటన్. ౧౭౯

క. కని యందలి మునులకు నే । వినతుఁడనై మ్రొక్కి చూడ విధిపుత్రు లటన్
గొనగొని జీవన్ముక్తత । ననువుగ నం దుండిరయ్య యవనీనాథా. ౧౮౦

వ. వారిం జూచి ౧౯౧

చ. అలరి కథాప్రసంగముల నందఱు నుండు వసింపఁగా ప్రతో
ద్బలుఁడయి యొప్పునట్టి జమదగ్ని మునీంద్రుని జూచి యిట్లనున్
గలిగెను నందనుం డొకఁడె నామది దానిని దీర్ప నీనఘన్
గల మునుపే [illegible] ౧౯౨

వ. అని యొద్ది యనిన. ౧౯౩

ఉ. [illegible] ౧౯౪

చ. [illegible] ౧౯౫

వ. [illegible] ౧౯౬

చ. [illegible] ౧౯౭

మ. [illegible] ౧౯౮

ఉ. [illegible]
[illegible]
ద్రామునకేగి కొంత స్వరిభంగము గల్గిన దేవదత్తు దా
భూమిసురేంద్రుపై నలిఁగి మూర్ఖ సుతార్థనమం బెఱుంగవే. ౧౯౯

ఉ. అంతట గోభిలుండు కడు నల్గి యనక్షరుఁడైన మూర్ఖుఁ డొ
క్కింతయు బుద్ధిలేని సుతుఁడే జనియించును నీకుఁ బొమ్మనన్
గంతులుమాని గోభిలుని కాళ్ళకు మ్రొక్కుచు మొఱ్ఱవెట్టుచున్
జింతిలఁజొచ్చెఁ గద్దెదుటఁ జేతులుమోడిచి దేవదత్తుడున్. ౨౦౦

ఉ. ఎందుకుఁ గోప మోమునికులేంద్ర దయం గనవైతి శాపమున్
బొందఁగఁజేసి నాబ్రతుకుఁ బూర్వమునట్ల యొనర్చితీవిఁకన్
మందుఁడు పుత్త్రుఁడై జననమందిన నేమిఫలంబు బ్రాహ్మణుం
డందురె యెందునేనియు నిరక్షరకుక్షిని వేదహీనునిన్. ౨౦౧

ఉ. ప్రక్కఁడియైన పాఱుఁడు సముండగు శూద్రునకున్ విగర్హితుం
డెక్కడనేనిఁ బూజ్యుఁడగునే తగునే మునినాథ యిట్లు నా
ప్రక్క దయావిసర్జనము పల్కెఁబు పేఁడెద నాదరింపుమీ
యక్కట యేమిసేయుదు నహా మతిమాలినబిడ్డ యేటికిన్. ౨౦౨

సీ. హవ్యకవ్యంబులం దాసనంబీరాదు వేదంబుసదువని విప్రునకును
ధాత్రి హిరణ్యాది దానంబు లీరాదు వేదంబుసదువని విప్రునకును
దగియున్న సభలోనఁ దాంబూలమీరాదు వేదంబు సదువని విప్రునకును
బదిమంది పంక్తిలోఁ బైపీట యీరాదు వేదంబు సదువని విప్రునకును

తే.గీ. కుశచటంబుననె నిరంకుశముగాఁగ । శ్రాద్ధములుసేయవచ్చు నిస్సంశయముగ
వేదపాఠంబెఱుంగని విప్రుపెదకి పిలిచి । శ్రాద్ధంబు పెట్టిన బితలు దినరు. ౨౦౩

క. ఏదేశంబునఁ జక్కఁగ । వేదంబులు సదువనట్టి విప్రులుగలరో
యా దేశంబున జ్ఞానులు । పాదుకొనుట చనదు విడిచి పాఱఁగ వలయున్. ౨౦౪

క. చదువని బ్రాహ్మణు భూపతి । సచలింపఁగవలయు దొలఁ బంపవలయుఁజుం
డిది తథ్యంబనుచుం జె । ప్పెదరు మహామతులు దీని భూసుర వింటే. ౨౦౫

తే.గీ. వేపచెట్టెన్ని ఫలముల విస్తరిల్లి । యేమిఫల మట్ల చదువని భూమిసురుఁడు
కడఁగి మూర్ఖుండయినపుత్త్రుఁ గనుటకంటె । మరణమేమేలు సూడంగ మానవునకు.

క. కృపఁజేయుము నామీఁదను । శపనమ్ము విముక్తిఁజేసి సన్మునిచంద్రా
యపరిమిత దయాపరుఁడవు । త్రప నాకుం బాపు పరమ తత్త్వజ్ఞవరా. ౨౦౭

క. అని పాదములకు నతుఁడై । వనటంబడు దేవదత్తు వగపుంగని య
మ్ముని కరుణారసయుతుఁడై । యనియె స్నిసుతుఁడు పిదప నగుఁ గవి యనుచున్.

ఉ. అంతియ చాలునంచుఁ దన యాత్మను బొంగుచు యజ్ఞమంతయున్
సాంతముచేసి భూసురుల నంపి సుఖంబుగ నింటనుండఁగా
వింతగ విప్రరాడ్గృహిణి వేవిళులం గడుసొక్కి సొక్కి తా
నంతకు నంతకుం దెలియనయ్యెను గర్భిణిగా జనాళికిన్. ౨౦౯

ఉ. చిట్టుము లోకి రింతలును జీదరయున్ స్వరకాస ప్రక్క లోఁ
దట్టులఁ గల్కు నుల్కు వెలిదాళువు మైకము పాలుమాలికల్
పట్టులు నిద్రసోకు పనిపాటుల కోర్వమి యెన్నియెన్నియో
చుట్టుకొనెం బయింబయిని సూడిదబుట్టలు విప్రభార్యకున్. ౨౧౦

సీ. అబలవే నీవు నే దది నిక్కమేకాని ప్రమదవుకావని పలికె నొకతె
మందయానవె తథ్యమందుఁగాని మృగేంద్రమధ్యవుకావని పలికె నొకతె
చంద్రాస్యవే నీవు సత్యమెకాని బింబఫలోష్ఠికావని పలికె నొకతె
గురుకుచవే నీవు తిరమెకాని తరంగవళివి కావనుచును బలికె నొకతె

తే.గీ. తోడిచెలియలు తనయొద్దఁ గూడినపుడు । పలువిలాలను సపుటాలు పలుకుచుండ
దేవదత్తుని గృహిణి దా తెల్లబోవు । సిగ్గుపడి తన గర్భంపు చిహ్నములకు. ౨౧౧

క. ఒకటై రెండై మూఁడై ప్రకటితముగ నాలుగగుచుఁ బైనైదై యె
న్నిక నాఱై మఱి యేడై । యింక నెన్మిది తొమ్మిదాయె నింతికిని నెలల్. ౨౧౨

క. ఆరోహిణికిని సమయగు । నారోహిణి కప్పుడు భర్త యాత్మ ముదము పెం
పారగఁ బుంసవనంబున్ । వారక సీమంతమును బ్రవర్తింపించెన్. ౨౧౩

క. దినమును లగ్నము శుభగతి । ననువొందగఁ బుత్రుఁ డుదయమయ్యె నతనికిన్
మనమలర జాతకర్మం । బును బుత్త్రిలోకనంబు బొరిఁ బొనరించెన్. ౨౧౪

తే.గీ. పేరిమి సుతథ్యుఁడను పేరు బెట్టిపిలిచె । నెనిమిదవవర్షమున మంచిదినము చూచి
యతని నుపనీతుఁ గావించి యధ్యయనము।నొనరఁ జెప్పంగ రాదాయె నొక్కముక్క. ౨౧౫

క. ఓయనినం బోయనె న । టాయవనీసురుని కొమరుఁ డతిమూఢుండై
వేయావిధములగు గురు । నాయాసమెకాని విద్య యంటకపోయెన్. ౨౧౬

తే.గీ. పదియు రెండేండ్లు గడచిన బాలుఁడయ్యు । సంధ్యలోఁ గేళవా యనజాలఁడాయె
గొనలుసాగె నతనివార్త జనపదములఁ బట్టణంబుల వ్యర్థుండు బండ యనుచు. ౨౧౭

క. కొందరు మూర్ఖుం డనుచున్ । గొందరు జడుఁడనుచు నింద గొలుపుచునుండన్
నిందకుఁ దాళక ధరణీ । బృందారక సుతుఁడు సనియె విపినంబునకున్. ౨౧౮

క. మానక సత్యము పలుకుచుఁ । గానం గంగదరి గుడిసెఁ గట్టుకొని సదా
మౌనాది నియమములతోఁ । దా నివసించెను ద్విజుండు తాపసుఁడువలెన్. ౨౧౯

సీ. అధ్యయనము లేదు ధ్యానంబులేదు జపములేదు దేవార్చనమునులేదు
ఆసనాదులును ప్రాణాయామమునులేదు సరళిఁ బ్రత్యాహార సరణిలేదు
మంత్రకీలకముల మాటయన్నదిలేదు గాయత్రియనెడి సంగతియెలేదు
స్నానంబులేదు శౌచములేదు సంధ్యయులేదు హోమములేదు లేదతిథియు

తే.గీ. గంగలో నాడి సూర్యునికిరణి వంత । ధావనము సేసి యెద్దేని తరువునుండి
ఫలములను గోసి భక్షించి బ్రతుకు ద్విజుఁడు । మాటసత్యం బదొక్కటి మానడయ్యె.

తే.గీ. ఇంతమూర్ఖుఁడనైన నాకేల బ్రతుకు । మృతియు రాకుండె నయ్యయో గతి దలంచి
బోసులు చెల్లెరు నిట్లు నా పూర్వజన్మ । కర్మ ఫలమాయె దైవ మిక్కరణిఁ జేసె. ౨౨౧

తే.గీ. ఉత్తమకులంబునందు నే నుదయమయ్యు । పరమమూర్ఖుండనైతి సుందరియు సుగుణ
యైన కామిని వంధ్యయైనట్లు నాదు । జన్మమెల్ల వృథాయయ్యె జగమునందు. ౨౨౨

తే.గీ. చేరి ము న్నొకనికిని విద్య చెప్పనైతిఁ । బోలుఁ దత్ఫలమిప్పుడు పూని కట్టి
కుడుపుచున్నది ద్విజు డనుకొనఁగ నొక్క । లక్షణంబైనఁ గాన నేలా సహింతు. ౨౨౩

తే.గీ. సాటిమునిబాలకులు శ్రుతుల్ చదివి లోక । మాన్యులై యుండ జూచుచు మౌర్ఖ్యమెనసి
సకలనింద్యుండనై యుంటి నకట నేను । జేయ నెద్దియుఁ దోడకట్టదాయె మదికి. ౨౨౪

క. పురుషుని యత్నము వ్యర్థము । ధర సార్థకమగుచు వెలయు దైవమెకానన్
బరికింప ఫలముగలదే । కొరకొఱయేకాదె నాదు గొంతెమకోర్కెన్. ౨౨౫

క. హరివిధిరుద్రేంద్రాదులు । కరము వశగులయిరకాదె కాలంబునకున్
దురతిక్రమ మిక్కాలము । నరులు గిరులు నెంతవారు నటనయకాదే. ౨౨౬

ఆ.వె. ఇట్లు రేయుఁబగలు నెగవోత దిగవోత । లుగఁ దలంపులిడుక పొగిలి పొగిలి
విజనవనమునందు విప్రబాలుఁడు విరా । గతను విడిచె విపుల వినయుఁడగుచు. ౨౨౭

క. సత్యము పలికెడివాఁడని । యత్యంతము కీర్తి లోకమం దింతేనిన్
వ్యత్యయము లేకయుండుట । సత్యవ్రతుఁ డనెడి పేరు జను లిడిరి వెసన్. ౨౨౮

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు మృగయాపరుఁడైన నిషాదుఁ డొక్కఁ డా
చెంతకు విల్లునమ్ములును జేతులఁదాల్చి యరణ్యభూములం
దంతట సంచరించుచు నిజాశుగనై పుణి నొక్క కోలమున్
గంతుగొనంగ నేయ వడిగా నది బెగ్గిలి పాఱిజొచ్చినన్. ౨౨౯

క. భయవిహ్వలమగు కిటి దా । రయమున మునిదాపునకును రా గని యెంతే
దయదై వారెడి శబ్దము । నయముగ వాగ్బీజమును ఘనంబుగఁ బలికెన్. ౨౩౦

క. ఇది యిట్టిదనుచు నెఱుఁగఁడు । మదిలోఁ గరుణార్ద్రుఁడగుచు మఱిమఱిఁ బలికెన్
విదితమది దైవయోగము । రొద దుఃఖావేశమునను రూఢిగ నొదవెన్. ౨౩౧

ఆ.వె. పంది వచ్చి యిట్లు బ్రాహ్మణుఁడున్నట్టి । యెడను గుబురుగొన్న యీరమందు
నిఱవుజేసి మఱఁగె నెఱుకవాఁడును దాని । వెదకికొనుచు వచ్చె వేగ నటకు. ౨౩౨

ఆ.వె. కుశల చాపమీఁదఁ గూర్చుండియున్నట్టి । మునినిఁ జూచి యెఱుక మ్రొక్కి పలికె
పంది యేడఁబోయె బాపనయ్యా । నీవు । బద్దులాడవను పసిద్ది గద్దు. ౨౩౩

ఉత్సాహ. మంచి బాపనయ్యవయ్య మాకుఁ దిండిఁ బెట్టుమీ
పంచ నేడ దాగియుండెఁ బందిపిల్ల జెప్పు పో
షించలేను గాపురంబు చివ్వలెక్కి మెరము త
ప్పించుకొన్నదయ్య నన్ను బిచ్చగానిఁ బ్రోవుమీ. ౨౩౪

విచిత్రమానిని. గంపెడు పిల్లలు కావలె మూఁడుమెతా లొకనాటికిఁ గాపురమా
కొంపకుఁబోయిన గొళ్ళనిపిల్లలు కూటికి నేడ్తురు కోపముతో
సంపును బెండ్లము నడచఁగ లేనిఁక నాకలిఁ దీర్పుము బాపఁడ మ
న్నింపుము మా కుల మిట్టిది యీశ్వరుఁ డిట్టుగ మా బ్రతు కేర్పరచెన్. ౨౩౫

ఆ.వె. అనిన యెఱుక దైన్య మాలించి విప్రుండు । మనము కడువిచారమగ్నమైన
దలఁచె నిట్టు లయమొ తథ్యంబు సెప్పెద । ననిన హింససేయు టది ఘటించు. ౨౩౬

ఆ.వె. పందిఁ జంపినట్టి పాపంబయేనియు । బద్దులాడినట్టి పాపమేని
వ్రాసె రెంట నొకటి యేసదుపాయంబుఁ । జేసి యిప్పుడు పొసఁగు నెంచకుందు. ౨౩౭

క. కిరికిని హితంబు సేసిన । నెఱుకకు నహితుండనగుదు నెఱుకకు హితము
గూరి నొనరించితి నేనియుఁ । గిరి కహితుఁడ నగుదు నేది కృత్యమొ యెఱుఁగన్. ౨౩౮

వ. ఇట్లు వితర్కింపుచు బాడబకుమారుం డేమియుఁ బలుకనేరక యున్నతఱి నంతకుమున్ను శరావిద్ధంబైచను కిటింగాంచి దయార్ద్రహృదయుండై పలికిన వాగ్బీజమహిమంబునం జేసి దేవి ప్రసన్నయై జ్ఞానంబొసంగినఁ దత్క్షణంబ తొల్లింటి వాల్మీకింబోలెం గవియై యా శబరుం జూచి యిట్లనియె. ౨౩౯

సంస్కృ. శ్లో॥ యా పశ్యతి న సా బ్రూతే యా బ్రూతే సా నపశ్యతి
ఆహో వ్యాధ స్వకార్యార్థిన్ కిం పృచ్ఛసి పునః పునః.

పై శ్లోకమునకు అర్థము.

క. కనినది యన దనినది తాఁ । గన; దయయో వాంఛిత స్వకార్యధురీణా
నను నీరీతిని మఱిమఱి । యును నీ వడుగంగనేల నోరీ శబరా। ౨౪౦

క. అనిన విని శబరుఁ డూఱక । చనియెన్ ముని యింటికటిగి సత్యవ్రతుఁడం
చును దను లోకము పిలువఁగ । ఘనుఁడగు వాల్మీకిఁబోలెఁ గవియై తనరెన్. ౨౪౧

సీ. వాగ్బీజమంత్రంబు వారక జపియించి విద్వాంసుఁడై లోకవినుతిగాంచె
సత్యవ్రతద్విజు చరితంబు ప్రతిపర్వములఁ బాడికొని విప్రముఖ్యులధిక
సంతోషమునసుంద్రు సకలదేశఁబుల నంతట నా ద్విజుం దరిగెఁ దొల్లి
వదలివచ్చిన నిజావాసంబునకుఁ దల్లిదండ్రులు మిగుల సంతసముపడిరి.

తే.గీ. కాన రాజేంద్ర భగవతికరుణగలుగ । నేదిదుర్లభమగుఁ జేయు మీశ్వరీ మ
హామఖంబింకఁ గామదంబగుట యరుదె । నిక్కమిది నిక్కమిది నమ్ము నీవు నృపతి ౨౪౨

వ. అని చెప్పి వెండియు నో జనమేజయా, భగవతీ స్మరణంబును, భగవతీ ధ్యానంబును భగవతీ పూజనంబును, భగవతీ కీర్తనంబును, భగవతీనామోచ్చారణంబును, సర్వవాంఛిత ప్రదాయకంబులని తెలియుము. మఱియు రోగులు, ఖేదితులు, నిర్ధనులు, శఠులు, మూర్ఖులు, క్షుద్రులు, వికలాంగులు, మొదలగు దుర్లక్షణ లక్షితులు దేవీకటాక్షంబు బడయనివారలంగా నెఱుంగుము. తద్వ్యతిరిక్త లక్షణంబులుగలవారలన్ దేవీకటాక్ష సంపన్నులంగా నెఱుంగుము. సత్యవ్రత చరిత్రంబు బ్రాహ్మణసన్నిధానంబున లోమశు వలన మున్ను నే విన్నవిధంబునఁ దెలిపితి నది కావున దేవీయజ్ఞంబు చేయుమని చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨౪౩

—: దేవీయజ్ఞ విధి :—

క. దేవీ యజ్ఞ విధానం । బో విమలగుణాఢ్య తెలుపు మోపికమీరన్
గావింతు శక్తికొలఁదిని । నీవచనామృతము చెవుల నిండంజనదే. ౨౪౪

క. పూజావిధానమెయ్యది । యోజ న్మంత్రంబులెవ్వి హోమద్రవ్యం
బేజాడ విప్రులెందఱు । నా జనపతి కనియె జటిలనాథుఁడు ప్రీతిన్. ౨౪౫

క. దేవీయజ్ఞవిధానము । నే వినిపించెదను వినుము నృపతీ మదిలో
భావింపుము త్రివిధంబది । యై వర్తిలుననుచు వాంఛితార్థదమనుచున్. ౨౪౬

తే.గీ. సాత్త్వికంబనియును రాజసంబనియును । దామసంబనియును నందుఁ దనరు సాత్త్వి
కము మునీంద్రులచేఁ జేయఁగాఁబడు మఱి। రాజసము తామసము నృప రాక్షసులకు. ౨౪౭

తే.గీ. సరవితో నొప్పు దీనిని జ్ఞానులైన । వా రొనర్తురు బాహ్యార్థవాంఛలుడిగి
వస్తుసంభారములు మాని ప్రవిమలాంత । రంగమున నిశ్చలానందసంగులగుచు. ౨౪౯

వ. మఱియు దేశమును గాలమును ద్రవ్యమును మంత్రంబులును బ్రాహ్మణులును సాత్త్వికి యగు శ్రద్ధయు నెచ్చటనుండు నది సాత్త్వికంబైన దేవీయజ్ఞంబగు. సద్దేశకాల ద్రవ్యాదులకు శుద్ధిసంపూర్ణంబై యుండెనేని సంపూర్ణఫలదంబగు. రాజేంద్రా యిటు విను మొక యుదాహరణంబు సెప్పెద. నన్యాయార్జితంబులగు ద్రవ్యంబులవలన యజ్ఞంబుసేసిన నైహికాముష్మికంబులు సమకూడవు. చూచితివకా పాండవులు రాజసూయంబను యజ్ఞంబపరిమితదక్షిణలతోఁ జేసిరికదా । సాక్షాన్నారాయణుండైన శ్రీకృష్ణుండు వారి కెల్ల విధంబుల బంధుండై హితుండై సహాయుండై యుండియు భారద్వాజాది విప్రులు పరిపూర్ణ విద్యావంతులై యుండియు వారికి సంప్రాప్తంబులైన దుఃఖంబు లిన్నియని వచింపఁదరము కాదు. ఘోరంబైన యరణ్యవాసంబును, బాంచాలీ పీడనంబును, విరటునియొద్ద దాసత్వంబును, గీచకునివలనఁ బాంచాలికిం గ్లేశంబును సంభవించె. యజ్ఞకాలంబునందు బ్రాహ్మణుల వలని యాశీర్వాదంబులును శ్రీకృష్ణుని తోడ్పాటును నీషన్మాత్రంబైనం గార్యకారులు కాకపోయె. నిచట నేమి విచారింపదగియున్నయది ? ధర్మవైగుణ్యమే యందునకుం గారణంబని చెప్పకతప్పదుకదా. కావున న్యాయార్జిత విత్తంబువలన ధర్మంబు సేయుట యుచితంబని చెప్పి మఱియు. ౨౫౯

క. కానున్నది కాకెట్టుల । యౌననినఁ వేదసమితి వ్యర్థముకాదే
మౌనుల తపములు జ్ఞానుల । జ్ఞానము వ్యర్థంబకాదె జనలోకమణీ. ౨౬౦

సీ. మనము చేసెడికర్మ మంచిదియగునేని దైవంబు తోడగుఁ దథ్యమిదియు
మనము చేసెడికర్మ మంచిదికాదేని దైవంబు కీడగుఁ దప్పదిద్ది
కావున సద్గతి గలిగినప్పుడు మన కర్మశుద్ధియె దాని కారణమగు
ఫలము కీడగునేనిఁ దలఁపంగవలె మన కర్మవైగుణ్యమే కారణమని

తే.గీ. కర్తగుణములుకొన్నింట కారణములు । మంత్రగుణములు కొన్నింట మరియు ద్రవ్య
గుణము లొకకొన్నియెడలఁ గారణములగును । వెలయ ఫలభేదములకు నుర్వీతలేంద్ర.

క. హరిహయుఁడు విశ్వరూపుని । గురువుం గావించుకొని యకుంఠితలీలఁ
జరిపెను జన్నము తల్లికి । నురుసుఖములుగోరి యంటు సత్యమమలరఁ. ౨౬౨

క. దానవులకు దేవతలకు । మానుగ స్వస్తియని పలికి మఖ మొనరింపఁ
దానవులు మాతృపక్షము । పూనుక తద్రక్షణంబు పొందుగఁ జేయఁ. ౨౬౩

క. సంపుష్టులైన యసురుల । పెంపుంగని హరిహయుండు పెదవిఁ గఱచి ని
ష్కంపనవృత్తిం మదిఁ గో । పంపడి పవిఁ దచ్చిరములు పగులఁగనేసెన్. ౨౫౮

క. ధరణిఁ గ్రియావైగుణ్యం । బరయం గారణము దీని కది యట్లుండన్
నరవర మును బాంచాలుఁడు । పరపుత్రునిఁ బడయుటకు సవన మొనరించెన్. ౨౫౫

వ. అట్లుచేసిన యజ్ఞంబువలన దృష్టద్యుమ్నుండను కుమారుండును వేదీమధ్యంబున ద్రౌపది యుం బొడమిరి. మరియు దశరథుండు పుత్రార్థియై యిష్టిఁగావించి రామాదుల నలువుర పుత్రులం బడసె. నది కతంబున నెచ్చటం గ్రియాశుద్ధికల దచ్చట ఫలంబు మేలగు. నెచ్చటఁ గ్రియావైగుణ్యంబు కల దచ్చట ఫలంబు కీడగు. ధర్మపుత్రుండు సత్యవాదియయ్యు ద్రౌపది పరమసాధ్వియయ్యు భీమార్జునాద్యనుజులు మహాపుణ్యులయ్యుఁ గుత్సిత ద్రవ్య యోగంబునం గ్రియావైగుణ్యంబు గలుగుట నొండె, సాభిమానులై చేయుటంబట్టి క్రియా వైగుణ్యంబు ప్రాప్తించి యొండె నశుభఫలంబులకుం గారణంబయ్యెనని చెప్పి మఱియు.

సీ. జగతీశ సాత్త్వికమగు యజ్ఞమది దుర్లభము సుమ్ము వైఖానసమును బిట్టి
జన్నం బొనర్తురు సాత్త్వికంబగు భోజనము నిత్యము నొనర్తు రమితశాంతి
న్యాయార్జితంబు వన్యంబు బుష్యము సుసంస్కృతమునై భక్త ము ప్రతిమమందు
మంత్రంబుగలదు యూపములేదు మఱి పురోడాశంబు నిత్యంబు నధికమైన

తే గీ. శ్రద్ధగలదిది పరికింప సాత్త్వికంబు । రాజసం బిఁక పల్కెంతు రాజులకును
వైశ్యులకు నది సేయంగ వలసినట్టి । యజ్ఞమని చెప్పుదురు జ్ఞానులైనవారు. ౨౫౪

తే.గీ. రాజసము ద్రవ్యబహుళమై రాజిలెడి సు । సంస్కృతంబులగు దాని సాభిమాన
వృత్తులగు రాజులును వైశ్య లెలమిఁజేయుచుందు రిఁకఁ దామసము విను మో మహీశ.

చ. మదమునఁ బేర్మిఁ జెంపి యభిమానము క్రోధము మెండుగాఁగఁ గ్రూ
రదశల నొప్పి చేయుదురు రాక్షసు లా మఖ మెందునేనియున్
సదమలసాధనక్రియల సాధువులై తగు మోక్షకాము లిం
పొదవఁగ సర్వదా శుభము లుల్లమునం దిది చేయుచుంద్రొగిన్. ౨౫౬

వ. మునులు చేయు దేవీయజ్ఞంబు మానవయాగంబని పెద్దలు వక్కాణించెద రది విశేషంబని తెలియుము. అది సేయువిధం బెట్టిదనినఁ జెప్పెద సావధానంబుగా వినుమని యిట్లనియె.

సీ. గుణముల నణఁచి యెక్కుడు శుద్ధిఁదనరార నింపుగా మనసు శోధింపవలయు
దేహంబు పరిశుద్ధిఁ బొందుటకై బాహ్యకాయంబు పరిశుద్ధిఁ జేయవలయు
యజ్ఞంబుచేయుట కపు డధికారియై యింద్రియార్థము త్యజియింపవలయు
బహుయోజనాయతిన్ బరగుస్తంభములతో నెద మండపంబు నూహింపవలయు

తే.గీ. విశదమగు వేది నాత్మలో వేయవలయు । నట్టులనె యగ్నులం దగఁ బెట్టవలయు
కోమరుగా నట్టె ద్విజులను గోరవలయు । నాంతరంగిక యజ్ఞంబునందు భూప. ౨౬౧

సీ. ప్రాణపంచకమె య య్యజ్ఞంబునందును బావకులగుదురు భావనమునఁ
బ్రాణమెన్నఁగ గార్హపత్యం బపాన మాహవనీయ మా వ్యాన మదియు దక్షి
ణాగ్నిగాఁగ నుదాన మది సభ్యకోటిగా జను సమానం బవసథ్యకముగ
నిర్గుణమును నతినిర్మలంబును నగు దలఁపువే ద్రవ్యంబు దగ నమర్చి

తే.గీ. మనసె హోతనుగా యజమానుఁడుగను । దెలియ నిర్గుణమగు బ్రహ్మ యలరుచుండఁ
బరమశివదేవి భగవతి ఫలదగాఁగ । నాంతరంగికయాగంబు లలరుచుండు. ౨౬౨

సీ. అయ్యది ద్రవ్యంబు లా ప్రాణముఖపావకులయందు వేల్వంగవలెను జుమ్ము
కుండలిరూప గౌని శాశ్వతంబగు బ్రహ్మమం దది వేల్చి భక్తిమనంబు
సాక్షిభూతయు స్వయంసాక్షి మహేశ్వరి యంచిన ప్రీతి ధ్యానించి పిదప
సర్వభూతాత్మను సర్వభూతంబులఁ గారణశక్తిగాఁ గనఁగవలయు

తే.గీ. నంతటనె మాయదగ్ధమై యఖిలకర్మ । బంధములు వీడుఁ బ్రారబ్ధమాత్రముండుఁ
బ్రతికియుండియు ముక్తుండు వాడె సుమ్ము । మానవేశ్వర జగదంబమహిమ వింటె. ౨౬౩

క. మానస యజ్ఞము ముక్తిని । దానము తదితర మఖప్రతానము లిచ్చు
దాన చతురములు క్షయమున్ । బూనుఁగదా కొంతకాలమున కాఫలముల్. ౨౬౪

శా. జ్యోతిష్టోమము స్వర్గకాములకు నంచుం బల్కు వేదంబు లా
చాతుర్యం బది నిక్కమైన విను తజ్జంబైన పుణ్యంబు ని
ర్యాతంబౌనెడ మర్త్యలోకమున కొయ్యం జొత్తురంచున్ సుధీ
వ్రాతంబుల్ వచియింప వింటిమకదా రాజేంద్ర వేయేటికిన్. ౨౬౫

తే.గీ. జయము పేక్షించి రా జిది సలుపరాదు । ముక్తిఁ గోరెడివానికే ముఖ్యమిద్ది
మానవేశ్వర మున్ను తామసము నీవు । సలిపినాడవు సర్పయజ్ఞంబటంచు. ౨౬౬

క. ఆయాగంబున రిపుజయ । మాయెన్ సర్పశతకోటు లగ్నింబడియెన్
జేయుము దేవీయజ్ఞము । మీయయ్యకు ముక్తిగలుగు మేలిది నృపతీ । ౨౬౭

క. లిబ్బుల వెలఁదుక మగఁ డిది । యబ్బురముగ నాచరించె నా సృష్ట్యాదిన్
బ్రబ్బిన వేడుక నీవును । గొబ్బునఁ జేయు మిది మేలుకోరి నృపాలా । ౨౬౮

క. దేవీయజ్ఞవిధావిదు । లౌవారలు మంత్రవేదులౌవారలు వి
ప్రావళులు కలరు యాజకు । లై విలసిల్లుదురు నీకు నవనీనాథా। ౨౬౯

క. ఆయాగము గావించి మ । హాయుక్తిన్ ఫలము గాంచి యని నీ పిత కి
మ్మా యయ్యా నుద్ధరింపుము । పాయక నరకంబునుండి పార్థివముఖ్యా. ౨౪౦

క. శాపంబున నీతండ్రికిఁ । బాపము ప్రాపించె సర్పబాధితుఁడై కా
టోపక జచ్చెను నింగిని । భూపాలక యతఁడు నరకమునఁ బడియెఁ జుమీ. ౨౪౧

సీ. భూపాల నీతండ్రి పోవునప్పుడు సర్పభీతిపై దేహంబుమీది ప్రేమ
విడలేక తడబాటుపడి యెల్లవిధముల మృతి మాన్పికొనునట్టి మతి పొసంగి
మేడలు గట్టించి మేడపై నివసించి వివిధరక్షణమార్గ వితతిఁగూర్చి
మంత్రౌషధవితాన తంత్రంబులకుఁ జాల వివిధయత్నంబులు వెల్లికొలిపి

తే.గీ. సోహమనఁడాయె విజ్ఞాన శూన్యుఁడాయెఁ । దత్త్వమసి యను పలుకైనఁ దలఁపడాయె
నెలమి బ్రహ్మాహ మని మది నెంచఁడాయె। జెలఁగి దేవీస్మరణమేని జేయడాయె. ౨౪౨

క. భూశయనము లేనట్టి వి । నాశము నీతండ్రి కబ్బె నరకములోనం
బాశములఁ గట్టుపడియెన్ । దా శాపము ఫలమునంది ధరణీనాథా. ౨౪౩

క. అనిన విని దుఃఖితుండై । జననాథుఁడు గొంత సేపు సాశ్రునయనతన్
మునినాథునితో నేమియు । ననఁజాలక యూఱకుండి యతిదైన్యముతోన్. ౨౪౪

క. మునినాథ తండ్రిదుర్గతి । వినిన విషాదంబు వొడమె వేగమ యతనిన్
ఘనముగ స్వర్గప్రాప్తున్ । బొనరించు నుపాయ మిపుడ పూని యొనర్తున్. ౨౪౫

—— : విష్ణుకృత దేవీయజ్ఞము : ——

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. ౨౪౬

క. మిత్రుఁడు జగములకెల్ల ప । వి త్రుఁడు పాపప్రతతి లవిత్రుఁడు పూజా
పాత్రుఁడు వికచాంబుజదళ । నేత్రుడు జన్నంబు నిటుల నెరవేర్చెఁ దమిన్. ౨౪౭

క. వానికి సహాయులెవ్వరు । పూనిక వహియించినట్టి భూసురు లెవ రే
మౌనులు ఋత్విజులై రివి । ధానమునుం దెలుపుమయ్య తాత యనవుఁడున్. ౨౪౮

చ. వినుము ధరాతలేంద్ర యతివిస్మయ మాభగవంతుడైన ప
ద్మనయనుఁ డీమఖంబు విధిమార్గము తప్పక తా నొనర్చె ము
న్ననఘులు బ్రహ్మ విష్ణు శివు లంబికవల్లను శక్తిమూర్తులన్
గొని పిదపన్ విమానము నకుంఠత నెక్కి మహాబ్ధిఁ జేరఁగన్. ౨౪౯

చ. గృహములఁ గట్టికోఁదలఁచి కృత్యము లెంచి నివాసభూమి ని
ర్వహణము గోర దేవి కృప రాగిల మేదముపూని మేదినిన్
విహితముచేసె భూభృ దటవీ ప్రముఖంబులతోడ నందుఁ దా
రు హితవిలాస విస్తృతి నిరూఢి వసించిరి సంతసంబునన్. ౨౮౦

ఉ. మానవనాథ! కైటభము మాధవుచే తగు మేదమొందుటన్
జానుగ భూమి మేదిని యనంబడె ధారణవాచ్యసంగతిన్
బూని ధరాసమాఖ్య నొగిఁ బొందె మహీయముగాగ నెంచుటన్
దాను మహీమహాభిధఁ గనంపగె శేషుఁడు మోయ ధారుణిన్. ౨౮౧

తే.గీ. ఇనుపసీలలవలె ధరాభృత్తు లలరెఁ । దానఁజేసికదా ధరాధరములయ్యె
రత్నమయశృంగములు గల్గి రత్నసానుఁ । వప్పరుపమీటఁ గావించెఁ నంబ కృపను.

వ. మఱియు మరీచియు నారదుండును అత్రియుఁ బులస్త్యుండును బులహుండును క్రతువును దక్షుండును వసిష్ఠుండును నను వీరు బ్రహ్మకుం గొడుకులై పుట్టిరి. మరీచికిం గశ్యపుఁ డుదయించె. దక్షునకుఁ బదముగ్గురు కూఁతు లుదయించిరి. వారియందుఁ గశ్యపుండు నిఖిలదేవతలను రాక్షసులను మనుష్య పశు పక్ష్యాదులం గనియె. సిరియు కాశ్యపియును సృష్టి. పితామహుని యర్ధశరీరంబున స్వాయంభువుఁడను మనువు పుట్టె. వామశరీరంబున శతరూపయను కన్య యుద్భవించె. స్వాయంభువునకు ప్రియవ్రతోత్తానపాదులనువారు సంభవించిరి. మఱియు మనుష్య [illegible] భగవంతుడైన త్రిదశజ్యేష్ఠుండు జగన్నిర్మాణంబు గావించి మేరుశృంగంబునం బ్రహ్మలోకంబు నేర్పరచికొని నివసించె. విష్ణుం డెల్లలోకంబుల యుపరిభాగంబున వైకుంఠంబు నిర్మించుకొని కాపురంబు చేయుచుండె. శివుఁడు తనరమ్యంబైన కైలాసంబు నివాసముచేసుకొనియుండె. నానా రత్నసంశోభితంబైన మేరుశిఖరంబున స్వర్గంబు గావించుకొని యింద్రుండుండె. సముద్రమథనంబునం గామధేనువును, నుచ్చైశ్శ్రవంబను నశ్వంబును, నైరావతంబను గజంబును, రంభాదులగు నప్సరస్త్రీలను సముత్పాదితంబులు గావించుకొనియె. మఱియు నా సముద్రంబున ధన్వంతరియను వైద్యుండును జంద్రుడును నుదయించిరి. క్రమక్రమంబున నండజ స్వేదజాదులు పుట్టె. దేవతిర్యఙ్మనుష్యాది భేదంబుల నానావిధంబగు సృష్టి యిది యకా యెఱుంగుము. ఇట్లు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు జగదండ నిర్మాణంబు చేసికొని యథేచ్ఛం బ్రవర్తించుచుండ నారాయణుండు మహాలక్ష్మిం గూడి నిజభువనంబునం గ్రీడించుచు నొక్కనాఁడు. ౨౮౩

ఆ.వె. పాలవెల్లిఁదలచి పాలవెల్లిని రత । నాలదీవిఁదలచి మేలగు రత
నాలదీవిలోని నయసత్యగుణ నికు । రుంబ నంబ శ్రీధరుండు దలచె. ౨౮౪

ఆ.వె. అంబపేర జన్న మాచరించెదనని । పూని దిగ్గె తనదు పురమునుండి
డిగ్గివచ్చిరి శంభు దేవతాజ్యేష్ఠుని । వరుణు ధనదు నింద్రు బావకు యము. ౨౦౫

ఆ.వె. దైవగురు వసిష్టు దక్షుని వామదే । వుని బిలచి సమస్తమును గొఱంత
లేకయుండఁజేసి లోకంబు గొనియాడ । సత్త్వయజ్ఞకర్మ సలుపబూనె. ౨౦౬

సీ. చెలువుగా శిల్పులఁ బిలిపించి వితతమండపమును గావించి దంబుగుల్కు
నిరువదియేడ్వుర ఋత్విజుల వరించి చితులు వేదికలును జెన్నుమీర
నొనరించి చేయంగ నుర్వరాదేవతల్ సరగ దేవీబీజ సంయుతముగ
మంత్రముల్ చెప్పిరి మరి విధివత్తుగా హోమములేల్పించుచున్నతరిని

తే.గీ. మధురమధురాక్షరంబు సుస్వరమునగుచు । వరలునశరీరవాణి య వ్యాసుదేవు
శ్రవణయుగ్మంబునకును గోచరముగాఁగ । నిట్లువచియించెనతఁడాత్మ నెలమినెసగ. ౨౦౭

సీ. దామోదరా । నీవు ధన్యుండవైతివి సురలలో నీవు శ్రేష్ఠుడవుగమ్మ
బ్రహ్మాదులును నిన్ను బ్రథమగణ్యుడవుగా నెంచిపూజించెద రెల్లయెడల
భక్తితో మానవు ల్భజియించెదరు నిన్ను యజ్ఞేశ్వరుఁడవు నీ వగుము పేర్మి
నిన్నాశ్రయింతురు నిరతంబు నెల్లరు వరములిచ్చుచు గీర్తి వడయుమింక

తే.గీ. ధర్మమెప్పుడు చెడిచను ధరణియందు । నప్పుడీవవతరింపు మత్యాదరమున
శిష్టరక్షణమునుజేసి దుష్టశిక్ష । నొనరఁగావింపుచుండుము దనుజదమన. ౨౦౮

క. నీ యవతారంబులు నా । నాయోనులయందు నొదవు నమ్మము నీవే
వేయివిధములను దేవని । కాయార్చ్యుఁడవగుము నా సహాయతవలనన్. ౨౦౯

క. శ్రీ నీసహచారిణియగు । నేనే నాయంశమునను నిర్మించెద న
న్మానవతి నీకుఁదోడుగ । నానాకాయములయందు నంబైయుండన్. ౨౧౦

క. చక్రాదులాయుధంబు ల । వక్రగతిన్ నీకుఁ గలుగు వానిం గొని యా
శక్రాదుల రక్షింపుము । సుక్రమముగ వారియందుఁ జూపుము కరుణన్. ౨౧౧

ఉ. కోపము గర్వమున్ వలదు గోవదు లాదరణీయు లెప్పుడున్
బాపము చేయువారలను బట్టి వధింపుము విగ్రహార్చన
వ్యాపితరీల శక్తులొగి భారతవర్షమునందుఁ బూజ్యులై
కాపురముంద్రు వేగిరమ కల్గును నీకు యశంబు మాధవా. ౨౧౨

క. నినుఁ బూజించిన మనుజులు । ఘనులగుదురు కీర్తిపరులుగా నుందురు నం
దనులం గందురు మధుసూదన యిఁక । నినుబోలునట్టి దైవము గలదే. ౨౧౩

వ. అని కరుణార్ద్రహృదయయై దేవియిచ్చినవరంబులంది నారాయణుండు యజ్ఞసమాప్తిఁ జేసి కశ్యపాదులను వీడ్కొని గరుడునిపై నెక్కి వైకుంఠంబు ప్రవేశించి తాను దేవి యనుగ్రహంబునం బడసినవరంబుల దెల్పిన నెల్లదేవతలును బ్రముదితాత్ములై యందరును దేవిం బూజింపదొడంగిరి. దేవియు వారికి వాంఛితార్థప్రదాయినియై యుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె. ౨౯౪

క. హరి దేవి యజ్ఞంబును। గరమరుదుగఁ జేసి శుభము గన్నవిధము వి
స్తరముగ వింటిని మఱియున్। మఱియున్ వినవలఁతు దేవి మహిమము లనినన్.

వ. వ్యాసుండు. ౨౯౬

—: ధ్రువసంధూపాఖ్యానము. :—

ఆ.వె. దేవదేవదేవ దేవిచరిత్రంబు। వినఁగవినఁగ బెఱుఁగు వినెడిబుద్ధి
మేలుమేలు నాకు మేలుగా మునిముఖ్య। తెలుపు తెలుపు మమృతమొలికి కులుక. ౨౯౭

ఉ. మాన్యచరిత్ర దేవి మహిమం బితిహాసముగాఁ దు సెప్పి నే
ధన్యుఁడనౌదుఁ గోసలపథంబుల నర్కమవంశజుండు సౌ
జన్యగుణుం డుదారుఁడు లసద్ధ్రువసంధుసమాఖ్యుఁడొప్పు రా
జన్యవరేణ్యుఁ డత్యధిక శౌర్యపరాజితశత్రుసైన్యుఁడై. ౨౯౮

చ. భువి నిరవద్య హృద్య ఘనభూతిఁ దలిర్చి ధరావరుండు మా
నవ పరిరక్షణక్రమమునం గులధర్మములోలి నెప్పుడున్
లవమును బీరువోనిడక లగ్గుల యొగ్గుల నిగ్గులోపికన్
బ్రవిమలబుద్ధి నారయుచుఁ బాలన జేసె నయోధ్య నర్మిలిన్. ౨౯౯

ఉ. ఆ విభు భార్య లిర్వు రిఁక నందు మనోరమ ధర్మపత్ని లీ
లావతియున్ ద్వితీయ గుణలక్షణ మాన్యల వారిఁ గూడి యి
చ్ఛావిధి సౌధభాగములఁ జారుతరోపవనంబులందు నా
నావిధకేళికావిలసనంబులఁ గ్రీడలుసల్పె వేడుకన్. ౩౦౦

చ. తనర మనోరమాభిధ సుదర్శను గాంచెను దివ్యరాజ్యలాం
ఛనయుతు సుందరున్ బరమసాధువు వెండవశోభనాంగి దా
జనవర కాంచె నొక్కసుతు శత్రుజిదాఖ్యుని రాజు వారలన్
గనియె నభేదబుద్ధిని జగంబును రంజిలఁ బ్రీతి నెంతయున్. ౩౦౧

పంచచామరము. సుదర్శనుండు మంజువాక్యశోభియై విరాజిలెన్
సదా చరించె శత్రుజిత్తు చాటువాక్యశాలియై
యుదారుడైన రాజు ప్రీతి కొప్పెనా సుదర్శనుం
డు దా సమస్తమంత్రివర్యులుం జగంబు మెచ్చఁగన్. ౩౦౨

ఉ. అంత నొక్కనాఁడు మృగయార్థము భూతలనాథుఁ డేగి స
మ్మోదమొ మెలర్ప దుష్టమృగపుంజముల న్నిజబాణనైపుణిన్
మోదుచుఁ బోయి పోయి తనముం దొక యీరమునందు భీతికృ
న్నాదము చేయుచున్న మృగనాయకముం గని క్రోధచిత్తుడై. ౩౦౩

ఉ. పంచముఖంబు దన్నుఁ బసిపట్టి యెగాసిగఁ జూచి తోక జా
డించుట కల్గి భూవిభుఁ డహీనశరాసనమునందుఁ దూపు సం
ధించి తటుక్కున న్విడువఁ దీవ్రగతిం బెడలార్చి గాండ్రు గాం
డ్రంచుఁ బయిం బయిం దుముకి నాతఁడు గైకొనె వాలుఁ బల్కయున్. ౩౦౪

తే.గీ. పైకి వచ్చిన మృగరాజు నట్టెరాజుఁ । బట్టినను రాజు గత్తితోఁ గొట్టెఁ దాని
నిట్టు నట్టునుఁ బొరలాడి యెట్టు లేసి । రాజు సచ్చె నపుడె మృగరాజు సచ్చె. ౩౦౫

క. దీనావస్థకు భూపతి । సేనలు వెల్లఁబోయి చెప్పఁగ మంత్రుల్
మానక యుత్తర విధులన్ । బూని యొనర్పించిరంతఁ బుత్రులచేతన్. ౩౦౬

తే.గీ. ప్రకృతిజనులు వసిష్ఠుండు బహువిధముల । పూని యాలోచనముజేసి పుత్రులందు
చెలువుగ సుదర్శనుని రాజు జేయఁదలఁచి । చేరియుండంగ నయ్యుధాజిత్తు వచ్చె. ౩౦౭

క. లీలావతి తండ్రి యతఁడు । పాలించెడి యుజ్జయినిని మంత్రిసహితుఁడై
యాలించి వచ్చినను విని । యాలోనన్ వీరసేనుఁ డరుదెంచె వడిన్. ౩౦౮

క. ఈతఁడు కళింగ భూపతి । తాత సుదర్శనున కిట్లు తతసైన్యగణో
పేతులయివచ్చి యిరువురు । వ్రాతలఁ గూతలను మిగుల వాదించి రొగిన్. ౩౦౯

క. ఇద్దరిలోపల జ్యేష్ఠుఁడు । దద్దయు నా శత్రుజిత్తు తానే రాజం
చుద్దవిడి న్వాదించును । పెద్దతనము చిన్నతనము పెరిమెలవలనన్. ౩౧౦

క. ఇద్దఱు భార్యలలోనన్ । పెద్దదియగు ధర్మపత్ని బిడ్డఁడు కానన్
ముద్దు సుదర్శను రాజని । వాదించుఁ గళింగరాజు కడువాదమునన్. ౩౧౧

క. మనముల నెటు సెప్పుటకును । ననుమానించియు సుదర్శనాఖ్యుని సింహా
సనమున నుంచఁగఁ దలఁచె । ట్టినను యుధాజితు రుషార్భటి న్పచివులతోన్. ౩౧౨

ఉ. పొట్టలు నింపుకోమఱఁగి భూరిధనంబులు గొంచు మేదలన్
గట్టి మదించి పెద్దల ముఖమ్మున ధర్మము లొక్కనాఁడునుం
గట్టిగ విన్న మానిసులు కారు ప్రధానులు మీరు లంచముల్
పట్టి సుదర్శను న్నృపతి పట్టసమేతు నొనర్పఁ జెల్లునే. ౩౦౩

ఆ.వె. నేను బ్రతికియుండఁగా నెవ్వఁ డీ చిన్న । వాని రాజుఁ జేయఁ బూనఁగలఁడు
సబలుఁడైనవాఁడు శత్రుజిత్తనుకొందు । కాలు దువ్వువాఁడు కదనమునకు. ౩౦౪

వ. అనిన వీరసేనుండు. ౩౦౫

ఆ.వె. అకట న్యాయమరయ కాదెదేటికి యుధాజిత్త వినుము శత్రుజిత్తు తాత
తాళ్ళఁదన్నెనేనిఁ దా సుదర్శనుతాత । తాళ్ళఁదన్నువారి తలలఁదన్ను. ౩౦౬

—: యుధాజిద్వీరసేనుల యుద్ధము :—

వ. ఇట్లు యుధాజిద్వీరసేనులకుఁ బరస్పర వివాదంబులు ప్రబలంబైన గని యఖిల ప్రజలును మునులును మనంబుల నత్యంత చింతావేశంబులఁ డత్తరిల్లిరి. శృంగబేరపుర వాసులగు నిషాదులు రాజవంశంబునం గలహంబులు పొసంగెనని విని రాజద్రవ్యంబు లపహరింప దేశదేశంబుల విచ్చలవిడి దోపిడులఁ జేయందొడంగిరి. యుధాజిద్వీరసేనులు యుద్ధప్రయత్నంబులు సేయుచుండి రిట్టి సమయంబున. ౩౦౭

సీ. సమరసన్నద్ధులై చతురంగబలములఁ జేర్చి యుధాజిత్తు పేర్చినిలచె
వీరసేనుఁడు మహావీరాగ్రణులతోడ నెదురుగాఁ దా మోహరించినిలచె
మొనసి యా రణరంగమున యుధాజిత్తుపై గిరిమీఁద వర్షంబు గురిసినట్లు
వీరసేనుఁడు ఘోరనారాచముల నేయ నుజ్జయినీశుండు మరువడించి

తే.గీ. నిజనిశితబాణపుంజంబు నెఱసి యతని । యాశుగంబులఁ దెగటార్చి యార్చినిలువ
నంతటఁ గళింగభూపతి పంతగించి । మఱలనేయంగ నతఁడును మఱలనేసె ౩౦౮

క. గజముగజము హయముహయము । ఋజుగతిరథమును రథంబు నెల్లెడలఁ బదా
తిజనముఁ బదాతిజనముం । గజిబిజియై పోర మెదడు గ్రద్దలు తినియెన్. ౩౦౯

సీ. గజఘటాకుంభనిర్గతమైన రక్తంబు కంఖాణకంఠనిర్గత రుధిరము
రథిక యోధాగ్రేసరక్షతజాతంబు కాల్బలంబు నొడళ్ళ గాఱునెత్రు
సెలయేళ్లుగాఁ బాఱి గలసి మహానదీ వితతప్రవాహంబుగతి వహించి
నరిమస్తములతిట్ట లరిది సైకతఖాతి శైవాలభంగిఁ గేశములు తనర

తే.గీ. కరిశవంబులు తిప్పలుగాఁ గానుపింప । వీరకాయంబు లొగి మత్స్యవితతిఁ బోల
నేమని వచింప రణరంగభూమిఁ దొంగి । చూచువారలకును భీతిదోచె మిగుల. ౩౧౦

తే.గీ. కదనమున నీల్గి యొకఁడు నాకమునకేగి । యచ్చరనుగూడి దివ్యరథాధిరూఢు
డగుచు దివినుండి యవనిపై నవిసిపడిన । తనశరీరంబు సూపు నవ్వనజముఖికి. ౩౨౧

తే.గీ. మరియొకడు దేవతాకాంత మఱఁగి దేవ । రథముపైనుండి యాహవరంగమందు
ననుగమన మాచరించిన వనితవచ్చి । తన్నుఁగలసిన స్వీయను దవిలికులికె. ౩౨౨

వ. ఇట్లు దేవాంగనలు రణంబునహతులైన వీరులంగూడి యంతరిక్షంబుననుండి చూచుచుండఁ జతురంగంబుల పాదఘట్టనంబున భూమినుండి లేచిన రజోవితానంబు దిశలం బ్రాకి చిమ్మచీకట్లు గ్రమ్మంజేయ నతిఘోరంబుగాఁ జూపట్టు నవసరంబున యుధాజిత్తు నిజధనుర్విద్యానైపుణిం బ్రకటించి వీరసేనుమస్తకం బూడనేసిన నతండు నేలం దొఱఁగిన నతని బలంబులు చెల్లాచెదరై నలుదెసలం బాఱఁజొచ్చి రంత మనోరమ తనతండ్రిపాటు విని తనకుమారుండు యుధాజిత్తుం జయించుమార్గంబు పలువిధంబులం దలపోసియు, నెట్లుం దోచక చింతాక్రాంతయై యయ్యయో లోభంబునకంటెం బాపంబులేదు. నే నేమిచేయుదు. లోభావిష్టుండగు పార్థివుండు సేయని పాపంబుగలదే యని వితర్కించుచుఁ దనలో మఱియు నిట్లనియె. ౩౨౩

క. తల్లినిఁ దండ్రిని భ్రాతల । నల్లుండ్రను గురుల హితుల నాత్మజుల ధరన్
వొల్లింతు రాసచేతను । కల్లగునా యాశ దుఃఖకరి యనుట యిలన్. ౩౨౪

క. చేయు నగమ్యాగమనము । పాయక సలిపెడు నభక్ష్య భక్షణ మిఁకఁ దా
నేయది యాశాబద్ధుఁడు । సేయఁడు లోకమున నాస చీచీ తగునా. ౩౨౫

శా. ఆశారాక్షసి కుక్షిదొడ్డది సురాహార్యంబునున్ సప్తవా
రాశుల్ నాకము నాగలోకమును వారక్షౌతలంబున్ భవా
నీశస్థానము విష్ణులోకమును లోనిడ్డన్ క్షుధాశాంతి దా
లేశంబున్ గనరాదు పిష్టఘుటికాలీలన్ వడిన్మ్రింగెడిన్. ౩౨౬

మ. అకటా లోభము లోభమే వితత మాయామోహినీ దేహవా
హక మత్తేభముకాక దానిఁ గడద్రోయన్ లేక సన్న్యాసులై
వికటారణ్యవిహారులై జపతపోవిస్తారులై కేళ్ళఁ గుం
డికలుం గోలలుఁబట్టి యట్టె చనరే డీకోఁ దరంబేరికిన్. ౩౨౭

ఉ. తండ్రియుఁ బోయెఁ బెన్మిటియుఁ దా జెను బుత్రుఁడు బాలుఁడయ్యయో
గంద్రయుధాజితెట్లు బ్రతుకంగల మేము సపత్ని జొన్నపిం
డుంద్రయునైనఁ బెట్టునె సయోచితమార్గము లెందునేనిఁ బ్రో
యాంద్రపుఁ గల్గనే సచివు లయ్యమపక్షము పూనకుందురే. ౩౨౮

ఆ.వె. సవతితల్లిగర్భ మవియంగఁ దద్గత । శిశువుఁ గోసికోసి చెఱచె నింద్రుఁ
డటుక గర్భనాశనార్థంబు సవతికి । నొగివిషంబువెట్ట సగరుఁడొదవె. ౩౨౯

ఆ.వె. కానలకును పంపెఁ గైకేయి సవతికు । మారు రాము నీతిమాలి యందు
వలనఁగాదె యీల్గెఁ బంక్తిరథుండు దా । సవతి యీసునకును సవతు గలదె. ౩౩౦

క. నాకొమరుని భూపతిగాఁ । గైకొనగఁ దలంచినట్టి ఘనమంత్రులు దా
రీకాలమునఁ దదీయులు । గాకుందురె యేమిసేయఁగల నిపు డయయో ౩౩౧

తే.గీ. కాఁదలచిఁనట్టిపని యెప్డు కాకపోదు । యత్నమొకటి చేసిన నవల దైవ
మెట్లుగానుండునో దోషమేమి యిందు । ననుచు మనమున నొక యూహగని వెలంది.

తే.గీ. సకలకార్యంబులందు విశారదుడగు । మానిసి విదల్లు నొక్కని మగువ వేగ
బిలచి యేకాంతమునఁ దన బెడదలెల్లఁ । జెప్పికొని యేడ్చెఁ గన్నీటఁ జేలదడియ. ౩౩౩

వ. మఱియు. ౩౩౪

తే.గీ. నాయనా తండ్రి కడచెను నాదుబిడ్డ । చిన్నవాఁ డా యుధాజిత్తు పెడ్డవాఁడు
బ్రతుకుమార్గంబు నాకేది ప్రకృతమరసి । వక్కణింపుము కాళ్ళకు మ్రొక్కుదాన. ౩౩౫

వ. నావుఁడు విని విదల్లుండు. ౩౩౬

క. నీ విచ్చట నివ్వేశం । దావొనరింపంగరాదు త్వరగా నేనుఁ
నీవును బాలునిఁ గైగొని । యా వారాణసికిఁ బోయి యప్పురమందుఁ. ౩౩౭

క. నామేనమామ గలఁ డా । శ్రీమంతుఁడు మంచివాఁడు చేయంగలవాఁ
డామేటి సుబాహుండను నామముగలవాఁడు మేటి నయ మేదేనిఁ. ౩౩౮

క. అనిన విని మనోరమ దా । ఘనమైన యుపాయమనుచుఁ గడునలరి తదీ
య నయంబుం గొనియాడుచుఁ । జనియెదఁ బుట్టింటికనుచు సవతికిఁ దెల్పెఁ. ౩౩౯

వ. ఇట్లుచెప్పి రహస్యముగా నొక రథంబెక్కి తానును సుదర్శనుండును నొకసైరంధ్రియు విదల్లుం దోడ్కొని పట్టణబహిఃప్రదేశంబునకుం జని రణంబునం గూలియున్న తండ్రికి సంస్కారంబులుచేసి రెండుదినంబులలో బాగీరథీతటంబు సేరిన నచ్చటి నిషాదులు సర్వ ధనంబునుం గొనిపోవ వగచి భయాకులయయ్యు విదల్లుండు సెప్పిన నీతివాక్యంబులచే ధైర్యం బవలంబించి తెప్పయెక్కి జాహ్నవిం దాటి భారద్వాజాశ్రమంబు ప్రవేశించి యచ్చటి తాపసులంజూచి నిర్భయయై వసియించి యున్నతఱి మునీంద్రుం డా యంగనం గాంచి యిట్లనియె. ౩౪౦

ఉ. ఎవ్వతెవీవు నీవెవని యింతివి కష్టము జెందినట్లు నీ
నెవ్వగ దెల్పుచున్నయది నీవు సురాంగనవో వరాంగి నీ
మవ్వమునుం గనుంగొనఁగ మానవినీవంచుఁ దలంపనేర
కివ్విధి యెందువల్ల లభియించె వచింపుమటంచుఁ బల్కినన్. ౩౪౧

చ. నెగులుననేమియుం బలుకనేరక కన్నుల నవ్విదల్లునిన్
దగఁ గనుగొన్న నాతఁడు మనంబునఁ జింతిలి యో మునీంద్ర యీ
మగువ మనోరమాఖ్య వినుమా ధ్రువసింధుని ధర్మపత్ని భ
వ్యగుణగణాఢ్య యమ్మనుజభర్త మృగేంద్రముచేత నీలిగెన్. ౩౪౨

క. ఈ కొండిక యా శైలకు । డాకాంతుని కొడుకు సుగుణసంపన్నుఁడు ని
ర్భీకుఁడగు వీరసేనుం । డాకాంతకుఁ దండ్రి యాతఁ డీల్గె రణమునన్. ౩౪౩

క. లీలావతి యా మనోవతి । యాలలనకుఁ దండ్రియగుచు నలరు యుధాజి
ద్భూలోలుఁడు తన మనుమని । బాలుని శత్రుజితు భూమిపాలునిఁ జేయన్. ౩౪౪

ఆ.వె. వీని వీరసేనుఁ బొడిచి రాజ్యంబున । నిలిపి యున్నవాఁడు వెలుపలేక
భ్రాత యెందులేక యాతఁ డీమణి । యిట్లువచ్చె నిట యింక వినుము. ౩౪౫

ఆ.వె. యజ్ఞశతకమైన నా ర్తరక్షణమును । బోలదు పల్కరాదు బరమదీన
మానవేంద్రు డాన మన్నించి రాబిడ్డఁ । బ్రీతిఁ బ్రోవుమయ్య కృపగుణాఢ్య. ౩౪౬

క. నా విని మునివరుఁ డిట్లను । నో వనితా నీదు కొమరు నోఁపికమీఱన్
బ్రోవఁబడు వెలువడకయుండుము । భూవిభుఁడై పిదప సుఖము పొందగలఁడుసూ. ౩౪౭

చ. అను విని సంతసింప నబలాగ్రణి యిచ్చిన గడ్డికొంపలోఁ
దనయుని బ్రోచుచుండెను విపల్లుఁడు నాడిగప్పం బడంతియున్
తన పవమానము ల్బదప దైవమునే మది నమ్మి యెంతయున్
మునివరు సంతికంబునకుఁ బోవుచు వచ్చును నూరడిల్లుచున్. ౩౪౮

వ. అంత యుధాజిత్తు సంగ్రామంబునుండి వెడలి యయోధ్యకుం బ్రవేశించి సుదర్శను వధించు తలంపుతో మనోరమం బిలువ ననేక సేవకులం బంపిన నాపె గనరామి నొక సుముహూర్తంబునఁ దనమనుమఁడగు శత్రుజిత్తునలంకరింపించి వసిష్ఠాదులును నిఖిల మంత్రివర్గంబులును విచ్చేసియుండ నభిషిక్తుం గావించి భేరీశంఖకాహళాదితూర్యధ్వనులు దెసలు నిండ విప్రవేదపాఠంబులును వందిస్తవంబులును జెలంగ జయజయాది మంగళ నినాదంబులతో నుత్సవంబుజేసి పరమసంతోషముతో నుండి. ౩౪౯

క. ఎక్కడికిఁ బోయినది యా । ముక్కడియయిన ధ్రువసింధు ముదిత పురమునన్
జిక్కనని తలఁచితిని నే । దిక్కడ లేదాయె కొడుకు నెచ్చట నిదెనో. ౩౫౦

—: యుధాజిత్తు భరద్వాజాశ్రమమునకుఁ బోవుట :—

వ. అని వితర్కించి యుధాజిత్తు తన మనుమనికి రాజ్యం బిచ్చి మంత్రులం భూపాలనంబునం బరామరిక కలిగియుండ నియమించి తా నా రాజ్యంబు వదలి సుదర్శన వధార్థియై యతండు ఋష్యాశ్రమంబున నుండె నని విని. ౩౫౧

తే.గీ. శృంగబేరపురీశుఁడై యెసఁగునట్టి । యెఱుకు దుర్దర్శుఁ డనువాఁ డహీనబలుఁడు
దనకుఁ దోడయి చనుదేరఁ దడవులేక । చిత్రకూటంబునకు యుధాజిత్తు సేర. ౩౫౨

వ. మనోరమ విని దుఃఖించుచు. ౩౫౩

తే.గీ. ఏమిచేయుదు మునులారా యెందుఁ జొత్తు : నయ్యుధాజిత్తు నాశత్రుఁ డా నిషాద
విభుని సేనలతోఁ గూడి విడిసె నిందు । నితనివలననె నాతండ్రి యీల్గెనుండు. ౩౫౪

క. మును పా పాండవులు వనం । బున ద్రౌపదిఁ గూడియుండ మనుకొని యా రా
ట్తనయులు మృగయలఁ దిరుగఁగ । మునులే రక్షించిరనుచు మును వింటిఁగదా. ౩౫౫

వ. మునీంద్రా! య య్యాశ్రమంబున నున్న ఋషులు ధౌమ్యుండును అత్రియు గాలవుండును పైలుండును జాబాలియు గౌతముండును భృగుండును చ్యవనుండును గణ్వుండును క్రతుండును గ్రయుండును వీతిహోత్రుండును సుమంతుండును యజ్ఞదత్తుండును వత్సలుండును రాశాసనుండును కహోడుండును యవక్రీతుండును యజ్ఞవల్కుండును మొదలుగా గలవా రింకను భారద్వాజాదులుం గలరు. మునీంద్రులారా! యచ్చటం గొందఱు దాసీజనంబులతో యాజ్ఞసేని నిర్భయురాలై నివసించియుండె. నంత నొకనాఁడు పాండవులు వేట తమకంబున న య్యాశ్రమంబు విడచి యొక కాననంబునుండి మఱియొక కాననంబునకుం జనుచుం దడవు సేసియున్న సమయంబున న య్యాశ్రమభాగంబున సైంధవుం డను రాజు నిగమధ్వానంబులు విని యందుం బ్రవేశించి భృత్యద్వయసమేతుండై వేదంబులు పఠించు మునులయొద్దికి వచ్చి వారలకు నమస్కరించినం గని వా రాదరించి కుశాసనంబున నుపవిష్టుం జేయఁ గూర్చుండియున్న సమయంబునం దత్రస్థులగు నారీమణు లంతటంతట రాజుం జూచుచున్న సమయంబున వారలలో నున్న ద్రౌపదిం జూచి జయద్రథుండు ధౌమ్యునితో నిట్లనియె. ౩౫౬

సీ. ఎవ్వతె యీశ్యామ యిందుబింబానన మత్తకుంజరయాన మంజువాణి
రతియొ భారతియొ శ్రీసతియొ సురేంద్రుని యువతియో పేరేమి యునికి యేద
ఎవ్వని కూఁతురో యెవ్వని భార్యయో రాజవల్లభభంగిఁ దేజరిల్లు
బర్బూరములను లవంగతీఁగెయుఁ బోలె రక్కసులందున రంభ పోలె

తే.గీ. నీయరణ్యంబులకు నిది యేలవచ్చె । నింతచక్కఁదనంబు నే నెందుఁజూడ
నహహ చెల్లునె దీనికి యంగలార్పు । తెలుపగదవయ్య ద్విజవర్య దీని తెఱఁగు. ౩౫౭

వ. అనిన ధౌమ్యుం డిట్లనియె. ౩౫౮

తే.గీ. పాండవులభార్య పాంచాలి పార్థివేంద్ర । యీ యరణ్యంబునను వసియించియుండు
ననినఁ బాండవు లెచ్చటి కరిగి రిపుడు । వారలు మహాబలులు నంచితోరుమతులు. ౩౫౯

ఉ. నావుఁడు ధౌమ్యుఁ డిట్లను ఘనప్రతిభుల్ కురువంశమండనుల్
దేవసమానులందరును దేరులనెక్కి యరణ్యభూమికిన్
వావిరి వేటకై చనిరి వచ్చెద రింటికి రెండుజాలకున్
నా వసుధావిభుండు మది నాటిన బాళిని నిల్వనేరమిన్. ౩౬౦

వ. సైంధవుండు మెల్లమెల్లన దారి నేర్పుమీర ద్రౌపదిం జేరి యిట్లనియె. ౩౬౧

ఉ. ద్రౌపది! క్షేమమా? కొమరు దాయనివంశము మంచిదేఁ సరే
నీ పతు లేడఁబోయిరి వనిం గడచెం బదునాల్గుఁదేండ్లు మీ
కాపద లిట్లు వచ్చెనన, నంగన నీకును స్వస్తి రాజ యీ
చాపమయిన్ వసింపు మొకజాముని భర్తలు వత్తు రింటికిన్. ౩౬౨

తే.గీ. అనిన ద్రౌపదిమాటల నాలకించి । యంతలో వాని బలిమిఁ దా నపహరించె
మునివరుల నుగ్రమూర్తుల ఘనులనైనఁ జూడఁడాయెను నమ్మవచ్చునె కుజనుల. ౩౬౩

వ. దీనికిం దృష్టాంతంబు కలదు. ౩౬౪

క. బలిచక్రవర్తి జన్నము । సలుపం దాఁజేయుచుండ నజ్జాణుఁడు దా
నల వామనరూపముతో । నెలమిం జని దానమడిగి యేమియొనర్చెన్. ౩౬౫

క. యోగులకు నేర్పుఁదైతగు । భోగిశయానుండు సేసె మోసము ధరణిన్
రాగులు లోభులు సేయరె । వేగమె కనుఁగొనకయున్న విమలవిచారుల్. ౩౬౬

క. లోభులు మోసముచేయుచు । లాభంబులు పొందుదురు బళా వారలకున్
ప్రాభవము పాపకర్మమె । యేభయము పరమ్మునందు నిహమే చాలున్. ౩౬౭

క. మనసునఁ గ్రియలన్ వాక్కుల । ననుమానములేక పరుల యర్థమ్ము లొగిన్
గొనియెదరు చెలిమి బలిమిని । గన లోభముకాదె దీని కారణము భువిన్. ౩౬౮

తే.గీ. పరులయర్థంబు రాఁగోరు పాపకర్మ । కొడఁబడుచు నుందు రీభువి నున్నవారు
నమ్మికయనంగ నెయ్యదో నమ్మవచ్చు । వాఁ డెవండో కనుంగొన వశముగాదు. ౩౬౯

తే.గీ. అవని లోభంబు పాపంబు యగుసుజూడ । లోభులగువార లాగంగలో మునిఁగినఁ
గాశికేగినఁ దలయెత్తు కనకమిడిన । స్వర్గ మేరీతిఁ గలుగు నచ్చపలులకును. ౩౭౦

తే.గీ. ధాన్యవస్త్రాదులను గొనఁ దలఁచినపుడు । వెలలుతగ్గంగగోరును వేరి యమ్మ
గోరినప్పుడు హెచ్చంగఁ గోరుచుండు । హెచ్చుతగ్గులలో మోసమింతగాదు. ౩౮౧

క. కాన మునీశ్వర సుతుతో । జానకి వాల్మీకియింట సంరక్షితయై
మానితయై నట్లుండెద । నీనిం బొమ్మనుము తనను నీటికి వేగన్. ౩౮౨

క. అనిన ముని యుధాజిత్తుం । గని నీ విపు డిచటనుండి కదలుము స్వగృహం
బున కేగు మీ మనోరమ । కును దుఃఖము నొడమఁజేయఁగూడునె యనినన్. ౩౮౩

క. విని యయ్యుధాజిత్తనియెన్ । మునివర యీయుగుడ నిపుడు మున్యాశ్రమమం
దుననుండి విడిచివేయుము । చన వటుగాకయున్న సైన్యయుతుండన్. ౩౮౪

వ. అనిన. ౩౮౫

క. నాపలుకులు వినవేనిన్ । నీపనిఁగను మ ప్పాసిష్ఠనియుమి కుశికజున్
ద్రోపించినట్ల చేసెద । భూపాలక మాటలేల పొమ్మి వేగన్. ౩౮౬

—: సుదర్శనునకుఁ గామబీజ ప్రాప్తి :—

క. అనిన మునిపలుకు విని బల్ । కినుకం పలయాచి యాచి లేచి యుధాజి
జ్జనఁపాఁలుడు వృద్ధసచివు । చనయొద్దికిఁ జేరఁ బిలిచి తంత్రం బడిగెన్. ౩౮౭

వ. ఇట్లాలోచించి మఱియు. ౩౮౮

ఆ.వె. శత్రు దల్పుడంచు జనుఁ డుపేక్షించిన । [illegible]
దుదకు మృత్యుహేతు వది కాకయుండునే । వగనుదఁపవలయుఁ బ్రథమమందె. ౩౮౯

ఆ.వె. కాన నిపుడు చేయు గార్యంబు పరికింప । తనయుతో మనోరమను బలిమిని
బట్టితెచ్చువాఁడ బరులెవ్వ రెదిరింపఁ । గలరు యోధులేరి బలగమేది. ౩౯౦

ఆ.వె. బలిమిఁబట్టి బాలు బ్రతుకార్చి నిష్కంట । కంబు సేయువాడఁ గడగిరాజ్య
మందుమీఁద భీతి యెందునులేక ర । క్షణము సేయువాఁడు శత్రుజిత్తు. ౩౯౧

వ. అని పలికిన యుధాజిత్తు పలుకులు విని ప్రధానుం డిట్లనియె. ౩౯౨

క. మునిమాటలు విని సాహస । మును జేయకుమయ్య దృష్టమును జూపె నతం
డును విశ్వామిత్రునిఁ దా । విను మాకథ చెప్పెదను సవిస్తర భణితిన్. ౩౯౩

క. మును విశ్వామిత్రుండను । ముని దేశాటనముమీఁదఁ బోవుచును వసి
ష్ఠుని యాశ్రమంబునకుఁ దగఁ । జనినం బూజించి దర్భచాప నతఁ డిడన్. ౩౯౪

క. ఉపవిష్టుండై యుండఁగ । నపరిమితానందమున మహాముని నిలిపెన్
నృపతిని భోజనమునకై । సపృతనుడై కౌశికుండచట భుజియించెన్. ౩౯౫

క. సుందరమై కనులకు నా । నందంబై యొప్పుచున్న నందిని యను గో
వుం దివ్యభక్ష్యభోజ్యము । లందీయఁగఁజూచి దాని నడిగిన మునియున్. ౩౮౬

తే.గీ. హోమధేనువు దీని నే నొసఁగనని న । పాడి మొదవుల నొకవేయి పరగ నీకు
నిత్తు నిమ్మన నేది నీ విత్తుగాక । దీని నే నీకు నీనని మౌని పలికె. ౩౮౭

తే.గీ. బలిమిఁ గొనిపోవఁగలను నే పార్థివుండ । సైన్యయుక్తుండఁ జూడుము చాలకున్న
లక్షలకొలంది ధేనువు లక్కలవు నాకు । నీకు నిచ్చెదఁ గోరితేని మునివర్య. ౩౮౮

వ. అనిన నమ్మునీంద్రుండు. ౩౮౯

తే.గీ. బలిమి ధేనువు గైకొన్న బలగములను । గూర్చికొనివచ్చినను నేను గోవు నొసగ
నేమిచేసినఁ జేయుమీ యిచ్చకొలఁది । ననినఁ గోపించి కౌశికుం డతిరయమున. ౩౯౦

క. పట్టుఁడు పట్టుఁడు నందిని । నట్టిట్టుం బోవనీక యనిన ననుచరుల్
పట్టికొన నాక్రమించిరి । ప్రట్టెను గంపంబు మేన ముని కప్పేళన్. ౩౯౧

ఆ.వె. ఏమిచేయువాఁడ నిదె నిన్నుఁ గొనిపోవు । చున్నవాఁడు బలిమి నుర్వరేశుఁ
డేనుపాయమైన జేయుమీ యనుచును । గోవుఁ జేరి తనను గొదవఁ బెలుప. ౩౯౨

క. సంఘనముమైన యాసయు । దంభోక్తుల నాలకించి యావుం గినుకన్
హుంభారవ మొనరించుచు । సంఘాత మొనర్చె దితిజ సైన్యము మేనన్. ౩౯౩

తే.గీ. నందినీనందనులు సాధనములుపూని । పోకుఁడిదె నిలువుండని పొడిచి పొడిచి
కౌశికునిసేనఁ ద్రుంప నిరాయుధగిరిచు । నేగి యేరాకిమై యిట్టు లేడ్వఁదొడగె. ౩౯౪

తే.గీ. అయ్యయో పాపియీయాన ని యపనిపాలు । తేజ బ్రాహ్మణుతేజుతో దీటుకొనునె
యనుచు నిందించి నేఁ దపమాచరించి । బ్రాహ్మణుఁడనౌదు నని పంతపట్టిపూని ౩౯౫

తే.గీ. తపము గావించి తాపసత్వము వహించె । కాన రాజన్య నీవిట్లు కదనసేదేల
సాహసంబునఁ దాపసుల్ శాపకరులు । కూడదీబుద్ధి మానుము గోత్రహాని. ౩౯౬

క. మునివరునికడకు నేగుము । జనవర సాధూక్తినతఁడు శాంతిల్లంగా
నొనరించి సుదర్శను ని । వ్వనమునసే యుండనిమ్ము పగపేటికిఁకన్. ౩౯౭

క. ఒకచెంపఁ గొట్టినను బా । లొక చెంపను నెత్రు బాలుఁ దోపఁగలఁడె నీ
కొక యపకారము చేయఁగఁ । గృపతో రక్షింపుమయ్య క్షితితలనాథా. ౩౯౮

క. రంజిల్లఁగ దయయే చే । యంజనుఁ గావలసినది యది యగుఁ గాకేలా
నెంజలి నృప దైవాధీ । నం జగదఖిలమ్మనన్ వినంబడదొక్కో. ౩౯౯

క. ఎందేవ్రజము తృణమగు । నందే తృణలవము వజ్రమగు దైవగతిన్
గుండేలు పులినిఁ బడఁగఁజు । చుం దోమయె గజముఁ గూల్చు శూరత్వమునన్. ౪౦౦

వ. అనిన విని యుధాజిత్తు మునివరు సన్నిధానంబున కరిగి యతని పాదంబుల కెఱఁగి యో యయ్యా భవదాజ్ఞానుసారినై చనియెదనని యతని వీడ్కొని నిజనివాసంబునకుం బనివినియె. నంత మనోరమయు సుదర్శను బాలించుచు నయ్యాశ్రమంబునన యుండె. అంత నొక్క నాఁడచ్చటి మునిబాలకుండొకండు విదల్లుంజూచి క్లీబా యని పిల్చిన విని సుదర్శనుం డందలి ప్రథమాక్షరంబు బిందుయుతంబుగాఁ గొని పునఃపునస్స్మరణంబు సేయుచుండె. నప్పటికతం డైదేండ్ల బాలుండుగనుండి పిదప పదునొకండవ వత్సరంబు ప్రాప్తంబైనం గని యచ్చటి మునివరు లుపనీతుంజేసి వేదాధ్యయనంబు సేయించి వెంట వెంట ధనుర్వేదంబు సాంగంబు సేయించి నీతిశాస్త్రంబు గఱపిన గుమారుండు సకలవిద్యా పరిపూర్ణుండై యుండె నంత. ౪౦౧

ఆ.వె. శక్తి కామబీజ శక్తిచే నొకనాఁడు । రక్తభూషణములు రహివహింప
రక్తవసనయగుచు రక్తవర్ణముతోడ । శక్తి వైష్ణవియె ప్రసన్నయయ్యె. ౪౦౨

ఆ.వె. గరుడవాహనమునఁ గదలక కూర్చున్న । వైష్ణవిఁ బ్రసన్నవదనఁ జూచి
యలరు బాలుఁ గాంచి యచటనే నిల్పి య । య్యంబ ప్రోల్లసద్దయారసమున. ౪౦౩

తే.గీ. వాడిగల్గిన యమ్ములతోడ । విల్లు గత్తళంబును బొదియును గదకసిచ్చి
జయము పొమ్మనిపల్కె నా శక్తి దాని । విని మునుమ్మనఁ గైకొని వేడ్కనుండె. ౪౦౪

వ. ఇది యిట్లుండ. ౪౦౫

మ. కలఁ డాశాదశకాంత కాంత విమలఖ్యాచంద్రికాసాంద్రుఁ డ
త్యలఘూగ్రోరు మహో మహో శిఖిశిఖావ్యాపాదితారాతి రా
డ్బలని స్తంద్రుఁడు వైభవేంద్రుఁడు మహీభారక్రియాశక్తి భా
సిల సద్బాహుయుగోరగేంద్రుఁడగు కాశీ రాజచంద్రుం డిలన్. ౪౦౬

ఉ. ఆ ధరణీతలేంద్రునకు నాత్మజ సుందరి మందయాన బిం
బాధర చారుగంధి సుగుణాఢ్య వలాహకవేణి యామినీ
నాథసమాస్య నిమ్నతరనాభి తలోదరి కంబుకంఠి వి
ద్యాధరనారి నా శశికలాభిధ యొప్పె విలాస సంపదన్. ౪౦౭

ఉ. వందిజనంబు లప్పుడు వచ్చి సుదర్శను పేరు తీరు సొ
రుం దగఁ జెప్పఁగా వినుచు దర్పకుఁ డేయఁగ నోర్వలేక యే
చందమునం దదీయముఖచంద్రునియం దమృతాంశుబృందమున్
గందు నటంచుఁ గోరికలు కట్టలకాగక పొర్లి పారినన్. ౪౦౮

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు జగదంబ నిశాంతరవేళ వచ్చి సీ
మంతిని స్వప్నమందనియె మానిని! నీకు వరం బొసంగెదన్
భ్రాంతివహింప కిప్డుగుమా యనఁ జూచి ముదంబుమీఱ న
త్యంతము సిగ్గునన్ శశికళాభిధ పల్కక యూరకుండినన్. ౪౦౯

తే.గీ. తరుణి నీమ తలంపు సుదర్శనుండు । వరుడు గాపలెననియె నే నెఱుఁగనొక్క
వాఁడు నాభక్తుఁ డతడె నీ వరుఁడగుమ్మ । మనమునం దిట్లు చింతిల్ల మానుమింక. ౪౧౦

క. అని పల్కిన దేవీ వా । క్కున సంతసమంది లేచి కోమలి తనలో
నను గిలకిల నగికొనుచు । న్నను పల్లి యదెల్లగాంచి నవ్వుచు ననియెన్. ౪౧౧

తే.గీ. ఏమి నాతల్లి మున్ను నీ కింతమొగము । లేదు వికసించినది నేఁడు లేఁతఁదమ్మి
సూర్యదర్శనమునఁబోలె జూడ దీని । కొక్కకారణ మెద్దేని యుండుఁ జెపుమ. ౪౧౨

క. అనఁ దలవాంచుక యేమియు । ననజాలక వెనుకఁదిరిగి యనుగు జెలియతోన్
దన స్వప్నక్రమమెల్లను । వినిపించెను జెవిని పెదవిపెట్టి గుసగుసన్. ౪౧౩

క. తల్లియుఁ జెలియున్ మిక్కిలి । యుల్లసిలిరి యప్పుడుంత నొకనాఁ డా సం
ఫుల్లసరోజేక్షణ దాఁ । పల్లికి నిట్లనియె మృదుసుధామధురోక్తిన్. ౪౧౪

క. ఈనాఁ డుపవనభూమికి । నేనును జెలికత్తియలును నేగెదమమ్మా
మానక సెలవిమ్మనినన్ । మానిని లగ్గనిన నేగె మంజులవనికిన్. ౪౧౫

క. మొల్లలు జాజులు పొగడలు । మల్లెలు సంపంగిపూలు మఱి విరజాజుల్
కొల్లలుగఁ గోసికొనుచున్ । ఫుల్లసరోజాక్షి చూచె భూసురు నొకటన్. ౪౧౬

వ. చూచి. ౪౧౭

ఉ. ఎచ్చటనుండి యిచ్చటికి నేగెదు బ్రాహ్మణ నా నమస్కృతుల్
బుచ్చికొనుం డనంగ విని భూసురుఁ డో విమలాంగి నీకు నే
నిచ్చెద దీవన న్నెడయు చింతయు నీకు వివాహసిద్ధియౌ
నచ్చుగ నిషధుండు సుగుణాఢ్యుఁడు నయ్యెడునంచుఁ బల్కినన్. ౪౧౮

క. విని నవ్వి యత్తలోదరి । వినయాన్వితయగుచుఁ బలికె విప్రవరా యెం
దునుండి యిచ్చెదవు నా । ఘన భారద్వాజుపల్లెకడనుండి యనన్. ౪౧౯

క. ఆ యాశ్రమమున నద్భుత । మేయది కలదనుచుఁ జంచలేక్షణ యడుగన్
దోయజలోచన వినుమా । తోయ మొకటి యచటఁ గలదు స్తుతిపాత్రమునూ. ౪౨౦

తే.గీ. కొమరుగలవాఁడు ధ్రువసింధు కొడుకు వాని । నామము సుదర్శనుం డెలనాగ యతని
పేరు సార్థకమేకాని పేఱుకాదు । పొడవులై యొప్పు బాహువుల్ వెడదఱొమ్ము. ౪౨౧

తే.గీ. అతనిఁ జూడనివారల యక్షు లక్షు । లా సమస్తగుణంబు లయ్యజుఁడుగూర్చి
చేసెఁగాఁబోలు నని జను లెప్పుకొంద్రు । అమ్మ యేమందు నామాట నమ్ముమింక. ౪౨౨

క. అతఁడా నీకేతగు నీ । వతనికినే తగినదాన పద్మజుఁడును మి
మ్మతికించెనేని రత్నము । నతికించుటకాదె కనకమందు వరాంగీ. ౪౨౩

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు వెండియు జనమేజయున కిట్లనియె. ౪౨౪

—: శశికళా స్వయంవరము. :—

తే.గీ. బ్రాహ్మణుం డట్లు చెప్పి రాఁ బనివినియెను । ముద్దులాడియు నిజగృహమునకుఁబోయి
మరునితూపులు మఱిమఱి మఱియుఁదాక । తత్క్షణము చెలికత్తియ దాపుసేరి. ౪౨౫

తరువోజ. చెలియరో నేనేమి చేయుదునమ్మ । వలరేఁడు నామీఁద వైరంబుబూని
యలరుఁదూపులనేసె నంగముల్వాడఁకు । నిలచినచోటను నిలువంగఁజాల
వెలఁదులతో నాడ విసుగాయెనమ్మ । యలసుదర్శను విధం బవనీసురుండు
తెలిపినప్పటినుండి ధృతిమాలె నాకు । కలలోనఁజూచిన కంతుడే వాఁడు. ౪౨౬

ఉ. ఆకలి లేదు నిద్దురయు నట్టిదయయ్యెను శారికా శుకీ
కోకిలలం గనుంగొనఁగ గోరదు నెమ్మని మేమి చెప్పెదన్
గేకులు చెంతచెంతలకుఁ గేయుచు వచ్చెడి నేలరొప్పు మీ
కూఁకలు వీనులం బడినఁ గుట్టిన సూదులవోలెఁ దోఁచెడిన్. ౪౨౭

క. ఒయ్యారంబుగ నంచలు । బయ్యెద చెఱఁగంటి తిరుగు వనితా యివియే
వెయ్యాఱై తోఁచును నా । కయ్యో దూరముగఁ బోలుమమ్మా వీనిన్. ౪౨౮

ఆ.వె. నిన్నరేయినుండి నెలఁతరో నావంత । యెంతయని వచింతు నెఱుఁగ నెప్ప
దిట్టిపాటు లిపుడు వట్టె నే నేమందు । మందు దెలసెనేని మగువ చెపుమ. ౪౨౯

ఆ.వె. చందమామఁజూచి సామిమోమనుకొందు । మరియు బయలకేగి మంచుచున్న
పెద్దయెఱగలంచు బెగ్గిలి పయ్యెదఁ । జాటుజేసికొందుఁ జంద్రవదన. ౪౩౦

ఉ. తల్లికిఁజెప్ప సిగ్గు మరి తండ్రికిఁ జెప్పఁగ నంతకంటెనున్
బెల్లగు సిగ్గు నా యునికి భీతమృగేక్షణ యేరితోడ నేఁ
బల్లుగదల్చి చెప్పెదను ? బాయక నాయెడ ప్రేమతోడ రం
జిల్లెద వీవయంచు నిటు సెప్పితి నాగతి యాలకించుమీ. ౪౩౧

శా. అయ్యో పూవులదండయంచు నిడితే యార్తిన్ మహాసర్పమే
యయ్యో గంధమటంచలందితివి కాదమ్మా విషం బిద్ది యే
సుయ్యో నాకిఁక మేడలేల కలవాణు ల్వీణలేలా లస
చ్ఛయ్యాసౌఖ్యము లేల నన్ విడుపుమీ చానా సరోజాననా. ౪౩౨

క. జనపరిణాయనిఁ జూచిన । దినుకన్ నే నిలువఁజాల తరుణీ నే నా
తని వలఁచి వేరొకఁడగు । మనుజవరునిఁ దలఁపఁజాల మనమునఁ జెలియా ౪౩౩

ఆ.వె. జనకుఁ డిపుడు పెండ్లి సలుపంగ యేనియు । నేమిసేయుదాన నేన సాహ
సించి రాజపుత్త్రుఁ జేరి వరించెద । ననిన నవ్వయస్య యది యెఱింగి. ౪౩౪

తే.గీ. నెచ్చెలీ చింత నీకేల నీజనకుఁడె । యామునిదర్శను నినుఁ గూర్చునట్టివాఁడు
వేగిరించేల యని చెప్పి వేమరుడిపి । యతివ పరితాప మొక్కింత యుడఁచె జెలియ. ౪౩౫

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు. ౪౩౬

క. ఒంటరి ఘనహాసుండున్ । బంటొక్కఁడు లేడు విపినవాసంబు దినన్
వంటకములు ఫలములు నీరు । వంటి మగనిఁగోరె నహాహా వనితామణి తాన్. ౪౩౭

క. అతిపటు వాగ్విభవంబే । గతియై యుండంగ నేమికావలె దేవిన్
సతతంబును జపియించున్ । హితఫలము నొసఁగుచుండు విశ్వాంబ దయన్. ౪౩౮

తే.గీ. ఆ సుదర్శను గన నిషాదాధిపుఁడును । శృంగబేరపురమునుండి చేరి నాల్గు
గుఱ్ఱములతేరి నొకదానిఁ గూర్చి తెచ్చె । సకలసాధనములతో నొసంగెఁ బ్రీతి. ౪౩౯

క. ఏఱుకు సుదర్శనుఁ జెలిమికి । మఱిమఱి బ్రార్థించి యతని మర్యాదలకున్
గర మరుపందుచుఁ జనియెన్ । ఋషిమునకును నంత రాజపుత్త్రిఁ గని మునుల్. ౪౪౦

ఆ.వె. రాజపుత్త్ర! నీవు రాజ్యంబు సేయుదు । కొన్నినాళ్ళలోనఁ గొఱఁతలేక
యావు దేవికరుణ నెంతయు ధన్యుండ । వైతివంబయే సహాయ నీకు. ౪౪౧

క. అని యాతనిఁ గొనియాడుచు । జననికడకుఁబోయి నీదు సత్పుత్త్రిం దో
వనజేక్షణ భూపాలుం । డనుకొనుమా చింత మానుమమ్మా యనినన్. ౪౪౨

ఆ.వె. మిరమోఘవాక్ప్రసారులు మీమాట । తప్ప దదియుఁగాక తపసులార
వీఁడు మీకు దాసుఁ డీదెవ్వఁ డితనికి । నైన మదిని సంశయంబు గలదు. ౪౪౩

క. నాకొడుకు భూమిపాలుం । డేకరణిం గాఁగలండొ యెఱుఁగను సైన్యం
బా । కోశంబా । గుఱ్ఱాలా । కరులా। సచివులా। సహాయనృపతులా । ౪౪౪

క. అయినను మీదీవనలే । జయములు నిశ్చయముసుండు సర్వముఁగూర్చున్
భయమేమి మీరలుండఁగ । దయతో మముఁ బ్రోతురనుచుఁ దలఁచెద నెపుడున్. ౪౪౫

వ. అని పలికి వ్యాసుండు జనమేజయుంజూచి నృపాలవర్యా ! యా సుదర్శనుఁడు నిషాద దత్త రథంబు నెక్కిన నక్షౌహిణీ సమావృతుండై నట్లు మహాతేజంబుతో నుల్లసిల్లువాఁడు. మంత్రంబు కలిమి దేవిప్రసన్నయై కామంబులం గొనసాగఁజేయుచుండు. జగదంబాను గ్రహంబు గలవారికి నసాధ్యంబులున్నె యని చెప్పి మఱియు. ౪౪౬

క. దేవినిఁ జిత్తంబున నిడి । యేవెంగళి తలఁప డట్టిఁడే దుర్భాగ్యం
బై కడువంతలఁ జిక్కున్ । చీ కనరా దట్టివాఁడె చేటుల నొందున్. ౪౪౭

క. ధృతియుం గీర్తియు లక్ష్మియు । నతితరశక్తియును సర్వ మంబయకాదే
వితత ప్రపంచమునకున్ । గతియును మతియు నని నమ్మి గట్టిగ మదిలోన్. ౪౪౮

క. హరి హర విధి శిఖి రవి శశి । సురవర మరు దాదితేయ సూర్యజ ధనరా
డ్వరుణాదులు భగవతిఁ గొ । ల్తురు నరులు మనమున దేవిఁ గొలువం దగదే. ౪౪౯

క. పరమాత్మ నెవఁడు దెలియున్ । బరికింపఁగ దేవి కరుణ వడయకయున్నన్
సరసీజభవాండంబుల । విరచించిన తల్లి యొకతె వేవే కలదే. ౪౫౦

చ. తరుణుఁడు రాజపుత్త్రుఁడు సుదర్శనుఁ డచ్చట దేవిఁ గొల్చుచున్
ధరణికి రేఁడనై యెపుడు దాల్చెద పట్టముటంచు నుండఁగాఁ
దరుణి సుబాహుకూఁతురు సుదర్శను నెప్పుడు సూతునంచుఁ దా
మరిమరిఁ జింతిలం దొడఁగె మన్మథుబాధల కోర్వశక్యమే. ౪౫౧

ఉ. అంత సుబాహుఁ డాత్మభవ యాంతరముం గ్రహియించి యెంతయున్
స్వాంతమునందుఁ గొంతవడి యారసి వేగ స్వయంవరంబు సా
టింతునటంచు శాస్త్రము పఠించినవారలఁ బిల్వనంపి
యత్యంత ముదంబునన్ విధుల నారసి యిట్లను నాత్మలోపలన్. ౪౫౨

వ. స్వయంవరంబులు మూఁడు. అందు మొదటిది యిచ్ఛాస్వయంవరము, రెండవది పణ స్వయంవరము, మూడవది శౌర్యశుల్క స్వయంవరము. ఇం దిచ్ఛాస్వయంవరం బుత్తమంబుగావున నట్లు సేసెద నని యూహించి శిల్పులం బిల్పించి మంచంబులు, నాస్తరణంబులును సభ్యమండపంబులును నేర్పరపించి నానావిధంబులగు వివాహసంభారంబులు సమకూర్చి స్వయంవర మహోత్సవంబునకు నెల్లయెడలఁ బరామరిక కల్గి యున్నతఱి శశికళ తన ప్రాణసఖిం బిల్చి రహస్యంబున నిట్లనియె. ౪౫౩

తే.గీ. కలికి నీకంటె నేకాంతకార్యములకు । నేరు గల రదికావున నిపుడ నీవు
 పోయి మాయమ్మతోడ నైపుణ్యమెరయ । నిట్లని వచింపఁగదవమ్మ మృదుపదముల.

క. నేను సుదర్శనుఁడనెడి మ । హీనాయకసుతునిఁదక్క యితరుని మదిలోఁ
 బూని వరియింపననుమీ । మానిని యాతండె నాకు మగఁడని యనుమీ. ౪౫౫

క. అనినఁ విని చెలియ సుబా । హుని నెలఁత విజనవితర్ది నుండం గని యో
 వనజాక్షి నీతనయ నీ । కునుఁ జెప్పుమటంచుఁ దెలిపెఁ గొన్నిపలుకులఁ. ౪౫౬

క. భారద్వాజాశ్రమమున । వీరుండు సుదర్శనుండు విడిసె నతండే
 నా రమణుఁడు వరియింపను । వేఱొక్కని నంచుఁ జెప్పె విను మిది నెమ్మిఁ. ౪౫౭

తే.గీ. అనుచుఁ జెప్పిన చెలిపల్కు లాలకించి । పెనిమిటింటికిరాఁగానె వినయగరిమఁ
 గూతుమాటలు విన్పింప నాతఁ డధిక । విస్మయంబంది ముక్కుపై వ్రేలిడికొని. ౪౫౮

తే.గీ. వింటె వైదర్భి యారాచగుంటఁ డడవి । నొంటి నిర్ధనుఁడై తేజముడిగి రాజ్య
 పదము వోఁగొట్టుకొని యుండె వాఁడు నీకుఁదగఁడు స్థితిమంతులగు భూమిధవులు లేరె.

క. అని శశికళకుం జెప్పుము । వినునట్లుల బోధచేసి పిన్నతనము నీ
 కును మేలుగోరి చెప్పితి । నను ము సుదర్శనునిమీది యాస లుడుగుమీ. ౪౬౦

వ. అని కాశీరాజు సుబాహుఁడు తన భార్యయగు వైదర్భితోఁ జ నీ కుమారికయగు శశికళకుం
 జెప్పుమని పలికె నని చెప్పి వ్యాసుండు జనమేజయునితో నిట్లనియె. ౪౬౧

క. పెనిమిటి జెప్పిన రీతిఁ । దనయం దగఁ జేరి ప్రేమ దయివారంగా
 నను నా సుదర్శనుడు నీ । మనమునఁ గోరంగరాని మనుజుఁడు వింటే. ౪౬౨

క. హితమెరుగక నన్నును నీ । పితనుఁ వగఁ గుందఁజేయఁ బ్రీతియె నీకుఁ
 మతిఁ దెలియక నిర్ధను వన । గతుఁ గోరితినంచుఁ దెలుపఁగాఁదగునె సుతా. ౪౬౩

తే.గీ రాజ్యమా వోయె దౌర్భాగ్యరాశి యతఁడు । ఆశ్రయము లేదు ధనము లే దన్నిగతుల
 పేదయై బాంధవులనెల్ల విడిచి యాకు । లలములం దిఁచుఁ దల్లితో నడవి నుండె ౪౬౪

ఉ. ఎందఱు రాజపుత్రులు సమిద్ధచరిత్రులు చారుగాత్రు ల
 స్పందగుణాంచిత స్తవనపాత్రులు సజ్జనమిత్రు లున్నవా
 రం దొక సుందరుం గొనఁగ హర్షము మాకగు నీజగంబులో
 నందఱు మెత్తు రియ్యెడి యథార్థము మానుము బీ సుదర్శనుఁ. ౪౬౫

చ. యువతి సుదర్శనాఖ్యునకు నొక్కఁడు భ్రాత గలండు వాఁడవో
యవనికి రాజు వింటె మఱి యాతనిఁ జంప యుధాజిదాఖ్య భూ
ధవుఁ డెపు డెప్పు డెప్పుడని తాఁ గనిపెట్టుకయుండె వాఁడె యా
హవమున వీరసేను నుసు రార్చెను మంత్రుల లోఁగొనెన్ వెసన్. ౪౩౩

వ. అనినఁ దల్లిమాటలు విని కొండొకవడి చింతించి తలపంకించి మనంబు గట్టిపరచుకొని శశికళ తన తల్లితో మెల్లన నిట్లనియె. ఓతల్లీ! సుదర్శనుం డెంతనిర్ధనుండైనను వనవాసియైనను నతని నామనం బిదివరకె వరియించియున్నయది. శర్యాతివచనంబునం జేసి సుకన్య చ్యవనుని వరియించి పతిశుశ్రూషాపరయై ప్రవర్తించినట్లు యేనును భగవతీ సమాధిష్టక్రమంబు విడువక సుదర్శనుం భర్త గావించుకొనియెదనకాని యితరులం గోర నొల్లనని చెప్పి తల్లి కనేక నిదర్శనంబులు సూపిన నాపె తనయ నాడంబరపంజాలిక యాపె దృఢనిశ్చయంబు తనపెనిమిటి కెఱింగించె నంత. ౪౩౪

క. సరసిరుహనయన శశికళ । వరుఁడైన సుదర్శనునకు వార్తఁ దెలుప భూ
సురు బుద్ధికుశలు నొక్కని । పరికిం బిల్పించి మ్రొక్కి తా నిట్లనియెన్. ౪౩౫

ఉ. భూసురవర్య కన్నియను భూవరవంశముదాన నీకు నా
యాసము నిచ్చెదాన వినుమయ్య సుదర్శనుఁడున్న యాశ్రమా
వాసముసేరి వేళఁగని వారలు వీరలెఱుంగకుండ నా
కోసరమై వచింపు మొక కొన్ని రహస్యము లేను చెప్పెదన్. ౪౩౬

ఉ. నాకు స్వయంవరమ్మనుచు నాయన దాఁ బ్రకటించె వత్తు రీ
లోకమునందునున్న జనలోకపతుల్ ననుఁ జూడవత్తు రే
నీకయియున్నదానఁ బరమేశ్వరి వాక్యముబట్టి కాన నీ
రాకనుగోరియుంటిని ధరావర రమ్ము నిసున్ వరించెదన్. ౪౪౦

ఉ. ఈవటురాకయున్న విషమే గతియో యుఱిత్రాఁడె ప్రాప్యమో
పావకుఁడే యుపాయమొకొ బావియె మృగ్యమొ మందలాగ్రమే
పావనమైన మార్గమొ కృపాకర యట్టిదకాక యన్యగో
త్రావరుల న్వరింప నిది తథ్యము నావచనంబు నమ్ముమీ. ౪౪౧

చ. మనసున వాక్కునం గ్రియను మానవనాయక నిన్వరించితిన్
వినుమికఁ దల్లిదండ్రుల ప్రవేశము నావరణంబునందు లే
దని మదినెంచుమా త్రిజగదాదిమశక్తియ నీకు నాకు బో
ధనమొనరించెఁ దప్పదది తప్పదు మేలగుఁ బ్రాణనాయకా ! ౪౪౨

వ. అని యిట్లు విన్నవింపుమని బ్రాహ్మణునకుం జెప్పి దక్షిణయిచ్చి పంపిన నతఁడు భారద్వాజాశ్రమంబు ప్రవేశించి సుదర్శనున కేకాంతంబున శశికళాసందేశంబు సెప్పిన నతం డలరె. నంత బ్రాహ్మణుండు తిరిగివచ్చి శశికళకావృత్తాంతంబు దెలిపి యింటికిం జనియె నపుడు. ౪౬౩

క. శశికళ స్వయంవరమునఁ । గుశలత జూడఁ సుదర్శనుఁడు పూని నిరం
కుశుఁడగు ముని యానతిగొని । విశదస్థితినున్న తల్లి విని యిట్లనియెఁ. ౪౬౪

క. కొండికపు నీవు బాసట । యొండుం గనరాదు నీవు నొంటి మనుజరా
ణ్మండలి నుండఁగలవె నీ । కండయు దండయును నెవ్వరయ్యా తండ్రీ. ౪౬౫

తే.గీ. ఆ యుధాజిత్తు నిను గూల్ప నన్నిగతులఁ । జూచుచున్నాఁడు నిన్నాడఁ జూచెనేని
డాఁబకుం దెచివాఁడు కా దొక్కనిన్నుఁ । గన్నదానను నను జూడుమన్న యిపుడు. ౪౬౬

తే.గీ. శశికళ నినుఁ వరించెనే సమయమిదియె । తనయ నీకిప్డు పెండ్లేల తనువునందు
బ్రాణములు నిల్చియుంచెనా బలుసుకూరఁ । దినియయిన బ్రతుకగవచ్చు వినుము మనుము.

వ. అనిన విని సుదర్శనుండు. ౪౬౮

ఉ. రాచకులంబుగాదె నగరా ననుఁ గాంచి స్వయంవరంబు దాఁ
జూచుటకైన రాదసుమఁ జూడుము నాకు మగంటిమిఁ ధువిఁ
గోచనుగాను గన్నియనుగాం చయపెంచెద లోకమాత నఁ
బ్రోచెదనంచుఁ గంకణము పూనెను నాకు జయంబు గల్గెడుఁ. ౪౬౯

ఉ. తల్లి భయంబుమానుము యుధాజితు నే నొక లెక్కజేయ నీ
యుల్లము చల్లఁగాఁ బగఱ నోర్చి సుబాహునికూతుఁ దెచ్చి నే
డిల్లుఁడసొదు ముద్దు వగలాడిసి గోడలిఁ జేసికొమ్ము నేఁ
గల్లలుపల్క దేవి ననుఁ గాచు సదా కరుణార్ద్రచిత్తయై. ౪౭౦

చ. అని రథమెక్కి యేగునెడ నాత్మజుఁగాంచి మనోరమాఖ్య దీ
వన లొసగెఁ బఢింపదిగ వారికి కంటిరె యీ జగంబునఁ
జననినిఁబోలు చుట్టమును శక్తినిబోలిన దైవ మెందునుం
గనముకదా నిజప్రజ సుఖంబును గోరుచునుండు నెప్పుడుఁ. ౪౭౧

సీ. అగ్రమందును నిన్ను నంబిక రక్షించుఁ బార్వతి వెనుకఁ గాపాడుచుండు
విషమపథశ్రాంతి విడిపించు వారాహి దుర్గంబులందును దుర్గ బ్రోచు
గలహమందును నిన్నుఁ గాళిక యప్పరమేశ్వరి దేవి పాలించుచుండు
మండలంబున నిన్ను మాతంగి గనిపట్టు సత్స్వయంవరమున సౌమ్య మనుచు

తే.గీ. భూపమధ్యంబున భవాని పుష్టిజేయు । గిరుల గిరిరాట్కుమారిక యరయు నిన్ను
చత్వరంబులఁ జాముండ జాలిదలఁచు । కాననంబులఁ గామగ పూను గరుణ
విను వివాదంబులను వైష్ణవియు భరించు. ౪౮౨

క. అని దీవనలిచ్చియుఁ దా । మనమునఁ గంపిల్లి పుత్ర మానక యేనుఁ
నిను వెంబడించివచ్చెద । నిను నే నెడఁబాసి యొక్క నిమిషము నోర్వన్. ౪౮౩

క. అని యాకెయు ధాత్రేయియుఁ । బనివడి రథముపయినెక్కి బ్రాహ్మణులొగి దీ
వన లొసఁగ బయలుపెడలిరి । ఘనవారాణసికి శీఘ్రగమనమున నృపా. ౪౮౪

తే.గీ. కాశిఁ జేరి సుబాహుచేఁ గాంచి రర్ఘ్య । పూజనంబుల విడిదిని బోనకాంద్ర
సకల పరిచర్యలనుజేయ జాకి లేకి । నెల్ల సముకూర్చె వారి కుర్వీశుఁ డెలమి. ౪౮౫

క. తన దౌహిత్రునితోడను । ఘనుఁడు యుధాజిత్తు వచ్చె గర్వోద్ధతుఁ డా
తని రాక విని సుదర్శనుఁ । డనుమానములేక దేవి నర్చించె నొగిన్. ౪౮౬

వ. మఱియు నచటికి శశికళాస్వయంవరంబునం జయంబు గాంక్షించి కరూషాధిపతియు మద్రభూపాలుండును సింధుదేశ పాలకుండును మహిష్మతీ భూవల్లభుండును పాంచాల దేశపతియుఁ గర్ణాట మహీవల్లభుండును జోళ ధరాకాంతుండును వైదర్భుండును మొదలగువా రిఱువదిమూ డక్షౌహిణుల సేనలతోఁ గాశికాపురంబు నిండంజేసి రదియుం గాక స్వయంవరదర్శన కుతూహలమానసులై వచ్చినవా రసంఖ్యాకులై పట్టణంబున నందంద విడిసి రంత నా రాజపుత్త్రులలోఁ గొందఱు తమలో దాము వినోదార్థంబులగు సంభాషణంబుల నిట్లని చెప్పికొనం దొడంగిరి. ౪౮౭

తే.గీ. భయములేక సుదర్శన బాలుఁ డిచట । కిరుగుదెంచినవాఁడు స్వయంవరమ్మ
నందు జయమందునో లేక యన్యులవలె నోరుదెఱచుక వింతఁ గన్గొన దలచియొ. ౪౮౮

తే.గీ. మ్రింగ మెదుకులేదు మీసాలరాయ సం । పంగినూనెయన్న భంగిదోచు
నడవిఁ గాయ లాకు లారగించెడి నిరు । పేద కాశిరాజు బిడ్డగోరె. ౪౮౯

క. ఏకాకియగుచు వచ్చెను । గాకుత్స్థుఁడు దల్లిఁగూడి కాల్బలమైనన్
లేక రథమెక్కి యిచ్చటి । కేకారణమొక్కొ కన్నె యితనిం గనునే. ౪౯౦

క. ఎంతెంతలేసిరాజులు । పంతంబులతోడ నిందు వచ్చిరి సేనా
సంతతులతోడ వారల । నింతి వరింపక వరించునే ౘుు పేదన్. ౪౯౧

ఉ. మాటలలోనఁ దాను నొక మాటయటంచు యుధాజి దంతలో
నేటికిఁ జూడుఁడీ కొమరు నేనకదా వధియించువాఁడ ము
మ్మాటికిఁ గన్నియం బరులమానినిఁ జేయుదునే కనుండు నా
ధాటి యెరుంగ రీరలు సుదర్శనుఁ డుండునె యెల్లి యిచ్చటన్. ౪౯౨

చ. అన విని కేరళాధిపుఁడు హా! తగునా యిటులాడ బాలునిన్
హననమొనర్తు యుద్ధమున నంచిది యట్టి స్వయంవరమ్ముకా
దని వినలేదె కన్య తన యాత్మను మెచ్చినవానిఁ గోరుటే
పని మఱియొండులేదు చలపట్టిన నేమి ప్రయోజనమ్మగున్. ౪౯౩

తే.గీ. కోసలాధిపుకొడుకు గాకుత్స్థుఁ డతఁడు । వాఁడు మనయందఱికి సాటివాఁడ కాడె
న్యాయమును మాని రాజ్యంబు బాయఁజేసి । మరలఁ జంపెదనందువా మదముకొలది. ౪౯౪

ఆ.వె. తప్పులేనివాని దండింతుననువాఁడు । నీతిమాలినట్టి నీచుఁడందు
దానిఫలము వాఁడు తప్పక బొందఁడే । దైవమొకటిలేదె ధర్మమరయ. ౪౯౫

క. ధర్మంబే జయమొందు న । ధర్మము జయమందదెందుఁ దలఁపఁగ సత్యం
బర్మిలి జయించు ననృతము । శర్మద మొన్నఁడునుగాదు జనవర వింటే. ౪౯౬

క. పాపమతివిడిచి బ్రతుకుము । నీపాటిడుకాఁడె వాఁడు నీచులకెందున్
కోపంబు గర్వము దయా । లోపము నాశాపిశాచ లోలత గుణముల్. ౪౯౭

క. నీకును దౌహిత్రుఁడయని । యాకొమరునిఁ జూడు మింక నతఁ డిటువచ్చెన్
నీకును సంతోషముకా । యాకన్నియ వానిభార్య నగుదు నటన్నన్. ౪౯౮

క. ఎందఱు వచ్చిరి భూపతు । లందఱిలోఁ గొఱఁతయేమి యతనికి వినుమా
యందమె లేదో క్షత్రియ । నందనుఁడే కాఁడొ చెప్పు నరలోకపతీ. ౪౯౯

క. ఒకవేళ కన్య వీనిన్ । బ్రకటించి వరించెనేని మనమానసముల్
వికలంబులు కానేలా । బెకబెకలాడంగనేల భేకములవలెన్. ౫౦౦

ఆ.వె. వధువు మనసువచ్చు వరుని వరించును । నీవు నేను గూడి నీల్గులాడ
నలుగు రవల నివల నవ్వుకొనుటకాక । ఫలములేదు విడుము పాపబుద్ధి. ౫౦౧

క. అను కేరళనాథుని నీ । తిని వినియును గనలి దుర్మతియగు యుధాజి
త్తను నోయి కేరళేశ్వర । విను నీనీతులివి పంద వినవలయుఁ జుమీ. ౫౦౨

క. మానవనాథులసభలో । నీనీతులు పనికిరావు నిజమిటు వినుమా
మానితులగు నృపులుండం । గా నీచునిఁ గన్నెఁ గోరఁగా నర్హంబే. ౫౦౩

క. నీకే మనమునఁ దోచెన్ । గా కీ నీతివినువాఁడు కలఁడే సింగం
బాకటఁ గొనఁబోవునెఱన్ । గో కోయని కొంకనక్క కొనినట్లయగున్. ౫౦౪

క బలమగు వేదము ద్విజునకు । బలమగు సింగాణి మనుజపతులకు నా మా
టలలోన ధర్మ మణువుం । గలదే విననేర్చువాఁడు గలఁడే నిచటన్. ౫౦౫

క. బలముగలవాఁడె కన్నియ । బలిమిం గొనిపోవుఁగాక బలహీనులకుఁ
ఫలమేమి శుల్క మీ నృప । కులమునకుఁ బలమెకాదె కుంభిని నెందుఁ. ౩౦౬

శా. రాజన్యుండు బలస్వయంవరము విభ్రాజద్గతిం బన్న కీ
యోజం బూనుట రాజధర్మమగునే యుద్ధమ్ము గావింప కే
రాజేగుం దన తొంటిదారిని వృథా ప్రాగల్భ్యము ల్మానుమీ
రాజై పుట్టుట వీరధర్మములు పోరం జూపఁగాదే నృపా. ౩౦౭

వ. ఇట్లు స్వయంవరంబుకై వచ్చిన రాజులలోఁ బరస్పరవివాదంబులు పుట్టెనని విని సుబాహుండు మంత్రిముఖంబుల నెల్లరాజుల సభామధ్యంబునకు రండని వర్తమానంబు పంపిన వారలందరు రచ్చకు విచ్చేసియున్న సమయంబున వారణాశీ విభుంగాంచి తత్త్వదర్శులగు కొందఱు, మానవేంద్రా! భవత్కుమారీరత్నంబు నెవ్వని కీఁదలంచితివి? నీయభిప్రాయంబు విన్నవింపుమనిన వారలంజూచి వినయపూర్వకంబుగా సుబాహుం డిట్లనియె. ౩౦౮

తే.గీ. తనయ మనమున నా సుదర్శను వరించె । నెంతఁజెప్పిన వినదు నాకేమిబుద్ధి
కన్యవశవర్తినియుఁగాను కన్యకోరి । యున్న యాతఁడు దాని కర్హుండుకాడు. ౩౦౯

తే.గీ. అంత సంపన్న భూభుజు లతనిఁజేరఁ । బిల్చిన సుదర్శనుఁడు మతి భీతిలేక
శాంతి నేకాకియై వచ్చి సరసనిలువ । జనవరులు పల్కి రా సుదర్శనునితోడ. ౩౧౦

చ. పిలువని పేఱటంబనక భీతిల కీ విటుపచ్చి తేరు నిఁ
బిలిచిరి యొంటివయ్యు భటబృందము లేక సహాయసంపదల్
వెలయక వచ్చి నీవు తలపెట్టినచెయ్యది సేయ భూపతు
ల్దళములతోడ వచ్చిరికదా రణరంగమునందుఁ బోరఁగఁ. ౩౧౧

ఉ. వచ్చెను నీదు భ్రాత బలవంతుఁడు పోరున గెల్చువాఁడయై
చెచ్చెఱ నయ్యుధాజితు విశేషసహాయుఁడు వానిఁ జూచితే
వచ్చితిపో సరే మరలి వచ్చినదారిన పోవువాఁడవా
ట్రచ్చఱ నిచ్చట న్నిలచి వ్రాఁతకొలంది నటింపఁ జూతువా. ౩౧౨

వ. అనిన విని సుదర్శనుండు. ౩౧౩

చ. బలగము లేదు చుట్టములు పక్కములేరును లేరు భూపతు
ల్కలరు సహాయులంచుఁ బలుకఁ బనిలేదు ధనంబు లేశముఁ
దలఁపఁగరాదు కాశిపతినందని కిష్టు స్వయంవరమ్మటం
చలరుచు వచ్చినాఁడఁ దగనా పగనా తెగనాడనేటికిఁ. ౩౧౪

వ. అది యట్లుండనిండు. ౫౧౫

క. జగదీశ్వరి స్వప్నంబున । నగపడి ప్రేరేప నిచటి కరుదెంచితి నేఁ
దగ దేవికరుణ యుదయిం । పఁగ నవ్విన నాఁపచేలు పండకయున్నే. ౫౧౬

తే.గీ. కుడుపఁబోయెడి కూర సొం పడుగనేల । నేమి కానున్నదో చూత మిందఱమును
దేవి నాపాలఁ గల్గెనే వేవు రవని । పాలకులు వచ్చియును నన్నుఁ బట్టలేరు. ౫౧౭

క. దైవాధీనుఁడనై నే । నీ విధమున నున్నవాఁడ నేమైననుఁగా
నీ వచ్చునదియ వచ్చున్ । బోవునదియ పోవు రిత్తఁబోవఁగ నొల్లన్. ౫౧౮

వ. ఇట్లు చెప్పిన సుదర్శను మాటలు వినిన యజ్ఞులగు కొందరు అబ్బా। యిబ్బాలున కెంత నిబ్బరంబని యబ్బురంపడి యిట్లనిరి. ౫౧౯

తే.గీ. నీవు చెప్పినయదియసూ నిక్కువంబు । అయిన నుజ్జయినీనాథుఁ డడరి చంపఁ
గాచుకొనియున్నవాఁడు నీ కాపుగోరి । చెప్పితిమి యిచ్చవెంబడిఁ జేయు మవల. ౫౨౦

ఉ. సత్యము మీరు స్నేహమునఁ జక్కటిసెప్పుట యుక్తమేకదా
వ్యత్యయమేమియున్నదని యాచెవ లోకమునందు మృత్యురా
హిత్యము నొందువారు కలరే యెపు డెవ్వనిచేత నెవ్వఁడే
కృత్యమున న్నశించు నది యెల్లను జేయును గాలకర్మముల్. ౫౨౧

క. సంచితమును బ్రారబ్ధం । బంచును నాగామియంచు నాత్మవిదులు దా
రెంచిరి త్రివిధముగా న । య్యంచిత కర్మమును మానవాధిపులారా. ౫౨౨

తే.గీ కాలకర్మస్వభావసంగతుల జగము । వితతమాయెను మానుషకృతము నడుఁప
దైవమేనియు నేరఁడు దానికొఱకు । నేర్పడిన కాల మది సంభవించుదనుక. ౫౨౩

క. పడె సింగముచే జనకుఁడు । మడిసె యుధాజిత్తుచేత మాతామహుఁడున్
వడిఁజచ్చు రక్షితుఁడు భువి । విడిసి యరక్షితుఁడు బ్రతుకు వేయేండ్లు దగన్. ౫౨౪

సీ. పూర్వార్జితంబది పుణ్యమో పాపమో భోగింప కూఱకే పోదుసుండు
తాను జేసినదానిఁ దాన భోగింపుచు దుఃఖింప నందేమి దొరుకు వృథయ
తన కర్మఫలయోగమునఁ గీడువాటిల్లఁ బరులతో నల్పుండు పగవహించు
వైరంబు శోకంబు భయమే నెఱుంగక చనుదెంచినాఁడ నిశ్శంకమతిని

తే.గీ. నాకు భయమేమి యిప్పు డేకాకిననుచు । నెందఱెందరు పలుగాకు లిందు మాల
కాకులై యవివేకులై కడకుఁ గాంది । శీకు లయ్యెదరో దేవిచేత బిదప. ౫౨౫

తే.గీ. ఆ యుధాజిత్తుపై నాకు నలుకలేదు । చెలఁగి నామీద నయ్యుధాజిత్తునకును
నలుకయేటికి నూఱకే కలిగెనేని । ఫలమనుభవింప కంతంతఁ బారఁదరమె. ౫౨౬

క. అని యిట్లు దాలుఁ డాడిన । విని రాజులు సంతసించి విడుదులకుం బో
యిన మరునా డందఱకుఁ । జనపతి శుభవార్తలంపఁ జనుదెంచి రొగిన్. ౨౨౭

సీ. భేరీపటహకాహళారావములు దిశాసమదేభకర్ణరంధ్రములఁ గలఁప
నకలంకమణివితర్దికలపైఁ జిత్రాసనముల రంగులు లోచనములఁ దనుప
మనుజేంద్ర ధృతపుష్పమాలికాగంధ మంతఃపురనాసాగ్రతతులఁ దూర
క్రముముక్తాఫలా కరకాయమానంబు లెల్లవారి యొడళ్లఁ జల్లఁ జేయ

తే.గీ. సరసతరసుఫలాహార సమితి సొంపు । మీఱి తత్రత్యజనజిహ్వ లూఱఁజేయ
నపరి నిఖిలేంద్రియముల కాహ్లాదమొసఁగె।నా సుబాహునిసభ యా స్వయంవరమున. ౨౨౮

సీ. పద్మరాగవిదూర భవజ ఛటాచ్ఛటా విలసత్కిరీటము ల్తలలఁదాల్చి
తప్తకాంచన ధగద్ధగితాంగదాది భూషాస్తోమము లొడళ్ళ సరిది సరిది
బంగారు సరిగెల పట్టంచు దోవతుల్ పెంగులు జీరుకాడంగఁ గట్టి
కచ్చోరములఁ గాచి కమ్మ సంపఁగి నూనె సవరఁగా రాచి మీసాలు దువ్వి

తే.గీ. మోములందెల్ల నెలనవ్వు మొలకలొలయ । నించుకించుకఁ జేతు లాడించుకొనుచు
చూచియును జూడనట్లుగాఁ జూచుకొనుచు । మనుజపతి సభ కా రాచమంద చనియె. ౨౨౯

క. చని యర్హాసనములపై । ననువుగఁ గూర్చుండి యెప్పు డా కన్నియ వ
చ్చునొ యెపుడు వచ్చునో యను।చును నృపాలురు చెమరుచూచుచునుండెన్. ౨౩౦

సీ. సరిగకినేరా పసందుగా మీఁగాళ్ళఁ జీరాడ నునుఁబట్టుచీరె గట్టి
బారి బనారసు పచ్చాకుడా ల్బుటేదారీల పైఠిణీఁ బిగ ధరించి
చిన్నారి రవబిళ్ళ చేమంతిపూవు రంగులుగుల్క జడఁజుట్టి కొప్పుపెట్టి
కురువిందమణిదీప్తిఁ గుందనంపు పసిం గులాయించు ముక్కుబులాకిఁ బెట్టి

తే.గీ. గుండ్లకంటెయు మిరియాలగుండ్లు చంద్ర । హారమును ముఱుఁగులు మొదలైన నగల
లంకరించుక శశికళ యల్ల నగుచు । నడ జడిమదోపఁ దాఁ దండ్రికడకు వచ్చె. ౨౩౧

తే.గీ. వచ్చి నిలచిన తన కూతు వదన మృదు కాంచి యలయుచు నాతల్లి కాన నీ స్వ
యంవరమ్మిది చూచితే యమితతేజు । లైన రాజులు వచ్చి రత్యాదరమున. ౨౩౨

క. కొనుమీ మధూకమాలికఁ । జనుమీ రాజన్యపంక్తి సరసకు సరిగాఁ
గనుమీ యుత్తము నొక్కనిఁ । గొనుమీ యూదండ వాని కుత్తుక నిడుమీ. ౨౩౩

క. అని పలికి యూరకుండిన । జనకునిమాటలను విని నిశాకరముఖి దా
ననువునఁ జనువున నా దొక । మనవనుచున్ వినయ నయగమంబుగఁ బల్కెన్. ౨౩౪

క. నాతండ్రి యేను భూప । వ్రాతంబుల దృష్టియెదుట బడనొల్లను వా
రాతత కాముకతా సము । పేతులు పరకీయ కులటలే చూడఁదగున్. ౫౩౫

క. పలుకుదురు మిమ్ముఁబోలిన । యలఘుమతులు కులవధూటి కధిపుఁ డొకఁడె య
న్యులఁ జూచెనేనిఁ బుణ్యము । తొలఁగున్ మగనాలితనము దూలు నటంచున్. ౫౩౬

క. బాజారులందుఁ దిరుగుచు । నా జారులకడకు నేగి యందఱికిని నె
మ్మైఁ జారుతఁ జూపుకొనుచు । బేజారై తుదకుఁ జెడెడి వేశ్యనె చెపుమా. ౫౩౭

క. కులవృద్ధులాచరించిన । యలఘుపథంబిదియయైన నది నే నొల్లన్
సలలిత పతివ్రతమే । సలిపెదఁగా కిందు నందు సౌఖ్యము గలుగన్. ౫౩౮

క. జోడొక సుదర్శనుఁడె నీ । తోడుసుమా పరుఁడు దొడ్డదొరయైనను మా
టాడను జూడను గూడను । పేడనసుచు మున్నె యొట్టుబెట్టితిఁ దండ్రీ. ౫౩౯

తే గీ. తడవికేటికిఁ జేసెదు తండ్రి మంచి । లగ్నమున నిమ్ము నీవు నన్నగ్నిసాక్షి
కంబుగాఁ బెండ్లియాడంగఁ గడఁగి యుండు । జేరెడు సుదర్శనుండను చిన్నవాడు. ౫౪౦

ఉ. అంచు వచించు కూతు పలుకా నృపచంద్రముఁ డాలకించి యౌ
మంచిది దీనిమాట యనుమాన మొకింతయు లేదుగాని నా
సంచిత మెట్టులున్నదొకొ సర్వనృపాలురు వచ్చియుండి రీ
మంచెలమీద నేమనుచుఁ బంపెద వీరలు కోపగింతురో. ౫౪౧

ఉ. సేనలు మెండులేవు పరిసేనలు లక్షలు కోటులంచునుం
బూని గణింపరా విపుడు భూపతులందరు చుట్టుముట్టినన్
దీనుగుబెంటఁయౌఁ బురము పెండిలి యెట్లగు నేమిసేయుదున్
దాను నిరర్థకుండగు సుదర్శనుఁ డొంటరి యేమిచేసెడిన్. ౫౪౨

వ. అని మనంబునం గొంతొకదడవు చింతించి నృపసభామధ్యంబు ప్రవేశించి చేతులుజోడించి
పాలప్రదేశంబున నిడికొని సవినయుండై దీనాననుండై యిట్లనియె. ౫౪౩

సీ. ఏమిసేయుదు ధరాధీశులార కృపారసాంభోధి నను మన్నించుఁ డయ్యలార
చెప్పించితినిఁ దల్లిచేతను నేనును చెవిసిల్లుగట్టుక చెప్పినాడ
నెన్నిఁజెప్పిన విన దీ కన్య యా సుదర్శను వరియించితి నను పెకాని
పాదాంబుజంబుల పైబడి మ్రొక్కెదఁ గోమరైన మకుటంబు గోళ్ళకంట

తే.గీ. మీకు దాసానుదాసుండ మిమ్ము వస్త్ర । గజ తురగ రత్నచయములఁ గానుకలిచ్చి
పూజగావింతు భయభక్తిపూర్వకముగ । పొందు నాయనలార మీ భూములకును. ౫౪౪

క. నాకూతురుగాదిదిసుడి । మీకూతురుగాఁగఁ దలచి మృదుహృదయులరై
యీకన్నియపై గోపము । లేక చనుడు నేను భయములేక నటింతున్. ౫౪౫

వ. అనిన విని గొందరు మహీపాలు రేమియుం బలుకక యూరకున్నం గన్నులు చింత కొఱవులు చేసికొని తటుకున మంచంబునుండి లేచి నిప్పులు ద్రొక్కిన క్రోఁతివలెఁ గంపిల్లుచు యుధాజిత్తు బిగ్గన నిట్లనియె. ౫౪౬

శా. ఓరీ రాజకులాధమా తగునె నీ కుక్షీశలోకంబు నా
నారాజ్యంబులు బాసి వచ్చి రిటకున్ గన్యావివాహోర్థులై
వీరెల్లన్ సభదీరి కన్యకొఱకై వీక్షింపఁ గన్నీశ్వరుల్
దారన్ ద్రొక్కుచు నక్కసైచ్చములు చూపన్ వచ్చి తీవట్టునన్. ౫౪౭

క. చేతనయినట్లు తానును । మాతయుఁ జెప్పిరట యెన్నిమాటలకైనన్
గూతురు విన్నదికాదట । యాతరి మ యమ్మార కంపు సితఁదట యహహా. ౫౪౮

క. మొదల నెటుల నీకూతురి । మది తెలియగ నడుగ కిట్లు మన్మలనెల్లన్
గదలించితి వనిపాటులు । వదలక వచ్చితిమి కదలువారిమె వృథగాన్. ౫౪౯

క. పోనిమ్ము దానికేమి య । యో నరపతిఁ గయణఁజూచు దొప్పుననిన ని
మ్మానిని సుదర్శనాఖ్యున । కే నిచ్చెదనసుచుఁ బల్కెదే పాపాత్మా. ౫౫౦

క. కానిమ్ము చూడు నీవని । యే నిన్నున్మోవల నీగ్గి నేసెద మఱి వం
తాన సుదర్శను గూల్చి య । మానిత నా మనుమనికిని యువతి స్గూర్తున్. ౫౫౧

క. ఏనుండఁగ నాయెదుటన్ । నేనని యెదిరించువాఁడు నేలంగలఁడే
కోనుక్వా స్త్రేమమతున । మానోయని దాటు వీరమాన్యఁడగానే. ౫౫౨

తే.గీ. ఈ సుదర్శను డెంత నా యెదుట నల్ల । చీమయో దోమయో వీని చెదెకికాల
నిప్పు డాసన్నమైనది మునుప్పు మున్ను । తప్పినది యాశ్రమమునందుఁ దపసులకృప.

క. కోచవయి బుద్ధితెలియక । నీచాశ్రయమేల కోర నీకు మనమునన్
దోచదె మహదాశ్రయమున్ । ధీచతురుఁడు గోరుననుచు స్థిరచిత్తుండై. ౫౫౪

ఉ. మాటలు వేయునేల జనమాన్యుఁడు నా మనుమండు వీనికిన్
బోటిని బెండ్లిసేసి సువిభూతిని నెయ్యము వియ్యమందుమీ
యేటికి నీ సుదర్శనున కిచ్చెద వీతని కిల్లొ వాకిలో
కోటలొ పేటలో ధనమొ గొంతునుగోసెదవేల మామమున్. ౫౫౫

ఆ.వె. రాచవారిలోని యాచార మెంచితే । మంచివమ్మునకును మగువ దెమ్ము
దాని యిచ్చవచ్చు వానిన వరియించుఁ । ద్వ్యాజ్యుఁ డొక్కఁ డా సుదర్శనుండు. ౫౫౬

ఆ.వె. నాకు హితుఁడవగుట నీకు క్షేమముగాన । ద్యాజ్యుఁడయ్యె నా సుదర్శనుండు
భాగ్యవంతులైన పరులలోఁ గోరిన । నాకు సమ్మతంబు నరవరేణ్య. ౫౫౭

క. ఆలాగునఁ గాకుండిన । బాలామణి నిపుడ బలిమిఁ బట్టెద సతితో
నాలోచింపుము పొమ్మిక । నాలస్యంబేల యనిన నతఁడు గుములుచుచున్. ౫౫౮

తే.గీ. చని నిజాంగన కది చెప్పి చాన నీవు । మందలించుము శశికళ నెందు కిట్టి
గొడవపాల్జేసెదవు నీవు విడువు మీ సు । దర్శనునిమీది వలపని తగినరీతి. ౫౫౯

క. అది విని నరపాలునిసతి । యెదఁ గుందుచుఁ గూతుకడకు నేగి యయో నీ
మదిని సుదర్శనుపై తమి । వదలుము లేకున్న లోకవైరము పొసగున్. ౫౬౦

తే.గీ. నీవు కారణమైతివి నిఖిలరాజ । లోకవైరమ్మునకు నాత్మలోన మిగులఁ
గుములుచున్నాఁడు నీతండ్రి కూఁతురా సు । దర్శనుం డెట్టులాయె సుదర్శనుండు. ౫౬౧

చ. విడువుము వానిపై వలపు వీరుఁడుగాఁడె యుధాజి తెంతయుం
గుడువఁగ నిచ్చునే కుదిరి కూడిక నయ్యెయొ యా సుదర్శనుం
బొడువకయున్నె యప్పు డెటుబోయెదు నీవు ద్వితీయు గోర కె
ట్లుడిగెదు చెప్పుమా నృపతి సుత్తము నింకొకనిన్ వరింపుమీ. ౫౬౨

వ. అని యిట్లు తల్లియుం బలువిధంబులం జెప్పిన వినక నిరాకరించినన్ వైదర్భి భర్త కది చెప్పి యిరువురును వచ్చి నానాగతుల దీనత్వంబుదోప మందలించిన విని య య్యెలనాగ వారి కిట్లనియె. ౫౬౩

తే.గీ. తథ్యములు నీదుమాటలు తండ్రి వినుము । కాని నేను సుదర్శనుఁగాని యితర
రాజుఁ గనుగొననని యొక్క వ్రతము పట్టి । యున్నదాననకాక వేరొండు లేదు. ౫౬౪

తే.గీ. నృపతిమండలమును జూచి నీకు భయము । దోచెనేనియు నీయు మాలోచనంబు
నేను చెప్పినఁ త్రోవ నదేమియనిన । నిప్పుడు సుదర్శనునకు నన్నిచ్చి యూరు
బయల కంపుము మీద దైవంబె కలదు. ౫౬౫

వ. అనిన విని చింతాక్రాంతచేతస్కుండై యొక్కింతదడదపు బాష్పంబులు విడిచి యయ్యో యెంత మూర్ఖురాలీబాల యని నిట్టూర్పు నిగుడించి యెట్టకేలకుం దనపట్టి గెడ్డంబు పట్టుకొని యిట్లనియె. ౫౬౬

క. తెగదెంపులు నేయంగాఁ । దగదమ్మా జగము పగ యిదిగదమ్మా బా
దగదమ్మా మమ్ముల సా । దఁగదమ్మా యింత మొఱటుదనమేమమ్మా. ౫౬౭

తే.గీ. జనకజననాయకుడు దొల్లి జానకీ స్వ । యంవరమ్మునఁ గావించె నట్ల యేను
వనితకుఁ బణస్వయంవరమ్మని తెలిపెద । నందుకొను నిన్ను బలవంతు డందుఁ గెలచి.

తే.గీ. అప్పుడు సుదర్శనుఁడు దా నధికబలుఁడ । యేనిఁ గెల్చును వాఁడె నీ కేలికయగు
నృపతుల వివాదములు దీరు నేను సకల । విధముల సుఖింతు నిది నీవు వినుము తల్లి.

వ. అనిన విని కన్య యిట్లనియె. ౫౭౦

తే.గీ. నేను జేసిన తప్పేమి మానవేంద్ర । మనసున సుదర్శనుని మున్నె మగనిఁజేసి
యుంటి బుణ్యంబొ పాపంబొ యుల్లమెరుగు । నొరు లొకటి గోరనే యుల్ల మొకటి గోర.

తే.గీ. నాయనా యట్లకాని పణస్వయంవ । రమున నల్గురు వీరులు సమబలులయి
నప్పు డా నల్వురునిఁ గోరనా మరందు । నెవ్వరిని వరించెదను దెల్పుమీ నరేంద్ర. ౫౭౨

తే.గీ. ఏల వగచెదు వేగ నన్నిచ్చి యా సు । దర్శనునకు వివాహంబు దగనొనర్చు
మాదిశక్తి దయామయి యన్ని యెడల । నిన్నుఁ గాపాడు నిది నమ్ము నిక్కువముగ.

క. దేవినిఁ దలచుము మం దా । ధూవరులనుఁ జూచి చెప్పుము కృతాంజలివై
వేవేగ రేపు రండని । వావిరి వా రేగుదురు నివాసంబులకున్. ౫౭౪

క. మోదమ్మున నీరాతిరి । వేదోక్తముగా వివాహవిధి నడుపుము మ
మ్మాదట విడువుము పోయెద । మేదరికో పారిబర్హ మిమ్ము కడువడిన్. ౫౭౫

ఉ. అంతయు నైనమీదట ధరాధిపు లెందరు గూడివచ్చినం
బంతముతోడఁ బోరినను బాకులు దూసిన నేమి చేసినన్
వంత యొకింతఁ జెందకుము వారలనెల్ల వధించు దేవి నా
కాంతు దొకండె చాలుఁ గడఁకన్ బదికోటులఁ గూలనేయఁగన్. ౫౭౬

తే.గీ. ఈవు సుఖముననుండు మింతేల చింత । యనిన సుతమాటలను విని యవనినాథు
డట్లకావింతునని లేచి యందరికిని । రేపు రండన నేగిరి నృపతులెల్ల. ౫౭౭

వ. అంత సుబాహుండు తన పురోహితుల నార్యవర్గంబులం బిల్పించి వివాహముహూర్తంబు సమీపించుటయుం దన కుమారికం బిల్పించి రహస్యంబుగా మంగళస్నాన నానావిధాలంకారంబులం గై సేసియున్న కన్నియం గళ్యాణవేదికకు రప్పించి సుదర్శనుని యథావిధి నర్చించి వస్త్రాలంకారంబు లిచ్చి కన్యా దానంబు చేసిన నతం డత్యానంద నిమగ్నుండై గ్రహించె. నంత విధ్యుక్తక్రమంబున స్థాలీపాక లాజహోమాదికంబులు నెఱపి హుతాశన ప్రదక్షిణం బాచరింపఁజేసి కులాచారమార్గంబు దప్పక వేడుకలన్నియుఁ జరపి గుఱ్ఱంబులతోడ రెండు నూఱులు రథంబులను బారిబర్హంబుగా నొసంగె మఱియు నూటయిరు

వదియైదు మదపుటేనుగులను నూఱు కరేణుకలను నూఱుగురు దాసీజనంబులను వేగురు దాసులను అమితంబులగు రత్నంబులను వస్త్రంబులను రెండువేల సైంధవంబులను మూడువేల క్రమేళకంబులను రెండునూఱుల యుత్తమశకటంబులను నిచ్చి సుదర్శనుమాత యగు మనోరమం గాంచి నీయిష్టం బేమి యని యడిగిన మనోరమ సుబాహునిం జూచి యిట్లనియె. ౫౪౮

తే.గీ. స్వస్తి నీ కగుఁగాత నో జనవరేణ్య । పద్మరాగంబునంటి నీ పడుచు నిచ్చి
నన్ను మన్నించితివి యింతకన్న నాకు । నెక్కువేమి పసిడికొండ నెక్కితిఁగద. ౫౪౯

తే.గీ. భ్రష్టరాజ్యుండు కాననవాసి తండ్రి । లేనివాఁడును నిర్ధనుండైనవాఁడు
ననక యిచ్చితి గూతురి నఖిలరాజ । కోటి విడనాడి నాకింకఁ గొఱఁతగలదె. ౫౫౦

చ. పొగడఁదరంబె నీదు గుణపుంజము మూర్ఖులైన భూపతుల్
పగఁగొని పైఁబడం దమకి వచ్చినమందు భయంపుచుండఁగా
సొగసులమూట నాత్మజను జోగికిఁ బెండ్లి సలిపి ధర్మ
ఘటన వహించు విభో నేఁడు ఘటించితి పెండ్లి మానవేశ్వరా. ౫౫౧

తే.గీ. అనిన విని సంతసంపడి జనవిభుండు । కేలుమోడ్చి పలికె నాకు మేలుగాదె
నీకు వియ్యంకుఁడనైతి నేను నేఁడు । రాజ్యమింతయు నీ కుమారకుని సొత్తు. ౫౫౨

తే.గీ. అల్లుఁగాకున్న నారాజ్యమందు సగము । గొని కొడుకుతోడ నవి యేలుకొనుము నృపులు
వైరమున వచ్చిరేనియు వారిమ్రోల । సాంత్వనంబులఁ బ్రార్థించి చక్కఁబఱతు. ౫౫౩

క. అట్టులఁ గాకుండిన నేఁ । గట్టిగ నెదిరించి పోరఁగలను జయం బో
పట్టునఁ గల్గినఁ గల్గును । నెట్టన ధర్మంబు గెలుపనేరక యున్నే. ౫౫౪

క. తనకు హితమైన వాక్యము । మనుజవిభుఁడు పలుక విని సముంచిత ధిషణా
సుమహితుఁడ వీవు నీరాజ్యము నీవే యేలుకొమ్ము సౌఖ్యము వొందన్. ౫౫౫

శా. సాకేతాఖ్యపురంబుఁ జేరి విలసత్సామ్రాజ్యముం బొంది యు
ద్రేకప్రాభవుఁడై సుదర్శనుఁడు దా దోశ్శక్తిఁ గొన్నాళ్ళకున్
నీకుం జింతిలఁ గారణంబు గలదే నిక్కంబు శ్రీదేవి దా
మాకుం దోడగు నమ్ముమీ నృపతి సమ్మర్దంబు దీరున్ వెసన్. ౫౫౬

వ. ఇట్లా వియ్యపురాలును వియ్యంకుడును బరస్పర సంతోషవచనంబుల నారేయి గడపి రంత నగరబాహ్యంబున నుండి రాజతండంబులు గుంపులుగూడి యొండొరులతో నోయీ

వింటివా యీరేయి శశికళావివాహంబు యథావిధి బరిపూర్తింజెందెనట, మన మేమిచేయుద మింతయన్యాయం బీరాజునకు గూడదనువారును, కన్య సుదర్శనువరించి నేనితరులఁజూడనని పట్టుపట్టిన నతం డేమియు సేయనేరక యిట్లు గావించెనని కొందరును బలుకుచుండ నప్పుడు వారణాశీవిభుండు తన సుహృదులతో రాజవర్గంబు నిమంత్రింపుడని పంపినం గాంచి భూపాలురలో నొక్కరుండైన మాటాడక మౌనంబు పూనియుండ రాజు తనంతఁ దా బయలువెడలి మనుజపతి సంఘంబులకు నమస్కరించి చేతులు జోడించుకొని నిలువంబడి యిట్లనియె. ౫౭౮

క. నాయింటికి భోజనమున । కీ యవనీనాథ బృంద మెల్లసురండీ
రేయిం బెండిలి యాయెను । నా యాత్మజ గట్టిపట్టునంజేసిచుడీ. ౫౭౯

ఉ. మీరు దయాళువుల్ మనసు మెత్తనజేయుడు మీకు బ్రొక్కెదన్
నా రుషబూని యుద్ధరణినాథులు మేము భుజించినార మె
వ్వారిటవచ్చువారు పిలువంబనియేమి స్వపట్టణంబులన్
జేరెదరంచు బల్కి విని శ్రీఘమ యింటికిఁ బోయె శంకతోన్. ౫౮౦

ఉ. ఆతఁడు పోవఁగానె విప్రులాధిపు లాత్మల నీర్ష్య యొంతయున్
గోతలు గోయ నీ నృపునిఁ గొట్టి సుదర్శను నేసి ప్రీతితో
నాతిని బల్మిఁ గొందమనినన్ విని కొందరు కాదు కూడ దీ
పాతకమేల కౌతుకము బాగుగజూచి చనంగ నొప్పదే. ౫౮౧

క. అని యిట్లొండొరు దమ తమ । మనములకున్ దోఁచినట్లు మాటలలోనన్
మునిగి సకల భూపావళి । యును మార్గములాక్రమించియుండిరి వెలుచన్. ౫౮౨

వ. అంత సుబాహుండు శశికళావివాహంబు సర్వంబునుం బరిసమాప్తంబు గావించి మంత్రి పురోహితాది హితవర్గంబుల యెదుట పారిబర్హంబు సమర్పించియున్న సమయంబున.

ఉ. దూతలవల్ల నప్పరమ దుష్టమతుల్ ధరణీపతుల్ పథ
వ్రాతము సద్దకట్టి నిలువంబడిరంచు జెవింబడంగ న
త్యాతత భీతితో విమనుఁడై నృపుఁ డుండ సుదర్శనుండు మా
మా తడవేలఁ బంపుము మదాశ్రమవాటికి మమ్ము వేగమే. ౫౮౩

చ. అదియునుఁగాక నాదట నిజార్థజయంబున కే యుపాయమో
మది బరికించి చేయఁదగు మానుము నీమది నిమ్మహీపతుల్
కదసిరటంచు నెవ్వగ జగజ్జనయిత్రియె నిన్ను నన్నునున్
వదలక బ్రోచు నిక్కముగ నమ్ముమనంగ నతండు సమ్మతిన్. ౫౮౪

ఉ. లగ్గని వీడుకొల్ప నబలాయుతుఁడై రథమెక్కి పోవుచో
నెగ్గుదలంచియున్న నృపులెల్ల రెదిర్చిన నిర్భయాత్ముఁడై
తగ్గక డెందమందు జగదండవిధాత్రిఁ దలంచి భక్తిస
మ్యగ్గరిమంబునం గొనె మహామనురాజము కామబీజమున్. ౫౯౫

ఉ. పూచిన మాధవీలతికఁ బొందిన తిన్నని పొన్నగున్ననాఁ
దోచుచుఁ బెండ్లికూతుఁ దన తోడయియుండ రథంబుమీది యా
రావవలంతిఁ జూచి యదిరా యిపుడే సమయంబటంచు న
న్నీచులు గుంపుగుంపులయి నిండిరి చుట్టును ముట్టి దిట్టలై. ౫౯౬

క. ఆ కోలాహలములు విని । తేకువఁ గాశీవిభుండు ధృతి నిలువబడెన్
రాకొమరుని బాసటయై । భూకాంతులఁ బారఁదరిమి పోయెద ననుచున్. ౫౯౭

వ. అదిచూచి సుదర్శనుండు. ౫౯౮

తే.గీ. అంతశ్రమ మీకునేల వల్దయ్య మామ । యేను జాలనె శత్రుల నీల్గజేయ
ననిన నాతండు ప్రక్కనే యరదమునను । నిలచి చూచుచునుండె నిర్ణిద్రుఁడగుచు. ౫౯౯

క. ఇరుప్రక్కల సైన్యంబుల । దరచుగ దుందుభులు బెట్టిదంబుగ మొరసెన్
వరభేరీకాహళ శం । ఖరవంబుల్ పెల్లుమ్రోగెఁ గపినోన్ముఖతన్. ౬౦౦

ఉ. అంత యుధాజిదాఖ్యుఁడు సహాయుఁడుగాఁ దనయొద్దఁ దా రథా
భ్యంతరమందునుండగ ననాకులచిత్తత శత్రుజిత్తు నీ
వింతభయంబులేక తరశేక్షణతోఁ జనఁజూచె వౌర నీ
యంతిదె యెందుఁబోయెద వటంచు సుదర్శనుమీద మార్కొనెన్. ౬౦౧

తే.గీ. శరపరంపర నొక్కరొక్కరు గడంగి । మచ్చరంబున బోరిరి మానవేంద్రు
లెల్లజూడంగ నద్భుతాహీనశస్త్ర । శాస్త్రకౌశలి యొప్పార జంకులేక. ౬౦౨

వ. అప్పుడు, ౬౦౩

సీ. మందారతరు పుష్పమాలికల్ ధరియించి వివిధభూషల నంగవితతిఁ దాల్చి
క్రూరనారాచవిస్ఫారనానాయుధ చాపాది సాధనసమితిఁ బూని
లలిత దివ్యాంబరాలంకృతయై మించి యుద్యత్పరీధాన మొప్ప గప్పి
మణిగణాంచితమైన మకుటంబు తలఁబెట్టి తతరీల వీరగంధంబు పూసి

తే.గీ. ప్రౌఢయయి సింహవాహనారూఢ యగుచు । భద్రనిర్ణిద్రరౌద్రసముద్రమనగ
నొకప్రక్కను గరుణారసోదధియన నొక్కయెడఁ దోప దేవి దా నొప్పె నచట. ౬౦౪

క. ఈగతి వచ్చిన దేవిం । బాగుగ గని విస్మయంబు పడి యెవ్వతె యీ
లాగున నున్నది సింగము । పై గూరుచున్నయది యేమిపనియో యనుచున్. ౬౦౫

వ. అట్లు వచ్చిన దేవిం గాంచి సుదర్శనుండు సుబాహున కిట్లని వచియింపం దొడంగె. ౬౦౬

ఉ. చూడుము మామ దేవి దయచొప్పడ దర్శనమిచ్చె నిప్డు న
న్నోడకుమంచు దెల్పుటక యుద్ధితయయ్యె భయంబులేక యు
న్నాడనటంచుఁ దెల్పి కడు నమ్రత దాను సుబాహుడున్ దయన్
వేడుచు మ్రొక్కి నిల్వఁ బరవీరులు కంపిల సింహ మార్చినన్. ౬౦౭

చ. రిపుగజబృందముల్ భయము ప్రేగయి కంపిలి కూలఁ జొచ్చె స
త్రపులయి రాజలోకము వితాకున గిందురువోయి నిల్చె ని
శ్చపలత నా సుదర్శనుఁడు సైన్యపతిం గని నీవు సేనతో
నృపులనుఁ జుట్టుముట్టి తగ నిల్పుము భీతి యొకింత లేదిఁకన్. ౬౦౮

తే.గీ. ఏమి సేయుదు రీ రాజు లెంతవారు । రక్షణార్థంబ దేవి ప్రత్యక్షమయ్యెఁ
దివపు సేయకు మిఁక నిరాతంకవృత్తి । ననినఁ బతివాలు వినుఁడు దా నట్ల చేసె. ౬౦౯

తే.గీ. అంతట యుధాజి తెంతయు నాత్మనలిగి । రాజబృందంబు గనుఁగొని రాజులార
యీజు తెరుగరో మీరు నిస్త్రైజులార్కా । నాజ లేటికిఁ దొడగిరి కరిమలంయు. ౬౧౦

ఆ.వె. పిల్లఁడొక్కఁడుండు భీతి లేశములేక । జెల్లియున్న నన్నుఁ జెనకువాఁడు
కల్లయంచు నడరి కన్యకఁ గైకొని । మెల్లఁ బోవ సిగ్గు మీకు లేదె. ౬౧౧

తే.గీ. దెయ్యమొక్కటి యుద్ధంబు చేసిచూడ । వచ్చినంతనె భయమందువారు మగఁడె
పట్టుడీ కన్యప్రమిచ్చును గొట్టుడింక । నక్క సింగంబునెమిటను నిక్కి మనునె. ౬౧౨

వ. అనుచు నత్యంత క్రోధావేశమానసుండై యుధాజిత్తు శత్రుజిత్సహితుండై ధనువార్ణించి సుదర్శనుపై బుంఖానుపుంఖంబులుగా ఘోరనారాచపరంపరలు గురియించ నతం డలిగి నిజధనుర్విద్యాకౌశలంబు నెరపి వాని నన్నింటి నడుమనె తుత్తుమురై ధరం గూలనేసి యేచి యార్చి శంఖనాదంబుపట్టి నిలచె నింతలోన. ౬౧౩

చ. భువనములన్నియుం దనదు పొట్టనె కాంచినతల్లి దుష్టమా
నవులకు శిక్ష యీఁదలచి నమ్మినవారల సంతసింప ను
ద్దవిడిఁ దనంతఁ దానయి యుధాజితు శత్రుజితున్ వధించి సాం
కవ మదగంధలిప్తకర కాంతి దలిర్పఁగ నొక్క తూపునన్. ౬౧౪

ఉ. అంత హతావశిష్టనృపు లట్టిటు బెగ్గిలి పారి రప్పుడా
నెంతప్రమోదమందెనొ వచింపఁ దరంబె సుబాహుఁ డంత దు
ర్దాంతత నిర్భయుండయి సుదర్శను డుండెను బెండ్లికూతు ర
త్యంత ముదంబునన్ వికసితాననయై చెలరేగెఁ జూ నృపా. ౬౧౫

వ. సుబాహుండు చేతులు జోడించి ఫాలతలంబున నిడికొని. ౬౧౬

వినోదినీవృత్తము. జయజయ విష్టపజాలవినోదిని జయజయ సద్గుణచారుఖనీ
జయజయ దుర్మదజంతువినాశిని జయజయ సేవకపౌరవనీ
జయజయ ధర్మవిచారణశాలిని జయజయ సారసజాండజనీ
జయజయ నిష్కృత శాంతివిధాయిని సత్త్వరజస్తమసాం జననీ. ౬౧౭

క. దుర్గే పోషిత తాపస । వర్గే మాం పాహి పాహి భక్తజనేభ్యో
నర్గళకృపయా దత్త । స్వర్గే కృతసకలలోకసమ్యక్సర్గే. ౬౧౮

వ. అని మరియు. ౬౧౯

సీ. వాగ్దేవతవు నీవు వారాహి వీవు వైష్ణవి వీవు సచ్చిదానంద వీవు
ధృతి వీవు గతి వీవు మతి వీవు కృతి వీవు శ్రుతివీవు సుగుణసంతతివి వీవు
బ్రహ్మయు విష్ణుండు భవుఁడు సమస్తదేవతలు నిన్ బొగడికా బ్రతుకుచుండ్రు
నీ గుణంబులనెన్న నేరకయుండిరి వారలే నే నెంతవాఁడ దల్లి

తే.గీ. యల్లుఁ డీతఁడుగాఁబట్టి యఖిలమాత । పైన నీ దర్శనంబు నా కాయెఁగాక
కలుగునే వేయివర్షముల్ ఘనతపంబు । జేసినను నాదు పుణ్యంబుఁ జెప్ప దరమె. ౬౨౦

క. ఎక్కడి మందమతిని నే । నెక్కడ లోకైకమాత వీగతి నెదుట
న్నెక్కొనఁగ దయాపూరిత । దృక్కమనీయవయి నిలచితివి మాతల్లీ. ౬౨౧

శా. అమ్మా నీదయ యీ సుదర్శనునిపై నత్యంతమైయుండఁగాఁ
జుమ్మీ యీ రిపుకోటి రూపడగె నిచ్చోటం జయశ్రీలతో
నెమ్మోదమ్మున నేము నిల్చితిమి నీ సామర్థ్యమేకాదె యా
బమ్మన్ వెన్నుని మూడుకన్నులదొరన్ పల్మారు రక్షించెడిన్. ౬౨౨

తే.గీ. ఇట్టి నిన్నుఁ గనుంగొంటి నెంతవాడ । నైతి నాభాగ్య మేమందు నఖిలవాంఛి
తార్థములు దీరెనమ్మ మా యమ్మ నీ ప । దాంబుజంబుల దాసానుదాసుడజుమి. ౬౨౩

వ. అనిన సుబాహుని స్తవంబునకు మెచ్చి భగవతి ప్రసన్న వదనయై వరంబు వేడుమని
సంతసించి పలికిన యతం డిట్లనియె. ౬౨౪

క. సురరాజ్యము నరరాజ్యము । పరువడి నొకదెసను నీ కృపాపేశంబున్
మరియొకదెస నిడి తూచినఁ । గరుణదెస న్మొల్లుసూపు గౌరవముకడున్. ౬౨౫

క. నేను కృతార్థుడనైతి భ । వానీ నీదర్శనమున వరములు వేరే
నే నేమికోరఁదగు నిక । నీ నామస్మరణ మొకటి నెమ్మి పఠింతున్. ౬౨౬

ఆ.వె. పిలిచినట్టివారి పెరటికల్పకమవు । కొలచినట్టివారి కొంగుపసిడి
తలచినట్టివారి తంగేటిజున్నువు । నిన్ను జూడగల్గె నేడు నాకు. ౬౨౭

సీ. నిన్ను దర్శించితి నేను ధన్యుఁడనైతి వినుము నా కోరికల్ విశదలీల
నీపాదపద్మముల్ నిరతంబు సేవింప భక్తి నా కిమ్మది ప్రథమవరము
నెనసి దుర్గానామమున నాపురంబున నుండు మీవరము దా రెండవయది
యెందాఁక నిప్పుర మిలనుండు నందాఁక నెలమిఁ బ్రోవుము దీని నీవరంబు

తే.గీ. మూడవది నీదయ నభీష్టములు ఘటిల్లు । భగవతీ శత్రుభయమెల్లఁ బాయు సకల
సంపదలుగల్గు తామరతంపరగుచుఁ । గులమువర్ధిల్లు నిం కేమికోరవలయు. ౬౨౮

వ. అనిన విని దుర్గాదేవి యిట్లనియె. ౬౨౯

ఆ.వె. నేను ముక్తిపురిని నివసింతు నెల్లప్డు । సకలలోకరక్ష సలుపుచుండ
నసుమ జెప్ప వినుము నాసుదర్శనబాలు । డంబఁజేరివచ్చి యనియె నిట్లు. ౬౩౦

ఉ. సమ్మతినమ్మ సర్వభువనమ్ములయమ్మ కుమారునమ్మ ప
ల్కమ్మ సిరమ్మ నీకుఁ గలకాలము మ్రొక్కెదరమ్మ బమ్మనుం
గుమ్మరిఁ జేసి మజ్జగము కుండలు వానఁగఁ బెట్టి తీవు మా
యమ్మ భవత్కృపారసమయమ్మె జయమ్మెటు లెంచి చూచినన్. ౬౩౧

తే.గీ. ఏమిపని యింక నేజేయ నేర్పరించి । యున్నదానవొ నెలవిమ్ము కన్నతల్లి
నీదు పంపొనరింపుచు నీకు సేవ । కుండనై మంచు నా విని చండి పలికె. ౬౩౨

ఉ. వేగ నయోధ్యకుం జనుము విస్తృత రాజ్యభరంబుపూని యి
చ్ఛాగతి నేలుకొమ్మఖిల సౌఖ్యములం బొసగించి నిన్ను నే
బాగొనరింతు నాభజనఁ బాయకు మష్టమినిం జతుర్దశిన్
భోగదయైన య న్నవమిపూటలఁ దప్పక గొల్వుమీ ననున్. ౬౩౩

క. అర్చాగృహంబు నాకు న । మర్చి భవత్పురమునందు మానక నను నీ
వర్చింపుము నీకు మహిత । వర్చోబలకీర్తివంశవర్ధనము లగున్. ౬౩౪

క. నవరాత్రి విధుల మరువకు । మవిరళముగఁ జైత్రమందు నాశ్వయుజమునన్
ప్రవిలసిత భక్తితోడన్ । సవిధంబున నుందు నెల్లసమయములందున్. ౬౩౫

వ. ఇట్లు పలికి మహాదేవి యంతర్హితయైనం జూచుచు సుదర్శనుండును, సుబాహుండును భక్తివినయంబులు పెనంగొన దదీయధ్యానపరాయణులై యుండుట యెల్లంజూచి విస్మయంబంది రాజలోకంబు వారిని సమీపించి యందు సుదర్శనుం బహువిధంబుల గొనియాడుచు సహహా సకలభువనేశ్వరి నీకుం దోడు నీడై యుండునది మే మెరుంగక మోసపోతిమి. మానేరంబు మన్నించి మమ్ముం గటాక్షింపుము. నీవు సర్వజ్ఞుండవు. శక్తి మహిమంబు నీవలనగాక మరి యేరు మాకుం దనివిదీర విన్పింపగలరు. నీ వయోధ్యకు వేగిరంబ చని నాయకుండవు గమ్ము. మేము నీపంపు సేయుచుందుమని పల్కిన విని సుదర్శనుం డిట్లనియె ౬౩౬

శా. ఆ దివ్యాంబచరిత్రమున్ గణనసేయన్ శక్యమే నాకు బ్ర
హ్మాదుల్ మూఢు లనంతవేదములచే నాదిన్ జతుర్జిహ్వలన్
దాఁ జెల్పం బనిపూనియున్ దుదకు నెన్నం డాయె లక్షాంశమున్
యాదోరాశిని సీకరంబు లయిదా రిన్నట్లుగా నెన్నె బో. ౬౩౭

సీ. ఈమె మహాలక్ష్మి యీమె వరేణ్య యుత్తమశక్తి సాత్వికి దా సమస్త
లోకపాలనకిఁ బాలోల యీ శక్తియి రాజసంబునను సర్గంబు సేయు
తామసంబున లోకతతిని మాయము సేయు వరగ నిర్గుణయగుఁ బరమశక్తి
యాదికారణమగు నజుఁడును విష్ణుండు పరమేశ్వరుఁడు నీమె పంపు సేయు

తే.గీ చింత్రము నిర్గుణ దా నొక్క యోగులకును । కాక రాగుల కెన్నడుఁ గానరాదు
జ్ఞానగోచరి యది దాపు గనడుసుండు । సగుణ సేవింపఁబడు రాగిజనముచేత. ౬౩౮

వ. అనిన రాజులు. ౬౩౯

ఉ. బాలుఁడవయ్యు నట్లు వనవాసమునం బడియుండి యెట్లుగాఁ
గాళిఁ గొల్చు మార్గమును గాంచితి కాంచితివో వడిం దయా
శాలిని నీకు నెట్లుఁ బ్రసన్నత దర్శనమిచ్చె నెట్టు లీ
పీలున దోషసీడయయి వే చనుదెంచి జయం బొసంగెనో. ౬౪౦

ఉ. నా విని యా సుదర్శనుఁడు నవ్వి నృపాలకులార చిన్ననా
డే వెసఁ గామబీజమును నే స్మరియించుట కభ్యసించితిన్
దేవి ప్రసన్నయయ్యె నిది దెల్పితి నిక్కము నా నృపాలకుల్
భూవరబాలకుం బొగడి పొందిరి స్వస్వనివాసభూములన్. ౬౪౧

తే.గీ. ఆ సుబాహుఁడు కాశికి నరిగె నంత । నా సుదర్శనుఁ డపు డయోధ్యాపురంబు
జేరియుండంగ శత్రుజిన్మారణైక । కారణుం గన మంత్రులు గదలివచ్చి ౬౪౨

తే.గీ. మరియు ద్విజులును వణిజులు బలిజ పంట । కాపు లరుదెంచి యిచ్చిరి కట్నములను,
గానుకలు కుప్పతెప్పలు గాఁగ నిండె । నహహ దైవంబు మంచిదైనపుడు జూడు. ౬౪౩

తే.గీ. పురముకాంతలు పేలాలు పూలు గురియ । వందిమాగధు లెంతే స్తవంబు సేయ
నలరి మంత్రిజనంబు జోహారులిడగ । తనదు భవనంబు జేరె సుదర్శనుండు. ౬౪౪

తే.గీ. అట్లయోధ్యఁ బ్రవేశించి యా సుదర్శ । నుఁడు సవతితల్లిశోకంబు నుడుపదలచి
యామెకడ కేగి మ్రొక్కి యో యమ్మ నేను । గాను నీపుత్రు వధియించెఁ గాశిసుమ్మ. ౬౪౫

తే.గీ. ఆ యుధాజిత్తు తండ్రిగాఁడమ్మ నీకు । శత్రుఁడని యెంచుకొను మందు శంకలేదు
ధర్మ మెప్పుడు జయమొందుఁ దథ్యమరయ । తల్లిరో నీదు జనకు డధర్మపరుడు. ౬౪౬

తే.గీ. దైవగతిచేత నయ్యెడుదాని కెపుడు । లేదుగాదె ప్రతీకార మేదియు భువి
శోకమేటికి మానుము సుఖము కష్ట । మనుభవింపక దీరినియది యెవి కావె. ౬౪౭

క. కర్మంబె జననహేతువు । కర్మందే ద్రోచు తుదకుఁ గర్మమె చెరుమా
గర్మవశగుండు జీవుఁడు । కర్మమె సుఖదంబు దుఃఖకారణమమ్మా. ౬౪౮

తే.గీ. చేసుకొనినది తానెదో సేయవలయు । మంచిదో చెడ్డదో కర్మ మంచు బుధులు
సెప్పుదురు తప్పునే యది జీవులకును । కర్మబద్ధంబు సుమ్మీ జగంబులెల్ల. ౬౪౯

తే.గీ. ఆ మనోరమ యెట్టుల నట్టు లీవు । నాకుఁ దల్లివి నీకుఁ నే దనయుడను బ
దారవిందములకు నమస్సాచరింతు । దాసు నను దయఁజూచి చింత విడుము ౬౫౦

శా. అమ్మా దుఃఖము గల్గిన ట్టధికదుఃఖాక్రాంతులం జూడుమా
యమ్మా సౌఖ్యము గల్గిన ట్టధికసౌఖ్యాయత్తులం జూడుమా
యమ్మా శత్రువులట్లు దుఃఖమును సౌఖ్యంబుల్ మనీషన్ గనుం
గొమ్మా వానికి లోబడంపగదు నీకున్ క్షేమమౌ నాదటన్. ౬౫౧

మత్తకోకిల. నాటకంబునఁ గొయ్యబొమ్మలు నర్తనంబులు సేయవే
బూటకంబులుసుమ్ము మేనులు పుట్టుఁ జచ్చునుఁ బల్మరున్
నీటిబుగ్గలు కర్మజంబులు నిక్కువంబిది నమ్ముమా
యేటికీ పరితాప మీ జగమెల్ల నిత్యమె చెప్పుమా. ౬౫౨

సీ. వినుమమ్మతల్లి నా జనకుండు సింగంబుచేత జచ్చినవెన్క మాతతండ్రి
నీతండ్రి తెగటార్చ మాతయు నేనును వనభూములను జేర వాంఛజేసి
యటుకున బోవంగఁ బలువురు బోయలు మ మ్మెదిరించి మా సొమ్ముదోచి
కొని పోవ జింతిల్లి తిన నన్నకబళంబు గనరాక ఋషులసంగతి వసించి

తే.గీ. కాయ లాకులు నివ్వారిగంజి మెతుకు । నొక్కపూటనె భుజియించి పెక్కునాళ్లు
బ్రతికితిమి నాడు నా కొక్క భయము గలదె । పగయు మచ్చర మనునవి యగపడినవె?

క. నీవారిబియ్యపన్నం । బేవారికినేని సుఖద మీ రాజ్యపద
శ్రీవిభవము నరకమునకుఁ । ద్రోవసుమీ యింతకంటె దోషము గలదే. ౬౫౪

ఉ. ధర్మము నిత్య మయ్యది సదా శుభదాయక మట్లుగాన స
త్కర్మలు నిర్జితేంద్రియు లుదారమతుల్ నరకంబుసేర రీ
పర్మములూని యీ భరతవర్షమునన్ మనుజత్వ మూనుటల్
ధర్మము సేయఁగాదె యటు దప్పిన స్వర్గము గల్గనేర్చునే? ౬౫౫

క. అన విని లీలావతి దా । మనమున సిగ్గుపడి పుత్రమరణజదుఃఖం
బును మాని యిట్లు లనియెన్ । గనుగొనలం బాష్పవారికణములు దొరుగన్. ౬౫౬

తే.గీ. తప్పు జేసితి నేను నా తండ్రిమాట । నాత్మ నవలంబనము చేసి యనపరాధు
డైన నీతాత మడియించె నతఁడు నీకు । రాజ్యమీయుట తలఁచె నరణ్యములను. ౬౫౭

తే.గీ. అప్పుడు నాతండ్రిమాటకు నడుగుదాట । లేక నా కర్మవశమునఁ జేక తప్పు
దాయె నాయన్న నానేర మందు లేమి । కరుణయుంచుము నీ వెఱుంగనిది లేదు. ౬౫౮

వ. కుమారకా యిట్టి దుష్పుత్రులకు అభిమానులై చేసిన దోషంబు వా రనుభవింప వలవదె? వారి మరణంబులకు నేను శోకింప; వారి దుష్ప్రవృత్తినంబునకు శోకించుచున్నదాన. గతంబునకు దుఃఖించుటయు కృతంబును స్మరించుటయు వెఱ్ఱితనంబులుగాని మరియొండు గావు. సకల కల్యాణగుణసంపన్నుండవైన నీవు నా పుత్రుండవు. మనోరమయె నా తోఁబుట్టువు. నే నిఁక చింతింప నేమువని యున్నది? నీవు రాజ్యంబు గైకొని మహావిభవంబునం బాలనంబు సేయుము. జగదీశ్వరి నిష్కంటకంబుగా నీరాజ్యంబు నీకొసంగె. దడవు సేయ వలవని చెప్పిన విని రాజనందనుండు లీలావతికి వినయపూర్వకంబుగా నమస్కరించి నిజభవనంబునకుం జని యనంతరంబ. ౬౫౯

ఉ. మంత్రులఁ బిల్చి యా నృపకుమారుఁడు నిస్తులసింహపీఠ సం
గంత్రనుకూలలగ్నము నొకండు సుఖప్రద మారయుండు స
ద్యంత్రవిధాననైపుణుల హైమము రత్నమయంబు గద్దియన్
దంత్రవిదగ్రగణ్యులగు ధన్యులతోఁ గొనిరండు కామరా
జ్మంత్రము బూనుచున్ భువనమాత నధిష్ఠితఁ జేసి కొల్చెదన్. ౬౬౦

చ. తిరమగు గద్దియన్ భగవతిం దగ నిల్పి తదంఘ్రిభక్తిత
త్పరతనుఁ దొల్లి రాముఁడుగ దా యెటు లట్టుల రాజ్యభారమున్
గరమరుదారఁ దాలిచి సుఖస్థితిఁ బాలన మాచరింతు నా
గరికులకెల్లఁ బూజ్యయయి కామదయై జగదంబ యొప్పెడిన్. ౬౬౧

ఉ. నా విని మంత్రులయ్యవనినాయకు నానతివెంట సర్వమున్
వే విరచింపఁజేయ గని వింతదలిర్చెడి యొక్క మేడలో
దేవిని గాంచనప్రతిమఁ దీరిచి జోశ్యుల బిల్చి మంగళా
రావము బోరుకల్గ శుభలగ్నమునం దిడె సింహాపీఠికన్. ౬౬౨

ఉ. వారవధూటు లాడ శుభవందిజనంబులు బాడఁ దూర్యముల్
మీర మహారవంబుల సమృద్ధిగఁ గూడఁగ బాడబోత్తముల్
దారఘనశ్రుతుల్ శ్రుతివితానముగాడ మహోత్సవంబుసం
బౌరజనాళి జానపదపంక్తియు వాడల గుంపుగూడఁగన్. ౬౬౩

చ. వినుము నరేంద్ర యా సకలవేదిని దేవిని సింహాపీఠిపై
నునిచి విధానవైఖరుల నోపికఁ బూజలొనర్చి సంతసం
బునఁ దన పూర్వరాజ్యమును బూని సుఖించెనుఁ దొల్లి రాఘవుం
డనుపమ ధర్మయుక్తి నెటు లట్లు ప్రజల్ దను మెచ్చుచుండగన్. ౬౬౪

ఉ. ధర్మము నాల్గుపాదములఁ దా నడచెన్ భువి నెందునేని దు
ష్కర్మము లేనలేదు ప్రతి గ్రామమునందునుఁ గోవెలల్ తన
ద్భర్మమయంబులైన ప్రతిమల్ పొలుపారగ దేవి గొల్వఁగా
శర్మదయై సమస్తవిధ సంపద లిచ్చి భరించు నిచ్చలున్. ౬౬౫

తే.గీ. అచట నానందకాననాభ్యంతరమున । ధృతి సుబాహుండు దుర్గాప్రతిష్ఠ జేసి
మహిమ విశ్వేశ్వరునితో సమంబుగాఁగఁ । బూజగావించు నిరతంబు భూరిభక్తి. ౬౬౬

ఆ.వె. నాటనుండి యెల్ల నాడులవారును । గాశి జేరి దుర్గఁ గాంచి పూజ
లాచరించి కోర్కె లందుచునుండిరి । దేవిఁ గొల్చువాఁడె ధీరుఁ డరయ. ౬౬౭

వ. అని పల్కిన జనమేజయుండు పరమానందమగ్నుండై మునీంద్రా ద్వీజుం డగువాఁడు నవరాత్రంబు నెట్లు గావింపందగు తద్విధానం బెట్లు శరత్కాలంబున విశేషంబుగా నాచరింపవలయునది యెద్ది వినుపింపవే యనిన నతండు మానవేంద్రా శరత్కాలంబున విశేషంబుగా విధివిధానంబులం దేవీపూజ సలుపవలయు వసంతంబునందును భక్తిపూర్వకంబుగా దేవీపూజనంబు సేయవలయు. ప్రాణులకు శరద్వసంతంబులె కావె

దుర్గమంబులు; వానిని యమదంష్ట్రంబులని పేరిడి జనులు బిల్చెద, రది నిక్కమే; యని జననాశకరంబులును రాగప్రదంబులు నై యుండు కావున నయ్యే సమయంబులం జండికాపూజనం బవశ్యకర్తవ్యంబని యెరుంగుము. చైత్రాశ్వయుజంబులు దేవీవ్రతంబునకు ముఖ్యంబులు. పూర్వామావాస్య మొదలు సంభార సంగ్రహంబు నెరవేర్చి హవిష్య మశనంబుగా నేకభుక్తవ్రతంబు పట్టి సమంబై యోగ్యంబగు ప్రదేశంబున మండపం బేర్పరపించి దాని షోడశహస్త ప్రమాణంబును స్తంభధ్వజ సమన్వితంబునుం జేసి గోమయంబును గౌరమృత్తికయుం గల్పి చక్కగా నల్కించి యా మధ్యంబున సమకోణభుజంబగు వేదిక చతుర్హస్త ప్రమాణంబును హస్త ప్రమాణోన్నతంబునుగా నిర్మించి యందుమీద నలంకృతంబగు పీఠంబిడి వివిధంబులగు తోరణంబులును గాయమానంబునుం గట్టించి పూర్వరాత్రంబుననె దేవీమంత్రవిశారదులును, వేదవేదాంగపారంగతులును, సదాచారపరులు నగు ద్విజుల నామంత్రణంబు జేసి పాడ్యమినాడు వేకువన లేచి స్నానసంధ్యాదులు యథావిధి జరిగించుకొని ద్విజవరణంబు చేసి మధుపూర్వకంబుగా నర్ఘ్యపాద్యాది విధులం బూజించి శక్తికొలది వస్త్రాలంకరణాదులు సమర్పించి విత్తశాఠ్యంబు సేయక బ్రాహ్మణులం దృప్తి నొందించి తొమ్మండ్రుగురుగాని, మువ్వురుగాని, తుద కొక్కడుగాని దేవీజపంబు జరిపించునట్లు బ్రాహ్మణులం బ్రార్థించి వేద మనుపారాయణార్థం బొక రెండును విప్రశేఖరు నేర్పరచి వేద మంత్రంబులతో స్వస్తివాచకంబు సెప్పించి తొంటివేదికపై సింహాసనం బమర్చి యొక్క దివ్యంబగు క్షౌమవస్త్రంబు నాస్తరణంబు చేసి యందు నాలుగు హస్తంబులు గలదియు ముక్తాహారాది రత్నభూషితయు, దివ్యాంబరధరయు, సర్వసౌమ్యలక్షణసంపన్నయు, శంఖచక్రగదాద్యాయుధసమేతయు, సింహవాహనాధిష్ఠితయుంగా నొనర్చి దేవిం బ్రతిష్ఠింపవలయు. అష్టాదశభుజాసమేతముగా జేయుటయుం గలదు. అర్చాభావంబున నవాక్షరయుతంబగు మంత్రంబుతో దేవిని స్థాపించి పీఠపూజార్థంబు కలశస్థాపనం బాచరించి పార్శ్వంబుననుంచి పంచపల్లవంబులంగూర్చి వేదమంత్రంబులతో సుసంస్కృతంబు చేసి జలంబునందు హేమరత్నాదు లందులో వైచి తత్పార్శ్వంబునం బూజాద్రవ్యంబు లిడి గీతవాద్యాదులవలన మంగళారావంబులు సెలంగఁ బ్రథమదివసంబున దేవీపూజ నారంభించి నియమంబుతో దేవీపూజ సేయుచు నుపవాసవ్రతంబుననేని నక్తంభుక్తివ్రతంబుననేని యేకభుక్తవ్రతంబుననేని దేవీవ్రతంబు నడుపవలయు. మరియు, ౬౬౦

క. నీయుత్తమవ్రతంబుల్ । జేయుదు నవరాత్రమందు సేవకునకు నీ
వేరెడ సాహాయ్యంబుం । జేయుము మాయమ్మ దేవి శ్రీమతి యనుచున్. ౬౬౧

క. విధిపూర్వకముగ వ్రతమున । నధికంబగు భక్తితోడ నంబను గొలువ౯
బృథుతర సంపద లొదవెడి । నధనులకును శక్తికొలఁది నగు ధరణీశా. ౬౭౦

వ. మరియు చందనాగరుకర్పూరంబులచేతను, మందారకరజాశోకచంపక కరవీర మాలతీ బ్రహ్మకాకుసుమంబులచేతను, బిల్వదళంబులచేతను జగదంబం బూజించి ధూపంబులిచ్చి నానావిధఫలోపహారంబులుగా నారికేళ మాతులుంగ దాడిమీ కదళీ నారంగ పనసాది ఫలంబు లిచ్చి పిదప యథావిధిగా నన్నదానంబు సేయవలయు. నింతియుగాక మాంసాశనంబు సేయు కులంబులవారు పశుహింసనంబు సేయవచ్చు. మహిషాజవరాహంబు లమ్మవారి వేటలకు సర్వాంబు అది దేవీవిషయకంబై హింసనాఁబడదు. దేవతార్థహింసనంబునం బశువునకు స్వర్గంబు వచ్చునని శాస్త్రంబులు సెప్పుచుండు. నటుపిమ్మట హోమార్థంబు త్రికోణకుండంబును ద్రికోణస్థండిలంబును జేసి హోమంబులు సెలుపుచు నానావిధ మనోహర ద్రవ్యంబులచేఁ ద్రికాలపూజ సేయుచు గీతవాద్యనృత్యాది నానావిధవినోదంబుల మహోత్సవంబు సేయుచు నిత్యంబును భూతలశయనం బొనరించుచుం గన్యాపూజనంబు సేయవలయు. నది యెట్లనిన నేకసంఖ్యమొదలు నవసంఖ్యవరకు శక్త్యనుసారంబునం గన్యకల నియమించి విత్తశాఠ్యం బొనర్పక వస్త్రాలంకారాదుల నలంకరించి పూజింపవలయు. నిక్కన్యాపూజయం దేకవర్ష నిషిద్ధ యగు. ద్వివర్ష కుమారిక యనియుఁ ద్రివర్ష త్రిమూర్తి యనియుఁ జతుర్వర్ష కల్యాణి యనియుఁ బంచవర్ష రోహిణి యనియు షడ్వర్ష కాళిక యనియు సప్తవర్ష చండిక యనియు నష్టవర్ష శాంభవి యనియు నవవర్ష దుర్గ యనియు దశవర్ష సుభద్ర యనియుం బిలువంబడుదురు. పదివత్సరంబులకు మిగిలిన వయస్సుగల కన్యలు కుమారీపూజయందుఁ జెప్పబడరు. నయ్యోసంఖ్యా కనుకూలంబగు నామం బుక్త విధంబున నెఱింగి యాపేరటం బూజించుచుండవలయు. వెండియు నయ్యాయి ఫలంబుల వివరించెద వినుము. కుమారీ పూజనంబున దుఃఖదారిద్ర్యనాశంబును, శత్రుజయంబును, ధనంబును, నాయుష్యంబునుం గలుగు; త్రిమూర్తిపూజనంబునం ద్రివర్గఫలంబును ధనధాన్యాగమమును బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియుం గలుగుఁ; గల్యాణీపూజనంబున విద్యయు విజయంబును రాజ్యంబును సుఖంబునుం గలుగు; కాళికాపూజనంబున శత్రునాశంబు గలుగుఁ; జండికాపూజనంబున నైశ్వర్యధనంబులు గలుగు; శాంభవీ పూజనంబున నృపసమ్మోహనంబును దుఃఖదారిద్ర్యనాశంబును శత్రుజయంబునుం గలుగు; దుర్గాపూజనంబున శత్రువినాశం బుగ్రవిధానంబునం గలుగుఁ; బరలోక సుఖంబు సౌమ్య విధానంబునం గలుగు; రోహిణీపూజనంబున రోగవినాశంబగు; సుభద్రా పూజనంబున వాంఛితార్థసిద్ధియగు. శ్రీయుక్త మంత్రంబులచేఁగాని బీజాక్షరసంయుతంబులగు మంత్రంబులచేగాని భగవతీపూజనంబు భక్తితో నాచరింపవలయు. నిదియుంగాక. ౬౭౧

క. హరిహరహిరణ్యగర్భుల । నరుదార సృజించి జగములన్నియుఁ గలుగన్
పరిరక్షింపం ద్రుంపన్ । బరికించిన యంబయౌఁ గుమారిం గొల్తున్. ౬౩౨

క. మూఁడుగుణంబులతోడన్ । గూడుచుఁ గాలములమూట గొనకొని జగముల్
మూడింటిలోన శక్తులు । మూఁడు గలిగి తిరుగు నా త్రిమూర్తిన్ గొల్తున్ ॥ ౬౩౩

క. కళ్యాణంబుల నిడి సా । కల్యంబుగ భక్తజనులఁ గడుపడిఁ గరుణా
కుల్యల ముంచెడి దేవినిఁ । గల్యాణిం గొలుతుఁ బూర్ణకామద యనుచున్ ॥ ౬౩౪

క. తొలిపుట్టువు కర్మంబుల । ఫలములలో విత్తులేరి ప్రజలజగములన్
మొలిపించు లోకములఁ బై । రులవలె నే తల్లి యట్టి రోహిణిఁ గొల్తున్ ॥ ౬౩౫

క. లయమున స్థావరజంగమ । మయమగు బ్రహ్మాండమెల్ల మట్టాడుచుఁ దా
భయదోగ్రఘోరరూపిణి । యయి యొప్పెడి కాళిఁ గొల్తు ననవరతంబున్ ॥ ౬౩౬

క. చండోరుముండశీర్షవి । ఖండనకృద్దండచండశాసనలీలా
మండితయై నిజభక్తుల । చండతరాఘంబు లడఁచుఁ జండిం గొల్తున్ ॥ ౬౩౭

క. కారణము లేనిదయి తాఁ । గారణమై జగములెల్లఁ గల్గించుచు నా
ధారము తానై సుఖవి । స్తారము గావించునట్టి శాంభవిఁ గొల్తున్ ॥ ౬౩౮

క. దుర్గమ్యం జేయు భక్తుని । దుర్గతులం బారఁదోలు దుఃఖములడఁచున్
దుర్గమ్య దేవదానవ । వర్గంబుల కట్టి దుర్గ భక్తిం గొల్తున్. ౬౩౯

క. భద్రములు భక్తులకు నిరు । పద్రవముగ నొసఁగి కరుణఁ బాలించుచుఁ దా
ఛిద్రంబును గలుగని సం । పద్రాజి బొసంగు నా సుభద్రం గొల్తున్ ॥ ౬౪౦

వ. అమ్మేదేవి నమ్మెవిధంబునం బూజింపవలయునని వక్కాణించి వ్యాసుండు తదనంతరంబ.

నవరాత్రమాహాత్మ్యము.

సీ. ఒడలునఁ గుష్ఠుల పడఁతియుఁ గుష్ఠరోగార్తయు హీనాంగి యంధ బధిర
బహురోమశయుఁ గులభ్రష్టయుఁ గేవరకాణి కురూప దుర్గంధసహిత
యెట్టునిమచ్చల యింతి గోలక ఖామ కన్యకాసంభూత కాంతిరహిత
కన్యకాపూజకుఁ గై కొనరాదని పటుశాస్త్రవేత్తలు పలుకుచుంద్రు

తే.గీ. తెవులులేనిది సుందరి గవులులేని । దవ్రణ కులోద్ధ సమవిభక్తాంగి సుగుణ
కన్యకాపూజనమున ముఖ్యలుగఁగొంద్రు । దీని దెలియంగదగుఁజుమ్ము మానవేంద్ర.

సీ. బ్రాహ్మణి సర్వకార్యంబులఁ బొసగించు రాజవంశజ జయార్థంబుసుమ్ము
లాభార్థమై వైశ్య లలనయేనియుఁ బాదభవనారి యేనియుఁ బనికివచ్చు

బ్రాహ్మణు లనిశంబు బ్రాహ్మణిఁగొల్తురు రాజులకునుబూజ్య బ్రాహ్మణియగు
వైశ్యులలో మూఁడువర్ణంబుల సుకన్యలనుఁ బూజసేయుట పౌనరునంద్రు
నాల్గువర్ణములందు నారులఁ బూజింపవచ్చు శూద్రకులంబువారు వరుస

తే.గీ. కారువులు మొదలగునట్టివారు స్వస్వ। కులజలగుఁ కన్యకల నెప్డు కొలువవచ్చు
జెలఁగి తొమ్మిదిరాత్రులు చేయలేని। వార లష్టమి మొదలిడవచ్చు ననఘ. ౬౮౩

తే.గీ. తొమ్మి దుపవాసములకు శక్తులొగిఁగాక। యఘకువా రుపవాసత్రయంబు సప్త
మిని మహాష్టమి నవమిని మేలుగోరి। సేయువచ్చును వాంఛితసిద్ధికలుగు. ౬౮౪

క. పూజయు హోమము కన్యా। పూజయు భూదేవసంతర్పణ భోజనములు నీ
యోజం జరిగినయేని మ। హాజననీవ్రతవిధానసమాప్తి యగు నృపా. ౬౮౫

సీ. నరనాథ వినుమయ్య నవరాత్రములనోము పట్టినవారికి భాగ్యమబ్బు
నాయురారోగ్యమహైశ్వర్యములు కల్గు ధనధాన్యభూషణతతులు గలుగు
స్వర్గంబుగల్గు మోక్షముగల్గు సుఖమును జయమును సంపదల్ చాలగలుఁగు
బుత్త్రిలగోరినఁ బుత్త్రిల విద్యను గోరిన విద్యను గొనఁగవచ్చు

తే.గీ. రాజ్యమునుండి భ్రష్టుఁడౌ రాజునకును। రాజ్యములభించు నాపదల్ రావుసుమ్ము
పూర్వభవమున భగవతిఁ బూజచేసి। నట్టివారిలె రాజులై పుట్టుచుంద్రు. ౬౮౬

క. దేవిఁ నవరాత్రంబున। భావించి తలంచు నా శ్వపచుఁడేనియు ని
చ్చావిధి స్వర్గము చని సం। భావింపంబడుఁగదా నృపాలకచంద్రా. ౬౮౭

వ. ఇందున కొక యితిహాసంబు గలదు, చెప్పెద వినుము, తొల్లి. ౬౮౮

శీలోపాఖ్యానము.

చ. కలఁడు పురాయుగంబున నొకండు వణిగ్జనుఁ డుత్తమోత్తముం
డలఘు కుటుంబశాలి యతఁ డార్జవముం గలవాఁడు గోసల
స్థలి బహుపుత్త్రికుండయి నిశాముఖమందు భుజించు బిడ్డలన్
గలసి యొకింత కూరడవిఁ గోసినపండును జిన్నివృత్తికిన్. ౬౮౯

ఉ. ధర్మపరుం డతం డమిత ధైర్యుఁడు శాంతుడు సత్యవాది స
త్కర్మరతుం డభీకుడు సదా మదలోభవిహీను డెంతయున్
నిర్మలుడై యనింద్యుడయి నీతిమయుండయి దేవతార్చనన్
గూర్మి నొనర్చుచున్ మహి జనుల్దను శీలుఁడటంచు బిల్వఁగన్. ౬౯౦

ఉ. రాముఁడు రాజయోగ్యుఁడయి రాజిలెనంచుఁ దలంచి పట్టము
ద్రామహితుం బొనర్చుటకుఁ దా జతనంబులు సేయుచుండఁగాఁ
దామసవృత్తిఁ గైక ముని దత్తములైన వరంబులున్నవో
భూమిప నేఁడు కోరెదను బొంకక నిమ్మనివేఁడె నెట్లనన్. ౪౦౪

తే.గీ. భరతునకు రాజ్యమిచ్చుట ప్రథమవరము । రాముఁ బదునాలుగేడు లరణ్యవాసి
జేయుటయు రెండవ వరమ్ము చెలఁగి యిమ్ము । నాగ దశరథరాజు చింతగొనఁజూచి. ౪౦౫

క. పితృవచనపాలనం బ । ప్రతిమంబగు ధర్మమనుచు రాముఁడు సనియెన్
సతితో లక్ష్మణుతోఁ గూ । డి తపోవనములకుఁ గడువడిన్ మనుజేంద్రా. ౪౦౬

సీ. చని దండకారణ్యమున నుండఁగ నయోధ్యనుండి కుమారవియోగదుఃఖ
మునఁ బఙ్క్తిరథుఁడు బోయిన నేడ్చి యేడ్చి సమ్మనిశాంనిహతిఁ దోరినయనంత
రంబ కైకయుబిడ్డ రాజుపాటిడి తనతల్లి సేసినదని తలఁచి తలఁచి
భ్రాతృ ప్రియచికీర్ష రాజ్యంబు నొల్లక యతని దర్శించి తదాజ్ఞగాంచి

తే.గీ. భూమియేలుచునుండెంగ భూసుతాస । మేతుఁడై లక్ష్మణునితోడ నినకులుండు
పంచవటిఁ జుప్పనాతినిఁ బట్టి ముక్కుచెవులు కోయించెఁ గామార్తి చిక్కుతొలఁగ.

ఉ. ముక్కిడి సైన శూర్పణఖ మోము గనుంగొని దానిబంధుపుల్
రక్కసిమంద రొక్కుమొగి రాఁ గని రాఘవుఁ డా ఖరాదులన్
జక్కడఁచెన్ మహావిపుల సంగరభూమిని మౌనిబృందముల్
రెక్కొని యౌర యౌర భళిరే భళిరే యని చిందులాడుచున్. ౪౧౧

ఉ. కోఁతలఁ జిక్కి శూర్పణఖ గొబ్బున లంకకుఁబోయి రావణా
నీ తల లిన్నియేల ధరణీతలనాథుని రాము నోర్చెదే
మ్రోఁతలకేమి చూడుముని ముక్కు సెవుల్వోసఁజూప హుమ్మటం
బీతలమ్రోఁతలం దితిసుతేశుఁడు రావణుఁ డార్చె గ్రుద్ధుడై. ౪౧౨

ఉ. అట్టి మహోగ్రమూర్తి నసురాధిపునిం గని సుప్పనాతి నీ
పెట్టితవో ఖరాదుల వధించిన రాముని పేరు సెప్పినన్
జట్టను బ్రక్కలందు దనుజుల్మొగమెత్తఁగఁజాలకుండి రీ
పట్టున నీకునుం గలవు పాటులు సూడుము నేడో యెల్లియో. ౪౧౩

ఉ. నా విని రావణుండును మనంబున మచ్చరమూని యేగె నా
నావిటపిప్రతానకలనంబగు గానకుఁ దాటకేయు మా
యావినిఁ గాంచె నచ్చట ననంతర మాతనిఁజూచి మిత్ర నీ
వేవిధినైన సీతను గ్రహింపుము తెమ్మన వల్లెయంచొగిన్. ౪౧౪

ఆ.వె. మాయలేడియగుచు మారీచుఁ డవనిజ । సూచునట్లు తిరుగ సుముఖి రాముఁ
గాంచి రాఘవేంద్ర కన్నుల కింపుఁగా । బరచుచున్న దదిగొ పైడిలేడి. ౪౧౫

ఆ.వె. దానిఁ దెచ్చి నాకు దయసేయు మీవేళ । ననిన నెంతపని యటంచు నాతఁ
డనుజుఁ బర్ణశాలయందు సీతను । గావనునిచి విలు నమ్ములను గ్రహించి. ౪౧౬

ఆ.వె. పోయి వనమునందు మాయలేడినిఁ జూచి । యదిగొ పోయెపోయె ననుచు బాణ
మేయఁ గానరాక యేది యేది యటంచు । పొదలువిఱుగఁదిరిగె భూవిభుండు. ౪౧౭

ఆ.వె. ఇట్టునట్టుఁదిరిగి యెట్టకేలకు రాముఁ । డట్టెచూచి యేసె దిట్టమొకము
కొట్టుదగిలి కూలి బిట్టెట్టె హా లక్ష్మ । ణా యటంచు దాని నవనిజ విని. ౪౧౮

క. తన మఱఁదిఁ జూచి యోయీ । యనఘా హా లక్ష్మణా యటంచొక శబ్దం
బును వింటి వింటె నీవును । కనుఁగొనుమా పోయి భూమికాంతుని వేగన్. ౪౧౯

శా. ఈ దీనధ్వనిఁ జూడ రామునకు నెద్దేఁ గీడు వాటించెఁబో
హా దైవంబెటులున్నదో చనుము సాహాయ్యంబు సేయఁ బెడిన్
నాఁ దల్లీ నినుఁ గాచియుండుమనియె న్నాయన్న నిన్నొంటిఁ గ్ర
వ్యాదప్రావృతమైన కాన నిడిపోపం బాడియే చెప్పుమా. ౪౨౦

క. ఏది యెటులైనఁగాని । మ్మోదేవీ నిన్నువిడిచి యొకయడుగైనం
బోఁదలఁచినాఁడఁగాను సు । మీ దైవము నమ్మమెందు మేలగుసుమ్మీ. ౪౨౧

క. రాముఁ బడనేయ శక్తుఁడు । భూమింగలఁడనుచుఁ దలఁపఁబోకుము నే నా
రాము ముదల మీరననెడి । నోమును విడువంగనేర సూరారైనన్. ౪౨౨

తరువోజ. అనవుడు విని సీత యత్యంతదుఃఖ । మున బిగ్గనేడ్చుచు మూర్ధాగ్రగణ్య
నినుఁ దలంచెద విప్పు నీవు నామీఁద । కనుపైచినావు నిక్కము భరతుండు
నినుఁ బంపియుండును నీవెంతయాసఁ । గొనియున్న నేనట్టి కులటనుగాను
జననాథుఁడీల్గిన సరగ నీవెంట । జనుదేర ననుకొమ్ము సచ్చెదగాని. ౪౨౩

తే.గీ. అన్న లక్ష్మణ నీవేగి యవనినాథుఁ । గాంచివచ్చెడిదనుక నా కంఠమందుఁ
బ్రాణముండునుఁ దడవేల భ్రాతతోడ । తొంటిస్నేహంబు మరచితే ధూర్తవృత్తి. ౪౨౪

క. అక్కటినోర్తికి మనసు చి । పుక్కుమనం గనులవెంటఁ బొటబొటఁ గారెన్
వెక్కసపు వెసరు నీరా । చక్కని లక్ష్మణున కహహ చానల తెగువల్. ౪౨౫

తే.గీ. ఎంతమాటాడితివి సీత యింత వాడి । పలుకు కాల్చిన పెనుసూదిపగిది నంటె
జెవుల నిత్తఱి నే నేమిసేయువాఁడ । బోయెదను నీదుకర్మంబు పొమ్మ పిదప. ౪౨౬

క. అని లక్ష్మణుండు జనకసు । తను విడిచి యరణ్యమునకుఁ దాఁ బోవఁగ య
ద్దనుజేశుం డిదె సమయం । బని భిక్షుకవేషధారియై చనుదెంచెన్. ౪౨౮

ఆ.వె. వచ్చి పర్ణశాలవాకిఁట నిలిచి యం । దున్న యువతిఁ జూచి యుర్వితనయ
యివి యటం చెఱింగి యెగదిగఁ జూడంగ । నామె యతి యితం డటంచుఁ దలఁచె.

ఆ.వె. తలఁచి భిక్షవెచ్చి తా నిడఁబోవంగ । మిగుల నమ్రుఁడగుచు మిట్టి మిట్టి
చూచి చూచి నక్కనైచకంబులుగాఁగ । మెల్లమెల్లననియె మెలఁత కిట్లు. ౪౨౯

ఉ. ఎవ్వతెవీవు పంకజదళేక్షణ యొంటి నిటుండనేల నీ
యవ్వ యెవర్తె తండ్రి యెవఁ డన్నలు దమ్ములు నున్నవారె నీ
మువ్వపు మోము చూచినను ముద్దులుగుల్కెడి మేడమీఁద పాల్
బువ్వయు నారగింప కిటు పోడును గాడును బట్టనేటికిన్. ౪౩౦

క. ఆతని నిజముగ యతియని । సీత యతిప్రవర వినుము చెప్పెదఁ గలఁడీ
భూతలమునఁ బంక్తిరథ । ఖ్యాతలనాథుండు సత్య సంకల్పుఁ డిలన్. ౪౩౧

క. పుడమియొడయనికి నలుగురు । కొడుకులు జ్యేష్ఠునకు నేను గోమలినైతిన్
వడి సవతితల్లి కైకయి । యడిగిన నా విభుఁడు వచ్చె నడవికి ననఘా. ౪౩౨

క. పదునాలుగేడు లడవుల । నెదలంగావలయు నేను మిథిలేశసుతన్
గద సీతను శ్రీరాముఁడు । మొదల న్శివచాపభంగమున ననుఁ గొనియెన్. ౪౩౩

క. రాముని బాహాబలంబున । నే మిచ్చట భీతిలేక మెలఁగెదమునుమీ
రాముం డిప్పుడె నాపైఁ । బ్రేమం బంగారులేఁడి వెనువెంటఁ జనెన్. ౪౩౪

క. దీనధ్వని యొక్కటి విని । మానక సౌమిత్రి యతని మార్గమునఁ జనెన్
భూసుతచరిత్రు లిరువురు । కానలలో నన్నుఁ గడఁకఁ గాచెదరు మునీ. ౪౩౫

క. యతి విష్ణురూపుఁడనుచున్ । మతిఁ దలఁచి మహానుభావ మర్యాద యొన
ర్చితి నతిఘోరం బీవని । బ్రతుకఁగనీ రెల్లయెడల రాక్షసులుకదా. ౪౩౬

క. ఏరో మీరు త్రిదండులు । ధీరులు చెప్పుడనినం దితిప్రభవేశుం
డారమణింగని వినుమా । యే రాక్షసవిభుఁడ లంకనేలెడివాఁడన్. ౪౩౭

క. మందోదరీవిభుండన్ । సుందరి నీకొఱకు నిట్టి జోగినయితి నా
కుం జెల్లె భగిని రాక్షస । బృందవధయు నిజవిరూపకృతియు వగపుతోన్. ౪౩౮

ఉ. మానవుఁడేల నీ కిఁక నమానుషచర్యుఁడ మానవాశనా
ధీనుఁడ నీ మగం డడవిద్రిమ్మరి రాజ్యము గోలుపోయె వీం
డానకుసైన లేదు గతి, నాకునుఁ బట్టపుదేవివౌచు లం
కానగరంబు నేలుము సుఖస్థితి నుండుము నీకు దాసుఁడన్. ౪౩౯

ఉ. తెంపుగ లోకపాలురకు దిక్కుల రక్షణ మిచ్చునట్టి సో
[illegible] గలువాడ నిను నాయందె [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
పంకజనేత్ర, జానకీ, ప్రియా, సుముఖీ, జగదేకమోహినీ. ౨౪౦

క. నిను నా [illegible] | జనకుని [illegible] నతండు [illegible]
జనకుడు పెట్టినందున | మనమున శివభక్తి చేత మానిని [illegible]. ౨౪౧

క. అప్పుడు [illegible] నా చెంత | నెప్పుడు [illegible] నిన్ను సేవించుటకై
ఇప్పుడు [illegible] | చెప్పంగ విని వచ్చినాడ [illegible]. ౨౪౨

వ. అని [illegible] పలికిన. ౨౪౩

ఆ. వె. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]. ౨౪౪

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౨౪౫

తే. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౨౪౬

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౨౪౭

వ. అట్టి పలుకులును, [illegible] చేతులును గల తన యుగ్రాకారంబు చూపి [illegible]
[illegible] రథంబుపై పెట్టుకొని [illegible] జానకి [illegible]

క. హా రామా హా రామా | హా రామా లక్ష్మణాగ్రజా రఘువంశో
ద్ధారా [illegible] | [illegible]. ౨౪౮

క. రక్షింపుము రక్షింపుము | రక్షింపుము లక్ష్మణా [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౨౫౦

వ. అని [illegible] [illegible]. ౨౫౧

చ. అనుచుని [illegible] జటాయువు [illegible] యు
[illegible] యార్చి యు
[illegible]
[illegible] జానకిన్. ౫—

వ. అంత నచ్చట రాఘవుండు మాయామృగరూపధారియగు మారీచుం జంపి వచ్చుచుండ మార్గంబున నెదుర్పడిన సౌమిత్రిం గాంచి 'తమ్ముఁడా! సీత నొక్కదానిని బర్ణశాలను నిడి నీ విట్లు రాఁ గతంబేమి?' యని యడిగిన నతండు సవిస్తరంబుగా సీత తన్నుం బంపిన విధంబునుం జెప్పుడుం జింతిల్లుచు నిరువురుఁ బర్ణశాలకు వచ్చి చూచిన జానకి కానరామికి వగచి వెదకం బూని మధ్యమార్గంబున జటాయువుం జూచి యతనివలన మార్గంబు దెలిసి యతని సంస్కరించి దారి నడ్డగించిన కబంధు హతుంజేసి వానిని శాపంబువలన తప్పించి ఋశ్యమూకంబునకు వచ్చి సుగ్రీవుతో స్నేహముపాటించి వాలిని వధించి కిష్కింధాపురాధిపత్యంబు సుగ్రీవున కొసంగి యప్పుడు వర్షాకాలంబగుటను సలక్ష్మణుండై రాముం డప్పటను యున్న సమయంబున సీతావిరహదుఃఖభరంబున లక్ష్మణుం జూచి యిట్లనియె.

తే. గీ. తమ్ముఁడా లక్ష్మణా నవతమ్ము కైక కోరికలు పండె జనకునికూతు రిందు
గానరాదాయె బ్రతుకంగదే సమోఘ। కపనిజారహితుండనై యరుగఁగలనె?

ఉ. పోయెను రాజ్య మీ విపినభూమి నివాసము వచ్చెఁ దండ్రియున్
బోయెను దైవ మెంతవెతఁ బొందఁగఁ జేయఁగ నెంతో కట్టిడై
జాయయు నాదు ప్రాణము గతము [illegible] ముప్పుముప్పుగా
హా! యిటులో ప్రతిన్ నేమగతి హా జనకాత్మజ! యెందుబోయితే.

ఉ. ఓయీ తమ్ముఁడ [illegible] పూర్వజన్మ [illegible]
దే యీ మన్ముఁడ లాచరించిరియుకో యీ దుఃఖము [illegible]
గాదు [illegible] లు మెక్కు [illegible] బ్రతుకంగాఁ [illegible]
[illegible] రాజపుత్రి [illegible] ! [illegible]గా.

ఉ. [illegible] పోవిడిచి పూనిక [illegible] తమ్ముడా
నేనియుఁ [illegible] తీవ్రను [illegible]వచ్చితే
హా! [illegible] పూర్వజనార్జితకర్మ[illegible]
[illegible]నర్చుచుండి పడ పోవనె యూరక [illegible]ంతయెడ్చినన్.

ఉ. [illegible] పాపమున నేను విపత్తులఁ [illegible]
[illegible] నొక్క రా
[illegible] లేదు మేను వస్తుగ బలమెల్లను మూరె వీరవి
[illegible] సహాయుఁడ [illegible] వేకదా!

క. విధు [illegible] సూర్యాదుల। ప్రభువులలోఁ [illegible] పార్థివుడు [illegible]
[illegible] యాప్తుండు [illegible]। నధమస్థితి మత్స్యమోస్తు [illegible]

తే. గీ. [illegible]చేయుదు [illegible]। యింతదుఃఖసాగరంబునుఁ దాటఁ [illegible]లునట్టి
గట్టి [illegible] యెవ నేఁ గాంచువాఁడ। [illegible] కిప్పుడు నను [illegible]

తే. గీ. తమ్ముఁడా చూడు నాఁడు హస్తగతమైన । స్వర్గలోకంబువంటి రాజ్యంబు వోయె
ఘనతరమౌ వనవాసంబు ప్రాప్తమాయె । నహహ విధినిర్మితము తెలియంగ వశమె. ౭౬౧

తే. గీ. బిన్నతనమునాఁట నెరియక చెలియ సీత । నన్ను విడువక యీ యరణ్యములఁ దిరి
గి దైవగతి నిట్టిదుఃఖపుఁ దెరలఁ జిక్కె । దుష్టరాక్షసుపాలాయెఁ గష్ట మకట. ౭౬౨

మా. ఆ నా తమ్ముండు మాట యయ్యబల లంకాధీశగేహంబునన్
దా నక్రోశ్చి వసించు దుఃఖభరమున్ దైన్యంబుతో నయ్యయో
ఆ సత్పుత్త్రము ధర్మ్యభర్త్రియు సుశీలాధిక్య మా సీత నెం
తేసిం గంటిమొ నాయనం గలుగు ప్రీతిన్ దప్పఁగా శక్యమే. ౭౬౩

తే. గీ. లక్ష్మణా యిను నానకిలక్షణములు । నిలువఁగవు రాము కైవసంబు
రామునకు జనకరాజపుత్త్రిక నన్నుఁ । బట్టిబట్టెను గావున వెనుఁడి వలదు. ౭౬౪

క. తన తాపహార మతిగాఁ । గొనిమైమరచె దయ నగ్గికానిక్షురం జ
మ్మునుగాని రాముఁడు బల్కినిఁ బూనఁగ వగచుగను మిఱుఁత తనంతన్. ౭౬౫

ఉ. జానకి నమ్మువాక్య విని నచ్చెద నేరము దానిఁ దాసి యీ
మే నిఁక నాకు నేల విలపించుచు నన్నును మాని పోయెనో
మాని క్షమించి నిద్రవయను మాని యరణ్యమునందు చింతతో
హా నలినాయతాక్షి ! జనకాత్మజ ! యెందుఁ జనింప శక్యమే. ౭౬౬

క. అని యేడ్చుచున్న యన్నను । గని గాని యనకటా ! యింతయు ధనదుఃఖా
మునఁగె ననుచు నారాఘుట । వినయుని సౌమిత్రి యిట్లు పలికె మృదుధ్వనిన్. ౭౬౭

ఉ. పూనుము ధైర్య మీవును విచారము దించుము యింతయేని నమున్
నే నొకరుంది పోయి యిదియని రాఘవ యిట్టి యీ దివా
రానగరంబునందు వస్తుతవంతిక నెల్లమునెంగల్గి యీ గరు
ణానుఁడు లప్పనట్లు గుణధన్యను సీతను దెచ్చుచుండు నన్. ౭౬౮

తే. గీ. దినముఁ దుఃఖము కావున వచ్చినపుడు । సంపదలు వచ్చినప్పుడు ననుదినము
ననుభవింతుర సంపద కలరుచుండు । రావలంటను దుఃఖించు రహ్యములు. ౭౬౯

క. ఇమ్మహి నెన్నఁగ దైవవశమ్మునకాఁ గొందఱగుటె సంయోగ వియో
గమ్ములు శోకము దేహము । నొమ్మనుట కాదె యాత్మ నొమ్మని చెప్పుదు. ౭౭౦

క. ఏగతి రాజ్యముపోయె ను । నేగతి వనవాసమయ్యె నేగతిఁ జను సీ
తానుణపతి సంయోగము । నాగలియును మంచికాల మరునంచెటిచో. ౭౭౧

క. మానవుఁడు సుఖము దుఃఖము । పూని యనుభవింపఁదన్నఁ బోయినయట్టి
జానకిమాత్రము వేరని । నే నెంచను శోకముల నిలుపుము ధృతిచేన్. ౭౭౨

క. వానరులు గలరు కోటులు । నానాదిశలందు వెదకనంపుదు [illegible]
[illegible] వేగము వా । ర్తానయమున [illegible] గలుగు [illegible]. ౨౮౩

క. [illegible] లంకాపురమును । [illegible] సూపి [illegible]
[illegible] సీతను సుఖముగ । [illegible] బంపుదు [illegible] ! ౨౮౪

ఉ. [illegible] ! ౨౮౫

తే. గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౨౮౬

క. [illegible] రాక్షసులను । [illegible] నే
[illegible] । [illegible]. ౨౮౭

క. [illegible] । జనకుని [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౨౮౮

క. [illegible] । తపులం [illegible] రత సుఖము [illegible] రా
[illegible] ! [illegible] సుఖదుఃఖములు । [illegible]. ౨౮౯

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౨౯౦

ఆ. వె. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ! ౨౯౧

ఆ. వె. [illegible] మంచికాల [illegible] । [illegible]
కొండ [illegible] । [illegible]. ౨౯౨

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౨౯౩

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] ధైర్యంబును [illegible]. ౨౯౪

తే. గీ. [illegible] । [illegible] ! [illegible]
[illegible] నింత । యింత యేటికిఁ [illegible] మహాత్మ ! ౨౯౫

వ. ఇట్లు లక్ష్మణుని [illegible] విని రఘునందనుండు [illegible]
[illegible]. ౨౯౬

సీ. పుష్పవృష్టి [illegible] గమిగట్టి [illegible] [illegible] సేర
తారకం [illegible] తను మెచ్చ [illegible] మోచ్చ [illegible]
[illegible] నవ [illegible] గలిత [illegible]
[illegible] గమ్మ [illegible] హస్తములు [illegible]
తే. గీ. [illegible] బ్రహ్మ [illegible] వేడుక [illegible] [illegible]
[illegible] మహితయు [illegible] గరిమ [illegible] ప్రీతి. ౭౮౭

వ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౭౮౮

ఉ. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
తో [illegible] [illegible] [illegible]. ౭౮౯

క. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౭౯౦

క. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౭౯౧

ఉ. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. ౭౯౨

ఉ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] వినాశము [illegible] [illegible]
[illegible] నేన [illegible] నయోనిజనై భువి [illegible]
[illegible]ముతోడ [illegible] కోమలి నే [illegible] [illegible]. ౭౯౩

ఉ. జానకి యిందిరాంశమున సంభవమైనది రావణుండు దా
మానవకాంత యిద్ది తన మాటకుఁ జిక్కదె యంచు నజ్ఞతం
దానిఁ గొంచుఁబోయెఁ గుమి గ్రాముసుఁ జూచి మతిభ్రమంబునం
దానెపు బాలవంత యని చెల్లన రాక్షసవంశ మార్పదే. ౭౪

తే. గీ. కామధేనువుపాలు బంగారుగిన్నె ప్రతికి యింద్రుండు ధారుణీసుతకుఁ బంపె
సుషిసింపగ సీత దాఁ గుడిచెఁ బాలు నాఁకలియు దప్పికయును లే దాపె కిపుడు. ౭౫

క. కాకుత్స్థా నీపుట్టువు నీకే మరువారు హరివి నీవు సురారిం
బోకార్ప సురలు గోర నరాకృతి జన్మించితివి మహార్కకులమునన్. ౭౬

తే. గీ. రావణాసురువధియింపఁ ద్రోవ యొకటి కలదు సెప్పెద వినుమి నిక్కముగను
నాశ్వయుజమాసమున భక్తినాచరింపు మహిత జగదంబ వ్రతము జయార్థ మనఘ. ౭౭

వ. రాఘవేంద్రా! దేవీనవరాత్రోపవాసంబులు సేతవ్యంబులు సకలసంపత్ప్రదంబులు. జప హోమ విధానంబులు యథావిధి నడపి మేధ్యంబులగు పశువుల బలియిచ్చి దశాంశంబు హవనంబు సేసితివని నీ కిష్టార్థసిద్ధి యగు. ఈవ్రతంబుం బూర్వము విష్ణుండును, శంకరుండును, బ్రహ్మయు, నింద్రుండును గావించి వాంఛితార్థంబులం బడసిరి. నీ వీ వ్రతము తప్పక యాచరింపుము. విపత్కాలంబున నెవ్వండేని దీని నాచరించిన సుఖంబగు. విశ్వామిత్రుండును, భృగుండును, వసిష్ఠుండును, గశ్యపుండును దేవీ వ్రతం బాచరించిరి. మఱియుం దొల్లి బృహస్పతి వరాపహృతదారుండై యీవ్రతంబు సేసి మేలుగాంచెఁ గావునఁ గాకుత్స్థవంశోద్ధారకా రావణవధార్థివై నీ వీ వ్రతంబు సేయుము. వృత్రనాశనార్థమై యింద్రుండును త్రిపురసంహారంబుకొఱకు శివుండును, మధుకైటభ సంహారంబునకై నారాయణుండును విధివత్తుగా నీవ్రతం బాచరించిరని చెప్పిన విని శ్రీరాముండు బ్రహ్మపుత్త్రా! యీ వ్రతంబునకు దైవం బెవ్వరు, దాని మహిమాదు లెట్టివి, యది యెట్లాచరింపవలయు, నీవు సర్వజ్ఞుండవు తెలుపవే యనిన నారదుండు దాశరథిం జూచి యిట్లనియె. ౭౮

సీ. వినుమయ్య రఘువంశతనయాగ్రగణ్య నిత్యయు నాద్య గాదన ధర్మమూర్తి
కారణం బెల్లలోకములకుఁ గల్యాణి బ్రహ్మాదివందిత పాపరహిత
ఆ దేవి శక్తి లేనప్పుడు పూరియుఁ గదలింప శక్తుండుగా డొకండు
నాతండు డికిని సర్వవ్యాపకుఁ నారాయణునకుఁ బాలనశక్తి త్రిణయనునకు
తే. గీ. సంహరణశక్తియును దాని శక్తివలన నిచ్చునట్టు నెయ్యది యేమి సేయఁ
గల దొకం డొకశక్తిచేఁ దలప దేవిశక్తియే గుమ్ము పరాక్రమోత లేదు. ౭౯

సీ. బ్రహ్మయు విష్ణుండు పరమేశ్వరుండును సూర్యుండు చంద్రుండు సురలు మునులు
ఎవ్వరు లేనప్డు నీశ్వరి ప్రకృతియై పూర్ణయై తా నాదిపురుషుఁ గూడి
విహరించును యుగాది విగుణయై తర్వాత సగుణయై చేయు సమ్యగ్గతి సృష్టి
మునుమున్ను బ్రహ్మాది ముఖ్యులకును శక్తులిచ్చును శక్తిచే నేడియేని
తే. గీ. చేయఁగ సమర్థతలుఁగల్గి శ్రీసమేత । లగుచు సర్వులునగుదు దా రధిపతులయి
గుణగణంబులతోడను గూడి వెలుఁగ వశ్రియుచు రీతి నిక్కంబు వసుమతీశ!

క. భగవతిని గొల్చువారికి । భగవతి స్మరియించునట్టి పాపులకు నా
భగవతి నమ్మినవారికి । భగవతి కరుణించి యిచ్చు భాగ్యము లెల్లన్

వ. మఱియు నీయమ్మ దేవినామంబు లసంఖ్యాతంబులు; అకారాది క్షకారాంతంబులగు వర్ణంబులును దేవీవాచకంబులై సంయోగక్రమంబున నేసి నానా నామంబులౌనని విని రాఘవుండు నారదున కిట్లనియె.

క. వినిపింపుము నారద దే । విని గొల్చెడివిధము నీవు విపులముగ నే
ను వినుదు శ్రీదేవిపూ । జను మొనరింతును భక్తిశ్రద్ధలు గదురన్.

వ. ఈ రీతి రామచంద్రా! పీఠంబున జగదంబా ప్రతిమను స్థాపించి విధాన క్రమంబున తొమ్మిదుపవాసంబులు సేయుము. దేవకార్యార్థినై నీకుం బ్రోత్సాహంబు పుట్టించుచు నాచార్యుండనై వ్రతంబు సేయింతు ననిన విని రాముఁడు నత్యంతము సంతోషించి పీఠంబున దేవిని స్థాపించి యథావిధి యుపవాసంబుల యథా క్రమంబుగా వ్రతం బాచరింప, అష్టమినాటి రేయి సింహవాహనారూఢయై దేవి గిరిశృంగంబున నుండి సాక్షాత్కరించి శ్రీరాముఁడు మున్నగు వారలం జూచి యో రామభద్రా! నీ భక్తిభావంబునకు సంతసించితి నని చెప్పి యిట్లనియె.

క. నారాయణు నంశంబున । భూమిపుఁడా మనుకులమున బుట్టితివి సుమా
చారుతరపు రాముని నం । హారం బొనరించి దేవకార్యము ప్రోవన్.

చ. నిగమములన్ హరించి చని నీరజగర్భుని ఘోరవార్ధిలో
జగఁగొని నుంచి తన్ముఖమునిభంగి మహార్ణవమధ్యసీమ
ధృతి పట్టి దాగియున్న యసురాధమునిం ఝషరూపధారివై
తెగఁ జంపి వేదములు తెచ్చినవాఁడవు నీవె రాఘవా!

మ. గిరి మంథానముగా నొనర్చి వరభోగిం ద్రాడు గావించి యా
సురలుం దానవు లబ్ధిఁ ద్రచ్చునెడ సంతోషంబుగా నుర్వరా
ధర మల్లాడఁగ దాని క్రిందఁ గమఠై తానేటిరూపంబు భా
సురశీలన్ వహియించి మించిన మహోదారుండవో రాఘవా! ౨౦౭

మ. కనకాక్షుం డమరేంద్రు నగ్నియము రక్షస్స్వామి నర్థిక వా
యు నిధీశున్ శివుఁ గ్రౌంచభేదుని దా నోడించి నిర్మూల మొం
ప నసంఖ్యాతలయంబుఁ జూపఁగ నొప్పం జుట్టినన్ శిష్టపా
వన దంష్ట్రిగా గిరిపై ఖలుం దునిమి చేపం బెర్చవే రాఘవా! ౨౦౮

పంచచామరము : హిరణ్యకశ్యపుండు క్రూరుఁడై నిజాత్మజా
కరంబు బాధఁ బెట్టఁ జూచి కంబమందుఁ బుట్టి యా
సురారి జన్మ కొట్టి వాని సూరుఁ జీల్చ నారసిం
హరూపధారి వైతి మమ్ము నేలవే రాఘవా! ౨౦౯

పంచచామరము : వటుప్రకీర్ణ సురాళికిట్లు బాధ పెట్టు మర్త్యదో
ర్బలుం బలిం బదత్రయంబు దానమిమ్మటంచు న
ప్పుడుం దివిన్ త్రివిక్రమ ప్రభావమొప్ప జూపి తం
తటాన రసాతలంబుఁ ద్రొక్కు దానవుండు రాఘవా! ౨౧౦

మాలిని : భువి ప్రజలమందుం బుట్టి యుద్యోతమాయల్
పుడమిఁ బరగు ప్రధాన రాజన్యకోటిన్
దివిరి నుతపురంబుల్ ప్రాపి వటకీర్తి
ప్రమదము రఘురామా రాఘవా బ్రోవవేమా! ౨౧౧

ఉ. ఉత్తమ రాఘవాన్వయము నా ప్రభవించిన వాత్తి దేవతా
సత్త్రము లిమ్మ దండఁ గపిసైన్యము లంది దేవతాంశజుల్
మత్తర శక్తి యుక్తి గతిగా బలుపుత్త్రుల శౌర్యమూని తీ
యుద్ధముఁ దైన లక్ష్మణునితో యార్పు సితం దీర్ఘ రావణాత్మజున్. ౨౧౨

చ. ధీమ పరమంబుగా నిమము నీరజలోచన నందియంబు లే
దాకద సప్తసంతమున నర్చనసేయుము నన్ను శ్రద్ధతోఁ
దేవద రామునిం దునిమి ధీరమతిం పదోకండువేల యేం
ద్రకపధంబుగా ధరణి నేలుము పిమ్మట నేగ బుంటికిన్. ౨౧౩

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుడై పల్కిన గోవి వాక్యంబులు విని సంతుష్టాంతరంగుండై ప్రతసమాప్తిం గావించి [illegible] విజయ పూజనం బొనర్చి దానంబు లిచ్చి సుగ్రీవ [illegible] రామభద్రుండు సముద్రతటంబున విడిసి సముద్రంబున గట్టి లంకిం జేరి రావణాది రాక్షసులం జంపి జయంబు గాంచునని చెప్పిన విని జనమేజయుండు. ౮౧౪

—: కృతిపతి సంబోధనము :—

[illegible] అలఘుమాలికాదామ [illegible]
[illegible] సుగతమాదాచంద్రరేఖాంచమా
కల్లోలామృతవార్ధి [illegible] శ్రీ [illegible] యోమేశ్వరా! ౮౧౫

స్రగ్విణి. [illegible] తథా
[illegible] యూత్తరేశేశ్వరా [illegible] యోమేశ్వరా. ౮౧౬

గద్య. ఇది శ్రీ [illegible] తుందిలమానస [illegible], వాసు [illegible] ఇస్వయమంత్రి [illegible] పవిత్రహరిత [illegible] పూర్వోక్తిత [illegible] శ్రీ [illegible] రామచంద్రపదాంభోజ [illegible] సీతారామపురాధ్యక్ష [illegible] పూర్వోక్తో [illegible] శ్రీ [illegible] వరప్రసాదసంభూత కవిత్వ విద్యావిశేష, [illegible] గ్రంథ మతిసార, [illegible] సంపాదిత [illegible] ప్రచారనిరత, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబైన [illegible] మహాపురాణంబునం దృతీయస్కంధము.

తృతీయస్కంధము సమాప్తము.

శ్రీ

దేవీభాగవతము

చతుర్థస్కంధము

క. శ్రీపరిణతామరేశా । శ్రీవత్సకవత్సబంధలేఖాముఖిత
శ్రీవేషకమునుగు మన । శ్రీవిమలవినోదివో శ్రీసోమేశా. ౧

వ. అవధరింపుము మనంతరంబు. ౨

—: జనమేజయకృత కృష్ణజన్మాదికారణ ప్రశ్న :—

ఆ. వె. వ్యాసమునివరేణ్యు వాసవేయానఘు । జ్ఞాననిధిని నియమాని నాకు
వంశవర్ధనుఁడవు ప్రశ్నచేసెద నౌర్వ । చరితఁ దెల్పుమయ్య కరుణతోడ. ౩

ఆ. వె. శూరసేనరాజసుతుఁడగు వసుదేవు । తనయుఁ డనుచు హరి తా జనించె
ననుచు వింటిఁ బూర్వుఁ డానకదుందుభిఁ । దేని కంసుఁ డెట్లు చెరను బెట్టె? ౪

క. దేవకియును వసుదేవుఁడు । పావనులుగ నయ్యె యేమిపాపమునం గా
రాపిట్టులైరి? యెందుకు । జావంగా మొత్త శిశువధల్ జరిగెను ? ౫

క. కారాగారమునందున్ । ఘనుం డేలీల వాసుదేవుఁడు పుట్టెన్
బోయెను గోకులమున కతఁ । డేరీతిం జేర జగదధిపుఁ డెటులు ! ౬

క. మాతయుఁ దండ్రియుఁ జెరలో । నాతండేతనుండు యుక్తి నలువగ నేలా
యాతఁడు జన్మాంతరగతుఁ । డై తనరెన్ జగదధిపుఁ డను పేరుండై. ౭

ఆ. వె. సకలకర్తృ గర్భసంవాసియైయుండఁ । దల్లిదండ్రులనుచు దప్పదాయెఁ
జాత్యవిహితకర్మమునఁ గాళ్ళసంకెళ్ళు । తెలియ దరికేని దేవిమహిమ. ౮

తే. గీ. వాసుదేవుండు పుట్టిన భవనమందు । గంసుచే నీల్గి రాల్పరు కందు లెవరు ?
తుదకుఁ గంసాపనీతచేఁ ద్రోయబడిన కాంత యెవ్వతె ? యెందుకుఁ గలిగె నచట ? ౯

ఆ. వె. గోతిమీసమండి యా తన్నిం యూకాశ । మనసు నెగసి యష్టభుజముంబర(
గానుపించె నెట్లు ? గ్రావ్ణస్థు మేదిం । నతవె బహుసతీయుతుఁడు మురారి ? ౧౦

ఆ. వె. అచ్యుతుని చరిత్ర మానోట నానోట । వినుటె కాని యెడ సవిస్తరముగ
వినుచుచుట్లు నెట్లు విడిచె దేహ మతండు జగమునందు నతని చర్య లేమి. ౧౧

ఆ. వె. బదరికాశ్రమమున బహువర్షములు ధర్మ । జులు పురాణమునులు సూరినుతులు
నియమశీలురు నర నారాయణాఖ్యులు । నిరశనవ్రతంబు నియతి నెరపి. ౧౨

ఆ. వె. [illegible] రోలి ప్రైరాత్రికశలచే వారి యంశములనె వాసవియును
హరియు నుద్భవించెనని పించె నెట్టులఁ బూర్వకాయములను బోవిడిచిరి. ౧౩

తే. గీ. ధనవిముక్తి నిఁగోరి తపంబుజేసి । యెట్లు మానవుల్ పుట్టి [illegible]
[illegible] నరుండు నారాయణుండు । సకలలోకైకవర్ణ్య లక్షణులు ఘనులు. ౧౪

ఉ. క్షత్రియుఁడు ధర్మము న్నెరపి క్షత్ర రాజను పుట్టువాఁడు దా
నత్రితి ధర్మము నెరపి సొమ్మెత బ్రాహ్మణజన్మమెత్తు న
[illegible] ధనసింధువు దాయునుంత్రుడు పెద్ద లే
[illegible] వృత్తి [illegible] హస్తుల జన్మవృత్తముల్. ౧౫

ఉ. [illegible] ఘటియించి యరణ్యమందు నా
[illegible] సంస్మరిం
బాయని [illegible] వాడు జన్మిగ
[illegible] తాపసోత్తమా! ౧౬

తే. గీ. బ్రహ్మశాపంబు [illegible] ప్రతతి కాదు । కృష్ణు గాంధారి శపియించెఁ గినుక వంశ
నాశమగునని ప్రద్యుమ్నునాము నేల । [illegible] హరించెను [illegible] ౧౭

ఉ. ద్వారక ముద్రముఁడు హరి దా జగమును సూతికాగృహ
ద్వారము చుట్టుటంబు సకినాదుఁ [illegible] విప్రదర్శనుం
డా యనుదయంబు [illegible] గృహపు విపరింపుమయ్య నీ
కూరిమిఁ బల్కుదేనియలు గ్రోలక చిత్తము శాంతిఁజెందునే. ౧౮

సీ. ఘుంకారము సపంపఁ బుట్టిన విష్ణువు మధురలో వసియింప మానెనేల
హుంకారము హరింపఁ బుట్టిన విష్ణువు పసఁతుల బోయలు బట్టిరేల

భూభారము హరింపఁ బుట్టిన విష్ణువు ద్వారకఁ జేరె నేకారణమున
భూభారము హరింపఁ బుట్టిన విష్ణువు పాపుల వధియింప నేలచేసె
మనసు డోలాయమానమై యంతరంగ । మంతయును విస్మయమునఁ బొందు నాకు
విస్మయంబు గృపతోడ విని యనాకు । శాంతి గలుగఁ జెప్పుము ముని చరిత. ౧౯

క. ధర్మాత్ములైన యా భీష్మద్రోణుల వధయు, భూమిపుల మణఁపఁగ న
ష్టమతి వారలు సజ్జన విద్రావణ మెట్టులొప్పె విష్ణున కనఘా! ౨౦

వ. మఱియు మహాత్ములును ధర్మతత్పరులును గృష్ణభక్తులును నగు పాండవు లుత్త
మమైన రాజసూయంబుఁ జేసి బ్రాహ్మణులకు భూరిదక్షిణ మహాదానంబు [illegible]
వివిధ యజ్ఞంబులం దృప్తులం జేసి దేవతాంశసంభూతులని కొనియాడఁబడుచుండు
విధంబున కష్టంబులపాలై రికదా ? వారు చేసిన పుణ్యం బెచ్చట [illegible]
పడిన కష్టంబులకు హేతువుగా వారు చేసిన ఘోరపాపం బేమి ? ఆదియుంగాక
[illegible] జనమపావనియై వేదిమధ్యంబున బుట్టిన యయోనిజయు, [illegible]
యు, పతివ్రతయు నగు ద్రౌపదికి [illegible] ప్రాపింపఁ గారణ
మేమి ? దుశ్శాసనుఁడు కొప్పుఁబట్టి యాడ్చి [illegible], [illegible] దాని
నధిక [illegible]. వివటునింట దాసియై కొలిచె, కీచకునిచే ధర్షింపఁబడి [illegible],
సైంధవునిచే హరింపఁబడి మరల [illegible], ఆ మహాపతివ్రత కీ [illegible]
[illegible] నేమిపాపము సేసె ? మహాత్ములు ధర్మపుత్రులు [illegible]
రాజసూయము సేసి యమితదుఃఖంబు లనుభవించిరి. [illegible]
విధంబులగు సందేహంబులపాలై యున్న నన్ను [illegible]
[illegible] జనమేజయున కిట్లనియె. ౨౧

—• సకలప్రపంచ కర్మ కారణత్వ విచారము •—

చ. తెలియఁగరాదు కర్మగతి దేవత లైనను మానవులైన
[illegible] సకలంబగు జగదండములం ద్రిగుణాత్మకమైన
[illegible] కర్మమే మొదల సృష్టియొనర్చును [illegible]
పలుకు [illegible] మహాత్మ [illegible] జీవుల్ [illegible]. ౨౨

క. పుట్టుదురు వివిధయోనుల । గిట్టుదు రటు మరల మరల గిరగిరఁ [illegible]
నెట్టనఁ గర్మరహితమై । పుట్టదు దేహంబు నిజము భూతలనాథా. ౨౩

క. మును నా కర్మము త్రివిధం । బని పల్కిరి పుణ్యకర్మ మనియుం బాపం
బనియున్ మిశ్రంబనియున్ । విను మదియే మరల మూఁడు విధము లటంచున్. ౨౪

క. సంచితమును బ్రారబ్ధము । నంచును నాగామి[illegible] నకర్మత్రయమే
మించి సకలజంతువులకు । బంచున్ సుఖదుఃఖములను బడిబడి సఖియా. [illegible]

తే. గీ. బ్రహ్మదేవుండె తాఁ గర్మబద్ధుఁ డయ్యె । సుఖము దుఃఖము [illegible] కోర్కె [illegible]
మృత్యువులు [illegible] మెట్లొహో । [illegible] మూలంబు కర్మ మండ్రు.

సీ. కర్మసంబంధముల్ కావె వైరము [illegible] కర్మసంబంధంబు కాదె పుట్టు
కర్మసంబంధంబు కాదె సూర్య[illegible] కర్మసంబంధంబు గాదె [illegible]
కర్మసంబంధంబు కాదె చంద్ర[illegible] కర్మసంబంధంబు కాదె [illegible]
కర్మసంబంధంబు కాదె [illegible] కర్మసంబంధంబు కాదె [illegible]

తే. గీ. [illegible]
[illegible] మిమాం[illegible]
కాని [illegible]
[illegible] నిత్యంబు [illegible]. [illegible]

శా. [illegible] తనదు [illegible]
[illegible] మహానసమున్
[illegible] బద్ధుల సౌఖ్యం [illegible]
[illegible] నిత్యప్రస్తుతసౌఖ్యసంతులకు [illegible] గదా. [illegible]

తే. గీ. పూర్వ[illegible] జలపూర్ణ[illegible] బంచెనే సుఖపు సు
[illegible] వారికి గర్భగోళ । మంటును [illegible] మది [illegible]. [illegible]

తే. గీ. [illegible] తనకు [illegible]
[illegible] సుఖించుట భాగ్యసిధుల । తొలుత [illegible]. [illegible]

తే. గీ. [illegible] సుఖప్రపంచంబులో గతస్మృత్వ । [illegible] సుఖించు వారలకును
గర్భ[illegible] తకలిత మెంచు । నేను సుఖకారి [illegible] ! [illegible]

తే. గీ. ఆ [illegible] హాహభావ । [illegible]
[illegible] మించు [illegible] । [illegible]. [illegible]

సీ. [illegible]గా [illegible]యుంచి ముసిం[illegible] [illegible] నాచరింప
[illegible]గా [illegible]యుంచి మహో[illegible] [illegible] నాచరింప
[illegible]గా నిచ్చయుంచి ప్ర[illegible] [illegible] నిచ్చుచుండ్రు

వెదకికొనంగా నెచ్చోటయినఁ జూచు । అవని సంసారము వృథమయముఁ గ్రూప
అర్థ దుర్గంధసంకులం బగ్నియుతము । క్రూరము మహాన్వితంబగు క్రిమినహితము
హేయ మలమూత్రసంయుతం బిదియనుచు । గర్భనరకంబు హరి యట్లు గాంచువేసె.

సీ. మాపితృ త్రయంబతి మానముగారలును మూత్రతంబుఁ ద్రావుచు మునికిలోన
నెమకుచు మలభక్షణమును గావించుచుఁ బుడుసలు గనుఁగా పొరగి పొరగి
జఠరాగ్ని కాఁకకొంత సంతాపమునుబొందు సుఖముగాఁ దెరలాన జోటులేక
గడచు యుగంబుగా గమవుమఁ బదినెలల్ వివిధబాధలఁ జిక్కి బిడ్డ కొక్క

తే. గీ. సమయమున నింటికంటైన సద్గుహారి । మానియంత్రంబు వెడలఁగా నోవ కాల్చు
గండ ముండఁబడి నెడల కాపు కాపు । మనుచు విలపించు గర్భార్తి యుల్లముననె ?

సీ. బాలభావంబున బడిన సంపుని మాతృ దుష్కృతం బదుష్కృతంబు గొనెనుఁగనక
తృప్తుఁ డాపేరుల్ నుడివిన్ను నేమ్నుటుఁ గన్నతల్లిని విసుగంగఁ జేసి
వరవుర్వపుత్త్రి మొందం బుడు రేంగ్ నిలుస్ మదినమై దుర్గంధములన నెనఁగ
ల్లాభి లిగ్గిదారు ద్రావుచును ద్రిక్కెడుచు దిట్టు గొట్టుకొనుచు

తే. గీ. [illegible] బాల్యగమారుబు [illegible] । గొప్పదప్పులు వరుసలోఁ దప్పులేని
గొట్టుకొనుచుండ మెడారుఁ బొరలికొనుచు । బాధపడు జన్మమెలనో ప్రాణులవుడు ౩౫

క. హరి విధి రుద్రులు నైతము । నిరుపితమగు కర్మపరిపాకవిధి సుఖ దుఃఖ
ము లవలుగాక తలఁపన్ । బలముల కిమ్మడి యుపస్థలో క్రమమునన్. ౩౬

క. యోగములు చని తపములు । బాగుగ నొనరించి యుండవలప నుండ మ
భోగములను మెచ్చు మమగనే । భోగము యు డిచ్చి ప్రమత్తునఁ బృథివి బుట్టఁడే ! ౩౭

క. రామావతారభోగము । చే మనుజుల కొఱుత్తరి శ్రీకృష్ణనహ
యోములు యోనపులుగా । భూమిన్ జనియించి రిట్టివో యుగయుగమున్. ౩౮

క. యుగయుగమున నారాయణ । భగవంతుడుగ నెత్తుచుండు నవతారంబుల్
భగవంతుడు ధర్మము ని । ల్పంగ దుష్టుల నడప భూమిభారము వాపన్. ౩౯

ఆ. వె. రామ గృష్ణజన్మ కథఁ జెప్పెదను విను । మాదివిష్ణుఁ డట్లు యదుకులమున
నవతరించె గృష్ణావతారమది విను । దేవుఁ డతఁడె కృష్ణదేవు తండ్రి. ౪౦

ఆ. వె. యమునలందు శ[illegible]ముబ్బను గోస్తుతి । హాయపతికమ మ[illegible]యుఁ బరమధర్ము
డైన కశ్యపుండు నవనిపై జ[illegible]యించె । నదియు నతఁడు శాపమందిరావె. ౪౧

తే. గీ. అదితి దేవకియును నాకృ[illegible] [illegible] । సురస రోహిణియైపుట్టె ధరణి వరుణ
శాపమున నని వింటిని జనవరేణ్య । [illegible] జర [illegible]యుం డిట్టు లనియె మునికి. ౪౨

తే. గీ. పరమఋషి కశ్యపుఁడు [illegible] [illegible] । తో[illegible]లియపురితో[illegible]
శాప మతనికి [illegible]గా సంభవించె । [illegible] శాపసంప్రదా: ౪౩

క. వై[illegible]పురమునందున్ । శ్రీ కమలానహితు[illegible] [illegible]గడి [illegible]
[illegible] । గో[illegible] [illegible] గుణరత్ననిధీ. ౪౪

సీ. [illegible] ప్రభు [illegible] నారాయణుండు
[illegible] [illegible] [illegible] బడెనె [illegible]
[illegible] నానావిధంబులుగాను [illegible] సుఖ [illegible]
[illegible] ప్రీతి [illegible] సుకృత [illegible] పితత లోభ

తే. గీ. [illegible] అంతంగ నేమిలాభము [illegible] । [illegible] పూర్[illegible]
వింతవింతంగ నలవియే విష్ణు విభు । [illegible] యొ[illegible] నెపుడు. ౪౫

సీ. [illegible] పరంగన [illegible] లీల [illegible]
[illegible] వనవాసదుఃఖం[illegible] సీతావియోగ సంతాపధృతి
నా[illegible] సంగ్రామ[illegible] [illegible]
[illegible] శ్రీకృష్ణుండు పుట్టు [illegible] గో[illegible] కేనగొల్లఁగాను

తే. గీ. [illegible] వధియించె [illegible] । [illegible] సం[illegible] [illegible]
గా[illegible] [illegible]సిన కర్మము । [illegible] సమస్తము [illegible]. ౪౬

వ. అనిన విని వ్యాసుండు జనమేజయున కిట్లనియె. ౪౭

— వసుదేవాద్యవతార కారణము —

క. నారాయణు నవతరణము । కారణములు పెక్కు[illegible] గల వట్లనె [illegible]
దారక జననంబులకును । వారక చెప్పెదను వినుము వసుదేవు కథన్. ౪౮

వ. నరేంద్రా! తొల్లి కశ్యపుండు యజ్ఞంబు సేయం బూని తన్నిమిత్తంబుగా లోకపాలుర ధేనువుల
నపహరించిన వరుణుండు వచ్చి కశ్యపునకు నమస్కరించి దీనాననుండై యిట్లనియె
అయ్యా! నేనేమి చేయుదు? నా మొదవుల దయసేయుండు అనిన నతండవ్వి నీయను కశ్యపుండు
పాలకుండవై వ్యథవింబడ్డయని శపించిన గన్నీళ్లు పెట్టుచు వినయమున బ్రహ్మకున్న
యదుపురి భార్యలం గాంచి వారల నప్పుడు శపించితివి గావున గారాగార నివాసంబు గలుగుననియు
నన్నటి మాత గోవులుగారు ఇత్యంత లేదుపుత్రుల యదితి మృతవత్స యగుంగాక యుత
మనియు శపించిన నప వసుదేవుండు పని కశ్యపుం డిట్టి యదితితో నున్నను.

చ. తెలియగలారె యెవ్వరు దిగంబరు గోపురి నేమి సిద్ధ బ్రహ్మ
ప్రిపదవి ప్రభావ నిర్వచనమేయ వరేటికి స్వాయమా యహో
తెలియగ లోభమెట్టిదియో భయము హాపము నేయగాని క
ష్టాలను లోభ మెప్పుడును గూడదు బంధము సేవ ఒకీవ్.

శా. ఏపల్ శాంతయుతుల్ విద్యాదియులు సంతోషులై భాసి
చాపల్ ధర్మగామి లోకహితాచ్ఛాదులు ఐశ్వర్యంబి నం
సారం బెట్టుగ ఘోరశత్రుడు పిడిమి సత్యంబుముబ్బి దురా
చారులైరిగా గర్వపుంతు ఘోరమోహంబు బంధించులన్.

క. పరమేష్ఠియు మర్మాదికి ధరింపక యెపుడు గశ్యపముని మహిమని పో
ధనీ తపనుమయాంతమై వరగుణము నీ నడుమతోడ దానికి యముడున్.

వ. ఇట్లు వరుణ సువిశ్వంబు శాపంబులనుగు గశ్యపుండు తన యంశంబుచే భూలోకం
బున వసుదేవుండై పుట్టి, మఱియు, దేవకుండు దితిచే నదితి శపించ బడెనని
చెప్పిన విని జనమేజయుండు వ్యాసుతో నెట్లనె యనుటకు వ్యాసుండు.

సీ. ధరణీశ దక్షుని తనయలు దితియును నదితియు నను వార లంద నదితి
యంద యింద్రుడు జనియించె నఘనబలుండయి యప్పుడు దితియు గశ్యపునిచేరి
యింద్రునంతటివాని నిష్టధర్ముని వీర్యవంతు బుత్త్రి నొసగు మనిన వాని
కమలాక్షి సత్పుత్రు గమ్ము నే చెప్పిన వ్రతము సేయుము దాని ఫలముగాంగ
నాకపతియంత పుత్త్రుండు నీకుం గల్గు ననిన విని యట్ల కావింప నంత గశ్య
పుండు నిష్కళంక ఋనర్పంగ ఋతువుమియు వనజదళనేత్ర చూలాంతనము బ్రోచె.

క. ఆ తరుణి వ్రతపరాయణ యై తప్పక నియమ మెడప కతినిశ్చలతన్
భూతలమునందుం బ్రాత ర్కృతోపస్నాన మొప్పం జేసెనుజుండి.

క. ఈతీరున నత్యంత । ప్రీతిన్ వ్రతమూని దితి ధరించెను గర్భం
బాతఱి నదితి సహింపక శీతకరాననను జూచి చింతిలెఁ దెలుపన్. ౫౬

ఉ. ఇంద్రునిఁ జంపుపుత్త్రుఁ డుదయించు మహాబలుఁ డీపడంతికిన్
ఇంద్రుని తేజమెల్లఁ బరిహీణముగాదె యటంచుఁ జింతతో
ఇంద్రునిపాలి కయ్యదితి యేగి యయో మఘవా మహామహ
స్సాంద్రుఁడు పుట్టు నద్దితికి శత్రుఁడు నీకతఁ డయ్యెడుం జుమీ. ౫౭

ఉ. పుట్టిన పిమ్మటన్ రిపునిఁ బోనడపం దరమౌనె కావునం
బుట్టకయున్న యర్భకుని మొట్టుట మంచిది యయ్యుపాయముం
గట్టిగఁ జేయుమీ తనయ నాకు మనోవ్యథ రాజయక్ష్మయై
పట్టెను వృద్ధిఁ బొందె రిపుపాతమునం గడు సంతసించెదన్. ౫౮

గీ. సవతియుత్కృష్ట పటులోహశంకువగుచు । గర్భమున నాటె నది పెరుగంగ నిప్పు
డొక యుపాయంబు సేయుమా యొప్పుగలిగి । సామదానాదులను సురస్వామి యనిన. ౫౯

తే. గీ. తల్లిమాటలు విని దేవవల్లభుండు సవతితల్లికడకు నేగి సవినయముగ
నంజలి నొనర్చి పాదంబులందు వ్రాలి యింగిత విషంబు మున్నాల్క నమృత మిడుక
పలికె నిట్లు పాపము వెఱకులేక ౬౦

శా. అమ్మా నీవు వ్రతమ్ముచే నలసి దేహస్వాస్థ్య మింతేని లే
కిమ్మాడ్కిన్ గృశియించియుంటి విదిగో నే నీకు సేవార్థమై
సుమ్మీ వచ్చితి పెట్టుమీ పనులు నా చోటన్ గృపాయుక్తవై
యిమ్మై పాదముపట్టి యొత్తెదను నే నింటుండి నీ బిడ్డనై. ౬౧

క. నీవును నదితియు నొక్కటి । యీ వత్రిల్లుడుమగదమ్మ యమ్మా యనుచున్
వేవేగఁ బదములొత్తుచు సేవ యొనర్పంగఁ దొడఁగె సీమంతినికిన్. ౬౨

తే. గీ. అడుగులొత్తంగ సుఖనిద్ర నాపె యున్న । తఱి విలోకించి యతిసూక్ష్మతనువు దాల్చి
దితి కడుపుసొచ్చె దేవతాధిపుఁ డపుడు । తపవు సేయంగరా దిదె తఱి యటంచు. ౬౩

చ. కడుపుననున్న బాలకుని గట్టిగఁబట్టి నిజాయుధంబుచే
గడువడి నేఁడు ఖండములుగాఁ దెగఁగోసిన బాలుఁ డేడ్చినన్
బడిబడి "మా రుదేతి"యని పల్కుచు నొక్కొకఖండ మేడుగా
విడ నరికెన్ సురేంద్రుఁ డవి భేదిలి నల్బదితొమ్మిదై తగన్. ౬౪

చ. అంతట మేలుకాంచి వనజానన గర్భగతార్భకాంగమున్
గృంతన మాచరించెనని యింద్రునిపైఁ గనుఁగోపగించి య
శ్చింతనతో సపత్ని యిది చేసె నటంచు నెఱింగి యింద్రునిం
బంతముతోడ నయ్యదితిఁ బట్టి శపించెననంచు నుగ్రయై. ౬౫

తే. గీ. ఎట్లు నాగర్భమును గోసె నింద్రుఁ డట్లు । వాని రాజ్యంబు పోవు సపత్ని యింత
గుప్తపాపంబు చేసెను ఘోరబుద్ధిఁ । జెఱసుపడి పుత్రశోకంబుఁ జెందు నదియు. ౬౬

ఆ. వె. అని శపించి యేడ్చు నద్దితిఁ గనుఁగొని । కోపమేల నీకు కోమలాంగి
మరుతులగుచు నీ కొమరులు వర్తింత్రు । బలపరాక్రమములఁ బ్రోడలగుచు. ౬౭

తే. గీ. అదితికిని శాపమిచ్చితి వదియు నిట్టి । దన్ని దప ద్వాపరంబున నెనసి మనుజ
రూపమునఁ బుట్టి భుజియించు శాపఫలము । వరుసఁ దను శపించియుండె నిట్లనుచుఁ బొల్లి.

క. అని యి ట్లాశ్వాసించిన విని యదితియు సంతసించె విప్రవరుఁడంతే
మనమునఁ దలఁపక నుడువక కన నది తన పూర్వజన్మకర్మం బనుచున్. ౬౯

క. ఆ యదితియె దేవకియై । యీయదితి న్వంధించె న్నృపసత్తమ క
ర్మాయత్తుఁ డగుచు దేవుఁ । డే యాపద మైరి మనుజు లెట్టిరు తలఁపన్. ౭౦

వ. అనిన విని జనమేజయుండు భగవంతుఁడగు వ్యాసుం గాంచి యో మహాభాగా నీవు వర్ణి
ంచిన యీ యాఖ్యానంబు విని విస్మితుండనైతి. పాపరూపంబగు యీ సంసార
బంధంబు వదిలించుకొను నుపాయం బెట్టిదని నెలవిమ్మని మరియు నిట్లనియె. ౭౧

—* సంసార విముక్త్యుపాయము *—

తే. గీ. అయ్యయో కశ్యపునికొడు కఖిలలోక । విభవసంపన్నుఁ డయినట్టి విష్ణుదేవు
చేసెను జుగుప్సితంబైన చెడ్డచేత నింక నేమానవుం డాచరింపడనుచు. ౭౨

చ. కడుపునఁ జొచ్చి బాలకునిఁ గట్టిగ దారుణ వజ్రఘాతముల్
వడినిడి చెక్కెనే యనృతభాషణముల్ పచరించి దేవనా
థుఁడు వరమాద్భుతంబు విడుపుల్ సుకృతైకపరాయణత్వమున్
విడిచిరి కర్మయోగమున వెంగలి మానవు లెంతవారిలన్. ౭౩

శా. నా తాతల్ కురుభూమి ఘోరతరయుద్ధంబునన్ దురుద్యోగులై
యాతంకంబులు లేక భీష్ముడు కృపుం డా ద్రోణుడుం గర్ణుకా
జాతుండున్ యమనందనుండును మహాత్మాపల్యముం బూనిరే
గోత్రం ద్రోచిరె శాంతభావమును వైకుంఠుండు ప్రేరేపగన్. ౭౪

క. ఈ సంసార మసారం బాసింపగరాదు దీని నని యెఱిగిన స్వ
ర్గాయుల యేమిములయ్యున్ । జేసిరి పాపములు పాండునృపతికుమారుల్. ౭౫

తే. గీ. ఇహితధర్మంబులనుకును ప్రమాణమేది । నిరుపమమెయుంగ లేంతేని చిక్కుపుట్టు
నీవు చెప్పిన కథ విని నేడు మునిప । గాతరంబు జలచిత్తుండ నైతినయ్య. ౭౬

క. ధర నాప్తవాక్య మెందును । నరయం బ్రమాణంబటంచు నాత్మ దలంపన్
బరమాత్మ రాగరహితుడు బరమాప్తుం డెట్టులగు గృపామతి నెపుమా. ౭౭

తే. గీ. అప్తనాశభయంబున నవరి వృష్ణి । రాగముడు ద్వేషముగ ద్వేషరంజమున
నాప్తసిద్ధికి సత్యంబు నమునిపోవు । రాగులగువార లాప్తు లేలాగు చెపుము. ౭౮

తే. గీ. అల జరాసంధు వధియింప నచ్యుతుండు । వ్రతదనుర్గసహాయురాకృతి వహించె
సకసహనగతి కష్ట దా యత్నకార్య । మిట్లు సేసిన పనులు సత్యములె చెపుము. ౭౯

తే. గీ. ఎంచు కెటువంటి దా యజ్ఞ మెంచిచూడ । శమవిహీనంబు పరలోకసాధనంబొ
యహాహా నమఃపిపంచుకొను మహాయనోమురొ లకొ । కాక మతిమొందు పుణ్యంబు
గాంచునొక్కొ. ౮౦

సీ. ధర్మంబు ప్రథమ పాదము సత్యమందురు రెండవ చరణమంద్రు
దయయును తృతీయ పాద మందుండ్రు దానంబు నలవ పెద్దలు చతుర్థాంఘ్రియండ్రు
ధర్మహీనంబైన కర్మంబు సుఫలప్రదంబు గాదులనుచు ధర్మంబులేక
బలిని వంచింపంగ బద్మనాభుడు పొట్టివాడుగయి ధర్మాంశమ్ము నవగణించె.

తే. గీ. నీ త్రివిక్రమ బలులలో నెవడు గెలిచె । సర్వసముడవు ధర్మవిశారదుడవు
ఘనుడవు పురాణకర్తవు కలితబుద్ధి । వావుడవు చెప్పుమయ్య న న్నాదరించి. ౮౧

వ. అనిన విని వ్యాసుండు నవ్వి మనుజనాయకా త్రివిక్రమమూర్తికి నెల్లజగంబులు దానంబు
సేసి సత్యవాక్యంబునం బ్రసిద్ధిపడసిన బలిచక్రవర్తిదే జయము. విష్ణుండు త్రివిక్రముండయ్యు
వామననామంబునం బ్రసిద్ధుండయ్యె. నింతియకాక నారాయణుండు ద్వారపాలకుండై

వర్తించె. ధర్మంబులకెల్ల మూలంబు సత్యంబుకాదె! సత్యంబు దుస్సాధ్యంబు. త్రిగుణాత్మికయై బలవత్తరయైన మాయ బహురూపిణియగు మాయవలననే ప్రపంచం బుత్పన్నంబయ్యె. కావున మాయామోహితులకు సత్యం బెట్లుసిద్ధించు, వనవాసులగు వైఖానసులు నిస్సంగులై నిష్పరిగ్రహులై రాగద్వేషాదిరహితులై సత్యంబు పలుకుచు, సత్యవాది, సత్యవాదిత్వ నిదర్శనరూపులై ప్రవర్తింతురు. బ్రహ్మాది స్తంబ పర్యంతంబగు జగమంతయు సర్వంబును మాయామయంబు. సగుణరచితంబులగు శ్రుతి స్మృతి పురాణేతిహాసంబులు సగుణంబులేకాని యన్యంబులుకావు. నిర్గుణంబు కర్తయు వికారరహితయు నని తెలియుము. కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యంబు లను శత్రుపరంపరచే సంబద్ధుండైన జీవుండు సత్యవాది యెట్లగు? వివిధం బహంకారంబు పుట్టించు. నహంకారంబు మోహంబు గల్గించు, మోహంబున మరణంబు గలుగు. నందు బహువిధంబులగు సంకల్ప వికల్పంబు లుద్భవిల్లు. నీర్ష్యయు, నసూయయు, ద్వేషంబును, ఆశయు, తృష్ణయు ధర్మంబునుం బాయు. రాగలోభాదులవలనం జేయంబడు కర్మంబులు నింద్యంబులై పరిశుద్ధంబులుకావు. అన్నిటికిని మూలంబు ద్రవ్యశుద్ధి. అట్టి ద్రవ్యశుద్ధి న్యాయార్జిత ద్రవ్యంబువలనం జేయబడు కర్మంబు సత్ఫలంబు నిచ్చు. అన్యాయార్జితంబగు ద్రవ్యంబువలనం జేసిన కర్మంబు దుఃఖఫలదంబ యగు. మనశ్శుద్ధి ద్వితీయం బది లేనినాడు సర్వంబును నిష్ఫలంబ యగు. ఆచార్య ఋత్విగాదులు పరిశుద్ధులైన సత్కర్మంబులు సత్ఫలదంబులగు. కావున దేశ కాల క్రియా ద్రవ్య కర్తృ శుద్ధులు ముఖ్యంబులు. శుద్ధంబులగు మంత్రంబులు శత్రునాశాది ఫలంబులు, యథార్థ ఫలదంబు లగు. ౨౨

తే. గీ. పాపమిది పుణ్యమిది యని పాటిసేయ । స్వార్థసక్తులు నేరరు సకలసురలు
నసురులును స్వార్థపరులౌ నన్యోన్యశత్రు । భావము గల్గియుండుదు రనవరతము. ౨౩

తే. గీ. సురలు సత్త్వోద్భవులు మనుజులు దలంప । రజమువలన జనించిరి రహి దమస్సు
వలనం దిర్యక్కు లుదయించె వాసిలోన । సురలకే వైరములు గల్గ నరుల లేవె. ౨౪

క. మును లాచరించు తపములకును విఘ్నము లెనగంజేయం గోరుదురు సురల్
మనుజేంద్ర జాతివైరములను మృగములు పూని వర్తిలం జిత్రంబే. ౨౫

క. సంతుష్టి లేదొకింతయుం । బంతంబుల నొందొరులకుం బగయును మాయా
చింతనలును సంసృతి య । త్యంతాహంకారజనిత మవనీనాథా. ౨౬

సీ. వేయిమాటలకేమి వినుము ధరాధీశ సంసార మిది ద్రోహ సంగతంబు
వితతరాగద్వేషయుతచరాచరమగు కృతయుగం బిటం గలి యెన్ననేల
వ్యవచరు లీర్ష్యాఫలద్రోహపరాయణుల్ తిర్యఙ్నరుల నింకం దెలుపనేల

ద్రోహి ద్రోహిసముఁడ ద్రోహికి ద్వేషంబు సలుపుట యదిసూడ ఖలతయండ్రు
జపపరాయణు శాంతు జటిలుఁ దపోవిఘ్నకృతిఁ గలంచుచునుండు శతమఘుండు.

గీ. యోగ్యులగువారికిని సత్యయుగముసుమ్ము । యోగ్యులగువారికిని గలియుగము ముక్తము
మధ్యమంబగు మధ్యమ మానవులకు । యుగము లన్నింగఁబడుఁ గ్రియాయోగములను.

ఉ. వాసనకారణంబ జవనిపాలక యెల్లెడ ధర్మసంస్థితిన్
వాసన దూషితంబగుచు వర్తిల ధర్మము దూషితంబగున్
వాసన కల్మషంబయిన నాశముపచ్చును సత్యమెందునున్
భాసురవిశ్వసృష్టుదయ పంకజపుత్త్రుఁడు ధర్ముఁ డెన్నఁగన్. ౮౮

తే. గీ. దక్షకూతుంద్రఁ బమురగ ధర్ముఁడాడెఁ । దెండ్లి వారలయందు జన్మించి రపని
హరియుఁ గృష్ణుండు నరుఁడు నారాయణుండు నరుఁడు నారాయణుఁడు హిమగిరికి జనిరి.

చ. హిమగిరియం దుదారగుణులిద్దరు సత్యపరాయణు ల్మహో
ద్యము లఖిలోత్తముల్ బదరికాశ్రమసీమను గంగయొడ్డునన్
విమలతపంబుఁజేసి రొకవేయి సముల్ జగమెల్లఁ దత్తప
స్సముదితవహ్నివేగఁ గని శక్రుఁడు గొందలమంది యాత్మలోన్. ౯౦

క. ఈ ధర్మపుత్త్రులిరువురు । నాధార్ములు ధ్యానపరులు పూర్ణులు వీరిం
బాధింపవచ్చునే యిఁక । సాధనమెయ్యదియు తెలియఁజాల నటంచున్. ౯౧

క. అని కాముండును క్రోధం । బును లోభము ననెడువారిఁ బుట్టించుక యా
జనపర క్షమాపతగణ । మును నారోహించి చనిమి మునులను జూడన్. ౯౨

తే. గీ. గంధమాదనమున కేగి కదఁగి యందు । బ్రహ్మ విష్ణువుఁబోలెఁ బ్రభాసమృద్ధిఁ
దపము సేయుచునున్నట్టి ధర్మజులను । మహితతేజులఁ జూచి విస్మయము నొంది. ౯౩

క. ధర్మునికొడుకులుమీ రే । కర్మంబున నేమిఫలముఁ గాంక్షించెదరో
యర్మిలి నడిగెద ననుచుం । గూర్మి మునఁగ వాలఁదిగుఁగాని యిట్లనియున్ ౯౪

తే. గీ. ఏమిగోరి తపంబు మీరిట్లుచేసె । దరు మహాత్ములు చెప్పుఁడి త్తదె నవేయఁ
దగనిదైన నొసంగెద ధర్మపుత్త్రులార యని పలువిధముల నడిగికొనినన్. ౯౫

క. ఆ మునులు తపోధ్యాన మ । హామహిమం బలుకకున్న నమరేంద్రుఁడు మా
యామోహిని వృక శార్దూ । లామిత సింహములతోడ నపు డావరించెన్. ౯౬

ఆ. వె. వాన గాలి నిప్పు వడివేగ నొనరించె । భీతులగుచు మునులు లేచు చంచు
ధర్మసుతులు ధ్యానతత్పరులగుచును । గదలరైరొకింత మెదలరైరి. ౯౭

సీ. పుట్టించి పంపితి మోహిని నొకదాని [illegible] ల్పవలదే రి
వ్యాఘ్రసింహాదులం బంపి వేసారితిం దానుకన్ నిజనిష్ఠ దలగదె రి
పిడుగుల వానలు వడిఁ గురిపించితి జనదాయలోక్షింత జడియదె రి
దావానలంబుల దరికొల్పి చూచితి [illegible] లోకింతయును జలింపదె రి
ధ్యానభంగంబు సేయంగ దగినవాఁడు । గలఁడె విరికి పరలోకకలన లేదు
భయమొకింతయుఁ గనరాదు [illegible] నరిగె నయ్యోమునివిభుఁడు.

వ. ఇట్లు [illegible] గృహంబునకుం జని [illegible] అయోనిజ [illegible] మహాదేవియు, సర్వలోకేశ్వరియుం [illegible] మహామాయ [illegible]. ఆ మహాశక్తియందు సకలదేవత [illegible] దేవతలచే బాధింపబడదు. [illegible] మాయాబీజంబు [illegible] మాయా మోహితుండై శక్తియందు కాదు [illegible] యుండెను. ౯౯

— ఇంద్రప్రకృత నరనారాయణ తపోవిఘ్నము —

సీ. [illegible] సతిఁ గూడి
అప్సరస్త్రీ [illegible] గంధమాదనగిరికడకు నేగి
[illegible] సేరి
[illegible] మార్గములు
వారిచిత్తములఁ గలంచ [illegible]
వాఁడు గలఁడె సురాసురవర్గమందు । [illegible] జితుడగుటి [illegible] ౧౦౦

క. వారాంగనలను [illegible] జేరియు [illegible]
నారాయణుండు నరుఁడును । మీరి చనంగలరె పదరె మీ వంతోసన్. ౧౦౧

తే. గీ. రంభ [illegible] గొంచెగాపించి యోడంబు నాటం[illegible]
[illegible] పొడుగా [illegible] గొంచె[illegible] నేవ [illegible]. ౧౦౨

క. [illegible] । [illegible] ప్రియ [illegible]
[illegible] । మునులు చివల్గరి ధ్యానమున మునుఁగి తగన్. ౧౦౩

క. [illegible] చూపితి । [illegible]
వ్యాఘ్రముఖములఁ । గాయం [illegible], గపలయ వారల్ ౧౦౪

ఉ. నాపుకు [illegible] సురనాథునిఁ గాంచి తథైవ యంచు నే
డే [illegible] హరినేని గిరీశునేని వా
[illegible] నేని [illegible] నేని [illegible] నేని గొంచెదన్
దేవినిఁ గొల్చువారలను దేరి కనుంగొనఁబోవ వాసవా. ౧౦౫

ఆ. వె. కామరాజబీజ కలితులై వర్తిల్లి । వారు దేవిఁగొల్చువారలగుచు
సురవరేణ్య నాదు శరముల వారలఁ గాడలేవు తేరి చూడలేవు. ౧౦౬

చ. అన విని యంతయుం దొమ్మున యచ్చటికిం జని మింట నీరలం
గాని నను ముఖిరుం గనుము కోరితి నిన్ను ప నా కసాధ్యమౌ
పనియని నీవెఱుంగని యుపాయము లేదు సుమస్త్రధావలన్
మనుల తపంబులం జెఱిచి మోహ మొసంగుదు నాదు నావుడున్. ౧౦౭

క. విని నాకంబున గముడై । చని మునియుగమున్న వనము చక్కటి సంతం
తనయంత వసంతుఁడు దా । మొనకొని నిజచేష్టితముం మొదలిడెఁ జగముల్. ౧౦౮

సీ. చిన్నిమామిడికొమ్మ చెంగావిపైఁటచే సవరించె నగగ లే జివురుఁగొమ్మ
మోడుగ లతకాన ముద్దులకెంజాయ పులుఁగులు నసంగ నలరుఁగొమ్మ
రాగంబుగల రంభ రహి జమ్మిరాగమ్ములు దాల్చి నసంగ ఫలము [illegible]
నెరి మధూక నగ స్తనీజాతకపరంపరను స్వేదము మగ మధువుఁగొమ్మ
[illegible] జూపుచ రక్తిమైఁ బ్రథమ [illegible] । తో వసంతం [illegible]
[illegible] కాంక్షితయుఁ । గొనదు నంగ వసంత [illegible]. ౧౦౯

మ. [illegible] కుచలి ప్రచండసవరాయ [illegible] లోలుఁడై
[illegible] పెక్కం బ్రమదీముఖను [illegible] యుత్తాం [illegible]
ధిలుఁడై యాంధ్రకుటుంబనీచధరాపి [illegible]
[illegible] దక్షిణానిలుఁడు [illegible] ననిన్. ౧౧౦

సీ. [illegible] నందిచు [illegible] ధ్వనికి [illegible] పుడా [illegible]
[illegible] మగకో [illegible] కొసను నాకి
తియ్య [illegible] దండు [illegible]
[illegible] కొలను
నరను దాపున రంభ [illegible] గాపున [illegible]
నడుమ పక్కలు కొమ్మ [illegible] బట్టి । [illegible] పసంత వేళలందు. ౧౧౧

క. మగవారికి మగవలపై । మగువలకును మగలమీఁద మమతలు హెచ్చెన్
జగమున వసంతుఁబోలిన । ప్రగడ గలఁడె చాయరాయబారంబునకున్. ౧౧౨

క. కమ్మని చల్లని మెల్లని । తెమ్మరలును చంపమామ చేటలు చేయుల్
బ్రమ్మన కోయిలకూతల్ । నమ్మి [illegible] నవ్వసంతమునందున్. ౧౧౩

సీ. పలిజులై భృంగపఙ్క్తి జుమ్మని మ్రోయఁ [illegible] పిప్రతతి దావ
ధవళాతపత్రమై కువలయాప్తుఁడు మీఁద వలఁయుల కోనులు విష్ణుగాఁగ

జలజేక్షణాపాంగములు శరంబులుగాఁగఁ దెమ్మెరకూన దా తేరుగాఁగ
మధుర గీతాదులు మంగళధ్వానులుగా మధుమహారాజు సారథియుఁగాఁగ
మొనలిపెట్టెంటఁ దాల్చి యీ మూఁడులోక । ములఁ జయింపంగఁజాలిన వలతి మదనుఁ
డువిద రతిగూడి రంభా తిలోత్తమాదు । లంటి రాఁజేరెను బదరి కాశ్రమంబు. ౧౧౪

సీ. సరిగమపదనిస స్వరజాతి మూర్ఛనాగ్రామకంపనముల గతు లెఱింగి
శృంగారతాన్ప సంగశోభితకళామహిత మధ్యమకాల మార్గ మెఱిఁగి
గౌళ కేదార హిందోళ కాంభోజీ వరాళీ ప్రముఖ రాగ రక్తి దెలిసి
ధ్రువ వినాయక రూప కైకాట ఝంపాది తాళవిన్యాసవిధాన మెఱిఁగి
మృగఖగోరగసంతతు ల్చేతలుడిగి కడగిఁ విన మోళ్ళు బిగిరింప గగనచారి
వారకాంతలుపాడి రప్పనమునందు । ప్రకటరసయుక్తి లోకరంజకముగాగ ౧౧౫

క. ఆ గానము వినువారికి । మాగాణములేల దీర్ఘ మౌనము లేలా
రాగము యోగము భోగము । త్యాగము పూర్ణముగ సకల మందే కలుఁగున్ ౧౧౬

సీ. పాటీరసాంకవ పన్నీరగంధముల్ తావరి ముక్కోళ్ళలోఁ దూటి పోవ
భామినీసంగీత పరభృతకాకలీ ఘటుల రంధ్రంబులఁ జొచ్చిచొచ్చి
పలినాలి తెమ్మెరల్ వలకేసి పూఁదావు లల్లనల్లన మేన నంటియంటి
పొలుపుగాఁ బిండారబోసిన క్రైవెద మిడుతువెన్నెల కసుల్ ముట్టిముట్టి
మధురమధుసీకరము మంద మారుతపు వశమున రసనల కంతంత జారిజారి
ధ్యానములు మాని నరుఁడు నారాయణుండు కాంచి రగ్రవనస్థలిఁ గనులు విప్పి. ౧౧౭

వ. ఇట్లు చూచి. ౧౧౮

తే. గీ. ఈ యకాలవసంత మిదేమి చెట్ల నసలు గొనలెత్తె హిమకరాననలు జనులు
ననవిలుతు వారి జోక్కిల రెన్న నలువకును । నలవిగానట్టిగతి దోఁచె నీర యిపుడు. ౧౧౯

వ. అందు నరునిఁ జూచి నారాయణుండు విస్మయోత్ఫుల్లనయనుండై యిట్లనియె. ౧౨౦

ఉ. చూడుము తమ్ముఁడా వనము నిండు ప్రసూనమయమ్ము కోకిలల్
పాడెడి యింపుఁ బ్రస్ఫురిత పంచమనాదమయమ్ము తుమ్మెదల్
కూడిన పెంపు ఝంకృతి విలోలనినాదమయమ్ము నేడుగా
వేడుకలమ్ముడున్ మదనవీరుని పండుగ లేమి చెప్పుదున్. ౧౨౧

ఆ. వె. ఈ వసంత సింహ మేపుమీఱఁగ వచ్చి । మోదుగ విరిగోళ్ల మొత్తిమొత్తి
శిశిరఘనగజము జీరి కోరాడెఁగా యహహ దీనిమహిమ మద్భుతంబు. ౧౨౨

సీ. అమలారుణాశోక హస్తయై చెలువొంది లలితకింశుకపాద కలితయగుచుఁ
గ్రమదిలాశోక కబరియై పొలుపొంది యతిమనోహర కమలాస్యయగుచు

నవనవేందీవరనయనద్యుతి తనరారి రాజిత శ్రీఫలోరోజ మగుచు
రమణీయతర కుందరదనద్యుతి కొమరొంది బంధుజీవకరదాధర మగుచుఁ
బరభృతస్వరయును గమనంబు వసనయును । బర్హిబర్హ కలాపయు బహుళసార
సన్నుతాంచిత నూపురశాలి యగుచు । బదరికాశ్రమవనలక్ష్మి పరిఢవిల్లె. ౧౨౩

వ. ఇది యకాలంబునం బ్రాప్తంబయిన వసంతంబు తపోవిఘ్నకరంబని దీని నెఱుంగుము. ధ్యానమనాశకంబయిన యప్సరలగానం బదియు వినంబడుచున్నయది. దేవనాథుండు మన వనంబులకు భంగంబు సేయ నియ్యుపాయంబు పన్నె నని తలంపుము. లేకున్న వసంతం బిట్టి సమయంబునం దోడసూపం గతంబేమి యని పలుకుచున్నతఱి మన్మథప్రముఖులగు వెల్లవారలుం గన్నులకెదురం గానవచ్చి రంభ మన్మథుండును, మేనకయు, రంభయుఁ, దిలోత్తమయుఁ, బుష్పగంధియు, సుకేశియు, మహాశ్వేతయుఁ, బ్రమద్వరయు, ఘృతాచియుఁ, జాయహాసినియుఁ, జంద్రప్రభయు, విద్యున్మాలయుఁ, గాంచనమాలినియు, మొదలయిన పక్కన నూఱుగురాంగనలును బదియాఱువేల లేమలు సంఖ్యగల సైన్యంబు వారలమొదట దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలులై నిలువంబడియున్న సమయంబున మన్మథవిదగ్ధసంబంధంబగు నానావిధ సాహిత్యరసోద్దీపనంబు లగు శృంగారప్రబంధంబులు చెవుల పండువుగా సురాంగనలు పాడిన విని నారాయణుం డల్లన నవ్వి యిట్లనియె. ౧౨౪

తే. గీ. ఇందఱ కిదె స్వాగతంబు మీ రెల్లరును । స్వర్గమునకుంటి యతిథులై వచ్చినారు
మీకు నాతిథ్య మిత్తు మీ రింత యుండుఁ । డంచు వచియించి హరిగట్ట మరవడించి. ౧౨౫

క. తనచేతి గోత్రతోడం । దనయూరువుఁ బగులఁజీరి తరితీపుయమునుం
గానరించి వెల్లనారును । గనుఁగొనఁగా నొక్క యువతి గనియెనున్. ౧౨౬

సీ. అపరంజితోరణ ట్లులరాడు పక్కిష్కు నునుగెంపు వాతెర కనుఁగొలమ్ము
నిండుచందిర్పులు పన్నిమినొప్పు నెమ్మోము కలువకన్నులతోడఁ జెలిమిసూపెఁ
దమ్మిమొగ్గలవంటి స్తనములు చిన్నారి కేలుదూండ్లను సొంపు గేలుకొల్పె
దమదమవెలాహి సమమైన నూగారు పొక్కిలిపుట్ట కొప్పులుఘటించె
ననుచు నందఱు విస్మయం బందిచూచి । జూచి పరవశులై యాత్మ నోరి నొక్క
నొక్క యక్కజమునగ పక్కచూంప । నొక్క చక్కనిచుక్క దా నుద్భవిల్లె. ౧౨౭

తే. గీ. దాని కుపచారములు సేయఁ దగినయట్టి । సుందరుల నచ్చరవెలందు లెంచ నంద
ఱను సృజించెను బూన్కి నారాయణుండు । నిమిషమున నేమిచెప్ప నందము మహిమను.

క. నారాయణమునిచంద్రుని । యూరువునం బుట్టెఁగాన నూర్వశి యన్పేర్
గారణమూర్తికి మ్రొక్కుచు । నారీమణి పాడె మధుర నాదాన్వితయై. ౧౨౯

క. ఈమూర్తి పూర్వోక్తముఖ । భామామణులెల్ల పాటఁ బాడుచు వేడ్కన్
 ధీమంతులైన మునులు మ । హామహిమం బొగడఁ బొచ్చి రతి భక్తి మెయిన్. ౧౩౦

ఉ. అంతట దేవకాంత లరవింది ముఖిద్వయిఁ జేరి మ్రొక్కి యు
 త్క్రాంత ముదంబున స్మితవికసితాననలై పులకాంకురోద్గమా
 క్రాంతశరీరవల్లులయి కంతుని పూపులబంతులో యనన్
 వింత నెసంగి భాసుర వివేకులు మిమ్ముల నెన్న శక్యమే. ౧౩౧

సీ. వినుఁడు మాచూపులు విషసంయుతములైన తూపు లెవ్వనిమీఁద నేపుమిగుల
 పడవు నాతఁడు మహాస్థైర్యంబు ధైర్యంబు నొసఁగూడి నిలుచు నోహో విచిత్ర
 మహిమలు మీది సామాన్యులే నారాయణాంశంబుచే జన్మ మందినారు
 శమ దమ ప్రముఖ నిశాంతులు హరిహయుపంపున నిచ్చ సేవింపవచ్చి
 నార మిచ్చటికిని మాయువార మిమ్ముఁ । గనుఁ గంటి మాదు భాగ్యంబు లెన్న
 దరమె ధన్యులమైతిమి తప్పులెన్న । కేలుకొనవలయు మమ్ముల జాలిపడుచు. ౧౩౨

వ. అనిన విని జితకామక్రోధులును, ధర్మతనయులును, దపోమహిమాధిష్ఠానంబులునునగు నరనారాయణులు సుప్రీతులును, సుప్రసన్న వదనులునై వినయాన్వితలైన వివిధ కామినీబృందంబుల వీక్షించి యిట్లనిరి. ౧౩౩

క. అడుగుండు వాంఛితమ్ముల । నడుపుం డూర్వశిని గొంచు నాకంబునకున్
 నడుమం డింద్రునితో మీ । రడుగక యిచ్చితిమి వారియాజ్ఞను నిపుడున్. ౧౩౪

వ. అన విని దేవాంగనలు. ౧౩౫

ఉ. ఎక్కడి తపోవివాహము సముద్ధతమన్మథదారవిందముల్
 చక్కని రూపు నీమహిమ యక్కట యెక్కడి యింతయున్నదే
 నక్కపటంపు కోర్కెల యూరడిమెచ్చితి రంతయూ బల్
 మక్కువ వక్కలాకులను బట్టి నిరం గొలువంగఁ జేయుమా. ౧౩౬

క. నారాయణ మధుసూదన । సారసదళనేత్ర నీదు సాటులమై మే
 మీరేడుజగములందుం । బేరెక్కుటకంటె నింక వేరొకటున్నే ? ౧౩౭

క. ఈ యూర్వశి మొదలగు న । బ్జాయతలోచనలు పోయి యమరేంద్రుపురిన్
 జేయుదురుగాక మమ్ముం । బాయక రక్షింపు మిపుడు బరమదయాహా ! ౧౩౮

క. పదియారువేలపైఁ బది । బదిమందిమి మేము నీకు భార్యలము మునుపున్
 ముదమున నుపచారక్రియ । లొదవించెదమయ్య తాపసోత్తమ వినుమ్. ౧౩౯

ఆ. వె. మాట నిలుపుకొనుము మావాంఛితంబిమ్ము । వలచి వచ్చినట్టి యలరుబోండ్ల

పలపుఁబర్వురుంటి వారలఁ జంపుటే । కాన హింసనంబు గాదు సేయ. ౧౪౦

వ. అనిన విని నారాయణుండు. ౧౪౧

క. పేరెండ్లు నిండెఁ దపమున । సేయుచుఁ జెలులార నిశ్చితేంద్రియవృత్తిన్
బొందఁగలనె వింగము గా । మాయక్షత సుఖవినాశ యనుచుఁ దలిసియున్. ౧౪౨

వ. అనిన విని యప్సరలు. ౧౪౩

ఉ. పోలుపగు గప్పుకస్తురియుఁ బచ్చ జవాదియు మంచిగంధమున్
గలిపినతావిఁ జగుచు గ్రమము గుంకుమరేఖ లొప్పఁగా
విలసిలు మా కుచద్వితయమేదికలందును మేను దార్చినం
గలుగు సుఖంబు జూచఁగ సుఖంబెకదా పరమయ మెతికిన్ ? ౧౪౪

క. ఆనందో బ్రహ్మ యనం । గా సివెయుగఁనిదె మమ్ముఁ గలసి సుఖింపం
గా నాక మొక్కటి యిదియు । నానియమి గంధమాపనం బెక్కుమగున్. ౧౪౫

వ. అనిన విని ధర్మపుత్త్రుండగు నారాయణుండు కొంతొకతడవు డెందంబున నాలో
చించి యిప్పుడు నాకుఁ గర్తవ్యం బెయ్యదియో యని సందిగ్ధహృదయుండై. ౧౪౬

తే. ఈ సుఖ మహంకారో । త్పాదిత మిది నాకు నిదియె ధర్మముఁ దెరచుం
దాడగు ధనవిడువిడిను । న్నాదంబున మౌనముద్ర మానితి నయయో ! ౧౪౭

క. నానా విధముల నాడిరి । నాకీబ్బందంబు గల్పనముఁజేసి తపో
దా సుమహిమఁ గలరాదిటి । పాటముకేసట్టి గొడవహాలైతి నయో ! ౧౪౮

ఉ. వంచన నిర్మలబుద్ధి తపమానవు గమ్మని రేమి సేయుదున్
సచిరిగి మార్గనాథుని జాలయు జాలములోనఁ జిక్కినే
నెంచనిదైతి సుఖపీడనపుం ద్వబియుంతునంచు నేఁ
బంచిననేమి లక్షణము తప్పక నన్ను శపించి పోవరే. ౧౪౯

క. పిరయ పిలిచినఁ జాలుం । చో రూపింగఁ గానఁ గ్రోధరూపాక్షుఁడనై
పొరఁగఁ ద్రోలెద ననుచుం । బ్రారంభము జూని మఱల నాలోచించెన్. ౧౫౦

ఆ. వె. సుఖము బడయఁగోరి సుఖశత్రుదవైనట్టి । క్రోధ మొకటి మూల గొనయుని
కామ లోభ గతులకంటె దుఃఖదమగు । దానివలన హింస తప్పకొదవు. ౧౫౧

క. గాత్రమునబుట్టు క్రోధము । గాత్రంబు దహించు వృక్షకాండజనిత చా
రిత్రుండై దహనుడు దా । చిత్రంబుగ వృక్షములను చెడగాల్చుక్రియన్. ౧౫౨

వ. అని యిట్లు బహువిధంబుల నాలోచించుచుం జింతాపరుండై దీనమానసుండై యున్న
యన్నం జూచి నరుం డిట్లనియె. ౧౫౩

ఉ. కోపము గూడదెన్నఁడును కోపిని కోపము తాపహేతువౌ
పాపము వచ్చుగాన శమభావము బూనుము తొల్లి కోపమే
చూపి సహస్రవర్షములు స్రుక్కి హిరణ్యజుతోడ బోరి సం
తాపము నొందినారము గదయ్య యహంకృతి మాను మిప్పుడున్. ౧౫౪

వ. అనిన విని నారాయణుండు క్రోధంబు మాని శాంతివహించెనని చెప్పిన వ్యాసునింజూచి జనమేజయుం డిట్లనియె. ౧౫౫

క. హరిభక్తుండు శమవంత । త్పరుడు మహాభాగు డట్టి ప్రహ్లాదునితో
నర నారాయణులకు సం । గర మెట్టులగలిగె వింతగాదే వినగన్. ౧౫౬

ఆ. వె. దనుజపుత్రుతోడ ధర్మపుత్రులకు స । మాగమం బెట్టులయ్యె నతడు
పిరితోడ బోర గారణం బెయ్యది । కోప మెట్లుపుట్టె గోవిదులకు ? ౧౫౭

ఆ. వె. తపము లేదబోయె జపము లెక్కడబోయె । స్నాన మేదబోయె సంధ్య యేద
దయయె శాంత మేదబోయెనో ధర్మంబు । గోత బూడ్చిపై చికొనిరె చెపుము. ౧౫౮

ఆ. వె. సత్యయుగమునందు శమదమాదులుగల్గి । తపములాచరించు తాపసులకు
విడువదాయె ధర్మవిచ్ఛిత్తిహేతువౌ । క్రోధ మేమిచెప్ప గురువరేణ్య. ౧౫౯

వ. తాపసేంద్రా! అహంకారాంకురంబులేక క్రోధాదులు పుట్టవు; అతిదారుణంబగు తపంబు వర్షసహస్రంబుజేసియును నహంకారంబునం జెడిపోవు; సూర్యుడుదయించి తమంబును బెరియజేసినట్లయిన అహంకారంబుప్రాల పుణ్యంబు నిలువదు. మహాభాగవతుండగు ప్రహ్లాదుండు నారాయణునితోడ యుద్ధంబుసేసె; అహా! శాంతులగు నరనారాయణులు తమ తపోధర్మంబులు చెడనాడి యుద్ధంబు సేసిరి. ఇట్టివారె యహంకారాంకురంబులం జిక్కుపడిరి, ఇక నాబోంట్ల చెప్పనేల ? జగత్త్రయంబునందు నహంకారరహితుండు లేడని యెంచుచున్నాడ. చరాచరంబు సమస్తం బహంకారవిద్ధంబై యున్నయదిగదా! విష్ణుమాత్రరూపితంబగు సంసారంబున సంబంధముగలవారు నిర్వైరుండును బ్రహ్మజ్ఞానంబు బడయనేరడు. ఎంతవారికైనను గామక్రోధములు మానవని చెప్పు మీమాంసకుల మతంబు తథ్యంబుగా దోచుచున్నయది. ఇక మా కలియుగ ప్రవర్తనం బెట్లుగానుండుననిన విని వ్యాసుండు జనమేజయుం జూచి యిట్లనియె. ౧౬౦

— । ప్రహ్లాద నారాయణ సమాగమము । —

క. కారణముకంటె భిన్నం । బై రాజిలుటెట్లు గార్యమది యెట్లన్నన్
భూరిసువర్ణముకంటెన్ । వేరగునే కటకముఖ్య వివిధార్థంబుల్ ? ౧౬౧

క. జననాథ యహంకారమె జనకము బ్రహ్మాండమునకు సారెకు నందుం
డును నేనను బుద్ధియును | నెనసిన ప్రాణులు పోవ నెట్లొకొ యుండున్. ౧౬౨

చ. హరియు హరుండు బ్రహ్మ యమరాధిపుడాది మునీంద్రులెల్ల సం
సరణమునందు జిక్కి పలుసారు నహంకృతి మోహితాత్ములై
తిరుగుచునుంద్రు దీని బరిమాప నొకింత దొరంగ నొక్కడే
స్థిరమగు నిర్వికారమయి చెల్వగు చిత్సుఖమూర్తి మున్వెలిన్. ౧౬౩

తే. గీ. సర్వతీర్థాటనము చేసి సర్వయజ్ఞ | ములను బరిఢవిల్లి సత్కర్మలను దొనర్చి
సర్వదానంబు లొసగిన జగతి పుణ్యమునకుఁ గా వలయుచుండు సత్యశుద్ధి. ౧౬౪

క. క్రమమునఁ జిత్తముపరిపారతతె మతిసెడి సంసారవార్థి మునుఁగుటగాగా
నరయుచు నడవియుగమున | తతధర్మము నెఱుఁగనేరదు తప్పును బుధులా. ౧౬౫

క. ఇటువంటిది సంసారము | కటువులు క్రోధాదికములు గతమత్సరతన్
బటురాస్థి గాంచు టెంతయు | నిటువంటి విధము లిటుఁ జెలిమి కనుపమములకై. ౧౬౬

చ. జగతి జితేంద్రియుల్ ప్రశమశాంతులు మోహవిహీనులౌదురై
తగిన జగత్రయంబు విదితంబుగ వారలచేత వారలం
బొగడఁగఁ జెప్ప ధన్యులని పృథ్వినిఁ బిత మాపిరైకదా
తెగడుసటంచు నా మనము చింతిలుచున్నది యేమి సేయుదున్. ౧౬౭

ఆ. వె. దినగి మూఢజనులు పిల్లుఁ దాపునెకాని | కిల్లు దాగి మనుట గానరాదు
జనులు సంచితములు సలుపుచుండుగాని | చేసిచేసి తుదను జెడుట గనరు. ౧౬౮

క. నరనారాయణమునులకు | సురరిపుసుతుతోడ నెట్లు చొప్పడె వైరం
బరిది రణరంగ మెట్టుల | బరగించిరి తెలుపుమయ్య పరమమునీంద్రా. ౧౬౯

ఆ. వె. వైరమాడుదానిపలన నైనను బుట్టు | నర్థకాంక్షవలననైన బుట్టు
నీషణములు లేని యీ నరనారాయణులకు వైరమెట్లు వలప వినుమ. ౧౭౦

వ. కావున నో మునీంద్రా నరనారాయణులకును బ్రహ్లాదునకును యుద్ధం బెట్లు సంభవించెనో
సవిస్తరంబుగా నాకుం జెప్పి నన్నుం గృతార్థునిం జేయవే యనిన వ్యాసుండు చెప్పనని చెప్పం
దొడంగె నని శౌనకాది మునులతో సూతుండు చెప్పె ననియె. ౧౭౧

క. జనమేజయ భూపాలుడు | జనకుని పున్నామనరక సంస్థితి యుడుపం
గ నుపాయ మడుగుచుం గ్రమ | మున నరనారాయణ చరిత్రముం దెలుపు మనన్. ౧౭౨

వ. విని వ్యాసుండు. ౧౭౩

మ. నరసింహుండు హిరణ్యకశ్యపవధం గావించి ప్రహ్లాదునిం
దిరు గావించెను రాజ్యభారమున న ద్దేవారిసూనుండు భూ
సురులం దన్పుచు యాగముల్ సలిపి యుచ్చి పష్టధర్మంబులుం
గర మొప్పారె ప్రజాసుఖంబు గలిగెం బాతాళలోకంబునన్. ౧౬౪

ఆ. వె. ఆ హిరణ్యకశిపు నాత్మజుం డతినీతి । రాజ్యమేలగా ధరాతలమున
భృగుసుపుత్రుడగుచు బెంపొందు చ్యవనుండు । తీర్థసేవనమున దిరుగుచుండ. ౧౬౫

తే. గీ. వ్యాహృతీశ్వరతీర్థంబు నందు దేవ । నీట స్నానంబు గావించి నిలువ నొక్క
విషధరవరమగు నాగు వెన్నుదన్ని । పట్టి కఱచిన గని శ్రీనివాసుఁ దలఁచె. ౧౬౬

ఆ. వె. దలఁచి యూరకొనక గదలించెఁ బాతాళ । లోకమునకు నంతలోన విష్ణు
కరుణచేతఁ బాము కఱపు నిర్విషమయ్యె । హరిస్మరించువారి కపద మెద్ది ! ౧౬౭

క. పాతలని విడిచి చనమె ము । హామునిఁ గని యందు నున్న నాగకుల విభవ
మ్మునఁ దలఁచు చ్యవను డరుగ । ధాములు పూజింప నంత వసియించి తగన్. ౧౬౮

చ. దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతఁడు దేవవిరోధుల ప్రోలుఁ జూడఁగా
నరిగి హిరణ్యకశ్యపుని యాత్మజునిం గనె నాతఁ డా ముని
శ్వరునకు బ్రమోదమొందుచు సనాతనమాసనము జేసి తత్పురం
దరు డటు బంపె నొక్కనిని దానవులందరి దుర్బుద్ధిచేన్. ౧౬౯

ఉ. నా విని మౌని యో దనుజనాయక నే సురనాథుఁ బంపినన్
యీవిధి గ్రమ్మఱంగ బని యేమది నాకు భృగూద్భవుండ నా
నావిధసంఘులం గనుచు నర్మద కేఁగఁగ నామొకంటుఁ న
న్నావగసీక పట్టిన సమున్నతి నిచ్చట డిగ్గి నిల్చితిన్. ౧౭౦

చ. నిలిచి హరిం దలంప నహి నిర్విషమై చనె నాఁడునుండి ని
శ్చలమతి నింద యుంటి దెలుపన్ హరిభక్తుఁడ వీవు నిన్ను గ
న్నులఁ గనుగొంటి నేను మును నోచిన నోములు పండె శ్రీహరిం
దలచుట యొక్కటే తపము దానము యాగ మటంచు నెంచెదన్. ౧౭౧

వ. అనిన విని ప్రహ్లాదుండిట్లనియె. ౧౭౨

చ. తిరిగితి వీవు ముజ్జగము తీర్థము లెయ్యవి పుణ్యతీర్థముల్
సుర నర నాగ లోకముల సూనృతభాషణ చెప్పుమన్న న
వ్వరమునిసింహుఁ డా దనుజపాలకుతోడను బల్కె మేను భా
సుర పరిపుష్టతాగరిమ బొప్పడ నెల్లెడ తీర్థమేకదా ? ౧౭౩

తరళ. మలినచిత్తులు మలినవాచులు మలినకాయులునైన ధరా
స్థలిని గాశికి బోయి జాహ్నవి స్నానమాడిన నెంతయున్
ఫలముతే పది సంచితంబగు పక్కానేటికి వీయవన్
దలపు పాపవివర్జితంబయి తనర నన్నియు దీర్థముల్ ౧౮౪

శా. గంగాతీరమునన్ బ్రజాంబులు పురుల్ గ్రామంబులున్ ఖేటముల్
వంగల్ మాలలు బోయలున్ మరియు గైవర్తుల్ ఖలు ల్తస్కరుల్
సంగాతంబున నుండు రోటులును విస్తారంబు తద్వాసు లా
గంగన్ మున్గుచు గంగనీరు గొనుచుం గాశిం బ్రవర్తింపరే॥ ౧౮౫

క. వారు విశుద్ధమనస్కులు । గారుగదా! తీర్థఫలము గననేర్తురె ? దే
వారివిరోధ్యగ్రమము । వారికి శుద్ధాత్మయందు వర్తిలుజుమ్మీ. ౧౮౬

ఉ. మోసము జేసి తీర్థముల మున్కలు మీరలు గేసి రోమ్ములుం
గాసులు దోచు దొంగల కపంబులు రోయక యుండునే ? సవ
భ్యాసమున స్వగోత్రముల భావమునందినవారు తీర్థసం
వాసులుగాకయున్న నిరపత్రత బూత్యలుగాక యుండురే ॥ ౧౮౭

ఆ. వె. దివ్యతీర్థమందు దివిరి పాపము సేయ । వజ్రలోహకంబె వెన్నడయిన
యిష్టఫలమువలన గష్టమందుట కాన । దామడ్యీక బ్రతుకవలయు. ౧౮౮

వ. మరియు నింద్రియనిగ్రహంబు పరమార్థయుక్తి విశ్వంబు గానట్లు భావముపుండు తీర్థంబునకేగి కోటిస్నానంబులుచేసియు బదిపదులకుగావు. మనశ్శుద్ధి ప్రధానంబు, తదనంతరంబు ప్రవృత్తిశుద్ధి విష్ణుటనాటాచారము, యప్పుడుక తీర్థస్నానాదులవలనం గలుగు శుద్ధియు నని పెద్దలు చెప్పుదు రింతియకాక ౧౮౯

తే. గీ. అన్నితపములకును మిష్ట యన్నదాన । ములకు నెక్కుడ యన్నిగోములకు హెచ్చు
అన్నితీర్థములకును గన్నాకు విమము । ధాతపయుకందు ధర్మంబు ధూమి లేదు. ౧౯౦

క. ఐనను నన్నిటు లడిగితి । గానం జెప్పెదను వినుము క్రవ్యాదపతి
యానై యొకతీర్థ మొకటి । గానగనయ్యెడును బ్రథమగణ్యంబునున్. ౧౯౧

తే.గీ. కలవు తీర్థంబు లవి లెక్క గలవికావు । పావనంబులు యమపుణ్యఫలదములును
నైన నచ్చక్రతీర్థమం దధికగుణము । గల దటంచును కల్యాణకీర్తివరుడు॥ ౧౯౨

చ. అన విని దైత్యరాట్తనయు డంతట నైమిశ పుణ్యభూమికిన్
జన దమకంబున న్సకల దానవవీరుల గూడి పైనమై
చనియె నిజాధివాసము వెస న్విడనాడి మురారి సామజా
వన పురుషోత్తమా నృహరి వామన యంచు హరిం దలంచుచున్. ౧౯౩

క. చని నైమిశపుణ్యస్థల । మున జేరి పవిత్ర తీర్థముల దిరుగుచు నా
య్యన దా నరనారాయణు । మున మున్గి ప్రసన్నచిత్తమున జెలువొందెన్. ౧౯౪

వ. అని చెప్పి మఱియు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౧౯౫

—* ప్రహ్లాద నారాయణ యుద్ధము *—

క. ఆస్ఫోట కిష్టవిధులన్ । జెచ్చెర గావించి మట్టిపెట్టుకడకు దా
విచ్చి కిరవిదవిధంబుల । నొచ్చెమువని గృధ్రపక్షయుత బాణములన్॥ ౧౯౬

క. కని యపు డెచ్చటివో యీ । వనము మునుల యాశ్రమంబు బాణధరుల్ లే
రని వితర్కింపుచునుండగన్ । గనబడి రచ్చోట నరుడు నారాయణుడున్. ౧౯౭

క. ఆ యురువుర దెసయడుగు జుచి । మాయతి గనుగొప్పి కృష్ణాజిన మాజగమందుం
దాయని యక్షయ్యెత్తుధి । సాయకకోటియుం గరణ సామగ్రి దగన్. ౧౯౮

ఆ. వె. ధర్మసుతులు ధ్యాన తత్పరులై యుండ । విప్రకోపరక్త దృక్ప్రపాత
ములను వారి జూచి జలజాక్షుడై యుండు । దనుజరాజతనయు డనియె నిట్లు. ౧౯౯

క. ఔరా ధర్మవినాశన కారణమగు డంభమును గడగితిరి యీ వ్యా
చారము ధర్మంబె జటాధారణమును శరశరాసధారణ మున్నే. ౨౦౦

తే గీ. కన్నవినయుగాదు మున్నెప్పుడున్ వినయుదు । గాదు తపమున సంసారకలన జేర్చ
గృతయుగంబునవే యిది కేవలము వి । రుద్ధ మీ కలి కాదె విరుద్ధ మహహ. ౨౦౧

ఆ. వె. తపము బ్రాహ్మణునకు దగినట్టి ధర్మంబు । తపముతోన జాప ధారణంబు
చనునె మీకు ధర్మతనయులై ధర్మంబు । తప్పరాదు కొడుకు ధర్మపథము. ౨౦౨

క. నాపుడు నరు డిట్లనియెన్ । మా విభవము జూచి నీవు మది జింతిల నే
లా వెఱ్ఱివె మన తపముం । గావింపను విల్లుబట్ట క్షములము సుమ్మీ ! ౨౦౩

తే గీ. తపము సేయంగ నేర్చి యుద్ధంబు సల్ప । జాలుదుము మేము నీ కేల జాలు నింక
నిచటి కాపరి పోయి బ్రతికి యిచ్చ । వాదములు బ్రాహ్మణులతోన పలుదు నమ్ము. ౨౦౪

తే.గీ. బ్రహ్మతేజోనవద్యప్రభావ మీ వె । ఱుంగ కాడితివి గాక యిబ్బంగి నీవు
మఱచి పేరుపు బ్రాహ్మణదూషణంబు । ప్రాణికోటికి నని బుధుల్ బల్కుచుంద్రు. ౨౦౫

వ. అనిన విని ప్రహ్లాదుండు. ౨౦౬

క, ఎన్నడెఱుంగక స్వార్కృతమె । అగ్గమునను ధర్మరీతులం ద్రోచి పృథా
వాగ్గర్వమోహితులరై । యిగ్గతి బల్కెదరొ యిచట నే నుండంగన్. ౨౦౭

వ. అని యిట్లు పలికి ప్రహ్లాదుండు యుద్ధంబున నీకుం గల సామర్థ్యంబు జూపు మనిన విని నరుండు నా సామర్థ్యంబు గనుంగొన నీకుం బుద్ధిగలదేని నాతోడ గదనంబునకు డీకొను మిప్పుడు నీశిరంబు ఖండించివైతు ననిన దనుజేంద్రనందనుం డతికుపితమానసుండై విల్లెక్కిడి జ్యానాదంబు దిశలుముట్టం జేసినం జూచి నరుండు చాపంబువట్టి బాణంబులు సంధించి పుంఖానుపుంఖంబులుగా వైచి హిరణ్యకశిపునందనుని ముంచినం గాంచి యతండు తపనీయపుంఖంబులగు తన బాణంబులచే ద్రుంచినం గాంచి మరల నరుం డసంఖ్యాకంబులయిన బాణపరంపర లతనిపయిం గురిసిన వానిం దప్పించుకొని ప్రహ్లాదుండు మరల బాణంబులు సంధించి నరు నురంబు గాడ నేయ క్రోధారుణనయనుండై యతం డయిదు నారాచంబుల దైత్యరాజు బాహు దేశంబులం గాడనేసె. నిట్లతిఘోరంబయిన యుద్ధంబు ప్రవర్తించుచున్న నింద్రాదు లగు దేవతలు విమానంబులపై వచ్చి యుభయపక్షంబుల నెచ్చు తగ్గులులేక యున్న దుముల సంగరంబు చూచి యిరువురపై బుష్పవర్షంబులుం గురియుచుండిరి. ఇట్లుండ దైత్యేంద్రుండు తీవ్రతరంబులగు శిలీముఖంబులం గూర్చి నరు నేయ నతం డలిగి నిజ బాణపరంపరలచే నడుమనే త్రుంపుట దిలకించి ప్రహ్లాదుండు ధర్మపుత్త్రిండును సనాతనుండును నగు నారాయణునిపై వాడితూపులు వైచిన నతం డలిగి నానాబాణపరం పరలచే దితిజేంద్రుం బొదివె నరనారాయణులకును బ్రహ్మాదులకు నవగ్రహంబు వాటిల్లుటం దివియెల్ల శరంబులచే నావరింపంబడి పవలివి, రాత్రియివి యని యేర్పరిం పరాక నిట్లు జిమ్మచీకట్లు గ్రమ్మె. దివ్యక్షుపులగు దేవదానవులు విస్మయంబందుచు, నాహా! నిట్టిసమరంబు దృష్టపూర్వంబు గాదనువారును, ఆహా! యెంతదారుణంబైన సంగ్రామంబిది యనువారును నై దేవర్షి గంధర్వ యక్ష పన్నగ విద్యాధర చారణాదు లును, నారద పర్వతాదులును జన్యంబు గాంచుచున్న సమయంబున నారదుండు పర్వతుం జూచి యిట్లనియె. ౨౦౮

క. మును పిట్టికదన మెన్నఁడు । గనలే దరయంగఁ దారకాసుర యుద్ధం
బును వృత్రాసుర యుద్ధం । బును మధుకైటభుల యుద్ధమును సరిపోలున్. ౨౦౯

క. హరి మధుకైటభులుం జె । చ్చెర జేసిన కదనమట్లు జేసెను దనుజే
శ్వరసుతుతో నారాయణుఁ । డరిమురి నొనరించె బవర మతికుశలుండై. ౨౧౦

పంచచామరము ॥ హిరణ్యకశ్యపాత్మజుం డహీనశక్తియుక్తిమై
చిరంబుగా నెదిర్చి పోరె దీప్తిమంతుడై సురా
సురప్రతానదుర్జయుండు శూరుఁ డూర్జితప్రభా
కరుఁడునైన ధర్మపుత్త్రి గర్వమెల్ల దూలఁగన్. ౨౧౧

క. నారాయణు డంతట గా । హైరణ్యకశిపు సాయకావళిను ద్రుంపం
వేరొకటి గొనగ నదియును । వారక దుత్తుమురుగాగ వడి నరుకంగన్. ౨౧౨

గీ. మఱియుమఱియు విండ్లు ధరియింప నవి యెల్ల । విఱిచివేయ గాంచి పరిఘమూని
యసురనాథు డేసె నపుడు నారాయణు । నురము గొప్ప నంత నరము కనలి. ౨౧౩

క. తొమ్మిది బాణంబుల బరి । ఘమ్మును దశకమున నతని గదుపడి సేయన్
దుమ్మై పరిఘము పడినన్ । హుమ్మని గదఁబూని యురికె నుర్వీసురుపై. ౨౧౪

క. గదదెచ్చి దాకి మ్రోకా । ళ్ళదరిన నారాయణుం డహంకృతిమీఱన్
బదిలముగ నరికిపై చెన్ గద నని కోపించి కనకకశిపుసుతుండున్. ౨౧౫

గీ. శక్తిపూని రాగ సర్పంసహారుడు । దదియు ద్రుంచిపైచె బదిశరములు
వెలయనిట్టు లాజి వేయివర్షంబులు । జరిగె విస్మయంబు జనుల కొదవ. ౨౧౬

సీ. సౌదామినీలతల్ సరికట్టు గొమ్ముయుల్ మిసిమిమేలిమిసొమ్ము మేనులల్ల-
దివ్యమాల్యవిచిత్రితవినీలసుందర ఘాతిసాయుధచతుర్భుజము లొప్ప
కలితలీలా కందుకముబట్టనిసుపు నొద్దిక గౌస్తుభము రమాదేవి యొసగ
తతహారమున బచ్చుబతకంబు మంజుల వనమాలనొలయు శ్రీవత్సమలర
తార్క్ష్యుపైనెక్కి భక్తబృందములుగొలువ చల్లని కృపారసము వెదజల్లకొనుచు
నిఖిలలోకైకసమ్మాననీయుడైన యాదినారాయణుండు ప్రత్యక్షమయ్యె. ౨౧౭

వ. యిట్లు ప్రసన్నవదనుండై యేతెంచిన శ్రీమన్నారాయణుం గాంచి ప్రహ్లాదుండు సవినయ
ముగా ప్రణామంబుచేసి. ౨౧౮

గీ. దేవదేవ జగన్నాథ దీనరక్ష । భక్తవత్సల మాధవ పరమపురుష
నిండుగా వేయివర్షముల్ నేను పోరి । తోడ బోరితి జయములేదు కతమేమి ? ౨౧౯

వ. అనిన విష్ణుండు ౨౨౦

క. నారాయణుండు బ్రహ్మ కొడుకులగు యీ యిరువురు సిద్ధపురుషు లిటు విను నర నా
రాయణులు వీరు యుద్ధము । చేయదగదు వీరలమునకు నేను వేగన్. ౨౨౧

క. అని హరి తిరోహితుండై । చనియె ననురపాలకుండును వారె నిజవా
సమ్మునకు మునివరులు దమ తప । మునకుం దొరకొనిరి మునుమునుపొంది మహీశా ! ౨౨౨

వ. అనిన విని జనమేజయుండు. ౨౨౩

శా. మాహాత్మ్యము నీ కథానకమునం బల్కొందియుంటయ్యె వం
దారు ప్రాభవకారుడైన నరుడు న్నారాయణుండు న్మఖో
దారు నిష్ఠాకౌశల్యపు ల్యమయుతుల్ దాంతుల్ తపస్వు ల్నిరా
హారు ల్సత్త్వయుతుల్ మహామునులు తీర్థావాసు లాఘువ్యగ్రదా ! ౨౨౪

గీ. తమ యనుత్తమమైనట్టి తపము విడిచి । రాగసంయుక్తు లెట్లైరి ప్రతిఘటించి
ప్రాకృతులఁబోలెఁ బరులతోఁ బవర మెట్లు । మనుజవిభుతోడఁ జేసిరి తాపసేంద్ర! ౨౨౫

ఆ. యుద్ధబుద్ధి యెట్టులుదయించె వారికి । శాంతి సుఖము విడువఁజాలి రెట్లు
శాంతితోడ తపము జరిపి రేగతి ముని । బ్భుక్తికాంక్షతో నేక ముక్తికాంక్షతో! ౨౨౬

ఆ. తపమువేతఁ జిరతరంబైన దేహంబు । దివ్యవర్షశతము ధృతి వహించె
నెట్లు వారు కోరి రెద్దాని రాజ్యమో । ధనమొ దార్ఢ్యమొకో మునివరేణ్య! ౨౨౭

గీ. యుద్ధమును ధర్మనాశము దూషితంబు నైన కలహంబుఁ గోరిరే యమునరేణ్య
దారుణాకారమై శాంతమై తపస్వి సిద్ధలధ్యానసంపద నీటఁ ద్రోచి ౨౨౮

ఆ. మును యయాతి స్వర్గమునుండి పడెను భూ । తలమునం దహంకృతంబువలన
శక్తిమచ్చరింప శక్రుండు పడవైచె । ననికిఁ గారణం బహంకరణమె. ౨౨౯

వ. అనిన విని వ్యాసుండు. ౨౩౦

సీ. మనుజాధ విను మహా సంసారమూలము మూఁడు । విధము లహంకృతి విరుద్ధమతము
జనుల కెవ్వరికినిఁ దొలఁగింపఁగా వశమే । కృతిదోషమే మాత్ర ప్రకటితముగ
సాత్త్వికాహంకృతిఁ జనియించు తపము । ముష్ణాంశు నొక నిని యుపల రాజ
సాహంకృతిని గూడ సృష్టిని యుదయించు । నలి దామసంబునఁ గలహ మొదవు
కార్యజాతంబున కహం । కార మొకటి । కారణంబున్ నడిలేని కార్యమెందు
లేదు విశ్వంబు నహంకార మేమరంగ । బ్రహ్మరుద్రాదులును దాని ఘటులె సుమ్ము. ౨౩౧

క. సృష్టించుఁ గిట్టించును । గట్టిగ దేవతల నరుల గంధర్వుల నా
రాట్టును నిన్నును నన్నును । బట్టి యహంకారమనెడి పస్తు ఘోరంబై. ౨౩౨

శా. నానాయోనులఁ బుట్టెనంచు విననే నారాయణుం డయ్యవా
రానందుండు మత్స్యము కూర్మము వరాహంబున్ నృసింహుండునై
తానుం బ్రాకృతునట్లు దైవవిధులం దప్పించుకోలేకయూ
మానింపుండు భృగుండు విష్ణు శపియింపంగా నగా భూపతీ. ౨౩౩

క. అన విని జననాథుండో । మునివర భృగుమునికి హరికి మునుపె వైరం
బనఘా భృగుముని గోపిం । చునఁ దానెట్టుల శపించెనో వినవలతున్ ౨౩౪

వ. అనిన. ౨౩౫

— * హరికి భృగుశాపకారణము * —

ఆ. ఆహిరణ్యకశిపుఁ డమరులతో యుద్ధ । మాచరించెఁ దొల్లి యఖిలలోక
భయదలీల నంత నాఁడు వోవ నతని । తనయు లెదిరె సమరతంత్రములను. ౨౩౬

ఆ. పూర్వపర్వశతము పోరి పరాజితుం । డగుచు దైత్యనాథుఁ డాత్మఁ గొగిలి
ధర్మపథముఁబూని తా బలి నృపుఁజేసి । తపముసేయ శైలదరుల కరిగె. ౨౩౭

క. బలి యంతట విబుధులతోఁ । గలనం గావించి యోడెఁ గమలాక్షుఁడు దా
బలియుఁడయి దేవతాసే । నలపక్షము బూని కూర్మి నటియింపంగన్. ౨౩౮

క. అంతట రాక్షసవీరులు । సంతాపముతోడ వేగఁ జని శుక్రునితో
నింతయు మొరవెట్టిన న । త్యంతకృపామయుఁడు శుక్రుఁ డసురుల కనియెన్. ౨౩౯

గీ. భయము మానుండు నేను మీ పాలఁగల్గి । మంత్రములచేత నోషధీ మహిమచేత
నెట్టులేనియు విబుధుల నెట్టివైచి । జయము గల్గింతు మీకు నిశ్చయము పొందు. ౨౪౦

క. నావుడు నసురులు సెలఁగుచు । దేవతలం బొడిచిపోర ధృతి విడువక ప
ద్మావాసుని కరుణాస । ద్భావంబున సురలసురులఁ బవమొత్తి రొగిన్. ౨౪౧

క. భయమంది రాక్షసులు తమ । యయవారిం జేరి శరణటంచు నెఱిగి య
య్యయొ రక్షరక్ష యనినన్ । భయమేటికి ననుచు మంత్రబలముం జూపన్. ౨౪౨

క. అమృతాశనులు భయంబున । సమరము విడనాడి పారి చని రంతట న
య్యమరారులఁ గని శుక్రుఁడు విమల వచోయుక్తి నిట్లు విన్పించెఁ దగన్. ౨౪౩

క. దనుజులను వధించుట సే । వనిసున్మ్మ మురారి కతఁడు వందియగుచుఁ దాఁ
గనకాక్షుఁ ద్రుంచెను మృగే । ంద్రుండై కాంచనకశిపుని దాడించెఁ జుమీ. ౨౪౪

గీ. కాన నేను సమర్థుండ గాను వనజ । నయనుని జయింప దేవతాచయముఁ గెల్వ
మంత్రబలమునఁ గంటి సమర్థగరిమఁ । గాన నోర్చుకొనుఁడు కొంతకాల మీరు. ౨౪౫

ఉ. ఇత్తరి నేను బోయి గిరిజేశుని బ్రార్థన మాచరించి య
త్యుత్తమమంత్రరాజము నయోచితభంగి గ్రహించి దాని మీ
కిత్తు నిజంబు నమ్ముఁడన నేమెటులోర్తుము బల్మిమాలి యీ
షత్తయినన్ స్వపక్షబలసంపదకుం గతిజూపకుండినన్. ౨౪౬

క. నావుఁడు నసురుల మాటలు । దా విని శుక్రుండు దితిజ దానవులారా
నే వచ్చువఱకుఁ దపములు । గావింపుఁడు శాంతిమీఱఁ గదలకు దనికిన్. ౨౪౭

గీ. సామదానాద్యుపాయముల్ నలిపి దేవ । సమితి నొప్పింపు డంపుఁడు చారియున్న
వాని నొక్కని సమరంబు వలదు న్యస్త । శస్త్రులమటంచుఁ దెలుపంగఁ జనుఁడు వేగ.

మ. కవి దైత్యేంద్రుల కిట్లు చెప్పి చనె నక్కైలాసముం దున్న కా
లవిరోధిం గన నంత దానవులు ప్రహ్లాదుఁ మహోదారు వీ

రపరేణ్యున్ విబుధాంతికంబునకుఁ జేరంబంప నాతండు దే
వపితానంబులఁ జూచి నమ్రుఁడయి భవ్యప్రౌఢి దా నిట్లనెన్. 258

గీ. స్వస్తిరస్తుగల మైతిమో యయ్యలార । యుద్ధసన్నాహములు మానియుండి మేము
తపము గావింపఁగాఁ బోయెదము మహావ । నంబులకు నారచీర లెనయధరించి. 259

గీ. మమ్ము విడువుండనంగ సత్యమ్ము టంచు । నమ్మి వారు చనిరి స్వగేహమ్ములకును
గాశ్యపాత్మజముముజేరి కడఁగి శుక్రు । రాక కర్రెత్తిచూచిరి రక్కసులును. 260

క. కపి దాఁ గైలాసంబున । భవుఁ గాంచి నమస్కరింపఁ బనియేమి యనం
గ విని బృహస్పతినోటం । దపులని మంత్రంబు నాకు దయసేయు మనన్. 261

క. నీ విచ్చిన మంత్రంబులు । నే వేగం గొనుచు నేగి నిఖిలవిబుధులన్
వావిరి జయింపఁగల నన । గా విని సర్వజ్ఞుఁడైన గౌరీవిభుఁడున్. 262

శా. దేవద్రోహి యితండు దైత్యగురుఁ డర్థిన్ దజ్జయం బీక్రియం
గావింపంగఁ దలంచినాఁడు సురలం గాంపఁగా గొప్పదే
నీవేః స్వచ్ఛియింతు నిట్లని భవానీవల్లభుం డోమునీ
నీ వుగ్రంబగునట్టి యొక్క వ్రతముం జేయంగఁ గార్యంబగున్. 263

వ. అది యెట్టిదనిన, పూర్ణంబుగా వేయేండ్లనాహారుండవై ధూమకణంబులు పానంబు సేయుచుఁ దపంబుఁ జేసితివేని నీకుం గోరిన మంత్రంబులు సాధ్యంబయ్యెడు ననిన విని యట్ల కావింతునని శుక్రుండు ధూమపానవ్రతం బాచరింప నది విని దేవత లితండు తమకుం గీడు వాటిల్లంజేయ పూనికతో నిట్టి వ్రతంబు సేయుచున్నాఁడని యెఱింగి సక్రోధులై సాయుధులై దానవతండంబుల నావరింప గని రాక్షసులు దేవతలారా ! మీసత్యపరాయణత యేడఁబోయె. స్వస్తిరస్తుగలమైన మాజోలికి రాకుండ మేము చేసికొనిన విజ్ఞాపనంబు విని మమ్ము విడిచిన మీరు మరల మామీఁద దండెత్తుట న్యాయంబుగాదు. అనవుడు విని దేవతలు దైత్యులారా ! మీరు మాయావులై కావ్యుం దపంబు సేయం బంపితి రది యస్మద్దుఃఖకారణంబు గావున మీ దంభం బెఱింగి మీతో యుద్ధంబు సేయ వచ్చితిమి. మీరును సమరసన్నద్ధులుగండనిన విని దనుజులాలోచించుకొని శీఘ్ర గమనంబున శుక్రమాతకడకుం జని తమ పరితాపం బెఱింగించుకొనిన విని సకరుణంబైన హృదయంబుతో నామె యిట్లనియె. 264

గమనికాప్రవృత్తము: వెఱవకుఁడు వెఱవకుఁడు వెఱవకుడు మీరల్
వెఱపు మదివిడువుఁ డిఁక విబుధుల బలంబుల్
చెఱచి మిముఁ గృపఁదలఁచి శ్రితుల భరియింతున్
సురలపనిఁ గనుడిఁకను సౌరిది ననుచుండున్. 265

ఆ. వె. దనుజు లాయుధములు దాల్పక ధృతిమీరి । శుక్రమాతపట్టు చూచికొనుచు
నామె యాశ్రమంబునందు వసింపంగ । సురలు వారివిధముఁ జూచిచూచి. ౨౫౭

క. తమబలము నెదిరిబలమును । క్రమముగఁ గనుఁగొనఁగలేక గర్వోద్ధతులై
సమరమునకు గాల్దువ్వుచు । గమనంబులు సేయఁ జూచి కవిజనని దెసన్. ౨౫౮

క. తనతపము పేర్మి నిష్ఠుర । యనుదానిం గలుఁగఁజేసి యంపిన నమృతా
శనసంఘంబులపైఁ బడ । ననువులు సెడి మూకభావ మందిరి వారల్. ౨౫౯

ఆ. అపుడు కరుణతోడ హరి హరిహయుఁ జూచి । తనదు దేహమందు దాల్చుకొనుచు
నంచుపలన నింద్ర యతనికిఁ బోక । యున్నఁ జూచి కావ్యుఁ గన్నతల్లి. ౨౬౦

ఆ. ఇంద్ర నిన్నుగాచె నీలచ్చిమగఁడు వీఁ । డిట్టివాడటంచు నెఱుఁగనైతి
నాదు నేమ మహిమ యిద్దరినిఁబట్టి । మ్రింగివైతుఁ దపము పేర్మివలన.౨౬౧

వ. అని తన యోగవిద్యఁ గని యంబ హరి స్ఫురద్గతి నొక్కతూ
రి నమరవల్లభుఁ జూడ నొనరించెను స్తబ్ధుల దానిచేతయున్
మనమున నంత దేవపతి మాధవ నాగతి యేమిచెప్పుము
దను వాక యింతయేనియుఁ గదల్పఁగఁలే నిఁక నేమిసేయుదున్. ౨౬౨

క. ఏదేని యొక యుపాయము । చే దీని వధింపవలయు శ్రీవర యనినన్
దా వనమునఁ గనక ధర్మము । గాదనక సుదర్శనంబు గమయిడి దునుమెన్. ౨౬౩

క. తలపఁగ దద్భుతచక్రము । వలచేతం బూని యేసి వనితశిరము వ్ర
క్కలు సేయఁగ పడి చచ్చెన్ । వెలఁది బలారి మురయుఁ నిట్టుల గారన్. ౨౬౪

క. స్త్రీవధఁ జేసితి వృషుఁడుం గేవల చండాలుడంత కన్గొనంచున్నం
దేవధి దద్భుతు శాపము; దేవేగమ యిచ్చు నుడువు విష్ణుఁడు వొగిలన్. ౨౬౫

—* శుక్రుని గూర్చి జయంతి పోవుట *—

క. అంతట భృగుండు దద్భ్రా । క్రాంతముఁ గని వేదమూర్తుఁ డై హృదయమునం
జింతిల్లుచుఁ బూర్వసుత । ర్వాంతకుఁ గని క్రోధరస సమన్వితుఁడగుచున్ ౨౬౬

ఉ. పాపముఁ జేసితివు జనపంచక శ్రీవర గూఢదంబు నే
లా వరికింపవైతివి నిరాగసయంచు నెఱుంగవైతివే
శ్రీపతి సాత్త్వికుండనుచుఁ జెప్పుదు రయ్యది యేడపోయె నే
శాపమొసంగెదన్ గనుము సంయమివర్యుల శక్తిసంపదల్. ౨౬౭

మత్త. నిన్ను మాయలమారి ధూర్తుని నీచవర్తను నిందితున్
మున్ను సాత్వికుఁడంచు బల్కిరి మూఢులైన మునీశ్వరుల్
పన్నె వానియుఁ దూలఁ దామసవృత్తిఁ బూనితి వీవెడం
గన్నుగానవుగానఁ బొందుము గర్భసంభవ దుఃఖముల్. ౨౬౮

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా విధురుండైన భృగుండు మరల నెట్లు గృహస్థుం డాయెనో తెలుపవే యనిన వ్యాసుం డిట్లనియె. ౨౬౯

క. అని విష్ణుని శపియించిన । వెనుక స్వభార్యాశిరము వేగాని దేహం
బునఁ గూర్చి యిట్టు లనియెన్ ; వనితామణిఁ దపముపేర్మిఁ బ్రదికింతునొగిన్ ౨౭౦

ఆ. నేను సత్యవాదినేనియు ధర్మైక । వ్రతినేనియును సుదీర్ఘతపసు
గంటినేనియుఁ బరగంటులారక కనుండెడు । యీమె మరల బ్రతుకు నిప్పుడనుచు ౨౭౧

ఆ. జీవనంబు జల్లి జీవనంబిచ్చిన । భృగునిభార్య లేచె ప్రీతిమీరను
సభవిస్మయంబు నందిరి భూతంబులు । మేలు మేలటంచు మెచ్చి పొగడె ౨౭౨

సీ. ఈరీతిఁ బ్రతికిన భృగుభార్య నీక్షించి । ప్రియశోభదాదిగా దివిజులెల్ల
విస్మయంబందిరి విబుధేంద్రుఁ డంతట । దనుజుల గాంచి యా యతివ బ్రతికె
కవి తపంబొనరించి కడుదారుణంబులయిన । మంత్రము లొగి గొనివచ్చి మనల నింక
నేమి సేయునొకదా । యేది యుపాయంబు । యంచుఁ జింతించి నిజాత్మజయగు
జాయంతస్వి జయంతిని సరస జేరి । నీవు భృగుసుతుని జెంతకు నెమ్మిఁ బోయి
వివిధ నానావిధోపచారంబులు జేసి మంచిదనయును వానిఁ గావించుకొనుము
వెలుపు ప్రియము నాకు వేవేగ నమ్మ. ౨౭౩

గీ. అని విని జయంతి పితృవాక్య మాత్మ నూని । చని వనంబున భృగునందనుని తపము
పొనరుచుఁ గాంచి యుపచారభక్తి దలఁసి । విసరె లేతరియాకు వీవనను బట్టి. ౨౭౪

ఉ. చల్లని శీతవారిని సువాసితముం గొనివచ్చి పానసం
కలన కిమిచ్చి భక్తిగలుగంగఁ బయంబును జాటుపెట్టి యిం
పలరఁగ నెలవేడి ముడుపంగఁ బొసంగి స్వధర్మపద్ధతిన్
బొలుపలరార పద్మదళపుంజములం గొనివచ్చి ముందిడున్. ౨౭౫

ఆ. పచ్చనైన కుశలు ప్రాదేశమాత్రముల్ పుష్పములను గోసి పూని నిలుచు
నిత్యపూజ కనుచు నిద్రకు మేలయిన చిగురుటాకుపాన్పు చేర్చిపెట్టు ౨౭౬

ఆ. ముని శపించుననుచు మనమున భయముచే । హావభావచేష్ట లతివ నూప
కెడను ప్రీతిపుట్ట నింపుగా స్తుతివాక్య । సమితి జయపుచుండు సరసభాతి. ౨౭౭

ఉ. ధ్యానము మాని లేచి తరి నాచమనార్థము శుద్ధవారి దా
బూని సమీపమందు నిడు పూజ్యుఁ దతం డది జూచి మెచ్చున
గ్లానలినాయతాక్షి పలుహాయనముల్ తన బ్రహ్మచర్యమున్
మానక నిర్వికారయయి భక్తి భజించె భృగుప్రజాతునిన్. ౨౭౮

వ. ఇవ్విధంబునం బూర్ణవర్షసహస్రంబుఁ దపంబుఁ జేసిన సంతుష్టుండై యంతకాంతకుం డతండు కోరినమంత్రంబు లొసంగి యంతర్ధానంబు నొందె; నంతఁ గావ్యుండు తన యొద్ద నుపచారంబులు గావించుచున్న జయంతిం గాంచి నీ వెవ్వతెవనియు, నీవు వచ్చిన పనియేమి నీ యుపచారంబులకుం బ్రీతుండనైతి, నీ వడిగినయది యెంత దుష్కరం బైనదయినను నీ వాంఛితంబుఁ దీర్చెద ననిన విని యయ్యంగనాతిలకంబు.॥ ౨౭౯

తరువోజ. విను మునినాథ నే విబుధాధినాథు । తనయ జయంతిని తండ్రి నన్నంపె
నిను జేరి పూజించి నీదాసనైతి । ననుమనె యడిగాన నతిభక్తితోడ
జనుదెంచితిని తపశ్శాలివి నీవు । గనుఁగొన నట్టిది కలదె లోకమున
మునుకొని నా మనమ్మున నున్నయట్టి । పని యెఱుంగవె నేనె పలుకవలెనె. ౨౮౦

గీ. వలపు నీమీఁదఁ గలిగె నా తలఁపెఱింగి । కలయఁగోరెద నిదియె నా కాంక్షితంబు
తెలియఁజెప్పితి నటమీఁద దేవరకును । దెలియనిది యెద్ది కలదె సందియము కొంత. ౨౮౧

క. అన విని శుక్రుఁడు పలికెన్ । వనితా పదివత్సరములు వారక నీ వే
నును గూడియుండ నితరుల । కును గనరాకుండఁ బరమ గూఢక్రియలన్. ౨౮౨

చ. అని చెలిపాణి పట్టి తన యాలయమార్గము పట్టి యేగి యం
దెనయ నదృశ్యుఁడై జనుల కెయ్యెడఁ గానఁగరాక స్వేచ్ఛ న
మ్మనసిజతంత్రగోష్ఠిఁ గడు మక్కువమై విహరించుచుండఁగా
దనుజులు కావ్యురాక విని తద్దయు సంతసమంది వచ్చిరన్. ౨౮౩

ఆ. వరములంది వచ్చె గురుఁడు నేఁ డాతనిఁ । జూడవోద మనుచు వేడుకలర
నింటికేగి చూడ నేడును గనరాము । విసికి విసికి చనిరి విమనులగుచు. ౨౮౪

వ. అప్పుడు. ౨౮౫

క. దేవేంద్రుఁడు నిజపుత్రిక । ధీవరుఁడగు శుక్రుఁ జేరి ధృతి నాతనితో
భావజుతంత్రములందున్ । దా విలసిల్లుట యెఱింగి తనగురుతోడన్. ౨౮౬

గీ. అఖిలవేదివి నీవు మాయందు గరుణ । గలదు నీ కది గావునఁ దెలుపుమయ్య
యింకమీఁదట నేది కావింపవలయు । దైత్యసంహారమునకు నుదారచరిత. ౨౮౭

ఆ. నిన్నె నమ్మి విబుధు లున్నవారలు సుమ్ము । నీవు వేగ మెద్ది యేని మాయ
లోనఁ జిక్కఁజేసి యా నరాధ్రపలో । భం బొనర్పుమయ్య భద్రమూర్తి. ౨౮౮

క. అనుఁడు విని గురుఁడు కావ్యుఁడు । వనితామణితోడఁ గ్రీడ వాటిల్లియుండన్
మనమున నెఱింగి భృగునం । దన వేషముఁబూని చనియె దనుజుల కడకున్. ౨౮౯

క. దానవు లతనిన్ శుక్రునిఁ । గా నెంచి నమస్కరింపఁగా మాయామం
ధానమున నతఁడు వారల । తో నిట్లని పలికె మధుమధురభావలతోన్. ౨౯౦

గీ. స్వాగతము మీకుఁ గ్రవ్యాదివర్యులార । మీ హితంబునకే కదా సాహసమున
శంభు సేవించి తెచ్చితి సారమైన । విద్య బోధింతు మీ కది వెండియు నను. ౨౯౧

చ. అన విని సంతసించి యసురాధిపులందఱు దంభశుక్రునిన్
గనుఁగొని మేల్బళీ యనుచుఁ బల్కిరి మెచ్చి మహాప్రమోదమీఁద నిమ్ము
కన్నను జరణంబులంటి యిది కొంకగ నేటికి నేఁటి తాతమున్
మనల నిఁకేమి సేయుదురు మంయులటంచు వచించి రర్మిలిన్. ౨౯౨

—• గురుకృతాసురప్రలోభనము •—

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వ్యాసుంగని యోమునికులసార్వభౌమా! యంగిరసు
కొడుకై సురల కాచార్యుండై తపోనిధియైన బృహస్పతి ఛలకర్మంబేల కెట్లు లెంపు
జేసె? సత్య మెల్లధర్మంబులకు మూలంబని ధర్మశాస్త్రంబులు పలుకుచున్నయవి.
యట్టి సత్యంబును వాచస్పతి తనంత దా విడిచిన నితరులంగూర్చి యేమి? ఇంక సంసార
బద్ధు లసత్యంబులకు వెఱతురే? మఱియు, ౨౯౩

ఆ. అనఘ యొకటి పల్క యఖిలలోకంబుల । కాధిపత్యమైన నాత్మ నొల్ల
రట్టి తాపసులకు నన్నతంబులాడుట । వలన నేమి కలుగు వసుధ ననఘ. ౨౯౪

ఆ. శిష్టులైనవారె చెలఁగి యబద్ధంబు । లాడిరేని శబ్ద మది ప్రమాణ
మనుట యెట్టు లా బృహస్పతి ఛలకర్ముఁ । డాయెగా వినిపుఁ దనగఁ జెపుమె. ౨౯౫

గీ. దేవతలు సాత్త్వికులుగదా దేవగురుఁడు । మిథ్యలాడిన మానవు లెట్టివార
లగుదురే యేమివింత యీ యఖిలజగము । బూటకములాడ ధర్మ మెవ్వోట నిలుచు. ౨౯౬

ఆ. హరియు మాయలాడు హరుఁడును మాయలా । డమరవిభుఁడు మాయలాడునగుగ
మమ్ముఁబోటి మర్త్యమండలి నేమందు । మాయజగమునందు మనుట యెట్లు. ౨౯౭

వ. కావున సురలును, నసురులును, వసిష్ఠ, వామదేవ, విశ్వామిత్ర, బృహస్పతి ప్రముఖులగు
మహామునులును, కామక్రోధములు గలిగి ఛలకర్ములై పాపరతులైన నిఁక ధర్మం బెచ్చట
నిలిచియుండు? నిదిగాక యింద్రుండును, వహ్నియు, చంద్రుఁడును, బ్రహ్మయు, పరదా
రాభిలంపటులయిరి. ఇఁక మూఁడు లోకంబులలో నార్యుఁడగువాఁ డెవ్వండు, ఎవ్వని
వచనం బుపదేశంబుగా సంభావింపందగు నన విని వ్యాసుం డిట్లనియె. ౨౯౮

సీ. వినుము రాజేంద్ర యవ్విష్ణుండు శంకరుం । డజుడును శక్రుండు నమరగురుఁడు
నఖిలవికారమయంబులై నట్టి దేహంబులు గలవార లందువలన
నచ్యుతుండును రాగి యల శంకరుఁడు రాగి । ద్రుహిణుండు రాగి యింద్రుండు రాగి
రాగియయ్యును జతురతచే విదేహుండు । గాదోచు సంకటకలితుఁడైన
కారణంబులు గుణములు గావె యెంత । వారికేనియు నవి యెట్టు వదలియుండు
నిరుబదై దింటఁ బుట్టిన యీశరీర । మందుఁజికి నొక్కచేగదా యరసిచూడ. ౨౯౯

చ. ఎనయఁ బరోపదేశమున నెల్లరు శిష్టులు స్వార్థమూవహి
ల్లినయెడఁ గామలోభముఖలిప్తులు గారె సమస్త దేవతల్
మునులును గాలధర్మముల మట్టక యేడకుఁ బోవువారు దే
హిని గుణముల్ త్యజించునని యెంచకు మెప్పుడు మానవేశ్వరా. ౩౦౦

సీ. ఒకవేళ నచ్యుతుం డురుతపం బొనరించు । ఒకవేళ మఖముసేయు సుబుద్ధి
యొకవేళ హరి రమాయోగంబు వాటించు । మర్దించు నొకవేళ మనుజభుజుల
నొకవేళ విజయంబు నొందు నొక్కొకవేళ నపజయంబును బొంది యార్తి గుందు
శేషశయ్యను బండి చెలువొందు నొకవేళ । జాగ్రత్త నొకవేళ జగము నేలు
నిట్టు లీశుండు బ్రహ్మయు నింద్రముఖులు । మునులు సుఖదుఃఖములలోన మునిగిఁ మునిగి
తేలి తేలి చలద్గుణాధీనులగుచుఁ । గాలకర్మవశంబునఁ గడుచుచుంద్రు. ౩౦౧

గీ. ఎవ్వరెవ్వరి యాయుష్య మెంతయెంత । యెంతకాలంబు నుండు రీ యఖిలజగము
నిలుచునదికాదు సృష్టియో ప్రళయమందు । సందియములేదు నామాట సత్యము నృప. ౩౦౨

గీ. మరలఁ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు మరలమరల । కర్మవశమునఁ జక్రంబుగతిని దిరిగి
తిరిగి భవములపాలయి తేలలేరు ; విస్మయంబేల గురుభలవృత్తికిపుడు. ౩౦౩

వ. కామక్రోధాదిదూషితంబై గుణబద్ధంబైన సంసారంబునుండి తొలంగు పరమార్థవేత్త దుర్లభుండు. ఈ సంసారంబు నుద్యమించి దారపరిగ్రహంబులేక సర్వసంగంబులనుండి విడివడినంగాని ముక్తుండుగాఁడు. బృహస్పతి పుట్టువాఁడు కాఁడని మన మెఱుంగమె. గార్హస్థ్యంబు వహించినవాఁడు రాగాదివిముక్తుండు గానేర్చునే, కావున సకల ప్రయత్నంబుల సంసారసముద్రంబు దాటి సచ్చిదానందరూపిణి యగు భగవతి నారాధించవలయు, దేవీమాయచేఁగదా చరాచరంబులు గలాబద్ధంబులయ్యె. ఉన్మత్తుక్రియ, నానవమత్తుచందంబున సదసద్వివేకశూన్యుండై సంసారంబున వర్తించుట మాయాగుణంబుగాని మఱియొండు గాదు. సర్వగుణంబులనుండి దేవ్యారాధనంబుననేకాని విముక్తుండుగాఁడు. ఎన్నివిధంబులం జూచిన భగవతి నారాధించుటయే శ్రేయంబు. తదారాధనంబున జీవన్ముక్తుండగు మానుషజన్మ మెత్తియు దేవి నారాధింపకున్న నిచ్చెన చివరమెట్టున కెక్కి దిరుగుచుండుటయేగాని వేఱొండుగాదు. జగం బసత్యసంబద్ధంబని నమ్ముము. నావుడు విని జనమేజయుం డిట్లనియె. ౩౦౪

ఆ. శుక్రురూపుఁదాల్చి సురగురుం డామీద । నేమిచేసె శుక్రుఁ డెపుడు వచ్చెఁ
గనికరంబుఁబూని వినుపింపు మయ్య యో । యనఘదేవ యనిన నతఁడు పలికె. ౩౦౫

చ. వినుము నరేంద్ర చెప్పెదను విస్తృతధైర్యుఁడు వేల్పుఁబ్రోల్జ దా
నను తపముకొరకలిన్ దితిసుతార్యుని రూపము బూనియుండఁగాఁ
గని దితిజుల్ నిజార్యుఁడని గట్టిగనమ్మి నటించి రెంతయున్
జనులకు లోభమెందుఁ బెలుచం గలిగింపదె మోహజాలమున్. ౩౦౬

క. అంతట దశవర్షంబులు । సంతముగానుండుఁ దా జయంతిం గని యో
యింతీ సమయము చెల్లెను । సంతోషముతోడ మనల సౌఖ్యము లొదవెన్. ౩౦౭

క. నాకొరకు నిరీక్షించుచు । నేకరణి వసించిరో మహేంద్రునివలనన్
శోకోర్చి నాదు శిష్యులు । రాకాశశివదన పోయి కావలె నటకున్. ౩౦౮

ఆ. వసులు చక్కఁబెట్టి మనుజాశనులకెల్ల । భయముఁ దీర్చి సుహిమ దాటిలంగ
మరల నిన్నుఁ గలసి మదనతంత్రవినోద । మార్గమునయువాఁడ మందగమన. ౩౦౯

చ. అన విని దేవయాదితిసుతార్య నిను న్నెనాడి యొంటిగా
మనఁగలనె యథైనను సమంచితధర్మము లుప్తిఁజేయఁగా
జనదని నే చెప్పెదన్ సెలవొసంగితి నీవు మహానుభావ నీ
పని యయినంతనే మరల వచ్చెదనం చవి బుద్ధి నుంచుమీ॥ ౩౧౦

సీ. ఆమాట విని కావ్యుఁ డతిరయంబున నేగి । క్రవ్యాదులున్న చక్కటికిఁ జేరి
చూడఁగా సురగురుం డొకడు తనరూపు । ధరియించి సభదీర్చి దనుజవరులు
చార్వాకమతముండి భక్తితో వినుచుండ । నార్యభావముఁ బూని యధికసౌమ్య
మార్గంబనను జైనమతపు సిద్ధాంతమున్ । పటువచోయుక్తి నుపన్యసించు
పరమధార్మిక పాపసంబంధమైన । వేదమును నమ్మవలదని విశ్వమం ద
హింస పరమయును గలిగి చరింపవలయు । నను బోధింపఁ గని విస్మయంబునందె. ౩౧౧

గీ. అహహ సురగురుమాయలో నవగి రెల్ల । యసురు లేమందు లోభ మెంతైనఁజేయు
సురలకును ధర్మములు సెప్పు సురగురుండె । దొంగయై దితిసూనుల భంగపరిచె. ౩౧౨

క. ఔరా లోభముకాదా । కారణమగు సకలపాపకర్మంబులకున్
ధీరుఁడగు సురగురుండే । వారక పాషండధర్మ పండితుఁడాయెన్. ౩౧౩

—✱ దైత్యులకు శుక్రసంప్రాప్తి ✱—

ఉ. ఈగతి నెమ్మదిం దలఁచి యెంతయు విస్మితుఁడై భృగూద్భవుం
డీగురుఁడే గురుండు విపరీతగురుండు సుమీ సురారులా

రా గురుఁడీతఁ డయ్యమరరాజికి నియ్యెడ మీగురుండ నే
నీగతి నున్నవాఁడ విడుఁ డీతని వప్పుల కంపుఁడీ యికన్. ౩౧౪

ఆ. మోసగాఁడు వీఁడు మొగమాట మింకేల । యితనిపలుకు లాద రించి వినినఁ
జెరుపువచ్చు నెంత చేటుపాటు వలంప । దైత్యవీరు వీని నీతి వినుచు. ౩౧౫

వ. అనిన నసురులు. ౩౧౬

క. తలయును మొగమును ముక్కును । నలవులు గడ్డంబు చెవులు చెక్కులు భుజముల్
గళమును రొమ్మును జేతులు । మొల తొడ పిక్కలును సకలమును నొకరూపై. ౩౧౭

ఆ. అతనిఁ జూచి యితని నితనిఁ జూచి యతని । నతని యితని భేద మరయఁబడ
యంత [illegible] సస్మితంబుగఁ జూచి । గురుఁడు బలికె నసురవరులఁ జూచి. ౩౧౮

ఆ. వీఁడు భార్గవుండు కాఁడుసుమీ నేనె । భార్గవుండ వీఁడు ప్రాప్తుఁడయ్యె
దేవకార్యమూని దేవత లంపఁగా । మాయభార్గవుండు మాటలేల. ౩౧౯

ఉ. శంకరుఁగొల్చి మంత్రములు చాలఁగ గైకొని వచ్చినాఁడ మీ
కంకిలి లేక చెప్పెద సురాధిపునిం గెలువంగ శంక లే
దింకను మంకుఁ జెందిన నిచ్చట నుండి తొలంగఁ బంపుఁడీ
వంచకు జూచెదన్ గపటవేషము నీ గమనించుఁ బల్కెడిన్. ౩౨౦

చ. అన విని వానినే భృగుజుఁ డంచు సునిశ్చితులై భృగూద్భవుం
గని యితఁడే గురుండు తగునా పలుమాటలు ప్రేలనేల మా
మనుజుల నెల్లఁ బ్రోవఁగల ధర్మ దయాపరుఁడైన యాతనిం
జనువునఁ గొల్చు మేము కుహనాపరునిన్ భజియింతుమే కటా. ౩౨౧

క. అని కారులాడి మీఁదికిఁ । జనుదెంచిన భృగుజుఁ డసురజాలముఁగని బల్
కినుకపడి నష్టసంజ్ఞత । ననఁగి పరాభవముఁ బొందుఁడని శపియించెన్. ౩౨౨

ఆ. కొంచెకాలమునకె తెలియంగఁ గలదు నా । శాపఫలము దాని వలను గాంచి
నంత మీఁద వెరవు నరేంద్రు గురుఁడంధవృత్తి బొందు మీకు మర్త్యు మగిదె ౩౨౩

ఆ. ఇట్లుపలికి భృగుజుఁ డేగెఁ గోపముతోడ । ముదముమీఱ గురుఁడు మోము విప్పి
వరుసఁ బెల్లి భృగుజు కినుకచే శప్తులై । రసురుఁ దాను నేఁగె నమరపురికి. ౩౨౪

సీ. వినుము మఱి దేవేంద్ర విబుధలోకవరుండ నని పించుకొంటి నే దమలబుద్ధి
కడఁగి దానవులను గావ్యుండు శపియించునట్లు గావించి నే నరుగుదెంచి
నాఁడును వైరుల కాడనీయను నేవ తోడునీడవె లేదు నేఁడు చూడ
సంగ్రామమునకయి సమకట్టుఁడా శాపదగ్ధు లోడుదురు స్పష్టతఁ గనుండు

తే. మీర లన విని మీసాలమీఁదఁ జేతు । లిడుచు దుప్పుచు పేళ్ళుల విడిదినున్న
యెల్ల జేజేలు రాక్షసాధిపులున్న కదసు సంగ్రామమునకును కదలి రపుడు ౩౨౫

వ. అట్లు వచ్చిన దేవతాసంఘంబులం గని యీరా గురుం డెంతజేసెనని దుఃఖించుచు
దానవులు సంపులుగూడి యొండొరులతో ౩౨౬

ఉ. మోసముఁ జేసి పోయె సురముఖ్యులయొజ్జ నెరుంగమైతి మీ
గాసికి లోనుగావలసెఁగా యిపు డెప్పుడు దిక్కు శుక్రునిం
బాసట గోరుపెట్లు సులభక్రియ పెల్ల గతించె నింక నా
యాసము విచ్చె సేయునదియైనను దోచ దటంచు భిన్నులై. ౩౨౭

గీ. భ్రాతృభార్యను బట్టిన పాతుకుండ । కొడుకు దా నొక్క ఘన పండితుడు నటంచు
పక్రరూపంబుఁదాల్చి తా పక్రగతుల । నక్రమై ముంచెఁ బెన్నిధి నట్టనడుమ॥ ౩౨౮

క. ఎటువంటి సభాసభ్యుండే । ఘటకుండు గావలె నటంచుఁ గడువడి దనుజుల్
పటుతర బ్రహ్మోదయని యుం । పట నిడికొని శుక్రుఁజేరి పంతము లిడుచున్ ॥ ౩౨౯

వ. సంచినం గాంచి రోషారుణలోచనుండై భ నిశాటులారా! సిగ్గులేక మరల నిట కేల వచ్చి
తిరి నాడు దేవసభాస్థలంబునకు లోనై నే నెంతచెప్పిన వినక నన్నవమానించితిరి.
ఆ ఫలం బనుభవింపక తప్పునా నాకేల మీకార్యఘటనంబు మీ తొంటియుపాయం సేయు పొండ
నన విని ప్రహ్లాదుండు శుక్రుని పాదంబులు పట్టుకొని దీనాననుండై వినయంబునను
నిట్లనియె. ౩౩౦

గీ. మేము మీబిడ్డలముగదా స్వామి నిన్ను । నమ్మి బ్రతుకుచున్నార మయ్య లెలిఁగి
మాయనుపుఁ దేవదచ్చెనో మాకు మత్తు । మందు జల్లిన గతిగను మందబుద్ధి. ౩౩౧

గీ. ఏమి సేయుదు మపుడు మే మెరుసి నిన్ను । నతని నొక్కటిగాఁ జూచి యాచి యాచి
యంత యోచించినను నేర్పరింపలేక । యన్నవారము చేసెతిమన్న యొకటి ౩౩౨

గీ. అజ్ఞులము మేముచేసినయట్టి తప్పు । లెన్న నేటికి క్షమియింపు మీవుదక్క
వేరెగతి మాకుఁ గలదె యుర్వీసురులకు । నరయ క్షణమాత్రకోపం బనంద్రదు గాదె. ౩౩౩

గీ. శైత్యము స్వభావగుణమైన జలము వహ్ని । చేత నుష్ణమగాంచియు శిఖిని విడచి
మరలశైత్యంబు నొందినమాడ్కి సహజ । శాంతిఁ బూను ముపాధి నిష్కారణంబు. ౩౩౪

గీ. కోపమెన్నగఁ జండాల రూపధారి । దాని దరిజేరనిత్తురే తత్త్వవిదులు
కాన రోషంబు మానుము కరుణతోడఁ । గావుమీ నీదుబిడ్డలఁ గన్నతండ్రి. ౩౩౫

క. కోపము విడువక మమ్ముల । నీపట్టున విడచితేని యేము నిరాశా
వ్యాపారులమై పొక్కుచు । నేపడఁగి రసాతలమున కేగెద మనఘా! ౩౩౬

క. అని ప్రహ్లాదుఁడు వినయం । బునఁ బల్కిన విని శమంబు పూని వెరపకుం
డని పల్కె రసాస్థలికిం । జనవలయు జయంబు మీకుఁ సమకట్టుఁజుడీ. ౩౩౭

క. మిము రక్షించెడ మంత్రా । ర్థమహిమ సత్యంబు ధీరులం బనితే దా
యమరుల జయించుటకు సు । క్షములగుదురు మీరు కాలసాహాయ్యమునన్. ౩౩౮

గీ. కాకమానదు కాదగు కార్యమెందు । శుభమయిన నశుభంబైన చూచి దాని
దలఁగఁజేయంగ నోపదు దైవమైన । వగవఁ బనియేమి యశుభంబు వచ్చెననుచు ౩౩౯

గీ. కాల మిప్పుడు మంచిది కాదు మీకు । విబుధులకు నోడియుంటిరి వితలమందు
మున్ను దశపూర్ణయుగములు మున్నుమున్ను । మీరె యేలంగలేదె సమిద్ధవృత్తి ౩౪౦

క. సావర్ణికమనుకాలము । రావలె నీమనుమఁ డపుడు రాష్ట్ర భూమిన్
దేవపురి నాగలోకముఁ । దేవం బాలించు వాఁడు స్థిరకీర్తిమెయిన్. ౩౪౧

క. నీ మనుమఁడైన బలి న । వ్వామనుఁడు సుబద్ధుఁజేసి వరమిచ్చెను దా
శ్రీమహిమను సావర్ణిక । నామమనువునాడు శక్రనాముడ వీవే. ౩౪౨

క. కాఁగలవని యడిగ్గైకొని । యాగామి దలంచుకొనుచు నతిధీరుగదన్
దా గార్దభాకృతిని శూ । న్యాగారమునందు నుండె నబ్బలి యంతన్. ౩౪౩

వ. ఇట్లుండ నొక్కనాఁడు గార్దభరూపుండై యున్న బలిం గాంచి విస్మితుండై దేవేంద్రుండు. ౩౪౪

ఆ. సర్వలోకభోగశాలివి దైత్యుల । ప్రభుఁడ వీవు ధీరువగిది నిట్లు
గార్దభంబ వగుచు గదురహస్యంబుగా । నుండుటకును హేతు వెందు గలదె. ౩౪౫

క. అన విని బలి యిట్లనియెన్ । ఘనబాహా విచారమింత గావలెనె జనా
ర్దనుఁడు ముష్కకూర్మహోత్రుల । తనువులు పలుమారు పెన్చి దాల్చఁగ లేఁడే. ౩౪౬

గీ. బ్రహ్మహత్యకునై నీవు వజ్రధారి । వృత్తి నుండిన యెఱుఁగవే యేను నష్ట
కాలయోగంబు మహిమచే గాడ్దనైతి । ప్రవృత్తులకు దుఃఖింపఁదగునె యింద్ర. ౩౪౭

క. కావున దైవాధీనం । బై విశ్వంబెల్ల పెరుగు నడఁగును కాలం
బే వివిధసుఖాసుఖముల । కావాలమటండ్రుగాదె యార్యులు మఘవా. ౩౪౮

వ. ఇట్లు పలికిన విని యింద్రుండును నట్లయౌ ననిన నయ్యిరువురు యథాస్థానంబుల కరిగిరని శుకుండు చెప్పెనని వ్యాసుండు మరియు నిట్లనియె. ౩౪౯

క. అని యిట్లు శుకుఁడు పలికినఁ । విని ప్రహ్లాదుండు మదిని విధియె బలిష్ఠం
బని యెఱిఁగి దనుజులం గని । ఘన మెప్పుడు దైవమదియె కనుఁగొనుఁ డనుచున్. ౩౫౦

క. ఏని మదగర్వితులగు న । ద్దనుజులు సంగ్రామ మిపుడు తప్పక చేయం
గను వలయు దైవ మెవ్వండు । గన నెట్టిది యిచట నుండుఁ గనరా దనుచున్. ౩౫౧

సీ. సర్వజ్ఞుఁడవు నీ పుణ్యనిష్ఠసంతానవరుఁడు మాయుండవు దయలుండవు
మనుచు దేవతల యుద్ధార్థంబు జేరిన వారును సమకట్టి వచ్చి రంత
బ్రహ్మాదులకు దేవపతికిని ఘోరమై పూర్వవర్షశతంబు పోరు జరిగె
నా యుద్ధమున దానవాసురులు గెల్చి సంతట దేవేంద్రుఁ డాయ్య నడిగె. ౩౫౨

తే. సర్వదుఃఖవినాశిని శక్తిఁ జేసి । పరమశివ సర్వలోకైకపాలిని భగ
వతి మహేశ్వరి భూతసంతతివిధాత్రి । నాత్మ నిట్లని ధ్యానించె నధికభక్తి. ౩౫౩

సీ. జయజయ కల్యాణి జయమహాలధారిణి జయఖడ్గశంఖాబ్జచక్రపాణి
పరతత్త్వరూపిణి దారిద్ర్యనాశిని మాతర్మహాపిండమహితమూర్తి
పద్మాసనాయికే తతభువనేశాని సచ్చిదానందిని సకలకర్త్రి
ప్రాణాగ్నిహోత్రమంత్ర ప్రకాశిని దేవి దీపశిఖాత్మికే దివ్యకుండ

తే. లిని మహాబిందురూపిణి వికృత పంచ । కోశమధ్యగతే హంసాంకురవిలాస
ముఖి మహానందకలికే నమోస్తుతే య । టంచుఁ బలుమారు ప్రొక్కి యనంతరమున ౩౫౪

సీ. మాకుఁ బ్రసన్నవై మము రక్షింపుమీ భక్తవాంఛితకల్పవల్లి తల్లి
శరణంబుగా నీదు చరణంబు నమ్మితి భక్తవాంఛితకల్పవల్లి తల్లి
సంపదల్ దయసేయ శక్తవు నీవెకా భక్తవాంఛితకల్పవల్లి తల్లి
దుఃఖముల్ తొలఁగింపు దొరసానివిగదమ్మ భక్తవాంఛితకల్పవల్లి తల్లి

గీ. ముక్తసంగుల కీవెకా మోక్షదాత్రి । సకలజగములఁ బోషింతు వాదిశక్తి
పూర్జితంబైన నీ తేజ మొకటె సతము । భక్తవాంఛిత ఘనకల్ప వల్లి తల్లి. ౩౫౫

సీ. భువనంబు లన్నియుఁ బుట్టింప గిట్టింప నీవెకా నెప్పుడు దేవదేవి
నీ మహత్త్వము నెన్న నేరరు బ్రహ్మయు నాదిత్యుఁడు శివుండు నచ్యుతుండు
చంద్రుండు వరుణుండు యముండు పవనుండు నిగమాగములు మునిప్రవరులు
తల్లి నిన్గొలిచిన ధన్యులు సంసారబంధవిముక్తులై పరఁగుచుంద్రు

గీ. నిన్నుఁ గొలువనివారలు నిఖిలదుఃఖ । భాజనంబైన సంసృతిపా లగుదురు
నీదు శక్తికిఁ బ్రతి యొండు లేదు లేదు । మమ్ముగన్నమ్మ బంగారుబొమ్మవమ్మ. ౩౫౬

సీ. వింజామరలు బట్టి విసరెడి ధన్యులు తొలిజన్మమున నిన్ను గొలిచినారు
చెలువుగా నిన్ను బూజించెడి ధన్యులు తొలిజన్మమున నిన్ను గొలిచినారు
వలనుగా ఛత్రంబు వట్టెడి ధన్యులు । తొలిజన్మమున నిన్ను గొలిచినారు
ఊడిగంబులు నీకు నొనరించు ధన్యులు । తొలిజన్మమున నిన్ను గొలిచినారు

నిన్ను గొలువనివారల నెన్ననేల । వారి బ్రతుకులు బ్రతుకులా సారహీన
మైన సంసారమున జిక్కి నడుగడుగున । మోసమొందుటె కాక విముక్తిగలదె. ౩౫౭

వ. అని యిట్లనేకవిధంబుల శునాసీరుండు గొనియాడ సింహారూఢయుఁ జతుర్భుజయు శంఖచక్రగదాపద్మాద్యాయుధధారిణియు, చారులోచనయు, రక్తాంబరధరయు, దివ్యమాల్యాలంకృతయు నై విశ్వేశ్వరి ప్రాదుర్భవించి ప్రసన్నవదనయై. ౩౫౮

చ. సురవరులార మీరు భయశోకము లందకుఁ డింక మీకు సు
స్థిరసుఖ మిచ్చెదం గనుఁడు సిద్ధి నటంచు వచించి లోకసుం
దరి మృగరాజునెక్కి వడి దానవులుండెడిచోటి కేగినం
గరమరుదార వారలును గన్గొని రా జగదేకపాలినిన్. ౩౫౯

వ. అట్లు చూచి. ౩౬౦

శా. ఈ దివ్యాంబను దేవిమాతఁగలమా యేమింక దిక్కంచుఁ బ్ర
హ్లాదు న్మాధవభక్తిసంయుతుని దాయంజేరి యీ యీశ్వరిన్
యాదోరాశశయానుఁ జూచితివె మా కాలంబు సేయంగ నే
లా దూమా యని తూలఁజెయుశోకలీలన్ సంశయం బేటికిన్. ౩౬౧

వ. అని చెప్పి నిలచియున్న దానవులం జూచి విజ్ఞాత నిఖిలమర్మాయుండైన ప్రహ్లాదుండు దనుజులారా! మనకిప్పుడు సంగ్రామంబునకు సమయంబుగాదు పారిచనుట యుత్తమమార్గంబు, నాపుడు నమినిసి నముచి యనువాఁడు దానవేంద్రా యీ మహాదేవి రోషారుణితనయనక్తు వచ్చుచున్నయది, మముమెంబడించి ఇప్పుడ చంపునోయను భీతి బొడముచున్నయది మేమిప్పుడైనఁ గాలికొలఁదిం బాతాళంబున సురిరెదముగాని యీ శక్తి మా వెంటఁబడకుండఁ జేయవే యనిన విని ప్రహ్లాదుండు. ౩౬౨

క. ఇష్టార్థదాత్రి దేవిన్, సృష్టిస్థితిలయవిధాత్రిఁ జిన్మయమూర్తిన్
గష్టభయశోకనాశిని । విష్టపవందినిఁ దలంతు వేడుక మీఱన్. ౩౬౩

సీ. సర్వంబు నీవయై జగములు గల్పింపఁ । జేత్రాదు సర్వంబుఁ జేసినావు
సర్వంబు నీవయై జగములు గల్పింపఁ । గొందఱు కర్తలఁ గూర్చినావు
సర్వంబు నీవయై జగములఁ గల్పింపఁ । భేదము ల్మాయచేఁ బెంచినావు
సర్వంబు నీవయై జగములు గల్పింపఁ । త్రిగుణంబులకు పేరు దెచ్చినావు

తే. మేము నీ భక్తజనులము గామె తల్లి । దేవతలఁ జూచినట్టి యా దృష్టితోడఁ
గనుగొనఁగరాదె మమ్ములఁ గన్నయమ్మ । నీవకద బిడ్డలము మేము దేవదేవి. ౩౬౪

క. ఎందును స్వార్థపరాయణు । లందఱు మే మట్టివార మననేటికి మా
యందుఁ గరుణ యిడుమమ్మా । బృందారకులకును మాకును వేఱేమమ్మా! ౩౬౫

క. ఎందును ధనదారసహితు । లందఱు మేమట్టివార మనునేటికి మా
యందుఁ గరుణయిడుమమ్మా । బృందారకులకును మాకు వేఱేమమ్మా. ౩౬౬

క. ఎందును గర్వపసంఘవు । లందఱు మే మట్టివార మగుదుముగా మా
యందుఁ గరుణ యిడుమమ్మా । బృందారకులకును మాకు వేఱేమమ్మా. ౩౬౭

క. కొందఱు విష్ణులపై దయ । కొందఱు కొండికతమీఁదఁ గోపంబేలా
యందఱి నొక్కవిధంబునఁ । గందుగదె తల్లి నీ జగంబున దేవీ. ౩౬౮

క. గుణభేదము సురలకసుర । గణములకును గలదనన్నఁ గలదే భేదం
బణుమాత్రము కానరాదు । గణములలో సకలలోకకర్త్రీ ధాత్రీ. ౩౬౯

క. వేఱుకొని భేదములు । వాఱుక గావించితేవ వైరములింపుం
గోడించి సురల నసురుల । నాడించెదు బొమ్మలాటలయట్టులఁ దల్లీ! ౩౭౦

క ఓడించెద నొకపక్షము । పాడించెద జయము నొక్కపక్షమునందున్
వాఁడును వీఁడును నాటక । మాఁడఁగఁ జూడంగ వేడుకా మీకో తల్లీ! ౩౭౧

క. భవజలధి దాటి సుఖముగ । నవలం బడఁజేయఁ గలుగునట్టిరు గలదే
భువి దివి నెవ్వనినైనను । వివరింపఁగ నీవ మోక్షవేసుమి తల్లీ॥ ౩౭౨

గీ. మొదల జగములఁ బాలింప । ముదవిరోధి సేర్పరచినావు కావున నిర్జరులు
సుధయును గాఁడి మథియింప నబ్ధియందు । బుట్టుమహోమయవస్తువుల్ పట్టినారి॥ ౩౭౩

వ. లక్ష్మిని దాను గ్రహించె, నైరావతోచ్చైశ్శ్రవః కామధేను చింతామణి కల్పవృక్షాదుల నింద్రునకిచ్చె నమృతపానంబుచేసి దేవతలు సాధువులైరి. ఈ దేవతలు విష్ణుబలంబున నిల్చియున్నవారు. దైత్యులకుం బరాభవంబు గల్గుచున్నయది, కాని ధర్మం బిది యనియు నధర్మం బిది యనియు నేను నిర్ణయింపఁగలను? ధర్మలక్షణంబు పలువురు పలు విధం బులం జెప్పుదురు. శాస్త్రంబులయందు ధర్మనిర్వచనం బేకవిధంబుగాక యున్నయది. వేదవాదులు విధి ధర్మంబందురు. తార్కికులు యుక్తిసహంబు ధర్మంబందురు. వేదా దరంబు సకర్తృకంబునుటయు యుక్తిసహంబుగాదు. ఏకకర్తృక కార్యంబులు పరస్పర విరుద్ధంబు లెట్లగు. వేదవిదులందఱు నేకాభిప్రాయంబు గలవారైరే యట్లగుటంజేసి స్థావరజంగమాత్మకంబైన సకలప్రపంచమ్మును స్వార్థపరంబై యున్నయది. నిస్పృహు లకు సంసారబంధంబున్నె? బృహస్పతిభార్యను జంద్రుడు తస్కరించె. నిది యేధర్మంబు? గౌతమమునిభార్య నింద్రుండు గూడె. నిది యేధర్మంబు? దేవగురునిచే గర్భవతియైన భ్రాతృభార్య భోగింపబడియె. నిది యేధర్మంబు? రాహుశిరంబు నారాయణుండు నిజ చక్రంబునం దెగవేసె. నిది యేధర్మంబు? వానికన్నింటికేమి – నా మనుమఁడైన బలి ధర్మవంతుఁడు, సత్యవ్రతుండు, యజ్వయు, దాతయు, సర్వపూజకుండునై లోకం

బులఁ బాలింప వామనాకారుండై వచ్చి మోసంబు చేసి రాజ్యంబెల్లం గైకొని పదభ్రష్టుం గావించిన త్రివిక్రమునియం దేధర్మంబుగలదు? ధర్మవాదంబులకేమి - ఎవ్వరికి దోచినట్లు వారు స్వమతానుకూలక్రియావిశేషంబులని చెప్పుచుండు రివియెల్ల నీకుఁ దెలియనిది కలదే? పరికించిన యిచ్చటొప్పనం జేయుండగు, నిఁక నీ చిత్తము మా భాగ్యమని మ్రొక్కి నిలువంబడిన ప్రహ్లాదుం జూచి దేవి యిట్లనియె. ౩౭౪

సీ. రాక్షసులార మీరలు భయమందఁగఁ బనిలేదు దుఃఖంబు మానుడింక
జాతాశమునకును బదుఁడు మీకును శుభకాలంబు వచ్చుదాక నిలువుండు
తృప్తిగల్గినవారి కెల్లప్పుడు సుఖంబు తృప్తి లేకున్న సుఖాప్తి లేదు
మూడులోకంబుల మొనగాడు దుఃఖంబు వృద్ధిపొందించును దృప్తిలేక

తే. పొందు పొందిప్ప వన విని రండురండు । పోదమునుదును వైశంబు పోలు పితల
మందు వసియించి రమృతాశనారులెల్ల । శక్తికృత్యంబులకు వేయుకాప గలదు. ౩౭౫

వ. అని చెప్పిన విని జనమేజయుండు సాత్యవతేయున కిట్లనియె. ౩౭౬

—✱ విష్ణుని నానావతార కథనము ✱—

సీ. భృగుశాపమున రమాప్రియునకు నవతారములు గల్గెనంటివి మునివరేణ్య
చెప్పు మెట్టుల నెందు నిది వినఁగోరెద వినిపింపుమయ్య సవిస్తరముగ
నారాయణుని యవతారకథలు విన్న పాపంబుదొలఁగు సంపదలుగల్గు
నావుఁడు వ్యాసుండు నరనాథ నీవడిగిన యదియెల్ల నే వినుము నీవు
మహానిఁ బుట్టెను చాక్షుషమనువునాడు । నరుఁడు నారాయణుం డన నరకవైరి
ధర్మదేవునకును దారు తనయులగుచుఁ । దపమొనర్చినవార లుత్తమనిరూఢి. ౩౭౭

సీ. మఱియు వైవస్వతమన్వంతరంబున । నత్రికి కొడుకయి యవతరించె
నతఁడు దత్తాత్రేయ డనఁబడు విష్ణుండు । పరమతపోనిధి భవ్యమూర్తి
అత్రి యిల్లాలైన యనసూయ ప్రార్థింప । జలజాసనుఁడు పుట్టెఁ జంద్రుఁడనఁగ
దూర్వాసుఁడై పుట్టె ధూర్జటి యదిగాక । నరసింహరూపుఁడై హరి జనించెఁ
గనకకశిపునిఁ ద్రుంచి భక్తవరుఁడైన । యట్టి ప్రహ్లాదు రక్షించె నమితకరుణఁ
దదపఁ ద్రేతాయుగంబునఁ జిన్నవడుగు । రూపుఁ దాలిచి బలిభాగ్య మెపు డూల్చె. ౩౭౮

సీ. పందొమ్మిదవ త్రేత భగవంతుఁడగు శౌరి । జమదగ్ని కుమరుఁడై జననమంది
పరశురాముఁడనంగఁ బరగి క్షత్రియవర్గ । ములబట్టి చెండాడి గెలిచి భూమి
కశ్యపద్విజునకుఁ గడువేడుక నొసంగెఁ । దరువాతి త్రేత మాధవుఁడు పంక్తి
రథునకు రాముఁడు లక్ష్మణుఁ డన నర । నారాయణాంశ విస్ఫారమహిమ

నవని నుదయించె వారల యంశమునను । నరుఁడు కృష్ణుండునా మహానందగరిమ
ధరణిభారంబుఁ దీర్ప భూ ర్త్రపథఁ జేసె । నాదినారాయణు గణింప నలవియగునె ? ౨౬౯

ఆ. ప్రకృతిననుసరించి బహురూపముల నిట్లు । దాల్చుచుండుఁ జక్రధారి ప్రకృతి
వదలియుండు నెవని వశము మానసనాథ । ప్రకృతి ద్రిప్పుచుండు సకలజగము. ౨౭౦

వ. అది దనకధీనుం డగు పురుషుం గూడియుండు, నప్పురుషుండు. ౨౭౧

క. సర్వాదిసర్వగతుఁడుగా । సర్వేశ్వరుఁ డఖిలవేత్త సర్వజగములన్
ధూర్వహాతం బుట్టించును । నిర్వాహము సేయుఁ గొట్టు నిఖిలముఁ దానై ॥ ౨౭౨

సీ. అతఁడు నిరాలంబుఁ డతఁడు నిరాకారుఁ డతఁడు నిరామయుం డతఁ డనాది
యతఁడు నిస్పృహుఁ డతఁ డాదిపరాత్పరుం డతఁడు సర్వజ్ఞుఁ డున్నతుఁడు ఘనుఁడు
పేరిమిఁ నుపాధి భేదంబులనుబట్టి మూఁడు విధంబుల మొనయుఁ బ్రకృతి
నుత్పత్తికాలంబు యోగంబునం జేసి యొకరూపు పాలన నొక్కరూపు

తే. ప్రళయవేళల నొకరూపు బరఁగువిల్లు రూపు లవి మూఁడుమూర్తుల రూఢికెక్కు
సృష్టిని హిరణ్యగర్భుండు పుష్టి హరియు నష్టిని హరుఁడును నన నరవరేణ్య, ౨౭౩

వ. కావునం బ్రకృతియే సర్వంబునకుం గారణంబై యీ జగంబంతయుఁ దన మహి
మంబున సుఖదుఃఖంబులం బొందఁజేసి విషితంత్రనియంత్రయై భ్రమియింపం జేయు
చుండునని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వ్యాసున కిట్లనియె. ౨౭౪

మ. నరనారాయణు లాశ్రమాంతరమున నాట్యాంగన ల్వేడుగా
న వబాణాహతరైన వారల శపింపం బూను నారాయణున్
గరమర్థి న్నరుఁ డడ్డగించెనని యుక్తంబయ్యె నీచేత న
త్తరి నా యంగన లేమిచేసిరొకో వృత్తంబిది చెప్పంగదే. ౨౭౫

వ. అనిన వ్యాసుం డిట్లనియె. ౨౭౬

ఉ. చెప్పెద నాలకింపుము సుశీల నరుం డటు లడ్డగింపగాఁ
నప్పరమ ప్రభావుఁడు మహామతి శాంతిని బొంది నవ్వుచున్
జెప్పిలి కందచక్కెరలు దేనియ లుట్టిపడంగఁ బల్కె నా
యొప్పులకుప్ప యో సురతలోదరులార వినుం డటం బొగిన్. ౨౭౭

క. ఈజన్మంబున లంగన । తోఁ జేరనటంచు వ్రతము తొలుత దృఢమతిన్
నే జేసికొంటి గావున । రాజాననలార ముట్టరాదిపుడు మిమున్. ౨౭౮

క. కావున నా వ్రతభంగము । మీవలనం గలుగనేల మీరెఱుఁగరె ధ
ర్మావిష్కృతి నను దయతోఁ । గావందగుఁ ద్రిదివమునకుఁ గదలుఁడు వేగన్. ౨౭౯

క. స్థాయీభావము రతియగు । నోయంగనలార యెట్టులోపుచుఁ దద్భా
వాయతి కది లేకున్నన్ । గాయఁసంబంధ మెట్లు గలుగును మీతోన్. ౩౯౦

గీ. ప్రీతిపాత్రుండనైతిగా మీకు నేను । నెంత ధన్యుంత నాభాగ్య మేమిచెప్ప
చారుముఖులార వ్రతరక్ష సలుపుఁ డిపుడు । మీకృపాపాత్రుఁడ్రౌపాసమ్మోళితుఁజేసి ౩౯౧

వ. ఇరువదియెన్మిదవ మహాయుగంబున ద్వాపరంబున దేవకార్యార్థినై భూతలంబున నే జన్మింపగలను. నాఁడు మిమ్ము దారలుగా గ్రహింపఁగలను. తథ్యంబని పల్కి యాశ్వాసింప వారలరచుచు స్వర్గంబునకుం జని తమ యావద్వృత్తాంతంబును శక్రుని కెరింగించిన విని సంతసించియున్న శతమఖుసన్నిధానంబున నిలిచియున్న యూర్వశితో నింద్రుం డిట్లనియె. ౩౯౨

ఉ. ఆ యమివర్యుఁ డెంతటి మహామహుఁ డెంతటి ధైర్యశాలి నా
రాయణుఁడు న్నిజోరువున సంగసలం బదియారువేపురక్
దోయజపత్రనేత్రలను దోరముగా సృజియించె నౌర ! య
త్యాయతచర్యుఁ డంచు మది నద్భుతమందుచు మెచ్చె నత్తఱిన్. ౩౯౩

క. నరనారాయణచరితము । నరవర మును వింటిఁగాదె నావలనన య
య్యిరువురు కృష్ణార్జునులై । ధరఁబుట్టిరి భృగుని శాపతత్వముపేర్మిన్. ౩౯౪

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా ! శ్రీకృష్ణునిచరితంబు పరమాద్భుతం బది విన వలతు నందు సందియంబు లనేకంబులు గల వెట్లనిన. ౩౯౫

— కృ ష్ణా వ తా రా ది ప్ర శ్న —

ఆ. హరి యనంతుఁ డీశుఁ డచ్యుతుండు స్వర్గర్భ । జనితుఁడై తలిర్చ జనకునకును
జననికిని ననేక వత్సరంబులు । కాలిసంకె లెట్లు గలిగె ననఘ. ౩౯౬

గీ. మథురలోఁబుట్టి యావులమంద కెట్లు । దాఁటెఁ గంసునివధియించి ద్వారవతికి
నెట్లుపోయెను దండ్రియు నెల్లవారు । నున్నదేశంబువిడిచి యయౌక్యకపటం. ౩౯౭

గీ. కృష్ణుఁ డుదయించినకులంబు నెట్లు ద్విజుఁడు । శప్తముండేసె పుడమి రక్షణకుశౌరి
యెట్లు దేహంబు విడనాడె నిదియు నాకుఁ । దెల్లముగ వినిపింపుము ధీరవర్య! ౩౯౮

వ మఱియు దుష్టజనవ్యాకులంబైన భూతలంబుభారం బుడిపిన కృష్ణార్జునులు కృష్ణభార్యల లుంఠితలంజేసిన పాపిష్ఠుల నేల నిపాతితులం జేయరైరి. భీష్మద్రోణ కర్ణ బాహ్లిక వైరాట వికర్ణ దృష్టద్యుమ్న సోమదత్తాదుల నాయోధనంబున నిహతులం జేసిరికదా, వారలుమాత్రము భూమికి బరువై కృష్ణపత్నుల లుంఠితలంజేసిన దుష్టులు భారంబుకారైరే? పతివ్రతలైన కృష్ణపత్నులకు దుఃఖంబు ప్రాపింపఁ గతంబేమి ? వసుదేవునికెట్లు దేహ

త్యాగంబుగలిగె? కృష్ణాశ్రితులై మహాబలులగు పాండవులకుం దుఃఖంబులు రా గతంబేమి? వేదీమధ్యంబున లక్ష్మ్యంశంబునం బుట్టిన ద్రౌపదికిం జెప్ప నలవికాని దుఃఖంబు లెట్లు గలిగె? రజోదోషసమన్వితయైయుండ దుశ్శాసనుండు సభకుం దెచ్చె. మఱియు వననిచేఁ గేశగ్రహణకర్షిత యయ్యెఁ వన మధ్యగతయైయుండ సింధురాజుచేఁ బీడింపంబడె. విరాటపురమునం గీచకునిచే దుఃఖపెట్టఁబడియె, ఇంతియగాక యామెకొడుకు లైదుగురు ద్రౌణిచే నిహతులైరి. బాలుండైన సుభద్రాకుమారుండు మడిసె. దేవకీసుతులు పసిపాప లాఱ్వురు నిహతులైరి. హరి యెంతసమర్థుండైనను దుఃఖంబులు తప్పింపనికాపుగదా. అని మఱియు నిట్లనియె. ౩౯౯

క. యాదవకులంబు చెడియెన్ । శ్రీధవుఁడుం దుర్గసేవసేవ యొనర్చెన్
హా దైవకృతము గనఁగ । రాదుగదా ద్రుహిణహరిహరాదులకైనన్. ౪౦౦

క. లౌకికుఁడుగాని హరి యద్భుతకర్మములాచరించె నా భీష్మసుతం
గైకొని చోరునిరీతిం బ్రాకెగదా యేమిచెప్పు భగవన్మాయన్. ౪౦౧

గీ. అఖిలసంపదలకుస్థానమైన మధుర । విడిచి ద్వారక కేగి తాఁ విడిచె గాదె
యా జరాసంధుభీతిచే నహహ! కాల । కర్మమహిమంబు చెప్పంగఁ గలమె యెంచ. ౪౦౨

గీ. వీని నన్నిటి నరసి నవిస్తరముగఁ । దెలుపుమిఁక పరధర్మమై యలరునట్టి
బహుపతులకూర్మి యెట్లు ద్రౌపదికి గాచ్చె । గోపకులు గాచి కేలాగు గదురువమున.

వ. అని యడిగిన వ్యాసుండు. ౪౦౩

క. వినుమయ్యా జనమేజయ । ఘనతరకృష్ణావతారకథఁ జెప్పెద నీ
మనమున సందేహములకు । పనిలే దిక కారణములు బరికించినచో. ౪౦౪

—: కృష్ణావతారకారణము. —

క. ధర దుష్టభరము నోర్వక । పరముంమమ ధేనురూపధారిణి యగుచున్
సురరాజుకడకు నేగిన । ధరణింగని యాతఁడనియె దయ పైవారన్ ౪౦౫

చ. భయపడనేలదేవి నిను బాధితజేసినవారెవెండు ని
శ్చయముగఁ దెల్పుమన్న సురసత్తము నా పగ పేమిచెప్పుదున్
దయ హృదయంబునం దెనయఁ దద్దయు నన్నిఁక నాదరింపుమీ
జయముగ నీకు దుష్టజన జాలము నే భరింపనోడితిన్. ౪౦౬

వ. సర్వలోకసార్వభౌమా! జరాసంధుండను మహాపాపియుం, మాగధుండను దుర్మార్గ వర్తియు, శిశుపాలుండను కుత్సితుండును, రుక్మియను నీతిరహితుండును, కంసుండను

గర్వాంధుండును, వరుండను నయవిహీనుండును, సాల్వుండను క్రూరుండును, ధేను కాసురుండను దుష్టులును, మొదలగు కొందఱు సద్ధర్మవిహీనులై, పరస్పరవిరోధులై పాపాచారులై, మదోన్మత్తులై, కాలరూపులై నన్నుం బీడింపఁ దద్భరంబు సహింప లేకయుంటి. ఇట్టియెడ నే నేమిసేయుదు? నెక్కడికి బోయెదనని చింతిల్లుచున్నదాన. తొల్లి నేను హిరణ్యాక్షునిచేఁ బీడింపఁబడినప్పు డాదినారాయణుండు వరాహరూపుడై నన్నుద్ధరించె. ఇప్పు డేదురాత్ముల ధరింప జాల మునుకొనుచున్నదాన కలియుగంబు రాఁబోవుచున్నయది. అప్పు డతిభరంబున నుండుదునో యను భయంబు వొడమెడిని. సనాతనుండవు తేగి సుఖనిద్ర సుఖించెద. ఇప్పు డీ దుఃఖసాగరంబు దాటింప భర ణంబు నీవ యని నమ్మివచ్చితి. నీపాదంబుల కివె నమస్కరించెద నని పల్కిన విని యుం బ్రహ్మ డిట్లనియె. ౪౦౮

క. ధరణీ యిటు వగవం బని యెద । బ్బరమేష్ఠిని సకలలోకపాలకు నపనిన్
శరణంబు వేడు మిప్పుడె । కరుణించెద నీదు దుఃఖ మడఁచెడఁ బాపున్. ౪౦౯

సీ. అది విని ధాత్రిని యజానిలోకమునకుఁ జనుచుండె వెంట నే శక్రుఁడుఁ దేగె
సకలవిబుధపురస్సరుఁడయి యా యిద్దఱును జను వెనుక వనజభవుఁడు
జూచి నిమీలితలోచనుఁడై ధ్యానసముపేత యగు క్షమాసతినిఁ గూర్చి
కల్యాణి దుఃఖింప గతమేమి యిప్పుడు పాపులచే బాధ పడితివా క్షో॥ ౪౧౦

తే. నా విని యనంత వినుము విన్నపము దేవ । వచ్చుచున్నాఁడు కలి మహాపాపిపాప
కర్ములైన ప్రజల్గల్గి కడుభరంబు । వెట్టుదురు నిల్వనోపితి భీతి దోచె. ౪౧౧

వ. అదియుంగాక ౪౧౨

ఉ. రాజులు పాపచారులు పరస్పరవైరవిధానసంతత
వ్యాజులు ఘోరకర్మరతు లాశ్రితశత్రులుగాఁ జూపెదరే తే
యో జగదీశ వారిపోగ రోర్చ్యనఁగాక ధరింపఁజాల నే
యోజను నన్ను బ్రోవగలవో యని జేరితి నీకు మ్రొక్కితిన్. ౪౧౩

వ. అనిన. ౪౧౪

ఉ. నీయుభరంబుఁ దీర్చుటకు నేను సమర్థుఁడఁగాను వేగమే
పోదము రండు మాధవుని బోరికి ధాత్రి సురేశ్వరుండు నే
నీదివిజాళి నిందఱముఁ గలసి యేగిన నాతఁడు జాలిపుట్టి యు
ద్యాపరవృత్తి నీభరమునంతయుఁ దీర్చునటంచుఁ బల్కుచున్. ౪౧౫

వ. ఇట్లు హిరణ్యగర్భుండు సురాశిబృందారకబృందంబులు భూదేవితోడఁ దనవెంటను జనుదేర వైకుంఠంబునకుం బోయి వాసుదేవుం దిలకించి నమస్కరించి భక్తిప్రపణమాన సుండై చతుర్ముఖుండు వేదవాక్యంబుల స్తుతియింపం దొడంగె. ౪౧౬

తరళ. వేయితలలును వేయిగన్నులు వేయపూరుపదంబు న
త్యాయతంబగు రూపమొప్పు మహాపురుషుండవు నాకునుం
బాయ కిచ్చితి దేవతాత్ముడు భక్తిలోకపరత్వమున్
వేయివిధముల సన్నుతించెద విశ్వకారణ కేశవా! ౪౧౭

తరళ. ఇంతవాఁడవు నీవటంచు గణింపనోపు నెవండు సు
స్వాంతుడై నిను గొల్చువాఁడె సమస్త సంపదలందు నీ
వెంతఁ జేరితి మయ్య మున్నుఁ గెల్లపూర ధరింపుమా
వింతలన్నియు నీదు చెయ్వులు విశ్వకారణ కేశవా! ౪౧౮

క. అని బహువిధముల వారలు । గొనియాడఁగ దైత్యవైరి గురుకరుణన్ ప
ర్వనమిచ్చి మొలనగవుతోఁ దనయము నంపరిని స్వాగతంబడిగి వెసన్. ౪౧౯

ఉ. వచ్చిన కారణంబు దెలుపం దగునన్నఁ బితామహుండు దా
గ్రచ్చర నోమహాపురుష కంజదళాక్ష ధరాధరంబు పెం
పెచ్చెను ధాత్రిదుఃఖము వచింపఁగ లేమని నీవు భూమికిన్
వచ్చి దురాత్ముల న్నరికి ద్వాపరశేషము గెంటఁ జేయుమీ. ౪౨౦

వ. అనగా। ౪౨౧

తరువోజ. ఇలభారము దుడుపంగ నేనెంతవాఁడ । నీవెంత శివుఁడెంత యింద్రాదులెంత
జలజాప్తుఁడెంత దా జలపతి యెంత । జ్వాలనుండు దానెంత యముఁడు నెంత
యంబయే యోగమాయకు వశ్య మెల్ల । బ్రహ్మాదిమేరుపర్యంతంబు నదియ
నలుకడు దారాను గ్రమ్మెనుగాద । తలపంగ నెవ్వని తరము తన్మహిమ. ౪౨౨

క. ఆదేవి స్వేచ్ఛ నఖిలము । బాదుకొలుపు దాని యాజ్ఞఁ బట్టునుమీ నా
వైభవములు కాకయున్నను మోహముతే మత్స్యకూర్మ మూర్తులు నాకున్. ౪౨౩

సీ. పభోగ మేకీతిన్ యిలను దిర్యగ్యోనిను । లందుబుట్టిన దాని కబ్జగర్భ
వపుణ్య మేఫలం బిల క్షుద్రయోనుల । జనియించువానికి నసఘచరిత
కిటినైతి నరమృగాకృతినైతి దాతను । బాధింపఁగను బొట్టివాఁడనైతి
జమదగ్ని కుదయించి సకలరాజన్యుల । దయలేక చంపితి నయము రాఘ ౪౨౪

తే. వుండనై మునివృత్తితో దండకాట । వింజరించి జటలుదాల్చి వేళ్ల పండ్లు
సాపడుచు వల్కలముఁగట్టి సకలదుఃఖ । మనుభవించితి నెఱుగవే యమరవినుత. ౪౨౫

సీ. దండకాటవిలోన నెండలో నొంటిగాఁ । గాల్నడఁ దిరిగితిఁ గష్టపడితి
యసురమాయ యెఱుంగ కదిపైడిలేడిగాఁ । దలచిఁ యేగితి దప్పు దప్పులనను ౪౨౬

బర్ణశాలను సీతఁ బాసి లక్ష్మణుఁడు రా । నంతలో రావణుం డవనిసుతను
యతిరూపమున వచ్చి హరియింప నేవచ్చి । జానకి గనులకుఁ గానరాక

తే. వెట్టిబట్టిన మానిసి విధముఁ బూని । యేడ్చి యేడ్చి వనంబుల నెల్లఁ దిరిగి
కార్యవశమున సుగ్రీవుఁ గపికులేంద్రు । జెలిమి గావించికొని సీతఁ దొలఁగఁజేసి
వాలి నేసితి నెఱుఁగవే వనజగర్భ! ౪౨౭

సీ. తరువాత గోపురపండుతో లంకకు । జని యని సేయ లక్ష్మణుఁడు నేను
బలమేది పటునాగపాశబద్ధులమైతి । మంతట వానరు లచ్చెరుపడఁ
దాక్ష్యాయణుఁడు వచ్చి బంధము విడిపించినాఁడు । నాచింత యింతయనంగ వశమె
రాజ్యంబు బోవ నరణ్యంబె యిల్లాయెఁ । దండ్రి విడ్చెను భార్య దప్పిచనియెఁ
బ్రబలయుద్ధంబు బ్రాపించె భూజగాత్ర । పాశబద్ధులమైతిమి పరమదుఃఖ
మింతకంటెను గలదె యీ యంచితప్రాధమున । నెంతసుందితి బ్రహ్మ నీ వెరుగవె కొ. ౪౨౮

సీ. రాజ్యంబు బోయి యరణ్యంబు పాలయి । మునివృత్తి నుండుటయే మొదటి చింత
యడవి కాపురము సేయంగ నే నేరకో । గష్టాన నాతండ్రి యిప్పుఁడాయె
గాల్నడ బాసట గానక యడ్డంబు । లేక గానలకు వెళ్ళి వదరాని
పొట్టకు లోనైతిఁ బ్రభుధర్మములు మాని । వ్యాఘ్రనివాస సుండి వనమునందు
తుదకు దైవంబు మంచిదై మనవడనుక । విసరములఁ గ్రమించి జయముంది విబుధులార
నరగ సాకేతపురరాజ్యశాలినైతి । నెఱుఁగకే మీరు యింటి నా యిడుమలెల్ల. ౪౨౯

గీ. మరల వనవిహారాది సామ్రాజ్యగరిమఁ । గొంతకాలంబు గడిపి యయ్యంతి లోక
నింద బ్రోయఁగలేక యన్నితి నరణ్య । భూములకుఁ బంత మునిఁగితి లేమ నాసి. ౪౩౦

గీ. వనవసు జానకి భూమిలోఁ జూంచె చనియె । నిట్లు రామావతారమం దింత చింత
గనగ స్వాతంత్ర్య మెక్కడ గలదు నాకు నవుడు బరతంత్రులము నీవు నేను శివుఁడు. ౪౩౧

—: విష్ణ్వాది కృత దేవీ స్తుతి :—

వ. అనిచెప్పి వాసుదేవుండు ఓయి వనజగర్భా యోగమాయామోహితంబైన యీ జగంబున
నెవ్వఁడు తత్త్వం బెఱుఁగనోపు జగత్కారణంబు స్వరూపంబులో నుండక మనమందరము
నేను విష్ణుండ నే నీశ్వరుండ నేను బ్రహ్మ ననుచు విజృంభించిన మోహంబుపాలైతిమి.
సనాతనంబగు పరవస్తు విట్టిదని మన మెఱుఁగుదుమే? మాయికవశంబుననున్న దాను
పాంచాలికంబోలె పరతంత్రుండనై వర్తించు కల్పాదియందు నీవును నేను నెఱింగినది
కదా! మణిద్వీపంబున మందారవృక్షంబుల దాపున త్రిసమాజంబునం జెలువొందు దేవి
గదా సర్వేశ్వరి! యాభగవతి సర్వకామదాయినిగాన నామెను స్మరింపక గార్యసాధనంబు

వేఁడెదమని యిట్లు దేవసమితి తెలియుండు నాపుఁడు విని సకలసురలును దేవిని స్తుతియింపఁ దాకాంక్షించి పరాభవమధారిణియై దర్శనం బిచ్చిన సంతసించి. ౪౩౧

క. నా ... మహోన్నత శక్తి । ... నిన్ను ...
నీ ... శక్తిస్వరూపిణి । ... యుండిరిమమ్మా. ౪౩౨

క. జ్ఞానము ధనము విదుష ర । జ్ఞానంబున ధనముగలు నఘరాధార
జ్ఞానము నీవు నిన్నుని । ధ్యానించెదమమ్మ తల్లి దయమతల్లీ. ౪౩౩

క. పనిపడు మహాలక్ష్మి ... మహాశక్తి నిన్ను ధ్యానించెద మో
... । ... సకలశక్తి భగవతీ ౪౩౪

శా. తల్లీ మా ఘనశక్తిఁ ... ధాతాద్యులు న్నేను నీ
సల్లాపమహిమంబువేత్తి ముదము విశ్వంబు ప్రోవంబడున్
... సురారిప్రముఖులచే గాసిం బడెన్ భూమి నీ
... తరమా మాహింప బాధ్యంబుల్. ౪౩౫

క. ... యమునే । ప్రవాదుడు ... తసాల్వ
... బహుళ । ప్రజలు ... వారిఁ గొట్టుము తల్లీ. ౪౩౬

క. నీ ... । ... నాతంకము దే
వీ ... మాకుఁ జాలు భగవతి. ౪౩౭

వ. అంత నింద్రుం డిట్లనియె. ౪౩౮

శా. ఆ ... బ్రహ్మయుం ... సృష్టింపఁగన్
శ్రీవత్సాంకుఁ ... హరి రక్షింపన్ సమర్థుండె గౌ
రీవల్లభ ... సంహార వి
ద్యా ... నేర్చునే భవదనుగ్రహం బెల్లెడన్. ౪౩౯

వ. అంత ... ౪౪౦

సీ. కర్త బ్రహ్మ ... గాదు ... । ... గాదు ...
భక్తిమహిమంబ ... తల్లి । నీ కళాంశంబువలన జనించినారు. ౪౪౧

వ. అని పలువిధంబులం బ్రార్థింప విని దయారూపిణియగు మహాదేవి ప్రసన్నవదనయై యిట్లనియె. ౪౪౨

క. మీ కార్యమెల్ల తెలుపుఁడు । సాకల్యముగాఁగ మీకు సౌఖ్యమునెల్లం
జేకూర్తు వెరపకుండుఁడిక । నాకు నసాధ్యంబుగలదె నమ్ముఁడు మీరల్. ౪౪౩

వ. అనిన విని దేవతలు, ౪౪౪

సీ. వినుము మాయమ్మ మా విన్నపం బీధరా । కాంత దుష్టప్రజాక్రాంతయగుచుఁ
దల్లడిల్లుచుఁ బరితప్తయై స్వర్గంబు । నకు వచ్చి వేడిన సకల సురలు
బ్రహ్మ సదనకు బోయి ప్రార్థించి యతడును । మేమును వినుమన సురవైరి
హరికిఁ జని నిన్ను బ్రార్థింప విష్ణుని । గొనివచ్చితిమి తల్లి కనుము మమ్ము
భూమిభారంబుఁ బెడబాపి భూతతతుల । సౌఖ్య మొందించి మమ్మేలఁ జాలు దీవు
నిన్ను సేవింపఁ గంటిమి నేడు మేము ! ధన్యులముగామె జగములతల్లి దేవి. ౪౪౫

వ. అమ్మా తొల్లి నీవు మహోద్దండుఁడగు మహిషాసురు మర్దించితివి. దంభప్రాగల్భ్యవిజృంభితుం డైన ధూమ్రాక్షుం బరిమార్చితివి. దుష్కార్యాచరణుండైన నిశుంభు న్వధియించితి విపరీత దుర్మార్గుండయిన రక్తబీజుం ద్రుంచితివి. అతిప్రచండుండైన చండుం జెండాడితివి. అహంకారమదాంధుండైన ముండుం గండడంచితివి. నిరంతర పరాహితాలోచనుండైన ధూమ్రలోచను దీపమడంచితివి. పుణ్యకార్యవిముఖుండైన దుర్ముఖుం దునుమాడితివి. కృతకవినోదస్వభావుండైన కరాళుం గాలమృత్యు వింక బహురాక్షసుల శిక్షించి యుంటి విప్పుడింకను ధరాక్రాంతకర్తులైన రాజన్యుల వధించి భూభారంబు వారింపవే యనిన నొక్కింత నవ్వి యుపరంభ నవాంభోధరగంభీరవాగ్విజృంభణంబు గదుర దేవి యిట్లనియె. ౪౪౬

క. మతి నెఱుగుదు మది చింతిం । చితి మున్న సురాంశములను జేకొని ధారా
పతులగ జనుఁడై మీరలు । క్షితిఁ బుట్టఁగవలయు నదియ చేయుఁడు సుమ్మీ, ౪౪౭

క. నాశక్తి మీకుఁ దోడగు । నాశరకృత్యపరులైన యవనీశులకున్
నాశంబు గలుగఁజేసెద । కౌశలి మీ కిచ్చుదానఁ గనుఁగొనుఁ డింకన్. ౪౪౮

క. యాదవకులమునఁ గృష్ణుఁ । డాదితి తల్లిగ గాఁడి యానకదుందు
భ్యాది పదవాచ్యుఁడై వసు । దేవయుతుఁడై పుట్టఁగార యుర్వీస్థలిపై. ౪౪౯

క. భృగుశాపమున నిప్పుడు । వగ వారికి నుద్భవించు దామోదరుఁడై
యొగి నేను యశోదకుఁ బుట్టఁగలను మాయామహావిభవంబున నెసఁగన్. ౪౫౦

క. కారాగారగతున్ హరి । నేనపుడుం గొల్లపల్లె నేఁ జేర్చెద నిం
కా రోహిణి కహిరాజు న । మూరుండై పుట్టి బలసమాఖ్యఁ దలిర్పన్. ౪౫౧

గీ. ఇంద్రునంశంబునం బుట్టు నిల నరుండు । ధర్మునంశంబునం బుట్టు ధర్మరాజు
ననిలునంశంబునన్ భీముఁ డవతరించు । నశ్వినులయంశమునఁ గవ లవతరింత్రు. ౪౫౨

గీ. వసువునంశంబున న్భీష్ముఁ డెసఁగు నమ్మ । డింక భూభార మడఁగింప నెల్లగతుల
ధరకు భయమేమి పొందిక దరుమువాని । మీరు నేఁ దోడునీడనై మెలఁగునప్డు. ౪౫౩

వ. మరియుఁ గురుక్షేత్రంబున క్షత్రియవధయగు. నసూయయు, నీర్ష్యయు, దృష్ణయు, గర్వంబును, కామంబును, మోహంబును నను దోషంబులు గలిగి బ్రాహ్మణశాపంబున

యీ దేవులు పరస్పరవిరోధంబులు గల్పించుకొని వినాశంబు నొందుదురు. భగవంతుఁడును బరమపురుషుండైన విష్ణుండు శాపంబువలనఁ గళేబరంబు విడనాఁడు. నేఁడి యిట్టులేని ధరాధారంబు వాపెద నని దేవి సెలవిచ్చిన విని సంతుష్టాంతరంగులై యెల్లదేవతలు స్వస్వనిలయంబుల కరిగి రంత. ౪౫౪

—: దేవీమహాత్మ్యాది వర్ణనము :—

సీ. భారత వినుమయ్య భారావతరణంబు యోగమాయ యొనర్చు నోజ నిట్లు
దెలిపెద యీయమనంబున విష్ణుండు భృగుశాపమునఁ బుట్టి పెరిగె మాయ
వలనఁగాదె సర్వప్రపంచంబు బ్రహ్మ యైనను విష్ణు వైన జగతి
మూఁడు గుణంబుల మంచి త్రిమూర్తుల మూర్తుల నాడించు మహనీయశక్తి
గీ. గర్భవాసవిమోచనంబు గలుగఁజేసి । విష్ణు నానావతారసంపన్నుఁ జేసె
దేవతలు దాసీవశ నాఁడు తిరిగి రోయు । జైరి మంచేమిచెప్ప లోకాంబమహిమ. ౪౫౫

మత్తకోకిల. యోగి యోగులు ముక్తసంగులు కొల్తురా జగదీశ్వరిం
జేరి భక్తివిశేషరీతి విరక్తిరోలయంబుచే
భూరిసంస్కృతి ముక్తి వారిని పొందఁగా కిఁక నట్లరె
వ్వారు గాంచరు దేవతత్కృప వచ్చిన న్సుఖమయ్యెడిన్. ౪౫౬

తరల. వెలయు రూపువిహీనుఁడు విభుఁ డవిద్య యెంచును వేదవిన్
విదుని విష్ణుని గొల్చె నెవ్వఁడు విరక్తుఁడై భవముక్తుఁడౌ
తలఁచి మాధవు నవిద్యఁ గొల్చినఁ దప్పు వివిధదుఃఖముల్
పలుమరుం గనుచుండు భూతలపాలనై కథువంధరా. ౪౫౭

సీ. బ్రహ్మయు విష్ణుండు పరమేశ్వరుండును । జగదీశ్వరికి వశానుగులు సుమ్ము
దాసీయంత్రితరమ్ము వినరాదు సర్వాప । తాపముల్ కొన్నాళ్లు దనుజవైరి
యమృతసాగరమున నమరి పై నుండెఁ । దనమున సౌఖ్యంబు దవిలియుండు
కొన్నాళ్లు దానవకోటితో యుద్ధముల్ । సలుపుచు వైరంబు నెలుపుచుండు
యోగనిద్రఁ బొంది యుండును గొన్నాళ్లు । జన్మములను జేయుఁ గొన్నినాళ్లు
దానవారి దా స్వతంత్రుండు గాఁడుసూ । బ్రహ్మ గాఁడు కాలపాణి గాఁడు. ౪౫౮

క. రవి శశి సురవ సనకాదులు । వివరింపంగా స్వతంత్రవృత్తులుగా రా
భువనేశ్వరీవశానుగ । లవితథముగ బొమ్మలట్టు లాడుదురు సుమీ. ౪౫౯

సీ. హర్షశోకాదు లయ్యమరులకును గల । వపుడు నిర్జరులను బాఖ్యకొఱకె
యుత్పత్తియును స్థితియును నాశనము గల్గు । నపుడు నిర్జరు లెట్టులైరి చెపుమ
యమరాఖ్యయును వారి కంతియకాక తదర్థంబువారల యందు గలదె

జలజంతువులకును స్థలజంతువులకును । గీటకంబులకును గ్రిముల కెట్టు
లట్టులేకాక యమరుల కథకమేమి । కలుగు సుఖదుఃఖములఁ జెప్పఁదలఁచుకోటి
నాయకుల కష్టభయంబు లధికసీమ । గతులఁ బొసరుట నైచ్యాధికతలు గలిగె. ౪౬౦

వ. మఱియు వినుము నరేంద్రా బ్రహ్మ రుద్ర విష్ణ్వాదులకును గ్రమక్రమంబున నాశంబు గలుగుచుండుఁ గ్రిందాఁక మీఁదాక వాసిగాని దేహంబు లేదు. దేహికి నాశంబునుఁ బ్రళయ సమయంబునుత్పత్తి స్థితులు. మోహజాలవృతంబైన జంతువు భవబంధములనుండి తప్పించుకొననేరదు. మాయ యెంతకాలంబు విద్యమానయగు నంతకాలంబు మోహజాలంబు బట్టికొనియుండు. బ్రహ్మాదులకైనను సృష్టికాలంబున నుత్పత్తియుఁ గల్పాంతంబున నాశంబును సంభవించుచునే యుండు. ఏది యేజంతువునకు వినాశహేతువగు నదృష్ట యుండు నది యప్పుడే సంభవించుచుండుంగాని యన్యథా ప్రవర్తింపనేరదు ఎప్పుడది యెవ్వడి సంభవింపవలయు నప్పుడయ్యది సంభవింపక మానదు. భాస్కరుని కొడుకు మందుఁడు, చంద్రుఁడు క్షయరోగ పీడితుండు చూడు మదియుంగాక. ౪౬౧

గీ. వేదములనెల్లఁ జదివిన వేదవేత్త । వెలఁగి జగముల సృజియించు సృష్టికర్త
భూరివిజ్ఞానవంతుఁడౌ బుద్ధిశాలి । బ్రహ్మ తనబిడ్డ వాగ్దేవిఁ బట్టెఁగాదె. ౪౬౨

గీ. పశుపతియును రుద్రాణి తంత్రియయ్యె । దగ్ధురాత్రి సమయమును శీతాంశుమౌళి
యెంతపరితాపమొందెనో యేరికైనఁ । బరమ విధియింప భాలోకఫలణమగునత. ౪౬౩

క. వనవాసవలేక మేను । స్వాయువం దిగనాడి వెఱ్ఱివాఁడై యుగ్రుం
డనఘుఁ డయిమును దిర్చున । సలుపెట్టెనుగాదె జీవనమ్ము మహేశా. ౪౬౪

క. గోమధరుఁడు ధృగుపత్నియునఁ । గామార్తుండనుచు గ్రోధ గాపింప ధృగుం
డామెఁ శాపమిచ్చెను । భూమండలమున లింగ మూర్తి భూషింపనదే. ౪౬౫

క. పెద్దాలు దేవనాథుఁడు । గ్రద్దనఁ దాఁ బ్రదికేడిగా నంచి పుత్రు
మద్దుబుఁగుమును నెఱుఁగక । యద్దానిని వెంటనంటి యబ్బఁగడు మఱియున్. ౪౬౬

క. రాముఁడు సీతంబాసిన । బాములు చెప్పంగఁదరమ బహుభంగులఁ దా
నా మెలఁత వలఁచి తలఁచి మ । హామోహమునొంది యాపదొందెన్ మునిఁగెన్. ౪౬౭

క. కోతులను దండుగూర్చెం । గాతరుఁడై కొన్నినాళ్ళు కాంతావిరహా
త్యాతతచింతామగ్నుం । డై తనవెన్ వాడుమమ్ము యవనీనాథా. ౪౬౮

క. సీతరమా నాతరమా । యాతత మహిమాభిరామ యగపట్టి జగ
న్మాత మహామాయాపి । ఖ్యాతిపి శేషానుభూతి గలెంచుటకున్. ౪౬౯

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు పరమోల్లాసుండై శ్రీకృష్ణ జననక్రమంబుఁ జెప్పెద వినుమని తొల్లి, కాళిందీతీరంబున మధువనంబను వనంబు గల దది మధుపుత్త్రుండైన లవణుచే దాలింపఁ

బతుకుచుండ లక్ష్మణాయుతుండగు శత్రుఘ్నుండును. వానిం [illegible] యుప్పుడు [illegible] నామపురంబు నిర్మించి పుష్కరపుష్కరాక్షులను [illegible] తనయులను నా పురంబు ప్రోచ్చించి [illegible], సంతతం [illegible] సూర్యవంశ [illegible] యయాతి [illegible] సంతతం [illegible], యయాతికులసంభవుండును [illegible] మధురం బాలించె. నతనికి. ౪౭౦

మ. జనియించెన్ ధను [illegible]
[illegible] శ్రితావన [illegible]
[illegible]
[illegible] ౪౭౧

వ. మఱియు నదితి [illegible] దేవకి [illegible]
[illegible] దేవకీ [illegible]
న [illegible] ౪౭౨

ఆ. వె. [illegible]
[illegible] ౪౭౩

క. అని గగనవాణి పల్కిన [illegible] విని [illegible]
[illegible] ౪౭౪

గీ. [illegible]
[illegible] ౪౭౫

సీ. ఆని. ౬౬

గీ. [illegible] చేయని [illegible]
[illegible] ౪౭౬

గీ. [illegible] పలుకుచుండ । [illegible]
[illegible] ౪౭౭

ఆ. వె. [illegible] । [illegible]
పట్టి పట్టి [illegible] । కొట్టి [illegible] ౪౭౮

వ. ఇట్లు [illegible] రాజుల్లు [illegible]
గ్రామంబు [illegible]
యయుసత్తములు [illegible] ౪౭౯

సీ. [illegible] బ్రహ్మహత్య యిది నీకు [illegible] । [illegible]
కీర్తినాశని దీనికెలనఁ బోకుము కంస । సుపరిజంపినయాని [illegible]

ఎప్పుడనో డాగి యున్నదో పరిపంథి । పరికి నిక్కని యేలతలపరాదు
పిరుంతవైయుండి విరంయుచెవి గాలి । కూతలు విని మది గుందనేల
పెండ్లికాదని మీయింటి పెద్దయాడు । బతుకు దని వధించుట పాడియగునె
కావఁగినకార్య మేరీతి కాకతప్పు । శాంతగుణవంత మాను మూపంత వంత. ౪౮౧

క. అన విని శాంతిల్లిన కం । సుని గని వసుదేవుఁడనియె సూనృతమది యీ
వనితకుఁ బుట్టిన తనయుల । ననఘమతీ నీకు నప్పన యిచ్చెంతు వగన్. ౪౮౨

క. జనియించినవారల నే । కను నే నొప్పించనేని కనుఁ ధీమంతా
బగు నరకము పాలగుదుం । గనుమా నా సత్యవ్రతము మనుజేంద్రా. ౪౮౩

క. అని యిట్లు సగుణమెప్పిన విని హెరవు లించెపాలు వసుమతి క్రోధం
బని వేగరించి పంపిరి । చనియెం గంసుండు తనదు సదనంబునకున్. ౪౮౪

—* కంసకృత దేవకీ సప్తసుతవధ *—

ఉ. అంతట గొంతకాలమున కా వసుదేవుని భార్య పెద్దదీ
మంతిని మొదటిపుత్రుఁ బ్రసవించెను గాంచెను పుత్ర రత్నమిం
గాంత ఓగాను దిట్టపుత్రుఁ గాంచి సుతాంగనతోడ నాథుఁ డా
వంతయుఁ జింతనొందక తన యాడిక తప్పకుండ నిట్లనెన్. ౪౮౫

క. హంసమున కోమలాంగి నా । కంసున కిద్దు నిజాంగనాసుతుని
ధ్వంసనమున వానికి నిప్పుడ్ । హింసించును గాని మన యగవనేటికి మనమున్. ౪౮౬

గీ. ఆడు మాట తప్పనేని? హా నాయుద్దైన । నేని? పూనుదు వధింప మానరాదు
కాలమహాత్మ్యవిధి మిక్కిలి ఫలము । ననుభవించకపోదురా మనుజులకును. ౪౮౭

క. సుధ యేమి మనసుమేనిం । బ్రథమవేసినయు నీవుఁ దేనిఁ బ్రాప్తము తా
సుధను మనమేల దప్పున్ । సభయత్న దప్పించుకొనఁగఁ జాలుదుమె చెలీ. ౪౮౮

ఉ. నాప్రుఁడు పరిపాలకుడి నాథునితో నను గరుబుద్ధుఁడై
చెప్పఁడు తత్త్వభావమున నిద్ధికిఁ దప్పిచనంగ నేరఁ దే
వప్రుఁడు గాల్చియు వ్రతకల్పములేగి తపంబు చేసియున్
భావిత ధర్మశాస్త్రముల బాపరదు లక్ష్యమున్నయుండదగన్. ౪౮౯

క. కలుగ దొడ్డు గురుభార్యం । గలయుట భూదేవహింస గాపించుట వా
రలనొప్పు బ్రమచ్చెలుటు యీ । మలతులతోఁ బెలియుయును మహాపాతకముల్. ౪౯౦

సీ. ఉర్వి మహాపాప మొనరించెనేనియు । వీక్షవ్రతంబును సేయవలయుఁ
బవియురెండేదులు పాటించెనేని పా । పము నశించునటంచుఁ బలుకు స్మృతులు

పరగ మన్నాదులు పలికిన పిదప । పాచితంబులుసేసి పాపములను
తొలగింపనేర్తుమో తొలగింపనేరమో । తెలుపుమయ్య మహాత్మ ధీమహితుడ
యాజ్ఞవల్క్యాదిమునులు మిన్నులు ముట్టరె । మన్ను [illegible] చరియించు మాన్యమైన
హావిధంబులు రిత్తలే యని గాదె । [illegible] కాలు[illegible] [illegible]. ౪౯౧

ఆ. మనువు యాజ్ఞవల్క్యు [illegible] పరాశరుండును । వశిష్టాదిమునులు పలికిరౌర
ధర్మశాస్త్రములను దప్పి చరించిన । పాతకులను [illegible] ప్రాణనాథ. ౪౯౨

గీ. సిద్ధి ప్రత్యక్షమైయుండె [illegible] చూడ । [illegible] జగమిది యుక్తియుక్తి
కల్పితముగాని వేరొండు గాదునమ్ము । [illegible] [illegible] దాంట మిథ్యలేదు. ౪౯౩

క. అనవుడు నవ్వుచు దేవుడు । విని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] మునులు పురాణాదిక । [illegible] [illegible] [illegible] మూర్తులు వారల్. ౪౯౪

క. సంచిత [illegible] ప్రారబ్ధ । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] మ్మంచితము [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] మేచకవేణీ. ౪౯౫

వ. అవి యాదియందు [illegible] బీజభూతంబులై యుండును. జీవుండు [illegible] [illegible] నుండి యార్జించిన కర్మంబు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యాతనాదేహంబుతో [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] దేహంబుతోఁగలసి కాలంబుతో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేహంబు [illegible] శుభాశుభంబులు [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] తప్పించుకొనుటకు ప్రయత్నించి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] భాగములను [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. ౪౯౬

సీ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । సత్యధర్మ మొకండు శాశ్వతంబు
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]
ఫల[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
సత్యంబు [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
సత్యమును నిల్పి [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] జగమందు ప్రోచికున్నె! ౪౯౭

మ. అనినన్ దేవకి కన్నులం బొటబొటం బశ్రుప్రవాహ్యంబునన్
జని[illegible]పంగను వెక్కి వెక్కి [illegible] [illegible] [illegible]
పని సంచుం దడబాటుగా గొణిగి కంపంబంది హా[illegible]
యనుచుం బెన్మిటిచేతులం దిడియె సత్యాధీనచేతస్కయై! ౪౯౮

ఉ. బిడ్డను చేతులం దిడుక ప్రేముడి వచ్చె వసుదేవుఁ డేచ్చుచున్
గడ్డముక్రింద చేయిడి ముఖంబును జూచి యయో యిదేమి నే
[illegible]ద్వైతసంపనం బొలుత నేరికి గోచరించినాడనో
యొడ్డుచువచ్చె దానిఫల మంకిలిమై సుఖసంపదాప్తికిన్. ౧౯౯

వ. అని యొక్కింత వడవు విచారించి సత్యవాక్యంబునందు చిత్తంబు హత్తించి వసుదేవుం
డంసునింటికిం గొంపోవుటకు [illegible]. ౨౦౦

మ. వసుదేవుండట [illegible] మనసుచేసం గంసభూభృత్తుకున్
సిసువున్ [illegible] సంగ నేగెడిని చూచి ప్రౌఢ సత్యం[illegible]
వసగా [illegible] గాని [illegible] ప్రాణంబు నారీరి [illegible]
ర[illegible]స్యనాసత్తుఁడు [illegible] పి శిశువుఁ బంపంబావఁదే యక్కటా. ౨౦౧

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
నిజముదప్పక తనయుష్టి సిసువు [illegible] । [illegible] [illegible] కంసు నెడు[illegible]. ౨౦౨

వ. ఇట్లు బలుకుట [illegible] [illegible]. ౨౦౩

క. వసి కంసునివదుటం వస । తనయుని [illegible] సతఁడు చూచి ధర్మిష్ఠుఁడ వి
వసమా యీ బాలుని నా । [illegible] శత్రుఁడుగాఁడు పినిఁ గొట్టఁగనేలా. ౨౦౪

క. [illegible] గర్భమునను । జనియించిన సుతుఁడు నాకు శత్రుండనుచున్
[illegible] [illegible] । [illegible] పోవుమా యింటికి [illegible]. ౨౦౫

చ. అని [illegible] కసేనుడు [illegible] [illegible] నే
గను [illegible] తోఁడ [illegible] [illegible] [illegible] మంత్రివర్గముం
గ[illegible] కంటికి [illegible] [illegible] ప్రయోజనంబు లే
[illegible] వసుదేవుని నేనెవ నంపుము గంసుఁ డాడినన్. ౨౦౬

క. ప్రొఢ్యాలక విని మంత్రులు । మేల్కొలు ఘటీఘటి సమిద్ధచరిత సి
ద్ధేల్మ [illegible] గలఁడే । కల్మష మేముక్షణింపఁ గంసక్ష్మాంసా. ౨౦౭

వ. ఇట్లు పలికి కంసుని మంత్రులు స్వస్వనివాసంబులకుం జని రంత స్వ[illegible] కల
[illegible] కడువు [illegible] జనియించినది గని కంసుం [illegible]
[illegible] [illegible] సుఖా[illegible] [illegible] నియోగించిన [illegible] యున్నలవిఁ
[illegible]. ౨౦౮

క. మీరు [illegible] రూపక । రావుగదా మమ్ము బోటి రాజులకడకుం
గారణముఁ [illegible] । నారదుఁ డిట్లనుచుఁ బలికె నయవచనములన్. ౨౦౯

గీ. కంస కంసనృహంస మహాంసశత్రు । హంసవిచ్ఛేదనైక మీమాంస నేను
హేమగిరికిని మొన్ననే యేగినాడ । వింటె యచ్చటి వార్తలు వింతలన్ని. ౫౧౦

సీ. అచ్చట బ్రహ్మాదు లందరు గుసగుసాలోచనంబులు సేయఁ జూచినాను
దేవకియంట వసుదేవునకును భార్యయంట విష్ణుఁడట యామె యందుఁబుట్టు
నంట వాఁడు నిన్నుఁట గుటగుట మన్నించునంట నరేకాని నీ పజ్జఁ గాకొ
మొన్న బుట్టినవాని మొత్తక నిలుపుట క్షేమకారణమా వచింపుమనిన ౫౧౧

గీ. నష్టసంతతిని గర్భంబు నందుఁబుట్టు । బాలుఁడే శత్రుఁడని మున్ను పలికె గగన
వాణి ప్రథముని గనతోర్చు ఫలముగలదె । యనిన విని కంసుతోఁ గలహాసనుండు. ౫౧౨

ఆ. ఇంత బుద్ధియేల యిటుఁగొవుగద కంస । రాజ సింగనని రాజు రాజ
రాజ్యమునపు గను తరాజన మీలుసూ । దేవగణము మాయ దెలియవైతి. ౫౧౩

క. ఏమంటి మూరు మును నే । నీవిన్నమునలోనఁ జూచి యెరుఁగను వతిధి
వ్యాప్తులు దప్పుఁదప్పుము । తో వివరింపు మిఁక । నెట్టియూహ గనించెన్. ౫౧౪

క. అని కలహాసనుఁ డేగను । విని బాలకుఁ బట్టితెచ్చి వేసెను శిలపై
మునను కృపారహితుఁడై । కనుపట్టి న్యాసికదె సుఖంబుగ భూపా. ౫౧౫

వ. అనిన విని జనమేజయుండు పారాశర్యునిం జూచి సవినయుండై యిట్లనియె. ౫౧౬

ఆ. బాలుఁడేమి చేసెఁ బాపంబు తన పిన్న । తనమునాడెఁ బిట్టి ధర్మవేత్త
యైనవంతుఁడైన యా నారదుం డింత । పాపమునకు నేల పాలుపడియె. ౫౧౭

తే. పాపము చేసినవాఁడును । పాపముఁ జేయించువాఁడుఁ బాయక నొకటే
పాపము నొందుదు రనుచును । తాపసులు పలుంత్రు ధర్మతంత్రకులందున్. ౫౧౮

క. ఆసంయమి యేలా యీ । దోసము నొడిగట్టె నింత ద్రోహము గలదె
యీసంశయంబుఁ దీర్పుము । వ్యాసా సకలార్థబోధనైకవిలాసా. ౫౧౯

వ. అనినవిని వ్యాసుండు. ౫౨౦

సీ. కలహంబు నొసగించి కడుచేడ్క వీక్షించు । వేల్పు నారదుఁడని వింటిగాదె.
దేవతాకార్యంబు గావున తనస్ఫురణ । మమువేర్మి వచ్చిన వాఁడుగాని
యతనికి లవమైన నన్యతమూడుటయుంచు । నృతిలేమ కార్యంబు లెట్టుజయుగ
పలయు నట్టులఁ జేయువాఁడు ప్రాజ్ఞుండుక । యతఁడు దుష్టుఁడుఁ నిందుగా వనుగరాదు
శాపయోగంబు కలిమిని షట్శిశువులు । కాలధర్మంబునొందిరి కంసుచేత
వినుము వివరింతుఁ దచ్ఛాపవిధము నీకు । సాధుజనగణ్య తతపుణ్యజనమునేన్న. ౫౨౧

సీ. మహితస్వాయంభువ మన్వంతరంబున । నల మరీచికిఁ బుత్త్రు లార్వు రధిక
బలు లూర్ణయందును బ్రభవించి యాత్మీయ । సుతను బట్టిన బ్రహ్మఁ జూచి నగిరి
యదిచూచి ధాత మీ రసురులుగం దనఁ గాలనేమికిని షడ్గర్భులనఁగఁ
బుట్టి రావట నొక్క పుట్టువునందు హి । రణ్యకశిపుకుమారత వహించి
జ్ఞానసంయుక్తులై శాంతమానసులయి । తపము గావింప ధాత సంతసముఁ బొంది
వెలఁగి షడ్గర్భులం జూచి శీతలాను । కంపమై వార నిట్లనె గజపురీశ. ౫౨౨

మ. మును నే డిట్టితి మిమ్ము క్రోధమున మీ మోహంబువాసెం బపో
ఘనపుణ్యంబున నిష్టమైన వరముం గాంక్షింపు డేనిత్తు నా
విని లోకేశసురాసురోరగనర ప్రేతాళిగంధర్వుని
ధనికాయంబులచేత మృత్యువు ప్రసక్తంబుష్టఁ గారాదు నాన్॥ ౫౨౩

గీ. అట్టులనె యగుఁ బొండన నపుడు వారి । తండ్రి కాంచనకశిపుండు తమ్ము విడిచి
వరములను దెచ్చుకొనిరి వీ రరగిరనుచుఁ । గనలి శపియించె నిట్లని జనులు వేడ్క ౫౨౪

గీ. తరలి షడ్గర్భులార పాతాళమునను । వెక్కు లేడులు నిద్రలోఁ జిక్కియుండి
పిదప దేవకీకడుపున నుదయమంది । కాలనేమ్యవతారమౌ కంసుచేత
ద్రోహఁ దనివచ్చు వారలె వీరలైరి॥ ౫౨౫

వ. అని మమయు జనమేజయా యాషడ్గర్భులే [illegible] వుదయించి కంసుచే మడిసిరి. సప్తమ
గర్భంబునందున్న శేషుం బంచమమాసంబునను యోగమాయ రోహిణీ గర్భంబున నిడె
నంతం గర్భంబు పోయెనని తెలిసి కంసుండు సంతసించె. శేషాంశంబున రోహిణియందు
బలరాముండు జన్మించె భూభారహరణార్థంబు నారాయణుండు కృష్ణుండై పుట్టెనని విని
రాజు మునీంద్రా! వసుదేవుండు కశ్యపునంశంబునను, బలరాముండు శేషునంశంబునను,
శ్రీకృష్ణుండు నారాయణాంశంబునను నవతరించిరని చెప్పితివి యింకం దక్కువా రెవ్వ
రెవ్వరి యంశంబులో ముఖ్యంగం జెప్పవే యనిన రాజేంద్రా నీయడిగిన యర్థంబు సవిస్త
రంబుగాఁ జెప్పెద వినుము కశ్యపుండు వసుదేవుండు, అదితి దేవకీ, అనంతుండు బల
దేవుండు, ధర్మసుతుండైన నారాయణుండు శ్రీకృష్ణుండు, నతని సహజాతుఁడైన నరుం
డర్జునుండు, ధర్ముండు యుధిష్ఠిరుండు, వాయువు భీముండు, అశ్వినులు నకులసహదేవులు,
సూర్యుండు కర్ణుండు, యముండు విదురుండు, బృహస్పతి ద్రోణుండు, శివుం డశ్వత్థామ,
సముద్రుండు శంతనుండు, గంగ గంధర్వపతి [illegible], వసువు భీష్ముండు, మరుద్గ
ణంబు విరాటుండు, అరిష్టుకొడుకైన హంసుండు ధృతరాష్ట్రుండు, మరుద్గణవిశేషంబులు
కృపకృతవర్మలు, కలి దుర్యోధనుండు, ద్వాపరుండు శకుని, బుధుడు సువర్చుండు,
చంద్రుండు ప్రమరుపు, పావకుండు దృష్టద్యుమ్నుండు, నిఋృతి శిఖండి, సనత్కుమా
రుండు ప్రద్యుమ్నుండు, వరుణుండు ద్రుపదుండు, లక్ష్మి ద్రౌపది, విశ్వేదేవతలు
ద్రౌపదీతనయులు, సిద్ధి కుంతి, ధృతి మాద్రి, మతి గాంధారి, అప్సరసలు కృష్ణాంగనలు

ఇంద్రప్రత్యర్థులగు రాక్షసులు రాజలోకంబులు, హిరణ్యకశిపుండు శిశుపాలుండు, విప్ర
చిత్తి జరాసంధుండు, ప్రహ్లాదుండు శల్యుండు, కాలనేమి కంసుండు, హయగ్రీవుండు కేశి,
బలిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కకుద్మి, అనుహ్లాదుండు ధృష్టకేతుండు, భౌమ్యుండు భగ
దత్తుండు, లంబప్రలంబులు ఖరధేనుకులు, వారాహకిశోరులు మల్లులగు చాణూరముష్టికులు,
దితిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కువలయనాగంబు, బలిపుత్రి బకి, దానితమ్ముండు బకుండునై
పుట్టిరిట్లు సురాసురుల యంశావతరణంబు పెరుంగునది. అనిమఱియు. ౨౨౬

క. వనజభవముఖసుధాంధులు । వనజాక్షునికడకు నేగి ప్రార్థించిన నా
ఘనుఁడిచ్చె నల్లనిది తె । ల్లనిదియుఁ గేశద్వయంబు లక్షణయుతమున్. ౨౨౭

క. నల్లనిదియు కృష్ణుండను । తెల్లనిదియు రాముఁడనుచు దేహములందున్
బ్రోల్లసదవనావధి ర । చెల్లుటకుం గారణంబు సెప్పితిని నృపా. ౨౨౮

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు మఱియును. ౨౨౯

గీ. ఆయనంతుని పుట్టువు యోగ్రసేని । హతులఁ గావించి సప్తమంబైన గర్భ
మవిసెఁ దివ్యుఁ డీ దేవకీ కష్టమునను । గర్భమొదవినఁ గంసుండు కడుభయమున. ౨౩౦

క. తనయందు నున్న విష్ణుని । ఘనమును వసుదేవుభార్య గర్భమున నిలుపన్
విను యోగమాయ గోకుల । మునను యశోదకడుపునను మునుకొని నిలుపన్. ౨౩౧

క. దేవకికడుపున శిశువను । వేవేగను యోగమాయ విస్రంసితశీలం
బా వెలికి విడిచి రోహిణి । లో విడిచిన నామె కంబలుం డుదయించెన్. ౨౩౨

వ. అంతఁ గంసుండు. ౨౩౩

గీ. ఎన్నుకొనగర్భ మొదవంగా నుప్పుడు దేవ । కికని దీని నుపేక్షింప గిట్టనును
దేవకీసుతు హ్రులఁ బెట్టి వయస । మాలి కారాగృహంబునఁ గాలకై సె. ౨౩౪

గీ. గర్భగతుఁడైన శ్రీనాకాంతు లోక । పట్టనియుపధావంతు వాక్ప్రాక్షి
శాంతు శాంతు ననంతు నక్రాంతుఁగూర్చి । స్తుతు లొనర్చిరి పలుమారు సురలు మునులు.

—• శ్రీ కృ ష్ణ జ న న ము •—

గీ. నెలలు నిండెను దేవకీలలన కడుపు । పాలవెల్లిని భక్తులపాలఁ గలుగు
చాయచింతామణియునంగ జననమందె । వందిబాలుండు తేజోమయుండు నగుచు. ౨౩౬

సీ. మెఱుఁగుఁదీగెలతోడి మేఘంబులకు గ్రొత్త । మనికైన శ్రావణమాసమందు
లలిత మహేంద్రనీలచ్ఛాయ రాత్రుల । బరిఢవిల్లెడి కృష్ణపక్షమందు
దీపిత శ్రీకంఠ దేవతాకంబైన । కలితాష్టమీనమాఖ్య తిథియందు
బ్రహ్మదేవుఁడు తనప్రభువుగా వర్తిల్లు । చక్కని రోహిణీనక్షత్రమందు

గీ. వెలిఁగి తన కూటమికి నిరీక్షించుచున్న । ధాత్రి నలరింప రక్తుఁడై రాజు తూర్పు
సీమ వెల్వడివచ్చు నిశీథమందు । విష్ణుదేవుండు ప్రభవించె గృష్ణుఁడనుచు. ౫౩౭

సీ. కలకలనవ్విరి చెలగి దేవతలెల్ల । మునులు చేతులుమోడ్చి మ్రొక్కి రపుడు
గుసగుసలాడిరి గూడి రాక్షసులెల్ల । దుష్టరాజుల కొంప ముమ్మ దగిలె
బుసబుస నాకసంబున కెక్కె జలరాశి । కాంతిమించెను దిశాకాంతలకును
గడగడ వడకె బ్రక్కలుదూరెఁ గలిరాజు । శాకినీముఖపిశాచములు పరచె

గీ. దేవకీవసుదేవు లుప్పొంగిరి । కంసుఁడనువాఁడు కన్నీరు గార్చి యేడ్చె
చారుదరహాసు కృష్ణావతారునకు । సుధాధీనాథ మానినీమణిశుభోఘ ౫౩౮

ఉ. అంతటమున్నె కంసుఁడు మహాబలశాలురఁ గాపువెట్టి య
త్యంతభయంబునన్ మధుర యుక్తులకుం బరికించుచుండఁ దా
నెంతయు జాగరూకుఁడయి యప్పుడు బందుల కాఁపు నుంచి యా
స్వాంత నిశీథవేళ ఘనమాయను వారికి మాయనిద్దురల్. ౫౩౯

క. అప్పుడు విని శౌరినుడి దివి । నిప్పాపనిఁ గొంచు నేగి యమునయిన దా
టెప్పున యశోదపక్కం । జొప్పింపుము తమ్ము దాని సుతఁ దెచ్చుమనెన్. ౫౪౦

వ. అది విని దేవకి. ౫౪౧

గీ. ఇట్టి ముద్దులపాలు నే నెట్టువిడుతు । నయ్యయో కర్మ మిట్లాయె ననుచుఁ దొగిలి
చూచుకొని చూచుకొని బాలు సుగుణజాలు । భర్త చేతుల కందిచ్చె పరమసాధ్వి. ౫౪౨

గీ. ఇచ్చినంతనె వసుదేవు డట్టెచూడ । ద్వారములు విచ్చుకొనఁ దెరచె యపుడు మెల్ల
మెల్లఁ దాటుచు నిదుఁ దా నుల్లమందు । గగనవాణిని దలఁచుచుఁ గదలె గృహము. ౫౪౩

క. చనిచని యమునానది దాఁ । గనిన నక్కాలబంటిగా నొప్పిన నె
మ్మనమలర దాటి గోకుల । మునఁ జేరి యశోద యుంటి ముంగిట నిలచెన్. ౫౪౪

గీ. నందునాతియుఁ బురుటింటఁ జెందియున్న । చెలి విధాతనిజూఁచి యబ్బిన్నపట్టి
దానిచేతికి నిచ్చినఁ దగ గ్రహించి । నంద నెలనాగ పక్కలోన నిడిన మాయనందిని
దెచ్చె వసుదేవుఁడను నోసంగి. ౫౪౫

క. ఆ మాయశిశువుఁ గైకొని క్షేమమ్మున శౌరసుతుఁడు చెరసాలకు వే
రా మగవనూచి శిశువుం । దామెల్లన నందె హస్తతామరసములన్. ౫౪౬

ఆ. జగముఁ దన మహేంద్రజాలమ్ములో ముంచు । మాయశిశువు గీయ గీయటంచు
నోరువెట్టి యెలుఁగి బొంచి కావలివారి । నిదురనుండి లేపె నదిర శక్తి. ౫౪౭

ఉ. కావలివాండ్రు లేచి యది కావనినన్ విని యాపలింపలే
లే విననచ్చె బిడ్డఁడడి లెమ్మిక లెమ్మిక యేమి నిద్ర రా

రా వడి నేగి చెల్వుఁడగు రాజున కంచు విరానఁ బోయి యా
భూవర దేవకీసతికిఁ బుట్టెను బిడ్డ యటంచుఁ జెప్పినన్. ౨౪౮

చ. వగవవుకొక్కమంచమున భామినితోఁ బవళించి యుంత ము
న్నుగఁ దన చెట్టస్వప్నము మనోగతదుఃఖము నిర్వతింప న
న్నగణ మొప్పి మేలుకొనియున్న ధరాపతి తత్తరంబునన్
డిగి మొలకట్టు వల్వరును విడ్డను జుట్టును జుట్టి మున్నుగన్. ౨౪౯

మ. తనవాకిట్ల యెవరాటుమ ... యంటుబడ నెల్లఁగా
వలిపంబు ... గొనఁ దమ్ము ... గృహోద్యద్దంతుయుంచుమ కుం
గనపం దాటఁగఁ బిట్టుబిట్టు ... నాపైన మీ
గడియం దప్పఁగరా పటంచు జనియె గంధుం దుర్గోగ్రుడై. ౨౫౦

చ. చని వసుదేవునిం బిలిచి బాలిక నేల మదీయవైరి పు
ట్టినగద తెమ్ము బాలుని పదిం బలిమాల్పెదనన్న నాతఁడుం
బనివడి దేవకీసతిఘమర్త్రిని ముద్దుల మాయలాడి ని
ష్ఠను గొని రాజునం గడగడం గదుఁ గంపిలికొంచు నిచ్చెనన్. ౨౫౧

గీ. నేన పన్నిన దాలికతో నటంచు । నరిగె వసుదేవుఁడాతని మరిగిమరిగి
క్రొత్త బాలింత సిగ్గున నెత్తుటిఁద । మునుఁగు నడికట్టు పుటిటాలి మినిమితోడ. ౨౫౨

ఉ. పొత్తులలోన బిడ్డనిడి పొందికముగాఁ దన కేలుదమ్ములన్
మెత్తగ నుంచి పాదముల మెల్లనమెల్లన మెట్టుచు న్మహో
మత్తుఁడు వీడు నాయనవి మాటలనం గయుఁగాదు కాని నీ
చిత్తము నాయభాగ్యమని చెప్పుచుఁగాక యటంచుఁ జెప్పుచున్. ౨౫౩

ఆ. కాయ నూడు నీకు గన్నార పురుషుండు । కాడు నాయమునవ కంస యనుచు
మొగమునూవ కాంచె మున్నుగా ముంగూచె । మొంటిమ మొలయడఁటఁ పిండు కతము ౨౫౪

క. వారా యాడుది పుట్టెన్ । వైరి పురుషుఁడంచు గగనవాణి వచించెన్
మారుపడి తాయమార్తె । కారణ మేదొక్క కాలగతి కుటిలమగున్. ౨౫౫

ఆ. మరియుమరియుఁ జూచి మరిజూచి మరిజూచి । త్రిప్పి త్రిప్పిచూచి తేర జూచి
బాధియంచుఁ దలియ కాచలచిత్తుండు । ప్రాచిపోటితోడ బట్టి నిట్టు ౨౫౬

క. సందియము లేదు దాడుది । బృందారకమాయ తిట్టిపే యని వాగ్గా
గ్మ్నందనుఁడు చెప్పెఁ గావున । ప్రమంచించెదఁ దమ్ముటనిన మునుప వగవుతోన్. ౨౫౭

మత్తకోకిల. కాడు దుర్బుఁడు నేడు నీవిటు గంపమందఁగ నేటి కి
య్యాడుబిడ్డను గొట్టి చుక్కల మందెదే సరివారిలోన్

వేడుక నీ కథిక పెట్టుము వేదెపన్ వయలేవె నా
గోపు విన్నను గంసకంస తగుం గొలంగుటు హింసకున్. ౨౨౮

మత్తకోకిల. నన్ను గట్టముబట్టి వేడితి నిన్ను నే బ్రతిమాలితిన్
విన్నవిట్టి యిదేమి వైరము జేయనేర్చు వలంపుమా
మున్ను మిన్నను మాట నీకల మూటమాట యెఱుంగవే
నన్ను జంపుము నీదు తెంపము నచ్చు దేనియుఁ జెచ్చెరన్. ౨౨౯

వ. అనిపలుకుచున్న దేవకీపుత్త్రుం దలంపునకు రానీక యాపిన్నిపన్ని లాతిం బట్టి పాషా
ణంబుపై వైవ నది చేజారి మీటునం గాటుకపిట్టవలె మింటి కెగసి దివ్యమూర్తియై
చనంతలో దివ్యరూపంబు ధరించి నల్లలితవల్లకీనినాదంబులోని ష్యమస్వరంబున
నిట్లనియె. ౨౩౦

క. కంసా కులపాంసా నా హింసవలన నేమి ఫల మతిహీనతరమహో
హంసుండు గలఁడు నీకున్ ధ్వంసకుఁడై పెట్టువాఁడ తరలుము వేగన్. ౨౩౧

క. అని యంతర్హితయై చను గని విస్మయమంది యపుడు కంసుఁడు గేహం
బునకుం జని వెఱపు నగపు వెనుఁగొనఁగా దానవులను బిలిచి పలికెన్. ౨౩౨

గీ. ఎక్కడెక్కడ పసిబాలు రెలమి నుంద్రు రక్కడక్కడకును బోయి యరసి వారి
నెక్కడెక్కలు గావించి తక్కు మాన్చి యుక్కడఁచి రండనంగ వా రేఁగిరపుడు. ౨౩౩

క. పూతన గోకుల మాతన పాతుం జేతకయి చనియె నరగ నరశిరః
పాతర ధేనుకవత్సక ఘాతశకట ప్రలంబ బకసహితముగాన్. ౨౩౪

వ. అంతఁ గంసుండు చింతావిష్టమానసుండయి గృహాంతరంబున నుండె నిక్కడఁ గంసుఁ
గన్న యశోదయు హర్షంబుతో నుండె నంత నక్కడ నందగోకులంబున. ౨౩౫

క. మఱునాటి ప్రొద్దుపొడుపునఁ దఱచుగ నందుఁడు సంగడి కాపరులన్
బురుషులు రమ్మని నీవ కరుఁడు పుట్టెనని విసరి చెవులు పడఁగన్. ౨౩౬

ఉ. పంచెడు పాచదారలను బంగరు బొంగులు గొని యింటింటికిన్
గంచుమొగాన మ్రోగె నల కంసుని గుండెలు బిట్టుగొట్టుకో
మించె మహోత్సవంబు లెలమిం గొలకట్టెఁ గానుక కట్నముల్
గొం చరుదెంచి యచ్చెరువుగ గోపకబృందములందు నిండికొన్. ౨౩౭

ఉ. నందుని వైభవంబుఁ గని నందనసంభవ తన్మహోత్సవా
నందముఁ జూచి చారులు ఘనంబని కంసునితోడఁ జెప్పినన్
మందు రణ ప్రియుండనిన మిక్కిలి దానఁ దలపోసి గోకులం
బందలివార లెల్లఁ దనకై విరోధులటంచు నెంచుచున్. ౨౩౮

క. దిగులుపడి మది నుపాయము । దగులక యప్పూతనాది దనుజావళి నె
ప్పగిది బనిచేయుమనెనో చూ । డఁగఁ దానొక కొన్నినాళ్ళు పెంచెను చింతన్ ౫౬౯

సీ. ముక్కునను గల మంచిముత్యాలబేసరి । యుపమచేతను సవరించుకొనుచు
మీగాళ్ళజాడ సుమ్మెత్తపెరికెమ్మెలుల్ । గుడిచేతఁ గదుముచుఁ బట్టి
పట్టు నిర్కల్లుచు చాల పగిచూపు జనుదోయి । నొప్పిచేతను నోరున్ ముప్పిరించి
కదుసన్నమైన లేనడుము జనార్తఁగాఁ । గలహంసపతి జాయగతి పహించి
మొలకచిరునవ్వుమొల్లలు మోవిమీఁది । మోమునలయలఁగలపెనా ముద్దువెక్కు
టుద్దులు మిదచేర్పిన నవ్వుచు పూత । నాఖ్య సందుని యుంటికి నరుగుదెంచె. ౫౭౦

క. దానింగని గోపిజన । మానందమునిసదిరిఁ బలుక నావిత గోకో
నా నాయిని నా బిడ్డల । కానాయని ముద్దిడుచు గొనుచునితోడన్. ౫౭౧

వ. వచ్చి నిజవృత్తాంతజాతచేతోజాతరాంతరితనము స్తుచేతనయును పూతనం గాంచి నీ వెచ్చటి
వేల వచ్చితివని యడిగిన విని పూతన యిట్లనియె. ౫౭౨

క. అమ్మా నేమనుదును నా । యమ్మ ఘనగుగనేల యీనమీపమె వత్తం
గ్రమ్మరి నీ దుర్గకకు చిన్నన్ । బొమ్మలు కదుసొమ్ములమ్మకో వినుమమ్మా. ౫౭౩

ఆ. పాలుగిగిని నేను పట్టలేకున్నాను । పాప తెచ్చినైనఁ బాలు గుడుచు
వాయిగలరె యంచు వచ్చితి నడుగుచు । గొడుకు నిమ్ము పాలు గుడుచుగాని. ౫౭౪

వ. అనినవిని యశోద తనముద్దుమాన సితరులచేత నొప్పింప మనసొప్పక తల్లి నావిష్టఁ
డితనులపాలు గుడువఁ డడికాక వీనికిం బాలకొఱతయు లేవని నంత మాయాకల్పితంబైన
యాకలిచే నిట్టి నేడువసాగినం జూచి యీనాడు దిట్టవని వెన్నిసారులును గుడిపిన నాకల
నెపలేదని యూహించి యీ యూడు వెమసేయునని చేతికందిచ్చిన నది తన చేతుల నందు
కొని విషపూరితంబులైన స్తనంబుల గుడుపం దొడఁగె నంత. ౫౭౫

—: శ్రీ కృష్ణలీలా ప్రారంభము :—

ఆ. పట్టిపట్టి కుడిచె పట్టు బట్టిరక్కసి । యట్టునిట్టు మూలి కొట్టికొనఁగఁ
బట్టిపట్టి యనగఁబట్టి కృష్ణుఁడెకాక । చిట్టిపొట్టివాని చేతలె యివి. ౫౭౬

క. అని యందఱు నతివిస్మయ । మునఁ జూడఁగ దాని ప్రాణములతోఁ గుడిచెం
జనుదాలు దాలు డాప్పూ । తన కూరెం ధరిచెఁ బర్వతముపగిను స్పెహ. ౫౭౭

వ. అంత గొన్నాళ్ళకుఁ గ్రమక్రమంబుగా ౫౭౮

సీ. బకునిఁ జంపెను వత్సుఁ బరిమార్చె ధేనుకు । మడియించెను బ్రలంబు మక్కుమార్చె
నింద్రుయాగము సేయ నియ్యనికతమున । నింద్రుండు గోపించి యెల్లమేఘ
నికరంబుచే రాళ్ళు నించినవర్షంబు । గురిపింపఁగాఁ జూచి గోగణంబు
గోపగోపికలను గాపాడ గోవర్ధ । నాద్రి లీలాకంబు గాఁ బ నెత్తె
కేశి యసురాఖ్యుని పితృలోకేశుఁ జేర్చె । మఱియు యగణ్యలీలల మహిమఁ జూపె
నింతయును విని కంసుఁడు త్యంతచింతఁ । దలపులో నెట్టకేలకొక దారి ద్రొక్క ౫౮౯

వ. కృష్ణుఁడు కాళీయమర్దనంబును గోపికావస్త్రాపహరణంబును మున్నగు ననేక లీలల నత్ప్రసిద్ధిఁ బడయుచుండ నిత డితరులకు సాధ్యంబుగాని ధనుర్యాగంబని మిషపెట్టి కృష్ణు నిటకు రాపించితినేని నేను వానిఁ గడతేర్పఁగలనని యూహించి యక్రూరుని బిలిచి యీయుత్సవమునకు వచ్చి ధనుర్యాగంబు సేయుచున్నాఁడనని చెప్పి రామకృష్ణుల దోడ్కొనిరమ్మనిన నతండు నందుని మందకుం జని వారల సందర్శించి వృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్పిన బలభద్రునకు రాజాజ్ఞకుం బ్రతికూలంబు పలుకనేరక రామకృష్ణులం బంపిన నక్రూరసహాయులై మధురాపురి బ్రయాణంబు చేసి ధనుర్భంగం బాచరించి రాజసదనద్వార గజంబును, చాణూరుండును, ముష్టికుండును, శలుండును, తోశలుండును నను వారిఁ జంపిరి విని కంసుండు మనంబున గలఁగియు ధైర్యం బవలంబించియు వాలుం బలుకయుఁ బూని శ్రీకృష్ణుఁ గడసి గర్జించి యిట్లనియె. ౫౯౦

సీ. పాలు మీగడ వెన్న మెక్కిన పెరుగును । దొంగిలించిన కుఱ్ఱ దొంగ వీవు
కొలనిలో గోపికల్ జలకంబులాడగా । గోకలెత్తిన కుఱ్ఱ గొంటె వీవు
సముచితచారవర్తనము నింత లేమింగ । వలపన్న హాసములకులయుఁడ వీవు
పాలిచ్చుటకు వచ్చిన పూతన చన్నులు గోక్కి । చంపిన బ్రాణహింసకుఁడ వీవు
నీతి యొక్కింతయేనియు నీకు లేదు । కంసునివిధిల వెదకిన గానరాదు
మందలో చేష్ట లిట్టివి మానుమింక । కంసు నెఱుగవె శత్రువిధ్వంసు ననఘ. ౫౯౧

ఉ. ఓరి కులాధమా విను మయో పసిపాపలటంచు నెంచ నే
దారిని జంపి తార్చర సుదారగుణుల్గాని నమ్మరే సదా
చారుఁడనంచు దొంగను విచారవిహీనుఁడ వీవు నీకు నే
మారకుఁడం గనుంగొనుము మాటలు పెక్కులు ప్రేలనేటికిన్. ౫౯౨

వ. అని కృష్ణుండుపల్కిన విని కట్టల్కఁ గన్నులెఱ్ఱఁజేసి పండ్లు పటపట గొరుకుచు నిది చూడుమంచు ఖడ్గనం గడఁగి కేలనున్న వాలు జళిపించి యేసినం దప్పించుకొని దేవ వలంబుకొని కృష్ణుండు కంసుచేతివాలు పెలుచం దునకలై కాపరించుకొని రణకేళీవినోదంబు నం గంసు మస్తకంబు వగిసేసిన నది వియచ్చరులనుండి వచ్చిన కుసుమనికరంబును నూచి పుష్పవర్షములు గురియించిరి. సమస్త మునిగణంబులు స్తుతించిరి జనులుప్పొంగిరి రంతఁ గృష్ణుండు కంసునినంతరం బతని తండ్రియగు నుగ్రసేను రాజ్యంబున నియమించి

నిజపరాక్రమ ప్రభావంబులు జగంబున నిండించియుండం గని వసుదేవుండు రామకృష్ణులకు మౌంజీబంధనవ్రతంబు నెరవేర్చినం గాశికిం బోయి సాందీపునొద్దం గొలదికాలంబున సమస్తవిద్యల నభ్యసించి మరల మధురకు వచ్చి ద్వాదశహాయనవయస్కులై యుండ మగధరాజగు జరాసంధుండు తన యల్లుండగు కంసువధ విని దుఃఖితుండై సేనాసహస్రంబులం గూర్చుకొని మధురమీదికి దండెత్తికొనివచ్చు పదియేడు తడవులు కృష్ణునిచేఁ బీడింపబడి యొండొకాలయవనుం బ్రేరేప నతం డనేకాక్షౌహిణీసేనాసమేతుండై మధురమీదికి వచ్చుటం జూచి కంసాంతకుండు యాదవుల నెల్ల రావించి సింహాసనాగ్రమునం దున్న రాముం జూచి యిట్లనియె. ౫౮౩

గీ. పదునేడుమార్లు దండెత్తివచ్చెఁ | గాలయవనుండు భీకరాకారుఁ డనుచు
నాజరాసంధుఁ డిదివర్కు నాచరించు | చున్నవాఁ డిక మధురలో నుండవలదు. ౫౮౪

ఆ. ప్రాణముండెనేని బలుసాకు దినియైన | బ్రతుకవచ్చును గాన ప్రాణరక్ష
ముందు గలిగియుండు నందుండి క్షేమంబు | ప్రాణరక్షలేని రాష్ట్రమేల ౫౮౫

ఆ. పేద గరిగె గోదు పొయ్యిపై రోకంటి | పోటుగాఁగ మగధభూవిభుండు
గొడవ పెట్టుచుండఁ బడయుండ యిక్కాల | యవనుఁ డొకఁడు వచ్చె నకట యిప్పుడు. ౫౮౬

ఆ. వైరిభయములేని వైపుల నుండుదు | బుద్ధిమంతులయిన పురుషు లెపుడు
క్షీరసాగరమునఁ జేరెను విష్ణుండు | కొండమీఁదఁ గాపురముండె శివుఁడు. ౫౮౭

ఆ. సింధువునకు మూలఁ జెన్నటి రైవత | గిరికి దగ్గరఁట ప్రకృతియు రక్ష
మైనదేయట వసుదాత్మజుం డేగి చూ | చెనఁట ద్వారవతికిఁ జేరవ మనుక. ౫౮౮

క. అంతట యాదవు లందరు | సంతసముం బొంది పోంగి సకుటుంబముగా
గంతలుగట్టిరి మూటలు | ముంతలకును జెంబులకును మూరగతికినై ౫౮౯

ఆ. మధురలోనె స్వస్వమందిరద్వారముల్ | మూసివైచి బీగములు ఘటించి
బండ్లమీద నిడిరి పాత్రభూషాధన | వస్త్రపేటికలను వరుసఁ బేర్చి. ౫౯౦

క. ముసలమ్మలు ముసలయ్యలు | మసలంగాఁ జోటులేక మెల్లన చిగుచున్
వెస నెక్కుచు నెట్టెట్టో | గుసగుసలాడుచును బండ్లఁ గూర్చుండి కొగిన్. ౫౯౧

క. పసిపాపలఁ దొట్టెలలో | విసువక నిడి చూచుకొనుచు వెస బాలింతల్
కనుగందక వీవనలన్ | విసరుకొనుచు జనిరి శకటవిసరములవయిన్. ౫౯౨

ఆ. పడుచువారుకొంత నడుచువారయ్యెను | దడవు నడచి యెండ గొడుగు నెత్తి
యడుగులందుఁ జెప్పుట్టలు గట్టిగా | దొడిగి చనిరి యలఁత దోఁచకుండ ౫౯౩

వ. ఇట్లు రామకృష్ణులం బురస్కరించుకొని మధురలోనున్న యాదవులు కతిపయప్రయాణంబుల ద్వారవతిం బ్రవేశించి విస్తృతంబైన పట్టణంబు బాగుచేసికొని యందు నివసించిరి. అంతఁ గాలయవనుండు యాదవరహితంబై యున్న ద్వారావతికిం బోవ నది కృష్ణుండు విని పురబహిఃప్రదేశంబునకు వెడలి కాలయవనునకు దృష్టిపథగోచరుండైనం గాంచి యవ్వీరుం బదచారులయి ముందుఁ గృష్ణుండును, వెనుక యవనుండును బఱచి పఱచి దీర్ఘకాలనిద్రాపరవశుండై యున్న ముచికుందుండున్న గిరిగహ్వరంబుఁ బ్రవేశించె నంత యవనుని స్పర్శంబునం జేసి ముచికుందుండు మేలుకాంచి తన యుగ్రదృక్పాతంబున వానిన్ భస్మంబుజేసి కమలలోచనుండును పీతాంబరధరుండును, నతిమనోహరాకారుండును నైన శ్రీకృష్ణుని దర్శించి నమస్కరించి శాపంబునుండి విముక్తుండయ్యె నంతఁ గృష్ణుండు బలసహితుండై ద్వారావతికింబోయి దానికి నుగ్రసేనుం బ్రభువుం గావించి స్వేచ్ఛం బ్రమోదము నొందుచుండె నంత. ౫౬౪

ఉ. కుండిన విదర్భదేశమునకుఁ గాదె నరేంద్రుఁడు భీష్మకుం డతం
డలరును వానికిం దనయయైతగు మేదకదీప విస్ఫుర
త్కుల మహాహా చారుగుణ సంతతి హారిణి వృత్తి నొ యు
జ్జ్వలతరభూషణాంచిత లసన్మణి రుక్మిణినాఁ బ్రసిద్ధయై. ౫౬౫

శా. ఆహా మోదము రూపయౌవనకళావ్యాహారముల్ నిచ్చలున్
మాదేవీవ్రతము లప్పుడప్పు డొగడం బూనెడి దా పిండుఁ ద
త్పాదాంభోరుహదర్శనంబు గలుగన్ దత్సంగతిం గోరుచున్
శ్రీదేవీవ్రత మాచరించి పడసెన్ సిద్ధిన్ ధరాధీశ్వరా. ౫౬౬

కం. తనయన్న రుక్మి యనువాఁ । డనయము శిశుపాలునకును నను బెండ్లి సేయఁగన్.
మనమునఁ దలఁచె నాతని । గనుపడఁగనీక కృష్ణుఁ దగఁగను గనెదన్. ౫౬౭

కం. దేవీ పూజార్థంబై । యావెలుపల కరుగఁ గాంచి హరి దా నవ్వుల
బ్రావీణ్యంబున గైకొని । తా వేగంబోయి నిజరథంబున నిడియున్. ౫౬౮

వ. ఇట్లు గొనివచ్చి హరి రాక్షస వివాహంబున రుక్మిణిం బెండ్లియాడి తదనంతరంబ క్రమముగ జాంబవతీ, సత్యా, మిత్రవిందా, కాళింది, లక్ష్మణా, భద్రా, నాగ్నజితులను వారి యథావిధిఁ బాణిగ్రహణంబు సేసికొనియె. పిదప కొంతకాలంబునకు దేవు లందు ప్రథమగర్భమున రుక్మిణికి నతిమనోహరాకారుండైన ప్రద్యుమ్నుండు పుట్టె. మధుసూదనుం డప్పాలునకుం జాతకర్మాదికం బాచరించి యున్నంత గొన్నాళ్ళ కాయుద్ధబాలున్ సూతికాగేహంబునుండి బలిమిం దివియఁగ శంబరుండు తన మాయాబలంబునం గొనిపోయి మాయావతి యనుదాని కొప్పగించినంత వాసుదేవుండు చింతాసాగరంబునఁ మునిఁగి దేవీ స్మరణంబుచేసి పలువిధంబులం బ్రార్థింప దొడంగె. ౫౬౯

వసంతతిలకవృత్తము. ధర్మాత్మబాంధవయి తల్లి ధరించి నిన్నుం
గర్మప్రపద్యాతివని చాలగ నమ్మియుంటిన్
మర్మంబులెల్ల ననుదాంనజేసి తీవ్రన్
గీర్మాత్రవేద్యవౌ సుకీర్తి వెలుంగవే మున్. ౨౦౦

,, మాతృస్వరూపకద సొక్కుడి మెప్పుఁజూ వ
ర్జాతున్ శిశుగానుకుసాగ మనంబు లజ్జా
ధీయుక్తిసంగొనఁగ బిడ్డలంగ నీకా
ఖ్యాతిం గలమ్మ [illegible] కటాక్ష మిమ్మా. ౨౦౧

,, అత్యంతయుగ్మమనమ్ము పురంబు గేహం
బత్యున్నతంబగు వసంతకదుర్గధామున్
సత్యంబు సూరిజనశాలిక గుప్తమంబు
గృత్యంబు సూచనగు గేహం చిత్రమమ్మిన్, ౨౦౨

,, మానుం గొనంగ పలుగొప్పడు కేడు వచ్చెన్
వినింటనుండు గంటలంటు నూర్పు రంపున్
దీనాళిఁ బ్రోచుటకు దిక్కిక నీవె యనన్
నానావిధంబులను నమ్మితి నిన్నె తల్లీ. ౨౦౩

,, ఏవ్వారుడు నీమహిమ చెప్పఁగలంతు నీకుం
దవ్వైన వానికిని దప్పక మువ్వ గల్గున్
ఆవ్వా కృపాకలిత నను బ్రోవవమ్మా
కేవ్వారు నన్నిక ధరింతురు చెప్పుమమ్మా. ౨౦౪

,, మధ్యమనం బెసలు మూడుము నందియుంబల్
రుచ్యంగ నేల యది రోకటిపంపెకానే
ఏవ్వారు వచ్చిరొకొ యూకటుకింత సేయన్
పువ్వారుబోడి నను బ్రోవగ దమ్మ తల్లీ. ౨౦౫

,, త్రోయించితీవె బలురోహిణి గర్భమందున్
మాయమ్మ పంపితివి మందున నమ్మ నీవే
సేయాన నిన్ను వినసేర ధరింపనెవ్వున్
సాయంబవై నిలుము శక్తి జగద్విధాత్రీ. ౨౦౬

,, నీవేగదమ్మ భువి నింగి భుజంగలోకం
బావేళ గాచుచు నటించెద వంబరీతిన్

నీ విచ్చినావు సుతునిన్ సుఖమందు మంచున్
నీవే హరింపఁదగు నే కరుణించి యమ్మా. ౬౦౭

వ. అని యిట్లనేక విధంబులం బ్రార్థింపం గరుణించి ప్రత్యక్ష దర్శనం బిచ్చి యో శ్రీకృష్ణా! భయపడకుము శాపవశంబునం జేసిన సుతుని శంబరుండు గొంపోయె. సతండు, షోడశహాయన వయస్కుండై శంబరుం బరిమార్చి. నాప్రసాదంబువలన మరల ద్వారావతికి వచ్చి నీ కత్యంతానందంబుం గలుగఁజేయం గలవాఁడని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె నంతఁ గృష్ణుండు సంప్రీతాంతరంగుండై నిశాంతంబు ప్రవేశించి సుఖంబుండె నని చెప్పిన విని రాజు వ్యాసున కిట్లనియె ౬౦౮

సీ. మునినాథ సందేహమును దొలఁగింపుమీ వైష్ణవాంశజుండైన వాఁడు శౌరి
వానికి దుఃఖము వచ్చెనె వింతాయె సూతికాగృహమందుఁ జొచ్చి తనయు
నొకఁడొంగ గొంపోవ నుత్తమజ్ఞానంబు గలవాఁ డెరుంగఁడే తెలియఁబల్కు
నావుడు వ్యాసుండు నరనాథ చెప్పెద వినుమని పల్కె సవిస్పష్టమైన

గీ. శంభుఁడైనను విధియైన శక్రుఁడైన । మాయ బలపతి మోహిని మహితమూర్తి
దానిఁ దప్పించుకొనుటకుఁ దరముగాదు । మనుజులన నెంత యిక వేయు మాటలేల. ౬౦౯

— * శ్రీకృష్ణ కించిజ్జ్ఞత్వ కారణము * —

క. మానవ జన్మం బెత్తిన । మానవులకు నేవి గుణసమాజంబులవో
వానిం బూనక యుండునె । మానాయకుఁడైన నేమి మనుజుండైనన్. ౬౧౦

వ. వినుము పార్థివేంద్రా! క్షుధయు, తృష్ణయు, నిద్రయు, భయంబును, తంద్రయు, వ్యామోహంబును, శోకంబును, సంశయంబును, హర్షంబును, నభిమానంబును, జరయు, మరణంబు, నజ్ఞానంబును, గ్లానియు, ప్రీతియు, నీర్ష్యయు, నసూయయు, మదంబును, శ్రమంబును, వివిధంబులైన గుణంబులు, అది యెట్లంటేని పురోగతంబైన బంగారు లేడి యిట్టిదనియు, జానకీహరణం బగుననియు, జటాయుమరణంబు ప్రాప్తించు ననియు, నభిషేకముహూర్తంబున వనవాసప్రయాణంబు వచ్చుననియు, రాముఁ డెఱుం గనే? అదియుంగాక. ౬౧౧

క. జానకి యేగినచొప్పుం । గానక పొదపొదను వెదకి కడుశోకమునం
గానల దిరిగెను రాముడు । యెవరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా॥ ౬౧౨

కం. కానడు రాముడు మార్గము । తాను మహానాగపాశతతి బొదుగ గరు
త్మానుడు దొలగించెగదా । యెవరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౧౩

క. జానకిఁ బాపంబనుగని । దాసిని బ్రాకృతు లోకంబు దప్పిడినంతం
గానలకు బంపె రాముం । డేసరుడిక జ్ఞానవంతు డీభువిని నృపా. ౬౧౪

క. మానుగ గుహలప్రలిను దన । నూనులనుచు నెరుగడాయె జారాయుడు దా
మానవులని పలిసికొనియె । నేసరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౧౫

క. జానకి పాతాళగతిన్ । బో నెరుగక రాము డలుక బూని వడి సుమి
త్రానందను గోపించెను । నేసరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౧౬

క. శ్రీరాఘవుండును కృష్ణుడు । భానునిభుడు కంసుపలని భయముసగావా
యానందముమందలోనుండె । నేసరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౧౭

క. నానా విధముల మాగధ । మానాథు డతంపలేక పురమును విడిచెన్
ధీనిధి శ్రీకృష్ణుడు దా । నేసరుడిక జ్ఞానవంతు డీభువిని నృపా. ౬౧౮

క. మానుగ శిశుపాలునకీ । బూనిన రుక్మిణిని గృష్ణమూర్తి కృతకసం
ధానమున నపహరించడె । నేసరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౧౯

క. నూనుండు త్రైశవంబున । దానవ్పదేటడుగాకింత దానెరుగడు సం
ధానపరుడగు కృష్ణుం । డేసరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౨౦

క. దీనత సత్యాజితుడై । తా నమరులబట్టు బొంగతనమున దెచ్చెన్
సానందుడైన కృష్ణుం । డేసరుడిక జ్ఞానశీలుం డీభువిని నృపా. ౬౨౧

క. మానిని సత్రాజితి దా । నా నారదుసకు గృష్ణునర్పింపంగా
బూని ప్రియమంగున గట్టెను । నేసరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౨౨

క. మానుగ జాంబవతియు సం । తానమడిగికొనిన శౌరి తపమొనరింపం
బూని చనియె పర్వతమున । నేసరుడిక జ్ఞానశీలు డీభువిని నృపా. ౬౨౩

సీ. ఉపమన్యుడను మునియు । గురువుగా నొనరించికొని నవక్ర
లోనుంచి పాశుపతోరుదీక్షఁగొని మొందియై వెండియు దండిమనుచు
నుగ్రతపంబు దా నొకమాసమున మంచి ఫలభక్షణముచేసి భక్తినిల్పి
శివమంత్రము జపించి చెలగుచు రెండవ నెల జలంబుల గ్రోలి నియతి నేక
పాదంబునను నిల్చి పరగ మూడవనెల గాలిని భక్షించి కాలిపేర్మి
నిలిచి నియమంబు సలిపిన నలరి శివుడు దేవతలతోడ నాడి తా విప్రవర్య
సంచలింపగ యమాద్వహ నాకు దృప్తి । యయ్యె వాంఛితమిచ్చెద యడుగు మనిన. ౬౨౪

వ. అంత శ్రీకృష్ణుండు సంతుష్టాంతరంగుండై యంతకాంతకుని పాదంబులకు దండప్రణా
మం బాచరించి మేలుగంభీరభాషణంబుల నిట్లని స్తుతియించె. ౬౨౫

దండకము: దేవదేవా జగన్నాథ భూతార్తినాశా మహావిశ్వనాథా సురారిఘ్న త్రైలోక్య
కారీ హరా నీలకంఠా శివా శూలి శైలాత్మజావల్లభా యజ్ఞహర్తా కపాలం ధరించిన నీ

పద్మసంభవాదె నాజన్మ సాఫల్య మాయెన్ సదా కామినీపాశబద్ధుండ సంసారకూపంబునం
బడ్డాతిన్ నీవె పడ్డింక నాపన్ నిటంగొల్వ నేవచ్చితిన్ రక్షణార్థుండనై యోత్రినేత్రా
నరాకారముం బూని ముఖ్యంబులందొంది భిన్నుండనైతిన్ భవాంభోధి దాటించి రక్షింపు
రక్షింపు మక్షీణకారుణ్యమున్ జూపి నే గర్భవాసంబునం గొంతకాలంబు మందించితిన్
విమ్ముటం గంసభీతిం బదింపంగ నద్మోన్ యశోదాకరస్థాంబుజేకంబుతో వృద్ధి వాటిల్లి
యామందలోనుండి గోపాళితో నిందు కేళిం బొలుం దూల గొన్నాళ్ళు పల్లాణులం బొందితిం
విమ్ముటన్ మ్లేచ్ఛ రాజన్యవర్గం గమింపిడి ద్వారావతిం జేరి పైత్రంబు నోజ్ఞాకొంటిన్
యయాతి ప్రభుం డిచ్చియున్నట్టి శాపంబునన్ రాజ్యభారంబు బొందంగ లేనైతి నవ్వుగ్ర
సేనుం బగం గొల్చితిన్ వెండియుం గామినీవశ్యతం ధర్మముం గండి గార్హస్థ్యముం బూని
స్వాతంత్ర్య మింతేనియున్ లేకయుండంగదా యున్న నాకైన్యసౌఖ్యంబయై పుత్రులం గాంచి
యుండంగ గోపాంగనాపుష్పబాణాళి నంతాపముం గోరి నన్నేచి ప్రేమోప సిద్ధి [illegible]
గ్రోధన్ దివంగతా కాంచితిన్ సిగ్గునావ్వున్ వేమందు నేమందు మానిన్ వహింపంగ
గాలంబు వచ్చెన్ భవద్దర్శనం బైనదో యా సుముంగౌరి కీవిత్తు వాంఛల్ ప్రసంగింపు ధీమం
తుఁ బూన్చు పద్మాసనా బ్రహ్మ ప్రశాంతంబునన్ ధర్మ సూక్ష్మంబు నారాయణుండన్ నరత్వంబు
ప్రాప్తించె [illegible] శక్తిమా నద్య మాపొంగ గంగోత్తమాంగా
జితానంగభూమీ కృతోత్సాహ్యమంగాను తుభ్యం నమోస్తంచు నే మ్రొక్కెదన్ మ్రొక్కె
దన్ మ్రొక్కెదన్. ౨౨౬

క. అని యిట్టుల ప్రార్థించిన । విని శంభుడు నవ్వె నెంత వెఱ్ఱివి సరితే
నను వర్ణింపగ వశమా । యిందుపున గావింపవా నచ్యుతగగతిన్. ౨౨౭

వ. కావున. ౨౨౮

చ. [illegible]
[illegible] పుత్రకుల్
[illegible]
[illegible]. ౨౨౯

వ. వెండియుం [illegible] శ్రీకృష్ణుండు నమస్కరించి నిలువం
బడియున్నం జూచి హరుతో నిట్లనియె. ౨౩౦

సీ. కృష్ణుడా [illegible] నీవు శంకింపకు । [illegible]
నీవు [illegible] । బ్రాహ్మణ శాపంబు బట్టి మరియు
గాంధారీశాపంబు [illegible] । [illegible]
యాదవు [illegible] నీవు । దేహంబు [illegible]
[illegible] । భావిభావంబు వెండియుఁ బ్రతిఘటింప
బడవు [illegible] । మరియు [illegible] యుపుడు.

క. అష్టావక్రకథవసం । స్పృష్టత భోరులు హరింత్రు చేడెల నెల్లన్
రష్టంబు సుఖము నారకగతి । నిష్టముగాపించుకొ మృహీనగుణాఢ్యా. ౬౩౨

వ. అని పలికి గౌరియు శంభుండు సంతర్ధానంబునొంది రంత గృష్ణుం డుపమన్యునకు నను
స్మరించి ద్వారావతిం బ్రవేశించెనని చెప్పి మరియు, ౬౩౩

ఉ. కావున బ్రహ్మకైన దన కర్మము తప్పదు కల్పకుమ్మనిం
కేవల మానవుల్ తొలగి యేగుదురో జననాథ మాయయుం
దావున లోకసంతతిని దప్పదె యొఖము పూర్వకర్మముల్
ప్రోవటయుండ జంతువులు పుట్టుచు జచ్చుచునుండు నెప్పుడున్. ౬౩౪

క. మాయానేపికి లోబడి । నాయవిధంబులసుగతుల వెలయుదురుగదా
యేయెడల గొప్పలొప్పల చాయలబ్రాణులు స్వకర్మ సంగతి నధిపా. ౬౩౫

క. వైషమ్య నిర్దయతలను । దోషంబులు లేనియండు దోషము కానన్
భాషలిక నేల సగుణ । భూషాపతి జీవమోహమునకే తలచున్. ౬౩౬

గీ. ఎలమి బగుపంబ జగము నృజింపకున్న । మాయదడమిని తానేమి సేయగలదు
రాన కారుణ్యమూర్తియై కదగి యామె । వేదముఖసృష్టిగావించు నీవిధమున. ౬౩౭

క. జీవుండు కర్మముగతి మా । యావశుడై మోహవార్ధి నడగ కృశించున్
గావున స్వాత్మత్వం బొక । యాపింతయు లేదు బ్రహ్మకైనను వింటే. ౬౩౮

ఉ. పివిధ్నైన దేవుని భజింపక కల్గదు ముక్తి సంస్మరిన్
[illegible] వేరె జగతిం గనరాదు భవాబ్ధిపోతమా
[illegible] బ్రహ్మమున దేవునియందు సుభక్తితో
[illegible] సద్గురుం గొలిచి జేతనమున్ [illegible]. ౬౩౯

వ. మరియు నశ్వమేధ నరమేధాది మహాయజ్ఞంబులు, భూదాన గోదాన కన్యాదానాది మహాదానంబులును, చాంద్రాయణాది మహా వ్రతంబులును, వేద భజనంబునకుం [illegible], [illegible] మహాయుగములు, సప్తదానంబ రూపితయగు దేవుం గొలుచుటకే సంసారితానకంబును తలంచిరి. [illegible] మయ నన్నడిగిన యాఖ్యానంబు చెప్పితి, నిది సర్వపాపహరంబు, పుణ్యంబు, నిత్య మ్యుతంబు, నిది వేదసమ్మతంబు, టని వినినవారు సర్వపాపవినిర్ముక్తులయి దేవలోకంబు జెందుదురని వ్యాసుండు చెప్ప నేవింటినని సూతుండు. ౬౪౦

వ్యాసపతి సంబోధనము

శా. [illegible]
[illegible]

పోత్కృష్టఘర లక్ష్మలక్షితతను స్ఫూర్త్యుల్లసద్గౌరవా
ద్యాభాకారవిలిప్తభూతిసుకరా యల్లూరిసోమేశ్వరా. ౬౪౧

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్ట కామేశ్వరీపాదారవింద మకరందతుందిలమానసేందిందిర దాసు వంశపయఃపారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్యయ్య మంత్రిపుత్రకుమార పవిత్ర హరితగోత్రాలంకార కృష్ణామండలమండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీవీరప్రతాపకోదండ హంవీర రామచంద్ర భూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోత్తరోభయ మండల న్యాయసభాపాదక నియోగభార సహవహన, శ్రీ వేంకటేశ్వర వరప్రసాద సంభూతకవిత్వ విద్యావిశేష బాల్యాది రచిత త్రింశత్పరిమితైకగ్రంథ మతిసార విబుధజన కరుణాసంపాదితోభయభాషా పరిచితప్రచార నిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీదేవీ భాగవతంబను మహాపురాణంబునందు చతుర్థస్కంధము.

చతుర్థస్కంధము సమాప్తము

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

పంచమస్కంధము

—: శివవిష్ణుల యుత్కర్షాపకర్షవిచారము :—

క. శ్రీ[illegible]నమున । [illegible] మహిమాధి[illegible]
[illegible] । [illegible] శ్రీ[illegible]మెనా. ౧

వ. అవధరింపు మంతట సూతుం గాంచి ఋషు లిట్లనిరి. ౨

క. సూతా [illegible] । [illegible] వినుము [illegible]
[illegible] చెప్పుచుండ్రాఁగన్. ౩

ఉ. అందొక సందియంబుగల దయ్యదికిన్ మహనీయమైన శ్రీ
[illegible] సర్వజగత్ప్రపూజ్యుఁ డా
[illegible] యంతయున్
[illegible] తపం [illegible]. ౪

శా. శ్రీ[illegible] యున్నదే
[illegible] నారాయణుం
[illegible] యాహా ! [illegible] స
[illegible] సూతుఁడున్. ౫

క. జనమేజయభూపాలుఁడు । మును కృష్ణచరిత్రమెల్ల మునుకొని విని వ్యా
సు నడిగె నీ సందేహము । వెనుసి ముదం [illegible] నిట్లని చెప్పెన్. ౬

చ. సకలజగత్ప్రపూజితుఁడు సర్వుఁడు నిత్యుఁడు వాసుదేవుఁ డ
త్యకలుషుఁ [illegible] మానుషత్వముం
బ్రకటము సేసి [illegible] వెం
[illegible] జీవరించిన యటుల్ [illegible]. ౭

క. కామము క్రోధము లోభము । నా మోహము మదము మత్సరాదులు [illegible]
దామె [illegible] హర్షము నామోదము సుఖము సహజముగ మనుజునకున్. ౮

క. గుణమయుఁడు దేహి యది । గుణములఁ బ్రకృతిని గలదె గుణియగు నారా
యణుఁడే గుణములఁ దొలఁగున్ । గుణకార్యములెల్ల దేహిఁ గూడియుండన్ ౯

క. మేమిఁక నెఱిఁగిన పాపము । యాపవులం జంపె నెఱుఁగవా కృష్ణుండున్
గావునఁ గలిగెను తనకు మహాదుఃఖకరంబులైన యాపత్ప్రతతుల్. ౧౦

క. హరికిం బసుమోక్షంబును । నరునకుఁ బంపితన మస్సైనా వినలేదే
హరిహరిఁ బస్కారపుంజము । దరిసి తనకి నెరుగరాద తను మహిమంబున్. ౧౧

మ. శివు సేవించుట దేవిచే వరములం జేకొంటయుం జిత్రమే
వివిధప్రాణిపయాపనుండయిన యా విష్ణుండు సర్వేశ్వరున్
శివు నాత్మప్రభవాదికారణు సదా ప్రార్థించుచుట్లుండ వి
ష్ణుపునంశంబునఁ బుట్టువారు జగదీశుం గొల్వరే నిచ్చలున్. ౧౨

ఆ. వె. మొదటియుచ్చు బ్రహ్మ మునికొని యైనప యచ్చు విష్ణుదేవు పిమ్మకార
మరయ శివుఁడు దాని యర్థమాత్రమ దేవి యుత్తమత్వముత్తరోత్తరంబు. ౧౩

తే. గీ. అష్టమునటను జగదీశ యంబ నిత్య కేశవునకును మీదివాఁ డీశుఁడెన్న
ధాతకును మీదివాఁడును చైత్యరిపుఁడు విష్ణుఁ దనవుని గొల్చుచో వింతకలదె ? ౧౪

సీ. పరదానమునకునై సరసిజోద్భవుని వక్త్రంబున బనియుంచెఁ గాలగళుఁడు
మూలప్రకృతియంశమునఁ బుట్టెఁ రెండవ రుద్రుండు దలఁచుడు ధ్రువమూర్తి
యఖిలపూజ్యుఁడయి యలరారు నట్లుండ మూలరుద్రుఁడుగాదె పూజ్యతముఁడు
దేవితత్త్వమునంటి తేజరిల్లుటఁ జేసి శివునకు నుత్తమత్వంబు గలిగె
గీ. హరికి యుగయుగమునఁ గల్గు నవతరణము । లెల్ల శ్రీ యోగమాయామహిమముపలన
గాదె కావున నీకును గల్గినట్టి । సందియంబును విడుమింక సంయమీంద్ర. ౧౫

చ. నరవిని నేత్రపక్ష్మపరిసంచలనంబున విశ్వమెల్లయున్
బరిపరీతులం జనన భావము నందఁగఁజేయుఁ బొమ్మ నం
హరణము సేయు నాసుగుణహారిణి దేవియ పద్మసూతి శం
కరు జలశాయి షడ్విధవికారసమేతులఁ జేయు నిత్యమున్. ౧౬

చ. ఉరువడి సూతికాలయమునుండి వ్రజంబునఁ జేర్చి నందమం
దిరమునఁ ద్రోపువెట్టి కడిది స్మరఘురాపురి కంపి ద్వారకా
పురిఁ బడియాఱువేల పువుఁబోఁడుల దాసుఁడుగాఁ బరింపఁగా
నెరపెను దేవి నందసుతు నీరజనాభు ననంతు నాద్యునిన్. ౧౭

క. జగమున నారాయణుఁ గనయే । మగవానికి సంకెలంత్రపు మరి శతశతముల్
తగులంబడుచో నేగతి । యగునో యది యెంత గిజగిజాయెనో హరికిన్. ౧౮

సీ. సాత్రాజితికిని వశంగతుండై మాట జవదాటకయ పారిజాతతరువు
దొంగిలించెను కృష్ణుతోఁ బోరి శిశుపాల ముఖ్యులను జయించి మోహనాంగి
రుక్మిణిఁ జేపట్టె రూఢిగా నయ్యహంకారమ్మునను గాక జగమ్మునందు
మంచిచెడ్డల నొనరించుచుండును దేహి యయ్యహంకారమే యాదిబీజ

గీ. మగుఁ బ్రపంచంబునకు హరి హర విధులను । దాని విడిచినవాఁడుగా ధన్యులగుదు
రెల్లవారు నహంకార మెచట నచట । బద్ధతయుఁ దద్విముక్తియే పరముముక్తి. ౧౯

ఉ. ఆలియ భార్యగాదు మఱి యర్థచయంబును గాదు పుత్త్రులుం
గారు సహోదరాదులును గారు గృహంబును గాదును మ్మహం
కారమె యాదికారణము నమ్ముము రాజవరేణ్య లోకమున్
దేనికినేని బంధమున హేతువు మాటలు వేయు నేటికిన్. ౨౦

శా. నేనే చేసితి నే భరియుఁదను నేనే చేయుచున్నాఁడ నె
ద్వేషింతుం జేసెదఁ జెనసుంగల నటం చెంతేనియుం బ్రాణిబం
ధానం బిక్కెడుఁ గార్యసంతతికి నన్నం గారణంబందునో
దీనప్రాపక యీ ఘటంబునకు మృత్పిండంబుపోలెన్ ధరన్. ౨౧

గీ. విశ్వమును బాలనము సేయు విష్ణుడైనఁ । దా నహంకృతి విడువండు తత్త్వమరయ
కాకయుండిన నర్థాదా శోక మోహ । మదముఖాంబుధి మగ్నుఁడై మనునె చెపుమ. ౨౨

చ. అవతరణప్రవాహముల నచ్యుతుఁ డేల మునుంగు మోహసం
భవమగు నయ్యహంకృతికిఁ దాల్పడకుండిన నద్దిలేనినాఁ
డెవనికినేని సంసృతికి హేతువు కానఁగ రాదు ముక్తికిం
బ్రవిమల మార్గ మద్దియనుమీ మది నమ్ముము రాజచంద్రమా. ౨౩

వ. పురుషుండు సాత్త్వికుండనియు, రాజసుండనియుఁ, దామసుండనియుఁ బ్రసిద్ధుండు, బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రాదులును గుణబద్ధులుగారె. విష్ణుండు స్వేచ్ఛచే నవతారంబు లెత్తునని కొందఱందు రది సత్యంబు కాదు. ౨౪

క. ధరణిని దుస్తరశోకాఁ । కరమగు గర్భంబులోనఁ గడునీచగతిన్
బొరియం గోరెడి వెంగలి । యరయంగాఁ గలఁడె విష్ణుఁ దట్టిదె చెపుమా. ౨౫

ఉ. కావున యోగమాయసుమి కారణ మీఁగమెల్ల శోకమో
హావహవృత్తిఁ జిక్కి వివిధాకృతులం భ్రమియింపుచుండు ప్ర
జ్ఞావిధి నెప్డు మాయవిడనాడఁగలం డపుడే విముక్తుఁడౌ
దేవినిఁ గొల్చికాని కడతేరఁడు మానవుఁ డెన్నిభంగులన్. ౨౬

వ. నాపుడు సన్నరేంద్రుండు వ్యాసుం గాంచి యో మునికులసార్వభౌమా యోగీశ్వరీ
మహాత్మ్యంబు సర్వోత్తమంబంటివి కావున నది సవిస్తరంబుగా వినవలతుఁ జెప్పవే యనిన
వ్యాసుండు. ౨౭

క. మహిమెల్ల నాక్రమించిన । మహిషాసురు నేలుబడిని మనుజసురులకున్
బహువిష్టపభయమంతై । రహిఁ బెంచెం దొల్లి మొక్క రణ మది వినుమా. ౨౮

—• మ హి షా సు రో త్ప త్తి •—

మ. మద మొప్పన్ మహిషాసురుండు నని సామర్థ్యప్రభావాంగయుతం
బడిపేరంగు తపంబు సేసె నదియు బ్రహ్మాదియూహింప సం
భవమంధాభ్యుతకారియమ్మొ నని యప్రేమించి బ్రహ్మా దా
మది సంతుష్టి వహించి యందుఁ జని ప్రేమం బొప్ప పల్కెం దయన్. ౨౯

ఉ. ఓ యసురేంద్ర యేటికి మహోగ్రతపం [illegible]
[illegible] వహిష్ఠ [illegible] నా
[illegible] యట సింహాసన మహోన్నత [illegible]
గాయక నన్ను యిట్టియిది గానక [illegible]. ౩౦

క. పుట్టువు గల్గినవానికి । గిట్టుట కేవలము [illegible]
[illegible] యట్టునిట్టును । నెట్టుకొనం [illegible]. ౩౧

వ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
నలమికొని మన్నెదొరతనంబు సేయుచుఁ గన్నుగానక విహరించుచుండె నని చెప్పిన విని
జనమేజయుండు. ౩౨

క. మున్నిప్పుడు రక్కసు । డెప్పుడుపున మున్నురూప మేలా యప్పన్
నప్పుడ్ [illegible] నాకున్ । జెప్పుమ సెంపమ్ము మునిప చరిత్రం బనఘా! ౩౩

వ. అనిన వ్యాసుండు. ౩౪

సీ. వినుము మహారాజ దనుపుకుమారులు కల రిద్ద రధికవిఖ్యాతపరులు
రంభ కరంభు లుగ్రప్రతాపులు వారు బిడ్డలులేమిచే దొడ్డమదముఁ
దపమాచరించిరి తద్దయు ఘోరమై బహువర్షములు పుణ్యపంచనదపు
జలమునందుఁ గరంభుఁ డలిమి మున్గి జపించె రంభుండు దా మహాప్రమాగ్రికింద

గీ. జరఁగ బంచాగ్నిమధ్య విభ్రాజమానుఁ డగుచు ధ్యానించె నింతలో [illegible]
పగిది [illegible] బోఁగ [illegible] [illegible] బంపె [illegible]
రంభ దాత్మ [illegible]. ౩౫

క. తన [illegible] [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౩౬

ఉ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౩౭

ఆ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౩౮

ఆ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౩౯

వ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౪౦

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౪౧

క. [illegible] । [illegible]
[illegible]. ౪౨

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౪౩

క. ఆ రంభను [illegible] సం । [illegible]
[illegible] । [illegible]! ౪౪

ఉ. ఆ [illegible] రాక్షసుం
[illegible]

రాచసిరిం గ్రహించుటకు రాయలగద్దియ నిల్పి రాతఁడే
ప్రోచెను గానరాఖ్యుఁడను ముఖ్యసమాఖ్య ధరాతలంబునన్. ౪౫

క. వరదర్పితుఁడై దానవుఁ । డురురాజ్యము సాగరాంత మూర్వీతలముం
బరిపాలించెను బలిపం । థిరహితుఁడై యొక్కఁగోడుగ త్రిపుర జగమునన్. ౪౬

క. సేనానిక్షురుఁడు ధనర । క్షానిరతుఁడు తామ్రుఁడను నిశాటుఁడు దర్వా
ధీనవిదాలక బాష్కల । భానుభులు త్రినేత్రకాలబంధులు రధికుల్. ౪౭

కం. భూపతులు కరము లిచ్చిరి । బాపలు వసలైరి యజ్ఞభాగప్రదులై
యీపగిది భూమినంతయుఁ । జేపట్టి సురాలయంబుఁ జేకొనునిచ్చన్. ౪౮

ఆ. తురగమ్మైరి పంపె హరిహయు నొద్దికి । ప్రతినిధి నొకని నీవు పటురయమున
నరుగు మిపుడు త్రిదశపురికి నచ్చట నేను । జెప్పినట్టు లింద్రుఁజేరి చెప్పు. ౪౯

క. విడువుము స్వర్గము శీఘ్రము । విడువుము నీ వెడ దేని నాకపురీశా
నుడువుము దాసుఁడ నసురుల । కడయని కని సేయ వజ్రి మూనుము కేలన్. ౫౦

గీ. నిలు మహాల్పసుబుట్టిన నీతిహీన్య । యెఱుఁగ మేసకొలంది నీ వెంతవాఁడ
వేచి నాకొప్పు దగిలిన యురిసి ముక్క । లగుచు వజ్రంబు గిజ్రంబు పగిలి చనదే, ౫౧

వ. అని చెప్పుమని పంపిన సందేశహరుండు స్వర్గంబునకుం బోయి శచీపతి కడి సెప్పిన
సక్రోధంబుగా నతండు వాని కిట్లనియె. ౫౨

గీ. ఔర యప్పుఁడు వీఁడు వీఁ డంతవాఁడె । యెఱుఁగమే యెంత మదమెక్కె నెంత గర్వ
శాలి వీనికిని జికిత్స సలుపకున్నఁ గన్నుగానఁడుగాఁ మోటమున్న పోతు. ౫౩

తే. గీ. నీవు దూతవుగావున నిన్ను జంపఁ । బాపిగాదని మానితిఁ బదపుముక
గట్టివిడుబట్టకొడుక నీ గర్వమడఁతు । పరుపసంబెల కొమ్ముల దురదఁ దీర్తు. ౫౪

తే. గీ. ఎక్కనిది గర్వ మిది నీకు నెనుము రమ్ము । పొగరు మాలింతు చెప్పుము పొమ్మటంచుఁ
బలుక విని దూత యేగి యబ్బలియునకును । వినిచె నోరక్కసులరేఁడ వినుమటంచు. ౫౫

మ. నిను దేవేంద్రుఁడు లెక్క సేయఁడు కడున్ ధీరుండు నా యాత్మశ
క్తిన బిట్టుండొగడున్ మదోద్ధతుఁడు బుద్ధిన్ నిన్ వృషభ్రాయుఁగాఁ
గనుచున్నాఁ డతఁ డాడినట్టి పలుకుల్ క్రవ్యాదనాథా వినం
గ ససహ్యంబులు నాలుకాడదుగదా నా కిప్డు డెట్లోర్చెదన్. ౫౬

క. ప్రియములు చెప్పఁగవలయును । నయమెఱిఁగినభృత్యుఁ డెపుడు నాధునిమ్రోలన్
బ్రియమని సత్యము చెప్పక । రయమునఁ బోవంగరాదు రాక్షసవర్యా. ౫౭

క. ఇదిసత్యం బిది ప్రియమని । పదరఁగరా చెప్పఁడు నరుడు పరుషములు సుఖా
స్పద నీతి యెరుఁగఁ బలయున్ । గద రాక్షసనాథ నన్ను గరుణింపు మికన్. ౫౮

క. నీవార్తఁ దెలుపగానే । యావాసప్రదనినపలుకు లవి ములుకులు నే
జీవములో నీ యెదుటికి । నీ విధమున వత్తునని నెఱుఁగను తండ్రీ! ౫౯

క. అబ్బబ్బా ! యేమని నీ । యబ్బకుఁ జెప్పుకొనుమంచు నతఁడు కులిశముం
గొబ్బునఁ జేకొని రేబియు । నిబ్బరముగ నేలఁగొట్ట నిలిచె నిరేశా! ౬౦

క. రంపిల్లితి నేనచ్చట । చెంపల చెంపలనెయుండి చెప్పితివోరా
చెంపలు వాయించెద నీ । కొంపకు వేవేగ మనుచుఁ గొట్టం గడసెన్. ౬౧

వ. అని మాత చెప్పిన విని యా దుష్టరక్కసుండు పండ్లు పటపటం గొరికి కన్నులు గన్నెర్రజేసి మీసగాల నేలఁ ద్రొక్కుచు కొమ్ము పెటపాటుజేసి ఘోరంబుగా నాసా కుహరంబులనుండి యన్నినిలుగాలికిం ఘూర్ణిల్లి గగనంబునిండ తోఁకజాడించి పన్ను వెంటన తలకంటనెత్తి కొలువుకూటంబు కొలనై నిండ పంచముఖ్యము నేసి దానవులగాంచి యిట్లనియె. ౬౨

క. అద్దా వింటిరి తా । గద్దించెను నన్ను మాయకన్నులవాఁ డా
ప్రొద్దుం బదఁగాంచ్చెద నీ । ప్రొద్దు మీకెల్ల సురల పుర్కిం దాయఁడీ. ౬౩

గీ. లంబకందము పిఁడహాల్లను సుగతి । విడిచి కూడినవాఁడెకా పీని పోగరు
గడపఁబాలనె యీన యొక్కరుఁడ బోదు । కంటిరె గొర్రె కొండను గమయవారె. ౬౪

గీ. కానమే పిఁడు విశ్వాసఘాతకుండు । తపములకు విఘ్నమొనరించు కృపణబుద్ధి
బ్రాహ్మణునియెమ్ము దివిడిన పాపకారి । వీనితో సంధి సేయుట తగ్గినాదె. ౬౫

గీ. శపథములుపూని నమిచి దా సంధిఁజేసి । పతియెఁ గాపున నింద్రుతోఁ బలువిధముల
యుద్ధమే మంచిదని మన కుత్సహింపఁ । డీయ లే రెండు సందేహ మేటికింక. ౬౬

మ. కపటాచార్యుడు పంథపండితుఁడు నిక్కం బాపమాపన్నఘం
బపరాధాయుతశాలి కాముకుఁడు మాయారూపవిభ్రాంతియున్
శపథాకర్త హిరణ్యనేత్రు దనియున్ గట్టల్క దా బంధిమై
యుపమింపందగు వాని జిత్తులకు నెయ్యోజన్ సృగాలంబుతోన్. ౬౭

గీ. సగముమానిసిరూపంబు సగము సింహ । రూపమును బూని కంబంబులోన బుట్టి
యా హిరణ్యకశిపుఁ బట్టి ద్రోహియనుచుఁ । బంపె నెఱుఁగవె స్నేహంబు చనునె మనకు॥

ఉ. పట్టులుబెట్టుకొన్నఁ బసుదాసలు చేసిన నమ్మఁబల్కినన్
నెట్టన సర్థమిచ్చినను నేర్పున బాపములంటి ప్రొక్కినన్

బుట్టల కెక్కినన్ మఱియుఁ బూని నోటను బెట్టుకన్న నే
పట్టున నమ్మరా యమృతపానముదాంచుల నాకవాసులన్. ౧౯

ఉ. సన్నొకయుం జెప్పి కలనం గదతేమనె యీ తెఱంగరే
వెన్నఁ దినంగ నెంత బలభేదియు బ్రహ్మయు శంకరుండు నా
కు న్నొసఁగంగ వ్రణంబు లనుకొందును గాని మఱొండు మాట యే
మున్నది యెందు నెందు పొలయ లేమిఁక మాను సుభాషితంబుల్. ౨౦

తే. గీ. ఇట్టి మా నెవ్వరెవ్వరు సురపతియు గన్న యమునుడు తప్పడు పెద్దగాలి చిట్టు
సూర్యచంద్రులు గ్రహములు చూడ నాకు । సమరమేదనె గడియలో సమరపతులు. ౨౧

క. నగరీలకు నేను మాతను । నగరూపుఁడుండు జంటముండపలిలోనన్
దొంగ్రేవసి రొకటమిదున్ । మునుపటి మాటాడెదుట యమ్ముట్రమాటలనుమ్మా. ౨౨

గీ. అవల విడలాడుమటంచు సభయమందు । సన్నుతన్నిరంగల మన యమరవరుల
సమరసన్నాహమున గీర్తుమునగఁ గనుఁడు । యని పలికెప్పుడు వెంట వెం పమరపురికె.

క. నే నాకృతిఁ దనె బాలుఁ । నానుమగొమ్ములను సకల నామలఁ బడం
గానొప్పున నిక్క మ్మట । ద్రైనను రోషార్తమున నరుపేరఁ దగున్. ౨౪

సీ. సురలోకమున నుండి పరపర విహరింతు । నమ్మనో నందనారామసీమ
మందారకుసుమమ్ము హాలికల్ ధరియింతు । గంధర్వగానసంగతుల వింటు
కామధేనువుపాలఁ గమనునించిండెద నప్సరోనటనంబు లలరఁ జూతు
రంభ సుమనకోర్కులమ్ము రాచితి । లోత్తమాధిభల సుదోత్కటాఖ్య
ప్రపద్తై పరమ్ముగఁ బిలిత కేను । లను మహాసేన నాహట్టు నెనసికొలుప
బెర రావించి మగల శృంగారలల । లమ్మరించెద రంటు రం పనుమరార. ౨౫

తే.గీ. ప్రకుఁ బట్టించి బంధిస్ఫ్రయాత్ర మెఱఁగి । లయుపధు రౌనర్ప్యఁదేమియుఁను పరగ నును
బలకి మహిమానుకీర్త్యుండు ధనుమనసు । నెగ నిచ్చట సురపురి నంప్రము వంత. ౨౬

క. యమహాయుధ నటుముయుఁ । బ్రమదంబునఁ గెలచి బంధేవి రహిం
ద్రకమునింగి బుట్టపరిచెన్ । విమలముపులరు పి న పండిరె పింతల్. ౨౭

క. మహి రంధ నిప్ప్రయందఁట । మహిమండఁట బ్రత్కి గోమనూన్యతమాయా
మహిమండఁట పరపర్వా । పహామమర్తుఁదట నాకు నార్తుల బంచెన్. ౨౮

సీ. మాత నెప్పినమాటఁ బ్రీతిమై వినుచున్న । లోకపాలకులు పరాకులేక
నాకంబునుంచి నే నీకానలమనేని । పోయి మాటు మంచిబుద్ధి యనెను
కాదేని తనకార్యకతఁ బతి దాస్యంబు । సేయుమనుచుటు కిచ్చఁ బెంపు మనెను
లట్టుంగావున్న సమరనాయక యుద్ధ । సన్నద్ధునవు గమ్ము సరగ నెనెను

తే. గీ. గాని పుణ్యాత్ముఁ డొకఁడు శ్రీ కల్పనంబు । జేసెఁ దనసేవలోనుండి చెరుపులేక
బ్రతుకవచ్చును నేనట పాడిదప్పి । యదియు లేదన్న నేమి సేయంగఁగలము. ౭౯

క. సిరుఁడు దా నిటు లాడెను । చూచితిరా యన్యపోతు చోద్యంబులు మీ
రా చండాలుని వేగమ । పీడించుచున్న మనముఁ బేరున్ముంకస్. ౮౦

క. కావున నాలోచింపుం । డేవిధమో యన్పుయిఁడని యెంచకుఁ డీరల్
వావిరి శత్రుచ్ఛేదము । గావింపకయున్న సుఖము గలుగదు మాకుంఢీ. ౮౧

తే గీ. [illegible] [illegible] గుహపు వాఁ [illegible] । [illegible] [illegible] వాఁ[illegible] [illegible] చేయు
కా[illegible] గాపునఁ గుడఁగి [illegible] । జాడనే వేరు[illegible]ంకి జూడవలయు, ౮౨

తే. గీ. వృషభుయర్ధ్యంబు కర్తవ్య మరయ నెంచ । [illegible] పరాజయములు ద్రవశ త్రిజములు
ఖలునితో । సంధిసేయంగగాదు [illegible] । యూన మొనరించుటయె నాకు నధమతంబు. ౮[illegible]

సీ. ఇంగితజ్ఞులు సంగహీనులు నిస్పృహుల్ । సత్యవాదులు మహాత్ములునైన
వారల సంపించి వైరిపుల బలా । బలము తెలియఁగ వొప [illegible] [illegible]
సంగహం[illegible]సరించి సరగ పిమ్మట [illegible] । [illegible] సేయంగ [illegible]
సాహసింపగఁ[illegible] జయముఁ గోరువాఁడు । వక్కొగా బరికించి [illegible]

తే. గీ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] బంపి [illegible] [illegible]
[illegible]ను [illegible] రాష్ట్ర[illegible]ము । మాపుమా [illegible] [illegible] క్రియారూఢ నతఁడు. ౮౪

ఉ. వారలఁ బంపినం । [illegible] విచారవిశారదుల్ మురారి సం
చారము తప్పు ప్రచార నారబలంబు తెలంగి [illegible] పా
కా[illegible] [illegible] సురేశ్వరు మహాబలుఁ [illegible] [illegible]
ధూ[illegible] [illegible] పఫిత యుల్ [illegible] [illegible] [illegible]. ౮౫

క. అప్పుడు [illegible]ంద్రుఁడు । చెప్పెద [illegible] సధిక [illegible]తుని భా
స్వచ్చరితుని [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ౮౬

ఉ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] మహో[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ౮౭

క. [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] ని
[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ౮౮

క. అట్టుల [illegible] । గట్టిదియు [illegible] [illegible]
బిట్టు[illegible] [illegible] । కిట్టా నె [illegible] కార్యము గలదె. ౮౯

క. నా విని [illegible] | దేవాధిప [illegible]
గా [illegible] | గావించి [illegible]. ౯౦

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౯౧

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౯౨

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౯౩

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౯౪

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౯౫

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౯౬

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౯౭

క. [illegible] | [illegible]
గాని [illegible] | [illegible]. ౯౮

క. [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]. ౯౯

క. ధృతిగలవానికి సంతస | మతిశయముగనుండు లోపమందు సుకేశా
ధృతిలేనివాఁడు దుఃఖ | ప్రతతంబడి కుందుచుండు పథ్యముధృతియే. ౧౦౦

క. ప్రారబ్ధము భోగంబున | తీరును నే గుణమునను దీనిని చెపుమా
[illegible] బ్రహ్మ [illegible] | [illegible] వారి [illegible] దెలుపఁగనేలా. ౧౦౧

క. తరుగం దుణ్యము సుఖమునఁ | దరుగం బాపంబు దుఃఖ [illegible]
సురవర కావున సుఖము | బరికింపగరాదు బుద్ధిమంతుడు జగతిన్. ౧౦౨

క. ఆలోచింపుము మదిలో | నీలోనే నీవు తెలియునేష్టపు [illegible]
[illegible] | మేలా [illegible] సేయుమీ సురనాథా ౧౦౩

చ. అని విని యింద్రుఁడుం డిట్లనియె నార్య రజోద్యము మేను జేసెవన్
వనజుని రూపుమాపకయ తక్కిన నవ్వరె నన్ను జూచి నా
ఘనతరవజ్ర మేటికిఁక ఖ్యాతిచెడన్ సురరాజ్యభోగముల్
చను భయవిహ్వలుండనుచుఁ జూచెడి సగ్గని సాటివారలున్. ౧౦౪

క. యతుల కెఱుక భూషణముగు । మతి తుష్టియ భూషణంబు మహానీయుంటౌ
క్షితిసురునకు నభరామికిఁ । బ్రతిపక్షచ్ఛేదనోద్యమము భూషణమా. ౧౦౫

క. ఉపక్రమమందుఁ దన్నై మును । తద్యోగమువలనఁగాదె [illegible] నను
[illegible] । సద్విధిని [illegible] మహిమ [illegible]. ౧౦౬

క. [illegible] । [illegible] ముత్సు
[illegible] । [illegible]. ౧౦౭

క. హరుఁడు గలఁడు పైపైనన్ । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౦౮

ఆ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౦౯

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦

ఆ. [illegible] । [illegible] దేవనాథ
[illegible] । [illegible]. ౧౧౧

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౨

సీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౩

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౧౪

వ. అని విని దేవనాథుండు [illegible] నమస్కరించి [illegible] చేసికొని [illegible] నాకుం [illegible] నాపని [illegible]. [illegible] అ మేష్టి [illegible] త్రిదశపతేణ్యా! [illegible] కొంపోయి [illegible]

నంబున శంకరుంగాంచి విన్నవించిన నతండు సెప్పిన చొప్పున నతనిం బురస్కరించు కొని యెల్లరు రమాపతి పోలికిం జనివిని మదోద్ధతుండైన మహిషువిధంబు సెప్పిన విని దనుజమర్దనుండు వారల కిట్లనియె. ౧౧౫

చ. భయంపడనేల బ్రహ్మ! శివ! పాకవిభేది! వరుండు వేగ వు
ర్వ్యయుఁడు లులాయరాక్షసుఁడు నా విని యెల్లరు స్వస్వకేతనో
చ్ఛ్రయములు, స్వస్వచిహ్నములు, స్వస్వబలంబులు, స్వస్వవేషముల్
రయమునఁ గొంచు నేగిరి సురల్ మహిషాసుర దండయాత్రకున్. ౧౧౬

—* దేవదానవ యుద్ధము *—

ఆ. అంచనెక్కె బ్రహ్మ యా గరుత్మంతు । నెక్కె విష్ణుఁ డెద్దు నెక్కె శివుఁడు
వేల్పు ఱేఁడు ప్రక్క వెల్గులు గదలంగ । సోకుమూకదంతు దాకె నెలమి. ౧౧౭

స్రగ్ధర. హుంప్రాసోరుక్షతస్ఫురితశరధనుర్యోధిసంఘోరచక్ర
స్ఫాలోద్యద్భిండివాలాద్భుతపరిఘగదాతోమరప్రోజ్జ్వలత్ఖ
డ్గాలోద్యచ్ఛక్తిఘోరోన్నమితహలమహోదారకౌక్షేయకోగ్రా
ఖిలాంహిప్రేష్యప్రాసాద్యతముసలములన్ దేవి రుపించి రాజిన్. ౧౧౮

వ. అప్పుడు తుములసమరంబు పరమఘోరంబై యుండె నంత. ౧౧౯

క. సేనాని మహాఘోరత । నేనుఁగుపై నెక్కి వచ్చి యేసు ములుకులన్
దా నింద్రునిపై నేయఁగఁ । బూని యతం డర్ధచంద్రమున నేసె నృపా. ౧౨౦

క. అది యెదపైఁ దగిలిన వాఁ । డదరిపడి యెడ మూర్ఛఁ గాంచి హస్తిపయిం గొం
కొదవక వజ్రముతో న । మ్మదగజముం బొడిచె నదియు మ్రగ్గె నృపాలా. ౧౨౧

వ. అది గని మహిషాసురుండు బిడాలుం జూచి. ౧౨౨

ఆ. మదముమీఱి పాకమర్దనుం బటుసేయ । నురకవేల పిల్లి పిరికివైతె
వరుణముఖులఁ బట్టి వధియించితిని జూడు । మనుచు గజమునెక్కి యతఁడు వేగ. ౧౨౩

క. వాసవుపై నిసితాస్త్రము । నేసిన నాతండు కనలి యేసె శరంబుల్
భాసురసర్పసమంబుల । నేసె నతఁడు మరల విశిఖబృందంబు లొగిన్. ౧౨౪

క. అతఁ డేయఁగ నితఁడును మఱి । యితఁ డేయఁగ నతఁడు నిట్టు లేసికొనఁగఁ బో
రతిఘోరమయ్యె నంతట । శతముఖుఁడు గజంబు నేసెఁ జయ్యన గదతోన్. ౧౨౫

క. వసినదెబ్బకు నేనుఁగు । గాసింబడి యార్తి నంతఁ గమనవలయు రా
కాసులు చిందరవందర । లై నాగిరి కాలికొలఁది నటు నిటు గములై. ౧౨౬

గీ. హత్తి యాల్గుటఁ బూని యా యసురుఁ డరద । మెక్కి వచ్చినఁ గనుఁగొని యంత మఱియుఁ
దలుక బాణవర్షంబునఁ గురియింప బట్టువడుప । కసురుఁ డతివృష్టి గురియించె నాశుగముల.

క. ఎంతయును దనకు లోఁగక । బంతంబునఁ బోరు నసురబాహుబలము దా
జింతించి తనకొమరుని బల యంతుం బ్రేరేప నాతఁ డసురవరునిపై. ౧౨౮

గీ. ఆ జయంతుఁడు దివ్యఘోరాస్త్రసమితి । నేయ మూర్ఛిల్లిన బిడాలుఁ డేగె సూతుఁ దరద
మును దోలుకొని యంత సమరసేన । లంచు జయజయశబ్దంబు లాడి రంత. ౧౨౯

క. పాడిరి గంధర్వులగము । లాడిరి యప్సరలు నవము లాడిరి సిద్ధుల్
కూడిరి దేవతలు భయము । వీడిరి మహిషునకుఁ జిత్తవేదన బొడమెన్. ౧౩౦

క. మహిషుఁడు తామ్రు ననుపఁ దా । ర్క్ష్యునిఁ బంపిన వాఁడు బాణవర్షము గురిసెన్
సహియింపక వరుణుఁడు దాఁ । బహుతరముఁ బాశంబు, యముఁడు దండము బూనెన్. ౧౩౧

వ. అప్పుడు దేవదానవుల కతిఘోరంబైన పోరు వాటిల్లి నానావిధాయుధపరంపరలం బొడిచి కొనుచు దేహంబు లెఱుంగక క్రోధోద్రేకమానసులై కొట్టుకొనుచుండ నయ్యుంతఁ దన యుద్దండదండాయుధంబుతోఁ దామ్రు నేసిన వాఁడు నేలకు నిలకోలుముఖజాలంబుల నేల దేవత లున్మాదించి పెక్కువిధంబుల నక్కసుమ్ముంచిన దైత్యుండు మూర్ఛాగతుండై పడుట చూచి దైత్యసైన్యంబులు భయాతురంబులై హాహాకారంబులు సేసె నంత. ౧౩౨

క. తామ్రుఁడు మూర్ఛితుఁడైనన్ । హమ్రమానసమున మహిషుఁ డుద్వృత్తిన
సైన్యమ్రాణ్యత నటఁ గనుఁగొని । క్రమగజారూఢుఁ డగుచు గదఁ గొని వచ్చెన్. ౧౩౩

ఉ. నేరుపుమీఱఁ గొమ్ములను నెట్టి గదాహతి గొట్టు లోకతో
వారక జుట్టి పాపములఁ బట్టి యడట్టును మట్టిమట్టి బ్రం
దారక సైన్యసంతతుల దర్పము గప్పు మనంబునన్ నా
వేసు లులాయుఁడే త్రిపురభీకరరంధ్రుఁడు భీమరూపుఁడే. ౧౩౪

వ. అని విజృంభించి బృందారకబృందంబులపైఁ బడి యైరావతంబుపై నున్న యింద్రుని మూర్ఛిల్లఁ బాహుబలంబునఁ దాకి జయంతు వెనుకకుఁ ద్రోచి సమరంబున నంగద బ్రహ్మలు నేయ మాయాబలంబు బూని యింద్రుని నేసి యతండు నుం క్రోధావిష్టుండై యతిఘోరంబైన నారాచంబుల నేయ నతండు వివిధాయుధపరంపరలం బొడిచె. సిద్ధత్వంతమన్మయుకాలంబున రణంబున నొండొరు మచ్చరంబులు విడక పోరు చుండి రయ్యవసరంబున. ౧౩౫

గీ. మోహినీ మాయ శాంబరీ ముఖ్యమూల । సకలలోకైకమోహన ప్రకటశక్తిఁ
జూపె రక్కసుఁ డప్పుడు చోద్యమయ్యెఁ । గొండలంబోలు మన్నులు కోటిపుట్టె. ౧౩౬

—• దేవతలు పలాయనులగుట •—

గీ. దైత్యనిర్మితమాయ నాదిత్యవిభుఁడు । చూచి కడు భీతుఁడై యేమిచేయ్యమనుచు గడ
గడ వడంకెఁ బల్లటం పడియె బ్రహ్మను । పడి నిలిచెఁ గ్రింద నతికిలఁబడియె నగచెఁ,

ఆ. వస్త్రతాఁడు మూల వయుడు యూఁడగ నవ । తింపుకొనుచు మిట్టి పొంచి వెనుక
దిక్కు సూచుకొనుచు నెక్కడికిందోపు చక్కు । బ్రాణములఁ దాటెఁ దాని. ౧౩౭

ఆ. ఇంటియెట్టు నంటు లేమాయెనో బ్రతు । కేడ నింక యున్న లిన్ని వచ్చి
చుట్టుముట్టెఁ బూనఁ జోటేది నాకంచుఁ । విరికిరనముతోఁ గనెఁగఁ బవరె ౧౩౮

ఆ. చేతి వంత మేము చేయు సీవట్టున । నెక్కినట్టి యున్న యచట పోల
కాయయిన్న లిన్ని కవరెల్ల గ్రమ్మెను । దాటఁగలనె యంచు ధర్ముఁ డేగె. ౧౩౯

ఆ. వలయుతోకయున్న కడుముక్కుమున్కఁ । బల్లమున్న దాని బ్రక్కనుండె
కోరయున్న దీని కోరి రెంతలటంచు । వెనుకఁబట్టి చనెఁ గృపీటయోని. ౧౪౦

ఆ. నాకుఁ గరనహస్ర మేకాక్ష మెసరింపఁ । గాముక్కొ రెండు కోట్లు గళ్ళి
కోటి మిన్న లాయెఁ గాడుకేటనో యంచు । నరుగఁ డేగె దాగె నస్త్రగిరిని. ౧౪౧

ఆ. మహిషకోటివృద్ధ భయవాయుపునకు నే । మారిమారి నిలువఁజాలకుండి
నంటు నిక్కినిక్కి యమునిను వగ నేగెఁ । దొంగదొంగ గోచి దోపికొనుచు. ౧౪౨

వ. ఇట్లుండె. ౧౪౩

క. రాక్షసు ప్రయత్నమీపుడు । రాకోయా రెండకుంట రాకొను హరీ
యేవేగము భయము మనుఁ । గావ నరుడు మురలువ్వఁగా విని యంతన్. ౧౪౪

సీ. బ్రహ్మాదుల నంధుండు వచ్చు నాధుండను । నారోపకార్థ్యావాహనముకెక్కి
నందకశార్ఙ్గాయుధములను ధరియించి । యారిలో నిలిచిరి యుంచు వారి
మోహిని సుడించి మునుమును వరనువ । ర్మనమును సేయఁగా వరెప్ప మునఁగి
మాయ మాయమైల్ల బలాయ హీనంబాయె । ననుచూచి మహిషనాటకుండు

గీ. మృగపతిస్కంధము నెపాని యుగ్రముఖుఁడు । నంధకుండు వసిగోరాఖ్యుఁడా ప్రతినేత
దాన్నలులు సృగుమనువాఁడు మదయునికఁ । బేరుగల రాక్షసులు దేవవ్రతను జుట్టి ౧౪౫

క. మాటలను మాఱుదోయడి । తోడేశ్వరుబోలె నుకలఁ గొంటిని గందర్
నాగసుభద్రిక బాకలు । తోడను వదిలించుకొని పొందుక్ యుడు కదుచ్. ౧౪౭

క. పడిపడిఁ బొరదూఁపులుడి । నడగింపఁబడును శీఘు వరుసలు నుసంగన్
బడిబడి పడిగడి లాడిన । వడుఁపున గట్టును రొక్కముడున మహితా. ౧౪౮

వ. మఱియు నారాయణుం డంధకాసుర సైన్యబాణంబుల నొంచిన నంధకుం డైన దానవుం డతనిపై నేసె నవి తప్పించుకొని గోవిందుం డుగ్రశరపరంపరల నసురుల బొదవిన వారియుభయులకుం బదియే నహోరాత్రంబులు చిత్రతరంబుగా నాయోధనంబు జరిగె. ఇట్టియెడ నింద్ర జాష్కలులకును, మహిషాసుర వృత్రులకును, యమ త్రినేత్రులకును, మహోహాదు ధనేశ్వరులకును, అసితోమ వరుణులకును, బరస్పర సంగ్రామంబులు ఘోరంబులయ్యె. నప్పు డంధకుండు తన గదచే గరుడు నేయ నతం డొక్కింత నొప్పి నొందిన యెడఁగ తన దక్షిణహస్తంబునఁ బట్టి నేలఁ దీర్చి శార్ఙ్గంబునుం బూని బాణంబు లేయ హరిం జూచి కోపించి దానవుండు నిసితాస్త్రంబుల నేసి దన చక్రంబులన వానిం దప్పించుకొని నిలువంబడియున్న నసురుండు మోహినీమాయం బ్రయోగించుటయు హరిచక్రంబు విఫలంబగుటయుం జూచి సురసైన్యంబులు నిర్వీర్యంబులై వంచిల్లె. దానవు లత్యంత సంతోషంబునం బిక్కి యార్చి రప్పు డచ్యుతుండు కౌమోదకింబూని యంధకు వెంటనంటి వానింబట్టి యొకవ్రేటున నేలంగూల్చి మూర్ఛిల్లం బనిచం జూచి మాహాప్రతి యతికోపాయత్తచిత్తుండై హరిం గదనిం జూచి శార్ఙ్గంబుపట్టి నిసితాస్త్ర ప్రయోగంబు సేయఁ దనశరంబుల నవి యాపికొని గదాయుధంబుచే వానిమస్తకంబు నేయ వాఁడును మూర్ఛితుండై పడియె. నట్టి యత్రి సైన్యంబుల హాహాకారములు మిన్నుముట్టె యంత మహామాయామాత్రంబున నొకలుగలిసి విష్వక్సేనుండు జనార్దను దన వదిఘం బొక్కింత మూర్ఛిల్లం జూచి గరుడుండు రణాంగణంబునుండి వెడలె నంత నారాయణు మూర్ఛాపరిగతుం జూచి దేవతలు బెగ్గడిల్లి వనుచుండ నంధకుండు సేనల మఱచ్చి మహాత్మునిపై కవిసి రోషాకులితచిత్తుండై శూలంబెత్తి చిరం దానిం దప్పించుకొని దైత్యుండు గర్జిల్లె. నింతలో దనుజాంతకుండు మంతరక్షణ నెఱింగి జూచి మహాత్ముండు రోషంబునఁ బెంపఁ దోకయాడింపుచు ముక్కోపంబుతోడ గొమ్ముల నేలఁగుముచు గొమ్ములం బర్వతశృంగంబులు గొట్టికొని యెత్తుచున్నం జూచి నారాయణశరపరంపరలు నొక్కుమిగిలి దెబ్బశరంబులం బొదివిన శృంగంబులొగ్గి పర్వతంబు పుచ్చంబునం జుట్టి మతిసెలరాయిపై గిరగిరఁ ద్రిప్పి విసర యముండికును నద్రిం జూచి హరి చక్ర ప్రయోగంబుసేయఁ బర్వతంబు తుత్తుమురైపోయె మహిషాసురుండు. పెనుమూర్ఛం జక్కిపడియు వెంటనే లేచి మానుషరూపంబుఁదాల్చి గదాహస్తుండై పర్వత ప్రమాణోన్నతుండై ఘోరుండై మేఘనాదంబుసేయుచు వేల్పుల నడ్డగింపఁదేసిన విని విష్ణుండు దనపాంచజన్యంబుఁ బూరింపఁ జెవులు గింగురులుపోయి దానవులు భయకంపితులైరి. దేవతలును, ఋషులునుం బరమానందంబు నొంది రంత నసురులం జూచి మహిషాసురుండు విషణ్ణమనస్కుండై మహిష మానుషాకారంబులు విడిచి సింహరూపంబు వహించి ఘోరసినాదంబు సేసి నటులు జావించి సురసేనలపై నుఱికె నంత. ౧౪౯

సీ. గరుడంచదురుముద్గతపటావటపటా । పటలావతిలపావవ ప్రబంబు
శరదభ్రసమశుభ్రతతపక్షిబంధూధ । తేరణ క్రేంకారి దామణంబు

శరసిజస్ఫురదరోచ్చరదళిప్రరుచిమ । స్ఫుఖముఖవ్యాలీఢనఖముంబు
చరమహాఫణిగభాస్వరపిధానుచితనూ । పరినిష్ఠితసుశార్ఙ్గ పాటికంబు
నటుపపక్షపతోత్తపణక్రియాప్ర । సారణాసంచననగమాగమైకరోష
భీషణంబు సుధాంధః ప్రతోషణాసు । పోషణంబగు తార్క్ష్యవిభూషణంబు. ౧౫౦

ఉ. రివ్వున నువ్వురం బెగసి క్రిందికి క్రిందికి మోర యోరగాఁ
జివ్వున చిగ్గి మట్టమయి చేరువ చేరువ డాసి ప్రక్కలం
గవ్వపు నెత్తిలీల నుడికట్టుచుఁ గట్టుచుఁ జూచి చూచి దా
నవ్వులయందె వచ్చి యొక దాటునఁ దాకెను నీకమూకలన్. ౧౫౧

ఉ. తాకిన తాకునంబడి పితాకునఁ బిక్కిలించి రక్కసుల్
మూకలు మూకలై పరవ ముట్టి నఖాగ్రకచాళి గీరినన్
వాకలుగట్టి నెత్తురులు దాటి గుహామొగి యంచు వేదనన్
గేకలువెట్టు నాత్మఁ బరికించి పడిం దనుజేంద్రుఁ డుగ్రుడై. ౧౫౨

సీ. బ్రహ్మాండభాండకర్పరము బీటికలెత్త దారుణోదగ్రనాదంబు సేసి
పవమానిలాభీలవిహృతి నగ్రమునఁ బెల్లఁ । గిల నటారించి కాకపి విసరి
చండభానుప్రభామండలాచ్ఛాదకాత్యుచ్చైర్గతంబుగాఁ దోకయెత్తి
భయదమంధానసర్పంనహాభిరనహా । ఘోరంబుగాఁ బెద్దనోరుఁ దెరచి
పెల్లుకిలుచు గర్జిలా గుబ్బుకొనఁగ మేను సారించి కోరల మీటికొనుచు
నొక్కమాఁకున సింగంపురక్కసుండు నీమమున నుండ సేనలయందు దునుకె. ౧౫౩

ఉ. ఉరికి జవంబునం గరుడు నుగ్రసభాహతి రక్తవిస్ఫురితం
బరచి మురారిపైఁ గవిసి బాహువు గాడఁగఁ గోసి తాకినన్
దరి యిటులాయెనంచును సుదర్శనమున్ గొనఁజోవ నంతలో
నలరె మహోక్కసారి యడి గాంచి హ్యాక్షికవిభుండు చెప్పెరన్. ౧౫౪

ఉ. అచ్చెరువయ్యె వీని బల మౌర పరంబుగఁ గాకయున్న నీ
చిచ్చులమారి రక్కసుని జెందునె యిట్టి ప్రభావసిద్ధి క
ర్ముచ్చున దీనమే యితని సంబళ్ళపారస మింతగల్గినన్
గ్రచ్చులు మానడిప్పు తరిగాదని యేగెను క్షీరవార్ధికిన్. ౧౫౫

క. హరి తనయుండని నేగన్ । హరుఁడును దనయుండి కరిగె హరిహరు లేగన్
బరమేష్ఠియు మనకేమని । పరపరఁ దనయుండి కేగె పితామహుండ్రై. ౧౫౬

సీ. అంతట వజ్రము హస్తంబునం బట్టి । యమరలోకాధీశుఁ డాగి నిల్చె
వరుణుండు శక్తి చేపట్టి యెదిర్చెను । బలుఁడు దండముఁ బూని జతనపడిచె
ధనదుండు కుంతంబుఁ దాల్చి మార్కొనియెను । జ్వలనుండు జ్వాలికోజ్జ్వలత జూపె

చండభానుఁడు ప్రచండతఁ దనరారె । ప్రాలేయకిరణుండు పట్టుబట్టె
దనుజవరవాహినులపై సుదగ్రజాగ్ర । త్ఖగనారాచముల సపక్షరగాతి
ఘోరముల ద్రేప దానవ వీరవరులు । హస్తశాస్త్రము బలె సల్పి రంపనాన. ౧౫౭

ఉ. సురలును దానవుల్ గినుక సొప్పడఁ బోరిరి నూరు వర్షముల్
పోరిపోరి ఘోరఘోరముగ పూని గడించఁగ నెవ్వఁడోఁ పు మ
చ్చరముల రెండెరుం గవిసి సచ్చిన ముట్టుల మూర్ఛబోవుచుఁ
బోరలుచు దేహముల్ రుధిర పూరము లేళ్ళయి వార్ధి నింపఁగన్. ౧౫౮

ఆ. పోరి పోరి తుదకుఁ బోరితో నింద్రుండు । నిలువలేక పారె నింగి కడకు
సూచి పారి రెన్న సురలును లోకపా । లకులు బ్రతుకుదేవుఁడా యటంచు. ౧౫౯

క. జయభేరిని మ్రోయించిరి । జయజయజయజయ యటంచు సంతోషమునన్
జయవార్తను జగమెల్లను రయమునఁ జాటింపఁ జేసి రాక్షసుఁ డెలమిన్. ౧౬౦

సీ. సురేంద్రు బవరాన నోడ్చి పారి పోలంగఁ । గామధేనువుపాలు గాచి త్రాగ
కల్పతరంగములను గాళ్ళనొప్పులు దీరఁ । గడగి యైరావత గజము నెక్కి
యమోఘనస్వేద మాతంగ నారంగ । నందనారామంబునందుఁ దిరిగె
ఘనవాహానినాద భగ్నగ్రంథుల గెంగ్రు । జాయ నచ్చరపిండు పాట వినియు

గీ. కలనఁ గలాపఁ గొరలాపఁ గ్రమ్మి యమ్మ । బోవ మందాకినీజలంబుల మునింగి
యున్నతూరు దరపుచెల్మల పన్నిదున్ని । యుత్కట దేవేంద్రుగద్దియ రక్కసుండు ౧౬౧

వ. ఇట్లింద్రపదవంబునం ద్రిలోకసామ్రాజ్యపట్టంబు గట్టుకొని మహిషాసురుండు మహా
మహిమంబున రాక్షసరాజ్యరక్షణంబు సేయం గాంచి యింద్రుండు సురలతో బహు
వర్షంబులు గిరిగహ్వరంబునం దాగి విసికి మరీచ్యాది మునిగణంబులతోడను, సిద్ధ గంధర్వ
చారణ కిన్నర కింపురుష పన్నగ ప్రముఖ దేవయోనులతోడను గూడి చని పితామహు
ముడిగి నతిఁడు, త్రిదివులారా! నే జేయునది యేమున్నది? అతండు వరబలంబునం
బ్రబలియున్నవాఁడని చెప్పి హంసారూఢుండై వారలం దోడ్కొని శంకరునియొద్దకుం
జని యతని వెంటఁబెట్టుకొని యెల్లరు నారాయణునికడకుం బోవ నయ్యెను. ౧౬౨

సీ. కలకలనవ్వుచుఁ గస్తూరి యొసరాయెఁ । బదమటిదిక్కున బక్షి పల్కెఁ
గుడివంక యెడమకుఁ గొంకనక్క చరించె । వీలుగాడెక్కెను దాపిట్ట
పెనుఁ నక్కఁ జల్లఁగా విసరెఁ గమ్మనిగాలి । నరసంబుగాఁగూసె గరుడపక్షి
దాటిబడ గొకరెండు తుమ్ములు దుమ్మిరి । పూర్ణకుంభధ్వయము గనుపట్టె
గోవెలయుగూఁసె జయఘంట గొట్టి రాత్మ । లంచును గలంకములులేక యెలదునట్లు
దోచెఁ దూర్పునఁ గ్రమ్మెను ధూళి యహాహా । శకునములు మంచివాయె నానుయుమంచు.

గీ. సుముహూర్తపంచాంగమును జూచి సురల కొసఁగె । శుక్రుఁడు దేశకాలవశంబున సూర్యసుతులు
మూఁడు నారింట నుండఁగ మొనయువారు । లగ్నము శుభంబు పంచకరహితమునుము.

క. ఈగతి శకునగ్రహములు । బాగని యెంచుకొని సురలు పటురయమున దా
రేగిరి వైకుంఠపురీ । భాగంబుల కమితసౌఖ్య భవ్యంబులకున్. ౧౬౫

సీ. తావిగ్రక్కెడు పైఁడితామరలగలవెందు । కురువిందములమెట్లు కొలఁకులెందు
క్రొమ్మొగడయనక్కు గ్రమ్ము కాలువలెందు । నాగమూర్థములెల్ల హంసలెందు
నెసఁగంపు బంచదారిసుకతిన్నెలెందు । పానకంబుల నూతు బావులెందు
నప్పలతవిటఫల సముదక్రమములెందు । గలితపీయూష పల్వలములెందు
చారుగారుత్మతప్రభా చకచకప్ర । చారశాద్వలములపట్లు జగ్గులెందు
బంధురానందపూరసర్వస్వమెందు । నట్టి వైకుంఠపురి సూచి రమరు లపుడు. ౧౬౬

సీ. మరకతజగత్రగాల తగుపంజరాలబ్రా । బలుకుబల్కెడి ముద్దుచిలుకలెందు
పవడాలశిగరాల వగరుమేయుచు సొంపు । మొరపెంచు గోముల కొదమలెందు
హరినీలరుచిదేల పుష్పశీలనిబిష్టు । విమలమంత్రముదాటు నెమళులెందు
నునుగెంపుపనిసొంపు తెరసింపుగనుశాస్త్ర । శంకదీర్చెడి గోరువంకలెందు
గీ. హర్మ్యవాటికాఘటాఘటా ధుర్యచిత్రచిత్ర వైడూర్యవలభికాస్థితుల యోగ
తత్త్వమెఱిగించు బారావతమ్ములెందు । నట్టి వైకుంఠపురి సూచి రమరు లపుడు. ౧౬౭

సీ. కలకండదాకుడు శ్యామొకో బన్నెటఁ । దడిసి పెంపగు రసనాళియనఁటిఁ
మంచిగంధపునీరు ముంచియు త్తరుకోవిఁ । గుంచాలఁజల్లెడు మించుముల్లె
చెఱకుపానాలము ప్పిడుల ముత్తెపుచేర్ల । పండిశ్కలో ద్రాక్ష పండ్లగుత్తి
పాలమీఁగడ మెత్తి పానకంబులు పోసి । మణిపాత్రములఁ బెంచు మామిడంటు
గపిరె పిండియు బచ్చాకు కమ్మపునుగు । కస్తురియుఁ గప్రము తులు గట్టి కల్వ
శాఖనీడను పెరుగు గోజ్జంగికుదురు । గలుగు వైకుంఠ మమరులు గాంచి రపుడు. ౧౬౮

సీ. తతముఘువితరవ ప్రతులీన గతి గాన । రసమీలవులుగు పికాలనెప
రరవకాలను వక లకదికుండక యంచు విరిజాజివిరంపాల ఘనతలాని
ముద్దయిన యొద్దికల్ దిద్ది దిద్దమ్మంచు । రొదగుప్పు ముద్దుల భృంగపంక్తి
సమము విషమ మిళితమునాగతము మూ । ర్గమెఱింగి పికిలి రాచిలుకగొప్ప
గీ. ముద్దుచిల్కలు వాయించు మోరచుంగు । గూడి కోయిల పిల్లసంగోవి దాపు
గొంపు పెంపున మదినింపు నింపుమీఱు । విని రివైకుంఠపురమున విబుధు లపుడు. ౧౬౯

చ. అచట సునంది నందన సమాఖ్యులు పార్షదు లంబుజాక్షుచి
హ్నచరణభక్తు లుం గల వసంతములుల్ ఘటుల్కశమల్ ప్రభా
నిచయదిగంతవిస్తృతవిసర్పలమూర్తులు నిత్యనిత్యభి
త్ప్రచురయశస్తుతిక్షములు పాపనిరాసమహాస్వమున్నతుల్. ౧౭౦

సీ. ప్రాసాదమండల ప్రాసాదిత విచిత్ర । చిత్రాసనముల వైచిత్రి జూచి
పద్మరాగోజ్జ్వల త్పద్మరాగాంచిత । సద్మవేదీదీప్త సరణి జూచి
కాంచనాచల నిభ కాంచనాచలగోపు । రోపరిస్థిత మహోన్నతిఁ గని
హరిపదాలేఖాంక హరిపదాలేఖనా । ద్భుతకేతనోచ్చయ స్ఫూర్తి సరసి

గీ. పద్మమృగనాభిపంకసంకలితకలిత । సరస పన్నీరవాసనా భరితమహిత
పితరఘుటికా పథంబుల విధము దెలిసి । సురలు వైకుంఠపురమున దిరిగి రపుడు. ౧౭౧

సీ. పావన సామగానపాఠంబు లొక్కచో । నొకచో యజుశ్శ్రుతాధ్యుక్తి మెచ్చి
మహిత నామ్నాయ మంత్రంబు లొక్కచో । నొకచో సభవ్యసద్యోగముల సి
ద్ధాంతోపనిషన్మహితగాథ లొక్కచో । నొకచో షడంగవాచకము లెంచి
సాంఖ్యయోగాది దర్శనభక్తి యొక్కచో । నొకచో మనుప్రముఖోక్తి దెలిసి
అతులగోవిందకీర్తనం బొకచోట । సరసముగ వైరిమంత్రప్రచార మొకట
విష్ణుహారాదినామసాధ్యంబు మొకట । బొగడి సురలు వైకుంఠపురమునందు. ౧౭౨

క. ఈవిధమున నారాయణ । దేవుని మందిరము జేరి త్రిదశులు నిలువం
గా విజయుఁడు గని జయు నట । కావలిగా నుంచి హరి సకాశమున కొగెన్. ౧౭౩

వ. చని వాసుదేవుని దివ్యచరణారవిందంబుల కెరగి భక్తివినయంబులు దొలఁగొన నిట్లనియె. ౧౭౪

ఆ. అజుఁడు ద్రుహిణుఁ డింద్రుఁ డప్పతి యనలుండు । ననిలుఁడును యముండు నరుణుండు దేవ
దేవ నిన్ను సేవింప నిలచిరి । ద్వారసీమ నెలవు గోరికొనుచు. ౧౭౫

క. అనవుడు పరమానందము । వనజాక్షుఁడు వెడలివచ్చి ద్వారంబున ని
లిచి పెద్దల క్రమమెరింగి తు । లను జూచి మృదుప్రియోక్తులం దనియింపన్. ౧౭౬

క. అని దేవతలందరను । య్యనఘునకు నమస్కరించి యతిభక్తి స్తుతిం
చి వినయంబుల ... పమునఁ । దనువులు పులకింప గాంచ్య తత్పరు లగుచున్. ౧౭౭

గీ. దేవదేవ జగన్నాథ దివ్యరూప । జగదధీశ్వర కారుణ్యజలధి మమ్ము
రక్షరక్ష మహారాజ రాజవదన । పరమకారుణ్యసదన నః పాహి యనుచు. ౧౭౮

క. అది విని మధురిపుఁ డేటికి । మదిగుందెద రిందఱును సమావిష్టలగ్నై
విదితంబుగ నేమఁ దెప్పుడు । త్రిదశేశ్వరులార నాకుఁ దెలియఁ బల్కన్. ౧౭౯

క. వరబలయుత మహేశ్వరుఁ । వరుఁడు మముం గానలకును బంపు మొదలఁగదే
దొలకుట లే దాతని యుడుకున్ । సురలకు యజ్ఞములలోన శుభమూర్తి హరీ. ౧౮౦

క. మగవానిపలనఁ జావఁడు । మగువ యొకతె సాహసించు మనుజాశనునిం
దెగనేయఁగల నటంచున్ । నగధర కరుణింపకుంట న్యాయమె నీకున్. ౧౮౧

సీ. చంద్రశేఖరుభార్య శాంకరి యున్నది । పరునివామాంగంబు వదలకుండ
బ్రహ్మదేవునిభార్య భారతి యున్నది । విభుతలవాకిలి విడువకుండ
పాకారిపెండ్లాము పౌలోమి యున్నది । రమణు గాచుకయుండు రాత్రిపవలు
అంతకాదులయింద్రదు శ్యామాయ లున్నారు । వారి కెక్కుడిదయ్యె యూరు పేరు
పేరుగలదాన దేవరవారిరాణి । నగలసొగసుల మొహరీల నాణెములను
దాచగ నెఱుంగు మీరమ్మ డాయదెన్న । దేవ మహిషాసురునితోడఁ బోరఁగలరు. ౧౮౨

క. రోసాలు పొడుగు కొంపలు । మాసా లెగిరింత్రు రిత్త వదరుటలోనన్
మీసాలు ద్రుప్పుదురు మగ । వేసా లుంతంగ నగరె వెలఁదుల సంపన్. ౧౮౩

వ. కావున మహానుభావా యెద్దేనియు నుపాయంబుసేసి రక్షింపంగాని మా దుఃఖంబులు దీరవని సురలు ప్రార్థింప విని గరుడధ్వజుం డిట్లనియె. ౧౮౪

క. మును నే మహిషాసురుతో । ననిజేసి జయింపలేక యుడిగెంచితి వాఁ
డును బురుషుచేత నీల్గఁడు । ఘనవరబల మాతనికినిఁ గలుగుట కతనన్. ౧౮౫

—: దేవీస్వరూప ప్రాదుర్భావము :—

వ. అనిగావు మనయందఱియందున్న నారీతేజంబులం బ్రార్థించి దేవతలెల్ల నేకంబు జేసితిమేని యది మహానారియై యసురు నుక్కడంప శక్తిగలదియగు, మన సాధనసామగ్రి యా మహాశక్తికిఁ దోడ్పడుఁగాక యని సురల నట్లసేయ నియోగించి తానును నట్లసేయ నత్యద్భుతంబుగాఁ దేజంబు లుత్పన్నంబులయ్యె. బ్రహ్మవదనంబునుండి రక్తవర్ణంబును, శుభాకారంబును, పద్మరాగమణిసదృశంబును, గించిచ్ఛీతంబును, గించిదుష్ణంబును కిరణజాలమండితంబును నగు తేజం బుద్భవిల్లె, నంత నారాయణు వక్షంబునుండి యొక తేజంబును, శివువామభాగంబునుండి మఱియొక తేజంబును, లోకపాలురయుం దక్కు దేవతలయు శరీరములనుండి వెక్కసపు రోకొక్క తేజం బుప్పతిల్లె. శంకరునుండి వెడలిన తేజంబు రౌద్రంబును తీవ్రంబును దుర్ధర్శంబును దారుణంబును నయ్యుండె. నంత నారాయణునుండి యుద్భవిల్లిన తేజంబు శ్వేతంబును, సత్త్వగుణంబును, ఇంద్రునుండి వెలువడిన తేజంబు చిత్రరూపంబును మరాసంబును నయ్యుండె. నిట్లు వెడలిన తేజంబు లన్నియు రాశీభవించి యేకంబై యున్నంగని వియచ్చరు లచ్చెరువడిరి. అది అంతట సుందరీ రూపంబు వహించి, నిలువంబడియె. అది త్రిగుణయు, త్రివర్ణయు, విశ్వమోహినియు శ్వేతాననయు, కృష్ణనేత్రయు, రక్తోదరయు, తామ్రపాణియు, దివ్యభూషణభూషితయు, సహస్రకరయు, నష్టాదశభుజయు ననిన విని జనమేజయుండు మునినాథా ఆ దివ్యతేజశ్శక్తి రూపంబు నింకను విస్తరించి చెప్పవే యనిన వ్యాసుండు నవ్వి యమ్మహాదేవి రూపంబు యథాతథ్యంబుగ జెప్ప బ్రహ్మకయిన నలవిగాదు.

నేనం జెప్పుదునని పూనినను నే జెప్ప శక్తుండగాను. ఆ దేవి యరూపయయ్యును దేవతాకార్యార్థంబుగా రూపంబువహించినది దానికి సంధ్యాతేజంబులు భ్రూలతలును, వాయుతేజంబు శ్రవణంబులును, వసుతేజంబులు దంతంబులు నయ్యె. ఇట్లు వివిధాంగంబులతో నత్యంతసుందరాకారంబు గల్గి తమయెదుట నిలువబడియున్న శక్తిం గాంచి సురలత్యద్భుతాయత్తచిత్తులయి యుండం జూచి హరి వారలతో నిట్లనియె. ౧౦౬

ఉ. దేవతలార మీ రిపుడు దివ్యతరాయుధ భూషణంబులన్
దేవికి నిండు రెండనిన దేవమహాయుధపాళి యెల్లరున్
భావము లందు బొంగుచును బావనమూర్తికి నిష్ఠిక్రీఁ గిం
పొంగఁగనిచ్చి రత్యధికవైభవయుక్తి గ్రహించె దేవియున్. ౧౦౭

వ. మఱియును. ౧౦౮

సీ. మంచిచెంగావిరికావి మడుగులు రెండిచ్చె । వేడుక తా పాలవెల్లిరేడు
నిగనిగల్ చకచకల్ ధగధగల్ గొలిపెడి । చూడామణిని నొసంగె సూర్యు డెలమి
కంకణంబులు మెఱుఁగువ కంటె రతనాల । దేవరి యిచ్చెను మెప్పుకల్గ
కుండలయుగళి నీరాదాంకితకింకిణీ । కనఖంబులగు నంద నొసగె త్వష్ట

గీ. ముద్దుటుంగరములు మంచిముత్తెసరులు । వైజయంతి జలజమాల వరుణు డిచ్చె
పుష్యరాగంబులును గెంపు పొదులు రవలు । సమదసింహంబు నొసఁగెను జలధిరాజు.

క. ఈగతి నొసఁగినసొమ్ముల । బాగుగ ధరియించి దేవి భాసిల్లెను బ్రో
ద్యోగినియై సింగముపై । రాగలదే యెదుటి కొక్క రాక్షసు దనుచున్. ౧౧౦

—: దేవికి ఆయుధప్రాప్తి :—

సీ. చక్రంబులోనుండి చక్రంబు నొకదాని । దివిచి దేవికి విష్ణుదేవు డిచ్చె
శూలంబులోనుండి శూలంబు నొకదాని । దివిచి దేవికి మహేశ్వరు డిచ్చె
వజ్రంబులోనుండి వజ్రంబు నొకదాని । దివిచి దేవికి సురాధిపు డిచ్చె
దండంబులోనుండి దండంబు నొకదాని । దివిచి దేవికి ధర్మదేవు డిచ్చె.
వరుణుఁడుఁ బరం బొసఁగె శక్తి జ్వలనుఁ డిచ్చె । వాయు వొసఁగె వింటి విశిఖయుతము నొసఁగె
పాశ ఖడ్గపరశుపానపాత్రగదల నొసఁగి రా మహాదేవి కపుడు. ౧౧౧

వ. ఇట్లొసఁగిన వారిచ్చు మహాతేజోవిభ్రాజమానయై జగన్మోహినియై యున్న శక్తిం గాంచి యత్యంతానందంబున బొంగి భయభక్తి వినయపూర్వకంబుగ బ్రహ్మాదులు స్తుతింప దొడంగిరి. ౧౧౨

గీ. పరమకళ్యాణి రుద్రాణి భద్రమూర్తి । భగవతీ దేవి యీశాని పరమసాధ్వి
కాళరాత్రి మహాదేవి కాళి శక్తి । మ్రొక్కెదము నీకు త్రైలోక్యమోహనాంగి. ౧౧౩

గీ. పుష్టి మతి ధృతి గతి సిద్ధి బుద్ధి యంబ । నిత్యనిరుపమ నిరవద్య సత్యవాచ
వైష్ణవి భవాని వాణి శర్వాణి తల్లి । మ్రొక్కెదము నీకు త్రైలోక్యమోహనాంగి. ౧౯౪

గీ. పుడమిలోనన యుండియుఁ బుడమిచేత । మెఱుఁగఁబడనట్టి దేవికి నీశ్వరికిని
నెల్లలోకంబులేలు మా తల్లికిదియ । మ్రొక్కెదము నీకు త్రైలోక్యమోహనాంగి ౧౯౫

గీ. మాయలోనన యుండియు మాయచేత । నెఱుఁగఁబడనట్టి దేవికి నిందు నందు
ననక యెల్లెడనున్న మా యమ్మ కిపుడు మ్రొక్కెదము నీకు త్రైలోక్య మోహనాంగి ౧౯౬

గీ. మాకు శరణమ్ము రక్షించుమమ్మ నిన్ను । నమ్మియున్నాము మాయమ్మ యమ్మలమ్మ
నమ్మదమ్మున నాయోధనమ్మునందు । నెమ్మి మహిషాసురేంద్రు జయించుమమ్మ. ౧౯౭

గీ. దున్నపోతుసోకు బొలగించవమ్మ వా । డాత్రికరుఁడు దేవతాళికెల్ల
ఖలుఁడు నారిచేతగాని హతుఁడుగాఁడు । దేవి నీవ దిక్కు దేవతలకు. ౧౯౮

ఉ. నావుడు వారలాడు వచనంబులు దా విని యేల మీకుఁ జిం
తావిపులత్వ మద్దనుజు దర్ప మడంచెద నాజిలోన నే
నా విని దేవతల్ వెలఁగి నవ్వుమొగంబులతోడ నిల్చి రా
హా వసుధాధినాథ పరమాద్భుతముల్ గద దేవివైభవముల్. ౧౯౯

వ. అని వ్యాసుండు మరియు. ౨౦౦

సీ. బ్రహ్మాండభాండముల్ పగిలి బీటికలెత్త । కులగిరుల్ కంపిల్లి కూలిపడఁగ
దిక్కుల్లుచుఁ బృథ్వి తహతహ వడకంగ । సంద్రముల్ సుడిఁగొట్టి చాలఁగలఁగ
వెన వెల్లయుడలఁ బ్రతిధ్వనుల్మ్రోయఁగ । చైతన్యములు చెడి జంతుతతుల
సూర్యచంద్రులు నింగి సుడివడి యల్లాడ । త్రైలోక్యమెల్ల గగ్గోలుపడఁగ
దానవులుండె లబలబ దల్లడిల్ల । గొళ్ళుగొళ్ళున రక్కసుల్ గోలపెట్ట
మిన్నుని వరాహమూర్తి దా గీపెట్ట । నద్భుతంబుగ దేవి దా నార్పువెట్టె. ౨౦౧

క. జయజయజయదేవి యనుచు । భయసంభ్రమములఁ దీరి పరమేశ్వరి యా
శ్రయమొసఁగ నమర నమరులు । రయమున నుత్సాహపడిరి రణమున కధిపా. ౨౦౨

క. దానవుఁ డారావము విని । గానే యిదియేమివింత యెక్కడ నౌదన్
నేనుండఁగ నోర్తు మ । హానాదము నిట్లు సేయునది యున్నదొకో. ౨౦౩

క. అని యది గని రమ్మనుమన్ । దనమాతల నలుఁగడలకుఁ దగ నంపిన వా
రును జని కారణము జగ । జ్జననియగుటఁ జూచి రపుడు సభయాశయులై. ౨౦౪

క. కనిపచ్చి రాక్షసునకున్ । దనుజభటులు తెలిపి రకట దైత్యవరేణ్యా
యెనుకొని చని కనవలెమా । యెనె మాటను జెప్పగలమె యిటునటు ననుచున్. ౨౦౫

సీ. ఎన్నియో బాహువులు వెల్లనై యొప్పులు దాల్చి । నడు సకలాయుధ హస్తవేష్ట
బంగారుగిన్నెలోపల మధు విడికొని । త్రాగుచున్నది చండతరసుమూర్తి
యది మానుషియునుగా నది దేవతయునుగా । నది రాక్షసియునుగా నయ్యె వినుము
సింహంబుపైనెక్కి చేతులు పదునెన్మి । దలశమున్ దాల్చి సర్వలసయుండ
ఆకసంబున సింగంబు నధిగమించి । యున్నయది ఛత్రయుక్తయై యెన్నరాద
వెంటవెంట వచ్చినదియొకో యెప్పుడేయొకో । తెలియంజాలను విభ్రమంబు తేజమహిమ. ౨౦౬

క. శృంగారము వీరంబును । రంగగు హాసంబు మరియు రౌద్రరసంబున్
బొంగుచునున్నవి యా వి । హ్యాంగన యాననమునందు నసురధరాధిశా! ౨౦౭

వ. దైత్యకులసార్వభౌమా యావనితయు వచ్చితి మింతియకాని మాచేయునది యేమియు లేదు. ఆ మహాతేజస్వినిపై దాని నెదుర్కొనలేక యట్లు దేరితి మనస్సునకు మహాభయము గల మంత్రివర్యుం గాంచి యిట్లనియె. ౨౦౮

క. ఉవిదలయట్టి వేగమ పివేగము దానిం గాంచి పెండ్లియాడుమని యిం
గాపించుచు మిచ్చటలో । మావిధమును సెప్పి సామమార్గం బనిచెన్. ౨౦౯

క. అట్టులనే కావించెద । గట్టిగ నే నిపుడు వోయి కడునేర్పున నామెన్
రట్టైల గడివలో నీ । పట్టమహిషిఁజేయుకన్న మానసమున్ గనే. ౨౧౦

క. అని చని దేవిం గని యా । యెన్గన మారంబునను నిలిచి యా మంత్రియు నా
కనకాంగి కంబుకంఠీ । వినయంబునఁ బలుకువాఁడ వినుమొక మాటన్. ౨౧౧

—• దేవికిని మహిషాసురదూతకును సంవాదము •—

ఉ. ఎవ్వరిదానవీవు కత మేమిటఁ రా మృదుతన్వి మా ప్రభుం
డవ్విబుధావళిం గెలిచి నాకము నేలుచున్నవాఁడు నీ
మెవ్వపురూపురేఖల సమున్నతిఁ దా విని నిన్నుఁగోరె తా
నవ్వుల రాచవేఁడుకల నంప వలంచెను చారులోచనా. ౨౧౨

ఉ. మానుషరూప మొప్పఁ దనుమధ్య భవత్సవిధంబు సేరు ని
న్నా నవమోహనాంగుఁడు మహామహు డద్భుతచర్యఁ దర్శిలిం
బూని కనుంగొనన్ మనసు పుట్టి నసుం బనిచెను రసోచితిం
జేసియతొల్కు శీఘ్రముగఁ జెప్పుము కంజదళాయతేక్షణా. ౨౧౩

క. నాపుడు విని నవ్వుచు న । ద్దేవి పలికె నోరి మస్త నిట్టురమంత్రీ
దేవతలకుఁ దల్లిని శ్రీ । దేవిని దైత్యప్రణాశ ధీరోదారన్. ౨౧౪

క. మదపుటెనుఁబోతు రక్కసు । డదయుండై సురలఁదరిమి నాకముఁగొనినన్
మది నను స్మరించి వేడిన । సదయత వచ్చితిని మహిషుఁ జక్కాడుటకై. ౨౧౫

గీ. దండులే దొక్కడాసనె । తత్తరమున । వెదలితిని భక్తజనులను బ్రీతిఁబ్రోవ
నీవు సామోక్తిఁ బల్కితి నేర్పుమీర । కొంతవరకును సరియంచు నెంతు దనుజ. ౨౧౬

గీ. నేను చెప్పినయట్లుగా నీప్రభునకు । దెలుపు మిప్పుడపోయి యో ఖలుడ నీవు
కన్నుగానపురా యోరి మున్నవోత । వితలమున కమరావతి విడిచి పొమ్ము. ౨౧౭

ఉ. చెప్పినయట్లు నాముదల చేసినవానిపయెడన్ దయాళుసం
ఛుప్పతిల న్నుడించెద మదోద్ధతిమీరి నటించెనేనియున్
నిప్పులలోన మాడ్చి యవనిం బరమాణుపరంపరన్ వెసన్
జొప్పడఁజేసెదం గనుము చోద్యము నీ పసురాధమాధమా. ౨౧౮

ఉ. మందమతీ యుఁకేల హనుమంతునిఁ మోలనుఁ గప్పిగంతు లీ
చందము మాని వేగమ రసాతలవాసివిగమ్ము కాదయే
నిం దలఁగొట్టి గీతలిడనే కసుగొమ్మను దొట్ల దైత్యులా
క్రందన నొందగా యుగయుగంబున జొప్పడ నాలకింపవే, ౨౧౯

ఉ. సింగము మాల్యానం గజము చేరినచందము సేయఁబోకుమీ
యంగనచేతగాని వధనట్టిపరంబును గొంటిగాన నీ
కుం గడకాల మిప్పు డనుకొమ్మది నీ కది మాన్పిరో దలం
పుం గలదేని శీఘ్రముగఁ బొమ్ము రసాస్థలి కంచు దెల్పుమీ. ౨౨౦

ఉ. పొందున లాభ మొందుదురు పోదున నాశము వచ్చునందు రిం
దెందున నీవు స్వర్గము త్యజింపుము ప్రాణములెదియూనతో
నుందువయేనిఁ దక్కిన ముఖ్యగణరాహతి నాజికోపలన్
బ్రుందెదు వెట్టికాఁత లిక మానుము మన్మథమోహచింతనన్. ౨౨౧

క. అనుమా దనుజాధుడ వేఁ । జనుమా మిరాజుతోతఁ జయ్యన నేఁ జె
ప్పినయట్లు జా గిఁ జేసికి । నన విని తా హేతుగర్భమగున ట్లనియెన్. ౨౨౨

గీ. ఆడుదానవు వడుదయోవనాంగి వమిత । మదమలీమసచిత్తవు మొదలు తుదయు
నెఱుఁగ కాడెదుగాక యీవేడ దనుజ । పాలుఁడేవ కలనయ సంభావ్యమనుము. ౨౨౩

మత్తకోకిల. ఒంటిదానవు చిన్నదాన వయో మృదూరు పద్మాబ్జ వా
కంటకోపముతోడ జన్యముఖంబునం బడి నిల్చెదే
వంటక్రిందికి నప్పుడంబవొ పప్పవో పడియుంబవో
వంటయేనుఁగు జాజిపూవులదంత మట్టిన పోల్కియో. ౨౨౪

మత్తకోకిల. నిన్ను నేఁ బరుసంబులాడుట నీతిగాదది యేమనన్
నన్నులాడులమిన్నరో రసభంగమైననుఁ గావునన్
మన్నరక్కను దెన్ను మన్మదోర్బలుండు చలంబునన్
నిన్నుఁ బట్టకమానఁ డింతటి నీవు పంతము మానుమీ. ౨౨౫

మత్తకోకిల. ఎన్నిఁజెప్పినగాని నీవు సహింపకిట్టులఁ బల్కినన్
గన్నుగానక మానవోన్నత గర్వభావము సూపితే
నిన్ను జంపఁగలాడ నైనను నీవయుం దమి హెచ్చఁగా
నున్నవాఁడు ప్రభుండు గొమ్ము గాకో మనంబునఁ గోమలి. ౨౨౬

మత్తకోకిల. నీవిలాసము వైభవంబును నేఁడు మా దొర విన్నవాఁ
డో విలాసిని నీకొసంగెడి నుల్ల మొక్కటిగాదనూ
దేవరాజ్యము దైత్యరాజ్యము దివ్యధామము లబ్ధమున్
నీవశంబొనరించి కొల్చును నీపదంబుల దాసుడై. ౨౨౭

క. వట్టిపురాణవిగర్హ్మా । యెట్టయినను నీవు జగము లెల్లను నీ వా
రిట్టిర నిజమున్ మహిషుఁడు । పట్టుచు నీకాళ్ళు గడిగె ద్రాగి బ్రతుకఁడే॥ ౨౨౮

క. హంసగమన వ్యర్థముగా । హింసలకుం జొరఁగనేల యిప్పుడ రమ్మీ
సంసారసారమల్లడి । రంసన్ మహిషుండు నీకు రంజిలజేయున్. ౨౨౯

క. అనిన విని దేవి యిట్లను । వినరా మనుజాద శాస్త్రవిధి విడువక నే
ర్పున జెప్పితి విదియు సరే । నిను మహిషుని సచివుఁడనుచుఁ నే నెఱిగితిలే. ౨౩౦

క. రాజు మహిషుండుగాఁగా । పోఁజెల్లునె నీకు మహిషబుద్ధి విను యథా
రాజా తథా ప్రజా యను । నోజన్ వినలేదొ దుష్టయోచయమూఢా. ౨౩౧

క. మగవాఁడను గానన్నను । మగతనమే కలిగె నాకు మగువనయినను
మగువనయును కారణమున్ । పగ నెఱిగితయేని పలుకఁ వగదిటు మూఢా. ౨౩౨

గీ. మనుజచేతఁ దనకు మరణంబు వేడె నీ । ప్రభువు దానఁజేసి భామనైతి
నయ్యయో యెంతవంత యసురుండు కొజ్ఞాను । ముద్దుగొనఁదలంచు మూఢుఁడోరి. ౨౩౩

క. పెడసుడుసులాడు నిన్నుం । గడగడలాడింప నెంతఁ గలవు కుమతి యి
ప్పుడతఁ దాటాకుల చప్పు । డ్కిటినం గుందేళ్ళు బెదరునే ధీ పొమ్మీ. ౨౩౪

క. దైవము విపరీతమయిన । వావిరి తృణలేశమైన వజ్రముగాదే
యా వజ్రము తృణలవమై । పోవదె దైవంబు సకలమును జేయుగదా. ౨౩౫

ఉ. సేనలు నాయుధంబులును శ్రీయును ధీయును బాహుశక్తియున్
బూనుత దుర్గముల్ ధనము భోగము గాలము మంచిదైనచో

జానగ లేనినా పవి నిజమ్ముగ పక్షమ్మునై నరించు న
య్యో నను నమ్మ నీప్రభున కోటమి రాఁగలదప్పు చెప్పుమా. ౨౩౬

క. మరణము పడి దరికొనఁగాఁ । గరణంబులు సాధనములె కాలము నడపన్
మరణము జననము కాలవి । కరణమ్ములు వాని గడపగా నఘపునకున్. ౨౩౭

క. ఎపని కేగరి మరణము । నిప్పటిలునటంచు వైపనిర్మితమయ్యెన్
దిప్పంతయు దప్పదను । మ్మవ్వానికి నప్లమెపపు ననుర ప్రవరా. ౨౩౮

క. వరములు వైకొని తమకున్ । మరణములేదనెడివాడు మందమతుడుసూ
మరణము స్వభావజంబని । యెఱుఁగుము కాలంబె వ్యూతికి । హేతువుఁ గూర్పన్ ౨౩౯

క. అదిగావున నీవట్టిని । పదలుము పదివేలు నీవు పవరఁగనేలా
నవమలబద్ధిపయోని । జపమూ స్కంపుకదకుఁ జెప్పుమూ నుబ్బంగన్. ౨౪౦

క. దేవతలరాజ్యమెల్లను । దేవేంద్రునకిమ్ము వానివెనఁ జూచకు నం
భావిత హవిరాదానము । దేవార్థమెనుమ్ము నీవ పవిపుకుముసుమా. ౨౪౧

ఉ. పొమ్మను నాకమున్ విడచి పాతిరసాతలసీమ కిప్పు డో
యమ్మను రాకతక్కిన సుదారసుదారచితాంబగాళివాల్
గమ్మను దుష్టరాక్షసనికాయము నాయముతెల్ల నడు ప్ర
క్షమ్మను నిమ్ము జంపగలదానను నే నను పొమ్ము రాక్షసా. ౨౪౨

వ. అనిన విని మహిషమంత్రి యది యట్లు సెప్పనప్పుయడ, నే నే నేయుదు, నప్పుడు
పోయి ప్రభువున కిది సెప్పినదెల్ల నివేదించుచున్నదె నంగావిధంబుల పరాక్రమించి దాని [illegible]
[illegible] నుతరించు దిండించవ లైనదు, [illegible] అ
వ్యక్తంబు సెప్పి నతండు మంత్రులతో నాలోచించి [illegible], యప్పుడు
నేను దాని జయించినను, జయించనప్పుడు రాజును [illegible] నేనికవాఁడ నగుదు.
కావున పోయి [illegible] నిష్టురించి నృపనన్నిధిం బోవ వలయునంచిచి చేయుజోడించు
కొని వినయపూర్వకముగా విన్నవించు. ౨౪౩

క. మనుజాననవర వదియుడు । నెనిమిది భుజము లుగ్రసింహ మెక్కిన ఘనసా
ధనముల బట్టను దానిం । గనుగొనఁగాఁ గోటికనులు గావలెనుసుమీ. ౨౪౪

చ. వినయముమీర నేఁ బరిని విస్మితి నో పనజాక్షి మా ప్రభున్
మనుజశరీరసంగ్రహాని మాన్యులులాయ ధరింపుమీ యతం
డనువమభాగ్యశాలి ప్రమదాంగనను నేలెదవాఁడు నీవనుం
బెనిమిటియైన నెంతయుం రెవంబు, నెబాషని జెప్పి తాపెకున్. ౨౪౫

చ. అది విని దర్పధూర్వహదృగంచలుడై స్మితపూర్వవాక్క్రియన్
మదవదుదారనాదగతి మంద్రముగాఁగ సతంద్రవృత్తిమై
పద పద వ్యర్థమాటలకుఁ బొల్పదెనే మహిషీతయూఱ నె
ల్లిదములు మీకు నచ్చెనె బలిన్ మిముఁ జేసెద దేవి కియ్యఁగన్. ౨౪౬

ఉ. ఎక్కడిదున్నపోతు సరియే పద ఛీ విరమింపుమింక నే
మ్రుక్కఁగఁ దల్పఁ గాను నిను మాటలఁ జెప్పెడి మూఢుఁ జేయుదున్
చెక్కలు ద్రెంపఁబోవుదుఁ బెత్తనమింతయు రాజుతోడ
నా పక్కమునుల్ పదంపుమని వాడుగఁబోయి చెప్పు భూవరా. ౨౪౭

క. బుద్ధిఁబోయిన కొంటె గొడ్డు । బద్ధము పెండ్లాముగాఁగ బ్రాభవమొదవున్
ముద్దుల కొమ్ములతోడన్ । గద్దెన గోకికొని సరిగ గ్రీడింపఁదగున్. ౨౪౮

క॥ యుద్ధమునకు వచ్చెద నస్పృష్టమదమున నీకు నాతి యూపటకుం
బుద్ధిరవంతయు లేదిఁక । నద్ధర్మము నీవు సేయఁజాలుదు వధిపా. ౨౪౯

వ. అనిన విని మహిషాసురుండైన మహిషుండు మంత్రివరులం బిలిపించి యిట్లనియె. ౨౫౦
గీ. వినుఁడు మంత్రులారా వివిధవిహారములు । నెమ్మికొనియె శాంబరయును డోల
నాడు దోర్తు పుట్టి ననుదమోలిడి మాటినంటు నున్న మీరయుంచె. ౨౫౧

గీ. మనసేయంగఁగలవార లిపుడు మీర । లారయంగవలయుఁగాక యతిరయమున
దాని సాధింపమార్గ మెద్దానినేని । మొదట సామంబు మీ రెఱుంగుదురు కాదె. ౨౫౨
వ. అనిన ౨౫౩

ఉ. సత్త్వముబల్కఁగాఁదగు నిశాచరనాయక సత్త్వమెన్నఁగా
నిత్యము త్రివిధంబగు విని ర్మలమార్గముతోఁగూడి తా
సత్త్వగుణస్వభావముల నైనను గార్యములున్ హితంబుగా
వృత్తములాచరింపఁదగునా యటులైనను నాలకింపుమీ. ౨౫౪

క. సిద్ధము నిజము బల్కిన । నిష్ఠురమునుఁ గొన్ని యెడల నిష్ఫలహితభూ
షిష్టితముగు మద కనుర । శ్రేష్ఠా చేసైనమందు చెదవదె రుజలన్. ౨౫౫

గీ. ప్రాజ్ఞుఁడగువాఁడు సత్త్వంబు పల్కువాఁడు । పలుకుపొందిక నేర్పు గొప్పిడినవాఁడు
దొరకుట దలంప నసురేంద్ర దుర్లభంబు । పదుఁగుపోతులు వందలు వేల యుండ్రు.

క. ఇది మే లిది కీడనుచున్ । మదినెఱిగి వచింపఁగలరె మాటోటులు మే
మెదనెప్పు నెదిఫలించునొ । మదమున్న హిషేంద్ర ధైర్యమంథసగేంద్రా. ౨౫౬

చ. అనఘుఁడు దానవుండు హితులార వచింపుఁడు మీరు స్వస్వమ
త్యనుసృతి మీకు నయిన సంపయిజెప్పిన దాలకించి నా

మనసున జక్కఁగా నరసి మంచిపథం బొకటేర్చి చేసెదన్
అని యది గావునం దెలుపు డాశయముల్ పరికించి గట్టిగన్. ౨౫౮

వ. అనిన విని విరూపాక్షుండు. ౨౫౯

క. ఎడగొన్న దిగవ యిది స్మర । మదగర్విత యిప్పరాకుమాటలకే నీ
మది బెదరనేల యిప్పుడు । గదలెదెఱుఁగుము బిభీషికామాత్రముగాన్. ౨౬౦

చ. అస్మృతము సాహసంబుగల దాడునటంచు నెఱుంగుము య్యో య
వ్వనిత మదాతిరేకమునఁ బల్కిన పల్కులకేల నీ మనం
బున భయ మాసురేంద్ర జగము ల్త్రిటిమాత్ర జయించి నేటి కం
గనకుఁ బలంక నప్పుడురుగాదె పకాపక సాటివా లొగిన్. ౨౬౧

ఉ. పంపుము నన్ను నేన చని భామిని నొక్కక్షణంబులోన ను
త్కంపితఁజేసి చంపెదను దానికి నీ కొదఁజాటులేదయే
సింపుగ సేనలంగొనుచు నేగి వధించెద నట్టకాదయే
సొంపుగ నాగపాశములఁ బట్టి భవన్నికటంబు సేర్చెదన్. ౨౬౨

వ. అనిన విని దుర్ధరుం డిట్లనియె. ౨౬౩

గీ. రూఢ సత్త్వ మీ విరూపాక్షు డాడిన । పలుకు లట్టులైనఁ దెలుపువాఁడ
వినుము నేను దనుజవీర నా మనమునఁ । దోచినట్టులరసి చూచి చూచి. ౨౬౪

క. నా మనమున కా మానిని కామాతురయనుచు రూపగర్వితయనుచున్
వేమారు భయముపెట్టెడి । గాముకు నిది హావ భావ కలనము సుమ్మీ. ౨౬౫

క. రసవిదులగు కోవిదు లీ । రసనిధి వక్రోక్తి యంత్రము రాక్షసనాథా
రసికున కిది ప్రియమేను । మ్మసమాస్త్రిని శాస్త్ర మెఱిగినట్టి యెడగదే. ౨౬౬

గీ. నీయాదల మార్గణముల । నేయుదునన హేతుగర్భమేనును భామా
సాయకము లెరుగదే విభు । లాయతరసలసితసత్కటాక్షంబులెను సుమ్మీ. ౨౬౭

క. నవ్వులకాదినకారులు । పువ్వులదోయిళ్ళసుమ్ము పురుషవరేణ్యా
యెవ్వతె యిటుగాకున్నన్ । జవ్వల నిన్నేయఁగలదు చేపట్టివెనసన్. ౨౬౮

గీ. అజుఁడు విష్ణుఁడు శంకరుండైన నిన్ను । గనరఁగాలేరు కామిని చేయునేమి
కార్య మది విపరీతంబుగాఁ దలంపు । మసురవర మానసంబున నసురనేల. ౨౬౯

క. నిను బడమొత్తెదనని య । వ్వనిత యనుట నిన్నుఁ బూలపానుపుపై దా
నునిచెద ననుటయెసుమ్మా । దనుజేశ్వర కామశాస్త్రతంత్ర మెఱిగినన్. ౨౭౦

క. నీయనువుఁ దెలిపెద నని । యా యంగన బలుకుట కొక యర్థముగలదా
తాయజశాస్త్రనయంబునఁ । బాయక వీర్యంబు నంగ్రహు ప్రాణమ్మనుచున్. ౨౬౧

క. ఉత్తమయగు వరవర్ణిని । హత్తును వ్యంగ్యాధికతల వ్యాహృతులందున్
దత్తరపడనేటికి నిఁక । జిత్తము సరసంబు సేసి చెందుము దానిన్. ౨౬౨

క. సామము దానము రెండును । గామిని యొసఁ జూపలయుఁగాఁ బ్రథమమునన్
సీమిచ బ్రేమపుట్టెడి । నా మదపతి కిదియె మూర్గ మాలోచింపన్. ౨౬౩

వ. అనిన విని తాఁ బ్రియుం డిట్లనియె. ౨౬౪

క. నామతము వినుము దనుజ । రా మందో కీలా యాత్మ నరసి పలికెదన్
భూమరయూస్వీతమును నుర । సౌమృష్టము ధర్మసహిత మనుమోతుకమున్. ౨౬౫

మ. అది కామాతురగాదు వ్యంగ్యములుగా వా మాట లో పెం డే
మదియున్నన్ గదుఁజిత్రమయ్యెడి నహో యా యింతి దీప్తాకృతిన్
బదియున్నన్మదియో భుజంబు రెసఁగన్ వాసె న్నిరాతంకమై
పెదతండ్రి యుడ యెన్నఁడేని మనకున్ పిశ్చంబులో నారయన్. ౨౬౬

ఉ. కాలమ్మంతయుఁగాక మంకీ కాడిద నాకును మన్నిమిత్తమున్
చాలఁగఁ దోచె మష్టమగు స్వప్నము వచ్చెను కాని మాయషా
దాకికి నావటల్ వరిసెనయ్యె వ్యధాపరిజల్పితంబులన్
గాబము పుచ్చరాదు సరిగా మదిలోఁ బరికించు మింతటన్, ౨౬౭

ఉ. నల్లనిచీరెఁగట్టి యొక నాతి గృహాంగణమందు నేప్పుడున్
మెల్లఁగ వచ్చె వేఁడువసు మేదుర నూపుపయించు నెంచుమి
గొల్లునఁ గూయు నిండ్లవయిఁ గూడి పతంగములెల్ల రాత్రులం
బెల్లుగ నాయె మక్కువసబ్బంధము లాసురవాసభూములన్. ౨౬౮

క. అది గావున నమ్మదవతి । కదనమునేయఁగనె యిందు గవలె ననుచు నా
మదికిం దోచెడి నిక్కము । మదవన్మహిషేంద్ర ధైర్యమంధనగేంద్రా. ౨౬౯

క. ఇది మనుజకామినియుఁగా । దిది గాంధర్వియును సురియు నెద్దియుఁ గా దీ
యది దైవమాయ యనుచు । న్మది నెఱుఁగుము కష్ట దుష్ట మాటి యటంచున్. ౨౭౦

గీ. కాన శౌర్యమేది కాండశీకులమైన । నెల్లిపంబుగందు మెల్లయువల
సంగరంబునకును సమకట్టనగు నిప్డు । కాదలంచినయది కాకపోదు. ౨౭౧

క. కర్తవ్యం బిది యనియు న । కర్తవ్యంబిది యటంచు గణియింపంగా
గర్తయెపుడు కార్యంబుల । వర్తింపంగవలయు ధైర్యవంతుం డగుచున్. ౨౭౨

క. జీవితమును మరణంబును । దైవాధీనములు సుమ్ము దానవనాథా
దైవంబును వివరాదిన । కోవిదుఁ డెప్పుం దజాండకుంభమునందున్. ౨౮౩

—: దేవినిగూర్చి తామ్రుమాతను బంపుట :—

వ. అనిన విని మహిషాసురుండు నీవు మహానుభావుండవు నీవెఱుంగనిదిలేదు యప్పరారోహ నెప్పుడుపురనేని జయింపఁగలవాఁడవు. సామదానంబుల వశగయైన నప్పనితం గొని రమ్ము, కానమేని సంగ్రామంబునం జక్కాడుము. బలగంబులంగూడి నీవు సని యుచ్ఛేదియ యిప్పుడికి విచ్ఛేయుకతం బరయుము. కామంబునంగాక యున్నయెడ యథ బలంబుగ యుద్ధం బుపక్రమింపునది. భయనిర్ధమత్వంబులు రెండును మానవలదు. నట్లు సేయుమలయు నట్లు సేయుమని చెప్పినఁ దామ్రుండు సేనాసమూహంబులంగూడి కాలమహిమను లోనై చనుచు మార్గంబున దుర్నిమిత్తంబు లనేకంబులు గానరా భయం బందియు జని చని యొక్కయెడ సింహాధిరూఢయై సకలసురానీకంబు గొలువ కోటిసూర్య ప్రభం బెలిగిల్లుచున్న దేవిం గాంచి వ్రమమధురవచనంబుల నిట్లనియె. ౨౮౪

క. అమ్మా వైశ్యసంప్రియుఁడు । కొమ్ములుగలవాఁడు నీదు గుణ యౌవన రూ
పమ్ములు విని మోహించెను । సుమ్మాతని బెట్టుట్టి సుఖముం గనుమా. ౨౮౫

క. అందమునంబాని మరుని । చందము గన మృగ్గయుం దనొప్పుఁడు వానిం
బొందుము చెందుము సౌఖ్యము । నందనవనమందు విహారణమ్ము సలుపుమా. ౨౮౬

క. సుఖమే కోరుము హితకర । ముఖి దేహ మేకముగఁ జేసిన యా
సుఖమే సుఖము కల సందున । సఫలము దుఃఖంబు హేయ మది మానఁదగున్. ౨౮౭

క. కిసలయమిన్నమరకతములు । కనుగంపఁగ బట్టినేల కామ్యక శరముల్
కసుమంబుల కందుకముల । వినుదక నిడఁదగినమట్టివిగదే తల్లీ. ౨౮౮

క. [illegible] లనెడి చక్రనిని । ధనువులు గలుగంగ పేరఫలు [illegible]కేలా
కనులనెడి [illegible] । నెనసియు దాణంబు లింక నేటికిఁ బట్టున్. ౨౮౯

క. ఆసంబడి చేయుదెకా । కీ సంసారమున యుద్ధ మిం దుఃఖ మౌ
[illegible]సంతయు సుఖమున్నదె । పూసరములచేతనైన [illegible] ౨౯౦

ఉ. నీవు ప్రసన్నవై నఁ గదు నెమ్మి భవత్పదదాసుడై
సేవలొనర్చు ధీరగుణ సింధుఁడు గాసరరాజు నేర్పరియం
దో విమలాంగి పోవిడకు మత్తమమైన సుఖంబు పోదునన్
జాహ సుఖంబు నందియును చక్కని నీతి గ్రహింపు మిమ్మెయిన్. ౨౯౧

క. పడుచుతనంబున రాజ్యము । విడువక సుఖియింపవచ్చు వెంటఁ బిదపం
గొడుకులు పుట్టుదురుసుమీ । పుడమిం బాలింత్రు సుఖము వొందుము మునిపన్.

వ. అనిన విని జగదంబ మేఘగంభీరభాషణంబుల వాని కిట్లనియె. ౨౯౩

—: దేవీతామ్రముల సంవాదము :—

క. పోపోరా పదరకుమిటు । పోపోరా మొందిమున్న పోతుసుమీ నీ
భూపాలుఁడు చండాలుఁడు । పాపిష్ఠుఁడు కామమోహపరుఁడు సురారీ. ౨౯౪

క. నీతల్లి గట్టిదిన్నది । వాతను శృంగపతి లంబవాలగపర నే
నాతీరున శోభిల్లెడి నాతిని । గానుము నీవు నాథునితోడన్. ౨౯౫

గీ. పులియు [illegible] కుడిరితోఁ [illegible] । కపఁగి [illegible] దిని యుతలు పెంచి
బరపలో బడి [illegible] పోతరించి । నీవు నిను జంపు [illegible] దేవుడనుము. ౨౯౬

ఉ. హరిని [illegible] నిన్నునైనను గోరి [illegible] వానవుం
[illegible] జూపాలుఁ [illegible] నేను [illegible] భా
స్కరు [illegible] సర్వమునుమ్ము మొంత నాకు నా
శర [illegible] నిన్ను [illegible]. ౨౯౭

గీ. [illegible] నేను గాదురా చండాల । [illegible] లోకకర్త
సర్వసాక్షి స్థిరుఁడు సర్వేశ్వరుఁడు నిరా । లంబుఁ డఖిలవ్యాప్తుఁ డంబరుండు. ౨౯౮

గీ. [illegible] సర్వ భావనుఁడు సర్వవాసుఁడు పర [illegible]
[illegible] వాని [illegible] మొదటోడు పలుతునటుర

ఉ. [illegible] నిన్ను [illegible] నోరెత్తి [illegible]
[illegible] పరగం జలమెత్తుక మర్త్యుఁ [illegible]
[illegible] గోరితమని [illegible] ని
వ్వింటికిం వేగము రసాతలమూర్గమువట్టి దానవా. ౩౦౦

క. సాహసమేటికి [illegible] । వాహంబును [illegible] స
న్నాహింప [illegible] సములకు । నూహలువెయ్యేల యింక నోరి దురాత్మా. ౩౦౧

గీ. మాతవీవు రెండు [illegible] । వాఁడ నేను [illegible] నగుదు
[illegible] । తియ్యమైనమాటఁ దెలియలేవు. ౩౦౨

క. అని నే జెప్పినయట్లు నీ । జనపతితో నుడువు పొమ్ము చయ్యన స్వర్గం
బును విడువు మనుమ తక్కిన । నినుఁ జంపెద గదియుటోన నే నను మఘుయూ. ౩౦౩

సీ. కల్పాంతనిర్ఘాతగర్జారావమో । ప్రళయకాళీకంఠభవనినదము
విలయభైరవ రవావిర్భావమో చండ । సరభమృగేంద్రప్రకటోర నాదమొక్కొ
ఘనతరశరభపక్షిఘనవినాదమో । భయదోగ్రతర పిశాచప్రరవము
సమయాంతభీమభీమహోరురావమో । స్ఫుటితవేధోండనిస్ఫురరవంబొ

గీ. నాఁగ గొంతెత్తి యొకబిట్టు నాదమొదవ । భూమి కంపింపఁ గులగిరుల్ పొరలి పడఁగ
వసుధపత్త్రులగర్భంబు లవిసిపోవ । నట్టహాసంబుచేసె న య్యాదిశక్తి. ౩౦౪

గీ. ఆ స్వనముఁ దవి విని ధృతియుడిగి తల్లడిల్లి । అట్టునిట్టునుఁ జూచుచు జుట్టుముట్టఁ
గట్టిగా గోచిఁ దోపుచు గపలి నడచి । పరచి మహిషాసురుండున్న బడియె నసఘ. ౩౦౫

గీ. పురమునందెల్ల చెవులు గింగిరులువోవ । చెవుడుపట్టి సురారులు చేయునట్టి
తోచక వలెంయునరు మంచి తోవ యనుచుఁ । దంచి పాదిరి తమ కాళ్ళకొలది నసఘ. ౩౦౬

ఉ. అంతట దేవి యెక్కిన మహోత్తుంగపల్లభు దాత్మతోన న
త్వాంతరమావిశేషమున నార్చె నజాండము బీటలెత్తఁగా
చెంతలనుండఁజాలక నశేషసురారిసమగ్రముల్ భయ
భ్రాంతతఁ బోవుచుం గనిరి త్రాసవిస్మయమున్ మంత్రి తామసిస్. ౩౦౭

క. మాది ఘనతనిఁగూడి కనిరి । రాచసగరుశకు మహిషరాక్షసుఁడును సం
కోచితముఖుఁ డామునిఁ గని । యేచినదుఃఖమునఁ బిలిచె నితర సచివులన్. ౩౦౮

వ. అట్లు పిలిచి. ౩౦౯

గీ. ఏమి సేయంగవలె మన కింక మిద । దుర్గసంగ్రహమొనరించి తోనతోన
యుద్ధ మొనరింపవలెఁగాక యూరకేవ । లాయనము సేయ నట్టిరే రాతివారు. ౩౧౦

మత్తకోకిలం. మీరలందరు మంత్రులు మీరుఁ జోచనికార్యముల్
వేరెయున్నవె భీతిఁ గొంతక లెందు మంత్రవినిశ్చయ
స్ఫారమైన విచార మారసి భవ్యకీర్తి వహింపుఁడీ
ధీరవృత్తి మదీయరాజ్యము తెంపునం భరియింపుఁడీ. ౩౧౧

ఉ. రాజ్యము మంత్రమూల మది రక్షితమై వెలుఁగొందు మంత్రులుం
బూజ్యులటంచు మంత్రమును గోపగనెట్టరు నిత్యమైన సా
మ్రాజ్యము రాజునం దునిచి మాన్యతఁ గాంచుచు దేవవిగ్రహుం
ద్విజ్యుతుఁ గోరి హేతువుల నిచ్చి వచింతురు మర్మకర్మముల్. ౩౧౨

గీ. అల్పకముగ దొక్క యాడుది నెర గట్టు । బాయి పడ్చు మనము వాటిలంగ
గడనముసకు నేఁడు కాలప్రయుక్తము వచ్చె । కంటిరే విరుద్ధకాలమహిమ. ౩౧౩

క. ఏకాకినియుం బ్రబలయు । నాకొకోనిర్మితయును నారియు నన్నుం
బోకార్చ వచ్చె నిది యక । టా కంటిరె కాలమహిమ యద్భుతమాయెన్. ౩౦౪

క. అందరికి జయములుగలుగవె । కొందరికను దానిఁదెలిసికోఁదరమె సదా
సందేహాస్పదము యిది యె । న్నన్ దైవాధీనమంత్రము నానాగతులన్. ౩౦౫

గీ. దైవయుక్తి దాని దలపోయుటెట్టులు । దాని జూచినట్టి జ్ఞానియెవఁడు
నది యదృష్టమంచు నందురు సమయాను । వాదులై నయట్టివారు కదఁగి. ౩౦౬

క. అని విని దీనాంగనాముక । మును జూం [illegible] గేలుమోడ్చి దైత్యకులేశా
వనితావ[illegible] విభుము । వినిచెద నే విన్నయట్టి విధ మనుపుచునన్. ౩౦౭

గీ. దైత్యనాథ నీవు లాముదసాక్షివే । గాని యాశ్రమనెడి గతి దెలంగి
స్వస్వ లీజమునను నమువాదనముచేసి । పనితగా నను పంపి రిటకు. ౩౦౮

గీ. బ్రహ్మ విష్ణు శివాది దేవతలు ధన్య । వృత్తి నింగిని నిల్చిరి వేడ్కగాచి
దానవుల నిన్ను నన్నును పర్వమునను ఫణి యిట్టులో పెలియఁ జెప్పదము నాకు. ౩౦౯

క. ఇప్పుడు యుద్ధము వలదని । చెప్పఁగ నే నోప నేది చెప్పినయేనిం
తప్పక దేవరవారి । యప్పనంబు విని నడంత్రు సేవకజనముల్. ౩౧౦

గీ. రాజసేవకులను మేము రాజునాజ్ఞ । యెట్టులగు నట్లు గావింతు మిది నిజంబు
నిదియు గీవనజాల మెంచేని మాకు । జావు పెండిలియును నొక్కసరియఁ దలప. ౩౧౧

క. వచ్చిన చీరతాంబూలల్ । వచ్చును జీవింప సుఖము వదలక యుండున్
మెచ్చుగ రాజభయమునకుం । గ్రచ్చులు వేయేల నీతి గావలయుఁగదా. ౩౧౨

క. నీకొరకే స్మృతిచెందిన । మా కది క్షేమంబెకాని మానిని యో శ్రీ
పైకొనియె ప్రత్యకోటులఁ । బోకా ర్షసదంచు వింత పొడమెడి గనుమా. ౩౧౩

చ. దనుజవరేణ్య గెల్పు ఫలితంబగునంచుఁ దలంపనేఁ బలా
యనము వినయ మెన్ననును హానికె నెక్కుడె కీర్తిహానియుం
మనుఁ దలపంగరాదు [illegible] బ్రదవధైర్యమునంయుగం
బున జితుఁజేసి యొక్కపుడు పోడికి నోటమిజెంద నవ్వరే. ౩౧౪

వ. కావున జయాపజయంబులు లెక్కసేయక యేది యెట్లు కానున్నయది యది యట్లగు
నని కృతనిశ్చయులమై మరణంబున యశంబును, జీవనంబున సుఖంబును భయంబు
నుం గోరి యుద్ధంబుసేయుట లగు. పలాయనంబున యశోహానియు నిరర్థకత జీవనంబు
నుం బ్రాప్తించు, కావున శోకింపక యుద్ధప్రయత్నంబు సేయుంచనిన విని బాష్కలుం
డిట్లనియె. ౩౧౫

ఉ॥ భయ మిదియేల యే నొకడ పంకజలోచన(బట్టి చంపెదన్
దయయును రెండు రండు బహుయుద్ధ కుతూహలి స్థాయిగా
జయకరమైన వీరరససంపదకున్ రిపు ఘోరబాహుబలం
బయి యది మేలుగూర్చు ననయంబును దానవలోకపాలకా. ౩౨౬

సీ. సురనాథునకు ధనేశ్వరునకు జాలికి । పవనున కార్కికి పద్మజునకుఁ
బావకునకుఁ బద్మభవునకు శంకరు । నకు విష్ణుకర్తవునకును భీతిఁ
జెందువాఁడనుగాను చెందుమనే యొక్క । యువిదదానికి చూడు మసురనాథ
బాణజాలంబులఁ బదఁజేతు నొక్కంత । బాహుబలంబును బ్రబలి మీర

గీ. లేల యుండుండు గృహముల నాలుగిష్ట । యని ముదమున బ్రువల్లు మీ మనసు మెచ్చ
నట్టు లిందసిపలికిన నవుడు దేవ । యుద్ధయుత వల్కె మహిషాసురుని గనుచును. ౩౨౭

గీ. మహిష మహిషదేవ మాయద్రు యట్లుగన । బుద్ధిబలియును దేవ యొప్పుగాఁగ
ఇప్పుడింత యశుక నేటికి మంత్రికృ । త్యమ్ము నీతి సెప్ప దవలనాటి ౩౨౮

క. మిత్త్రుఁగల మంత్రులుగల । యత్తమునను సాత్త్వికుండు । వేగ రాజువరుల్
తత్తరపడక యొనర్చును । చిత్తమునం దాత్మకార్యచింత యుదఁడుసూ. ౩౨౯

క. రాజుండు మధ్యముండగు । నోజం బతికార్యమునకు నొప్పిన నుపమం
బైజమగు కార్యములనుం । గాజేసికొనున్ సునాథుకర్మండనియున్. ౩౩౦

క. తామసుమనమంత్రి నృప । క్షేమము దలపడు స్వకార్యసిద్ధిని గోరున్
భీమమ్ముయుండు పక్వంగ । నీమంత్రుల మువ్వురభేద మెరుంగఁగవలయున్ ౩౩౧

గీ. కొందఱు ధర్మాధములు శత్రుకోటిబలము । బోగడి స్వచిత్తమును మారి పొందులాడి
కార్యభేదంబు గావించి ధైర్యమ్ము । చెరుపుదురు నృపతి కిట్టిరు చెప్పనేల. ౩౩౨

వ. అదిగావున దనుజకులసార్వభౌమా నేనిప్పుడుపోయి రణంబున నమ్మానినిం బరిభవించి నీకు స్వాధీనంగా వింటు వచ్చెద నాటికిం బ్రయాణమని చెప్పి మహాబాహుబలుండు బాష్కలదుర్ముఖులు రణోన్ముఖులై చని దేవింగాంచి యిట్లనిరి. ౩౩౩

—: బాష్కలదుర్ముఖులు దేవిపై వెడలుట. :—

ఉ. దేవతలన్ జయించెఁ గడిదిన్ మహిషుండు మహాబలుండు సూ
దేవి నరాకృతింబొనరి దివ్యవిభూషణభాసితాంబరుం
డై విలసిల్లుచున్నను రహఃక్రియలం దనియుండువాఁడు నీ
వేవిధినేని వాని వరియించుట యుత్తమపక్షమందు మో
దేవి యతండు నిన్ను పరదేవతగా భజియించు నిత్యమున్. ౩౩౪

క. ఆహా మహిషునిదేహము । దేహమునంటంగ మనసు దీర్చుకొనుము నీ
దేహకమనీయతలు నం । దేహమె కృతకృత్యములుగదే కలకంఠీ. 334

వ. అనిన దేవి. 335

శా. ఓరీ వెంగలి గోచమూయుమిఁక నీ యుద్యోగముల్ వ్యర్థముల్
ఓరా నే వలనాక్షిఁగాను పశువుం బొందున్ బశుస్త్రీలకా
చారం బిట్టిదనేసికొమ్ము నను నే సర్వేశ్వరిన్ విష్ణువా
ధారాతీతనిరాకృతిన్ మహిషున్ దండింపగా వచ్చితిన్. 336

క. ఓరి దురాత్మా తప్పు రా రమ్మను దనయుసేల రణరంగమునన్
దారుణ ము సిగకమున । మారిమ్ము ను సీను ఖగపతుల్కూడుపలతుల్. 337

క. ఓరాస పడినిదేనియు । పోరాము లికేల తోఁక పొట్టనిడుక వే
ఓరా రసాతలమునకు । పోరామునిరేదు దున్న పోతా యనుమీ. 338

వ. అనిన విని క్రుద్ధులై బాష్కలదుర్ముఖులు ధనుర్బాణంబులు పూని నిలిచినం గాంచి
దేవి సింహనాదంబు చేసి దర్పోత్కృష్టయైయుండ నయ్యిరువురు తీవ్రతరంబగు బాణ
వర్షంబు ముసర ఖగపతి దేవకార్యార్థసిద్ధికై వారిబాణంబుల నిజబాణంబులం దెగనేసి
యతిఘోరంబగు యుద్ధంబు సేయుచో బాష్కలుండు పదరి పరిఘాఘాతంబుల
దేవి సేయ నదిగాంచి వానిపై నైదు సునిసిత శిలీముఖంబులనేయ దానవుండు తన
శరంబుల వానిఁ ద్రుంచుచు నేయ సింహోపరిస్థితయైన దేవి పదిబాణంబుల వాని
శరంబులు ద్రుంచి యట్టహాసంబు సేసి యర్ధచంద్రబాణంబున వాని శిరానసంబు
ఖండించినం గాంచి బాష్కలుండు గదఁగొని కదిసిన రాఁజూచి దేవి నిజగదాహతంబు
దానవు నేలఁ బడఁగూల్చిన వాఁడు ముహూర్తమాత్రంబునం దెప్పిరి వడి వృద్ధగదా
ఘాతంబునం దేవినేయ నది సూచి దేవి శూలంబున వాని వక్షంబుఁ జీలుప దుర్ముఖుండు
గ్రక్కున వచ్చె అదిచూచి రాక్షససైన్యంబు భగ్నంబై చన జయజయేతి నినాదంబులు గగ
నంబున బృందారకు లమందానందపరవశులై రంత నవిబలాన్వితుండగు దుర్ముఖుండు
ఘనబాహుయుక్తుండై ధనుర్బాణధరుండై రథంబెక్కి దేవిం దరసిరాఁ గాంచి యాయమ్మ ఘన
మంబులగు బాణంబులేసిన వాఁడు దరకపడియుఁ గుదిరి గుండెనిబ్బరంబుచేసికొని దానవుండు
నతిరయంబునఁ దద్బాణసమూహంబులనెల్ల ఖండించి యతిఘోరముగా రాక్షససైన్యబలం
బ్రాకింప నాటరణరంగంబు ఉత్తుంగరుధిరరసతరంగంబై చూపర కత్యంతభయత్రాసోత్పా
దకంబై సముద్రమై నప్పుడు. 340

సీ. గోమాయుకోటులు కూడి నెత్తుటేఁలు ద్రావె । సారమేయములెంచ దవులఁ దనిసె
తోడేళ్ళు పిండములతో తృప్తి నెందెను. । కాకులు ముక్కుల గరచె నరము
లయ్యయోముఖకాల మాహరించె మదళ్ళు । కంకాళి దినె వచ్చి పెంటపొలసు
గృధ్రధార్తవదంబులు క్రీడించె శవపంక్తి । శ్యేనముల్ వచ్చి పెంచిరిలనెత్తి

కవలి క్రమ్ముకొనె మురువు కంపుగాలి । గొబ్బుమని పిట్టలెల్లను గూయుచుండఁగ
నల్లగాల్పుల మొండెముల్ నటియించె । రణము భేతాళగణానందకరమయ్యె. ౩౪౧

గీ. అంతగాంచిన యుద్ధభూమి యతిభయంకర । విస్ఫారంబున గప్పించె బ్రమథులకు-
పోలుఁజై వచ్చె దేవితో ఘోరివారి । యమునా పొమ్మ పొమ్మ చండాలి యంది. ౩౪౨

గీ. పోక రణమొనరింపఁగాఁ బూనితేని । దినము మూడెను నీకు సందియములేదు
వెళ్లె నీకేల శీఘ్రంబ బట్టరేని । బిట్టుకౌగిట నట్టుదు కుట్టదాన. ౩౪౩

క. అని బాణవృష్టిఁగురిసినఁ । గని దేవి స్వకీయనిశితకాండంబులచే
తను ద్రుంచెను వెండియు వా । తును సేయఁగ నిట్టు లట్టులుం బయిగురుండౌ. ౩౪౪

వ. ఇట్లతిఘోరంబయ్యె నయ్యెడ నయ్యంబ వాడిగల యమ్ములచే నతనిరథమ్మును భిన్న
మ్ముచేసి యార్చిన వాఁడు పదాతియై గదఁగొని సింగంబుతలపై వ నడి మయరక నాపంబు
సేసి నిలువంబడఁ గాంచి దేవి నిశితధారంబగు ఖడ్గంబున వానిఁ దెగనరికి మృతుంజేసి
యట్టహాసంబు సేసె. నదిచూచి రక్కసులుక్కఱరిగి చెక్కుచెక్కి యేడ్చుచు పలువిక్కులం
బరచిరి. దేవిపై దేవతలు మురంబున పుష్పవర్షంబులు గురియించిరి. సిద్ధగంధర్వ
విద్యాధర కిన్నరకింపురుష ఋషిగణంబులు హర్షంబునొందిరి. బిట్లు దాసకుల దుర్ముఖుని
మరణంబులు విని మహిషుండు క్రోధమూర్ఛితుండై దానవులం జీరి యిట్లనియె. ౩౪౫

సీ. పిండికి జరిగిన వృత్తాంతమెల్లను । బాష్కలదుర్ముఖుల్ పడిరి కలన
నక్కజంబగు నొక్క యంగన యిటుసేసె । దైవచేష్టితము దుస్తరము గదఁడు
కాలంబు సుఖదుఃఖకారణంబగు నిందు । స్వాతంత్ర్యమున్నదే జంతువులకు
మున్నుచేసినయట్టి పుణ్యపాపంబుల । వలన మేళ్ళుగీళ్ళు వచ్చుచుండు
వచ్చె రిపుపురుషాదులు సంగరమున । వెండియుం జేయదగునట్టి వెరవుసూడు
డసురు యశంబునకు హాని యగుటు కోర్వ । వరమె నాపుడు ననిమొఁ డిషురుడు గిరుద.

గీ. ఆడుదాని జంపు టరిదియే వసుజేంద్ర । వడఁక నేల నీవు గడియలోన
దానిని హతజేసి తగవచ్చి నీ బహు । మానమందువాఁడ మహితలీల. ౩౪౬

—॥ బిడురతామ్రిలు దేవిపై వెడలుట ॥—

వ. అని రథమెక్కి సైన్యతతి సంతటనంతట నిల్పి తామ్రునిం
దనకు సహాయుజేసికొని దర్పమొలర్పఁగ సైన్యఘోషసం
జనితభయోద్ధతిన్ దివిజసంఘము గంపిల నేగుదేర న
జ్జననియు జూచి యొత్తెను ద్రసద్రిపుశంఖము ఘోరశంఖమున్. ౩౪౭

క. ఆ నినదము విని దానవ । సేనలు గుండె లవియంగ జిల్లావిపడై
పూనిక కొనసాగదనుచు । వేసవదిరి కాలికొలది నిమ్హ్వంముసన్రై. ౩౬౯

వ. అట్లు కాందిశీకులై పరచు దైత్యసైన్యంబులం గాంచి చిక్షురుండు చేమిత్తి పేరెలుంగున నో దైత్యులారా పరవకుండు పరవకుండు భయపడకుడు. లేమమగతిని మునిసితప్రదరంబుల నెప గాడనేసి చంపెద మాడుమనుచు విల్లందిదేవిం గాంచి యిట్లనియె. ౩౭౦

తరువోజ. కమలాక్షి నీవిట్టి గర్వితదైత్య । సమూహములలోని కాత్తి నలిపెదే చూడు
ప్రమదనుజంపుల పాతకంబనుచు । క్షమియించితినికాని కాదన్న నొక్క
నిమిషంబులోపల నిన్ను ఖండించి । యమునాని సంగింతు సఖియంబుగాకా
సమదేభముం గాంచి సౌరమేయంబు । రమిచి మొరంగినగతి బొబ్బరింతె ౩౭౧

సీ. విలసితంబైన భ్రూవిక్షేపమేగాని । విలుబట్టినంతనే వెలది ఏమి
కమనీయవరకటాక్షప్రేషణముగాని । యమ్ము సంధింపనే యమ్ముఖులు
శృంగారమృదుహాసవిహ్వలమ్ములేకాని । కన్నుల నేయనే కాంతియుతులు
అందమ్ముగా రెప్ప లల్లార్చుటేకాని । భామముడినైనను పూవుబోణ్లు
కాముకాస్త్రంబులేకాని కదనశాస్త్ర । మెఱుగరెవ్వరు నీలవేణులకును
జాలపూరంబుమంటి నీ చక్కనైన । యొడలు నిరుశరములు నొందగ జగదు తకటు. ౩౭౨

వ. అని తనలో. ౩౭౩

గీ. శాత్రవుల్బోయ జీవియై జనునిజన్మ । మెంతపాపిష్ఠమయ్యె … యెంచ … గర్వ
మ్మహ్వానమును మెచ్చి జన్మమూడి । … మాయురక్ ప్రతతి … ౩౭౪

క. ధనలోభంబునకాదా । … పడుల …
ధనమేటికి దుఃఖంబును । గొనివచ్చునకాదె సుఖము కొంచెమునగలదే. ౩౭౫

క. లలనా నీకును … । కలనను నిద్దీల మదిని గాంక్షించుటను
శ్చలసంభోగజసౌఖ్యము । నలరింపరె సంగరమున నలయుగనేలా. ౩౭౬

గీ. రక్తిచే నిచ్చువానికి గజము చేత । నిచ్చువానికి సునిసిత …
నిచ్చువానికి మరణాంతసమయమందు । … గతికాదు సంస్మరించ. ౩౭౭

క. పోరున నిచ్చినవారికి । వీరస్వర్గంబటంచు వినిచిరి ఘనులై
ప్రారంభకులంద ఎకవులు । వారిపలుకులెల్ల యర్థవాదములు సుమీ. ౩౭౮

గీ. అదికలమ్మున పొమ్ము వరాంగి నీవు । ఇచ్చవచ్చినచోటికి నెచటికేని
కాక తక్కిన మంతరక్కనునిజేరి । పుష్పచాపునిసుఖములం బొందు మబల. ౩౭౯

వ. అనిన దేవి యిట్లనియె ౩౮౦

ఉ. ఉండుము నోరుమూసికొని యోరి మహాత్మక మూఢబుద్ధితో
పండితులట్లు నీతులను బల్కెదు ధర్మ మెఱుంగ లేవు ధీ
మండితులైన వారికిని మంచివిచారముతో మెఱుంగ వె
న్నండును క్షాత్రధర్మము లనంగ నెఱుంగువె మూర్ఖసేవకా. ౩౬౧

మ. సమరం బొనర్చి యమ్మహిషుఁ జంపి తదీయసహోదర రక్తక
ర్దమమున నీ త్రిలోకము స్థిరంబుగ నిల్పి యథాసుఖంబుగా
నమరుల పుణ్యకార్యముల నందుమ వారిగణ స్తవంబులం
దమలమనీషఁ గష్టముల దీర్చుట దోసము రాక్షసాధమా. ౩౬౨

వ. అనిన విని చిక్షురుండు క్రోధపరీతుండై దేవిపై బాణవర్షంబు గురియ నయ్యంబ యుదిను శిలీముఖంబుల వానిశరంబుల ఖండించి నిజచాపసముద్గతంబులైన దివ్యాస్త్రంబుల నతనిముంచె నిట్లిరువురకు నత్యుగ్రంబగు సంగ్రామంబు జరుగ్గా నత్తరి నా బాణపరంపరలు గాడి దపురుం దచలంబులపోలె రథముపైఁబడినఁ గాంచి తామ్రుండు దేవిం గవిసిన నతిఘోరతరనినదంబు పుట్టి నట్టహాసంబు చేసి చండి వాని కిట్లనియె. ౩౬౩

క. రారా రాక్షసవర్యా । సూరాత్మజ లోక మిపుడె చూచెదవులే నీ
వీరాలాపము లింకేమనె । నీ రా వేములు దాగి నిలచెం జవుడా. ౩౬౪

క. మీరెంతటివారలు మీ । పేరేమి ప్రతాపముల పెట్టుపనేలా
వేవిధ్యను మీరాయని । పోరాదా మీకు ప్రాణపోవా యురకన్. ౩౬౫

గీ. వచ్చినఫలంబు మీరలు చావకున్న । ఫలము నమ్మంచె మహిషుండు పడిన చేసి
దేవతలు సంతసించుచు దివ్యమునులు । హర్షమొందుచు రేపును నరుగుదాన. ౩౬౬

వ. కావున వెంగలివై సంగరంబు సేయక గృహంబునకేగి మహిషుం బంపుము. వాఁడు నారూపంబు చూడంగాక యనిన విని తామ్రుండు బాణవృష్టిం గురియుచు రుషాత్రా ప్రమాణ్యై దేవి గెలరావయుబూని మహోజలదాదిగతగ్రహరాజం బతివృష్టించుపోలె శిలీముఖ ధారాపరంపరల ముంచిన నంత చండుండు మూర్ఛందేవి తామ్రుంగూడి మరువురు కుపితులై వారినైన్యంబులఁ బోగనేసికొని రాఁ జూచి దేవి యనంతానుగంబులు రాక్షస సైన్యంబులఁ గూల్చెను. నమ్మహాసంకుగంబున దేవత విస్మయమందుచుండ తామ్రుండు ముసలంబుఁ గొని దేవియెక్కిన సింగంబుం బొడిచి యట్టహాసంబుచేసిన జూచి భగవతి ఉపన్నికత్తిపాలుఁగొని పిలుగాఁ జూచి వానిశిరంబునేయ ఛిన్నశిరస్కుడై కుత్తుకలు గ్రద్దలు బెట్టినిపోదె. అంత చిక్షురుండు తామ్రుండు గూలుటం జూచి ఖడ్గంబుం గొని చండికపై నురక చండి తన ఖడ్గంబుచే వాని ఖడ్గంబుఁ దునిమి రెండవవ్రేటు వాని మస్తకంబు నఱికె. నిట్లతిప్రతాపమైన తామ్రచిక్షురుల మరణంబులు చూచి దివిజులు సంత సిల్లి జగన్మాతపై పూలవాన గురియించిరి గంధర్వ వైతాళి సిద్ధ చారణాదులు జయజయ

శబ్దంబులు పలికిరి. ఇది విని మహిమండలప్రభుపతి యసిలోమ విశాలాయతంబు దానవుల నాయోధనార్థంబు బంప సింహోపరిస్థితయు అష్టాదశభుజయు దివ్యాయుధ ఖడ్గఖేటకధారిణి యును నగు దేవిం గాంచి యున్నతరి నసిలోముండు మందమనుపటి విషయాసనుండై శాంతుండై దేవింజూచి యిట్లనియె. ౩౧౭

క. అమ్మా నిన్నొకటడిగెద । నమ్మతితో వినుము సత్యము నాకున్
నమ్మరుగని దనుజులతో । నిమ్మాత్సర్య రణంబు నేల సేసెదవో. ౩౧౮

ఉ. సొమ్ములు గోరెదో రుచుల జొప్పడునట్టి యనర్ఘరత్నపుం
దమ్ములు గోరెదో మదగజమ్ముల గోరెదొ చారు నూత్నవ
స్త్రమ్ములె గోరెదో కనకరాసినె కోరెదొ యిప్పుడిప్పర
త్నమ్ముగ గాంచి యేను మనియేటికి సంధికి నిమ్మకొమ్మ కన్. ౩౧౯

చ. సకలసుఖావహంబయిన శాంతిని బొందరాదె యిమ్మహిన్
సకలసుఖావహంబయిన జన్మము గోరఁగనేల జాడపూ
లకు నగుగంధ నీకరతలమ్ముల కోరుల బట్టరావదే
వికచసరోజనేత్ర విను వేగిరపాటున నేగి వాటిలున్. ౩౨౦

చ. మనమున జయ్యరల్ మువురు మూర్తులు దానవులెల్లవారు నిం
పున సుఖముం గనంగలటి తోచునరీతి విచిత్రతారకం
బునఘనకార్యకారులము తప్పక ప్రాభుండు రక్షకా
పున గడువాయమై యుడును బుద్ధిని యుద్ధమిదేల మానిదే. ౩౨౧

వ. మరియు సుఖంబు నిత్యానిత్య భేదంబుల ద్వివిధంబై యుండు నందాత్మజ్ఞానంబున సుఖంబు నిత్యంబు భోగజంబగు సుఖం బనిత్యంబనని పెద్దలు సెప్పుదురు. వైదికంబు నాశ్వమేధాదిక్రియలం బరిశ్రమించుటయు సౌగతంబు సహించుటయు బ్రహ్మతపము సంపాదన ప్రయత్నం బనిత్యకరటీయంబగు యౌవనంబున సుఖంబనుభవించు భోగంబులం దగనాడువేళ పరలోకంబున నిత్యసుఖంబు కోరుటయు పరమశ్రేయంబు యౌవనంబనిత్యంబు కాన ధర్మార్థకామంబులకు విరోధంబు లేకుండ మోక్షార్థియై పురుషుండు ప్రవర్తింపవలయు కావున ధర్మంబునకు మతిమరల్పుము యపరాధములేని వైరుల్ల కపటంబు సేయుట ధర్మంబురాదు. ధర్మంబునకు దయాసత్యంబులు ప్రాణంబులు కావున నవి యెందును సర్వదా రక్షణీయంబులు. మఱియు వినుము. ౩౨౨

క. గోదానశతంబైనన్ । భూదానమునాటి యయ్యె నూరైనన్ గ
న్యాదానము సరి యవి నూ । రై దయతో సాటివచ్చునా మృతసఖ్మి. ౩౨౩

క. నారీమణి దనుజపథకు । గారణముం దెలుపు మేమి గావించితిమో
నేరము నీకు నకారణ । వైరము తగదమ్మ యెఱుఁగవా యిది కొమ్మా. ౩౨౪

వ. అనిన విని దేవి యొక్కింత మనంబునం బరికించి యద్దనుజకులోత్తమునిం జూచి యిట్లనియె. ౩౭౫

గీ. నేను వచ్చినపని విను దానవేంద్ర। జగమునఁ జరింతు నిత్యంబు సకలభూత
ములను న్యాయము నన్యాయమును నరయుచు। ధర్మపరుఁ బ్రోతు ద్రుంతు నధర్మపరుని.

క. రక్షింతు సాధుజనులను। శిక్షింతు నసాధువులను జెప్పఁగనేలా
రాక్షసు లధర్మపరులు సు। రక్షోభ మొనర్చి రేను రా వనిగలిగెన్. ౩౭౭

గీ. యుగయుగంబున నవతార మెత్తిఁ జేసి। సాధురక్షణ మొనరించి సకలదుష్ట
శిక్ష గావించి హరి హరుల్ చేయుపనులు। ప్రేరితంబులు నాచేత పృథుబలాఢ్య. ౩౭౮

గీ. మహిషునకు సుఘోరము కినుకలు ఘటించె। వాని వధియింప వచ్చితి నేను దనుజ
పోషకుఁడతని పే హెచ్చు కావమేని। నిలువ మీపేల మహిషుని దిలువరాదె. ౩౭౯

వ. నీవు మహిషునికడకుం బోయి నా చెప్పిన విధంబునం జెప్పి యుద్ధమునకు రమ్మను మటు
కాక సంధిక నిచ్చ గలదేని దేవలోకంబు విడిచి శీఘ్రంబు పాతాళంబున కసురగణంబు
లతో బొమ్మనుము. నావుడు విని యసిలోముండు దేవింజూచి యిట్లనియె. ౩౮౦

ఉ. వింటె భవాని చెప్పినది పిల్లలరాయుఁడ యిట్టులుండఁగా
నంటునె సంధిప్రగహము లక్కట నేయున దేమయున్న దీ
తంటలు వృద్ధియుర్ మరొక దాని హెసంగనె చెప్పయున్న న
మ్మంచుటమారి యున్న యుధిమాని యెటుంగవె సంధి కొప్పునే ౩౮౧

ఉ. వచ్చినవారి కాయుఁ జయ జావగ నంపెడి యుక్త వారలన్
వచ్చినవారిలో మరల వాని గయుంగొనినట్టివారు లే
ర వ్వరలందు రాయుగుడు నాతడు సెప్పిన పూన్కి మానగా
వచ్చెనె వచ్చినన్ బ్రతికినన్ బరతంత్రతనుపాటు లిట్టివే. ౩౮౨

క. ఈ కథనమ్మెట్లు తంబుల। నేకరవన్ మహిషునకును హేమోక్తి నథో
లోకమునకు నిడి నేనయి। నాకంబును విడిచి యనుమ నాదెవము వెలి. ౩౮౩

గీ. ప్రియముగానట్టివది సత్యమయిననేమి। నోరుమపలింపరాదంద్రు ధీరు లింపు
మీరునటువాడు భల్లప్రచారములను। ప్రభువునకుఁ జెప్పఁబూనఁ దెప్పనలనేని. ౩౮౪

క. ఎక్కార్యంబులనేనియుఁ। దక్కువపలుకులను బలుక దగదు నృపునితో
వెక్కసముగఁ దోచునవి। నిక్కంబుగ మృతియు మేలనిరి బుధవర్యుల్. ౩౮౫

క. బ్రతుకుట మేటన బహుమానమున। జతికెలబనరాదు భటుడు స్వామిమనులయం
దతుకు సెడనెక ననలో। మృతినొందుటకంటె గంటె మేలు ధరిత్రిన్. ౩౮౬

—: అసిలోమ బిడాలురు దేవితో యుద్ధంబు సేయుట :—

వ. అని యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై యసిలోమ బిడాలులు నిలిచి రంత బిడాలుండు బాణ సప్తకంబున దేవి నేయ బాణంబులు నడుమ [illegible] చేసి వెండియు [illegible] నసిత శరంబుల శిరంబు గాసి సేయ బొలబొల నెత్తురులు గ్రక్కుచు పడి చచ్చె నది సూచి యసిలోముం [illegible] చేమోడ్చి భగవతిం జూచి యిట్లనియె. ౩౮౭

చ. [illegible] దేవి దానవులం [illegible] బ్రకియంబటంచు మా
[illegible] చెప్ప [illegible] భూపతికిం బ్రియుండనై
[illegible] బ్రభావము సూపెదంగాక చండి నే
[illegible] దోర్బలపాటవమార నుగ్గడిన్. ౩౮౮

గీ. [illegible] నిసిత [illegible] బాణములేయ । గనలి యార్చి వాని కాండతతులఁ
[illegible] వారితూపులఁ [illegible] । మోముగట్లు సేసెఁ బూర్వదేవు. ౩౮౯

వ. అంత దైత్యుండు [illegible] గదగొని దేవిపై నురికి సింగంబునేయ నది ప్రమ్మొగ్గక నఖా [illegible] తత్క్రూరకర్కశులపై నురికి [illegible] [illegible] దేవిపై మరల గవియ, నసిఘాతం [illegible] [illegible] యసిలోముండు మడిసె నది సూచి దేవదుందుభులు మొరసె. [illegible] అత్యంతానందంబున దేవిపై [illegible] [illegible] యార్చితి. రాక్షసబలంబు హాహాకారంబులు పుట్టె. హత [illegible] చెప్పిన వాఁడు శోకాకులుండై దారకుం జీరి యిట్లనియె. ౩౯౦

క. [illegible] । రదకములగు వేయి గాడ్దెలం గట్టి లస
[illegible] । [illegible] రథం [illegible] వేగ [illegible] పుట్టించుటకిన్. ౩౯౧

క. [illegible] । గావించిన జూచి మనుజఘస్మరుడు మదిం
[illegible] । [illegible] నలరింతు ప్రమటిలో నసురున్. ౩౯౨

—: మహిషాసురుండు దేవిపై దండెత్తుట. :—

సీ. [illegible] మాని । రహియించు గలికితురాయి పెట్టి
[illegible] మాని । [illegible] పట్టుపట్టీ బిగించి
[illegible] తోలును మాని । [illegible] గింబెంబు [illegible] కట్టి
[illegible] మాని । [illegible] రెండు [illegible] నిలిచి
[illegible] మాని । పంచనఖమైన [illegible] దాల్చి
[illegible] । [illegible] మహిష [illegible] ౩౯౩

వ. ఇట్లతిసుందరంబైన మానుషవేషంబు ధరించి మహిషుండు మహావీరులయిన దానవసైన్యపతులు వెంటం జనుదేర నత్యంతసంతోషంబున దుర్నిమిత్తంబులు లెక్కసేయక చని దేవీసమీపంబు సేరి మధురంబులగు వచనంబుల నో దేవీ! యీ సంసారచక్రంబున స్త్రీపురుషులకు సుఖంబనునది సంయోగంబువలనం గలుగు, సంయోగంబు ప్రీతిజంబనియు, స్వాభావికంబనియు ద్వివిధంబు. ప్రీతిజంబులగు సంయోగంబుల మిగుల బరిగణింపవలె నెట్లన ప్రథమంబు మాతాపితృసంయోగం బిది యుత్తమంబు, భ్రాతృసంయోగంబు మధ్యమంబు. మొదటిది యుత్తమసుఖదాయి యగుట నుత్తమంబు, రెండవది మధ్యమసుఖదాయి యగుట మధ్యమంబు. నావికాముల సంయోగంబు స్వాభావికం బది యత్యల్పసుఖదం బగుట నధమం బనంబడు. నారీపురుషుల సంయోగం బత్యుత్తమంబు, మఱియు నది చాతుర్య రూప వేష కుల శీలాది గుణోత్కృష్టంబులంబట్టి యత్యుత్కృష్టసుఖదం బగుటచే యుత్కృష్టసంయోగంబై వర్తిల్లు. నీవు నారివి, నేను పురుషుండ. కులశీలాది గుణంబుల నుత్కృష్టుండ నగుటంజేసి మత్సంయోగంబున నత్యుత్కృష్టంబగు సుఖంబు నీకుం బ్రాప్తింపంగలదు. అదియుంగాక వినుము. ౩౯౪

గీ. అమరవిభు గెల్చి మూడులోకముల నేను । ప్రభువనైతిని గోరెదే రత్నములను
రత్నసానువు నీవికా రాణివగుచు । నన్ను గైకొమ్ము సుఖ మింతకన్న కలదె! ౩౯౫

గీ. సకలలోకేశ్వరి నీకు శరణు శరణు । కరుణ నిపుడు నాదు చాపగాత్రి
నిలువజాలను మన్మథుని శరములకు । నాదరుండనైతి నిను వేడ నశనమేడ. ౩౯౬

క. శరణాగతరక్షణమే । పరమంబగు ధర్మమనుచు బలికెరి పెద్దల్
కుడు కరుణాం నైన్యం నా । చరితం జన్మప్రభృతి విశాలాక్షి మయా. ౩౯౭

క. అని ప్రయుక్తి యిట్లు ప్రార్థిం । చినవాడన్ బ్రహ్మ విష్ణు శివులను యుద్ధం
బున నోడించిన నే నీ । కును దాసుండనైతిని గనుగొనుమా మొగమున్. ౩౯౮

—* దేవీమహిషాసురుల సంవాదము *—

గీ. నావుడును దేవి యొకవింత నవ్వు నవ్వి । పరమపురుషునిదక్క నే పరులగోరు
దానగా నెల్లజగముల ధాత్రి నేన । ప్రకృతి పురుషునిచేకాక పరులనొల్ల. ౩౯౯

క. పురుషుని సాన్నిధ్యంబున । బరగుం జైతన్యమహిమ పరమపురుషునిం
బొరగినపుడు జడ నగుదున్ । దరి నినుమును సూదంటు పోలిక నసురా. ౪౦౦

క. కామిని యనునది సంకెల । భూమి నయోమయము విడచి పోవగవచ్చున్
ప్రేమయను గెడప దరమా । యో మందమతీ గృహేచ్ఛ నడుగింపు మికన్. ౪౦౧

క. నారీసంగము దుఃఖద । మోరి జడుడ శాంతిగలిగి యుండుము సుకమున్
గోరితివేనియు నిడుదన్ । వైరంబేమిటికి నాకవాసులతోడన్. ౪౦౨

గీ. పొమ్మ ఘోరలోకమున కీఁకఁ బోరుమాని । కాదయేనియుఁ గదలుము కవనమునకు
మదము వదలింతు నా దివ్యమహిమ మెఱుఁగ । కిట్టులాడెదు కష్టది పేమనందు. ౪౦౩

వ. అనిన విని మహిళయందు. ౪౦౪

గీ. ఓసి పగలాడి యెఱుఁగవా యీ నరాగ । మింతులకు సహజమే నన్ను నింత సేపు
వంతలం బెట్టినేటి కావంతకరుణ । వాలుచూపుల దనుపవే చాలు సిగివి. ౪౦౫

గీ. కటకటా యెట్లు నీదు బంగారుమేను । నుత్తలంపడజేయుదు నువిదమిన్న
మల్లెపూచెండు బిగ్గను మంటలోన । వైచుటయెకాదె యిది నూడ వన్నెలాడి. ౪౦౬

గీ. మదగజేంద్రయాన కుంభమ్ము మెదడు దినెడి । సింగ మెలుకను సాధింపవేసినట్లె
హరిహరాదుల గెల్చిన యట్టి నాకు । నిన్ను వధియింపబూనుట సన్నుతాంగి. ౪౦౭

క. నాకుఁ గూర్చినదానవు । గాకున్నను పోరుమాని కడురయమున ని
ర్భీకత వచ్చినదానివహో కేటికి పడసె దందుబోఁడి సుపాణి ౪౦౮

ఉ. ముద్దులమూటగట్టుముఖమున్ ముఖమందిడి పంచదారతో
దిద్దినమోవి యూరి వెనుకే నిపుఁ గూడుమటంచు నిద్దమున్
గద్దులు కాకులుం గొఱికి కండలు దోకొనిపోవ గత్తిచేఁ
బ్రద్దలుకేసి నీదుమదు బ్రాల్చగఁ గోమలి చేయలాడునే ౪౦౯

క. కాంతవు గాంతుఁడయుండె । కాంతునకుం గాంతయుండె కలదు సుకము నీ
వింతయుమంగమ నాతో । నింతమ్మున కొరకు వింతభావము కంటే. ౪౧౦

క. నాపై బాణమువేసెడి । యీ పుష్పశరాస్త్రుఁ డేల యబలా నీదముల్
నాపై నేయం దలచిన । నీపలుకులు పలుకనేల నందునిభాస్యా. ౪౧౧

క. దయతోడ గలసెదవో । కో పలరే తో మృగాక్షి కొట్టుదు నిన్నున్
భావమునఁ బలుకవాలున । కేవిధి నింతటివిరోధ మేర్పడెనాతోన్. ౪౧౨

క. హరి నమలాలయ నుండెన్ । హరునిం బార్వతియు నూడె నష్టభవుని వా
గ్వరగాత్రి గూడె జగములు । పరులలో నెవరు పురుషుఁ డిలఁ గలరు నెపుడా. ౪౧౩

....: మండోదరియనుదాని కథ :....

వ. ఇదియుంగాక వినుము మత్తకాశిని మున్ను యోగ్యుండైన పతిని వదలి కొలువను
వాని వరించిన మండోదరియుంబోలె మదము నీవును బశ్చాత్తప్తమయ్యెద విదియే దేవి
యది యెప్పటికథ దానవాధమా యనుచు నయ్యసురుండు మండోదరిస్వృత్తాంతము
నెప్పెద వినుమని యిట్లనియె. ౪౧౪

సీ. వినుము పద్మదళాక్షి పృథివీతలంబున । సింహళంబను నొక్కనీవు గలదు
దానిప్రభువు చంద్రసేనుం డతనిభార్య । గుణవతి యామెకు గూతు రొకతె
పేరు మందోదరి పెనిచె రాజన్యుండు । ప్రేమతో నక్కన్య గోమలాంగి
పదియేండ్లచిన్నదై ప్రాయంపు టొయ్యార । ముల నొప్పఁజూచి పెండిలికిఁ దగిన
వరుని బరికింప బంపె భూసురుల వారు । పోయి మద్రేశ్వరుని సుపుత్రు దగుదు
సకలలక్షణలక్షిత ప్రకటు దగుదు । సుందరుండైన యొక్కనిఁ జూచివచ్చి ౪౧౫

వ. రాజేంద్రా మద్రధరాధీశుని కొడుకు కంబుగ్రీవుడనువాఁడు నీకన్యం బరిగ్రహింప యోగ్యుం డని పల్కిన విని రాజు నిజభార్యకుం దెలిపిన నామె సమూరికం గాంచి యో చిన్నకూనా నిన్ను గంబుగ్రీవుండను రాజకుమారున కీవలంచె మీతండ్రి యని చెప్పిన నక్కన్నియ తల్లి కిట్లనియె. ౪౧౬

తరువోజ. ఒల్లనొల్లను పెండ్లియొల్ల నోయమ్మ । తెల్లంబు భూలోకదేవేంద్రుమైన
తల్లిరో యతడు కంపర్పుండెయైన । నిల్లాలిగాను నే నెన్నడునేని
చల్లగా నే బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు । చెల్లింతు నమితంత్రి గాంచెదఁ బిదప
కల్ల లీ సంసారకథలెల్ల నమ్మ । కల్లగావమ్మ యక్కరలేదు మనసు. ౪౧౭

క. పడుల కొదలమ్ము వారికి । పరమసుఖము గలదె యెందు స్వాతంత్ర్యమునం
జరియించెద సుఖమందెద । వరపత్నిని నాకు నేల వరుడున్ గీరుడున్. ౪౧౮

చ. అనలుని సన్నిధి న్నిలచి । నాతిచరామి యటంచు బల్కి యు
త్తను మరి యాయను న్మరచి నవ్వుల బావను నాడుబిడ్డలన్
మనములు నొవ్వనో యనుచు మాటికి మాటికి నొత్తు రొత్తుచున్
దినములు బుచ్చగావలయు దీనికి నెక్కుడురోత యున్నదే. ౪౧౯

ఉ. ఇన్నిటికంటె నెక్కుడు నిజేశుని మాటను దాటరాదు నే
వ న్నిరతంబు దైన్యమె వివాహమువల్ల సుఖంబులేదుగా
కన్నెలకు న్నపత్యగలుగన్ జెడుభూతము పట్టుచేకదా
తన్నుకచచ్చుటే వినుము తల్లి కుటుంబము నెత్తికెక్కినన్. ౪౨౦

వ. తల్లీ సకలధర్మజ్ఞుండును నీతికోవిదుండును నైన యుత్తానపాదుండను రాజన్యుండు గలడు. అతని కుమారుండు ధ్రువానుజుండు ధర్మపరయు సాధ్వియు భక్తిపరాయణయు నగు నిజభార్యం దయలేక యరణ్యంబున విడువంజేసెనట యిట్టి చరిత్రంబు లెంకను గలవు. కాలకర్మవశంబున వైధవ్యంబు ప్రాప్తించెనేని యంతకంటె నెక్కుడగు దుఃఖంబు వేఱేదు కావున వివాహంబు నొల్లనని చెప్పిన తల్లి తన భర్తకిదియెల్లం జెప్పిన నతం డట్లగాక యని యూరకొన్నం గొంతకాలంబునకు నక్కన్నియయు దృఢతరంబగు యౌవనంబు

సంప్రాప్తంబగుటం జూచి చెలికత్తెలు వివాహంబు సేసికొమ్మని యెంత ప్రేరేపిన వినక నిశ్చలమానసయై యున్న నొక్క సమయంబున. ౪౨౧

క. మందోదరి తన చెలులగు । సుందరులం గూడి వెడలి శోభితము తో
టం దిరుగుచు నొకనాఁడా । నందంబున నందమైన ననలం గోయన్. ౪౨౨

గీ. మార్గవశమున గోసల మనుజవిభుఁడు । వీరసేనుం డనెడి మహావిభుఁడు
రథముపై నెక్కి చూపుడూరమున బోవ । చెలియ లాతనిఁ గాంచి యచ్చేడెతోడ. ౪౨౩

గీ. అక్కరో దారి నేగెడి నొక్క నృపతి । యెవ్వఁడో తేరిపై నెక్కి నిప్పుడరుగు
ననుచుఁ దెలుపుచునుండగ నంతలోన । దేవ యెంగటి కరుగంచి చేత గూచి. ౪౨౪

చ. అపుడొక యూడిగంపు చెలి నాతఁడు నిల్చి సమీపమౌ వరాంగి యే
నృపునకుఁ గూతురీ చెలియ యెవ్వతె నావుడు నిట్లు సెప్పె మే
నృపసుతుండ వో యనఘ యెవ్వఁడవో యన నేనుఁ గోసలా
ధిపుఁడను దారి తప్పి యరుదెంచితి సైన్యము వెన్క వచ్చెడిన్. ౪౨౫

ఉ. మా దొర చంద్రసేనుఁ డతిమానుషదర్పుఁడు వానిపుత్త్రి మం
దోదరి యద్ది నాపుఁడు మహోజ్జ్వలతేజుఁ డితండు వర్ణ్యుఁ గా
నోపదె... యయ్యెపతియు నృపపుత్రిక ...నే ... గసుత్తమం
శోభితుఁడన్ గదున్నయతి నుండెని నే నవివాహితుండనై. ౪౨౬

వ. కావున నన్నుల గాంధర్వవిధి నైకొను మనుము. ౪౨౭

క. అనిన విని చెలియ నేర్పున । వనితామణి ... పలికె బాలా యీతం
డనఘుండు గోసలాధిపుఁ । డనుపాలవిభుండు నీకు నమ్మోద ననెదన్. ౪౨౮

సీ. అనుమాట విని నవ్వి యతివ ... నీకుఁ । ... నా ... ప్రతిష్ఠి ... ...
పెండ్లి యొల్లను కన్య వ ... ప్రొమ్మని । ... నా ... పలికె ... లుప
నతఁడు నిరాశుఁడై యరిగె నింతట దారి । ... ...
... స్వయంవరమునుఁ ... । మరియుఁ ... యొకఁడు ... సింహ
నవ ... యొక్క స్వరాతురుం డతిర ...డు । చేరి మందోదరిని ... చేత ...
దంద్రితో నిట్టులనియె న త్రయణి ... । పెండ్లియాడెను ౪౨౯

గీ. తండ్రి సంతసించి తనయకుఁ ... । నేసి యరణమిచ్చి ... ... చాడు
దేట్టితోడ ననప ధృతి నాతఁడును బాష్ప । నరిగఁ ... ... నృపునియనను. ౪౩౦

వ. ఇట్లు చని కొంతకాలంబు మందోదరితో ... సుఖంబు ... ... నొక్కనాఁడు
కామాతురుండై చాయదేక్షుం ... నేమునవిచ్చ్లం గలసి సుఖించుచుండఁ గాంచు
వచ్చి సైరంధ్రి చెప్పిన విని మందోదరి తనలో. ౪౩౧

గీ. అయ్యయ్యో మోసపోతి నే యాపసంపు । మదము న న్నింతఁ జేసె నాపదలసొక్కి
చిక్కఁజేసెనుఁ బేఁజేతఁ జేసికొన్న । దనుభవింపక తీరునే మనుజులకును. ౪౩౨

చ. చెడుతమకమ్మునం బొరలు గ్రమ్మెను గన్నుల కేమిసేయుదున్
బడుచుదనమ్ము వంటి పరిపంథి జగమ్మున లేదు వీడు యో
గ్యుడని మనమ్మునం దలఁచి యూరక నేఁ జెడితిన్ విరుద్ధముల్
నడచెను వ్రాత తప్పి చనునా విధి వ్రాసెను మూడుపంక్తులన్. ౪౩౩

ఉ. పెంచిలి వర్ధనంబు మొఱ పెట్టితిఁ జెట్టితిఁ దండ్రి కాతఁడున్
దండన సేయకోర్చె నిక దా చిరకాలము కోసలాధినా
థుండును గోరినం గనక దూరితి నెక్కడినుండి వచ్చె ని
వ్వండదు పూని త్రావితి భ్రమించి పయోముఖకాలకూటమున్. ౪౩౪

క. పలపుంగత్తైన మఱిఁగెను । బలవన్మరణంబు నాకు బ్రాప్తించు నాకో
కలదే సౌఖ్యము పురుషుల । వలనన్ గృహమేల నాకు వల్లభుఁ డేలా. ౪౩౫

క. బలవన్మృతి నరకంబే । ఫలమగు పితలగృహము సేరఁ బలువురిలో న
వ్వులపాలగుదుఁ గావున । నిలచి నే నిటన కామని మతి నడంచున్. ౪౩౬

— దేవీ మహిషాసురుల యుద్ధము —

వ. అని తలఁచి పశ్చాత్తప్తయై సంసారంబు విడనాడి యచ్చటనే పడియుండె గావున నీ వెం
తట్టివోకలు పోయిన నేఁ జెప్పినట్లు విను మనిన దేవి కడు నలుక నమ్మహిషునిం జూచి
యోరి మూర్ఖా యిట్టి కథలు నే వినఁగనియుండ కావు నాకోలంచి మెయుంగ కేల ప్రల్ల
దించెదు? యుద్ధంబు సేయుమొండె పాతాళంబునకు శీఘ్రంబ యేగుమొండె పెక్కు లేటిచికె
ని న్నిక్కడ చంపఁ దలఁచితి నన విని మహిషుండు శరాసితంబులగు శర
ముఖంబులు సంధించి యేయ దేవియు నతనిపై నెక్కుంపనలవిగాని బాణవర్షంబు గురి
సెసె. నిట్లు మహిషాసుర మహాదేవుల కతిఘోరంబగు యుద్ధంబు వర్తిల్ల నడుమ దు
ర్ముఖుండు వచ్చి దేవిపై నునిసితాస్త్రంబులేయ దేవి కడు నలుక నొక్కబాణంబున వానిం
బెగటార్చి, యార్చినం గని త్రినేత్రుండు నను వా దుముమవించి రాఁ జూచి శ్రీఘ్రంబున
వాని మడియించినం గాంచి యంధకుం డనువా డుక్కుమిగిలి లోహముసలముచే సిం
గంబునేయ నది క్రోధంబున వానిం జంపె నంత యంతరక్కసుం డతికోపంబున దేవిపై
నురికివచ్చి బాణంబులేయం గని దేవి వాని శరంబులును, శరాసంబునుం ద్రుంప గదా
పాణియై. ౪౩౭

క. సింగంబు గదని యేయ న । భంగురగతి నవరి గోళ్ళ బరికిన వాడున్
కంగారై తానును నొక । సింగంబై పోరె గొంతసేపు మహీశా. ౪౩౮

గీ. దేవి యది గని సునిసిత తీవ్రబాణ పంక్తి నొప్పింప మాతంగ భాతి నదరి
పర్వతం బొండు కొమ్మునపై నిముడ్చి । దేవి నేయఁగ గ్రోధవిస్ఫీర్ణుఁ డగుచు. ౪౩౯

గీ. అద్రి నమ్ముల నుగ్గుగ నంతలేసి । తునియలుగఁ జేసి యార్చిన దున్నపోతు
శరభమై సింగమును బట్టి చరుగ నవేర । దేవి యసురుని నెత్తుట దేలనేయు. ౪౪౦

వ. ఇట్లు దేవీ మహిషాసురుల యుద్ధంబు ఘోరంబయ్యె. దివ్యులు దేవ గంధర్వ సిద్ధ చారణాదులు విస్మయమందఁ జూడ నానారూపంబుల మహిషుండు పెనఁగి కొంతవడికి మహిషరూపంబు పూని శృంగప్రహారణంబుల, పుచ్ఛభ్రమణంబుల తుండాఘాతంబులం గొట్టుచు రణవిహారంబు సేయుచు. ౪౪౧

గీ. నీవు నాముందు నిలుపఁగలవె । ముక్కుతూకున నిన్ను నే నుక్కడంతు
మూర్ఖురాలవు తెలియక మోసపోతి । పలల నినుఁ జంపి చంపెద సురవరుల. ౪౪౨

వ. అనిన విని దేవి మహిషరాజుం జూచి క్రోధారుణిత నయనద్వయి యిట్లనియె. ౪౪౩

గీ. [illegible] దున్నపోత నీవు । గర్వమింతేల నిలుపుమీ పదమునను
నిన్నుఁ జంపుటకే వచ్చియున్నదాన । నేను గలుగంగ సురలకు నేమి భయము. ౪౪౪

గీ. ద్రాక్షపానకమును ద్రావి తపిలి నిన్ను । గడియలోఁ గూల్తు చూడుమా గర్వమేల
దానవులచావు నేటికి దగ్గరాయె । సురల జయఘోష సమయంబు వచ్చినాది. ౪౪౫

వ. అని బంగారుగిన్నెలో ద్రాక్షారసం బడికొని త్రిశూలంబు చేఁబూని దేవత లానందింప దానవుపై బడిం తోడన సురలు పుష్పవర్షంబులు గురియించిరి, దుందుభులు మొరసె మునిగణంబులు స్తుతింపఁదొడంగిరి, సిద్ధగంధర్వచారణాదులు సందడించిరి నానాదేహంబులు పూని మహిషుండు పలువిధంబులం బోర నమ్మహాశక్తి త్రిశూలంబు పూని యా నేరుపు మూర్ఛిల్లి నేలం బడి మహాసత్త్వంబున మరల లేచి తోకఁ ద్రిప్పి దేవిపై నురవడించి పదాఘాతాదుల ననేక ప్రచారంబులు సేయం గాంచి. ౪౪౬

ఉ. పూనెను దేవి హస్తమున భూరి మదోద్ధత ఘోరమూర్తి మ
ద్దానవకాననప్రకటదాహనసాహసదావవహ్నిచక్రమున్
భానుసహస్రదుర్దమవిభాపటలోషితశక్రమున్ సుసం
ధానపరీతసూర్యరథదానవనక్రము, చక్రమున్ వడిన్. ౪౪౭

వ. పూని యిట్లనియె. ౪౪౮

ఉ. ఓరి మదాంధ చూడు మిది యుత్తమచక్రము నీగళంబుపై
దారుణలీల నే విడచెదన్ క్షణమాత్రములోన నిన్యమ
ద్వారసమీపమం దిడి పడంబడి నారత కేగుదెంచు నీ
కేదిక దిక్కు చూపుమని యేనెడు దైత్యులు తల్లడిల్లగన్. ౪౪౯

ఉ. ఏసిన ఏయుడున్ మహిషుఁ డీల్గెను ఖండితమస్తుఁడై మహా
ప్రాసమునం ధరం బొరలె దానవు లొంది రధోగతిన్ రసా
వాసము దేవతాంగనలు పాడిరి యాడిరి కూడిరెల్ల సం
తోసము వారలే యసఁగ స్తోత్రము సెన్ని రిప్పు దేవికిన్. ౪౫౦

క. దేవి ప్రపంచములకు నా । నా విధములఁ జేసి యపుడు నాకౌకసు లా
ద్యా విద్యా హృద్యా ద్యం । బా పరమునివేద్య గద్య పద్యా యనుచున్. ౪౫౧

క. స్మరణంబు చేసి యెవ్వరి । స్వరూపంబులుగా దలంచి సాకెదు నిన్నున్
భజనంబు సేయువారికి । వ్యసనంబులఁ ద్రోలి మోక్ష మిచ్చెదు తల్లీ. ౪౫౨

క. సృష్టింప నజుని నీ వను । పెట్టింప రమాకళత్రు విలయమునందుం
గిట్టింపగ శ్రీకంఠుని । బట్టించితివిదె సకలభువనవిధాత్రీ. ౪౫౩

క. తుష్టివి ధృతివి కాంతివి । పుష్టివి కరుణవు మహావిభూతివి జగదా
కృష్టివి శాంతివి దాంతివి । సృష్టివి మాయమ్మ మ్రొక్కు వెట్టెదమమ్మా. ౪౫౪

క. నీ మహిమలకు నగణ్యము । లేమని యేమనుచు నన్ను చెప్పగవరమే
ధీమహిమ ధన్యాయా । వ్యామోహితములు జగంబులన్నియు తల్లీ. ౪౫౫

క. యజ్ఞములకు స్వాహాఖ్యను । బ్రహ్మంబు ధపదీయశక్తి జరగవయేని
యజ్ఞములకు ఫలము గలదె । సుజ్ఞానమతిమతల్లి శుభదవు తల్లీ ౪౫౬

క. కొందరు హరియందురు మది । కొందరు శివుడందు రింకఁ గొందరు సూర్యుం
డందురు గనుంగొనగ నీ । యందరికిం దల్లివగుట యరయక జననీ. ౪౫౭

క. చక్కనిదము నిక్కనము నీవే । చక్కని గౌరవానివమ్మ సకలజగంబుల్
చిక్కులఁ బడకుండ ధరింతువు । వాక్కులకుఁ దరము నిన్ను వర్ణింప సతీ, ౪౫౮

క. మహిమాయువు బాధలు గడి । సహాలంబది పెక్కువాట్ల గోటనడచిబి నీ
మహిమ మలరఁ దెప్పుడు । సుహితస్థితి గండి మఖిలసుందరి తల్లీ. ౪౫౯

వ. అనిన విని దేవి సంతుష్టాంతరంగయై యిట్లనియె. ౪౬౦

గీ. ఎప్పుడెప్పుడు మీకు నాపద్ధ వచ్చు । నప్పుడప్పుడు నన్ను దలఁచిన తప్ప
దెన్న నన్ను స్మరింపు డహీనభక్తి । మిమ్ము రక్షింపగలదాన నమ్ముడనిన. ౪౬౧

గీ. తల్లి నీవు మాకు దగ్గర యుండిన । నీవు గలుగ గొరత లేమి కలుగ
నిన్ను గనుల గంటి మిన్ను చేరరము । పరి గోరగలది వేరెకలదె. ౪౬౨

క. మహిషుని చంపుట నిన్నటి । దేవి సహాయుండవమ్మ దీనులమమ్మా
యీ విశ్వంబున బిడ్డలు । గావించిన నేరములను గాపరె తల్లుల్, ౪౬౩

గీ. ఈశరీరంబున సుపర్ణు లిరువు రుండ్రు । వారిసఖ్యంబు నిత్యంబు వాసిఁగొప్పు
యెల్ల యపరాధములను సహించువాఁడు । పరుస మాన్యుండు మూడవవాఁడు సుమ్ము. ౪౬౪

క. జీవుండు సఖుఁడు నీ కత । డేవిధమున నిన్ను విడుచు నీశ్వరి పాపుం
డై వెలయు నరుఁడుతక్కం దేవతలం దెవఁడు నిన్ను దెలియఁడు చెపుమా. ౪౬౫

క. సుఖకారణములు నీపద । నఖకాంతులు దొరయ నెరగు నాకౌకసులకున్
సుఖమేని దుఃఖమేనియు । నఖరభవత్సేవ నెఱప నట్టిరు గలరే. ౪౬౬

క. రక్షించుము రక్షించుము । రక్షించుము నీవ దిక్కు రక్షాకర్త్రీ
యక్షీణకృపాకలిత కటా । క్షంబుల నునుపు మాయెడం జనయిత్రీ. ౪౬౭

వ. అని యిట్లు నానావిధంబులం బొగడుచున్న దేవతల నాదరించి జగన్మాత యంతర్ధానంబు
నొందెనని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వ్యాసున కిట్లనియె. ౪౬౮

చ. అనఘ భవన్ముఖాంబుజభవామృతపానము సేసి తృప్తివొ
మనుజుఁడు లేఁడు దేవిమహిమంబులు విస్మయముల్గదా జగ
జ్జనని సురారి జంపి కడు శాంతి సుఖాంధుల సంస్తవంబులం
గని చనినంత నిర్జరని కాయము లేమియొనర్చి రర్మిలిన్. ౪౬౯

క. వీనులు వనియఁగ నెపుడు భ । వానికథల్ వినని బ్రతుకు బ్రతుకే యంబా
ధ్యానపరుల కేకద బ్ర । హ్మానందం బమృతపాన మల్పముగాదే. ౪౭౦

క. ఆసకు లోనై యజ్ఞుం । డీ సంసారాంబురాశి నీఁగును బ్రాజ్ఞుం
డా సకలేశ్వరి గొల్చి మ । హాసంసారాబ్ధిదాటి యందడె ముక్తిన్. ౪౭౧

గీ. పూర్వభవమున సంపంగిపూలచేత । నంబికాదేవి బూజించినట్టివారె
భోగ భాగ్యంబులను బొంది భూమి నేలు । వారలైరని యెన్నంగవలయుజుమ్ము. ౪౭౨

క. భారతభూభాగంబున । దారిద్ర్యముచేత నెట్టిదమువడువారల్
నేరక దేవీభక్తివి । దూరులగుచు జెడిరటంచు దోచెడు ననఘా. ౪౭౩

వ. మరియు గుష్టాదిరోగాన్వితులును, బధిర మూకాంధక ఖంజాదులును దేవీపూజావిరహితులుగా
దలంపవలయుం గావున సత్యవతీకుమారా కృపాయత్తుండవై దేవి మహిమం బింకను దెలిపి
రక్షింపవే యనుడు వ్యాసుండు మనుజవల్లభుం జూచి యిట్లనియె. ౪౭౪

సీ. ఎచ్చోట బ్రహ్మయు నిందిరావిభుఁడును మృత్యుంజయుండును మెలఁతలైరి
ఏపీఁడు దుగ్ధపారావారమధ్యంబునందున్న దీవిలో నందమొందు
యేదివ్యదేశమం దెసయ మాయాశక్తి క్షేత్రపాలిని యయి చెలువుఁ గులుకు
నేమహాస్థలమునం దింపుమీరగ నంబ యలర బ్రహ్మక్రీడ లనుభవించు

నట్టి నైన మణిద్వీపమందు జేరి । దేవి విహరింపగ సమస్త దేవ నరులు
భూమి బాలించు రామునకు భూతమునకును గొప్ప శత్రుఘ్ను నిల్పె రమాధిపుండు ౪౭౫

గీ. తపమునందును మునువు భూదేవి కొసగి । సర్వసాహసముల నెన్న సంతసులను
నాకమును జేగె నిలిచి యనంతరంబు । రాజు పాలించె భూమి ధర్మప్రతిష్ఠ. ౪౭౬

—: సూర్యవంశభవుడగు శత్రుఘ్నుని పాలనక్రమము :—

సీ. ప్రజలెల్ల సంతోషభరితమానసులైరి తరుల బర్జన్యుండు కురిసె వాన
పాడపశువులు ఫలవంతలయ్యె నిండె పంటు సంపగ నాలు పాలు గురిసె
సమృద్ధ సస్యపూర్ణంబయ్యె వారి మృగ పక్షి గణములు మెలగ ప్రీతి
నుండ రోగంబులు పుండు గతిసెనింగా బంధె నతిబాధలు పెద్దగోత నాడి
బ్రాహ్మణులు నిత్యయజనతత్పరత గనిరి న్యాయముగ ధర్మ తత్త్వ భరాధిపతులు
పరముల మానసులు మాని మానవులు బ్రాహ్మణాదుల గొల్చిరి హాయిగాను. ౪౭౭

క. దేవభక్తిపరాయణు । లై విలసిల్లిరి ధరాధిపాధిప విద్య
మహాత్ములు సర్వ వర్ణా । ప్రామాణ్యము లవియె నెల్ల ప్రాంతములందున్. ౪౭౮

క. వారలు వీరలు మన్నన । వారలు వాసంతు లన్యతజ్ఞనవరులున్
దేరి యత్నమాధ్య నొప్పగ । వీరును శత్రుఘ్ను దేలువేళ మహీశా. ౪౭౯

వ. బ్రాహ్మణులు కొందరు సాత్త్వికులయినవారు ప్రతిగ్రహరహితులై వయోవనవరాయణులై
యజనాదిసత్కర్మనిరతులై ప్రవర్తించిరి. మరికొందరు రాజసులై వర్ణాశ్రమ
రాజ్యపరోహితులై షట్కర్మనిరతులై ప్రవర్తించిరి. యింకగొందరు తామసులై కించి
దధ్యయనపరులై రాజసేవకులై ప్రవర్తించిరి. మహీసురవధానంతరంబు భూలోకం
బత్యంతసుఖం బనుభవించె నని చెప్పి మరియు. ౪౮౦

గీ. సర్వపాపౌఘశమనంబు సర్వభోగ । భాగ్యదంబును నైన యమునావిచిత్ర
మింకను వచింతు వినుము మహీతలేంద్ర । యింతకంటెను సంతోష మిదికలదె? ౪౮౧

——: శుంభ నిశుంభు లను రాక్షసులను దేవి జయించుట :——

క. శుంభ నిశుంభులు మరితా । రంభులు సంక్షోభితామర ప్రకరమహా
దంభులు ఘనపవరోదర । కుంభులు గల దుర్ధతోరుఘోర స్తంభుల్. ౪౮౨

క. వారు మరావారు లనఘ । బోరులు గావించి దేవపుంజము నొంపన్
భూరిబలంబున దేవి వి । దారణ మొనరించె మున్ను ధరణీనాథా! ౪౮౩

క. గండాగొంతులు పటుతర । గండము [illegible] ప్రతాపకంపితలోకే
శాంతులు నిష్ఠురదారుణ । [illegible] ఘోరా ! ౪౮౪

క. వా రమరుల దాపించి మ । హో [illegible] యత్యుగ్రగతిన్
పిరరస [illegible] । [illegible] జగము లన్నియు [illegible]. ౪౮౫

చ. కల [illegible] తేజు త
త్ప్రు[illegible]క్రమ[illegible] సం
చలిత[illegible] పద్ధతి [illegible]సైన్యహ[illegible] పదా
కలిత[illegible] రక్త[illegible]. ౪౮౬

క. త[illegible] । [illegible]న్
స్త్రీ[illegible]కృతదేవేం[illegible] । [illegible] ప్రబలదోర్బలయుతుడై. ౪౮౭

క. [illegible] । [illegible] అఖిల నా
[illegible] । [illegible] సంపదల [illegible]. ౪౮౮

సీ. [illegible] ప్రతాపమున [illegible]ంచి
యన్య[illegible] తపం బొనరింప నంత బ్రహ్మ
[illegible]
[illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౪౮౯

—: రక్తబీజాసురుని మహిమ :—

సీ. అంతట [illegible] వ్యక్తవిరేల
[illegible] మహో[illegible]ధనులు
[illegible] రక్తబీజుండు దుర్వారబలుడు
సైన్య[illegible] సంతోష[illegible] సేవించ రవంత[illegible]
రక్తబీజుని మహిమ[illegible] । యుద్ధమున మేన రుధిర[illegible]
[illegible] తప్పక [illegible] । రాక్షసులు లక్షలకొలంది నక్షయముగ. ౪౯౦

సీ. [illegible] సేనల [illegible] బెలగి భూమి
లోకం[illegible] భీకర యుద్ధముల్ గావించి విజయం[illegible] గాంచి మించి
స్వర్గ[illegible] సంగరం బొనరించి [illegible]డు దారుణ క్రోధ[illegible]
యింద్రు [illegible] స్వాహాపతి [illegible] ధర్మ నొర్చియు [illegible]ని గెల్చి

గాలి దోలి కుబేరుని గడకునొత్తి । యీశ్వరుని గర్వ మడగించి యింద్రు గద్దె
కామధేనువు మణి కల్పకంబు నంద । నవనమును జేసికొని రాగి స్వవశములుగ. ౪౯౧

గీ. అమృతపానంబొనర్చి వా రమితలీల । బొదల గిరిగహ్వరములకు బోయి సురలు
పెక్కుదుఃఖంబులందరి పేర్మియుడిగి । దైవగతి దేవతలకైన దప్పదాయె. ౪౯౨

క. వేయేండ్లీగతి తిరుగుచు । నాయాసంబులను బొంది యమరులు గురు న
త్యాయతమతి బ్రార్థింపగ । నా యాచార్యుండు పలికె నతిచతురతతోన్. ౪౯౩

సీ. వినుమయ్య దేవేంద్ర వేదమంత్రములెల్ల పరగు దైవాధీన ఫలము లగుచు
నీవును నొక మంత్రదేవతవేకదా యేల యీదుఃఖంబు పా లయితివి
కావున నిక్కంబు కానున్న దెప్పుడు కాకతీరదు దైవకల్పితంబు
శిష్టానుశాసనం బిష్టదాయక ముపాయంబును గావున నద్ది చేయ

గీ. పలయు జెప్పెద మును భగవతి దయార్ద్రి । హృదయయై చెప్పె మరచితే యెప్పుడేని
యిడుముగల్గిన దను స్మరియింపుమనుచు । కాన మీరు హిమాద్రికి గదలుడిపుడు. ౪౯౪

ఉ. ఆపె హిమాద్రియందు ననయంబును వర్తిలుచుండు మీకునుం
బ్రాపగు బీజమంత్రమహిమంబున మిమ్మనుగ్రహించి సం
తాపముద్రుచ్చు మీకు నిదెదక్క యుపాయము వేరె లేదు మా
యాపరశక్తి కంటె నొక యన్యవిశేషము లేదు చూడగన్. ౪౯౫

వ. అనిన విని దేవతలు హిమవంతంబునకుం జని దేవి నిట్లని ప్రార్థించిరి. ౪౯౬

దండకము: నమో దేవి విశ్వేశ్వరప్రాణనాథే సదానందరూపే నమో దానవాంతప్రదే
మానవానా మనేకార్థదే భక్తిగమ్యస్వరూపే నతే నామసంఖ్యా నతే రూప
మిద్ధృక్తథా కోపి వేదాదిదేవాదిరూపే త్వమేవాసిసర్వేషుశక్తిస్వరూపా ప్రజాసృష్టి
సంహారకాలే సదైవ స్మృతిస్త్వం ధృతిస్త్వం త్వమేవాసిబుద్ధిర్జరాపుష్టి స్తుష్టిద్యుతిః
కాంతిశాంతీ సువిద్యా సులక్ష్మీర్గతిఃకీర్తి మేధే త్వమేవాసివిశ్వస్యబీజప్రమాణమ్.
యదా యై స్వరూపైః కరోషీహకార్యం సురాణాంచతేభ్యో నమామోద్యశాంత్యై
క్షమా యోగనిద్రా దయాత్వంవివక్షా స్థితాసర్వభూతేషు శస్తైస్స్వరూపైః కృతం
కార్యమాదౌ త్వయాయత్సురాణాం హతోసౌమహారి ర్మదాంధో హయారి ర్దయా
తేసదాసర్వదేవేషు దేవి ప్రసిద్ధాపురాణేషు వేదేషు గీతా కిమత్రాస్తిచిత్రం యదంబా
సుతంస్వంముదాపాల యేత్పోషయే త్సమ్యగేవ యత స్త్వంజనిత్రీ సురాణాంసహాయా
కురుష్వైకచిత్తేనకార్యం సమగ్రం నవా తేగుణానామియత్తా స్వరూపంవయందేవి
జానీమహే విశ్వవంద్యే కృపాపాత్రమిత్యేవ మత్వా తథాస్మాన్భయేభ్యస్సదా
పాహి పాతుం సమర్థే వినాబాణపాత్రై ర్వినాశూలఖడ్గై ర్వినాశక్తిదండై
ర్రిపూన్హంతు మేవాసిశక్తా వినోదా త్తథాపీహలోకోపకారాయ లీలా ఇదం

శాశ్వతం నైవజానన్తి మూఢా నకార్యం వినాకారణం సంభవేద్వా పయంతర్కా
యామోనుమానం ప్రమాణం త్వమేవాస్య విశ్వస్యకర్త్రీ త్వజ స్సృష్టికర్తా
ముకుందో విధాయం హరో నాశకృద్వై పురాణప్రసిద్ధిః నకింత్వత్ప్రసూతాస్త్ర
యస్తేయుగాదౌ త్వమేవాసి సర్వస్యలోకస్య మాతా ప్రభిన్నత్వం పురా సేవితాదేవి
దత్తా త్వయాశక్తి రుగ్రాచ తేభ్యస్సమగ్రా త్వయా సంయుతాస్తే ప్రకుర్వంతి
కామం జగత్పాలనోత్పత్తి సంహారమేవేతి మన్యామహే సర్వలోకేశ్వరీ త్వం
నమస్తుభ్య మంబ స్సదా మ్రొక్కుచున్నాము శ్రీ శ్రీ జయ శ్రీ ౪౯౭

క. మందమతులు నిను గొలువక । నిందాస్పదు లగుచు పరమనీచు లగుచు నా
నందము నొందంజాలరు । వందనములు భక్తకల్పవల్లీ తల్లీ. ౪౯౮

క. కొందఱు వైష్ణవులును మఱి । కొందరు పాశుపతు లంబ కోరరు నిన్నుం
గుందుదురు నరకములబడి । వందనములు భక్తకల్పవల్లీ తల్లీ. ౪౯౯

క. మందరధరు డంభోనిధి । నందనకును శివుడు శైలనందనకును మ్రొ
క్కుం దక్కినవా రెక్కడె । వందనములు భక్తకల్పవల్లీ తల్లీ. ౫౦౦

వ. ఇట్లు దేవత లతిభక్తి ననేకవిధంబులం బ్రార్థింప దేవి దివ్యాంబరభూషణాద్యలంకృతయై దర్శనంబిచ్చి మీరాక యెఱింగింపు డనిన, తల్లీ, మాభయంబు లుడిపి తొల్లి మహిషాసురువలని బాధ తొలంగించి రక్షించినవిధంబున నేడును రక్షింపవలయు నిపుడు శుంభనిశుంభులును, చండ ముండ ధూమ్రాక్షులును రక్తబీజుం డను రక్కసుండును దేవరాజ్యంబు హరించిరి. మాకు గతి నీవకదా మా దుఃఖంబులు నివారింపవే యనుడు. ౫౦౧

సీ. ప్రాలేయగిరికూతు నాలోకమునసుండి యొకమూర్తి నంబిక యుద్భవించి
కౌశికినాఁ విఖ్యాతి నొక్కతెయును ప్రావృడంభోధర ప్రభలమించి
కాళికానామ విఖ్యాతి నొక్కతెయును శక్తు లిద్దఱు దన సరస గొలువ
చిన్నారి నరిగంచు చీరెను ధరియించి మణికాంతిపసరు పైటిణియ పొదగి
యమరసంఘంబులకును బ్రత్యక్ష యగుచు । నోలి గారుణ్యరసవార్ధి నోలలార్చి
మృదుమధురభాషణంబుల మెచ్చి సూపి । యట్ల జిరునవ్వునవ్వి యిట్లనియె నధిప. ౫౦౨

క. బృందారకులార భయము నందకు । డ ద్దనుజవరుల హనన మొనర్తున్
సందేహము విడువుడు మీ । రందరు నాశక్తి జూడుడని కడువేడ్కన్. ౫౦౩

క. అని చెప్పి సింహవాహన । మున దా గూర్చుండి తమ్ము మోదమెలర్పం
గను గాళిక పార్శ్వమ్మున । జనుదేరగ నేగె శత్రుసైన్యంబులకున్. ౫౦౪

గీ. పోయి పోయి యొక్క పూదోటలో నిల్చి । కాళి తనకు దోడుగను వసింప
జల్లగాలి వీవ శోకంబు బైకంబు । మదమరాళపక్షి గదిసి కూయ. ౫౦౫

సీ. ప్రకృతుల వికృతుల పద్ధతు ల్గనిపట్టి ద్వావింశతి శ్రుతుల్ పనర మీటి
తంత్రులాఘ్నమును మంద్రంబు [illegible] తారకమును ఘన సంహారిమును నెరిగి
దేశీయపద్ధతి [illegible] గ్రామంబుల [illegible] మూర్ఛనల్ పొందుపరచి
[illegible] గావింపుము [illegible]
గ్రమ్మ సుఖచం పకీఖల కాంతనిం ద । మోహ్మ [illegible] నింపగా సల్లరాక్ష గరుగ
గాత్రనాదంబు వీణతో గలసి మెలగ । [illegible] పాయించె దేవి యపుడు. ౫౦౬

గీ. సారె మేయపుడిగి మోరలు పైకెత్తి । [illegible] నిక్కబట్టి చపులంబలు
జాడ [illegible] యచట [illegible] । పాట వినియు చప్పపాటులేక. ౫౦౭

గీ. పక్షిగణములు వెపలి పతగలు పైకెత్తి । పాపగములు చుట్టు పట్టు [illegible]
సస్వరంబు పాడి [illegible] । వాకు వింతతొడపు నంబు [illegible]. ౫౦౮

క. పశువు లగమ్ములై యుండిరి । [illegible]
మోక్షప్రదాత్రి గానము । నక్షీణాసక్తి సుఖముయుంబయి లోపన్. ౫౦౯

క. [illegible] । లోకము [illegible]
స్తోత్రప్రీతిన్ వినుచున్ । శోకములు హరించ దేవి సుస్వరగీతిన్. ౫౧౦

క. [illegible] । [illegible] పటుడో
స్తంభులు [illegible] । [illegible] నంతన్. ౫౧౧

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] యటంటన్. ౫౧౨

గీ. [illegible] । [illegible] వేగంబ [illegible]
[illegible] । [illegible] పలికె [illegible] ౫౧౩

గీ. అహహ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] యా [illegible] ౫౧౪

ఉ. [illegible] దేలుపుం
బట్టిన [illegible]
నెట్టన జూచి [illegible]
[illegible] వసంత [illegible] దాని [illegible]. ౫౧౫

ఉ. పల్లకి చేతయాని గరుపంపుపన [illegible]
వెల్లముగా [illegible]

నల్లని మిట్ట గాత్రసముదాప్తతము గదయుంగ గాన దే
జెల్ల నయాన నున్నలయి చెప్పపడంగ నవోజనూతికిన్. ౨౧౬

గీ. మేతలు దిగి యెల్లమృగములు మిసమిస్ప । గొప్ప సుమతి మంచమిప్పి యాడె
కొండుకోణలకు గొంచులాడక చూచె । పాటుకోను తగిలి పడిరి మేను. ౨౧౭

సీ. సారంగము వరాళి సింధురాభరణంబు నతులు కొమ్మ నూగారు నమ్మ
బలహంసయును శ్రీయు లలిత పున్నాగంబు గమన శ్రవణ నాభి గరులు నమ్మ
కలితాచలము చంద్రరేఖ చంద్రకాంతము బహులము హాసంబు స్తనము లమ్మ
మధుర వనాంతము మలయమారుతముగు వదనయుగ్మంబు సుభాప్తనము నమ్మ

గీ. అనుపమముల యమమెమ్మ నమ్మౌళి మధుర । మత్త రాగంబులిన్నియు నింపుగొంపు
గులుకు పలుకులు వియ్యాల కోమలాంగి । మము వలచెను సంగతముయమునుంచు ౨౧౮

శా. [illegible] ముత్తంబు నన్నా [illegible]
మూలంబున్ సుమహాదయన్ గలను సంధ్యాక్షి భాస్థిత
శ్రీలా ప్తి సమాంచరంబు [illegible] గాత్రసౌభాగ్యమున్
[illegible]! ౨౧౯

క. [illegible] మురలుమిగుల । [illegible] దీప్తించుచేసి [illegible]
[illegible] । [illegible] రాక్షసునర్నా! ౨౨౦

క. [illegible] । [illegible] మతిగాంచునుము
కాదే [illegible] । నా [illegible] యుండును చెప్పురా? ౨౨౧

క. [illegible] । [illegible] త్రిమూర్తి [illegible]
హావిద్యుల్ మోహినిన్నీ । [illegible] నెంతపెంత సురారీ! ౨౨౨

మ. [illegible]
[illegible]
జనమున్ శ్రీపి విలోత్తమాయము గాంచుమున్ మ్రతాధి మ్రుమ
న్నోపమున్ వారల లింతల క్తి గలచె పట్టింప ప్రత్యేశ్వరా. ౨౨౩

చ. కలుగలు కన్నులన్న నవి గానసుమా సకుందాభ్రం వానిరిం
గలుగరు సారసంబులన గానమునూ యవి నీకంబులై
యలరుట మీలునాగ వగ నప్పుడులో నవి మున్ని తేలురం
బలుకు నికేమి నా నుపమానములో యునచుప్ప గట్టిగన్. ౨౨౪

సీ. రోలంబజాలంబు యా లంబకచపాళి కానున్న వియుసంగాత మేల
బింబంబు సంబంబు వందంబు కందంబు కానున్న శబ్దసాంగత్యమేల

బాకాలలో కాల తూకాల జంఘలు కానున్న మంగళక్రమము లేల
ముకురాల నికరాల నికరాల చెక్కులున్న కానున్న సొగసంపు గసగసేల
నడుమొకటి మాయ ముష్టిలో బడియెగాని । యింతి యపయపసౌభాగ్య మేమిచెప్ప
కాపురంబుండు సహహ శృంగారలక్ష్మి । చారుపంకేరుహాస్య బంగారుమేన. ౨౫

ఉ. కలికి మొగమ్ము చంద్రుడని గట్టిగజెప్పుచు రద్ది నిక్కమే
వెలయుగ నవ్వుపేరిటను వెన్నెలయున్ చిలకచ్ఛలంబునన్
గలితకళంకమున్ బెపవి నామముతో సుధయున్ బొసంగు గ
న్నులనెడి కల్వక్రొవ్విరులనున్ వికసింపగజేయు నెంతయున్. ౨౬

చ. పరగ నపూర్వమైన విధివాసము దా స్వవశంబుజేసి శం
కరు సిగబట్టి దిట్టయగు కాంత నుసుంగపుసుం జయింపగా
హరి కపతారమయ్యె నటులయ్యెను బేదరికాన ముష్టికిన్
మరలక లోనుగావలసె మాయగదా యది వేయునేటికిన్. ౨౭

ఉ. మాపులురేపులంచు దమ మంజులభావముసూపలేక నీ
ర్గాపులుగా వలిర్చి కలకాలము పంకముబట్టి గంధసం
వాప్తిపకతన్ మధువ్రత సమష్టినిరోచెడి యుత్పలాబ్జముల్
చూపులదాపుల న్నిలువ జొప్పడునే హరిణాక్షి కింతయున్. ౨౮

చ. కులుకును దక్కసూప కొకి గోతను గొన్నిదినంబు లావటన్
వెలవెలయంచువచ్చి నడువీధిదుకాణములోన గొన్నినా
ళులు తరువాత చెక్కడములోబడి నీరసవృత్తినున్న కెం
పులపస సొంపులాడి నునుమోవికి నీడన నవ్వురాదొకో. ౨౯

ఉ. దానిపసందు సూచితిమి తక్కినవారికినేమిగాని యా
సూనశరాసనుం డతివ సోయగమున్ గని కూర్మివేడ నిం
పూనక నంగహీనుడవు పొమ్మన నస్త్రముయంబు జేసినన్
మానిని మేను దా నతని మార్గణము ల్గొని యేయు దృష్టులన్. ౩౦

గీ. దనుజలోకచంద్ర దానిపుట్టు పెరింగి । కొనుము భార్యగాగ గొనుము నీకు
దగిన దదియ నీవు తగుదువు దానికి । నెసగు బొసగు పెండ్లి యిరువురకును. ౩౧

గీ. ఇల్లు గలిగినందు కిటువంటి పెండ్లాము । బడయకున్న రాజు బ్రతుకునున్న
వన్నె వాసి లేని వనితలు పదికోటు । లున్ననేమి లేకయున్ననేమి. ౩౨

వ. రాక్షసేశ్వరా! నీవు స్వర్గంబును జయించి యుచ్చైశ్శ్రవంబును, నైరావతంబును, చింతా
మణియు, కల్పవృక్షంబును, గామధేనువును, మరాళధ్వజంబైన విమానంబును, కుబేరుని

మునివరుడును, వరుణుని ఛత్రంబును, నీ తమ్ముడగు నికుంభునిచేత వరుణపాశంబును గైకొనంబడియె. సముద్రుం డష్టావసుప్రసూనంబు, మృత్యువు దారుణదండంబును నిచ్చెతి. మేనకా ద్యప్సరోగణంబులు నను వరియించెతి. ఇట్టి రత్నంబులు నీ స్వాధీనములై యుండ నియ్యంగనారత్నంబు వరపత్నిగాని లోపంబొందు నీకేల ? శీఘ్రంబున గొనివచ్చి వివాహంబుగమ్ము. నావుడు విని కుంభుండు తన సన్నిధియున్న సుగ్రీవుం జూచి యిట్లనియె. ౫౩౩

సీ. వింటె సుగ్రీవ యవ్వేలదివృత్తాంతంబు దాని నే వెండ్లాడదలచినాడ
నీ వెరుంగని రీతి నే జెప్పనది లేదుగాని యొక్కింత చెప్పెద నొకర్తు
దానంబు నామంబు దగ వెంటమోముల శృంగారరసమున జెలగుచుండు
ఘనఘన కూటము వంటి యవ్వ దన ఘంటానాదము వానఁబట్టి కార్య
సిద్ధి గనిరాము దర్పంపు చేష్ట లెపుడు । చూపవలయును గావున నోపుదీవు
వడి తీసి వేగ నాదు సంపత్తి పొగడి । వెంటబెట్టుకరమ్ము వేవేగ పొమ్ము. ౫౩౪

క. నావుడు విని చని యా సు । గ్రీవుడు జగదంబ గాంచి కేల్మోడ్చి లస
ద్భావంబున తన వార్త । ప్రావీణ్యముచూప నిట్లు పలికె మహీశా. ౫౩౫

క. నీరూపమునీ గుణములు । నీరమణీయతయు గాననగునత లెల్లం
మారాజు వినెను తమకమున । వారి యతను సెప్పుమన్న పలుకులు వినుమీ. ౫౩౬

క. నవ్యాంగనుండవని నీ । కుర్వింప్ బ్రతిలేఖయంపు నొక్కడు నెప్పెన్
పర్విల్ల తమకముతోనను । పర్వారాతి నను గాంచి పలికె ముదమునన్. ౫౩౭

క. అదిగావున నేవచ్చితి । సుదతీ నీసుముఖమునకు సుందరుతనుమీ
త్రిదశేంద్రుని నోడించెను । త్రిదివము తనవశముచేసి దివుముచుండెన్. ౫౩౮

వ. మారాజు సౌభాగ్యంబు చెప్ప వశంబుగాదు. అతండు నీకు నమస్కరించి చెప్పుమనె నెట్లనిన ౫౩౯

సీ. పాకశాసనుదోలి నాకంబు గైకొంటి నెలమి యజ్ఞభాగముల నేలుచుంటి
యజ్ఞభాగములు నే నపహరించుచునుంటి స్వర్గలోకమున శ్రేష్ఠంబులైన
మాణిక్యములు మహాగానవిద్యములు నాదు గృహమున వెల్లుతని నిగ్రహానియుక్తి
దేవతల్ మానవుల్ దితిజులు నాపంపు సేయుచునుందురు సేవకులయి
అట్టి నే నీకు దాసుండ నగుదు నీవు । పంపు సేయుము నను మదనబాణములను
నడక రక్షింపు రక్షింపు మిందువదన । మరణపర్యంతమును నిన్ను మరువకుందు. ౫౪౦

సీ. వగలాడి నీవు నన్ వరియించితేనియు పట్టి నే నొడల పెట్టుకొందు
వసుధాల్గులోకముల్ బాలింతు వీవ నీ పదపద్మములగొల్తు బంటనగుచు

సతత సౌభాగ్యవి స్ఫూర్తి సమానుషమైన భోగంబు లందెదు భూరిమహిమ
వసులందు నీయాజ్ఞ గొనక నే వర్తింప నెటువంటి లోప మొక్కటియు లేదు
నే నసుభ్యంత దేవతా మానవాసు । రాసురోరగ సుపర్ణాంగ సిద్ధులు విత్త
పతి నను బ్రోవకున్న నా కేదిదిక్కు । కరుణజూడుము నాపాల గలికి కలికి. ౫౪౧

వ. అనిన దేవి యొక్కింత నవ్వి. ౫౪౨

క. శుంభుండు నిశుంభుండు న । దంభప్రజ్ఞులని సర్వదా వినుచుండిన్
జంభారిని దరిమి జయ । స్తంభంబులు వైచి వాని సంపద గొనరే. ౫౪౩

క. జేతగదా దేవతలకు । దాతగదా బ్రాహ్మణులకు దానవతతికిన్
నేతగదా పటునిగమా । ఖ్యాతగదా శుంభు నెన్న నెవ్వాడోపున్. ౫౪౪

క. మువ్వురి రెండుగుణంబుల । గొప్పతనముగల్గి యతడు కోపిష్ఠుడౌ తా
నొప్పగ జెప్పగ వలమా । యప్పలితాళనము లెవ్వ నప్పులపరితల్. ౫౪౫

క. ఇప్పటికి నసురు జూడగ । వచ్చితి నే నతని మంచి వసిదిం గలయంగా
నచ్చంపు మంచిరతనము । వచ్చునదె ధనము దానవప్రభుతోడన్. ౫౪౬

గీ. దేవతల మానవుల బూర్వదేవతలను । జూచితినిగాని వారలు శుంభు భీతి
నొక్కడును నన్ను గైకొన నోపడయ్యె । నేనుండితి విందు నే నిగుణములు. ౫౪౭

గీ. వడిగ జని శుంభుతోడ నా వార్త దెలుపు । మతడు లేదను వినకుండ మాతలంగి
యోయి రాక్షసనాథ నీ యొకవు వింటి । నన్యగుణములు గలవాడ వనుచు నీవు. ౫౪౮

గీ. శూరుడవు గుణవి కళావిశారదుడవు । దాతవు మహాత్ముడవు జేత వింద
భోక్తవు నిఖిలమాణిక్యములకు బలివి । యేను వరియింప నద్దా వెంతెప్ప దధిప. ౫౪౯

క. నాయంత నేను వచ్చితి । నీయంతికమునకు నీతు నింవాస్పదమై
పోయెద నే నో మొక్కటి । నోయుచు మున్నాడు మొక్కవ మొక్కనొకో. ౫౫౦

గీ. బాలభావంబుచేత వ్రతము పూని । యున్నదాన నదేమన నొక్కడెవ్వ
డేని మత్సమ బల శౌర్య ధృతి విరాజి । యోజి నను గెల్చునేని పెండ్లాడవ నని. ౫౫౧

క. అని యిట్లు పలుకుచుండగ । ననుసంగత్తియలు సూచి యల్లన నగి యో
వనితా యిద్భుతమగు వ్రత । మును బూనితివమ్మ క్రొత్తయుగదో యమ్మా. ౫౫౨

వ. అనిన వారి పలుకులు విని వినయము ట్లూరకుండి దేవి మరల. ౫౫౩

క. కావున నో దనుజేంద్రా । నీవు రణమునందు నన్ను నెమ్మి గెలువుమా
వేవేగము రమ్మా యా । పై వేడుకలెల్ల జక్కబడునని యనుమా. ౫౫౪

వ. అనిన విని సుగ్రీవుండు. ౫౫౫

గీ. ఆడుదానవుగాన నీ వరయకుంటి । విష్ణుభక్తాగ్రణిని [illegible] గట్టి
దిట్ట నిను గెల్వనోపదే చిట్టిదాన । పట్టి భ్రమతేల మానవే ప్రతము గీతము. ౫౫౬

గీ. అట్టి [illegible] యయ్యగు [illegible] । ప్రేమ [illegible] యుద్ధంబుచేసెనే [illegible]
పట్టు [illegible] కనిపించ గట్టి [illegible] । పట్టుబెంపదే మారాజు [illegible]. ౫౫౭

గీ. మూతులగు [illegible] బాలిందు [illegible] । [illegible] రిప్పవే నాని వేడుకంను
పిడవే మూర్ఖ [illegible] నేడు [illegible] । [illegible] విని వెర్రి యాడుదాన. ౫౫౮

గీ. [illegible] నేనుయు గాదే నిశుంభునేని । [illegible] చెప్పితి హితము నీకును మృగాక్షి
[illegible] మున [illegible] । [illegible] కార్యంబు దలచిచూడ ౫౫౯

క. ఐయ్యారి [illegible] । [illegible] గాచి యిప్పటినున్నా
[illegible] । [illegible] చెప్పకొనుట కాదిది వినుమా. ౫౬౦

గీ. [illegible] । యీడ్చుకొని [illegible] మారాజు నింటకేస్తు
రట్టుగాపుస నా పలు కాలకించి । [illegible] తగ దింత సాహసమ్ము. ౫౬౧

గీ. [illegible] । [illegible] మాటలాడ
నేడికే [illegible] నా మాట వినుము । [illegible] ౫౬౨

వ. అనిన విని దేవి యిట్లనియె. ౫౬౩

గీ. [illegible] । నేటిదా [illegible] నా చిన్ననాటనుండి
[illegible] । నా చెలి [illegible] వని [illegible]. ౫౬౪

గీ. [illegible] । [illegible] గాదిము
[illegible] । చెంతలో నగు బెండ్లి నీ కింతయేల. ౫౬౫

క. నే [illegible] । దానవలోకాధిపులుగదా [illegible]
యూనిన [illegible] । లోనగునే నవుడు [illegible] లోనగునుగదా. ౫౬౬

గీ. [illegible] । [illegible] బల
[illegible] । కొనుము నను గాచె [illegible] మనకు బొమ్ము.

వ. అని యిప్పుడు [illegible] నే జెప్పితినని [illegible] మాత [illegible]
లైన దేవివాక్యంబులు విని చని తన ప్రభువునకుం జెప్పిన నతం డది తన తమ్ముం
డగు నిశుంభునకుం జెప్పిన నతండు మన [illegible] రణంబునకుం బోవుట యనుచి
తంబు, ధూమ్రలోచనుం బంపి దానిం బట్టి తెప్పింపుము అని పల్కిన విని సంతసించి
ధూమ్రలోచనుం బిలిచి నీవు శీఘ్రంబ పోయి యవ్వనితం బట్టి యిచ్చటికిం దెమ్ము. సైన్య
సమేతుండవై యడ్డంబు వచ్చిన దేవి మనుష్య దానవుల నెల్ల [illegible] మని చెప్పిన

విని యతండు మాయాదేవి యంతికంబునకుం జని మధురంబులగు పలుకుల దేవి కిట్లనియె ౨౬౮

—: ధూమ్రలోచనునితో యుద్ధము :—

క. ఓయమ్మ మానవాసన । నాయకుడు నినుఁ బిలిచి నయమార్గమునం
బాయక మాతం బంపిన । నీయకొనుము నూడ మిగుల పేయమసుమ్మీ. ౨౬౯

గీ. భావగర్వితమైన నీ పలుకునందు । యుద్ధశబ్దార్థమున నొక్క టున్నయటులఁ
దలచెదను రతిసంగ్రామతత్పరత్వ । మలర నియ్యంద యున్నదటంచు నబల. ౨౭౦

క. రమ్మా పట్టపురాణివి । గమ్మా శుంభునకు ముజ్జగంబుల వెన నే
లొక్కమ్మా యికనైనను మే । లొక్కమ్మా బంగారుబొమ్మ గురుకృప నిమ్మా. ౨౭౧

చ. అలసట నీవు శయ్యవయి నల్లన నత్తరుల న్నఖాంకితం
బుల బలునొక్కులం దొగరు బోడి మైనొవసంగ మత్కరిం
దుల నిరగాత్రిమై కులుకు తొంగలి లప్పుడు మూసి నిట్టుర
న్మెళకువ వావుటే గెలుపు మీనకేతుని సంగరంబునన్. ౨౭౨

క. నామాట వినుము ముద్దియ । నీమీద న్వలపునగలి నిపుర యుడిగి య
క్కాముని శరములఁ జిక్కెను । ధూమ్రుడు రమ్ము వేగ పోద మచటికిన్. ౨౭౩

వ. అనిన విని దేవి కనుసన్నఁ గాళి యిట్లనియె. ౨౭౪

ఉ. తియ్యని మాటలాడి మది త్రిప్పఁ దలంచెద వో విమూఢకా
యియ్యవి నే నెరుంగనొకొ యెందుకు రిత్తలు వేయి మాటలన్
గయ్యము సేయఁగా బలము గల్గనయేని నను న్వధించి మీ
యయ్యల శుంభముఖ్యులు యమాలయవాసుల నిప్పు సేయమే. ౨౭౫

చ. జగముల మోహవార్ధి నిడు శక్తి యిదంచుఁ దలంపలేక దు
ర్మగులరు మీర లెల్లిదము పల్కెదరేటికి నీచవర్తనన్
పగిలి మిము న్వరించుమని తప్పక యింకొకమాట పల్కిన
న్దెగ నరికింతు నాలుకలు దెప్పున బొమ్ము బిశుంభు గోరినన్. ౨౭౬

క. మందమతి శుంభుడెక్కడ । బృందారకబృందసేవ్య విశ్వజనని స
ద్వందిత యెక్కడ పీరల । పొందికలెక్కడ దురాత్మ పోరా ఛీ ఛీ. ౨౭౭

గీ. కోరి సింగంబుకొదమను గొంకనక్క । గంధగజ మందగామిని గార్దభంబు
సురభి గవయంబు నెదగొన్న కరణి దోచె । శాంభవీదేవి యేడ మీ శుంభుడేడ? ౨౭౮

క. కాళికమాటలు విని యా । బాలిసుడు మహోగ్రుడగుచు పటురోషమున
న్గ్రాలుచు నో మదపతి యీ । బాలిక గొనిపోయి చూడు వంతమెలర్పన్. ౫౭౯

క. సింగంబు నెవ్వని చంపెద । సంగర మెవ్వఁడిట్టి రాజసంతతికయునకు
న్భంగమున గొనిపోయెద నిక । భంగంబున కొక్కయింత భయపడకున్నన్. ౫౮౦

గీ. కయ్యమునకు నేల కాలుద్రువ్వెద వీవు । చిమడాక్కా చిన్నిదోమవాక్కా
నులిమివైతు నిన్ను జిలిబిలర క్తంబు । రాలిక క్షణములోన సుక్కడంగ. ౫౮౧

వ. అనిన విని కాళిక. ౫౮౨

గీ. ఎంతముగవాడవైతివి యేది చూత । మేయుమీ బాణములు నాగ నా యసురుఁడు
విల్లు చేబూని సునిసిత భల్లములను । వెల్లుగా నేసెఁ దొలుకారు జల్లువోలె. ౫౮౩

గీ. పంచపాది: కాళికయు నిజబాణసంఘములచేత । వాని బాణంబులన్నడంచి వానిమీద
బహుశిలీముఖముల నేయ బహురయమున । ధూమ్రనేత్రుఁ డత్రక్రోధ తామ్రనేత్రు
డగుచు గురిపించె శరవృష్టి నబ్బమీద. ౫౮౪

గీ. అంత నక్కాళి వాని బాణాళి ద్రుంచి । విరుగఁజేసి మహోలానన్ప్రోత్తి నతని
ముట్టవోసంబుచేసిన నసురుఁ డప్పు । డధికమవయినెక్కి క్రోధవిభ్రాంతియగుచు. ౫౮౫

వ. అంత గాళి అత్యంతక్రోధావేశంబున నిజకరపరంపరల వాని శరాసనంబు ద్రుంచి వెను
వెంట నొన్ని బాణంబుల రథంబును, గొన్నిట సూతు, మఱికొన్నిట నశ్వంబులను
ద్రుంచి నమస్తోరగసన్నిభంబులగు నారసంబుల నతనిపై వైచి విరథుండై వసుధంబు
బూని భయదంబులగు వాక్కుల నదల్చుచు గాళి నిట్లనియె. ౫౮౬

ఉ. ద్రేలకు పాతమంగలపు పెంకువువోని మొగంబుతోడ సు
చ్ఛాలితతాళసన్నిభసితాంతిమదా మయుగంబుతోడ జం
జాలపు నీవు నాయెదుట దంభముసూపెద వుండుముండ ము
న్నేళ నిదే తల న్నరికివేయుదు నంచు మహోగ్రమూర్తియై. ౫౮౭

క. అని యురుమరించి వడిఘం । బున గాళిని మొత్తెను గ్రోధపూర్ణనయనుడై
యనయయ మొత్తిని వలికి ద్ర । ఘను నిర్చి భస్మమగుచు దనుజుఁడు బడియెన్. ౫౮౮

క. యిమ్మగు ధూమ్రాక్షుడు నశ । యిమ్మల బూరి యుడి యసుర సేనలు గములై
రొమ్ముల మోదుచు బారిరి । బ్రమ్మిన భయవిభ్రమమున బడి లేచి పడిన్. ౫౮౯

క. ఆ ధూమ్రాక్షుడు సచ్చిన । బాధలు దొలఁగెనని సురలు పటుహర్షరస
శ్రీధూర్వహులై యంచిత । బోధంబుల గురిసి రపుడు పూవులవానల్. ౫౯౦

సీ. అతిఘోరద్రంష్ట్రము లాహవరంగంబునందు నక్కలుమేసె నసురశవము
లాడుచు గద్దలు గాడిదె పీనుగ పుర్రెమెదళ్ళ నాపోవ మెక్కె
కాకులు ఘూకముల్ కదసి దేగలు నెత్తురుపేటిలో ద్రావి పెల్లాటనెయిపె
కాదంబ ... వసాహసహస్రంబు తేరుతై సం పంబు నెట్టెదె
శాకినీ ఢాకినీ పిశాచ సముదాయ । మ్మల్లకల్లోలముగ జెర గాడె దనుజ
దీర పితరంబు సొపడి త్రేపుకొనుచు । రామరావణయుద్ధంబు రాయె సాటి. ౫౯౧

గీ. అంత సద్ద్వని పొందె నక్షాంతరంబు । శంఖనాదంబు యాతించె జగములెల్ల
గడగడ వడంకె నిదియేమి గనబడ యని । యపుడు హతశేషు లరిగి రయ్యసురునకడకు. ౫౯౨

సీ. దయ్యో దనుజనాథ కొంకులూడెను జూడు మిదిగో యిం దను చిత్తేద్చువాడు
మొట్టో సురారాతి ముక్కుడోయెను మాటజెప్ప లేనని మన్న సేయువాడు
అయ్యో పడజూచి హస్తంబులూడె నెట్లో చ్చూనని యడగ లార్చువాడు
అబ్బో నరాశన జబ్బలువడిపోయె నాలిరి నని కొట్టుకొనెడివాడు
కటకటా దానవేంద్ర నా కాళ్ళువిరిగె । గతి యిం కేమని కన్నీళ్ళు గార్చువాడు
నగుచు శుంభుని సన్నిధి కరుగుదెంచి । వసుడుమరదిల్లు వసుజులం గని మతండు. ౫౯౩
గీ. ధూమ్రలోచనుడేమి యేమిమేమి । కాళ్ళసేతులువోవ నే కారణంబు
చిన్నపగలాకి యెక్కడ సేనలేవి । మిక్కుడిది శంఖనాద మిదేమి యంత. ౫౯౪
వ. అనిన విని భగ్నులైన హతశేషులు. ౫౯౫

గీ. ధూమ్రనేత్రుండు వచ్చెను దరమునందు । సేనయున్నియు బడి యాల్లె పెప్పరమ
తరుణి చెలికత్తె కాళిక వచ్చుమదవ । సమరరంగంబు సింహాసనంబు సేసె. ౫౯౬

గీ పూవులవానలు గురిసెరి । దేవత లద్దేవిమీద దివిజులకెల్లన్
జా పొందె దేవి శంఖా । రావము గావించె దుర్భరంబుగ నధిపా. ౫౯౭

క. జయము మనకు నిక లేదని । భయమున రణరంగమందు భగ్నులమైనన్
రయమున వచ్చితి మిటకున్ । నయ మమ్మును మంత్రివరుల నరధోపమరా ౫౯౮

ఉ. సేనలు లేవ వదొక్క్రతయు చిన్నది కాళిక తోడ దేవి యా
మానగ దైవయిన్ నిలిచి మానిని గెల్పునుగోరి చూడు క ౫౯౯
ద్దానవవైరి శంకరుడు దాపున దోడుగ నున్నవాడు ం
మ్మానిని యొక్కతే గెలుచు మానవ దేవ భుజంగ లోకముల్॥ ౬౦౦

క. ఇంక నీ చిత్తము చెప్పితి । మకదా రాక్షసులు పంకజాననను బిపీ
లికలో మశకములో మ । క్షికములొ మాపంతు మేము చేసితిమి నృపా. ౬౦౧

క. అనిన విని దనుజేంద్రుడు త । మ్మునితోడ నిశుంభ వింటె ముద్దియ చేతన్
తృణమే వజ్రాయుధ మగు । తృణమగు వజ్రంబు బల మదృష్టవశమునా. ౬౦౨

సీ. ఇపుడేమి సేయుదు మీరు చెప్ప ననంగ న న్నిశుంభుండు పల్కె సన్నుతోడ
పాతాళమునకును బాదుట కూడదు మునసి రణంబున మాహరించి
మించుట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పడతి నడచి
వచ్చెదనో [illegible] [illegible] యుద్ధమందుం [illegible] యుద్ధ సేవ
చని పరాసతోడను సంగరంబు । సేయుమన్న ననంగ సి చెప్పినయది
మంచిదౌను నీవిట్టు మాను పైన । బంపెదను చండముండుల నరిప నేను ౬౦౨

క. ఏనును సంపదలయినా । మానుగ సుందేయుబిట్టి మాను మాయని
పైనుమని చండముండుల । తో నసురుమ్ ఘనుమదోద్ధతుండయి కినుకన్. ౬౦౩

గీ. చండముండులార చనుడు సేనలతోడ । సింహమాలి మదముచేత నిక్కి
కాళి యనెడుదాని గట్టితెం డానని । యంపుగారయుద్ధ నంపినంత. ౬౦౪

క. అనపుడు నయ్యిరువురు సే । నను గొని చని దేవి జూచి నయముగలతో నా
పనుడుట యనఘగవు మా । దనుజవిభుని దేవలోకదయనుం దనుమున్ ౬౦౫

—: చండముండుల యుద్ధము. :—

క. వాని యనుజుడు నిశుంభుడు । వానిం దోలుదును గెలిచె వాసవు నదిలో
వానిని పినని నీ వొక । దానవు గెలుచుట చిన్నదానవు మగిదా. ౬౦౬

గీ. ఆతుదేనియు నొక మగవాడయేని । ఉపదే యుద్ధసెప్పంగ దేవికలుల
తోడి పూబోడి నీవేడ నాడుబాడ । మద్దెలనుగొట్టి నొరితుపు ముద్దులాడి. ౬౦౭

గీ. ఉరుకు మురుకుమను నవతి యుండుగాని । తోడునుకు నవతి గలదె యేడనేని
నీపనాళంబునకు జూచు నిజ్జదులను । హితులనుచు నమ్మి యీపు చే దెలియగ పలల. ౬౦౮

క. పదునెనిమిదిభుజములుగల । పదిరా నే గెలుపలేనె యసురుల ననుమున్
మది గరంముపదకుము నీ । మదమెంత గజంబుబ్రోల మశకము లెక్కా. ౬౦౯

క. పడతీ సురలను శుంభుడు । [illegible] నీ వెఱుగవె ప్రత్యక్షంబున్
విడిచి యనుమానపథమున । నహవంగానేల వినుము నా పచనంబుల్. ౬౧౦

గీ. ఐనవారికి నాపలో గానివార । లనను గంచాన బెట్టుట లగ్గుగాదు
నీ హితము గోరి చెప్పితి నీలవేణి । నిర్జరులమాయ తెలియగవా నీ కహితులు. ౬౧౧

క. దేవతలు స్వార్థపరులని । నీవెఱుగవె కాకయున్న నీ కేమిఫలం
బీవైరమ్మున దెలియగ । లేవో పనిలేనిపాటు లేమా వినుమా. ౬౧౨

గీ. పృథివి బనిలేనిమంగలి పిల్లితలను । గొఱిగఁ దొరకొనినట్టిది దొరికె నాకు
యెవరికిఁ జెందుడు నీమీది కెత్తిరాక । కవుఁగి నల్లీనపై బండి నడచినట్లె. ౬౧౩

గీ. కార్యమునుబు దేవతల్ కాంచనాంగి । ధర్మమిత్రుఁడ నే నిది తలఁచికొనుము
శుంభుఁ గైకొమ్ము మిక్కిలి సుఖముపడుము । కామశాస్త్రంబులో వాఁడు గట్టివాఁడు ౬౧౪

క. మొఱకిగని రక్కసుపలుకులు । చెఱచెఱనవ్విగాడి లోకసుందరి పెను ము
బ్బులుముదమినట్లు యమునుచు । గొఱకొఱఁ గనె గనులు చింత కొఱవులఁబోలన్ ౬౧౫

ఉ. ఓరి దురాత్మ ప్రల్లదము లూరక యాడెదు శుంభుఁ డేమి వి
క్కారపుబుద్ధి నే హరిహరాదులపొందు సహింప సమస్తసం
సారులకేను దల్లిని నిశాచర యెంచవు శుంభుఁ డెవ్వఁ డి నా
పోరున జచ్చు ధర్మము విపోయి సహాయులు నీకు నీవు బ
ల్మారును జెప్పనేల కతమున్నెఁడు మున్నుగ నాకు సేవకుల్. ౬౧౬

క. వీరుఁడవటేని నాతో । బోరుము కాదేని పొమ్ము పొమ్మిఁక పదరన్
నోరు న్యాయించెద నీ । పేరిమి నా మోలనటర విశిలాసుఁడా. ౬౧౭

గీ. వీరధర్మంబు గైకొని పోరఁ జచ్చి । పోర వీరులపోల నీ ప్రొద్దునుండి
వీరనారులు నీవు నీరి వారి । పొల నేకేల యీరి చండాల వేగ. ౬౧౮

గీ. శుంభునకు నిశుంభునకు నీవు జెప్పుమీ రి । వారు వత్తురు నీవెంట వరుసవరుస
రాక్షసానీకములు వచ్చు నస్మదస్త్ర । నుండు వనియుంచు దేవికి సందియంబు. ౬౧౯

వ. అనిన విని చండముండులు కోపించి యతిభీషణంబుగా క్ష్వేళాఘోషణంబు చేసినం గాంచి జగద్ధాత్రి ధైర్యహృదయభీషణంబుగా శంఖస్వనంబు పూరించె. నంత సింగంబు కుపితాంతరంగంబై దుస్సహనినాదంబుగా నాదంబు సేసె. నాదంబు విని బ్రహ్మాదిదేవబృందంబు లమందానందంబునొందిరి. మునులు హర్షించిరి. యక్ష గంధర్వ సిద్ధ సాధ్య కిన్నర ప్రముఖులు హర్షముఖులైరి. అప్పుడు చండికా చండులకుం బోరు ఘోరంబయ్యె. చండముండప్రయుక్తశరాంధకారంబు ... జండికాదేవి యుద్ధంబు వర్షాగాధంబులైన శరంబులు తండోపతండంబులుగా నేసిన గగనంబెల్ల శరమయంబై ప్రచ్ఛాదితంబై ... ముండుండును సైనికంబులవలె ... దుర్నిరీక్ష్యుండై ... నిశితాసి ... అతిదారుణంబుగా నంత గాంచి క్రుద్ధయై భగవతి ఘోరాకృతియై మహో ... కపాలంబు సేయ నది నూచి ప్రవృద్ధనేత్రయై ... లలాటఫలకంబుతో వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరయై, మాలావిభూషితశరీరయై, మహోదరి ... ఖడ్గపాశధరయై, యభయదాయినియై ఖట్వాంగధారిణియై, రౌద్రాకారిణియై, కాళరాత్రింబోలెఁ గాళిక వెడలె. ౬౨౦

సీ. మొగము పెడ్డదిజేసి మురుమురుచ్చు నాలుక పెంచి పల్మారు నాడించుకొనుచు
పిడుగులు పెనగొంద నడికిళ్ళాగ నవని గంపింపంగ నడుగులిడుచు
[illegible] పులితోలు దాలగా బిగియించి భద్రేభచర్మంబు పయినగప్పి
కొరకొరగా బంధకొయ్యపాంబోలె నద్దిజేసుక మిట్టిమిట్టి చూచి
పట్టి చేబూని [illegible] । యసుర సైన్యంబులను దునుమాడె యప్పు
డా యుపదియాలుగాంగ వంతాంత్రికింప । గరకర నవులి మ్రైచె నక్కాళరాత్రి ౬౨౧

గీ. గంటలధరించు మాతంగ [illegible] । [illegible] పోకబద్దలపాటిచేసి
[illegible] జక్కగాజేసి కాళరాత్రి । [illegible] గావించె నద్భుతముగ. ౬౨౨

క. [illegible] । [illegible] వంత ఘట్టించెనగన్
[illegible] నవులి తినెను । [illegible] యేచ్చి సోకుమూకలు సెదరన్. ౬౨౩

వ. ఇట్లు కాళి కదనరంగంబు విదత్సరసతరంగప్రవాహంబు గావించిన జూచి చండముండులు
[illegible] వానిపయిన్ వాడిబాపు లేసి యార్చిన నవియెల్లం దప్పించుకొని
[illegible] మూర్ఛ్చిలి పడిన [illegible]
[illegible] శస్త్రంబుల వాని [illegible]
[illegible] నేలంగూలె. నంత దానవ సైన్యంబులు
హాహాకారంబులును, సురసైన్యంబులు హర్షంబులును బొందిరి. అట్లుండ జండుండు
[illegible] కాళి [illegible] కాళి వాని గదాఘాతంబు తప్పించుకొని
[illegible] వానిం గట్టిక జండుండు లేచి [illegible] తనపై
[illegible] గట్టి యిరువుర [illegible]
[illegible] నీ వెంతనేర్చితివి [illegible]
[illegible] దేవకార్యసిద్ధి యతివేగంబునం జేయవలయుగదా. నాపుడు విని
[illegible] నాలంభంబు జేసెద నని గత్తి చేబూని [illegible]
[illegible] సూచి దేవి యోకాళి నీవు దేవతాద్వంబు
[illegible] జేసితివి. కావున నీకు చాముండయను బిరుదిచ్చితి నని
పలికె నంత. ౬౨౪

క. హతశేషులు చని చెప్పిరి । దితిజకులాధీశునకును దేవా యుమ్మన్
బ్రతికింపవో [illegible] । [illegible] రాక్షసావిళి సుమ్మీ ౬౨౫

[illegible] । [illegible]
నిబ్బడి వేధించుము లిడ । గొబ్బున [illegible] గుటుకున మ్రింగన్. ౬౨౬

క. చండుని కండలు దినియున్ । ముండుని మాంసంబు నమలె మూకల నెల్లన్
ఖండించి సొపడెను వే । చండాత్మోక్షంబులు నిడెయె చపలత్రెంచన్. ౬౨౭

క. సైనికు లందఱు మడిసిరి । యేనును మఱికొంద ఱంగహీనుల మగుచున్
దానం దానం డాఁగి వి । రానన్ వచ్చితిమి యిటకు రాక్షసనాథా. ౬౨౮

క. వచ్చిన యంత కష్టైనను । జెచ్చెర మేల్కొనుట మంచి చెయువుగదా మా
వచ్చున్ గోరితివేని వి । యచ్చర పరిపంథి యిప్పు డాలము విడుమా. ౬౨౯

క. పాతాళమునకు బోవుము । భూతలమున స్వర్గమునను బొసఁగవు బ్రతుకుల్
భీతివము సింహ మున్నది । యాతరుణీమణికి గుఱ్ఱమై సురవైరీ. ౬౩౦

క. కావున నీ సోదరుడును । నీవును దుర్మంత్రచిత్తనిశ్చయు లగుచున్
జావునకు నెదురుకొనుచున్ । వోవునటుల బనులు సేయఁ బోలదుసుమ్మీ. ౬

ఉ. ఆడుది యేమిసేయగల దంచు మృషామతి బూని వంశమున్
బాడొనరింపనేల నయ మార్గమె నీ కిది కాలకర్మముల్
తోఁడయినప్పు నీవు సిరితో మెలఁగూగితి విప్పు డొక్క యీ
చేడియ మానుషాశనుల సేనల నన్నిటి ద్రుంచె జూఁడుమా. ౬౩౨

గీ. పూర్వకాలంబునను నీవు పుష్కరమున । దపము సేయంగ గనుఁగొని ధాత వచ్చి
వరము నడుగంగ నమరత్వ వాంఛితంబు । వేడ నత డిచ్చె వరము నిర్విఘ్నముగాఁగ. ౬౩౩

గీ. సురలచే నసురులచేతఁ నరులచేత । జావు నీకును గలుగ దే జాడనేని
యనుచు బుంలింగములె కూర్చె నందువలన । నాడుదే వచ్చె నేడు మహాసురేంద్ర. ౬౩౪

గీ. ఇది మహాదేవి దీని జయించలేవు । సర్వలోకంబులకు నిది జననిసుమ్ము
శరణ మని కొల్వు మది నిన్ను చంపకుండు । ననుచుఁ బల్కిన పలుకుల నాలకించి. ౬౩౫

క. ఊరకయుండుడు భయవి । స్ఫారంబేనియును వేగ పరలుడు పందల్
మీరలు పాతాళమునకు । నేరికయిన జీవితాశ యెక్కుడుగాదా. ౬౩౬

క. స్త్రీవచ్చి కదనమునకున్ । జేపం గాల్దువ్వు నెట్లు చెప్పుదు మీసం
బీవిధమున బెరుగంగా । నావలనం గాదటంచు న్యాయం బగునే. ౬౩౭

క. దైవాధీసుడు బ్రహ్మయు । శ్రీవరుడును శంకరుండు శిఖియును సవిత్రుం
డా వాసవుండు ధనదుడు । నీవిశ్వములోన నీవు నేనునుగామే. ౬౩౮

క. పూని జయోవా మృత్యు । ర్వా నాగ వినంగలేదె భయమేటికి నే
బూనికిమాన నవశ్యము । మానినితో బోరి కీర్తిమాన్యుడ నగుదున్. ౬౩౯

క. అని నిశ్చయించి విక్రమ । ధనుడై తగు రక్తబీజ దనుజుని బంపెన్
ఘన సైన్యంబులతో దే । వి నెదుర్కొని పోరి చంపి వే రమ్మనుచున్. ౬౪౦

—: రక్తబీజాసురుని యుద్ధము :—

క. చని దేవిం గని యో చెలి । వినుమా నీ వెఱుఁగనట్టివి గలవె విద్వ
జ్జనులు రసంబుల ముఖ్యము । లనుగా శృంగార శాంతు లను జెప్పిరిసూ. ౬౪౧

గీ. రెంట శృంగార మధికంబు బెండ్లపట్ల । సుఖము గోరితివేని యో సుందరాంగి
చెట్టపట్టుము కీర్తివిస్తీర్ణవిశద । శోభితాజాండకుంభు మా శుంభు నబల. ౬౪౨

క. మును పే జెప్పితిఁ బోరా । ననుగెల్చినవాఁడకాని నా కిష్టుఁడు గా
డని కావున నను గెలువుమి । యనిలో గాచున్న రాక్షసాధము వేగన్. ౬౪౩

క. పాతాళమునకు బొమ్మి । నీతోఁ బనియేమి మాకు నెమ్మి నటంచున్
మాతపలు దనుజపతికిన్ । బ్రీతిం బలుకుమన దనుజ వీరుం డలుకన్. ౬౪౪

ఉ. అంబికతోడ బోరె ననురాధము డంబక పత్రినేయు చా
డంబరమెల్ల జూపుచు దడంబడ కా జగదంబ యేసె శా
తాంబకపఙ్క్తి వానివయి సంతట మూర్ఛిలి తేరి మీద ద్రా
ళంబ బలగంబుఁ గూలి తరలెన్ బలమేది ధరాతలేశ్వరా. ౬౪౫

క. చచ్చిరి సైనికులెల్లన్ । వొచ్చె నటుణవిజుడని మనోగతి దుఃఖం
బచ్చుపడ శుంభు డప్పుడు । బుచ్చె ననికి గాలకేయ పూర్వదివిజులన్. ౬౪౬

వ. అట్లు పంపిన నా రక్కసులు సమరంబునకు వచ్చి నిలచినం గాంచి దేవి యతిభీషణంబుగా ఘంటానాదంబును, జ్యాఘోషంబును, శంఖనాదంబునుం జేసిన నన్నం బరికించి కాళి మొగంబు పెంచె. దేవీ వాహనంబగు సింగం బత్యద్భుతంబుగా గర్జిల్ల. అవి విని దానవులు క్రోధమూర్ఛితులై దేవిపయిన్ వివిధాస్త్రపరంపరల నేసి రంత దేవియు నతిఘోరంబుగా యుద్ధంబు జేసె. అప్పు డప్పో రతిభయదంబైనం గాంచి. ౬౪౭

సీ. వైష్ణవిపేరిట వచ్చె విష్ణునిశక్తి శంఖంబు చక్రంబు శార్ఙ్గ గదలు
ధరియించి వచ్చెంబు కరమున నిడి పీతవసనంబు గట్టి భావజవిరోధి
శక్తి శాంకరిపేర జనుదెంచె వృషభంబు నెక్కి శూలముబట్టి యిందురేఖ
తలదాల్చి గూఢపాద్వలయంబు బెట్టి శోభామయి యగుచు నా బ్రహ్మశక్తి

గీ. బ్రాహ్మి పేరిటఁ జనుదెంచె వరట నెక్కి । యక్షసూత్ర కమండలు లలరదాల్చి
కౌమరు శక్తియు గౌమారి నెమలి నెక్కి । వచ్చె శక్తిని ధరియించి యచ్చటికిని. ౬౪౮

సీ. ఇంద్రాణి పేరిట నింద్రునిశక్తి దా నైరావతారూఢ యగుచు వజ్ర
హస్తయునై వచ్చె నాజికి నరసింహశక్తి వారాహి దా చారుసూక
రంబుపై నెక్కి సుప్రౌఢయై ప్రేతాసవామోదసహితయై యనికి వచ్చె

యామ్యా నా యమశక్తి హస్తంబునను దండమును బూని మహిషవాహనము నెక్కి
వచ్చె నట్టుల వారుణి వరుణశక్తి । చేరె కౌబేరినాగ గదయు శక్తి
దేవతాశక్తు లన్నియు దీరె వారు । లసుర సంగ్రామాహవోత్సాహమునను. ౬౪౯

సీ. అప్పుడు శంకరుం డతిరయంబున దేవి సన్నిధి నిల్చి యో శక్తి వినుము
శీఘ్రంబ యసురులం జెండాడు మసురులు స్వర్గలోకము మహాసవనములకు
భాగంబులను జెంది భోగంబు లనుభవింతురు శాంతికలుగును పలుల వాన
గురియు భూములు పండు ధర సంతసిల్లు నీతికంబులు యమునిని గొలుచు
నసురు లంతంగ జంపిక యుండుమంది । యప్పుడా శివు నాశక్తి యుద్భవించి
వెడవెడ నోటని విప్పి యా మృడునితోడ । నప్పుడును బల్కె నిట్లని నయముతోడ. ౬౫౦

వ. దేవదేవా శీఘ్రంబ నీవు చని శుంభ నిశుంభులతోడ నాపనుపుగా బలుకుము మృత్యువు
నోరి మూఢా యేల చెడెదు. దేవతలతోడ వైరంబు మానుడు. మరి వేగముగ
పాతాళంబునకు రాక్షసులతోడం బోయి ప్రాణంబులు రక్షించుకొను ఇట్లు కాదేని
తడవేల రణంబునకు రమ్ముడు. శంకరా నీవు నా దౌత్యంబు నెమ్మమున నిర్వహింపు
యతం డేగి యే జగదంబికా దౌత్యంబు నెరపు వచ్చెనని దేవి చెప్పిన యంతట
దెలిపిన నయ్యసురు లది విపరీతంబుగ యుద్ధసన్నద్ధులైరి. జనమేజయా శివుండు దౌత్యంబు
సేయుటంబట్టి యద్దేవికి శివదూతి యను నామంబు వచ్చె నని చెప్పి మరియును. ౬౫౧

క. రాక్షసుల యుద్ధరంగం । బక్షీణమహోగ్రశూల సంయుక్తోని బ్రహ్మ
త్వరితాహి సమశరంబుల । బ్రక్షేపించి కొట్టుమిగిని భగవతి మించెన్. ౬౫౨

వ. అపుడు. ౬౫౩

సీ. కాళిక మునిమెను శూలఘాతంబున మోదె బ్రాహ్మి కమండలు బారికయున
బార్వతియు త్రిశూల పతితులగా వించె చక్రంబుచేత వైష్ణవి వధించె
వాసవిశక్తి దా వజ్రంబుచే గొట్టె వారాహి కోరల బట్టి చీల్చె
నారసింహియు జీల్చె నఖముఖముల శివదూతి దాన మహాపెద్ద ఘోష
బరగ గౌమారి యార్గించె బాణతతుల । వారుణీదేవి కట్టెను పాశములను
పెక్కు విధముల మాత లా రక్కసులను । చక్కమార్చిరి ప్రమదగరి చంపి రధిప. ౬౫౪

గీ. సురలు పుష్పవృష్టి గురిసిరి మెసువొప్ప । లెడిరి హర్షవార్ధి బుడిచి దాని
యాజగాంచి రక్తబీజుండు క్రుద్ధుడై । తెరిమిచ నక్కు దేవి గనెను. ౬౫౫

—• రక్తబీజ యుద్ధము •—

చ. అతని వరంబు వింటె పరమాద్భుత మంగమునందు రక్తబిం
దులవలు నెవ్వి పిల్లుడుచు నూరులు వేలును లక్షలైన యు

ద్భటులు బిందుసంఖ్యకును దీటుగ తత్సమసత్త్వవంతులై వా
రతితర ఘోరరూపులు మహాబలు లుద్భవమొందిరి న్నృపా. ౬౫౬

వ. ఇట్లు రక్తబీజుండు వచ్చి గరుడవాహనారూఢయైన వైష్ణవిం గదిసి శస్త్రాస్త్రవ్యాయుధంబులచే నడచినం గ్రుద్ధయై చక్రప్రయోగంబు సేయ దేహంబున రక్తప్రవాహంబు గురియ నందుండి యనేకసహస్రసంఖ్యాకు లగు రక్తబీజు లుత్పన్నులయిన నదిగని యచ్చెరువడి క్రమక్రమంబుగ నైంద్రియు, బ్రహ్మాణియు, మహేశ్వరియు, నారసింహియు మొదలగు మాతలును దేవియు ననేకవారంబులు నానావిధాయుధంబులనేసిన వాని రక్తధారలనుండి వాని వంటి రక్కసులు పుట్టుటతక్క వేరొండు ఫలంబు లేకుండుటం జూచి దేవగణంబులు భీతిల్లుటయు, రక్కసు లుక్కుమీరుటయు గాంచి యంబిక చాముండం బిల్చి యీ చాముండా నీవు నోరు దెరచుకొని సిద్ధంబుగా నుండుము. నేను దాన వుల వివిధాయుధంబులం జక్కాడెద రక్తంబు నేలంబడనీక నీవు పానంబు సేయుచుండుము మిట్లాయెనేని రక్తబీజసహస్రోత్పత్తి కలుగదు. నావుడు నది యట్ల సేయ నంబిక నిజకరనిశిత ఖడ్గంబులచే నెల్ల నసురులం బట్టి కృత్తములౌ వీరులం జెండాడి నహజరక్తబీజు జంపిన వ్రక్కలంబెల్ల జండిక పానంబుసేసె. నిట్లు రక్తబీజు రణంబున నంతరించె యత్యంత వినోదంబున నమరం బాడి దేవతలు సంతసిల్లి పుష్పవృష్టులం గురిసిరి. హతశేషు లరిగి యసురుల్లెల్ల నెఱిగింప శుంభుండు గోపిల్లి, నిశుంభుం బంప నాలోచింప నతండు తాన రణంబునకుం బోయె. శుంభుండు ప్రేషకుండయ్యె. అంత నిశుంభుండు దేవింజేరి. ౬౫౭

గీ. బాణవర్షంబు గురియంగ భగవతి యదు । జూచుచుండంగ జండిక సునిశితశర
రాజి సంధించి యేసెను రౌద్రలీల । నట్టిపోటును గావించె నద్భుతముగ. ౬౫౮

ఉ. అంతట దేవి కాళి గని యంగన చూచితె వీరు మూర్ఖులై
యంతకుపోలికిన్ జనెదు నస్త్రచయంబుగ నాజిసేయ నా
యంతికమందు చేరిరి మహాబలురై యసు రక్తబీజు ని
ర్ధాంతు వధించు మాత్ర విని తప్పని మాయకమాయఁ జూచితే. ౬౫౯

శా. ఆశాబంధములవంటి దేహియులులే యత్యంత మోహాస్పదం
బై శాతోదరి కష్టనష్టముల నే యాత్మం దలంచియు దా
పాశంబున్ మెడజుట్టుకొన్న నరు డుద్యద్దర్పముల్ వింతలా
లేశంబున్ సుఖ మందు కేదు తెలియ ల్పెక్కండ్రును గొంటమున్॥ ౬౬౦

క. ఈశుంభుండు నిశుంభుం । డాశాపాశములచేత నాజిని గంటే
నాశంబు నొంద వచ్చిరి । యే శుభఫల మచ్చు వీరి కిందును నిపుడు॥ ౬౬౧

గీ. దైవమోహితులై వీరు తారసిలిరి । దేవతల్ సూడ వీరల దేరిజూచి
యొక్కతూపునఁ జంపెద నోర్వు మీవు । చాన నాచేతనే వీరు చావవలయు. ౬౬౨

ఉ. కాళిక కిట్టు చెప్పి తన కర్ణములంటగ విల్లులాగి బా
ణాళి నిశుంభునేయఁగ నిజాశుగపఙ్క్తి సతంబు నేయుచున్
దూలఁగనేసె నక్కలన దోచె మహాభయదప్రవృత్తియై
చాలగ నష్ట కేసరి నిశాతనఖంబుల సేన జెండినన్॥ ౬౬౩

గీ. సేనలన్నియు భయమున జిక్కుపడియె । దాని కలిగి నిశుంభుండు ధైర్యవృత్తి
పండ్లు పటపటగొరుకుచు భయదవృత్తి । జంద్రకోరపులవలె గనుల్ చాల వెలుగ॥ ౬౬౪

గీ. కాళి నొక దెబ్బకొట్టి ప్రకంపితోరు । ఖడ్గుడై వచ్చి జగదంబ గదిసి నిలువ
భద్రసిద్ధిప్రద రౌద్రంబు బరిఘవిల్లి । నెదురనేకని రాక్షసుల్ బెదరిపోయి॥ ౬౬౫

గీ. ఎదురుకొని దేవి దేహంబు నెంతయేని । పెంచి యొప్పెని కనులతో మించి యురుప
డించి నడుమున సౌవర్ణకాంచి వెలుగ । నిలువఁగా గాంచి దనుజుండు పలికె నిట్లు. ౬౬౬

గీ. పెళ్ళిపై యాస పెనుగోత పెట్టి పూన్చి । జయము గొనియెద నని యిట్లు భయములేక
రయమున రణంబు జేయంగ రాకసూడ । రణములోనను నీకు మరణమె సుమ్మి. ౬౬౭

వ. అనిన విని చిఱునవ్వునవ్వి దేవి యిట్లనియె. ౬౬౮

గీ. మూఢులార మీరు మొదలను దుదయును । నెరుగ కిట్లుబలుక నేల పోండు
విండ్లు నమ్ము లిపుడు విడిచి పాతాళంబు । జేరఁ గాదయేని చేయు డాజి. ౬౬౯

క. వీరస్వర్గము నేకురు । ఘోరం బిచ్చితిరయేని మొగి శూరుండుం
భీరుండును గానేరడు । పూరుషుఁ డీలోకమందు మూఢత యేలా. ౬౭౦

క. అన విని మదగర్వితుఁడై । సునిసితఖడ్గంబుతో నిశుంభుఁడు గొబ్బెం
ఘనభయదదరిం సింగం । బును బిమ్మట లోకమాత మూర్ధంబు నొగెన్. ౬౭౧

క. అది సూచి దేవి భయదో । గ్రదళం గదబూని వాని కాల్సేతులనున్
గదలంగనీక యేయుచు । మదిరగొని పునఃపునః ప్రపానము సేసెన్. ౬౭౨

వ. ఇట్లు నిశుంభ జగదంబలకును దేవరాక్షసులకును పరస్పరజయేచ్ఛలం బోరు ఘోరం
బైన గంక గృధ్ర కాక ఘూకాది పక్షిగణంబులును వృక సారమేయ జంబుకాది
మృగగణంబులును రణరంగంబు ప్రవేశించి రుధిరప్రవాహంబు పానంబు సేయుచు
మత్తంబులై నృత్తంబులసలుపుచు దిరుగుచుండ రాక్షససేనల గజాశ్వాది శవపరంపరం
నిండియుండ గని నిశుంభుడు శుంభత్క్రోధోజ్జృంభుండై దేవిం గదిసి యేయ గుపితయై
యుండుము ముండుము యీయసిదే నిను ఖండించెద నని చండిక నిశుంభుతల నరకిన

మొండెం బూరకయుండక గదాపాణియై దేవతందంబుల జెండంజొచ్చిన నది గని దేవి నిజకాంత పకాండంబుల వాని మొండెంబు తుండెంబులు సేసి వైచిన వాఁడు దండధరు సదనంబున కనిచె. అది గని హతశేషులైన సైనికులు రాజమందిరమునకు చని సమర వృత్తాంతంబు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పిన విని శుంభుండు కోపాకులితలోచనుండై యిట్లనియె. ౬౨౩

గీ. కాలమే మేలు కీళ్ళకు కర్తసుండు । సచివులును భ్రాతలును బోర సమసిపోవ
కాతరుండ నగుచు నేను దక్కఁగి బ్రతుక । నిశ్చయించిన గలదె సిగ్గింతకంటె॥ ౬౨౪

గీ. ఏమిచేసిన చేయు నిం కేదియెట్లు । కాఁదలంచియున్నదో యట్లు కాకపోదు
చచ్చినను సరి బ్రతికిన సరియు కాల । మెట్లు తప్పించుకొందు నే నెట్లు మాను॥ ౬౨౫

గీ. కురియు నొకకాలమున మార్గశిరమునందు । వానగురియదు రొక్కప్పు శ్రావణమునందు
కాలము నిమిత్తమాత్రమై పదఁగియుండు । నెమ్మి దైవంబు బలవత్తరమ్ము సుండు॥

గీ. దైవనిర్మితంబు తప్పించుకొన బ్రహ్మ । తరముగాదు సుండు పురుషయత్న
మేమి సేయు సురల నేన గెల్చితి తొల్లి । యిప్పు డిట్లు వచ్చె నేమిసేయు. ౬౨౬

ఉ. కావున జీవితాశ యుడఁగా దిపు దేహము బోయి యాజిలో
దేవి నెదిర్చి పోరెద తుదిన్ జయమో భయమో యదైననున్
దైవముమీద భారమిది దానవులార విధాత లెందరై
రో విబుధేంద్రు లెందరయిరో శివులెందరు పోయిరో గదా. ౬౨౭

సీ. మహిలోన జాతస్య మరణం ధ్రువం బను పలుకు సత్యం బని తెలుసుకొందు
అధ్రువం బయ్యున్న యంగంబు విడనాడి స్థిరమైన కీర్తిని జెందఁగావ
క్షితిలోన వెయ్యేండ్లు బ్రతికిననేనియు బ్రతుకాస దప్పునే ప్రాణులకును
మన్నికంబులలోన దుర్లభంబైనది పరికింప కీర్తి సంపాదనంబె
ఉత్తముఁడు కీర్తి గోరెడు నెత్తరుండు । వెలఁగి యధముండు కోరును జీవితమ్ము
కాతరత్వము మీకేల కదగు దింక । శంకమాని మహోరణోత్సాహు లగుచు ౬౨౮

క. అని యరద మెక్కి సైన్యం । బును గూడుకపోయె యుద్ధభూమికి నంతన్
దనరారు జగన్మోహిని । దన కన్నుల కర్వుదీర దనుజుఁడు సూచెన్. ౬౨౯

సీ. ఉదయించుచున్న సూర్యునిపోలె మెరసెడి వేణిపై రాగిడి పిళ్ళతోడ
తళతళత్తళిత ముక్తాఫలసౌవర్ణ లలితమౌ ముక్కుబులాకితోడ
కుణుకుణుప్రచుర నిక్వణన ఘంటారత్న కలితమైన జఘన కాంచితోడ
కులుకు చందురుకావు లలరారు సరిగంచు పలెపుట్టము పలెవాటుతోడ
నిర్జరనికాయపూజాప్రణిహితపారి । జాతమందారపుష్పవిస్తారశోభి
తంబులయి తగు సర్వాంగ తతులతోడ । నొప్పి ఘుమ్మని శంఖంబు నొత్తె దేవి. ౬౩౦

గీ. ఘంట వాయించి నిలిచిన కామినిఁ గని । తల్లి గాఁగాని మదనార్తి నుల్లసిలుచు
పంచబాణుండు గొట్టఁబడి మహోగ్ర । తాఁకుఁబడిని దుష్ట దైత్యతో ననియె నిట్లు. ౬౮౨

గీ. ఎంతయు మాధ్యురాలవే బాల స్త్రీలకు । ధర్మమనునె యది పాణిగ్రహణంబు
పొంద నేమి ఫలము పొందవే ముదితరొ । కాయమునకు దగునె రదనపీడ. ౬౮౩

క. నాతులకు లోచనములే । బాణమ్ములౌ బొమలె విల్లు భావముచే నం
త్రాణంబుమ్ములు లక్ష్యము । పూనుచు మనోరథంబె పొసఁగు రథంబై. ౬౮౪

గీ. అంగరాగంబె సన్నాహ మరయ నంట । జిహ్వితమె భేరి యల భూషణములుమ్ము
సరసిరుహపత్రనయన యనంగయుగమ । దగు విధంబున మన్మథు శస్త్ర ధారణంబు. ౬౮౫

క. ఆహవ యుద్ధము సేయుట । గాదిది పరిగాన సొంపుగా నందునాతో
కూడుము నిమ్ముచు మనమిప్పై । నోటికి విద్రుమ్మ పూని నీ కమలాక్షీ. ౬౮౬

సీ. గదబట్టి ముంగుమదెబ్బకు బల్లిదుడ । యేమిర నంటగనుచు మేడ మందయాన
చిగురాకుమండి నీ చెయి గోల్పు మొనకైన వదలు బల్లిగా బట్టుటేడ
మృగపదంబులుంబు మేలిమి మొనగేమ నడుము గతేజంబు నంయదేవ
కొదమరేటిపోలు కలుకైన కనుటేడ కోపారుణములైన చూపులేడ
నీ మనోవికాసము హాసింపునేడ ప్రౌఢశస్త్రప్రకాశవిహార మేడ
లలితవిలాసపరోధ యుద్ధంగిరిల వీట చేయని పాదయే ప్పాన ౬౮౭

గీ. సంగరమునకు నీ కిచ్చ జాల గలదే । మేనయు నుదూర్వనరము గెంపెనగు పెదవి
ముద్దు గోళ్ళను కాకరూపును దారు । నయనములు ముట్టుమనయు యామనంగ వరెం.

గీ. ఇట్టి నీరూపు జూచిన నెట్టి వాడును । కర్ణకంబగు మాట యొక్కటి బలుకుము
నాగ విని యగదంబ దా నవ్వి దేవు । పలుకుమన్నావు మందాత్మ పరమయూఢ, ౬౮౯

గీ. నిన్ను వరించి పోరాడ నేను గాన । అయినె మాయము నందెవ భయములేక
కాళిని నెదిర్చి పోరము కావయేని । యుదిటు బాయుండవతో పోరు మింతవాలు. ౬౯౦

గీ. ఓరి వాలుని మపుడా నె నుత్సహింప । యుద్ధమునకని కాళిక నాయువేరి
వాని హితము కురూపంబు పూని కాళి । మట్టుపెట్టుము వేగమె మహ్యానవాను. ౬౯౧

వ. అనిన విని కాళి యతిరయంబున గదంబూని వాని నెదిర్చిన నిరుపురకు నతిఘ
లయానకంబగు సంగరంబు వాటిల్లె. విబుధ మునిసంఘంబు లది సూచి విస్మయం బందు
చుండిరి. గదాఘాతంబున కాళిక నమ్ముమునుండు నెంత వెనుకంటు కనకొన్నంబు
గద దాల్చి వాని రథంబు మత్తినిలులునేని భరంబులంబు జంపి దానిని మథియించి
గట్టిదైన వాడును వదాతిమై యుద్ధహోసంబున గదగొని కాళిని ఘుహాంతరంబున గొట్టిన
నది తప్పించుకొని వాలుం బలరయుం బూని వాని దక్షిణభుజంబు నరికిన నొడపల్ల

రుధిరంబుగార దుమికి వచ్చి మరలం గాళి నేయ వాని యెడమభుజంబు నఱికె నంత సర్వాంగరుధిరుండయి పాటప్రహారంబులం దన్నువచ్చిన దన ఖడ్గంబున వాని చరణంబులు నఱికిన విచ్ఛిన్నకరపాదుండై యుండు ముండు మని కాళి గర్జించుచున్న నది గాంచి కాళి వాని కంఠంబు దునిమె నంత వాఁడు గతాసుండై పెద్దనిదుర వోయె నది చూచి సర్వదేవతలు సంతసిల్లిరి మఱియు. ౯౯౨

సీ. వాసవాదులు పూల వానలు గురిసిరి పాడిరి గంధర్వ పంక్తు లెలమి
వెస దెన్ని దివ్య బాల నెల్వితో నలరారె మరుదంకురము వీచె మందగతిని
సప్తర్షపూజోడు లాడిరి వేడ్కతో సిద్ధసంఘంబులు చేసె స్తవము
మునులెల్ల గేలెత్తి మ్రొక్కిరి నదులెల్ల నకలంకజలములై యలర బారె

గీ. యజ్ఞహోమాగ్నులెల్ల సత్ప్రాంతదీప్తి । వెలిగెను బ్రదక్షిణశిఖాశి విస్తరించి
లోకపిప్రాదా ప్రియాలోలుడగుచు । నసురు శుంభుని గాళిక హతుని జేయ. ౯౯౩

గీ. ఆయుధంబులు విడిచి నిరాశ లగుచు । దేవికిని మ్రొక్కి హతశేష దితిజులెల్ల
వీక నరిగిరి పాతాళలోకమునకు । కలుగు పుణ్యంబు జగదంబ కథను వినిన. ౯౯౪

క. అనయము లగు శుంభముఖ్యుల । హనన మమరరక్షణంబు నలరారు జగ
జ్జనని కథ విన్న జదివిన । ననఘా సమకూరు నాయురారోగ్యముల్. ౯౯౫

వ. అనిన విని జనమేజయుండు సాత్యవతేయుం జూచి. ౯౯౬

క. చండిక మహిమంబు జగ । న్మండిత మది వింటి నీ యుదారకరుణ నె
ప్పుండి ముక్తలను విని । యుండెన్ జగదంబ ప్రోచి యుండెన్ జెపుమా. ౯౯౭

ఉ. దేవి యుపాసనావిధిని దివ్యతరంబగు పూజనక్రియా
భావితమైన ప్రక్రియయు పావనహోమవిధిన్ వచింపుమీ
నా విని మౌనివర్యుఁడు మనంబున(బొంగుచుఁ బల్కె నో మనీ
షావిశదాత్మ చెప్పెదను సాంగముగా విను దేవిపూజనన్. ౯౯౮

—: సురథోపాఖ్యానము :—

వ, తొల్లి స్వారోచిషమన్వంతరంబున సురథుండను మహీపాలుండు గల డతండు మహో దారుండై ప్రజాపాలనతత్పరుండై సత్యవాదియై కర్మపరుండై గురుభక్తిరతుండై బ్రాహ్మణపూజకుండై స్వదారరతుండై దానశీలుండై యజాతశత్రుండై ధనుర్వేద పారగుండై ప్రజాపాలనంబు సేయుచున్నంత ౯౯౯

క. మ్లేచ్ఛులు పర్వతవాసులు । తుచ్ఛులు చతురంగబలముతో బృథ్వీవ్యగ్రా
పేచ్ఛన్ దండెత్తిన గని । తచ్ఛాంతికి నతఁడు సైన్యతతులన్ గూర్చెన్. ౧౦౦

క. అలతి తురకలపశంబులు । పలుతెగ్గలై పరగె రాజుబలగంబులు న
ట్లలరినను తురకలకు జయ । మలపడియెన్ సురథునకును నపజయ మయ్యెన్. ౨౦౧

గీ. భగ్నుఁడై స్వపురము జేరి ప్రభువినీతి । కుశలులగు మంత్రివరులను గోరి పిలువ
గుమతులై వారు శత్రుల గూడికొనగ । చింతనొందెను భూపతి కొంతసేపు. ౨౦౨

గీ. చోటువడలక పరిభవము గోట జిక్కె । జేసికొని తలవేచి యాజికిని గడుర
వలయు మంత్రులు పరిపంథి వశగులయిరి । యేమి సేయుదు నిపుడు దిక్కేది నాకు. ౨౦౩

గీ. పరుల జేరిన యీమంత్రివరులు వేగ । పట్టియిత్తురు నను బరిపంథి కిపుడు
పాపబుద్ధుల నమ్ముట వలనుగాదు । నలుపరే యది యాశాపిశాచవశులు. ౨౦౪

క. అన్నల దండ్రిని బిడ్డల । నన్నయు గురు ద్విజుని బంధుసమితిని మిత్రున్
మున్నన సేయరు సుమ్మీ । పన్నుగ నాశాపిశాచపరవశు లిలన్. ౨౦౫

క. అని యేమియుఁ దోచక య । జ్జనపాలుఁడు హయమునెక్కి చయ్యన నొకఁడై
చనియెన్ బురము విడిచి యొక । వనమున కప్పోట గొంతవడి నిల్చె నటన్. ౨౦౬

గీ. ఎక్కడికిఁ బోయెద నటంచు నొక్కగడియ । సేపు చింతించి యచటికి జేర మూఁడు
యోజనంబుల దవ్వున నొప్పు నొక్క । తాపసులపల్లె వలపోసి దాని కరిగె. ౨౦౭

వ. అందు. ౨౦౮

సీ. సింగంబు జెవఁబట్టి చెలగాడు లేడులు నెన్నుదుండును నాకు మృగవరములు
నెలుకకు మేత గొనిచ్చు మార్జాలముల్ బిల్లి మూపున ప్రేమను పిడిగములు
నావుదూడల గాచుకట్టి వ్యాఘ్రంబులు చెలఁగి మేకరు మేలు మెచ్చు మృగము
బర్హి బర్హము నీడ బన్నుండు భుజగముల్ హరి జేరి జెద ద్రువ్వు నిభయూథము
కోల సంపంగి తేనియ ద్రోలు తేటి । వేడుకల వెంగ చిలుక మద్దాడు పులుగు
సంతతానోన్య మైత్రిచే జాతివైర । మన్నదియు లేదు మునిపల్లె నెన్న వరుస. ౨౦౯

పంచచామరము: తరుల్ సరోవరంబు లున్నదంబులు న్లతల్ స్ఫుర
చ్చర త్కరుల్ హరుల్ గిరుల్ ద్విపాలసైకతంబులున్
పరస్పరానురాగహారి పికశుకముల్ తగన్
ధరాధరాకరంబు నొప్పు తాపసాశ్రమంబునూ. ౨౧౦

సీ. చారుప్రసూనవాసనలకు దోడుగా హోమధూమంబులు నోలినడచు
నమదకోకిలవిరావములకు దోడుగా వేదస్వనంబులు వెంబడించు
ఘనచూతఫలరసోద్గారంబు తోడుగా వటులు నిష్పరిగంధి వార్పు లవల
కమనీయకిసలయ కాంతులు దోడుగా తాపసోత్తమ జటాతతులు మెఱయు

క్రమతరలతికాకుడుంగములతోడ । శైత్యనిత్యంబులగు పర్ణశాల లలర
కాన సొగసును మునిపల్లెకోన సొగసు । జెలిమి సేసెడి నేమని చెప్ప నధిప. ౨౧౧

వ. అట్టి మునిపల్లె గాంచి యత్యంతసంతోషభరితాంతరంగుండై యనంతాకాంతుండు చింత దొలఁగి తన గుఱ్ఱంబు నొక వృక్షక్రిందఁ గట్టి యచ్చోటి చూచిన నందొక వృక్షంబునీడ మృగాజినాసనుండును, శాంతుండును, సతికృశుండును నైన యొక్క మునిశ్రేష్ఠుండు క్రోధలోభాదిరహితుండై, ద్వంద్వాతీతుండై, విగతమత్సరుండై, యాత్మజ్ఞానరతుండై, సత్యవాదియై, శమయుతుండై, శిష్యులకు వేదశాస్త్రార్థంబు లుపన్యసింపుచు, గూర్చుండి కానవచ్చిన నతనిం జేరం జని భూమిపాలుండు భూమిపై నొరగి యెఱిగి యుప్రాంజలిం బూర్ణవినయుండై జాలిపుట్ట నిట్లనం గని ఋషివరుండు. ౨౧౨

గీ. వత్స వెచ్చు నీకు లేదు భయం బింక । భద్రమగునటంచు బలికి కరుణ
మనము గాంచి యతఁడు నెపమ్ముకయే దయ్య । చాప బఱచె నొక్క ఛాత్రుఁ డంత. ౨౧౩

క. ఆ నరపతి దాని సమా । సీనుండై యుండ మౌని చేసెన్ బూజల్
వానికి పెండియు నడిగెన్ । భూనాయక పేరు నూరు పొక్కుకతంబున్. ౨౧౪

వ. ఇట్లడిగె మునియు. ౨౧౫

ఉ. వచ్చిన కార్యమేమి నరవర్య వచింపుము నీ మనోగతం
బచ్చుపడంగ నీ యభిమతార్థము సాధ్యముచేసి చేసెదన్
వచ్చిర నన్ను రాజు విని నెమ్మనమందు సురభుంద శత్రుచే
నొచ్చితి రాజ్య గేహ గృహిణుల్ విడి కింపులుగాక పీడితిన్. ౨౧౬

క. వచ్చితి నే నీకు శరణు । వచ్చితి నివెట్టి దారి చూపెదొ నాకున్
గ్రచ్చర నే నటు జేసెద । నిచ్చోటను నీవకా మరెవ్వఁడు ప్రోచున్. ౨౧౭

క. అనిన విని మౌని పలికెన్ । జననాయక నిలువుము నీవు నావనమున ని
న్నును నకలే డొకండును । ఘనమగు నా తపముపేర్మి గలక యిటేలా. ౨౧౮

గీ. పక్షిమృగములాలములును నివారివచ్చి । వినయ్యమును దించు మాతోడ ప్రీతిగలిగి
నెంతకాలంబు చిత్తవిశ్రాంతి పడెదు । వచ్చితో తట్టి యెంతఁగ వలసినట్లు. ౨౧౯

వ. అని విని నృపాలుం డా యాశ్రమంబున వసియించి యొకనాఁ డొక వృక్షచ్ఛాయం గూర్చుండి తన యింటిమీద ధ్యానంబుపెట్టి తనలో నిట్లని తలపోయం దొడఁగె॥ ౨౨౦

ఉత్సాహ॥ తురకవారు శత్రులగుచు దోచి రెల్లరాజ్యమున్
గరుల హయల రథచయంబు కాల్బలంబు వెల్లఁ గా
తరలదోయె మంత్రివరులు దొడ్డమూని శత్రుభూ
వరుల జేరి రేమి సేయువాఁడ నేఁడు నైవమా. ౨౨౧

క. ధనమెల్ల దురాచారులు । పనివడి గొని జూదములకు పానంబుల కో
డ్పున వెచ్చము పెట్టిరి యిటు । ననుబోయిన రాజ్యమెప్పుడైనను నాకున్ ౭౨

వ. ఇట్లు విచారింపుచుండ పాంథుండైన యొక వైశ్యుం డద్దారిన పోవుచు నత్తరుచ్ఛాయ నతని సమీపంబున నుత్తరీయంబు పరచి నత్తరిల్లినం జూచి నృపోత్తముండు నీ వెవ్వండ విచ్చటికి రాగతంబేమి శోకపీడితుండవై యున్నట్లు గానవచ్చుచున్న వాండవు దుఃఖంబు నకు గారణం బెద్ది సత్యంబు పలుకవే యనుడు నా మూడవకొలమువాండు వీడు సాధుండు వీనితోడ దన గోడు సెప్పం గూడునని యెంచి యో చెలికాడా నేను కోమటిని నన్ను సమాధియని జనులు బిల్తురు. ధనవంతుడనై ధర్మంబులరసి సత్యంబు పలుకుచు నసూయలేక జీవించుచుంటి. ధనలుబ్ధులైన పుత్రులును, భార్యయు నన్ను గృహంబునుండి వెడలగొట్టిన స్వజనత్యక్తుండనై యిప్పనంబునకు వచ్చితి నయ్యా నీవు భాగ్యశాలివిగా గానవచ్చుచున్నా వెవ్వండవు తెలుపుమనిన నేను సురథుండను భూనాయకుండ శత్రువులచేఁ బీడింపఁబడి, మంత్రులచే వంచింపఁబడి, రాజ్యంబు విడచి యిప్పనంబు ప్రవేశించితి. నా యదృష్టవశంబున నీవు మంచి చెలికాడవు నన్నుం గలిసితివి. మన మిరువురము నీ చెట్లక్రింద సుఖంబున విహరింతము. నీవు సమస్తంబు నెఱింగినవాండవు విను యింకనైనను శోకంబు విడువుము. శోకంబువలన రోగంబు పుట్టు. స్వస్థుండవు గమ్మనిన వాండను నాకుటుంబంబు నిరాలంబంబు. నేనులేకున్న దుఃఖితంబగు. వ్యాధి శోకోపతాపితమై సంసారంబు సెడునని మఱియు. ౭౩

గీ. భార్యతోడఁ జెలిమి బాసి వచ్చితి నయో । పుత్రసంగసుఖము బోవిడిచితి
గటగటా యటంచు గడు దుఃఖమొందె నా । చిత్త మింక నేను సేయువాఁడ. ౭౪

క. ఎప్పుడు భార్యం గలసెద । నెప్పుడు నా సుతులగాంచి యెత్తుకొని ముదం
బొప్పుచు నిన స్వజనములను గన । నెప్పటికేనియు నటంచు నేడ్చెద నధిపా. ౭౫

వ. అనిన విని రా జిట్లనియె. ౭౬

క. దుర్మార్గులు మూర్ఖులు దు । ష్కర్ములునై నిను వ్యాజింప కట్టడుండఁ గనన్
శర్మంబు నీకు గలదే । ధర్మాధర్మముల జూడ దప్పితివె చెలీ. ౭౭

గీ. హితము సేయువారహితులైరి దుఃఖంబు నొందదిని సిచ్చువారు సుహృదులైరి
కాన మనసు గట్టిగాఁ జేసి యిక్కాన । నన్నుగూడి విహరణం బొనర్పు ౭౮

వ. అనిన వైశ్యుండు ౭౯

ఉత్సాహ. మనసు పదుల నెంత పంత మానుకొందమన్న నో
జనవరేణ్య గృహము దుస్త్యజంబు దుష్టకోటి కి
ట్లనిన నాకు రాజ్యదుఃఖ మట్లు మానసంబు వే
దనము నొందజేయు మనకు దారిజూపు నెవ్వఁడో. ౮౦

వ. అని యొక్కింత దడ వాలోచించి యో మిత్రుఁడా యి యాశ్రమమందున్న యతి శాంతుం డైన మునివరు దుఃఖనాశకుండగు నౌషధం బడుగుము మన వాఁడును నియ్యకొన నిరువురు లేచి చని మునిం జేరి వినయోపేతులై నమస్కరించి నిలువంబడి రంత నురఘుండు మునిం జూచి యిట్లనియె. ౨౩౧

సీ. మునినాథ యిదె చూడు మూడవకోలమువా డితఁ డీవనంబున కేగుదెంచె
నాకు మిత్రుం డయినాడు పుత్రులు భార్య వెళ్ళగొట్టిన వచ్చె నీ దిచటికి
యేమిహేతువొ కాని యెరుగ మిరువురము సంసారదుఃఖంబు సమసిపోవు
అది వోయె నిదివోయె నను చింతచే నిద్ర పట్టదు రేయియు బవలు మాకు
స్వప్నమునుబోలె సర్వం బసత్యమనుచు । నెఱిగియును భ్రాంతి విడువ దిదేమివింత
నీవుతక్క మఱొక్కరు నేరరిట్టి । సంశయము దీర్ప నన మునిస్వామి పల్కె. ౨౩౨

సీ. రాజేంద్ర వినుము కారణము చెప్పెద బంధమునకును మఱి మోక్షమునకును మాయ
బ్రహ్మయు విష్ణుండు పరమేశ్వరుండును శతమన్యుఁ డనిలుండు జలధిపుండు
సప్తమునులు మనుష్యులు దేవ గంధర్వ పన్నగాసుర వృక్ష పశు లతలును
మృగములు పసులు మీనంబులును మాయచే జిక్కి బద్ధులై చెడుదురు
స్థిర చరాత్మకమైన యీ సృష్టియెల్ల । మాయవలనను సృష్టి మానవేంద్ర
మాయ నీవు నీవు విడిపడ నోపువాఁడ । వంతియుఁ దెలియ రాగమును బదలుమంత. ౨౩౩

ఉ. సత్యయుగంబునందు మనుజేశుఁడు తల్లిని వీడిపోవ దా
సత్యధికోగ్రమౌ తపము సల్పుచుఁ బదివేలు నేండ్లుగా
నిత్యపథిన్ బొనర్చె నతి నిర్మలమై తన బ్రహ్మవిద్యకై
సత్యసుఖప్రవర్తకయి సంసరణోన్నత దుఃఖశాంతికై. ౨౩౪

క. బ్రహ్మయు వర మొసఁగెను । జిహ్మగతిం దుఃఖశాంతి చేకుఱ సతత
బ్రహ్మానందము ప్రజకు । బ్రహ్మాండమున గలుగుచు బహువత్సరముల్. ౨౩౫

వ. అంతట నారాయణుఁడు వాసుదేవుండు స్థలాంతరంబు గోరి తన తొంటి యునికిపట్టు లేక, చనుచుండ నట్టి బ్రహ్మయు, వేదాంతమునందు నెమ్మది వోవ నిరువురు నొక్కచో గలసి యుండగా నెఱుంగకొన నంత వాసుదేవుం జూచి పరమేష్ఠి తాను జగత్కర్త నని పలుక నోరి మూఢుండా నేను జగత్కర్తను గాని నీ వెట్టివాఁడవు. రజోగుణంబు నాశ్రయించి బలహీనుండవైనవాఁడ వీవు, నేను సత్త్వాశ్రయుండనైన సనాతనుండనని యెఱుంగవు. నిన్ను మున్ను నడవ నీవు మధుకైటభులచేఁ జిక్కఁబడ నిన్ను శరణంబువేడిన వారలిద్దఱ మర్దించి నిన్ను రక్షించినది నేనకా నీ కింత గర్వంబేల, యీ ప్రపంచంబయిన సంసారంబునందు నాకంటె నధికుం డెవ్వఁ డీ వెట్టివాఁడవు ముని యిట్లు బలికిన బ్రహ్మ తాన కర్త ననియు, విష్ణుండు తాననియు, పరస్పర వాగ్వాదంబుల బ్రొద్దుపుచ్చ మఱియు. ౨౩౬

క. వెపవు లపరంగ నొపలు । గపలన్ గన్నులను నిప్పు గణకణ కురియన్
పపరా నేనే కర్తను । గదరా జగమునకు నని జగదమానంగన్ ॥ ౨౩౭

ఉ. కాంచిరి వారికి న్నడుమ గ్రమ్మతరామ్యలసాంద్రచాపకో
భాంచితధావళభళ్యమహితాంగము దిగ్విరకాపలీఘన
తాండవపాకళాకుసుమగంధసమాశ్రితభృంగమున్ నిరా
కుంచితదీప్తివృత్తిగతగోచరరంగము నొక్క లింగమున్. ౨౩౮

క. అంతట నాతాళంబున । వింతగ వారి కొక పల్కు వినబడియెను శ్రీ
కాంతా వాణీకాంతా । యింత వివాదంబు చెల్ల దిరువురి కిచటన్. ౨౩౯

క. ఈ లింగము తుదముట్టఁగ । నోలిన్ గనిపట్టు నెవ్వఁడోపిక నతఁడే
మీలో శ్రేష్ఠుఁ డౌకఁడు పా । తాళమునకు బోవఁడు దివికి దమ దమ కడకున్ ౨౪౦

క. నా విని మనుజుండు వైకిన్ । శ్రీపతి దమనంతమునకుఁ జనిరి చెచ్చెరఁ బోవన్
బోవఁగ నెన్నాళ్ళకు నా । గ్రావము తుది యుట్టులేక గళవళపడఁగన్. ౨౪౧

క. కడనుండి మొగ్గ గేదగి । పడఁ బ్రహ్మయుఁ దను చేతఁబట్టి పదునున దిగి యు
జ్జడశాయికి నది సూపెను । కడముట్టిరి లింగమస్తకము నే గంటిన్. ౨౪౨

క. అందుండి దీని దెచ్చితి । నాం దామోదరుఁడు దీని నమ్మికకును సా
క్షిం డెమ్మని యడిగిన నర । విందోద్భవుఁ డనియె నిట్లు వేడుకతోడన్. ౨౪౩

ఉ. ఇప్పుడు మూరదేశమున కెట్టులఁ బోయెద సాక్షి యెవ్వఁడే
చొప్పున వచ్చు నాకు నపనూన మిదే వచియించు నిక్కమున్
గొప్పగనంటు వాసి యరిగొల్పిన నయ్యది శార్ఙ్గిఁజూచి యో
యప్ప శిరంబునుండి నను నబ్జభవుండు గ్రహించె నాపుఁడున్. ౨౪౪

క. అచ్చెరువడి మాధవ్యస్థుం । బచ్చుపడఁగ శివుఁడె తెల్పు నని హరి నిలుచన్
గ్రచ్చర మొగలిన్ గనుగొని । బచ్చనివిలుకానిగొంగ పలికె నపిత్యుఁడై. ౨౪౫

గీ. ఓసి మొగలిపువ్వ నా సిగనుండి ని । న్నజుఁడు గొంపు వచ్చెనటవె కల్ల
పుడుమనేల పడఁగ నడుమ నందెనుగాదె । బడుగుబమ్మ వీఁడు బద్ధుఁడాతు. ౨౪౬

క. నిను నెవ్వఁడు నే ముట్టను । చను మస్తతండాపితీపు నరగున ననినన్
జనికను నడ సిగ్గుతో న । వ్వనజభవుఁడు మ్రొక్కె శ్రీనివాసున కధిపా. ౨౪౭

వ. కావున బ్రహ్మ విష్ణుమునకు మహాజ్ఞానసంపన్నులను నయితము మాయాబలంబు మోహ
దంష్ట్ర యుండు తక్కినవార లేమిచెప్ప, దేవతాకార్యసిద్ధ్యర్థంబు నమూపతి నానా
యోనుల నవతరించి దివ్యానందసుఖంబు విడనాడి మాయాబలంబు వెంబున చింతాపరం

పరలం జిక్కి సర్వప్రపంచంబు భగవతీమాయాబద్ధంబై యుండు, నాపుడు విని రాజు సంతసించి యా దేవిస్వరూపంబును దివ్యమాయాబలంబును మొదలుగాఁ గల వృత్తంబు కొంచె మెఱింగింపవే యనుడు ఋషి వాని కిట్లనియె ౨౪౮

సీ. అది నిత్య యనిపర యవికారణంబు కారణంబు నిఖిలాధారరూప
యది శక్తి యదియ సర్వాధీశ యది లోకమాత సర్వాత్మక మహితమూర్తి
శక్తిలేకుండిన శవముతో తుల్యంబు శక్తిగల్గిన జీవము శక్తిగలది
ఆవిర్భవించు నొకప్పు డంతర్ధానమందు నొక్కప్పు డేవార్థమునను
నిర్గుణంబయ్యు గుణయుక్తియును దయ్యు । సగుణమై సకల మానందదాయిని యయి
వివిధరూపంబులను బుట్టి పెంతమీర । తప్పు కొక్కప్పు డనయంత దాన బుట్టు. ౨౪౯

గీ. ప్రళయమునవేళ జనని యదే తలంప । గాలమున రంప దది దాని కర్త యగుచు
సవనదాత్మక పురుషరంజనము సేయు । నాటలాడును బ్రహ్మాండ నాటకమున. ౨౫౦

గీ. దాని శక్తులు గైకొని దగ జరింత్రు । వస్తుసమున వాణి గిరిజయు బహువిధముల
భువనములు దానిచేతిలో పూలబంతు । లక్ష్మిమహిమంబు గొనియాడ శక్యమగునె. ౨౫౧

వ. అనిన విని దేవీపూజావిధానంబు దెలుపుమని రా జడిగిన ఋషి యిట్లనియె. ౨౫౨

సీ. వినవయ్య రాజేంద్ర విన్నవించెదను నీవు నంబపూజావిధానంబు నేఁడు
స్నాతుడై శుచియయి చలదమదుపుగట్టి యాచమించియును బూజాయతనము
చక్కఁజేసియు బ్రదేశం బల్కి యందు దన్నాసనాసీనుఁడై యాచమించి
అర్చనద్రవ్యంబు లన్నియు నట జేర్చుకొనియును బ్రాణాయామమును నొనర్చి
వెలఁగి తా భూతశుద్ధిని జేసి ప్రోక్ష । ములు బ్రతిష్ఠించి సంభారములను బ్రోక్ష
ణంబు గావించి దేశకాలంబు దెంచి । న్యాసము నరింపవలయు ధరాధినాథ. ౨౫౩

సీ. తా మహాత్రయమును జందనగంధయుతము షట్కోణమంత్రము వ్రాసి రాణవసర
పైల నవాక్షరమంత్రబీజంబులు తియగా వ్రాసి ప్రతిష్ఠ సేసి
పొసగఁ బూజామంత్రములచేత జగదంబ బూజించి వైదికములను విధుల
జపియించునది నవాక్షరమంత్రము దశాంశమున వేల్చి తర్పణమ్ము నొసంగ
నట్లు కావించి భోజనంబును బ్రాహ్మ । ణులకు నిడి పవిత్రయు నుదివి నిత్య
మిట్లు నవరాత్రవ్రతం బనగ నాశ్వ । యుజమునను జైత్రమున నాది నుండి దనర. ౨౫౪

సీ. క్రమముమీరగ నవరాత్రోపవాసంబు తప్పక జప్యమంత్రములచేత
ఘృతశర్కరామధుయుత పాయసములచే హోమ మెల్లను సేయు నొప్పుచుండు
భాగమాంసంబున నల్పుదురది దినవారలు మఱియు బిల్వదళములను
నరుణహయారి పుష్పాళిచే శర్కరామిశ్రితతిలలచేత నొలయఁజేసి

యష్టమి చతుర్దశిని మఱి యన్నవమిని । మాసరాపంబుపూజ బ్రాహ్మణులభోజ
నంబు రాజేంద్ర యెల్లమాసములు దీని । వలన శుభముఁ బడయంగ వచ్చు గొమ్మ. ౨౫౨

సీ. నిర్ధనుండు ధనియౌ నీరోగుడౌ రోగి పుత్రులబడయు నపుత్రకుండు
అవనిపాలించు రాజ్యభ్రష్టుఁడగువాఁడు శత్రుపీడితుఁ డోర్చు శత్రుసమితి
విద్యఁగోరినవాఁడు విద్వాంసుడగు సందియము లేదు నాగ్రవర్ణములవారు
జగదంబఁ బూజింప సకలసంభావాప్తియగు నవరాత్రవ్రతాఖ్య సిద్ధి
యొడువారికి బురుషుల కందరికిని । దృష్టిగల్గును వాంఛితావాప్తి గలుగు
కాదె భక్తులపాలిటి కల్పకంబు । ధారుణీనాథ విను జగదంబమహిమ. ౨౫౩

సీ. మాలిక. ఆశ్వినంబున శుక్లమందును నవరాత్ర మొనరించెడి విశేష మొకటి వినుము
విధిపూర్వకంబుగా వెలయు మండల మొనరించి పూజాస్థాన మొనగఁజేసి
వేదమంత్రములచే విధివత్తుగా దానిమీద రుచిరమగు మేల్మియుంత్ర
మిడి పుష్పమాలా సహితవితానము గట్టి ధూపదీపముల నంద బొసగించి
భూరిభక్తి త్రికాలపూజలు సేయుచు బ్రాహ్మణోచిత షోడశోపచార
వరగీతవాద్య స్తవన ముఖ మహితోత్సవంబులు గావించి దంబుమీర

కన్యకాపూజ విధిపూర్వకంబుగాఁగ । చందనాభరణాంబర చారుభక్ష్య
గంధ తైల కుసుమమాలికలను దన్పి । పూజసేయుఁదగుఁజుమీ భూవరేణ్య. ౨౫౪

సీ. అమలాష్టమినైనని నవమినైనియు హోమ మొనరింప నగు విధ లొప్ప నెఱిఁగి
విప్రభోజనముల వెలయించి దశమిని దారణ మొనరించి భక్తితోడ
తన శక్తి కొలఁదిని దానంబు సేయంగవలయు వాంఛితసిద్ధి గలుగుకొఱకు
సువిధంబున వ్రతం బెవ్వరొనర్తురు వారు సధనమైన నారియేని
విను పతివ్రతయగు నట్టి విధవయేని । బురుషుఁడేనియు నిహలోక భోగ మొంది
పిదప బరమపదంబున బేరువెట్టు । భవమునుగల్గిన జగదంబ భక్తిగలుగు. ౨౫౫

వ. కావున భూపాలకా! నీవు నేఁజెప్పిన విధానంబు తెలిసి దేవీపూజనంబు సలుపుము.
నీవు శత్రువులం జయించి రాజ్యపదంబు గైకొని పుత్రదారాదులం గలసి సుఖం
బనుభవించెదవు. ఓయి వైశ్యోత్తమా నీవును నట్లు సేయుము. నీవు గృహంబునకుం
జేరి స్వజనంబుచే నత్యంతసన్మానంబు వహించి యథేచ్ఛంబుగా సాంసారికసుఖం బనుభవింప
గలవు. అని చెప్పి ఓ భూనాథ వైశ్యులారా! మీకు దేవీలోకంబు ప్రాప్తింపగలదు.
భగవతిం బూజింపనివారికి నిహలోకంబున నానాదుఃఖంబులును, దుదకు నరకంబును
సంభవించు, నిటు వినుఁడు. ౨౫౬

పంచచామరము : ధరం భవాని పూజనంబు తప్ప కాచరించు నే
నరుఁడు వానికిన్ సుఖం బనారతంబు సద్గుణ

స్థిరోన్నతాధిపత్య మాన శీలము లబ్ధించు బం
ధుర ప్రతాపకీర్తు లబ్బు దోసము ల్తొలంగెడిన్. ౨౬౦

వ. అని చెప్పెనని చెప్పి వ్యాసుండు జనమేజయున కిట్లనియె. ౨౬౧

క. అని పల్కిన మునిపల్కులు । విని వారినుపురుసు మోద విపులహృదయులై
మునివరున కెలుగి మొక్కిలి । వినయంబున బల్కిరిట్లు విపులాధీశా. ౨౬౨

క. ధీరవర నేఁడు మాకుం । గోరిందులు దీరెఁ బిప్పగుంటుపయిం బా
గీరథి దాటినయట్లై । నీ రమ్యవచోమృతంబు నెఱయుట కతనన్. ౨౬౩

క. సతతము పరోపకారమె । మతినెన్నంబడు సత్ప్రతిమగుణారాము
ప్రతతికిని సుఖస్థితి నం । చితగతి యొసంగావె యేమి చెప్ప మునీంద్రా. ౨౬౪

గీ. స్వార్థపరు లెందఱెందఱో నవని గలరు । చిక్కి దుపకారియైనవాఁ డొక్కఁడేని
లక్షలో గల్గరాన్య వేలకొలఁది గను । పడును వ్రజంబు గాలించి పట్టపలయు. ౨౬౫

క. మేమిరుపురమును దుఃఖము । తో మునివర నిన్నుఁజూచి తొలఁగె దుఃఖ
వ్యామోహము నడఁగినిటిమిగ । దా మేనున మానసమున ద్వంద్వవనములన్. ౨౬౬

ఉ. ధన్యులమైతి మే మిపుడు తాపసవర్య భవద్వచస్సుధన్
మాన్యులమైతి మింత కృప మాపయిఁ జూపితి వేమనూద సా
మాన్యులమే పురాతనభవంబున బుణ్యముచేసియున్న సౌ
జన్యముపల్లగారు విన సాధ్యమె నీ మహనీయసూక్తులన్. ౨౬౭

వ. కావున మునీంద్రా సమాధానంబున దేవిమంత్రంబు భవన్ముఖంబునం బినవలయు ననుగ్ర
హింపవే యని విని మునివరుండు. ౨౬౮

గీ. ధ్యానబీజపురస్సరం బగునటులను । మంత్ర మిచ్చిన వార లాత్మలఁజెలంగి
సెలవుగొని యొక్క నదియొడ్డు సేరి విజన । మైన దేశంబునందు నేకాంతముగను. ౨౬౯

క. ఉపవిష్టులగుచు వారలు । జపములు గావించి రఖిలజననీ మంత్రం
బపరిమిత నియమనిష్ఠల । నుపవాసవ్రతము పూని యుర్వీనాథా. ౨౭౦

గీ. పండ్లుమాత్రము సొపడి పరమునియతి । నొక్కయే డిట్లుగడిపి తదుత్తరంబ
ఋష్కపర్ణాశనము జేసి సొరిది నొక్క । యేడు దాటింప నప్డు రెండేండ్లమునను. ౨౭౧

గీ. సొగసు చెంగావిచీరెతో నగలతోడ । దేవి స్వప్నంబునం దోచె దివ్యలీల
నలర వారలు భక్తితో నంతనుండి । నీరుమాత్రము ద్రావుచు నిల్చి రుసుసు. ౨౭౨

గీ. ఇట్లు ప్రతనిష్ఠ మూఁడవ యేఁడు గడప । దేవి ప్రత్యక్షదర్శనం బీవయ్యకును
గాకయుండె నటంచును గాయములు త్య । జింపఁగాఁ బూని రిర్వురు క్షితితలేంద్ర. ౨౨౩

ఉ. కుండములందు నగ్ని దరికొల్పి నిజాంగవిఖండనంబులం
గండలు నేత్రు వ్రేల్చుచు నఖండముగా జగదంబ భక్తితో
నుండఁగ దేవి సత్కృప నహో యనుచుం జనుదెంచి కోరికల్
నిండఁగ నిచ్చె దర్శనము నిర్మల కాంతమనోహరాకృతిన్. ౨౨౪

వ. ఇట్లు దర్శనంబిచ్చి దేవి యా రాజన్యశిఖామణికి, యా వైశ్యకులశిఖామణికి మీ వరం బులు వేఁడుం డనవుడు రాజు శత్రుజయంబును, రాజ్యలాభంబును వేఁడిన నట్ల యగుం గాక, మఱియు నీవు పదివేలయేండ్లు రాజ్యంబు సేసి దేహాంతంబున సూర్యునకు జన్మించి మనువ వగుదు వని చెప్పె. వైశ్యుండు నేను సంసారసుఖం బొల్ల మోక్షదంబగు జ్ఞానం బిమ్మని వేఁడిన నట్ల యగు నని వరంబు లిచ్చి దేవి యంతర్ధానంబు నొందె నంత.

క. సురథపతియును వైశ్యుండును । బరమప్రీతిఁ జని మునికిఁ బ్రణమిల్లిన న
మ్మురహరదాయయుండు విపులా । దరమున నిట్లనుచుఁ బలికె ధరణీపతికిన్. ౨౨౬

వ. రాజన్యా నీకు దేవీప్రసాదంబు గలిగెఁ, ధన్యుండవైతివి. నీతిగలిగి చిరకాలంబు రాజ్యంబు సేయుము నావుడు నతండు హర్షయుతుండై మీ యాజ్ఞానువర్తి నని చెప్పి హయంబు నెక్కి నిజపురంబునకుం జనియె. నంత ౨౨౭

గీ. మంత్రివరులు వచ్చి మానవేశ్వర నీదు । శత్రుసమితియెల్ల సమసె నాజి
నీవు రాజ్యమేలు నిష్కంటకంబుగా । ననిన మోదమంది యవనివిభుఁడు. ౨౨౮

క. భార్యల బిడ్డల గలసి య । వార్యగతిన్ సుఖములంది వసుధం బ్రజ్ఞా
ధుర్యుండయి యేలె ననువమ । ధైర్యాదిగుణంబు లెసఁగ ధరణీనాథ. ౨౨౯

క. కోమటి పరమజ్ఞాన మ । హామహిమన్ దత్త్వవేత్తయై విహరించెన్
భూమిం గొన్నాళ్లట । దా ముక్తుండయ్యె దేవి దయచే నధిపా. ౨౩౦

గీ. ఈ చరిత్రంబు వినినవా రెల్లబంధ । ములు దొలంగి సుఖాంబుధి మునిఁగి తేలి
ముక్తులగుదు రనుచు వ్యాస ముని వచించె । నర్జునుని మునిమనుమని కనుచుఁ బలుక. ౨౩౧

శా. గౌరీసంగవిరామదక్షకృతధిక్కారక్షణప్రాపితో
దారక్రోధరసాంబురాశిజనితోద్యద్బాడబభ్రాంతికృ
త్తీవ్రప్రాభవపీఠభప్రపటురూపత్రస్తసర్వామృతా
హారబ్రహ్మదిగీశమానసహరా యల్లూరి సోమేశ్వరా. ౨౩౨

గద్యము. ఇది శ్రీమద్భట్టరామేశ్వరీ పాదారవింద మకరందమధురిమ మానసేందిందిర, దాసు వంశపయఃపారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాదారన్నయమంత్రీంద్ర కుమార, పవిత్ర హారితసగోత్రాలంకార కృష్ణామండల మండనాయమాన నాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జితధరావిరాజమాన, శ్రీవరప్రతాప కోదండపటహాంచిత రామచంద్ర భూమీశ్వర దత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయ మండల న్యాయసభాపాలక, నియోగభారవ్యవహార, శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాద సంపాదిత కవిత్వ విద్యావిశేష, వాల్మ్యాదిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేకగ్రంథ మతిసార, విద్వజ్జనమనోరంజకతోభయభాషాపరిచిత, ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు పంచమస్కంధము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శారదాంబాయై నమః

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

షష్ఠస్కంధము

శ్రీ శ్రైలేశానుదిశా
పేశల కృష్ణానదీసమీప క్షోణీ
దేశవిలస చల్లూరిపు
రీశుభకర సంప్రవేశ శ్రీసోమేశా.

వ. అవధరింపు మనంతరంబ నిఖిలాగమార్థ శ్రవణపరమహర్షులగు మహర్షులు నిరంతర
నిరుపమ పురాణగాథాకథనాతురుండగు సూతుం గాంచి యిట్లనిరి. ౧

ఉ. సూత భవద్వచోమృతము సొంపుగ వీనుల నాని యాని సం
ప్రీతి వహించియున్ మఱియుఁ బెక్కులు గాథలు నీముఖంబునన్
శ్రోత్ర జనానుమోదమగు సూక్తుల గోరుదు రీ మహాముని
వ్రాతములెల్ల నట్లగుటఁ బల్కవె సత్కరుణార్ద్రదృష్టితోన్. ౨

గీ. వేదమందు ప్రసిద్ధమై వివిధపాప । నాశకంబగు వృత్రవినాశనంబు
కారణంబును దత్కథా క్రమమునెల్ల । వినవలతు మేము చెల్వవే విబుధవర్య. ౩

గీ. త్వష్టకొమరుండు వృత్రాఖ్య దానవుఁడు । మహేంద్రుచేఁ జచ్చుటకు గతమేమి త్వష్ట
సుతాపక్షపాతియై చేఁరిల్ల । బ్రహ్మయోని యతం డతిబలుఁడుగాఁగ. ౪

గీ. సురలు సత్త్వగుణులు నరులు రాజసులును । దెలియ దామసములు తిర్యగాదు
లింద్రుడు సూరి విబుధు లాగమవేదులు । దాని కిది విరుద్ధ ధర్మ మయ్యె. ౫

క. హరి సాత్త్వికుం డతం డే । కరణిన్ వజ్రంబు సొచ్చి గడుమాయావి
స్ఫురణంబు చూపి సంధిని । నెరపెడ ముని బద్ధులాడి నీతివిముఖులై. ౬

గీ. ఘనశాతితుఁ జేసి రావృత్రు నెట్టు । లింతసాహస మింద్రుడు నెట్లు చూసగ
గొప్పవారును మోహంబు దప్పి ననక । తప్పు లొనరించి రేమందు దైవమాయ. ౭

క. నమ్మిన వృత్రుని జంపిన । యమ్మఘవుఁడు బ్రహ్మహత్య యనునట్టి మహా
ఘ మ్మందదె ముజ్జగముల । యమ్మయె వృత్రు హతుఁజేసె నంటి వచెటులో. ౮

వ. సవిస్తరంబుగాఁ దెలుపవే యనిన సూతుం డిట్లనియె. ౯

సీ. వినరయ్య మునులార వృత్రుని వృత్తాంత మెల్లను దెలిపెద నింద్రుచేత
నతఁడు దుఃఖము నొంది నట్టి విధంబును వినిపింతు మును వ్యాసమునినిఁగూర్చి
జనమేజయుం డడిగిన మును సెప్పిన విధమును దెలిపి యా వృత్రువధకు
గారణం బగుటయు శౌరి తోడ్పడుటయు నొనగిన విధమును బూర్ణముగను
వినుఁడు చే ధన్యులై పుణ్యమనుభవింత్రు । రింపు వ్యాసుండు జననాథ యమరపతుఁడు
త్వష్ట పూరితవత్సలి ధర్మపరుఁడు । దేవతాకార్యకర్త భూదేవహితుఁడు. ౧౦

చ. అతనికి బుత్రుఁడై త్రిశిరుఁడై యుదయించెను విప్రరూపు డు
న్నతమతితోడ నొక్క ముఖసంబున వేదము లభ్యసించు నం
చితగతి నొక్కవక్త్రమున నిర్జరులం దిగ్రమించు సర్వది
క్ప్రతతి మఱొక్క మోమునను దారఁగఁజూచు నొకప్పు డెంతయున్. ౧౧

ఉ. భోగములెల్ల మాని తపముం ద్రిశిరుం డొనరించెఁ బ్రాంచితో
ద్యోగమున న్మహోగ్రగతి నొయ్యన బహ్యాగ్రముమీద నిల్చి యం
భోగతుఁడయ్యుఁ బంచశిఖిపుంజగుఁడయ్యును శీతకోష్ణకా
లాగతులందు నిస్స్పృహత నన్నము పానము మాని భూవరా. ౧౨

ఉ. దానికి నింద్రుఁడుం బెదరి తత్తరపాటున దుఃఖితాత్ముఁడై
పూని తపంతరాయవిధముల్ పరికించి ఘృతాచి నూర్వశిన్
మేనకనుం దిలోత్తమను బిల్చి వరాననలార మద్రిపుం
డైన మహాబలుం ద్రిశిరు నంగజతంత్రగతాత్ముఁ జేయుఁడీ. ౧౩

క. ఆతఁడు తపముసేయగ । భీతిం బడియుంటి నేను వేవేగమునన్
ప్రీతిం బొందింపుఁడు మీ । చేతనయిన వసుల దపము చెరచి కుశలతన్. ౧౪

క. అన విని యచ్చరలు శచీ । మనసిజ త్రైలోక్యనాథ మమ్ము నెఱుఁగవే
మునివృత్తినున్న త్రిశిరుని । పని యెంతని సమ్మఁబలికి భయముడిపి తగన్. ౧౫

క. చని త్రిశిరుం గని గానా । భినయనటనవృత్తు లెన్ని విధములచేఁ జూ
పిన నతఁడు మనసు ద్రిప్పమి । ఘనవాహను జేరి యమర కామినులు వగన్. ౧౬

క. పాడితిమి మధురగానము । లాడితి మభినయకలామహానైపుణితో
వేడితిమి చుట్టు నందఱు । గూడితిమి మనోజభావకుశలతలొప్పన్. ౧౭

క. ఆడదు పలుకొక్కటి మరు । జూడదు కన్నెత్తి యింత జొప్పడు జపమున్
వీడదు పెను దెబ్బయు బెను । లాడదు మాచేతగాని యాతని మఘవా. ౧౮

గీ. పాకశాసన వేదాం తమహాయమొంటె । నామకారుముని పల్కిన నుకవిధుండు
వారి పిల్చి పల్కి మదిమర్మిచారపరత । సిగ్గువిడనాడి పాపంబు సేయఁబూని. ౧౯

క. చౌపంతినక్కి యింద్రుండు । వేదముఖుం ద్రిశిరుఁ జేరి వేగము కరుణా
ధీరూపుఁడనుచు వజ్రము । తో దపమున నున్నవాని దునిమె న్మహాలా. ౨౦

గీ. పడిన త్రిశిరుఁ జూచి పాపాత్ముఁ డింద్రుండు । తపమునందునున్న ధన్య శాంతుఁ
జంపెననుచుఁ బట్టి జగమెల్ల నన్నూరో । యనుచు మునులు మారి రతని దెలుప. ౨౧

క. పతితముగ త్రిశిరుకాయం । బతిరేజోగతిమ నొప్ప నమరేంద్రుఁడు దీ
పితమెను పితనికి నను । మతితో నత్యంతభీతి మగ్నుం డగుచున్. ౨౨

క. తనయెదురుగనున్న దక్షుం । గని త్రిశిరుఁడు బ్రతికియున్న గతి దోపడు స
మ్మతితో నావచనము విని । యతివేగము తలల గోయుమని పంపింపన్. ౨౩

ఉ. చెప్పితివే సురేంద్ర కడు చెట్టగదా శచమంచనంబు నీ
కొప్పె వధంబుసేయ ద్విజు న్నగతిన్ విధియింప చెప్పరున్
దప్పఁగనైన లేదకుమఁ జేసితి వీ పనిగాక న్మంచమున్
గొప్పడి గట్టిగా నయిర గొడ్డలి దూపమునుమ్ము నాకిపా. ౨౪

క. పన్నగవాసిరంబున్ । బ్రద్దన నీ కేమిపనిని చెప్పుమ భయమే
విచ్చేడి గలుగ నాప్పుడు । దర్పిర సింద్రుండు భీతిచే నిట్లనియెన్. ౨౫

గీ. జీవరహితమైన విప్రువుల్ గనరావు । వీనిదేహమందు వెరపరిల
దానిబట్టి యీను తలలెపునని వల్క । దక్షుఁ డిట్టులనియె వత్సలమున. ౨౬

క. కనికరము లేక మునివు । త్రుని జంపితి వయమొ యింద్ర దోషము రాదే
ఘనమైన బ్రహ్మహత్యను । బనవతి వేమందు నేమి చేయుము వింకన్. ౨౭

వ. అనిన నింద్రుం డిట్లనియె. ౨౮

గీ. దక్షుఁడా యజ్ఞమందున దలను నీకు । భాగ మిప్పింతు సంతోష పడుము దాన
వీని తలలను నరకుము వేగ నాకు । బ్రియముగాపింపుమని చెప్ప విని యతండు. ౨౯

క. అలరి త్రిశిరుశిరములు గొ । డ్డలిచే దగనరకె యాత దరిగినపిదపన్
గలవింకంబులును గపిం । జలములు తిత్తిరులు ముఖరనంబుల గ్రోలెన్. ౩౦

క. వేదము జదివినమోమున । మోదమున గపింజలములు మునుకొనియె దిశా
స్వాదియగు ముఖము దిత్తిరు । లాదె నమరహారిముఖము నందెను పటకల్. ౩౧

వ. అదిచూచి యింద్రుండు సంతసించి త్రిదివంబునకుం జని శత్రువిజయంబు గాంచితినని యుబ్బుచు బ్రహ్మహత్యం గూర్చి చింతిల్లుచుండె నంత త్వష్ట నిజపుత్రు నింద్రుండు వధియించుట విని కడుఁగనలి తనమనంబున. ౩౨

ఉ. చూడుఁడుగాక నాబలము చోద్యము నిర్జరులెల్ల దేవతా
నేత మదీయపుత్రకు ననింద్యు ననాగతుఁ జూచి నిర్ఘృణ
త్వాతతవైరమూని తెగటార్చెను వత్సల ... ...
జాతునిఁ జేయుదున్ సుతుని జంభనిషూదను జంపు వానినిన్. ౩౩

క. ఆథర్వణ మంత్రంబుల । సాధనమున నగ్ని వేల్చి జనియించెను దే
జోధికుఁడు మహాపురుషుడు । ఘోరాకారుండు ... భూతేశుండున్। ౩౪

వ. ఇట్లు పుట్టిన పురుషుంజూచి. ౩౫

క. వర్ధిల్లుము వర్ధిల్లుము । వర్ధిల్లుము వృత్రరూప వాసవమదతా
మర్దక తేజోమహిమా । విద్యుత్పతితప్రసంగ వెస దీవింపన్. ౩౬

గీ. పెరిగిపెరిగి నింగి పెనుభూతమై నిండె । నాకు పేరుపెట్టి నన్ను నేల
గలుగ జేసితయ్య కార్యంబు సెప్పుమీ । ... ... చేయువాఁడ నెప్పుడైన. ౩౭

ఉత్సాహ. చల్లగాను జప్పరించి । సాగరంబు త్రావనా
వెల్లగించి భూధరములఁ బిండిపిండి సేయనా
మెల్లగాను నోటఁ బట్టి మిహిరకరుని మ్రింగనా
నల్లులట్లు సురలఁబట్టి నల్పి చంపివేయనా. ౩౮

వ. అనిన విని సంతసించి త్వష్ట యిట్లనియె. ౩౯

క. నిజము వినుమన్న శక్రుఁ । డ్విజనాథాత్మజునితోడ విశ్వరూపున్
సుజనస్తుతిగుణ నామము । నజగంబున కీర్తిగాంచు నాదు కుమారున్. ౪౦

సీ. నియమస్థితుండు నిఖిలవేదములు వేదాంగములు పఠించి యుండెనాడు
మూఁడుతలలుగల్గి ముజ్జగంబులయందు నచ్చెరువొందఁ దపము చేసినాడు
తపోధికయింత యాతనియందు లేనిదే శక్రుండు వానిని జంపినాఁడు
చంపి యవ్వల వానిశిరంబులు త్రుంచి క్రూరత్వమున మదిగొట్టినాఁడు

బ్రహ్మహత్యఁ గొనర్చిన పాతకుండు । నిర్ఘృణాలినవాఁడు మహోన్మాదుకుఁ
డతని వధియింపు మిపుడు నీ వనుచుఁబల్కె । ఉరుతర క్రోధమున సముద్యమించి. ౪౧

గీ. ఖడ్గమును శూలమును శక్తి గదయు దోమ । రంబు ముసలంగ సకలాయుధంబు లిచ్చి
మెసఁగ నక్షయ తూణీరమిచ్చి చక్రమిచ్చి రథమిచ్చి ప్రేరేప నెలమి నతఁడు. ౪౨

సీ. వేదపారగులైన విప్రులు స్వస్తులు సెప్పంగ రథమెక్కి చెలగుచుండ
నమరులచే దొల్లి యపజయం బందిన దనుజసేనలు వెంట దరలి రాఁగ
వృత్రునాజ్ఞను గొని వేగంబ దూతలు వచ్చి వృత్రు సమరవార్తఁ జెప్ప
సురపతి చింతతోఁ బరిపరి విధముల నరయుచు నుండంగ నపుడు గొంద
రమరవరు లతిరయమున సమర విభుని । వాలి కరుదెంచి యో శచీ ప్రాణనాథ
మేరుమంథరకాయుండు ఘోరరవుడు । వచ్చుచున్నాఁడు రథమెక్కి యిచ్చటికిని. ౪౩

మానిని. కాకులు డేగలు గద్దలు గూబలు కంకములున్ గటకధ్వనులన్
గూకలు పెట్టును గూయుని ఫేయుని కొంపలమీఁదను ఘోరగతిన్
శోకము వాజులు సూపుచు నశ్రులు సోకఁగ సొక్కిన చూపులతో
ప్రాకు గృహంబుల ప్రక్కల నేడ్చుచు రక్కసి మూకలు రట్టు కొనన్. ౪౪

క. పెల్లుగ సిద్ధురవాయెడి । యిల్లాండ్రను దలలుబట్టి యీడ్తురు మఱి దా
రిల్లిల్లు దిరుగుచుండురు । నల్లని పుట్టములు సోకు నపలాలు కదునన్. ౪౫

గీ. గాలియొక్కింత లేకయే కదలి ధ్వజము । లురులు చున్నవి యుల్కలు దొరగె నక్క
లేడ్చె నడురేయి వేళల నింద్రయుండు । దొంత లిల్లిల్లు గుంపులై దూరె నకట. ౪౬

గీ. అసురపురి దుశ్శకునపరివ్యాప్తమయ్యె । కాశ్యపవిభ బుజాల్నేతులు గన్ను లదరె
నేమిసేయుదు మయ్య మే మిచ్చ డెందమ । చిన్నె చెన్న డెబుఁగము శచీకళత్ర. ౪౭

వ. అనిన విని యింద్రుండు బృహస్పతిం బిల్పించి తన మనోగతంబు దెలిపి దుర్నిమిత్త
శాంతి సేయింపవే యనుఁడు నతండు. ౪౮

గీ. ఏమి సేయుదు సురనాథ యీవు నిరప । రాధు మునిఁ జంపితివి చేయరానితప్పు
ఫలము గుడుపక తీరనే నలువకైన । చెప్పితివె నాఁడు నేరంబు సేయునపుడు. ౪౯

గీ. ఎంత జేసికొనిన నంత యనుభవింప । వలదె పాపభీతి కలదె నీకు
కలదయేని బ్రహ్మకులు దపోగతుఁ జంపఁ । దగునె యిప్పు డిద్ది దాని ఫలమె. ౫౦

గీ. వీఁడు వృత్రుం డదవద్యుఁడు వెడలివచ్చె । వీని వనిము ట్లడేయముల్ వీనితండ్రి
యిచ్చె నవి ప్రళయంబుగ నిఁక ధరిత్రి । నిండె గోలాహలంబులు నేడుఁ జూడు. ౫౧

క. అనిపల్కఁగ వినుచుండఁగ । గనియెన్ సురవిభుఁడు సకల గంధర్వమహా
మునినాథముఖులు నదరము । లను విడచి చనంగ గొందలంబున నంతన్. ౫౨

ఉ. సేవకులార మీరు సని చెప్పుఁడు దిక్పతి యక్షపూషసం
జ్ఞావరదస్రయక్షఖగ సాధ్య మరుద్గణ సిద్ధ కిన్నరా
శీవిషముఖ్యు డేవతల లెందఱి కిందఱు డెల్లవారు సే
నావృతులై విమానముల యందన వారలు నట్ల సేయఁగన్. ౫౩

గీ. ఇంద్రుఁ డైరావతము నెక్కి యేగె గురుని । ముందునిడుకొని వేల్పులమూకలెల్ల
గూడి రాక మెగి వేల్పుఁగొండమీఁద । నౌనర మానససరసున కుత్తరమున. ౫౪

వ. ఇట్లు దానవసైన్యంబులతో వృత్రుండును, దేవతాసైన్యంబులతో నింద్రుండును దలపడి మానుషప్రమాణమున నూఱువత్సరములు దారుణంబైన రణంబు గావించి రం దఖిలసురలును నింద్రుండును బలాయితులైనం గని వృత్రుండు తండ్రిం జేరి నమస్కరించి నీవు చెప్పిన కార్యంబు నెరవేర్చితి, దేవతలు పరాజితులైరి, యైరావతం బిదె చూడు మింద్రుండు కాల్నడ నేఁడేసి బరచె, భీతులం జంపుట ధర్మంబు గాదని విడిచితి, యింక నెద్దియేని సేయంగలయది యున్న నన్నాజ్ఞాపింపుము. తప్పక యాచరించెద, నావుడు విని త్వష్ట యిట్లనియె. ౫౫

క. పావనుఁడవైతి నేఁటికి । నీవలన మనోజ్వరంబు నెట్టితిని కుమా
రా వినుము తపము నిర్మలి । భావంబున జలుపుమయ్య వరములకొఱకున్. ౫౬

క. వనజభవుని శంకరునిన్ । మనమున దలపోసి సేయు మా తపములు నీ
కనుకూల వరము లిత్తురు । వినుకన్ దేవేంద్రుఁ జంపివేయుము కడిమిన్. ౫౭

గీ. బ్రహ్మహత్యఁ జేసె బాపిష్ఠి యింద్రుండు । వానిమొగము చూడవచ్చునే మ
దాత్మ నుండుమన్నయది నిరాగసుఁడైన । విశ్వరు దలఁచికొనుచు రేయుఁ బగలు. ౫౮

క. నీ పరినాశిపగుదు న । ద్దేవేంద్రుని గెలువుమయ్య తరదు నాకున్
లోవెత యేమని జెప్పుదు । నావిధము తనూజుమణివి నా కీవకదా. ౫౯

చ. అది విని వృత్రు డొందెను మహాచలరాజము గంధమాదనం
బెద సత్యవాక్యతత్పరత నెంతయు నిశ్చలతన్ ఫలంబునై
న దినక నీళ్ళుద్రావక మనంబున బ్రహ్మను నిల్పి యోగసం
పద దపమాచరించె నది పాకవిపక్షు డెఱంగి బెబ్బరన్. ౬౦

వ. తత్తపోవిఘ్నప్రయత్నంబు సేయుమ గంధర్వ యక్ష కిన్నర పన్నగ ప్రముఖులం బంపియు, ఫలంబులేక యూరకుండె. నంత పద్మశతంబు గడువఁ బితామహుండు, హంసారూఢుఁడై వచ్చి యెదుట నిలువంబడిన ధ్యానంబు విడిచి త్వష్టృపుత్రుండు నమస్కరించి నిలచిన నజుండు వరంబు వేఁడుమనిన నతండు. ౬౧

శా. ప్రాప్తంబయ్యె సమస్తదేవభువనప్రాంచద్రమావైభవం
బాప్తత్వంబున నీవు బల్కినది నా కత్యంత భద్రక్రియా
దీప్తం బొక్కవరంబు గోరెదను నో దేవాదిదేవా సదా
వ్యాప్తంబయ్యె మనంబు దప్పదను నా కద్దాని నిమ్మయ్యెడన్ ౬౨

వ. లోహకాష్ఠాదులు మొదలగు శుష్కద్రవ్యంబులచేతను నితరంబులగు ద్రవద్రవ్యంబుల చేతను మరణంబు లేకుండునట్లును, వీర్యంబు హెచ్చునట్లును వరంబియ్యవే యనుఁడు

నట్టి పితామహుం డది యట్లయగు దపంబు తుగుమని యంతర్ధానంబయ్యె. నంత వృత్రుం డత్యంతానందంబున స్వగృహంబునకుం జని తండ్రికిం జెప్పిన విని సంతసించి పుత్రకా! నీయన్నయగు త్రిశిరుని జంపిన యింద్రుం బరాభవ కీర్తుండ వయ్యె. దేవతా రాజ్యంబు గైకొమ్ము. నా మనస్తాపంబు దీర్పుము, నాపుడు నతం డలరి శంఖంబు మ్రోయించి, శంఖనాదంబుచేసి, స్వర్గంబు నిరోధంబు సేయుచు నంగరం గదలుటయును గదలినం గాంచి యింద్రుండు దేవతాసైన్యంబులం గూర్చికొని గ్రద్ధ ప్రవృత్తి గల్గి యున్న వృత్రుండు నబలుండై తలపడిన నతిభయంకరంబైన యుద్ధంబు సంప్రాప్త బయ్యె. దేవతల కపజయంబును, పూర్వదేవతలకు జయంబునుం జూపట్టె నప్పుడు. ౬౩

చ. సురపతిఁబట్టి వృత్రుఁ డది సూచి నిశాచరు లార్చిరోలి ని
ర్జరులు భయంబునం బరవసాగిరి యేడ్చుచు నింద్ర యింద్ర యం
చురువడి దిక్కు లాకసము నుర్వియు దద్దరిలంగ దారుణం
బరిగెను నీదు వృత్రుఁ డతిదారుణమూర్తి చెలంగ నమ్మహిన్. ౬౪

గీ. శచికి ప్రాణవిభుని సకలలోకేశుని । నమృతపానవిరతు నమరవంద్యు
నప్సరోవినోది నా వృత్రుఁ డొకచేత । బట్టి నోటిలోన బెట్టుకొనియె. ౬౫

క. దొరకెనుగా శత్రుఁ డిపుడు । కరకర నమలెదను జూడు కడుసంతసమొంది
పరిమార్చె దనుజ నివహా । పరహితు నితం డతండు దయమాని సురేంద్రున్. ౬౬

క. సురవరు లది గని భయమున । గురు గాంచి యతని వద్ద గూర్చొని విబ్రో
చిరమింపవె యభిచారము । సురపతి విడిపింపు మాకు సుకరము దోడన్. ౬౭

వ. అనిన విని బృహస్పతి. ౬౮

గీ. మనసేయువాఁడ నిపు డింద్రు డా వృత్రు । నోటబడియె నింత దారుణము చ
నగుచు నభిజరిచి యాలించుచు గనరు । వంపె నద్ది వృత్రు నంతె గతము. ౬౯

గీ. వృత్రు దారుణింప విష్ణుతమూర్తియు నోరు । శక్రుఁ డెలుగె మేను నట్టుడిసి
యూడిబడి సురేంద్రుఁ డొక్క దాటున వజ్ర । మూని మోహరించు యుద్ధమునను. ౭౦

గీ. అంతనుండి యాపరింతలు లోకంబు । నందు బ్రబలె నంత సమరభయుఁడు
వృత్రుతోడను బదివేలేండ్లు సేసెను । గెలుపుగాన డాపగించ జయుంత. ౭౧

గీ. వినికి వేసరి స్వర్గంబు వృత్రునకును । విడిచి యేగిరి వీబుధులు విపినములకు
విశ్వమునకును దానవో పద్రవంబు । వృత్రు డందెను స్వర్లోకవిభవ మెల్ల. ౭౨

క. మునుల గలసి సుర లాలో । చనములు గావించి రజితశైలంబునకున్
జని యుమ్మలి ప్రోవుమనిరి । విని శివుఁ డనెఁ బోద మిపుడు విష్ణుసదనమున్. ౭౩

క. అని [illegible] దోర్చ్[illegible] । [illegible] జేసి సతతము [illegible] మీ
[illegible] యింతయు గా[illegible] । [illegible] దెల్పంగ [illegible] వారు మూరత [illegible]. ౨౪

చ. [illegible] కలుగు [illegible] [illegible] నెఱుంగరాని [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బద్ధజేయు వా
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేవతాళి కి
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ధరింపఁగన్. ౨౫

చ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లో సుధా
[illegible] మీకు [illegible] [illegible] [illegible] మొందు నే
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దానవుం
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గ్రసన్. ౨౬

గీ. [illegible] [illegible] [illegible] మీ । [illegible] బ్రహ్మపరము [illegible] కింత
[illegible] మీకు [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible]. ౨౭

క. [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] కొనఁగ మీ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] మీరల్. ౨౮

సీ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] మాయు[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సమయుఁగ
[illegible] [illegible] మీ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సనంత
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] భక్తిలో [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] కేశ [illegible] [illegible] ౨౯

వసంతతిలక. [illegible] [illegible] [illegible] లోకధాత్రి । [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ౩౦

మత్తేభము. [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] రాక్షసుల [illegible] మా
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ౩౧

తోటకము. [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] పావని [illegible]
[illegible] [illegible] గతి [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible] తల్లి. ౩౨

[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]. ౩౩

మత్తకోకిల. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

బన్న మొందితిమమ్మ వృత్రుని బాధ లెన్నఁడు దప్పునో
నిన్ను వేఁడితిమమ్మ యిప్పుడు నిశ్చలాత్మ్కులమై కడున్. ౮౪

వ. అని యిట్లు విబుధు లనేకవిధంబులం బ్రార్థింప దేవి ప్రసన్నయై మీరు వచ్చిన కార్యంబు దెలఁపుడనిన దేవతలకుం బుఃఖదుండయిన వృత్రు మాయామోహితుం జేయుటయు మా యాయుధంబులకుం బలం బిచ్చుటయు నర్థించెద మనిన నట్ల యగునని చెప్పి దేవి యంతర్ధానంబు నొందె. నంతం బ్రాప్తదేవీవరులై బృందారకులు నని నిప్పులవప్పయుం బోరె మండిపడుచున్న వృత్రునికటంబునకుం జని. ౮౫

క. మధురంబులు ప్రియములు గా । నధరం బొక్కింత గదల నతివినయమునన్
సుధలొలుక బుధులు పలికిరి । విధమెఱిఁగి వివేకగరిమ వృత్రునితోడన్. ౮౬

గీ. వృత్ర వృత్ర మహాభాగ విశ్వవినుత । నీవ బ్రహ్మాండములకెల్ల నేతవుగద
శక్రుతో వైరమొకటి మా సౌఖ్యహాని । మీరు మీరును బోరాట మేలుగాదు. ౮౭

గీ. మీకు సహజంబు వెతలయ్యె మాకు నాపు । లావులును బోరి చూడల నణఁగఁ బొక్కు
భంగియై నన్నుకాంద్ర కావద ఘటిల్లె । కడచె నీరీతి సూరక కాలమునుము. ౮౮

మ. కలదే వైరమునందు నెందునగన సౌఖ్యం బాహవక్రీడలం
జెలువొ మేను బదల్పఁదన్ జలిపి నిచ్చల్ సుంచఁగానేల నే
బలియుండేనియు సంగరంబున జయప్రాప్తిన్ గనంజాలునే
పలుసైన్యంబుల జక్కుమార్చి బహుళాపత్కారి కాపంచినన్. ౮౯

ఉ. స్నానముఁజేసి తృప్తినను సాపడి శయ్యను బవ్వళింపుచుం
జానను గూడి భూరిసుఖసాధనమైన కుటుంబభోగమున్
గానక సంగరంబులను గాఢ్యకబాణములాని పోరుచున్
మేనుల గష్టపెట్టి నది మేలె విచారముసేసి చూచినన్. ౯౦

క. పోరులను బచ్చి మేనులు । ధారుణిపై దొరుగ రుధిరధారలు పెలువన్
గారగ నక్కలు ద్రావఁగ । పీనస్వగన్ంబు గోరు పెట్టులు గలవే. ౯౧

క. రేయుం బవళ్లు యుద్ధము । నే యుచుఁ గాలంబు గడప శ్రీవిభవ సుఖ
శ్రేయములు వృథలుగావే । మాయందు గృహారసమున మన్నింపఁగదే. ౯౨

క. బలసూదనుఁడును నీవును । గలసి మెలసి యుంటిరేని గంధర్వులు మా
నుల మేము సుఖపడుచు మిము । గొలిచెదముగదయ్య నీతికోవిద వించే. ౯౩

గీ. నిన్ను మేఘవాహు నెమ్మిగూర్చి ప్రియంబు । బలుకజేయ రాయబారులమును
యిందు వచ్చినార మేపట్టుగోరిన । బెట్టుకొనెదమయ్య వృథుగుణాఢ్య ! ౯౪

గీ. హరిహయుఁడు శపథ మాచరించును ధర । దగ్రమందు దాని కనుమతింపు
మయ్య చెలిమికంటె నధికంబు లేదనుచు । గురుపుత్రోడు నిన్ను వెరసి చనరు. ౯౫

క. సత్యమున భూమి నిలిచెను । సత్యంబున నెండగాయు జలజాప్తుండున్
సత్యమున గాలి వీచును । సత్యంబున గడలి దాఁటఁజాలదు కట్టన్. ౯౬

క. కావున సత్యమె జగమున । గావలయు విశేషవిధుల ఘనతరసఖ్య
వ్యాపృత్తులందు సత్యమె । త్రోవసుమీ సకల నిర్వృతులకు మహాత్మా. ౯౭

క. ఒకచోట బవ్వళింపుము । నొకచోటను నాడికొనుము నొకచో జలకే
ళికలన దేలుము సుఖమున్ । బ్రకటింపుము శక్రు డీవు ప్రముదితవృత్తిన్. ౯౮

వ. అనిన వృత్రుండు. ౯౯

ఉ. మీరు మహానుభావులరు మీరు జగజ్జనమాననీయులున్
మీరు తపస్విశేఖరులు మిథ్యలు బల్కరొకప్పుడున్ సదా
చారులు పుణ్యమూర్తులు సుశాంతులు మాయ నెఱుంగ రీ ఘనా
సీరుఁడు బ్రహ్మఘాతకుఁడు ధూర్తుఁడు నీతని నమ్మవచ్చునే. ౧౦౦

సీ. బుద్ధిమాలినవాఁడు పురుహూతుఁ డితనితోఁ సిగ్గుమాలినవాఁడు చెలిమిసేయ
మీ రెఱుంగరు మహావాసుండు వీఁ డని నే నెఱుంగుదు వీని నీచవృత్తి
నటకొందుల క్రయాణము గట్టికొన్నాఁడ విబుధలోక సుఖంబు వెనుక బట్టె
త ప్పొనరించినవాని దండించు వాఁడెట్టి త ప్పొనరించి తప్పించ తప్పుగలదె
తొలఁగి వ్రజము శతకోటి దోషములను । గలిపి శతకోటి యమ్ముగా దెలియఁజాల
కాంతులును మీ రెఱుఁగక సఖ్యమునుచు । బలికెదరు గాని పొసగ దీ పాపితోడ. ౧౦౧

వ. అనిన మును లిట్లనిరి. ౧౦౨

గీ. చేసికొనినంత యతఁడెట్లు సేయు పొమ్ము । చెనటి ద్రోహంబు జేసిన చెనటి కూళ
కృతము స్మరియింప కిష్టంబు చితవృత్తి । మాకు మునఁగని శపథంబు సమయుమయ్య ౧౦౩

వ. అనిన వృత్రుం డిట్లనియె నో మునీంద్రులారా! శుష్కంబుచేతనేని, యార్ద్రంబుచేత
నేని, పాషాణంబుచేతనేని, దారువుచేతనేని, పగటియందేని, రాత్రియందేని, అస్త్రము
వజ్రంబుచేతనేని, దేవతలచేతనేని నేను వధ్యుండ గాకుండునట్లు సమయంబు సేయిం
చితిరేని మా కింద్రునకు సంధి పొసంగు, ననిన మును లట్లగాక యని సురేంద్రున కది
విన్నవించి వృత్రునెదుట నగ్నిసాక్షికంబుగా ప్రమాణంబు సేయించి వా రిరువురకు
చెలిమి పొసంగించి రంతటనుండి వా రిరువురు నందనాదివనంబులను, గంధమాదనాది
పర్వతంబులను గూడి చరించుచుండిరి. శక్రుండు వృత్రవధకాముండుగాన రంధ్రా
న్వేషణంబు సేయుచు విశ్వాసంబు పుట్టించి దంభవృత్తి నున్నం ద్వష్ట యది సూచి తన
దనయుం గాంచి యిట్లనియె. ౧౦౪

గీ. పుత్రకా! పురుషార్థుతో [illegible] సరయు । వాఁడు నీ శత్రుఁ డవిగాక వానియంద
[illegible] యుండెను [illegible] । మాయగాం[illegible] మంచిగాను. ౧౦౫

గీ. ద్రోహపరుఁడు [illegible] । [illegible] కాముకుండు
[illegible] । [illegible] ౧౦౬

క. [illegible] । [illegible]
తావని[illegible] జని సం । ధ్యావేశం [illegible] సముపరిపు [illegible]. ౧౦౭

క. ఇది [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] నారాయణుని [illegible]. ౧౦౮

వ. తలఁచినంతనే వాసుదేవుండు ప్రజంబున [illegible]. ౧౦౯

గీ. [illegible] । [illegible] పరాశక్తి [illegible]
లోకములో [illegible] । [illegible] తపస్వితను [illegible] వాసవుండు. ౧౧౦

ఉ. [illegible]
వాసవు [illegible]
[illegible]
[illegible]. ౧౧౧

గీ. [illegible] । [illegible]
నేని [illegible] । [illegible]. ౧౧౨

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౧౧౩

వ. [illegible]
[illegible]. ౧౧౪

గీ. [illegible] । తోడుగా [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౫

గీ. [illegible] కాంత [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౧౬

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౧౭

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౧౮

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౧౯

వ. [illegible]
[illegible]. ౧౨౦

క. ఆ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౨౧

వ. [illegible] ౧౨౨

ఉ. అంగిరసుం బులోమజ సమంచితభక్తి భజించి మించి స్వే
చ్ఛం గడునీతి నుండ నహుషప్రభుఁ డల్గి సురాళిఁ జీరి జీ
వుం గడతేర్తు నింద్రు సచివుండట వీడు శచిన్ స్వకీయగే
హంగతఁ జేసి ప్రోచెడి నటారె వినుండన మౌను లార్తులై. ౧౨౩

ఉ. సామము మీర నిట్లనిరి స్వామి పరాపు జగత్ప్రభుండ వీ
వేమని చెప్పువారము సురేంద్రుని పత్ని మహాపతివ్రతా
గ్రమణి పారదారికత చేటు శ్రుతిస్మృతి సంప్రదాయముల్
కామము దీర్చుకో విడువగాదసుమీ వినుమీ ధరాప్రభుల్. ౧౨౪

ఉ. ధర్మము నీవు భూపతులె ధర్మము దప్పిన లోకు లెవ్వరా
ధర్మము దేరిచూచెదరు ధర్మవినాశమె లోకనాశనం
బర్మిలి గామశాంతి గన నచ్చర లెందఱు లేరు నీవు న
త్కర్మపరుండవై పథము దప్పక యేలుము నాకలోకమున్. ౧౨౫

చ. నిమిషసుఖంబుఁ గోరి జననిందకు లోఁబడి నాకలోకప
త్రము విడనాడి వేఱొకని దారను బల్మి రమించి యాయువున్
యమునిపురంబు సేరి కడు నంగడ మందుదువప్డు చిచ్చుగం
బమును గవుంగిలించుకొను మంచు మతిన్ గణియింపవచ్చునే. ౧౨౬

ఉ. పచ్చలకోళ్ళ నీలముల పట్టెలునుం బవడాలకంబముల్
గుచ్చులముత్తియంబులను గూర్చిన పందిరి యందు చెక్కడాల్
హెచ్చిన పాన్పుపట్టు బిగియించిన దోమతెరైన మంచముం
దచ్చరతో రమించు సుఖ మన్యవిలాసినియందు గల్గునే. ౧౨౭

ఉ. చెక్కిలిగొట్టి ముద్దిడుచు చేతులఁ జాచి కవుంగిలించు నొ
మ్మెక్కు డటాలునన్ మరులు హెచ్చ కటుక్కున మోవి నొక్కు బల్
నిక్కు చనుంగవం బొడుచు నీ రతి యచ్చరతోడి కూర్మి య
మ్మెక్కు సుఖంబుగాక పరునంగన బల్మిని బట్ట నేటికిన్. ౧౨౮

క. ఇటు నష్టము గొట్టుకొనున్ । గొటగొటపడు నేడ్పు నార్పు జూడుము కనుమున్
తటపటలును బెటపెటలును । బటుతర బరాంగనను బల్మి బట్టిన సుఖమా. ౧౨౯

క. కావున శచిమీఁది తమిన్ । బోవిడువుము పుణ్యమందు బుద్ధినిడుము భూ
దేవతలను దేవతలను । బ్రోవుము నిర్మలయశంబు బొందుము నృపతీ. ౧౩౦

వ. అనిన విని. ౧౩౧

ఉ. ఎక్కడికేగిరో మునులకీరలు గౌతముభార్య నింద్రుఁడున్
గ్రక్కున రాకొ యటంచు బోగి గూడి రమించినవాఁడు, మీ సుధా
ముక్కలయమ్మువారి పుడుబోడిని దారను జంపుమఁ దండి పే
రెక్కినవాఁడు, నాకు పగదే యిటు నీతులు సెప్పనో ఘనీ. ౧౩౨

గీ. వినుడు మీ రెన్ని సెప్పిన వినయమునన । యేని బలిమిననేని యమ్యుంద్రుభార్య
నిప్పుడిది గొంచురందు మీరిపుడ యనిన । జనిరి మునులు బృహస్పతి సదనమునకు. ౧౩౩

క. చని దేవగురు గని గొని । వినయయుక్తు లయ్యి యో వివేకధనా
యింద్రుఁడు నహుషుఁ జేసియంతయు । నను కు శచి నొసంగుమని యతఁడు మము నడిగెన్. ౧౩౪

క. నిను వేడఁగ వచ్చితి మాపెను మా కొప్పింపు మనిన విని గురుఁడు మహా
మునులార! శరణు నొచ్చిన । వనితను నే విడువఁ బొందు వైశంబనినన్. ౧౩౫

గీ. అట్లు! ముట్టని మునికి యుపాయ మేసి । మమ్ము రక్షింపు మా మనమునకి [illegible]
ఒకఁగలమె యూరకయ పోయి పడగి మమ్ము । నరికిపేయఁడె నాపుఁడు నహుషుఁడు మరి ౧౩౬

క. మన మందఱము శచితో । మను గూడుకొ పోద మక్కడకు శచిచేతన్
ఆసిపితము శక్రుఁడు వచ్చె నను విని కలయుదాన క్షితిపా యనుచున్. ౧౩౭

క. పతి బ్రతికియుండ నన్నుని । బతిగా గైకొనుట తగదు పయనంబై నే
వతెరెద నన్నింక మునుపు । గృతమతులై యుగ కనిరి కృతియుమునులున్. ౧౩౮

క. వనరించిన సురులంగని । మనమున నహ్వొంగి వాడు మానిని గని యో
వనజాక్షి నీను సంప్రీతి । మను నిపుడు నాకు నీవు దారవుగమ్ము. ౧౩౯

క. నాపుఁడు [illegible] । నో విపులాక్షి యిట్టుఁ డున్నాఁడేమో
[illegible] నేని యనుచుఁ । భావంబున సంధియమ్ము పతికను [illegible]. ౧౪౦

క. [illegible] నతఁడు న । నీప్పుడు గారుండెనేని వేడ నిను నా
కీవరము మ్రొక్కు మమ్మ । [illegible] నన్నికాక పొమ్మన సంతన్. ౧౪౧

క. మునులార విబుధులారా । వని [illegible] సాహసమున నం
దును శచి వల్కిన విని య । [illegible] నిపుడిక నేగి వారలతనితోన్. ౧౪౨

గీ. దేవదేవ జగన్నాథ విష్ణుమూర్తి । యమునరనాథంచు బ్రహ్మహత్యా ప్రవిషి
తుండనయ్యుఁ బోయె నేఁడు వచ్చుచుంచు వాఁడు । మాకునస్త్ర మయ్యాది మఘుపుఁ ద్రోవ. ౧౪౩

క. భయవిహ్వలులగు నమరుల । [illegible] లాలించి నారాయణుఁడున్
దయతోఁ గని సురలారా । హయమేధము సేయ బ్రహ్మహత్య దొలంగున్. ౧౪౪

గీ. అంబ సంతసించు హయమేధమున [illegible] । పాతకంబు [illegible] పూను[illegible]
మరల దేవరాజ్య మహిమంబు గైకొను । [illegible] ౧౪౫

గీ. అనిన సురరాజు హయమేధ మాచరించి । పంచిపెట్టి [illegible] బ్రహ్మహత్య
[illegible] । [illegible] ౧౪౬

వ. ఇట్లు సేసిన హయమేధయాగఫలంబునబట్టి [illegible] బ్రహ్మహత్యాపాపవిముక్తుం
డయ్యె [illegible] సంతం [illegible]
గాంచి యయ్యెనారా! హయమేధంబు సమాప్తమయ్యె, [illegible] విధుం [illegible] ?
[illegible]
యో నారీశిఖామణీ! జగజ్జనని [illegible] సుఖంబులు లేవు, [illegible]
నాపూజనంబు సేయుమని మం[illegible] ఉపదేశించిన [illegible]
నాతి తాపసివేషధారిణియై [illegible] త్రిలోకపూజ్య. ౧౪౭

సీ. పాశాంకుశాభయవరములు ధరియించి నాలుగు భుజములు [illegible]
కోటిసూర్యులతోడ [illegible]
[illegible] తోడ
[illegible] తోడ
[illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౪౮

గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౪౯

గీ. మూడు [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] ౧౫౦

క. ఈ నా మూర్తిం [illegible] । మానసమున [illegible]
[illegible] । గా [illegible] ౧౫౧

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౫౨

వ. ఇట్లు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] చెప్పి [illegible] ౧౫౩

క. సహజమగు రాజ్యలోకని । వహముం బాలింపుమని వాఁడు స్వరాష్ట్రన్
బహువిధముల వంచెను నను । గ్రహించుచుం గురుని [illegible] గేహమునకుం బ్రాప్. ౧౫౪

సీ. అం[illegible] నుచు చెప్పినట్టి గ్రోమను [illegible] । [illegible] జెప్పి యతని మనసు [illegible]
కుంచ [illegible] జేసి [illegible] యత్నమ్ము నుకలతో । [illegible] [illegible] నేరి [illegible] గాంచె. ౧౫౫

[illegible] [illegible] [illegible] మరఁడు [illegible] । [illegible] దేయుఁ దఘునుయుండు బాలుని [illegible]
[illegible] చేసి [illegible] । [illegible] ఘోరమంబు [illegible]. ౧౫౬

సీ. [illegible] । [illegible] లిచ్చిన [illegible]
గా[illegible] రమ్ము [illegible] । [illegible] బాలుని [illegible]. ౧౫౭

ఉ. [illegible] తరి [illegible] దేగినన్
[illegible] వత్సరంబులు [illegible] వచ్చిలిన్
[illegible] [illegible] నయం
[illegible] [illegible] [illegible]. ౧౫౮

ఉ. జనపతి యంతికంబునకుఁ [illegible] నేగుము [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] గ్రహించు [illegible]
[illegible] [illegible] దెల్పుమీ. ౧౫౯

[illegible] [illegible] । [illegible] [illegible] ౧౬౦

[illegible] । [illegible] గాంచి [illegible]
[illegible] । [illegible] మీలుంటే [illegible]. ౧౬౧

[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] బుంతలా. ౧౬౨

వ, అనవుడు విని [illegible] సహజ [illegible]. ౧౬౩

క. నా [illegible] కోరిక [illegible] । [illegible] తేని యా[illegible]
[illegible] । [illegible] [illegible] సహజా. ౧౬౪

వ. అనుచు సహజుండు. ౧౬౫

క. నీ కోరిక దీర్చుటకున్ । నా కొక సంశయము గలదె నారీమణి మి
న్నాకులును మెట్టమీనులు । గైకొని తెమ్మనిన తెత్తుగదవే సుముఖీ. ౧౬౬

వ. అనిన శచి. ౧౬౭

క. చేయుదొ లేదో నమ్మక । మేయనువున గలుగు నాకు నింద్రపదంబుం
బాయనివారికి నెప్పుడు । మాయదెకా యొట్టుబెట్టుమా యని పలుకన్. ౧౬౮

వ. అన విని నహుషుండు నీ వడిగిన కోరిక దీర్చనేని. ౧౬౯

క. నే జేసిన యజ్ఞంబులు । నే జేసిన సుకృతములును నీలాహికచా
నే జేసిన దానంబులు । నే జేయనియట్టు లంటనేర ఫలంబుల్. ౧౭౦

వ. అనిన విని శచి ౧౭౧

సీ. ఐరావతంబు వాహనము పాకారికి వైనతేయుఁడు రమావల్లభునకు
యమునకు మహిషంబు హరునకు వృషభంబు భూరి కల్యాణగర్భునకు హంస
వాయువునకు లేఁడి కాయజునకు చిల్క ఘనతర సప్తజిహ్వునకు తగరు
కార్తికేయునకు సత్కాలకంఠంబును గజముఖునకు మూషకంబు నెన్నఁ
గను గలవు నీవు వారితో నెనయ గోరి । ఘనమె యందఱ మీరంగ గలవు కాన
మున్నెఱుగని వక్కఱనిది నెక్కి బెట్టుమేని । పల్లకీ నా మనం బప్పు డుల్లసిల్లు. ౧౭౨

గీ. ఎక్కుడగు నీవు పల్లకి నెంపుగల్గ । మునివరులు పల్లకీ నిందె మోయువారు
నప్పుడు బ్రహ్మాదులకు నీవు యధికుఁడవని । యెంచునప్పుడు జూడు ముల్లోకతలము. ౧౭౩

క. అనిన విని మానినీ నీ । కును బ్రియ మొనరించుటకును గోరెద గానన్
మునులపయి నెక్కి వచ్చెద । ననుమా యని మునుల బిల్వ కడు ముదమందై. ౧౭౪

క. మునులార వింటిరే శచి । నను మునివాహనము నెక్కినం బసపతిగా
గానియెద ననికదా గావున । గనికరమున నట్టు సేయఁగదరే యనినన్. ౧౭౫

గీ. తత్త్వమెఱిఁగిన ఋషివరుల్ దాని కియ్య । కొనిన వారలపై నెక్కి లన పదము న
గస్త్యు మస్తకమున నిడి గశను గొట్టి । సర్ప సర్ప యనంగ నహంకృతిని ౧౭౬

క. తాపసులెల్ల విద్దయు । లోహాబ్రాపిలానలోలుండును వా
తాపిహరుఁ డప్డు జలవుడు । శాపమునను బడుము భువిని సర్పము వగుచున్. ౧౭౭

క. అని యిచ్చిన శాపము వం । డనె వాఁడును బడుచుండ బతంగని యోకీ
వనితయవ్వ స్వర్గమునకున్ । మునుని యుధిష్ఠిరుని నీవు గనినప్పు డనన్. ౧౭౮

క. శాపవిముక్తిన్ వీని మహా భూపాలుఁడు సర్పమునను భూమిం బడినన్
బాపిష్ఠుఁడు పోయెనని శచిపతికడ కేగి గురుఁడు సెప్పగ నతఁడున్. ౧౭౯

వ. నహుషుండు సర్పంబై పడుట విని సంతసించి స్వర్గంబునకు వచ్చిన నిర్జరులును, మునులును సమందానందమగ్నులై యింద్రలోకంబునకుం బట్టంబుగట్టినం దేవీకటాక్షంబున నిది యెల్లసంప్రాప్తంబయ్యెనని యనవరతదేవీపూజాపరాయణుండై సుఖంబుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు. ౧౮౦

శా. దేవాధీశుఁడు లోకవిశ్రుతుఁడు భూదేవప్రసాదార్జిత
శ్రీవిస్తారుఁడు సర్వసంయమిజనారాధ్యపదాబ్జుండు స
ద్భావుం డిద్ధశతక్రతుండు సురగంధర్వాప్సరస్సేవ్యుఁడున్
దైవాధీనత నొందె దుఃఖములు స్థానభ్రష్టుఁడై దీనుఁడై. ౧౮౧

శా. దేవీపూజకమందు నింద్రుకయి సందేహంబులే కెట్టిదం
గావించెన్ గమలాకళత్రుఁడు సదా కారుణ్యుఁడుం దాపు గౌ
రీవామాధిపుఁడున్ సహాయుఁడును స్వర్గేశుండు దా యింద్రుఁడున్
దైవాధీనత నొందు దుఃఖములు స్థానభ్రష్టుఁడై దీనుఁడై. ౧౮౨

క. ఏకారణమున గ్రతుభు । గ్లోకేశున కట్టి యిడుములు తటస్థించెన్
నాకు వినిపింపఁగదవే కృ । పాకలితాత్మ్యంతమునను దాపసమూర్తీ. ౧౮౩

గీ. కర్మ త్రివిధమయ్యె గనఁగ సంచితము ప్రా । రబ్ధమును ననంతరంబు వర్త
మానమును నఁగ మహిలోని జనులకెల్ల । కర్మబద్ధులైరి రాజ నృపతి. ౧౮౪

గీ. పెక్కు జన్మములను పక్వించుకొన్నట్టి । కర్మసంచితంబు కలుగు దాన
నావలి సౌఖ్యమేని దుఃఖంబునేనియు । గల్పకోటికైన గాదు ముక్తి. ౧౮౫

గీ. వర్తమాన మనఁగ వర్తమానంబునఁ । జేయు కర్మ దాని జెంది సంచి
తంబుతోడ గలసి తనుపతనముల్ । చేయు జన్మమునకుఁ జెలఁగలదె. ౧౮౬

క. ప్రారబ్ధకర్మ కుడుచుట । కారంభింపబడిన వది యనుభవమునసే
తీరును దానికి మోక్షము । లేదే లేదంద్రు బుధులు విపులాభశా. ౧౮౭

గీ. కర్మ జన్మమునకు గారణం బగుచుండు । జన్మమే శరీరసంగ్రహంబు
తనువు కర్మములను దా నొనరించును । వినక చక్రలంబు నడుచుచుండు. ౧౮౮

గీ. దేవతలకు పూర్వదేవతలకు సిద్ధ । యక్ష సాధ్యకిన్నరాదులకును
జన్మములకు గర్మ సాధనంబయ్యెను । గాయభృత్తునన్న గర్మలేదె. ౧౮౯

గీ. కర్మములను బుట్టి కర్మంబు సేయుచు । కర్మఫలము గుడుపగా వరించె
గుడువ దీరుగాని గుడువక పోదునా । కర్మమే సమస్తకారణంబు. ౧౯౦

గీ. కారణము ప్రపంచమునేనియు గార్య మనఁగ । కారణంబైన కర్మంబు దోఁచనేని
కార్యమైనట్టి జన్మంబు గలుగకొట్టు । గాన కర్మక్షయమొనర్పఁగవలయు [illegible]. ౧౯౦

క. ప్రారబ్ధ మనుభవింపక । తీరదు గావునను సకలదేవతలకు ప
ప్రారబ్ధమె సుఖములకు । గారణమయ్యెను [illegible]డు కతమేలరయన్. ౧౯౧

క. మనుజుఁడు పాపము చేసిన । యనువున నమరుండు సేయు నుర్వుడు [illegible]
పనుపక్ష విధి హరాదులు । [illegible] తనువు లున్నకతమునన్. ౧౯౨

క. మనుజులనా దేవతలనఁ । గను భేదము లేదు [illegible] నవిధుతాలాం
[illegible] దేవ[illegible] లా । వున గొలవదనేని మానవుంచను నధిపా. ౧౯౩

చ. మనుమతి గాప్య[illegible] యుపగా [illegible] రస్కు[illegible] దే
వునిగఁ బలంగ్రతు రాజు హరి బోల్పను కావున దేవ[illegible]
జనితులు మానవుల్ [illegible] పెరింగి [illegible]
[illegible] ముఖ్యదేవతల తత్వములందు [illegible]. ౧౯౪

క. [illegible] దేహము । [illegible] రూపు [illegible]
[illegible] రూపున [illegible] , [illegible] మహీపాలా! ౧౯౫

గీ. [illegible] మానవులకు । దేవతలకును [illegible]
[illegible] హరి చరిత । దేవ[illegible] లేరితి [illegible]. ౧౯౬

గీ. [illegible] దేవత [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౯౭

వ. అని చెప్పిన విని జనమేజయుండు [illegible] నారాయణ [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] బ్రాహ్మణుండ [illegible] తో
[illegible], [illegible]
[illegible]? [illegible]
[illegible]? [illegible], [illegible]
[illegible]. [illegible]? [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] వ్యాసుం డిట్లనియె. ౧౯౮

గీ. కాలమే [illegible] గారణమగు । కాల[illegible]
[illegible] । [illegible]. ౨౦౦

గీ. ధర్మపరు లుదయించ్రు కృతయుగంబు [illegible] । వెలయ ధర్మార్థపరు [illegible] త్రేతయందు
తనర ధర్మార్థకామముల్ ద్వాపరమున । గలియుగంబున విను మర్థకామపరులు. ౨౦౧

వ. అనిన విని రాజు సాత్యవతేయా! సత్యయుగంబున నెల్లరు ధర్మపరులంటివి వా [illegible]
[illegible] వారు? తక్కిన త్రేతాద్వాపరంబుల వారి [illegible] ? [illegible]
సత్యయుగంబువారు పుణ్యకర్ములు నేని దేవలోకంబున నుండువారు,
త్రేతాద్వాపరంబులవారును [illegible], భోగ తారతమ్యములు గల్గు, కలియుగంబున
నధర్మపరులై నరకంబు ప్రవేశింతురు, మరియు. ౨౦౨

గీ. కలియుగోద్భూతులు [illegible] । [illegible] యుగాంత [illegible]
[illegible] । [illegible] ౨౦౩

గీ. [illegible] । [illegible] సత్య
యుగము [illegible] । [illegible] ౨౦౪

క. [illegible] । [illegible] గతితో
[illegible] ౨౦౫

వ. అనిన విని [illegible] ! [illegible] వ్యాఖ్యానింపు మనుడు
[illegible]. ౨౦౬

శా. [illegible] క్రమాళులన్ స్వర్గ [illegible]
[illegible]
[illegible] స్వర్గాంత [illegible]
[illegible] కృత [illegible] ౨౦౭

గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] జీవింత్రు [illegible] । [illegible] సత్యయుగమునందు. ౨౦౮

గీ. ధర్మము [illegible] త్రేత [illegible] । [illegible] ద్వాపరమున
గలియుగంబున [illegible] । [illegible] ౨౦౯

గీ. సత్యయుగమున [illegible] । [illegible] బ్రాహ్మ [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] ౨౧౦

వ. మరియు [illegible] ప్రతిగ్రహపరులును [illegible] కలియుగంబున నానా
విధపాపంబులవారై యుండుదురని చెప్పి మరియు ౨౧౧

గీ. నిఖిలవర్ణములందును నీతి సున్న । కలియుగమున స్వభావముగా నరేంద్ర
పాచితము లేదు కలియుగ పాపములకు । నిదియ పరిహార్య మేమందు నృపవరేణ్య. ౨౧౨

క. నావుడు నో మునివర్యా । యీ విధమునకుండు కలిని హేయస్థితికిన్
బ్రోవైన మనుజతతికిం । బ్రోవ గలదొ లేదొ తెల్పుమవుగాత మనన్ ౨౧౩

క. కలియుగమున నఘసంతతి । బోలియించుట కొక్కమార్గము గలదు విను మా
లలితాంబనామకీర్తన । మలఘుతర నది యొకటి పాపహారి మహీశా. ౨౧౪

గీ. పుణ్యతీర్థములను బొసగ నంబానామ । జపము సేసికొనుచు నపరిమితము
ఖాప్తి నున్నవాని నంటవు ఘాతకముల్ । పాపజాతములును బార్థివేంద్ర. ౨౧౫

వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునినాథా ! పుణ్యతీర్థప్రభావంబులు సెలవియ్యవే యనుడు
నతండు మహీపాలా ! చెప్పెద వినుమని యిట్లనియె. ౨౧౬

క ఎక్కడదేవీ పూజన । మెక్కుడుగా నుండు నదియె యెక్కువక్షేత్రం
బెక్కడ నది తక్కువయగు । తక్కువక్షేత్రంబటందు దాని నెఱుంగుమీ. ౨౧౭

గీ. దేవిఁబూజించు స్థానమే తీర్థ మరయ । దేవిపే రెఱుంగనివాడు తీర్థమగునె!
పుణ్యములు యీవికిని దేవి పుట్టుదీవి । యప్పుడేయున్న రాటాన నగునె పోలు. ౨౧౮

సీ. క్షితిని జాహ్నవి సరస్వతి నర్మద తమస కావేరి గోమతి గండకి సర
యువు సింధువును గృష్ణయును గౌతమియును జర్మణ్వతి తాపియును వేత్రవతియు నవతి
యును నదుల్ మరియు దక్షిణసముద్రగాములును బుణ్యాంబు లనిరి బుధులు
కల వింకను సముద్రగాములు అల్పపుణ్యంబులు క్రాంతదేశము మద వటంబు
త్రాపణం బారి రెండుమాసములు నదులు । గ్రామ్యవారిసమేతమై రజమునందు
కాన నపుడవి స్నానయోగ్యములు గావు । వినుముదివ్య క్షేత్రముల్ జనవరేణ్య. ౨౧౯

సీ. క్షితిని బుష్కర కురుక్షేత్ర ధర్మారణ్యములు ప్రభాస ప్రయాగములును నైమి
శారణ్యదారణ్యములు అర్బుదులు శ్రీశైల కనకాద్రి గంధమాదనములును స
రసులు మానసము బిందుసరస్సు నచ్చోద కాసారమును లెస్స గా దలంపు
భూరిపుణ్యము నరనారాయణులు తపంబాచరించిన బదర్యాశ్రమంబు
వామనాశ్రమము శతయూపాశ్రమంబు । మఱియు తీర్థంబు లెన్నేని ధరణి గలవు
మునివిగీతంబు అధికపావనము లగుచు । నెచట దేహాంతమందుట నదోఉ పరము. ౨౨౦

వ మరియు ద్రవ్యశుద్ధియు, క్రియాశుద్ధియు, మనశ్శుద్ధియు నియమ్యడును దాసగ
నుండెనేని తీర్థంబులు పూర్ణఫలదంబులగు, ద్రవ్యక్రియాశుద్ధు లెట్లయినను గలుగు
గాని మనశ్శుద్ధి దుర్లభంబు, మనం బతిచంచలంబు, కామక్రోధాదులచే మలిమసంబై

మనంబు శుద్ధంబగుట దుస్తరంబు గావునను మనశ్శుద్ధి తీర్థఫలంబులకుం బ్రధానాంతరాయంబు వినుము. ౨౨౧

గీ. ధృతి నహింసయు సత్య మస్తేయ శౌచ । ములును నింద్రియనిగ్రహంబును స్వధర్మ
పాలనము తీర్థసేవన ఫలదములగు । మనసు కారణ మెందును మానవేంద్ర ! ౨౨౨

గీ. నిత్యకర్మంబులను మాల నెట్టుటొకటి । దాని సంపర్గదోషంబు దగులుటొకటి
సమని తీర్థాధిగమన పుణ్యంబు వావు । దాని పైపెచ్చు పాపసంతాప మిచ్చు. ౨౨౩

గీ. దేహజమలంబు దీర్థముల్ తీర్పఁగలవు । మానసంబును గడుగంగ బూనలేవు
తీర్పనేని సురాపగాతీరవాసి । గాధిజ వసిష్ఠ ముఖు లేల క్రోధులైరి? ౨౨౪

గీ. స్నానసిద్ధంబు గంగావగాహనంబు । సేయ నాంతరమలశుద్ధి జెందు నిజము
చేరి దెందంబు మంచిదిజేసి తీర్థ । యాత్ర జేయుట శుభకరం బవనినాథ ! ౨౨౫

చ. శ్రుతులును శాస్త్రము ల్లొంతనిరూఢగతు ల్తపముల్ వితీర్ణతల్
సతతమనోవిశుద్ధికిని జాలవు, బ్రాహ్మణుఁడున్ వివేకి యం
చితనిగమప్రవీణుఁడు వసిష్ఠుఁడు రాగియు ద్వేషియుం గుధీ
యుతుఁడును నయ్యె గంగపతి నుండియు నేమిఁకఁజెప్ప భూవరా ! ౨౨౬

చ. తనరు వసిష్ఠశాపమున దా బకముయ్యెను గౌశికుండు న
య్యనఘుని శాపవాక్యమున నాడితనొందె వసిష్ఠుఁ డిర్వురున్
బరిపడి పోరి రొక్కమొగి మానసతీరమునందు రాజనం
దన పదివేలయేడు లతిదారుణలీల సురల్ భయంపడన్. ౨౨౭

వ. అనిన విని పరీక్షిత్కుమారుండు మునివర్యా ! వసిష్ఠ విశ్వామిత్రులకుఁ బరస్పర కలహం బెట్లుగల్గె జెప్పవే యనుఁడు వ్యాసుండు మహోల్లాసంబున. ౨౨౮

ఉ. సాంద్రదకత్ర్వభూపకులసాగరచంద్రుఁడు రూపచంద్రుఁడున్
జంద్రముఖీమనఃకుముదచంద్రుఁడు దిక్తటవిస్ఫురద్యశ
శ్చంద్రుఁడు గంధసంకలితచంద్రుఁడు భూపతిచంద్రుఁ డా హరి
శ్చంద్రుఁడు భూరితేజుఁడు త్రిశంకుతనూజుఁడు భూమి నేలుచున్. ౨౨౯

క అనపత్యత నరమేధం । బును వరుణునిఁగూర్చి చేసె భూపతి వరుణుం
డును సంతసించె సంతట । గనకాంగికి మాధవికిని గర్భంబాయెన్. ౨౩౦

సీ. రా రమ్ము ప్రాణేశ నేరమెంచకుమని పిలిచి యిల్లన ముద్దుబెట్టి విడుచు
కోపమా యని కన్నుగొనల వింతఁగజూచి యనకపుకౌఁగిలి యిచ్చి విడుచు
వపములొత్తుచు నూర్చి సదయాత్మ యీనాఁటి కిది చాలుగా యంచు నొవిగి నిలచు

జీవితేశ్వర నీదు చేదోడు విడనంచు బాణిపట్టుక యుల్ల బాష్ప మీగ
పనులయెడ నోపికదొఱంగు తనువునందు । మసను నీరిపెంబు ఘనముగ మగనియందు
వెగటుపడునొక్కొ యని చాల వెరపుఁజెందు । నెలత చంద్రమతీదేవి నెలలయందు. ౨౩౧

క. నెలదప్పి నెలలుగడవఁగ । నెలతకు నెలనెలకు నొక్క నీటున నెలచి
న్నెల వన్నెల వెన్నెల బూ । నె లలితముఖసీను చెలులు నెంయే యనఁగన్. ౨౩౨

క. ఆ పుండరీకవదనకు । బాపటయును బుంసవనము వై దికవిధులం
భూపాలుడు సేయించెను । శ్రీపూర్ణత వెలయ మునిని శేముషి నధిపా. ౨౩౩

క. ఒకపై రెండై మూఁడై । యకలంకత నాలు గైదు నా ఱేడై చే
రిక నెన్మిది తొమ్మిదియై । ప్రకటంబుగ నెలలు గడవ బదియవ నెలలోన్. ౨౩౪

గీ. ఒక సుపుత్త్రుండు పుట్టె న యుత్సవమున । భూపతి యొసఁగ్రెగో దాన భూమిదాన
స్వర్ణదా నాన్నదానముల్ బ్రాహ్మణులకు । నంత నాకినాఁడు జలధిగ్ర యుమునదెంచె. ౨౩౫

క. వచ్చిన నుపచారనులన్ । హెచ్చుగ గావించి పీట యిచ్చిన మునిలో
మెచ్చుచు గూర్చుండి నృపా । సచ్చరితుఁడ వీవు నీకు సరిగలదె యిలన్. ౨౩౬

క. నీకొడుకును బశువుగాఁ । జేకొని నరమేధముఖము సేయుము రాజా
నాకుం బ్రీతుఁడవయ్యెదు । గాక యనిన నృపుఁడు లోన గ్రాగనుచుఁ బలికెన్. ౨౩౭

క. నెలపుడుడు వీరడింగను । నెలత యశుచికాన ముఖము నే జేయుదునన్
నెలమీద నగిన వరుణుం । డలరి చనియె నెలను గడిపి యరుదెంచె నృపా. ౨౩౮

క. అత్తరి రాజన్యుఁడు దా । జిత్తమెరియ వంత దాచి సెప్పెను వీఁడె
ట్టి త్తరి నర్హుడు పశు సం । పత్తి కసంస్కృతుఁడు దగునె పలుకు మటన్నన్. ౨౩౯

వ. విని వరుణుండు కోపించి నీ వసత్యవాదివి శాపార్హుఁడ వనిన భీయుండై హరిశ్చంద్రుఁడు
హా శాయుధా కోపింపవలదు. సమావర్తనం బొనరిపుచు వీనిం బశువుగఁ జేకొని
నే యాగంబు సేసెద. నాపుఁడు గమ నలరి వాఁడు సనియె నంత. ౨౪౦

క. ఎక్కని కన్నులు కలుగుట । గన్నుడు దా లోహితాంటకుం డనఁబడి తా
నెక్కత్తి తనగదని విని । యుద్ధ యని కేడ్చి వాడియాడు మహా. ౨౪౧

క. కాల మెడఁగి వరుణుడు దా । నా లోనవె వచ్చి యిచ్చు మునిఁపు మనన
భూలోకనాయకుఁడు దా । లోలోనవె వుండి కుండ లోలాక్షు. ౨౪౨

ఉ. ఎక్కడబోయెనో యెఱుఁగ నేమి యొనర్చెద బుత్త్రుఁ డాప్తుఁడై
నిక్కము బల్కెటన్ విను నీ వన బాశధరుండు క్రుద్ధుఁడై

తక్కులు బల్కు కోడవుగదా కలరే యిటువంటివార ల
వ్వక్క! జలోదరాఖ్యమగు వ్యాధిని బొందు మటంచుఁ దిట్టినన్. ౨౪౩

క. తిట్టిన రోగం బొదవం । బట్టుట నతఁ డార్తుఁ డగుచు బడియుండెను దా
నెట్టెలుక నూతఁబడి న । ట్టట్టుల గొట్టుకొనుచు నవనీనాథా! ౨౪౪

క. వరుణుని తిట్టునను జలో । దరరోగముచేత వంద్రి తద్దయు బాధం
బొరయుటఁ బాంథులచే విని । యరుదేరఁగ రోహితాశ్వుఁ డాలోచింపన్. ౨౪౫

క. హరిహయుఁడు వచ్చి వెంగలి । పరయఁగ నీ వేలపోయె దయ్యొకడకు నిన్
నరుదను యజ్ఞంబున న । వ్వరుణుని దయకొరకు ననిన వాఁడును మానెన్. ౨౪౬

గీ. వచ్చు దేని యూతఁ డేగెదనని పూన । నవ్వు డింద్రుఁ దేగి యతని మాన్చు
నిట్టులుండ రాజు హితు గురుని వసిష్ఠు । జేరి పలికె వినయచిత్తుఁ డగుచు. ౨౪౭

క. ఈ రోగబాధతోఁ దను । భారము నే బ్రతుకనేర దారియొకటి నీ
వే యుపదేశము మునీంద్రా । నీరోగుఁడ నగుచు బ్రతికి నిను సేవింతున్. ౨౪౮

క. అనవుఁడు వసిష్ఠుఁ డనియెను । జననాథా మఖము సేసి జలపతికరుణం
గొనకున్న రోగ మిట్టుల । చను గావున గొలుచు యొక్క సుతు బ్రియముగాన్. ౨౪౯

క. అతఁడు పశువిధపుత్రుం । క్రీతుం డనఁబడును భయమొకింతయు లేద
త్వాతత యజ్ఞము జరుపుము । శీతలుఁడై వాఁడు స్వస్థుఁ జేసెడి నిన్నున్. ౨౫౦

వ. అనిన విని రాజేంద్రుండు పశుపశుత్వమునకు యోగ్యుండైన యొక్కనిం గ్రీతుం గొనితెమ్మని విప్రుల నియమించిన వారు నమకి నెమకి నిర్ధనుండైన యజీగర్తుం డను వాని ముగ్గురుపుత్రులలో మధ్యముఁడగు శునశ్శేఫుం డనువానిం గొనితెచ్చిన నంత రాజన్యుండు మనమున [illegible] యద్బాలుని యూపంబునకుఁ గట్టిన వాని యార్తిధ్వని విని విశ్వామిత్రుండు వచ్చి. ౨౫౧

చ. తెలియక యిదేమి మానవపతీ యనరా ద్విజబాలుఁ జంప వె
[illegible] యేను వేఁడెదన్
[illegible] సుఖంబు గల్గుటన్
జగతి [illegible] నవ్వుఁ [illegible]. ౨౫౨

గీ. వినక రాజేంద్రుఁ డవ్వాని విడువకున్న । వారుణంబగు మంత్రంబు వానికి నుప
దేశమిచ్చిన నట్టిండు దెలసి చెప్ప । జెప్పిన బఠింప వరుణుఁడా పట్టు సేరి. ౨౫౩

గీ. బాలు విడిపించి భూపతి వ్యాధిరహితుఁ । జేసి యేగెను విదప గౌశికుఁడు తనదు
మాట వినఁడాయె రాజని రోషమునను । గ్రోధమునుబూని వర్తించె గొన్నినాళ్ళు. ౨౫౪

సీ. అంతట నొక్కనాఁ డా హరిశ్చంద్రుండు గుఱ్ఱంబుపై వేటకొఱకు నరుగ
గౌశికీతటమందు గాంచి గాధేయుండు ముసలిబ్రాహ్మణుఁడయి ముందుజేరి
సర్వస్వమర్థించి సమధిగతాశుఁడై గొన్నినాళ్ళకు వచ్చి కోరినంత
విని వసిష్ఠుఁడు వాని విపినంబునం జూచి మతిహీన గాధేయ కృతకవిప్ర
కొంగధ్యానంబుజేసెడి దొంగ వీవు । గర్వ మింతేలరా నీకు కట్టుబోత
మా హరిశ్చంద్రు నీమాయ మట్టినావు । బకమవై పోర నీ వోరి పాపకారి. ౨౫౫

వ. అని యిట్లు వసిష్ఠునిచే శపియింపఁబడి క్రోధారుణితనయనుండై గాధేయుండు. ౨౫౬

గీ. బకమనై యేను నున్నంతవఱకు నీవు । నాడిపై యుండు మొమ్మని నట్టు లిద్ద
రొకడు బకమయి యాడియై యొకడు వేరు । వేరు చెట్లను గూళ్ళను బెట్టికొనిరి. ౨౫౭

వ. ఇట్లు మైత్రావరుణ విశ్వామిత్రులు మానససరోవరప్రాంతంబున నుండి పరస్పర వైరం
బులు వహించి నిత్యంబును దేహంబులు రుధిరప్లుతంబులుగా బోరుచున్న సకలదేవతా
విస్మయకరంబయ్యె నంత నది యెఱింగి హంసవాహనాధిరూఢుండై సత్యలోకంబు నుండి
బ్రహ్మ వచ్చి యిరువుర వైరంబులు బాపి శాపమోక్షణంబుసేసి పంచి తాను నిజ
నివాసంబునకుం జనియెఁ గావున రాజేంద్రా యహంకారాది రహితుండైన జ్ఞాన
నిష్ఠునకుం బుణ్యతీర్థనివాసంబు ఫలంబిచ్చుగాని చిత్తశుద్ధిలేనివానికిం దీర్థంబులు వ్యర్థంబు
లని నమ్ముమనిన విని జనమేజయుండు మునినాథా వసిష్ఠునకు మైత్రావరుణి యను
నామంబు జన్మవలనం గల్గెనో, కర్మవలనం గలిగెనో తెలుపు మనిన విని
సాత్యవతేయుండు. ౨౫౮

గీ. బ్రహ్మవలన బుట్టి వరగ వసిష్ఠుండు । కనలి నిమి శపింప తనువుబోయి
మదినిం జనించె మిత్రావరుణులకు । కాన నట్టిపేరు గాంచె నతఁడు. ౨౫౯

క. అనుఁడు జనమేజయుం డి । ట్లను నో మునినాథ యెందు కతనికి శాపం
బు నొసంగె నిమి మహాత్ముల । కును దప్పులుగలవె నీతికోవిద చెపుమా. ౨౬౦

చ. అనవుఁడు వ్యాసుఁ డిట్లనియె నంతయు నీకు నెఱుంగఁజెప్పితిన్
మునుఁ దన పుణ్యపాపములె మూలము లీ సుఖదుఃఖభుక్తికిం
జనుఁ జను డెంత చేసికొను జొప్పున నంతయు నారగించు గా
వున మునులైననేమి యఘపుంజముఁ జేసిన దుఃఖమొందరే. ౨౬౧

గీ. చిత్తశుద్ధిలేక జేసిన తపములు । రిత్తలగును గాక బృథివి దాని
సత్తవలన నేమి సమకూరు సకలార్థ । వేత్త లొందరే విపత్తు లధిప ! ౨౬౨

క. పామరుఁడు ముక్తి వడయును । భూమిన్ సత్యవతాది పుణ్యులబోలెన్
శ్రీమాయాశక్తిమహిమ । మేమనివర్ణింతు సర్వ వీశ్వరి యెఱుఁగున్. ౨౬౩

గీ. రాగ దంభ మోహ రహితమై యలరారు । శక్తి భక్తి గలుగ ముక్తి గలదు
దశము శివునిమీఁద దలపు సానులమీఁద । నైన ఫలముగలదె యవనినాథ ! ౨౬౪

క. క్షమ నిక్ష్వాకుకులజుఁడగు । నిమి ధర్మపరుండు పరమనీతిజ్ఞుఁడు రూ
పము సంపద సత్యము దా । నము జ్ఞానము గలుగువాఁడు నరలోకపతీ! ౨౬౫

వ. అతండు గౌతమాశ్రమసమీపంబున బ్రాహ్మణహితంబుకొఱకు జయంతపురంబను పురంబు నిర్మించుకొని యందుండి యజ్ఞంబుసేయ దలంపఁడి సకలసంభారంబు గూర్చుకొని భృగు వామదే వాంగిరస, వసిష్ఠ, పులస్త్య, ఋచీక, పులహ, క్రతుముఖ్యులగు వేదపారగులైన మౌనులం బిలిపించి నిజగురుండైన వసిష్ఠుం జూచినే నైదువేలేండ్లు దీక్షనుండి దేవీయజ్ఞంబు సేయ నుద్యుక్తుండ నది సేయింపవే యనుఁడు నే నింద్రునిచే నిదివఱకె దేవీమఖయాజనార్థము నియుక్తుండనైతి నతఁడు పంచశతవర్షంబులు దీక్షనుండు గావున నింద్రయజ్ఞానంతరము వచ్చి నీకు యజ్ఞంబు సేయించెద నాపుఁడు రాజన్యుండు సకలసంభారంబులు సమకూర్చుకొని సర్వమునుల నిమంత్రితులం జేసికొనియున్న నేనెట్లు యజ్ఞంబుమానుదు? నిక్ష్వాకుకులంబునకు గురుండవయ్యు నీ విట్లు చెప్పుట యుచితంబుగాదు. ధనలోభంబున నీ విట్లు సేయుచున్నవాఁడవు నాపుఁడు నిలువక యింద్రయాగార్థంబు వసిష్ఠుండు సనిన గౌతము యాజకుం జేసుకొని యజ్ఞంబు పరిసమాప్తి నొందించె, నంతకుమున్న యింద్రుని యజ్ఞానంతరము వసిష్ఠుండు నిమియజ్ఞంబు చూడవచ్చి యతండు నిద్రవోవుచున్న సమయంబగుట లేచి పూజింపమి క్రుద్ధుండై కులగురుండనగు నన్ను త్యజించి యాగంబుజేసి నన్నవమానించితి కావున నీవు విదేహుండవుగమ్మని శపియించిన నది విని పరిచారకులు రాజు నిదురనుండి లేపి చెప్పిన నతండు గనలుచు వచ్చి యిట్లనియె. ౨౬౬

క. నాయందు లేదు నేరము । నీయందే కలదుసుమ్ము నెరి ధనము ప
త్యాయతతృష్ణను జెందితి । నా యజ్ఞము విడిచి చేరినాఁడవు మఖవున్. ౨౬౭

ఉ. బాపడవయ్యు ధర్మమును బాసితి సన్నిదనాడి యర్థతృ
ష్ణాపరతంత్రవృత్తిమము నాకుమకింతయులేక నాకుమన్
శాపమొసంగదే తగునె సంయమి పాపముమూటగట్టదే
కోపము తాపహేతువగు గూడ దెఱుంగవె ధర్మసూక్ష్మమున్. ౨౬౮

క. నీపైనున్న నేరము । నాపై బెట్టితివి యిట్లు నన్ను శపింపన్
గోపమురా నేపనిగల । దోపికలేనట్టివాఁడ వొజ్జల వనదే. ౨౬౯

వ. నీవును విదేహుండవు గమ్మని శపించిన వసిష్ఠుండు చింతాత్ముండై బ్రహ్మకడకేగి శరణుజొచ్చి నిమిశాపక్రమంబు సెప్పి కాయంబులేని నే నేమిసేయంగలవాఁడ నన్ను దేహోత్పత్తియందు నాకుం జనకుం జూపి పూర్వశరీరతుల్యంబగు శరీరంబు నాకు

వయసేయవే యనుడు, వసిష్ఠునిఁ గాంచి నీకు మిత్రావరుణుల తేజంబు గలుగ నీ వయోనిజుండవగుదువు, స్థిరుండవు గమ్మని పొమ్మనిన విని బ్రహ్మకు బ్రదక్షిణంబు గావించి నమస్కరించి వరుణాలయంబునకుం జని మిత్రావరుణుల శరీరంబునం బ్రవేశించియున్న నొకానొకనాఁడు. ౨౧౦

చ. నవనవయౌవనాంచితఘనస్తని కోమలగాత్రి యుల్లస
ద్భుజవననేత్ర విద్రుమనిభోష్ఠ కిసాలయపాణి కంబుకం
ఠ విపుల ఘూర్ణరోపమకటిస్థల చంద్రనిభాస్య కోకిలా
రవ ఘనవేణి యూర్వశి నిరాకులయై యట కేగుదెంచినన్. ౨౧౧

క. ఆ విశ్వసుదతి గనుగొని । బ్రాదుర్భూతప్రతాప పటుపంచశరో
న్మాదంబున గోరి రబల । యీ వెసనే నిలువు మీవు స్వేచ్ఛ నటంచున్. ౨౧౨

క. ధావంబునిలిపి యా మి । త్రావరుణుల గృహమునందు దా నూర్వశియున్
దావుకొనియుండె నొకనాఁ । డావనితన్ గాంచి వారి యాత్మలు గలఁగెన్. ౨౧౩

క. కుంభముల వీర్యంబు ల । దంభగతిన్ జార నై పరంతమువలనన్
సంభవము నొంది రిరువురు । గంభీరమనస్కులగు నగస్త్య వసిష్ఠుల్. ౨౧౪

వ. అందు మొదటివాఁ డగస్త్యుండు, రెండవవాఁడు వసిష్ఠుఁడు నయ్యె. ప్రథముండు బాల్యంబు నన వనంబున కరిగె ద్వితీయ నిష్ఠాపరుండు వేఁడఁ బురోహితుండయ్యె నిందువలన వసిష్ఠునకు మైత్రావరుణి యను నామంబు గల్గె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు నిమి వృత్తాంతంబు చెప్పుమనిన సాత్యవతేయుండు. ౨౧౫

గీ. ఆ వసిష్ఠుండు తక్షణం బరిగి యన్య । దేహమును బొందె దన యప్రతేజమునను
వానిచే శప్తుఁడయి నిమి వాని భంగి । జేయలేదయ్యె విను మది చెప్పెద నృప! ౨౧౬

క. వస్న్రుడు శపియింపబడె । నన్నాటికి గతువు నమి యపనీసుర లా
మన్నినిగాచ్చి తలఁచిరి । కిన్నవిధేయంకిలాప్యక్తత్వ మటంచున్. ౨౧౭

క. అంచితమంత్రంబులచే । కించిత్ప్రసన్నంబుగల్గ గీలించి కొదల్
మంచిపరిమళమాల్యము । లుంచి తనువు నిలువజేసి రుర్వీనాథా. ౨౧౮

క. జన్నంబు నడిపి మునివరు । లన్నసువర్ణాంబరాగహోత్రములచే
నెన్నంగఁ బూజింపంబడి । మన్నెంబొరా నీకు తనువు మంచిది గలుగున్, ౨౧౯

వ. అని దీవించుచుండ నప్పుడటికి వచ్చియున్న వియచ్చరు లలరి. ౨౨౦

గీ. మనుజదేహంబు దేవతాతనువు నీవు । మెచ్చునది తెల్పు కోరిక నిచ్చెద మన
నలరి యాతండు సురలార యంగవాంఛ । నంద నద్ది విసర్గరం బగుటచేసి. ౨౨౧

గీ. సర్వసత్త్వంబులందు వాసంబు సర్వ । భూతనేత్రంబులందు రూపు గని సర్వ
దేవతలఁజూచుచుండెడి దేహరహిత । వాయుభూతుండనై యుండ వాంఛగలదు. ౨౮౨

వ. అనిన విని దేవతలు ౨౮౩

క. ఏ మియ్యఁజాల మీవర । మా మాయాశక్తి దేవి యఖిలాంబ త్రిలో
కీమాత శక్తయయ్యెడు । భూమీశ్వర వేడుమయ్య పూర్ణప్రజ్ఞన్. ౨౮౪

క. అనిన విని దేవి ప్రార్థన । మును భక్తి నొనర్ప నంబ మోదంబున ప్ర
సన్నమయ్యను నిమి సంతస । మున జ్ఞానంబు భవమోక్షమును వరియించెన్. ౨౮౫

వ. మఱియు. ౨౮౬

గీ. సర్వభూతనేత్ర సంవాసమడిగిన । నట్లయౌ నటంచు నంబ పలికె
నిమి వసించుకతన నిమిషముల్ సర్వజం । తువులయందు గల్గు దివిని దేవ. ౨౮౭

క. అని వరము లొసంగి జగ । జ్జనని సనియె నంత సర్వ సంయములును త
త్తను మథనసేసి మథియిం । చిన జనకుఁడు బుట్టె జనకచిహ్నంబులతోన్. ౨౮౮

గీ. ఆ విదేహుని వంశంబునందు బుట్టి । నట్టి వారలకును విదేహాఖ్య వచ్చె
జనకుఁబోలిన కొమరుండు జనకుఁడయ్యె । మథనబుట్టుట మిథినామంబు గల్గె. ౨౮౯

గీ. ప్రథమమునఁ బుండు జనకుఁ దేర్పడగ గట్టి । నట్టి పురమును మిథిలాఖ్య మయ్యె నిట్టు
లా నిమి విదేహతయు వాని యన్వయంబు । క్రమము దెల్పితి ననిన భూకాంతుఁ డనియె. ౨౯౦

క. నిమి శాపకారణంబును । క్రమమున నే వింటి నీదు కరుణ గలుగుటన్
నిమి రాజన్యుఁడు విప్రో । త్తముఁడు వసిష్ఠుడు పురోహితత్వకలితుఁడున్. ౨౯౧

గీ. వనజగర్భునిపుత్రుండు వాని నెట్లు । నిమి శపించెను శాంతి దాంతి విదనాడి
సకల ధర్మంబు నెఱిఁగి యున్నట్టి వాని । సంభవుండను నిచ్చ్యేమి సల్పెనొక్కొ. ౨౯౨

క. క్షమ యన్నది యా లో । కమునందు వి గలుగువాఁడు గానబడడు యో
గములవల నభ్యసించిన । నమునుల్ దాపసుల కవికలాద్యుఁలైనన్. ౨౯౩

వ. కామక్రోధ లోభాహంకారంబులు దేహమధ్యస్థులై కానంబడని శత్రువులు, వీనిచే బాధింపబడనివారు స్వర్గ భూ సత్యలోకం త్రైలోకసంబులందును లేరు. బ్రహ్మపుత్రులైన మునులు గుణత్రయావిష్టులు కారండిరే? యోగాభ్యాసనిరతుండును, సాంఖ్యవేత్తయు నగు కపిలుండే వైరయోగంబున సగరాత్మజుల దగ్ధులం జేసెను. నింత యేమి, యహంకారంబు బ్రహ్మ విష్ణు శంకరుల కవంగెనే, యిక మనుజులగతి సెప్పనేల ? ౨౯౪

మ. అనఘుం డవ్యయుఁ డచ్యుతుండు నిరతుం డాద్యుండు నిర్లేపు డం
జనహీనుండు సనాతనుం డజుడు హింసాహార్యుఁ డక్షయుఁ డా
ఘను డొక్కండును దేవి యొక్కతెయు పక్కన్ సర్వ మట్లే యగున్
గనుమా నీమదిలోన శక్తి పురుషైక్యం బుర్వరాధీశ్వరా! ౨౯౫

క. ప్రకృతిపురుషైక్యభావం । బకలంకత నెఱిఁగెనేని యది జ్ఞానము మో
క్షకరము దాన సిడుము న । మ్మక యిది వేదాంతడిండిమము నరనాథా! ౨౯౬

క. అనుభవమును శబ్దజమును । నని ద్వివిధము జ్ఞాన మందు రతియుత్తమమౌ
ననుభవజము వేదాదుల । జనియించిన యదియె శబ్దజంబు నృపాలా ౨౯౭

క. పెద్దల సాంగత్యంబున । దద్దయు మతిగలిగి లోకదర్శన మనఁగా
దృష్టికల ననుభవజ మే । ప్రొద్దును గ్రహింపవలయు భూతలనాథా! ౨౯౮

గీ. శబ్దజంబగు జ్ఞానంబు శాంతిపనరి । యాంతరంబగు చీకటి నణపలేదు
దీపమిడకున్న జీకటి బాపునెద్ది । కాన యనుభవజ్ఞాన మూనవలయు ౨౯౯

క. భవబంధమోక్షణంబును । నవరింప సమర్థమైన జ్ఞాన మనబడున్
విమలమగు జ్ఞానంబును । భవమున నార్జింపవలయుఁ బార్థివవర్యా! ౩౦౦

గీ. శిల్పనైపుణంబు శీలంబు బరహిత । త్వంబు దోషశూన్యతయును క్షమయు
ధృతియు తుష్టి యనఁగని విజ్ఞానపరిపాక । ఫలములండ్రు విబుధవరులు భూప. ౩౦౧

క. జ్ఞానము తపమును యోగము । మానుగ గామాది శత్రుమారకములగున్
భూనాయక కామాదులు । మానసజములండ్రు బుద్ధిమంతులు జగతిన్. ౩౦౨

క. నిమిరా జెందాకను దెం । దము నిలుపం డంతదనుక దా గనదయ్యో
షము నడి గావున మానవు । డు మనము గెలువవలె నెప్పుడును జననాథా. ౩౦౩

గీ. శుక్రుడు శపింపగ యయాతి జుట్టునెరసి । ముసలి యయ్యెను మరల దా మునిని పట్టి
కూరకుండెను జననాథ వారివారి । యోగ్యతలబట్టి కార్యంబు లుండునుమ్మ. ౩౦౪

గీ. హైహయులును బురోహితులైన భార్గ । వులను ధనలోభమున బొల్లి పలుపుమార్చి
రలుక మైకొని బ్రహ్మహత్యాసమృద్ధ । పాపమును వెన్కనిడుకొని పార్థివేంద్ర. ౩౦౫

వ. అనిన విని జనమేజయుండు. ౩౦౬

క. హైహయులను మానవు లే । బాహుజవంశంబునందు ప్రభవించిరి సం
మోహితులై నిజవంశపు । రోహితులను నెట్లు జంపిరో భార్గవులన్. ౩౦౭

క. కోపము తాపముకొఱకా । తాపము దా బ్రహ్మహత్య వగజేయును నా
సివట్టున జూపట్టెను । భూపాలుర కేల యలుకపుట్టె మునీంద్రా! ౩౦౮

క. బలవంతుల మని యుత్తమ । కులజుల బ్రాహ్మణుల జదియఁగొట్టుదురే యే
ఖలులైన పాపకృతులకు । వలవదె భూపాలు రమృతంబగు నాకున్. ౩౦౯

గీ. అలతినేరములకు బ్రాహ్మణాగ్రణులను । క్షత్రియోత్తము లేరీతి జంపనేర్తు
రకట సందేహమయ్యె నా కమలచరిత । చెప్పఁగదె యాతతేంద్రియజేత తాత! ౩౧౦

వ. అనిన విని వ్యాసుఁడు పరీక్షిత్తునకు వినుము తొల్లి కార్తవీర్యుఁడను పేర హైహయ రాజన్యుండు గల డతండు సహస్రబాహుండు. నారాయణాంశజుం డగు దత్తాత్రేయుని సేవించి సదా దానపరాయణుండై నిజయాజకులగు భార్గవులకు తన యర్థంబెల్ల ధార వోసిన తద్దానమహిమను భార్గవులు హయ రత్న సమృద్ధి వడసి రంత నృపకాలుండైన కార్తవీర్యసుతుండు స్వర్గమునకుం జనిన హైహయులు ధనార్థులయి వినయపూర్వకంబుగ [illegible] భార్గవుల నర్థంబు వేడిన ధనలోభంబుచే నాస్తి నాస్తి నాస్తి యను వచ [illegible] లాడి కొందఱు హైహయుల నెట్టిరి, కొందఱు ధనంబు భూమిం బ్రాతిరి. కొందఱు ధనంబున ధరం బోసంగిరి, కొందఱు స్థానాంతరంబు నొందిరి, మఱియు. ౩౧౧

క. [illegible] బడిచెంబులు [illegible] । [illegible] లు తలల జుట్టు గావంచాలున్
మడిసంచి [illegible] । [illegible] చనిరి చాటు మెట్టల కధిపా! ౩౧౨

సీ. కంకణంబులు [illegible] గట్టి దాచెడివారు ముక్కుపోగులు మూల్లె ముడుచువారు
[illegible] పేరులు [illegible] నిడువారు బిబియట్టు [illegible] వారు
కాలందియలు [illegible] దాచెడివారు పెట్టె నటకపై బెట్టువారు
[illegible] వారు పిక్కలు వంచుగ బెట్టువారు
[illegible] మున్నుల నిడువారు । పట్టుచీరెల మూట్టల బెట్టువారు
నైరి భార్గవసతులు హైహయులభీతి । వణకెలి తామరాకులో నీటిపోలె. ౩౧౩

క. కొంపలువిడిచి భృగుజులు । గంపలు [illegible] చనిరి గహనంబులకున్
పెంపలు [illegible] । కొంపలనకి హైహయులకు గంపిత్రి నృపా. ౩౧౪

ఉ. అంతట హైహయుల్ [illegible] భార్గవులున్న చోట్లకి
[illegible] । [illegible] గ్రంతలన్
గ్రంతల [illegible] గోదికూత [illegible]
[illegible] హైహయుల మట్టడించుచున్. ౩౧౫

చ. ఉతకలబెట్టి తల్పులెగ [illegible] మసల్చి [illegible] యు
ద్ధతగతి వంచపాళి బ్రోయు [illegible] చూచు పసారు [illegible]
త తరి [illegible] సంతతుల
వెతకిరి హైహయుల్ కనరు వీసమునోకరకానియేనియున్. ౩౧౬

చ. పలుగులఁగొట్టి విట్టు సొనుపం దవుగోలల వెల్లగించి గ్రు
డ్డలులను గ్రొచ్చి పారలను ద్రవ్వి కడుం గునపాల ద్రచ్చి న
ట్టలు గది మూల గోడకడ నిచ్చట నచ్చట సన్నిచోటులన్
బలుగతులం గనుంగొనిన బట్టరు హైహయు లొక్కఁగవ్వయున్. ౩౧౭

క. సూతులలో దిగి ప్రాతర । గోతులలో నెమకి నెమకి కొట్టుకొని నెసన్
మూతులపై యుచ్చెరువున । జేతులనిడి హైహయులు కసింగొని వేగన్, ౩౧౮

ఉ. భాగ్గవులన్న చోటులకు బర్వునబోయి మృగధ్వగాములన్
స్వర్గముబంపి తద్ధనము సర్వము గైకొని వారి యుంగనా
వర్గము దాల్చియున్న తనుపల్లికలం గల వసైపూసలన్
గుప్పుమనంచు మెట్టులిడ గొట్టుకపోయిరి హైహయు లృటిన్. ౩౧౯

గీ. సామిదెమ్మగారి సొట్టముక్కునకు నున్న । ముక్కెరొకటి లాగి చిక్కయున్న
ముక్కుఁగోసి చనిన ముక్కిడిదై యూపె । వెక్కివెక్కి నొక్కి యొక్కి యేడ్చె. ౩౨౦

క. అష్టావధాని కోడలు । కష్టపడుచుండ బోయి కాళ్ల కడెంబుములన్
భ్రష్టములుగాగ వాచిన । నెట్టానష్టాగటంచు నేడ్చె నిలిశా. ౩౨౧

గీ. వాజపేయయాజి వనిత చేతుల పైడి । గాజు లాగ రాక గత్తెరగొని
పట్టుటంచు రొమ్ము గ్రుద్దుక విలపించె । [illegible] ౩౨౨

గీ. [illegible] హోత్రి గర్భిణి కత్తు । [illegible] నత్తుగలను [illegible]
పట్టుకొని చనంగ నిట్టట్టు నెమకుచు । [illegible] ౩౨౩

గీ. సాంఖ్యశాస్త్రిగారి సపతిదెబ్బలు పండి । కూతురు [illegible] కొప్పునప్పు లాగ
లేచి మొత్తుకొనఁగ దోచుకొని [illegible] । [illegible] ౩౨౪

వ. ఆ ప్రకారంబుగా హైహయులు [illegible] భార్గవుల [illegible]
[illegible] దోచుకొని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
గని హైహయులు. ౩౨౫

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । వారక వృత్తులిరయుట్టివారలుకారే. ౩౨౬

గీ. [illegible] మంచిమాటలు చెప్ప । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౩౨౭

క. [illegible] మాదని । వేరొక్కరిఁ జేరనీక వివిధగతుల సం
 ఛారంబులనుచు నర్థము । చూరగొనరె మీరు యిద్ది చోద్యంబగునే. ౩౨౮

గీ. కొంగజపము చేయు దొంగలు మీరలు । [illegible] పచ్చి వంగి వంగి
 నింగి జూక్కు [illegible] నేర్పు [illegible] । మింగుదురు గృహస్థు మేలెల్ల. ౩౨౯

క. అడిగితిమి ఫలార్థులమై । [illegible] పాపపద్ధతి నొసగెద వనుచుం
 [illegible] । [illegible] వివేకులు వీరల్. ౩౩౦

గీ. [illegible] । [illegible] పీరు [illegible]
 [illegible] ప్రాతిరి [illegible] । [illegible] పాపు [illegible]. ౩౩౧

గీ. [illegible] । [illegible] పుత్రకదిరగ
 [illegible] । [illegible] గ్రహింప. ౩౩౨

క. [illegible] । [illegible] ఫలంబును [illegible]
 [illegible] । [illegible] మందురు పెద్దల్. ౩౩౩

క. [illegible] । [illegible] జగతి బుణ్యముఁ బాపం
 [illegible] । [illegible] మా కది తప్పు. ౩౩౪

క. అదిగావున జననాథా । [illegible] మానవులకు సం
 [illegible] । [illegible] నిలువబెట్టి బ్రహ్మకు [illegible]! ౩౩౫

క. తల్లుల దండ్రుల నన్నల । [illegible] బాంధవుల గురుల మిత్రుల సతులన్
 [illegible] జంపి [illegible] । [illegible] ధనతృష్ణవలన జేటునుమీ. ౩౩౬

గీ. కామ మద మోహ ముఖముల [illegible] । [illegible] శత్రువు వలంప [illegible]
 జగతి [illegible] నలుపనట్టి । పాప మెక్కటి యున్నదే పార్థివేంద్ర! ౩౩౭

గీ. ఆశవలన [illegible] । [illegible] వలన [illegible]
 [illegible] । [illegible] వలన లేని యుఘము [illegible] ౩౩౮

వ. అని [illegible] హిమవంతంబున [illegible]
 [illegible] పూజింపుము [illegible]
 [illegible] దేవి [illegible]
 [illegible] కారుపున [illegible] పుట్టు [illegible]
 తెలియుండు. వానివలన మీకోరికలు దీరు, [illegible]

యంతహీనత యయ్యె. నంత వారలు మేల్కాంచి నిర్భయులై యుండ నందొక చతు
రయగు కామిని యూరువు గర్భంబుదాల్చి యున్నతరి హైహయులేగుదెంచుటం గని
యా బ్రాహ్మణి భయవిహ్వలయై పరువిడం దొడంగిన ఖడ్గపాణులగు హైహయులు వెంబడించి
పట్టుకొన గర్భరక్షణం బెట్లు సేయుదు నని వేపమానయై సింగంబుం జూచిన మొదవు వడం
బోలె కడునడలి కన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చుచున్నతరి ఆపె యూరువుం జీల్చుకొని
రెండవ సూర్యుండునా నుండిపడుచు కొండిక యొకం డుద్భవిల్లె. ౩౩౯

క. ఆ డింభకు తేజముచేత । నోడి ధరాపరులు సనిరి యొకట గాపంక్తై
యూడిపడె కన్నులంధత । మూడి పటాపంచలగుచు మొగ్గి యయుదున్. ౩౪౦

గీ. నేత్రహీనులయిన నృపతు లంతంతట । తపసికోమలు వచ్చి ధరణిసురుని
శరణు జొచ్చి యెరంగి కరములు జోడించి । పలికి రిట్లు దైన్యభావ మెసవ. ౩౪౧

గీ. మమ్ము బ్రోవుమమ్మ మాపాలిదైవమ్మ । చెప్పరాదె నమ్మ కానలేము
నీవు బంట్లమమ్ము నేరమెంచకుమమ్మ । కన్నులిచ్చి మమ్ము గావుమమ్మ! ౩౪౨

గీ. ఇంతమీద నేరమెన్నడు సేయము । తల్లిదోష మాడు తప్పు మమ్ము
భార్గవులకునెల్ల పాదసేవ యొనర్చి । బ్రతుకగలము వారె గతి యటంచు. ౩౪౩

క. తెలియక పాపముచేసితి । మిలమిన్ క్షమియింపుమమ్మ యానేరము మా
వలన నిక జరుగ దెప్పుడు । గలుగవు దేవతలతోడు కల్యాణి యనన్. ౩౪౪

చ. నృపవరులార మీకనులు నేను హరింపగలేదు చూడుడీ
యపరిమిత ప్రతాపుడు మహామహిముండు మదూరుజన్ముడౌ
నుపితుడు భార్గవుండు మిము గాల్పదలంచె స్వబంధుఘాతుకం
జపలుల గర్భపాతకుల సాహసదారుణలోలలోచనన్ ౩౪౫

క. నూరేండ్లు మోచి తాంటితి । నూరువునను వీని ప్రతిమయుండగు నేడు
కారుణ్యజనితు డౌర్వుడు । మీ రీతని వినయయుక్తి వేడుడు వడన్. ౩౪౬

క. ఆ యౌర్వుని జేరి ధరా । నాయకులు నమస్కరించినం గని యాతం
డో యవనీశ్వరులారా । పోయి గృహంబులను సుఖము బొందుడు వేగన్ ౩౪౭

క. భార్గవులు నిజగృహములం । దర్గళగతి నేసవారు నట్టేయుదు మీ
దుర్గతులు బాపఁగ నేడిక । నిర్గమనము సేయుడనిన నృపతు లంటయున్. ౩౪౮

క. ననయమునెద వినయభయం । బునలై జనపతులు సని నిజగృహములకు బ
ట్టుట నుండి రంత శౌర్యం । బును పల్లియు విప్రులును గతుల్ ముదములకున్. ౩౪౯

వ. నిజనివాసంబులకుం జని సుఖంబుండి రని చెప్పిన విని జనమేజయుండు హైహయు

అను నామంబు కార్తవీర్యాదుల కెట్లు వచ్చెం జెప్పవే యనవుడు ద్వైపాయనుండు జననాథా వినుము. ౩౫౦

—: హైహయుల వృత్తాంతము :—

మ. కలదుర్వ్యాప్తిరవర్ణ్యహేమ్యపురతనుభాగ్యమందు ఘనాయుత్తక
త్రిశిరత్రిమదమాలికాముకుటసాంద్రప్రాభవార్కాంశుఁ డ
త్యలఘుశ్రీయుతవిశాంతకాంతఘనవిఖ్యాతప్రకాశాంతుఁ డు
త్తమవిస్ఫూర్తిగుణాంతుఁడై యెసఁగు రేవంతుండు ధర్మంతుఁడై. ౩౫౧

క. ఉద్వృత్తవ మతిన్ యతఁడు । వద్దనివలువగలవాని వద్దనునకున్
విద్వాసిని గని వెల్లడు । లద్దంగ గని యిట్లు లనియె లలనా వినుమీ. ౩౫౨

క. మీ చెల్లెలు నాయనుజ । యాయిక నాఁగనము తెలియదే యన విని యున్
జేసిన దేవయుఁ బలుకక । మానంగా దాపగ మిగుల గోష్ఠ మతంయున్. ౩౫౩

క. నన్ను దొడ్డవి యని నిలి । యువ్విడి కమలగొనంగ హరి కోపమునన్
జాద్దగ మాకెపవేలా । తల్లీ వడిఁ గోర్క నగిలె గుములమాయిన్. ౩౫౪

క. గోడిగవ్వగుమ్మ గర్భము । జాపడి మనోవ్యాధివేని నుందల యనిరన్
జేపిరు చిందక్కి హరిన్ । వేఁడిన నాతండు కరుణ వహించి తగన్. ౩౫౫

క. నాతో సమయుఁడగు పుత్రుఁడు । [illegible] నీకు కాపను పొలయన్
నాఁడె యన బచ్చి గోడిగ । [illegible] సంతత [illegible]. ౩౫౬

క. [illegible] । చెప్పె నంతయును విశేషం [illegible]
[illegible] । తమన [illegible]. ౪౫౭

వ. [illegible] సువర్ణాక్షయని [illegible] మహాదేవ [illegible]
[illegible] ధ్యానంబు సేయుచు [illegible]
[illegible] మహాదేవుండు [illegible] వచ్చి [illegible]
లక్ష్మిగాంచె. ౩౫౮

క. చపలాక్షి బతిమసగుమున్ । [illegible] సుహాసింపుమునం
చపతిమతవై ఫలంబున । విపులమహిమనుఁ డకిట్టి వేసటయేలా. ౩౫౯

క. సర్వార్థములందు నీపతి । సర్వేశుఁడు వాసుదేవ సంజ్ఞుఁడు నిత్యుం
డుర్వీజనసంసేవ్యుఁడు । పర్వీకరిరాడ్యుఁయుడు ధన్యుండుగదా! ౩౬౦

గీ. భుక్తి ముక్తియందు పుణ్యుండు విష్ణుండు । వాని విడిచి యిట్లు వచ్చితేల
పరమ దేవు(డస్మద్భావంబు గొలు(గాను । పలు(తి వెన్న దేవుగడ యతండె. ౩౬౧

క. నారాయణుండు నిన్ను । జేరెద నిత సాటిలేని పేరిమితోడం
గూరిమి నూపంగ నిపు డే । నేరమి బ్రాపించె నయ్యయో నీ కిది తగునే. ౩౬౨

క. నావు(డు విని బ్రముక్తి రమా । దేవి మహేశాన విష్ణుదేవు(డు శప్తం
గావించె నన్ను సత్త్వని । నై వచ్చితి నిన్ను గొలువ నతని యనుజ్ఞన్. ౩౬౩

గీ. అతని శాపముక్తి నడిగిన వసియంత । కొంటు గలుగువాడు గాను నసుడు
రంభ వే(డుమనియె చనుదెంచితిని నిన్ను । గొలువ ధర్మద్రష్టా గోచరముగ. ౩౬౪

క. పరగాదక ప్రక్షం దే । గతి గలుగును నీమ పటము గాంచితినేనిన్
సతతంబు మేలు నా కగు । సతతకరుణాపదేమ హర దుఃఖమోహ. ౩౬౫

క. నీవు హరికి భిన్నుండవు । కావునమీ నేను భిన్నగాను గిరీశుకున్
దేవేశ్వర మీ యైక్యము । త్రోవయు మాయైక్యమును దెలుపుమయు శివా ! ౩౬౬

ఉ. నావు(డు నో మృగాక్షి సురనాథులు మాయను నేసి ముక్తిన
ద్ధ్యానమె యుంగలేరు తమ పొందితిబూని వితండవాదమున్
శైవులు కొంద రీశ్వరు(డె నాయ యంతురు, వైష్ణవుల్ స్వభా
దేవు(డె యంట్రు మాధవుని దేవరా యిట్లు తెలియంగ వసన్ ౩౬౭

సీ. వినుము మేమీశ్వరమును రహస్యముగ నేకాంతమున నుండు ...
పద్మాసనము వైచి పరమనిష్ఠను ధ్యానపరు(డనై యుండంగ నెఱిగి యేను
వెరి వేచి కన్నులు మరచిన గని మెల్ల(జని వినయంబున నరన నిలచి
యెల్లదేవతలకు నీ వెక్కుడని యెంచి పాలవెల్లని నేను బయలుదేరి
నపుడు సంచరించి పలిచితి నట్టి నీవు । ధ్యాన మొనరించె దెవ్వని హరి యటంచు
తెలుపవే యన నా కింత మెలగఁగవున । పలికె నారాయణుండు కృపామయుండు. ౩౬౮

క. గౌరీవల్లభు(దలచెద । నారీ నే నతనిగొల్తు నన్ను జపించున్
వారల నరయుదు మా కు । న్నారంతయు చేయుదున్ను విశ్వములోనన్. ౩౬౯

క. శివునకు నే బ్రాణంబును । శివుడుం బ్రాణంబు నాకు శివకేశవులే
దివ్యానుగ్రహవారలె । ప్రవిమల విజ్ఞానపరులు భామిని వినవే. ౩౭౦

క. నను దేవుం డనుచు శివునిం । గనకుండెడువాండు పాపకర్ముండు నీచుం
డును గష్టుండు దుష్టుండు నై । చను నరకమునకును వాండు నచ్చిన పిదపన్. ౩౭౧

క. కావున హరికిం బ్రాణం । బీవని ధ్యానించితిని మహేశా నన్నుం
గావు [illegible] పతో [illegible] । నేవిధి నే గలయుదాన నేమాపమునన్. ౩౨౨

గీ. పెండ్లి యాడనేని బిచ్చి దా నగుఁడును । బిచ్చి కుడిచెనేని పెండ్లియగును
సుతుఁడు గల్గెనేని పతి నాకు లభియించు । పతి లభించెనేని సుతుఁడు గలుగు. ౩౨౩

క. ఈ [illegible] । దా [illegible] పరమేశ్వర ని
[illegible] । [illegible] యటంచుఁ బ్రణతిమొనర్చెన్. ౩౨౪

వ. అనిన విని పరమేశ్వరుండు దయార్ద్రహృదయుండై భయంపడు[illegible] నారాయణుండు నిన్ను [illegible]. [illegible] తత్సముండగు సుతుఁ గాంచ [illegible] నాయం [illegible] చెప్పుము. [illegible] [illegible] పరమేశ్వరిని [illegible]. [illegible] కావున [illegible] పరదేవతం గొలువుమని [illegible] [illegible]. [illegible] రూపిణియగు పద్మాదేవి జగదంబం ధ్యానించుచుండె నంత. ౩౨౫

క. సిరికి పరమిచ్చి పురహరు । [illegible] మహాగుణశీలున్
సరసు [illegible] జవుం గణ । [illegible] చిత్రరూపుఁ బంచె [illegible]. ౩౨౬

క. హరిపురికి [illegible] । [illegible] నాయమె కొమమీ
కరుణామయుఁ [illegible] । [illegible] తెలుపఁ జని [illegible]. ౩౨౭

మ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] వైకుంఠముకున్. ౩౨౮

వ. [illegible] [illegible] [illegible] చిత్రరూపుఁడు [illegible] [illegible] [illegible] వచ్చి యిది సెప్పినఁ విని చిత్రరూపుఁడు హరికిఁ జేతి నమస్కరించి నిలుచుంబడిన జనార్దనుండు. ౩౨౯

క. కుశలమె శివునకు గౌరికి । కుశలము గణపతులకెల్ల గూరిమి నాకున్
విశదీకరింపు మనుచు గి । రిసుఁ డేటికి నిన్ను బంపె బ్రీతి మనస్సన్, ౩౩౦

క. నీ లలనామణి యిందిర । కాళిందీతటమునందు గడు నిష్ఠఁ దపో
లీల వసియించె నేటికి । నీలాగున బంపి తఖిల మెఱిగియును హరీ! ౩౮౧

క. సకలార్థసిద్ధిదాయిని । ప్రకటితగుణధన్య బాదబత్వముగని యెం
వకు వానవి నోర్చి కడున్ । ఏకముక నొంపంగఁ జూచెవే జగదీశా! ౩౮౨

మ. సిరి సామాన్యయె యెల్లదేవతలు సంసేవింత్రు సంపత్కరం
పటకున్ మూల మదేకదా నిరుపమ ప్రాగల్భ్యసంతోషితా
మర దేవీజనతామతల్లి నిరతాబ్జానప్రభాపుంజ బం
ధుర దీనిన్ విడనాడి యెట్లు నిలువం దోచెన్ దెలి చెప్పుమా. ౩౮౩

గీ. కలిమిలేకయున్న బలిమియులేకున్న । జాయ పేమవాఁడు జగతిఁ గలఁడె
తప్పులేనిదాని పరలింప న్యాయమా । తప్పుఁగానిప్పుడే గొప్పవాఁడ! ౩౮౪

క. సమయజ్ఞులు భార్యామూ । ల మిదం గృహ మందు రిదియు లక్ష్మినిఁ ధనమూ
ల మిదం జగత్త్రయంబురు । శమము విడిచితేని ...తసాహసమునవే. ౩౮౫

గీ. మగవలనఁగాదె మగవాని సుఖములు । మగువ విడిచెనేని పగలనెల్ల
నగడు లింటె దాన నగు ఫలంబేమి నీ । కెటులగానివెట్టి యుంటివో! ౩౮౬

గీ. సర్వలక్షణసంపన్న సాధ్వి సత్య । సిరత నిత్యానపాయిని సీకు దాని
మాన నేలకలిగెనొక్కొ మనసు కృష్ణ । వాసుదేవ ముకుంద శ్రీవాస చక్రి. ౩౮౭

క. కాంతావిరహజదుఃఖం । బింతని నేఁ జెప్పఁగలనె నెయ్యుఁగదె నాకీ
కాంతను విడనాడితి మును । పంతంబున పడుపంటు బడఁగ మడిసినిన్. ౩౮౮

క. నారంబె విరహశోకము । గైకొన్నయతండు గలఁడె కాపున వినుమా
లోకేశ యమసుభపద్ధా । నాకిరితుఁడ నాదు పలుకు లతిహాస్యమునన్. ౩౮౯

వ. వినుము మఱియు. ౩౯౦

గీ. ఏమిసుఖము బొంది తిన్నావు లంగనా । రహితవృత్తి నుండి వామహా సీవు
కాన వేగ వచ్చి కాంత నాశ్వాసించి । బాడబంబ వదుము బహుయుగములు. ౩౯౧

వ. అని శంకరుండు విన్నవింపుమనెనని పుత్రరూపుండు సెప్పిన విని యప్పుండు హరియు
రూపధరుండై లక్ష్మి యున్నచోటికిం జనిన చేపయులు [illegible] నెఱింగికొని
సంగమింప నిందిర గర్వంబుదాల్చి సుందరుండును, సుమనోహరుండును నగు సంతసుం
గాంచినం గని నారాయణుండు బాడబదేహం బిక విడుపు మని యడిగినం గమలాలయ
యో మనోహరా! విను మని యిట్లనియె. ౩౯౨

గీ. చిన్నికూన పేరు చిన్నారి నెమ్మోము । కనులు దెఱవలేదు కందు నెట్లు
విడువఁగలను నాకు వీనిపై స్నేహంబు । సహజ మేమి సేయఁజాలువాఁడ. ౩౯౩

గీ. పిలిచినాఁడు వీని పిలిచి నే నేగక । పెంచువాఁడు లేఁడు గాంచువాఁడు
లేఁడు రాఁడు చెప్పుతే ప్రేంగునా యుల్లు । బోతు నొకొ కొమ్మ బొమ్మ దగునొ. ౩౯౪

వ. అనిన. ౩౯౫

మ. తెలుపకు మంగళా యుదటి పీనికి గొక్కఁ దనయుంబుతేమనూ
చిఁ తను నేన ప్రోవనను జెల్లఁ మొనంతనము దూలనీక నే
నెలుఁగనె యుర్వ్యునుండను మహీశ దపత్యముగోరి సిద్ధమై
జరిపె పవంబు వాఁ డితని సొకును బ్రదునిగా ముదంబునన్. ౩౯౬

వ. అని చెప్పి దివ్యదేహధారియగు నా పద్మాలయం గూడి ప్రయాణంబు నిజనివాసంబున
కరిగె. నంత దాలుఁ యుద్ధ పరియందు పుంతను పిచ్చాధరుండు నిజానుచరులను మహాలసం
గూడి వచ్చి యేకాకియై యతనుండయుండె తేజరిల్లుచున్న శిశువుం గాంచి యెత్తుకొని
నిజాంగన కిచ్చిన ౩౯౭

ఉ. ముద్దులుమూటగట్టు మొగముం గని పుత్రుని జంకనెత్తి యా
ముద్దియ ముద్దుపెట్టుకొని ముదిఁ బొందఁగ నొగలించి వా
గొద్దికి నేర్చునని గలిగిన నొయ్యని ప్రేమను బాలి పొత్తులం
దిద్దును జోలపాడుచు పదిం గని వచ్చె మదాంసౌఖ్య వాస్. ౩౯౮

ఉ. ఎప్పుడు నెప్పుడే యితని నేడకి నిట్టుల డించిపోయె నా
కిప్పటియుత పదించునని నిజమునిబారిని నే నెఱుంగ నేఁ
డిప్పుడుధారికాయుడు నిరంతరము నే నదుగంగఁ బోయెదన్
గొప్పన నాతఁడె యనకు నెప్పుడు దేవుఁడొ వచ్చెనో సతీ! ౩౯౯

గీ, అనుచు నెప్పిన మాఙ్ఞయు నాలకించి । పిని యంచెదగాక యా పిముడునకు
పట్టుచుని నప్పుచుప్పుడు గ్రీనాణ । పట్టి కొనగాని సేయుట పాతిగాదు. ౪౦౦

వ. అని యమానంబుపై నుఱుక్కుని స్వర్గంబున కేగి సింహాసనం పట్టించి నమస్కరించి యాలిం
గాంచి దేవదేవా! కాంచనమునాసంగంబున సిద్ధాలుండు మా కిచ్చె. ఈఁ
బిడ్డని కొడుకు, పీని వరివంశమును పిముని బనిచెను. పీని గొంటుని జేసికొని
మెనుచుకొను పనుకరణ యున్నది. ఈఁ పడియుండయుండు, నా యుల్లాలు తన యుల్లంబున
ను పిల్లవాని గాంచినయమునుల తల్లినని యుల్లాసంబు పడుచున్నయది. దేవవల్లభా!
యీ పిల్లవానికిత తల్లియగుని వాత్సల్యంబు నెఱింపవే. యనుచు నల్ల నగి యక్షాధిపుండు
మెల్లన నిట్లనియె. ౪౦౧

గీ. వీఁడు వాసుదేవు బిడ్డండు హయరూప । ధారియైన శౌరి దగిలినట్టి
తురగియైన పద్మ తుండంబున జనించె । హైహయాఖ్యఁ బేరఁ దనరుచరిత. ౪౦౨

కం. వీనిని యయాతి యను నృపు । సూనున కీవలపుఁ జేసె సొంపెసలారన్
బూని యతఁ డరుగుదెంచును । గాన నటవికేగి నిలువఁగాఁ దగు నీకున్. ౪౦౩

వ. అ య్యయాతిసూనుం డాశ్రమంబునకు వచ్చిన బిడ్డం గానక దుఃఖించునో కాన నీవు వేగిరంబ చని యచ్చట నిలుపుము. నావుఁడు వాఁ డతివేగంబున బోయి బిడ్డ నచట విడిచి స్వనివాసంబు సేరె. నంత లక్ష్మీకాంతుండు సవాహనుండై వినూనంబుగ దిక్కున్ పాలకుకడ కేగిన వాఁడు హరిదర్శనంబునకుఁ బరమానందపరిపూర్ణుండై నేలంబడి ప్రణామంబుసేసిన లేవనెత్తి, యాశ్వాసించి నారాయణుండు కృపారసంబు నూప గడు నలరి యుత్సుకంబున భక్తియుక్తుండై యిట్లనియె. ౪౦౪

దండకం. దేవాదిదేవా జగన్నాథ దీనార్తివిచ్ఛేద మత్స్యావతారా లసత్కచ్ఛపాకార వారాహమూర్తీ నృసింహాకృతీ వామనా రామ రామా బలా [illegible] నీ మహోదారరూపంబు దర్శించితిన్ నే కృతార్థుండ నైతిన్ జగుండన్ మునీంద్రుల్ సురేంద్రుల్ కనంజాల రీ దివ్యరూపంబు నా పూర్వపుణ్యంబునం జేసి నీయంతట న్నీవ విచ్చేసినావయ్య యాశాపరతంత్రంబునన్ జిక్కి సంసారవారాశిలో మున్గి యున్నట్టి పాపాత్ముడన్ గామమున్ గ్రోధమున్ లోభమున్ మోహమున్ మత్సరంబున్ మదంబున్ గడున్ రాగమున్ ద్వేషమున్ స్పష్టమం గల్గి నీ సేవ గావింపగానేర కీలాగు వర్తిల్లుచున్నారమయ్యా మముం బ్రోవుమయ్యా నమస్తే నమస్తే నమస్తే యటంచున్. ౪౦౫

కం. అనిన విని వాసుదేవుం । డనియె సుధామధురములగు వ్యాహారములన్
జనవర కోరుము వరముం । జనవున నే నిత్తు నీ కొసంగెద నృపతీ. ౪౦౬

కం. అనవుఁడు విని నృపతి నృహరి । కిని మ్రొక్కి [illegible] కృష్ణా నాకుం
[illegible] దయసేయు మనన్ । వినయాత్ముం డంత [illegible] పలికె ముకుందా. ౪౦౭

గీ. వినుము రాజేంద్ర [illegible] । [illegible]
నేను రమయందు గాంచిన సూనుఁ డున్న । వాఁడు [illegible] ౪౦౮

గీ. [illegible] మనిన త[illegible]డై నరపతి । [illegible]
నరిగె నంత విష్ణు డంతర్హితుండయ్యె । సుతుని [illegible] ౪౦౯

తరళ. [illegible]వేలు నోటను గట్టిగా నిడి కుడ్చుచున్
[illegible] లేవని డీల [illegible] పాణిపాదము లార్చుచున్
[illegible] నోరి నవ్వుచు లేచి చూచుచు [illegible]
[illegible] జూచె న జ్జన పాలుఁ [illegible] దేలుచున్. ౪౧౦

ఉత్సా. మురువదెంత హరువదెంత మురిపెమెంత చాగరే
మెరుగులెంత సొరుగులెంత మేనిపస్మెంత హా
పరువమెంత గరువమెంత పంతమెంత చాపురే
బిరుతకూన ముద్దుపగలు చెప్పశక్యమా ధరి. ౪౧౧

ఉత్సా. తమ్మిపంటి కమ్మగమ్మ తప్ప ముద్దుగుల్కఁగా
ముమ్మరమ్ములమ్ము రొమ్ము మీఁదు సిరుల దెల్పఁగా
కమ్మ పసుపు గొల్కి పాలుగారు చెక్కు గొప్పఁగా
దిమ్మ పీటు ద్రొంగి బిడ్డ యీసు వచ్చెలన్. ౪౧౨

వ. అని హరిం ధ్యానించి యానందబాష్పధారాపూరితగద్గదకంఠుండై నరపతి కన్నులుమోడ్చి చేతులు జోడించుకొని. ౪౧౩

ఉపేంద్రవజ్రము.
తపంబులో నెంతయు మున్ను భక్తిన్ । ప్రపూర్ణనిష్ఠన్ బహుహోమసంబుల్
ప్రపన్నపద్ధతిన్ బరిమరుందగా దా । గృపన్ స్మరించెన్ గిరిధారి నిన్నున్
సితల్లి శ్రీదేవి కనెంగదా నిన్ । సితంత్రి పంకేరుహనేత్రుఁ నెన్నన్
ప్రీతిన్ మదన్వయుగ పిన్నదె ని । స్ఫీతాప్తసంయమం గృప నెంచి నాకై. ౪౧౪
నమ్మ ప్రకటించు నా యన్న రారా । పన్నార నిన్ను గన్గొంటి తండ్రీ
యన్నాళ్ళ కీర్తిరేఖాప్తి గద్దన్ । చిన్నారి ముద్దులొల్కు కుమారా! ౪౧౫

వ. అని చిన్నబిడ్డ నెత్తుకొని తనరథంబున నిడుకొని స్వపురమార్గంబు పట్టి చనియె. నంతట పౌరవర్గంబులతో సచివు లెదుర్కొని, వందిమాగధులు పొగడ, గాయకులు పాడ, నర్తకులు నటియింప నరపాలుఁడు పురంబు ప్రవేశించి సమాగతజనంబుల నాశ్వాసించి నగరికిం బోవు సమయంబున. ౪౧౬

క. తత్తరపాటున జనసతు । లత్తరి చిన్నారి ముద్దులయ్యెట లీలా
చిత్తజుఁడట శిశువుం గని । వత్తమమునఁ బనులు మాని వడి మేడలపై. ౪౧౭

క. పడుచుల వచ్చి మిడికులు । చిడుముగపుండోద గొకరి నెట్టి లొకరు బల్
మురువుగ బట్టుకొని నిలచి । చిఱుతని గనుఁగొనిరి ధర్మవిభ్యాని యతఁడున్. ౪౧౮

చ. మునలితనంపుగొంగ పడి ముద్ది రథంబుల నూడఁగొట్టి బి
ల్లని తమభాగ్యము ల్గొనఁగ గర్వితనం బిరవాలునంచు నీ
రసగతి గంధరాయణపరాయణతం జనుమాన్పిఁ బొక్కుటన్
మెసలుచును ల్గగన్ శిశుముం గనవచ్చెను తోల యత్తరిన్. ౪౧౯

క. ఓయమ్మ వింటివా యీ । కాయజుసన్నిభుఁడు తొంటి కాయజుబోలెన్
కా సుజనాయనకే శిశు । వై యిందిరయంశ నుదయమైయుండెనదే. ౪౨౦

క. కాముఁడు వీనికి నన్నఁట । సోముఁడు మామఁట మహేంద్రసూనుఁడు విందే
కామిని విన్నబ్బట యిం । కేమి కొరఁత యింత మహిగనేరికి నింకన్. ౪౨౧

గీ. ఎంత పుణ్యమ్ము యీరాజునకు మహా । లక్ష్మి గన్న కొమరుని లక్షణాఢ్యు
వాసుదేవుఁ డిచ్చె వాని కృపారసం । బరయ నద్భుతముగదమ్మ కొమ్మ! ౪౨౨

వ. అని యొండొరులగూడి యాడుచు కుసుమంబులును, లాజంబులును జల్లుచుండ నృప
శార్దూలుండు సచివవర్గంబులతో నిజగృహంబు ప్రవేశించి మనోజ్ఞయగు తన సుందరకుం
బాలు నిచ్చిన సత్యంతానందంబున నా సుందరి యందిత న ప్రాణవల్లభున కిట్లనియె. ౪౨౩

క. ఈ చిన్నకూన మోమున్ । జూచిన విస్మయము వొడము సుమ్మి యెవతకున్
నోచిననోములపం టను । నో చెపుమా యెట్లు దక్కెనో నీచేతన్. ౪౨౪

క. అనవుఁడు రా జిట్లను నో । వనితామణి విని గనుము [illegible] జనా
ర్దనుఁ డొసఁగె నాకు దయతోఁ । దనయు [illegible] దపము కలిమిచేన్. ౪౨౫

క. అని చెప్పిన విని సుందరి । మనమున నానందవార్ధిమగ్న యగుచు నో
జననాథ మనల భాగ్యము । ఘనతరముగదా యిఁకేమి గావలె మనకున్. ౪౨౬

వ. అని యిట్లు భార్య పలుకఁ విని సంతసించి రాజు పుత్రోత్సవంబుచేసి, జాతకర్మాది సం
స్కారంబులు గడపి అత్యంత ప్రేమంబుతోఁ [illegible] దినదినప్రవర్ధమానుండై [illegible]
నాఱవమాసంబున నన్నప్రాశనంబు చేసి, తృతీయవర్షంబున చూడాకరణంబు గావించి,
పదునొకండవయేట మౌంజీబంధము గావించి, సకలవిద్యాసంపూర్తుం జేసి, ధనుర్వేదపారం
గతుం జేసి, పట్టాభిషేకంబునకు సమర్థుఁ బుష్యార్కయోగసంయుక్తంబగు దినం
బున వేదపారంగతులగు విప్రులచే యథావిధిగా నభిషేకంబు చేయించి, బ్రాహ్మణులకు
గో భూ హిరణ్యాది దానంబు లనేకంబులుఁ జేసి, యా [illegible] కుమారునకు
రాజ్యంబు నొప్పించి రాణితోఁగూడ [illegible]
కాలంబు గడపుచుండె. నంత గొన్నాళ్ళకు నృపతి [illegible]
నప్పుడు నేకవీరుండు ధర్మంబు విడువక రాజ్యపరిపాలనంబు సేయుచు సకలభోగంబు
లనుభవించుచు. ౪౨౭

మ. ఒకనాఁ డా జనపాలమౌళి [illegible]
[illegible] దమాత్యాదులగూడి [illegible] యుద్యానవనంబు
ప్రకరం [illegible] కోకిలారవశుకాలాపాభిరామంబు [illegible]
ప్రతిమం [illegible] మునిగణోదారాశ్రమం [illegible]. ౪౨౮

క. నీవారి పద్మగింజలు । తోవల [illegible] హోమధూమములు [illegible]
దే వనములు గొల్లత । బావులనుం [illegible] గనవచ్చెన్. ౪౨౯

క. పడిబట్టు లార్చెదపని । గడ దండెంబులును నేతిరంపు పొగలు పూ
రెడు చేయదు బారెడుగా । పడి నల్లని పట్టుచాప పరుపులు దోచెన్. ౪౩౦

గీ. మల్లె చేమంతి గన్నేరు మొల్ల జాజి । పొగడ నవమల్లె సంపంగి పొన్నపూవు
చల్లపరుపులు సంపంగి జీడిమామిడి । మామిడి నేరేడు చాల్గ గన్పడియె నచట. ౪౩౧

వ. ఇట్లొప్పుచున్న గొంది పృథ్వీనాథుండు దాని యుద్యానవనంబుగా దలచికొని పొదలమధ్య
నెక్కడుండ నని తోటం జొచ్చి జాజ్వల్యమానంబు జాలుగారు నొక కొలను గని
యందు రత్నంబులు యదేనుగంధాఢ్యంబును యగు నొక జలజంబుగని దానిం
బట్టంబును నట్టి జూచె. ౪౩౨

సీ. బొంగారు బంగారు రంగారు మేనితో నెరకప్పు నిగ్గుకప్పు నేలతోడ
పండుపాదంబు తోరంబైన గజముతో జక్కొన్న రవ నున్న కవుగుతోడ
సొగసైన పగజొంపు సుపరాకు మోవితో ముసుదోప జుంపూప చనులతోడ
పగరప్పు తొగపువ్వు జిగినవ్వు కనులతో తొండంబు గొండంబు పొడలతోడ
సంపగి చెంపగిలు నాస పొరుతోడ । పిడికిటనెల జడియగల నెన్నడుముతోడ
జక్కవలు నిక్క బలుచక్కి ప్రక్కచక్కి । యొక్క చక్కనిచుక్క తపస్సునిరు
౪౩౩

క. కన్నియ కస్తూరొల్కంగ । గిన్నెర కంఠమున మృదుల గీతిక దానం
గన్నెవ లోనన నేద్చెన్ । మన్నవ దప నూరు మిసల మాపుటి దోపన్. ౪౩౪

ఉ. ఇంపులు సొంపులుం గులుకు నిద్దపు చెప్పని బిద్ద పంపముల్
ముంపెసలార నిద్దటులు మెచ్చడి కోటెరు దీర్చినట్టులం
దెంపున నద్భుతుం డిగిన దిప్పల కన్గొని ధుజంగిని
చంపకగంధి చెప్పగదె చయ్యన నీ భవమెల్ల దీర్చుదున్ ౪౩౫

క. నా రాజతికమునందుం । ... రాజతిలకమిందు ... రాజసులలితమునను ...
గారివ్యాఘ్రముఖియును వా । మోహా సిందువన్నువార్త ముదముపవనటవే ౪౩౬

వ. కావున నిన్వృత్తాంతంబుం దెల్పుము నిన్ను రక్షింతు ననిన విని మృదుస్వరంబున ప్రవా
స్తితమునను సొక్కంత దగ్గుత్తికదోప నుల్లన నిట్లనియె. ౪౩౭

—: ఏకావళి వృత్తాంతము :—

సీ. వినుము భూపాల నా వృత్తాంతమెల్లను విశదీకరింతు సవిస్తరముగ
రత్ననామకుండు మారాజు వానిపత్నీ యొక్కరేఖ మునంగ మూహేరను
వా రనపత్యులై వారక జన్నంబు గావింప నగ్నిలో గలిగె నొక్క

కన్య యేకావళి కమనీయతరగాత్రి దాని గైకొని రాజు తడవు లేక
పత్ని కొప్పగించి పరమసంతోషంబు వెలయ మంగళంపు విధులు దీర్చి
యిష్టిపూర్తి జేసి యవనిసురుల(బంపి తనయుపలెనె తనయ బెనుచుచుండె. ౪౩౭

క. నే నా ఘనానాయకుని ప్ర । ధానుని కూఁతురను వెల్పెద యశోమతియౌ
నా నామము రాట్పుత్రిక । నేను వయస్యనయి యుందు నిరతము భూపా! ౪౩౮

క. ఒడయని బుడుతయు నేనును । దడబడ కెల్లపుడు గూడి తగ నడపడులన్
విడువక యుందుము నన్నా । విడ యాబిడ నేను మాకు భేదము గలదే. ౪౪౦

క. ఈ శాహ్వ విమొద్దునకున్ । రాజీవములను గొనంగ రాకలు మాకున్
రాజిల్లు నప్పుడప్పుడు । రాజుం బంపించు సుభటరాజిని మాతోన్. ౪౪౧

క. మేమిరువుర మిట రా నపు । డేమో రక్కసుఁడొకం డహీనబలుఁడు మా
మోములఁ గనుగొని తటుకున । మామిదికి రాఁ దొలంగి మనసులుగలఁగన్. ౪౪౨

గీ. సేనలోనఁ జొచ్చి చేటుమూడె నటంచు । గోలపెట్టుచుంద గాలకేతు
నాముకుండ నసుడు నవమోహనాంగి నే । కావళిన్ విలోలితాక్షిఁ జూచి. ౪౪౩

క. బుడిబుడి గడగొని త్రిప్పుచు । వడివడిగా నరుగుచుంచి వనితామణి దా
గడగడవణకుచుఁ దడబిడి । యడలగ మెడనిడుక పోవ ననుదున కేసున్. ౪౪౪

గీ. నన్ను గొంపొమ్ము విడుపు మీ చిన్నదాని । నసుడు వెంబడిబడి యెంతగ నడిగినను
వినక గొంపోవ భటు లార్చి వివిధగతుల । బోరినను వారి జీరికిం బూన కేగె. ౪౪౫

గీ. వాని వెంబడించి నేనును నేగితి । నకియ నన్ను జూచి స్వస్థతయుగుచు
నేమిసేయుదాన నిటుర మ్మనఁగ వాఁడు । రథమునందు దాని ప్రక్కన నుడె. ౪౪౬

వ. ఇట్లు మమ్మిరువుర స్వపురంబునకుం గొంపోయి, రాక్షసులం గాపువెట్టి, మరునాఁ డేకావళి సమీపంబునకు వచ్చి యుప్పవలుండు నన్నుంజూచి దుఃఖాతురయగు నేకావళికి బోధించి, నాకుం భార్యం జేయుమను విని నే నో రాక్షసేంద్రా! నీవ యెఱుఁగుదు, నా మాట ఇది లక్ష్యము సేయదు, నావుడు నమ్మద్దియం పరిసి ముద్దులాడీ! నీకు నేను దాసుండనై కొల్తు నన్ను బరిగ్రహింపుమని వేడందొడంగిన నేకావళి యిట్లనియె. ౪౪౭

చ. పిత మును రాజనందనుని పెండిలిసేయ దలంపువెట్టె నా
యతభుజుఁడైన హైహయున కర్పితనైతి నిఁకొండు మానిసిన్
బతి నొనరించుకెట్లులు సనాతనధర్మమువోవనాడి ?
పతికుళలుందపమ్ము నిటు లాడుట ధర్మమె ధర్మపద్ధతిన్. ౪౪౮

శా. నాతండ్రిన్ జెడమాటలన్ బదరి కన్యాధర్మమున్ గెంట నే
స్వాతంత్ర్యమ్మును బూనమ్మునె ఛళా సర్వజ్ఞుఁడౌ మీఁద శ్రీ
రీతిన్ బల్కిన నింద్రవాక్పతులు పేర్మిన్ గంటురే ధర్మ వి
ఖ్యాతం బెంగిలికూడికాసపడువారా మిమ్ము బోటుల్ ధరన్. ౪౪౯

వ. ఇట్లెన్నివిధంబులం జెప్పిన. ౪౫౦

గీ. మదనమోహితుఁడై వాఁడు మమ్ము విడువ । డేమి సేయుదు మయ్యో మా కేది దిక్కు
ఘోరరాక్షసరక్షితాగారమందు । జెఱయ మెంతోకమున నుండె క్షితితలేంద్ర. ౪౫౧

వ. అనుడు విని రాజిట్లనియె. ౪౫౨

క. నీ వచటి కేలవచ్చితి । వా వివసనంతనుండి యంగన నీకున్
రా వీలుచిక్కెనటవె మ । హా విస్మయమయ్యె వలపు మంతయు నాకున్. ౪౫౩

క. తెలిపితివి హైహయుని జెలి । వలచె ననుచు హైహయుం డెవఁడు నే నౌకదన్
గలసు మదేయుకఁడు లే డిల । వలచెనటవె రాజతనయ వనితా నన్నున్. ౪౫౪

క. ఈ సందియంబు దీర్చన । నో సరసిజవదన శత్రు నుర్కాదచి చెలిన్
నీ సముఖమునకుఁ జేర్చెద । మానవతి నతావుఁ జూపుము రయంబారన్. ౪౫౫

మ. నరపతి కాఁతుగో దెలుపనా యటులైనను దాని దుఃఖమున్
బరలగఁజేయు నుద్యమము దాఁ బనిబూని యొనర్చినా మహా
ఫలముగదా పరాంగనకుబందిపనించుట శక్తిచాలునా
యరిని జయింప రాజునకు సంశయ మా వెలిగింపు మంగనా. ౪౫౬

క. నీమాటలు వినినంతనె । నామనము గలంగ దొడఁగె నాళీకముఖీ
తామరవాయన నీకై । కోమలగతి యెట్టులుర్వికో యటమీఁదన్. ౪౫౭

ఉ. ఎప్పుడు కన్య నేను వివరించెద నెప్పుడు జూచెదన్ ముదం
బెప్పుడు గాంచెదన్ సరస నెప్పుడు నిల్చెద ముద్దుముద్దుగా
నెప్పుడు మాటలాడెదఁ జెలీ నిను నీ చెలి గూడి యొంటిగా
నెప్పుడు మెత్తునో సరస మెప్పుడొ యెప్పుడొ యెప్పుడో కదే. ౪౫౮

గీ. సంకటము వాసి యెట్లు రాఁజాలితీవు । కన్నె యేగతి వగచునో నిన్ను విడచి
మనసు నిలువకయున్నది మంజువాణి । దారిఁజూపుము పోయెద దైత్యుఁ జంప. ౪౫౯

వ. అనిన విని. ౪౬౦

గీ. చిన్నతనమున నే నొక్క సిద్ధువలన । భగవతీమంత్రమును నేర్చుబడితి దాని
బీజయుక్తంబుగాఁగ జపించి యుందు । రాఁగలిగితిని హైహయరాజచంద్ర. ౪౬౧

గీ. వచ్చి యిచ్చట జగదంబ మెచ్చి కొలిచి । యున్న స్వప్నంబునందు నా కొక్కవేళ
గానవచ్చి వయారస కలితయగుచుఁ । జెప్పె నిట్లని భూపాలసింహవింభ! ౪౬౨

గీ. హైహయుం డేకవీరసమాఖ్యుఁ డిచట । కరుగుదెంచును మామకీయార్చ్యయందు
నిపుణుఁ డాతండు రాక్షసుని వధియించి । ప్రీతి నేకావళిని విడిపించు నిజము. ౪౬౩

క. వాఁ డేకావళిబతియగు । నోడకు మిఁక నంచుఁ బల్కి యొగి నేగెను నే
నే డెపుడు వచ్చుననుచున్ । జూడఁగఁ జూడఁగ నీవు జూపట్టితివా. ౪౬౪

వ. అనిన విని రా జిట్లనియె. ౪౬౫

గీ. నేనె హైహయుండ నిక్కంబు నమ్ముము । కన్నె జూడకున్న గడియ సేపు
నిలువలేను దాని నీటును గోటును । దెలిపి యున్నచోటు దెలుపవైతి. ౪౬౬

గీ. హైహయునిచక్క గోర దేయధికునేని । గోరవని వెల్వితిని నాకు గూర్చుదాన
వగుదు నే నెట్లు తాళుదు నంబుజాక్షి । యోరిమిని జెప్పవే కన్య యున్నచోటు. ౪౬౭

గీ. ఈవు నన్ను గొనుచు నేగుము వరళాక్షి । యున్నచోటునకును నుగ్రవచు
వీచమడచి తెత్తు రాచకన్నియ నడి । యెంత యిడలునొక్క యింతవలకు. ౪౬౮

క. అనిన విని యశోవతి దా । మనమున గడు నలరి రాజమాతంగ జగ
జ్జననీమంత్రమె మార్గము । కనుమని మంత్రింప నొక్క క్షణమున వారల్. ౪౬౯

వ. పాతాళంబునకుం జని రాక్షసగృహద్వారంబు ప్రవేశించిన దూతలు నూచి దనుజవీరునం
జేరి మహారాజా! యశోవతితోడ నొక మహావీరుండు మహాసైన్యసమేతుం డై యుద్ధపరికరం
బులతో వచ్చుచున్నవాఁడు. నాపుడు విని రాక్షసుండు దనుజవీరులారా శస్త్రపాణులై
మీరును నెదిరింపుడని యాజ్ఞాపించి కాలకేతుండు సమీపస్థయగు నేకావళిం గాంచి
యిట్లనియె. ౪౭౦

ఉ. ఎవ్వఁడు వీఁడు నీజనకుఁ డేనియు సంగర మాచరింప నే
డువ్విల బూజసేయుదు ప్రభూతమహామణిరాజి నిచ్చి మేల్
బువ్వములింట జేసెదను బొల్పుగ గర్వము లివ్వి పంపెదన్
గ్రొవ్వున నన్నుఁ డింపు వలకొన్న వధించెదఁ జెప్పు ముద్దియా! ౪౭౧

వ. అనిన విని యేకావళి. ౪౭౨

సీ. ఎవ్వఁడో వీఁడు నే నెఱుఁగజాలను నీవు బంధనంబున నిట్లు బడలియుంటి
నాతండ్రియును గాడు నాయన్నయును గాడు నాబంధువులలోని నరుఁడు గాడు
లాతి వీఁ డెవ్వఁడో యాతతబాహుండు వానేటికో చెప్పలేను వీఁడు
నావుఁడు రక్కసుం డో విమలాంగి నీ యనుగు యశోవతి యరిగెనెందు

పీని గొనుచువచ్చె వీటిమీదికి తన । చేటు పాటెఱుంగ కోటుగనక
కాకయున్న నాకు కలఁడె శత్రుఁడు మూడు । లోకములను జూడ లోలనయన. ౪౬౩

వ. అని యిట్లు పలుకుచుండ నింతలోన గొందఱు దూత లరుదెంచి గృహంబుననున్న
కాలకేతుం గాంచి. ౪౬౪

చ. సరిసరి వేగ గాడిఁకను జాగొనరింపగ రాక్షసేంద్ర వ
చ్చిరి రిపు లింటిపైఁడికిని జెల్లనె గొంపలు నిప్పుముట్టిగన్
దొరబడి పల్లు పార గొని నూతులకున్ దొరకొంట లెమ్ము తె
మ్మురుపడి సైన్యముల్ గొనుచు నూరును మున్మును వేగ బ్రోవగన్. ౪౬౫

వ. అనిన విని కాలకేతుండు బవరంబున కురువడించి చని యేకవీరుం గదసి గదాఘాతం
బున మైచిన నేకవీరుండు కనలి గదగొని వాని శిరంబున వైవ వాఁడు గతాసుండై పడె.
నంత రాక్షసులు కాందిశీకులైరి. యదిగని యశోవతి యేకావళి సమీపంబునకుం జని
చెలియా యతిబలుండైన యేకరూపుఁడు యుద్ధంబుచేసి రక్కసుం జక్కడచె. నతండు
కందర్పసుందరాకారుండు నిన్నుం జూడ నిచ్చయించియున్నవాడు. నావుఁడు విని యేకావళి
సిగ్గుపడి యగ్గజగమనతోడం గూడి చన యతిమలినంబగు స్కంధావారంబునందు వచ్చి
యున్న రాజసుతం జూచి రాజకుమారుం డిట్లనియె. ౪౬౬

క. చూడుము చూడుము కోమలి । వేడెద నిను నిడుగొ మదనవేదనకును నే
నోడితి విను విన్నపమును । సిడితమగు నీతి నెఱుగు దీవని తలఁతున్. ౪౬౭

క. అని రాజు పలుక సిగ్గున । వనిత పలుకలేక శిరము వాంచి నిలువఁగన్
గనుచు యశోవతి పలికెన్ । జననాయకునకును బరమ సంతోషమునన్. ౪౬౮

క. ఇది పెద్దలచాటు దనుదు । మది నెరుగరె మీరు సాధుమాన్యుం డతఁ డీ
సుదతి నొసగు నీ కిదియున్ । మది నిను వలచినది నిన్ను మానదు వింటే. ౪౬౯

ఉ. పెండిలిరాయబారములు పెట్టుము రాజున కట్టులైన నా
తండును నీకు నిచ్చు వనితామణి నంతట గోర్కె దీరు నా
పుండు నతండు నట్లయని పొంగుచు వారల గొంచు నేగి తే
డుండుపురంబు చేరి తగు నొద్దిక నిద్దఱి ముద్దులాడులన్. ౪౭౦

గీ. తచ్చి చూపిన రాజున్నుఁ దచ్చెరువడి । యిచ్చె నేకావళిని వాని కిష్టలీల
బెండ్లి గావించి కట్నంబు పెట్టి వనిచె । నిరువురును సుఖమును బొంది రింటి కరిగి. ౪౭౧

క. లోకేశ యేకవీరున । కేకావళియందు బుట్టె బృథుగుణగణ్యుం
డై కార్తవీర్యభూపతి । యాకథ వివరించినాడ నే నీకు దగన్. ౪౭౨

వ. అనిన. ౪౮౩

క. మునినాథ నీవలన నే । వినినాఁడ విచిత్రకథల విశ్రుతఫణితిన్
ఘన హైహయవంశోదయ । మును దెల్పితి వదియు వింటి ముద మొదవంగన్. ౪౮౪

క. పరమస్వతంత్రుఁడగు నర । హరి పరతంత్రుఁడగుచు దురగాకృతి నొందెన్
బరమాశ్చర్యం బిది మునివర । నా కిది దెలుపవే కృపామతితోడన్. ౪౮౫

క. అనవుడు వ్యాసుఁడు వినుమీ । జనవర నే వింటి దొల్లి సర్వజ్ఞుఁడు స
న్మునికులచంద్రుం డమృతా । శనసుతుఁడగు నారదాఖ్య సంయమివలనన్. ౪౮౬

క. శమ్యాప్రాసాఖ్యంబై । రమ్యంబగు నాశ్రమమున రహి నే నుండన్
సౌమ్యుఁడగు నాతఁడు సుధీ । గమ్యపథం బట్టి వచ్చె గడువేడుకతోన్. ౪౮౭

క. వచ్చిన నర్ఘ్యాదికముల । నిచ్చి సమస్తోపచార హితవిధులను నే
నచ్చుపడఁజేసి యడిగితి । నిచ్చట నిపు డడిగినట్టి వృత్తాంతంబున్. ౪౮౮

వ. మరియు ౪౮౯

—: వ్యాసుండు తన యిడుముల నుడువుట :—

గీ. సంయమీంద్ర యీ యపారమైనట్టి సం । సారమందు గలద సౌఖ్య మెన్న
నెచట నెప్పుడేని యెవ్వనికేనియు । లేదు సుఖము లేదు లేదు లేదు. ౪౯౦

సీ. నట్టేట నొకదీవి బుట్టితి నెట్టులో కన్నప్పుడే తల్లి నన్ను విడచె
మొగి జూడ చుట్టంబు ప్రముఖ్యుడై వఁడు లేక కాలకర్మవశానుగతుడ నగుచు
నడవిలో బడియుండి కడ కెట్టకేనియు బలునాళు లుగ్రతపంబు చేసి
కొండగుహల జేరి కొసకు సంతానార్థ బరమేశ్వరుని గొల్చి వడసి సుతుని
కథలవేదంబులను జెప్పి యతని విడచి । సుతవిరహమునఁ జేగి యహర్నిశంబు
నెల్ల లోకంబులు దిరిగి తల్లి దలచి । నరగునం జేరితిని పరమాఁగలంబు. ౪౯౧

సీ. తల్లి పెండిలియాడె ధరణీశ్వరుని రాణిగా నుండుట యెఱింగి నపుడు యచట
నే సరస్వతిచెంత వాసంబుచేసుక యుండెడువాడ శంతనుండు స్వర్గ
మున కేగ విధవయై జనని నిజాత్మజు లద్దరితో వసియింప నందు
చిత్రాంగదుని రాజుఁ జేసి భీష్ముఁడు భూమి నేలుచుండంగ నింతలోన
గొడవ జిత్రాంగదుడు దోర నవలి తల్లి । నెప్పికొని భీష్మువపుడు విచిత్రవీర్య
రాజు గావించి యా కాశిరాజుకూతురు । లిర్వురను బెండ్లి సేయంగ నేను గాంచె
మపుడు సుఖియించినాడ నో యనఘచరిత. ౪౯౨

క. అంతట విచిత్రవీర్యుం । డంతంబును బొంద భీష్ము డంబయు నడుగన్
గాంతల నిరువురఁ బొందితి । సంతానముకొఱకు శాస్త్ర సమ్మత మనుచున్. ౪౯౩

గీ. అల్లసల్ల బేలయై వెల్లబారిన । యంబికాఖ్య శపథ మాచరించి
నాథ బాంధు గనుచు చేడియ యంచును । మొగి ద్వితీయ కనులు మూయఁ జూచి. ౪౯౪

గీ. అంధు గనుమటంచు నాడితి నంతట । దాసి యొక్కదాని తల్లి బనుప
వినరుగంటి దాని విమలాకృతినిబట్టి । ప్రథముడాయె బాండురాజు వింటె. ౪౯౫

క. రెండవసతి సుతు ధృతరా । ష్ట్రుం డని రిదియెల్ల నాకు జుట్టుకొనియె నీ
చండాలపు సంసారము। గండాగొండియగు మాయ గడవం దరమే! ౪౯౬

గీ తలచికొనిన గుండె జలజలమని చాల । జలదరించుచున్న దలవిగాదు
తెలుప మాయవలన గలుగని పలుబాము । లిలను లేవు పెద్ద వలయసుమ్ము. ౪౯౭

గీ. ఎంతజ్ఞానినైన నేటిలో బద్రదోచు । భూరిశాంతునైన బొందకీడ్చు
మునివరేణ్యునైన ముక్కుబట్టాడించు । మాయ గెల్చినట్టి మగడెవండు. ౪౯౮

శా. డోలారూఢమనుండనై కరిపురిన్ బొల్లించితిం గాలమున్
వేలంగానక మోహవార్ధిబడినుచ్చే పుత్రవాంఛల్ మదిం
దేలం గొన్నిదినంబు లుంటి రుచి నెంతే దిట్టితిన్ భూపతి
శ్రీలన్ మాయ మహావిచిత్రముగదా దివ్యప్రబోధోదయా! ౪౯౯

వ. మఱియు శూరసేనతనూజ యగు కుంతిని మద్రకుమారి యగు మాద్రిని బాండురాజు పెండ్లాడి కామినీద్వయసహితుండై యరణ్యంబున ద్విజశాపవశంబునన్ దిరుగ నేఁబోయి యతని నాశ్రయించి మరల హస్తిపురి కేతెంచితి నంత గుంతి యమునివరంబున ధర్మ రాజును, వాయువువరంబున భీముని, దేవేంద్రువరంబున నర్జునిం గనియె. మాద్రి యశ్వినులవరంబున నకుల సహదేవులం గనియె. నంత నొక్కనాఁ డతఁడు కామాతు రుండై మాద్రితో గలయ పూర్వశాపవశంబున మృతుండైనం గాంచి పరమసాధ్వి యగు మాద్రి యనుగమనంబు సేసె నంత కుంతిం బిడ్డలతో దెచ్చి మునులు హస్తినాపురంబు జేర్చిరి. అదియుంగాక. ౫౦౦

క. ఆ పాండుసుత పలుబాముం । బాపోవఁగ గుంతి గోల పడఁగాఁ గని నే
తాపంబు నొందితి సుభ । స్వాపంబును నెఱుగ నైతి సంయమివర్యా! ౫౦౧

క. ఆ పాండుసుతుల భీష్ముఁడు । గాపాడెను ద్రోణుచేత గార్ముకవిద్యా
నైపుణి గరపించెను నే । నాపట్టున బిడ్డజుట్టి యరయుచు నుంటిన్. ౫౦౨

గీ. గొంతికిని గన్నెవయమున గొడుకు పుట్టె । నతఁడు కర్ణాఖ్యుఁ డొకసూతుఁ డతని బెంచె
వాఁడు దుర్యోధనుని చెలికాఁడుగాఁ బొ । నంగె నాపట నతిశౌర్యశాలి సుమ్ము. ౫౦౩

క. ధృతరాష్ట్రునకును బలువురు । సుతులు దురాగతులు పాండుసుతులకు రిపులా
యుతు లందుం దుర్యోధను । డతిచపలుడు మిగులబాధ లందించెజుమీ. ౨౦౪

క. జతుగృహములందు బాండుని । సుతులుండఁగఁ జిచ్చుపెట్టి శోకాధిక్య
స్థితినెంతయు నడలితి నా । మతి జెడె నాపదలు గలిగె మనుమల కనుచున్. ౨౦౫

గీ. ఎలమి బాండుతనయు లేకచక్రపురంబు । సేరియుండిరనుచుఁ జెలగి కొంత
కాల మొకవిధముగ గడిపితి నప్పుడ । యర్జునుండు మత్స్యయంత్ర మేసె. ౨౦౬

గీ. తల్లిమాటబట్టి ద్రౌపది బంచపాం । డవుల భార్యగాఁగ నవల గొంత
మనసునందు సుఖనిమగ్నుండనై యుంటి । నిట్లు సుఖము దుఃఖ మెనసె నన్ను. ౨౦౭

సీ. రాజసూయము చేసి రమ్యకీర్తి వహించి ధర్మజుం డుండగా నిర్మలాత్మ
వృత్తి గైకొంటి న వ్వెనుక దంభద్యూతమున బాండవు లరణ్యమునకు బోవ
దుఃఖంబు నొందితి దుర్యోధనుని దుష్టబుద్ధిచే బాండవుల్ బొందినట్టి
కష్టంబులెల్ల నా కష్టంబులుగ నెంచి యప్పటప్పటికి నే నడలుగొంటి
కాన సంసారమునను సుఖంబు వచ్చు । దుఃఖమును వచ్చు నెంతంత బొడ్డవారి
కేని వింటివకా నాకు నిన్నిగతులు । ననుభవంబులు ప్రాపించె నద్భుతముగ. ౨౦౮

క. నే నెవ్వడ నెవ్వండో । నా నాయన తల్లి యెవతె నాకును సుతులే
రో నాకును సుఖదుఃఖవ । రీణామము లెట్లో తెలుపు ప్రీతి నటన్నన్. ౨౦౯

చ. అన విని నారదుం డనియె వ్యాస పురాణకథావిలాస నీ
వనుపమబుద్ధిశాలివికదా విను జెప్పెద దేహధారికిన్
సనకసనందనాదులయినన్ హరియైనను శంకరుండయే
ని నలినగర్భుడేని విడ నేర్చునె సంసృతియందు మోహమున్. ౨౧౦

ఉ. ఓయి పరాశరాత్మజ మహోద్ధతమైన భ్రమంబుచేతనే
యీ యఖిలంబు నున్నయది యెప్పుడు భ్రాంతి నశించు నప్పు డీ
మాయ గనంగరాదు జితమాయుడు దేవుడుకాడు నీవు నే
నో యిక నెంతవారము ననున్ నిను బోల్చిన నీవ మీయునూ. ౨౧౧

క. విరమింపు మేల చెప్పెదు । మరిమరియును రోలుబోయి మద్దెలతోడన్
మొరపెట్టుకొన్నయట్టులు । వెరగేటికి నాదు గొడవ వినుము తెలిపెదన్. ౨౧౨

— నారదునకు మర్కటత్వప్రాప్తి :—

ఉ. నేనును బర్వతాఖ్యుఁడును నింగి దొలంగి ధరం గనుంగొనం
బూనికతోడ వచ్చి ఘనపుణ్యము భారతవర్షమందు నెం

తేని ముదంబుతో దిరుగు చెక్కడ నెక్కడ తీర్థమందు న
చ్చో నాగి డగ్గుచున్ నిలచుచుం జరియించుచునుండి మర్త్యలిన్. ౨౧౩

గీ. మచ్చికలర మేము వచ్చినపుడె యొక్క । కట్టు జేసుకొంటి మెట్టు లనిన
నొకని మనసులోని ధోకనికి చెల్వంగ । పలయు నెంత చాటువార్తయైన. ౨౧౪

క. తిరుగుచు దిమగుచు సంజయు । పురి కరిగితి మతడు మమ్ము బూజించెను స
త్తరి వానకాలమగుటం । బౌరి జాతుర్మాస్య మచట బుచ్చు తలపుతోన్. ౨౧౫

క. అచ్చటనే యుంటిమి । పౌరహొచ్చెములే కట్టులుంచ భూపతి మమ్మున్
మెచ్చి పరిచర్యసేయఁగ । జచ్చెర దన కన్యను బనిచెను దమయంతిన్. ౨౧౬

గీ. చక్కదనముల పెన్నిక్క చామనేత్ర । మందగామిని సువివేక మాన్య సర్వ
కాలముల మాకు పరిచర్య లోలి నెఱపె । నడుగులకు మడుగులొత్తుచు నతిముదమున ౨౧౭

గీ. మేము నిత్యము నియతితో సామవేద । సంహితలగోష్ఠి సలుపుచు జాలుగడపు
చుండు మం దేను వీణలో నొప్ప సామ । గానమును బాడుచుండుము దాన లయల ౨౧౮

గీ. రాజపుత్రి వినియె రాగంబు లెంతేని । రాగ మాలకింప రాగ మెచ్చె
రాజపుత్రి కపుడు రానురా గడు నను । రాగ మెచ్చె మందరాగధీర! ౨౧౯

క. రాగము నే జూపగ నను । రాగము నా మనసు జూపు రాజతనయ దా
రాగను పలరేడు తన జి । రాగను నే గనుల దనివి రాగను గొంటున్. ౨౨౦

క. రసములొలుక నా కా సా । రసలోచన యుపచరించుఁ బ్రముదితమతితో
రస మడిగిన లవణాదిక । రస మడిగిన బంచశరశరసమర్థితయై. ౨౨౧

క. యోషామణి పరిచర్యల । నీషద్భేదంబు సూపె నిద్దఱియెడలన్
భాషాపై ఖరిలోన ని । మేషోన్మేషనమునను నిమీలనమందున్. ౨౨౨

సీ. శీతోదక మమర్చుసేయు బర్వతునకు పుష్పోపకరంబు నా కొసగుచుండు
మంచిమజ్జిగఁదొల్పి యుంచుఁ బర్వతునకు నెఱినాకు మీగడ పెరుగు పెట్టు
చిఱిచాపపై బట్ట బరచు పర్వతునకు బరగ నాకును దూదిపరపు బరచు
నందఱి జూచిన ట్టా పర్వతుని జూచు గులుకుచూపుల నన్ను గలయఁజూచు
పలుకు బిగ్గన హుమ్మని పర్వతునకు । పిలువగా నల్ల దరిజేరి పెదవిగదల
బలుకు నొక వింత చక్కెర పలుకులొలుక । దీగెబోణుల మేలుబంతి దమయంతి. ౨౨౩

క. ఓ మౌనినాథ చూచితి । వో మామిడిపండు దీని బుచ్చుకొనినచో
మామీద బ్రేమ యధికం । బౌ మేలని తెచ్చి నాకు నందిచ్చుఁ దమిన్. ౨౨౪

గీ. పర్వతుఁడు లేనితరి నూచి బాల మెల్ల । మెల్ల నటు నిటు జూచుచు నల్లజేరి
మునివరా భూతి కొంచెము మొగమునందు । బెట్టుదని వేడుకొను దృష్టిగొట్టె ననుచు.

క. కాయజునిముల్లికిటోరెం । దోయజముఖి నన్నుఁ దనదు తొంగలిరెప్పల్
మూయుచు నెత్తుచు వగలం । జేయగ నా తెల్వి లేగె జెట్టాకవులుగై. ౨౨౬

క. వగ లొడ్డులంటుకొని పా । రగ మగున నటింప మనసు ప్రమదామణిపై
పగిలి యితరములఁ నొల్లక । జగ మెఱుగను సంధ్య నెఱుగ స్నాన మెఱుంగన్. ౨౨౭

గీ. వెంటితో నీళ్లలందిచ్చు చెలియ ముద్దు । చేతి హొయలును జూచుచు బ్రీతిమీరి
కాఁగునీళ్ళన్ని నే కాళ్ల గడిగికొంటి । పవ్వనన యుంటి యయ్యింతి నవ్వుకొనగ. ౨౨౮

గీ. సంధ్యవార్చెడిచో నింతి సరస జనగ । కన్నులు తపంగ సౌందర్యగణన చిక్కి
జెలఁగి సూర్యార్ఘ్యకగ్నిర్ఘ్య సెప్పుజూన । బర్వతుడు నవ్వె నిది పట్టపగ లటంచు. ౨౨౯

క. ఇట్టుల గాలము సన నొక । పట్టున నవ్వింత జూచి పర్వతు డడిగెన్
గట్టిగ నాకు దెలుపు మీ । గుట్టును ననుడు సిగ్గువలన గొంకుచు నేనున్. ౨౩౦

గీ. ఈ విశాలాక్షి దమయంతి యేను భర్త । గావలె నటంచు గోరెడి కన్య నేను
వలచితిననుచు బర్వతుం డలిగి యొకరి పంచకా కమ్ము నివిష్ట వానరుఁడవు. ౨౩౧

వ. అని యిట్లు. ౨౩౨

క. నా మే నల్లుడు పర్వతు । డీమాడ్కి శపింప గ్రోధహృదయుఁడనై నే
నో మందాత్ముఁడ పితృపతి । ధామంబున కరుగు మింక దడయక యంటిన్, ౨౩౩

గీ. నేను కోతినైతి మేనల్లుడా మృత్యు । లోకవాసి యయ్యె లోకమెల్ల
మమ్ము జూచి నవ్వె మహా నెంతవారికి । దేహమునను యుండు మోహ మనుచు. ౨౩౪

క. వీణను నేగాని పాడగ । నాదంబును వినుచు మెచ్చు ననబోణి లన
ద్భోణి దమయంతి చింతిలి । ప్రాణముగా దలచి చేసె బరిచర్య లొగిన్. ౨౩౫

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు తన యాత్మజ నగ్గాని సంజయుండు దా
నింతికి పెండిసేయదగు నీ డిది యంచు దలంచి మి తులన్
నెంతరు జీరి పెండ్లి యిఁక జేయదగున్ సుత కిప్పు డొక్క భూ
కాంతుని సద్గుణాన్వితుని గంటిరె యంచు వచింప వారిలోన్. ౨౩౬

వ. నిరుపమనీతికోవిదుం డైన యొక్క ముఖ్యమంత్రి యిట్లనియె. ౨౩౭

గీ. గుణగరిష్ఠులైన నవలయాధిపుల । సుతులు గలరు నీదు మతికి నిష్టుఁ
డైనవాని దెచ్చి యాత్మజకును పెండ్లి । సేయవచ్చు నింత జెప్పనేల. ౨౩౮

క. నావుఁడు నది విని కన్నియ । భూవరుచిత్తము నెఱిఁగి యపుడ ధాత్రికి దా
వేవేగను తెలిపెను దన । భావము నారదునిమీఁద బట్టె నటంచున్. ౪౩౯

చ. అది విని ధాత్రి వచ్చి మనుజాధిప నీకును చెల్పుమంచు నీ
తనయ వచించె నారదు సుదారగుణున్ మహతీయుతున్ మనం
బున దలపెట్టితిన్ నిజవిభుం డని గాన మఱొండు వేమఁకన్
నను బరుభార్యఁ జేయకుము నారదమౌనికి నిమ్ము ప్రీతితోన్. ౪౪౦

చ. మొసళులు లేవు మీనములు ముట్టవు నాచును గానరాదు శై
రసలిలజాలసంతతతరంగయుతంబునుగా దనేర నీ
రసముల కాకరంబగుచు రాజిల దెప్పుడు సౌఖ్యమిచ్చు స
ద్రసమహితంబు నాదజలరాశి మునింగితినంచు దెల్పుమా. ౪౪౧

వ. అని యిట్లు దన సుత దమయంతి పలికెనని వచించిన ధాత్రివాక్యంబులు విని సంజ
యుండు మనస్వియై వానరముఖుండైన నారదుని వరించె నిక్కన్య నే నేమి సేయుదు ననుచు
దన యంగనకిట్లనియె. ౪౪౨

సీ. వింటివా యీవింత విమలాంగి మన దమయంతి నారదుని వెం డ్లాడవలచె
యీ వెఱ్ఱిబుద్ధి దా నెట్లుపుట్టెను దీని కేను దానముసేయ నితడు తగునె
బిచ్చగాడు కురూపు దచ్చపలాక్షికి పిచ్చితనంబును బుచ్చు మింక
నేకాంతమున దెప్పి యిది శాస్త్రవిధియుగా దాచారమును గా దటంచు బ్రీతి
ననిన నది యేగి గూతు నేకాంతమునను । దీని ముద్దాడి సరసను జేర్చి కొంత
సేపు వివిధములైన సల్లాపములను బ్రొద్దుపుచ్చి మధురవాగ్విభూతి దనర. ౪౪౩

శా. తల్లీ! నీవును బెండ్లిసేయఁ దలఁచెన్ ధాత్రీశ్వరుం డాత్మ నీ
యుల్లాసంబున కీడుజోడయిన రాజోత్తమును సౌందర్యసం
పల్లీలామయు జూచు నీవు ఘనుఁ బ్రేమాయుంపువానిన్ సదా
వాల్లభ్యం బొనగూడగాఁ గలయుదే వామాక్షి భాగ్యం బిలన్. ౪౪౪

గీ. నిజము కల్లయు నెఱుఁగ విరాలివే నీ । వింటి నే నిప్పు డొకవార్త వినుమో యి
బనుల నెగులొందితిని మది మిగుల వగల । మామ నారదునందు నీ యాత్మ యనుము. ౪౪౫

క. ఎక్కడి నీసౌందర్యం । బెక్కడి యా బడుగుకోతి యీవార్తయు దా
నిక్కంబయేని తమిచే । నక్కను వెనువిడి నం చనరె లోకమునన్. ౪౪౬

క. ఇంటింట బిచ్చమెత్తుచు । వంటకమును దినుచు బ్లవగవక్త్రుం డై నీ
ఇంటబడియున్న వరవుడు । నం దెదనని పలుకు టెంతయక్కజ మబలా. ౪౪౭

క. నీ కోమలతను వెక్కడ । నా కోతిమొగంబువాని యంగవికార
స్వీకారం బది యెక్కడ । జేకొని గాడ్దెకును బట్టు జీ నిడినట్లే. ౪౪౮

గీ. తొయ్యలీ కాకిముక్కున దొండపండు । నోజ తుమ్మకు బెట్టిన జాజితీగె
క్రమము దాసీరకున కిచ్చు దమలపాకు । పేరిమను నీకు నారదు బెండ్లిసేయ. ౫౪౯

గీ. కోతిమొగము పెట్టుకొని యెగదిగజూచు । ముక్కుపండ్ల ముదుక ప్రక్క నీవు
పెండ్లికూతునంచు బేరిడికొనియున్న । వనటగుంద కెవరి మనసు నిలుచు. ౫౫౦

గీ. బ్రతుకు లొక్కవా(టివా యెంతకాలంబు । గడపవలయు నిట్టి బడుగుపొత్తు
విడువు విడువు దీని వినువారు నవ్వరే । వడుచ యెట్లు బొంద బడితివొక్కొ. ౫౫౧

క. అను తల్లిమాటలను విని । వనితామణి యల్ల నవ్వి పలుమన్నపస్ నా
కును సెప్ప దగుదు రీ రది । వినదగు నాకట్టులైన విను మో జననీ. ౫౫౨

ఉ. మోమున రూపు గల్మియును మూర్ఖునకున్ గలదేని దాన నా
కేమిఫలంబు సీరసున కెంతయు రాజ్యము గల్గియున్న బే
రామున లే క్కరిణ్యముల నద్భుత నాదరసంబు గ్రోలవే
సామము బాడినన్ వినుట జాలవె వేడొకడేల నా కికన్. ౫౫౩

గీ. అంబ సప్తస్వరాత్మకయైనయట్టి । విద్య నారదు(డెఱుగు నవ్వెన్క గృత్తి
వాసు(డెఱుగును మూ(డవవాని కద్ది । దెలియశక్యంబె వెయ్యేల జలజనయన. ౫౫౪

క. ఛీ ఛీ గర్వోపేతత । ఘూచక్రం బేలునట్టి మూర్ఖునకంటెన్
గోచి యిడి బిచ్చమెత్తెడి । యా చతురగుణాఢ్యు కూరి మదిలెస్సగదా! ౫౫౫

చ. స్వరము లెఱింగి గ్రామముల సంగతులన్ బరిపూర్ణవేత్తయై
యరుదగు మూర్ఛనావిధము లన్నిట దా జతురత్వమూని య
ష్టరసవిధిజ్ఞు(డైన పురుషప్రవరుండు ధరాతలంబునన్
దొరకుట దుర్లభం బత(డు దుర్బలు(డేనియు బేదయేనియున్. ౫౫౬

క. కైలాసమునకు గంగయు । నోలి సరస్వతియు నెట్టు లొందెడి నటులై
లీల స్వరజ్ఞానచణు(డు । కైలాసమునందు చేరు గలుషరహితు(డై. ౫౫౭

క. స్వరమాన మెఱుగువా(డే । నరుడని జెప్పబడుచుండు నయమున సప్త
స్వరభేద మెఱుగకుండిన । ధరణిం బశువండ్రు దేవతావిభునైనన్. ౫౫౮

గీ. మూర్ఛనాతానమూర్ఛనమోదయుతుడు । గానివా సిన పశువుగా గాంచుచుండ్రు
పసువు లగాము లేశ్నను పాములేని । చెవులులేకున్న నాలించు నవి స్వరంబు. ౫౫౯

క. బాలుండు పోరువెట్టిన । జోలలుబాడంగ నిదుర సోకునుగాదే
లీలావతియనునే స్వర । లోలత లేకున్ననుం దలోదరి చెపుమా. ౫౬౦

గీ. అద్వితీయసౌమగాధిఖ్యు నారదు । నెఱుఁగజూక్కొ తండ్రి యెంతవెట్టి
చక్కఁదనము చూచి యొక్కమూర్ఛన కిచ్చె । చెలుపఁడలఁచెజూక్కొ చేరి నన్ను. ౫౬౧

క. శాపంబువలన వానర । రూపము ప్రాపించినంతలోనే చెడెనే
వ్యాపారము లన్నియును న । కూపారము నారదుండు గుణములవెల్లన్.　౫౬౨

క. కిన్నరుల వెన్నె చెడనే । పన్నుగ సర్వముఖ్యులైనమాత్రనె నిత్యా
సన్నస్వరవిద్యాసం । పన్నులకు ముఖంబు లడుగ బనియుం గలదే.　౫౬౩

క. అనిన విని తల్లి రాజున । కును దెల్పఁగ నతఁడు కూఁతు కోరికవెంటం
జను చొప్పనుచు నాకును । వనితామణి నిచ్చి చేసె వైవాహికమున్.　౫౬౪

గీ నాతి కోతిమొగము నాదని యెంచక । నీతిఁ బ్రీతి గల్గి నెమ్మితోడ
నేత మూతి గడిగె నేనుమాత్రము త్రపా । పాత్రనైతి నాదు పాటు దెంచి.　౫౬౫

గీ. అంత గొన్నినాళ్ళు లరుగంగ బర్వతుం । దరుగుదెంచె తీర్థయాత్రఁ జనుచు
నా సమీపమునకు నయము దెలసి యేను । నతని కధికభక్తి నర్చ సలుప.　౫౬౬

వ. నన్నుం గాంచి.　౫౬౭

మ. కపివక్త్రంబున దుఃఖపూరితుఁడవై క్రాగంగ దా గాంచి స
త్కృపతో మామ నినున్ శపించితిగదా దీప్రప్రియున్ నీవునుం
గుపితత్వంబున నన్ను దిట్టితివి నీకున్ శాపమోక్షంబు ని
త్యప్రవృత్తిని గలిగింతు నాకును నటు ల్సల్పంగ నీకుం దగున్.　౫౬౮

—: నారదునకు శాప విముక్తి :—

క. నా పుణ్యంబున నీకుం । బ్రాపించును జారుపత్త్రి మునిసంతనె యా
శాపాయుఖ మొగ మంటిని । రూపంబై యుప్పె నమృతరోచింబోలన్!　౫౬౯

గీ. దాని కలది నారదముని పర్వతుఁ జూచి । నీవు స్వర్గమునకు నేఁటనుండి
పోవవచ్చు ననిన బోంగె నాతఁడు మహా । సంపదపవిత్ర మంది యంత!　౫౭౦

చ. అమృతమరీచిపోలె బొలుపారు మొగంబున జంద్రికాంకురా
భమున నవ్వుతోడ మురిపెం బెసగం గనుపట్టు బెన్నుటన్
గమలపత్రాక్షి సూచి పడిగా జని దంచలు గొట్టుకొంచు తో
యమిదిగో తోయమంచు దన యన్గుపదంతులతోడ జెప్పినన్.　౫౭౧

గీ. తోయ మేది యేది తోయజాక్షి యటంచు । చేర మోము ద్రిప్పి చేతి వ్రేల
మగని జూప వారు తగునమ్మ యిది యేమి । వింత వింతయనుచు వేగిరించి.　౫౭౨

క. శాపవిముక్తి విధం బప్పు । డా పర్వతువలన విని మహానందముతో
నేపారగ వడి వడి జని । భూపాలున కెరుకసేయ బొంగె నతండున్. ౫౭౩

ఉ. పొంగుచు భార్యఁగూడి తన పుత్రికయున్న గృహంబుసేరి ని
ర్భంగత నల్లునిన్ సరస బర్వతునిం గనె నప్పు వారి క
న్నుంగవ నెంతహర్షపడెనో వివరింప దరంబె భూవరా!
సంగతసౌఖ్యసారమున జంతుతతుల్ మది బొంగకుండునే. ౫౭౪

క. ఈగతి నానందభరితు । లై గానరసజ్ఞుడైన యా నారదుతో
భోగంబుఁబొందు సుముఖి । శ్రీగల దమయంతి యనుచుఁ జెలఁగిరి వేడ్కన్. ౫౭౫

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు వినుము సంజయుం డప్పర్వతమునికి ననేకవిధంబుల గొనియాడి వివ్యాని నారదునకు పారిబర్హం బిచ్చినంత నారదుండు నాతోఁ డ నో సత్యవతీ తనయా! దేహధారికి మోహంబు సిద్ధంబు దానివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపక తప్ప దని చెప్పి మరియు. ౫౭౬

క. ఏ ప్రాణిమాయలోఁ బడె । నా బ్రహ్మాండంబమైన యఖిలంబు గదే
యట్లంబు హరిహరాదుల । కుబ్జాజులు దాని దరిమికొనజాలిరొకో! ౫౭౭

—: నారదుని నారాయణుండు స్త్రీని జేయుట :—

చ. వెలయు నొకప్పు సత్యమును విద్యాని యే నల తెల్లదీవి కిం
పలరగ నమ్మురుం గనెడి యాస దలంకొన వీణలోన న
త్యలఘుతసామమున్ స్వరసమంచితవృత్తుల బాడికొంచు వే
వెలలితి జూచితిన్ నిఖిల విశ్వవినోదను నజ్జనార్దనున్. ౫౭౮

ఉ. చూచిన యంతలోన హరి సుందరి పద్మ నిశాంత నిత్యశో
భాచయసర్వభూషణవిభాసిత సింధుకుమారి బిల్వనన్
లేచి చనెన్ హరిన్ విడచి లీల దదంతరగారసీమ కా
లోచనవృద్ధి నామనసులోవలహేతువు దాచ కత్తరిన్. ౫౭౯

మ. భగవంతుఁడవు పద్మనాభ నిరఘప్రారంభగుంభచ్ఛమా
వగఁ బాన్యాంతుఁడ వీ సుధాబ్ధిసుత నన్ దివ్యక్షి నీక్షించి వీ
షుగతిన్ లోపలి కేగె గారణము వక్కాణింపవే వేవవా
రగుణపన్ మోహవిహీనుఁడన్ జడుఁడనో రాగ్లాయునో కొంటెనో. ౫౮౦

చ అప్పుడు నవ్వె శౌరి వినుమా మునినాథ నిజంబు పల్కెద త్వ
వనఘుఁడ వంచు నమ్మితివి యాత్మ నద్వైతుఁడను లోకనీతియుం

గనదగుగాదె సాధ్వులగు కాంతలు భర్తలపక్క యుమ్ములం
గనుగొనసోవ రక్తియుఁ గాక పటించెద నాంకించుమీ. ౫౮౧

ఉ. మానుజయించువాఁడె జితమారుతుఁడైనను యోగియైన వి
ద్యాయుతుఁడైన సాంఖ్యముఖపర్వసవేత్తయుతైన ధర్మవో
ధాయనుఁడైన నింద్రియజయుఁడైనను గాన మోహాధీ
నాయత లేదసం డగునె నారద! మాయకు బంటు లెల్లరున్ ౫౮౨

క. నీవనగ నెంతవాఁడవు । దేవతలుం శంభువంశ నలి నజుపలనన్.
దోర్భవంబడనేరదు మా । యావిలసన మనుచు దెలియుమా మదిలోనన్. ౫౮౩

క. దేహంబు గలిగెనేనియు । మోహంబును గలుగు నమ్మ మునివర మనకున్
దేహములు గలవు గావున । మోహంబులు గలవు మాయ మూలముసుమ్మీ. ౫౮౪

గీ. అనిన విస్మయమంది యో యనఘ యాశ్చ । ర్యమయెట్టిది యొకించుమహిమ గలది
యెక్కడ వసించు దాని రూపేమి యనిన । నారదున కిట్టులని మైత్రేయి యపుడు. ౫౮౫

క. అది మూడుగుణముల నగు । నది నిఖిలాధార యదియు సన్మోహమగు దా
నది సర్వసమ్మతయు యగు । నది సర్వవ్యాపి చెప్ప నలవియె దానిన్. ౫౮౬

ఉ. దాని కనుంగొనం దలపు దట్టెడయేని మునీంద్ర! చూపెదన్
రా నను గూడి చూచి యొక రాగము పెట్టెదవేమొ మంచిదే
యౌనని తాత్పర్యం దలప నాతడు వచ్చిన నెక్కి నన్ను నం
దాని పయిం దగ న్నిలిపి దాటె వనంబులు పర్వతంబులున్. ౫౮౭

మ. చనుచుం జూచితి నేను బత్తనములన్ సౌలంబులన్ బల్లెలన్
వనులన్ మౌనిజనాశ్రమంబులను నద్వాపీనదశ్రేణులన్
ఘనవప్రాకరములు నానగాధిపతులం గ్రామంబులన్ కాద్వలా
వనులన్ బల్లలకోటులన్ గుహఘటాపంచాస్యముఖ్యంబులన్. ౫౮౮

క. చారుమహిమ యురప్రకర్షం । బోరీగంపోలె పరమశోభనుఁడగు నా
కేరికి వగ్గక నాథుప । దారవయిం దిటవు డిగి యరిగితి నేనున్. ౫౮౯

ఉ. మేలుదు గాన్పుకట్టుమ సమీపమునం గనుగొంటి నుల్లస
తోత్కమలపంకరుహోత్పలకోకహంసాళి పతంగలోకమున్
వ్యాపిళిందతత్సదాత్తనినదాంగతాంచితచంచరీకమున్
క్షేమకరాప్యల స్మరదసీరము నైన మహాతటాకమున్. ౫౯౦

వ. ఇట్లు గాంచి యత్యాశ్చర్యమగ్న చేతస్కుండనై వేఱువెత్తినట్లు లట్టు నిట్టుం జూచుచున్న
నన్నుం గని నారాయణుండు వన మచ్చట డిగ్గి యా తటాకంబునందు స్నానంబుచేసి

మధురజలంబులం గ్రోలి యేగుదమని నుడివి నా తర్జని బట్టుకొని గరుడునింతిగ్గి నవ్వుచు నారదా! నే నిచ్చట నీ మనోహరంబగు వృక్షచ్ఛాయ నుండెద, నిర్మలజలంబుల నీవు మునుఁగా స్నానంబుసేయుము. నీవెనుకన నేను స్నానంబుసేసెద. సాధుజనంబుల చిత్తంబునుంబోలె జలంబు మిగుల విమలంబై యున్నది, నాపుడు విని యేను. ౫౯౧

గీ. పట్టియున్న వీణ చెట్టుదాపున బెట్టి । యిత్త్రిత్రోలు బెట్టి బుట్టపరిని
ప్రాతనారపంచె పైభుజంబున నిడి । గోచి దోపుకొనుచు గొంటు జేరి. ౫౯౨

గీ. కాలు సేతులు మురికిపో గడుకుకొంటి । ముడిని వైచితి గట్టిగా ముట్టిజుట్టు
దర్భకట్ట నొకటి వ్రేళ్ళ దాల్చికొంటి । నాచరించితి ముమ్మారు లాచమనము. ౫౯౩

గీ. డిగ్గితిని నీళ్ళ స్నాన మాడితిని తనివి । దీర నే నంద యుండంగ నాకిక్కైతి
వారి నా వీణయును మృగచర్మమును ద । టుక్కునను గొని నింగికి నెక్కె నసఘ. ౫౯౪

గీ. వారియుగెను నిజసదనంబునకు నింత । వీణ మఱచినాడ గాణతనము
మఱచినాడ నేను మౌనిననెడి బుద్ధి । మఱచినాడ త్రోలు మరచినాడ. ౫౯౫

గీ. అప్పుడే లోకమునందు నే నవతరించి । నట్టులాయెను నాబుద్ధి కఫలవృక్ష
మానములు క్రొత్తలై వింతబూని కొలను । పూలు చెట్లును మృగములలీల దోచె. ౫౯౬

క. మును వీణ ద్రోలు చెంబును । గొని జరజర నడచువాఁడ కుచభరమున జ
ఘనస్థాన వేణీభరమునను జ । ఘనభరమున నాకు మందగతు లాయెఁ జుమీ. ౫౯౭

గీ. వీణబరువునకును మారు వేణిబరువు । అక్షమాలిక స్థానము దాణివంత
బూదిపూతలచోట జవ్వాదిపూత । యింతినైనట్టి నా హాయ లేమిచెప్ప. ౫౯౮

సీ. కావిదోవతి చక్క గట్టనేరని నేను కట్టనేర్చితి సరిగంచుచీరె
జుట్టుగూరిచి ముడిబెట్టనేరని నేను బెట్టనేర్చితి పూలుజుట్టి కొప్పు
హొలుపుమీర విభూతి బూయనేరని నేను పూయనేర్చితి మంచి పునుగు మేన
బెడగుగా జలిబొంత దొడుగనేరని నేను తొడగనేర్చితి నీటుదొరయు రవిక
నేనుచెప్పఁగ దాపసాకృతిని విడచి । నే మును విచిత్రముగ ముద్దులేమనైన
నాటి నా యొయార్పు నా నేర్పు నాకె వింత । యయ్యెడును జాతులకు వింత యన వశంబె. ౫౯౯

వ. ఇట్లిత్థంభూతంబుగా కొలకులవెడలి వెడలి వచ్చు జగన్మోహినియో యన నే నా తటాకంబు వెడలి వచ్చి నలుదిక్కులుం జూడ రథాశ్వగజపదాతిసమన్వితుండై మన్మథాకారుండైన యొక యౌవనపురుషుండు నాకనులయెదుటం బడినం జూచుచున్నంత నా రాజకుమారుండు నా రూప యౌవన కళావిశేషంబులకుం గామమోహితుండై కదిసి నన్నుం గని యిట్లనియె. ౬౦౦

గీ. ఎవ్వతెవు నీవు వేల్పులయింతివో క్కొ । మనుజకాంతవో భోగులమహిళవో క్కొ
యొంటి జరింపనేటికి సువిద నీకు । బతిగలడొ కన్యవో వేగ బలుకు మింక. ౬౦౧

గీ. నేను దాలధ్వజుండను నృపతిసుతుఁడ । నన్ను బెండ్లాడితేనియు నాఁతి నీకు
సకలసౌభాగ్యములు గల్గు జాగికేల । తెలుపు నీ వాంఛితం బన నలరి యేను. ౬౦౨

క. నాతండ్రి నెఱుగ నెన్నఁడు । నాతల్లి నెరుంగ నా జనన మెట్టిదియో
యెటెఱుగో నా బ్రతు కిఁక । నేతీరో యింతయైన నే నెరుగ నృపా! ౬౦౩

గీ. ఏమిచేసిన జేయు మిం కేను నీకు । దక్కితిని చిక్కితిని వేర యొక్కరెవరు
మొక్కమొగమెరుగనివారు ప్రక్కజేర్చి । వేడుకలరంగ నన్ను గాపాడగలరు. ౬౦౪

క. నీదాసనయితి నను గ । న్నాదానము సేయు దాత యా యీశ్వరుఁడే
రాపంపెటి నీతోడను । లే దిక నొక తెరవు నాకు లేఖేంద్రసమా. ౬౦౫

వ. అనిన విని తాలధ్వజుండు తన ఘటపర్గంబుల కాజ్ఞాపింప వస్త్రాభరణాదికం బిచ్చి నన్నం
దనిచి నిజనగరంబునకుం గొంపోయి యథావిధి నగ్నిసాక్షికంబుగా వివాహంబు సేసికొనిన
నే నతనికి భార్యనైతి. నంత నతండు నాయం దత్యంతానురాగంబు వొడమి నిజరాజ్య
కార్యంబులెల్ల విడనాడి క్రీడాసక్తుండయ్యె. ౬౦౬

ఉ. మేడల మిద్దెలం గదుల మేలిమిమెట్టుల కట్టడంబులం
బీదర బూపుదోటలను వేదుల గృత్రిమపర్వతంబులన్
జోడుగ సింధుతీరముల సొంపగు మామిడితున్న చెట్ల పె
న్నీడల గ్రీడలం జరిపె నీడన కాడిన కెల్ల జాడలన్. ౬౦౭

సీ. ఏమరుపాటుగా నే నేదొ కనుచుండ వెనుకగా వచ్చి నా కనులుమూయు
ఓ లోలనయన నీ కోలోల యని వచ్చి కదసి నాతో సరిగంగలాడు
వెన్నెల పైటనే వేసంగి జమరార దిగుగాడ దా బూలసుకటి విసరు
అలరంప కే జరణాగ్రంబులను నిల్చి కోయవో దా బూలకొమ్మ వంచు
పొత్తునవెగాని సాపడ బూనడెపుడు । కొనడు విడియమ్ము ముందు నే గొఱికకున్న
క్షణము వడవైన దా నిరీక్షణము సేయు । క్షితిపు లగులాట మింతని చెప్పవశము. ౬౦౮

సీ. నీటిక మాటికి జేరంగ బిలువ నే విసికిన నేప్పు దా వెక్కివెక్కి
పలుమారు చెక్కిలి నులుమంగ నే మారుమొగమైన దా దీనముఖత దాల్చు
సరసనే చనుదేర సమయంబు గాదన్న వేగ రమ్మని మ్రొక్కి వేడుకొనును
పూలు గుప్పుచు నేను మోము వాంచిన నాదు గడ్డంబు పైకెత్తి కాంచి నవ్వు
తత్తరమునందు నను జంక కెత్తుకొనును । ఓపబుచ్చెద బగడసా లాడుదమను
తోయమని సాచి తుద కుత్తిచేయి జాపు । క్షితిపు మదనవికారముల్ చెప్పవశమ. ౬౦౯

క. ఆ రాజు మన్మథాప । స్మారము తోరమయి మందమతి నితరవ్యా
పారంబు లుడిగె మరచె మ । హారాజ్యం బిహము పరము నేనే యైతిన్. ౬౧౦

ఉ. చక్కనిదాన భూపకులచంద్రుడు నన్నె వరించె నావలం
జిక్కెను భోగభాగ్యములు సేకురె పట్టపురాణినైతి నా
కొక్కరు సాటియే కల దహో పులిజున్నును బుట్టతేనియుం
జెక్కడ లేని గర్వము వహించితి నిక్కితి విఱ్ఱవీగితిన్. ౬౧౧

ఉ. వీణ యెఱుంగ నేం దెఱుగ వీపున వ్రేలెడి తోలుబుట్టయుం
గోణ మెఱుంగ దొం తెఱుగ గోట జపించుట మున్ను మూయుటన్
నాణె మెఱుంగ సంగమసనం బెఱుగన్ మడిసం చెఱుంగ నా
రాణితనంబునాడు తగురా సదుమంత్రపుకల్మి కింతెరా. ౬౧౨

గీ. వ్యాసమునివర్య! యానాటి వైభవంబు । తలచి తెలుపంగ నూరేండ్లు చాలదీ మునె
కలికివసమున దళుకంటి తళుకుమంటి । కులికి పలికి కుసుమ్మున గాలిబడితి. ౬౧౩

క. ఈగతిఁ బంద్రెండేడులు । భోగించితి మోక్షపదము పోలిక నేనున్
సాగరవసనాపతియును । కాగల కాసింత యాయెగా మునిచంద్రా! ౬౧౪

గీ. చెప్పుకొనబోవ నాకేమి సిగ్గుదోచు । నెలగడచి రెండు మూ డాయె నలసటాయె
జేడెలెల్లను గుసగుసలాడ వింటి । గడుపు కడుబోసి మహరాణిగారి కనుచు. ౬౧౫

గీ. చప్పనాయె నోరు ద్రిప్పెను గడుపులో । గొప్పులోని పూలు గొప్ప బరువు
లాయె మొగము తెల్లనాయె మొనలు నల్ల । నాయె చనులమీద నాసలాయె. ౬౧౬

క. పదియవ నెల రాగానే । యుదయించెను బుత్తు డొక్క డుడువాసర యో
గ దిన కరణ శుద్ధి గలుగ । గదసి శుభస్థానములను గ్రహములు నిలువన్. ౬౧౭

క. నేత్రోత్సవముగ సుతుగని । పుత్రోత్సవ మాచరించె భూపతి యంతం
బాత్రత నెఱిఁగి యిచ్చెన్ । గోత్రాదుల విప్రవరులకును మునినాథా! ౬౧౮

క. అన్నప్రాశము ముద్దుజేసి సు । ధన్వుండను పేరుబెట్టి ధాత్రీపతి వే
డ్కన్నోసి పెంచె సంచిత । తన్వాదిసులక్షణైకధాముఁ దనయున్. ౬౧౯

క. అంతట రెండేండ్లరుగగ । వింతగ మరియొక్క కడుపు వెంటనె వచ్చెన్
గంతుసమసుందరుం డ । త్యంతశుభాంకుండు పుట్టె నాత్మజుఁడు మునీ! ౬౨౦

గీ. అతని వీరసేనుఁ డని పిల్చుచును రాజు । మిగుల ముద్దుజేసి పగలు రేయి
ముచ్చటెల్ల దీర మురిపెముల్ బడసెను । గనియె నన్ను దొంటికంటె ప్రీతి. ౬౨౧

వ. ఇట్లు క్రమంబుగా నిరువదిమంది కొడుకులు పుట్టిరి. తదనంతరంబ నానావిధ సుఖదుఃఖంబు లొందుచుఁ జిరకాలంబు పుత్రాదులతో, వారిభార్యలు, బిడ్డలతోను గార్హస్థ్యధర్మం బనం బడవలసిన యెల్లపాటులుం బడుచు, పౌత్ర, ప్రపౌత్ర, స్నుషాదుల లాలన పాలనాదికంబుల జాగరూకతఁగల్గి వర్తిల్లుచు. ౬౨౨

ఉ. నేనకదా పతివ్రతను నేనకదా స్వపభార్యనై శుభా
ధీనుల సూనులం బడసితిన్ మరి పౌత్రులు పౌత్రికల్ శశాం
కాననులై మహాగుణగుణాఢ్యులునై తగువారు నాకె యం
చూనితి గర్వముం గరము నుబ్బితి రేగితి మిన్ను ముట్టితిన్. ౬౨౩

క. ఇటులుండగఁ బరభూపతి । తటుకున మాపురముమీఁద దండువెడలి తా
దటపిడముచేసి మహితా । ర్భటితో బవమొత్తె బుత్ర పౌత్రులనెల్లన్. ౬౨౪

క. అంతట సంతాపంబున । జింతిల్లుచు గర్వమెల్ల చెదరి నిశాంతా
భ్యంతరమును వెడల కింతయు । శాంతిగనకయున్నయట్టి సమయమునందున్. ౬౨౫

—•నారదునకు స్త్రీత్వ నివృత్తి•—

వ. లక్ష్మీకాంతుండు యథార్థస్వాంతుండై వృద్ధబ్రాహ్మణవేషంబున విచ్చేసి నన్నుం జూచి యో యింతీ! యేల చింతిల్లెదు? యిమ్మనిన, నతనిం జూచుచు గన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చుటం గని యీ పుత్రపౌత్రాదిక కుటుంబంబెల్ల భ్రమయంబుగాని యథార్థంబు గాదు, నీకెక్కడి పుత్రు లెక్కడి యీసంసారం బెక్కడి మాయామోహిత వేళయయ్యె మారక బంధుగణంబులకును పుత్రపౌత్రాదికంబులకును దిలోదక వాసోదకంబుల నిమ్ము దనిన నవ్విప్రుని పలుకులు విని నృపతియు నేనును గొందరు బంధువులంగూడి విప్రుడు చూపించు త్రోవన పోయి యొక పరమపావనంబైన తీర్థంబుగాంచి నిలువంబడిన నవ్విప్రుం డత్తీర్థంబున మునుగ మిడుశోకంబునకు దరిగాదని నుడివిన నేను తీర్థంబునం దొక్కసారి మునిగినంత. ౬౨౬

క. నాగడ్డము నామీసము । నాగోచియు నాదు చెంబు నారవలునయున్
నాగొప్ప తెలిజడలు నా । నాగతులు న్నాడు కలిగి నారదుడైతిన్. ౬౨౭

క. నే నిట్లు నిటనుండగ । దానవసూదనుఁడు తీర్థ తటమున పీఠం
బూని మృగాజినముం గొని । తా నిలచెను రమ్ము నారదా యనుచు నొగిన్. ౬౨౮

వ. అప్పుడు నేను.

గీ. అయ్యయో యింతలోనె యెంతాయె మాయ । గారడీ నే నెరుగనైతి కలికినైతి
గంటి పుత్రుల గడిపితి గాల మోలి । నింద్రజాల విధంబు నా కెరుకలేక. ౬౨౯

వ. ఇట్లు విరాకుపడియున్న నన్నుం జూచి నారాయణుండు నారదా! నీ వేల నిట్లేడ్చెదవు, తీరం బునకు రమ్మనిన, నేను పురుషసర స్తీరంబునకుం జేరి పురుషరూపంబుతో నిలువంబడి హరిచరణంబుల కొరగి స్తవంబుసేసి యున్నంత. ౬౩౦

క. నను నారదుగా విప్రుని । వనజాక్షునిగా నెఱింగి వసుధాధిపు డా
త్మను గడువిస్మయపడి యి । ట్లని తా విలపించె గనుల నశ్రువు లొలుకన్. ౬౩౧

ఉ. ఎక్కడ కేగితే జలరుహేక్షణ! నన్విడనాడి పోవ నీ
కెక్కడిబుద్ధిపుట్టె వగనే నుడి నిన్నెడబాసియున్న నా
కక్కరపట్టునే బ్రతుకు నారయ రాజ్య ధనాదు లేమిటన్
నిక్కము నిన్ను జేరెద వినీలకచా మరుమాట బల్కవా. ౬౩౨

వ. ఇట్లు విలపించుచున్న రాజునుం జూచి నారాయణుండు యుక్తియోజితంబులగు వచనంబుల నతని కిట్లనియె. ౬౩౩

క. అది యెవ్వతె నీ వెవ్వఁడ । వది నిన్నుం గలసె నెట్టు లట్టుల యరిగెన్
మొదల నను గూడ జెప్పిన । యది యిప్పుడు యెవ్వకున్నదో జననాథా! ౬౩౪

క. నట్టేట రెండుకట్టెలు । కొట్టుకపోవు చొకచోట గూడు మరొకచోన్
నెట్టుకొని విడును నీవును । నట్టుల గూడితివి విడిపి తది చిత్రంబే! ౬౩౫

ఉ. ఓడలు గూడు నొక్కయెడ నొప్పిగిలున్ మఱియొక్కచోట బె
న్నీడకు బ్రతు పాంథులు వసింగొని విత్తురు కొంతసేపుతో
వాడును వీడు సంస్కరణవార్తలు నట్టివయంచు నమ్మ మీ
రేడ యెఱుంగుదే మొదల బ్రేయసి యిప్పుడు నట్ల యెఱుమీ. ౬౩౬

క. అప్పుడతి మరలవచ్చునె । యిప్పుడు నీ వదలుమాత్ర నేటికి దుఃఖం
బొప్పగ నీ పురికిం జను । యెప్పటియ ట్లనుభవింపుము భోగంబుల్. ౬౩౭

వ. రాజేంద్రా! నీతోడం గొంతగాలంబు గొంతగా బ్రవర్తించినది దేవీమాయానిర్మితయగు మోహినిగాని సత్యంబుగా గామిని కాదు, కావున జ్ఞానంబు గలిగి నీవు మరల నీపురంబునకుం జని రాజ్యంబు సేసికొను మనిన విని యా మానవేంద్రుండు లక్ష్మీజానికి నమస్కరించి వీడ్కొని నిజమందిరమున కరిగి రాజ్యంబు తన పుత్రున కప్పగించి వనంబున కరిగె మరియు నేను. ౬౩౮

గీ. నన్ను జూచి నవ్వు నారాయణుని గాంచి । యెంతమోసమాయె నిందిరేశ
యాడుదాననైన యప్పటి నాచేష్ట । లెల్ల దలచికొనిన నెంతవింత. ౬౩౯

గీ. ఆడుదాననైతి నదిసరే నా లింగ । దేహమువటనుండి తెలియనైతి
పూర్వదేహపరిత పుండరీకదళాక్ష । హేతువేమి చెప్పు మిపుడు నాకు ౬౪౦

వ. మునీంద్రా! తెలిపెద వినుము మహామాయావిలాసంబని దీనిం దెలియుము. సర్వజంతు దేహంబులయందును దశాభేదంబు లనేకంబులు గలవు. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి తురీయంబు లనునవి దేహధారుల దశాభేదంబులు. సుషుప్తుండగు నరుండు శ్రవణజ్ఞానాది రహితుండై యుండు. ప్రబుద్ధుండై మరలి యెఱుంగుచుండు. నిద్రలో చిత్తంబు చలించుట స్వప్నంబులుపుట్టు. చిత్తవృత్తులు నానాభేదంబులు గలిగి యుండు. నేనుగ వెంబడించెడి, నన్నుం జంపవచ్చుచున్నది. నే నెందుబోవుదు ననియు, మృతుండైన పితామహుండు గృహాగతుండైన మాటలాడితి ననియు, మేలుకొనినప్పుడు తెలియుకొనుచున్నాఁడు. స్వప్నంబున భ్రమంబని తెలిసికొన నేరండు, కావున మాయామోహితుండవై యున్నంతమట్టును నీకుం బూర్వస్మృతి లేకయున్నయది. మోహంబు విడిచి యిప్పుడు పూర్వస్మృతి కలవాఁడ వైతివి. శంకరాదుల కేని దుర్జ్ఞేయంబగు మాయం దెలిసికొన నేరి తరంబు? గుణత్రయాత్మకంబైన జగంబున సంసారంబు గుణరహితంబై యుండునే? సమస్తంబు మాయామోహితంబని యెఱుంగుము. నన్నేల యడిగెద వని నారదుండు నాకుం జెప్పెనని వ్యాసుండు జనమేజయునకు మరియు నిట్లనియె. ౬౪౧

క. తదనంతర మేమాయను । మదమున దెలుపుమని యేను ముని నడిగిన న
మ్ముదమునఁ దపసి నాతోఁ । బదపడి యిట్లనుచుఁ దాను బలికె నిలేశా! ౬౪౨

క. గరుడహయుండు నే నేగెద । గరుడునిపై నెక్కి నీవు గదలు మిఁక ననన్
సరసిజభవుసదనమునకు । సంగితి వైకుంఠమునకు నరిగె నతండున్. ౬౪౩

గీ. బ్రహ్మకడకు నేగి ప్రణమిల్లి నిలచిన । నెచటనుండి యిటు వచ్చితివి నాకు
చింత నొందనేల చెప్పుమీ యన విని । జనకుమొగము జూచి సంభ్రమమున.

గీ. తండ్రి యేమిచెప్ప దామోదరుడు మటు । మాయచేసె మోసపోయి యేను
గొలనియందు గ్రుంకి కులుకులాడి నయితి । క్షితితలేంద్రునకును గృహిణి నైతి.

క. చిక్కితి సంసారంబున । నెక్కితి నే మేడ చెప్ప లేదులు సుఖస
మ్యక్కలితనైతి నంత ద । టుక్కున దిగబడితి నేమిటో యడి యెల్లన్.

క. తుద కా నారాయణుఁడే । ముదమున లిటాపఁతయు వచ్చి ముదితమొనలు దా
వదలించెను నా కింకొక । సదమలతీర్థమున ముంచి స్నానం బావన్. ౬౪౭

క. జడశాయి నడిగితిని నే । నుడుగక నీమాయ దెలుపు మోపికనని యా
తఁడు దేవీమహిమంబని । నుడివెను దనలోకమునకును జనియెఁ దండ్రీ! ౬౪౮

క. నే వనితామణి ననుచున్ । భూవరుతో నున్ననాఁడు పూర్వజ్ఞానం
బావంత లే దదెక్కడి । దేవీమహిమంబొ నాకు దెలియదు తండ్రీ. ౬౪౯

క. నీ వేయుపాయమున న । ద్దేవీమాయను జయించి తేలితొ చెపుమా
నీవలసం బరమేష్ఠి । నే వినియెద ననిన నవ్వి నెమ్మిం బలికెన్. ౬౫౦

ఉ. మాయను నేను గెల్తు ననుమాట పలుక్క సమస్తలోకముల్
మాయను లోబడున్ హరియు మాధవుఁ డింద్రుఁడు దిక్పతుల్ సదా
మాయ నెఱుంగ లేక తమ మార్గములం జనుచున్నవారు దు
ర్జేయము దుర్జయంబు పరికింపగ మాయకు మించ నున్నదే. ౬౫౧

క. కావున విస్మయ మేటికి । వే విడువుము శోక మనిన విని యక్కజమున్
బోవిడిచి తీర్థయాత్రలు । గావించుచు నుంటి నిన్ను గాంచితి నిచటన్. ౬౫౨

క. నీవును గౌరవహానికి । నీపడుపున దుఃఖ మొంద నేటికి విడుపం
గావలయు గాకయుండును । కావలసినయదియు గాం కర్మవశమునన్. ౬౫౩

క అని నారదుండు సెప్పిన । విని నే వగపెల్లమువిని విడిచితి గాలం
బును గడుపుచుంటి నొకచో । టను శాంతి సరస్వతీతటంబున నృపా! ౬౫౪

ఉ. ఇత్తరి నేను శాంతి నొకయింత వహించి సమర్థమై పురా
ణోత్తమమై సమస్తకథనోపగతంబయి భద్రదాయియై
చిత్తసుఖైకహేతువయి చెల్వగు భాగవతంబు జేసితిన్
క్రొత్తలుగావు దేహభరకోటికి దుఃఖము లుర్వరాధిపా! ౬౫౫

వ. మాయాజన్యంబులైన గుణంబులతో గూడియున్న దేహంబులకు సుఖదుఃఖంబులు స్వాభావికంబులు. బ్రహ్మాదులు గుణంబులవలనం బొలంగినవారు కారు. గుణంబులు రజస్సత్త్వతమంబు లనునవి మూడైయుండు. సూర్యవంశజులైన రాజులును, చంద్రవంశజులైన భూపాలురును, సమస్త దేవతలు, సమస్త ప్రపంచంబును గుణమయంబులు. వస్త్రంబునకు తంతువులును. ఘటంబునకు మృత్తు నెట్లట్లు ప్రపంచంబునకు గుణంబులు ఉపాదానంబులై యుండు మరియు. ౬౫౬

క. మాయావిశిష్టమైనది । యీ యఖిలం బనుచు దెలియు మీ[illegible] తా
మాయారూపిణిసుమ్మీ । మాయకు మిక్కిలియు లేదు మానవనాథా! ౬౫౭

క. హరిమాయ హరుడుమాయ య । సురవిభుడును యముడు సోమ సూర్యులు దిక్పాల్
సురలును నరులును మాయను । నరయ న్నే నీవు నదియు నది మాయసుమీ ! ౬౫౮

క. ఈవిశ్వంబున మాయను । దావలమై ధాత్రియై సదా పోషిణియై
దేవియును భావమున్నది । యో వసుధాధీశ కొలుపు మాపిక జననిన్ ౬౫౯

క. ఆ దేవి కరుణగల్గిన । లేదుసుమీ మాయ నీకు లేశంబైనన్
రాదుసుమీ నీజోలికి । బాదుసుమీ శుభమునకును బరసుఖమునకున్. ౬౬౦

క. దేవీస్మరణము ధ్యానము । దేవీపూజనము స్తవము దేవిభజనమున్
దేవీకీర్తనమును భద్రావహములు నమ్ము నమ్ము మవనీనాథా! ౬౬౧

గీ. సచ్చిదానందరూపిణి శాశ్వతప్ర । బోధమయి లోకజననియు త్రిభూతభావి
వస్తుమానవినోదిని వంద్య నింద్య । జనవిభేదినిఁ గొలువు మో జనవరేణ్య! ౬౬౨

క. అని యోగతి వ్రతాగ్రీసుర । హననాదులఁ జెప్పినాఁడ నాలించితి వీ
వును సావధానచిత్త । ప్రణయమతిఁ బూర్వార్థ మిది పురాణంబునకున్. ౬౬౩

క. జగదంబాభక్తిరతుం । డగువానికి దీనిఁ జెప్ప నగు నితరులకున్
దగ దెన్నఁడు నిది రహస్యం । బగణితపుణ్యైకహేతు వతిపావనమున్. ౬౬౪

ఉ. సకలపురాణసారమును శాశ్వతబోధనిధానమున్ ద్రయీ
ప్రకటితమంత్రతుల్య మతి రమ్యము సాధుతర ప్రమాణరం
జకము నిది భూరమతి సక్తిఁ బఠించిన జేరి విన్న నై
హికసుఖ మందు జ్ఞానము నహీనము నొందు నరుండు భూవరా! ౬౬౫

—: కృతిపతిసంబోధనము. :—

మ. స్వశిఖామూలసముక్షణానుస్మృతవిద్యాయుక్తకృతిజ్ఞావిధా
వశపంకేరుహగర్భచక్రధరశుంభద్గిర్వసర్వస్వక
ర్కశతానిష్ఫలతాకృపద్భుతకరుహ్యాలాఢ్యపద్భేపహా
స్వశివానందసదోమదోమితసుధరా యల్లారి సోమేశ్వరా.

గద్యము: ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీ పాదారవింద మకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసు వంశ
పయఃపారావార రాకాసుధాకర, కామాంబాకన్యకామంత్రీంద్రకుమార, పవిత్రహరితగోత్రా
లంకార, కృష్ణామండలమండననాయుడుమానాల్లూరి అగ్రహార పూర్వార్జిత ధరాధిరాజమాన,
శ్రీవీరప్రతాపకోదండహంయరరామచంద్రభూమీశ్వర దత్త నానావిమండల స్థిత సీతారామ
పురార్థభాగపరిపాలనాధీన, పురోక్తకోభయమండల న్యాయసభావాదక నియోగభాష్యవిహార,
శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాదసంభూతకవిత్వవిద్యావిశేష బాల్యాది రచిత త్రింశత్ప్రతీక
గ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితిప్రచారనిత్య, శ్రీరామా
మాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ

దేవీ భాగవతము

సప్తమ స్కంధము

శ్రీ కాంతా పదకన్యా
స్తోకసుహాధర్మహర్మ్య సురుచిరశృంగ
ప్రాకటచిత్రవిచిత్ర
శ్రీకజటాజూటకేశ శ్రీసోమేశా! ౧

వ. అని యిట్లు సూతుండు పలికిన విని పరమానందవ్యాప్తహృదయారవిందులై శౌనకాదులు మునీంద్రా! నీవలన దివ్యచారిత్రంబులు విని ధన్యులమైతిమి. పదంపడి జనమేజయుండు వ్యాసునడిగిన నతం డేమి సెప్పె? నదియెల్ల సవిస్తరంబుగా వినిపింపవే యనుడు నతం డిట్లనియె. ౨

ఆ. వె. వినుఁడు మౌనులార జనమేజయుఁడు వ్యాస । వితముఁ జూచి యో తపోధ
నాగ్రగణ్య సూర్య నన్వయంబును సోము । నన్వయంబుఁ దెలుపు మాదరమున. ౩

క. అనుఁడును సాత్యవతేయుఁడు । జననాయకుఁ జూచి తాఁ బ్రసన్నవదనుఁడై
వినుమా యని వినిచెను దా । నిన తుహినమయూఖవంశ వృత్తాంతంబుల్. ౪

ఉ. శ్రీరమణీశనాభిసరసీరుహమం దుదయించె బ్రహ్మ యిం
దార నతండు భక్తి జగదంబను గొల్చి సమస్తలోకముల్
దా రచియింపఁ బూని పలు దాయలఁ దా దలపోసి యింతయున్
నేరుపుఁ గానఁడయ్యె నవనీధవ! మానుషసృష్టి సేయఁగన్. ౫

వ. ఇట్లు మానుషసర్గవిస్తారం బతివేగంబునం జేయనేరక మరీచియు, నంగిరసుండును, నత్రియు, వశిష్ఠుండును, బులహుండును, గ్రతువును, బులస్త్యుండును ననునేడ్వురు మానసపుత్రులను, రోషంబువలన రుద్రుని, నుత్సంగంబువలన నారదుని, నంగుష్ఠంబు వలన దక్షుని, మఱియు సనకాదులగు కొందఱు మానసికులను సృజించె. అంత వామాంగుష్ఠంబువలన దక్షపత్ని పుట్టె. వీరిణి యను పురాణములఁ బ్రసిద్ధయైన యసిక్ని యను నదియ దక్షపత్ని యాప పత్ని వలన నారదుండు పుట్టెనని సెప్పిన విని జనమేజయుం డిట్లనియె. ౬

ఆ.వె. సంయమీంద్ర నాకు సంశయం బొదవెడు । నలినగర్భసుతుఁడు నారదుండు
వెలయ దక్షువలన వీరిణియం దెట్లు । పుట్టెఁ బూర్వదేహ మెట్టులోయె. ౭

ఆ.వె. అనుఁడు వ్యాసుతో ధరాధీశ పరమేష్ఠి । దక్ష! నీవు ప్రజలఁ దగ సృజించు
మనుచుఁ దొల్లి పలుక నాతఁ డయుతమేల । వీరపర్యులైన వారిఁ గాంచె. ౮

ఆ.వె. పుత్రులెల్లఁ దారు పుత్రులఁ బడసి యి । ట్లొక్కరొకరి గేహ మొక్కయూరు
గాఁగ వృద్ధిఁబొందఁ గడు వెంపుతో నున్న । వారిఁ జూచి పల్కె నారదుండు. ౯

క. బిడ్డలను గనుటయే గడు । దొడ్డతనం బనుచు మీకుఁ దోచెను దగు నీ
గడ్డపరిమాణ మెఱుఁగరు । గడ్డయ్యెడి కొలిచి కనుఁడు కంటుల నిటపై. ౧౦

ఆ.వె. కోడిగాల కిట్టు లాడిన నారదు । పలుకు లాలకించి వారు బ్రహ్మ
తనయ మేము పోయి ధర యెల్లఁ గొలిచి యా । వలను సృష్టి నేము సలుపుదమని. ౧౧

క. అని కొందరు తూరుపుది । క్కునకున్ దక్షిణమునకును గొంద అపరది
క్కునకుం గొంద ఉదీచికి । జనిరి తురంగముల నెక్కి చయ్యన నధిపా! ౧౨

క. తన తనయు లిట్లు సనినం । గని దక్షుఁడు మనమునందుఁ గడు వగచుచుఁ గ్ర
న్నన నన్యతనూజాతులఁ । గనియెఁ బ్రజావృద్ధికొరకు క్ష్మాతలనాథా! ౧౩

క. వారలు పుత్రులఁ గాంచిరి । వారలు మఱిగాంచి రిట్లు వర్ధిల్లంగా
నారదుఁడు వచ్చి తొల్లిఁటి । తీరున వారలకుఁ బలుక దిగ్గన వారల్. ౧౪

ఆ.వె. తొంటివారు సనిన త్రోవనుఁ బోయిరి. । దానిజూచి యలిగి దక్షుఁ డంత
నారదుని శపించె నాశకుండవుగాన నిపుడ నాశమొందు మీ వటంచు. ౧౫

ఆ.వె. మఱియు నీవు సేయు దురితంబులం బట్టి । గర్భగోళనుఁడవు గమ్ము నాకుఁ ౧౬
బుత్రిసౌఖ్య మెడలఁ బుచ్చితి గావున । సుతుఁడ వగుమటన్న నతఁడు నంత.

క. వీరిణియం దుదయించెఁ గు । మారుండై దక్షునకును మఱియును బిదపన్
వీరిణియందే తగఁ గ । న్యారత్నములను సృజించె నఱువదిమందిన్. ౧౭

క. పదుమువ్వురఁ గశ్యపునకుఁ । బదిమందిని ధర్మునకును మఱి సోమున కి
ర్వదియేడ్వురఁ దనకూఁతుల । నెద నానందమున నాతఁ డిచ్చె మహీశా! ౧౮

క. నలువుర నరిష్టనేమికి । నలువుర నంగిరున కవనినాథ ! భృగునకున్
జెలువుగ నిద్దఱి నిచ్చెఁ బొ । దలె వారివలన దేవ దానవకులముల్. ౧౯

వ. అనిన జనమేజయుండు సూర్యవంశంబు సవిస్తరంబుగాఁ దెలియజేయవే యనిన నేను
నారదునివలన విన్నవిధంబుఁ జెప్పెద విను మొకప్పుడు నారదుండు సరస్వతీతటంబునఁ

బుణ్యాశ్రమంబున విచ్చలవిడిఁ జరింపుచుండ నే నమస్కరించి వానియెదుట నిలిచి యో మునివర్యా! ఈ యేడవమనుకాలంబున రాజచరిత్రంబులు వినిపింపవే యనిన నతండు సంతసించి నాకు వినిపించె నత్తెఱంగున నీకును విన్నవింతు నని యిట్లనియె. ౨౦

క. సర్వజ్ఞుఁడైన విష్ణుఁడు । సర్వపురాణములలోఁ బ్రశంసింపఁబడున్
సర్వంబు సేయు నభవుఁడు । సర్వాత్ముఁడు సర్వశక్తి సర్వేశ్వరుఁడున్. ౨౧

సీ. భగవతిఁగూర్చి దాఁ బదివేలయేడులు సృష్టినిఁ గామించి చేసెఁ దపము
తపము పేరిమిఁ గాంచెఁ బత లక్షణాఢ్యుల మానసపుత్రుల మహితగుణుల
నందు మరీచి మహాతేజుఁడై సృష్టిఁ గావింప యత్నించి కశ్యపు గనె
దక్షకన్యకలయి తనరెడి పదుమువ్వురను గశ్యపుఁడు సేసికొనియె పెండ్లి

తే.గీ. అతనికిని దేవతా దైత్య యక్ష భుజగ । పశు విహంగములు పుట్టఁ బరగె నందు
వలనఁ గాశ్యపి యనుపేరు వసుమతికిని । వెలిసెను వినుమింకఁ బృథ్వీతలేంద్ర! ౨౨

క. దేవతలయందు సూర్యుం । డో వసుధాధీశ ఖ్యాతి నొందును నెంతే
ఠీవి వివస్వంతుండని । యీ విశ్వం బెల్లఁ బిల్వఁ బృథ్వీనాథా! ౨౩

క. పుడమి వివస్వంతునకును । గొడుకై వైవస్వత మను కుమారుఁ డెన్నం
బడె నతని కొడుకె నిక్ష్వా । కుఁడు వెలసెం జండకిరణ కులవర్ధనుఁడై. ౨౪

వ. వైవస్వతునకు నిక్ష్వాకుండును, నాభాగుండును, ధృష్టుండును, శర్యాతియు, నరిష్యంతుండును, ప్రాంశుండును, నృగుండును, గరుషుండును, బృషధ్రుండు నను గొడుకులు తొమ్మండ్రు. వారు మనువువలనం బుట్టుటం బట్టి మానవులయిరి అం దిక్ష్వాకునకుఁ గొడుకులు నూఱుగు రందు మొదటివాఁడు వికుక్షి యనంబడు. మనుపుత్త్రులను తొమ్మండ్రి వంశంబులు వివరించెద వినుము. నాభాగునకుం బ్రతాపశాలియగు నంబరీషుండును, ధృష్టుని క్షత్రంబు బ్రహ్మభూతంబయ్యె. నతండు సంగ్రామకాతరుండయ్యె. శర్యాతికి నానర్తుండను నొక కొడుకును, రూపలావణ్యసంయుత యను నొక కన్యకయుం గలిగిరి ఆ కన్య నంధుండయిన చ్యవనుండు పెండ్లియాడ నా సుశీల పాతివ్రత్యముచేసి సులోచనుండయ్యె. నవ యౌవనుండ నయ్యెను వింటిమని చెప్పిన విని యిట్లు జయుండు. ౨౫

తే.గీ. వింతగానున్న దీకథ వినఁగ వినఁగ । నెఱిఁగి యంధున కెట్లిచ్చె నృపుఁడు గూఁతు
సుందరాంగి సులోచన మందగమన । నెఱుఁగఁజెప్పవె కారణం బుపగుణాఢ్య!

క. అనుఁడును వ్యాసుఁడు శర్యా । తి నరపతికి వేయుమంది తరుణు లొప్పం
దను నల్వురు రాట్పుత్రిక । లనుఁగుం గోమలులు లక్షణాంచిత లధిపా! ౨౭

క. అం దొకభార్యకు సుతయై । పొందుగను సుకన్య సుగుణపూరిత యగుచున్
సుందరియై తనతల్లుల । కందఱికిని ముద్దుఁజూపు నవనీనాథా! ౨౮

క. నగరమున కనతిదూరం। బగుచోట న్మానసాంబుజాకరతుల్యం
బగు కొలను గలదు తన్నిక। టగతి న్నానాలసద్విటపియుక్తంబై. ౨౯

ఆ.వె. క్రమ్ముకొన్నతోట నెమ్మితో జలపాన। మేని జేయ కాచరించెఁ దపము
భృగుసుకొడుకు చ్యవనుఁ డీశ్వరి జగదంబ। దేవి నాత్మఁ దలఁచి దృఢమనీష. ౩౦

క. చెదలుం జీమలపుట్టయుఁ। బొదలును దీవియలు గ్రమ్మి ముని యొడలెల్లన్
మొదలు తుద నడుము ప్రక్కలు। నిది యది యనరాక యొక్కటే పుట్టయ్యెన్. ౩౧

మ. ఒకనాఁ డా ధరణీధవుండు రమణీయుక్తుండు శర్యాతి యు
త్సుకతం బంకజహాకరంబుఁ గన నుద్యోగించి యా తోఁటకుం
బ్రకటప్రాభవలీల నేగి సరసుం బ్రాపించి క్రీడింపఁగా
నికటారామమునన్ సుకన్య విహరించెం గ్రొవ్విరుల్ గోయుచున్. ౩౨

తే.గీ. పూలుచిదుముచుఁ జిదుముచుఁ బోయి పోయి। పుట్టచూచినఁ గననయ్యెఁ బుట్ట యొకటి
పుట్టనడుమను గననయ్యెఁ బొరియదోయి। బొరియలోఁ జూడఁ గననయ్యె మెఱుగు లపుడు.

క. ఇదియేమి చిత్ర మనుచున్। మదవతి వల్మీకరంధ్ర మార్గము వెదకై
బొదలంబెయుఁ దటుక్కునఁ। గదిసి కరంబునను గంటకంబును బూనన్. ౩౪

తే.గీ. మెఱుపుమెఱుపులకొరవులు గఱపమఱప। బరగు నెరిగల మెఱుఁగుల నెఱగమేని
యొరపు మెరయించి తెరవ యొక్కరితె దరిని। చిఱుగఁగనుఁగొని మునివ్యుద స్వరముతోడ.

ఉ. మారముపోఁగదే వికచతోయజనేత్ర కృశోదరీ నను
జేరఁగరాదు తాపసుఁడఁ జిన్నతనంబునఁ గంటకంబునం
దూఱిచె దేల రంధ్రమునఁ దోచక యిప్పని సేసెదేనియుం
గాఱియసున్ను నమ్ము మిది గా దొర చీమలపుట్ట సుందరీ. ౩౬

ఆ.వె. అనిన వినక చిన్నతనముచే నక్కన్య। పుట్టబొరియఁ బగలఁగొట్టి నంత
మౌనికనులు పగిలె మానిని యెఱుఁగక। నరగ నేగి క్రీడ సలుపుచుండె. ౩౭

ఆ.వె. కనులఁబొడుప నతఁడు కారెడి నెత్తుటితో। మిసుల వేదనమునఁ బొగిలి పొగిలి
క్రోధరసము బూని కొఱకొఱలాడిన। నంత నిచట రాజు నంతిగమున ౩౮

క. మలమూత్రనిరోధంబై। గొలకొల సైనికులు గొట్టికొనిరి గజోష్ట్రం
బులు తురగంబులు నట్టుల। గిలగిలమని కూలి పెద్ద గీపులు పెట్టెన్. ౩౯

ఆ.వె. కడుపు లుబ్బి గుట్టు గట్టున మొట్టోయి। దేమి యొంటిప్రేలి కేగరాదు
రెండుప్రేళ్ళ పేరు లెనె లేదాయెను। చాపుమూడె ననుచు సచివు లనిరి. ౪౦

ఆ.వె. పొట్టమీఁదఁ జేయి పెట్టుక శర్యాతి । నిట్టనీల్గికొనుచు నట్టు వాంచి
యెవరి పాట్లు విందు నే నేమిసేయుదు । నవియు నిదియు లే దటంచు నడలె. ౪౧

వ. ఇట్లు శర్యాతి నిజసైన్యంబులు శకృన్మూత్రంబులు లేక యత్యంతపీడితులై మొఱలు పెట్టుచున్నం గని దానును దనమంత్రులును నట్ల బాధం బొందుచున్నవా రగుటచే నెద్ది యుం జెప్పనేరక యొక్కింత తడవు మనంబునం బరికించి గృహంబునకు నేగి యాలోచింత మని సైన్యయుక్తుం డై వెడలివచ్చి నగరంబుఁ బ్రవేశించె మంత్రి సహితంబుగా నిజసైని కులం జేరి యీ శకృన్మూత్ర నిరోధంబునకుఁ గారణంబు మన దుష్కృతంబయై యుండు కమలాకరంబునకుఁ బశ్చిమభాగంబున మహాతపోధనుండు చ్యవనుండు తపంబుసేయు చున్నవాఁ డతని కెద్దియేని యపకృతంబెవండేఁ జేసియుండు; తత్ఫలం బిదియ యుండు నని నిశ్చయించి వారల నడిగిన వారు మేమెఱుంగమని శపథంబులు సేసిన నిజసుహృ ద్వర్గంబు నడిగిన పీడ్యమానుండగు తండ్రిం జూచి సుకన్య యిట్లనియె. ౪౨

తే. గీ. నాయనా నీవు సరసులో స్నానమాడు । సమయమున నేను వనకేళి సలుపవలచి
యల్లనల్లన మల్లియ మొల్ల జాజి । పూవుగోయుచు నందందఁ బోయిపోయి. ౪౩

ఉత్సాహ. వెంటవెంటఁ బుట్ట యొకటి వీరుధావృతంబు నేఁ
గంటినయ్య తండ్రి రెండు కల్లు లున్న వందులో
ముంటితోడ రెండు మూడు పోట్లు పొడిచి చూచితిన్
దంట యెఱుఁగ నెఱుఁగటంచు దలచితి న్నృపాలకా! ౪౪

క. అనినన్ విని రాజన్యుఁడు । మనమున నత్యంతశోక మగ్నుండయ్యెన్
మునియును బుట్ట న్వెడలెను । ఘనతరశోకమునఁ గనులు గనరామి నృపా! ౪౫

ఉ. అంతట రాజు పోయి మునియంఘ్రులపైఁ బడి యోమహాత్మ య
త్యంతకృపామతుల్ తపసు లంచును బెద్దలు సెప్ప వింటి ని
య్యెంతి యెఱుంగ కిట్టు లొనరించెను బాల విమూఢబుద్ధి నీ
క్షాంతికి నర్హురాలు విరసం బొనరింపకుమయ్య మ్రొక్కెదన్. ౪౬

క. వినయోపనతుండై య । జ్జనపాలుం డిట్లు పలుక సంయమి క్రోధం
బునఁ దియుబై నన్ నే । గన నెన్నఁడు శాపమియ్యఁగా లేదసుమీ. ౪౭

ఆ.వె. కనులు దీపుపెత్తి కడు నడలితిఁగాని । చీమునంత నేను జేయలేదు
భగవతీజపంబు భక్తితో జేయుచు । నున్నవాఁడ నన్య మొం డెఱుంగ. ౪౮

క. శ్రీదేవీభక్తునకున్ । బాధను నీ యింటియాడబిడు చొనరించెం
గాదన నగునే నీకును । వేదన నేనేమి సేయ వేడెదు సెపుమా. ౪౯

తే.గీ. ఏమిచేయుదు నిపుడు నే నింత వృద్ధ । దశను నాకును నుపచర్య తప్పకాచ
రింపఁగలవార లెవ్వ రీ యెడను గనులు । రెండు వోయిన యంధుండ నృపవరేణ్య. ౫౦

క. అని మునివర్యుఁడు పలుకఁగ । విని రాజన్యుండు సకల విధముల నీకుం
బనులొనరింపగ నేనున । అను నియమించెదనునూ తలంకఁగనేలా. ౫౧

క. నా సేవకజను లెల్లను । నీ సేవకులనుచు నమ్మి నెమ్మిని నీకుం
గానీ యొదవనీ నింకన్ । ధానురగతిఁ బ్రోవవే కృపామతి నన్నున్. ౫౨

చ. అన విని మౌని భూమివర యంధుఁడ నేఁ దపమాచరింప నె
ట్లనుమగు నద్దియొక్క ధనవాత్మజ నాపరిచర్య కిమ్ము నే
మనమునఁ గొంతశాంతిఁ గని మానక నే సుఖలీల నుండఁ బె
త్తనమున నాతపంబు నొక దాతిఁ బ్రవృత్తిలుఁ బొందిఁ యుష్లగన్. ౫౩

తే.గీ. తాపసుండను నే నియతవ్రతుండఁ । దనర నీ విట్లు జేయుట తప్పగాదు
పరమ ప్రీతియయిం గాన్ట గడిగి కన్య ధారవోయుము వేగమే ధారుణీంద్ర ! ౫౪

క. జనవర ఘనస్వర్ణము । మ్మనఁగా నటఘన్య కాలహారణమ్మనగా
వినవే, కానిమ్ము మనం । బున సందియపడక నీకుఁ బుత్రియు నన్నున్. ౫౫

వ. అనుడు. ౫౬

ఆ.వె. చ్యవనుమాత్మపుత్ర్రికను శర్యాతి యూరించి । చేసె నిప్పనుడు నప్పుజాలఁ
దలఁచి యుట్లనాక యునఁనేరఁడాయెను । నిట్టునట్టు మనసు నొట్టుకొనఁగ. ౫౭

వ. తన మనంబున. ౫౮

ఉ. అక్కట యేమిసేయుదు మహాముని యాతఁడు సిద్ధి వృద్ధుడు
న్మిక్కిలి రూపహీనుఁడును నే నెటులం గనుమంచు నిచ్చెదం
జక్కనిచుక్క భామఁగల బాలకుం దలకట్టు గాకిడిన్
ముక్కున బొందుపం డిడిన పోలిక నాసుత నంచితార్యతిన్. ౫౯

ఆ.వె. బ్రద్ధమునకుఁ గట్టు కొమ్మని చెప్పంగ । నెట్లు నాలుకాడు నెట్లు నేను
ధారవోయ సత్త్వధారలతోఁగూడ । నొర యెంత క్రూరమైన చెయ్వు. ౬౦

ఆ.వె. మనుప మొల్లదైన మగనితో గూడిన । సుఖముగల్గ నెటుఁ జూచి నూరె
యెట్లు గొంతుఁ గోయ నిచ్చోఁ జేయుఁడు । నగరె నాటివారు నన్ను గాంచ. ౬౧

ఆ.వె. మన్మధాంబరముల మాడ్కి మెత్తని మేన । నెట్లు ముద్దుమగువ యీ కఠోర
శల్యమాత్రదేహునరస జీవించెడి । నయము కాలమెట్లు లబల గడవు. ౬౨

ఆ.వె. కన్యనియ్యకున్నఁ గనలి యి మ్ముని నాకు । శాపమిచ్చెనేని సకలదుఃఖ
భాజి నగుదు సేయుపాయంబు నా కింక । ననుచు గేహమునకు నరిగి నృపతి. ౬౩

క. డోలాయమానమానసు । డై లోలోఁ గుంది కుంది యాతం డెద్దే
వీలుఁ గనక మంత్రులతో । నాలోచించెద నటంచు ననుచరు నొకనిన్. ౬౪

తే.గీ. పంచి మంత్రుల రావించి పరగ వారి । తోడ చ్యవనుఁడు తనతోడ నాడినట్టి
నుడుగుఁ జెప్పుచునుండ నయ్యెడ సుకన్య । యింగిత మెరింగి తాఁ దండ్రి కిట్టు లనియె.

తరళ. అనఘ యేటికిఁ దాపమొందెద వాత్మలో మునిపాలికిం
జని వసించెద సేవఁ జేసెద సంయమీంద్రున కిమ్ము నన్
ఘను వతం బెటుగంగ నూరక కాదనం దగ దెన్నఁడున్
మనమునందున శాంతిఁ బూనుము మానవేశ్వర నాపుఁడున్. ౬౬

తే.గీ. కూతురా. యెట్లు పరిచర్య గ్రుడ్డివాని కాచరించెద పలిత మై వతఁడు మునలి
రూపహీనుండును విన్నవారు హసింతు రింతు । వద్దశాలను నీ వెట్లు బ్రతుకఁగలవు? ౬౭

క. ఒక చెంపఁగారు బా ష్పా । లొక చెంప నెత్తు రేడియుం బెలియని బా
లిక వీవు ని న్నరణ్యము । నకుఁ బంపిన నన్నుఁ జూచి నవ్వరె లోకుల్. ౬౮

క. నిను నా గుడ్డి కొసంగుకం । టెను సేనలు మిత్రజనులు నేనును బడిన
చ్చిన మేలుకాదె యే దే । దన గల్గిన నీను గుడ్డి తపసికి నిన్నున్. ౬౯

క. అనిన విని నవ్వుకొనుచున్ । వనితామణి తండ్రి నీవు వగవగనేలా
నను మునికిచ్చుట లోకం । బున కెల్ల సుఖంబు సేయఁ బుణ్యముకాదే. ౭౦

ఆ.వె. పెక్కు జనులు వగచ నొక్కఁడు సుఖపడు । టొప్పు నొక్క కాక యొకతె వగపఁ
బెక్కుజనులు సుఖము పక్కఁ జుకొను టొప్పు । నొక్క దలఁచి చెప్పు మున్నఁ రేశ. ౭౧

ఆ.వె. నాడుఁ గష్టమునకు నరనాథ నీవేలఁ । జింతిలంగ నాదు చిత్తమునను
భోగవాంఛ లెన్నఁ బుణ్యవాంఛయె పొల్చు । పుణ్యవాంఛ వలనఁ బుట్టు సుఖము. ౭౨

క. నాకష్టము నాయిష్టము । నా కే తెలియునగుఁ గాక నరలో [illegible]!
మీ కిందు టికిం దలియును । యేకష్టమురాదు నన్ను [illegible]. ౭౩

ఉ. నావుడు మంత్రులున్ ధరణినాథుఁడు సంతసమంది [illegible] నం
భావితుఁ జేసి తెచ్చి నిరపత్రప నాతనికిన్ సుకన్య ని
చ్చె విధి నిచ్చినన్ సకలసైన్యములున్ సచివుల్ హయాటులున్
ఘూర్జరుఁడున్ సుఖించె విడిపోయెను మూత్రపురీష రోధముల్. ౭౪

సీ. సన్నంబుపేదారు సరిగచీరెయు మాని కౌసలుడీరిన నారకోక గట్టె
గరుడపచ్చల తళ్కు గాజువోయుచు మాని సురవింజపూసల కుప్పు దాల్చె
కొమ్మరైన మేలిమి కుప్పెగంటును మాని జిగి నల్లపూసల చేరు దాల్చె
రతనాలవిళ్ళ తోరంపుకీల్జడ మాని ముడిచి ముచ్చులనంట ముడని వైచె

తే.గీ. నడవిలోఁ బర్ణశాలలో నధివసించు । నట్టి ఋషికన్యవేషంబు నుద్దిపడగ
నట్టి నృపుకత కేతెంచి యమ్మహాధార । లోలుక నిట్టని పలికె నక్కాలికమున్న. ౬౫

క. ముని రిపుమతముగుపట్టుల । బహులంబును బాములంటు పరమప్రీతిన్
జనవర నేఁ జరియించెద । ననుకూలవిధంబు తెలిగి యందరు పొగడన్. ౬౬

తే.గీ. బహిరాకార్యము నాయుష్మకార్య మేను । రేయుఁ బవలును జపహోతి చేసి గొలిచి
యెల్లవిధముల బతిసేవ లెసఁగ జేసి । నిన్ను మెప్పింతుఁ గనుమయ్య నృపవరేణ్య! ౬౭

క. సన్నిధి మునులికి రూపము । గస్తురిపూసికిని నన్ను గట్టితి నటుపన్
వొట్టి విచారము మానుము । నట్ట నెరుకింతయును లేద నలిపెద నేపల్. ౬౮

వ. అనిన విని రాజు వగ పుడిగి తెంపంబున నానందంబు నొంది కాంచనాభరణపృత్తయై మునిపత్నివేషంబు ధరియించియున్న తన కూఁతుం జూచి యజినంబిచ్చి విపస్థ వటుండై కస్తూరు లోలుకం బోయిరమ్మని పల్కిన విని యా పరమపతివ్రత కోమలి నగరంబు వెలువడి చయ్యనం దన్ను పనంబు ప్రవేశించి. ౬౯

సీ. తొంటి గ్రైకొనిపోయి కోయుఁ గన్నుని పంట్లు గనిక చేకొని యేగి కంపఁ ద్రవ్వు
కడుఁద్రితి నా పెంట పితిక । పెండఁగఁబట్టుఁ గట్టిఁ బూనుక పల్చు గట్టఁ గోయు
పడి నేటికిని బోయి పలుప లుడికిఁ దెచ్చు పేడనీళ్ళను గాచి రింటి లోకపు
సమయంబుఁ గనిపెట్టి సమిధ తేరుక వచ్చు బుట్ట నింపఁగ బ్రతి యూలు దెచ్చు

తే.గీ. నిల్లలుకు ముగ్గుపెట్టుఁ బ్రోయి పరిశుద్ధిఁ జేయు నీహారిగింజలు పెరసు దంచు
వండి వడ్డించు సమ్మునిపల్లఘనిఁ గ । రంబుముంబట్టి తేపుఁ గరంబు భక్తి. ౭౦

క. వైవంవసత్కృత్యములు । సోవలక బరివర్యలుమ మానదు రోట్టై
పూని సమస్తవిధమ్ముల న । నానావరసహిత ముడుపు నొప్పె నృపాలా. ౭౧

ఉ. సొంపది లేచియున్న పతి సన్నిధికిం జని పక్కలాకులన్
దీపితమైన భక్తి నియమిన్ దగ నిచ్చి కరంబుపట్టి తా
లేపి సుఖాసనంబుపయి లీలఁబయుంచఁగఁజేసి నమ్రయై
దాపున నిల్చి యాజ్ఞగొని తద్దయు మెత్తఁగ నొత్తుఁ దావముల్. ౭౨

సీ. అడుగులొత్తి మునీంద్రు నాజ్ఞగైకొని తాను బోసేసి గృహశుద్ధిఁ జేసి పాత్ర
శుద్ధియుఁ గావించి నొరది సాయంహోమసమయానుకూలోపచర్య నరిపి

స్వాదుఫలము లిచ్చి జల మిచ్చి యాతండు సాపడ మిగిలిన సత్ఫలములఁ
దా నారగించి నిద్రకు నాతఁ డరిగెడితరి నాస్తరణమును బరగ నునిచి

ఆ.వె. సుప్తిసుఖముకొరకు సురటిని చేఁబట్టి । వీచుచుం బతివ్రతాచరణము
లతనుపలన నెఱుఁగ నడిగికొంచుఁ బదాంతి । కమున నుదురఁ బోవుఁ గలికి యధిప ౮౩

క. ఉదయంబు వలికాలంబున । గడగడ వడకంగ జూచి కాష్ఠంబులఁ దా
నడవికిఁ జని తెచ్చి పదం । పడి రవులంజేసి యుష్ణ భావముఁ జూపున్. ౮౪

సీ. తొలికోడి కూయంగఁ దొయ్యలి మేల్కాంచి జలకుండికామృత్తికలను దెచ్చి
శౌచార్థ మర్పించి చల్లఁగాఁ జెయిఁబెట్టి దూరంబునకుఁ దానె దోడుకొంచుఁ
జని యాతఁ డచ్చోట శౌచంబుదీర్చుట యెఱిఁగి మట్టిఁ గొంపు నరుగుదెంచి
పీటపైఁ గూర్చుండఁ బెట్టి పాదంబులు గడిగి యాచమనార్థకజల మిచ్చి

తె.గీ. దంతకాష్ఠం బొసఁగి ముని దంతధావ । నంబు చేసినపిమ్మట నంబుపాత్ర
మంది నస్త్రోదకం బిడి యతఁడు స్నాన । మాచరింపఁగఁ బడయుత్తు నతులభక్తి. ౮౫

క. ఇమ్మాడ్కిన్ బరిచర్యలు । నమ్మతి నమ్రగిప నల్పె సకలవిధములన్
విమ్మెక్కింతయుఁ గనరా । కమ్మునియును సంతసించె నవనీనాథా ! ౮౬

ఆ.వె. అంత నొక్కనాఁ డహస్పతిపుత్రులౌ । నశ్వినులు మహాశ్రమాంతికమునఁ
దిరుగుచుండఁ జ్యవను డెరవ కోనేటికి । వచ్చి మునిఁగి యేగ వారు గాంచి. ౮౭

క. ఎవ్వతె వొంటరిగా నీ । విప్వనిక వసింప హేతు వేమి యెవనికిం
బువ్వారుబోఁడి మమ్మా । యెవ్వనికూఁతురవు తెలుపుమీ యని పలుకన్. ౮౮

క. శర్యాతికిఁ గూతుర ముని । మర్యాదను చ్యవనునకును భార్యను నే న
న్యార్యాదులు తెలియఁ దదవ । చర్యలు గావించుచుంటి సాధుత్వమునన్. ౮౯

క. పెనిమిటి యంధుఁడు ముదుసలి । యుండి గావున రేయుఁ బగలు నొప్పున సతనిం
గనిపెట్టుకొని వసించెద । వనిలో నకలోపచారవర్తిని నగుచున్. ౯౦

వ. అనిన విని యశ్వినులు. ౯౧

తే.గీ. అన్యయోగ్యమైనట్టి నీ పల్లవయస । కుసుమకో [illegible] మేల్మిమిసిమి నెసఁగు
నొసపరి యొడలు వెనుగాసి కొసఁగి ముసలి । తపసి [illegible] నీ వట్టిఁ దగులుకొంటి ౯౨

ఉ. అచ్చరలందుఁ గానము వియచ్చరసుందరులందుఁ గాన మౌ
నొచ్చెల నాగకన్యకల కున్నదె నీసొయ గెంతఁ జూచినన్
మచ్చిక సిండబువానిసతి మానిని నీ కిటువంటి కష్టముల్
వచ్చెఁగదమ్మ వల్దు పగవారికినైనను జారులోచనా ! ౯౩

ఉ. ఎక్కడ దాపరించె సుమతీ యిటువంటి విభుండు నీకు నీ
చక్కదనంబుఁ జూచినను సర్వజగంబుల నేలఁజాలు ద
మ్మక్క వివాహమెక్కి దివి నాథుఁగ యోగ్యము లైన నీ నడల్
దొక్కఁగఁగదమ్మొ నీ యడవి త్రోవల రాళ్లును ముండ్లఁ దొయ్యలీ! ౯౪

ఉ. కన్నులు లేకయుం బొరట కాదుగదా కడుపృధుఁ డెట్టుగా
నిన్ను సుఖింపఁజేయు రమణీ వ్యధయయ్యెను నీకు జీవితం
బన్నిట నారచీరలవునా తగు నీదు శరీర సౌఖ్యసం
పన్నఁ దరంబె నీదు బ్రతు కిట్లు విధించిన బ్రహ్మ నేమనన్. ౯౫

ఉ. పుట్టలు గుట్టలుం బొదలు బోయలు ప్రువ్వులు కొండచిల్వలున్
పట్టపు మాకులున్ బులులు దంతులు సింగము లెలుగున్ రొవల్
బెట్టిది పట్టులుం గలిగి భీతిదమైన వనంబునందు నీ
విట్టుల నొంటిగాఁ దిరుగ నెంతయుఁ జోద్యమునమ్మ మానినీ! ౯౬

ఉ. రాజస మెంతమేలు భళిరా సొగసెంత విస్మయభావముల్
రాజిలుచుంత వాక్యమధురస్థితియెంత మృదుత్వమెంత యి
ట్లోజ దలిర్చియు న్మసఁగితో జలజాసను దుఃఖవార్ధిలో
రా జెటులోర్చె నీ వెటుల రాగిలి నీ బ్రతు కుగ్గడించుచున్. ౯౭

ఉ. నాన మరణ్యమందు పరివారము లేదు నిరంతరంబు నా
వాసము గుడ్డితో పనులు పాటులు లెస్స యిదేమిచిత్ర మి
ట్లో సుముఖీ నిజాంగకము లొప్పక గాసియఁబెట్టినాయె ని
న్నోసుముఖీ హితవుఁ జేయ నెవండు ధరాతలంబునన్. ౯౮

చ. మునుపటి భావనాంచితపు మారుయున్నపు రాజపుత్రి నీ
ఘనసమయంబు ని ట్లొకతె దోలునె నిందిన పంచులానలన్
మసలిన నాదుపుష్పములఁ బట్టుచు గొప్పులు నీ పాలింపు నా
సపలుపలోన బంగరుఁ జెరంగులరంగులచీర కొప్పదే. ౯౯

చ. జిగిగలదాన తమ్ములపుఁ జీరలు కంఠముపైకిఁ దోచు నీ
మొగమున లక్ష్మి దా నటనమున్ సలుపు న్బాగడంగ మాను శ
క్తిగలదె కోమలీ విధియు దీనముఁ బెట్టఁగవచ్చునమ్మ నీ
సొగసు పురాకృతం బపరిశుద్ధముగాపుట కేమిహేతువో. ౧౦౦

మ. మతిలేదా నలుమోములాతనికి నీ మృచ్చిక్కన్ విరుద్ధక్రియా
వితతిం బూని యొనర్చుచుండుఁ దగునే విశ్వాతిగాంచత్కళా

యుత నిన్నుం దనకున్ ఘటింపఁగ నయయ్యో శుద్ధరత్నం బయో
గతముం జేసినయట్లు నీ బ్రతుకు వ్యర్థంజేయుదో యింతటన్. ౧౦౧

చ. పెరపెర గంపిలు న్మనము భీతమృగేక్షణ నీవు మాని నీ
వారు వరియింపుమా యిచట నుండఁ దలంపకు మంధ సేవ ను
స్తరము జరావిగర్హితుని జప్పని కొల్చుటకంటెఁ జచ్చుటే
కరము ప్రశస్తమే యనుసుఖంబులఁ బొందదె నీవు పొందునన్. ౧౦౨

చ. అనినఁ గడున్వడంకుచు స్వపాత్మజ ధైర్యముఁ బూని చెల్లబో
వినఁగ ననహ్యమైనయది పంటిని దేవత లీరు సూర్యనం
దనులు సమస్తము న్దెలిసి తప్పులు పల్కుదురే ఘళా సతీ
జనముల ధర్మపద్ధతులు శైలగుహానికరంబు పట్టెనే. ౧౦౩

తే.గీ అగ్నిసాక్షిగ నన్నిచ్చె నయ్య యయ్య । యి యమితతేజుఁడైన మునీంద్రునకును
శీలమెడలక నే వాని సేవఁజేయు । నడవి కరుదెంచియుంటి [illegible]. ౧౦౪

తే.గీ. అఖిలకర్మలకును సాక్షియై యునుండు । కాంచు మరలను గంపంత కంటితోడ
కశ్యపునకొడు కాతండు ఘనుఁడుగాదె । యిట్లు పలుకంగ మీకు నో రెట్లులాదె. ౧౦౫

క. వేదురకర్తలు వోనొడి । జాడల నే నెట్లుఁ బోవఁజాలుదు నయ్యో
కూడదు మీ రిట్లాడఁగఁ । బాడియువువారు నీతిఁ బాయం దగునే. ౧౦౬

ఉ. కూరిమి గల్గునేని బలుకుండు పతివ్రతనైన ధర్మముల్
వారక నే పతి న్గొలుచు వ్రతమందునను మందమున్కనై
నేరము చేసిన న్దగదు నీకిసి చెంపలుగొట్టి పొమ్మిటన్
మీరలు దాటినేగ శికమీప శపించిన శాప మిచ్చెదన్. ౧౦౭

క. నానా నారీరత్నము నా నా సత్కలలు సమస్తయాత్రత గనుమా
నానావిధముల మనముల । నానావిహలంగ మనఁకింకం గని యంతన్. ౧౦౮

ఆ.వె. అయ్యలార ధర్మహానికిఁ జింతిల్లి । యిట్లు పల్కితిన్ దయామయులు
నన్ను ధన్యఁజేసి మన్నింపరే యన్న । నశ్వినులు సుకన్య నాదరించి ౧౦౯

క. దేవఋషిసత్తములము మే । మో వనిత సురూపుఁజేసి యుంతుము చ్యవనున్
మావంటివాఁడుగా మా । మూవురఁ గనుగొనుము నీవు మోదం బలరన్. ౧౧౦

క. మాముప్పురిలో నీకుం । బ్రేమం బెవ్వానిమీదఁ బెనఁగొను నతనిం
గామింపుము నా విని యప । క్కామిని తన ప్రాణవిభుని కడ కేగి దగన్. ౧౧౧

క. ఇనసుతులట యశ్వినులట । మనమనమున కరుగుదెంచి పలికిరి నన్నుం
గని మునిసింహరవిఖ్యాత । నవవమృదువాక్యఫణితి యలర మునీంద్రా! ౧౧౨

క. నీ మగనికి నంబికములు । నే మిచ్చిన మో మృగాక్షి యిలజప్పనమున్
గోము నొసంగెద నంతట । నే నడుపక మాను మంచు నేడు మొక వడున్. ౧౧౩

క. ఏమాటయుఁ బలుకఁగలే । కో మునివర నిన్నుఁ బరియుంటిని వారల్
వ్యామోహకారులో గుణ । ధాముడా నే నెఱుఁగ నాజ్ఞ దయసేయఁగదే. ౧౧౪

క. అనఁడు విని మునిపతంసుడు । వనితా నీ విపుడు పోయి వారల వేగన్
గొనిరమ్ము నాసమీపం । బునకున్ దతమీద కింకఁ బోవ్వా యనుచున్. ౧౧౫

చ. అన బతియాజ్ఞఁ బూని చని యంగన తా నిజపుత్రమూలు దు
శ్చింతలనుఁ దెచ్చి వారలును జెచ్చెరవచ్చి మునిన్నుఁ గాంచి యో
వనవహాస్త్రేత నీ మగని వారిక మూడుపుడు సీఘ్ర నేమును
న్ననిఁగెద మంచుఁ బోయి కొలుచుంగని మ్రొక్కిరి మున్ని రొక్కటన్. ౧౧౬

తే.గీ. మునిఁగి లేచిన రూపుబు మునుపటి కొక్క । మూర్తిఁ దనరారఁ గుండల మహితభూష
ణాన్విత్తై నిల్చి పరియుంపు మదిన మొకని । ముప్పురం బని పల్కిన మునిగిన సూచి. ౧౧౭

ఆ.వె. మొగము కనులు చెవులు ముక్కును గద్దంబు । మెడయు నెదయుఁ గాళ్ళ వొడలు పిప్పు
చేతు లందులో కొక రీతిగాఁ దోఁచిన । లేమ మగనిఁ బోల్చలేక యుదలి. ౧౧౮

క. పేమోదయమంబుఁ జూచిన । నామయసుమ మొక్కటిని నందరికి సమం
బాయె నీక నేమి సేయుదు । నామగనిదా యింద్రజాల ముద్ధమిక లోన్. ౧౧౯

తే.గీ. ఇన్నిఁటిని నేమికను న్నారి మొదమూను । పలుకుబడినై న బతికించి పత్రజాల
సంశయ గ్రంథిమీదల యుపాధ్య మింక దేవతాకృత్య మొద నేమ చెదియఁగాల. ౧౨౦

క. అ ట్టి యొయగుండు నాకును । నిర్ణమ్రము నెప్పుడాడు గలరే నెంచున్
ద ట్టీ యడుఁ డన్నుఁ దన్నుఁ యన । ఫ ట్టైయగా కితయు చేయుఁ బట్టింపుమనిం. ౧౨౧

క. బిడ్డలయమంత్రము న్యా । విక్కిన మేత్తి సమట్టి చియ్యు గలుగు నేఁ
దిక్కెక యుమ్మనిఁ జేసెదఁ । బక్కెగఁ దమ్ము నాకు ఉన్ను దచ్చేద నంతున్. ౧౨౨

వ. అని కృతనిశ్చయయై. ౧౨౩

ఆ.వె. పరమశరణు నీవు జగదంబ భగవతి । శరణుశరణు నీకుఁ జక్కనమ్ము
నన్నుఁ బ్రోవుమమ్మ నాపాలిదైవమ్మ । దేవి నీవె నాకు దిక్కునుమ్మ । ౧౨౪

ఆ.వె. వేదమాతవమ్మ విష్ణుని ప్రియవమ్మ । యాదిలక్ష్మివమ్మ యఖిలలోక
శుభవిధాత్రివమ్మ యభయంబు నీ విమ్ము । వేగ నన్నుఁ బ్రోవ రాగదమ్మ. ౧౨౫

శా. నీవే తల్లివి నీవె తండ్రివి నను న్నేపట్టి రక్షింపఁగా
నీవే దిక్కు సమస్తలోకములలో నీకంటె లేరెరు నన్

ప్రోపంబాలుప వార్తరక్షణకరీ భూతేశ్వరీ భూరిమా
యావిస్మాపితజగత్త్రియాంబ దుపరీ హర్షంకరీ శాంకరీ! ౧౨౬

ఉ. పిన్నల మేయుఘుంగడుపు పెత్తనమొల్లను సిరికావె యీ
యున్నజగంబులం బసుపు నావిగ మేసుపుదన్న సనయై
పన్నెయు వానిచే స్తలిగె వర్తిలుచుందువు ప్రోవవమ్మ యీ
పన్నను కన్నబిడ్డను గృహామతివై జగదేకపాలినీ! ౧౨౭

మ. హరికిన్ శంభునకున్ పితామహునకున్ వ్యాప్తిం గల్పించి సు
స్థిరవిజ్ఞానముసిచ్చి సంతతముఁ బ్రీతి స్మేయ సిరించెదె నె
వ్వరి నే వేడెద సిద్ధదాయినివి దివ్యజ్ఞాన సంపూర్ణ వా
విరమాదేవివి ప్రోవవే భగవతీ దేవీ దయాంభోనిధీ! ౧౨౮

క. ఈవిధమునఁ బ్రార్థింపఁగ । దేవి తపోయాత్మ సరిని దివ్యజ్ఞాన
శ్రీ విలసిల్లఁగఁ జేసినఁ । దా విభునిచరణము వట్టఁ దద్దాయ బ్రీతిన్. ౧౨౯

క. అంతట బ్రహ్మాదులు మొక్కులి । సంతసముగ బొందు బ్రదికి సద్వ్రతులం ద
మంతులఁ గని సను యోగన । పంతముగాఁ జేసినట్టివారలు మీరల్. ౧౩౦

క. సారతరమగు సుఖసుధా । సారమునను గానవచ్చు సాక్షిగ భవ
త్కారుణ్యార్ద్రైకసుధా । సారంబే దాదె యిదియు చాలదె నాకున్. ౧౩౧

క. మీకుం బ్రత్యుపకృతి నే । నేకార్యము చేసినను ఘటింపను మీరల్
నాకొరకు లేరు ధరా । లోకములో నుందు రుష్యులఁ మనుజాకృతులన్. ౧౩౨

ఉ. కన్నులు వచ్చె మేలయిన కాయము గల్గెను వృద్ధభావ మే
గె న్నవయౌవనంబు గలిగె న్ఘనకాంతినిఁ గూడ సౌఖ్యసం
పన్నుఁడ నైతి మీరలు బాటిలి దైవతమై యిల్లాది మీ
కన్నఁ బరోపకారుల జగానను గానను గాన వేడుకన్. ౧౩౩

తే.గీ. ఋణము దీర్చుకొనంగ నే నెంచినాఁడఁ । గోరుఁ డొక వాంఛితంబు నా కొలఁది దెలిసి
మీరు గోరినయది నన్ను మించియున్న । నప్పుడైనను బ్రాణంబు లప్పగింతు. ౧౩౪

ఆ.వె. అయ్యవలన మాకు నన్ని కోరికలును । దీరియున్న వెప్డు కోరవలయుఁ
గాని మాకు నొకటి గలదు కోరిక దానిఁ । దీర్పఁగలిగెదేని దీర్పుమయ్య. ౧౩౫

చ. మునివర పైదికొంతపయి మున్ను సురేంద్రుడు బ్రహ్మయజ్ఞమం
దును మము దేవతాసమితితోడ సముద్యగ సోమపానమున్
గను నెపుడున్ నిషిద్ధులనుగా నొనరించెను వైద్యవృత్తి మా
దని యటుగానఁ జేయుము సమర్థుఁడవే న్మము సోమపాయులన్. ౧౩౬

క. నావుడు విని చ్యవనుఁడు మీ । రేమియుఁ జేసితి రుపకృతి మీకును నేఁ
గావించెదఁ బ్రత్యుపకృతి । దేవతలను ఘయుమువడక ధృత దలిపిన్. ౧౩౭

క. శర్యాతిచేత యజ్ఞము । వార్యతఁ జేగొంత సోమపానము మీకున్.
ధైర్యమ్మున నొసఁగించెద । నార్యులు మెచ్చంగ దేవతావళితోడన్. ౧౩౮

వ. అనిన విని సంతోషించి యశ్వినులరిగిన నిజభార్యాసహితుండై చ్యవనుండు తన యాశ్రమంబు ప్రవేశించియుండె నంత నచ్చట శర్యాతినాతి నిజవిభుం గాంచు యొక్క నాఁడు. ౧౩౯

ఆ.వె. ప్రాణనాథ కాంతుఁ దాని మున్యాశ్రమమ్ము । నడవులందుఁ దాపసాశ్రమమున
నారచీర గట్టి నానావిధమ్ములైన । కిష్టములకు లోన గ్రాఁగుచుండు. ౧౪౦

ఆ.వె. ఎఱిఁగి యెఱిఁగి ముసలి కిచ్చితి మంచితో । నష్టితనము నొకటి కూత మూఁడె
నైననేమి యస్స నమలితో బాసం బిఁ । క యయి దానియుక్కు మడుఁగఁబడెను. ౧౪౧

క. అటువంటిమగనితో న । క్కూటిలాలక మనల ముద్దు గూఁతురు బాసం
బటుపిం జేయఁగ నొకనాఁ । డటు లోపకయుండఁ జెల్లునా జననాథా! ౧౪౨

క. భోగములు భాగ్యములు విడు । మా గోడడు పసుపు గుంకుములకైనను దా
నేగతి నోచకపోయెను । భూగోళమునేలువాని పుత్రికయయ్యో! ౧౪౩

క. మనమూ జనవల్లభ యు । మ్మనియాశ్రమమునకు వేగ ముద్దులకూఁతున్
గొనిరమ్మా యిప్పుడెనం । గనుటం గనుఁగొని యొకింత గందు సుఖంబున్. ౧౪౪

క. అనుఁడుం జనవల్లభుఁ డో । వనితా నే నట్లొనర్తు వగవకు మని తాఁ
జని కాంచె నవనవమ్యావహా । వనభూమోద్ధామమును జ్యవనధామంబున్. ౧౪౫

క. కని యందును నవయౌవన । ఘనుఁడుందను చారునేత్రుఁ గలసిమెలసియుం
డనయు ప్రవర్తించుటకున్ । మనతోఁ దాఁ గొంతసేపు తలవిడువడెనున్. ౧౪౬

ఆ.వె. ముసలిమగనిఁ జంపి ముద్దురాలివి మంచి । పడుచుఁవానిఁ బవిటి వానుచేసి
శీలమెల్ల వీనిచేత నా కపకీర్తి । వచ్చె నేమిసేయుదుఁ మిఁపుడు, ౧౪౭

క. గుడ్డికి ముసలికి నిచ్చితి । నెడ్డెను నేఁగాక యిప్పు డేమనవలయున్
బెట్టను స్వార్థపరులటం । గొట్టిని కూడితి యటంచుఁ గనరానుతమే. ౧౪౮

క. ఎటువంటిది చేసినవా । రటువంటిఫలంబు నంద కన్యంబగునే
యటుగానఁ గన్య నెప్పుడు । నిటు నటు యోగ్యతల నరసి యావలయుఁజుమీ. ౧౪౯

చ. పడుచును జంపి క్రొత్త పాతరమొందెను దానిమాన నే
నుడుగని లోకనిందితము నొందెను బొందవ నింద నెట్టి యి

ప్పుడు పరగింతు [illegible] పలపోయెదునంత సుతస్థ సూచి తా
వడిపడి వచ్చి సంతసపు బాష్పము లొల్కఁగ మ్రొక్కి యుట్టనన్. ౧౫౦

తే.గీ. తండ్రి నీవిట్లు నాచిఘ పదికిఁ బోక । మ్రొక్కి మాటాత కేమొకో పెక్కుసంపు
లెటువడినట్టులుండెడి పీ [illegible] । [illegible] నేమి యట్లుని యుల్లనావె. ౧౫౧

క. [illegible] । [illegible]
నీ యట్లునిఁ [illegible] । [illegible] ౧౫౨

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] మ్రొక్కెన్. ౧౫౩

వ. అనిసం గూఁతుపలుకులు విని రాజప్పుఁడు గనుఁ గినుక [illegible]
పటపట గొరకుచుఁ గన్ను [illegible] యిట్లనియె. ౧౫౪

తే.గీ. ఓసిపాపిష్ఠురాల నీ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ౧౫౫

ఆ.వె. ఏమి పాపమునకు నీ [illegible] । [illegible] డేపి చూపు
[illegible] ముసలి గొంతులో [illegible] । [illegible] ౧౫౬

మ. అనిసం [illegible] తండ్రి [illegible] దితండే [illegible]
[illegible] సందేహము మాను [illegible] ప్రేమతోఁ
గని [illegible] మొసంగి [illegible]
[illegible] ౧౫౭

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] ౧౫౮

చ. [illegible]
[illegible] కరము [illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౫౯

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ! ౧౬౦

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] ప్రార్థించెద । [illegible] ౧౬౧

క. ఇఁక నేటికిఁ దడవిటమమ । సకలంబును దెలిపినాఁడ సత్కర్మ్యము సుఖ
ప్రకటస్థితిఁ గూర్చ్యంపుమి । సకలంపతఁ బిటుమిద నమస్సిపా. ౧౬౨

తే.గీ. యాజకత్వంబు నా కిమ్ము యజ్ఞ మీవు । సేయఁదొడఁగుము శక్రుండు చిదిమిడిపత
సతని మనుమాప్తు నాడు దేవోత్తమముము । వలన సోమంబు దేవతైవ్యలకు నిత్తు. ౧౬౩

వ. అని పని సంతసించి స్వపుఁ దట్టుసఁగాప్రతమంచు వారలం
గొని చని యాజకత్వమునకుం జ్యవనుఁ గ్రహియించి తా వారం
గొనిదెను యజ్ఞమున్ వినుమఁ గూరిమి నెవ్వధరాతలేంద్రుఁడున్
మునులును వచ్చి రా యమలమఖ్యాలు వచ్చిరి వచ్చి రెల్లరున్. ౧౬౪

తే.గీ. వారితోడనె యమ్మనుల్ వచ్చి యొక్క । దిక్కునను గూరుచుండిరి దేవతాది
తానవద్ద్రుని నోమాఁ దాలు మిహ్యు । లావ నెప్పుడెపుడు సోమ మనుచు వేచ్కు. ౧౬౫

క. దేవేంద్రుఁడు వారలఁ గని । యీ వైద్యులు రాఁగరం బదేమో సోమం
బీవలయునఁ గలుగును పి । కీవాలు పిఱుప వచ్చి కిచ్చుటె కనిసన్. ౧౬౬

వ. సభాసదులతో నెప్పుఁడును నేమియుం బలుకక యూరకున్నమునఁ జ్యవనుండు గొనుచు
గొని యజ్ఞమునం దోము నమునిత్తు మునుమున్నం దాపి యల్లుడు వచ్చిగెంచు మీరు
సోమగ్రహణార్హులు కావునం జ్యవనుండు. ౧౬౭

ఉ. వేటికి సోమపానమున కీ యమహావులు సూర్యసూను ల
ర్చాటు లనంకరుల్ భిషజు లాపిజనాదను లశ్వినుల్ దగం
బాటించ దర్పాత్తై వరుల భాషలఁబట్టిరొ పుట్టిరో యన
త్యాపలగంధికి ప్రలుపుమా యిపు దొప్పద నిశ్చయం బిటన్. ౧౬౮

తే.గీ. పిరిచేతను నే నుపకార మొంది । మునుత్ర ప్రీరేపఁ గావించె సుఖము రాజు
మిమ్ము సోమంబుఁ ద్రావింతు నమ్మ లేక । యమరుడు నే నొప్పికొంట నీ యశ్వినులకు. ౧౬౯

క. కావున సోమార్హులఁగాఁ । గావింపుం దమ్ములను గరుణామయుఁడై
నా విని మీను బలిత్రుం । డై వెలసిరి సోమమునకు నర్హులె చెపుమా ? ౧౭౦

క. తలఁగాడ దప్పుడు సోమము । వోఁగూడదు పిరిపరికి బొరి సోమముతో
నానగనుంచుము నీ వను । గాఁ గావించితివయేని గలహము పొసఁగున్. ౧౭౧

క. పి రా సోమంబును గొనఁ । గారాని యపాత్రు లీవ కావా యిదిరో
ధారపటఁడప్పు తలపంచుక । యూరక యుండంగరాదె యొకమాఁ సింకన్. ౧౭౨

క. అని ముని సోమగ్రహణ ము । న్పనులను భయపడక యొనఁగ స్థిరమతియై న
స్మనులును నాకౌకసులును । గని పెంగంపంగఁ దీక్ష ఘనతేజుండై. ౧౭౩

వ. అనిన విని యింద్రుఁడు. ౧౭౪

క. చెంపలు వాయించెద నీ । పెంపెంతర విశ్వరూపు విధమెఱుఁగవొకో
చంపెదఁ జూడుము పాపని । కొంపఁ జెఱుపఁ బుట్టినట్టి కొంచెపుగావా. ౧౭౫

వ. అనినం జ్యవనుండు. ౧౭౬

శా. ఎట్టెట్టిట్లు మహాత్ములన్ సుధిషణాహీనుండవై తిట్టెదే
కట్టా యస్వామి తెట్టిపాతకములన్ గావించిరో చెప్పుమా
ముట్టంగాఁ దగనట్టి సోమమును స్వామి ల్వారు నాపాలిటన్
రట్టుంబెట్టకె నిర్జరేంద్ర యిఁక పోరా నోరు మూయించెదన్ ౧౭౭

క. వెజ్జులు యజ్ఞంబులలో । బొజ్జలు సవరించి సోమమును గొనఁదగునే
రజ్జులు పల్కెదవేటికి । ముజ్జారే నాదు వజ్రమహిమ మెఱుఁగవో ? ౧౭౮

వ. అని యిట్లు. ౧౭౯

క. ఇంద్రుని సరకుగొనకయ ము । నీంద్రుఁడు సోమం బొసంగ నిదిగో కనుమా
యింద్రా యేదీ యిఁక నా । ముం ద్రోయుము నీదు వజ్రమున్ గ్రక్కున్. ౧౮౦

క. ఆ పలుకులు ములుకులుగాఁ । దోఁపఁగ నింద్రుండు కినుకతోఁ గులిశప్ర
క్షేపంబుఁ జేసెఁ జూపరు । లోపికచెడి పడి లబో లబో యని కూయన్. ౧౮౧

వ. అట్లు వజ్రంబు విడిచిన. ౧౮౨

స్రగ్ధర. ఢగ్గం ఢగ్గంచు మంటల్ పటుగతినెగయన్ భానుకోటిప్రభంబై
జగ్గుల్ సిగ్గుల్ పొసంగన్ జటులచిటచిటోచ్చారచ్చారకంబై
తగ్గన్ క్రొమ్ముగ్గన్ వితానమ్ తగలక పటుమై దారుణాకీర్ణమై
ద్విగ్గల్ సగ్గోలతో ప్రాజ్ఞఁగొను మునులు తాల్మిన్ స్రుపసి వజ్రమావెన్. ౧౮౩

క. కుంధధతి నయమించెడి । వంధోశని జూచి మౌని తపయుక మనవు తే
వంధప్రభలుకు నేమని । స్తంభింపఁగఁజేసెఁ దనదు తపము వదలచెన్. ౧౮౪

వ. ఇట్లు చ్యవనుండు వజ్రంబును స్తంభింపంజేసి కృత్యంబను హవ్యంబును మంత్రంబులచే నగ్గి
వేల్చి కృత్యను బుట్టించె నది. ౧౮౫

సీ. తెఱచెనా నోరు విస్తృతమంధరనగంబు రసపఁటికిని పొంకాను గాఁగ
అఱచెనా తతమైధనాంతంబుపై పెంచు వన్కు వన్కున బీట వాసి వనుల
పరచెనా యఱచేత నొవ్వనిమాధరం బనుగంటి పొతాన మందుఁ గ్రుంగ
కఱచెనా పెనుగోర గంబుసేనవరాజ గిప్పుడు మని పెద్ద గీపు పుట్ట

తే.గీ. వంచెనా నాల్క ప్రళయోగ్ర వంక్తిపోలెఁ । గల జగంబెల్లఁ జిమ్మచీకటులు ముంపఁ
జ్వలదనల్పత హోమకుండమైన వదనమూర్తి । మయుఁడు వెలువడె నింద్రునిమదము తంప. ౧౮౬

క. వెలువడి వజ్రముపైఁ జని । గొలంకొల విద్యలు గొట్టుకొన వడవడమహా
బిలమున నిడె దేవేంద్రుఁడు । వలవల నేడ్వంగసాగె వసుధాధీశా! ౧౮౭

తే.గీ. చేత నిడియున్న వజ్రంబు చేయిగదల । కట్టె చూచి సురేంద్రుండు నిట్టనిలిచి
యుట్టిపడియటు మహోమయిఁ గొట్టలేక । నిట్టనిట్టూర్పు లెట్టుగా దీనుఁడయ్యె. ౧౮౮

వ. నిజగురుండయిన బృహస్పతిం దలంచినంత నతండు వచ్చినం జూచి నమస్కరించి తన గోడు విన్నవింప నతండును విని యీ మయనామక రాక్షసుండు త్వష్టయని యజ్ఞకుండంబునం బుట్టినవాఁ డతండు మహాతపస్వి వీనిం గెలువుట దుష్కరంబు నీవు త్వష్టను వేడుమనిన నతం డట్ల గావించి, నేఁటినుండి యజ్వులకు యజ్ఞభాగంబుఁ గల్పింతుమని పల్కిన నలరి త్వష్టయుండును శాపం బుపసంహరించి మయుఁడనువాని త్రిలయంబును, బాసంబునందును, దూర్తత్వ వ్యాగములందునను నుండఁజేసి యుష్టపదిసమాప్తి వలన శర్యాతి నలరించె. మరియు శర్యాతికి నానర్తుండును, నానర్తునకు రేవతుండును బుట్టెను; రేవతుండు సముద్ర మధ్యంబునం గుశస్థలి యను పురంబు నిర్మించుకొనియె. అతనికిం గకుద్మి మొదలగువారు నూర్గురు కొడుకులును, రేవతి యను నొక కుమారికయుం గలిగిరి. తన కూఁతునకుం దగిన వరుం గానక బ్రహ్మ నడుగందలంచి కుమారిక వెంట నిడికొని బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె ననిన విని జనమేజయుండు వ్యాసున కిట్లనియె. ౧౮౯

క. మును నే వినియుండ భూదేవ । వునరే వనజాతభవు పురిప్రాప్తుండౌ
నని భూపాలుం డేగుటఁ । జనియెం దన పుత్రితోడ సత్యంబునకున్? ౧౯౦

క. వునరాగమనము లేదని । వినియుండ బ్రహ్మపురినుండి యెంతగవా యీ
నృపుఁడేఁ బ్రియుఁడు మనుజత్వం । బున నేగతి మరల వచ్చె భూతలమునకున్. ౧౯౧

క. అనుఁడును వ్యాసుఁడు వినుమా । జనమేజయ బ్రహ్మలోకమునకు నేగిన
ద్వాదశాక్షలోకములకుం । జనుటయు వచ్చుటయుఁ గలదు జను లెఱుఁగనన్. ౧౯౨

క. నరుఁ డతిగ స్వర్గమునకున్ । వరగ మహోఘుఁడు వాయె సత్యంబునకున్
సురలు వికుంఠంబునకున్ । జరుగుదు రెవ్వరు నరేంద్ర సంశయమేలా? ౧౯౩

వ. అనిన విని జనమేజయుండు తరువాతకథ సెలవియ్యవే యనిన విని వ్యాసుండు యిట్లనియె. ౧౯౪

క. రైవతుఁడు సత్యలోకము । లో వనజాసనుని లోనిలోగిట నుండం
గా వీణావాదనములు । గావించిరి షణము సేవ గంధర్వు లాగిన్. ౧౯౫

క. గానసభ ముగిసినంతన్ । దా నతుఁడై రైవతుండు తామరసభవున్
దీనార్తిహరణు నీ చం । ద్రానన వరుఁ డెవ్వఁడంచు నడిగె నృపాలా! ౧౯౬

వ. మఱియు సర్వలక్షణసంపన్నుండును మహారాజపుత్రుండును గుణియుండును నగు నొక్కనిం దెలుపవే యనిన నజుండు నవ్వి యోయి రైవతా నీవిచ్చట నిల్చిన కాలమున భూలోకమున నిరువదియేడు మహాయుగంబుల కాలం బయ్యె నందు ద్వాపరంబు ప్రవర్తిల్లుచున్నయది తొల్లింటి రాజు లిప్పుడు లేరు. మధురాధిపతియగు నుగ్రసేనుని కొడుకు కంసుండు సురద్వేషియై యున్నం ధరాదేవివలనఁ బ్రార్థితుండై నారాయణుండు రామ కృష్ణ రూపంబుల నవతారం బెత్తి కంసాది దుష్టవధ గావించె; నందు బలదేవుండు శేషాంశసంభూతుండు! హల ముసలాయుధుం డతం డీ కన్యకం దగిన వరుండని చెప్పిన విని భూలోకంబునకు వచ్చి నీలాంబరున కా బాల నిచ్చి వివాహంబు సేసి రా నరణ్యంబునకు బోయి తపం బాచరించి గంగాతీరంబున దేహంబు విడచె; శర్యాతి సంతతి కొందరు రాక్షసులచేఁ జంపఁబడె, కుశస్థలి విడిచి చనిరి వైవస్వతమనువు కొడుకు ఇక్ష్వాకుం డతండు సూర్యవంశంబు నుద్ధరించినవాఁడు. వానికి నూఱుగురు కొడుకు లందు వికుక్షి మొదటివాఁడు; శకునిప్రముఖు లేఁబదినుండ్రు బలవంతులు; వా రుత్తరాపథంబుఁ బాలించిరి; నలువదియెనమండ్రు దక్షిణంబుం బాలించిరి; యిరువురు రాజునకుం బార్శ్వవర్తులయి యుండిరి· యిట్లుండ నొకనాఁడు. ౧౯౭

తే.గీ. అష్టకాశ్రాద్ధమం దొక్క యవసరమున । మాంసమును గొనిరమ్మని మనుజవిభుఁడు
సుతు వికుక్షినిఁ బంపిన నతఁడు వోయి । శశక జంతుల నడవినిఁ బడియమొత్తి. ౧౯౮

క. శ్రాద్ధంబు మఱచి యాఁకట । బద్ధుండై తినియె శశక మాంసము శేషం
బ ద్ధాత్రీవిభుచెంతకు । బుద్ధి నొకింతయును గొంకఁ బూనక తెచ్చెన్. ౧౯౯

క. గురు డది యెఱింగి తెలిపిన । నరపతి కోపించి యిఁక వనంబునకే యీ
పురమును వెడలఁగొట్టిన । నరిగె శశాదాఖ్య పూని యడవుల కధిపా! ౨౦౦

క. అడవుల నతఁడు దిరుగఁగా । నొడయఁడు స్వర్గంబు నొందె నుర్వీరాజ్యం
బెడలక యతనికిఁ గలుగన్ । గడునీతి నయోధ్యఁ గొంత కాలం బేలెన్. ౨౦౧

తే.గీ అతఁడు సరయూతటంబున యజ్ఞముల న । నేకములఁ జేసి గాంచె సమృద్ధచరితు
డగు గకుత్స్థుని నాతని జగము పిలిచె । నింద్రవాహుం డటంచు నరేంద్రతిలక! ౨౦౨

క. అనుఁడు జనమేజయుం డి । ట్లను నో మునినాథ వాని కాఖ్యాంతర మె
యనువునఁ జొప్పడెఁ గారణ । మును దెల్పు మటన్న వ్యాసముని యిట్లనియెన్ ౨౦౩

తే.గీ. ఆ శశాద నృపాలు ననంతరం బ । తండును గకుత్స్థుఁడను పేరఁ దనరె నిట్టు
లుండ నొక్కప్డు సురలు దైత్యులును బోర । నమరు లోడి మురారిపాదములుపట్టి. ౨౦౪

ఉ. వేడికొనంగ నచ్యుతుఁడు విష్ణుమయుండు సుధాంధులార మీ
రోడక భూమికిం జని మహోదయుఁడైన శశాదపుత్రునిం
దోడుగఁ జేసికొం డతఁడు దోర్బలవిక్రమశాలి మీకునున్
గోడుడుపున్ సురారులను గొట్టు నటంచు వచింప దేవతల్. ౨౦౫

ఉ. భూమికి వచ్చి రాజుఁ గని పూజనఁ జేసి జగన్నుతప్రభో
ద్దామ ధరాతలేంద్ర ఖలదైత్యవినాశముఁ జేయుచున్న మీ
కామిత మెట్టిదైన విధిగా నొనరించెదఁగాని యింద్రునిన్
ధీమహితున్ శచీపతి మదీయ తురంగముగా నొనర్చుఁడీ. ౨౦౬

మ. అనుఁడున్ దేవవిభుండు దా వృషభమై యా రాజమార్తాండు వా
హనభృత్యం బొనరించె నంతటఁ దనన్ వాహించె నయ్యింద్రవా
హననామంబు కకుత్స్థభూపతికి నిత్యంబై పురంబుల్ జయిం
చిన యోజం గనియెం బురంజయుత సుశ్రీకప్రభావోన్నతిన్. ౨౦౭

తే.గీ ఆ కకుత్స్థప్రభుండు లోకైకవీరు । డై తనర్చెను దత్కులోద్భూతులకును
జెలఁగెఁ గాకుత్స్థనామంబు శ్రీనివాసు । డవతరించెను బృథుఁడను నతని కధిప. ౨౦౮

వ. పృథునకు విశ్వరంధియు, విశ్వరంధికిఁ జంద్రుండును, జంద్రునకు యువనాశ్వుండును యువనాశ్వునకు శావంతుఁడును, నతండు గట్టించిన పట్టణంబునకు శావంతీపురం బని పేరు వెట్టె; శావంతునకు బృహదశ్వుండును, నతనికిఁ గువలయాశ్వుండునుం బుట్టిరి; కువలయాశ్వుండు ధుంధుం డను రాక్షసుని జంపి ప్రసిద్ధికెక్కె. నందువలన నతనికి ధుంధుమారుం డను పేరు వచ్చె; నతనికి దృఢాశ్వుఁడు, వానికి హర్యశ్వుఁడు నా భూమిపతికి నికుంభుఁడు, నా రాజేంద్రునకుఁ బర్హణాశ్వుఁడు. నా నృపాలునకుఁ గృశాశ్వుఁడు, నా జనపాలునకుఁ బ్రసేనుండు, నా భూభుజునకు యువనాశ్వుండు, నా ధరాజానికి మాంధాత, యతండు వేయిన్నూటయుది ప్రాసాదంబులు కట్టించె; మఱియు ని మ్మాంధాతుండు జనకగర్భంబునుండి మాతృగర్భంబుచే నుద్భవిల్లె; నిది మహావిచిత్రం బనిన ధరావల్లభుఁడు విస్మయంబునొంది చరితంబు సవిస్తరంబుగాఁ దెలుపుమనిన విని వ్యాసుండు. ౨౦౯

తే.గీ. యువనాశ్వునకును నూర్వు రంగనలయి । సకల భోగంబులును గల్గి సంతతికిని
నోచుకొనక వగచి నిజధామమునను । నుండఁజాలక సతులతో నొంటె నడవికి. ౨౧౦

క. అచ్చట బ్రాహ్మణు లందఱు । నచ్చెరువడ దీనుఁడగుచు నడలం గని వా
రచ్చువడ నడిగి రాతని । యొచ్చెమునకుఁ గారణంబు నుర్వీనాథా. ౨౧౧

వ. అడిగిన. ౨౧౨

తే.గీ. అన్ని కలుములు గలవు నా కయ్యుదార । బిడ్డలకు నోచుకొనవైతి దొడ్డయింటి
బిడ్డలగు నూఱ్ఱు రువిదలు వెంట వచ్చి । రడ్డు బాపుఁడు నా విని యవనినురలు.

తే.గీ. పుత్త్రకామేష్టి సేయించి పుణ్యమిచ్చి । పుత్త్రులను బడయుమటంచు బూని దాని
జలుపఁగాఁజేసి బ్రాహ్మణుల్ వెలయ నొక్క గిన్నె జల మభిమంత్రణక్రియల దీర్చి.

ఆ. వె. ఒక్కచోట నునుప నుర్వీశుఁ డది యెఱిం । గక పిపాసఁ బానకం బటంచుఁ
ద్రావె నంతఁ గడుపు దాల్చె నయ్యది చూచి । దైవచేష్టితముగఁ దలచి ద్విజులు.

ఆ.వె. వ్రతసమాప్తి సేయ వరుసఁగాఁ గొన్నినా । ళ్ళకుగ రాజు గర్భ మెఱయ జన్మ
మందెఁ బుత్త్రుఁ డొక్కఁ డందువలన రాజు । బాధితుండుగాడు భగవతి కృప.

క. సంధానకుశలులును గుణ । సింధులు నగు మంత్రివరులు శిశువు గ్రోలుమన్
గంధాస్యతి శిశు రయమున । మాంధాతా । యనుచుఁ బల్కె మఘవుఁడు మింటన్.

ఆ. వె. అందువలన నతని నందఱు మాంధాత । యంచుఁ బిల్చి రనిన నవనినాథుఁ
డలరె నంత వ్యాసుఁ డట్టి మాంధాతకు । మించె మఱొక పేరటంచుఁ బలుక.

వ. మునీంద్రా మాంధాతకునామాంతరం బెద్దియనియడిగిననో జననాథా! మాంధాత ప్రతాపంబు
నకు గిరిగుహాంతరంబులకుం దస్యులభయమంది చనిన కారణంబున నింద్రుం డతని
కింద్రసదస్యుం డను పేరిడియె. ఆ యవ్వనంతాపల్లభునకు శశిబిందుం డను రాజునకుం
గూతు రయిన బిందుమతి యను నంగనామణియందు పురుకుత్స, ముచికుందులను నిద్దఱు
కొడుకులు బుట్టిరి. అందు బురుకుత్సునకు నరణ్యుండును, నరణ్యునకు బృహదశ్వుండును,
వానికి హర్యశ్వుండును, నతనికిఁ ద్రిధన్వుండును, ఆయునకు నరుణుండును, నమ్మహీ
పాలునకు సత్యవ్రతుండును గ్రమంబున నుదయించిరి. ఆ సత్యవ్రతుండు. ౨౧౯

క. అతఁడు దటుం డిచ్ఛాకరు । డతిలోలుపుఁ డల్పబుద్ధియై భూసురరా
ట్సుతి నొక్కర్తు హరించెను । క్షితిసురు లతికోపకలితశేముషు లగుచున్. ౨౨౦

క. అరుణునికడ కరిగి యొహో । నరవర నీ కొడుకు విప్రనారిం గొనియెన్
జరిగెడి పెండిలికిం దా । నొలగొడ్డియమయ్యె మనసు లోర్చునె చెపుమా. ౨౨౧

క. మీ రెంత రాజులైనన్ । బౌరులలో నున్న బీద బాపల కొంపల్
దూరి యిటు సేయ దగునే । మీరుదురే సాధుజనులు స్మృతిమార్గంబుల్. ౨౨౨

చ. అన విని రాజు క్రోధయుతుఁ డై తన పుత్రుని జీరి యోరి నీ
కును గొరగాని చైదముల కొంటెకుఁ బెట్టితి మంచిపేరు పొ
మ్మన విని యాతఁ డెచ్చటికిసన్ను శ్వపాకులఁ గూడి పట్టణం
బునకును దూరదేశమునఁ బోయి వసించును స్వేచ్ఛ నావుడున్. ౨౨౩

క. మనమునఁ గోపముతోడం । జని శ్వపచుల గూడెమునకు సవిధంబున నుం
డెను విల్లునమ్ములుం గొని । తన కర్మఫలం బటంచు దలఁచుచు నధిపా! ౨౨౪

ఉ. అంతట సర్వసిద్ధుఁడు మహాత్ముఁడు ధర్మవిమర్శను శేముషీ
మంతుఁడు రాజ్యభారగరిమంబు వహింపఁగ భూవరుండు దాఁ
జింతిలుచు న్వనిం దపము సేయఁగ నేగె నపగ్రహవ్యథా
క్రాంతి ఘటిల్లె ద్వాదశ శరత్తులు రాష్ట్రము ధర్మహానిచే. ౨౨౫

క. అప్పుడు విశ్వామిత్రుఁడు । తప్పక తపమాచరింపఁ దా నేగెఁ గడుం
గప్పిన కరువునఁ బత్నియు । జెప్పఁగరానట్టి గొడవ చెందె నృపాలా! ౨౨౬

ఆ. వె. పెదవి వెడద జేసి పిల్లగాఁ గన్నీళ్లు । గార నేడ్చికొనుచు నోరు దెరచి
యమ్మ యాఁక లాక లాకలి యని పైట । కొంగు లాగ బాలకులను జూచి. ౨౨౭

ఉ. నివ్వరిగింజ లేరఁగను నేర నరణ్యమునందుఁ గందయుం
ద్రవ్వఁగనేర బిడ్డలను ద్రోయఁగనేరను గాననైనఁ దే
నెవ్వరు నాకు నింట నిపు డేగతి బిడ్డల బ్రోతు ధర్మ ము
మ్మివ్వఁగ డించెపోయె నని యెంతయుఁ గుందుచు నాత్మలోపలన్. ౨౨౮

ఉ. ఆఁకలి బుప్పి బుప్పి యను నర్భకులం గని యొట్టులోర్తు నే
నా కొక ముద్దలే పసుదినంబును నారికగంజితోటి పొ
ట్లాకుల గాత్రిపూట పగ లెద్దియు లేదిటు లెన్నినాళ్లు నే
బోషణ సేయుదున్ ధనము పుట్టుట యెట్లైనఁ దిప్పు నిత్తరిన్. ౨౨౯

క. ఇందరి బిడ్డల నొకపరి । బ్రమందింపుటకంటె నొకనిమాత్ర మిపుడ నే
నెందేని యమ్మి క్రయధన । మంది పెఱలఁ బ్రోచుటే యుపాయ మటంచున్. ౨౩౦

ఉత్సాహ : నడిమివాని మెడకు దర్భనారత్రాడు గట్టి యా
పడఁతి వెడలె నపుడు నడుమఁ బొలమునకును జూపుచున్
బుడుత బుడుత పిల్లఁ గొడుకు పొక్కు లిడ్చు యంతఁ దా
నుడుగ కార్తి మొగమునందు నుట్టిపడఁగ దీనయై. ౨౩౧

వ. ఇట్లు వచ్చుచున్న మునిపత్నినిం, బాలకునిం గాంచి సత్యవ్రతుండు నిజకరుణారసంబు ప్రేరేప నో యమ్మా! యేమి యిది? యని యడిగిన, నాయనా! నేను విశ్వామిత్రు నిల్లాల నన్నుం బిడ్డలం దిగవిడిచి యమ్ముని యిటుండు తపంబు సేయ నరణ్యంబునకుం బోయె; నని బిడ్డల కన్నంబు పెట్టి భరింపనేరక యొక్కని నమ్మి క్రయధనంబునఁ దక్కినవారిఁ బోషింపఁగలనని యెంచి యిట్లు వీని నమ్మం దెచ్చితి ననుడు నాతండు తల్లీ! విశ్వామిత్రుండు వచ్చువఱకు నీకుఁ గావలసిన యాహారంబు దెచ్చి నే నిచ్చెద. నాపుఁడు నలరి

య య్యూపతి సనియె. నతండ గళబంధప్రాప్తింజేసి గాలవుం డయ్యె. అప్పటినుండి యనుదినంబు సత్యవ్రతుండు వరాహ, మృగ మహిషాది మాంసంబులు గొనివచ్చి యొక వృక్షశాఖం గట్టుచుండు, నదిగొని యా పతివ్రత బిడ్డలం దృప్తులంజేసి తానును భుజించుచు సుఖంబుండె నప్పుడు వసిష్ఠుండు సత్యవ్రతుండు చేసిన యధర్మంబుం బట్టి యతనియందుఁ గ్రోధంబు గలిగియుండె నని సత్యవ్రతుం డెఱింగి వసిష్ఠునియందుఁ గోపంబు గలిగి యుండె. ఇట్లుండ నొక్కనాఁ డరణ్యంబున మృగంబులు దొరకమి నవ్వసిష్ఠు ధేనువు వృక్షబద్ధంబై యున్న దానిం దొంగిలించి తన్మాంసంబుఁ దాను కొంత పెట్టుకొని మిగిలినది విశ్వామిత్రుని పత్నికై పెట్టుకొమ్మనుం గట్టె. అది యామె గొని తన బిడ్డలునుం దానును ననుభవించె నిది వసిష్ఠుం డెఱింగి కోపించి యోరి దురాత్మా! నీవు ధేనువధఁ జేసితివి కావునను, పితృకోపంబునకుఁ బాత్రుండవైతివి కావునను మూఁడు శంకువులు గల్గ త్రిశంకుఁడను పేరం బరగి యొక పిశాచంబవు గమ్మని శపించినం బరితపించుచు నయ్యరణ్యంబుననుండి ప్రకృతియు, మాయయు, సర్వేశ్వరియు, భగవతియు నగు పరమేశ్వరిం ధ్యానించుచుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వ్యాసున కిట్లనియె. ౨౩౨

క. మునినాథ యవ్వసిష్ఠుని । కినుకకు లోనగుచు నట్లుగిట్టిన ధృతితో
మనుజపతి త్రిశంకుండై । ముని శాపవిముక్తి కొక్కమూల మెదవెనే. ౨౩౩

వ. తదనంతరం బెట్లు జరిగెనని యడిగిన సాత్యవతేయుండు. ౨౩౪

తే. గీ. నరపతి త్రిశంకుఁడైన యనంతరంబు । నీచరూపంబుతోడ పిశాచమువలె
నడవిఁ దిరుగుచు శ్రీదేవి నాదిశక్తి । మది జపించె నవాక్షరమంత్ర మూని. ౨౩౫

ఆ. వె. జపము సేసి చేసి జనపతి హోమంబు । సేయఁదలఁచి ధర్మశీలురైన
బ్రాహ్మణోత్తములకు భక్తితోడ నమస్క । రించి యిట్టులనియె నెలమిమీర. ౨౩౬

ఉ. భూసురులార నిత్య పరిపూజ్యపదాముతులార విప్రవో
ద్భాసినియైన యీశ్వరి జపం బొనరించితి హోమకృత్యముం
జేసెద యాజకత్వమును జేయుఁడు నాకిపు డేను వేదవి
ద్యాసముపేతు లెల్ల విపులా[illegible] ధర్మపద్ధతిన్. ౨౩౭

క. అనిన విని బ్రాహ్మణులు ద । గ్గన నిట్లని పలికి రాత్మఁ గోపించుచు నను
మును శపియించె వసిష్ఠుఁడు । చనునే మముఁ బిలువ నో త్రిశంకు పిశాచా. ౨౩౮

క. వేదాధికార మెందును । లేదు పిశాచముల కనని లేఖులఁ జేరం
గాఁ దగదు పొమ్ము పొమ్మిఁక । మాదగ్గర రాకు మనిన మదిఁ జింతిలుచున్. ౨౩౯

క. ఎందు కిక జీవితము నా । కిందటిలో నింద మోచి యీ భువిలోనన్
మందునె యగ్నిం బడి నే । మ్రందెదగాకనుచు దీనమానసుఁ డగుచున్. ౨౪౦

ఉ. చిచ్చునఁ జేర్చి స్నానమునుఁ జేసి కృతాంజలియై తదగ్రమం
దిచ్చల దేవి నాత్మ నిడి హెచ్చిన భక్తి గొవహో దయామయీ
మచ్చపలత్వము న్మనుపుమా ఘనదీనదయాబ్ధి యుగ్రమే
నిచ్చలు నమ్మితి న్గనమునిమ్మనఁడ నా బ్రతుకేల జచ్చెదన్. ౨౪౧

ఉ. అంతట సంతరిక్షమున నద్భుతతేజము పుట్టె నందులో
నెంతయు వింత దోపఁగ సమిద్ధమృగేంద్రతురంగయానయై
కాంత విభూషణాంబరవరాసవిరాజితయై దిగంతవి
శ్రాంతయశోవిశాల నగజ శాంకరి దర్శన మిచ్చి యిట్లనున్. ౨౪౨

తే.గీ. చెల్లునా నీకుఁ జిచ్చులోఁ జీవ మిడల । తండ్రి మనసలి సుతులఁ బ్రథముఁడ వీవు
నీకు రాజ్యంబు గానంగి వసికిని బోవు । దేవు లే దారు మెల్లుండి దేడ వగను. ౨౪౩

తే.గీ. తనదు మంత్రులఁగూడి నీ తండ్రి వచ్చి । రేపె నినుఁ దోడుకొని పోవు శాపభవపి
శాచతయుఁ బోవునుమి న్నావసాదమునను । మూరు మీదింత యని దేవి మాయమాయె.

క. విని సత్యవ్రతుఁడు మన । మ్మునఁ బొంగుచునుండ మంత్రిముఖ్యులు దానున్
జనపదు వరుదెంచి పురం । బునకుం గొనిపోయి పట్టముం గట్టి రొగిన్. ౨౪౫

క. పట్టంబు గట్టి గద్దియ । బెట్టి నృపాలుఁడు తనదు బిడ్డను గని యో
పట్టి వినుమా యనుచున్ । గట్టిగ నీమము చెప్పె క్షాత్రజనాథా! ౨౪౬

సీ. మనుజుని ధర్మంబు మరువక యుండుము విప్రసమ్మానంబు విడువ కెపుడు
న్యాయంబుగా ధన మార్జింపఁ బూనుము రక్షింపు మెప్పుడు ప్రజలనెల్ల
తలఁపోయినను నబద్ధం బాడఁగాబోకు వెలఁగి వైరం బొంటి చేయఁబోకు
తపవిపూజనముఁ దప్పక చేయుము క్రూరచోరాదుల మాపుమాపు

తే.గీ. గెలుపు మంత్రివర్గముతో మంతనములాడి । మంత్రములఁ గాపుసేయుము మఱువ కీవు
సల్పవద్దు నెయ్యము యని కెలఁకి వెల్వరైన । నెంచువారు నమ్ము నెపుడు శత్రు నెంచుయాని.

సీ. ఉస్మృతోటుల వేసి యవరింప కుమ్ము మాపాత్రదానము నవా పాటిగమము
మద్యపానంబులఁ గోరబోకు మెప్పుడు మస్తులుమూకకుఁ దొలఁగి యుండు
మతివల మది దుర్నీతరతుల నమ్మకు మెప్పు డెగయ సత్యావర మిడఁగఁబోకు
త్రాగుడు జూదంబు భోగమువాని పాటలు పొత్తులును సదా తలఁపఁబోకు

తే.గీ. మన్నెలగువారి నట్టుల నాదరించు । మంత రక్షించుమీ ధర్మమూని నీవు
పరమకరుణాకరుఁడని కీర్తిఁ బడయు మవల । నెల్లవసులందుఁ దాల్మి దలంచి మనుము.

సీ. కవ్విరి కపిరిబీకటి యుండఁగా లేచి స్నానసంధ్యావిధికము లొనర్చి
దీక్ష విడువకయ దేవిపూజ యొనర్చి పొరి నొకప్పుడు మహాపూజసేసి

భగవతీ పాదాంబుపానంబు గావించి దేవియే చిక్కని తెలిసి మెలఁగి
నిత్యకృత్యములను నియతితోఁ గావించి సంతోషభరితత సభకుఁబోయె.

తే.గీ. మూర్ఖ విప్రుల విడచి పాపులను విడచి । పాత్రవిప్రులఁ బూజించి పండితులను
వినయపూర్వకపూజఁ గావించు పంత । నీతితోఁ గోశమును గూర్చు నీవు పుత్త్ర. ౨౪౯

వ. అని యిట్లు నీతులు గఱపి సత్యవ్రతుండు వనంబున కరిగి తపంబుసేసి కొంతకాలంబునకు స్వర్గప్రాప్తుండయ్యె. సత్యవ్రతుండు సింహాసనం బధిష్ఠించి ధర్మమార్గంబుదప్పక ప్రజా పాలనంబు సేయుచుండె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా వసిష్ఠునివలన శపింపఁబడి త్రిశంకుపిశాచరూపంబు వహించిన సత్యవ్రతునకు రాజత్వంబును, సురూపంబును, రాజ్యయోగ్యతయు నెట్లు గలిగె నని యడిగిన దేవీదర్శనంబుతోడనే దివ్య దేహంబును, రాజత్వంబునుం గలిగిన వసిష్ఠుండును నరేంద్రుండును సకల ప్రజలును జూచి యత్యంతాశ్చర్యంబు నొందిరి. వసిష్ఠశాపంబు దేవ్యనుగ్రహంబునకు మీఱియుండదని నమ్మిరి. సత్యవ్రతు దివ్యదేహంబు సూచి దేవ్యనుగ్రహంబు వడసెనని భయంబున రాజ్యపదంబున కర్హుండు గాడని చెప్పనోడిరి. అనంతరంబ సత్యవ్రతునకు హరిశ్చంద్రుండను రాజుపుట్టె. అతఁడు సకల శుభలక్షణసంపన్నుండై యువరాజత్వంబు వహించె నంత గొంతకాలం బరుగ సత్యవ్రతునకు మానుష శరీరంబుతో స్వర్గంబున నుండం దలంపు పుట్టి వసిష్ఠునిం జేరి యనేకవిధంబుల దన్నుమఖంబు సేయింపు మని వేడిన నతండు. ౨౫౦

క. ఈదేహముతో స్వర్గము । పోఁదలచుట వెఱ్ఱితనము భూజనులకు ని
మ్మేదినిలోపల జచ్చిన । మీదట స్వర్గంబు గలుగు మే ల్చేసినచోన్. ౨౫౧

క. కావున యజ్ఞంబు నొగిం । గావింపుము మృతుఁడవై జగద్వంద్యుత న
ద్దేవతలఁబోలి కరిగెదు । నా విని కోపించి మునినాథుకు పలికెన్. ౨౫౨

క. గర్వావేశము నీకును । సర్వార్చ్య వినఁ బురోహితుఁడ చెలువారం
గీర్వాణుల కై కొని సేసెద । నుర్విని యజ్ఞంబు లనేక సుగ్రాహ్యమిదియె. ౨౫౩

తే.గీ. ఓరి విప్రాంగనాహారి యోరి బ్రహ్మ । ధేనుసంహారి యోరి పాపానుచారి
చచ్చినను బోవురా నీవు స్వర్గమునకుఁ । దిరుగఁ జండాలరూపంబు దాల్చు నీవు ౨౫౪

వ. అని యిట్లు వసిష్ఠుండు క్రోధావిష్టుండై శపించినం ద్రిశంకుండు. ౨౫౫

సీ. కట్టిన దువ్వలువ కడుమైలగాఁ బోయెఁ బెట్టిన నగలెల్లఁ బెంకులాయె
పూసిన గంధంబు కౌసెన వపరాయె వేసిన శాటికల్ చిదకలాయె
పట్టిన ఖడ్గంబు పడునుకొడవలాయె మెట్టిన పావాలె యట్టలాయె
తీర్చిన పసిఁడిజందెము ప్రాంతవారాయె కూర్చిన మకుటంబు గొంగడాయె

తే.గీ. పొసఁగఁగఁ బల్కెడి మాటలు బూతులాయె । మెఱుఁగులీనెడి మేనెల్ల బరబరాయె
కొండెసిగపైచు దలకట్టు గుంపురాయె । గొప్పరాజ్యంబుగల రాజు గొడవరాయె. ౨౫౬

క. గాయత్రిని జపియించుచుఁ । దాయక యయ్యాదిశక్తి భక్తియుతుండై
శ్రేయము గనిన వసిష్ఠు । న్యాయము దలి నృపుడు మారిసట్టి ఫలమును. ౨౫౭

క. ఈగతి మావిగయై తన । మైఁ గనుగొని వగచి వగచి మనుజేంద్రుఁడు తా
నేగతి జీవించెద నని । వాగులుగాఁ బాఱ బాష్పవారి విడుచుచున్, ౨౫౮

మ. పసమున్ లోగానియైన లోతయిన బావి న్గాలియైనన్ మెడన్
గొన బంధించి బిగించియైన విషయందున్ బ్రాలియైనన్ గడున్
నిసితంబైన యసిన్ దెగన్ దనులతన్ జెక్కించియైనన్ నిప్పు
ల్త నమిసంచను గాపుటం దొసఁగు సిద్ధం బాత్మహత్యాకృతిన్. ౨౫౯

క. కానున్నదైన దేగతి । నే నిప్పుడు వలఁచినం బనేమి యనుచు భూ
జాని నగరంబు వెలువడి తా నేగె సురస్రవంతి తటమున కొరెహా. ౨౬౦

తే.గీ. జనకు నాపత్తు విని హరిశ్చంద్రనృపతి । మంత్రులను జీరి మీరేగి మనుజనాథు
రాజ్యపరిపాలనమునను రమ్మనుండు । గురుఁ బ్రసన్నునిఁజేయు నీ కొడుకనుండు. ౨౬౧

తే.గీ. అనుచుఁ బంపిన వారెల్లఁ జని నృపాలు । నెల్లవిధముల వేడిన నొల్ల రాజ్య
మీవ ధర్మంబు విడువక యేలుకొను మ । టంచుఁ జెల్పుఁడు సుతునితో ననుఁడు వారు.

వ. దండంబులఁ గొండలపడుచు వచ్చి హరిశ్చంద్రునకుం జెప్పిన నతండును గడు వగచి రాజ్యం బరాజకంబగు నని చెప్పి యొప్పించపం బట్టాభిషిక్తుండై రాజ్యంబు చేయు చుండె నంత. ౨౬౩

సీ. జననాథ వినుఁ గాధితనయుండు వన తపఃపరిసమాప్తి యొనర్చి భార్య బిడ్డ
లను జూచుకొను తలంపున స్వస్థలము జేరి రాజువులో వనవాస గాసిలేక
యుండుట కలయుచు నివిధుఁ గాంచి యందులఁ గారణము దెలుపు మేను
గుడుచు నన్నము లేక గొట్టిమములఁ జెంది యొకనాఁడు శ్వపచువాటికకుఁ బోవ

తే.గీ. యొక్క శ్వపచునియింటిలో నున్న యొక । మాంసమును సంస్కృతంబును భాండగతము
గాంచిఁ ప్రుచ్చిలిరిని పొట్ట నించికొంటి । దానిఁ గనుగొనిఁ గొడవరి తత్తరమున. ౨౬౪

సీ. అయ్యయో నీవు బ్రాహ్మణుడవు నాయింటఁ గుక్కమాంసము వండు కుండవెల్ల
బగులఁ గొట్టితి వేల తగునటయ్యా యన్న నిట్టుల వినుమని యేఁ బలికితి
నాఁకలిచేత నే నతిపీడితుండనై కణమైన దొరకక కష్టపడుచు
వచ్చి ప్రుచ్చిలి కుండ వ్రచ్చి కుక్కల నంజుడును దింటివని తెల్పిన నతడు విని

తే.గీ. అన్ని వర్ణంబులందును నగ్రగణ్య । మైన బ్రాహ్మణవర్ణంబునందు బుట్టి
యిట్టి దుర్జాతి మాదిగ యింటికుక్క । నంజుడుడు దొంగనైతి దుర్న్యాయముగను. ౨౬౫

వ. అనిన. ౨౬౬

సీ. ఆపదవచ్చిన యప్పుడు ధర్మసూక్ష్మముగల దెంత నీచకులమైన
నెట్టి నింద్యపదార్థ మేని యాఁకలి దీర్చుకొన దొంగిలియునైన దినఁగవచ్చు
కులధర్మ మెడలుటకుఁ బదార్థసేవన చౌర్యంబు మూఁడును జరుగు గనుఁడు
క్షామమం దెన్నఁ బతితుఁడేఁ యపరాధి యనుచుంద గణుతింపమింతలేని

తే.గీ. ధారలుగ వాన గురిసెడు వత్సరంబు । కరవు పోయెను నీ విట్లు గడపితొక్క
అట్టి దుర్భరమైన మహాపదయగు । కాటకములోన బహువత్సరాల మునుపు. ౨౬౭

క. అనవుడు సతి యిట్లను నో । మునివర కాయలును బండ్లు మూలము లాకుల్
గనలకుఁ బొదకట్టిగ నే । మనమునఁ జింతిల్లి యొక్క మార్గముఁ గంటిన్. ౨౬౮

క. ఒక పత్త్రి నమ్మి పరజా । లక నికరము జీవనంబు రక్షించెద నం
చొకచోటున దరిగి యచట బతిస్థితి నుండ జూచు సత్యవ్రతుఁడున్. ౨౬౯

చ. వదపక మీకు భోజనము నే నిడద ల్కని వచ్చుచున్న నం
దదుగని వక్క పండ కనుజాప్పుల నందుచు తెచ్చి పెట్టు మా
కడుపులు నిండఁ దిండు నిఁక గాంచితి యిప్పుడు తప్పు దప్పదే
యొవపక నాలుగుం దినిపి నిండుద కేటికి సంతసింపగన్. ౨౭౦

తే.గీ. ప్రాణనాయక వింటివా వార్తపుండు । తప్పదయ్యెను బ్రతికించ నావు
మూనినట్టి వ్రతమెల్ల మోసముచేయ । సత్యనిష్ఠనిచే నన నాలకించి. ౨౭౧

ఆ.వె. అబల రాజు శాప మానసిక్షని గర్వ । మదచివైడు జూడు మునివిభుఁడు
మనకుఁ జేసినట్టి ఘనమైన యుపకారమునకు మారు జేయ జనదె యేదు. ౨౭౨

చ. అనుచు మునీంద్రుఁ డాశ్రమపరి నారయుచుం జని యొక్కచోటఁ దా
వనమున నుండఁగా గనుచుకుపట్టి త్రిశంకుఁడు చేరి యంతవ
త్రపాణతియొనర్చినం గరము వట్టుక లేపి మునీంద్రుఁ డిట్లనున్
మనమున నిక్కువంబయిన మక్కువ యొక్కువమై తలిర్పఁగన్. ౨౭౩

శా. నన్నుం గౌశికుఁ నీవు సెందితివి నానా కష్టముల్ కాపునన్
నిన్నుం బూతునిఁ జేసెదన్ దెలుపుమీ నీకోరికల్ నావుఁడున్
ము న్నే వేడితి నప్పసిష్ఠ నపనమ్ము న్నాకుఁ జేయింపఁగా
న న్నాతం డిటు సేసెఁ జూడుమని దీనత్వంబునం గుందుచున్. ౨౭౪

తే.గీ. తాపసుండతఁడ నీవైన దయ దలంచి । యాజకత్వంబు వహియించి యజ్ఞపూర్తి
చేసి మానుషదేహంబుతో సురాల । యంబునకు స్వేచ్ఛమీర నన్నంపుము య్య. ౨౬౫

వ. అనిన విని విశ్వామిత్రుం డా రాజశ్రేష్ఠునకు వసిష్ఠువలన బ్రాప్తంబయిన శాపవృత్తాంతంబు
నవిస్తరంబుగా విని. ౨౬౬

క. అది యెంతపని నృపాలక । మది(గుందకుమింక నీదు మఖమునకును నే
నుదమునను యాజకుండనై । సవమలగతిఁ బూర్తిసేసి స్వర్గ మెనఁగెదన్. ౨౬౭

తే.గీ. అని వచించి మఖార్థమై యలరు వసుల । నెల్లఁ గావించి సంభార మెల్లఁ దీర్చి
బ్రాహ్మణులఁ జీరఁగ వసిష్ఠతనయముచేర । మూలదూరితి రాము రాము వను మరుచు. ౨౬౮

వ. అనిన విని. ౨౬౯

క. వైదిక విప్రర సమాహా । చేదస్త్రాలకును బంటచేలేసుమ్మీ
యీ దాపున గోదావరు । వాదుల పెద్దముల కంత వారుంగలరే. ౨౭౦

చ. అని యిట్లు కొంటసేవు వసు యాత్మ విచారము సేసి దేవి వం
దనమును నిత్యకృత్యములఁ దా నొనఁగూర్చిన పుణ్యమూ త్రికం
బును కటి యొన్నపాల యిదిగో వని నీ వమరేంద్రపట్టణం
బునకును బొమ్ము పొమ్ము జయ భూతదయామయి దేవి నావుఁడున్. ౨౭౧

ఉ. తప్పున లేచి యట్టు నిటు మూగుచు గాలిపటంబుపోలెఁ బై
కెప్పుడి పోయి పోయి జను లద్భుతమందుచు గోపురాలపై
మిట్టల మిట్టలం గనఁగ మిన్నౌని కానఁగరాక నిక్కువీన్
గుట్టమురౌతు పోలునకు గొంటెము దగ్గఱఁ బోవునంతలోన్. ౨౭౨

క. మాలఁడు వీఁడు మలీమస । చేలుండు నైలింపపురికిఁ జేరెడు ననుమన్
గాలుం బట్టి త్రిశంకుఁ । గూలింపఁగ వాఁడు పడుమఁ గుయ్యో యనుచున్. ౨౭౩

ఉ. నన్నుఁ బ్రశంసించి నిర్బుధనాథుఁడు వాఁ డదఁ ద్రోచె నయ్యయో
కన్నులు విప్పి మాటఁగమ నాథతనూభవ యంచు నేడ్చుచో
నున్నవిధంబు నూచి యటు లంచు మునుండు మునుండు మున్న దే
డు న్నిలిచె న్నభంబునఁ గమన్ సురలున్ మునులున్ భయంపడన్. ౨౭౪

ఆ.వె. అటుల నృపతి నిల్పి యమ్మౌని వేఱొక్క । స్వర్గమును సృజంతు నరగ ననుచు
నీ పదస్థియుండ దేవేంద్రుఁ డచటికి । వచ్చి వగచి దీనవదనుఁ డగుచు. ౨౭౫

క. మునినాథ కిటుక యేటికి । నిను వేఁడెద నింక వేఱ నిర్జరలోకం
బును జేయ మానుమనినన్ విని విశ్వామిత్రుఁ డోయి విబుధాధీశా! ౨౭౬

క. వీనిని మీ స్వర్గమునకు । రాని మ్మటులేనియు నితర స్వర్గంబుం
బూన నొనరింప నావుడు । నా నాకపురీశు డాత్మ నతిశంకితుడై. ౨౮౭

ఉ. ఈతఁడు దుస్సహోగ్రరుచి యీతని పేర్మికి బ్రహ్మ యోపునే
నా తరమా యటంచు జననాథుని దివ్యశరీరుఁ జేసి ని
ర్భీతిని స్వర్గలోకపదవిన్ నిలిపె న్గుశికాత్మజుండు సం
ప్రీతి నిజాశ్రమంబునను బిడ్డలతో సతితో సుఖింపఁగన్. ౨౮౮

—: హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము :—

ఉ. సాంద్రయశోలసద్రుచివిచాలితశారదచంద్రుఁ డా హరి
శ్చంద్రుఁ డపత్యహీనుఁ డయి చయ్యన వంశగురున్ వసిష్ఠు ని
స్తంద్రత వేడినన్ గరుణ జాల్కొన నో ధరణీతలేంద్ర వా
రీంద్రునిగూర్చి ధ్యాన మొనరింపుము నావుడు సంతసిల్లుచున్. ౨౮౯

క. చని గంగాతటమున న । జ్జనపతి దప మాచరింప జలపతి గరుణం
జనుదెంచి దర్శనం బొస । గిన నెక్కుడు భక్తితోడఁ గీర్తించి తగన్. ౨౯౦

క. పాశధర మూఁడు జగముల । లేశంబును దీని నెఱుఁగ లేవే పాపం
బీశత్వమేలఁ బృథివికి । పేశలసుతలాభసంబు బెసఁగఁదగున్. ౨౯౧

క. అన విని వరుణుఁడు జనవర । వినుము సుపుత్త్రుండు గలుగ వేడెద నతఁడున్
దనయుని నా యజ్ఞంబున । కును బశువుగ నిత్తువేనిఁ గోరిక యొదవున్. ౨౯౨

వ. అనిన నొక్కించుక చింతిల్లి నృపాలుండు మనంబు గట్టిసేసుకొని తనలో దా నిట్లని వితర్కించె. ౨౯౩

క. బిడ్డలకు నోయఁజాలని । గొడ్డై గతిలేక దూలి కోల్పడుకంటెన్
బిడ్డను యజ్ఞార్థముగా । గొడ్డుం గావింపుటే తగున్ భువిలోనన్. ౨౯౪

ఆ.వె. అని తలంచి నృపతి యప్పతిమాటకు । నియ్యకోలు సేసె నేగె వరుణు
డంత నతని నూయ్యి రాండ్రలో బట్టపు । సుందరాంగి శైబ్య చూలు మోచె. ౨౯౫

ఆ.వె. తొల్లి కాంచె నొక్క తనయుని సతి సుంద । రాంగు రాజు నంతరంగమందుఁ
బొంగి జాతకర్మ పుణ్యాహములు సేసి । విప్రవరుల దానవితతిఁ దనిపె. ౨౯౬

క. పుత్త్రోత్సవ మొనరించి ప । విత్రుండగు రాజు మిగుల వేడుక నుండన్
జిత్రముగ వచ్చి యడిగెం । బుత్త్రి నొసంగుమని జలవిభుండు గడంకన్. ౨౯౭

క. అడిగినఁ బుత్త్రునిఁ బ్రే । ముడివలన న్నృపతి వసదు ముద్దులకొమరున్
పడి నెలవుని బెంచ పడ । వడి నిచ్చెదనని నతఁడు బాగని యరిగెన్. ౨౯౯

వ. అంత భూపాలుఁడు పుత్త్రునకు రోహితుం డను పేరుపెట్టి గారామునం బెనుచుచుండ.

క. నెలదాటిన పిమ్మట న । జ్జలపతి చనుదెంచి యింక జాగేటికి మా
ర్పులుకక సుతు నిమ్మన రా । ట్కులపతుఁ డాత్మజునిమీది కూరిమిపేర్మిన్. ౩౦౦

ఆ.వె. పండ్లురానివాఁడు పశువృత్యమునకును । బనికిరాఁ డటంచుఁ బలుకుదురు మ
హాత్ములైన వార [illegible] యంతయున్ । పిమ్మదనుక నిలువవలయు ననిన ౩౦౧

క. పండ్లని వని వరుణుఁడు దా । నిప్పుడు జనుదెంచి ధరణికిఁ బిమ్మ శిశువు నేఁ
డగ్గల పండ్లు వచ్చెను వగ్గరా డిపుడు నీవు ధాత్రీశ యనన్. ౩౦౨

క. పాలకుఁగా నివాసం । బోలయ యూపమునఁ గట్ట బుధుల నడుగుమీ
నాలోపమేమి నాప్పుఁడు । లోకో గొమ్మనుచు వరుణుఁడుం జని మరలన్. ౩౦౩

క. మూడాకిగ్నము పిరిన । వాఁ డీతఁడు దెప్ప టంచు వరుణుఁ డనుఁగా
మీఁ దనువనిచుఁ డెట్టులు । గూడున్ యూపమున కనినఁ గోపించి చనన్. ౩౦౪

ఆ.వె. కొడుకుమీఁది యాస తనవాచరించెను । శాప మిచ్చు ననినఁ జరణములకు
[illegible] పట్టుకొనినఁ [illegible] మనసుతో । నాతఁ డప్పుకొనియె భూతలేశ! ౩౦౫

క. పసిమిగ్గిన మనుక వచ్చిన । నాటకుం పతిభక్తి బ్రమొక్కి యుపకేసని వే
మనమును సమూప స్తనముల । గడచినపిమ్మటను శిశువుఁ గైకొన నొప్పెన్. ౩౦౬

ఉ. అంతట రోహితుండు దన యూపనమొల్ల యొజింగి భీతి దే
గాంతర మేగి మంచునని యన్నగరంబును వీడి కాననా
భ్యంతరవాసిగాఁ జనియె నీ వ్వరుణుండును రాజుపాలి క
త్యంతరుషోన్నతిం దానుఁ దా నరుదెంచి కుమారుఁ గోరినన్. ౩౦౭

శా. ఓ పంశానుధ! యేమిచేయుదును నే నుగ్రాకృతి న్మౌని నీ
పి పాపంబును నే నెనర్చితి నటం చిబ్బంగి రాఁజెల్లునె
నాపాపం బెటుఁబోయెనో యెఱుఁగ నానాదేశశైలాటవీ
ద్వీపంబుల్ వెదకించితిన్ దొరకతే దేమందు నీతో నిఁకన్. ౩౦౮

ఉ. నాపుఁడు నా ప్రచేతసుఁడు నవ్వి భళా తగు నీ యసత్యవా
గ్వ్యాపము గంటినమ్మ కులగౌరవమెల్లను బోయె నెన్నిసా
ర్లీపర కెంత యోర్చితి నరే యిఁకమీద జలోదరాఖ్య రో
గావహమయ్యెడున్ నృపకులాధమ! నీ కని శాపమిచ్చినన్. ౩౦౯

చ. వనధిపు శాప మంది నృపవర్యుఁడు వ్యాధిని బొక్కియుండఁగాఁ
దనయుఁడు రోహితుండు తన తండ్రినిఁ జూచు తలంపుతోడఁ జ
య్యనఁ బయనంబుగాఁగ విబుధాధిపుఁ డాతనిపాలి కేగి యో
జనవరపుత్ర శీఘ్రముగఁ జావఁగ నేగెదె తండ్రిపోలికిన్. ౩౦౦

క. నీవేగిన క్షణముననే । యావరుణున కిచ్చు నిన్ను నాతఁడు మఘమున్
గావింపఁగ జేయు నినున్ । వేవేగమ యూపమందుఁ బెట్టుదురుసుమీ. ౩౦౦

ఆ.వె. నిన్నుఁ గట్టఁ ద్రాడు నీవేల గొంపోవ । నిన్నుఁ జంపు తండ్రి నీకు నేల
వెట్టిపొక్క యెఱుఁగవే తన్నుమాలిన । తగవు లేదటంచు ధాత్రిమీఁద. ౩౦౨

క. అనిన విని రోహితాఖ్యుఁడు జనకునికడ కేగ మానె జనవాఘుఁడు దాఁ
దన రోగమునకుఁ గుందుచు । దినములు గడుపంగలేక దీనం దగుచున్. ౩౦౩

క. తన కులగురుని వసిష్ఠునిఁ । గని యాలోచనము సేయఁ గడు నరసి యతం
డును జనవర వరుణుండే । నినుఁ గరుణింపంగవలయు నెమ్మి న్వినుమా. ౩౦౪

చ. నరవర చెప్పెద న్వినుము నాడసు దోచినయట్లు పుత్రు లీ
ధరణి గణింపఁగాఁ బదివిధంబులవారలు వారిలోన నొ
క్కరుఁడగు క్రీతుఁ డట్టి సుతుఁ గైకొని సేయుము జన్న మందునన్
వరుణుఁడు మెచ్చు రోగమును బాయును నీ కన నాత్మఁ గొంకుచున్. ౩౦౫

క. ఎక్కడనేనియు నొకసుతు । గ్రక్కున గొనితెండటంచు క్ష్మాసురవరులన్
రొక్కంబు లిచ్చి పంపినఁ । జక్కక వా రేగి యొక్క తపసులపల్లెన్. ౩౦౬

తే.గీ. కలఁ డజీగర్తుఁ డను ద్విజకులవరేణ్యుఁ
డతనికిని బుత్రకులు మువ్వు రతిదరిద్రుఁ
డై సుతుల నమ్మకొనఁ దన యాత్మ గర్హి
తం బని తలంప దర్థలోభంబు పూని. ౩౦౭

వ. అజీగర్తుని సుతులలో మొదటివాఁడు శునఃపుచ్ఛుడు. రెండవవాఁడు శునశ్శేపుడు. మూడవవాఁడు శునోలాంగూలుఁ డందుఁ బ్రథమునందుఁ బ్రీతిచే నతండును, గనిష్ఠునందుఁ బ్రేమంబునఁ బత్నియు నమ్మనొల్లక మధ్యముఁడగు శునశ్శేపు నమ్మనం గొనితెచ్చి బ్రాహ్మణుఁడు రాజున కిచ్చిన నతఁడు యజ్ఞంబు సేయ సమకట్టి ఋత్విజుల రావించి యజ్ఞంబు సేయుచు నా శునశ్శేపుఁ బశువుం గావించి విశ్వామిత్రునకుం గత్తి యిచ్చి వానిం దెగనఱుకు మనిన విని యిట్లు దీనుండై యడలుచున్న బ్రాహ్మణకుమారు ధనార్థియై చంపఁజాల ననిన విని రాజును, సభాసదులును నేఁ డేమి సేయఁదగి నది యని పెక్కువిధంబుల నాలోచనంబులు సేయ నయ్యెడ నా ద్విజకుమారుం డార్తుండై దుఃఖింపుచుండ వీని యూపనిబద్ధుం జేసి చంపుమని నీ రాజున కెట్లు నోరాడె

నని పలుగతుల నెల్లవారు పల్కుచుండ నేమియుం బలుకనేరక నశ్రుధారాపాతంబు గనుల వెంబడిం దొరఁగ బాలుం డేడ్చుచుండ నర్థలోభంబున నతని తండ్రి యజీగర్తుండు చివ్వున లేచి నృపాలున కిట్లనియె. ౩౧౮

క. జనవర యీ కార్యము నే । నొనరించెదఁ జూడు మిదిగొ యోపిక నాకున్
ధనము ద్విగుణంబు సేసిన । ననిన న్విని నృపతి వాని కట్లనె యనినన్. ౩౧౯

తే.గీ. అయ్యయో యెంతనిర్దయుం డతికఠోర । చిత్తుఁడై యాత్మసుతుని హింసింపఁబూనె
నీ యజీగర్తునకును నే నెట్టులాడు । నర్థలోభులు చేయని యఘము గలదె. ౩౨౦

క. కొడుకును హింసింప ధనం । బడుగ నజీగర్తుఁ డెంతపాపాత్ముఁడో
పుడమిని లోభగుణంబును । గడచిన పాపోపపాతకం బొండున్నే. ౩౨౧

చ. ఇతఁడు మనుష్యుఁడే మది నొకింత దయారస మూన కాత్మజున్
క్షితిపతి కమ్మ వా ననినిఁ । జేకొని చంపదలంచె నిట్టి దు
ష్కృతమునకుం ధనాశ పరికింపఁగ గారణమయ్యె నయ్యయో
సుతులును దల్లిదండ్రులును సోదరులున్ గలరే ధనాశకున్. ౩౨౨

క. రెండంతలు ధన మిచ్చినఁ । గొండికఁ జంపుడు నటంచు గొడ్డలిఁ బూనెన్
గండాగొండితనంబునఁ జండాలుఁడుగాక బ్రహ్మజాతి వాఁడగునే. ౩౨౩

క. తన యంగమే తనయుఁడై । జనియించు నటంచు శాస్త్ర చతురులు గానన్
తను దాఁ జంపుకొనుట కీ । మనుజాధమునకును నెట్లు మనసునఁ దోచెన్. ౩౨౪

వ. అని యిట్లు.

క. గలగల గొలగొల మని సభ । గలవారలు అంతుసేయఁ గౌశికుఁడు నృపా
లిరుఁడై రాజన్యుని । పలనికిఁ జనుదెంచి యిట్లు పలికె నృపాలా! ౩౨౫

చ. శమము దమంబు దానమును సత్యము నధ్యయనంబు వైదిక
త్వము తపముం జపంబు సముపార్జనమున్ యశమున్ ప్రతాపమున్
సమతయు ధీరభావమును న్యాయము నైపమునందు భక్తిభా
వము నచి యెన్నిధర్మములు వాసిగనుం దయ గల్గెనేనియున్. ౩౨౬

క. ఇలలో దయయే ధర్మం । బులకును మూలంబు దయను బూనక పుణ్యం
బులనుచు జేయుట పాపం । బుల సేయుటసుమ్ము దయయె పుణ్యము తలపన్. ౩౨౭

క. నీకును సుఖము గలుగునని । లోకమువారలకుఁ బీడలుం బొనరింపన్
నాకంబు గలుగునే యిది । లోకంబున బాధలుం బడుదువుగాక నృపా! ౩౨౮

క. పాపం బెఱుఁగని నరుపైఁ । గోపము పడరాదు కినుక గూడక వైరం
బేపట్లఁ జనదు వైరం । బేపారక యొకనిఁ జంప నెట్లొప్పు నృపా! ౩౩౦

క. తన కితరు లేది సేసినఁ । దన కహితం బితరులకును దా నది సేయం
జనదనుసుమీ జనపాలక । వినుమా యీ ద్విజసుతాయు విడుమా వడిగన్. ౩౩౧

ఉ. జన్నము సేయునప్పుడు ద్విజప్రవరుల్ బహువాంఛితంబులన్
గ్రన్నన వేడరే నృపులు కావున కియ్యరె యీ కకుత్స్థవం
శోన్నతి పిన్నగాదు వినుమో నృప! యీ ధరణీసురార్భకున్
మన్ననఁ జేసి వేగ విడుమా యనఁ గౌశికుఁ జూచి రాజునున్. ౩౩౨

క. ఒడయఁడు జన్నము సేయుచు । నుడుగక దానంబు లిచ్చునంత ద్విజుం డొ
క్కఁడు గడిగినది యీకున్న । గడుపాపము వచ్చుఁ బుధ్యగణములు సెప్పున్. ౩౩౩

ఉ. నాపుఁడు భూతలాధిపుఁడు నాకు జలోదరపీడ యుండుచేఁ
బోవునటంచుఁ జెప్పె మునిపుంగవుఁడైన వసిష్ఠుఁ డట్టిదం
గావున మాన నన్న విని కౌశికుఁ డో నరనాథ ప్రభూ!
నీవు భయంబు నొందకుము నేనకదా యిటు నీకు చికిం
ద్రోవ యొసంగితి న్నిబిడశోకముఁ జేరి సుఖింప వింటివే. ౩౩౪

ఉ. మాలతనంబునొంది తనుమానుపవిత్రముం గ్రహించి ఘో
రాలసవృత్తినున్నఁ గని యాత్మతపఃఫల మిచ్చి సౌఖ్యముం
జాలగనొందఁ జేసితి స్వర్గమునం దిడినట్టి సన్మునిం
దేలిక సేయఁబోకు మని చెప్పిన రీతి నాదరింపవే. ౩౩౫

క. ఈ పెన్మిచెప్పినను నే । నీ విప్రకుమారు విడువ నేను మునీంద్రా
వేవేగ శునశ్శేపున । కా విశ్వామిత్రుఁ డనియె సత్యాదరతన్. ౩౩౬

క. వినుమొక వారుణమంత్రం । బును చెప్పెద దాని జపం బొనరింపు ముదం
బును జెప్పఁగ వాఁ డదియే । పనియని యొకసారి కొక్క పదినాలుగుగన్. ౩౩౭

క. వరుణుని మంత్రము నారెన్ । జరజర జిహ్వాగ్రమునకు సారెకు నుష్ణా
క్షరముగ సంతసము దయా । కరుఁడైన ప్రచేతుఁ [illegible] గ్రమ్మన వచ్చెన్. ౩౩౮

ఉ. వచ్చిన వానిఁ జూచి నృపవర్యుఁడు మ్రొక్కి మహోదరంబు నా
యొచ్చము దీరఁ జేయుటకు నొప్పుగ నిమ్మెడ కేలుమోడ్చితేఁ
గ్రచ్చర గీతుఁ గొక్క సుతుఁ గైకొని నిమ్మనుగారిచ్చి యుద్యముల్
వచ్చెరఁ జేయుచుండి దయసేయుము చూడుము విప్రబాలకున్. ౩౩౯

ఆ.వె. అర్థి దోష మెఱుఁగ దన్నట్లు నేఁ బుత్త్రు । లోభమునఁ గాదె లోలబుద్ధి
నిన్ను మోసపుచ్చి యున్నంతయును ఫలంబు । ననుభవించినాఁడ నధిపపేశ. ౩౪౦

క. ఆ పలుకులు విని వరుణుఁడు । భూపాలక విప్రసుతుని బోనిమ్మఁక ని
య్యూపంబునుండి విడువుము । కోపము నా కింక లేదు కొంచెంబైనన్. ౩౪౧

తే.గీ. నీ జలోదరరోగంబు నేఁటనుండి । నీకుఁ గలుగదు దేహంబు నిర్మలమగు
నమ్ము నామాట యని పల్కి జలధిపుఁడు । విడిచె నయ్యూపమునుండి విప్రబాలు.

క. పులిగోరునుండి తప్పిన । వెలపడు నాహూతమూర్తి విడివడి బాలుం
డలరుచు సభికులఁ గని పే । ర్వెలుఁగున నెవ్వరి సుతుండ నెఱిఁగింపుఁ డనన్. ౩౪౩

క. కొండ యజీగర్తుని తన । యుండం బోదయుటను వాని యాత్మజుఁడే కా
కుండుటతోఁ బనియేమని । దొండుగఁ బలుకుండిరి తలపోసి నరేంద్రా ! ౩౪౪

క. కొంద రతఁడు భూనాథుని । నందనుఁడే క్రీతుఁడయ్యె నాగ మడచియుం
గొందఱు వరుణుని తనయుఁడు । నందియుమేలనిరి మఖము సంగతి నధిపా. ౩౪౫

తే.గీ. ఎప్పటికిఁ దోచినట్లు వారిట్లు పలుక । విని వసిష్ఠుండు లేచి యో విబుధులార
నొమ్ముఁగాని యమ్ముకొనినఁ బాసిన యతఁడు । సుతుఁడుగా డిది సర్వసమ్మతముసుమ్ము.

క. జనకుఁడు వరుణునకు మఖ । మున నియ్యఁదలంచినాఁడు మునుకొని కానన్
జనకునకు సుతుఁ డెట్లగుఁ । దనయర్థము నితరునకును దానము సేసెన్. ౩౪౭

తే.గీ. కాదు వరుణునకు సుతుండు కౌశికుండు । మంత్రజప ముపదేశించి మహిమఁ గాంచి
యూపమునునుండి విడిపించె రావుదీర్చి । యదియుఁ గావున గాధేయు నాత్మజుండు. ౩౪౮

క. అనినన్ విశ్వామిత్రుఁడు । విని విప్రకుమారుఁ దనదు వెంటం గొని యే
గెను వనికి శునశ్శేఫుఁడు । మనమున సంతోషమందె మనుజాధీశా ! ౩౪౯

వ. అంత హరిశ్చంద్రుండు జలోదరరోగంబువలనం బాసి యత్యంతానందంబున నిజ నగరంబు ప్రవేశించె. నిది యెల్ల విని తన కింక భయంబు లేదని వ్వనచిత్తుండై రోహితాశ్వుండు నగరంబునకు వచ్చుట విని రాజు వేగ కౌఁగిలించుకొని యింటికిం గొంపోయి సుఖంబుండె. నప్పుడు విశ్వామిత్రుండును, వసిష్ఠుండును రాజువలనం బూజితులై స్వర్గంబున సురాపతికిం బోయి సుధర్మనున్న యమరులకును ప్రశంసా పరంబున హరిశ్చంద్రుని సుగ్గడించుచు వసిష్ఠుండు గొనసన కీర్తించెను. ౩౫౦

ఉ. న్యాయవిదుండు ధీరుఁడు దయాళుఁడు కీర్తిపరుం డురుప్రతా
పాయతమూర్తి శౌర్యధనుఁ డాత్మశరణ్యుఁడు యజ్వ దేవతా

ప్రాయుఁడు సత్యసంధుడు శుభవ్రతశాలి వదాన్యమౌళి యో
మా యజమానుఁ డెన్న నసమానుఁడు మానధనుండు కౌశికా ! ౩౫౧

మత్తకోకిల. ఆడితప్పఁడు పల్కిబొంకఁడు హాసలీలలనేనియున్
గూడియుండును సాధుబృందము కోప మింతయు లేదుసూ
పీడ దెన్నఁడు ధైర్య మీవిని చెప్పదీయు తెలుంగఁ డీ
రేఁడులోకములందుఁ జూఁడగ నీడు వానికి లేడుగా. ౩౫౨

చ. తగవుల ధర్మరాజు పరదారసహోదరుఁ డింగితజ్ఞుఁ డో
ర్పుగలుగువాఁడు పుణ్యముల ప్రోవు ధనార్థుల కొంగుపైడి భూ
గగనచరాళికిం బెరటికల్పక ముర్వికి భూషణంబు బల్
మగఁడు త్రిశంకుసూనుఁ డసమానుఁడు సత్యవచోవ్రతంబునన్. ౩౫౩

క. అనిన విని క్రోధభీమా । ననుఁడయి కనులె ఱ్ఱఁజేసి నాయెదుటఁ ద్రిశం
కుని సుతు గుణ మెన్నుట యం । బను ముందరనిడుక మేనమామఁ బొగడుటే. ౩౫౪

క. జగమునను హరిశ్చంద్రుని । సుగుణంబులు వొగడుటకును జొచ్చితి వాతం
డగు బొంకులమారి నుతిం । పఁగఁ జనునే మోసపోయె వరుఁడు తెలుఁగవే. ౩౫౫

తే. గీ. ఆ హరిశ్చంద్రుకడ కిప్పు డరిగి యేన । యన్నృతవాది యదాత యం చండ్ర జనఁగఁ
జేసెదను జూడు నే నట్లుఁ జేయకున్నఁ । బూర్వసంచితపుణ్యంబు పోవుఁగాక. ౩౫౬

తే.గీ. నే హరిశ్చంద్రు నట్టి దుర్నీతుఁగాఁ గ । ణింపఁజేసితినేనియు నీదు పూర్వ
సంచితంబెల్ల నప్పుడ సమయుటకును । నీ వొడంబడుము వసిష్ఠ నేఁ డనంగ. ౩౫౭

క. అటులనె కానిమ్మనుచున్ । జటులతఁ గోపించి గాధినందన నీవున్
మటుమాయ లెన్నిజేసిన । నిటు నటుఁ దొలఁగండు మా మహీశుఁడు కనుమా. ౩౫౮

క. ఇద్ధరణి హరిశ్చంద్రుఁ డ । బద్ధంబే యాడెనేని బ్రహ్మఁడు దాఁ బ్రా
గుద్ధానము మాని యతి వి । రుద్ధంబుగ నపరదిశను దూఁగఁ బొడచున్. ౩౫౯

క. నా శిష్యవరేణ్యం డగు । త్రైశంకవుఁ డెప్పుడే నదాత యయిన నా
కాశమునఁ బట్టపగలె ప్ర । కాశింపవె చుక్కలదరి కౌశికమౌనీ ! ౩౬౦

క. మిన్నయగు హరిశ్చంద్రుని । చెన్నైన కృపారసంబు చెడెనేనియు నేఁ
బన్నిదము గట్టి పలికెదఁ । బెన్నేటను గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునుఁగవే. ౩౬౧

తే.గీ. నీవు చేసిన గ్రహమును నే నొనర్తు । నీవు గెల్చెదవో లేక నేనొ చూడు
మూరగింపఁగఁ బోవుచు నడుగనేలఁ । గూరరుచు లీపుపలఁచిన దారి జూఁడు. ౩౬౨

వ. అని యిట్లు వివాదపడి గ్రహంబు చేసికొని స్వస్వనిలయంబులకుం జని రంత హారిశ్చం
ద్రుం డొకానొక యవసరంబున మృగయార్థం బరణ్యంబునకుం జనిన నచ్చట. ౩౬౩

ఆ.వె. వన్నెలాడి యొకతె వనమధ్యమున నొక్క । చెట్టునీడ నుండి బిట్టు పగవఁ
జూచి నృపతి యో సులోచన యేటికి । వగచె దనిన నిట్లు వనిత పలికె. ౩౬౪

క. నే గౌశికముని పీడిత । నై కడుదుఃఖించెదను మదర్థం బతఁడున్
గైకొనియెఁ దపోనియమం బేకాననమం దన స్మహీపవిభుఁ డంతన్. ౩౬౫

శా. గాధేయాంతికసీమ కేగి మునిలోకగ్రామణీ లోకమున్
బాధింపం దపమాచరింపఁదగునే ప్రావీణ్యము ల్లోకర
క్షాధీ నున్నగరాదె మాను మని వక్కాణించి రా జేగినన్
గ్రోధోద్రేకతఁ బంపెఁ గౌశికుఁడు దాఁ గోలాకృతిం దానవున్. ౩౬౬

క. ఉపవనసీమంబున న । క్కపటవరాహంబు రాజుఁ గడు నర్గింపన్
నిపుణత విహరించెను ని । క్కపుఁ బందియె పోత్రి దుంగకాయ మెసవుచున్. ౩౬౭

సీ. నన్నజాజికుదుళ్ళ నందునఁ బొరలాడి మల్లెపూఁదోపపోదె మట్టగించి
కురువేరుతిన్నెలఁ గోరలఁ గోరాడి గన్నేరుపొదలోని మన్నుఁ ద్రవ్వి
చిన్నసంపఁగిమ్రాను జింపవందరజేసి ద్రాక్షవేళ్ళను మీఁదితాకు లొలచి
కన్నెమామిడిగున్న గదలించి వడఁద్రోచి పొగడక్రిందను విచ్చ పొంద జేసి

తే.గీ. తోటకావలివాండ్రను దూరమునను । వవిలి తరుముచుఁ [illegible] దరుల మంగ
ము న్నె త్తుచు డిగి నీళ్ళ మట్టిపట్టి । కలగఁజేయుచుఁ బంది సెల్గాటమాడె. ౩౬౮

ఉ. ఆ గతిఁ బంది [illegible] నటించుచుం గడున్
సేగియొనర్ప రాజునకుఁ జెప్పిరి య వ్వనపాలు ర త్తరిన్
జాగు ఘళా పరాకు విను సామి కటాక్షము బాబుగారు మీ
లోగిటి బాగు మాబ్రతుకు లోకముతోఁ బనిలేదు నావుఁడున్. ౩౬౯

ఉ. ఏటికి మీర లంద టిటు లెంతయు గుండెలుకొట్టికోఁగఁ బూ
దోటను మాని వచ్చితిరి తొందర యొక్కటి గల్గెనొక్కొ వ
ల్మాటలఁ ద్రొస్తవుచ్చ కొక మాట వచింపుఁ డటన్న నయ్యు ము
మ్మాటికి నీకు దంత మిఁక మా మనవి న్విని మమ్ము నేలుమీ. ౩౭౦

ఉ. దంతము లాదటం గొనియెడన్ వ్వరితమ్ముగ మీరు మన్నిఁ చె
ల్పుండన నేమి సెప్పుదుము పుష్పలతీగెలు ద్రొచ్చటీగలున్
బండిన గుజ్జుమామిడిలు బావులు త్రోవలు చెర్వ లన్నియున్
దండుగ బాబొ మే మచోటు దారిఁ జనం బనిలేదు నమ్ముమీ. ౩౭౧

చ. అనవుడు కారణంబు దెలియం బలుకుం దన నోయి మాత్రపో
గొనగొన బారు మీదఁబడు గుబ్బను గట్టుచు మోరఁ జూపుఁ గ్రొ
వ్వున మను ద్రవ్వు బోదియెలఁ బొర్లుఁ దటాలున లేచుఁ బిం దెలం
దునుమును గాయలు న్నమలు మాయుఁ జివుళ్ళను బ్రూలు రాల్చెడిన్. ౩౨౨

మ. అది యేజంతువు తెల్పుఁ డింకఁ దదవేలా యంచు భూజాని పె
ట్టిదమౌ చూపునఁ జూచినం బెదరి గుండెల్ దద్దరిల్లంగ గొ
ప్ప దొరా పం దది పంది పంది వినుమీ బాబూ సరేకాని యా
మదమేమో మది యేనుఁగే పదమనుమ్మా యీటెనుం గట్టికిన్. ౩౨౩

క. అనవుడు విని రాజన్యుఁడు । తనసైన్యముతోడ వనము దరిఁ జని చూచెన్
బెనుబంది జాడ లంతటఁ । జెనఁటుడు నది యున్నచోటు వెదకుచుఁ జనెనన్. ౩౨౪

ఉ. మోర దుమారింత సాచికొని ముట్టె దపంతఁ గదల్చి ప్రక్కలం
గోరల నేల గీరుచును గొన్నెలఁ ద్రోయుచు నోరఁ జూచుచున్
వేరును దుంప గాడ మెలిపెట్టి దిటంబుగ నోటఁ బట్టుచుం
బోరున గుర్రుగుర్రనుచుఁ బోయెడి పందినిఁ జూచి దగ్గునన్. ౩౨౫

తే.గీ. విల్లుగైకొని రారాజు వేగలీలఁ । గాల సంధించి గురిఁజూచి కోలమునకు
దాక నేయంగ దానికిఁ దప్పి పాఱి । చనినఁ నృపుఁ డింకొక్క శరము నేయ. ౩౨౬

తే.గీ. అదియుఁ దప్పించుకొని చన నవనివిభుఁడు । మఱియు నొకబాణమును గైప గిరి మఱొక్క
బోయినకుఁ దాక వేయాలను సునిశితాశు । గంబు విడువంగఁ గికురించె గపటపంక్తి.

ఆ.వె. ఇట్లు వైవ వైచి వృష్టింపఁ డా పంది నందలేక శ్రమను బొంది పొంది
చెమటఁ దడిసి దప్పిఁ దేఁప మధ్యాహ్నకా । లమున నెండలోఁ గొలంకు చేరి. ౩౨౮

తే.గీ. బలిగ మిక్కిలి దప్పిగ బడలికతన । రౌక్కరుఁడు నక్కొలంకున నొక్క గడియ
ముదుక దొనరించి గుఱ్ఱమునకు నీళ్ళు । పెట్టుకొని గట్టుచెట్టునఁ గట్టి పండె. ౩౨౯

ఆ.వె. నిదురరాక లేచి యెడ దనపురమున । కరుగఁ దలఁపుచేసి యట్టిచూడఁ
దూర్పు పశ్చిమంబు దేప్పరింపఁగ లేక । దిగ్భ్రమంబుతోడ దిగులు సెందె. ౩౩౦

క. ఏదిక్కునకుం బోయెద । నాదుమనంబున భ్రమంబునం జిక్కె యయో
యేదియుఁ దోచదు సూర్యుం । డేదెస నుదయించెఁ గ్రుంకు నేదెస ననుచున్. ౩౩౧

శా. అస్త్రాదులు గానరావు పగ లాహా యెట్టు లూహింతు న
ప్రాప్యం జూడియు నాపురంబు దెస పూర్వా దక్షిణంబా మదిన్
విశ్వాసం బొనరింపనేర ననుచున్ జింతించు చుండంగ న
వ్విశ్వామిత్రుఁడు వచ్చె గృత్రిమమతిన్ వృద్ధక్షమాదేవుఁడై. ౩౩౨

ఉ. వచ్చిన మౌనిఁ గాంచి జనవల్లభుఁ డల్ల నమస్కరించినన్
జెచ్చెర స్వస్తి తేస్తనుచు నెమ్మిని దీవనయిచ్చి యొుండిగా
వచ్చితి విప్రసంఘమును [illegible] నెవ్వఁడు [illegible] నెప్పుమా
గ్రచ్చర నావుఁడున్ విని ధరావరుఁ డో వృతిపీసుకోత్తమా ! ౩౮౩

వ. అనిన. ౩౮౪

ఆ. వె. పంది యొుకటి తోడ వెడలించింపంగ । సైన్యములనుగూడి [illegible]
దారి సగము వచ్చి దానిఁ గొట్టఁగలేక । యడవి దిరిగి తిరిగి యలసినాఁడ. ౩౮౫

క. సైనికు లెవ్వరు లేరు నే । నిచటికిఁ జేరితిన్ వనింబడి విన్కలేక్
గానక [illegible] చూడక । [illegible] గొంపఁజేరి వంచితి ననఘా. ౩౮౬

చ. [illegible] నా కెవుడు వచ్చినమాత్రమునఁ [illegible] సత్కృపా
[illegible] నీకు ధనాంఛ [illegible] చుమ్మోదన్
[illegible] ధరాతలంబునన్
[illegible] పుణ్యతీర్థ [illegible] స్నానము సేయుటకు మీకుఁ జెప్పెదన్. ౩౮౭

[illegible] కొలఁదినా [illegible] । మునిఁ [illegible] దేశకాలములు నడిచి [illegible]
[illegible] చిత్రపటంబు [illegible] । [illegible] గజేసి దాన మొసగుచుటన్నన్. ౩౮౮

క. [illegible] పది [illegible] గదో [illegible] । దేవ [illegible] మాన్ప [illegible] డు తెలిపెద నో భూ
దేవేంద్రా ! నీ కీర్తిని । నే వింటిన్ [illegible] దాత వీవ యటంచున్. ౩౮౯

ఉ. [illegible] పుత్రు [illegible] దాత [illegible] త్రతో
[illegible] తుంచవు మహోన్నతి [illegible] ము
నే [illegible] యుంచె [illegible] యాచిత [illegible] గోరెదన్
వా [illegible] నా కుమారుని వివాహము [illegible] సేయుము నృపా ! ౩౯౦

వ. అన విని యమ్ము [illegible] పుఁ [illegible] విప్రుఁ జూచి నీ
[illegible] నంచనా
ముని తన [illegible]
[illegible]. ౩౯౧

క. [illegible] । సే [illegible] చేసి [illegible]
[illegible] । [illegible] జేయు [illegible] గదే. ౩౯౨

చ. అన విని మోహితుండగు ధరాధిపుఁ [illegible] దాఁ బ్రతి
జ్ఞను దగఁజేసి [illegible] సాను [illegible] తము [illegible]

బునఁ జనియెం స్వకీయపురభూమికి గుఱ్ఱము నెక్కి యంత న
మ్మునియును రాజు మోసమున ముంచి నిజాశ్రమభూమికిం జనెన్. ౩౯౩

ఉ. అంతట గాధిసూనుఁడు నిజాశ్రమమందు వివాహయత్నముల్
వింతగ జేసి భూమివరు పేడుకఁ దోడ్కొనివచ్చి వేదికా
భ్యంతరమందు దానము సుదారత నిమ్మన నాతఁ డెంతయున్
సంతసమంది కోరు మిఁక సంయమి నావుఁడు నాతఁ డిట్లనెన్. ౩౯౪

క. వీరాగ్రగణ్య వినుమీ పే రీ లోకంబునందు । బెంపు వహించున్
వారణ రథ హయములతో । నీ రాజ్యము వరున కిమ్ము నేఁడు మహీశా! ౩౯౫

క. ఈ వేదీమధ్యం బతి । పావనముసుమీ నరేంద్ర బహుపుణ్యంబుల్
గావించినవాఁడవు నీ । వివిన్ వెనుతివియవనుచు నిద్ది యడిగితిన్. ౩౯౬

వ. అనిన విని హరిశ్చంద్రుండు కౌశికముని మాయచే మోహితుండై యుక్తాయుక్తంబులు
గ్రహింపనేరక. ౩౯౭

క. దత్తమని పలుకఁగా విని । యత్తరిన గృహీత మనుచు నమ్ముని హర్షా
యత్తుఁడయి పలికె నరవా । లోత్తమ దక్షిణను వేగ నొసఁగుము ప్రీతిన్. ౩౯౮

ఉ. పక్షయుగంబులేని ద్విజపంక్తియు సున్నములేని తమ్ములం
బక్షములేనిబండి హిమలాంఛుపులేని జలాశయంబు రు
ద్రాక్షములేని శరభుజప మాయుధపుంజము లేని యోధుఁడున్
దక్షిణలేని దానము వృథాయని పల్కిరి తాపసోత్తముల్. ౩౯౯

క. కావున దానఫలార్థం । బీవొసఁగుము దక్షిణను మహీశ యటన్నన్
భూవరుఁడు నట్టి ధనమం । తో వేగము తెల్పు మేల తొందరపడగన్. ౪౦౦

వ. అనిన విని విశ్వామిత్రుండు. ౪౦౧

తే.గీ. హేమభారద్వయము సార్ధముగ నిమ్ము । నృపతి దాస్యంబు యని పల్కి యలసగప్పన
జనియె సైన్యముతోఁగూడి స్వపురిముసకుఁబోయి యచ్చోటఁ దాఁ బలవోవుటాపగె. ౪౦౨

తే.గీ. పొలకతోఁగూడ రాజ్యంబు పుచ్చుకొనియె । హేమభారద్వయము సార్ధ మీగి గొనియె
గ్రింపమీదను వెలియక ద్రొంచబడితి । మొదని మునిముచ్చుమాయకు మోసపోతి. ౪౦౩

క. సీతినెపంగన మఱచెది కోతకి । ఓపమెత్తినట్లు కూసిరిఁ బిపపస్ం
చేత జలధార విడిచితి । భాతి చెడన్ లోతుగోత భ్రష్టుడనైతిన్. ౪౦౪

క. కపటముని మాట నమ్మితి । విపరీతము వచ్చెనుమ వెఱువనయితి నే
వ్యవగతమతినై చెడితిం । జపలాత్ములు నిరిసి నిలువ శక్తులగుదురే? ౪౦౫

క. చింతాపరుఁడై నృపు డ । త్యంత విషాదమునఁ గృశత నందిన గని వి
భ్రాంతమతియగుచు నాతని । కాంతామణి చంద్రముఖి సగౌరవభణితిన్. ౪౦౬

ఉ. ఏటికిఁ బ్రాణనాథ మది నింతటిచింత సుతుండు వచ్చె మో
సాటవినుండి తా నలిపి తండ్రిని మెచ్చఁగ రాజసూయమున్
మేటియరాతివర్గమును మీరదు సౌఖ్యభరుండు తుష్టుఁడై
పాటిబె హేతువున్ దెలుపుమా పరమాద్భుతమిద్ది యారయన్. ౪౦౭

క. అని పలికిన తన సతిఁ గని । జననరుఁడను నో మృగాక్షి సకలంబు దపో
ధనుఁ డొకఁ డడిగిన నిచ్చితి । దను మాలిన ధర్మ మగుట దాపము వొడమెన్. ౪౦౮

వ. అని యిట్లు తన పరితాపంబునకుఁ గారణం బొక్కింత సెప్పి ౪౦౯

ఆ. వె. మనుజవరుఁడు నిదుర కడుచింత వేగించి । ప్రక్కనుండి లేచి ప్రాతరర్హ
కృత్యములను దీర్చి కేశవాదులఁ దెప్పి । సంధ్యవార్చుచున్న సమయమునను. ౪౧౦

మ. నరనాథుం గన గాధిపుత్త్రుఁడు సుహృద్భవ్యక్రసంతోషక
స్ఫురద్యజ్ఞోపవీతుం డహర్యసలతాదాత్రయుండు లోకోత్తర
స్థిరచారిత్రుఁడు లోకభీకరతపశ్చిత్రాతిచిత్రుండు భా
స్కరకోటిప్రతిమానగాత్రుఁడు దయన్ విశ్వామిత్రుం డేతెంచినన్. ౪౧౧

తే. గీ. వచ్చినమునీంద్రమునకుఁ బీట యిచ్చి యుంచు । గూరుచుండ నియోగింప దొంగసేవు
ముచ్చటలు విచ్చి యా రాజు మోమునూఁది । యిచ్చిన సువర్ణమును రాజ్య మిమ్మటన్న.

క. ఈ రాజ్యమెల్ల నిపుడే । నీ రాజ్యముఁ జేసికొమ్ము నే నిచ్చితి ము
న్నీ రాజ్యమునకు నై నన్ । వారక నేఁ బోయి బ్రతుకువాఁడను జుమ్మీ. ౪౧౩

క. సర్వస్వము నీ కిచ్చితి । సర్వసురవర్య నిలుప నొక గవ్వ తపో
ధూర్వహ లేదు మాకున్ । బర్వములను సత్యవాక్యపరిపాలనముల్. ౪౧౪

తే. గీ. దక్షిణార్థము నేనిచ్చు ధనము మాత్ర । మిప్పుడంపుము పొరిపొరి యడుగ నిత్తు
నంచు మాధవి యను భార్య నాత్మజాతు । గాంచి యిట్లని పలికె ఘూర్ణమానవపుడు ౪౧౫

ఉత్సా. ఈ మునీశ్వరునకు రాజ్య మిచ్చితిన్ సమస్తమున్
హేమరత్నతురగగజేంద్ర సంయుతంబుగా
భూమి సత్యవాక్యమహిత పుణ్యసిద్ధి నొందఁగాన్
బ్రేమ నీ యయోధ్యపురిని విడువవలయు నేఁగవన్. ౪౧౬

ఉ. పోయెద మానవేంద్రుఁడని పుత్త్రుఁడు భార్యయుఁ గూడి వెంటనే
పోయిరి హా యిదేమి యని పొక్కుచుఁ బౌరులు ముఖ్యపర్తుఁడు

డీ యమి యంచు గాధిసుతు నెంతయుఁ దిట్టిరి కౌశికుండు దా
నోయి నరేంద్ర దక్షిణకు నోపుదొ యోపవొ తెల్పు చెప్పరన్. ౪౧౭

క. అనవుడు విన నృపతి తపో । ధన ద్విజకులవర్య నీకు దక్షిణకొరకున్
గనకం బియ్యక నే భో । జన మొనరింప నిది నమ్ము సత్యంబనినన్. ౪౧౮

ఉ. ఎక్కడనుండి తెచ్చెదవు యీవు ధనంబును గోశమెల్ల నా
ప్రక్కనయుండె సత్యమును బక్కడనుంటివి నిర్ధనత్వముం
జిక్కిన నీకునున్ ఋణము జేకొనుమంచు నొసంగు నప్పుడే
తక్కులు మాని తెలుపుము దాటెద నానసుద్రోచినే నికన్. ౪౧౯

క. నీ యిష్టమైనచోటికి । బోయి వసింపు మిఁక పలుకు బుద్ధావమగా
వేయేల నాస్తి యనచున్ । బాయక పలుకు మది చాలు పదివేలు నృపా. ౪౨౦

చ. అన విని రాజు సంయమివరా మదిఁ గొంకఁగనేల నేను నా
తనువును భార్యనుం గొడుకు ధర్మముపప్పక నమ్మివైచి నీ
ధనమును నీకొసంగెద సుదారచరిత్రు గరుత్త్వసంరవ
ర్థను మదిలో దలంచి విదితంబొనరించెద సత్యవాక్యమున్. ౪౨౧

చ. మముఁ గొనజాలునట్టి యొక మానవు జూపుము కాశికాపురి
స్వామిలత దాసకృత్యమున నే నొనరింతు సదారపుత్రభా
వమువహియించి నీవును సువర్ణము గైకొను మేనమేటికి
తమకమటంచు బల్కె నిజవంశయశోన్వితుడై మహోత్సుకన్. ౪౨౨

మ. చని గాంచెం గనుదోయి నిండఁగ హరిశ్చంద్రుండు దాక్షాయణీ
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౪౨౩

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౪౨౪

క. పురి [illegible] । [illegible]
యరమర సెప్పక తనసొ । మ్మరపతి [illegible]. ౪౨౫

ఉ. అంజలిజేసి [illegible] మహాత్ముజ నేనును నా [illegible]
గంజదళాక్షియుం గలయు కామినియుం [illegible]
నెంజిలిలేక గొల్చెదము నిమ్ముగ భృత్యము సెప్ప [illegible]
గొంజక యిమ్ము స్వర్ణ మిదిగో నెలవొదెను మాటలేటికిన్. ౪౨౬

క. అని కపటభూమిదేవుఁడు । దన కద్దమునిచ్చినం బడంపడి తెక్కెం
గనుమింక పిగిలియున్నది । దినమొక్కటి యనుచు నృపుడు దెలిపిన వినుచున్. ౪౨౭

క. నే నిప్పుడు బోయెద నీ । మాగము నిలుపుకొను మెల్లి మరుమాటాడన్
మానక నిను శపియించెద । మానవనాయక యనంగ మనసున వ్యథతోన్. ౪౨౮

ఆ. వె. ఎట్టులిత్తు ధనము నీ బ్రాహ్మణునకు నా । కెవ్వరిత్తు రిప్పు డేమనందు
రాజధర్మ మెల్ల నాశ్రమా లొనరించి । దీనవృత్తి నెట్లు దేవరింతు. ౪౨౯

ఆ. వె. క్షత్రియులకు ధర్మశాస్త్రపద్ధతిఁ జూడ । మూడువృత్తులం(దు కూడ దిరర
వృత్తి నైకొనంగ జత్తునో యని యెన్న । నాత్మహత్యకంటె నఘము గలదె. ౪౩౦

ఆ. వె. అదియుగాక విప్రు నర్థం బపహరించు । వాడు క్రిమితనరకవాసమందు
గాన నిపుడు నన్నె నే నమ్ముకొనుటయే । మంచిపని యటంచు మది దలంతు. ౪౩౧

వ. అని యిట్లు పలుతెఱంగులం జింతించుచు ధీమంత్రి తలవంచుకొని కన్నీరు విడుచుచున్న భర్తం గాంచి పతివ్రతాతిలకంబగు నతని పత్ని బాష్పగద్గదంబగు స్వరంబున నిట్లనియె.

చ. వగవగనేల ధర్మపరిపాలనమున్ బొనరించి క్షత్రియుం
డగు నటుగాక యబ్బురల నాడును బాపము సేయువాఁడు పీ
నుగవలె యజ్ఞసీయుఁడు జనుం డిల సత్యముపల్కి పుణ్యముం
దగులకయున్న నధ్వయనదానముఖంబులు వ్యర్థముల్ గదా! ౪౩౩

తే. గీ. అశ్వమేధంబు లొక్కనూ రాచరించి । రాజసూయంబు గావించు రా జనత్య
మాడెనేనియు స్వర్గంబునందునుండి । భ్రష్టుడగు వీడు దెలియుము పార్థివేంద్ర. ౪౩౪

తే. గీ. ధర్మశాస్త్రంబులందెల్ల ధర్మములను । మొదటిధర్మంబుగా సత్యమును గణింత్రు
నిజము పల్కుటయేను మేలు నీ ఖ్యాతి । ఖ్యాతి త్రైలోక్యమున నిలుపుకొను గదవె. ౪౩౫

క. కులమును వర్ధిల్లఁజేయును । బలమును గీర్తియు నొసంగు బాపోఘమునన్
దొలగించు నిహపరంబుల । సలుపునిది యిచ్చు సత్యము మనుజనాథా. ౪౩౬

తే. గీ. సత్యమును బొంగించిన జనవరేణ్య । కీర్తిమహిమంపు మీవు శోకింపనేల
పురుషులకు స్త్రీలు వలపంగ పుష్పఫలము । ఖంబులను బొగనస్తుపుల్ గద నరేంద్ర । ౪౩౭

క. కావున నన్నమ్ముము నీ । వాపత్తుముపలన భూసురాగ్రణియుణమున్
వేవేగదీర్పు మిదియే । స్త్రీప సుతుఁడు వంశకరుఁడు ద్రోయకు మతనిన్ ౪౬౦

చ. అన విని రాజు మూర్ఛిలి మహత్తరదుఃఖపయోధిమగ్నుడై
తనువునెఱంగ కెత్తుపడి తద్దయు నూర్పుచు నెట్టకేనియున్

మనమొక యింత యింతదనముట్టున బాముకొనంగ లేచి యో
వనితలమిన్న నిన్ను నెడబాసి మనంగలనే ధరాస్థలిన్. ౪౩౯

ఉ. నవ్వుచు గేళి నాయెదుట నర్మములాడెడి నోట నెట్లుగా
జివ్వలుపల్కెదే చెవులు చీదరవోవెడి నయ్యయో నినుం
బువ్వులపాన్పుపై నలత బూనెడిదానిని విక్రయించుమం
చివ్వగ బల్కజెల్లునె సతీ సుకుమారమతీ కృపావతీ. ౪౪౦

ఉ. హా యిటువంటికష్టముల కైతివిగా ననబోకి నీవు లే
ప్రాయము సోయగంబునను బట్టికదా బహుళాప్తిజిక్కి యి
ట్లాయెనయో యికెట్లు తనువందును ప్రాణము నిల్పుకొందునే
నీయెడ జీవితుండనయి యిట్లునికిన్ ఫలమేమి సెప్పుమా.

తే.గీ దైవమా యింత దుర్దశ దారసిల్లె । భార్య నమ్మి జగంబున బ్రతుకగలనె
బహువిధవిషాదమున నిట్లు బడయ బ్రహ్మ । మూడుపంక్తుల వ్రాసెగాబోలు నొసట.

వ. అని యిట్లత్యంత దుఃఖావేశంబున బొమూర్ఛం గనం జిక్కి నేలంబడిన నిజభర్తంగాంచి యంగనారత్నం బంగలార్చుచు నేవెలుంగున నిట్లని విలపింపం దొడంగె. ౪౪౩

తే.గీ. హా మహారాజ హా మహాహవ్యధీర । కోట్లకొలది ధనంబులు మేట్లువెట్టి
దానమిచ్చిన నీవ యుద్ధరణి వ్రాలి । యంగలార్పంగ నే బ్రతుకంగ గలనె. ౪౪౪

తే.గీ. ఇంద్రవిభవుండవయ్యు నుపేంద్రవిక్రమ । మాన్వితుండవిట్టి దుర్దశ కగ్గమైతి
వయ్యయో యేమిసేయుదు నధిప నేను । భార్య నైనట్టి దోషంబు ఫలమటంచు. ౪౪౫

వ. ఇట్లు విలపించుచుండియున్న తలిదండ్రులంజూచి కుమారుండు నతిదుఃఖభరంబున బాష్పంబువులు కన్నులం దొరుగ శోకించుతఱి విశ్వామిత్రుండు వచ్చినం జూచి హరిశ్చంద్రుండు మూర్ఛితుండనం జూచి య క్కపటబ్రాహ్మణుండు జలంబులు జల్లి మూర్ఛందేర్చి, ౪౪౬

ఆ వె. లెమ్ము లెమ్ము రాజ యిమ్ము నా ధన మిష్ట । తెమ్ము తెమ్ము నీవు తేకయున్న
ఋణము బరువు మోచి పృథివిలో బ్రతుకంగ । జాల వీవు మాటలేల నింక. ౪౪౭

క. సత్యమున రవి వెలుంగును । సత్యంబున నిలిచె భూమి స్వర్గము శశియున్
సత్యమె ధర్మము దానము ; సత్యంబున నుండునంద్రు సర్వంబున్నృపా! ౪౪౮

క. విను మశ్వమేధయాగము । లను వేయిం జేయనగు ఫలంబునకంటెన్
ఘనమగు సత్యంబును బ । ల్కిన ఫలమధికంబునుమ్ము కీర్తింపంగన్. ౪౪౯

ఆ. వె. ప్రొద్దుగ్రుంకువనుక నెద్దేని నమునాయు । మరని ధనముదేఁగ నవధి గలదు
పిదప వత్తు మరల పేర్మితో ధనమియ్య । జాలకున్న నీకు శాపమిత్తు. ౪౫౦

క. అని ముని యేగినపిమ్మట । ఘనుడగు బ్రాహ్మణుఁడొకండు కదలి చనంగా
గని రాజ్ఞి భర్తతోడన్ । వినయంబున నిట్లు విన్నవించె నృపాలా. ౪౫౧

ఆ. వె. [illegible] దంత్రి బ్రాహ్మణుఁడగు । తండ్రిసొమ్ము కొడుకు దా భుజింప
నర్హమగుటగాన నయ్యెడే బ్రాహ్మణుం । దర్థమునకు నిచ్చు ననిన నతఁడు. ౪౫౨

చ. దినకరవంశజుండను బ్రతిగ్రహ మెట్లొనరింతు నింతి యా
చనకుఁ దనున్ ధరాసురుఁడు క్షత్రియధర్మము లెన్న మూఁడును
న్మనఘము నో మృగాక్షి యజనాధ్యయనంబులు దానమున్ దపో
ధనులగు విప్రవర్యులుగదా గురువుల్ గురునొద్ద యాచ్న సే
యను మనసెట్టులొప్పు వినుమా యణుమాత్రము నొల్ల యాచనన్. ౪౫౩

క. ఇచ్చెద దక్షిణ విప్రున । కెచ్చోటనయేని యెట్టులేని ధనంబుం
దెచ్చెద నార్జించి సతీ । యెచ్చెమ్మగు యాచనమ్ము నొల్లనుసుమ్మీ. ౪౫౪

క. అనిన విని యువతి జనవర । వినుమా నామాట యిపుడు విప్రునియొద్దం
ధనమున్న దడుగ మిచ్చున్ । మనకును [illegible]ణధార మెవలు మార్గము గలుగున్. ౪౫౫

క. సరి జేసి యగును జేసియు । సరియగు నొక్కపుడు మఱియు సన్మానంబే
పరిభవమగు పరిభవమే । యిరుగన్ సమ్మానమగు క్షితిం గాలగతిన్. ౪౫౬

క. ఓడక దాతలె యాచకు । లై డిల్లంబోయెదరు మహాయాచకులే
పీడక దాతలగుదు రిల । నోడలపై బండ్లు బండ్ల నోడలుఁ జనవే. ౪౫౭

క. దాపఁడొకఁడు బలియుండై । కోపించిన రాజ్యమెల్ల గోల్పోయి కడుం
దాపమున హరిశ్చంద్రుడు । వాపోవుడి నహహా వంచెవా కాలగతుల్. ౪౫౮

క. ఆహా మానపు వలి నే । దేహీ యనఁగనేర నాల్క వెగి రెండైనన్
బాహుబలార్జితవిత్తన । మాహరణము సేయువాఁడ నవనిసురునకై. ౪౫౯

వ. అనిన విని సాధ్వియగు నయ్యంగన యో ప్రాణవల్లభా నీవు యాచన కున్ముఖుండవు
గావేని నన్ను విక్రయించి తన్మూల్యంబున బ్రాహ్మణ దక్షిణ యిచ్చి సత్యంబు
పరిపాలింపుము. నావుఁడు హరిశ్చంద్రుండు. ౪౬౦

తే. గీ. అయ్యయో యెంతకష్ట మియ్యఁగరాద । తంన మిట్టులఁ బలుమారు దా వచించు
విప్రశాపమువలన సిద్ధి ఘటింప । బోలు గావున్న నీయల్పములు వలుకునె. ౪౬౧

మత్తకోకిల. జూదమాడఁగగాదు మద్యపుసౌఖ్యనం బడియుండుటం
గాదు రాజ్యము పోయెనంచును గాదు భోగవశంబునం
గాదు బ్రాహ్మణదక్షిణార్థము కాంత సత్యము నిల్పికో
నే దయారహితుండనయ్యెద నిన్ను నమ్మెద నిత్తరిన్. ౪౬౨

ఉ. అక్కట నేనృశంసులకునైనను శక్యముగానికార్యముం
దక్కక సేయగావలసె దైవము నీవును బెక్కురీతులన్
నొక్కవచించి చెంతయఘ్యంబునను నే నిటువంటిపాపమున్
నెక్కొని సేయఁబూనితిని నిన్ను బజారున విక్రయించెదన్. ౪౬౩

మ. అని యీరీతిని బల్కి యానృపతి మోహావిష్టచేతస్కుడై
వనితారత్నము గొంచుపేగి విపణిన్ బాష్పాంబుసంపూర్ణలో
చనుడై గద్గదకంఠుడై పురజనుల్ సంఘంబులై కూడి చు
ట్టును జక్రాక్షిత దీక్షనిల్చి పను నిట్టుల్ దా నిట్లనెన్. ౪౬౪

శా. ఓహో పౌరవరేణ్యులారా వినుఁ డుద్యోగించి నేనిట్టులన్
నా హేమాంగిని విక్రయించుట కనిందుండాఁడితోఁ గార్యసం
దోహంబుంబొనరించు దాసి యగుచున్ జూచు మీ రిచ్చమే
నూహల్ బల్కుడు వేగ పేరమిడు దెద్దో నొంచి మి రంపుడున్ ౪౬౫

తే.గీ. అంచు గొంటుయు పెద్ద లా యధిపనాథు | నెరుగ విని యప్పుడోపు నీపు మీరంబ్రి
పగచు సహధర్మచారిణి నమ్మబూని | తరటి మోసముఁ జూపరా ననుచు నటుచు ౪౬౬

తే.గీ. ఎప్పుడపటుంచు నడిగెదరే యిపుడుంగ | దాని నరయాంగముగు దగు దాకయుండ
ననుచు నిటువంటి పాపాత్ముఁడను దురితము | నను వెడమరే యిట్టొకడు నిందరాని గాదు, ౪౬౭

వ. ఇట్లు పణ్యాంగంబున హరిశ్చంద్రుఁడు నిలుచుఁగ విని వృద్ధబ్రాహ్మణవేషంబు పూని. ౪౬౮

ఉ. తొన్నులుపోవుమాటలకుఁ దోడు రచించుపదంబు నిన్నరో
యిన్నిరటుచు గన్నుతోర దాయమఁ గానఁగదాయి భారతే
జన్నుని కిద్ధ మొక్కటియి నొంచి వెసన్ బాయదోయియందు ప
ర్యన్నముపేటుఁడైన నృపసంయము వచ్చెను గన్నుట్టుమున్. ౪౬౯

వ. ఇటు వచ్చి హరిశ్చంద్రుం జూచి. ౪౭౦

తే.గీ. ఓయయా దాసి నమ్ముచున్నార టంచు గొంచు నే నొమ్ము గలవాఁడ కోర్కెకొలఁది
పడుచుఁజెంద్రాము గృహమునఁ బనులకోర్పు | చపుడు గొనిపోయెదను దెల్పు మింటివిలువ.

క. అనిన విని నృపతి తన మన । మున దుఃఖము నాపలేక ముఖమునఁ జేలం
బునఁ దుడుచు చేద్పఁబొడఁగెన్ । ముని యది గని పలికె నేలఁ బొక్కెద టంచున్.

ఆ. వె. పలికి దీని రూపు ప్రాయంబు శీలంబు । గుణములకును దగిన కొలది ధనము
నేను దప్ప కిత్తు నీ విట్లు దుఃఖింప । నేల మాను మింక నీతిగాను. ౪౨౩

క. ముప్పదిరెండు గుణంబుల । నొప్పిన స్త్రీయేని దానికొక కోటివెలన్
జెప్పిరి శాస్త్రజ్ఞులు మఱి । చెప్పిరి యర్బుద మటంచు క్షితిఁ బురుషునకున్. ౪౨౪

క. అని యిటుఁ బల్కిన విని య । జ్జనపాలుఁడు దుఃఖభార సహితుం డగుచున్
మనమునఁ దోఁపక యేదియు । ననఁజాలక యూరకుండె నవనీనాథా! ౪౨౫

ఆ. వె. యూరకున్న జూచి ధారుణీవిబుధుండు । నారచీరఁ బఱచి ధీరుఁ డగుచు
పొసఁగ వేర్చి పిరపూఁనుబోలు దీ । నారములను గుప్ప లారబోసి. ౪౨౬

ఆ. వె. ఓరి ధర్మశాస్త్ర మొప్పినరీతిని । గ్రుమ్మరించినాఁడఁ గోటిధనము
నారి నిమ్మటంచు నవలాకచము బట్టి । రమ్ము రమ్మటన్న రాజవదన. ౪౨౭

ఆ. వె. విడుము విడుము విప్ర వెక్కి వెక్కేడ్చెడి । నొక్క మారుచూచి చక్రవర్తి
సుతుని మరల నేడు జూతునో చూడనో । నీకు దాసి నగుచు సాకఁబడుచు. ౪౨౮

ఉ. అంతట బాలకుండు దన యంబను జూచి బిరానవచ్చి య
త్యంతవిషాదచిత్తుఁడయి యంబరము న్విడ కంగలార్పఁగాఁ
జెంతకు వచ్చి యా ద్విజుడు ఛీ యిటురాకుము పొమ్మనంగ న
య్యింతి యయో ధరాసురకులేంద్ర కృపామతి నాలకింపుమీ, ౪౨౯

ఆ. వె. వీని విడచి యెట్టులే నొక్కతన వత్తు । బాలుఁ గొనుము నన్నుఁబోలె శాస్త్ర
విధి నెఱింగి యరిసి విప్రుఁ డాపటుముపైఁ । బోసె నప్పుడంబు ప్రోవు లిటుప. ౪౩౦

ఆ. వె. తల్లిఁ గొడుకు నొక్క దంటగాఁ దనయంగ । వస్త్రమునను హస్తవనజయుగము
నంటబట్టి ముసలి యవనీసురుఁడు వడిం । దనుచు గెంటె నింటి కతిరయమున. ౪౩౧

ఉ. హా యని యేడ్చు చప్పుడు ధరాధిపుఁ డంగనయుం గుమారునిన్
మాయలమూరి యమ్ముసలి బాపని చేతుల కప్పగించి య
య్యో యిఁక నేమిసేయుదు మృదూజ్జ్వలతన్వి సమస్త లక్షణ
శ్రీయుత దాసి బాలు గుణసింధు సుతుం గన కెట్టు లోర్చెదన్. ౪౩౨

వ. అని విలపించుచు నయ్యనంతాజాని యంతింతనరాని మోహంబున వేదురెత్తిన వానింబోలె
నొక్కెడ యనక యక్కడక్కడ గ్రుమ్మరుచుండ నంత నారాజ్ఞి భర్తకు నమస్కరించి

జానువులు నేలమోపి చేతులు జోడించుకొని వంగి నమస్కరించి బాష్పపర్యాకులలోచనయై దీనాననంబుతో గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె. ౪౮౩

తే. గీ. దైవమా యీత వర్థులం దనివితీర్చి । నట్టిదేని ద్విజాగ్రజుల నగ్నిహోత్రుం
డ్రుష్టుల నొసగ్గియున్నేని బ్రాహ్మణుల్యుతనును మరల హరిశ్చంద్రుఁ డనుగాత. ౪౮౪

వ. ఇట్లు పలికి పాదంబులపై వ్రాలియున్న పతింగాంచి హా చంద్రవదనా హా సర్వ సుఖలక్షణసదనా ని న్నెవరాసి యెటువోవఁ గాళ్ళఁ గావుత్త్రాంసంబునం దట్టి నా కేలం బట్టిన నీకీర్తి వెట్టివంపుదాసీత్వంబు ప్రాప్తంబాయ్యె నేమి సేయుదు నెందుఁ జొత్తు నెవ్వరి నేమనందు నాయనా నా చిన్నికూనా నీముద్దుమోముఁ జూపుమంచు ధాన్యంబునఁ నేను నోమనైతి నావంటి పరమ నిర్భాగ్యురాలు భూలోకంబునం గలదె నాకుం గొడుకవై పుట్టిన ఫలంబిట్టులయ్యెనే యనుచుం బలుమారు సూచ్చుచు నేలంబడి పొరలుచున్నం గాంచి నిష్ఠురుఁడైన వృద్ధవిప్రుండు, ఓహో యీయంగలార్పుతోఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నావా? బాగుగనే యున్నది నాకుం గం నర్తన్నేయు ధారవోసిన దినమంకో? రెండు రెండని చబుకుతో రెండుమైచి యంగనామణి నాలుంగొని కన్నీరు వరదలై పరువెత్తుచు మునివెంట నడువం దొడంగె నప్పుడా వృద్ధవిప్రుం డున్నత వృత్తాంతరంబున మరుగున నంతర్హితుండయ్యె నంత. ౪౮౫

క. బుడ్కులు సెప్పుచు శిష్యుఁడు । విన్కుడు పెను వంటరాగ విశ్వామిత్రుం
డక్కజముగ మునుపటివలె । నక్కడికిని వచ్చి పలికె నసిపుతోడన్. ౪౮౬

ఆ. వె. ధనము ధనము ధనము ధనమియ్యు ధరణీశ । ధనముఁ దెమ్ము నఖధి దీరెఁ దీరె
నిజము నిజము నిజము నిజము దప్పనయ్యె । తెలియుమీ విశిష్టమం మటంచు

వ. అనవిని హరిశ్చంద్రుఁడు. ౪౮౮

ఉ. వంతము దంతమో మునిసుధాకర దక్షిణ యుద్ధె కొంము నా
దండిమునీశ్వరుండు గని దప్పు మిదెక్కుడిదిన్న నెట్టిదై
యుండిననేమి నీ కనక నోయి ధనంబిది యుప్రశస్తమై
యుండిన నే గ్రహింపకుము నోర్చుము గాఫురఁ దెల్పుమీ యనన్. ౪౮౯

క. మాయావేదివమాలకి । డ్తైయుప్పెను నాయు భార్య విప్పుడి సించు
బాయని కోటి లభించెను । నాయాత్మజుఁ డప్పుడంబునం గొంబడితివనన్. ౪౯౦

క. నను బడికోట్టకుఁ గొనుమా యని । యావిత్తంబు నల్ప మనియెంచుచు వం
తనుజిక్కియున్న భూపతి । గని ముని కనులెఱ్ఱజేసి గ్రక్కున బల్కెన్. ౪౯౧

తే. గీ. అంతరాజవు రాజసూయంబుచేసి । నట్టివాఁడవు నాకిచ్చు నర్థమిదియె
యింతవాఁడను వేదంబులెల్లఁ జదివి । తపముఁజేసిన బ్రాహ్మణోత్తముఁడవు గాన. ౪౯౨

వ. అనిన. ౪౯౩

తే. గీ. ఇచ్చెదను వేగిరింపంగ నేలనయ్య । యిప్పుడే యమ్మితిని బిడ్డ నింటముఖిని
నాగ నింక నొక్కఁజాము పెన్కఁ బగలిట । నంతలోనన తెమ్ము నా యర్థమునుమ. ౪౯౪

వ. చెప్పి విశ్వామిత్రుం డరిగిన నరేంద్రుండు శోకించుచు. ౪౯౫

క. తను నమ్మఁగొనెడు వాఁ డెవ్వఁడు । నను నెవ్వఁడు గొని సుఖంబునం బొదలెడివాఁ
డిఁక నర్థ మిత్తునని గ్రంధింపక । మునుపే తెలుపంగ వినయమునఁ బ్రార్థింతున్. ౪౯౬

సీ. పొలుకాఁడు వెల్లని నెఱగుబ్బు మీసముల్ చలిదిసంజాడుకంపు చెలిమి సేయ
బ్రాఁచుబట్టిన నల్లబండబారియుం బొమ్ముపట్టెపై కపమాల్యపఙ్క్తులాడ
బ్రియముమీఱిన యుప్పుటిల్లుపోలినపొళ్ళ డాపటియుఁగ్రమున వెన్నుదిత లొప్ప
మాఱుమప్పిన మేఁడమూళ్ళ గొంగడ కొంత సిగమీఁదుగా నెత్తి మిడికాడ

తే. గీ. జాఱుపెదవులు గడుమీసొలు గొగ్గి । పారపండ్లును మిన్నగుడ్లు బఱుగమేను
పిల్లిగడ్డము గల్గి యమ్రేతరాజు । పెట్టుమాంసమరాపున నుట్టిపడియె. ౪౯౭

వ. ఇట్లు వచ్చి. ౪౯౮

తే. గీ. పలుపు వొక్కఁడు నాఁడు గాపుండు నేఁడు । కొనఁదలంచితి నిప్పుడే కొంచుఁబోయ
వెల వచింపుమిటన్న భూమిభుఁడు నూచి । యిట్టి వచించె నమ్మాల తెఱఁగుపడఁగ. ౪౯౯

తే. గీ. ఎవ్వఁడవు నీవు నావల్ల నేమి నీకు । గలుగు మనన్ బ్రవీరాఖ్యుఁ బిలుతు రేను
పట్టుమాలను నినుఁ గొల్చి పిన్నఁ బట్టి । తెత్తి నాకిమ్ము నీవని యుదియ యనిన. ౫౦౦

తే. గీ. బాపఁడేనియు క్షత్రియు ప్రవరుఁడేని । కొనియెదరటంచు నేమనమునఁ దలంచి
విప్రునినిగాని వారిపైఁ బిలువలేము । కొలుతురే నీవు నుత్తముల్ కుతలమందు. ౫౦౧

క. అనవుఁడు విని చండాలుఁడు । జనపాలక యిట్లుగా విచారింపక నీ
వను యుచితము మీఁద విల్చును । జనునె ప్రమాణంబు నీకు సత్యంబైనన్. ౫౦౨

తే. గీ. సత్యమును నష్టసేసిన జనులరెల్ల । ఘోరనరకంబు నొందక పేర వెందు
ధరణి సత్యంబు బల్కి చండాలుఁడైన । పప్పు లేదింద్రుడు సత్యంబు తప్పకాల. ౫౦౩

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న సమయంబునఁ గ్రోధ విస్ఫూర్తాక్షుండై విశ్వామిత్రుండు వచ్చి యీ చండాలుండు నీకుఁ గోరిన ధన మిచ్చెదనని చెప్పుచున్న వినకయుండి పవడి వచ్చుచున్నయది నా దక్షిణ యీకున్న వాఁడు వేగంబ నా సొమ్ము నాకిమ్ము నుండు హరిశ్చంద్రుండు దీనానసుండయి యీ చండాలునొద్ద నే నెట్లు దాసత్వంబు సేసెద ననిన నతండు గోపించి నీవు వీని కమ్ముఁబడి యాధనంబున నా దక్షిణం బూర్తి సేయవైతివేని నిన్ను శపించెద ననవుండు. ౫౦౪

ఉ. దీనుఁడ నార్తుఁడన్ జడమతిన్ నతుఁడన్ భవదీయభక్తుఁడన్
మానుము క్రోధమున్ మదిని మాలఁడ నయ్యెద మాలఁ గొల్చెదన్
జ్ఞాననిధీ భవద్ధనము గైకొను మేగుము నన్నుఁ బ్రోవు మె
న్నేసియు సత్యవాక్యమున కేనుదొలంగ దొలంగ నమ్ముమీ. ౨౦౫

ఆ. వె. అనినఁ గనికరించినట్లు కౌశికమౌని । నాకు దాసవృత్తిఁ గైకొని యొన
రింపు మనిన నాతఁ డింపు నాకది యట్లు । సేయువాఁడ బనులు సెప్పు మిపుడు. ౨౦౬

చ. అనవుఁడు మంచిమాట యని యమ్ముని మాలని బిల్చి యోరి యీ
జనపతి నేన కొంటి నిఁక జయ్యన దెల్పుము వీని కెంత సొ
మ్ము నొసఁగె దీవు నావుఁడుకు భూవరునిం బరికించి చూచి యో
మునివర కోరినంత ధనముం గయికొమ్ము విరాన నిచ్చెదన్. ౨౦౭

వ. మఱియు వినుము దశయోజనవిస్తీర్ణం బగు ప్రయాగమండలం బంతయూ ధనకనక
రత్నమయంబుఁ జేసెదం గొనుమని యట్లు కావింప విశ్వామిత్రుం డవి గ్రహించినం
జూచి హరిశ్చంద్రుండు నిర్వికారముఖుండై విశ్వామిత్రుండె తన కధిపతి యనియు
నతని దాస్యంబు సేసెద ననియుం దలంచుచు సంతోషంబున నున్న సమయంబున
నత్యద్భుతంబుగా నాకసంబున. ౨౦౮

క. ఇచ్చితివి భూతలేశ్వర । యిచ్చెద నన్నట్టి ధనమునెల్ల ద్విజునకున్
సచ్చరితుఁడ వైతి వహో । యచ్చుపదల యొకింత లేవటంచు వినఁబడెన్. ౨౦౯

క. చివ్వన ననిమిషలోకము । పువ్వులవానలను గురిసె భూపతిమీఁదన్
నవ్వుచును హరిశ్చంద్రుం । డవ్విశ్వామిత్రుతోడ ననియె ముదమునన్. ౨౧౦

క. నీవే తల్లివి తండ్రివి । నీ వెయ్యది సేయుమన్న నే నొనరింతున్
బావనుఁడనైతి మునివర । సేవింపఁగఁ గలిగె నిన్నుఁ జింత లికేలా. ౨౧౧

క. అనవుడు విని యా కౌశికముని । తనమదిలోన లేశమును గృపలే కో
జనవర మాలనిఁ గొలువుము । చనుమని సెలవిచ్చి సొమ్ము జవుదుక చనియెన్. ౨౧౨

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన సూతుం గని శౌనకుండు మునినాథా యనంతరం బా చండాలుని
గృహంబున హరిశ్చంద్రు డెట్లుగా మెలంగెఁ దెలుపవే యనుఁడు పరమాహ్లాదసమేతుండయి
సూతుం డిట్లనియె. ౨౧౩

చ. నరపతి వెట్టిమాలభవనంబున నైదుదినంబు లెంతయున్
బురపురబొక్కుచు న్వనిత బుత్రు దలంచుచు నన్నపానముల్
స్మరణము సేయకుండెఁ బెను సంకెళుల ంబడి యెట్టకేలకుం
దిరమొనరించె డెంద మిఁకఁ దీరదు మాలని కొల్వటం చొగిన్. ౨౧౪

ఆ. వె. తలఁచి తరియెఱింగి మెలకువతో వీర । బాహుఁ జూచి తనకుఁ బనులు సెప్ప
వేడ మంచిదనుచు వేగంబ సంకెలి । యూడ్చి పలికె నిష్ఠురోక్తి నతఁడు. ౫౧౫

తే గీ. కాశి దక్కినమున పల్లకాడు గలదు । కాచియుండుము విడువక కవల కచట
కొంక కేగుము పట్టుమీ కొంకికఱ్ఱ । వీరబాహుని కట్టని వేయు బొబ్బ. ౫౧౬

ఆ. వె. పలికి రాజు వీరబాహుఁడు హోయంచు । నుంటి వానిబం టహోయటంచు
నిదిగో హో యటంచు నే హరిశ్చంద్రుండ । హో యటంచుఁ గాచియుండు మచట. ౫౧౭

వ. ఇట్లు శవచేలాపహారి యగు వీరబాహుండు పనుప నాహరిశ్చంద్రుండు జర్ఘరంబయిన దండంబు చేతంబట్టి కాశీపురంబు దక్షిణంబునం జని చని. ౫౧౮

సీ. ముఱికిసంజుడు డించు మోరలెత్తుక కూయు రాబందు లొకమూల రట్టుసేయ
ప్రక్కప్రక్కల నెంపముక్కలఁ గుఱుసట్లు నములు కుక్కలగుంపు నటనసేయ
క్రుళ్ళుకంపున గౌచు నీళ్ళాడు పిడ్రితాళ్ళ బెళ్ళించి నక్కలు గొళ్ళుసేయ
నాగబ్బ కొనుగబ్బు లాసించి పైపైని గవలు గర్దలగుముల్ రొదలుసేయ

తే.గీ. చిటచిటచ్ఛటపెటపెట చిటయి చూయి । తుస్సుదిస్సనుధ్వనులతో ధూమమెగయ
జల్లుమను గండెతో హరిశ్చంద్రుఁ డపుడు । కాశి దక్షిణమున వల్లకాడు సూచె. ౫౧౯

సీ. హా తండ్రి హా తండ్రి హా తండ్రి యనువారు హా తల్లి హా తల్లి యనెడువారు
హా యన్న హా యన్న హా యన్న యనువారు హా పుత్ర హా పుత్ర యనెడువారు
హా యల్లుఁడా యల్లుఁడా యని యనువారు హా మామ హా మామ యనెడువారు
హా తాత హా తాత హా తాత యనువారు హామిత్ర హామిత్ర యనెడువారు.

తే.గీ. నగుచు గొల్లున రొదపెట్టి యన్నిదెసల బొబ్బలిడువారిఁ జూచుచు నిబ్బరమ్ము
నబ్బజేసి హరిశ్చంద్రుఁ డల్లనల్లఁ గాశి దక్షిణమున వల్లకాడు సేరె. ౫౨౦

వ. ఇట్లు చేరి తనలో. ౫౨౧

తే గీ అయ్యయో యెంత దౌర్భాగ్యమాపహిల్లె । దారఁ బుత్రునిఁ బాసి చండాలవాని
గుడ్డగుడుసేరి పెనుమూలకొంప గాయు । పలె హరిశ్చంద్రుఁడను చక్రవర్తి నేఁడు.

తే.గీ. ఎంత దుర్దశ వచ్చిన నెద్ది సేయు । వలసివచ్చిన ధర్మంబు పట్టువిడని
వాఁడె యిహమునఁ బరమున వాసికెక్కు । నని హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మధైర్యంబు పూని.

చ. చినిగిన ప్రాఁతగుడ్డయును జింపిరిగొంగడి పుట్టగోచియున్
దనువునఁ గాటిబూడిదె పదంబులఁ బల్చనిత్రోలుటట్టయున్
బనుపడు గొంకికఱ్ఱ పొగబారినచేతులునై త్రిశంకునం
దనుఁడట వల్కిలోఁగడపె ద్వాదశమాసము లేండ్లు నూఱుగాన్. ౫౨౪

వ. ఇట్లు తపోధనకృతక్షున్నివారణుం డయి హరిశ్చంద్రుడు సత్యంబు దప్పక యుండె నంత. ౨౫

ఉ. అక్కడ విప్రగేహమున నంగన దాస్యము సేయుచుండఁగా
నొక్కదినంబునన్ సమిధలోపికఁ దేరఁగబోయి బాలకుం
డక్కడనక్కడం దిరిగి యల్లన మోపుగకట్టె చేరి తా
నొక్కెడ మోపు గట్టి తలనుంచి పడిం జనుదెంచుచుండఁగన్. ౨౬

క. దప్పిం గొని పుట్టపయిం । దెప్పున మోపునిచి పోయి నీరాని మువం
బొప్పఁ జని మోపు గైకొన । నప్పుడె యొక కృష్ణసర్ప మతనిం గఱచెన్. ౨౭

తే.గీ. కౌశికుని మాయచే బాము గఱచినంత । మేనుదెలియక పడియుండె మృతుఁడగుచు
దానిఁగని తోడిబాలకుల్ తల్లితోడ । నెఱుఁగజెప్పిన మూర్ఛిల్లి యొరగె భువిని ౨౮

క. నేలఁబడి ముహూర్తమునం । దేలి కనులు బాష్పవారి నిండి పగపఁగా
నాలోగిట నశుభముగా । నేరేడ్చెదు సిగ్గుమాలి యిది తగ దంకన్. ౨౯

మ. అని విప్రుండు దయారసంబు మతిలో నావంతయున్ లేక భ
ర్జనసేయన్ విని యేమియుం బలుక కుచ్చైకంఠనాదంబుతో
దను హాపుత్రక పుత్రకా యనుచు నేడ్వం జొచ్చనం బ్రాహ్మణుం
డెనుమా నాపని మట్టుపెట్టెదె యటం చెంతేని క్రోధంబునన్. ౩౦

ఆ.వె. ఓసి కూలిదాన యూరకుండుము నీకు । బోసినాను బీరపూలవంటి
కరుకు లొక్కకోటి కడగండ్లమూరిపై । యేమ్పుదానవంచు నెరుఁగ కపుడు. ౩౧

వ. ఇట్లుఁ బల్కుచు గద్దించిన నమ్ముద్దియ పెద్దపెట్టున నేడ్చుచు దీనాననయై జాలి పుట్టింప నా ముదుసలిజన్నిగట్టుం జూచి యిట్లనియె. ౩౨

ఆ.వె. నల్లత్రాఁచు గఱచె బిడ్డవానికి నేఁడు । విండె నచ్చటుండి పోయి వేగవత్తు
మందు ప్రాకు లిచ్చి మాతండ్రి నన్నంపు । నీదు కాలిధూళి నెత్తిమోతు. ౩౩

వ. అనిన విప్రుండు, ౩౪

తే.గీ. కొలువులోనను నడఁ బెట్టుకొన్నవాని । పను లొనరుపేర్ప రీటునంటి పలుకుఁ బలుక
దోషమని యీ వెఱుఁగవు దోసకారి । మాను మింకఁ గూయ నిన్ను నేఁ బంపఁజాల.

తే.గీ. కూలిగొని స్వామికార్యంబు మాలఁజేయు । వాఁడు కల్పంబు నరకసంవాసియగును
బిడపఁ గుక్కుటమై పుట్టు వినుము నీవు । నీఁడు నెప్పటి చపలతో విత్తులిడుటె. ౩౬

వ. అని పల్కిన విని యప్పనితాముటి గడగడ వడంకుచు విప్రవర్యా సుముఖుండవు

నా కొఱకు ముహూర్తమాత్రము సెల విచ్చి పంపుము నా ముద్దుబిడ్డనుం బ్రతికించుకొని మరల వెంటనే వచ్చెద ననిన విని యత్యంత కుపితుండై విప్రుండు. ౫౩౭

క. నీపుత్రునితోడను నా । కేపని కల దోసి పడుక నేటికి నింటన్
నాపత్ని పనుచుకున్నది । యోపునె పని కిపుడుపోయి యామము ప్రోయిన్ ౫౩౮

క. నాకోపము నీ వెఱుఁగవు । పో కిచ్చట నిలిచియున్నఁ బొలతీ నిన్నున్
నూకెదను జబుకుతో నిఁకఁ । గాకాలు గుడిచిన కట్టి కార్యము గనుమీ. ౫౩౯

తే.గీ. అన విని త్రిశంకుకోడలు నఖిలభూమి నేలునట్టి హరిశ్చంద్రునాలు వృద్ధ
విప్రునకుఁ దలయుంటి బావికిని బోయి జలములను దెచ్చి సర్వంబు చక్కఁబెట్టె ౫౪౦

వ. అంత నర్ధరాత్రంబున. ౫౪౧

క. ఇత్తరి బోవచ్చును నీ । చిత్తముకొలఁది నని కరుణచే విప్రుం డా
బిత్తరితోఁ దెలిపియుఁ దాఁ । దత్తరమున మాటమాట దాసీ యనుచున్. ౫౪౨

క. చచ్చినవానికి దాహము । చెచ్చెర గావించి రమ్ము చెడనీకు బనుల్
తచ్చెన బుచ్చెన లాడకు । నిచ్చటి కరుణోదయమునకే వడి రమ్మీ. ౫౪౩

వ. అన విని యా పతివ్రతాతిలకంబు బాలుం డున్నచోటికిం బోయి యతండు మృతుండై యుండుటం జూచి యూధంబుం బాసిన కురంగంబు మాడ్కి, దూడఁ గానని యావు చందంబున నడలుచు. ౫౪౪

తే.గీ. అయ్యయ్యో దైవమా దైవమా యిఁకేమి యిఁకేమి । కలదు మనుగడ నాకిదే విలయమాయె
ననుచు బిడ్డనిపైఁబడి హాకుమార । హా కుమార పలుకవేమి యలుకయేల. ౫౪౫

తే.గీ. ముద్దుఁబెట్టుము నాయనా మోమునందు । నకట కళదప్పె నిదియేమి యక్కజంబు
నన్నుఁ జూడుము కనులతోఁ గన్నులిట్లు । కాంతిదప్పిన కతమేమి కన్నతండ్రి. ౫౪౬

వ. అని మఱియు. ౫౪౭

క. రాజా యెక్కడఁ బోయితి । వీజాడం బ్రాణతుల్యుఁ డీ నా సుతుని
న్నేఁడు దయయుండ నూరక । పోఁజనునే బ్రతుకనేల భువి నే నింకన్. ౫౪౮

వ. అని బాలునిం దన యక్కునం జేర్చుకొని. ౫౪౯

ఆ.వె. తండ్రి యేది యొక్కతఱిఁ జిఱునవ్వుతో । మొగము త్రిప్పి యొక్క ముచ్చటలాడి
ముద్దుబెట్టవోయి మురిపెంబుఁ జూచుచు । సంతసించుదాన చక్కనయ్య. ౫౫౦

క. నే నెవ్వతె ననుకొంటివి । రా నాయన తల్లి ననుచు రావే మెమరై
నానోము లిట్టులాయెనె । హా నాబ్రతు కింక నేటి కవనీస్థలిపై. ౫౫౧

క. సాముద్రికములు సూచిన । సాములు సెప్పినది నేఁడసత్యంబాయెన్
నా ముద్దుబిడ్డ జోస్యుల । ధీమత్వ మబద్ధమాయె తెన్నేది యికన్. ౫౫౨

తే.గీ. చక్రవర్తిత్వ మడుగంటె సర్వధనము । పోయె నే దాసినైతిని బూని భర్త
యేడఁబోయెనో యెక్కింత యెఱుఁగనైతి । నహహ హా దైవచేష్టితం బద్భుతంబు.

తే.గీ. ఎన్నియిడుములు వచ్చిన నెంతకష్ట । జీవనంబైన పుత్ర నీ చిన్న మొగము
ముద్దుఁగొనుచున్న నాకదే ముక్తి భక్తి । యనుచు నానందమున మందు నవనియందు.

ఉ. తల్లికిఁ దండ్రికిం బ్రియము దప్పక సేయును సత్యవాదియౌ
బల్లిదుఁడుం జిరాయువును భాగ్యముగల్గినవాఁడు దాన శీ
లోల్లసితుండు వంశకరుఁ డుజ్జ్వలకీర్తియు నౌనటంచు ము
న్నెల్లలు నీవు పుట్టినపుడే పచియించిరి డబ్బరాయెఁగా. ౫౫౪

మ. అవనీరాజ్యము మంత్రులుం ధనము ఖడ్గాదుల్ మృగేంద్రాసనం
బు వరానేకపవాజి ముఖ్యములు తోపుల్ మేడలన్ మిద్దెలున్
ధవళచ్ఛత్ర మయోధ్యసంపదలు పుత్రా యేడకుం బోయెనో
ప్రవిశీర్ణస్థితి నిట్టు లియ్యడవిలోఁ బ్రాణంబులం బాసితే. ౫౫౫

సీ. చందనమృగనాభిసాంకవంబులఁ బూయు నెమ్మేను ధూళితో నిండెనయ్యొ
కొనగోట దిద్దిన గొనబైన గీనునామము గల్గు మోమంటె మంటియుండ
మల్లెమొగ్గలదండ లుల్లసిల్లెడి కొప్పు ముట్టి బిట్టీగలు ముసురుకొనియె
తోడిబాలకులతోఁ గూడి పంతముపట్టి యాడు నీ కాల్సేతు లాడ వకట.

తే.గీ. పూర్వజన్మంబునందు నే భూతలమున । నెంత ఘోరదురిత మాచరించినానొ
యిప్పు డనుభవమాయె నా యేడు పెవరు । విందురయ్యొ మహారాజ వినవె నీవు. ౫౫౬

వ. అని యిట్లు పేరెలుంగున విలపించుచున్న నయ్యంతి స్వరంబు కర్ణరంధ్రంబులం గబవ నగరపాలకులు నిదురనుండి లేచివచ్చి వారల ప్రక్క నిలువంబడి నీ వెవ్వతె వొంటరిగా భీతిలేక యిచ్చటి కెట్లువచ్చితి వీ కుమారుం డెవ్వండు నీ భర్తపేరేమి నావుఁడు విని యా సాధ్వి యేమియు బలుకక స్తబ్ధయై యుండ ననేకవారంబు లనేకవిధంబుల నడుగం జొచ్చినను మాటలాడలేక యత్యంత చింతాభరంబునం జిక్కియున్నం గాంచి దేహంబులం బులకరెత్త నాయుధపాణులై. ౫౫౮

క. ఏకాకినియై యున్నది । వ్యాకులచిత్తమయినట్టు లభినయమిడుచున్
శాకినియో ఢాకినియో ; కాకున్నను మాటలాడకయ యుండునొకో. ౫౫౯

వ. అనిన విని యందు మఱియొకండు. ౫౬౦

తే. గీ. అపుడపుడు గాకయుండిన నర్ధరాత్ర । మిట్లుగా వచ్చునే నిక్కమేసుమిద్ది
బాలఘాతిని శిశువులఁ బట్టి చంపి । మ్రింగుచున్నది దీనిది దొంగయేడ్పు. ౫౬౧

వ. అని యిట్లు బహువిధంబులు పలుకుచుఁ దల కొందఱును, భుజంబులు కొందఱును, నడుము కొందఱును, పాదంబులు గొందఱునుం బట్టి మోచికొనిపోయి మాలపల్లియనున్న చండాలు మ్రోల నిడి యోరి చండాలా! పుర బహిఃప్రదేశంబునం దీనింజూచితి మిది బాలఘాతిని వేగమ దీనిం గడతేర్పు మనుఁడు చండాలుఁడు చూచి మీ రిదియొక్కటియ చూచితి రిది యనేక శిశువుల నిట్లుగా వధియించియుండుం బుణ్యవశంబున నేఁడు మీరు దీనిఁ బట్టగల్గితి రిది వధ్యయే యెట్లనిన. ౫౬౨

క. ద్విజుల బాలకులను మద । గజగమనులను వధించుఁ గట్టిఁడి గురు నం
బుజనేత్రఁ గలయువానిన్ । గుజను శిఖిను మద్యపున్ దగన్ బొలియింపన్. ౫౬౩

క. అని యిట్లు వీరబాహుఁడు వనితామణి నంటఁగట్టి బహుపాశములన్
వనువును గాల్చేతులు తల । వెనుకను ముందరికిఁ గదల వీలుండదన్. ౫౬౪

వ. ఇట్లు కట్టి హరిశ్చంద్రునకుం జూపి. ౫౬౫

ఆ. వె. ఓరి కూలివాఁడ యీ రేయి నిది బాల । ఘాతఁ జేసె దీనిఁ గట్టినాఁడఁ
వడయ శిఖిత దీనిఁ వటువున నొకవ్రేత । జంద్రహాసమూని చంపు మనెను. ౫౬౬

క. ఆ వచన మశనిపాతము । గా విని రాజన్యుఁ డెట్లుగాఁ జంపుదు నే
స్త్రీవధకంటెం బాపం । బీ వసుధం గలదె సేయ నే నిది యనినన్. ౫౬౭

క. భయమేల బాలఘాతిని । రయమునఁ జంపంగ నీకు రాద్రోహము మహా
భయద యిది చంపకుండిన । నయమెల్లం దొలఁగు ననిన నరపతి పలికెన్. ౫౬౮

తే. గీ. ఎట్టిదైనను స్త్రీని వధింపరా ద । టంచు శాస్త్రంబు నుడువు నే నట్టివనికి
నియ్యకొన నను నది యెట్లు యిప్పుడేల । యొక్కదాని వధించిన నూరు నిలుచు. ౫౬౯

వ. కావున మాయమాట సెప్పక దీనిం గత్తితో నొక్కవ్రేత వ్రేయు మనిన విని హరిశ్చంద్రుండు స్త్రీవధ సేయ నను నా వ్రతంబునకు భంగంబు గల్గెడి నే నట్లు సేయంజాల మఱియొక్కని నియోగింపు మనవుడుం గనలి వీరబాహుండు. ౫౭౦

తరువోజ. స్వామికార్యము సేయ సమకట్టితివపు । నీమోము మునుపర నీకయి నేను
నా మహామునికిచ్చినట్టి యర్థంబు । లీమహి నిన్నని యెన్నంగ వశమ
నీమీఁద నమ్మిన నీచుఁడ వీవు । నామాట వినకుంట న్యాయమే నీకు
వేమారు నేటికి విసిగింతు నన్నుఁ । గామినిఁ జంపుము కత్తి వేఁబూని. ౫౭౧

వ. అనిన. ౫౭౨

ఉ. ఎందుకు స్త్రీనిఁ జంపుమని యిట్లు వచించెదు నీవు శత్రులన్
ద్రుంచఁగఁ జేయుమంచు నొక మాట వచింపుము దేవనాథునే
నిం దతవీర్యసంపద ననిం దెగటార్చి నిమేషమాత్ర రా
జ్యేందిర నీవశంబ యొనరించెదఁ జూడుము వీరబాహుకా! ౫౭౩

వ. అనిన విని వీరబాహుండు. ౫౭౪

క. ఏలా యీ పలుకులు చం। డాలుని గొలువంగవచ్చి నానావిధ దం
భాలకుఁ జొచ్చెదు చాలుం। జాలుం బదపద మహాగసా నిర్లజ్జా. ౫౭౫

తే. గీ. ఇట్టి ఘోరవేళ చండాలునింట గొలువు। నుదిరితివి కూలివానికిఁ గూడ నట్టి
చైపమున్నదె వేగమే చంపు దీని। ననుచుఁ దన చేతి కత్తి రాజునకు నిచ్చె. ౫౭౬

తే. గీ. తలను వాంచి యెదుటనున్న తరుణిఁ జూచి। పరమపాపిష్ఠుఁడను నాను బాలుపడియె
నిన్నుఁ జంపుదు నిటు నమ్మ సన్నుతాంగి। చేతులాడకయున్నదే చేయవలసె. ౫౭౭

తే. గీ. అధిపుఁ డెఱుఁగఁడు తనభార్య యనుచు లేమ। తనపతి యటంచు నెఱుఁగ దింతయును
నట్టులుండి యంగన పలికె నోహో మహాత్మ। మాన్యచండాల నావొక్క మనవి వినుము. ౫౭౮

క. మృతుఁడై పడియుండెను నా। సుతుఁ డిపటికి నవ్వాగాడు చొప్పెఱుఁగను నే
నతివేగ మిటకు వచ్చెద। నతనిం దహనంబుసేసి యన విని నృపుడున్. ౫౭౯

తే. గీ. మంచిదని వన్ని నేగి యమ్మగువ బాలుఁ। జేరి యేడ్చిన శబ్దంబు సెవులఁ జొచ్చి
శవము సన్నిధికిని వేగఁ జని తదీయ। వస్త్రమును దీసి మూటలోఁ బైచి కట్టె. ౫౮౦

ఉ. అంతట రాజ్ఞి బాలుఁ దన యంగమునం దిడఁ జూచి యా నృపుం
డెంతయు వింతనొంది యిదియేమి మహాశుభలక్షణాఢ్యుఁడై
కాంతులయిక్కయై ధరణికాంతల బిడ్డలఁబోలె నున్నవాఁ
డింతయుఁ జూతునంచు నొకయింత మొగంబును దేరఁ జూచినన్. ౫౮౧

వ. తన బిడ్డండని గుఱుతుపట్టి యత్యంత చింతాభరంబున నిలువలేక మూర్ఛిల్లి యొక్కింత తడ వేమియుం బలుకక కడ కెట్టకేని తెప్పరి తన చెంగటఁ గన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చు నంగనం బారజూచి తన యనుంగు వెలందిగా నెఱింగి, హా పుత్రకా ! హా ప్రియా ! యని విలపించుతటి నమ్మతియుం దన విభుండగు హరిశ్చంద్రుం డని తెలిసి ప్రవృద్ధంబైన శోకంబునం జిక్కి యొండొరు కౌఁగలించుకొని బిడ్డను చేతులలో నిడుకొనియున్నంతరి నప్పరమసాధ్వి విభునిం జూచి. ౫౮౨

సీ. చండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లుండెనే చక్రవర్తిత్వ మెచ్చటికిఁ బోయె
చండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లుండెనే ఛత్రచామరము లెచ్చటికిఁ బోయె

చండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లుండెనే చతురంగబలము లెచ్చటికిఁబోయె
చండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లుండెనే చారుకిరీట మెచ్చటికిఁబోయె

తే. గీ. చండచండాలుఁడై హరిశ్చంద్రుఁ డిట్టు । లుండెనే పల్కిలో బట్టలూడ్చికొనుచు
స్ఫారమాణిక్యసౌధ మెచ్చటికిఁబోయె । కటకటా సింహపీఠ మెచ్చటికిఁబోయె. ౫౮౩

క. మును పీ రాజు నడుపఁగా । మునుమున్ను మహీశులెల్ల ముదమునఁ దమ య
త్నంబునను ఛత్త్రంబుంచే । మను దుడుతురుగాదె యకట మార్గమునందున్. ౫౮౪

క. అటువంటి చక్రవర్తికి । ఘటియించెనె నేఁడు వల్లకాటంబడి య
క్కట యిట్టు మృతాంగంబును । నటునిటు బొరలించి కోల నంబర మూడ్చన్. ౫౮౫

సీ. పీనుగుల యొడళ్ళఁ బెనగొన్న పూదండలకుఁ జుట్టుకొన్న పెంద్రుకలతోడఁ
బూడిగ్రమ్మిన నల్లబొగ్గులనంటి నగముగాలు మెదడు చిట్టెములతోడ
గాలి కాలని యెమ్ముకలనుండి గుప్పునఁ గడలుగ్రమ్మెడి పొగకంపుతోడఁ
నుండలై మాంసంబు గండలు పైకుబ్బి కుసులార్చు రొమ్మెంపసూశ్కతోడఁ

తే. గీ. చెవరనూకిన కుండ పెంచికంతోడ । బయలపైచిన పాడెకట్టియలతోడ
భయదమగు వల్లకాటిలో బట్టవెత్తు । ఛ్రపచుఁ డాహా హరిశ్చంద్ర చక్రవర్తి. ౫౮౬

చ. అని విలపించుచున్ సరసిజానన రాజు గళంబుపట్టి బి
గ్గనఁ దడవుండి మైవెలసి కాంత యిదంతయు స్వప్నమో నిజం
బొ నను గృపామతిం గనుచుఁ బోఁగఁ జెప్పుము మానసంబునన్
పెనగొను మోహ మెట్టుల లభించెను నీ కిటువంటి దాస్యముల్. ౫౮౭

చ. అన విని రాజు తా నఖిల మాపెకుఁ దెల్పినఁ బొక్కిపొక్కి నే
లనుబడి యొమ్ము మోచుచు నొడల్ ధరణీరజమూన మూర్ఛిలం
గని నృపుఁ డేడ్చెఁ గొంతపడి క్రమ్మర నిప్పుడు దెల్పిఁదాల్చియుం
డ నిజపుమాట వృత్తి మఖిలంబును దెల్పెను సాధ్వి భర్తకున్. ౫౮౮

వ. ఇట్లొండరు తమ వృత్తంబులు దెల్పుకొని యూర్చుచు నొక్కింతవడి ప్రాణసంకట మున్న
తరి నా యంగనామణి జీవితేశ్వరుం గని. ౫౮౯

ఆ. వె. జీవితేశ నాదు శిరమును ఖండించి । స్వామికార్యమందు భక్తిపూని
నడచు టొప్పు ధర్మ మెడలి స్వామిద్రోహ । పాప మందనేల భూప యనిన. ౫౯౦

ఉ. చక్కనిచుక్క నాకయిన సాధ్వివి నీ విటులాడఁజెల్లునే
యిక్కటిసంపుమాట విని యెట్లు సహింతు నిరాగస న్నినున్

జెక్కుఁగఁ జేతులాడునె యసింగొని ప్రేష్యత యిట్టు దెచ్చెనే
యక్కట నీకు భర్తనయినందునకా యిటువంటి కష్టముల్. ౫౯౧

వ. అనిన విని శైబ్య యిట్లనియె ౫౯౨

చ. పశుపతిఁ గొల్చితిన్ ద్విజులఁ దాపసులన్ భజియించి మ్రొక్కితిన్
గగనచరాపగన్ సకల కర్మములం బరిచర్యఁ దన్పితిన్
మగువలు మెచ్చ సాధ్వినయి భర్తను దైవముగాఁ దలంచితిన్
మగఁడవు నీవ యౌదువుసుమీ నృప భావిభవంబునందునన్. ౫౯౩

క. అనిన విని వగచి మూర్ఛిలి । జననాథుఁడు తెలివినొంది శైబ్యా నాపున్
మగఁడనపై మతిలేఁదికఁ । జనియెద నరకమున కేని స్వస్థలికేనిన్. ౫౯౪

క. తప్పొడితి స్వర్గము నా । కెప్పటికిని లేదు స్వామి యీ పనికిం దా
నొప్పదు ప్రేష్యుఁడు స్వేచ్ఛన్ । మెప్పే పనులొనర్చి నరకమునకే పోవున్. ౫౯౫

తే.గీ. వంశకరుఁడైన పుత్రు డీవరుస నిపుడు । జీవితము బాసెఁ గష్టంబు సెప్పఁదరమె
నరకమే మేలు స్వామి యయోగ్యతకిఁ బాప । కీ క్షణమ మృతిఁ బొందెద నింపుమవస. ౫౯౬

తే.గీ. చిచ్చుపేర్చియందు జిన్న బాలకు నుంచి । యందుఁ గూలువాఁడ నతిప నీకు
సెలవొసంగినాఁడ శీఘ్రంబ విప్రుని । యింటికేగి కొలువు నింపుమీర. ౫౯౭

తే.గీ. తన్పితినయేని విప్రుల దానములను । కొల్చితినయేనిఁ బూజల గురువరులను
వ్రేల్చితినయేని దేవతాతృప్తికొరకు । నీవు పుత్రుండు నేను నెనయుదు మింక. ౫౯౮

తే.గీ. కేళికామందిరమునందుఁ గీరవాణి । నేను నవుటాలకాడిన నెఱసులెల్ల
నేడు స్మరియింపు మేగెద నిన్ను విడచి । యన్యజన్మంబునందు నిన్నంటువరకు. ౫౯౯

ఉత్సాహ. సార్వభౌమభార్యగాంచు శైబ్య నీ వొకింతయున్
గర్వముంపబోకు విప్రుఁ గన్నతండ్రిఁగా మదిన్
సర్వకాలములనుదలఁచి చక్క జేయుమీ పనుల్
పర్వచంద్రవదన నిన్ను బాసి నేను బోయెదన్. ౬౦౦

వ. అప్పరమసాధ్వీలలామంబు దీనానయై గద్గదస్వరంబుతోఁ దన వల్లభుం గాంచి. ౬౦౧

ఉత్సాహ. ధరణినాథ నిన్నుఁ బాసి తాళనేని మేషమున్ । నరకమైన స్వర్గమైన నాకు మేలుకాదె నా
పరుని తోడనున్కి కాన వచ్చెదన్ హుతాశన । స్ఫురితకీలఁ గూలియుష్ణ బొప్పలేల నేనికన్.

వ. అనిన రాజట్లురాక యని చితిం బేర్చి బాలునుంచి భార్యయుం దానును గరంబులు జోడించు
కొని పరమేశానియు జగదీశ్వరియుఁ బంచకోశాంతరగతయు రక్తాంబరపరీధానయుఁ

గరుడారసనాగరయు నానాయుధధరయు, జగత్పాలనతత్పరయు జగదంబయు నగు శతాక్షిం బ్రార్థింపం దొడంగి యంత ధర్మునిం బురస్కరించుకొని యింద్రాదులగు లోకపాలు రతిత్వరితగతిం బఱతెంచి రప్పుడు వారితో వచ్చి పరమేష్ఠి యిట్లనియె. ౬౦౩

సీ. రాజేంద్ర కనుము నే బ్రహ్మదేవుఁడ నయ్య యిదిగో దేవాధిపు డితఁడె సుమ్ము
ధరణీశ యీతఁడే ధర్ముండు చూడుమీ యీతండె జలనేత యిట్లు గనుము
ధనదుం డితండె యుత్తరదిక్కు పాలించు నీశాను డీతఁడే యిటులఁ జూడు
స్వాహావిభుఁ డితండె వాయుదేవుం డదే నిర్ఋతి నాతండె, నిఖిలదేవ

తే. గీ. యక్షగంధర్వ సిద్ధసాధ్యమరుదురగ । చారణాశ్విను లవ్వారె సకలమౌని
పితృపాత్రులును వారలే విశ్వమిత్రు । డనఘుఁ గీర్తింపఁబడుఁడు కుశికాత్మజుండు. ౬౦౪

వ. అంత రాజుం జూచి ధర్ముం డిట్లనియె. ౬౦౫

తే. గీ. నీ తితిక్షయు నీ దాంతి నీదు శాంతి । నీదు సత్యంబు మొదలగు నిర్మలంపు
గుణములకు మెచ్చి నినుఁ జేరఁగోరి వచ్చి । తిని నృపాంక ధర్ముఁడ దేవమూను. ౬౦౬

వ. ఇట్లు ధర్ముండు పలుక వినుచుం దలవాంచి యున్న రాజుం గని మహేంద్రుం డిట్లనియె. ౬౦౭

మ. సకలాశాగతకీర్తిసాంద్రముత హరిశ్చంద్రావనీశుండ నీ
ప్రకటప్రోన్నతసత్యవాక్యమహిమన్ బ్రాపించె నీకుం గుమా
రకచూడామణికిన్ సతీమణికి స్వర్గ బ్రహ్మ లోకాదు లీ
విక రా రమ్ము విమాన మెక్కి దివి కిద్దే భార్యతోఁ బుత్రుతోన్. ౬౦౮

క. అంతట నపమృత్యుత్రా । సాంతక మగు పుష్పవృష్టి యనువుగఁ గురిసెన్
శ్రాంతుఁడు లేచిన క్రియ నత్యంత ముదంబునను రోహితాశ్వుఁడు లేచెన్. ౬౦౯

తే. గీ. బ్రతికి లెచి తనయు వజ్జ కేతెంచిన । భూరికాంతినుంతుఁ బుత్రుఁ గాంచి
శైబ్య సంతసించె జనపాలు, డంతె నా । నంద బాష్పపులకితనయనుఁ డగుచు. ౬౧౦

క. సతితో సుతుతో నరపతి । యతిమోదముతోడ భూషణాంబరమాలా
ధృతితో ధృతిమన్నతితో । వితతోన్నతితోడ నెంచె విబుధవినతితో. ౬౧౧

సీ. అమ్మేడ్కి నరనాథ, యధికతేజస్సమన్వితుఁడయి నిల్చిన విబుధనేత
గని మహారాజ నీ కాంతయుఁ బుత్రుండు నీవు నారోహింపుఁ డీ విమాన
మమరలోకంబున కరుదెంచు నకలపుణ్యములకు ఫలముగా నరసి నృపుఁడు
నాస్వామియైన చండాలుని ననుమతిలేక యేగతి నెత్తు నాకమునకు

తే. గీ. వినిన ధర్ముండు భూపాల యపుడు నిన్ను । గొన్న చండాలుడను నేనె యన్న నింద్రు
డింకఁ బదవేల శుభముల కిక్కయైన । స్వర్గమున కేగ విని హరిశ్చంద్రు డపుడు. ౬౧౨

శా. దేవాధీశ యయోధ్యలో నధికభక్తిన్ నన్ను సేవించు వా
రీవార్తల్ యెంత కుందిరొకో నే నెట్లేగుదెంతున్ గృపా
భావస్వాంతుడనై మహానరకముల్ ప్రాపించవచ్చెన్ సము
జ్జీవత్యాగమహాఘ మల్పమె సురాసేవాదితుల్యంబగా.   ౬౧౩

శా. నేనొక్కండ సురాలయంబునకు రానేరన్ సురాధీశ్వరా
దీనత్వంబున నున్న కోసలులనున్ దెచ్చెదే నిప్పుడే
యేనుం బైనము సేయుదుం దివికిఁ గాదే వారితోఁ గూడి రే
పో నేడో మరియొక్కనాడో నరకంబో స్వర్గమో చేరెదన్.   ౬౧౪

వ. అనిన నింద్రుండు హరిశ్చంద్రా కోసల వాసులు నానావిధ పుణ్యపాపంబుల వలన భిన్నంబులయిన ప్రవృత్తులనున్నవారు. స్వర్గంబునకు నీతో రా నెట్లోపుదురు. నావుడు నో సురాధీశా ప్రజాసహాయుడై కదా భూపాలుండు యజ్ఞంబులు సేయుటయు, దానంబులు సేయుటయుం బొనగుచుండు నట్టి యుపకారులకు నాతో భాగంబు పంచక యాపత్ఫలంబు నే నొక్కరుండన యనుభవింప న్యాయంబగునే నే యజించినట్టియు, నే జపించినట్టియు నే దానంబు సేసినట్టియు కర్మంబుల ఫలంబు నా కొక్కనికి బహుకాలోపభోగ్యంబగుట కంటె నా యుపకారులతోడ నేనొక్కదినంబు ననుభవించుట శ్రేయంబగు నని రాజు పల్కిన నింద్రుం డట్లైన నగునని తానును, ధర్ముండును, విశ్వామిత్రుండును జాతుర్వర్ణ్య సమాకులంబగు నయోధ్యకుం జని సర్వజనులు నాబాలగోపాలంబుగాఁ గొని వచ్చినం జూచి హరిశ్చంద్రుండు బ్రహ్మానందపరవశుండై యందఱితో విమానంబు నెక్కి యయోధ్యకు వచ్చి సంసారంబులం దెగడియున్నవారలం దక్క దక్కినవారల నక్కడ డించి తన తనూజుండగు రోహితాశ్వునకుం బట్టంబు గట్టి యయోధ్య నేల నియమించి నిజసచివసమేతుండై మహీపాలుం డింద్రాదులతో దివ్యరథంబెక్కి నాకంబునకుం జనియె. నప్పుడు దైత్యాచార్యుండగు శుక్రుం డిట్లనియె.   ౬౧౫

క. ఔరా తితిక్షపేరిమి । యౌరా దానంబుఫలము సంపద మహిమల్
స్వారాజ్యమునం దింద్రుని । జేరె హరిశ్చంద్రమనుజసింహుఁడు కంటే.   ౬౧౬

క. పూని హరిశ్చంద్రోపా । ఖ్యానము విన జదువ వ్రాయ నఘములు తొలగున్
సూనులు గల్గుదురు మహా । జ్ఞానము నైశ్వర్యమును సుఖంబును గలుగున్.   ౬౧౭

వ. అని యిట్లు వ్యాసుండు చెప్పిన జనమేజయుండు మునినాథా! శతాక్షీదేవి యేకారణంబున నుదయించె, నది యెట్టిది తెలుపవే యనిన విని సాత్యవతేయుండు. ౬౧౮

—: శతాక్షీదేవి మహిమ :—

మ. నరనాథోత్తమ తెల్పెదన్ విను హిరణ్యాక్షాన్వవాయోద్భవుడౌ
రురునాముండు గలండు వానికిఁ గుమారుండైన దుర్గుండు ని
ష్ఠురుఁడై దేవతలన్ జయింతు నిగమస్తోమంబు సర్వంబు ను
ద్ధురతం బ్రహ్మముఖంబునం గొని మహోద్యోగంబు వాటిల్లగన్. ౬౧౯

క. అని మనమునఁ దలఁచి వన । మ్మున కరిగి తపంబుసేసె మొగి వేయేం డ్లా
వనజాతుఁడు మెచ్చి వరమే । మన విని రాక్షసుఁడు ప్రముదితాత్ముం డగుచున్. ౬౨౦

చ. సరసిజగర్భ త్వత్ప్రవచనసంభవవేదములెల్ల యిమ్ము నే
సురలఁజయింపఁజాలు పటుశూరుఁడ నయ్యెడు శక్తి నిమ్ము నీ
చరణము నమ్మినాఁడ నన జయ్యన బ్రహ్మయు నట్ల యౌననన్
ధరణీసురాననస్థ మహిత శ్రుతులెల్ల దొలంగె నయ్యెడన్. ౬౨౧

క. రాక్షసుఁడు వేదచయముల నక్షీణతఁ దా గ్రహించి యడఁరగ భూమిన్
బ్రాహ్మణవేదలన్ య । జ్ఞహోమం బొడవె సురలు జరలుగని రొగిన్. ౬౨౨

క. దుర్గుం డసురాధిపతికి న । నర్గళగతి నేగి యింద్రు నఖిలదిశారా
ధ్యర్గము నొప్పిన వారల । మార్గంబులు పట్టిపోయి మరిగిరి గిరులన్. ౬౨౩

క. అనలుఁడు హోమరహితుఁడై, వనదంబులు పట్టి భూమి వానలు లే కెం
డను గలవుపడి నూతులు । వనజాకరములును నెండె వసుధాధీశా! ౬౨౪

క. శతవార్షికమగు నా । ద్భుతమై జంతువులు సచ్చె భూతబలంబు
ల్లితముల్గా నపుడు బ్రాహ్మణ । వితతులు హిమగిరికిఁ జేరి విస్తృత భక్తిన్. ౬౨౫

శా. దీనత్వంబున వేడి రప్పుడు సమాధిధ్యానపూజాది సం
ధానంబుల్ తగఁ జేయుచున్ నిరశనత్వంబూని యో దేవి యో
దీనానాథశరణ్య యో సకలధాత్రీ యంచు నంతేనియున్
స్థానభ్రంశముఁబొంది వచ్చితిమి నీ సాన్నిధ్యమున్ జేరఁగన్. ౬౨౬

ఉ. భూతల మెల్ల క్షామమున బొల్పెఱ జంతువులు పట్టె బాపులన్
నూతుల వాసలే దకట నూటికి నొక్కఁడు జీవయుక్తుడై
యీతఱి యున్నవాఁడు జగదీశ్వరి మమ్ములఁ గన్నతల్లి నీ
చేతనుఁగానిదెద్ది యిఁక జేకొని యాపదదీర్ప రాగదే. ౬౨౭

ఉ. అమ్మవు నీవు లోకముల కన్నిటికిన్ గడుపార గాంచియున్
మమ్ముల నన్నపానగరిమమ్ములఁ దన్పకయున్న నేడకున్
బొమ్మని చెప్పెదో తగునె పూనియుఁ బూన నుపేక్షసేయ నే
రమ్ములు మేము చేసిన కర మ్మనురాగముతో క్షమింపుమీ. ౬౨౮

ఉ. శంక యొకింత లేక నీచరణసారసమే శరణమ్ము మాకు మా
సంకటమెల్లఁ దీర్చి యిఁక సాకకయున్నఁ గృపారసంబు నీ
వంకను లేదు లేదనుచుఁ బల్కఁగవచ్చు నెటైనఁ దొల్లి నీ
రెంకల బ్రహ్మ కేశవ గిరీశుల సత్కృప నేలయేలితో. ౬౨౯

ఉ. మాకుఁ బ్రసన్నవై యొసఁగుమా యభివాంఛితము ల్దయామతిన్
భీకరవగ్రహగ్రహవిభీతులకుం గతిగానరా కతి
వ్యాకుల చిత్తులై పడెడి వంతల వింతలసంగరాదుసూ
ప్రాకృతలోకముం బరమపావని ప్రోవఁగదమ్మ వైశసున్. ౬౩౦

దండకం. శ్రీదేవి వీవే సతీదేవివీవే మహాకాళివీవే సురారాధ్యవీవే సవీశానివీవే పరాశక్తివీవే నిరాలంబవీవే జగద్ధాత్రివీవే జగద్భర్త్రివీవే జగత్కర్త్రివీవే సదాధారవీవే సమస్తంబునీవే మహోదారమాయావిధానంబునన్ లోకముల్పెంచి యాడించుచున్నావు బ్రహ్మాదులున్నిన్ను బూర్ణంబుగా సంస్తవింపం జడుల్ మేము నీచారినీచ స్వభావంబులంగాడి నిన్నెన్నఁగా నేర్తుమే కన్నతల్లీ దయంజూడవే యిన్నినాళ్ళింత క్షామంబులోఁ జిక్కి యన్నంబు శాకంబు లేకున్నఁ బండ్లే సమూలంబులైనం దినం జిక్క యెందాక జీవంబులన్నిల్పికోశక్య మమ్మా జలంబైనఁ ద్రావంగఁ జూపట్టదెచ్చోటనేని న్నిరుత్సాహ చిత్తంబులం దత్తరం బందుచుం బొత్తిగా మాంసము ల్నెత్తురుల్ పోయి శల్యంబులం గట్టెలంబోలె మేను ల్పసల్ పాసె నేరీతి నీ యాపదం బంపికోశక్తి మాకబ్బ నబబ్బ యిబ్బాధలం దీర్పవే యిన్నిరో యిన్నిరో తల్లి మేలైన కారుణ్యము న్బెల్లికొల్పంగదే కుప్పలుం దెప్పలుం దేల పిష్టంబు హస్తంబు గూర్పన్ మహోదారలం బూని ధారాధరంబుల్ ధరాదేవిపై జోరునం గారగా జేయవే యంబ నీకు న్నమస్కారమమ్మా. ౬౩౧

తే. గీ. ఇంపరను మానవులము నిన్నేకరీతి । ప్రార్థనము సేయుచున్నాము భగవతీ శ
తాక్షిరూపంబుతో మమ్ము నాదరించి । ప్రోవుమమ్మ సదాదయాంబోధివమ్మ. ౬౩౨

క. నోటికి మాటలు రావెటు । చాటెదము భవద్యశంబు జననీ మాకున్
బాటిల్లెను క్షుత్తాపము । గూటికిఁ గొట్టుకొనుచున్న పట్టులముగదే. ౬౩౩

వ. అన నాలించి దేవి దయాపరతంత్రయై ౬౩౪

—: శతాక్షీదేవి వర్ణనము :—

సీ. కురువిందములబిళ్ళ కొప్పుపై సవరించి రవలుసూర్యులు పెవిటను బూని
గోమేధకపు బులాకీ ముక్కునందిడి పుష్యరాగముల జడపు ధరించి
వైడూర్యములు బాహుబందులు సమరించి ముత్యాలపేరు రొమ్మున ఘటించి
పగడాల పెట్టు పగ చేతులను దాల్చి నీలాలపైకొంగు సన్న దొడిగి

తే. గీ. గరుడపచ్చల మొలనూలు గట్టివేసి । వెంగి మేలిమి జంతాపునీరె గట్టి
లెక్కలేనన్ని కనులతోఁ జక్కనైన । యంబ హైమవతీదేవి ప్రత్యక్షమయ్యె. ౬౩౫

వ. ఇట్లు శతాక్షిదేవి ప్రత్యక్షమయ్యె. ౬౩౬

మ. ఆదిఁ బుట్టిన్ గట్టికేసెఁ గనికెన్ గానల్ మహాన్ ధాత్రిపై
జనులై లోకుల పెక్కుమ్మఁబడి మ్మప్రాంతభూముల్ మహా
జనుల్ జనప్రజతో హోరెం గోలుబులు నీవు బ్రహ్మపూర్తిస్తున్
జలముం గూడగ నీట్లు పెల్లుపట్టై రావూర మహ్మాగమున్. ౬౩౭

క. అంతటఁ బొమ్మని హ్రదము । నంతయు గనికి యోము సంతోషించెన్
శాంతిఁ బొందఁగ ద్రావి మములు । సంతోషజనె దేవి సత్తుముననగనున్. ౬౩౮

సీ. పనసకాయలు కూర పట్టితొడ్డింపుక రోవలు మా రోకసొరి తినెతువారు
అరకాయలు పడి యూరగించుయును మామిడిపండ్లు పెక్కులు గుడుచువారు
చిగురాకుపచ్చళ్ళు చేతనిండుగ మెక్కి పడి చింతపండును చదువువారు
పరుగు పప్పుశాకముల పరుగక ఘటియించి వంకాయబజ్జి సొపదెతువారు

తే. గీ. బీర సొర దొండ కాకర బెండ పొట్ల । మేదికాయల కూరలు మెక్కి మెక్కి
మునగ తోటాకు కూరలు మెచ్చుకొనియు । కొనరి గోంగూర పచ్చళ్ళ మెసవువారు. ౬౩౯

వ. ఇట్లు నానావిధ ఫలశాకంబులు ఫలంబులు మూలంబులు ఇష్టసేవనంబుగా నొసంగి ప్రాణులందర ప్రోషించి. ౬౪౦

ఉ. బంగరుమాలి చేకొని । శృంగారపుమేనుతల్లి శ్రీదేవి దయన్
పంగరకు లేనుదు చేతుల । గొంగిపోయిని సఫలను నేరిపా ప్లాష్టించెన్. ౬౪౧

క. ఏమనిచెప్పుదు బాపని । సాముల తృప్తియును జనము సంతోషంబున్
నేమమునత్తై వేమారును । భీమహితా బ్రేవునుమను బాగ్రేపి కొనెన్. ౬౪౨

తే. గీ. లేక లేక దొరిగె శాకాది సంయుక్త । మైన యన్న మనుచు మనుజులు
దేవి కిడిరి పేరు విశ్వశాకంభరి । యనుచుఁ బిలిచి మ్రొక్కి యాదరమున. ౬౪౩

క. ఆ కోలాహల మసురా । నీకంబులు దెలుపఁగా విని నరపిశితభు
గ్లోకేశుఁడు దుర్గుఁడు దా । భీకరుఁడై వెడలె దేవబృందము నేయన్. ౬౪౪

శా. అత్యుగ్రుండగు దుష్టదుర్గుఁడు సహస్రాక్షౌహిణీయుక్తుఁడై
ధృత్యుద్ధామత దేవతాతతి నిరోధించె న్మతాక్ష్యుగ్రసం
స్థిత్యాశామతి త్రాహి త్రాహి కృపయా శ్రీదేవి యంచున్ సురల్
భృత్యత్వంబును జూపి మార్కొనిరి వైరిన్ ధైర్యసంపన్నతన్. ౬౪౫

వ. ఇట్లు దేవదానవు లొండొరులు మార్కొని పోర నతిఘోరంబగు సమరంబున శతపద్మసమాచ్ఛన్న సూర్యమండలంబై యుండ దేవి శరీరంబునుండి కాళికయు, తారిణియు, బాలయు, త్రిపురయు, భైరవియు, రమయు, బగళయు, మాతంగియు, త్రిపురసుందరియు, కామాక్షియు, తులజయు, జంభినియు, మోహినియు, ఛిన్నమస్తయు, గుహ్యకాళియు, నయుత బాహుకయు మొదలగు నిరువదియిద్దరు శక్తులు పుట్టిరి వారలనుండి యిరువదినలుగురును, వారలనుండి యసంఖ్యాతలగు శక్తులునుం బుట్టిరి. ఇట్లు శక్తిమయంబై రణరంగంబు మృదంగ శంఖ వీణా నినాద మేదురంబయ్యె. పదిదినంబులలో నక్షౌహిణులెల్ల సమసె. పదునొకండవనాఁడు దుర్గుఁడు మహోత్సవంబుసేసి రక్తమాల్యాంబరాద్యలంకృతుండై రథం బెక్కి దేవీరథంబున కెదురుగా బోలించిన శక్తులద్ధంబయిన వారలం గెల్చి దేవిని మార్కొని రెండుజాములు సంగరంబుసేసె. అంతఁ బదియేను బాణంబులు విడిచి మహాదేవి దుర్గుని వాహనంబుల నాల్గింటిని, నొకట సారథిని, రెంట నేత్రంబులను, రెంట భుజంబులను, నొకట ధ్వజమును, నైదింట హృదయంబును, దగుల నొట్టిన నా రక్కసుండు నెత్తురులుగ్రక్కుకొనుచు నేలంబడి యొఱగె. వాని తేజంబు వెడలి దేవీతేజంబునం గలిసె. అంత జగత్త్రయంబు శాంతివహించె. హరి శంకరులం బురస్కరించుకొని బ్రహ్మాది దేవతలు జగదంబకు వందనంబులు సేసి స్తుతించిరి. ౬౪౬

వాహినీవృత్తము. జగజ్జనని నీవు నంజలి మోడ్చి సేవించి భ
క్తిగల్గి స్తుతియింపకే వగవుపుట్టి యిట్లైరి మీ
దిగీశ హరి శంభులన్ దివిజలోకమున్ విప్రులన్
భృగు ప్రముఖ మౌనులన్ బ్రఘువయన్ విలోకించిరా. ౬౪౭

క. దుర్గుని రాక్షసబాధలు । నిర్గతములు గాఁగ లోకనికరము బ్రతికెన్
దుర్గ యని సురలు వొగడఁగ । దుర్గానామంబు వేడ్కతో దేవి గనెన్. ౬౪౮

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు జనమేజయా! సూర్యసోమవంశక్రమంబు లిట్లు నుడివితి, పరాశక్తి మహిమంబే లోకమహత్త్వంబు. ఎవ్వండు మహారాజయోగంబున నఖండైశ్వర్యసంపన్నుం

డగు వాఁడు తొంటిజన్మంబున భగవత్యుపాసకుండుగా నెఱుంగుము, మరియు. ౬౪౯

మ. భవమూలప్రభిదాకృతార సకల ప్రాణావనాధార సం
స్తవనీయోద్ధతసంప్రచార పటు నిస్తంద్రప్రభాపూర దా
నవదుర్గర్వవిదారణ ప్రథిత నానాకార సంపుష్ట మా
నవనాథాగ్ర్యశరీర యౌ భగవతిన్ ధ్యానింప క్షేమంబగున్. ౬౫౦

క. సర్వప్రయత్నముల నా । సర్వేశ్వరి గొలువవలయు జనుఁ డెట్లనఁగా
నుర్విం బొల్లును విడచి య । ఖర్వత ధార్ష్యంబు గొనిన కర్షకలీలన్. ౬౫౧

క. దేవిని విడనాడినచో । నీవిశ్వమునందు దుఃఖ మింతయుఁ గల్గున్
గావున శ్వేతాశ్వతరులు । వేవిధముల గొల్తు రంబఁ బృథ్వీనాథా ! ౬౫౨

వ. "తేధ్యానయోగానుగతా అపశ్యన్ దేవాత్మశక్తిం స్వగుణైర్నిగూఢామ్" అని పలుకు చుందురు. ౬౫౩

తే. గీ. భక్తిగలిగియైన భయముచేనైనను । సిగ్గుచేతనైనఁ జెలిమినైన
నితరచింతనంబు విడ్లను విడనాడి । దేవిఁ దలఁపఁ గలుగు దివ్యసుఖము. ౬౫౪

వ. కావునం బరాశక్తి నారాధింపుము పరాశక్తిభక్తుల చరిత్రంబులు వింటివికదా, యిఁక నీ వడుగునది యెద్ది ? యనిన జనమేజయుండు ౬౫౫

—: గౌరి లక్ష్మి వాణీ చరిత్రములు :—

క. గౌరిని లక్ష్మిని వాణిని । నా రుద్ర రమేశ విధుల కర్పణసేసెన్
ధీర యగు దేవి మరలన్ । వారికి దలిదండ్రు । లేల వచ్చిరి చెపుమా. ౬౫౬

తే.గీ. మూలశక్తినిఁ బుట్టిన మువురు శక్తు । లేల యితరుల కన్యలై మెసగి రిద్ధ
నసంభావ్యమై యొప్పుఁ గాన నాకు । చిక్కు చక్కఁగ వివరించి చెప్పు మునఘ ! ౬౫౭

చ. అనవుడు నో నరేంద్ర వినుమా పరమాద్భుత మీ చరిత్రమున్
వినఁదగుఁ దొల్లి దేవి మతినిర్మలయై మువ్వుర శక్తులన్ సృజించి యి
చ్చెను ఘనసేవ్యయై ప్రియము చేకొని రావడు దొక్కసారి రీ
లన జగము ల్జయించిరి హాలాహాలనామకులైన రాక్షసుల్. ౬౫౮

చ. వనజభవుం డొసంగె వరమున్ వారికి దాన గర్వమున్
గొని మధుపైరి శంకరులఁ గొట్టఁగబోయిన వారు వారలుం
బెనఁగొని పోరి రొక్కటయి వెల్లుగ నర్వదివేలయేండ్లు సా
ధనముల కోడరైరి వర దార్ఢ్యమునన్ దితిపుత్రకుల్ నృపా ! ౬౫౯

వ. వినుచును వారలన్ విడచి వీరవరేణ్యులు పెద్దలిద్దరున్
గుసగుసలాడుచుం బఱచి గొబ్బున నాత్మపురప్రవేశమున్

మనలికచేసి యాత్మ సధిమానము నొంపగఁ జూచి నవ్వి ర
వ్విసరుహనేత్ర లాద్యజనవేల్పులు లక్ష్మియు గౌరియున్ వెసన్. ౬౬౦

క. చీ చీ నవ్వుచుమని యని । నీచో క్తులఁ బల్కినపుడు నిజ భార్యల త
ద్దీపతులకొ లడుగంచెను । మోసకథనకాంగనలనుఁ బృథ్వీనాథా ! ౬౬౧

క. మాయాదేవీమహిమను । నాయెడనప్పుడు గానరయిరి యవనీనాథా
యే యితరుల కది సాధ్యము । హా యేమని పొగడుదున్ మహాదేవి నికన్. ౬౬౨

క. అంతట సతి మాయ విడచెన్ । బంతమ్మున సిరియు విడచెఁ బద్మభవాత్మున్
గంతు లుడిగె రంతు లుడిగె । సంతాపము మాని మాయ సమయించె నృపా ! ౬౬౩

తే. గీ. అజుఁడు వారిఁ జూచి యబ్జజుఁడవని మోటు । వేమటంచు జింత నొనసి యొనసి
కనులు మూసి ధ్యానగతి నిడి భగవతి । మాయ యనుచు దలచె మనుజనాథ ! ౬౬౪

క. తన శక్తి బలముకోలుపున్ । వనజభవుఁడు వారి బాధ్యతకు దా బ్రో
చెను గొన్నినాళ్లు లంటఁ । దనతో నిల్లని తలంచె ధరణీనాథా ! ౬౬౫

తే. గీ. అయ్యయో మాయయు మాయ డిప్పుడి పీర । వెట్టి మరల స్వాధీనంబు నెనయుగంటు
అంచు మన్నాయమున మన యాత్మజులను నుకమున్పుఁ బిల్చి యుల్లమున బలికె. ౬౬౬

తే. గీ. తపముసేయుంగనోవ పుత్రులార గాల్చి । ముఖ్యయుదిభక్తి యుక్తిచే నొప్ప శక్తిఁ
గొలువు దన వారు సంతోషపరితు లగుచు । గాననాంతరమున కేగి కడుముదమున.

క. ఆరాధించిరి శక్తిని । భీరులు మానసమునందు నిరంతరమున్
వారూధధ్యానోన్నతి । నారిమి నొకలక్షయేడు లుర్వీనాథా ! ౬౬౮

వ. అంతఁ దానవనాశకరాధనము మము న్యూహము పరీతయుఁ, గరుణారసపరపరిగారంతరంగయుఁ
ద్రినేత్రయును నగు పరాశక్తి మస్థమై యిట్లనియె. ౬౬౯

ఉత్సాహ. సర్వజనుల మెచ్చు రూప మనుభోకములార నీ
సర్వహితము ముమ్ము నీవు సఫలరోక వాక్యముల్
గర్వమెత్తి వారిఁ గొట్టి మనుచుఁ బోవు గర్వమా
పర్వణములు సంస్తుతించుఁ దంత్ర మంత్ర శక్తిగా. ౬౭౦

క. వమగుణ దేవయుగాన నె । నైన రతిగంగుణముల గూర్చి లీల గనిచెపన్
బడియెడు సూత్రముప్పును నాఁ । గవనరి పి యఫలలోకకారిణి తల్లీ ! ౬౭౧

తే. గీ. ప్రాజ్ఞవిషయము మరియును బ్రత్యగాత్మ । పరగ వైశ్వానరుండను బరగు దీవు
సచ్చిదానందరూపిణి సర్వశక్తి । సర్వలక్ష్యాత్మమూర్తివి జనని నీవు. ౬౭౨

సీ. అంతఁ బరాశక్తి యతిశయాకారమూర్తియై ప్రత్యక్షయై నిల్చి పరమభక్తి
నన్ను గొల్చుచునున్న నిర్జరులను జూచి తెలుపుడు మీ పరంబుల నవస్థ
వచ్చెదను గౌరితో నక్షీణ సౌమ్యతాయుతనై పర్వతానో తల్లి నీవు
హరికిని హరునకు నంగబలం బిచ్చి శక్తిలాభంబు నొసంగుమింక
నా కులంబునకు జన్మంబు నొందుము నీవు నీ పూజావిధి నెమ్మి జెప్పు

తే.గీ. మును నట దేవి నా శక్తియైన గౌరి । సంయుజాలయు హరిహరు లనుమతింప
సంయుమంతోను బారల కట్టి నిల్పు । భాగము లభించె శక్తుల బాసి రయుల. ౬౭౩

క. నాయమ్మ సుముహూర్తంబుం । దేయంగారాయ మీరు చేరి కొలువ నా
నీ మనసు నిరంతరము హరి । కా యుభవునకును స్వాత్మ ప్రకాశంబున్. ౬౭౪

క. నీయందు గౌరి పుట్టు ను । ధీయుంబగు సంశయంబులు దెలియు మిక సుధా
తోయధిలో రమ పుట్టును । బాయక శివ కేశవులకు భార్యలు వారల్. ౬౭౫

క. మాయాబీజజపంబుం । జేయుడు వాంఛితములెల్ల జేకుఱు మీకున్
నాయెడల భక్తిగల్గిన । మీయెడలం గరుణగల్గి మెలఁగుద నేనున్. ౬౭౬

వ. ఇట్లు వచించి దేవి యంతర్థానంబు నొందె. నంత దక్షుండు లవిగి యేతద్వృత్తాంతం బంతయును హిమవంతునకు నెఱింగించెను. హరిహరులు స్వస్థచిత్త గర్వంబు లుడిగి శక్తి సుగ్రహంబునకుం బాత్రులై యుండి రిట్లు కొంత కాలంబు జరిగిన పిమ్మట గౌరావా ప్పుడు శక్తి యైన తేజంబు దక్షునింట గన్యకారూపంబున నుద్భవిల్లిన దక్షగేహంబున మహోత్సవంబు వాటిల్లె. మఱియు, ౬౭౭

సీ. సాధుల డెందముల్ చల్లనై యలరారె శుభలీల దేవదుందుభులు మొరసె
నారదాదులతో నేరుల బ్రవహించె బ్రభలతో భానుబింబంబు వెలిగె
మహి నెల్లచోటుల మంగళంబులు మీఱె పలపుమించెను పూలవాన గురిసె
సప్తర్షులు దశదిశల ప్రభలతో వేడ్క పక్షులు కైవల్యహారముల లయ్యె

తే. గీ. కాంతి గంధవతులదు బాసి రెలమి । నాటి దక్షుని యింట నా వరముని
వల్లభ గృహంబునను జగద్ధాత్రి యుద్భు । పూర్ణమై యనన్యజైన పుత్త్రి పుట్టె. ౬౭౮

క. పుత్రి నుమాదేవిని దా । పిలుచు సతీ యనుచు బిల్చె పిలుపుల ఘా
లాపునకు వచ్చె గొల్చు । కృష్ణసోల్లాస సహితయై హరు గొల్చెన్. ౬౭౯

క. తరువాత దక్షుజన్మము । తర గోపకృపాణ మూర్తి దయలిచ్చి హిమవ
ద్గిరికూతు రగుచు బొలుపున్ । హరునకే పెండ్లాడె గౌరి నవనినాథా! ౬౮౦

వ. అనవుడు నో మునీంద్ర జగదంబ నిజాంగము నెట్లుబాసె ద
క్షునిగృహమందు మిక్కిలి యసహ్యంబైన పనిం బొనర్చినం

మనకు గతం బొకొండు గలదో యెటువంటి గుణాఢ్య దుఃఖబం
ధనముల కగ్గమాయెనె కనంగ విచిత్రము విస్తరింపుమీ. ౬౮౧

చ. అన విని వ్యాసుడో నృపవరా విను దేవి కనుగ్రహంబునం
జనులకు సౌఖ్యముబ్బు నది చాలకయుండిన దుఃఖహేతువై
తనరును గాన దెల్పెదను దక్షునిపుత్రిక దాహహేతువున్
విను దది పాపశాంతికిని విస్తృతకారణరూపమై తగున్. ౬౮౨

సీ. దుర్వాసుడను ముని తొల్లి జంబూనదేశ్వరి పాదములు గొల్చి భక్తినున్న
తరి దేవి తృప్తయై తన కంఠమున నున్న క్రొత్తపూదండ శాఖ్యోటిని దివిచి
మదవైన నది గొంచు మింటిపై కెగసి వెచ్చెర దక్షునింటికి జేరి యందు
దాక్షాయణికిని వందనము గావించి సుఖోపవిష్టుండయి యున్నతరిని

తే. గీ. దక్షు డా దండ గనుగొని తాపసేంద్ర । యేమి దీ నంత నాపుడు నిది మహేశ్వరి
ప్రసాదంబు నాపుడు ప్రీతి దాని । మనకు నిమ్మన నత డిచ్చె దక్షునకును. ౬౮౩

సీ. ఆ దండ గైకొని యది తన కేళికామందిరంబున బెట్టి మానసమున
దాని వాసనలకు నెంతయు నుబ్బుచుండంగ భగవతి కోపించి భర్తనందు
శాంకరియందును నరగ ద్వేషము బుట్టునట్టుల గావించె నంత వాడు
యజ్ఞ మొనర్చుచో హరు జీరకున్న సతీదేవి కోపించి దివ్యమైన

తే. గీ. తనదు మూర్తిని శిఖియందు దగ్ధభావ । మొందగా జేసె యోగయుక్తి నవిన
యిమ్మట మహేశ్వరుడు దన వెలది బాసి । యేమిగావించె నని నృపుం డెలమి నడుగ. ౬౮౪

క. ఆపైన జరిగినట్టి క । థాపుంజము నుడువ నాకు దరమా ప్రళయం
బేపుట్టె నని చెప్పెద । గోపానల మొదవె శివునకున్ మనుజేంద్రా! ౬౮౫

తే. గీ. రుద్రుకోపాగ్నిచే నతిరౌద్రుడగుచు । భద్రకాళీగుణాన్విత భద్రు డగుచు
నిఖిలలోకప్రచాలనిర్నిద్రుడగుచు । వీరభద్రుండు పుట్టె నుర్వీతలేంద్ర! ౬౮౬

వ. ఇట్లతిరౌద్రాకారుండైన వీరభద్రుండు పుట్టి, ప్రళయవేళాసముద్భూతమహాసటుంబోలె నటనంబుసేసి నిఖిల దేవ ముని వ్రాతంబుల మనంబులకు భీతి వాటిల్లి చెల్లాచెదరై పారం ద్రోలి దక్షాదుల దెగనరకిన బ్రహ్మాదులగు సకలసురలు ఋషిగణసమేతులై ఖండపరశుం బ్రార్థింప నతండు దయాళుండుగావున దక్షునకు బస్తమస్తకం బిడి బ్రతికించి యజ్ఞవాటంబున దహ్యమానయగు చితక్రాశను స్కంధంబున నారోపించుకొని హా సతీ! హా సతీ! యని రోదనంబుజేయుచు భ్రాంతచిత్తుండై లోకంబులుపట్టి తిరుగుచుండుటం జూచి బ్రహ్మాదులగు దేవతలు విష్ణు బ్రార్థింప నతండు ధనుర్బాణంబులు పూని పోయి సతీదేవి యవయవంబుల నిజబాణంబుల ఖండించి భూమిన్ వెదజల్లినం గాంచి యా ఖండంబు లెచ్చ టెచ్చటం బడియె నచ్చటచ్చట శంభుండు నిఖిలాంశముల నిల్పికొని వసియించియు,

సతీవిరహాతురుండై జప ధ్యాన సమాధులచే గాలంబు గడుపుచుండె. నేటికిని నయ్యై స్థానంబుల మనుజులు పురశ్చరణాది కర్మంబులు సేసిరేని మహాఫలదంబులగు ననిన జనమేజయుండు. ౬౮౭

మ. మునివర యా సతీవనిత మూర్తులు గల్గినచోటు లెవ్వి భూ
మిని దయదారధర్మముల మేలిమి సంఖ్యయు, నామములన్ మహా
వినయముతోడ వేడెదను వేగ వచింపుము విన్నదన్క నా
మన మొకయింతయుం గుదిరి పట్టున నిల్వదు సంయమీశ్వరా! ౬౮౮

క. అనిన విని వ్యాసు డిట్లను । ఘనశుభదములగును గాళికాపీఠంబుల్
వినుము వివరించెదను నీ । మనమును గదలంగనీక మట్టున నిడుమీ. ౬౮౯

సీస మాలిక } ఆనందకాననంబందు విశాలాక్షి । యలఘు ముఖక్షేత్రమందు గౌరి
నైమిశారణ్యంబునను లింగధారిణి । కమనీయ సుప్రయాగమున లలిత
గంధమాదనమున గాముకీశక్తియు । పుణ్యద మానసంబునను గుముద
దక్షిణక్షేత్రభూస్థలి విశ్వకామయు । మహితోత్తరమును గామ్యప్రపూర్ణ
గోమంతభూస్థలి గోమతీదేవియు । హస్తినాపురిని జయంతి మరియు
మందరభూధరమహిఁ గామచారిణి । కాన్యకుబ్జంబున గౌరి యండ్రు
తత లీల చైత్రరథమున మదోత్కట । మలయధరాధరమహిని రంభ
ఏకామ్రపీఠమహిని కీర్తిమతి సుమ్ము । విశ్వంబునందు విశ్వేశ్వరియును
పుష్కరాఖ్య క్షేత్రమున బురుహూతయు । ముఖ్యమౌ హిమవంతమునను మంద
చారు కేదారాన సన్మార్గదాయిని । స్థానేశ్వరమున భవాని యండ్రు
గోకర్ణపీఠంబు గౌను భద్రకర్ణిక । మహిని శ్రీగిరియందు మాధవియును
భువిమీద బిల్వకంబున బిల్వపత్రిక । భద్రపీఠంబున భద్ర యండ్రు
స్వాపరాహాఖ్య శైలంబునను జయ । కమలాలయంబున గమల యండ్రు
రుద్రకోటిస్థలి రుద్రాణి యను దేవి । పూజ్యమౌ లంజరంబునను గాళి
భూరి సాలగ్రామమున మహాదేవియు । నతుల మాహాలింగమందు గపిల
సుందర శివలింగమందు జలప్రియ । మాయాస్థలమున గుమారి యండ్రు
మాకుటక్షితిమీద మకుటేశ్వరీదేవి । సంతానపీఠకస్థలిని లలిత
మహనీయ గయలోను మంగళాదేవియు । బురుషోత్తమాఖ్యయౌ పురిని విమల

ఘన సహస్రాక్షంబునను నుత్పలాక్షియు । నొగి హిరణ్యమున మహోత్పలయును
వ్రపపంబున విపాశ నమోఘాక్షి । యాసుపార్శ్వమున నారాయణియును
మొగి బుండ్రవర్ధనమ్మున పాటలాఖ్యయు । సుత్రికూటమ్ము రుద్రసుందరియును
విపులంబునందును విపులమహాదేవి । యల మలయాద్రి గల్యాణియంద్రు
సహ్యభూధరమహాస్థలి నేకవీరయు । రామతీర్థమునందు రమణ యమున
ఆహరిశ్చంద్రమునందు జంద్రికయును । పరమయమునా మృగావతియు గద్రు
కోటితీర్థమునందు గోటవిదేవియు । మధువనమునను మరి సుగంధ
గోదావరీతటంబున త్రిసంధ్య । దేవికాతటమున నందినియును
హరిగంగాద్వారమం దతిప్రియయును । ద్వారవతిని రుక్మిణియును
అతిశుభ శివకుండమందు శుభానంద । బృందావనంబున ప్రీతి రాధ
రమ్యమైన మథురను దేవకీదేవి । చిత్రకూటమునను సీత యంద్రు
పాతాళమందును పరమేశ్వరీదేవి । యల వినాయకభూమియందు నుమయు
కరవీరమందును గనగ మహాలక్ష్మి । యుష్ణతీర్థంబున నొప్పు నభయ
వింధ్యంబునందున వింధ్యాధివాసిని । మరియు నాపర్వతంబున నితంబ
వైద్యనాథంబున వరలు నారోగ్యయై । మాండవ్యమందును మాండవియును
ఘనమహాకాలమందును మహేశ్వరియును । మాహేశ్వరీపురమునందు స్వాహా
ఛగలండమునందు బ్రచండాఖ్యయై యొప్పు । నల వరారోహ సోమేశ్వరమున
అల యమరకంటకపురమందు చండికయును । నా ప్రభాసమున పుష్కరేక్షణ యంద్రు
ఘన సరస్వతియందు దేవమాతయు నొప్పు । మహాసముద్రతటమున
దగిన పారావార యనఁ దొప్పు । నా పయోష్ణిని పింగళాఖ్య యొప్పు
మరి మహాలయమునందు మహాభాగ । కృతశౌచమునందు సింహిక యొప్పు
మరియు కార్తికమునందు నతిశంకరియు నొప్పు । నుత్పలావర్తకమున నొప్పు లోల
శోణసంగమమున సుభద్రయును । సిద్ధవనమున వెలయు లక్ష్మి
భరతాశ్రమమునను బరగు ననంగయై । జాలంధరమున విశ్వముఖి యొప్పు

కిష్కింధపర్వత క్షితిని దారాదేవి । దారువనంబున దనరు బుష్టి
కాశ్మీరమండల క్ష్మాతలంబున మేధ । హిమగిరి ధారుణి నెసగు భీమ
విశ్వేశ్వరీపురీ విశ్వంభరను దుష్టి । గాయావరోహణ క్ష్మానుమాత
ముదమొప్పగ గపాలమోచనంబున శుద్ధి । యలర శంఖోద్ధారమందును ధర
పిండారకంబున దండిమీరుసు ధృతి । చంద్రభాగాతటాచలను గళయు
యచ్ఛోదమందును మరి శివధారిణి । యుత్తమ బదరియం దురసి యయ్యె
నుత్తరకురువందు నౌగి నౌషధియు నయ్యె । శ్రవణాలయంబున దివిరి నిధియు
ఆ కుశద్వీపమం దలర గుశోదక । శివసన్నిధియందు పార్వతియును
వేదవదనమందు వెలయంగ గాయత్రి । బ్రహ్మవదనమున సరస్వతియు నయ్యె
దేవలోకంబున దెలియ నింద్రాణియు । సూర్యబింబమునందు సుప్రభయును
హేమకూటంబున నెసయ మన్మథ యయ్యె । మాతల వైష్ణవీమాత యయ్యె
తనరంగ గుముదంబునను సత్యవాదిని । వేణాధరాస్థలి వెలయ నమృత
అశ్వత్థమందును నవ వందనీయయు । నచ్చపల దిలోత్తమాఖ్య యయ్యె
మానసమందును మరి బ్రహ్మకళ యయ్యె । సతులలోపల నరుంధతియు నయ్యె

తే. గీ. సర్వదేహులయందును శక్తి యయ్యె । నూటయెనిమిది పీఠముల్ నూడినసర
దేవి వసియించుచుండు సతీశరీర । సంభవములైన యవయవసమితి మహిమను. ౬౯౦

క. ఈ యాప్త తీర్థంబుల । శ్రేయోదాయకములయ్యె క్షితిలో మనుజుల్
బాయక సేవింపంగా । బోయిన నైహికములగల్గు ముక్తియు గల్గున్. ౬౯౧

క. ఈ నూటెనిమిదిక్షేత్రము । లేనోటం బలుకునో వారి కిల్బిషంబుల్
సూటిగ దయచేయు నరా । ఘాటంబుగ లోకమాత కరుణామయియై. ౬౯౨

క. ఈ నామంబుల నెవ్వడు । మానుగ లిఖియించు గ్రంథపత్రమునందున్
వానికి గలుగును శ్రీవి । ద్యానానాసుఖము లంబ యనుకంప నృపా! ౬౯౩

వ. అని యిట్లు పలికిన వ్యాసుని వాక్యంబులు విని జనమేజయుండు మునీంద్రా! దాక్షాయణి హిమవద్గిరియందు బ్రాదుర్భవించె నని తెలిపితి వది యెట్టిదని యడిగిన వాసవీ నందనుండు. ౬౯౪

క. హరుడు సతీవిరహమ్మున । దిరిగి దిరిగి పరమనియతి దేవీధ్యాన
స్ఫురితమునివేషధరుడై । పరమతపము సేయదొడగె పార్థివముఖ్యా! ౧౯౫

క. అప్పుడు లోకంబెల్లను । గప్పుకొనియె సర్వదుర్వికారగుణంబుల్
చెప్పగ వశమే ముఖములు । విప్పారగ గాంతిరహితవృత్తి ఘటిల్లెన్. ౧౯౬

తే. గీ. గోరుపురుపున రోకలి గూలినట్లు । లప్పుడే తారకాసురుం డనెడివాడు
బ్రహ్మవరమున బ్రబలి నిర్జరుల నోర్చి । జగముల ననేక బాధలు సలుపుచుండె. ౧౯౭

క. శివునికుమారుడు గాకిక । నెవడును వానిం జయింప డిలలో నని వా
గ్ధవుడు బలికిన కతంబున । శివుజాడలు సూచి వాడు సెలరేగె నృపా ! ౧౯౮

తే. గీ. ఆలులేని శివున కాత్మజుండై పుట్టు । శివుడు వెంగలాయె చెట్టుక్రింద
బుట్టిపెరుగ దపము బూనియున్నట్టి నే । దనుచు బొంగె దారకాసురుండు. ౧౯౯

ఉ. అంతట దేవలోకము దశాకృతిధారిని జేరి మ్రొక్కి దై
త్యాంతకి తారకాసురుని యత్యధికంబగు పీడ కోర్వలే
మింతటనైన తీర్పు మన నేను సముద్ధతగాను లోకవి
భ్రాంతికి హేతువైన మన పాలిటి దేవిని దల్చుకొంటికన్. ౨౦౦

క. దేవుని మరచిన కతనన, యీవిధమున బాధలెల్ల యేర్పడె మీకున్
గావున హిమపద్గిరికిన్ । బోవలయును మాత గొల్వబోలును రండీ. ౨౦౧

వ. అని సర్వదేవతలం బోద్బోధి నారాయణుండు హిమవంతంబునకుం జని యచ్చట దేవి ప్రీత్యర్థంబు నానావిధంబులైన ధ్యానపురశ్చరణంబు లాచరించి దేవీయజ్ఞంబు చేసి పరమభక్తిసమేతులై భగవతీప్రసాదంబునకు వేచియుండ నాకనాథ చైత్ర శుద్ధనవమీ శుక్రవారంబున కోటిసూర్యప్రతీకాశంబును; జంద్రకోటిశీతలంబును, విద్యుత్కోటిసమా నాభంబును, నరుణంబును, భూనభోంతంబులు నిండ స్త్రీరూపంబునుంగాక, పురుషరూపం బునుంగాక యొకతేజంబు పరిభ్రమింపం గాంచి యాది నొక్కింత భయంబంది ధైర్యం బులు తెచ్చికొని తద్దివ్యమంగళవిగ్రహంబుం బరికించి దేవీవిగ్రహంబుగా నిశ్చయించి స్తోత్రంబులు సేయం దొడంగిరి. ౨౦౨

చ. అతితరక్రమగాత్రి నవయౌవనశోభిత సుజ్జ్వలత్కుచ
ద్వితయసరోజకుట్మలక ఉచ్చారణత్స్వరకింకిణీనినా
దిత తతమేఖలావలయ దీప్తసువర్ణమహాంగదాదిభూ
షిత మహనీయరత్నసురుచిప్రభయుగ్గళబంధరాజితన్. ౨౦౩

చ. విలసితకైతకాకలిత విస్తృతనీలశిరీముఖాభకుం
తల గణనీయసైకతసితంబ విరాజితరోమరాజి గం

ధిల ఘనసారఖండవితతిప్రవిమిశ్రితచారువీటికా
లలితసుపూరితానన చలత్కనకశ్రవభూషణచ్ఛటా
ధళధళితాస్య సర్వహిమధామలలాటమనోహరభ్రువన్. ౨౦౪

ఉ. కోకనదాక్షి సన్మధురకోమలబింబసమోష్ఠి నిర్మల
శ్రీకరకుందకుట్మలరుచిప్రకరప్రదవంత మౌక్తిక
ప్రాకటహారసుందరస్ఫురన్మణిబాల కిరీటచంద్రరే
ఖాకలితావతంసిని వికాసవిరాజితచారుమల్లికా
స్తోకసుమాలికానికరశోభిత నిస్తులచారుకైశికన్. ౨౦౫

మ. విలసత్కుంకుమబిందుఫాలతలశోభిస్ఫార నేత్రత్రయీ
లలితాంచన్ముఖపద్మకోశవిపులాభోగాంకుశోద్యద్వరా
తులనాభీతచతుర్భుజాసహిత విద్యుత్ప్రభవస్త్రాఢ్య సు
జ్జ్వలసంఫుల్లసుధామయూఖసుముఖశోభాపూర శృంగారిణీ ! ౨౦౬

ఉ. దేవసమస్తృతన్ నిఖిల దిక్పరిపూరితసర్వమాత లో
కావళి మోహినిన్ సుగుణి నంబను మందమృదుస్మితాననన్
శ్రీవిలసత్కృపాకృతిని జేరి కనుంగొని హర్షయుక్తులై
దేవికి మ్రొక్కి సంభ్రమంబయి దీనతదోపగఁ బల్కి రందరున్. ౨౦౭

శా. దండంబో ప్రకృతీ మహాగ్నినిభభద్రాసత్తపోజ్వాలికా
దండంబో జగదంబ ధాత్రి వరదా దైవేశ్వరీ శాంకరీ
దండంబో కరుణామయీ విధినుతా ధర్మార్థకామావిదా
దండంబో శ్రితపోషిణీ కలితమేధాకాళరాత్రీ శివా ! ౨౦౮

ఉ. దండము విశ్వరూపిణి సుధామయి భారతి వైష్ణవీ సతీ
దండము స్కందమాత శుభదాయిని యీశ్వరి దక్షనందనా
దండము లక్ష్మిశక్తి పతితప్రజపావని శ్రీసరస్వతీ
దండము కాళరాత్రి నిరతాఘనసూత్రపవిత్రరూపిణీ ! ౨౦౯

ఉ. రజ్జువుఁజూచి పాముని తలంచి యట్టు లనిత్యమైన యీ
ముజ్జగమున్ స్థిరంబనుచు మోహము నొందగఁజేసితమ్మ యీ
యజ్ఞాన మమ్ము బ్రోవగదవమ్మ కృపాసహితాంతరంగవై
వెజ్జువు నీవకావె యవివేకపు పెద్దతెగుళ్ళు మాన్పగన్. ౨౧౦

వ. అని యిట్లనేకవిధంబులం బృందారకులు ప్రార్థించిన విని దేవి మధురకోకిలకాకలీనినా
దంబున నిట్లనియె. ౨౧౧

క. మీకోరిక లొసగెడి కరు । ణాకలితను నేను గలుగ నస్ముఁడు శుభమౌ
నాకుం భక్తుల బ్రోచుట । యేకద పని వేఱయున్నదే సురలారా! ౨౧౨

క. అన విని సురలో జననీ । యనుపమతేజుండు తారకాసురుడు మమున్
ఘనపీడాకలితుల జే । సెను గావున నిలువలేక చేరితిమి వినున్. ౨౧౩

క. హరునకు బుట్టిన కొమరుఁడు । హరియించును వాని శివున కతిపయె లే దే
తెఱపునఁ దారకహననము । జరుగున్ మా కభయమిచ్చి సాకఁగదమ్మా! ౨౧౪

తే. గీ. అనవుఁడును దేవి పల్కె నో యమరులార । గౌరి యనుపేర నాశక్తిఁ గలుఁగు
నంచుఁ గొండనుఁ దాని శివునకు గొమ్మగాఁగఁ జేయుఁ దది మీకు భద్రంబు సేయు బొందు.

క. ఆ మాటను విని హిమవ । త్స్వామి ఘనుఁడు భక్తి కోఁడ జూతేశ్వరికిన్
నేమమున మ్రొక్కి తల్లీ । ధామంబు పవిత్రమయ్యెఁ ధన్యుఁడనైతిన్. ౨౧౬

తే. గీ. నీవు నాకు సంతిపివి గాఁగ నాపంశ । మెంత ధన్యము మహేశ్వరీ జ
గత్రయంబు నీదు కడుపులో నిడుకొని । యేలుచున్నదాన వేమిచెప్ప? ౨౧౭

తే. గీ. సకలవేదాంతతత్త్వముల్ ప్రకటమయిన । నీ స్వరూపంబుఁ దెల్పి మన్నించు మమ్ము
యోగమును భక్తియును జ్ఞానమో సమస్త । వేదశాస్త్రి పురాణ సన్మాదరించి. ౨౧౮

వ. అతిగుహ్యంబయిన వేదాంతంబు నా హిమవంతునకిట్లని దేవి యుపదేశించె. ౨౧౯

— దేవీగీతలు —

క. మోహాపహంబులగు సద్వ్యాహారంబుల వచింతు సమ్మతాశయుల
రా హిమవంతుడా యటంచున్ । సోహంభావమును దేవి యుపదేశించెన్. ౨౨౦

తే. గీ. ఆది సృష్టికి బూర్వ మేన యన్యంబులేదు । తత్తు నాత్మ యను చిత్తు సంవిత్తు బ్రహ్మ
మ్మ ప్రతర్క్య మనిర్దేశ్య మనుపమంబ । నామయంబును నేనను మ్మమరులార! ౨౨౧

తే. గీ. ఆత్మ కెసగు స్వతస్సిద్ధయైన శక్తి । దాని మాయ యటంద్రు తత్త్వజ్ఞు లెపుడు
నది సతియుగాదు తెలియుడీ యసతిగాదు । మూపె యుభయంబుగాని వస్తు వమృతంబు.

తే. గీ. నిష్కళంకము వేదిమి నీరజాప్తు । నందు ప్రభయును జంద్రునియందు జ్యోత్స్న
యుండురీతిని నాయందు నుండు మాయ । మాయలోబుట్టు గాలకర్మములు సతము.

తే. గీ. భేదమింతయులేక నాలోదలిర్చి । కలను గల్పించు వ్యవహారగతులబోలె
గూడితి స్వశక్తితో దగ్గ గూడి సర్వ । బీజరూపిణినైతి నిర్భృతినైతి. ౨౨౪

క. చైతన్యసమాయోగము । చేత నిమిత్తత్వమొంది చెంగిలి నింకం
ఘాతపరిణామవశమున । నాతత సమవాయినైతి నంచితశీలా. ౨౨౫

క. కొందరు తపమందురు మరి । కొందరు తమమంద్రు మరియు గొందరు జపమం
దందురు కొందరు జ్ఞానం । బందురు కొంద రొగి మాయ యందురు జగతిన్. ౨౨౬

క. కొందరు ప్రధానమందురు । కొందరు ప్రకృతియని యంద్రు గొంద రజయుటం
చందురు గొందరు శక్తియ । యందురు నానావిధముల నద్వ్యయమెపుడున్. ౨౨౭

తే. గీ. మరియు శైవాగమములన్ మనర్చుచుంద్రు । వేదతత్త్వార్థవేదు లవిద్య యంద్రు
తెలియ నామంబు వేరైన దెలుగుచున్న । సత్యమీయంబయిన శక్తి యది యొకండె. ౨౨౮

తే. గీ. జ్ఞానరహితమ్మయి దృశ్యమగుచునుండు । నంన మాయ జడత్వంబు బడసె జుమ్ము
అంత జైతన్యమెపుడు దృశ్యంబుగాదు । గాన జడముగాదు నిత్యంబునుండు. ౨౨౯

క. వసనంత దాని వలయున్ । బొసగగ జైతన్యమెపుడు బొసకొని యుకనం
బు నపేక్షింపదు వెలుగగ । నసమస్థ మటించు గాన నదియే వెలుగౌ. ౨౩౦

తే. గీ. కర్మకర్తృవిరోధంబు గలుగుగాన । దీపముసుబోలె పరము దా నొకపి వెలుగు
వెలుగజేయు వదెప్పుడు వెలుగుచుండు । నిట్లు చెప్పిన దోషంబు నెరయకుండు ౨౩౧

తే. గీ. నాదు సంవిత్తు నిత్యంబు నమ్ముడింక । మోక్షపదము గం నిదురను మెరయు స్వప్న
జలనసంబంధియగు వ్యభిచార మొప్పు । గాని సంవిత్తు వ్యభిచారగతి బడదు. ౨౩౨

ఉ. ఎయ్యది కర్మసాక్షియగు నెయ్యది యవ్యభిచారి యక్షియ
క్షయ్య మదీయ సంవిదనఘప్రథితాంగము నిత్యమందు మీ
రెయ్యెడలం దలంపుడు సుఖావహము బరమంబు సత్యమున్
చయ్యన దీని గానని విచారము సారవిహీన మెన్నగన్. ౨౩౩

క. నే నపరిచ్ఛిన్నను మరి । నా నితరం బద్వితీయ గావున నేనే
జ్ఞానంబును సుఖమును మరి । కామసుమీ ధర్మరాజ నత్యగ నగసుతీ. ౨౩౪

క. సత్యము పూర్ణ మసంగము । నిత్యము నద్వైత మధిక విమలమనఘమీ
కృత్యంబులెల్ల మిథ్యా । మత్యుద్భూతములు నమ్ము మహీధరవరా! ౨౩౫

తే గీ. కాలకర్మస్వభావసంగతుడు మాయ । వలన నుద్భవ మొందుచు గలుగుబోలె
సర్గమెల్లను గలుగును సమయమందు । నా యలౌకికరూపంబు బరాత్పరంబు. ౨౩౬

తే. గీ. తత్త్వములకెల్ల నాదిభూతంబు నమ్ము । సచ్చిదానందమూర్తియు సర్వకర్మ
లింగమును దేశకాలాది సంగవర్జి । తంబు హ్రీంకారమంత్రవాచ్యంబు నమ్ము. ౨౩౭

తే.గీ. ఆత్మతత్త్వంబునందుండి యాకసంబు । శబ్దతన్మాత్రకంబయి సంభవించె
యాకసంబుననుండి స్పర్శాత్మకంబు । నగుచు సంభవమయ్యె మహానిలంబు. ౭౩౮

తే.గీ. వాయువందున జనియించె వహ్ని రూప । గుణము గల్గి శిఖినిబుట్టె గురుజలంబు
రసగుణము గల్గి జలమున గ్రమముమీర । గంధగుణవత్తు ధారుణి గలిగె నుండు. ౭౩౯

తే.గీ. శబ్దమొక్కటె గుణమాకసంబునకును । వాయువునకును స్పర్శరవములు రెండు
వహ్నికిని స్పర్శరూపరవములు మూడు । వనమునకును స్పర్శరూపరవరసములును
ధరకు బైనాల్గు గంధంబు దప్పవంద్రు ౭౪౦

వ. శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధంబులతో వెలయు భూతజాలంబులం గలసిన ధాత్రియెల్ల మహత్తత్త్వంబనంబడు. అదియె లింగంబునాంబడు గుణసమష్టియు లింగదేహంబగు. నవ్యక్తంబు కారణదేహంబగు. బంచీకరణమార్గంబునంబట్టి స్థూలంబులు గలిగె నెట్లనిన, భూతంబులు తమ తమ గుణంబులతో నితరగుణంబులం గలసి యైదుగా నగుచుండు. నందువలన విరాడ్దేహంబగు. నదియె స్థూలంబు, పంచభూతగతంబులగు సత్త్వాంశంబులచే శ్రోత్రాదుల యుత్పత్తియగు, ప్రత్యేకంబుగా మిళితంబులగు జ్ఞానేంద్రియంబులచే నంతః కరణంబగు, నది చతుర్విధం బెట్లనిన సంకల్ప వికల్పాత్మకంబు మనంబునాంబడు, సంశయహీనంబయిన నిశ్చయజ్ఞానంబు బుద్ధినాంబడు, ననుసంధానచతురంబు చిత్తంబగు, నహంకారరూపంబగు నాత్మవృత్తి యహంకారం బనంబడు, మరియు రజోంశంబులచే బుట్టిన కర్మేంద్రియంబులు ప్రత్యేకంబు మిళితంబులై ప్రాణంబగు, నదియు బంచవిధంబు, హృదయవాయువు ప్రాణంబును, గుదవాయు వపానంబును, నాభివాయువు సమానంబును, గంఠవాయు వుదానంబును, సర్వశరీరగంబు వ్యానంబు నని కీర్తింపబడు జ్ఞానేంద్రియంబు లయిదును, గర్మేంద్రియంబు లయిదును, బ్రాణంబు లయిదును, మనంబును బుద్ధియు సూక్ష్మశరీరం బగు. నిదియు లింగంబునాంబడు. మరియుం బ్రకృతియనునది ద్వివిధంబు. సత్త్వాత్మికయగు మాయయందు నవిద్య గుణమిశ్రితయై యుండు స్వాశ్రయంబును రక్షించుటంబట్టి మాయానామంబు గలిగె, దాని ప్రతిబింబం బీశ్వరుడగు. నతండు స్వాశ్రయజ్ఞానవంతుండు, సర్వజ్ఞుండు, సర్వకర్త, సర్వానుగ్రహకారకుండు మరియు నవిద్యయందలి ప్రతిబింబంబు జీవుండు, సర్వదుఃఖాశ్రయుండు. నీ జీవేశ్వరుల కిరువురి కిని శరీరత్రయంబు చెప్పంబడియె, దేహత్రయాభిమానంబుచే నామత్రయంబు గలిగె కారణశరీరాత్మకుండు ప్రాజ్ఞుండు, సూక్ష్మశరీరాత్మకుండు తైజసుండు, స్థూలశరీరాత్మకుండు విశ్వుండు. ఈశసూత్రవిరాట్పదంబులచే గీర్తింపబడు జీవుండు వ్యష్టిరూపుడు, ఈశ్వరుండు సమష్టి రూపుడు. సర్వేశ్వరుండు జీవానుగ్రహకాంక్షచే నానాభోగాశ్రయంబ యిన విశ్వంబు గల్పించుచుండు. నతండు మదీయంబయిన శక్తిచే బ్రేరేపింపబడి యట్లు సేయ సమర్థుండు, మరియు, ౭౪౧

క. శంకింపకు మన్మాయా । సంక్లుప్తముసుమ్ము సకల జగముసు నానా
లంకర్త నేన యనా । తంకను బరమార్థమందు ధరణీధరేంద్రా! ౨౪౨

క. సద్యోద్భవహారముస స । విద్యయు మాయయు నటించు విబుధుల నామాం
కామ్యపగతు లిచ్చిరి నిర । వద్యత మత్తత్వ మొకటు పరలెడి జూడన్. ౨౪౩

క. అ నేన సర్వజగము స । మానంబుగ జేసి యందు నుండుం బ్రాణా
పానాదులతో గర్మల । తో నానాభేదగతులతో నవనీంద్రా! ౨౪౪

క. నాలో మాయాభేదము । ల లోకాంతర్గతాదు లవి నేగానా
లీలోపాధుంనంటపు । హేళి మయుండడునె పెంద నెండించినపోన్. ౨౪౫

క. నాయందు బుద్ధిమెదలదు । హేయంబుల జెప్పి నాకు నిత్యుడ కర్త్ర
త్వాయత మూఢు లెరుంగరు । పాయని తమహేతువాదపద్ధతితోడన్. ౨౪౬

తే. గీ. కుండలోని వెలితి కొండలో వెలితికి । భేదమునుఘటించు నాది మాయ
కుండ బోయినపుడు కొండలోగలియదా । కుండ మాయ పెద్ద కొండమాయ. ౨౪౭

తే. గీ బొంది పేరుగొనుచు బొందిలో వానిని । జీవుడనుచు నీవు చెప్పినావు
బొందిలేకయున్న నిందుండు నందుండు । నన్నియెడల నుండు సతము బ్రహ్మ. ౨౪౮

తే. గీ. మాయలేకయున్న మహితంబు సర్వంబు । నెరుక పేరులేక యేకమగును
భేదమెల్ల మాయ పృథుగుణంబులు మాయ । నన్ను జెనకకుండు నాదు మాయ. ౨౪౯

తే. గీ. ఈశ్వరుడ నేను సూత్రాత్మ నే విరాట్టు । నేను బ్రహ్మను విష్ణువ శివుడ మ
హేశ్వరిని వాణి సుందర నే నినుండ । దిక్కులను నేను దిక్కులరేడ నేను,
పశు విహంగములు నేను పాము నేను. ౨౫౦

తే గీ. క్రూరుడను నేను చోరుడ గుత్సితుండ । నాదుదాసను మగవాడ పేడివాడ
నన్నియును నేను పెద్దను జిన్న నెన్న । నేన కన్నది విన్నది నేనసుమ్ము. ౨౫౧

తే. గి నేన లోపల బయలందు నేన యెల్ల । కాలములు నెల్లచోటులు గాను నుందు
నేనుగానిది యొక్కటి గానరేరు । మిన్నుగా నెన్నకున్నది సున్న సున్న. ౨౫౨

తే. గి గొడ్డురాలుగన్న కొడుకొక్కరుడు పక్క । నేనుగాని దొకటి లేదు
త్రాడు జూచి నీవు త్రాచనుకొన్నట్లు । నన్ను బిలుతు వీవు నామములిడి. ౨౫౩

తే. గీ. సత్త యన్నియెడల నందులేకుండగా । సత్తలోనె వేరె సత్త యౌనె
సత్తలోనజొచ్చు సత్తయ సత్తయె । సత్తయనుట లేదు చిత్తకానె! ౨౫౪

క. అమ్మా! సమష్టిరూపం । బెమ్మాడ్కి వెలుంగు దాని నెరుగము కానన్
బ్రమ్మిన దయతో గనుగొను । మమ్మా చూపింపుమమ్మ మహిమలబొమ్మా! ౨౫౫

వ. ఇట్లు హిమవంతుండు దేవి నడిగిన వాంఛితార్థంబునకు నారాయణ శంకరాది దేవతలు మిగుల సంతసిల్లి చూచుచుండ నవ్విధి దేవతామతల్లి భక్తకామప్రపూరిణి యగుటం దన నిజరూపంబు జూపె. నాకంబు మస్తకంబును, చంద్రసూర్యులు చక్షువులును, దిక్కులు శ్రోత్రంబులును, వేదంబులు వాక్యంబులును, వాయువు ప్రాణంబును, విశ్వంబు హృదయంబును పృథివి జఘనంబును, నభంబు నాభియు, జ్యోతిశ్చక్రం బురంబును, మహర్లోకంబు కంఠంబును, జనలోకంబు ముఖంబును, తపోలోకంబు లలాటికయు, సత్యంబు శిరోగ్రంబును, నింద్రాదులు బాహులును, శబ్దంబు శ్రోత్రంబును, నాసత్యులు నాసికయు, గంధంబు ఘ్రాణంబును, దివారాత్రులు రెప్పలును, నో రగ్నియు, బ్రహ్మస్థానంబు భ్రూవిభ్రమంబును, జలంబు తాలువులును, రసంబు జిహ్వయు. యముండు దంష్ట్రలును, స్నేహకళలు దంతంబులును, మాయ నవ్వును, సర్గం బపాంగమోక్షంబును, వ్రీడ యూర్ధ్వోష్ఠంబును, లోభం బధరోష్ఠంబును, ధర్మమార్గంబు పృష్ఠంబును, ప్రజాపతి మేఢ్రంబును, సముద్రంబులు కుక్షియును, గిరు లస్థులును, నదులు నాడులును, వృక్షంబులు రోమంబులును, కౌమారయౌవనజరలు గతులును, బలాహకంబులు కేశంబులును, సంధ్యలు వస్త్రంబులును, చంద్రుండు మనంబును, విజ్ఞానశక్తియు, హరియు, రుద్రుండు సంహారకరణంబును, అశ్వాదిజాతులు శ్రోణితలం బును, అతలాదిలోకంబులు కట్యధోభాగంబునుగా నొప్పు మహారూపంబు దాల్చె. ౨౫౬

సీ. కటకట పటపట వ్యాకారదంష్ట్రలతోడ కణకణఁగొలుపుచు కనులతోడ
లేలిహానసహస్ర కీలాఢ్య జిహ్వలతో బహువిధాయుధభుజాపంక్తితోడ
నొకవేయికనులతో నొకవేయితలలతో బాహువులతో శస్త్రధారితోడ
నొకవేయికాళ్ళతో నురుతర వీరరసంబుతో మహనీయ శక్తితోడ

తె. గీ. కోటిసూర్యప్రతీకాశ కోటివిద్యు। దాభమత్యంతభీకరం బాత్మనేత్ర
విపులసంత్రాసదము ఘోర వేష మగుచు। గానవచ్చిన రూపంబు గాంచి సురలు. ౨౫౭

క. అహహాహా యేమని। యూహాకారములు సల్పిరంచదు నొకపై
యూహలు దొలంగి కంపిలి। మోహితులై మూర్ఛలోన మునిగిరి వెలుపన్. ౨౫౮

క. ఇది జగదంబ యటంచున్। మది నొకకొంతయది తెలిక మహిఁ దంబై స్వ
స్పదులుండగ వసచెంగట। గదిసి తనరు వేదచయము గనుఁగొని పేర్కన్. ౨౫౯

క. సురలను మేల్కొలుపుమనుచు। వెఱపుడెలుప నసియు నట్లు వేగము చేయన్
పరిపూర్ణజ్ఞానంబున। వరదాత్రిని దేవి గాంచి వారతిభక్తిన్. ౨౬౦

మ. అపరాధంబు క్షమించి ప్రోవుము త్రిలోకారాధ్య నీబిడ్డలం
గృపతో జూచుటయున్ స్వభావమెకదా గీర్వాణి త్రాసంబు మా
నుపవే కోపముమానవే వరముమందు ల్కోవ నిన్నెన్నగా
బ్రపకాదే నినుబట్టి పుట్టితిమి మాతల్లీ దయాంభోనిధీ. ౨౬౧

పంచచామరము. నమో నమ స్సమస్తలోకనాథపూజితే హితే
నమో నమ స్సమస్తవేదనాదరంజితే జితే
నమో నమస్సమస్తశోభనప్రపంచరంజనే
నమో నమో యటంచు వందనం బొనర్తు మీశ్వరీ ! ౭౬౨

వ. అగ్నియు, సూర్యుండును, సోముండును, నోషధులును, దేవతలు, సాధ్యులు, పక్షులు, పశువులు, మనుష్యులు, ప్రాణాపానాదులు, వ్రీహులు, తపస్సును, శ్రద్ధయు, ఋతంబును, బ్రహ్మచర్యంబును, సప్తప్రాణంబులును, సప్తార్చులును, సప్తసమిధలును, సప్తహోమంబులును, సప్తలోకంబులును, సప్తసముద్రంబులును, సప్తపర్వతంబులును, సర్వరసంబులును, యజ్ఞంబును, దీక్షయు, పశువును, దక్షిణయు, యూపంబును, ఋక్కులు యజువులును, సామంబులును నెవ్వరివలనను కలిగె నట్టి యాదిదేవతను నమస్కరించెదము. మరియు నూర్ధ్వంబునను, క్రిందను, వెనుకను, ముందరను, పార్శ్వంబుల నెల్లయెడల నోయమ్మ నిను నమస్కరించెదము. ఈ యలౌకికంబయిన నీ యాకృతి నుపసంహరింపుమని వేడిన దేవతలం గరుణాకటాక్షవీక్షణంబులం జూచి పాశాంకుశవరాభయధారిణియు, సర్వాంగకోమలంబును, మందస్మితముఖాంబుజంబును నగు సుందరాకృతి జూపిన నెల్లరు భీతి విసర్జితులై శాంతచిత్తులై నమస్కరించి హర్షంబునొంది రంత దేవి యో సురలారా మహాతపంబులు సేసియు, మహాపుణ్యంబు లాచరించియుం దెలియరాని నా విగ్రహంబు మీకుం జూపితి నిక బ్రకృతంబు వినుండని యిట్లనియె. ౭౬౩

సీ. కర్తృత్వమును మఱి కారయితృత్వంబు మొదలయినవి యుపాధిమూలకములు
ధర్మంబులనియు నధర్మంబులనియును గ్రియలవి ద్వివిధమై కెరలుచుండు
ధర్మంబు సుఖము నధర్మంబు దుఃఖంబు నొసగు గావున బహుయోనులందు
బుట్టుచు జచ్చుచు బూర్వసంస్కారంబువశమున గర్మముల్ పరుస జేసి

తే. గీ. మరల బుట్టియు జచ్చియు మరల బుట్టి । చచ్చి మఱి పుట్టిపుట్టియు జచ్చిచచ్చి
పరగ గడియారముం బోలె తిరిగి తిరిగి । వాయ దజ్ఞానచక్రమై భ్రాంతిజేసి. ౭౬౪

క. వారక జననపరంపర । కారణ మజ్ఞాన మదియు కడు గొదవలకుం
గారణకారణ మజ్ఞా । నావరణము నరుడు దెలుకయును గొద్దంటన్. ౭౬౫

క. అజ్ఞానజనము కర్మం । బజ్ఞానము నెట్టులడచు నదిగాన మహా
సుజ్ఞానమె గనవలయుం । బ్రాజ్ఞుండగువాడు శాంతభావము మీరన్. ౭౬౬

తే. గీ. జ్ఞానసహితకారి కర్మంబు గడగవలయు । జ్ఞానమే ముక్తికి సమీపకారణంబు
కర్మ మెన్నం బరంపరాకారణములు । కర్మమునవేస జ్ఞానంబు గాంచవలయు. ౭౬౭

తే. గీ. చెలఁగి వైదికకర్మలు చిత్తశుద్ధి । హేతుకంబు లటంచును నెఱుఁగవలయు
కేవలము కర్మ మజ్ఞాన కృతము గాన । సన్నిహితసాధనంబు కాఁజాల దంద్రు. ౨౬౮

తే. గీ. ఎన్న నజ్ఞానకార్యమై యెసఁగునట్టి । కర్మ యేరీతి జ్ఞానంబు గలయఁగలదు
చీకటియు వెల్గు నొకచోట జేరియున్నె । యేకకాలంబున యటంచు నెఱుఁగవలయు. ౨౬౯

తే. గీ. శమము దమము తితీక్షయు సద్విరాగ । తయును సత్వంబువలన నుద్భవమునందు
చిత్తశుద్ధికి హేతువుల్ చిత్తశుద్ధి । వరకె తక్క పదంపడి వలదు కర్మ. ౨౭౦

తే గీ. సాధనచతుష్టయవు గల్గి సన్యసించి । శ్రోత్రియుడుబ్రహ్మనిష్ఠుండు శుచియు భక్తి
కలితుడైనట్టి గురుని సంగతిని భవ్య । దివ్య వేదాంతమార్గంబు దెలియవలయు. ౨౭౧

తే. గీ. తత్వమస్యాదివాక్యసంతతి విచార । మెప్పుడును జేయుచుండంగ నొప్పును యతి
తత్వమసి వాక్యమునకు నర్థంబు వినుడు । నొక్కజీవాత్మ పరమాత్మ యొక్కటంట. ౨౭౨

క. ఇదియంతయు బ్రహ్మమయం । బిదియంతయు నొక్కటనెడి యెరుక గుదిరినన్
దుది నది నే నగుదును నే । నది యను భేదంబులేక యైక్యంబు గనున్. ౨౭౩

క. పదముల యర్థము తొలుతన్ । బదపడి వాక్యార్థ మెరుగ బరగెడి నిక త
త్పద మర్థము నేనే త్వం । పద మర్థము జీవు డైక్యభావ మసి యిడున్. ౨౭౪

వ. తత్తున కది యనియు, త్వమ్మనకు నీవనియు, నసి కగుచున్నావనియు నర్థంబులై వాక్యంబున కది నీ వగుచున్నా వను నర్థం బేర్పడి భిన్నార్థద్యోతకంబులయిన పదంబులకు నైక్యంబను నర్థ మసంగతంబైనందున లక్షణార్థంబుచే నైక్యంబు చెప్పవలయు. ౨౭౫

క. చిన్మాత్రము లక్ష్యంబై । సన్మతులకు దోచు గాన జగమున దత్తున్
దన్మహితపదంబును వి । ద్వన్మణు లేకార్థములుగ దలతురుజుండీ. ౨౭౬

క. ఆ దేవదత్తు డితడే । కావగు నన్నట్లు నెన్నగా లక్షణయో
నీదనుచును నాదనుచును । భేదము గనఁబోడు తత్త్వవేది జగమునన్. ౨౭౭

వ. బ్రహ్మంబు స్థూలాదిదేహరహితంబు. పంచీకృత మహాభూతసముద్భవంబు. స్థూలశరీరంబు.ఇది భోగాలయంబు, జరావ్యాధిసంయుతంబు, మిథ్యాభూతంబు, భ్రాంతిచే నిది యున్నట్లు తోచు. నీ స్థూలశరీరం బాత్మనైన నా కుపాధిభూతంబు, సూక్ష్మంబు జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియ సహితంబు, ప్రాణపంచకయుతంబు, మనోబుద్ధియుతంబులయిన పంచీకృతభూతంబువలనంబుట్టి నాకు రెండవయుపాధి యగు. ననాద్యం, బనిర్వాచ్యం బయిన మాయయే కారణశరీరం బగును. ఉపాధి నశించెనేని గేవలాత్మ మిగిలియుండు దేహత్రయంబునం బంచకోశంబులు, నవస్థలుం గలవు. ౨౭౮

క. ఇదిగా దిదిగా దనియెడి । పదసందోహంబులోని పరమార్థంబే.
విదితంబుగ నారూపము । పదపడి మరియొక్కలాగు బలుకగ వశమే. ౬౭౯

రగడ. పుట్టదు చావదు పుట్టుకలేనిది । యిట్టిదిగా దది యేకము నిత్యము
గిట్టదు ముట్టదు గిట్టింపదు మరి । పొట్టిదిగా దది పొడుగునుగా దిక
అణువునకంటె నదణురూపంబగు । గణియింపగ నధికమునకు నధికము
కడుపున నాత్మను గనలేక భ్రమెూచును । కడుపడి నక్రతు గాంచుచు నుండును
గొడవలు లే వది కొను మహిమంబును । నది రథమెక్కెడి నరవము దేహము
పొదలెడి సారథి బుద్ధి యనందగు । మది మరి యెన్నగ మనసే పగ్గము
నెరవడిగల యింద్రియములె హయములు । గురువిషయంబులు గోచరములగును
ఎరుకపలన దా నిది గనవలెగద । మూఢు డెరుగ డిది మూలన యున్నది
గూఢము గూఢము గూఢము సూక్ష్మము । జ్ఞానసారథిని గైకొని పోవలె
మానక గొనవలె మనసను పగ్గము । ఆతడు మార్గము నంతము నూచును
ప్రీతిని బ్రహ్మము రీతిని బొందును. ౬౮౦

క. శ్రుతిచే మతిచేతను దా । నతివిమలంబయిన తానె యాత్మ యటంచున్
సతతంబు నెఱుక సత మని । తతయోగవిచారమునను ధన్యత గనుడీ. ౬౮౧

వ. మరియు హకారంబు స్థూలశరీరంబు, రకారంబు సూక్ష్మంబు, ఈకారంబు, కారణాత్మకంబు, హ్రీంకారంబు, తురీయకంబు. సమష్టిదేహంబునందును గ్రమంబుగ బీజత్రయంబు నెరింగి సమష్టి వ్యష్టుల కైక్యంబు జింతించుసది యిది సమాధి పూర్వంబె కర్తవ్యంబై యుండు. పదంపడి నన్ను ధ్యానించవలయు, నది యెట్లనిన. నిర్వ్యాజ్యథక్రియుక్తుండై నిర్జనస్థలంబున నాసాభ్యంతరచారులగు ప్రాణాపానంబుల సరిపరచి నిర్విషయుండై విమత్సరుండై హకారంబు విశ్వాత్మునుగా రకారంబునందును, రకారము తైజసునిగా నకారంబునందును, నీకారంబు ప్రాజ్ఞునిగా హ్రీంకారమునందును, విస్మరింపవలయు. విమ్మట తన్నుదాను వాచ్యవాచకతారహితునిగాను, ద్వైతభావవివర్జితునిగాను, నఖండసచ్చిదానందస్వరూపునిగాను భావించవలయును నిందువలన నేను సాక్షాత్కరింతు, నక్కారణంబున నారూపంబు గలుగు. కావున నజ్ఞాననాశకంబు జ్ఞానంబెకాని మరియొండు లేదు. మరియు వినుండు, యోగంబు దెలిపెద నని. ౬౮౨

తే. గీ. కొండమీదను కూర్చుండి కులుకబోదు । భూమిమీదను పన్నుండి పొరలబోదు
అతలవితలాదులందుండి యాడబోదు । యోగ మది జీవపరమాత్మ యోగమరయ. ౬౮౩

క. యోగము చిత్తనిరోధము । రాగాదులవంగు జిత్తరాహిత్యమునన్
యోగైక్యభావ మపుడు వి । రాగికి చనయంత దాన రాజిలు శైలా! ౬౮౪

తే.గీ. యోగమునకు శత్రువు లున్నవారు । వార లార్వురు కామంబు వరలు క్రోధ
మవల లోభంబు మోహంబు నంతపైన । మదము మాత్సర్యమును వీని జిదుమవలయు.

క. యోగారుల దునుముటకున్ । బాగగు సాధనము లెన్నబడు లోకమునన్
యోగాంగంబులు గావున । యోగం బెరుగంగవలయు నుర్వీధవరా ! ౭౮౮

మ. యమమున్ దా నియమంబు నాసనము ప్రాణాయామమున్ నిశ్చలో
ద్యమవిస్తారమహీధరేంద్ర విను ప్రత్యాహారమున్ ధ్యానమున్
విమలంబై తగు ధారణంబు జపలబ్ధీకృత్సమాధ్యంగమున్
క్రమ మొప్పారెడి నెన్మిదంగముల యోగం బొప్పు నెందేనియున్. ౭౮౯

తే.గీ. హింసలేకుంట నిజమాడుటెప్పు డచ్చౌర్యమియు మరి బ్రహ్మచర్య మార్జవము దయయును
క్షమయు ధృతియు మితాహార శౌచములును । బదియును యమంబు లనబడు బర్వతేంద్ర!

తే.గీ. తపము సంతోష మాస్తిక్య దానములును । సురలపూజయు వేదాంతసుశ్రవణము
హ్రీయు మతి జపహోమంబు లివి పదియును । నవనిధర నియమంబు లటంచు బుధులు.

మ. కమల స్వస్తిక పద్మ భద్రములు సింహన్ వీరమున్ నాగ స
త్యమలస్ఫూర్తిని నాసనంబులగు శైలాధీశ్వరా యాసన
క్రమమున్ జక్కగదెల్పెదన్ జపలతం గ్రక్కొలుగా వింపక
చ్ఛముగా జిత్తమునల్పి నీవును సురల్ సంతుష్టి నాలింపుడీ. ౭౯౦

మ. అరకాళ్ళూరువు లెక్కగా మలచి యా యంగుష్ఠముల్ చేతులన్
సరిగా బట్టుక కూరుచున్న గమలాసం బండ్రు జానూరు కాం
తరసమ్యక్కృతచారుపాదతల మెన్నన్ స్వస్తికం బండ్రు భూ
ధరరాజన్య ఋజుత్వ మంగమున నంతంబై యెసంగం దగున్ ౭౯౧

మ. వర గుల్ఫద్వయిసీవనిన్ నిలిపి యా ప్రక్కల్ త్రిగం బొట్ట సుం
దరలీలం ఘటియించి యోలి వృషణాధఃపార్శ్వత్వ బం
ధురుడై పాణుల బట్టరేని యది భద్రఖ్యాతి జెన్నారెడిన్
ధరణీధ్రాధిప ! యోగశాస్త్రఫణితిన్ బ్రాజ్ఞప్రణీతక్రియన్. ౭౯౨

ఉ. ఊరువులందు బాదముల నోజ ఘటించి పొసంగ జానుయు
గ్మోరుతరాంగుళుల్ వెనుక సాచిన వజ్రమునా బ్రసిద్ధమౌ
ధారుణి నొక్కపాదమును ధైర్యముతో మరియొక్క యూరువం
దేరుపడంగజేసి తను వెల్లను దిన్నగ నిల్ప వీరమౌ. ౭౯౩

క. ఇడచేత బాహ్యపవనము । వడి బీల్చి సదా ప్రసన్న వదనుం డగుచున్
జడియక షోడశమాత్రల । వడి జేసిన గుంభకంబు వసుధాధవరా ! ౭౯౪

క. లాగిన గాలి సుషుమ్నను । బాగుగ నరుబదియునాల్గు మాత్రల యజ్జున్
 లోగొన్న బూరకం బని । యోగివరులు పలుకుచుందు రో గిరినాథా! ౧౯౪

క. ఇరుబదిరెండగు మాత్రల । తరి లోపలి గాలినెల్ల తత్త్వపదక
 క్కర మెల్ల మెల్ల బింగళ । తెరువున విడ రేచకంబు తిప్పంరేడా! ౧౯౫

క. తెలియగ జపమును ధ్యానము । గలిగినను సగర్భమంద్రు కాదేనియు సం
 దు రది విగర్భమటంచున్ । ధర బ్రాణాయామ మిదియ ధరణీధ్రవరా! ౧౯౬

క. క్రమ బ్రాణాయామంబున్ । గ్రమమునఁ గావింపఁ జెమట గారెడి మొదటన్
 హిమధామ! పిదప నడుమ గా । దము తుదనుఁ జైకి లేచు ధరవిడచి చనన్. ౧౯౭

తే. గీ. మహిని స్వేద మధమము గంపంబు మధ్య । మంబు గగనస్థితియు నుత్తమం బటంద్రు
 నేనిపు నభ్యసించిన ధీరులకును । గలుగు నుత్తమ మది మనోగ్రంధి విప్ప. ౧౯౮

తే. గీ. విషయములమీది కింద్రియ వితతిబోవ । నీక బలవంతముగ లాగెనేని దానిని
 రహి నహించును బ్రత్యాహరణ మనంగ । మేనకానాథ! ప్రాలేయ మేదినీధ్ర! ౧౯౯

శా. అంగుష్ఠంబున గుల్ఫజానువుల మూలాధార నాసోరు హృ
 ల్లింగగ్రీవల నాభికంఠరసనాళిన్ మూర్ధ మస్తంబునన్
 భంగం బింతయు లేక కన్బొమలకున్ మధ్యంబునం బ్రాణవా
 యుం గీలించిన ధారణం బిదియె శ్రేయోదాయకం బద్రిపా! ౨౦౦

క. చైతన్యాంతరవృత్తిని । బ్రీతిన్ దనయిష్టదేవు దెలియనిమతి వి
 ఖ్యాతిన్ ధ్యానముచేసిన । రీతియె ధ్యానం బటంద్రు పృథుగుణధుర్యా. ౨౦౧

క. జీవాత్మకు బరమాత్మకు । నేవిధి భేదంబు లేదనేక మటంచున్
 భావించుటయె సమాధిసు । మీ వేయేటికిక నేను మీకు దెలుపగన్. ౨౦౨

వ. మఱియు మంత్రయోగంబు జెప్పెద వినుండు, పంచభూతాత్మకంబును విస్తారంబు గలిగి
 రంబుగా నెసంగుచు నది చంద్ర సూర్యాగ్ని తేజంబులచే జీవ బ్రహ్మైక్యరూపకం
 బుగా దెలియుండు. శరీరంబున సార్ధత్రికోటినాడు లుండు, నందు ముఖ్యంబులు పది.
 వానిలో మూడు పరమప్రధానంబులు. మేరుపంచంబునం జంద్రసూర్యాగ్నిరూపిణి యగు
 దేవి యుండు. వామంబున నిడానాడియుండు. నది శుభ్రయు, జంద్రరూపిణియు, నా నాడి
 శక్తిరూపయు, సాక్షాదమృతవిగ్రహయునై యుండు. దక్షిణంబున పురుషరూపయై
 సూర్యవిగ్రహయైన పింగళాఖ్యనాడి యుండు. నది సర్వతేజోమయ. సుషుమ్న వహ్ని
 రూపిణి. దానిమధ్యంబున నిచ్ఛాజ్ఞానక్రియాత్మకంబును కోటిసూర్యసమప్రభంబై
 స్వయంభూలింగంబుండు. దానిమీద శివాత్మకంబై బిందునాదోపేతంబై మాయాబీజం
 బుండు. నందుమీద రక్తవిగ్రహయై మదంశంబై కుండలీనామంబు గల శక్తి యుండు.

దాని వెలపట హేమరూపంబును, వకారంబు మొదలు సకారంబు వరకు గల వర్ణంబులం గూడి చతుర్దళంబైన పద్మంబుండు. దానిమీద ననిలప్రభంబై వజ్రప్రభంబై బకారంబు మొదలు లకారంబువరకు షడ్వర్ణయుతంబై షడ్దళంబుండు. ఆధారషట్కంబునకు మూలంబై మూలాధారంబునాంబడు. నదియే స్వాధిష్ఠానంబని యెన్నంబడు. నందు స్పర్శ శబ్దంబునకు పరమలింగం బర్థంబయ్యె. నందుమీద నాభిదేశంబున మహా ప్రభంబయిన మణిపూరకం బుండు నది మేఘవర్ణంబును జంచలావర్ణంబునై యుండు. దాని మణిపద్మ మంద్రు. డకారంబు మొదలు ఫకారంబువరకు నక్షరంబులంగూడి దశ దళంబులు గలిగియుండు. విష్ణ్వాలోకనకారణంబై విష్ణువుచే నధిష్ఠింపబడియుండు. దాని మీద సూర్యసన్నిభంబయిన యనాహతపద్మం బుండు. నది కకారాది ఠకారాంతంబయిన దళంబులతో భాస్వప్రభాచిత్రంబులతో నధిష్ఠింపబడియుండు. అది పురుషార్థంబు లిచ్చు. జ్ఞానంబు నిచ్చు. నది పురుషాధిష్ఠితంబు, దానిమీద విశుద్ధాఖ్యంబగు షోడశపద్మం బుండు. నది విశదంబు వైడూర్యవర్ణంబు. దాని నాకాశపద్మం బంద్రు. దానిమీద నాజ్ఞాచక్రం బుండు. నది యాత్మచే నధిష్ఠింపంబడి యుండు నందు ఆజ్ఞాసంక్రమణంబు గలదు గావున నాజ్ఞాచక్రంబని చెప్పంబడు అది ద్వివిధంబు. హకార క్షకార యుక్తంబు, మనోహరంబునై యుండు. దానిమీద రోహిణియుండు అది యాధారచక్రంబు. దానిమీద వెయ్యంచులు గలిగి బిందుస్థానం బుండు నని చెప్పి మరియు, ౮౦౪

తే. గీ. పూరకంబున నాధారమును బొసంగు । గలిత గుద మేఢ్రముల మధ్య గలుగు శక్తి
వాంచి బోధించి లింగంబుపంన బింపు । చక్రమును బొందవలయును జనుడు ధాత్రి.

తే. గీ. అందుమీదట శంభుతో నాదిశక్తిఁ । గలిపి చింతింపవలయు నిశ్చలత నరుడు
భూరి లాక్షరసంబును బోలె నందు । బుట్టు నమృతంబు మాయాఖ్యముగ దలంచి. ౮౦౬

తే గీ. యోగసిద్ధిద మని యెంచి త్రాగవలయు । తనర షట్చక్రదేవతోత్పత్తికొరకు
మహితమై తగు నాధార మార్గమునను । తోడితేరంగవగు దానిత్రోవ దెలసి. ౮౦౭

తే. గీ. అనుదినము నిట్లు నేర్పున నభ్యసించి । సర్వపరిపూర్ణ భావంబు నిర్వహించి
జరయు మరణంబు నొందని సరణి దెలసి । యెల్ల భవబంధముల బాసి యుంపుగనుఁడు.

తే. గీ. ఎల్ల మంత్రంబులును సిద్ధినెనయ నింప । సాధకుని శక్తికొలదిని సాధనముల
చాకచక్యంబునను మహా శైలవర్య! ధారణము మార్గముల నెల్ల నెరుపరచి. ౮౦౯

క. అనవచ్ఛిన్నదిగాదుల । ఘనమాయాకలితదేవి గడు మోదమునన్
మనమునను నిలిపి తనయం । తను బ్రహ్మైక్యంబు జీవతతి కిప్పవలెన్. ౮౧౦

క. నా యవయవముల జిత్తము । బాయక నిలుపంగవలయు పరిశుద్ధంబై
యేయెడలను జూచినను నే । నే యని మనమునను దలఁచి నేర్పున మరియున్. ౮౧౧

వ. ఇట్లు విశుద్ధచిత్తుండైన నరునకుం బ్రహ్మసంసిద్ధి కరతలామలకంబు. సదా ధ్యానస్థుండై బ్రహ్మరూపిణిం ధ్యానింపవలయు. నెట్లనిన. ౮౧౨

సీ. ఏది సూక్ష్మంబుల కెల్లను సూక్ష్మంబు నేది మహత్పదం బేది ఘనము
నేది గుహాచరం బేది సన్నిహితంబు నేది లోకంబుల కింటిపట్టు
నేది జ్ఞానవరిష్ఠ మేది కాదియుతంబు నేది లోకహితంబు నేక మేది
యేది పరంజ సర్వేశ్వరం బేది నిత్యం బేది నిహిత సౌఖ్యంబు నేది

తే. గీ. యదియ యక్షరమును బ్రహ్మ ప్రాణ మాత్మ । యమృతమును నౌపనిషదశరాసనంబు
జ్ఞాననిశితశరంబును బూని యక్ష । రంబు లక్ష్యంబుగా గొని గ్రాలవలయు. ౮౧౩

సీ. ప్రణవంబు విల్లు శరం బాత్మ బ్రహ్మ తల్లక్ష్యంబు గురి జూచి లలితఫణితి
పొరపాటులేక యా పురుషుండు తన్మయుండగుచు వేధింపగా దగును మరియు
దానియందును భూమి తనరు నాకాశంబు ప్రాణంబులును మనం బణగియుండు
నమృతసేతువు పరమాత్మ యయ్యేటికి నాడు లలరు నాభి నరములవలె

తే. గీ. చెలగి సంహతములుగాగ చేరి లోన । తిరిగి బహువిధముల బుట్టి తిరుగుచున్న
బ్రహ్మనోంకారమును మహాభక్తితోడ । ధ్యానమొనరింపవలయు శుద్ధయును నరుడు ౮౧౪

తే. గీ. చక్కనగు బ్రహ్మపురమున జపల నాత్మ । సంప్రతిష్ఠితమై యుండె జారులీల
నది మనోమయమగుచు బ్రాణాంగనేత । హృదయమును జేరి యన్నమయేశ్వరుండు.

క. అది తెలిసిన పండితులకు । నపమల మానంద మమృతసారము తోచున్
హృదయగ్రంథియు విడుచున్ । గడలి పటాపంచలగును గర్మము లెల్లన్. ౮౧౫

క. కనకమయకోశమందున్ । బెనగును విరజంబు బ్రహ్మ నిష్కల మమలం
బును వెలుగుల వెలుగును నది । గనుగొనియెద రాత్మవిదులు ధర్మాధరవర్యా! ౮౧౬

తే. గీ లేడు సూర్యుండు చంద్రుండు లేడు సుమ్ము । లేవు తారక లచ్చోట లేదు మెరుపు
లేదు నిప్పును బ్రభ లందు బాముకొనియె । నన్ని వెలుగుల వెలిగించు నదియె కలదు.

క. బ్రహ్మంబె ముందు వెనుకను । బ్రహ్మంబే దక్షిణమున బ్రహ్మము మరియున్
బ్రహ్మంబె యుత్తరంబున । బ్రహ్మంబే క్రింద మీద బైలను లోనన్. ౮౧౯

క. ఇటువంటి యనుభవంబున్ । ఘటియించినవాడె లోకఘనుడనుసుమీ వా
డట బ్రహ్మంబట యమృతం । బట శోకము కాంక్ష లేని యట్టిడట గిరీ! ౮౨౦

క. రెండవది లేదు భయ మె । ట్లుండును నే నతని విడువ నొకటె యనుచు నా
తండును నను నెన్నడు విడు । వండుసుమా నేనె వాడు వాడే నేనై. ౮౨౧

క. ధరణీధరవర! వినుమా । పరభక్తిన్ భేదబుద్ధి పరమాణువులే
దరియుటి నిది జ్ఞానముతో । సరియైనను జూచుచుండు సకలమునందున్. ౭౩౬

తే. గీ. నాగుణంబులు వినుటయు నామకీర్త । నంబు సేయుటయును గామనయును లేక
యుండుటయు నాదు సేవ దానొక్కటే । సదా మనంబున దలచుట దాని పనులు. ౭౩౭

క. కరి నేనే గిరి నేనే । హరి నేనే హరిణ మేనె యవును నేనే
కిరి నేనే సిరి నేనే । మరి నేనే మరియు నేనె మరి మరి నేనే. ౭౩౮

వ. అనుచు. ౭౩౯

క. చదివిన బాపనియందుం । జదవని పెనుగొల్లయందు చాకిన్ లేకిన్
మదకరియందున్ గుక్కను । మొదవున నొకలాగు నున్న ముక్తుడు దలచున్. ౭౪౦

క. నా యునికి జూడ శ్రద్ధయు । నాయందుం భక్తిగలుగు నరులం జూడన్
బాయని ప్రీతియు నాకథ । లేయెడ నాలింప వేడ్క యుల భక్తులకున్. ౭౪౧

క. ఏకర్మము కావించిన । నే కార్యము జేసినను మదేకాగ్రమతిన్
గైకొని యానందంబున । లోకంబున నుండు భక్తిలోలుడు గిరిపా! ౭౪౨

తే. గీ. ఈ పరాత్మ జ్ఞానంబు నెనయుచుండు । సర్వదా ముక్తు డీతడే చచ్చి బ్రతికి
భేదబుద్ధి యొకింతయు నెనయకుంట । ద్వైతయుతభక్తి కాదు సాధనమటండ్రు. ౭౪౩

తే. గీ. ఎన్ని వ్రతములైన నెన్ని ధర్మములైన । నెన్ని జపములైన నెందునైన
నెన్ని తీర్థములకు నేగినన్నైనను । నైక్యబుద్ధి లేనియపుడు సున్న. ౭౪౪

తే. గీ. ఐక్యబుద్ధితోడ నఖిలంబు జేసిన । చేతఫలము వాని జెందబోదు
చేతఫలము వాని జెందనేరకయున్న । జన్మమేది దుఃఖసమితి యేది. ౭౪౫

తే. గీ. జ్ఞానయత్నంబు సేయనివాని బ్రతుకు । వ్యర్థమే కాన జ్ఞానసంపాదనంబు
నుద్యమింపుము శైలేంద్ర! హృద్యలీల । నీకు దెలిపితి నిఖిలంబు నిర్మలాత్మ. ౭౪౬

తే. గీ. పాలలో నేయి గూఢమై పరగుచుండు । నెల్లజీవుల జ్ఞాన మట్లే రహించు
గాని మథియించి మథియించి కడను గనుము । కడసి మనసను కవ్వంబు గడలద్రిప్పి.

వ. అని పల్కి, హిమవద్గిరీంద్రా! నీవడిగిన యర్థంబు జెప్పితి, నింక నేమి వేడెద వనిన
విని హిమవంతు డిట్లనియె. ౭౪౭

క. దేవీస్థానంబులు భువి । నేవి గలవు జనని యెడ నెప్పుడు సమ్య
గ్భావోత్సవసహిత యగున్ । దేవీపూజావు లెట్లు తెలుపవె మాకున్. ౭౪౮

తే. గీ. అనపుడును నవ్వి దేవి మహాగిరీంద్ర । మద్వినోదార్థములు తీర్థ మంతపాయ
తన మహోత్సవములు నిన్ను దనియజేయ । దెలిపెదను సావధానతఁ దెలియుమయ్య.

రగడ. కోలాపురమది గొప్పది లక్ష్మికి । మూలము లక్ష్మియె మునుకొని యుండును
మాతృపురం బది మహి నెంచపడగు । ప్రీతిని దత్పురి రేణుక యుండును
తులజాపుర మన దొడి మూడవపదను । సలలితమై తగు సప్తశృంగమును
హింగుళ యను దేవేశ్వరి స్థానము । పొంగుచు జ్వాలాముఖి సంస్థానము
మహి శాకంబరి మహితస్థానము । రహిగను భ్రామరి రమ్యస్థానము
నెరయు రక్తదంతిక సంస్థానము । పర వింధ్యాచలవాసిని స్థానము
నన్నపూర్ణ గల యాస్థానం బగు । పన్నెలుగుటెక్కెడి వారణాసియును
భీమదేవిగల పృథుసంస్థానము । వేమరు నెన్నగ విమలస్థానము
పటు చంద్రికా పరమస్థానము । స్ఫుటమగు గౌశికి పుణ్యస్థానము
నీలాంబా మహనీయస్థానము । శైలాధిప శ్రీశైల స్థానము
జంబూనదికేశ్వరసంస్థానము । బ్రంబిన వేదారణ్యస్థానము
నేపాళంబున నెలకొని చెన్నగు । కోపరహిత యా గుహ్యకాళియును
అందమైన మీనాక్షి స్థానము । విందగు సుందరి వేదారణ్యము
పణితం బేకాంబర సంస్థానము । సణిమాయం బొల్పగు పరశక్తియు
చామమహాలస సంస్థానంబును । స్ఫారత యోగీశ్వరి సంస్థానము
నీలసరస్వతి నిత్యస్థానము । శీలము గైకొను చీనంబులలో
వైద్యనాథమున వగలా స్థానము । పిదోంతి మణిద్వీపము నా యులు
త్రిపుర భైరవి దివ్యస్థానము । సవరింపరయు కామాఖ్యస్థానము
నొప్పులుప్పగు యోనిస్థానము । మప్పిన యుఱుకల మాయాస్థానము
దీనిన యుండును దేవి రజస్వల । పూన యుంచురు దేవతలందరు
దీనికి మించిన దివ్యస్థానము । గానము భువిలో క్ష్మాధరశేఖర
పొలుపుమీరు నల పుష్కరమందును । నలరుచు నా గాయత్రి వసించును
అమరేశ్వరపురి యందును జండిక । ప్రముదితగతిని ప్రభాసతీర్థమున
భూరిమహిమతో బుష్కరాక్షియును । చేరి నైమిశక్షేత్రమునందున
లీలావతి యగు లింగధారిణియు । పొలగ బుష్కరమున బురుహూతయు

సముచితముగ నాషాఢి నిజరతియు । సమంతరంబు మహాస్థానంబగు
మందమురిండి యను స్థానమునందును । దండిని పేరిట దగు సిశ్వరియును
ధారభూతిలో బరగును భూతియు । నారయ నాకులమందు నకులేశ్వరి
తలప హరిశ్చంద్రంబున జంద్రిక । లలిత శ్రీశైలంబున శాంకరి
మరునను జప్యేశ్వరము త్రిశూలయు మరి సూక్ష్మయనన్ మాత్ర్యకేశ్వరిని
ప్రేమ మహాకాళిని శాంకరియును । భూమిమధ్యమంబున శర్వాణియు
మరి కేదారపు మార్గదాయినియు । ధరణిని భైరవ ధామ భైరవియు
గయలోనను మంగళ యను దేవత । ప్రియమగు స్థాణు ప్రియ కురుభూమిని
మునుకొని నాకులమున స్వాయంభువి । కనకలేఖలో గనపడు నుగ్రయు
విమలేశ్వరమున విశ్వేశ్వరియును । నమితకీర్తియగు నట్టహాసమున
నాసంచుమున నలరెడిదేవియు । నౌను మహేంద్రమున మహాంతక యను సిరి
భీమపురంబున భీమేశ్వరియును । భూమిని వస్త్రాపురమున భవానియు
అవని యరవమగును సర్వకోటికను । రమణము నరె రుద్రాణీదేవియు
సమము స్త్ర విశాలాక్షి దేవియు । శమమున మహాలయమునందును
బాగయిన మహాభాగాదేవియు । గోగణ్యం బగు గోకర్ణంబున
పరమోత్తముయగు భద్రకర్ణియును । పరమశ్రేయము భద్రకర్ణికను
పరగ వరించును భద్రాదేవియు । ధరితంబున సువర్ణస్థలిలో
సురుకళ్యాణద యుత్పలాక్షియును । సరవిని స్థాణుస్థానమునందును
సకలము నేలెడి స్థాణీశ్వరియును । ప్రకటిత కమలాపట్టణమందును
కమలాలయ యను కామేశ్వరియును । చమిగను ఛగలండస్థానంబున
జయసంధాత్రి ప్రచండాదేవియు । ప్రియమున పీఠిని పేర్మి గొల్చెదను
సుకురండంబున శోభిలుచున్నది । మకుటము బెట్టిన మాన్యత్రిసంధ్యయు
మాకుటపురమున మకుటేశ్వరియును । మాకారణమున మండలేశమున
శాండకినాండగు శక్తిభేదమున । చండత గాలంజరమున గాళియు
శంకుకర్ణమున సమ్మతి ధ్వనియును । నింకను గన స్థూలేశ్వరపురమున
స్థూలకారిణి స్థూలాదేవియు । హేలాపురమున హృల్లేఖేశ్వరి
క్షేత్రమహిమములు జెప్పితి మున్నే । గోత్రాధిప నీకును సంతసమున. ౨౫౧

క. ధాత్రంబు లఘుప్రతతికి । పాత్రంబులు స్తోత్రములకు బాలితబహు స
ద్గోత్రంబులు చిత్రములకు । జిత్రంబులు లోకజనని శ్రీక్షేత్రంబుల్. ౨౫౨

క. దానంబులు ధ్యానంబు ల । నూనంబులు నిరతపూజ నోచితవిలస
త్స్నానంబు లదీనంబులు । జ్ఞానంబులు దేవి దివ్య సంస్థానంబుల్. ౨౫౩

వ. అనిన విని. ౨౫౪

క. దేవాదిదేవి నీ పూ । జావిధి వినుపింపుమమ్మ సకలజగంబుల్
గావింపను బ్రోవను వి । ద్రావింపను నీవకాదె తల్లి శక్తీ. ౨౫౫

వ. అనిన విని శ్రీదేవి యత్యంతకృపారసతరంగమంగళాపాంగయై యిట్లనియె. ౨౫౬

చ. అవనిధరేంద్ర! నీవడిగినట్టి మహార్థము దెల్పుదాన మీ
భవభయము ల్తొలంగు సదుపాయము వేడుట కేను మెచ్చితిన్
ద్వివిధము నాదు పూజనము దివ్యతరంబగు నాంతరంబును
బ్రవిమలబాహ్యపూజనము నా జగతిం బుధవర్గగణ్యమై. ౨౫౭

మ. వసుధన్ బాహ్యను రెండుమార్గములుగా వాక్రుచ్చి రెట్లన్న మం
త్రసమేతంబగు వైదికంబొకటి తంత్రప్రక్రియం దాంత్రికం
బెసగంగా నొకటైయు వైదికము దా నింపారు మూర్తిప్రభే
దసముల్లాసిత మిమ్మటున్ ద్వివిధమై తత్త్వార్థవిత్సేవ్యమై. ౨౫౮

క. మొదలన్ వైదికమును జె । ప్పెద విను మచలాధినాథ! పృథుతరమగునా
మొదటితనువు జూచితిగా । పదినూరులు వేలు తలలు పదములతోడన్. ౨౫౯

క. ఆ రూపమె పూజ్యంబును । బేరకమును సర్వశక్తి మేధ్యంబు పరం
బారూఢిం దత్పూజా । పారాయణతయ సమస్తపాపము లడచున్. ౨౬౦

క. అదియే శరణము కావున । మది ధ్యానింపంగవలయు మరిమరి స్మరియిం
పదగును బూజింపవసగున్ । సుదిరిన మానసముతోడ సుధరాధీశా! ౨౬౧

క. జన్మంబులు గావింపుడు । నన్నుం బరితృప్తజేసి నానాసుఖముల్
విన్నాణముగా గొనుకొను । తెన్నగ వైదికముకంటె నేదిగల దిలన్. ౨౬౨

క. భువి గేవలకర్మంబుల । నవితథమగు ముక్తిగలుగ దటుపుగావున ధీ
ప్రవిమలమధ్యాన జప . శ్రవణ జ్ఞానములు గల్గి జరుపుడు కర్మల్. ౨౬౩

క. యుక్తివసరు ధర్మంబుల । భక్తిజ్ఞానములు గలుగు భాసురలీలన్
భక్తిజ్ఞానము కొదవిన । ముక్తి పెరటికల్పకంబు భూధరవర్యా! ౨౬౪

క. శ్రుతియును స్మృతియును రెండే । గతులగు ధర్మంబులకును గావున నెవడే
నితరంబులుగొని ధర్మము । లతికినచో నవి తలంప నాభాసములే. ౨౬౫

శా. సర్వజ్ఞత్వము సర్వశక్తితయు స్వేచ్ఛావృత్తియున్ బూరితా
ధర్వానంతగుణప్రభావము మదీయంబేసుమీ యుజ్జ్వల
ద్దీర్ఘైశ్వర్యుదితమ్ములై శ్రుతులు సద్గీతంబులై ధర్మముల్
పర్వంజేసె జగత్త్రయంబున దపభ్యాసంబు గావింపుడీ. ౨౬౬

శా. శ్రుత్యర్థంబులుగొంచు నమ్మనుముఖుల్ శోధించి కాపించి రా
స్తుత్యుక్తుల్ మదుదారభక్తియుతులై శ్రీదేవినై యున్ననా
కత్యంత ప్రియముల్ గదా స్మృతిహితవ్యాపారముల్ కావునన్
స్మృత్యాచారము మానరాదు వినుడీ సిద్ధాంతవాక్యంబులన్. ౨౬౭

శా. తంత్రప్రక్రియలంచు గొన్నికల వా తంత్రోక్తులంచుం ద్రయీ
మంత్రార్థంబుల కానుకూల్య మెచటన్ బాటిల్లు నాభాగముల్
సంత్రాసంబులె లేక గైకొనుడు స్వేచ్ఛావృత్తిదుష్ప్రక్రియా
యంత్రాధీనులరైన వేదచయనిందాఘంబు పైపైబడున్. ౨౬౮

చ. సకలమెరుంగు నా వచనసారము వేదము రాజునాజ్ఞపో
లిక యగు దాని డోవిడచి లీలను స్వేచ్ఛ జరించెనేనియున్
ప్రకటము శిక్ష యట్లగుట పర్వతరాజవరేణ్య దివ్యపై
దికముల నమ్మి కర్మసమితిన్ గొని నాకు ప్రియంబుసేయుడీ. ౨౬౯

మ. ప్రకట ప్రాభవమొప్ప నిత్యమును నే బ్రహ్మాండగోళంబులన్
సుకరప్రక్రియ నేలుబుద్ధిని విధి స్తోమంబు గావించితిన్
వికలంబై జగమందు ధర్మముసెడిన్ వేడంగ నే నొక్క ది
వ్యకళన్ సంభవమొందజేసి కుజనవ్యాపారమున్ జేసితిన్. ౨౭౦

శా. వేదంబున్ విడనాడి యన్యమగు దుర్వృత్తిన్ బ్రవేశించు మ
ర్యాదాహీనులకేకదా శ్రపణమాత్రత్రాసదోగ్రంబులై
బాధల్ సేయుచునుండునట్టి నరకావాసంబులన్ జేసితిన్
సాధుల్ వేదము నమ్మియున్నకతనన్ స్వర్గాదులన్ జేసితిన్. ౨౭౧

క. నా నిర్ణయముల విడిపడు। మానవులను దోలవలయు మనుజపు లన్య
స్థానములకు నిజదేశము। లో నుంచఁగరాదు కార్యలోలుపు లగుచున్. ౨౭౨

వ. శ్రుతిస్మృతివిరుద్ధంబులయిన శాస్త్రంబులు తామసంబులు, కామపాలకంబును, కాల
కంబును, భైరవాగమంబును, లోకమోహనార్థంబు రుద్రుచేఁ జెప్పఁబడినవి. దక్ష భృగు
దధీచుల శాపంబులచే దగ్ధులయిన బ్రాహ్మణులు వేదమార్గబహిష్కృతులయి నశింపఁ
గాంచి శివుండు వారల సోపానక్రమంబున నుద్ధరింపం దలంచి శైవ వైష్ణవ సౌర శాక్త
గాణాపత్యంబులగు నాగమంబులం గల్పించె. అందు వేదవిరుద్ధంబులగు ధర్మంబులునుం

గలవు. వైదికులచే దదర్థంబులు గ్రాహ్యంబులే యగు కాని కేవల విరుద్ధంబులగు నర్థంబులు మోహకంబు లని యెరింగి విడువవలయు. సర్వవిధంబుల వేదంబు నాశ్రయింపవలయు. ధర్మంబు జ్ఞానంబునిచ్చు. జ్ఞానంబు మోక్షంబు నిచ్చు. మరియు, ౮౭౩

ఉ. దారధనాత్మజేషణల దాటికిపోక యహంకృతిం దగన్
జేరక సర్వభూతదయఁ జేకొని మద్గతచిత్తులై సదా
కారిణియైన నన్ను గతిగా మది నెంచిన బ్రహ్మచారులన్
దారయుతు ల్సమల్యము లుదారతఁ గాంతురు నిత్యయోగమున్. ౮౭౪

ఉ. ఓరిమి నిత్యయుక్తులు నియోగులు జ్ఞానదవిప్రకాశవి
స్తారులు మాయచీఁకటిని దప్పి నను భజియించి తారు సం
సారములందు నుండియును సారసపత్రమునంటలేని య
న్నీరునుబోలె నుందురు వినిర్మలమార్గమునబట్టి భూధరా ! ౮౭౫

ఉ. వైదికపూజయందుఁ గల వాసి పఠించితి సంగ్రహంబుగా
మోదమునం ద్వితీయగతి ముఖ్యమునల్విను నన్నుఁ గొల్తు రా
సాదులు విగ్రహంబునను స్థండిలమందును సూర్యచంద్రులన్
బాదుగ బాణలింగ జల భవ్యపటంబుల యంత్రవ్యాప్తులన్ ౮౭౬

తే. గీ. దశవిధస్థానముల నన్ను దగిలికొల్తు । నిర్యపాంచర్యకాలిని నిఖిలలోక
జనని నానందమయిని ప్రపావనహిత । నమల నాద్యంతరహిత శ్రీసంబ దేవి ౮౭౭

తే. గీ. అల్పసామర్థ్యవశమున నాంతరంబు । సేయఁగాలనివారికిఁ జెప్పి రికను
విత్తశాఠ్యం బొసర్పక వివిధగతుల । బూజలొనరింపవగునంచు భూధరేంద్ర. ౮౭౮

క. ప్రాతఃకాలమునందే । చేతోమోదమున లేచి శిరమున సుషమో
పేతంబగు పద్మంబును । ప్రీతిన్ స్మరియింపవలయుఁ బ్రథుభక్తి మతిన్ ౮౭౯

క. తరువాతను నిర్దపుఁ గ । ప్పరమును దులకించునట్టి భూరిచ్ఛవితో
గురుమొప్పచున్న నిజగురు । వరునిన్ స్మరియింపవలయు వసుధాధపతీ. ౮౮౦

క. అంతటఁ గుండలిదేవిని । సంతోషమునన్నుఁ దగుచు స్మరియింపఁదగున్
స్వాంతఃపురపీఠాధిపతిఁ । గాంతమహానందపదవికాసిని నంబన్. ౮౮౧

క. ఆ కుండలిశిఖ నడుమను । జోకం దనరారునట్టి సుభగను నన్నున్
దేఁకువతో తలపుఁడు ది । వ్యాకృతి శ్రీదేవి సచ్చిదానందమయిన్. ౮౮౨

వ. పిమ్మట శౌచాదిక్రియలఁ గడపి మంత్రీప్రీతికై యగ్నిహోత్రంబు సేసికొని హోమాంతంబున న్యాసనస్థుండై పూజాసంకల్పంబు సేయవలయు నందు ముందు భూతశుద్ధింజేసి మాతృకాన్యాసహృల్లేఖాన్యాసంబులు సేసి మూలాధారంబున హకారంబును హృదయంబున

రేఫంబును భ్రూమధ్యంబున ఈకారంబును మస్తకంబున హ్రీంకారంబును న్యసించునది. మంత్రోక్త కల్పోక్త క్రమంబు లెఱింగి న్యాసంబులు చేసినపిమ్మట నిజదేహాభ్యంతరంబున హృత్పథంబున మహాదేవిని నిల్పి ప్రాణాయామంబులు సేయునది. ౮౮౩

క. వనజాసనుండు విష్ణుం । డును రుద్రుం డీశ్వరాఖ్యుఁడు సదాశివుడున్
దనరంగ నైదుపీఠము । లొనరు న్నాచరణకమలయుగ్మముక్రిందన్. ౮౮౪

తే. గీ. పంచభూతాత్ములగువారు పరమశక్తి । నైన చిద్రూపయుక్తి నస్వ్యక్త నగుచు
నన్నివిధముల వారల కధికము నగు । మహిమ వసరాదుచుండును మహీధరేంద్ర! ౮౮౫

తే. గీ. అట్టి నన్నును ధ్యానించి యఖిలభోగ । పతినిఁ బూజించి జపియించి పరుస షోడ
శోపచారములను జేసి యొనర నన్నుఁ । బూజఁగావించి సంతోషపూర్వకముగ. ౮౮౬

తే. గీ. మహితదిగ్బంధమునుజేసి మాన్యుఁడైన । గురువు నర్చించియుఁ దదాజ్ఞ గొనుచు బాహ్య
పూజకు బొడంకొనుచు దివ్యమూర్తి నన్ను । బేర్మి నావాహనముచేసి పీటయిచ్చి. ౮౮౭

ఆ. వె. మరియు సర్వనాథ్వ మరసి ప్రాణప్రతి । ష్ఠాదికంబు సేసి యర్ఘ్యపాద్య
సహిత మాచమనము స్నానంబు వస్త్రయు । గ్మంబు భూషణాదికంబు లిచ్చి. ౮౮౮

తే. గీ. గంధపుష్పాదికము లిచ్చి కరము భక్తి । యంత్రమును నావహింపించి యర్చనమున
దృప్తినొందింపఁదగు నిట్లు దినదినంబు । శక్తికొలదిని మనమున ముక్తిగోరి. ౮౮౯

క. అనుదినము నిట్లు సల్పుట । కును శక్తుడుగాడయేని కోరికలర శు
క్రునివాసరమును దప్పక । యొనరింపఁగవలయుఁజుమి మహోర్వీధ్రపతీ ! ౮౯౦

క. నైవేద్యములను వీటి । సేవయు గీతములు నృత్యసేవయు శయ్యా
సేవయు సుగంధ సేవయు । నేవేళను సేయఁదగునుమీ గిరివర్యా ! ౮౯౧

తే. గీ. వేదపాఠంబు లుత్తమ విప్రవరుల । చేతఁ జేయింపఁదగు నాత్మసిద్ధికొరకు
భూసురుల కిడఁదగు మంచి భోజనములు । మదిని హృల్లేఖ నెప్పుడు మానరాదు. ౮౯౨

క. హృల్లేఖామంత్రంబును । సల్లలితముగా స్మరింప సకలార్థములన్
దల్లి యొసఁగు నెల్లప్పుడు । కల్లలుగా వంతకంటెగలదె జగమునన్. ౮౯౩

వ. అని యిట్లు దెలిపి శ్రీదేవి యంతర్ధానంబు నొందె నని వక్కాణించి మరియు వ్యాసుండు ౮౯౪

క. ఈ గీతలు వినఁ జదువం । బాగుగ శ్రీదేవి యిచ్చుఁ బరమైశ్వర్య
శ్రీ గో ధన ధాన్యాయు । రోభ్యగ స్వర్గంబు లెపుడు భూతలనాథా! ౮౯౫

క. తదనంతరమున నమరులు । త్రిదివంబున కేగి రంత దేవియు గౌరీ
విదితాఖ్య గాంచి యొంతయు । ముదమున హిమవంతునకును బుట్టె మహీశా ! ౮౯౬

క. హిమవంతుఁడు దన కన్యక । నమరావనదక్షుఁడగుచు సభవునకిచ్చెన్
విమలాంగివలన నాతఁడు । ప్రముదితుడై కనియె సుతునిఁ గ్రౌంచవిభేదిన్. ౭౯౭

ఆ. వె. శక్తిధరునివలనఁ జచ్చెఁ దారకుఁడను । రక్కసుండు పిదప లక్ష్మికొఱకు
దేవసంఘమెల్ల దేవిని బ్రార్థింపఁ । బాలవెల్లిఁ గమల ప్రభవమాయె. ౭౯౮

క. శ్రీకమలాదేవీమణి । వైకుంఠుడు దా గ్రహించి వక్షంబే య
స్తోకాలయముగ నునిచెన్ । నాకావాసులకు మిగుల నానందముగన్. ౭౯౯

— : కృతిపతిసంబోధనము :—

శా. కాదేట్కాంకణతా శిరోవలయతా కన్రమోల్లసద్ధారతా
భేదాపాదివినోదమోదకలనావిస్ఫారిపై చిత్త్రవి
జ్ఞాదౌర్బల్యవిధూతసర్వసుమన శ్చైతన్యభీవారణే
హాదార్ద్ర్యావృతమంజులామృతకరా ! యల్లూరి సోమేశ్వరా ! ౮౦౦

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీ పాదారవింద మకరందతుందిల మానసేందిందిర, వాసు
వంశపయఃపారావార రాకాసుధాకర, కామాంబా కన్నయమంత్రింద్రకుమార, పవిత్ర హరిత
గోత్రాలంకార కృష్ణామండల మండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జితఫరావిరాజమాన
శ్రీ వీరప్రతాప కోదండహంవీర రామచంద్ర భూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత
సీతారామపురార్ధభాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదక నియోగ
భారవ్యవహార, శ్రీ వేంకటేశ్వర వరప్రసాదసంభూతకవిత్వ విద్యావిశేష బాల్యాదిరచిత
త్రింశత్త్ర్యధికైక గ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితి ప్రచార
నిత్య, శ్రీ రామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీ దేవీభాగవతం బను మహాపురాణంబునందు
సప్తమ స్కంధము.

సప్తమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ శా ర దా ం బా యై న మః

శ్రీ

దే వీ భా గ వ త ము

అ ష్ట మ స్కం ధ ము

శ్రీ శ్రేష్ఠతమశ్రేయ
స్వాశ్రయచరణాబ్జయుగళసుధికశోభా
మిశ్రజటావన్మనిరా
జిశ్రుతిమిళదభినివేశ శ్రీసోమేశా. ౧

—: మనువునకు దేవి వరమిచ్చుట :—

వ. అవధరింపుము జనమేజయుండు నిభృతానందరసనిమగ్నుండై సాత్యవతేయున కిట్లనియె. ౨

క. అమృతరస సమ్మితంబుగ । నమృతకరార్కాన్వయోద్ధ హరి చరిత్రన్
క్రమముగ వినిచితివి ప్రమో । దమునం జెవులార వింటి ధన్యుడనైతిన్. ౩

క. ఆ యా మన్వంతరముల । నే యే విధమున మహామహేశ్వరి విబుధ
ధ్యేయ కొలువంగబడు మఱి । యే యే స్థానముం నెప్ప వెల్గుండు ముని ? ౪

వ. అనిన విని ద్వైపాయనుండు భూపాలున కిట్లనియె. ౫

సీ. వినవయ్య రాజేంద్ర విన్పించెదను నీకు నారాయణునివల్ల నారదుండు
తొల్లి విన్నవితాన నెల్లవృత్తాంతంబు స్వాయంభువుడుగదా ప్రథమ మనువు
నతని గేహినిపేరు శతరూప యందురు వాఁ డొకనాడు నిర్వ్యాజభక్తిఁ
దండ్రియయిన బ్రహ్మదగ్గర జని మ్రొక్కి పరిచర్య సేసెడితరి నజుండు

తే. గీ. పుత్రకా నీవు కొలువుము భువనకర్త్రి। తత్కృపామహిమంబునఁ దనర లోక
సర్గము నొనర్పుమని పల్క సరగ నతఁడు । పరమకళ్యాణి దేవిని భక్తిఁ గొల్చె. ౬

దండకము. శ్రీ హ్రీ దయా కాంతి దాక్షాయణీ చిన్మయీ సచ్చిదానందరూపా సదారాధ్య సర్వేశ్వరీ సర్వసంపత్కరీ సర్వశోభాకరీ సర్వవిద్యాకరీ సర్వభద్రంకరీ శాంకరీ లోక ధాత్రీ ననుం దీనునిం ద్వత్పదాంభోజభృంగాయమానుం గటాక్షింపవే నింపవే కోరికల్ నీకు నెవ్వార లీ డీ జగంబెల్ల నీ మాయచేఁ బుట్టు గిట్టుంగదే వేదవాక్యంబులున్ ధర్మ శాస్త్రంబులుం దంత్రపాఠంబులున్ న్యాయవైశేషికాదుల్, మహాకావ్యముల్ సర్వమున్ నిన్నెఁ గీర్తించు నీవేగదా బ్రహ్మను విష్ణువు న్శంకరుం గంటి వో యంబ నీయందు లోకంబులు న్నీవు లోకంబులం దుందు వో తల్లి నన్నుం బ్రసన్న స్వరూపంబుతో నేలుమమ్మా సదా నీపదధ్యానమే నాకు దిక్కంచు నే నమ్మియున్నాఁడ న న్నాలనే ముంచెదో నీళ్ళనే ముంచెదో యన్యము న్నేఁ దలంప న్బ్రహ్మ పురాణీ సరోజాతగర్భాండ ముల్ నీకునుం కందుకంబుల్ విలాసార్థకంబుల్ రమాదేవియు న్గౌరియున్ భారతీదేవి యుం ద్వత్కళాలేశసంజాతలేకాదె కళ్యాణి లోకేశి లోకైకమాతా పతాపాధ్య శృంగార లీలాలసత్కామరూపా శుకాలాప రాకామృగాంకాననా సద్వరం బిచ్చి న న్నేలుమమ్మా శివా శ్రీ జయశ్రీ జయశ్రీ. ౭

క. అని యీగతిఁ బ్రార్థించిన । జనని ప్రసన్నయయి పలికె స్వాయంభువ నీ
మనమునఁ గోరికఁ దెలుపుము । పని యెట్టిదియైన నీకు బ్రాపింపింతున్. ౮

క. నావుడు విని సంతసమున । దేవికిఁ దా మ్రొక్కి పలికె దీనవచనుఁడై
భూవినుతుడు స్వాయంభువుఁ । డో విశ్వేశ్వరి మహామహోమతి యనుచున్. ౯

వ. నిర్విఘ్నంబుగాఁ బ్రజాసర్గంబు నెరవేరునట్లు వరం బిమ్మనిన నట్లయగునని దేవి యను గ్రహించి చనియె. నంత స్వాయంభువుండు పితామహునిం జేరి తండ్రీ ' నాకు రహస్య స్థానంబు దయచేయుము. ప్రజాసర్గంబుఁ జేసెద. భగవంతుండైన నారాయణుం గొల్చి యజ్ఞంబులు సేసి యతని యాజ్ఞం గైకొనియెద. ననవుడు నతండు చిరకాలంబు చింతించి యిది యెట్లు సంపాదించెద, ధరాతలంబెల్ల రసపూరితంబై యుండె. నారాయణు సహా యంబు వేడెద నని యెంచి. ౧౦

మ. అని పద్మోద్భవుడున్ మనుప్రముఖపుత్రాసీనుఁడు నుం గూడి చిం
తనముం జేయుచునుండ నాతని మహోద్యన్నాసికాగహ్వరం
బునఁ దట్టాలున నుట్టిపాటుగనియెం బో వ్రేలికిబ్బెండు చ
క్కని కోలం బది తక్షణంబ పెరిగెన్ గంధేభతుల్యంబుగన్. ౧౧

మ. మఱి దా నొక్కముహూర్తమాత్రమున శుంభత్కుంభినీ భ్రోన్నతిన్
బెరిగెన్ బద్మజముఖ్యు లద్ద గని యెంతే వింతనందంగ న
క్కిరి ఘోరక్రియ బొబ్బపెట్ట విని యక్షీణోరుభక్తి స్పృహా
నిరతిన్ సంస్తవమాచరింపఁ గరుణం డిగ్గె న్మహాంభోధిలోన్. ౧౨

మ. కలగంబారి సముద్రముఁ డో సకల రక్షాదీక్ష ! రక్షింపు మా
విలఘావం బిద కంచు వేడినఁ గృపా వీక్షన్ జలాటంబులన్
దొలగం ద్రోయుచు సంతరంబుపుల లోతుంగాంచి లోఁదూరి యం
దిలపై నిట్టటు పాటి ముట్టియును సృత్తింపార మూచూచుచున్. ౧౩

మ. తన దంష్ట్రాగ్రమునందు జంతుయుతభూభృద్వ్రాతకాంతార ప
త్తన కాసార నదీసమేత నవనిన్ దర్పోద్ధతి న్మీదికె
త్తెను మత్తేభము పద్మినింబలె మహాదివ్య ప్రభావాఢ్యుడై
కని బ్రహ్మాదులు విస్మయాకలితులై కావించి రుచ్చైస్స్తుతుల్. ౧౪

శా. నానాదీనజనైకరక్షణ సదానందా ఘనాకార య
జ్ఞానానాదరణాఖ్య శార్ఙ్గి నిఖిలేశా సంతతశ్రీధరా
జ్ఞానానందనయాదిసంకలితదీక్షా దాసచిత్తాంచిత
స్థానా రాక్షసశిక్షణా చరితచిత్రా ధీర నారాయణా ! (నిరోష్ఠ్యము) ౧౫

క. భావిభవాదిపాపా । భావాభౌమాప్రభభావ భవ్యప్రభూమా
భూమా మామాభామా । భావభవవిభావభూమ భవభీ భీమా ! (ఓష్ఠ్యము) ౧౬

క. అని యిట్లు స్తవము సేయఁగ । విని తన కరుణారసంబు వీక్షంబేతన్
గనపఱచియున్న సంతతఁ । గనకాక్షానుజుఁడు భూమి గనుపడిఁ జూచెన్. ౧౭

తే. గీ. చుట్టి యంబుధిలో మైపఁ జూపుచుంచు । నంబుజాక్షుండు రౌద్రరసంబుమీర
వానిఁ దన కోఱలను జీఱి వసుధ గూల । నడఁచి తద్రక్తపూరసిక్తాంగుఁ డగుచు. ౧౮

—: స్వాయంభువమన్వాది కథనము :—

వ. ఇట్లు నారాయణుండు భూమి నుద్ధరించి నిజనివాసంబునకుం జనిన యనంతరంబ బ్రహ్మ స్వాయంభువుని బ్రజాసృష్టింబునకు నియోగించి నీతులు చెప్పి నిజధామంబునకేగె. నంత స్వాయంభువుండు మహాతేజస్కులయిన ప్రియవ్రతోత్తానపాదు లను నిద్దఱు కొడుకులను, నాకూతియు, దేవహూతియుఁ, బ్రసూతియు నను మువ్వురఁ గూతులం గాంచి యందు నాకూతిని రుచి యనువానికిని, దేవహూతిని కర్దము డనువానికినిఁ, బ్రసూతిని దక్షునకును నిచ్చె. నందు రుచికి యజ్ఞుండును. దేవహూతికిం గపిలుండును బుట్టిరి. యా కపిలుండు సాంఖ్యాచార్యుండై ప్రసిద్ధికెక్కె. బ్రసూతి కనేక కన్యకలుపుట్టి ప్రజావృద్ధి గావించిరి. ఇట్లు స్వర్గంబు క్రమక్రమంబుగ వృద్ధినొందె. గపిలుండు దేవహూతికి సాంఖ్యంబు సెప్పె. యోగాదులును నధ్యాత్మజ్ఞానవిశేషంబులును గఱపి నేటికినిఁ గపిలుండు సాంఖ్యాచార్యుండై యున్నవాఁడు. వెండియుం బ్రియవ్రతు వృత్తాంతంబు సెప్పెద వినుమని నారాయణుండు. ౧౯

—: ప్రియవ్రత వంశవర్ణనము :—

తే. గీ. వినుము స్వాయంభువునకుఁ బెద్దకొడుకు । ప్రియవ్రతుఁడనువాఁడు జనకు గొల్చి
సత్యమును ధర్మమును గల్గి శమగుణాఢ్య విశ్వకర్మతనూజనుఁ బెండ్లియాడె. ౨౦

తే. గీ. ఆపె పేరు బర్హిష్మతి యంద్రుఁ కనియె నొక్క పదిమంది కొడుకుల నొక్కగూతు
జంద్రముఖి మందగమన నూరస్వతి యను । సైకతనితంబ బహుసుషమాకదంబ. ౨౧

సీ. అగ్నీధ్రు డిధ్మజిహ్వాఖ్యుండు యజ్ఞబాహుండు మహావీరుఁ డోలి రుక్మ
శుక్రకాభిఖ్యా విశోభియు ఘృతపృష్ఠుఁ డనువాఁడు సవన మేధాతిథులును
వీతిహోత్రుండు కవియు వహ్నినాముండు నసువారు పదిమంది యాత్మభవులు
వీరిలో ముప్వురు వీతరాగులు వారు కవి మహావీరాఖ్య సవను లెన్న

తే. గీ. ఆత్మవిద్యాధురంధరు లనఘు లూర్ధ్వరేతసులు నిస్పృహులును నిర్ధూతకలుష
మానసులు దివ్యహంసాశ్రమమున నిల్చి । విడిచి రనిశంబు త్రైగుణ్యవిషయములను. ౨౨

క. మఱియొండుభార్యయందు ము । వ్వురు పుత్రులు మహితగుణులు పుట్టిరి వారిం
ధర నుత్తమ తామసు లని । వర రైవతుఁడని పిలచిరి వనజప్నేత్రా. ౨౩

క. మన్వంతరాధిపతులగుచు స్వాత్రిలునట్టి యిట్టి సుతులు గలిగి పే
ర్మి న్వసుధ నఖిలభోగ సమన్వితుఁడై యలరె నా ప్రియవ్రతుఁ డనఘా! ౨౪

క. ఆదివిభాగంబున స । య్యాదిత్యుఁడు వెలుగఁగా బ్రియవ్రతరా జే
కాదశమహార్బుదసమల్ । మేదిని బాలించె మంచి మేని బలముతోన్. ౨౫

తే. గీ. పరమమునినాథ రెండవభాగమందుఁ జిమ్మచీకటు లొదవె నీ క్షితితలమున
దానిఁగని తన యోగవిద్యామహిమము । వలన వారింతునని పూని పడు వెఱింగి. ౨౬

క. రవివర్ణ రథముపై దా । నవితథముగ నేడుసారు లవనిం దిరుగన్
రవియున్నకరణి రాజిలె । దవిలిన రథనేములేకదా సంద్రంబుల్. ౨౭

క. ఆ నేములకును మధ్య । స్థానంబులు ద్వీపసంజ్ఞ దనరె మునీంద్రా
నానావిధముల నతని య । నూన యశోలతలు బ్రాకి యుల్లసిలంగన్. ౨౮

వ. ఆ యేడుప్రదేశంబులు జంబు ప్లక్ష శాల్మలీ కుశ క్రౌంచ శాక పుష్కరంబు లను సప్త ద్వీపంబు లయ్యె. నేమిభాగంబులు లవ ణేక్షురస సురా ఘృత క్షీర మండ శుద్ధోదక సముద్రంబు లయ్యె. మఱియు జంబూద్వీపంబు క్షారజలధిచేతను వేష్టితంబై యుండు దానికి నగ్నీధ్రు రాజుం జేసె. నిక్షురసపరివేష్టితంబైన ప్లక్షద్వీపంబున కిధ్మజిహ్వు నధిపతిం జేసె. సురోదధిపరివేష్టితంబైన శాల్మలీద్వీపంబునకు యజ్ఞబాహు నధిపతిం జేసె. ఘృతవార్ధిపరివేష్టితంబైన కుశద్వీపంబునకు హిరణ్యరేతు రాజుం జేసె. క్షీరపారావారపరివేష్టితంబయిన క్రౌంచద్వీపమునకు ఘృతపృష్ఠు నధిపతిం జేసె. మండ

సముద్రపరివేష్టితంబైన శాకద్వీపంబునకు మేధాతిథిం భూపతిం జేసె. శుద్ధోదక సింధు పరివేష్టితంబైన పుష్కరద్వీపంబునకు వీతిహోత్రు జనపాలుం జేసె. ఊర్జస్వతియను కన్యను భార్గవున కిచ్చె. దేవయాని భార్గవునకుం గుమారికయై ప్రసిద్ధిగాంచె. సంత ప్రియవ్రతుండు యోగమార్గంబు నాశ్రయించె. ౨౯

—: భూగోళ విస్తారాది వర్ణనము :—

సీ. వినుమయ్య మునినాథ ద్వీప వర్ష ప్రభేదములను వివరింతు దైవనిర్మి
త ప్రకారంబులు దనరు జంబూద్వీప మొగిఁ బ్రథమము లక్ష యోజనములు
వర్తులాకారంబు వనజకర్ణికబోలె నవవర్షములతోడ నవని వోల్చు
నొనర దొమ్మిదివేల యోజనమ్ములు వర్షములకు నాయామముల్ భూధరములు

తే. గీ. దీర్ఘములగుచు నెన్మిది తివురు వాని । వరుస భేదింపఁజేయును వాని దక్షి
ణోత్తరంబుల విలువంపు లొనర రెండు । వర్షములు గల విక వాని వరుసలందు. ౩౦

సీ. అం దతిదీర్ఘంబు లవి నాల్గిలావృతం బనునది మధ్యంబునందు నుండు
దానికి బొడ్డుగాఁ దనరు సువర్ణాద్రి యదరును లక్షయామడలయెత్తు
కర్ణిక భూగోళకమలంబునకు నది వెలయు నిర్వదిరెండు వేల యోజ
నములు శిరంబున నమరంగ మూలంబునందుఁ బదారును నలరుచుండు

తే. గీ. న య్యిలావృతమునకును నవల నీల ఘనకమగు శృంగవంతంబు దనరుచుండు
వరుస నవలను రమ్యక వర్షమొప్పె దాని కవ్వల గురువర్ష మొసఁగుఁ జుమ్ము. ౩౧

వ. మఱియు నిలావృత రమ్యక కురువర్షంబులం భేదించు నద్రులు మూడై యుండు. నవి ప్రాగాయతంబులై లవణోదధిమేరకు నంటియుండు నవి ద్విసహస్రసహృథుతరంబులై యంతకంతకును దశాంశాధికంబులై యుండు. నానా నద నదీ సమేతంబులై యొప్పు. ఇళావృతంబునకు దక్షిణంబున నిషధంబును, హేమకూటంబును, హిమాలయంబును గలవు. అవియుం బ్రాగ్విస్తీర్ణంబులును, నయుతయోజనోత్సేధంబులునై యుండు. నివి హరివర్ష, కింపురుషవర్ష, భారతవర్షంబుల పొలిమేరల నేర్పరుచుచుండు. మఱియు,

సీ. అ య్యిళావృతమున కపరదిగ్భాగంబు దప్పక మాల్యవంతంబు వెలయు
మఱి పూర్వమున గంధమాదనం బుండును నా నీల నిషధంబు లవ్వి రెండు
నెల్లలై యామడ లెక్కువై యొప్పారుఁ గేతుమాలాఖ్యంబు గీర్తిగాంచి
భద్రాశ్వవర్షంబు ప్రథితమై చెలువొందు మందరంబును మేరు మందరములు.

తే. గీ. కుముదమును నను నివి నాల్గు కుధరములును మేరుపాదముల యుతవిస్తారములును
నగుచు నెల్లలుగా నొప్పి యవనియెడల నున్నతిని మీద మిట్టల మిన్నులగుచు. 33

వ. మఱియు వీనియందుఁ జూత జంబూ కదంబ న్యగ్రోధంబులు క్రమంబున నేకాదశ శతోచ్ఛ్రియంబులై కేతువులుగా నుండు, బయోమధ్విక్షుసజ్జలంబులైన హ్రదంబులు గలవు. వాని జలంబులు పానంబు సేయువారు యోగైశ్వర్యంబులందుదురు. నందన చైత్ర వైభ్రాజక సర్వభద్రంబు లను నాలుగు తోటలు గలవు. వానియందు దేవతలు నిజాంగనాసమేతులై విహరింతురు. మందరంబుపై నున్న చూతంబున నమృతవంతంబు లవు ఫలంబు లొదవు, అవి గిరికూటతుల్యంబులు వాని రసంబులచే నరుణోదం బను నది ప్రవహించు. నచ్చట నరుణయను మహాదేవి దేవదానవవరులచే నిరతంబు పూజింపం బడుచుండు మఱియు, 34

సీ. అరుణోద మందరం బందున జనియించి య య్యిళావృతమున నమర బాఱి
యచటనున్న భవాని యనుచరులైనట్టి దేవపత్నుల దివ్య దేహగంధ
వహమైన యనిలంబు వాసనల్ దశయోజనములకుఁ గొనితేర నమితలీల
నొప్పెడి నిట్టుల నొనర జంబూఫల సమితియుఁ దుంగదేశంబునుండి

తే. గీ. యవని వ్రాలుచు నేనుగు లంతలేసి । పొసఁగఁ గనుపట్టు తత్ఫలరసము పాఱు
దక్షిణేలావృతంబున నక్షయముగ । నట జంబ్వాదినీదేవి యలరుచుండు. 35

—: ఇతర ద్రుమాది వర్ణనము :—

వ. మఱియు నచ్చటి లోకంబుల దేవ యక్ష రాక్షసాదు లద్దేవిం గొల్చి సకలసంపద లందు చుందు రింతియకాక కోకిలాక్షియుఁ, గామకళయుఁ గరుణయుఁ, గామపూజితయుఁ, గఠోరవిగ్రహయు, దేవమాన్యయు, గభస్తినియు, నను నామంబులచే దేవి పూజింపఁ బడుచుండు. జంబూరసం బచ్చట వాయ్వర్కయోగంబున సువర్ణంబగుడు నానాభూష ణంబుల కమరాంగన లుపయోగింతురు. మహాకదంబకోటరంబులనుండి పంచధార లుద్భవిల్లి మధుధారలు పశ్చిమేళావృతంబునం బాఱుచుండు. వానిం బానంబు సేయు దేవతల ముఖగంధంబులు శతయోజనంబులు విస్తరిల్లు, నచ్చట ధారేశ్వరీదేవి పూజింప బడుచుండు. యీమెకుఁ గరాళదేహ యనియుఁ, గాలాంగియనియుం, గామకోటిప్రవర్తిని యనియు నామాంతరంబులు గలవు. కుముదరూఢంబైన వటంబు శతబలంబని పిలువం బడు. కుముదమూర్ధంబునం బుట్టి తద్వటస్కంధంబు సొచ్చి యచ్చటినుండి గోముఖాది నదులు పయో దధి మధు ఘృత గుడాన్నాదులచేతను సంబరశయ్యాసనాభరణంబుల చేతను నిండి యిష్టంబులు సమకూర్చుచు నుత్తరేళావృతంబునం బాఱుచుండు. నచ్చట మీనాక్షీదేవి నీలాంబర, రౌద్రముఖి, నీలాలక నామాంతరంబులచేఁ బూజింపఁబడు. మఱియు నామెకు సతిమాన్య, యతిపూజ్య, మత్తమాతంగగామిని, మదనోన్మాదిని,

మాన, మానప్రియ, మారవేగధర, మారపూజిత, మారమాదిని, మాయూరవరశోభ. శిఖివాహనజనని మొదలగు నామంబులుం గలవు. తదీయ వదంబులందు జలపానంబు సేయువారికి వలీపలిత లక్షణంబులును, క్లమస్వేదదౌర్గంధ్యజరామయభయంబులును లేక నిత్యసుఖంబు గలిగియుండు. నిక మేరుపర్వతంబునకుం జుట్టును గేసరంబులుం బోలె నిరువది పర్వతంబులు గల వెవ్వి యనిన, ౩౮

సీ. ధరఁ గురంగంబును గురగంబును గుసుంభ ధాత్రిధరంబును దగు త్రికూట
శిశిర పతంగక క్షితిధరంబు లురుచక్రంబును నిషధంబు గపిల శంఖ
పర్వతంబులు శితివాసముల్ వైడూర్య చారుధి ఋషభ హంసమ్ము లింక
నాగభూధరమును నారదశైలంబు కాలంజరంబు వికంక మివియ

తే. గీ. యిరువది నగంబు లింక నగ్గిరికిఁ బూర్వ । భాగమున రెండుశైలముల్ బాగుమీరు
నవియుఁ బడియు నెనిమిదివే లామడలగు । మఱియు విన్పింతు వినుమయ్య మౌనివర్య! ౩౯

—: మే రు ప ర్వ త వ ర్ణ న ము :—

వ. ద్విసహస్ర ప్రమాణంబులగు జఠర దేవకూటంబు లుత్తరంబునను, పశ్చిమంబునం బవమాన పరిపాత్రంబులును, దక్షిణంబునం గరవీర కైలాసంబులును, మఱియు నిట్లే మేరువున కుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగ మకరంబులును మేరు మూర్ధంబునం బ్రహ్మపురి యున్నయవి. అప్పురి దశసహస్రయోజనంబులఁ బొడవును, నంతియ వెడల్పునై యుండు. నది శాతకౌంభయుతంబు దాని తర్వాతిలోకంబులు లోకపాలురవి. మేరువుమీదం దొమ్మిది పట్టణంబులు గలవు. వాని నామంటులు మనోవతియు, నమరావతియు సంయమనియుం, గృష్ణాంగనయు, శ్రద్ధావతియు, గంధవతియు, మహోదయయు, యశోవతియు నని పిల్తురు. వీనికి బ్రహ్మేంద్రాదులు క్రమంబుగ నధిపతులు అచ్చటనే భగవంతుడైన నారాయణుని వామపాదాంగుష్ఠంబున నిర్భిన్నంబై యంటూర్ధ్వ రంధ్రంబుననుండి గంగ యవతరించె. నది విష్ణుపదం బందురు. కొంతకాలంబున నది స్వర్గమార్గంబునకు వచ్చి దేవనది యయ్యె. నుత్తానపాదుని కుమారుండైన ధ్రువుండు పరమపావనుండై భగవత్పాదయుగళంబు సేవించుచు నిప్పటికి నచ్చటనే యుండె. నచ్చట సప్తర్షులు సర్వలోకహితార్థులయి ప్రదక్షిణంబు సేయుచుందురు. తపోమహిమంబులుగలవారి కాత్యంతికసుఖప్రదంబగు ప్రదేశం బిద్దియ. మహానటుండు తన జటాజూటంబున న వ్విష్ణుపాదోద్భవియగు గంగ నునిచి యవతరించుటయుఁ బ్రసిద్ధంబేకద. బ్రహ్మలోకంబున నున్నది నాల్గుగాఁ జీలి, సీత యనియు, నలకనంద యనియు, చక్షు వనియు, భద్ర యనియు నామంబులతో సముద్రంబునం గలసె,

సీత బ్రహ్మసదనంబుననుండి కేసరాఖ్యపర్వతంబులకు వచ్చుచున్నయది. యా గంగానది యచ్చటినుండి గంధమాదనంబు పైఁబడి తూర్పుగాఁ బ్రవహించి భద్రాశ్వ వర్షంబులఁ దడుపుచు క్షారసముద్రంబునం జొచ్చుచున్నయది. రెండవయది మాల్యవ చ్ఛృంగంబుననుండి వెడలి వేగవతి యయ్యె. అది కేతుమాలావర్షంబునం బ్రవహించి గంగచక్షువను పేరితోఁ బశ్చిమంబుగా వచ్చి సముద్రంబునం గలియు మూడవధార పుణ్య యనియు, నలకనంద యనియు నామంబులం బూని బ్రహ్మపదంబునుండి దక్షిణం బుగా వెడలి పర్వత వనాదులు దాటి హేమకూటపర్వతంబుం బ్రవేశించి యతివేగవతియై భారత వర్షంబునం బ్రవహించి దక్షిణ సముద్రంబునం గలియు. నీ గంగానది యందు స్నానాదు లొనర్చువారలకు రాజసూయాది ఫలంబులు సేకూరు. నాల్గవధార శృంగవత్పర్వతంబునుండి భద్రావాచ్యయై యుత్తరంబుగాఁ బాఱి సముద్రంబునం గలియు. అన్యంబులగు నదీనదంబులు పెక్కులు మేరుమందరంబులనుండి వచ్చుచున్నయవి. భారతవర్షంబు కర్మభూమి యనంబడు. నితరవర్షంబులు భౌములకు స్వర్గప్రదంబులు. స్వర్గులకుఁ బుణ్యశేష భోగస్థానంబులు. అచ్చటివార లయుతాయువులు, వజ్రాంగులు, నాగసహస్రబలసమేతులును, గళత్రాఢ్యులును, సుఖాన్వితులయి యుందురు. మహాసౌర తపస్సంపన్నులయి యుందురు సర్వదా త్రేతాయుగసమంబైన కాలంబును నేకవర్షం బున కావ్రగర్భులగు స్త్రీలును నచ్చటి విశేషంబులు నని చెప్పి నారాయణుం డిళావృతవర్ష వృత్తాంతంబు సెప్ప నారంభించి యిట్లనియె. ౩౮

—: ఇళావృత వృత్తాంత వర్ణనము :—

సీ. అన్నివర్షంబుల నఖిలాంబయగు దేవి యర్చింపబడుచుండు నమితభక్తి
నయ్యిళావృతమున నంబుజోద్భవు నక్షియందు జన్మించిన యాతఁ డొకఁడె
తన భార్యతో దేవతాత్వమూను పరేశు డఖిలాత్మకుఁడు దేవుఁ డమితశక్తి
నాక్షేత్రమందు నన్యపురుషుఁ డొక్కఁడు రాడుసుమా జగద్ధాత్రిజినేలు
తల్లి పరాశక్తి దాను శపించిన కారణంబున శాప మూరయుంగ

తే. గీ. విమలమైనట్టి యయ్యిళావృతమునకును బురుషుఁడెవ్వాడు రారాదు బోరసి యెవ్వఁ
డేని వచ్చిన నప్పుడే యింతిరూపు వచ్చు ననుచును మునిలోకవంద్యచరిత! ౩౯

వ. మరియు నచటివారందఱును స్త్రీలై యుందురు. వారు దేవిం గొల్చువారై సంకర్షణుఁ భజియించుచుందురు. ఆత్మధ్యానయోగంబున సర్వభూతహితంబుఁ గోరి తామసియుఁ, దురీయయు నగు ప్రకృతి స్వగవంతుఁడగు రుద్రుండు ధ్యానించు నెట్లనిన. ౪౦

సీ. ప్రణవపూర్వక నమః పదము చతుర్థ్యంత భగవత్పదంబును బరగఁ బల్కి
యమ్మహాపురుషాయ యనునట్టి పదమును నతికించి యింపుగా నంపుమీద

రాజితంబైన సర్వగుణసంఖ్యానాయ యనుపట్టి పదమును వ్యాహరించి
యాపై ననంతాయ యనుచు నవ్యక్తాయ నమ యని పల్కెను నమరునట్టి.

తే. గీ. మంత్ర ముచ్చారణము చేసి మఱియు నాతఁ । డమితభక్తిని భద్రాత్మ నాదిదేవు
నా హయగ్రీవు సకలలోకైకవంద్యు । నిత్యమును గొల్చు నత్యంత నియతిమీర. ౪౧

సీ. అవల భజే భజన్యారణ పాదపంకజ భగస్య యటంచుఁ గడగి పల్కి
కృత్స్నస్య యనియును గెరలి పరంపరాయణ మని పల్కి యత్యలఘులీల
నరసిన యస్య మాయాగుణకర్మవృత్తిభి రని తామసమ్మతిని నిరీక్ష్య
తోహ్యణ్వపి యనుచు దొడి దృష్టి రజ్యతే యనుచు నీశే యదా యనుచు మఱియు

తే. గీ. నోజిత యటంచు మన్యు రంచును తదుపరి నంహసాకస్త మనుచును నవలఁ బ్రీతి
తో నమ స్యేత యని తమితో జిగీషు । రనియు నాత్మ యనుచుండు రనఘచరిత! ౪౨

ఉపజాతి. జగంబు మాయాశ్రయకర్మవృత్తులన్ । దగంగ నీ వెంతయు సేయుఁవాఁడవై
యొగి న్వినోదం బొనరించుచుండఁగా । నగున్ సమస్తోన్నతకార్యసంతతుల్, ౪౩

వ. అని మఱియు ౪౪

సీ. అసద్రుశోయో యని యవలను బ్రతిభాతి మాయయా క్షేబేవ మధు పటంచు
నేచి యాసవతామ్రలోచన యనియు ననాగవధ్వోర్హణ నాగబదము
లతికించి యీశిరె యనుచును హ్రీ యని యత్పాదయో రని యందుమీద
స్పర్శన యని పదంపడి ధర్షితేంద్రియా యని యమాహురనుచు నస్యయనుచు
స్థితి జన్మసంయమం త్రిభి రనియు విహీన మనియు మనంతమం చనియు ఋషయో
యో యనియు నవేద నొగిఁ బల్కి సిద్ధార్థ మివక్వచిస్థిత మని యవలఁ బేర్మి
భూమండల మ్మని మూర్థసహస్రధా మను నని యామీద మహితవృత్తి
యస్యాద్య ఆసీత్తు నని గుణవిగ్రహో యని మహాన్విజ్ఞాన యని యవలను
ధిష్ణ్యో యటంచును దెలివితో భగవానజఃకిల యంచును సరగ మఱియు
యత్సంవృతోహమ్మటంచును ద్రివృయస్వతేజసా యనుచును నోజఁ దనర
వైకారికిమ్మని పరల తామస మని యైంద్రియని స్పృజే యనియు వెండి
నలరంగ నేతెవయంయస్య యని వశె యని మహాత్మన యని యటస్థిరా శ్చ
కుంతాఇవ యనుచు గౌమరౌప్పదా సూత్ర యంత్రితా యని మహా నహపటంచు
వైకృతతామసే వరపదంబుల బల్కి మఱి యింద్రయాస్సృజామయని పిపప
నుడువ సర్వేయదనుగ్రహాదిదమని యన్నిర్మితాంకర్హి యని యపి యని
యటఁ గర్మపర్వణీ మ్మనియు మహాజనా యే గురుసర్గమోహిత యటంచు
తనర నవేదనిస్తారణయోగమంచని యంజసాయని యతిముదమున
తస్మై నమో యని తనర తేవిలయో పయాత్మనే యని యిట్టు లాత్మనిష్ఠఁ

తే. గీ. దరలకుండు నటంచును దతవిభూతి । నయ్యాశావృతమున రుద్రుఁ డలరనొప్పు
నాత్మ సంకర్షణుని గొల్చు ననుచుఁ బల్కి । పిదప నారాయణుండు నారదుని జూచి. ౪౫

తే. గీ. అట్టులే ధర్మపుత్రకుఁడైన యట్టి । వాఁడు భద్రశ్రవుఁడు వాని వంశపతులు
పురుషులును భద్రసేవకుల్ భూరిభక్తి । హయగళునిఁ గొల్చుచుండ్రు భద్రాశ్వమునను. ౪౬

సీ. ప్రణవనమస్సులు భగవతేధర్మాయ లాత్మవిశోధనాయ నమ లయ్యె
మంత్రంబు దానిని మగువక స్తవసముల్ గావింతురు శమాదికములుగల్గి
భగవద్విచేష్టితమ్ముగు చిత్రములలోనఁ జిత్రంబు జనుఁ డిందుఁ జేయు బాప
మింతయు మేలు నూహింపండు నీశ్వరం బీ జగంబని పెద్ద తొడఁ దెల్పి.

తే.గీ. రట్టులయ్యును మాయచే గట్టుపడుచు నెట్టుదురు కాల మిపుడు నే నిన్నుఁ గొల్తు
నజరు నక్షయు నచ్యుతు నాదిదేవు । వేదవేద్యు మహాముహు విశ్వవంద్యు. ౪౭

వ. భద్రశ్రవసు లిట్లు హయగ్రీవు సంస్తవంబులు సేయుచుందు రని చెప్పిన నారాయణునితో నారదుండు, ౪౮

—: వర్షాంతర్గత సేవ్యసేవక విచారము :—

మ. హరివర్షంబునఁ బాపనాశియగు పద్మాక్షుండు నారాయణుం
డురు కారుణ్యరసంబుమీరఁగ మహోద్యోగంబునం భక్తులం
బరిపాలించెడు దివ్యమంగళతనుప్రాశస్త్యుఁడై యట్టి శ్రీ
హరియం పంచితభక్తియుక్తుఁడయి ప్రహ్లాదుండు సేవించెడిన్. ౪౯

సీ. ప్రణవనమస్సుల పైనను భగవతె యని నరసింహాయ యనియు నందుఁ
బై నమశ్శబ్దంబు పల్కి తేజస్సని తేజసే యని తద్దఁ దెలివిగల్గి
ఆవిరావిర్భవ యని వజ్రదంష్ట్రి కర్మాశయాన్ రంధయ యని తదుపరి
రంధయ యని తమోగ్రస యని ప్రణవంబు పల్కి స్వాహా యని పరగ నభయ
మని మమాత్మని యని యపల భూయిష్ఠాయటంచును బ్రణవంబు మించ నుడివి
క్ష్రౌమ్మనునది చెప్పి స్వస్త్యస్తు విశ్వస్య ఖల యని సంతోషకలితుఁడగుచు

తే. గీ. నయ్యధోక్షజు ధ్యానించునట్టి మనసు । గలిగి సాంసారికములనుఁ దొలఁగి మెలఁగఁ
జేయు మనుచును దత్త్వైకసిద్ధి గలిగి । సతము ప్రహ్లాదుఁ డాత్మలో సంస్మరించు. ౫౦

చ. జగములకెల్ల మేలగుతఁ జాలఖలుండు ప్రసన్నుడౌత భూ
తగణములెల్ల నీశ్వరుని ధ్యానము సేసెడిగాత మానసం
బు గరమధోక్షజుం దవిలి పొల్చెడిగాత నహేతుకంబులన్
దిగఁబడకుండుగావుత మదీయని ధ్యానము సేయు నిచ్చలున్. ౫౧

వ. మఱియు నాగార దార ధన పుత్రాప్తుల సంగమంబు గలుఁగకుండుగాత యనియు, ౫౨

క. భగవంతునం దకించన । యగు భక్తియె కలిగెనేని యఖిలగుణంబుల్
తగియుండు నందు తక్కిన । నగునే సద్గుణము లెంతయారటఁ బడినన్. ౫౩

క. మీనములకుఁ దోయమువలె । శ్రీనారాయణుఁడెసుమ్ము జీవము దేహ్యా
త్తానమునకు హరిగొల్వని । యా నరు పెత్తనము వయసునందేసుమ్మీ. ౫౪

మ. హరిఁ గీర్తింపనినోరు తత్పదయుగధ్యానానురాగంబునం
గరమింపొందని మానసంబు తదవేక్షాశూన్యనేత్రంబులున్
గరుడస్యందనుఁ బూజసేయని కరాగ్రంబుల్ వృథల్గావె సం
సరణాంభోనిధి దాటు నావ నృహరిస్తావంబకా యెన్నగన్. ౫౫

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు పరమాహ్లాదంబున నారాయణు గొల్చుచుండు. మఱియు కేతుమాలావర్షంబున స్మరస్వరూపుండగు భగవంతునిం దద్వర్షాధీశ్వరి యగు రమాదేవి ప్రణవంబుతోను సంత్యోష్మంబు రేఫయుక్తంబుచేసి వేర్వేర ఆ-ఈ-ఊ లంగల్పి బిందుయుతబులుచేసి మూడుబీజంబులనుం బల్కి భగవతే హృషీకేశాయ సర్వగుణై స్సర్వగుణవిశేషై ర్విలక్షితాత్మనే । ఆకూతీనాంచితీనాంచేతసాంవిశేషణాం చాధిపతయే షోడశకళామయాయ ఛందోమయాయ అన్నమయాయ అమృతమయాయ సహసే ఓజసే బలాయ కాంతాయ కామాయ నమస్తే ఉభయ ప్రభూయాత్ । స్త్రియోవ్రత్రై స్త్వాం హృషీకేశే శ్వరంస్వతో హ్యారాధ్య లోకే పతిమాశాసతేన్యం । తాసాంనతేవై పరిపాంత్యపత్యం ప్రియంధనాయూంషి యతో స్వతంత్రాః. అని యిట్టిధంబునం భజించుచుండు. మఱియు రమ్యకవర్షంబున మత్స్యరూపధరుండగు హరిని మనువు స్తోత్రంబు సేయుచుండు నెట్లనిన. ౫౬

సీ. ప్రణవంబును నమస్సు బల్కి ముఖ్యతమాయ నమ యని సత్వాయ నా దలిర్పఁ
పదమూది యప్పలఁ బ్రాణాయ యని యోజసే బలాయ యటంచుఁ జెప్పవలయు
సుమి మహామత్స్యాయ నమయనిపల్కిన మంత్రంబు నిఖిలైక మంగళంబు
దీనిఁ బఠించి యెంతేనియు భక్తితో స్తవముసేయును నీవె సకలలోక

తే.గీ. ములకు నీశ్వరుఁడవు సర్వమును సృజించి । బొమ్మలాటనుఁబోలె సంపూర్ణశక్తి
నాటలాడించెదవు దేవ యనుచు బల్కి । పరిపరివిధంబులను భక్తి భావ మడర. ౫౭

వ. మఱియు హిరణ్మయనామవర్షంబున భగవంతుండు కూర్మరూపంబు ధరియించి యోగపతియై యర్యమునిచేఁ బూజింపంబడుచుండు. ౫౮

సీ. ప్రణవంబు నొగి నమః పదమును భగవతే యనునట్టి పదమును నమరఁజేసి
పరగ నాపైన కూపారాయ సర్వసత్వగుణవిశేషణాయ గతవర్ణ
తతిఁగూర్చి నోపలక్షిత స్థానాయ నమ యని వర్ష్మణే నమ యటంచు

భూమ్నే నమో యని పౌరిసవస్థానాయ నమ యని తేయని క్రమతఁ జెప్పి
యెవనిరూపము మాయ నెనసి యర్థస్వరూపంబై వివిధరూపంబు లయ్యె

తే. గీ. నెవ్వనికి సంఖ్యయును వేదహీనచరితుఁ । డేపుమీరంగ వ్యపదేశరూపి యెవ్వ
డట్టి భగవంతునకును జోహా రొనర్తు । సంతతము భక్తియుతమానసంబుతోడ. ౫౯

చ. చెలఁగి జరాయుజంబులును స్వేదజముల్ మఱి యండజంబులున్
బొలువగు నుద్భిదంబులును భూరిచరాచరమెల్ల దేవమా
నులు పితృభూత మైంద్రియమునున్ దివియున్ క్షితియున్ గిరుల్ సరి
త్తులు దధి దీవులున్ గ్రహతతుల్ మఱి యిక్కలు నొక్కటేకదా. ౬౦

ఆ. వె. రెండుమూడునంచు నుండు భేదము లెల్ల కల్పితములు వేఱ కామ నీకు
నామరూపము లవి యేమియు లేకున్న । నున్నయట్లు మాయ పన్నుచుండు. ౬౧

వ. ఇట్లని యర్యముండు స్తుతియించుచుండు. ౬౨

క. కురువర్షంబున దేవుఁడు । పరమపురుషుఁ డాదివంప్ష్టి భావంబున దాఁ
బరఁగఁగ భూదేవి మహా । దరమున స్తోత్రంబు సేయు దానవవైరిన్. ౬౩

సీ. ప్రణవంబును నమస్సు భగవతే యని మంత్ర లింగాయ యనిభక్తి లీల బెనచి
వెలయ యజ్ఞక్రతవే యనియు మహాధ్వరావయవాయ యటంచుఁ బల్కి
యలర మహావరాహాయ నమో యని కర్మశుక్లాయనాం బేర్మినిలిపి
త్రియుగాయ నమ యని తే యని పల్కిన మంత్రంబు పఠియించి మాన్యవృత్తి

తే.గీ. యెవనిరూపంబు గుణములం దిమ్ముగాంచు । దారువులయందు జాతవేదసుఁడుబోలె
నట్టిదేవు ననంతుని న్నాదిమూర్తి । రమ్యగుణసాంద్రు యజ్ఞవరాహుఁ దలతు. ౬౪

వ. ఇట్లు ధరాదేవి వరాహమూర్తిని స్తవంబుచేయుచుండు మరియు కింపురుషవర్షంబున దాశరథియు సీతారామచంద్రుండు నగు భగవంతుని శ్రీహనుమంతుండు స్తవంబు సేయుచుండు. ౬౫

సీ. ప్రణవమ్మును నమస్సు భగవతే ఉత్తమశ్లోకాయ నమ యని సొరదిఁ జెప్పి
యార్యలక్షణశీల యనియు వ్రతాయ యటంచును నముయంచు నపం భక్తిఁ
దనరంగ నుపశిక్షితాత్మనే యనుచు నుపాసితలోకాయ యని నమయని
తాల్మితో సాధువాదనికషణాయ నమోయంచు మఱియును మోదమలర

తే. గీ. నెనసి బ్రహ్మణ్యదేవాయ యనుచుఁ బల్కి । యొగి మహాపురుషాయ యనుం చుచ్చరించి
తొడిమహాభాగమునకు చతుర్థిఁజేర్చి । నమ యనిన మంత్రమును మహానందమునను. ౬౬

వ. పఠించి మరియు, ౬౭

ఉ. మానవరూపమొంది మహిమం దివిజావళిఁ బ్రోచి రాక్షసో
త్తానముఁ జంపి లక్ష్మణునిఁ దమ్మునిగాఁ గొనినట్టి జానకీ
జానివి నీవు కొల్తు ననిశంబును నిన్ను బరేశ సంతతా
నూనవిభాను నిర్గుణఘనుం బరముం బరతత్త్వవాంఛితున్. ౭౮

వ. అని యిట్లు హనుమంతునిచే స్తోత్రంబు సేయంబడుచుండు. మఱియు, భారతాఖ్య వర్షంబున నాదిపూరుషుండనైన నేన నివసించి యందు నీవలన స్తవంబు సేయంబడుచుందు. ౭౯

సీ. ప్రణవంబు నొగి జెప్పి పైన నమఃపదమిడి భగవత్పదము చతుర్థిఁగలయంగ
లీలతో నుపశమశీలాయ యని పల్కి యుపరతానాత్మాయ యనుచుఁ జెప్పి
కెరలి యాపై నమో కించని విత్తాయ యని ఋషి ఋషభాయ యనుచుఁ బల్కి
నవి నరనారాయణాయ యంచును బల్కి పరమహంస యటంచుఁ బలికి మఱియు

తే.గీ. పరమగురవేయటంచును బాగుమీఱఁ । గ్రమత నాత్మ పదంబునా రామపదము
నధిపతిపదంబు నమసించి యది చతుర్థి । నతికి యాపై నమో నమ యందు వీవు. ౮౦

క. బహుభంగుల లోకములన్ । విహితంబులు సేసి సర్వవిశ్వమయుఁడవై
రహియించుచుండియు సుగుణ । రహితుడవై యుందు వీవు రాజీవాక్షా! ౮౧

వ. ఇవ్విధంబున నీవు నన్ను స్తోత్రంబు సేయుచుందు వీక భారతవర్షంబున నదీనదభేదంబులును, శైలంబులునుం జెప్పెద, నేకాగ్రమానసుండవై వినుము. మలయంబును, మంగళప్రస్థంబును, మైనాకంబును, త్రికూటంబును, కోల్లంబును, సహ్యంబును, దేవగిరియు, ఋష్యమూకంబును, శ్రీశైలంబును, వేంకటాద్రియు, మహేంద్రకంబును, వారిధారంబును, వింధ్యంబును, శుక్తిమంతంబును, ఋక్షంబును, నీలాద్రియు పారియాత్రంబును, ద్రోణంబును, గోవర్ధనంబును, రైవతకంబును, కకుభంబును, గౌరముఖంబును, ఇంద్రకీలంబును, గామగిరియు, మొదలుగాగల పర్వతంబులు గలవు. తామ్రపర్ణియుఁ, జంద్రవశయుఁ, గృతమాలయు, వటోదకయు, వైహాయసియుఁ, గావేరియు, వేణయుఁ, బయస్వినియుఁ, దుంగభద్రయుఁ, గృష్ణవేణియు, శర్కరయు; పర్తికయు, గోదావరియు, భీమరథియు, నిర్వింధ్యయుఁ, బయోష్ణికయుఁ, దాపియు, రవయు, సరసయు, నర్మదయు, సరస్వతియుఁ, జర్మణ్వతియు సింధువు, నందయు, శోణయు, మహానదియు, ఋషికుల్యయు, త్రిసామయు, వేదస్మృతియు, గౌశికయు, యమునయు, మందాకినియు, దృషద్వతియు, గోమతియు, శరవేగయు, రోధావతియు, సప్తవతియు, సుషామయు, శతద్రువునుఁ, జంద్రభాగయు, మరుద్వతియు, వితస్తయు, నసిక్నియు, విశ్వయు మొదలుగాఁగల నదు లనేకంబులు గలవు. ఈ వర్షంబున సంభవించిన పురుషులు తమ తమ శుక్ల లోహిత కృష్ణాభంబులైన

కర్మంబులచే దివ్య మానుష నారక ఫలంబు లనుభవింతురు. వర్షవిభాగంబుచే నపవర్గంబు సాధించెదరు. ౭౨

ఉ. భారతవర్ష సంభవుల భాగ్యమె భాగ్యము మాధవాంఘ్రిసే
వారతి గల్గి సంసరణబంధములూడ్చి గుణప్రకాంతముల్
మీఱి యఘాటవిన్ నరికి మేలగుమార్గము పట్టి మోక్షల
క్ష్మీరమణీయులై పొనరు మేటులు వారల నెన్న శక్యమే. ౭౩

ఉ. భాగవతాగ్రగణ్యులు విభాసుర కేశవభక్తియుక్తులున్
నైగమకర్మకాండకలనాపరిశోభితు లమ్యుతోత్సవ
శ్రీగరిముల్ మఖప్రకరకృత్యవిచారులు సార్వకాలికా
భ్యాగతపూజనవ్రతపరాయణు లన్నిట మేటు లెన్నగన్, ౭౪

ఆ. వె. భాగవతులు లేని పదము శ్మశానంబు । శౌరిపూజలేని స్థలము మలము
భక్తిలేని బ్రతుకు పరమనీచముగాన । భరతవర్షభవులె భాగ్యనిధులు. ౭౫

వ. మఱియు జంబూద్వీపంబున కెన్మిది యుపద్వీపంబులు గలవు. స్వర్ణప్రస్థంబును, చంద్రశుక్లంబును, ఆవర్తనంబును, రమణకంబును, మందరంబును, హరిణంబును, పాంచజన్యంబును సింహళంబును, దీనిన లంక యందురు. నారదా! జంబూద్వీప వివరంబు సెప్పితి. నికఁ బ్లక్షాది షట్కంబు వివరించెద నని, ౭౬

—: ద్వీపాంతర సమాచారము :—

క. తనరం జంబూద్వీపం । బునుఁబోలె న్మేరువుండు మున్నీరును జు
ట్టును నిక్షురసంబులతో । నినుమడి పరిమాణమయ్యె నిలఁ బ్లక్షమునన్. ౭౭

ఆ. వె. ప్లక్షవృక్షములను బరివేష్టింతంబగు । నిశ్చయముగ నిదియు నేరెడెంత
నొగి నచట హిరణ్మయుండైన యనలుండు । నలరెడిని ప్రియవతాత్మజుండు. ౭౮

ఆ. వె. చెలగి వాని సప్తజిహ్వుఁ డటందురు । వాఁడు దాని నేడు వర్షములుగఁ
జేసి పుత్రులకును జెరి యింత యిచ్చి తా । నసల యోగమార్గ మాశ్రయించె. ౭౯

ఆ. వె. యోగభావమంది యుగ్రు సుమాపతి । నాశ్రయించి క్షేమ మందెఁ దుదిని
ఏడు పర్వతంబు లేడు వాహినులును । జువ్విదీవియందు నివ్వటిల్లు. ౮౦

వ. అరుణయు, నన్నృష్ణయు, నాంగిరసియు, సావిత్రియు, సుప్రభాతికయు, ఋతుంబరయు నను నివి నదులయ్యె. మణికూటంబును, వజ్రకూటంబును, ఇంద్రసేనంబును, జ్యోతిష్మంతంబును, సువర్ణంబును, హిరణ్యష్ఠీవమును, మేఘమాలయు, నను నివి

పర్యంతములు, ప్లక్షద్వీపంబున నదీజలంబుల దర్శన స్పర్శనంబులచేతనే రజంబునుం దమంబు నడంగు. హంసవర్ణంబును, పతంగవర్ణంబులును, నూర్ధ్వాయన వర్ణంబును, సత్యాంగవర్ణంబును నను నాలుగు వర్ణంబులు గలవు. వారు సహస్రవర్షపరిమితాయుష్కులు. వేదవిద్యావిధానంబుల సూర్యు యజింతురు. ప్లక్షంబు మొదలగు నైదు దీవుల యందు నాయువు, నింద్రియబలంబును, బుద్ధియు సమంబులు. ఔత్పత్తికీసిద్ధియు లోక విక్రమంబునుం దుల్యంబులై యుండు. మఱియుఁ బ్లక్షద్వీపానంతరంబున సురా సముద్రం బుండు. దాని కవ్వల శాల్మల వృక్షంబులచే నిండిన శాల్మలీద్వీపంబు ప్లక్షంబునకు రెండంతలై యుండు. ౧౧

తే. గీ. జువ్వియె త్రెత్తు బూరుగు నివ్వటిల్లు । బూరుగను గరటామాను బొరసియుండు
నా ప్రియవ్రతుకొడుకైన యజ్ఞవాహు । డంప దొరయయి పత్రిల్లు నసఘులీల. ౧౨

క. తన యేడ్వురు కొడుకులకును । జనపతి ద్వీపంబు బంచె సంయమినాథా
వినుమా యవి వర్షములై । తనరెన్ దెల్పెదను నీకుఁ దన్నామములన్. ౧౩

వ. అవి సురోచనంబును. సౌమనస్యంబును, రమణంబును, దేవవర్షకంబును, పారిభద్రంబును, నాప్యాయనంబును, అవిజ్ఞతంబును, నాంబడు, శతశృంగంబును, వామదేవంబును, కన్దకంబును, గుముదంబును, పుష్పవర్షంబును, సహస్రశ్రుతియు, నను పర్వతంబు లేడు. అనుమతియు, సినీవాలియు, సరస్వతియు, గుహువును, రజనియు, నందయు, రాకయు నను నేడు నదులు గిరివహించు. నందలివారు నాలుగు వర్ణంబులవారు. శ్రుతధర, వసుంధర, వీర్యధరేషుంధరులు నాం ప్రసిద్ధులై యుందురు. సోము భజింతురు. దానిం దాటి సురాసముద్రంబునకు రెండంతలై ఘృతజలధి యుండు. దానిచేఁ జుట్టంబడి మహనీయంబైన కుశద్వీపంబు గలదు. ౧౪

క. ఆ దీవిని నామము దా । నాదిమకారణమెయ్యెన యదియే కానన్
నీవు మదిం దెలియుము మౌ । నీ దివ్యకుశాళి యుండు నిరత మటంచున్. ౧౫

ఉ. అందు హిరణ్యరేతుఁడు ప్రియవ్రతసూనుఁడు ఱేఁడు వానికిన్
నందను లేడ్వురై తనరినం దగ రాజ్యము నేడుపాళ్ళుగాఁ
బొందికఁ బంచియిచ్చె మునిపూజిత యిప్పుడ వేడు వర్షముల్
విందువుగాక నామములు వే వివరించెద నింపుమీరఁగన్. ౧౬

వ. వసువును, వసుదానుండును, దృఢరుచియు, నాభిగుప్తుండును, సత్యవ్రతుండును, వివిక్తుండును, దేవకుండును, వారి నామంబు లగు. నా నామంబులచే వర్షంబులం బేర్కొనియెద రా వర్షంబులయం దేడునదులు, నేడు పర్వతంబులు గలవు. చక్రంబునుం, జతుశ్శృంగంబునుఁ, గపిలంబును, జిత్రకూటంబును, దేవానీకంబును, నూర్ధ్వరోమంబును, ద్రవిణంబును నన నివి పర్వతంబులు. రసకుల్యయు, మధుకుల్యయు,

మిత్రవిందయు, శ్రుతవిందయు, దేవగర్భయు, నఘచ్యుతయు, మంత్రమాలికయు నను నివి నదులు. మఱియు నందు నాల్గువర్ణంబు లుండు. కుశల కోవిదాభియుక్త కులక సంజ్ఞల జాతవేదుండు పూజింపంబడు నని మఱియు నారాయణుండు. ౮౭

—: శకద్వీప సమాచారము :—

క. ఘృతవారాంనిధిచే నా । వృతమైనది కుశము పేరి ద్వీపము మఱి యం
చితగతి దానికి నవ్వల స్థితింగాంచుఁ గ్రౌంచ మనెడి ద్వీపము మౌనీ! ౮౮

క. అది క్షీరోదధిచేతం । బదిలంబుగఁ జుట్టఁబడియె మఱి క్రౌంచగిరిన్
ముదమున ధరించు నయ్యది । యది కారణమయ్యె దాని కా పే రిడఁగన్. ౮౯

ఆ. వె. గుహుఁడు పొట్టఁ బగులఁగొట్టిన కతమున । బాధదీర నందుఁ బాలలోనఁ
దడియుచుండుఁ గ్రౌంచ ధరణీధరేంద్రుండు । వరుణుఁ దేలుచుండు వాని నెప్డు ౯౦

క. అదివిని ఘృతపృష్ఠుఁడు । నాఁ దగిన ప్రియవ్రతేంద్రు నందనుఁ డేలెన్
మోదమ్మున నిజసుతులకు । బాదుగ నేడ్వురకు దాని బంచి యొసంగెన్. ౯౧

వ. ఆముఁడును, మధురహుఁడును, మేషపృష్ఠుఁడును, సుధామకుఁడును, భ్రాజిష్ఠుండును, లోహితార్ణుండును, వనస్పతియు వారి నామంబులు. వారి పేళ్ళచే సప్త వర్షంబులుం గీర్తింపంబడు. శుక్లంబును, ధర్మమానంబును, భోజనంబును, సుపబర్హణంబును, నందంబును, నందనంబును, సర్వతోభద్రంబు ననునవి యేడుం బర్వతంబులు. నభయయు, నమృతౌఘయు, నాచార్యకయు, తీర్థవతియు, వృత్తిరూపవతియు, శుక్లయు, పవిత్రవతి కయు నను నవి యేడును నదులు. పురుష, ఋషభ, ద్రవిణ, దేవక నామంబుల నాలుగు వర్ణంబుల వారు నం దుందురు. అందుండు వారాపోమయుండగు నపాంపతిం గొల్చు చుందురు. మఱియు "తానఃపునీతామీ వఘ్ని స్స్పృశతా మాత్మనా భువో" యను మంత్రంబు జపించుచుం జలపతి ననేకవిధంబుల స్తవంబుసేయుచుందు రింతియగాక యా ద్వీపంబున కవ్వల. ౯౨

ఉ. ముప్పదిరెండులక్షల సముజ్జ్వలయోజనముల్ తలిర్చి బల్
మెప్పు వహించు నా దధిసమేతమహాంబుధి తత్సమానమై
యొప్పెడి దీవి శాక మన నొప్పున నం దొక శాకవృక్షమున్
గొప్పది యుండుటం దగియెఁ గుంభిని శాకసమాఖ్య దానికిన్. ౯౩

క. దానికి మేధాతిథియను । భూనాథుఁడు గలఁడు వాఁడు పుత్రుండె కదా
జానుగఁ బ్రియవ్రతునకున్ । దానును విభజించెఁ బుత్ర తతి కద్దీవిన్. ౯౪

వ. పురోజవుండును, మనోజవయుండును, పవమానకుండును, ధూమ్రానీకుండును, చిత్ర రేఫుండును, బహురూపుండును, విశ్వధరుండు నను వారు పుత్రులు. వారి నామంబు

లంగాంచి వర్షంబులు విస్తరిల్లె. నీశాసంబును, సూరుశృంగంబును, బలభద్రంబును, శతకేసరంబును, సహస్రస్రోతకంబును, దేవపాలంబును, మహాసనంబును నను నేడుపర్వతంబులును, అనఘయుఁ, బ్రభమయు, నాయుర్దయు, సుభయసృష్టియు, నపరాజితయు, పంచపదియు సహస్రశ్రుతియు, నిజధృతియు నను నేడు నదు లుండు. సత్యవ్రత, క్రతువ్రత, దానవ్రత తానువ్రతులను వర్ణంబులు గలవం దంతర్యామి యగు నీశ్వరుండు సర్వంబుం బరిపాలించుచుండు. అటపై శాకద్వీపంబున కివ్వడి యగు పుష్కరద్వీపంబు గల దది శుద్ధోదకసముద్రంబుంచే నావరింపంబడి యుండు మఱియు, ౯౭

తే.గీ ఉజ్జ్వలజ్జ్వలనజ్వాలి కోపమంబు । లైన పత్రంబునవి విశదాభములయి
స్వర్ణమయములు నై లక్ష సంఖ్య లొంది । తనరు పుష్కర మొక్కటి దాన నుండు ౯౮

తే.గీ. అదికతంబున విను బుష్క రాఖ్య గలిగె । స్రష్ట కాసన మిది దీని సాధుసమితి
మానసోత్తర మనెడి నామంబుతోడఁ । బిల్తు రది మానసోత్తర పృథివి నుంట. ౯౯

వ మఱియు నర్వాచీన పరాచీనంబులగు ద్వీపంబులకు నవధిగా సత్యున్నతంబును, బదివేల యోజనంబులు పొడవునుఁ, బదివేలయోజనంబుల నిడివియుం గలిగి యొక పర్వతంబు గలదు. దాని నవధిగిరి యందురు. నాలుగుదిక్కుల నాలుగుపట్టణంబులు గలవు. అవి యింద్ర యమ వరుణ కుబేరుల నగరంబులు. అందుపై మేరువుం దిరుగుచు భానుండు తేజరిల్లు. సంవత్సరాత్మకంబైన చక్రగతి దేవతల కొక్క యహోరాత్రంబగుఁ బ్రియవ్రత పుత్రుండు వీతిహోత్రతనూజుల నిరువుర వర్షద్వయంబునస్థాపించె. వారిని రమణుం డనియు, ధాతకి యనియుం బిల్తురు. వారిపేళ్ళనే రెండువర్షంబు లయ్యె. అచ్చటివారు కర్మయోగంబున బ్రహ్మరూపుఁడగు పరమేశ్వరు నర్చింతురు. మఱియు, ౯౦

—: లోకాలోకపర్వత వర్ణనము :—

క. ఆ కడపటిగిరి లోకా । లోకం బన బరగు నదియు లోకంబున కా
లోకమునకు నడుమను సు । శ్రీకంబై యుండి పేరు చెందె మునీంద్రా! ౯౯

క. అచ్చోటఁ బ్రాణు లుండవు । చొచ్చిన దెద్దేని మరల జూడదు లోకం
బచ్చపు టద్దముబోలెడి । లచ్చిమగఁడు మ్ముజ్జగంబు లకుఁ దుది నిడియెన్ ౧౦౦

వ. మఱియు సూర్యాదిధ్రువాంతంబులయిన ఖేటంబుల రశ్మిలు లోకాలోకావశంబునంజేసి దిగువ మూడులోకంబులం దేజరిల్లుచుండు. పరాచీనంబులైన లోకంబుల కంటవు. భూమండలపరిమాణంబు పంచాశత్కోటిగణితంబు లోకాలోకంబందు నాలవ వంతుండు. దానిపై నాలుగు దిగ్గజంబులు బ్రహ్మచే నిర్మింపంబడి యుండు. ౧౦౧

చ. ధర ఋషభంబునుం బరమ తాపసకుంజర పుష్కచూడమున్
మఱియును వామనంబు జన మానితమైన పరాజితంబును

యిరువదియైదులక్షల యోజనంబు లర్కుండు నడుచు ముహూర్తంబునకు సూర్యుని రథంబు ముప్పదిలక్షల యోజనంబులు సను. త్రయీమయుండైన సూర్యుండు ప్రవహం బను సమీరంబుచే నిండి దన నక్షత్రగ్రహపంక్తులం గూడి క్రుమ్మరుచుండు. మఱియు, ౧౨౨

మత్తకోకిల॥ ఏకచక్రము ద్వాదశారము నింపుమీరు త్రినాభికం
బై కడుం షడుదారనేమికమై వొసంగెడి నర్యమా
స్తోకభూరిరథంబు మేరువు జుట్టు క్రుమ్మరుచుండెడిన్
బ్రాకటాక్షము మానసోత్తర పర్వతమ్మున నిమ్మగున్. ౧౨౩

తే.గీ. తైలకారకయంత్రంబుఁ బోలె నిట్లు । మానసోత్తరపర్వ తాధీనమైన
యక్షమున ధ్రువపర్యంత మలమి తిరుగు । సూర్యునిరథంబు వేగవి స్ఫూర్తిఁ దనర.

క. సప్తచ్ఛందములనియెడి । సప్తాశ్వము లీడ్చుచుండు సతతము పంకే
జాప్తునిరథము ననూరుఁడు । సాప్తకలాకౌశలమున సౌత్యము సేయున్. ౧౨౪

ఆ.వె. అలర ప్రేలికఱ్ఱుఁ దంతలేసి తను ప్ర । మాణములు వొసంగ మౌనివరులు
వాలఖిల్యు లనెడి వా రరువదివేలమంది స్తుతులొనర్తు రంచు నెపుడు. ౧౨౫

ఆ.వె. మఱియు నితరమునులు మాన్యులు గంధర్వు । లప్సరసలు మఱగు యాతుధాను
లెలమి నెలకు నెలకు నేడ్వు రేడ్వురుగాగ । నర్కు స్తుపమొనర్తు రధికభక్తి.

సీ. చరచరఁ గుమ్మరి సారెఁ ద్రిప్పుచునుండ నంచుఁ గీటం బెదు రరగినట్లు
కాలచక్రంబు చక్కఁగఁ బ్రదక్షిణలీలఁ గనకాద్రిచుట్టును గదలుచుండ
గ్రహగమనంబు నిక్కంబుగ నెదురయి యుండు ఋక్షంబుల నోరిదపిలి
రాసుల గడచుచు రాత్రులందుఁ బగళ్ళ నెడఁపక నారాయ ణేచ్ఛనెసగి

తే.గీ. యవ్వసంతాదిఋతువులు నర్కచంద్ర । శోభలను మార్చుచును సర్వ శుభములగు
భావములు గల్గఁజేసియు బ్రజల బ్రోచు । నిందిరేశుండు సచ్చిదా నందమూర్తి. ౧౨౮

చ. యిరువదిరెండు లెక్కల నహీనత సూర్యుఁడు జుట్టిరాగ వ
త్సరమగు వత్సరంబునకు ద్వాదశమాసము లొక్కమాస మి
ద్ధరణి సపాదభద్వయగతామరసాప్తునిచేతఁ జెల్వగున్
బరగెడి పక్ష మర్ధముయి । సన్ ఋతువయ్యెడు నాఋమాసములే. ౧౨౯

తే.గీ కాలచక్రంబు సగము నక్షములహితుఁడు । దిరుగ నయనంబటంద్రు సుధీవరేణ్యు
లంతయును జుట్టివచ్చిన నబ్దమంద్రు । దానిఁ బంచవిధంబులఁ దలచుచుంద్రు. ౧౩౦

క. వత్సరమనియును మఱి పరి । వత్సరమనియును విశేష భావమున నిడా
వత్సరమనియును మఱియను । వత్సరమిద్వత్సరంబు వరుస నటంచున్. ౧౩౧

ఆ.వె. సవిత మాంద్యశైఘ్ర్య సమగతులనుబట్టి । వత్సరాఖ్య లొప్పె భానుగమన
విధము జెప్పినాఁడ వివరించి యిక హిమ । భాను ముఖ్యుల నడవడులు వినుము.

—: చంద్రగమనాదులు :—

ఆ.వె. అర్కరశ్మిచయము నంటి యవ్వల లక్ష । యోజనములదూర మొనరఁజంద్రుఁ
డొక్కయేట సూర్యుఁ డొగిఁ జుట్టుఁజక్రంబు । మాసమునకులోన మహిమఁదిరుగు. ౧౩౩

తే.గీ రెండుదినములపూటలో నుండురాశిఁ । దిరిగివచ్చును జంద్రుండు ధీసమేత
ధవళపక్షంబులను దేవతాతతులను । కృష్ణమునఁ బితృదేవులఁ దృప్తిపఱచు. ౧౩౪

క. అరువదిగడియలలోనం । దిరిగెడి నొక చుక్క యమృత దీధితియె మహా
పురుషుడు పదాఱుకళలం । బరగెడి లోకమున కతఁడె ప్రాణయుసుమ్మీ. ౧౩౫

క. ఉండు మనోమయుఁ డన్నమ । యుండును నై యమృతకిరణుండో మునివర యా
తండే దేవ పితృ మను ష్యాండజ పశు వృక్షములకుఁ బ్రాణము వత్సా! ౧౩౬

వ. మూడులక్షలయోజనంబులు కాలచక్రక్రమంబున మేరువుం జుట్టి తిరుగు నభిజిత్తు గలసి నక్షత్రంబు లిరువదియెనిమిది. ఇట్లు చంద్రగతిస్వభావంబు తెల్పితి. మఱియుఁబైఁబై రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున శుక్రుండుండు. నితఁడు సూర్యునకు ముందు వెనుకలఁ దిరుగుచుండు లోకంబులకు శుభప్రదుండు. వృష్టివిష్టంభంబు నడంచు. నతనికి రెండులక్షల యోజనంబుల బుధుం డుండు. శీఘ్ర మాంద్యాదిగతులయం దితండు శుక్రతుల్యుండు. మఱియు నతివాతాభ్రపాతవృష్టి భయాదులను సూచకుండై యుండుఁ. బిమ్మట రెండులక్షలయోజనంబుల నంగారకుండుండు. నితండు మూడు పక్షంబుల కొక రాశి ననుభవించు. వక్రంబున వక్రత్వంబుఁగానఁ డేని భయసూచకంబు. దానిం గడచి రెండులక్షలయోజనంబుల బృహస్పతి యుండు. వత్సరంబున కొకరాశిం భోగించు, నితండు వక్రించకుండెనేని బ్రహ్మవాదులకు శ్రేయంబు. మఱియు నతని మీద రెండు లక్షలయోజనంబుల శనైశ్చరుం డుండు. నితం డేకరాశియందు ముప్పది మాసంబులుండు, నీతనికి నశుభదాయిత్వంబు మెండుగాఁ గలదు. తర్వాతం బదునొకండు లక్షలయోజనంబుల సప్తర్షి మండలంబు గలదు. లోకసుఖార్థులయి వారు దక్షిణంబుగాఁ దిరుగుచుండుదురు. ఇన్నింటికిం బైనఁ బదమూడు లక్షలయోజనంబుల మహాభాగవతుఁడైన ధ్రువుం డుండు. ఇతఁడు బహుకాలంబు దక్షిణంబునం దోచుచుఁ జలనంబులేక దేవపూజితుండై వర్తిల్లుచుండుం బదంపడి. ౧౩౭

నములుగాఁగై కొని యతిబలోపేతులయి కొందఱు మాయావు లుందు రచట
బలుఁ డావలించిన భామినుల్ పలువురు జగముల వలపింపఁ జాలువారు

తే.గీ. స్వైరిణు లుద్భవిల్లి యచటికి వచ్చునట్టి । వారి హాటకరసమున వలలఁ జిక్కఁ
జేసికొని హావభావసుస్మితమ్ముమాక్తి । గూహనంబులఁ దనుపుచుఁ గులుకుచుంద్రు. ౧౪౫

క. అక్కడికేగిన పురుషుఁడు । గ్రక్కునఁ బదివేలసంఖ్య గజముల బలమున్
నెక్కొన సిద్ధుఁడ నేనని । నిక్కుచు నెడలేక వ్రీడపీగుచు నుండున్. ౧౪౬

సీ. అతలంబుక్రింద నో యవనీసురేశ్వర వితలంబుగల దందు వినుము భవుఁడు
హాటకేశ్వరసంజ్ఞ నలరుచు పార్షద గణములతోనుండి కమలభవుని
సర్గంబు వితతంబు సలుప భవానితోఁ గ్రీడించుచును దేవకృతసపర్య
లందుచునుండు న య్యంభవుని వీర్యంబు హాటకి యనుపేర నమరునట్టి

తే.గీ. యేరుగా నందు మేల్మిబంగారు నౌదము । దాని నచ్చటి దైత్యసంతతులు వారి
వన్నెలాదులు నగలుగా వాడుకొంద్రు । సాధుజనసంగని స్తంభ సంయమీంద్ర ! ౧౪౭

సీ. వితలంబునకుఁగ్రింద సుతలాఖ్యలోకంబు గల దందుఁ బుణ్యానుకల్పుఁ డవ్వి
రోచనుకొమరుండు బలిమంతుఁ డగు బలి యా త్రివిక్రముదేవుని నాఁడు బడసి
స్వర్గ మింద్రున కిచ్చి సకలభోగాస్పదమగునట్టి యా లోక మాశ్రయించె
వెలయ నేటికి నా త్రివిక్రముదేవు నారాధించు నతఁడు నిర్వ్యాజభక్తి

తే.గీ. సుతలాధిపతియై పేర్మి నరయు భయవి । రహితుఁడై పాలనము సేయు రాజ్యమఖిల
ధర్మముల నావలేఁ బద్దఁ దరలకుండ । నతని విభవంబు వర్ణింప నలవియగునె ? ౧౪౮

తే.గీ. సాక్షాత్కరించును భూమి ధారఁబోయు । ఫలమిది యటంచుఁ గొందఱు పలుకుచుంద
రదియె యుక్తంబు భగవంతు డైనయట్టి హరికరుణగల్గ నన్నియు నందవచ్చు. ౧౪౯

ఉ. ఎవ్వని నామ మాత్మ స్మరియించినమాత్రన కర్మబంధముల్
త్రెవ్వఁగవచ్చు నెవ్వని యుదీర్ణకృపారస మబ్బనేనియున్
గవ్వకు లోకమెల్లఁ గొఱ గాదు ప్రభుం బడగున్ భయాదులుం
దవ్వుల నిల్చునట్టి పరదైవముఁ జేరఁ గొఱంత యుండునే. ౧౫౦

చ. పనిఁగొని దానమంచును నెపంబిడి యింద్రునిఁ గూర్చి చే వికో
చనసుతుఁబట్టి పాశములఁ జక్కఁగ గట్టెనె కాని యింద్రుఁడే
యనఘుడు తుచ్ఛభోగముల కందు హరిం బలుమాఱు వేడు నా
కును బరుషోత్తమార్చన మకుంఠసుఖాస్పదమంచు నెంచుచున్. ౧౫౧

మ. తన యైశ్వర్యము లెల్లఁ బోవిడిచి నా కాత్మైన ప్రహ్లాదుఁ డ
త్యనఘశ్రీవరపాదపద్మమకరందాయత్తచిత్తంబుతోఁ

వసుధంగావున భావసిద్ధిని పాపప్లుంద్యేమి విక్రమం
మను వైరోచని భక్తిమార్గమునఁ బుణ్యుం గాంచె మహాత్మా. ౧౫౨

ఆ.వె. నిఖిలలోకజాల నియమనశీలుండు । నిత్యుఁ డాద్యుఁ డఖిలనేత భూత
భవ్యభావి పతియు భగవంతుఁడగు ముకుందుఁడు ద్వారపాలుఁడయ్యె బలికి. ౧౫౩

ఉ. రావణుఁ డొక్కనాఁడు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. ౧౫౪

—: తలాతలాది లోకచతుష్టయ వర్ణనము :—

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ఆ.వె. [illegible]
[illegible] ౧౫౫

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౫౬

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౫౭

సీ. [illegible]
[illegible]

హాశంఖ ధృతరాష్ట్రీ లలశంఖచూడుండు గంబలాశ్వతరాఖ్య ఘనభుజంగ
ఫణులు దేవోపదత్తక మహోష్ణులు మఱి మహాభోగుండు నుందు [illegible]

తే.గీ. పంచసప్తకములు మహాఫణము లేడు।నుండుఁ గొందఱికిని బది యుండు ఫణలు
మరియుఁ గొందఱికిని నూఱు బరగు వేయి। గొందఱికి నుండు మణిగణాస్పందములు. ౧౫౮

ఉ. వారల [illegible] పత్త్రిలు సజ్జగమందు మూలవి
స్ఫారతలంబునం [illegible] వేల [illegible]
[illegible] వేడు [illegible]
స్వారవిఘాతి జేప్ప [illegible] నివసించు నారదా! ౧౫౯

ఉ.వ. వేయితలల పాపరాయం [illegible] । [illegible] నిల్చి
శేషుడనెడివేరి వెలుగుచు [illegible] । [illegible] ౧౬౦

వ. మరియు [illegible] లక్షలంబుగా [illegible]
[illegible]
[illegible]
మఱియు నారాయణుండు ౧౬౧

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౬౨

తే. గీ. నాగరాజ [illegible]
[illegible] ౧౬౩

ద. [illegible]
[illegible] ౧౬౪

ద. [illegible]
[illegible] ౧౬౫

వ. ఇట్లనంతగుణమణిరాజి [illegible], [illegible]
[illegible] బ్రహ్మాండభాండ [illegible]
[illegible]
బున శ్రీవత్సంబు రాజిల్లం గుండలరత్నంబుల దీధితుల దిశలు వెలుగంగ [illegible]
బుఁదాల్చి హలాద్యాయుధంబులు పట్టి యుదారలీల సాత్వతశిఖామణియై [illegible]
బునుండు. మఱియుం దెలిపెద వినుము. ౧౬౬

ఆదిశేషస్తుతి - నరకాదిస్తుతి

ఉ. సనకసనందనాదులగు సంయమిపుంగవు లనేకరీతులన్
ఘనతరభక్తిఁ గొల్తు [illegible]
[illegible]

[illegible] ౧౬౭

చ. గుణములు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౬౮

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౬౯

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౭౦

వ. [illegible] ౧౭౧

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౭౨

వ. [illegible] ౧౭౩

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౭౪

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౭౫

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౭౬

తే. గీ. పుట్టు కెఱుగ దవివ్యయం బెట్టిదనిన క్రియల పరిమాణము లంచేర గేలుకొనుచు
గరుల నూఱులు వేలు లక్షలని యెన్న పశము గాదయ్య పద్మభవ వేల! ౧౬౭

సీ. వినుము నీ కవియెల్ల వివరించి చెప్పెద ధరక్రింద నడుమ దశలము వెంట
దెనయ లగ్నిష్వాత్త లతిమోదమున నుండు నరయింపు మెందుదు వారు స్వీయ
గోత్రుల మాయుషక్ గోరుచు దమ సమాధిని నిక్కముగ నిట్టి దీవనం బొ
సంగుచుందురు వారి చరితంబులు నను గుణమైన ఫలముల గూర్చి నీకు

తే.గీ. రాజ్ఞ గైకొని పితృపతి యుండు నందు నగుణుడై ధర్మమునకు ననుసారి
కలియుడై స్వభటులతో గర్మఫలవిధానములు సేయుచును మహోదారుడగుచు. ౧౬౮

తే.గీ. ధర్మలక్షణమెల్ల తన గణంబు లెఱుగుచు [illegible] వా నం[illegible]
వాని యాజ్ఞను దలదాల్చి వారు నెల్ల ధర్మమును బరికించు రాధర్మ [illegible] ౧౬౯

—: యాతనా నరక పాతనాదులు :—

వ. మఱియు నప్పితృపతి యధికారంబున [illegible] యాతనామయంబు [illegible]
గొండ [illegible] యాతనామయ [illegible]. ౧ తామిస్రము, ౨ అంధతామిస్రంబును,
౩ రౌరవంబును, ౪ మహారౌరవంబును, ౫ కుంభీపాకంబును ౬ కాలసూత్రంబును,
౭ అసిపత్రవనంబును, ౮ సూకరముఖంబును, ౯ అంధకూపంబును ౧౦ క్రిమి
భోజనంబును, ౧౧ సందంశము ౧౨ తప్తసూర్మి ౧౩ వజ్రకంటకశాల్మలియు,
౧౪ వైతరణియు, ౧౫ పూయోదంబును, ౧౬ ప్రాణరోధంబును, ౧౭ విశసనంబును, ౧౮ లాలాభక్ష
ణము, ౧౯ సారమేయాదనంబును, ౨౦ అవీచియు, ౨౧ అయఃపానంబును, ౨౨
క్షారకర్దమంబును, ౨౩ రక్షోగణభోజనంబును, ౨౪ శూలప్రోతంబును, ౨౫ దందశూకం
బును, ౨౬ అవటనిరోధనంబును, ౨౭ పర్యావర్తనంబును,
౨౮ సూచీముఖంబును [illegible] యాతనామయంబులు [illegible]
పాపఫలంబులుగా ననుభవింప [illegible] ౧౭౦

క. [illegible]
[illegible] ౧౭౧

వ. అనిన [illegible] ౧౭౨

క. [illegible] హరింప [illegible]
[illegible] ౧౭౩

తే.గీ. కాలపాశంబులను గట్టి [illegible] లక్షించి ధర్షించి మూర్ఛ గ్రుడ్డి
యమునిమాతలు గొనిపోవుచుండ పాపి మూర్ఛ వొందుచు గోల్పడుచు
మూర్ఛనొందు. ౧౭౪

క. చన్నులనవానివలం గొన్నయురము వానిఘనము గొన్నయురము దా
బన్నంగదు యమునాతల చన్నులబడి నొచ్చి యంఘతామ్రమునన్. ౧౮౫

తే.గీ. అంఘతామ్రమును బన్నుగు నడుము గ్రుద్దియు బుద్ధితెలియక వాలియుండు
[illegible] గావున దాని కా పేరు గలిగెనంద్రు. ౧౮౬

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౮౭

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౮౮

క. [illegible]
[illegible] ౧౮౯

క. [illegible]
[illegible] ౧౯౦

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౯౧

మ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౨

శా. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౩

తే.గీ. [illegible]
[illegible] ౧౯౪

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౧౯౫

క. అగ్రిత్త్రాప్రహుతాహుడు శీఘ్రగతిం బోయి యందు జెడుగులు గుడుమున్
సుప్రకటక్రియభోజన సుప్రతిహతమఃఖసమితి రాకలమునుమీ! ౧౯౬

ఉ. కందలు మెండుగా పెరిగి కాపరమెక్కఁగ నగ్నిసాక్షిగా
పెండిలిజేసికొన్న తన పెండ్లము పంతల ముంచి వానికిన్
దింపియు నీక యన్యునదతం దగులాటముగొన్నయట్టి యా
మండప గౌగలించు బలిమిన్ నిలయంబున బిమ్మకంబమున్. ౧౯౭

ఉ. పొంకలు సెప్పి పెన్మిటికి బుద్ధి మరల్చి యలంతు నిప్రహో
బం కొరయింత లేక యొక [illegible] నూపి బంగరం
పెంకులు కొన్ని మేసి నిపి [illegible]
పంపలమారి చేప్పు బమింయుగ గౌగడ బిమ్మలంబమున్. ౧౯౮

ఉ. పవిపెలసంబుసం బిమ్మ [illegible]
పవి పటువృత్తి గ్రుమ్మరెపివాని [illegible]
జ్వాలనమేలఘోరముగ [illegible]
బదలగ్న [illegible] నిలయంబున [illegible]. ౧౯౯

ఉ. పంపిగ రాజులొంచె మరి తప్పుమ [illegible]
మండుమున్న యగ్ని నిపి [illegible]
షండతమిరి [illegible]
మంపియు బప్పు పైతలి [illegible]. ౨౦౦

క. తలంపు ప్రాణము [illegible]
నిలయంబు [illegible]: ౨౦౧

క. కమగానక [illegible]
మను బవి [illegible]: ౨౦౨

తే.గీ. [illegible]
[illegible]. ౨౦౩

తే. గీ. [illegible]
[illegible]: ౨౦౪

ఉ. పెమ్మగ సోమయాజి యని [illegible] సోమదెమ్మ యం
చును బిలుపంబమున్ గృహిణి శ్రోత్రియభావము జూపమ్మ నా
టను గల దగ్రపీటి యని గొప్పతనంబున కంచు మీరలన్
హానము సేయు దంభమఖయాజి పెతంబడు వైశసంబునన్. ౨౦౫

కం. కట్టిడి యమభటు లరటా పుట్టడిగాని కళలతోడ మొట్టుచు గూలన్
నెట్టుచు దిట్టుచు గొట్టుచు గట్టుచు రవ్వైకసమున గడు భయదముగన్. ౨౦౬

కం. ఎప్పుడు తన ధర్మసతిన్ బుట్టిలుమని [illegible] త్రిపోయిన జముడె
యుప్పొంగు [illegible] ప్రాపించెడి [illegible] దప్పొప్పుండదమందు పనింపున్. ౨౦౭

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] హసింపగన్. ౨౦౮

కం. [illegible]
[illegible] ౨౦౯

తే. గీ. [illegible]
[illegible] ౨౧౦

కం. [illegible]
[illegible] మునినాథా! ౨౧౧

కం. [illegible]
[illegible] ౨౧౨

తే. గీ. [illegible]
[illegible] ౨౧౩

ఉ. వె. [illegible]
[illegible] ౨౧౪

కం. [illegible]
[illegible] ౨౧౫

కం. [illegible]
[illegible] ౨౧౬

కం. [illegible]
[illegible] ౨౧౭

కం. [illegible]
[illegible] ౨౧౮

కం. [illegible]
[illegible] ౨౧౯

క. సమయప్రాప్తుల నతిథుల దొమయుడివడ గో[illegible]గించి పొమ్మనిన నునన్
యమభటులు కొంచు జని కంకముఖముల బెట్టి బాధగావింతు రొగిన్. ౨౨౦

వ. మరియు గేహలార్థపరాయణులును బలోపకారవిముఖులును, దయాసత్యశౌచవర్జితులును నగు దుష్కర్ములు సూచీముఖాది నరకంబులందుదురు. ధర్మపరులు బ్రహ్మాండంబులందు స్వర్గాదిలోకంబు లందుదురు. కావున స్వధర్మత్యాగంబు సేయరాదు. దేవ్యారాధనానుష్ఠాన తత్పరులగు నరులకు నరకప్రాప్తి లేదు. ధనపాశబోధిం బాధింపంజాలదు నారద [illegible] సేవయె యని చెప్పిన విని నారదుండు. ౨౨౧

—: దేవ్యారాధనక్రమము. :—

తే. గీ. అఖిలలోకైకపూజ్య నారాయణా ముకుంద దాసుని శ్రీదేవి గొలుచునట్టి
దెవ్వ రెట్టిది గొల్చిరె యే ఫలంబు నరకము దొలగెదో తెల్పు నా కంటు. ౨౨౨

మ. యమలోకోత్తము తెల్పుచున్ వినుము ధర్మారాధనప్రక్రియా
క్రమమున్ దేవి యనాదియందు నిజభక్తశ్రేణి యారాధనం
బమరం గాంచ గృహస్థమార్గకరణీయశ్రేణిలోనెల్ల నే
రిమ యుక్కై యది సర్వసంపదలకున్ హేతుప్రదంబై యొప్పెడిన్. ౨౨౩

సీస మాలిక. | అర్ఘ్యంబుచేత పాద్యంబునను [illegible] చేత విధియనాను [illegible]
చేత తదియనాను [illegible] చేత [illegible]
చేత బంధనాను [illegible] చేత [illegible]
చెలువల్లు [illegible] గద్దచేత [illegible] చేత
నష్టమాను [illegible] చేత [illegible] చేత
దశమాను [illegible] చేత [illegible] చేత
ద్వాదశినాను పెద్ద [illegible] ప్రమాదనాను [illegible]
పంచలో గల్పిన పెరుగుచేతను [illegible] చేత
బున్నమనాను బూజింపవలయు నా దేవిని [illegible]
తెప్పండంగను జిరాయువుగలు [illegible] బులు [illegible]
బుద్ధిగల్గును శాంతిబుద్ధును పగ[illegible]దంగను తాప [illegible] గోర్కెలను
[illegible] సకలాంబదయు [illegible] ధర్మదంబైన సంతాన [illegible]

తే. గీ. శివునిదయవచ్చు దేవకి జిత్తమున్బు తథలంపముగను దెల్పితి దివ్యమౌని
దినదినము ప్రదమ్యంబు బ్రాహ్మణునకు నొసగవలయుజాను బున్నమను
హోమకలన వలయు ౨౨౪

మ. రవివారంబున పాయసంబు శశివారంబందు పాల్ ధారుణీ
ధవువారంబున నంటిపండ్లు శశిభూవారంబునన్ వెన్న దా
నవవిద్విడ్గురువారమందు గలకండల్ చక్కెరల్ మెండు భా
ర్గవువారంబున నాపునెయ్యి శనివారంబందు నైవేద్యముల్. ౨౨౪

చ. ఘృత తిల శర్కరా దధులొగి స్నపదుగ్ధ కిలాటకంబులున్
దత దధిశార్కి మోదక మదారత ఫేణిక యాజ్య మండకం
సృతిపటపత్రముల్ ఘృతము శ్రీపటకంబును గారెకంబునుం
స్రుతమగు బూరెలంబు మధు సారణముల్ గుడ పాథ్యకంబు ల
గ్ర్యత గనుసట్టి చిమ్మిరులు కజ్జికాయలు లాజకంబు మా
నితగతితోన సిప్పొన నవనీత మిముద్గ సమోదకంబున
మ్నృతమగు మాదలుంగమును భోజనముల్ క్రమరీల రిక్కలన్. ౨౨౫

మ. గుడముం బేసియు నేయి ముద్గములు పెరున్ జల్లి యప్పంబులన్
పడగా వెన్నయు దోసయుం గుడుపి పేర్మి నొప్పిరకంబుల్ జబ్బల్
గొదలన్ జేయ సముద్గమౌ పనసయుం జక్రకేళీలు నే
రెడులున్ మామిడిపండ్లు మల్లెలును గూర్మి న్నారిజల్ దాడిమం
బదరన్ రేగులబండ్లు మేలు సరి కాయల్ పాయసం బట్టులున్
మడితో వెన్నలు నారికేళములు నిమ్మల్ సత్కశేరుల్ కడున్
మడితో నూరిన మెల్లమోగముల నెన్నంగా బ్రసాదంబులౌ. ౨౨౬

మ. వరకంసారము మండకంబు మధురాపూపన్ ఫేణియున్ మోదకం
బురుమాస్యస్థితి వాటపత్రకము మేలౌ ప్పావు నా లడ్డుకో
త్కరముల్ ఘార్తికముల్ దధిన్ దధియు మెప్పొంపైన యన్నాదిముల్
గరణ శ్రేణిని లోకమాతకును బోనంబుల్ క్రమాఘ్రాణమున్. ౨౨౭

వ. మరియు బ్రహ్మాండాత్ మహాశివపూజావిధానంబు చెప్పెద. వినుము. చైత్రశుద్ధ తృతీయ మొదలు చేసి యన్ని మాసంబులయందును తృతీయనాడు శుద్ధమై మహాలక్ష్మినెంబుం జేరి శ్రీదేవీపూజావిధానంబున షోడశోపచారపూజ లాచరించు చైత్రంబున పంచఖాద్యంబులు నైవేద్యంబు సేయవలయు. వైశాఖశుద్ధ తృతీయయందు గుడ యుక్తంబుగాను, విమ్మట బది మాసంబులం గ్రమంబుగా మధు, నవనీత, దధి, శర్కరా, పాయస, ముద్గ, ఫేణీ, దధిశార్కరా, గోఘృత, నారికేళ సమాయుక్తంబుగా నైవేద్యంబులు నెరపవలయు. ౨౨౮

సీ. మంగళ వైష్ణవి మాయయు గాళరాత్రియు దురత్యయ మహాదివ్యమాయ
మాతంగి కాళిక మలవాసియు శివ సాహస్రచరణయు సర్వమంగ

కాభిఖ్య యగుచు జైత్రాదుల బంద్రెండు మాసంబులం దిప్పగాను దేవి
నామంబులం బూని కామంబుల నొసంగు క్షేమంబులకు గల్పభూమిజంబు
తే.గీ. గాన నయ్యాయి పేళ్ళతో బ్రూనిపూజ సల్పి దేవీనమస్కారసరణి దెలసి
కోరికలు బండగాగోరి గూర్మితోడ। మ్రొక్కులిడ నిక్కమమ్మగా దక్కమేలు. ౨౨౯

సుగంధి. తల్లి మమ్మ్రోవుమమ్మ దానకల్పవృక్షమా కల్లగాదు నీదు పూజకన్న వేరె యున్నదే
చెల్లబో భవత్పదాబ్జ సేవపానమంటలన్। దల్లడిల్ల జేయరేయ ధర్మరాజకింకరుల్. ౨౩౦
పంచచామరం. జోహారు నీకు సుందరీ కృశోదరీ
జోహారు నీకు సర్వలోకశోభినీ ఖలార్దినీ
జోహారు నీకు భామయా యశోమయా కృపామయా
జోహారు నీకు భక్తి రక్తి సూక్తి ముక్తిదాయినీ. ౨౩౧
పంచచామరం. జోహారు నీకు శాంకరీ త్రిశుద్ధిమచ్ఛుభంకరీ
జోహారు నీకు సర్వలోకశోషిణీ సుభాషిణీ
జోహారు నీకు భక్తలోక శోక మోహ హారిణీ
జోహారు నీకు భాగ్యదాత్రి సౌఖ్యబింబవర్తినీ. ౨౩౨
క. యమ నిగ్రహ మాపాదింపు। యమపూజ్యపు దేవి నీవు యమ నగ్రజవున్
యమ నియమాది వినోదిని। యమలోకాధారకర్త్రి యగుదువు తల్లీ. ౨౩౩
తే. గీ. రావి మఱ్ఱి వేప మామిడి వెలయు రేగు। మనసు జిల్లేడు మఱి దాలచెట్టు
నీకు సున్నిపల్లు రోక్షైకహారిని। కంట జూచి మమ్ము కావుమమ్మ. ౨౩౪
తే. గీ. దుగ్ధవల్లి యుంట పొలసాని పిపకా జ్వరముల్ల దోలు శక్తివగుచు
రోగజాతిబట్టి రోకశ్శమంచెదు। మ్రొక్కులిడుదుమమ్మ చక్కనమ్మ. ౨౩౫
వ. అని యివ్విధంబున మహాపూజ చేసినవారు దేవ్యనుగ్రహంబున సకలసంపద లను
భవించి యనంతరంబున స్వర్గంబునం జేరుదురు. యమభయంబులేని భయంబు లేశం
బును లేదని చెప్పి నారాయణుండు మఱియు, ౨౩౬

—: కృ తి ప తి సం బో ధ న ము :—

శా. విశ్వార్చితపదాబ్జ విద్విబుధరా డ్విడ్విద్విభేదప్రచా
రాశ్వాయత్తగభీరచక్రియుతకర సామర్థ్యగ్రాభావోల్లస
త్పక్షగ్రేసరనామ భూమ భవళ ప్రాంచత్ప్రసాస్వాంకకృం
గాశ్వారోహక మోధకృత్యచతురా యల్లూరి సోమేశ్వరా! ౨౩౭

స్రగ్విణి. తార నీహార బృందార కానేకప। క్షీర మందార బృంహీభవత్కీర్తి
కార సంసారదుఃఖప్రతీకార దివ్యోరగేంద్రాద్రి యజ్వారి సోమేశ్వరా। ౬౩౦

గద్య. ఇది శ్రీమద్విష్ణురామేశ్వర పాదారవింద మకరంద యందిందిరా యమానేందిందిర, దాన వంశవయఃపారావారరాకాసుధాకర, కామాంబా కన్యకాయమాంత్రింత్రిపట్టణ, పవిత్ర హారితగోత్రాలంకార, కృష్ణామండల మండనాయమాన నాగులగ్రామ పూర్వాగ్రజ్ఞాతఘరావి రాజమాన శ్రీవీరప్రతాప కోలాకొండమాంబిర రామచంద్ర ధామేశ్వరదత్త గోదావరీ మండలస్థిత సీతారామపురాగ్రహార పరిపాలనాధిప, పూర్వోక్తకోటియమండల న్యాయ సభాపతిక నియోగధారప్యవహార, శ్రీ వేంకటేశ్వర పరప్రసాదసంఘాతకవిత్వ విద్యా విశేష నాట్యాది బహుళ ప్రబంధ ప్రత్యేక గ్రంథ ముఖస్థాన, విబుధ జనకటాక్షానంపాదితో భయభాషాపరిపత్ప్రసాదనిత్య, శ్రీ రామార్య ప్రణీతంబగు శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు అష్టమస్కంధము.

అష్టమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు.
శ్రీ శా ర దాం బా యై న మః.

శ్రీ దే వీ భా గ వ త ము

న వ మ స్కం ధ ము

— (౦) —

శ్రీ తాతమహనహేశా
జాతగరళభీతవిబుధ సంయమి దనుజ
వ్రాతమహాతతచేతః
ప్రీతికరగళప్రభాశ శ్రీసోమేశా! ౧

—: దేవీకృత ప్రకృతివిధానము :—

సీ. వినుము నారద సృష్టి విధమున శ్రీదేవి ప్రకృతియై యైదు రూపముల నంది
గణనాథజనని, దుర్గయు, రాధ, లక్ష్మి, సరస్వతి, సావిత్రి ప్రముఖముగ
నావుడు విని పల్కె నారదుఁ డో దేవ యాదేవి యెట్లు తా నందు నవతరించె
నామె లక్షణమేమి యైయునికెట్టిదై యారాధనంబేమి యెట్టిదౌర

తే.గీ. పూజ లొనరించిరెవ్వరు పూర్వమహిమ లెట్టులెట్టుల నెయ్యది యొప్పుచుండు
దెలుపఁగదవయ్య నా కంచుఁ దెలుపు డంత దా వచించెను మునిరాట్సంయమీశుఁ డెలుఁగ. ౨

చ. ప్రకృతి లక్షణంబు నుడువంగలవాఁడు జగత్త్రయంబునం
దొకఁడును లేఁడు పద్మభవుఁ డుస్సుధర్ముని వల్ల వింటి నే
నొకతరి కొంత కొంత యది యోపికమై విను మేను జెప్పెదన్
బ్రకటగతిన్ సుశాంతమతి ప్రస్ఫుటసన్నియతిన్ శుభస్థితిన్. ౩

చ. ప్ర యనఁ బ్రకృష్టవాచకము పై కృతి సృష్టిని దెల్పుఁగాన నా
ప్రియఁ గను సృష్టియందునుఁ బ్రకృష్టతగాంచిన దేవి కర్థమౌ
బ్ర యనఁగ సత్వమున్ గృ యను పల్కు రజంబు తి నాం దమంబగున్
త్రయగుణరూపయై యట్టులయినం ద్రిగుణాత్మక శక్తియే యగున్. ౪

క. ప్ర యనంగఁ బ్రథమవాచక। మయి ప ర్తిలుఁ గృతి యనంగ సది సృష్టియగున్
బ్రియమగు సృష్టికి మొదలై జయమందిన దేవి ప్రకృతిశబ్దము గాంచున్. ౫

గీ. ఆత్మ రెండువిధము లయ్యె సృష్ట్యాదిని। గుడినిఁ బురుషుఁ డింక నెడమ బ్రకృతి
యదియె బ్రహ్మరూప యదియె నిత్యయు సయ్యె। ఖ్యాతినొందు నది సనాతని యని. ౬

గీ. ఆత్మశక్తులకును నగ్నిదాహికలకుఁ బోలె భేద మెన్నదోల దెప్పుడు
బ్రహ్మమయము దృశ్యమానంబు సర్వంబు। భేదబుద్ధిలేని సాధులకును. ౭

క. శ్రీకృష్ణుని బుట్టింపఁగ। లోకజనని పటువినోదలోలుపయై తా
నేకప్రకృతియ పొడమె ని। రాకులమై యైదురూపు లందె మునీంద్రా। ౮

వ. అందు మొదటిది. ౯

సీ. అది శివప్రియయు నారాయణి హరిమాయ బ్రహ్మస్వరూపిణి బ్రహ్మవంద్య
దేవి మహేశి యధిష్ఠాత్రి సత్య పుణ్యాశ్రయ కీర్తి ధర్మానుకూల
మంగళదాయిని మాననీయ సుఖాఢ్య దుఃఖనాశిని హీతదురితచరిత
హర్షదాయిని శరణాగతపోషిణి సిద్ధేశ్వరియు సర్వసిద్ధిరూప

తే.గీ. ఆకలియు దప్పిఛాయ దయయును గాంతి। ధృతియు శాంతియు మతియునుఁ గృతియు నిద్ర
యీశ్వరియు నిన నొప్పు గణేశమాత। మొదలుగాగల పలురూపముల మహింప. ౧౦

వ. అందు రెండవది. ౧౧

సీ. సత్త్వస్వరూపయు సర్వసంపద్రూప కాంతయుఁ బద్మయు దాంత శాంత
లోభ మోహ కామ రోషవర్జితయును నఖిలమంగళయు భక్తానురక్త
భగవంతునకు నది ప్రాణతుల్యయుఁ బ్రియ సర్వసస్యాత్మిక సాధువంద్య
లోకజీవోపాయరూపిణి శ్రీలక్ష్మి ధనకనకప్రకాశిని శుభాంగి

తే. గీ. నీతిరూప ప్రభారూప నృపులయందు కలిత వాణిజ్యరూప విట్కులమునందు
మరియు వేదోక్తసర్వసమ్మతయునుమ్మ పరమకల్యాణి పంకేజభవను లక్ష్మి. ౧౨

వ. అందు మూడవది. ౧౩

సీ. వాగ్దేవియును సరస్వతియును బుద్ధియు విద్యయు గవితయు మేధ ప్రతిభ
విమలయు సిద్ధాంత భేదార్థకలనయు వ్యాఖ్యయు బోధరూపయును గ్రంథ
కారిణి సర్వనేత్రి కల్యాణి రాగరూపిణి వీణ పుస్తక ప్రియయు వాణి
శారద నీరద పాండరశుభగాత్రి ప్రత్యక్ష జగదంబ మహ్యదార

తే. గీ. సిద్ధియును శుద్ధయునుఁ గృష్ణసేవినియును మౌనిజనఫలదాత్రియు మంజుగీత
సర్వసందేహభంజని సకలమాత భవ్యగుణవతి భారతి పరమశక్తి. ౧౪

వ. అందు నాల్గవది. ౧౫

సీ. వేదవేదాంగశాస్త్రాదిమాతయును సంధ్యామంత్రరాజికిఁ దల్లి దేవి
చిత్ర సావిత్రి పవిత్ర జగద్ధిత శుద్ధస్ఫటికరూప శుభగుణాఢ్య

అమితతేజస్విని యానందరూపిణి యాత్మశుద్ధిప్రద యాదిమూర్తి
చారుచరిత సర్వసంస్కారరూపిణి బ్రహ్మతేజోమయి పద్మనేత్ర
తే.గీ. మహితనిర్వాణపదదాత్రి విహితసిద్ధి నిత్యనిరుపమ యోగిహృన్నిలయ దివ్య
భూషణార్థసుధామయి భూరివిభవ బ్రాహ్మణప్రియ గాయత్రి పరమశక్తి. ౧౬

వ. ఇంక నైదవది వినుము. ౧౭

సీ. లసితపంచప్రాణ రక్షిణి పరదేవి సారభూత విశాల చారునయన
రాసమండలభూత గోసమాజాలయ రాసకేళీవినోదానమాన
గోపిక గోవిందరూపసంతోషిత హర్షరూపిణియు విరాకృతియును
నిర్లిప్త నిర్గుణ నిఖిలస్వరూపిణి నిర్మల నిత్య నిర్విద్రచరిత
తే. గీ, మహిమశుద్ధాంబరయు శుభావాలమూర్తి పూరితాభంగశృంగారపూర కృష్ణ
వక్షవాసిని వరద నిర్వ్యాజకరుణ రాధ లోకైకసుందరి రమ్యశక్తి. ౧౮

వ. సకల బ్రహ్మండమండలంబులందును దేవ్యంశరూపధారిణులై సర్వయోషిత్తులు
రాజిల్లుచుండురు. పరిపూర్ణతములు. పంచవిద్యాదేవత లనంబడుదురు. కళా కాష్ఠాది
కాలంబులు దేవీరూపంబులు. మరియు ప్రధానాంశరూపంబులు సెప్పెద, వినుము. ౧౯

సీ శక్తిప్రధానాంశజాత భాగీరథీ పావనాశిని సుఖస్వర్ధ్వరూప
నిర్వాణదాయిని నిఖిలలోకాధార చంద్రస్వరూపిణి సాధ్వి సత్య
స్రోతస్వినీవర శుభదాత్రి లోకైకపాలిని నిర్మల పద్మరూప
భూతనాయకమౌళిభూషిణి సతలోకపాలిని స్వర్గసోపానరూప
తే. గీ. మరియును బ్రధానకళను జన్మంబునందినట్టి దా తులసిదేవి యాదివిష్ణు
కామినియు భూషణంబును కమ్రరూప కలుషనాశిని సత్యసంకల్ప శీల. ౨౦

క. తులసి యఘపంక్తి నడచున్ దులసియ సకలేష్టదాత్రి తులసి శుభశ్రీ
కలిత లలితాంగి పావని తులసిని సేవింగ ముక్తిప్రాప గలుగునే. ౨౧

క. తులసియ పరశక్తిసుమీ తులసియె హిమపద్మకుమారి తులసియె జలజ
న్నిలయ మరి తులసియ వాగ్లలనామణి దానికంటె గలదే యిలలోన. ౨౨

క. తులసికి మ్రొక్కినవారికి వెలలేని శుభంబు గలుగు వితతార్థంబుల్
గలుగును యశమబ్బును శ్రీ తులసీవందనము భక్తితోఁ జేయదగున్. ౨౩

గీ. దేవికి ప్రధానకళయయి తివురుచున్న తులసి నెవ్వాడు గొలువక తొలగియుండు
వాఁడు నీచాతినీచుండు వసుధ తులసి సలతిగా నెన్నరాదు మహాత్మ యెందు. ౨౪

చ. అలఘు శుభప్రదంబు సకలాఘవినాశము పుణ్యమూలమున్
గలుషకథావివర్జితము గంధసమేతదళాంకురచ్ఛటా

విలసిత నీరపాయి జనవేద్య సుఖప్రకటంబునైన య
త్తులసియె లోకపావనము తోయజగర్భుఁడుమారి నారదా। ౨౫

గీ. తులసిచెట్టుబుట్టు దొడ్డియే స్వర్గంబు తులసిచెట్టు వేల్పుతోఁటచెట్టు
తులసిమీఁద జల్లు జలము గాంగజలంబు తులసిగొల్వ సరిని గొలుచు నజుఁడు. ౨౬

క. మరియొక్క ప్రధానాంశం బరయఁగ గశ్యపునికూఁతురగు మనసయె శం
కరశిష్య జ్ఞానశాలిని యురగార్చిత శేషభగిని యొప్పు మునీంద్రా। ౨౭

క. నాగాంబ నాగపూజిత నాగేశ్వరి నాగరమ్య నాగానందా
భోగాత్మక నాగశయిని యోగిని విద్యాస్వరూప యోగాశ్రయయున్. ౨౮

చ. మరువక యూఁటిలక్షల సమంబులు దా దపమాచరించి యా
హరికరుణారసంబు వెలువందఁ దపస్వినుల్ గొల్వఁగా
సురుచిరమైన తేజమున నొప్పి మునీంద్రుని భార్యయై మహా
దరమున నాస్తికాఖ్యసుతుఁ దల్లియునైన పరాంగి యొప్పుచున్. ౨౯

క. ఇంకొక్క ప్రధానాంశాంశాంశము దేవసేన లలనామణి ని
శ్శంకాత్మతన్ష్టదేవిని సంకట నిర్భేదనైకచతుర గలదునా. ౩౦

గీ. శక్తిషష్ఠాంశమై సృష్టి షష్ఠి గలదు పుత్రదాయి యోగిని విమలవిద్య
శిశుగణావని మాతృకాసేవ్య దివ్య సర్వదేశప్రచారిణి శాశ్వతయును. ౩౧

గీ. ప్రకృతి ముఖమున బుట్టిన భద్రశక్తి సర్వమంగళ మంగళ చండి చండ
కోపరూపిణి నిరుపమ గుణగణాఢ్య సర్వవాంఛాప్రదాత్రి సుమనస్వినుత. ౩౨

క. రక్షించ దలఁచెనేనియు రక్షించును దక్షమున బ్రముదితరీతిన్
శిక్షించ దలఁచెనేనియు శిక్షించును జంపి జగము జనని చిటికలోన్. ౩౩

క. ప్రకృతి ప్రధానాంశంబున బ్రకటితయగు కాళి కమలపత్రాక్షి మహా
న్నికరపరిసేవ్య శశధరశకలాభరణ యగుసత్త్వశక్తి మునీశా। ౩౪

గీ. దేవి యర్ధాంశమున ప్రరరి దితిజనేతలైన శుంభ నిశుంభుల యాహవమున
కోటిసూర్యులతోడను దీటువచ్చు తేజమలరంగ బుట్టిన ధీర దుర్గ. ౩౫

గీ. తనరు భూదేవి దేవి ప్రధానకళను నవతరించినదై యఖిలాశ్రయయయి
రత్నగర్భయు రత్నాకరయును రత్నభూషిణియు నయి విసుధనై పొలుపుగాంచు. ౩౬

వ. మరియు శ్రీదేవీస్వరూపంబగు ప్రకృతికంశంబులైన యంగనారత్నంబులం దెవ్వ
రెవ్వరిభార్యలై యెట్లు కీర్తిమహించి రయ్యది వివరింతు నని నారాయణుండు. ౩౭

గీ. దక్షిణాదేవి యజ్ఞేశు ధర్మపత్ని దీక్ష సర్వప్రపూజిత దీని గొలువ
నాచరించిన కర్మముల్ వ్యర్థములగు విశ్వవందిత యనఘ విమలకీర్తి. ౩౮

గీ. పరలు పితృదేవతలపత్ని స్వధ యనంగ మునులు పూజింతు రద్దేవి ననఘచరిత
దాని విడనాడి పితృపూజ తలపరాదు నిష్ఫలంబగు మునినాథ నివృతిబోధ. ౩౯

గీ. వాయుదేవునిపత్నియౌ స్వస్తిదేవి విశ్వములయందు నెల్లెడ వినుతిగాంచు
దాని విడనాడి చేసిన దానమొండె పరగ నాదానమొండె నిష్ఫలమునుమ్మ. ౪౦

గీ. పొసఁగ గణనాయకునిదేవి పుష్టి యద్ది జగమునందెల్ల పూజలఁ జాలఁ గాంచు
నామెఁ బూజింపకుండినయట్టివారు పురుషులును స్త్రీలు తనుకార్శ్యమును వహింత్రు. ౪౧

గీ. అయ్యనంతునిగృహిణియై యలరు తుష్టి దాని పూజింపకున్న సంతసము లేదు
మరియు నీశానుపత్ని సంపత్తి యండ్రు పొసగ దారిద్ర్యములు దీర్చి ప్రోచుచుండు. ౪౨

గీ. కపిలునంగన ధృతి ధైర్యకారిణి యది సత్యునిల్లాలు సతి ముక్తిజాడ జూపు
మోహుపత్ని దయాసాధ్వి ముక్తినిచ్చు పుణ్యుపత్ని ప్రతిష్ఠ దా పుణ్యమిచ్చు. ౪౩

గీ. సుకృతియిల్లాలు కీర్తి దా సుయశ మిచ్చు వెలయ నుద్యోగు సత్క్రియవిధులనిచ్చు
న య్యధర్ముని పత్ని మిథ్యావరాంగి సర్వధూర్తులచేతఁ బూజలను పడయు. ౪౪

గీ. కృతయుగంబున మిథ్య యొక్కింతలేదు పరగఁ ద్రేతను సూక్ష్మరూపంబునొందు
ద్వాపరంబున నర్ధాంగధారిణి యగు కలియుగంబున నొప్పుఁ బ్రగల్భయగుచు. ౪౫

గీ. దాని సైదోడు కపటుండు దానివెంటఁ దిరుగు నిల్లిల్లు కలియుగ స్థితి దలంచి
కపటుఁడును మిథ్యయు నధర్మ కట్టుములు మిరఁ రెన్నండు చెట్టల మేటులగుచు, ౪౬

గీ. శాంతియును లజ్జయును శీలు చానలన్న వీరు లేనిది జగమెల్ల వెఱ్ఱివాడము
జ్ఞానుభార్యలు మువ్వురు సతులు బుద్ధి ధృతియు మేధయు మౌఢ్యంబుదీర్తు రెలమి. ౪౭

గీ. ధర్మపత్ని కాంతి దానిచే లోకంబు తనరు వెలుగుఁ గాంతితప్పనేని
మూర్తి లేక దేవముఖ్యులే చెడుదురు కాన కలదె శక్తి కాంతికన్న. ౪౮

గీ. రుద్రపత్ని నిద్ర రూఢిగా సదికాదె రంజిలంగఁజేయు రాత్రులందు
కాలమునకు ముగురు కలరు పత్నులు వారు సంధ్య రాత్రి దినము సంయమీంద్ర! ౪౯

గీ. భార్యలైరి క్షుత్పిపాసలు లోభుస కతివరెల్ల జగము నాక్రమించి
రెందుఁ జూడ నుందు నెల్లర నిరతంబు చింత మంచుమండ్రు సిద్ధవర్య! ౫౦

గీ. ప్రభయు దాహికయును భార్యల య్యగ్నికి వారులేని సృష్టి వలనువడదు
పరగ మృత్యు జరలు ప్రజ్వాలు భార్యలు కాలునకును వారు కన్యలైరి. ౫౧

గీ. తంద్రయునుఁ బ్రీతియును నిద్ర తనయలన్న సుఖునిభార్యలు జగమున జుట్టుకొనిరి
శ్రద్ధయును భక్తి వైరాగ్య చానలన్న నమలత ముముక్షుజనసేవ్యలైరి వారు. ౫౨

గీ. అదితి సురమాత సురభియు నాలతల్లి భోగపతియైన కద్రువ నాగమాత
దితి దనుజమాత కశ్యపు సతులు వీరు సృష్టి కుపయుక్తలైరి నిష్టశీల. ౫౩

గీ. వినుము కన్యప్రసిద్ధాయువిసత దానిః రోహిణి గమనుండు సుభగుడా గోపుపత్ని
నమున్పురిసుండి తల్లి దాన్యంబు దీప్తినా పెరుగు సృష్టి బలయు క్తియయ్యె జూమ్మ. ౫౪

మ. విను మా రోహిణి చంద్రు భర్త, ఎవి దేవకి భర్త మా నందుడయుఁ
మనునా లా శతరూప, ద్యౌ పృథివియు ఋరోము ప్రోష్ఠపదాఖ్య నం
గనయా తార, యయుంధరియుంది విష్ణుపత్నిగా నిష్పని
ఋషి పెండ్లాము, సహస్ర గారమని సంయుందో కి ఓ యందునన్. ౫౫

చ. ఘనమతి దేవహూతి యల కర్దము నాయన ధర్మశాస్త్ర యుం
కను దితి కశ్యపు భార్య యగు గాదిని మోక్ష సుంబు గొండమే
లను నసూయ యత్రిమునికి లారిత మందల బుద్ధి యభ్ర ఛీ
మనుల ధర్మపత్నియు సుభద్రయు మాన్య యశోద ధారిణిన్. ౫౬

శా. శ్రీమద్రాముని భ్రాతృపత్ని సుమతి సుజ్ఞానవతి దేవరో
హిణి ప్రాఖ్య యగస్త్యభార్యయును వైదర్భి దేవకీదేవియుఁ
గాంధారీ దమయంతియున్ మరియు గాంధారి చంద్రావతుల్
శ్రీసీతం బ్రమదాశ్రమాగతయు నా శీలత్ప మా రాణియుఁ. ౫౭

గీ. దాన మందోదరియును గౌసల్య సత్యభామయు సాత్రాజితియును రేవతియు జాంబ
వతియు గాళిందియును నాగ్న జితియు మైత్రిక్షితిని పిలువ నెన్నంబడి కీర్తిగనిరి. ౫౮

గీ. చంద్రమతియును ఇంద్రా మిత్ర సీతయును లక్ష్మియును గారి చంద్రరేఖ
యునుయు మోహనగంధియు నా గ్రహపాలియును భానుమతియును నాడ కీర్తిగనిరి. ౫౯

సీ. బలుతల్లి రోహిణి బలరాముని తల్లి దేవకి మరియు శ్రీకృష్ణజనని
యశోదాదేవి యల్లనాల నింగే గొలువ బుగువు బ్రకృతిలు
గ్రామదేవత వెల్ల బ్రకృతిగా దంశలు గాని మరో కృతి గాయమెల్ల
ఇన్ని తె ల్పగనేల యెల్ల భామలు బ్రకృతికలాంశ బ్రాప్తిగలరు
రామహాలను పద్మాలంకృతములవేత బాతిమమవయును బుద్ధపడుల

తే.గీ. నెప్పుడుగ జాతపలయు నెందేని దనుజ నాయకుండగ నట్టైన బ్రకృతి మెచ్చు
దేవి మెచ్చిన ముమ్మాటి దీప్తంబు నందరాబ్బ మిన్నదే యదుకుల చరిత. ౬౦

గీ. ప్రకృతిసంఘాతరై నట్టి భామలందు నుత్తములు మధ్యములు మరియును నధములు
గలరు సాత్త్వికలై రాజసులు నగుచు తామసులు నయి జగమున దానవేంద్ర. ౬౧

గీ. వెలగుదురు సత్త్వభవలు సుశీల లగుచు; దొర రజోభవ పెంపొందు భోగ్య యగుచు
స్వప్రయోజనపరయయి పరుల దమను; నెందు బుట్టినయది యల్ప మంద బుద్ధి. ౬౨

వ. మఱియు దుర్గాదేవి సురథునిచేఁ బ్రథమంబున బూజింపంబడి రావణవధార్థియగు రామునిచే విస్మృట నర్చింపంబడియె. మఱియు దక్షసుతం గన్యయై మహాదేవి దైత్య దానవుల నిగ్రహించి శివనింద వినజాలక దేహంబు విడిచి హిమవంతునకుం గూఁతురై పుట్టి కృష్ణస్వరూపుఁడగు వినాయకుని, విష్ణుకలాసంభూతుండగు స్కందునింగని విలసిల్లె. నింతియ కాక లక్ష్మీస్వరూపిణియై మంగళభూపాలుచేఁ బూజింపంబడి పెండియు సర్వదేవతాముని పుంగవులచే నర్చింపంబడియె. నదియుట్లుండ నాదియందు సరస్వతి బ్రహ్మచేఁ బూజింపంబడియనంతరంబు సమస్త దేవతానికరంబులచే గొలువంబడె. మఱియు బ్రథమంబున రాధాదేవిగా లోకంబున రాసమండలంబునం బూజింపంబడి పెండియు నారాయణునాజ్ఞచే బ్రహ్మాదులచే భూసురేంద్ర మౌని సమస్తోపచారంబులతోడ నర్చింపంబడె. నింక సద్దేవి మా యజ్ఞచే బూజింపంబడి శంకరాది దేవులచే భారతవర్షక్షేత్రంబున సర్వలంగాంబు క్రమక్రమంబున మూడులోకంబులవారిచే గొలువంబడె. కావున దేవికలారూపంబుల మహిమంబు కొంతవట్టు మునివర నీకు బంచప్రకృతుల యుత్పత్తిక్రమంబు వినుమనిన నారదుండు. ౬౩

గీ. ప్రకృతి కెట్లు కలిగె బంచవిధంబులు బ్రథమసృష్టియందు బరగె నెట్లు
వినవలంతు దేవ విస్తరించి వచింపు మనుచు బలుక హరి మహాశాస్త్రి చెలుచు. ౬౪

గీ. ఆత్మ గగనంబు కాలంబు నఖిలదిశలు ప్రకృతియును గోలోకంబు ప్రకటమైన
యేకదేశంబయి చాల నెన్న నొప్పు నట్టి వైకుంఠ మియ్యవి నిత్యంబులండ్రు. ౬౫

గీ. అగ్నికిని దాహికాశక్తి యట్లు చంద్రునకును వెన్నెల యెండకు నలినహితున
కట్లు బ్రకృతికి నాత్మకు సంప్రథితసృష్టి సంగమములగుఁ బోలె వృద్ధమునులు. ౬౬

గీ. హేతువుగా దవినాభావ మాతఁ గాన నొక్కఁ డేరాని కెంతయు నొక్కఁడైన
నిత్యమే యెల్ల నిత్యంబు నిక్కముద్ది నాదురూహా వ్యూహాధుల బ్రాముఖులును. ౬౭

గీ. ఆత్మ యనఁదగు బ్రకృతితో నందుఁగాన యమ్మఁగాను సుందర దయితుని జగంబు
లెందుచే గల్పితములగు నిం గుమ్మరి యెట్లు సేయుఁ గుండలం బృత్తులేక. ౬౮

గీ. స్వర్ణకారుఁడు చేయలేఁ డస్వర్ణ భూష లిప్పనుపుడు మన్నుకొంద్రు
శక్తిలేని వస్తు చలనము లేనట్టిదని పండితులు పలుకుదురు. ౬౯

క. ఎందఱు మునివరులు నెట్లు యుండియు మఱియుండుగాక యవ్యయునిమా
ర్గాంబు దలఁచి మునిసంఘం బెందే మహాంబుతయ్యె నిం మునివరా. ౭౦

సీ. విభవంబనగ శక్తి విక్రమంబన శక్తి బుద్ధియు శక్తి సమృద్ధి శక్తి
భాగ్యంబనగ శక్తి బలమనగా శక్తి శక్తిగల్గిన యాత్మ సర్వశక్తి
సాకారుఁడగుచు నిరాకారుఁడగుచు సగుణుఁడయ్యె దాసె నిర్గుణత గాంచు
భగమనగా శక్తి భగవతి యనఁదగు భగవంతుఁడయ్యెను భగముకల్మి

గీ. మది నిరాకారు ధ్యానింత్రు మానివరులు । వారిఁ బరమాత్మ యని పరబ్రహ్మ మనియు
తెలియ సర్వజ్ఞుఁడనియు సర్వవ్యాప్తుఁడనియు సర్వకారణుఁ డనియును శాంతుఁ డనియు. ౭౧

సీ. తాఁ గానఁగాక తా నన్నిటిఁ జూచు సర్వజ్ఞ సర్వేశు సర్వమయుల
తేజంబులోనుండి తేజంబు గానైన సుందరరూపు గోచరుని
శాంతుండు దానయ్యు శాంతిమంతులఁ బ్రోచు నవనీతచోరు నళినేత్రు
తాను వేఱైయుండి తగిలి భక్తులఁ బ్రోచు నిజతత్త్వమును మయూరపింఛచూడు

గీ. మాలతీమాల్యమండితు మహితచారు । పద్మనాభుఁ గాంచనాంబరు మధుజు వేణు
హస్తు మాణిక్యభూషణు నభినవాంబుదాభు సర్వమంగళు సిద్ధేశు సర్వసాక్షి. ౭౨

వ. విష్ణుభక్తిపరాయణులగు మహాత్ములు ధ్యానింతురు. మఱియు. ౭౩

గీ. బ్రహ్మబ్రహ్మల్ల నిజమనోధ్యానవిద్య [illegible] భ్రాంతిహీను
దెప్పుఁ డాత్మ పరబ్రహ్మ కృష్ణనామునఁ దత్త్వవైభవంబు వైష్ణవు లాశ్రయింత్రు. ౭౪

మ. జగముల్ సేయుచుఁ బెంచు ద్రుంచు [illegible] విష్ణుబ్రహ్మరుద్రాకృతిన్
ధనసామ్యమ్ముతో మహామహిమతోఁ బ్రత్యక్షమై నిక్కమై
యుగదానార్చిత [illegible] శ్రీయుతున్ వక్షమాంగంబునన్
మగవాఁడై తన శక్తిఁ జూపె నతని ధ్యానింత్రు సద్భావులన్. ౭౫

వ. మఱియు నాశక్తి ౭౬

మ. కమనీయాకృతి [illegible] జగదేకప్రాణ [illegible]
ప్రమదాధిక్యము [illegible] సంతోష శృంగారవి
భ్రమవిన్యాస విశేషభావముల యువత్రీవిభవలోలాత సం
భ్రమదామోద [illegible] ముని. ౭౭

క. శ్రీకృష్ణుని ముఖమునిమేషి । లోచనంబులఁ [illegible]
గైకొను [illegible] కన్నుల [illegible] ముని. ౭౮

సీ. నానాటికిని [illegible] హొసఁగించు [illegible] బింబము లితి
యొప్పైన [illegible] నుప్పొ [illegible] దానిపై [illegible] దండకట్టి
గళసీమ [illegible] సంగతి నింద్రనీలపు పేటి వెసఁగఁజేసి
స్తనభారమునకు నితంబముల్ తోడుగా నవకల మందమందగతుఁ బూని

గీ. వెలఁగి విహరించు నమ్ముద్దు చెలియఁ జూచి । పంచి పగలానితనమున గలసిమెలసి
రాసమండలమును మహారసికుఁడైన కృష్ణదేవుండు తడవుగాఁ గ్రీడజేసె. ౭౯

క. నానాశృంగారములను । దానకమై స్వహరి సుఖము దనరఁగ బ్రీతిం
బూని యొక బ్రహ్మదిన మాత్మానిచితిఁ దేవిరోడ సంభోగించెన్. ౮౦

గీ. క్రీడఁ జేసిచేసి కృష్ణుండు శ్రాంతుఁడై। వాన యోనియందు జగముతండ్రి
వీర్య మునిచె నంత విమలాంగి గర్భమం। దండము నిల్పెనెల్ల నసుఘచరిత. ౮౧

గీ. దాని నిశ్వాసవాయువు దగిలి జగము। ప్రాణి జీవుల కాధార మై కలమ్మ
మూర్తి మత్తయి గాలికి మగనిదయ్యెను। వామభాగంబునందుండి ప్రేమఁ దనరె. ౮౨

వ. మరియు నది ప్రాణాపాన వ్యానోదాన సమానంబులను నైదుగురు పుత్రులం గాంచె. వారల కదసి ప్రాణంబు లైదు పుట్టె. ముఖ్యతో [illegible] వరుణుండును, వరుణానియుం బుట్టిరి. మరియు నా కృష్ణుని చ్ఛక్తి కృష్ణ గర్భంబు ధరించి శతమన్వంతరంబులు బ్రహ్మ తేజమ్మువలె ప్రకాశించుచుండె. ౮౩

క. కృష్ణునకు ప్రాణవల్లభ। కృష్ణుని [illegible] ప్రియ [illegible]
కృష్ణుని గూడిన ముద్దియ। కృష్ణోత్సంగమున [illegible]. ౮౪

క. పదియారవ మన్వంతర [illegible]। [illegible] దేవి [illegible]
స్వయుఁడౌ బాలునిఁ గని తా। [illegible] విడచెఁ దుల్ల [illegible]. ౮౫

గీ. [illegible] బ్రహ్మాండ గోళమం [illegible] జూచి కృష్ణుండు వెఱఁగుఁ జెంది
[illegible] గొడ్రాలవై యుండు మందు మం దని శపించె. ౮౬

క. [illegible] బుట్టిన [illegible]। నా కొక స్త్రీలు [illegible]
స్తోత్ర మహిమ నారో నా స్త్రీలం గన్నులు [illegible] బ్రహ్మగ్రమమున్. ౮౭

క. [illegible] ఘనావహా [illegible] మహా [illegible]
శ్రేణిక గళాధిదేవత। [illegible] వెల్ల [illegible] జూ [illegible]. ౮౮

వ. అంత నయ్యంగన [illegible] వామభాగంబునం గమలయు, దక్షిణాంగంబున రాధికయు నయ్యె. నంత నారాయణుండు దాను ద్విభుజుండై వామాంగంబున [illegible] దక్షిణాంగంబున ద్విభుజుండును నయ్యె. [illegible] నారాయణుని [illegible] వారలం [illegible] వైకుంఠంబున కరిగె. [illegible] భార్యలు [illegible] యుండ నారాయణుని [illegible] పార్షదులు [illegible]. తేజోమయాకారులగు వారలు [illegible]. మరియు [illegible] కోటులు [illegible]. పెండియుం గోలోకనాథుని రోమకూపంబులనుండి యసంఖ్యాకులగు గోపకులు పుట్టిరి. రాధాకృష్ణ రోమకూపంబులనుండి యనంత సంఖ్యాకులగు గోపికలు జనియించిరి. [illegible] దరు రాధతో [illegible] నందరును [illegible] యుండిరి. మరియు నంతలోన. ౮౯

సీ. అఖిలశక్తిస్వరూపాఢ్య మాయాదేవి సతి సనాతని [illegible] సకలబీజ
తత్త్వాంతమన్న [illegible] బుద్ధ్యధిష్ఠాత్రి సంపూర్ణ [illegible]

దరహాసశోభిత వదనసహస్రఘనజాడ్య శస్త్రాస్త్రదారణ చంద్రవదను
యనలకుర్ధాంశుక హారినీల వజ్రాది మాణిక్యభూషణ మాల్యచరిత

తే.గీ. ముక్తిగోరినవారికి ముక్తిదాత । వైష్ణవులను వైష్ణవి పరమ లక్ష్మి
నిశ్చయించినవారికి నెల్ల లక్ష్మి యైన తనను కృష్ణదేవత యనదగంచ. ౯౦

ఉ. ఏది గృహస్థులందును మహోంబరయా మునులందు దపస్వియా
నేది శశాంకునందు బహు మేది సరోజములందు శోభయా
నేది దినేశునందు ప్రభ యెయ్యది దానికమన్మి [illegible]
నేది నృపాలునందు సిరి యాశ్వరు [illegible] నందము: ౯౧

గీ. అట్టి కృష్ణుని వైష్ణవి యాదిదేవు । నెనగ [illegible] ప్రముఖ్య తా నెదుట నిలువ
రాధికేశ్వరు దాయన ప్రభూసింహ । [illegible] నొసంగె మునులకు ప్రీతమున. ౯౨

గీ. అంతలోన నాల నానుముంతోడ । [illegible] గలుమునందు
దాల్చి విష్ణునాభితామరసంబున । [illegible] బుద్ధి నమ్మ. ౯౩

ఉ. [illegible]
[illegible]
పొందు ధరించి [illegible]
[illegible] కృష్ణుని [illegible]. ౯౪

వ. అ [illegible] కృష్ణుండు [illegible]
[illegible]
[illegible] మహాదేవుండును, దక్షిణార్ధంబున గోపాల [illegible]. [illegible]
[illegible] ౯౫

మ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

గీ. [illegible]
[illegible] స్తుతియించి [illegible]. ౯౭

గీ. నిలువుం గని కృష్ణుండు [illegible]
రత్నసింహాసన మొసంగి ప్రకటమైన । ప్రీతి [illegible] చూపించె [illegible]. ౯౮

క. మరియు సంత ౯౯

గీ. ఒక్కబ్రహ్మకల్ప మొసర నన్నాళ్లయందు । వెల్లివిరియుండి పిదప లేచి
యొక్కఁడైన తానె యొక్కఁగా రెండాయె । సృష్టిలీల కదియె కింతవింతె. ౧౦౦

గీ. అంత గాఁపురాల మని రొదపెట్టుచుఁ । దల్లిదండ్రి లేని పిల్లఁడొకఁడు
కమ్మ మిత్తురోద జలధిలో దిక్కఁడి । కన్నవెత్తి యేమి గాంచుచుండె. ౧౦౧

గీ. పరమకృష్ణునకును బిడ్డమాత్రమంతె । [illegible] కృష్ణునితని శ్రీపదుండు
తనదు రోమకూపతతులలోన బ్రహ్మాండ । ములు దాచియున్న యొక్కనయ్య. ౧౦౨

క. విశ్వములసంఖ్య మెటువగ । విశ్వంబుని చేతగాదు విధులు హరులు గౌ
రీశ్వరు లిందరనుచు పరమేశ్వరుఁడె యొంగడు వేరొక యొకయె చెప్పుమా. ౧౦౩

క. ప్రతివిశ్వంబున బ్రహ్మయు । పతగపనంగుండు శివుఁడు వసియింతురు సు
స్థితి పాలసంఖ్యలును । బ్రహ్మమున మహాకృష్ణలీల లవియే పొగడన్. ౧౦౪

క. పాతాళము మొదలిడాని । ధాత్ర్యంబగు గంధంగూడ [illegible] త్రంతమగున్
నేతలు [illegible] ప్రకృతిగుణము [illegible]. ౧౦౫

మ. [illegible] పై [illegible]
[illegible] వైకుంఠము వైకుంఠలో
[illegible] గోలోకమం
[illegible] సిద్ధము. ౧౦౬

గీ. [illegible] నిత్యంబు సత్యంబు నైన కృష్ణు [illegible] గోలోక [illegible]
[illegible]. ౧౦౭

గీ. అవనిలోకంబు [illegible] దమర నిత్య
[illegible] గోలోక [illegible]. ౧౦౮

గీ. విశ్వములు కృత్రిమంబులు [illegible] సత్యంబు [illegible]
నీవలో [illegible]. ౧౦౯

క. కృత్రిమములుగాక కృష్ణనాస్థానంబు । వైకుంఠము [illegible]
[illegible] గోలోక వైకుంఠలోకములు మునీంద్ర [illegible]. ౧౧౦

క. ఒకరోమకూపమునఁ దగ । నొక బ్రహ్మాండంబు బ్రహ్మ యొక్కఁడు [illegible]
[illegible] హరియొకఁడు [illegible] । ప్రకటంబుగఁ గృష్ణునకును [illegible] మునీంద్రా. ౧౧౧

గీ. తన రోమకూపములలో । దాఁగిన బ్రహ్మాండకోటులని గణింపం
గను నేరఁడు శ్రీకృష్ణుఁడు । మనమా లెక్కింపఁగలము మానవులేన్యా? ౧౧౨

వ. ఇది యట్లుండు మరియు. ౧౧౩

ఉ. ముప్పదికోట్ల యుద్భటుల ముఖ్యులు దిక్పాలురుం గ్రహంబులుం
జొప్పడు యక్షముల్ మఱి వసుంధర పర్వతముష్టయంబు సొం
పొప్ప చరాచరంబులు మహోదధులుం గల మేను గల్గగా
గొప్ప విరాట్స్వరూపమున గోపకృష్ణుడు గానవచ్చెన్. ౧౧౪

మ. జలదశ్యామునిఁ బీతవాసు ద్విభుజుం సన్మౌళి వక్త్రాబ్జునిన్
విలసన్మూర్తి సుధాఘనాధరు మురళీ విస్ఫూర్తహస్తు స్మితో
జ్జ్వలతేజోనిధి భక్తపోషకుని మస్వాంతమున్ నిర్వ్యాజమున్
జలజాక్షుం గని నాయెందు నగినన్ సర్వేశ్వరుం దర్శిలిన్. ౧౧౫

ర. మునుపోరి జాంబవంతుం । గనుమా యోరచిను దప్పి కనుచుండును సొం
పెనయఁగ నజాండబలయమే । కరమాధిన్ రప్పయుత సుఖంబున మనుమా. ౧౧౬

వ. మఱియు జరావ్యాధిగ్రస్తుండవై యుండుమని వరం బిచ్చి షడక్షరంబైన
మంత్రంబు నవ్వాలు కర్ణంబున యామినారంబు నుపదెసె. నది యెట్టిదనిన. ౧౧౭

గీ. ప్రణవము చతుర్థి గల కృష్ణ పదము మహిమ । జాయయుం గూర్పగను నష్ట సాధుసత్వ
సంపత్తి శ్రీకృష్ణమంత్రమై సంగనాయనది షడక్షరమై యొప్పు సాధుచరిత. ౧౧౮

వ. మఱియు విరాట్స్వరూప మగు నవ్వాలునకు విశ్వంబును విష్ణుపదంబు దిక్కు నై వేదంబులు
షోడశాంశం బాహాంశ గా జేసి నుందుయు నెఱిమని పరంబు గోరవచ్చె నని యుండిన
నావిన్నపాలించి శ్రీకృష్ణుం జూచి యిట్లనియె. ౧౧౯

క. నీ పాదకమలములు నే పాపాంధకారంబు దలచి పంచెద నితర
వ్యాపారము నే నొల్లను తల్పియు భక్తసన్నుతుఁ గంటే. ౧౨౦

గీ. అధికమైననేమి యల్పమైననేమి । యాయువేమి ఫలము సంతజేయు
నీమహాత్త్వ గర్వమేని జీవన్ముక్తుడగుదునుగాని భక్తి నడిగినాఁడ. ౧౨౧

గీ. కృష్ణభక్తిలేని కించిజ్జ్ఞబ్రతుకేల । బ్రతుకనేల ఫలమే గలనేమి
తన్నుగన్నదేవు దానెఱుంగకయున్న । యున్నకంటె చావె యుత్తమమ్ము.

గీ. పదలిపాండు శీఘ్రఁ జెప్పి యుండినాఁడు నిగిడి జనుల సంచరింప
నదలి జీవుఁడేగ శక్తులన్నియు నేను విష్ణుపదని చేయ విహ్వలత మాని. ౧౨౩

క. శ్రీకృష్ణ నీ పదముల నివె । యాకలంకర వెలుఁగుచుండు వాక్యజ్యోతిన్
సకలంబును నీవే గతి । నికఁ దప్పఁదపై నయట్టి నిన్నుం గొలుతున్॥ ౧౨౪

వ. అని సంస్తుతించుచు సంప్రముగ్ధుండై యున్న యవ్విధాలుం జూచి శ్రీకృష్ణుండు. ౧౨౫

ఉ. ... నన్నుబోలి మహాయుతుడు సుస్థిరభావ మస్పరా
... దలచేగను ననంతవిభూతిదలర్చియుండు నిం

నీ యఖిలాండకోటులకు నెన్నగ క్షుద్రవిరాట్ప్రభావశో
భావితులుండ్రు మనుము భావుకమార్గ మెఱింగి నిచ్చలున్. ౧౨౬

శా. నీ నాభీకమలంబునం దజుఁడు జన్మించుం జగత్స్రష్టయై
యా నాళీకభవుండు కాంచు ముఖమం దా రుద్రులన్ భవ్యులై
తా నేకాదశసంఖ్యవారల శివాకారాంశ సంభూతులం
గానం గాంచు జగద్వినాశ మొనరింప న్గాలాగ్నిరుద్రుం డనన్॥ ౧౨౭

క. ఎన్నఁ బోకఁడు జగములఁ బ్రోవ న్నా క్షుద్రాంశమునను బ్రభవించును భ
క్తిన్నిత్యుఁడై నను గొలుచును। సన్నుం గనుగొంచు పిమ్మ నా ధ్యానమునన్. ౧౨౮

క. నావక్షస్థలి నిరతము। నావాసముగోరిన లక్ష్మి యగుచుండుం
గావలసినప్పుడు దంపని। నా వెంటఁ బుటక నీకుఁ దగ్గి యగును విరాట్ప్రా. ౧౨౯

వ. ఇట్టి నా లోకంబులం దోమమున్నవాఁడని చెప్పి శ్రీకృష్ణుం డంతర్ధానంబు నొందె. నంత
నను [illegible] జని బ్రహ్మ శంకరులం జేరి యా బ్రహ్మ [illegible] సృష్టింపంబు
క్షుద్రవిరాట్టు నాభీకమలంబున సృష్టిమై యుట్టును. బ్రహ్మ శంకరాః నీ బ్రహ్మత్వంబుం
బడసి బుద్ధిని చెప్పినం గృష్ణుఁ డైన యా బ్రహ్మయు, శంకరుఁడును, మహావిరాట్టో
మరామకూపంబున నొక బ్రహ్మాండంబున నుండఁగ్రంబున క్షుద్రవిరాట్టు పొడముచుండుటం
జూచి తన్నాభికమలంబునం బ్రహ్మ యుదయించి, లక్షయుగంబులు తిరిగి తిరిగి నాళిక
నావలమయూలంబు మట్టుచేక చిందిరి, మరల స్వస్థానంబు చేరి, మహావిరాట్ప్రాణపదుని
శ్రీకృష్ణు ధ్యానంబు చేసి, క్షుద్రవిరాట్టును శ్రీకృష్ణుని దివ్యదృష్టిం దర్శించి
స్తోత్రంబు చేసె. [illegible] గృష్ణు [illegible]. ౧౩౦

గీ. ఇట్టి క్షుద్రవిరాట్టు మాహాత్మ్య [illegible] ప్రాతఃమ [illegible]
నాలుగుజములవారు శ్రీనాయకుండు। బెల్లనని యందుచు దేవదేవు. ౧౩౧

క. విన్న విరాట్పురుషు రోమకూపములు। గన్నాతని దేవ మూర్తిగంబుల [illegible]
వన్నెత నేరాదృశములు కన్నులకీఁ గృష్ణదేవు నానతిమీఱ్ఱ. ౧౩౨

వ. నారదా! యవిద్యాభంబునన మహావిరాణ్మూర్తి ప్రతిరోమకూపంబున నుండు బ్రహ్మాండం
బుల నొక్కొక బ్రహ్మాండంబున కొక్కొక బ్రహ్మయు, విష్ణుండును, రుద్రుండును మొద
లగువార లుందురని చెప్పిన విని బ్రహ్మపుత్రుండు నారాయణుని కిట్లనియె. ౧౩౩

ఉ. తాపసతి నీదు వ్యాహృతి సుధారసముం భవదాహశాంతి న
ద్దాపము నిట్టుమమ్మ సమదంచితశక్తి మహాత్మ్య మెంతయుం
దే పని సంతసింపతిని నే దిర నొక్కటి నిన్ను వేఁడెదం
దేవ దయారసం బెసగఁ జెల్పుము వీనులవిందు సేయుచున్. ౧౩౪

చ. ప్రకృతుల పూజనంబుల ప్రభావములున్ మఱియొవ్వ రెట్టి తే
ప్రకృతి భజించి యేఫలము వట్టిరి లోకమునందు నెట్లుగా
బ్రకటితమై పొసంగె నిరపాయత నయ్యవి ధ్యానసంస్తవా
దికముల నెట్లు సల్పిరి సుధీవరసేవిత యానతీయవే. ౧౩౫

వ. అనిన విని నారాయణుండు వాత్సల్యంబు మీఱ నొక్కింత నవ్వి సంతోషంబ యని ప్రకృతి ప్రభావంబులు వక్కాణింపం దొడంగెను నారదా! మును వింటివిగదె గణేశ జననియు, రాధయు, లక్ష్మియు, సరస్వతియు, సావిత్రియు నని ప్రకృతు లైదై యుండు. ౧౩౬

సీ. గణేశునితల్లి యమ్మయుఁ గాళియు వసుంధరయు గంగాంబికయును
షష్ఠియు మంగళచండిక తులసియు మనసయు నిద్రయు మఱియు స్వధయు
స్వాహాయు దక్షిణాశక్తియు నను వారి చరితంబు లెఱిఁగెద సంగ్రహముగ
ననకదుర్గా రాధికాచరిత్రంబులు విస్తృతములు వాని వెనుక వినిచి

తే.గీ. వచ్చెదను ముందుగా సరస్వతినిఁ గూర్చి । కృష్ణనిర్మితమయ్యె నా గీస్సతి స
ర్వజ్ఞ యనిదేని నాదెంత పండితునకు । నైన మూలత్వమది సిద్ధమంత్రము బుధులు. ౧౩౭

గీ. కృష్ణముఖమునందు సృష్టమై శ్రీదేవి । కృష్ణముఖము జూచి హృదయమందు
వలపు బయలుపడగ వగలు సేయఁగ నాంచి । చెప్పఁదనియె నీతి చేటువడగ. ౧౩౮

గీ. నాలుబాహువులవాఁడు నారాయణుండు నాదు । కళనుఁ బుట్టినాఁడు కామమందు
మిగుల నెమ్మికాఁడు వగకాఁడు నీ కీమహాఁడు నిన్నుఁగూడు వనిత పొమ్ము. ౧౩౯

గీ. రాధ నన్ను వలచి ప్రాణసమానయై । వర్తింగ దాని వదలు టెట్లు
ప్రాణములనుఁ దాని బ్రదుకు నెప్పుడు దాని । దప్ప యన్య గలదు దప్పునాదె. ౧౪౦

గీ. నాకు దనయుడైన నారాయణునితోడ । గలసిమెలసి సుఖము గాంచు సబల
త్వరితగతిని బొమ్ము వైకుంఠమునకు నీ । కతఁడు సాటి నీవు సతికి సాటి. ౧౪౧

గీ. నిన్ను గోరియున్న నీరజేక్షణుఁ డెట్టు । కామ రోష మోహ గతులు లేక
హరిని గొలుచుచుండు వరలక్ష్మి దానితో । గూడ నీవు వాని గొలువు మతివ. ౧౪౨

చ. ఇరువుర నొక్కకంటగను నీశ్వరు డాముదవై రి నీవు నే
వరము నొసంగెదన్ వినుము వారక మాఘమునందు శుద్ధపం
చమియగుఁ బంచమిన్ సురలు నాగులు సిద్ధులు యక్షులాదిగా
మరువక నిన్ను గొల్తురుసుమా ప్రతివిశ్వమునందు నిత్యమున్. ౧౪౩

గీ. నారి మను మను చంద్ర గంధర్వులందు । సురగులందును నీపూజ జరుగుచుండు
భక్తి యుక్తి సదుపచార ఫక్కి నెరిగి । కల్పకల్పంబు కాలంబు కట్టకడకు. ౧౪౪

వ. అనిన విని నారదుండు స్వామీ నారాయణా యా మహాసరస్వతి సర్వలోకంబులం బూజింప బడు నని యానతిచ్చితివి. పూజావిధాన, కవచ ధ్యానాదు లెవ్విధంబులో వినవలతు. మఱియు బూజోపయోగ ద్రవ్యంబు లెట్టివియో యెఱుంగ నిచ్ఛయించెదం గావున దెలుపవే యనుడు నారాయణుండు. ౧౪౫

గీ. కణ్వశాఖోక్తమైనట్టి కరణి నా సరస్వతీపూజనం గల క్రమము నెల్ల
సావధానుడవై యాలకింపుమయ్య తెల్పెద నో చతురాస్యతనయ. ౧౪౬

సీ. మాఘ ప్రథమపక్ష మహితపంచమిని విద్యారంభదినమున నధిక భక్తి
పూర్వాహ్ణమున శుచిపూర్వకంబుగ స్నానుడై నిత్యకర్మంబు లాచరించి
కలశంబు స్థాపించి కడగి స్వశాఖోక్తగణపతి తంత్రంబుగతి నయ్యెని
విఘ్నేశుఁ బూజించి వెలయ సరస్వతి నిష్టదేవి భజియింపవలయు

తే.గీ. బాహ్యఘటమున నున్న యా పరమశక్తి। ధ్యానమొనరించి మఱియు నావాహనంబు
విలసదుపచారములు సేసి వెన్క షోడశోపచారములు లర్థంబులు చేర్చి మఱియు. ౧౪౭

గీ. స్వచ్ఛమైన వెన్న పాలు చక్కెర కలకండ గుడము స్వస్తికంబు తెల్ల
వడ్ల యక్షతలును వరలంగ నెట్టి దివ్యములను నువ్వు మోదకాళి గూర్చి. ౧౪౮

గీ. ఉప్పు నేయు లవణ నాజ్య హవిష్యంబు। పక్వమైన యరటిపండ్లు మఱియు
నాజ్యమందు గల్గు నయ్యప గోధుమ। పిష్టములను జేర్చి పెట్టవలయు. ౧౪౯

గీ. నారికేళజలము నారికేళములును। లాభ్యకంబును పరమాన్న మిష్ట
మైన యన్నమును సుధాన్నంబును। రేగుపండ్లు గూర్చి ప్రీతియుండి. ౧౫౦

గీ. అప్పు డా దేశమున జనియించు పండ్లు। ఫలములును దానిమ్మలాది తెలిమిడులను
తెల్లనగు క్రొత్తముత్యము దివ్యమైన। శంఖమును మాల్యమును సమర్పింగవలయు.
ఇంక నిట్లని ధ్యానింపనగు మునీంద్ర! ౧౫౧

వ. ధ్యానవిధంబు జెప్పెద వినుము. ౧౫౨

సీ. పరసరస్వతి శుక్లవర్ణను సస్మిత రమణీయ కోటిచంద్రప్రభాఢ్య
శ్రీయుత శిఖి శుద్ధచేల పీతాంబర రత్నభూషణ నిర్జరగణసేవ్య
మునినాథవందిత మను మానవార్చిత యజ్ఞ విష్ణు శివ పూజ యంది నిన్ను
ధ్యానించి మఱియు వందనముగావించెద నాచరించెద బహుమానగతుల

తే.గీ. నలువ నుపచారములచేత నవల నారగింప జేయించెదను మది నింపుగలుగ
మమ్ము దయజూచి సకలశుభమ్ము లిచ్చి। పుణ్యమునొసంగి చదువిచ్చి బ్రోవుమమ్మ. ౧౫౩

వ. ఇవ్విధంబున ధ్యానంబు సేయుచు విద్యారంభకాలంబులందును, ప్రతి మాఘశుక్ల పంచమి యందును సరస్వతీపూజనంబు చేసి, షోడశోపచారంబులు సమర్పించి, పంచాక్షరిగా

మంబు సేయవలయు. మఱియు షోడశాక్షరీమంత్రంబు మూలంబుగా గైకొని జపింప వలయు. ౧౫౪

పంచచామరము. భవజ్జ సరస్వతీప్రసాదంబు దా జపస్థితి గూడుచుఁ
బరంగ నింతియుం గదా సహ్యాభార్గవుండు యాదినం
దివిజ్ఞ దానంగజేయు వెంటనే దిటంబు మాయరో
హారంగనుకు జేయ మంత్ర మెయ్యనోయి నారదా! ౧౫౫

వ. తొల్లి యీ మంత్రంబు నేను బ్రహ్మాపీఠంబున వాల్మీకున కుపదేశించితి. వ్యాసుం డందును మార్కండేయులకు భృగుండు ఉపదేశించె. బ్రహ్మ బదరికాశ్రమంబున భృగునకు జెప్పె. క్షీరసాగరతీరంబున ఋత్విగ్సంఘ మాస్తికునకుం జెప్పె. మఱియు నందు విభాండకుండు ఋశ్యశృంగునకు వచ్చాణించె. శివుండు గౌతమ, కణాదులకు నేర్పె. సూర్యుండు యాజ్ఞవల్క్యునకు, గాత్యాయనునకు జెప్పె. శేషుండు పాణినికి, భరద్వాజునకు జెప్పె. ఇతరులకు బలి శకటాయనునకు నుడివె. ఇమ్మంత్రంబు చతుర్లక్షమాత్రంబు జపించిన సిద్ధించును. బృహస్పతి సమానుండగు బ్రహ్మ భృగునకు గంధమాదనంబునం జెప్పిన సరస్వతీకవచంబు వచ్చాణించెద వినుము. భృగుండు బ్రహ్మం జూచి దేవదేవా! సరస్వతీకవచంబు సెప్పవే యనుము పితామహుండు. ౧౫౬

గీ. కల్పవృక్షంబువంటి యీ కవచ మెప్పు । మున్ను లోకముల గృష్ణమూర్తి నాకు
దెలిపె వినిన భృగునకు దెలిపె బ్రహ్మ । యంతియులు వినిపలనే ప్రబలుడైరి. ౧౫౭

సీ. కలిత సరస్వతీకవచంబుచేతనే వాల్మీకిముని కవివర్యుడాయె
కలిత సరస్వతీకవచంబుచేతనే భాస్వంత ఋషిసంభావ్యుడాయె
కలిత సరస్వతీకవచంబుచేతనే జీవుండు బుద్ధిని స్థిరుడాయె
కలిత సరస్వతీకవచంబుచేతనే స్వాయంభువుడు కీర్తిశాలియయ్యె

తే.గీ. మఱియు వినుము సరస్వతి మంత్రమునను । గౌతము కణాద పాణిని కణ్వ శాక
టాయనాదులు గ్రాంథికులైరి వ్యాసుండవల వేదవిభాగంబు నాచరించె. ౧౫౮

వ. మఱియు నీ కవచంబునకు బ్రజాపతి ఋషియు బృహతీ ఛందంబును శారదాంబ దేవతయు సర్వతత్త్వపరిజ్ఞాన సర్వార్థసాధన కలితలంబుయు వినియోగంబును నైయుండు నని చెప్పి పిమ్మట లక్ష్మీబీజంబును, మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత సరస్వతియు నగ్నిదారయు గలసి నా శిరంబు రక్షించుంగాక. లక్ష్మీబీజంబును చతుర్థ్యంత వాగ్దేవతయు వహ్నిజాయం గలసి నా ఫాలంబు రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును మాయాబీజంబును, చతుర్థ్యంత సరస్వతియు, నగ్నిపత్నియుం గలసి నా శ్రోత్రంబులు రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును లక్ష్మీబీజంబును మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత భగవతి

పదంబును చతుర్థ్యంత సరస్వతీపదంబును వీతిహోత్రగృహిణియుం గలసి నా కను
దోయి రక్షించుంగాక. బిందుయుక్త ప్రథమ వక్రతంబును మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత
వాగ్వాదినియు, నగ్నిజాయయుం గలసి నా నాసిక రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును
మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత విద్యాధిష్ఠాతృదేవియు ననలునారియు గలసి
నా యోష్ఠంబు రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును లక్ష్మీబీజంబును మాయాబీజంబును
చతుర్థ్యంత బ్రాహ్మీపదంబునుం దహనువలయుం గూడి నా దంతపంక్తి రక్షించుంగాక.
ప్రథమ వక్రతమంబు బిందుపూర్వకంబై నా కంఠంబు రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును
మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంత విద్యాస్వరూపాపదంబును వైశ్వానరసతిం గలసి నా నాభి
రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును మాయాబీజంబును బిందుసహిత కరెకాకరంబుల యక్ష
రంబును చతుర్థ్యంత వాణీపదంబును ధనంజయవనితం గలసి నా హస్తంబులు
రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును చతుర్థ్యంత సర్వవర్ణాత్మికా పదంబును శిఖిచంద్రముఖిం
గలసి నా పాదంబుల రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును చతుర్థ్యంత వాగధిష్ఠాతృదేవతా
పదంబును జ్వలనులలనం గూడి సర్వంబును రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును చతుర్థ్యంత
సర్వకంఠవాసినీపదంబును పావకునిప్రాణబోడిం గూడి తూర్పుదెసను రక్షించుంగాక.
ప్రణవంబును జతుర్థ్యంత సర్వజిహ్వాగ్రవాసినీ పదంబును జాతవేదునిభామినిం గలసి
యాగ్నేయంబున రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును మాయాబీజంబును లక్ష్మీబీజంబును బిం
దుయుక్త కరెకాకరంబును జతుర్థ్యంత సరస్వతీపదంబును బుధజననీపదంబును గృహీట
యోనిభామంగూడి దక్షిణంబున రక్షించుంగాక. బిందుయుతప్రథమవక్రతంబును మాయా
బీజంబును లక్ష్మీబీజంబును నైఋతిని రక్షించుగాక. ప్రణవంబును బిందుయుత ప్రథమ
వక్రతంబును చతుర్థ్యంత జిహ్వాగ్రవాసినీపదంబును హవ్యవాహునిలేమంగూడి వారుణం
బున రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును జతుర్థ్యంత సర్వాంబికాపదంబును గిరియుద్దురాలింగూడి
వాయవ్యంబున రక్షించుగాక. ప్రణవంబును బిందుయుత ప్రథమవక్రతమంబును లక్ష్మీ
బీజంబును బిందుయుత కరెకాకరంబును జతుర్థ్యంత గద్యవాసినీపదంబును హవిర్భుజు
కాంతం గూడి యుత్తరంబున రక్షించుంగాక. బిందుయుత వక్త్రితమంబును జతుర్థ్యంత
సర్వశాస్త్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరునింతిం గూడి యీశాన్యంబున రక్షించుంగాక.
ప్రణవంబును మాయాబీజంబును చతుర్థ్యంతసర్వపూజితాపదంబును సప్తజిహ్వునిపొల
తియుం గూడి యూర్ధ్వంబును రక్షించుగాక. మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంత పుస్తకవాసినీ
పదంబును నా హవిర్భుక్ప్రియయుం గూడి యధస్సున రక్షించుంగాక. ప్రణవంబును
జతుర్థ్యంత గ్రంథబీజస్వరూపాపదంబును నిప్పునొప్పులకుప్పం గూడి సర్వత్ర నన్ను
రక్షించుంగాక! యని యిట్లు వక్కాణింప నిది సరస్వతీకవచంబు నాంబడు. దీనివలనం

దై త్రిలోక్య విజయమును బంచలక్షణమంబున బృహస్పతితుల్యుండగు బండితుండగు.
గవియగు నని చెప్పి మరియు నారాయణుండు. ౧౫౯

పంచచామరము. సరోజభూమమూరి సర్వసంపదాప్తి హేతువౌ
సరస్వతి న్మనంబు తొల్లి సారసాప్తువల్లనే
పరప్రబోధమంది యాజ్ఞవల్క్యమౌని నేర్చె జె
ప్పరా వచింతు దాని భక్తిచేత నాలకింపుమీ. ౧౬౦

ఉ. తేజము దోయె నో గుణవతీ గురుశాపము కల్మి నీ పదాం
భోజము లాశ్రయించు నను బ్రోవుము మాధ్యమువాపి లోంచియు
ద్యోజ నము న్నవిద్యలు మహోన్నతితో దయసేయుమమ్మ నీ
పూజ లొనర్తునమ్మ వినవో మొఱపెట్టెద నో సరస్వతీ! ౧౬౧

శా. ఇమ్మా జ్ఞానము సత్ప్రభాంతరములం దిష్టక్రియాకౌశలం
బిమ్మా కావ్యకలాపటుత్వము సుధీహృత్పక్షపక్షప్రాభవం
బిమ్మా సూక్ష్మమనీషనిత్యల రసాహీనో క్తి నీవేకదా
మ మ్మాసింపుమమోఘ వేద్యము శ్రుతివ్యాహారవంతారతిన్. ౧౬౨

క. నిను దలచక నోరెత్తిన । జనునకు సిగుదాలుగావె చదక్షునితర్లీ
కొనియాదెద నా నాలుకకొనపై వసియింపు మజునికొమ్మా రయమున్. ౧౬౩

చ. తొలిజన్మంబున భక్తిమై నిరతమున్ దొలంపు నీ నోములా
జలువంగావె యమండు భీమదయు యాశాపూరితఖ్యాతిచే
విలసత్పాంచితి జాపు గావున నమన్ వేవేగ మన్నించు ని
స్తుల విద్యామయు జేసి బ్రోవగదె సంతోషప్రదా శారదా! ౧౬౪

శా. ఆ వాల్మీకి రచించె రామకథ మద్భాగ్యంబు సిద్ధాంతరుల్
ధీవె శబ్దము పూనె వ్యాసముని దా వెవ్వం బురాణంబులం
దీరెం బొప్పడ బ్రహ్మసూత్రముల దృష్టిన్ బ్రహ్మ వేదంబులన్
గావింపన్ భవదీయపాదభజనాక్రాంతంబుగదా శారదా! ౧౬౫

మ. మనుదైన్యముననుష్యమారుడు కరుదప్పన్ దగంజూచి ధీ
ధనముల్ వేడిన మూకుడై యజుడు సిద్ధాంతంబు సేయంగజా
లనటంచుండగ గృష్ణుదేగి నిను సుల్లాసంబునన్ గొల్వమం
టను చెల్వన్ విని యాత డట్లు సలుపన్ బోషింపవే శారదా! ౧౬౬

మ. క్షమ దానొక్కప్పు డయ్యనంతు బరమజ్ఞానంబు దా వేడఁగా
భ్రమ నాలం దొగి మూకుడై వెలవెలం బారంగ నక్కాశ్యపుం

దములాత్ముండు నినుం దలంప మనగా నాలించి తా నిట్లనే
యు మహాప్రజ్ఞ లభించి భామినికి విద్యం దెల్పదే శారదా. ౧౬౭

ఉ. ప్రాకటసూత్రకారుడయి వ్యాసుడు పత్నిరి నిన్నుగొల్చి వా
ల్మీకి మహాకవిత్వనిధి మేథ వహించెను నిన్ను గొల్చి కా
దే కరుణామయీ శివుని దేవమునీంద్రుడు ప్రజ్ఞ వేదిసెన్
మూకతనుండి నీ వలన బొందుఁ దుదిన్ బరివిద్య శారదా. ౧౬౮

శా. నిన్నున్ స్తోత్రముచేయ బ్రహ్మయు భవానీభర్తయున్ జాల్ర రే
డు న్నాగేంద్రుఁడు నింద్రుఁడుం బలుకలేరుం దుష్కవుల్ భ్రమ
చ్ఛన్నుల్ మూఢులుగాక మాన్యులటన్ శక్యంబె మా కగ్గి నీ
విన్నాణంబగు సత్స్వరూపమున్ దెలియ నా విజ్ఞానమున్ శారదా. ౧౬౯

వ. అని యిట్లు యాజ్ఞవల్క్యుండు స్తోత్రంబుచేసిన సరస్వతి యయ్యార్య హృదయస్థయై వరంబు
విచ్చి యంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి మరియు నారాయణుండు. ౧౭౦

గీ. ఆ సరస్వతి వైకుంఠమందు తాను । గంగతోడను బోరాడి రమగ శాప
మంది భారతవర్షంబునందు స్వాంశ । మున నదీరూపయై పాయు మునివరేణ్య. ౧౭౧

క. నదియైన సరస్వతికిన్ । నది యద్యుద కలుషరహిత స్వాంబుప్రణయం
మదిగన్న నిలను శ్రీహరి । పదమును జేర్చు పరమపావని మౌనీ. ౧౭౨

గీ. మహితమైన సరస్వతి మంత్ర మా । సరస్వతీరూపమున మొకరముగ జనము
నరిపెనేనియు గవి యగు జడుడు నమ్ము । మా సరస్వతీచరిత మత్యద్భుతంబు ౧౭౩

గీ. నిత్యము సరస్వతీనది నీట మునుగు । నరుఁడు పరల గంగాస్నానంబు నొందు
ఉంతకన్న నధికమైన దెద్దిగలదు । వాహినీరత్నమని చెప్పవచ్చు దాని. ౧౭౪

వ. అనిన విని నారదుండు కుతూహలంబుతో నారాయణు మొగంబు సూచి దేవా గంగా
సరస్వతు లమితకాంతిస్వరూపిణులు నిర్మలలు నయ్యు గంభీరంబు గారణంబేమి
సరస్వతికి శాపంబు దాఁ గలదేమి యనియిట్లు నిరతించే యడుగ నారాయణుండు.
౧౭౫

సీ. వింటె నారద మహావిష్ణువునకు లక్ష్మి గంగ సరస్వతియుం గులంగ
సతులగు ముగ్గురు నుండ్రు సమయ వారు కలసిమెలసి కొంతకాలముండి
యొకనాడు గంగస్రోతము మొగ మద్దె వాలుఁగన్నులగాన హరిజూచి
నవ్వులు గుల్కె మొవ్వెమ్మ సుధాధరమున నగవు మొలకెత్త నగలు నేయుఁ

తే.గీ. గాంచి విష్ణుండు నవ్వినఁ గమల సూచి । సత్యరూపిణి కాన్ను నంతనమున
జిఱునగవు నవ్వి మొగము గొంచెము మరల్ప । నది సరస్వతి సూచి పేరలుకజూడకు
౧౭౬

చ. పరమకృపాలవాలుఁ దన భర్తను దీనజనావనుం బరా
పరు జగదాదికారణు శుభప్రదు దివ్యుని నంటు దా నసా
దరణముతో సరస్వతి యుదగ్రముపాయణనేత్రయై సుధా
ధర మొకయింత దా విడువ దాత్తని ధూర్తని రద్దిసేయుచున్. ౧౬౭

గీ. పూర్వజన్మంబునందును బూని యెంత । పుంచిప్రాణులు చేసిన మానవతికి
ధర్మమార్గంబు గని మెచ్చ ధప్పుడు గలుగు। కొంది నోచుక వగవని ఫలముగలదె. ౧౬౮

గీ. భర్త భర్తృద్రోహుడగునేని పక్షపాతరహితుడగుఁ గాని ఖలు డనురాగవృత్తి
నెగులు వినుములు నూరి తా నగడు చేసె । అట్టిపెట్టుమనుండు సి నట్టు లధిప. ౧౬౯

క. యిట్లే యెఱుగని దానిం । దవిలి వా గంగయిద పదము మెందే వీ
డ్లు లక్ష్మిని పెరిగాడు పే । లవమేమియు గలదె నీ పలుకు నాయందున్. ౧౭౦

గీ. గంగయిద్రేవు గలదు భార్గవియిద । నాకయున్న నీవు గంగజూవి
నవ్వవోడగినుడు నావలెఁ గోపింప । కేల యూరకుండు నిద్ది చెప్పుము. ౧౭౧

గీ. ప్రాణవిభునకు పెనుదైన త్రిమ కేల । కనులతోడను నవము గొంపములు
గాంచుమనసు నోర్వ పెండలి కంటె మెదవు । నురిదగల్గక నమ్మట యుత్తమంబు ౧౭౨

క. మానంబు ప్రాణంబు గమానముగాఁ దలఁపదయు మానమునోపం
గా నిఁకఁ బ్రాణం బేలిక । మానవతికి జీవనంబు మానమె కాదే! ౧౭౩

గీ. బుద్ధిహీనులైన పురుషులు గొందఱు । మెఱసి నిన్ను సత్యమూర్తి యండ్రు
ధూర్తలక్షణముల దాల్చి వెలుగక । వారి వలుకు వెఱ్ఱివాండ్రు. ౧౭౪

చ. అని తన ముద్దులాడి హృదయంబునఁ గోపము పూనియున్న నా
దనుఁ గని సాంత్వనంబుల నెదంబడఁజేయఁగ వేగాదు నా
కని తలపోసి చేయుము నప్పుడునే విడనాడి దిగ్గునం
బని నాయమూని యేగెను సభాస్థలి స్వర్గవైరి నారదా! ౧౭౫

చ. ముదంబు దట్టి దేగెను సమున్నతకోపభరంబు పట్టరే
దరిదరిరోది గంగ గని హా తగులే మగనాలవాడు సి
గలి సెనుఁబోలువారలు జగంబునలేరు మగండు నాటి గిం
కియుదని నెక్క పీఁగి కనుఁగానవు పోతరు మింత మెచ్చునే. ౧౭౬

ఉ. దొంగవవేమి నీ దురుసుపోడిమి పొత్తునింతయు యేటికిన్
గంగ భంగభంగములు గల్గవొ నీకును త్రుంగజేయుమన్
రంగులు చంగు లాత్మవిభు రాకలు పోకలు రేబగల్ల నా
టం గలమంత నింత కులుకో తళుకో బెళుకో జటస్థితిన్. ౧౭౭

చ. పొగరడఁగింతు చూడుము విధుడింకఁ నేమియొనర్చునో కనం
దగు నని చేయిసాచి యొక దాటునఁ గొప్పునుబట్టి లాగ వా
దగవిది నీకునుం దగదు తాళుము తాళుమటంచు లక్ష్మి య
మ్మగువలమధ్య దా నిలచి మాన్ప సరస్వతి కిన్కఁ బేరిమిన్. ౧౮౮

ఉ. ఇంత వచింపవైతి విపరీతము గంగను జూచి భర్తయా
వింతలు చూపినప్పు డొక వృక్షమొ మరి పెద్దయేరవో
పంత మికేల యట్లగుము భర్తయు సంతసమందు నెల్లెడన్
సంతసమందువారలని శాపమిడె న్సమగాయమాటలన్. ౧౮౯

క. శాపము విని పద్మ మదిం గోపము కొంతయును లేక కూర్మిని వాణిన్
జేపట్టువిడక నిలచె మహాపదముల మేలుబంతియగు లక్ష్మియెరా. ౧౯౦

ఉ. అంతట గంగ లక్ష్మి గని యక్కట యా తెలివాయినోట నా
క్కింతయు నొప్పిదే దది యిఁకెన్నివిధాలను గూయ నేర్చునో
వింతగ గొంతనొక్కుము మన పీనుల వింటము నల్లరాతితోఁ
గొంతుక జేసి పెట్టిరొకొ గ్రుక్కయు బుచ్చక మ్రోగు పల్లవో. ౧౯౧

ఉ. పట్టుకొనంగనేల నను బట్టి యిదేమి యొనర్పఁజాలు నో
రట్టిడియే యదంతయును గండముగాక శమంబుతోఁ దుదన్
ముట్టెడిదాక దీని బలముం జలముం దపవాతఁ జూపెదన్
గట్టిగ మీరలందరును గాంచుడుగా యని గంగ వాణితోన్. ౧౯౨

ఉ. ఓసి విపాపి లక్ష్మిఁ బరమోత్తమ సాధ్వి మహాపతివ్రతన్
దాసిగ నెంచిరో కనకత్వాత్సమగాఁ దలపోసితో సరే
వే నరిదాకృతుల్ పొసగు నెమ్మని తిట్టితి వద్దియే నిరా
యాసముగా ఘటించి దురరాత్మకులుండు నదీజగంబు యా
వాసముగాఁ జరింపుమఁ బాపములం గ్రహియించుమందుమీ. ౧౯౩

చ. అన విని యా సరస్వతి మహోగ్రహచిత్తమువూని యోసి నీ
వును ఘనదీన సరిత్తవయ వూనుము పాపులపాలమెల్లెన
స్నసగలదానవైతి వికఁక సద్గుణ పొందుము నాగ నింతలో
వనజదళాక్షు డద్ది వినివచ్చెను భామిను లున్నచోటికిన్. ౧౯౪

వ. వచ్చె. ౧౯౫

చ. తటపటమింతలేక తన దక్షిణభాగము మేల్మిచూపుచున్
దుటుకున జంకనెత్తుకొని తాను సరస్వతి మోముచూచి చె
క్కొట నొకముద్దు బెట్టుకొని గీస్పతి సత్త్వము పూనుమింక న
క్కట యిటు సేయగాదగునె కాని వచించెదనంచు లక్ష్మితో. ౧౯౬

సీ. పద్మ నీకళ బూని ధరణిని ధర్మధ్వజునకు గూఁతురవయి జనియించి
మఱి పయోనిధిభావ మెనయంగ నటమీఁద వృక్షత్వమునుఁ బొంది వెలయఁగలవు
వెలఁగి నా యంశంబునను శంఖచూడుఁడు పుట్టు వానికిఁ బడతి వగుదు
త్రైలోక్యపావనత్వము బూని తులసీసమాఖ్యనుఁ గైకొని యలరు మింక

గీ. నదుల నొకయంశమున భారతాఖ్యవర్షమందు పద్మావతి యనంగ నలరుచుండి
నదివి గమ్మందుమీఁదట గదసె గంగ విశ్వపావని నీ వెనువెంటవచ్చు. ౧౯౭

సీ. గంగ భారతవర్ష కలుషాపహారిణిగా భగీరథు తపోగరిమవలన
భాగీరథి యనంగ బరఁగుము నా కళయగు సముద్రుని గూడు మంగనవయి
మఱియు నా యంశంబు మరల జన్మించిన శంతనుభూపుని నలువు మిగుల
భారత గంగనామము నీకు గలిగెనారయంగ నీవు భామలకెల్లఁ
బోయి సరస్వతి బ్రహ్మాంగ యనంగ చేరొంది భారత పృథివి నుండు

గీ. ఇంక నీ లక్ష్మి నాయొద్దనే వసించు। భారతి నీవు బ్రహ్మకు భార్యవగుము
గంగ నీవేగి యమ్మహాహరుని ధూర్జటిజూటమున నిల్చి సరిపై హొంబు గనుము. ౧౯౮

క. పలుకులు భార్యలుగలవారల పాట్లు వచింప వశమె రాగరసమునం
దల మోసకొనెడి పెండ్లము। గలవారము సరకుచేగుఁదే రాఁదే. ౧౯౯

చ. ఒడలిలోఁ బోయి మూలములు నాటులఁ గాయలు మెత్తపడ్డఁ బ
ల్విడిఁ బరి యెముక లేచునను భిల్లులఁగూడి వసించవచ్చు నే
గొడవలులేక లేపములు గోళ్ళనుఁ బెంపరి యుండవచ్చు మ్రు
క్కుడి విడుగాదు దాని నెడఁగట్టుక యుండుట మల్లభంబగున్. ౨౦౦

గీ. శాంతరూప లగుట సౌశీల్యమును బూని। జగము పొగడ బరమసాధ్వులైన
యింతి కల్గువాని కిహలోకమందును। బరమునందు సుఖము బరగుఁగావె. ౨౦౧

వ. అని యిట్లు బహువిధంబుల బహుపత్నీపురుష కష్టంబులు నుడివి, ముప్పురితలం బూరి నారాయణుం డూరకున్న. ౨౦౨

గీ. అధికశోకార్తలగుచు నయ్యబల లప్డు పొంతొరులఁ గౌఁగలించుచు నూర్పులూనుచు
నశ్రుధారలు గురియంగ నడలి యడలి। రెట్టకేరి సరస్వతి యిట్టులనియె. ౨౦౩

ఉ. నేరము చేసి నాథ యిటు నిందితనై చెడితిన్ భవాదృశుల్
గారుణికోత్తముల్ తెలివిగానరి మూఢుల మమ్మువోటులన్
నాటుల ప్రేమ జూచుటయె నైజము కావున శాపము క్తిరిం
దార యొనర్పుమా పరమధన్యలఁజేసి భరింపుమా యికన్. ౨౦౪

వ. గంగ యిట్లనియె. ౨౦౫

క. ఏ నేఁడు తప్పు జేసితినో నళినదళాక్ష తెలుపు మూలక యీ పం
దాన నను విడువదగునే । నేస్తము మాని యింక నే బ్రతుకుదునే? ౨౦౬

గీ. తప్పులేనివాని దండించువారలు । దండధరుని క్రూర దండనంబు
నొందకుందురే మహోదారచరిత యీ తప్పు దీర్చి నన్ను బ్రోవుమయ్య. ౨౦౭

వ. పద్మ యిట్లనియె. ౨౦౮

క. భారతిశాపమువలనం । భారతవర్షంబునందు వాహిని నగుచున్
వారల పాపముల నడచి । నే రయమున వచ్చెదాన నిన్నుం గలయన్. ౨౦౯

గీ. ఎంతకాలమునకు నే నిన్నుఁ జూతునో । జనులపాపములనుఁ జక్కఁజేసి
వచ్చి మరల నీదు వక్షస్థలంబుపై । నెక్కెదాన దుఃఖనిష్కృతిరీల. ౨౧౦

క. గంగాసరస్వతులకుం । భంగంబులు సేయ నెవ్వరు సమర్థులు యీ
శృంగారవతులఁ గటాక్షాపాంగంబుఁ జూచి బ్రోవు మఖిలాధారా। ౨౧౧

వ. అని దీనాననయై కొప్పుముడి వీడి పాదంబులం బట్టుకొని ప్రార్థించిన
లక్ష్మిం జూచి భక్తజనచింతామణియైన భగవంతుం డిట్లనియె. ౨౧౨

క. భారతి యొకకళతోఁ దా । భారతిని నదియై పొసంగు వర్తిల్లుచునన్
బోరమగు నగుచు బ్రహ్మాగారంబున నెమ్మిగూడి కడమకళ నుండున్. ౨౧౩

గీ. గంగ యొకయంశంబునఁ బోయి క్షమను నిల్చి। పాపములఁ దీర్ప నదియయి పాడు నా భ
గీరథుడు గొనిపోవంగ నెరలియు నదియు । శివుని తల నెక్కి మిగత సన్నిధి యుండు.

గీ. అంశమున నొక్క యంశప్రయంశ మూని । వాసలోచన నీ వేగ భారతమున
తులసివయి నదివయి యుండి మరల గలిసి నైజమువే వేగ నాపద్ధి కలుగుదెమ్మ. ౨౧౫

గీ. భారతంబున గలుగు నా భక్తగణము । స్నానమొనరింతు రెప్పుడు మీ జలములందు
వారలందును భయమును భక్తి గద్ది । మెలగు వారలు పొందిక మేలుగందు. ౨౧౬

వ. నా భక్తుల విశేషంబులు చెప్పెద వినుండు. ౨౧౭

క. నా దాసు లేనెడం దమ । పాదప్రక్షాళనములు బరగింపఁదరి
ర్థాసములై యీ నదులే । నా దయచే విస్ఫూర్తి నామము నొందున్. ౨౧౮

క. స్త్రీఘ్నుండును గోఘ్నుండును కృతఘ్నుండును గురుడు గురుతల్పగుండును బ్ర
హ్మఘ్నుండును యాతులగు నిర్విఘ్నుండుగ నాదు భక్తి క్రీతిం గనినన్. ౨౧౯

క. ఏకాదశి రహితు సంధ్యాకర్మవిహీను మరియు నాస్తికు నృపున్
శ్రీకలిమ బిరుసునిగన్ । ప్రాకటమద్భక్త దర్శనం బొనరింపన్. ౨౨౦

క. అసిజీవియు మసిజీవియు । ననుమతి ధావకుడు గ్రామయాజకుడును దా
బకవని రాయం దొలగె । మనుక మద్భక్తిఁ జూచి మన్నించినదో. ౨౨౧

గీ. వెంగి నమ్మినవానిని జెఱుపువాఁడు । తప్పుసాక్ష్యమువాఁడును స్వామ్యపహారి
మిత్రు వంచించువాఁడు పవిత్రులగుచు । నెనయుదురు భక్తదర్శనంబునను జేసి. ౨౨౨

గీ. ఘోరపాతకులయినను జారులైన । పుంశ్చలీపతి పుంశ్చలీపుత్రులైన నాదు
భక్తులకును వందనములు చేసి । పూజలొనరింప గందురు పూతవృత్తి. ౨౨౩

గీ. పరజాలరు వంచనసేయు ఖలుఁడు కుంక । సేవతాపంబు గూరిచి దేవులతను
భర సదీక్షుఁడైనను నాదు దాసుఁ డగుచు । దర్శనము సేయ నొసఁగదే ధర్మఫలము. ౨౨౪

మ. పితరుల్ మాతయు భార్యయుం దనయులున్ మిత్రుల్ గురుల్ భ్రాతలున్
సుతులుం బ్రత్తిని బాంధవుం భగిని శ్వశ్రుల్ మామలున్ మాతులుం
మహిమాయం గదిసేసి వారి దరియంచుం జూచి దివ్యాయ వా
డతిపాపాత్ముఁడు వాడె పూరుషుఁడు నన్యాత్మ భక్తిన్ దర్శించుచున్. ౨౨౫

శా. దేవద్రవ్యము విప్రవస్తువును నా విందును దుష్టుండు నా
క్షవిక్రీతము గెన్న సమ్మతిని బొట్టింపువాఁడున్ సదా
భావవ్యగ్రతారం బ్రాంతుఁడును నా భావించు పాపాత్ముఁడున్
నావిప్రత్వము పొందు తత్క్షణము మద్భక్తాదర్శం గాంచినన్. ౨౨౬

వ. అనిన విని శ్రీ మహాలక్ష్మి యిట్లనియె: స్వామీ! నీ భక్తుల దర్శించినమాత్రంబుననే సర్వంబును బూతంబగు నని యెఱింగితిమి. వాని లక్షణంబులు వినవలయు నెఱింగింపు మనిన భగవంతుం డయిన విష్ణుండు పద్మాలయం గాంచి యిట్లనియె. ౨౨౭

తే.గీ. గురుముఖంబున విష్ణుని గోప్యమైన మంత్రవర్ణమునట్టిదే మనుజ శ్రవణ
పథగతంబగు వాఁడెపో పరమపావనుం డనుట పుణ్యములు వాఁడుండు నిలను. ౨౨౮

సీ. కందర్పకోటికన్న గుఱుతుఁ డొసఁగ భక్తిచేత నా స్మరణంబు సేయువాఁడు
నిరతిశయానంద నిరతుఁడై పులకాంకురితరోమ దేహంబు నుంచువాఁడు
చిరుల నా కథల వినఁగానె విహ్వలుఁడై కనుదోయి నీరు గ్రమ్మఁ గ్రుమ్మువాఁడు
నను గొల్చువారలఁ గనినమాత్రన సంతోషాతిరేకుఁడై చిందులాడువాఁడు

తే.గీ. మాటిమాటికి హరిహరీ మాధవా ముకుంద కేశవ గోవింద బంధువనుచు
యంచు నుల్లాసమొనయ గీర్తించువాఁడు । నాదు భక్తుం డటంచును నమ్ముమబల! ౨౨౯

సీ. బ్రహ్మత్వమును నమరత్వంబు నొల్లఁ డింద్రత్వంబు నొల్లఁ డింతయును మదిని
స్వర్గంబు మోక్షంబు సాలోక్య సారూప్య సాయుజ్యముల నిచ్చ సాగనీఁడు
మహిత నొల్లఁడు రాజమహిమంబు నొల్లఁడు దేహంబు భోగంబులందు నిరతుఁ
కర్మంబు నొల్లఁడు కామిని నొల్లఁడు గృహమునందును వాంఛ గీల్కొలుపఁడు

తే.గీ. మద్గుణ శ్రవణ శ్రావ్య మధురగీతి।పాడు నారాయణా యని పలుకు నాడు
నిలుచు కూర్చుండు గన్నుల నీరువిడుచు।మ్రొక్కు నవ్వును భక్తుండు మోహనాంగి. ౧౦

వ. కావున నా భక్తుల లక్షణంబు లెరిఁగికొనుము వారి పాదంబులు మీ జలంబులం దగిలిన మాత్రన మీరు పూత లగుదు రని పలుమారు వక్కాణించి విష్ణుండు చనియెనని చెప్పి మరియు నారదునితో నారాయణుం డిట్లనియె. ౧౧

సీ. గంగ శాపంబున గడఁగి సరస్వతి భారతంబున నది భాతి నలరె
భారతీదేవి శాపంబున గంగ దా హరిపదంబున సరిత్తై తరిర్చె
భారతంబున కేగి భారతీనామంబు బ్రహ్మకు బ్రియయయి బ్రాహ్మిపేరు
నల సరస్వంతుడౌ హరిభార్య యగుట సరస్వతీనామంబు వహించి వాగ

తే.గీ. ధిష్ఠితత్వంబు గైకొన్న దేవిగాన। వాణి యను పేరు బడసె బ్రవాహవతియు
యగుటను సరస్వతి యటంచు సంబ్రోకంబ్రు నారదమునీంద్ర సద్గుణానందసాంద్ర!

సీ. క్షితిపై భగీరథ క్షితిపతి తప మాచరించె తెచ్చెను గంగ బృథివి కంత
వలన భాగీరథీ వాహిని యను సంజ్ఞ వచ్చె సంతసమున్న వాణిదేవి
పడలలో నిలచె నిర్మలకీర్తి నొక యంశమున సంబుజాలయ మోదమలర
ధర్మధ్వజునకును దనయయై తులసీసమాఖ్యను వహియించె నాత్మకళను

తే.గీ. హాళి గలియుగమున నైదు వేలేండ్లు। గడచునంత దమదు కళలు నదుల
నునిచి విడచి శాప ముడుగంగ శ్రీహరి।పదము జేరి సుఖము బడయు నపుడు. ౧౨

వ. మరియుం గాక, బృందావనంబులు దక్క నెల్ల తీర్థంబుల మహిమంబులును వైకుంఠంబు చేరంగలవు. సాలగ్రామంబును, శివశక్తులును, జగన్నాథుండును గలియుగంబు పదివేలేం డ్లునను వైకుంఠంబున కరుగుదురు. ఇదియుంగాక సాధువులును, పురాణంబులును, శ్రాద్ధతర్పణంబు లంఖంబులును, వేదోక్తకర్మంబులును, దేవపూజయు, దేవనామ కీర్తనంబును, వేదాంగంబులును, శాస్త్రంబులును, సత్య ధర్మంబును, వేదంబును, గ్రామ దేవతలును, అనేకవ్రతంబులును, దపంబులును గ్రమక్రమంబున నడుగంటి చను. వామాచారులును, మిథ్యాకపటసంయుతులును, తులసీనిందకులును, శఠులును, ద్రోహులును, దంభులును, మహాహంకారసంయుతులును, చోరులును, హింసకులు మొదలగు దుష్టతంత్రంబులు మెండుగా నుండు రింతియకాక, స్త్రీపురుషభేదంబు దక్క తక్కుభేదంబు గానరాక యెల్లరు స్త్రీవశగు లగుదురు. ప్రతిగృహంబునం గులటాశ్రయం బులు నిండియుండు. గృహిణి గృహేశ్వరి యగు గృహి భృత్యమాత్రుం డగు. యానేయపాంథవుల కర్తృత్వంబు అధికంబులగు. విద్యాసంబంధులు గారవింపబడరు. బ్రహ్మక్షత్ర విట్శూద్రులు స్వకర్మ విపర్జితులై యాచారశూన్యు లగుదురు. సంధ్య

లోపంబును, యజ్ఞసూత్రలోపంబును వాటిల్లు. మ్లేచ్ఛాచారులై, మ్లేచ్ఛశాస్త్రంబులు పఠించు, స్వశాస్త్రంబులు విడనాడుదురు. బ్రహ్మక్షత్రవైశ్యులు నీచసేవలం బ్రతుకు చుందురు. సూపకార ధావక వృషవాహాది కృత్యంబులు నిర్భయంబుగా నడపెదరు. మనుజులందు సత్యంబును, భూమియందు పంటయును, వృక్షంబులందు ఫలాదులును, స్త్రీలయందు సతీత్వంబులును, గోవులయందు క్షీరంబులును, దంపతులయందు ప్రీతియు, భూపాలురయందు ప్రతాపంబులును, మహానదులయందు జలంబులును, మానుల మాటలును, వర్ణంబులం బుణ్యంబులును క్రమంబుగా క్షీణించు. లక్షలో నొక్కండు పుణ్యుండు గానవచ్చుట దుర్లభంబు. గుణంబుల, నాచారంబుల, బలంబుల, బుద్ధిని, వాక్కున నరులు నానాట నిర్విష్ఠు లగుదురు. నగరంబులును, గ్రామంబులును నిర్జనంబులై పోవు. అరణ్యంబులు నాశమై, యరణ్యవాసులు పన్నులచే పీడింపబడుచుందురు. నీటి యాధారంబులు గల తావులమాత్రము పంటలు పండు. వృష్టికై చూచు చోటుల పంటలు క్షీణించు. ప్రకృష్టవంశంబులు హీనంబులగు. హీను లుత్తములుగా గొనియాడబడుదురు. నాస్తికులు పలువురు తలయెత్తుదురు. నాగరులు సర్వత్ర దయారహితులును, హింసకులును, లోభులునై పరోపకారశూన్యులై, స్వార్థపరాయణులై, లోకకంటకు లగుదురు. పొట్టివారును, రోగపీడితులును నై స్త్రీపురుషులు తరుచుగా మున్కుచు, మూల్గుచుందురు. కలియుగమధ్యమంబు ప్రవృత్తంబయినంగొంది ధర్మంబును, నాయువును దగ్గుచుండు. పదియారువర్షంబులకె తలలు నెరయు. పది యిరువదిసంవత్సరంబులకు వృద్ధదశ ప్రాప్తించు. నెనిమిదేండ్ల కంగన పుష్పవతియగు. వంధ్యలసంఖ్య దండిగా నుండు. కన్యావిక్రయంబులు సర్వత్ర సామాన్యంబులుగా నుండు. స్వగృహాంగనాజారోపాత్తంబయిన యన్నంబు భక్షించువారు పలువు రుందురు. శ్రీమన్నారాయణ నామవిక్రయులందందు జూపట్టుదురు. స్వదత్తాపహారులును, దేవవృత్తి, బ్రహ్మవృత్తి, గురువృత్తులపహరించువారును, అగమ్యాగమనంబులు సేయువారును పెక్కుగా నుందురు. మాయావాదులు, విశ్వాసఘాతుకులు నిండరని చెప్ప శక్యంబుగాకుండు. కొన్నిమొదల సంగమంబును, జిత్తనియమంబు లేకుండు. సర్వజనులు మ్లేచ్ఛప్రాయులగుదురు. మరియు నిట్లు సర్వం మ్లేచ్ఛమయం బగుచు నుండ విష్ణుయశంబను నొక విప్రునకు కల్కియనుపేరం బుట్టి దీర్ఘంబైన ఘోటకంబునెక్కి దీర్ఘకరవాలంబున వసుధ నిర్మ్లేచ్ఛంబుసేయ ధరణి యరాజకమై యుండ నారహోరాత్రంబులు గురియు పెద్దవానకు జగంబు తల్లడిల్ల నంత బన్నిద్దరు సూర్యులొ యనున ట్లెండగాసి భూలోకంబు వానయోగ్యంబు సేయ నంత నుత్తమంబయిన కృతయుగంబు ప్రాప్తంబయిన నానావిధ ధర్మంబులకుం దానకంబయిన భూతలంబున సర్వత్రయంబు తేప్పుడి భగవద్ధ్యాను గ్రహంబున సంపూర్ణసత్త్వంబు ప్రవర్తిల్లునని చెప్పి మరియు నారాయణుండు. ౨౩౪

చ. కృతమున నాల్గుపాదముల గీల్కొను ధర్మము త్రేత నంతత
స్థితి గను మూడుపాదముల జెల్వగు ద్వాపరమందు నందు ద
ద్వితయముతోడ సక్కలిని బెంపడి నిల్చి నొంటికాలితో
గుటుకుచు బండు దుష్టమద । కం బనహీనత బ్రహ్మనందనా । ౨౩౫

క. వారంబు లేదగుం బది । యారగు తిథు లగ్గిదినము లగి మువ్వదియుం
జేరిన మాసంబగునో । నారద పగలేరి జాలు నాలుగు మొగ్గ ౨౩౬

క. ఎనిమిది జాలుగ రాత్రియు । దినములు నగుపుంచు నట్టి దినములు పదియే
నొనరిన బక్షము పక్షము । లును రెండై నెల యగుం బ్రిలోకనుతాజ్ఞా । ౨౩౭

క. నెంలను రెండై ఋతువగు । నెల లా వయనంబు మరియు । నెంయుం బంద్రెం
డిల హాయన మగు హాయన । మలరారెడి నై దుపభమునై మునినాథా । ౨౩౮

తే.గీ. నరుల వత్సరంబు సురల దివారాత్ర । మరయ సురల యుగము నవ్వి మూడు
వందలరును మీద వందల నిర్వది । యైన సురల యుగ మటంద్రు సూరిజనులు॥ ౨౩౯

తే.గీ. దివ్యయుగము లవియు । డెబ్బదియొకటైన నదియు మనువుకాల మనుచు నిందు
యాయుమంచు చింద్రు ల య్యాశ్వమెన్మంద్రు । వనిన బద్మజునకు దినము రేయి॥ ౨౪౦

తే. గీ. బ్రహ్మకును నూటయెనిమిది వత్సరములు । గడప బ్రాకృతమైనట్టికల్ప మంద్రు
బ్రళయమునునన్ని లోకంబులుండు మునులు మూర్తులచిత్తుల మిడిచినొంద్రు ౨౪౧

తే.గీ. భగవతికి నొక్కనిమిషంబు బ్రహ్మలయము । బ్రహ్మండసంచయ ముద్భవ నడగు
బట్టుచుండును దుదియును మొదలు లేక । కల్ప వేదండముల లెక్క గన దరంబె! ౨౪౨

ఉ. ఎందరు బ్రహ్మలో గిరిశు లెందరొ కేశవు లెందరో శచీ
సుందరిభర్త లెందరొ వసుల్ మనువు ల్మరి యెందరెందరో
యిందు రికెందరో గ్రహు లెందరో కస్యపు లెందరో చిదా
నందు డెపుంగుగాక గణనంబున కందునె లాతివారికిన్. ౨౪౩

ఉ. ఎన్ని ధరిత్రులో జగము లెన్నియొ యెన్ని యజాండకోటులో
యెన్నియుగంబులో మరియు నెన్నియొ కల్పము లెన్ని సృష్టులో
యెన్ని లయంబులో యెపుగ నెవ్వరి శక్యము మాయచేత ని
ష్పములైన ద్రవ్య గుణ భావము లాత్మకు జిక్క లెక్కకున్. ౨౪౪

తే. గీ. బ్రహ్మమొదలు తృణము పర్యంతమును నాత్మ । కళలకాని వేర కాదుసుమ్మ
కళలు వచ్చు బోవు కడలిలో నలలట్లు । సకలహేతు వెన్న బ్రకృతి సుమ్మ. ౨౪౫

తే. గీ. బ్రహ్మయంశ మగుచు బరగు విరాణ్మూర్తి । యర్ధభామినీశు డతని బిడ్డ
వాడె కృష్ణు డనగ వర్తిల్లు నాతండు । ద్వివిధుడయ్యె వినుము దీని తెఱగు. ౨౪౬

తే. గీ. రెండుభుజములతో నుండగా జగములు నాలుభుజములతో నలువు మీర
వర్తనం బొనర్చు వైకుంఠమందును । సృష్టియాదు వెంత చిత్ర మనఘ. ౨౪౮

వ. మరియు నా పరబ్రహ్మ స్వేచ్ఛామయుండును, నిరుపాధికుండును, నిరామయుండును, నిర్లిప్తుండును నై యుండు. శివుండు మృత్యుంజయుండై, సర్వజ్ఞుండై, సంహారకర్తయై తదిచ్ఛామాత్రసంభూతుండు. ఆదిదేవుండును బ్రహ్మాండకర్తయగు బ్రహ్మయు బ్రకాశించు. మహావిభూతిసంయుతుండై, సర్వజ్ఞుండై, సర్వవశ్యుండై, సర్వవ్యాపియై, సర్వపాతయై, సర్వసంపత్ప్రదాతయై పరమాత్మను సేవించుచుండు. పరమాత్మునకును మహాశక్తికిని భేదం బొక్కింతయు లేదు. కావున సర్వశక్తియగు సర్వదానంద రూపిణి కళాంశంబున సావిత్రియు, వేదమాతయు, వేదాధిష్ఠాత్రియు, సర్వవిద్యాధిదేవతయు, సర్వగ్రామాధిదేవియు, సర్వేశ్వరియు, సర్వమంగళయు, సర్వజ్ఞయు, కృష్ణవామాంక స్థితయు, రాధికయు, కృష్ణవల్లభయు, సర్వసౌభాగ్యసమన్వితయు నగు ప్రకృతిపుట్టె. నా ప్రకృతి.

మ. శతశృంగంబున దివ్యహాయనసహస్రం బా సరోజాక్షి తా
బతిసంప్రాప్తికినై తపంబు నొనరింపం గృష్ణ దానార్ప న
క్షతశోభాఢ్యను జూచి జాలిపడి వక్షఃస్థలం బిచ్చె యం
చితలీలాకులతంబుతో మరియు నిచ్చెం బ్రేమ పైవాసనన్. ౨౪౯

క. ఎడపక నా హృదయంబున । నిడుకొని నిను గారవింతు నిక నాకును న
మ్మగు నధికముగ నెవ్వండిడియును నాచేత నీవు బడయుదు వబలా ? ౨౫౦

వ. అని చెప్పెనని నారదుండు. ౨౫౧

తే. గీ. దుర్గ తపము చేసి ధూర్జటిసతి యయ్యె । వాణి తపమునర్చి బ్రహ్మ గాంచె
సిరియు తపము జేసి శ్రీవిష్ణు బొందెను । తపము మహిమ నాదె ధన్యులగుట ౨౫౨

వ. దుర్గ హిమవంతంబున వేయి దివ్యవర్షంబులును, సరస్వతి గంధమాదనంబున లక్ష దివ్యవర్షంబులును, లక్ష్మి పుష్కరంబున నెండు యుగంబులును, సావిత్రి మలయంబున నలుబదివేల దివ్యవర్షంబులును, శంకరుండు శతమన్వంతరంబులును, బ్రహ్మయు విష్ణుండును వేర్వేర శతమన్వంతరంబులును తపంబుచేసి సౌభాగ్యంబులు బడసిరి. మరియు శ్రీకృష్ణుండు పదిమన్వంతరంబులు తపంబుచేసి నా లోకంబు నొందె. ధర్ముండు పది మన్వంతరంబులు తపంబు చేసి సర్వపూజ్యుండయ్యె. నిట్లు పెక్కుండు దేవతలును, మునులు, మనువులు తపోమహిమంబులవలన గాదె గొప్పవారైరని చెప్పిన విని నారదుండు. ౨౫౩

క. దేవికి నిమేషకాలము । పోవంగా నొక్క బ్రహ్మ పూర్ణాయుష్యం
బై వెలయు నందియుంటే । లా విను మది ప్రాకృత ప్రళయ మంద్రు బుధుల్. ౨౫౪

క. ప్రాకృతమగు ప్రళయంబున । లోకేశరమాజ ధరణి లోకము గసరా
దేకార్ణవమై యేదియు । లేక జగము లాత్మయందు లీనంబు లగున్. ౨౫౫

క. అని యిట్లానతి యిచ్చితి । వనఘా సృష్ట్యాదియందు నింతే నెటుల దా
జననంబు నొందునో యది । వినవలయుం గరుణతోడ విన్పింపు మహా ! ౨౫౬

క. నావుడు విని నారాయణు । డో విశ్వసృడాత్మజాత యుర్వీ సృష్ట్యా
ద్యావిర్భావము రూపా । భావము లయమందు గలుగు పద్ధతి వినుమా. ౨౫౭

క. వసగల మధుకైటభ రా । క్షసవస్త్రం మేధమునను సర్వంసహ దా
నొనగినకతమున గాదా । యసమానత మేదినీసమాఖ్య వహించెన్ ౨౫౮

వ. అని యిట్లు కొందరు చెప్పుదు రటులయినను ౨౫౯

క. మధుకైటభదేహంబుల । నధికృతమై మొదట వసుధ యమరకయున్నన్
వధము మునుపె యుండదు । బుధవర్యా కాన దాని పొందము వినుమా. ౨౬౦

సీ. ప్రళయంబున విరాట్టు ప్రతిలోమమార్గంబునందు బ్రహ్మాండంబు లడగియుండు
యాశ్వయమంది విరాట మచ్చగించినమాత్ర పొడము చెందియు లోకంబు లెల్ల
బుట్టును గిట్టును బొరపొరి నీరీతి బ్రతివిశ్వమును బృథ్వి బరగుచుండు
శైలకాననసరిత్సాగరద్వీపగ్రహోపగ్రహ విష్ణుప్రతేశాది సహిత

తే. గీ. యగుచుమనువిద విను బ్రహ్మాండకోటి । సప్తలోకంబులును పరిమాణములు వి
కారములు గల్గి నానాప్రకారములను । బ్రహ్మ తపశక్తితో నిత్య మలరు గాంచు. ౨౬౧

తే. గీ. ఆదిసృష్టిని గృష్టురియందు బుట్టు । నవ్విరాట్టను గారణ మన్నియుని
సద్దికాన కలాటూపమైయుట్టి । కాల మది నిత్యమింయుగాదె బుధుడు. ౨౬౨

తే. గీ. కాలమునందు నధిష్టాత్రి గాదరిప్పు సట్టి వారాహిదేవి నిత్య యనవలయు
నా విధిష్ణుండు దాగిటి యైననాడు । వడతి యామెయకద ధర్మపత్ని యయ్యె. ౨౬౩

తే.గీ. విమల వారాహికోమలుండు విదితయశుడు । మహితమంగళమూర్తి కుంభప్రముండు
మంగళనుతుండుముమ్మ నా మానివయుడు । పెంపు దచ్చరితంబును దెల్పుమనిన. ౨౬౪

ఉ. తొల్లి జనార్దనుండు దయతో ధరణీతల ముద్ధరింప రం
పిల్లి హిరణ్యలోచనుని ద్రుంచి వధించిన నాడు గూర్మి సం
ధిల్లఁ బ్రకృష్టయౌ ప్రకృతిదేవి ప్రపంచవధంబునన్ బ్రభా
సిల్లసిరున్ వరాహవిభు నొయ్యన జేరి నమస్కరించినన్. ౨౬౫

సీ. తళుకు వేడినమీల దన్ను కన్నులదాని ముడుపులీనెడి ముద్దుమోముదాని
సీలమండలనంట జీరు కీల్జెడదాని చెంగావిచీరె కుచ్చెళ్ళదాని
నిద్దంపు టద్దంపు నిగ్గు బుగ్గలదాని నెలనవ్వు లలరు గెలపు చెలవిదాని

చిలుకుద్దుల సొంపు దప్పలు తమ్మిలదాని పొలుపొందు చిఱువంపు బొమలదాని

తే. గీ. బొడ్డపిడుములదాని నుం బొదలదాని గుమురుగుబ్బలదాని సంకుమెడదాని
గులుకుపల్కులదాని జగ్గుగలదాని కాంచి వారాహదేవ దమకంబునంచె. ౨౬౨

సీ. బిన్నారి పగల మచ్చికమాటల గరంచి నెలవంకనొక్కుల గులుకరించి
చలుగెంపులుడుకునోటిల గరఁగ దేరించి బలుపొంగునంటని మద్దు లలవరించి
కన్నుమూతలు సరిగంటచూపుల నార్చి మొగమునఁ బువ్వులు జిలుకు దీర్చి
మెలఁతని ప్రేమంత చెలగాటముల మించి కొదమపాత్రపు గుబ గుబల నించి

తే. గీ. బలుపు పాలిండ్ల గౌగిళ్ల గుస్తరించి వలుతెలంగుల సనుదిల్లునల మించి
రాజసంబున నాదివరాహమూర్తి ప్రకృతి రమణీయమైన వారాహి గూడి. ౨౬౩

క. ఈనాటి నొక్క దేవుఁడు మెయిని వరాహ దహర్నిశంబు సం
భోగము సేయ నెన్నగుచు మూర్తివై సర్వధరాంగనాతనో
ద్యోగము మున్ ప్రగల్భముఖ [illegible] లప్పత్తులుగావె మెప్పుమిం
పా గనుదేవదమ్యాను దినందిది రాత్రి యుదంచు నారదా ! ౨౬౪

వ. ఇవ్విధంబున నీ యాదివరాహాంశు ప్రకృతి దేవిం గని యొకయేమి సంధించి నిజవరాహ రూపంబులైన యట్టి ప్రకృతిదేవిం బూజ్యంబు గావించి ధూపదీపనైవేద్యాది నానోపహారంబులు సర్పించి యింద్రాదులగు దేవతలును, మునులు, సిద్ధులును, మానవులును సంబు వాచిత్యాగ దినంబులందును, గృహారంభ ప్రవేశంబులందును వాపీకూపతటాకారంభంబులందును, కృషికర్మంబులందును నిన్ను బూజించి శుభంబు బడసెదరు. అట్లు సేయనున్న మూఢులకు నరకంబు ప్రాప్తించునని చెప్పిన వసుధాదేవి మునుందున [illegible].

సీ. సత్యంబు శక్తియు సుదివ్యరిమూర్తియు శివలింగమును శివాభిహ్నితంబు
శంఖంబును ప్రదీపసహిత యంత్రంబును మాణిక్యమును మూలమానికంబు
యజ్ఞసూత్రంబును సలలిత పాత్రంబు తులసియు జపమాల యును దండ
జాంబూనదము ఘనసారము గోరోచనమును సాలగ్రామ విమలజలము

తే.గీ. చందనంబును భరియింపజాల నేను దక్షిణ చరాచరము పుష్పదామముల్ల
లీలతో ప్రేమయుగంబు పాలిరసరోషదాంధకాండుండవైన నీ యాజ్ఞచేసి. ౨౬౫

వ. అనిన భగవంతుడు విని వసుంధరా ! నీ కా ప్రశ్నంబు తెలపేని యిట్టిదంటం బహు వర్షంబులు కాలసూత్రనియమంబున బడి వుండుదు రని వరం బిచ్చి యూరకుండె. సంతయనంతాదేవి గర్భంబుదాల్చి తేజస్వియగు మంగళుం గనియె. అప్పటినుండి మూలమంత్రంబునం గణ్వశాస్త్రోక్తమార్గంబున మూడులోకంబులవారును షోడశోపచారంబులు సేయుచు వసుంధరాపూజనంబు సేయం దొడంగిరి. ప్రథమంబున మురారియు విష్ణుట

బ్రహ్మయు బదంపడి మునీంద్రులు నాదట మనుషులం గొల్చిరి. ధ్యానసహితమగు మంత్రా
దులు చెప్పెద విను మని నారదునకు నారాయణుం డిట్లనియె.

క. మొదలం బ్రణవము మాయాస్పదబీజము పిదప [illegible] బద్మాబీజం
బడుకు సవిందుకర్తై లిపు । లొదవించు సుధాచతుర్థియుత శిఖిసతియుత. ౨౬౨

వ. ఇది మూలమంత్రం బిక ధ్యానంబు వినుము. ౨౬౩

సీ. శ్వేతపంకజహస్త సితాంశునిభవక్త్రి సరసచందనలిప్త సర్వగాత్రి
రత్నాభరణరాజి రమ్యరత్నాహార రత్నగర్భ సుహార రత్ననిలయ
పద్మాక్షుద్వాంశుక మండిత స్మిత [illegible] కృపాకటాక్ష [illegible]
[illegible]

తే.గీ. నట్టి ధ్యానింతు స్మరియింతు [illegible] । [illegible] కీర్తింతు [illegible]
జేసి మెప్పింతు గాంక్షిత సిద్ధి [illegible] । [illegible] సతతము [illegible]. ౨౬౪

వ. అని ధ్యానించి ౨౬౫

తే.గీ. జయజలాధార జయశీల జయద జయపదాహ [illegible]
మంగళా మంగళాధార మంగళేశ మాత మంగళమయమూర్తి మంగళాఢ్య. ౨౬౬

క. సర్వజ్ఞ సర్వరూపిణి । సర్వప్రద సర్వకామ సంధాయక
సర్వేశి సర్వధారిణి । సర్వేష్టము లియ్య [illegible] సర్వాధారా. ౨౬౭

క. ప్రత్యక్షరూప [illegible] । [illegible] ప్రత్యక్ష [illegible]
[illegible] ప్రత్యక్షమ [illegible] ప్రత్యక్షనిధానా । ౨౬౮

క. సత్యాలయ సత్యార్థ్య । సత్యవ్రత సత్యరూప సంయమసంఘా
[illegible] సత్యనిధానా ౨౬౯

క. [illegible] । [illegible]
శ్రీమాతా [illegible] । [illegible]. ౨౭౦

వ. అని యిట్లు [illegible] చెప్పిన నారదుండు [illegible] ప్రత్యక్షంబును
[illegible] విద్యారాగంబునందును [illegible]
[illegible] బుద్ధిజన్యంబునగు [illegible]
[illegible] విని నారాయణుండు. ౨౭౧

సీ. [illegible] సంధ్యాపూతుడగు విప్రుడు [illegible]
[illegible] సర్వయును [illegible]

చేయుసంఖ్యాకమ్మై రాణించు సద్విప్రసహస్రంబు విస్తారమునను నుండు
గ్రాసంబు నిచ్చినా ఘనుని సకలపాపముల నాశి శ్రీదేవి సురలు చేయ

తే.గీ. భూమిదానంబునకు నదు మొదలయిన । యతడు విస్తారయంబున నధిపసించు
పుత్రగోత్ర సహితుడై పవిత్రలీల । దాని భూదానఫల మెన్నగా దరంబె. ౨౮౨

శా. దానై యిచ్చిన భూమి నేని పరదత్తంబైన సస్యాఢ్యనే
యేని భూమిముండి లాగికొను నీహారంబు లక్షంబు డెప్పు డ
వ్వారిం బోసిన నాలుగుత్రనిరయావాసంబు నగం బేయుచుం
దీనత్వంబున దుష్పురాన్ విసుక మద్దెం క్రిముల్భక్షింపగన్. ౨౮౩

ఉ. సద్గుణ విప్రులెల్ల హరియించిన వాని బహుల్ ధరాత్మజుల్
సద్గతి గోష్పదంబు గగ్గం ఘటియింపగలేక ఓపరై
యుప్పులు భూసురం తరిపె నెప్పుడు రాక విప్రసంఘమై
బిప్పుడు తొల్లింబునకు నాగ వసుజ బలీయుమ్మునందునా. ౨౮౪

ఉ. లీలను దోషమానసమున నాశ్రమ పెంటల జెప్పుకోసుల
బ్రోవల భూమిదానమున యజ్ఞము వాసుపుత్రమునకు వా
శీసమ్మత్ర నిచ్చిన నిందితుడై సమసన్న లింగ్రముం
దోషము తెంతదాయును దాట్లాము సంపదరాం బాప్తుడై. ౨౮౫

తే.గీ. పంచపిండంబు లుర్విం బకము బలుల । నూరిజనమున నెన్నుడు స్నానదగును
వానిస్నానంబు కల్మషహానుములమై । యిందుదయు చేయు సకలంబు గాంచు మడిని. ౨౮౬

తే.గీ. దాయయగుచు జాడగా పిత్రుపాతంబు । భూమిమీద జేయు మూఢజనుడు
పృథివి విడుచు నాడు దేవుప్రమాణమ । ష్టముల నాశగొందు లాపమును. ౨౮౭

తే.గీ. దాంపియంబుపాడ గాంచ్రించు నాతడు సప్త దేవుడు గ్రహింపంకమునను
సందు నాల్గు యుగము లతినాథపాలయి బందు సంప్రము బుధులు గుణగణాఢ్య. ౨౮౮

క. పరకీయ యుక్తమాపాంతరమును గూడంబు సుబం ప్రమాణింపి మనుజుం
డరయంగ యుక్తమగు వృ । ష్టాలిరం మన్ణాలికో గొట్టు భయమిగ బలుల్ ౨౮౯

సీ. పృథివీశ తండ్రికి పిండంబు పెట్టక శ్రాద్ధంబు సేయుట సముచితమ్మ
భూమిమీదను దీపమును పెట్టరాదు మ్మెతదేహమునుల సంధుదగును
సేయు శంఖంబు నెరి మోయగారాదు జన్మాంతరమును గష్టంబు సమ్మ
మత్స్యంబు గెంట్లను మూలరాయియు నైడి సనపై నిడేసేని యుంధుడగును

తే. గీ. శిష్టనిలింగంబు శివమూర్తి చింద మెసయు । జలము శిల నిడ్డ జలమును జందనంబు
పూపు జపమాల క్రమంబు పూలదండ । భూమిపై నిడ్డ నరకంబు బొందు నెనుభ. ౨౯౦

తే. గీ. కడగి గోరోజనంబు గప్పురంబు మొనసి రుద్రాక్షమును గుళ మూలకంబు
పుస్తకంబును జన్నిదంబును ధరిత్రి । నెవ్వ డిడు వాడు బ్రాహ్మణ్య హీనుడగును. ౨౯౧

క. జన్నిదముజేసి భూమిని । గ్రన్నన క్షీరములచేత గడుగక యున్నన్
పన్నియ చెడి యేడు తరము । ల న్నిలుచుం దప్తమగు నిల మ్మునినాథా. ౨౯౨

క. భూకంపమునుం గ్రహణము । నొకనప్పుడు భూమి దాఁ ద్రొవ్వించినవాఁ
డాకడ జన్మాంతరమున । బ్రాకటముగ సంగహీనభావము నందున్. ౨౯౩

వ. మఱియు సర్వంబునకు భవనంబై భూమినామంబును గన్యపాత్రితమై కాశ్యపీసమాఖ్యయు స్థిరరూపంబున నచలాభిధానంబును బ్రపంచధారణంబున విశ్వంభరాఖ్యయు బృథుకన్య యగుటను విస్తృతత్వంబునను బృథివీసమాఖ్యయు [illegible] ననంతయును పేరుఁ బొందిన యీ ధరిత్రి సర్వపూజ్యురాలగుట [illegible] యని చెప్పిన విని నారదుండు పృథ్వీమాహాత్మ్యంబు వింటి నిక గంగోపాఖ్యానంబు చెప్పు మన్నం గృతార్థుం జేయు మది భారతీశాపంబునం భారతంబునం జేరి యేయుగంబున నెప్పుడు నెట్లు పూజింపంబడె నస్సర్వరూపిణి పూజావిధానంబుతోడం దెలుపవే నాకు విని నారాయణుండు.

—: గంగోత్పత్తి క్రమము. :—

మ. కరితాళీర్వదవాక్యశౌర్యదపశుక్రప్రక్రమాపక్రని
ష్ఠురజిహ్వపటలీస్ఫుటోన్నటనవోద్యద్భీతశక్రప్రజ్ఞమా
చిరరాడ్వరకురంగరక్షణకళాధారంధరీపూర్ణిక
స్ఫురితాసాంద్రుండు బుంచు మున్ సగరభాగ్రితపాంచంద్రుం విలన్ ౨౯౪

మ. ఇనవంశంబున బుట్టి యాతడు మహాహీనప్రభావాఢ్యుడై
యనుమానందం విదర్భపుత్రియు సుశైవ్యాభిఖ్యయున్ భార్యలై
తను సేవింపగ నందు శైబ్యయను బుత్ర శ్రేష్ఠు బొక్కండు స
జ్జనగమ్యం బుదయించి బుంచె వితతౌజఃప్రఖ్య మూర్తిస్థిరిన్. ౨౯౫

తే. గీ. తనుసుపర్ణ బిడ్డ గనుటయు దన కది లేకయుంటయు గని రంభా ని
దప్ప తనయ యిందుభవుని సేవించిన । సతని కరుణమంత నబ్బినదని
తేగి గర్భధారణంబు గరిగి శతాబ్దమున్ ! నిండ నొక్కమాంస పిండము గనె
దాని జూచి యదిం రక్తరపతి పొక్కి హరహరా యటంచు నడలె పెచ్చు. ౨౯౬

చ. సుమతిజందమున్ జనరి నోటను కొక్కియులు ఒక్క నొక్కచుం
దమువున భూతిరేఖ రిడి నప్పుల దాపముద్దు పీపుసం

మనమునఁ బ్రేమవార్ధి నిఁగులాంబుజముం దాకచేత నొందుచే
తను గుణపాశబద్ధునిగ దండము బట్టి ధరాసురేంద్రుఁడై. ౨౯౯

క. పిండము సలుపఁ బిదపఁగను । ఖండంబులు సేయ నందు గలిగిరి శౌర్యో
ద్దండులు బ్రతాపశీలురు । ద్దాండులు రిపుగండులైన తనయులు నూర్గురు. ౩౦౦

వ. అయ్యుర్వీపతి పెద్దకాలంబున భస్మీభూతులైనం గాంచి రాజు శోకించి వనంబున
కుంజని తపంబుజేసి నిజభ్రాతృభస్మంబులం బవిత్రంబులు సేయంబూని గంగానయనార్థమై
లక్షవర్షంబులు తపంబుసేసి కార్యసిద్ధి వడయనేరక స్వర్గస్థుండాయె నంత నతని కుమారుం
డంశుమంతుండు నట్లు చేసియు ఫలంబుగానక యుండి లోకంబు నొందె. పిదప నతని
పుత్రుండు భాగవతశ్రేష్ఠుండు నంశుమంతుని విష్ణుభక్తుండు నగు భగీరథుండు
గంగానయనార్థంబు లక్షవర్షంబులు తపంబు సేయ ననుగ్రహించి శ్రీకృష్ణ
చెప్పెండు ౩౦౧

చ. మనమునఁ బ్రేమ నెక్కొనుచు మాయకుఁ బట్టము గట్టి కాళిదాం
పెనుమగజేసి పెంపెసఁగ నింపు గానిపి విల్లుఁ గ్రోవులన్
గనియెడ వానిముం గృతియు గాముకు నొసఁగుఁ గంధరాంబుసం
బొనరగ గొల్లపల్లె దయ యాపికలో బయలెంచి మొల్లనన్. ౩౦౨

సీ. బ్రహ్మాస్వరూపుఁడై పరిపూర్ణుఁ డగువాఁడు స్వేచ్ఛామయుండయి వెలుగువాఁడు
బ్రహ్మరుద్రాదులు బట్టఁగానివాఁడు మునిపూజితుండయి మెలఁగువాఁడు
నిజమునిత్తి ప్తనియమంతగువాఁడు నఖిలజగత్సాక్షి యైనవాఁడు
ప్రకృతి మాయకు బయటై వెలయువాఁడు నిత్యుఁడై సత్యుఁడై నిలుచువాఁడు

తే.గీ. లోకములనెల్ల సాక్షియై సాకువాఁడు । భక్తరక్షణ దయ యమర క్షితికి
గడఁగి గోపాలబాలకా కార మూని వచ్చె జయమవ్వ నవ్వుచు నవ్వుచకిన. ౩౦౩

వ. ఇట్లు కానవచ్చిన భక్తవరాధీనుండగు భగవంతునిం గాంచి భగీరథుండు పరమానంద భరి
తుడై స్తోత్రంబుసేయం దొడంగె. ౩౦౪

శా. నానాలోకనికాయముల్ కడుపులో నిండ నిల్పి యవ్యాకృతా
నానాప్రతిభాసయుంభవము మాయామోహవిభ్రాంతిసం
ధానంబుం గలిగించి యుంతపని వ్రాసన్ వేద్యా నీ కేటికిన్
గానన్ మోహిని జేయనేల నను కృష్ణా భక్తకల్పద్రుమా. ౩౦౫

శా. సర్వాంగోపు నను నవై భవమహాండంబుల్ మహాంధోజముల్
సర్వంతర్ మకుళించ నన్నియు గాన బ్రావు లోకాళికిం
బుష్పం బెట్టెడివాడ పీఠకట సంపూర్ణప్రభావాఢ్య మా
యవ్వా రాధిక నీకు గూర్మిసతి కృష్ణా భక్తకల్పద్రుమా. ౩౦౬

శా. నన్ను న్నీవు మహాత్మ యొక్కని ధనిం గర్జించి సంతాపసం
చ్ఛన్నుం జేయగనేల ధర్మమగునే నాతండ్రి యెవ్వాఁడవే
ని న్నాటు న్నపహారపాంసులము నా నీరీక యొంపించ ద
న్నన్నా పాత్రుఁడ గాకపోతినా కృ॥ ౩౦౭

శా. ధర్మంబుల్ ధపదివ్యవాగ్విదితముల్ తంత్రీయు వేధర్మ ము
దార్మాయుష్యము కామముఖ్యరీతి వేధల్ నాకు గర్జించు నీ
కర్మంబంచు దొలంగియుంటిమి మహా చింతకా మిధ్యాభ్రాం
తర్మగ్నుండను నన్ను బ్రోవు మిక కృ॥ ౩౦౮

శా. నేనె యున్నది నీవు నీవనగ నేనే కాదె నేరెత్తి యెం
దేని బోయి కనుంగొనన్ సకలము దేవత్వ యొనర్పడ వ
స్త్రైనన్ నీవభివ్యక్తతాయుతుఁడ వేళ్లంత నీ విభ్రమున్
గానన్ లోకవిరుద్ధధర్మమగు కృష్ణా. ౩౦౯

శా. కన్నన్ నాలుక ముక్కునుం జెవు లోడల్ గర్జించు చిందములను
మన్నత్వంబు లభించినాడ బ్రమదబ్రహ్మాండబద్ధకర్మగతి
భిన్నత్వంబును బొంది జన్మమరణం బొందం గతంగాను న
న్నన్నా న్యాయమునా మనుష్య నిను కృ॥ ౩౧౦

శా. ము న్నెవ్వాఁడనొ వెన్క నెవ్వఁడనొ నా మూలంబు నేనే యెఱుం
గ న్నాకర్మము మంచిదో చెడుదో యీ జన్మంబునం గొంటి నేఁ
డున్నాఁడన్ బ్రకృతానతాపము నెట్లో యొప్పుదో కాని నా
యన్నా యాభవవార్ధి దాటు టది కృ॥ ౩౧౧

శా. సంసారంబను దానిలోనఁ గలదే సౌఖ్యంబు మోహాత్ముఁడన్
హింసాధిక్యముఁ బెరుంగకయు నా దేహ్య ధనేచ్ఛాది వి
ధ్వంసంబుం బొనరింపలేకయుఁ బరాధానంబు మన్నింపుమా
హంసల్ పుచ్చెద రేమివింత యిది కృ. ౩౧౨

శా. జ్ఞానానందమయుండ నీ వొకడవే నా నిచ్చయో నీకు న
జ్ఞానన్ స్వార్థపరాయణత్వ మది నీ యందే ప్రపత్తించెన
జ్ఞానగ్రస్తులకుం బరోపకరణేచ్ఛల్ పుట్టునే యెల నీ
యానన్ నేర్తువు చిత్రచిత్రములు కృ. ౩౧౩

శా. వానం బాణపు నీవటం బెరుగుమన్ బ్రహ్మాండంబులన్
వానిన్ గాల్పంగఁ గుమ్మరాప మగుమన్ పత్తిల్లఁ దామత్రయం

బోనా సంతసమూమెగాని నిరతం బన్యుండ సత్తాపముం
చే నెవ్వార్తుపదున్నరిం గనుము కృ॥ ౩౧౪

శా. మీరుం దోయను బ్రహ్మయుణ్ శివుని రక్షింపం గొలంకొంటి మీ
పా మీదే మరి కాదు రోష మదమోహక్రోధమాత్సర్య వి
భ్రామంబుల్ మెడగట్టి యీడ్చు కొంపో యూత్మకింపా జగ
త్స్వామీ వింతలు నీ చరిత్రములు కృ. ౩౧౫

శా. జన్మంబెట్టిదొ నీవెఱుంగవు [illegible] సంసార [illegible]
బు న్నన్నెన్ని [illegible] [illegible] గొలంగదో పుత్త్రియుం
డు [illegible] గల [illegible] [illegible] [illegible] మై
[illegible] యుపేక్షించుయుడు కృ॥ ౩౧౬

శా. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గ్రోలంగ [illegible]
[illegible] జూడగ నేల [illegible] [illegible] [illegible] జేయకే
[illegible] మంయుము దాని పాలితముల్ [illegible] జేయ కీ
[illegible] [illegible] [illegible] కృ॥ ౩౧౭

మ. [illegible] నీవను తిట్టపం బడుగ శక్యంబే [illegible] ప్రాణియా
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] బలహీను [illegible] యత్నంబే [illegible]
బ్రహ్మాదులం గనుడుం పాయుగను కృ॥ ౩౧౮

మ. [illegible] [illegible] మరి యా [illegible] గొల్చుచుణ్
గవంబుణ్ దినుపాం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] నాశ్రయించు [illegible] [illegible] ప్రాణి యొక్కండుగా
[illegible] ఫలమేమి యుండు [illegible] కృ॥ ౩౧౯

శా. నాయం [illegible] [illegible] [illegible] నావంటి [illegible] యూ
[illegible] [illegible] [illegible] మరి [illegible] నా [illegible] నీ
పై [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పె
ద్దారిం [illegible] [illegible] కృ. ౩౨౦

శా. మున్నుణ్ నీళ్లను నిప్పు గాప్పు నభముణ్ బట్టించి బల్ నేర్పుతో
నన్నుం జేసితి [illegible] [illegible] [illegible] నాచేయు కృత్యంబు ల
ల్లన్నీ కృత్యములేకపో యయితి నేలా కర్తనే నీవు మా
య న్నాబోటు [illegible] కృ॥

శా. ఎన్నో జన్మము లెత్తి యెత్తి చుదరే కీర్తి నీ జన్మముం
దున్నాడఁ జగమందు నానదత మేలో కీడో నీ యిచ్ఛరే
యున్నఁ జేయుట దేమియున్నది మ దుద్యోగంబులె ల్లఁ భవ
త్సాన్నిధ్యంబున జక్కఁజేయు మిక గన్॥ ౩౨౨

మ. కొలుతుం గోడను నల్లి యించుటను గొబ్బుం గాని దేసుం బుద్ధిఁ
బిలుతుం దాలనొసంగు నాయి గునం జిట్టుల్కఁ జూపఁ బిల్పుం
భజనవృత్తిం జరియించి నాథ లోనం జేయు నిత్యంబు
క్షణమే లోకముసం దయం బిడుటు కన్॥ ౩౨౩

మ. కంటే నీటను బక్షపాత మతులం గాంచన్న నొక్కం డిటు భా
వలయం బేలగ నొక్క దారయుతం భక్షింపనేలా మహా
బలు డొక్కం డిటు కృశుం డొకండు సుర సంపన్నుం డొకం డెంతయుఁ
జడుఁ డొక్కండయు యుండ నేమిటికి గన్॥ ౩౨౪

శా. కాలం గోరుచు బాసినట్టులనె యొక్కం సౌఖ్యమగా జేసినఁ
నీ కే నాథకమా యొసంగుమగదా నీయం(?)ఘ్రులం నీ
కేకా కెవ్వనికిం బరంబు మది నూహింపంగ ఫలంబు లే
య్యా కల్పింపఁగ నేరకో తెలుపు కన్॥ ౩౨౫

శా. నన్నాయం(?)ఘ్రియుగంబుకం బిలిచి నొంగట్ గొట్టి మోహాంధతఁ
గన్నార్ గాంచు సంచితాఘుల లొక్కండేల చక్కంటుకో
వన్నా జ్ఞాన యుగంబు వోయినాని యేమంటఁ బుత్రుల్ ధా
యాన్నత్వంబుగ నీ ప్రభుత్వమిది కన్, ౩౨౬

మ. తెలిసా నన్నుయు గర్వమానలము నీ పాదాంఘ్రిసేవాదతుల్
తలజూపం దలపెట్టరాపు వనితా సమూహనా వీక్షణా
దులపై గోర్కులు మెండు ఫక్తి జనులం బూషించు మస్తాపళిఁ
గలయందోయెద నెట్లు మానెపమా కన్॥

శా. నీకు న్మొక్కెద నిన్ను గొల్చెదను నా నేరంబు మన్నింపవే
నా కేమారము జూపెదో యుదవిరోనం బెట్టెదో వత్తను
ప్రాకారాంతరమందు నిల్పెదవా నీ భక్తుండనై యుండగా
నా కేలోవము తెల్పుమా యికను గన్॥ ౩౨౮

శా. నీపాదాబ్జము నమ్మినాడను దపోనిష్ఠన్ సహస్రంబులే
లా పాండిత్యము లేటికిం ఘనము లేలా రాజ్యభోగంబు లే

లా పూర్వార్జిత పాపసంచయములెల్లం ద్రోచెదన్ దాపకీ
యాపాదేద్ధదయానసముద్రమున గృ॥ ౩౨౯

శా. నిత్యం బెయ్యది యనిత్య మెయ్యది సదా నీ వొక్కడై యుండగా
నిత్యాశ్చర్యముగాదె వేరొకటి నీయం దున్నదన్నం దదీ
యాత్యాగంబు బొనంగునన్న సకలవ్యాప్తం బనిత్యంబు నా
సత్యం బెట్లగు సత్యనిత్యదపు కృ॥ ౩౩౦

శా. నాంద్రుం డింద్రుడను మీరను మేమను పృథగ్భావం బసత్యంబు పె
ద్దాఁద్రేడే నిక్కమటంచు నొక్కొకరి ప్రక్కన్ శూన్యమే యుండునం
చం ద్రా శూన్య మహాస్యమౌట యెటు లాహా చిత్ర మూహింపగన్
తంద్రీ యద్వయసత్స్వరూపుడవు కృ॥ ౩౩౧

మ. సగుణత్వంబును నిర్గుణత్వమును నిర్వ్యాపకాపన్నతై
తగు నీటన్ సగుణస్థితిన్ ఘనుస విస్తారంబు గల్పించ పెన్
పగలెల్లన్ జగమెల్ల నింపెదవు నానా నామరూపాములన్
దగురే దానుడ నన్ను నేలు మిక గృ॥ ౩౩౨

మ. నిను సేవింపని దుష్టమంద జనులన్ సేవించు నీ పందనం
బును గావింపని మూర్ఖ దుష్టుల పదంబుల్ పట్టు నీ సత్కథల్
వినగా నోపనివాడు వారవనితాలీలాకథల్ వీనులన్
వినిగా నింపు గృతాంతు జేరుటకు కృ॥ ౩౩౩

మ. పనిలేకున్నప్పుడైన బ్రాతృ మృగయావ్యాపారముల్ గైకొనం
జనుఁగా కట్టెఁడు నిన్ను బాడ నినుమెచ్చన్ నిన్ను సేవింప నీ
యనఘప్రాభవలీలలన్ వినఁగ రాదయ్యో వరాహంబు పం
దనముం గోరునె పెంట గోరుక్రియఁ గృ॥ ౩౩౪

శా. ఆనందంబున నిన్ను బాడికొనుచున్ హా యీశ్వరా కిల్బిషా
త్మాన మ్మామప యంచు గద్గదికతో దైన్యంబుతో నోర్పుతో
మేనెల్లం బులకాంకురంబు లెసయన్ ప్రేమంబుతో భక్తితో
ధ్యానంబున్ బొనరించు భక్తుఁ డిలఁ గృ॥ ౩౩౫

శా. నే వేదంబులు వల్లెవేసితిని నేనే శాస్త్రవాదంబులన్
గావింపంగ సమర్థుడన్ గవిని నేనే నాటకాలంక్రియా
ప్రావీణ్యంబున నాదకా యనుచు గర్వచ్ఛన్నచిత్తుల్ తుదిన్
దావుం గానరు నీకటాక్షమున గృ॥ ౩౩౬

మ. నిను భక్తావనదీక్షు శుద్ధు సచలుఁ దివ్యుఁ గృపామూర్తి స
త్యసుఖుం జిత్తమునందు నిల్పికొని నిత్యధ్యానముం జేయు కా
ధనదారాది విచారభారమున బాధంజిక్కి మూఢుండు నీ
ఘనకారుణ్యము జెందగా గలఁడె కృ॥ ౩౩౭

శా. త్రోలుందొమ్మకు త్రాళ్ళ గట్టి వెసలం దూలించి యాడించినం
గాలుం జేతులు త్రిప్పు నవ్వ నెగయుం గయ్యంబులం జేయుఁ దా
ప్రాలుఁ జేయును గూడుచుండునటు లొప్పం సూత్రముఁ బూను నీ
యాలంబంబున లోకులాడుదురు కృ॥ ౩౩౮

శా. నీమాటల్ శ్రుతులాయె నీమహిమ వాణిఁ నోటనే యుండె నీ
ధామం బంచితవల్లవీజనకరోద్యద్వల్లకీసుస్వరో
ద్దామం బాయెను నీవు నిత్యమును శబ్దబ్రహ్మరూపుండవే
నామాటల్ నిను మెచ్చ నెంతటివి కృ॥ ౩౩౯

శా. మాయాతీతుఁడవైన నీవు మములఁ మాయం బడం ద్రోయఁగా
న్యాయంబా విమలప్రబోధ మహితంబై యుండ నద్దేల మా
కీయంజాలపు లోభముం గలదె నీ కీవింత రేమందు నీ
సాయంబే మది నమ్మియుంటిఁగద కృ॥ ౩౪౦

మ. కులముం గోత్రము తల్లిదండ్రులును నీకుఁ గల్గిరే లోకముల్
కలిగింపం దొరకొన్ననాటి కెచటన్ గాలూనితో గాయముం
గలదో నీకునుఁ గోశపంచకము సన్నప్రాణముఖ్యమ్ము లెం
దలరెంబో యిది దొడ్డగారుడము కృ॥ ౩౪౧

మ. కొమరుం బ్రాయము గోపకాంతనముం గోపికాసంయుత్ వినో
దము రాసాదికచేష్టితంబులును రాధాసంగమానంగ సౌ
ఖ్యము కర్ణామృతవేణుగానము ఘనగ్రప్రాశిపింఛావతం
సము నేతాదృశలీల లేమియని కృ॥ ౩౪౨

మ. తెలియం జాలను నన్ను నే సకట నీ దివ్యప్రభావంబులం
దెలియంబూనుట పిచ్చిగుండు తమి నద్రిం గూడముల్ పెట్టనం
జలుపెట్టం దొరకొంట జాడ్యకృతపాశశ్రేణి బంధించి న
న్నలయింపందగునే నరుండగదె కృ॥ ౩౪౩

శా. నేరం బేమియొనర్చినాఁడ నయినన్ నీబిడ్డగానా యిరె
వ్వారల్ నన్ను భరింప రేది గతి దావగ్రస్తసంసారపా

ఘోరాశిం బడద్రోచి చేడుకను గాం తోగిల్లి ముద్దో మహా
ప్రాపంచం బెదిసేయలేదు తను గృ॥ ౩౪౪

మ. అపరా తెల్విపొరంత యూసలను తే దంతంబు మర్త్యాళి కి
త్తె పులుం బెట్టుట రెద్ది కారణము పృథ్వీఁ గాళ్ళచేతుల్ మొలం
గప్పనుం బొజ్జను గుత్తుకఁ బుజములఁ గావించి శీర్షంబు గూ
ర్చుపు నీ మొండెపుదొమ్మ రేమిపని కృ॥ ౩౪౫

మ. నను నీపుం జనియించఁజేసితివి యజ్ఞానాంధకారంబులో
మునుగంజేసితి వాస్పురఁ రిప్పులను మ్ముంపెట్టి తాపత్రయం
బున గూలం బడద్రోచితిస్థితిని దప్పంజేసె పీడంచు నిం
దను నాలు స్నెరకంబుదప్పవొకొ కృ॥ ౩౪౬

మ. తృణముఁ మేడుపు చీమయుఁ పిధియు బృథ్వీగోళముం గొంచెమా
నణుపుఁ గాలియు సంద్రముఁ బురప్పురం బాసత్యమున్ సొంతముల్
గణియుంపం గుణసంగపృత్తులయి మేలా యాళ కంతంబు తే
దనుమాత్రంబును గారణం బెయగ గృ॥ ౩౪౭

మ. పడిపే రేండ్లు తపంబుజేసినను నీ ధర్మండు గా కెట్లుథా
న్వేమనుజ్ఞానసమేతుడయ్యెడిని నీ స్వత్వంబు జ్ఞానంబు దు
ర్మద మోహాంధులఁగొల్చి తంత్రగత ధర్మంబుల్ గొనంజాలుగా
కదిరా నీ కలిమిం గనుంచుదుమె కృ॥ ౩౪౮

మ. పశుపాలత్వము బూని గోజగతిలో వాసంబు గావించుటఁ
విశదంబే భవదీయవృత్తి పలుకన్ వేమేల మర్త్యాళినాన్
బశుసంఘంబా తదీయరక్షణమునఁ దండాధికం బొప్పు స్వీ
యశుభాశా సహితంబు పాశమను కృ॥ ౩౪౯

శా. ఏదో కొంచెము జ్ఞాన మిచ్చితివి నే నిజ్ఞానలేశంబుతో
నీదన్ బుద్దను నమ్మ యేటబడినట్లే దుఃఖపాథోనిధిన్
ప్రాదుర్భూతభవద్దయాప్లవము సంపాదింపలేనా సదా
నాదానంద వినోదవిశ్వసుత కృ॥ ౩౫౦

మ. ఘరణిం బెబ్బులిఁ గాంచి జంబుకము వాతంబెట్టుకొన్నట్లు భా
స్వర విజ్ఞానులబోలె నేను దపముం జల్పం దొరంకొంటి నా
తరమా నీ మహిమంబెరింగికొన గంతఁ గన్నులంగట్టి తె
న్నరయంబూనుటగాదె నాతపము కృ॥ ౩౫౧

శా. ఎట్టో నీగుణవర్ణనంబు గనలే నే జాడ నీపాదముల్
బట్టంగల్గుదు మోహపాశములచే బద్ధుండనై యుంటి నే
తట్టుంబట్టెద నెట్టికిన్నెగయ జేతంగాదు స్వర్గంబునుం
గట్టా బట్టెదనే దయం గనుము కృ॥ ౩౫౨

శా॥ కోరన్ రాజ్యము భోగముల్ గజములన్ గుఱ్ఱంబులన్ బ్రోన్నతా
గారాట్టాలక గోపురధ్వజములం గాంతా కుమారార్థముల్
జీరల్ భూషణముల్ భవత్పదరజోలేశంబు నే గోరెదన్
జాటుశ్రీ నిడికొందు మస్తమున కృ॥ ౩౫౩

మ॥ చిఱుతన్ జ్ఞానవిహీను దుష్టచరితున్ క్షీణక్రియున్ గోపమున్
బెఱలన్ మోసముసేయువాని గతిసుం బేదం దురాచారునం
దరు దూరందగువాని బందను నిరర్థప్రక్రియున్ నన్ను బ్ర
చ్చఱ నెట్లేలెదవో యెఱుంగగదె కృ॥ ౩౫౪

మ॥ బరువా తీగెకు గాయ నీవలన రూపం బందితిన్ నీవకా
కొఱు లెవ్వారు భరింత్రు నన్ను మహనీయోద్యోగబాహుళ్యతన్
మరతే యిట్టు లఖండబోధహితసామర్థ్యం బబద్ధంబె ప్ర
చ్చుర గారుణ్యముగల్గి యేలు మిక కృ॥ ౩౫౫

శా. క్రోతిం బ్రహ్మను జేయు నీకరుణకుం గ్రూరున్ సదాచారవి
ఖ్యాతుం జేయుటె దుస్తరంబె భవితవ్యం బెట్లుగా నున్నదో
యాతంకం బిక నేమి యట్లయగు నీ యంఘ్రిద్వయిన్ మాన వి
శ్వాతీతాత్మక నన్ను నేలు మిక కృ॥ ౩౫౬

శా॥ పాలన్ముంచెదొ నీళ్ళముంచెదవొ నీ పాదాబ్జముల్ సమ్మతిం
జాలన్ బ్రోవక్కాగ గాళ్ళ దన్న దగునే సర్వేశ నా పాపముల్
ప్రీలం జేయవె మోహపాశముల పేర్మిం గోసి రక్షింపవే
చాలున్ నీదు వినోదమై ఖలులు కృ॥ ౩౫౭

మ॥ హరి భక్తాగ్రణి యంచు పేర్వడిన ప్రహ్లాదుండు నీ కేమి చు
ట్టరికంబుం బ్రకటించె నే మొనగె గట్టా నా యదృష్టంబెకా
కరవిందాసనువ్రాలు నా నొసటనా గైయున్నదో లేదొ యె
ట్లరయంబోయెద మ్రొక్కెదం గనుము కృ॥ ౩౫౮

మ॥ పరమప్రీతి భవత్పదాబ్జనతులన్ భావించు వజ్రాంగిపై
స్ఫురితజ్ఞానికి జీవగఱ్ఱవయి సంఘాతాఖిలాండప్రజో

ద్ధరణోద్వృత్తికి బ్రహ్మకాయపయి మాత్సర్యగ్రహగ్రస్తదు
ర్వారరింఛోళికి బ్రాణగొడ్డమువు కృ॥ ౩౫౯

మ॥ స్వజనుండంచు బరుండటంచు గలదే స్వామీ చిదానంద నీ
కజరుద్రాదులు స్వీయులా ప్రజగణంబా యాప్తులా భక్తులా
సుజనోత్తాసములా యనంతసుఖులౌ సూర్యగ్రహవ్రాతమూ
ర్త్యాటియింతే యటులైన మమ్మరక కృ॥ ౩౬౦

శా. కర్మారంభుడె మానవుండయినచో గర్వాంతయుం డేమి నా
యోర్మిన్ నీ భజనంబునన్ ఫలము నీ వుద్యోగపై కర్మముల్
వేర్మింజెంద నశింపజేయగం బేనిన్ బ్రోవుమీ నన్నికన్
స్వర్మాసుష్యపదంబు లేమిటికి గృ॥ ౩౬౧

శా. తప్పా నాది భవత్పదాబ్జములచెంతంజేరి నీవాడ నా
యప్పా యొప్పులదెప్ప రాగదర మోహాంభోధి దాటించు మీ ర
తెప్పా యంచును విన్నవించుకొనుచున్ దీనుండనై పేరుటల్
చెప్పుశ్శోటి కటంచు ద్రోయకుము కృ॥ ౩౬౨

శా. మెట్టో దేవుడ కావుమా భవభయంబున్ దీర్పుమా వేగమే
వెట్టో మొట్టియు నీదు దాబములు సేవింపం దొరంకొంటి నే
జిట్టుం బన్పు మటంచు గోపమున నీక్షింపంగబో కట్లయే
నట్టెత్తంగలనే కృపంగనుము కృ॥ ౩౬౩

శా. పెట్టం గర్తవు కొట్టగర్తవు తగుంబో నీకు స్వాతంత్ర్య మి
క్కట్టుం బొందెడినాడు సేవకు నుపేక్షం ద్రోయగా జెల్లునే
యెట్టున్ నీకును ధర్మమెక్కడిది యంచే బ్రాహ్మవిశ్వాసము
గట్టా నీయెడ నెప్పుడుంచెదకు కృ॥ ౩౬౪

శా. పెట్టెల్ నించితి సంచితాఘములన నీ పేరెత్తితి న్నేటికి
దట్టే యున్నదె నిన్ను గొల్చినను నా యయ్యా కటాక్షించుమా
బిట్టానన్ మొఱపెట్టు నన్ను విడువన్ దేవా నినీ కెచ్చునే
నట్టుం జేయక బ్రోవుమయ్య నను గృ॥ ౩౬౫

శా. నీవే దాతవు నీవె త్రాతవు మరిన్ నీవేకదా హర్తవే
త్రోవం జూచిన నీవెతక్క యిక నేరున్ లేరు తేరిందు స
ర్వావష్టంభుడవీవె నిర్వడచి యే యల్పాశ్రయాలంబమున్
గావింపం దయజూచి యేలుమిక గృ॥ ॥౩౬౬

శా. కన్నారన్ నినుజూచి మ్రొక్కి పులిప్రక్కం జిక్కి జోరీగనై
యున్నాడన్ భయమేమి నాకు భవసంయోగంబు బాధించునే
యున్నాళ్ళుంబరె సట్టులేయయిన నీ యీశత్వమున్ నీ ప్రభా
వౌన్నత్యంబును మెచ్చువారెవరు కృ॥ ౩౧౭

శా. రాధాదేవి సమస్తమైన యుపచారంబుల్ తగం దీర్పగా
మేధావుల్ గరుడాదు లాదిగసుల న్మెప్పించగా నప్పలో
వేదోముఖ్యులు స్తోత్రపాఠములు గావింపంగ గోలోకమం
ధాధీరోన్నత సింహపీఠి దగు కృ॥ ౩౧౮

శా. పూలుం బత్తిరి తెచ్చి నీ శిరమునుం బూజింపగానైన నే
జాలన్ సర్వలతాప్రతానసుమభూజవ్రాజి వేదోండముల్
నీలో నుండగ నిను బూరిపుటకంటెన్ వెఱ్ఱి వే రెద్ది మి
థ్యాలాలిత్యము సూపనేమిటికిఁ కృ॥ ౩౧౯

శా. నైవేద్యంబును బెట్టనేరఁజుమి నానాలోకసంవాసులౌ
జీవుల్ నీ విడునట్టి యన్నమున నే జీవించుచుండంగ ను
ద్భావజ్ఞత్వము సూపనేమి ఫల మాహారంబు నీకిచ్చి నా
వ్యావృత్తు ల్భవదంఘ్రిసేవ లిఁక కృ॥ ౩౨౦

శా. దాయల్ కొట్టిడిపాని కర్తము ననత్యవ్యగ్రవాగ్వాది రా
గారౌన్నత్యము నిర్దయాత్ములకు భోగంబుల్ ననఘాన్నశీకిం
భూరాజ్యంబును నిచ్చు నీదు చరణాంభోజాతమున్ నమ్మి నన్
దారంబోలుట నీకు ధర్మమొకొ కృ॥ ౩౨౧

శా. నీ చాతుర్యమువెల్ల దోచెడి జగన్నిర్మాణవైచిత్రి గా
ర్యౌచిత్యంబున శబ్దరూపరసగంధాదిప్రసంగక్రమ
ప్రాచుర్యంబున జంతుసంతతి క్రియారంభంబులన్ గాన నే
యాచింతున్ భవదీయ సేవనము కృ॥ ౩౨౨

శా. పోరుం బెట్టనిగాని దాయనకు నీ బో దంబ దుర్గంబులన్
ధీరోదాత్తుడవైన నీవు పరమార్తిం జిక్కియున్నట్టి న
న్నేరీతిం బరికించెదో కరుణతో నీక్షించి రక్షించు మ
య్యా రాజీవదళాక్ష దేవహిత కృ॥ ౩౨౩

శా. నీమాహాత్మ్యము సర్వలోకసమితి న్నిండెన్ నిరాతంకమై
నామందత్వము నన్నెపట్టుకొనియుండం జెల్లునే నీలస

న్నామోచ్చారణఁజేసి వాని దయమంగాచేనె ఘోరాధిరా
స్వామీ లోకహితైకకార్యధుర కృ॥ ౩౨౪

శా. ఒల్లన్ దుఃఖమయంబు నీచమును నా సర్వేశ్వరత్వంబు నే
నొల్లన్ నిత్యముగాని స్వర్గపద మత్యుగ్రాహముం బొందెదన్
త్వల్లీలాకథనంబు ద్వద్భజనమున్ ద్వద్ధ్యానసాంగత్యమున్
గల్లన్ గావు కృపాబ్ధిదేల్పుమిక కృ॥ ౩౨౫

శా. భక్తశ్రేణికి పట్టుగొమ్మ పసుమ ప్రార్థింపరన్ నిశ్చలా
సక్తిన్ నాకది దోషమా యకను నీ సామర్థ్య ప్రాంశ్యమం
యుక్తిం జూచెదగాక నీ యపములల్లో నిశ్చమా యేమి నీ
శక్తిం జూపుము నన్ను బ్రోచుటకు కృ॥ ౩౨౬

శా. కృత్యాకృత్యవిచారమింతయును లే దీలోకమం దంతయున్
జాడ్యంబుంబున నేమియుం గనక రాజ్యంబేలుచుపాటి నీ
భృత్యత్వంబువహించి కొల్చుచును సంప్రీతిన్ మహాజ్ఞాని
ష్ప్రత్యూహార్చితనాట మేలుగదె కృ॥ ౩౨౭

శా. నీ నామస్మరణంబు గోరును మృడానీభర్త హాలాహలం
స్థానంబైన గళంబుచే మరుగనో సర్వామరుల్ కోరనే
లా నేనెంచెద గట్టిగా నమృతధారామాధురి న్మించెనం
దానందాత్మత చిత్కళాసహిత కృ॥ ౩౨౮

మ. అవతారంబుల నెత్తియెత్తి కుజనవ్యాపారముం జేసిచే
సి విధానజ్ఞుల నేలియేలి బలుగాసిం జెందనేలా రమా
ధవ గోలోకసుఖంబుకంటె భువనత్రాణంబు నీకెక్కువా
యపురా నీదయ కట్టు సేయదగు కృ॥ ౩౨౯

శా. ఆడంబాడగలేనినాడు లోకపేయం బిందు గర్వించి నా
తేదానాలుకయెక్కదేయిడిరి యే రీతిన్ భవచ్చక్రలీల
క్రీడం దేలుదు నీదుమెప్పుపదయం గింపజ్ఞుడ న్నన్ను నే
జాడన్ బ్రోచెదొ నీదె భారమిక కృ॥ ౩౩౦

శా. పప్పు ల్లప్పళము ల్భుజించి కడుపుల్ పైపైకిఁ బొంగారగా
పప్పుల్ సాపడి త్రేపిత్రేపి తనువుల్ పాలింతురే లబ్ధికై
యొప్పుల్ మప్పున నిప్పునం బడగనో ఘోరాసనం జేయనో
యప్పాతం బొనరింపనో యెరుగ కృ॥ ౩౩౧

శా. సాధుశ్రేణి ధనస్మృషోదితమహాశబ్దప్రమాణజ్ఞులై
యాధివ్యాధిజరామురాదిమయ కాయం బానలోనుంచ కో
రాధానాథ ! రథాంగపాణి ! యనుచుం బ్రార్థించి ముక్తాత్ములై
సాధింత్రు త్వదమ్యుత దివ్యబోధమును గృ॥ ౩౮౨

మ. అనవచ్ఛిన్నము దేశకాలములచే నాద్యంతశూన్యంబు చి
ద్ఘనమున్ సత్స్వరూపంబు సంతతసుఖస్థానంబు బ్రహ్మంబటం
చును వేదాంతరహస్యముల్ తెలుపు నన్నుంగూర్చి బ్రహ్మాహమం
చనసో ధన్యుడనై మెలంగుదునా కృ॥ ౩౮౩

శా. నీలో నైక్యమునొందుటే సుఖమొ నే నీసన్నిధిం జేరి యి
ష్టాలాపంబుల బ్రొద్దుపుచ్చుటయ శ్రేయంబో విచారింపగా
జాలన్ నా కెటులైన నిష్టమె యదోషంబైన సౌఖ్యంబు నా
కాలీలం ఘటియింపజేయు మిక కృ॥ ౩౮౪

మ. విలసద్భావరసాద్యలంకృతులతో వృత్తంబులం జెప్పి ని
న్నలరింపంగలవాడఁగాను మరి యుద్యద్వల్లకీవేణుగా
త్రలసద్గానముచే నుతింపగ సమర్థంబు లేదెట్లు న
న్నలసుం జంచలు నజ్ఞు నేలెదవు కృ॥ ౩౮౫

మ. పలుమాటల్పనియేమి దర్శనము దొప్ప న్నేర్చి వాక్యార్థముల్
వెలయింపంగలవాడ నిన్నుగను తెల్విం గోరియేకాదె యు
క్తులు ప్రత్యుక్తులు పూర్వపక్షవినియుక్తుల్ శుద్ధరాద్ధాంతముల్
గలయంగొట్టుడు నేసుధక్త్రుడను కృ॥ ౩౮౬

శా. అద్వైతంబని ద్వైతమంచని విశిష్టాద్వైతమంచున్ మహా
విద్వాంసుల్ పలుపోకల న్నడచి రా భేదంబు లజ్ఞానకా
ర్యద్వేషాశ్రయము ల్తలంప నరుడె ట్లైనం భవత్పాదకం
జద్వంద్వంబును బట్టగావలయు కృ॥ ౩౮౭

మ. అవనిం దాపులు నూరు జూపడిన గమ్యస్థాన మొక్కండయై
తివురంగానమె నీవె గమ్యుడవు నా తెన్నుం బొడంగాంచి యి
బ్బావడుంగొన్నగరాని మానిసిని తప్పం బెట్టెదో మూర్ధమా
నపుడజ పచ్చితి నెట్టులో దరికి కృ॥ ౩౮౮

శా. దివ్యజ్ఞానమునున్న నీచరణభక్తిన్ దీపి మెండాయె బల్
దివ్యజ్ఞానమె మేలు నీచరణభక్తిన్ దీపి మేలోసదా

దివ్యజ్ఞానము నీవె నీచరణభక్తిన్ దీపినావే యికన్
నవ్యానందము నీవు నాకిడుము కృ॥ ౩౮౯

శా. మంచో చెడ్డయొ నిన్ను వేడితిని సంభత్సంభవాంభోధిలో
ముంచో ముంచకయో భవత్స్మరణముల్ పూజింప సేవించి నీ
పంచన్ దానిసమానిసిం జలుపుమీ ప్రార్థించెదన్ నన్ను ము
న్నుంచారంబుల పెట్టబోకు మిక కృ॥ ౩౯౦

మ. పతనంబుల్ గలచోటనే కలవుగా రాశ్యంబులో భవ మే
గతి ప్రాపించె నెఱుంగ శక్యమె సుధాకల్లోలినిన్ ద్రచ్చ ను
న్నతి హాలాహల మెట్లు పుట్టె నపురా నానత్వముం గాంచనై
క్యతయున్ నీమములందె గానఁబడు గృ॥ ౩౯౧

శా. నీచేమాయలమాయచే సకలమా నీచేజగద్భాండ మిం
కే దిందున్నది పాలచే పెరుగు స్వామి పెరుచే చల్ల యు
న్మానగ్రస్తుల మైతి మే మది భవ న్మాయామహాత్వంబె చే
వా దీనుండను నన్ను బ్రోవుమిక కృ॥ ౩౯౨

శా. నీకు న్విప్పగ నేర్పు దండమును జాణం బెట్టగా నేర్పు వి
ఖ్యాతప్రౌఢ బహుప్రఘాతమును జేయన్ నేర్పు నీయందునన్
జేతోవృత్తిని నిల్పి నిశ్చలత ధ్యానింపంగ వాచెల్లవి
ద్యాతీతుండగు పెల్పవే కరుణ కృ॥ ౩౯౩

శా. నిన్నుం గీర్తనసేయఁగా శ్రుతులయున్ వేదాఖ్య మచ్చెంగదా
యెన్నంగా విది ధాతువర్గము మహాందే జ్ఞానమే కాక నా
యన్నా నిన్నును గొల్చువారలకు జ్ఞానాధిక్యమే లాభమౌ
నన్నుం జ్ఞానినిజేయ వేమిటికి కృ॥ ౩౯౪

శా. నీకారేటికి మాయగాక కలిసెన్ నీతోడ నైక్యస్థితిన్
శోకంబూనెడి రాధకానియది యస్తోకంబుగా చెత్తనం
బాకట్టెం జగదండగేహమున మా కాపంత సందేదు నిన్
వైకుంఠేశు భజించు పెట్లికను కృ॥ ౩౯౫

శా. ఏలోకంబున నీవులేవు సకలం బీవున్నచోటేగదా
గోలోకంబున ప్రీతి మిక్కుటమె నీకుం జూడ గార్హస్థ్యధ
ర్మాలంబంబును సేవక ప్రజవినోదార్థంబులున్ మెండటం
చాలోచింపద నన్ను బ్రోవు మిక కృ॥ ౩౯౬

శా. ఇల్లుం జెక్కము గొడ్డు దొడ్డి మడి తో పేరుఁ దమస్తంబు రం
జిల్లం జేసి క గోత్రపంచమున నున్నింపెట్టి సంసారివై
యుల్లాసంబున భక్తసంతతులతో నొప్పారి సౌభాగ్యమై
వల్లంగా మము నేలుగావుతను గృ॥ ౩౯౭

శా. నీవేకాక మరెవ్వ రీ జగమునన్ నీ చిక్కు విప్పంగలా
రీ విశ్వంబును విత్తె యుండొ మరి చెట్టే యుండొ సాధింప స్వే
చ్ఛావాదంబులు చేసి చేసి యనువన్ జిక్కారే కాక ని
ర్వ్యాపంబుల్ కనఁజాలిరే తెలుపు కృ॥ ౩౯౮

శా. శ్రుతి ప్రామాణ్యము నీ స్థితంబునకు నా శ్రుత్యర్థ స్వీయ వి
లిప్తితగానన్ మహిత ప్రమాణత గనన్ గీర్తింతు నన్నెప్పుడు
స్మృతి వెండ్లో మరి వెండ్లికిన్ విడువ నే శాంతిల్లు నస్మాన నిం
ద్యత యన్యోన్యము నాశ్రయంబులగు కృ॥ ౩౯౯

శా. మాకుఁ గంటికి గానరాని యణువుల్ మాన్యుఁ నిసుఁ లోగొనుఁ
గా కేశాండకరండమండలము నీలో నుండు నీ వాడియో
లే కాదిం బరమాణువుంబమె యన శ్రీలం బ్రకాశించునో
నా కేలిల నెఱుంగ శక్యమగు కృ॥ ౪౦౦

శా. తిరమా భోగము సత్యమా జగము నీ దివ్యాంఘ్రిపంకేజబం
ధురమాధ్వీరసపానమత్తుల కుపాధుల్లేవు నిత్యుల్ నిరం
తరగోలోకసుఖావహప్రమదబోధాకారులై యుండ్రు వే
దరహస్యార్థము దెత్తు చెప్పెదను కృ॥ ౪౦౧

శా. సుతుడుఁ దండ్రియు పెండ్లముఁ మగడు రాజుం బంటు మా మల్లుడుఁ
హితుడుఁ స్నేహితుడుఁ బురోహితుడు గేహశ్రేష్ఠ దన్యోన్యసం
గతి సమ్మర్శము మాని పోదురుటు నిర్యాణం బద్ధలోభంబునన్
గతి నీవే యనువాని కేవెఱుపు కృ॥ ౪౦౨

శా. ఓగుం బాగులు నీ వెఱుంగవని నే నూహింప నన్నెల భూ
భాగంబందు జనింపఁజేసితివొ నావల్లఁ ఫలంబేమొ యే
లా గెచ్చో నెవ్వ డేది చేసిద నదెల్లఁ నీకె జ్ఞాతంబు నా
నాగోప్యార్థము లున్న పేటికవు కృ॥ ౪౦౩

శా. ప్రాపృద్మాఘము పట్టుమన్న బచరింపంబోదు వల్దన్న భా
రావిష్టాంకము మాన దట్టులనె యౌరా నీకృపాధార రా

భావామోదరబింబకీర పటుబోధాశూర ధీరా ననుం
గావం బ్రేమ నెక్కొందఁ జూడరా యికను కృ॥ ౪౦౪

శా. ఏనతాతల్ కపిలర్షి శాపమున నిర్భిన్నాంగులై భస్మమై
చన రప్యున్నతలోకవాసము గమెం స్వామీ కృపాభారతో
డను గంగాలహరుల్ బ్రోవఁగదె శ్రీ భామా పతిత్రాణంబు వా
మును నీవేగతి యంచు నమ్మితిని గృష్ణా భక్తకల్పద్రుమా॥ ౪౦౫

క. ఆరి యాట్లు పలువిధంబుల । గొనియాడఁగ గృష్ణుఁ డలరి కోరిన వరము
ల్లు నొసఁగి యుదయమున దనకడ । ఘనరోఘం బెసఁగు గంగఁ గని యుల్లసిలెన్. ౪౦౬

క. భారతి శాపవశంబున । నోరామ యవని కేఁగి నగచరపురులం
ఘోరపథలోకమున నుం । జేరి సుఖింపఁ జేయుము పొమ్మీ॥ ౪౦౭

క. నీ నీరంబుల నెప్పుడు । స్నానం బానరించు వాఁడు సాలోక్యసుఖ
శ్రీ నొందు నాదు దయచే । నానాజన్మార్జితాఘ నాశము గలుగన్. ౪౦౮

క. నీ గాలి సోకినంతనె । రాగద్వేషాది దోష రాహిత్యముగన్
వాసిగ నిను స్పృశియించుటతో గలుగున్ నూఱు మేల్కొల్పుల ఫలంబుల్. ౪౦౯

క. సామాన్యదినస్నానము । చే సుఖశతఫలము గలుగు చెలువముగ శ్రుతి
ప్రామాణ్యమున నమావా । స్యా మన్వంతర ముఖముల శతగుణ ఫలమౌ. ౪౧౦

సీ. రవిసంక్రమణముల రవి శని గ్రహణాయనాదుల బూర్ణిమ పర్వమునను మ
హోదయంబందు నర్ధోదయంబునను జాతుర్మాస్య నక్షయ మురిలనాశ
కంబును బుణ్యలోకప్రాప్తిహేతుకంబును నగు నీయందు జనుఁడు స్నాన
మాచరించినయేని మరునాఁట నీవేగి ధరణీతలంబున దిరుగు మనిన

తే. గీ. నిఘనిమాటలు వినుచు నవ్వి శుభగంగ । భక్తి నమ్రయగుచు జేరి పల్కె దేవ
తావకీయమహాజ్ఞ నౌదలను దాల్చి । యరిగెదను బృథ్వి కొక మనవి నాలకింపు. ౪౧౧

క. పాపులు తమపాపంబుల । నాపాలొనరింతు రాదినారాయణ నే
నేవగిది దోషంబుల । బాపుకొనం జాలుదాన వచియింపఁగదే. ౪౧౨

క. ఎన్నాదనుక భువిపై । నిన్నాత్మస్మరించుకొనుచు నే నుండెద నా
పన్నశరణ్యా తెల్పుము నన్ను గృపామతిని జూచి నా విభుతెల్లన్. ౪౧౩

వ. అనిన విష్ణుండు ౪౧౪

సీ. నా కళారూపంబునం బ్రభావోన్నతి లవణవారాన్నిధి లలితమూర్తి
యగుచు లక్ష్మిరూప వగు నీకుఁ బ్రియుఁడగు నీవు దగిన వాఁడు నిర్మలుండు

నిఖిలపూజ్యుండు మానిత కీర్తిశాలియు సరిమించి సిరిగాంచి సరసలీల
నెసలాయు దిగాక యెంతకాలము సరస్వతి మొదలగు సతుల్ సౌఖ్యవృత్తి

తే. గీ. భారతంబున బ్రఖ్యాతి బడయనేర్తు। రంతకాలంబు నీవును సంద సుండు
యింతయేటికి నైనవే లేండ్లు గలిగి విమలగుణవతి సంతోషవిస్తృతమతి. ౪౧౫

తే.గీ. భారతంబున గల జనుల్ పరమనిష్ఠ। నిన్ను సేవించి స్నానాది నియతులగుచు
నఘములను గెంటుదురు భవదంబుకణము। పరమపావనమై స్వర్గఫలము నిచ్చు. ౪౧౬

ఉ. గంగను మానవుండు మునుగంగలడేని పవిత్రుడై చెలం
గంగ నఘాళియెల్ల దొలగంగ సుధాంశుసపాళి యాత్మబొం
గంగ విమానమెక్కి పరగంగ వికుంఠపురంబులోనికే
గంగల డంతమందు దిగుగం గను డీ భవపాశబంధముల్. ౪౧౭

ఉ. మేలిమి గంగలో మునుగ మేలిమిబంగరుతో బనేమి స
మ్మేళితమైన ప్రాభవము మేలిక జెప్పగనేల భూతల
మ్మేలి సుపర్వనాథపురి మేలి సరోరుహగర్భపత్తన
మ్మేలిన హెచ్చుభేసుపురమేలిన నా దరి జేరు నంగనా. ౪౧౮

ఉ. అంగన యాత్మభక్తి దొలయంగను మర్త్యుడు గంగ నీరపా
యం గని చేరడిగ్గ నెలయంగ గలంగ గలంగ నీతపే
యంగను బావనంబయిన యంగముగల్గి యఘాళియెల్ల బా
యంగ ననుం గనుంగొనెడి యంగదియంగదగొంగయై లగున్. ౪౧౯

ఉ. నీ యనుమానమేల తటినీ యనురాల సుఖాప్తి లుప్తి రా
నీయనుదోషమున్ నిలువనీయను బుణ్యము నిన్ను బాసి పో
నీయను వక్రగంత్రి యననీయను నిత్యపవిత్రశుద్ధపా
నీయనుగా దలంచి జననీ యనువారలు నిన్ను భూజనుల్. ౪౨౦

క. ఎక్కడ చచ్చిన శవమున్। దక్కక నీలోన మునుప దటినీ నేనా
ప్రుక్కడికిని సారూప్యము। దక్కింతున్ దీనికంటె ధన్యత కలదే. ౪౨౧

క. నాభక్తులు నీలోనం। బ్రాభవమును గందు రెందు పాపము లుడుగన్
శోభావతివై తనరెదు। నీ భయ మిక దీరెగాదె నిమ్నగ పొమ్మి. ౪౨౨

వ. అని యిట్లు భగవంతుండు పలుకం గడు నలరి మ్రొక్కి నిలచిన భగీరథుం గాంచి ని
వీ గంగను గౌతమోక్తక్రమంబునం బూజింపుమని చెప్పిన నట్లు చేసెద నని యాజ్ఞం గయి
కొని గంగం బోద్కొని చనియె నని చెప్పిన విని నారదుండు స్వామీ భగీరథుండు గంగం
బూజించిన క్రమంబు నెలవివ్వవే యనుడు నారాయణుండు ౪౨౩

సీ. నియతితోడ మునింగి నిత్యక్రియను దీర్చి ధౌతవస్త్రద్వయిదాల్చి విఘ్న
నాథుని రవి నగ్ని నారాయణుని శివు నంబను నార్వుర నలత గొల్చి
యధికారియగు నెందుకనిన విఘ్నము రాదు గణనాథు గొల్చినకతన నింక
రవి గొల్చుటను రోగరహితుడౌ శౌచంబు గలుగు వహ్నిని గొల్వ నళినసేత్రు

తే.గీ. గొలిచినందున శ్రీ గల్గు గుహజనకుని । గొలువ జ్ఞానంబు గలుగును గూర్మి నంబ
గొలిచినందున మోక్షంబు గలుగు నిక్కమవల గంగను ధ్యానింపగను మునీంద్ర ! ౪౨౪

వ. కణ్వశాఖోక్తంబయిన ధ్యానంబు దెలిపెద వినుము. ౪౨౫

ఉత్సాహ. మల్లె మొల్ల జాజి విరుల మాడ్కి నీ ప్రవాహముల్
తెల్లనై పవిత్రమై యతిద్యుతిం దలిర్చెడిన్
గల్ల గాదు నీవు కృష్ణగాత్రమందు బుట్టితో
తల్లి గంగ నిన్ దలంచెదన్ సతంబు గొల్చెదన్॥ ౪౨౬

ఉత్సాహ. తెల్లమాయె నీదు కీర్తి దేవదేవుడే నినున్
బల్లవింపజేసె నమ్మ భక్తకల్పభూమిరు
డ్వల్లి వైతి వో నమస్తవాహినీపుతల్లి మా
తల్లి గంగ నిన్ దలంచెన్ సతంబు గొల్చెదన్. ౪౨౭

ఉత్సాహ. నల్లవేల్పుగాదె నిన్ను నాటి భారతంబునన్
జెల్లు నీ విశేషమహిమచేత నెల్లమర్త్యులన్
బిల్లరాయలంచు గూర్మి పేర్మి నేలుదమ్మ మా
తల్లి గంగ నిన్ దలంచెదన్ సతంబు గొల్చెదన్. ౪౨౮

ఉత్సాహ. విల్లువంటి కన్నుబొమయు వేదివంటి జఘనమున్
జల్లి మెకముతోకవంటి చక్కనైన వేణియున్
పిల్ల లేడివంటి కనులు పేర్మిమీరునట్టి మా
తల్లి గంగ నిన్ దలంచెదన్ సతంబు గొల్చెదన్. ౪౨౯

వ. అని యిట్లు ధ్యానించి షోడశోపచారములుచేసి గంగాపూజ సల్పినవాని కశ్వమేధ ఫలంబు
లభించు నిక గంగాస్తవంబు సెప్పెద వినుమని నారాయణుండు. ౪౩౦

క. అమ్మా శివకరరూపిణి । నమ్మగ్గ మురారిదేహసంభూతా గై
కొమ్మా నా మ్రొక్కులు గంగమ్మా రాధాంగరసనమ్మాయుక్త దయన్. ౪౩౧

రగడ. శూలిని దగ్గరనుంచుక సృష్టిని జొప్పడజేసెడి కాలమునందున
గోలోకంబున రాసమండలిని గోవిందుడు దా మ్రొక్కినదేవికి
పీలుగ గార్తిక పూర్ణిమయందును ప్రేతలు గొల్లలు వేడుకతోడను

మెలగు రాధికయుత్సవమందును మించి మహోన్నతిగొల్చెడి దేవికి
గోటియోజనంబులు పొడవై సిరి గోరి వెడల్పారలక్షయు నగుచును
మేటిగ గోలోకంబున మహిమను మించిన తల్లికి గంగాదేవికి
వలరుచు నలుబదిలక్షల యామడ యా వైకుంఠమునందును విరివియు
బొలుపుగ నాల్గంతలు గల నిడివియు బలుపు వహించెడి భాగీరథిని
ముప్పదిలక్షల యామడ వెడలుపు మొనయగ నైదంతలు నిడివియు గని
మెప్పుచు సత్యమునందున నుండెడి మొప్పులుప్పున నొగి మా తల్లికి
ముప్పదిలక్షల యామడ వైపుల్యము మొగి నాల్గింతలు నిడివియు నగుచును
మెప్పుగ శివలోకంబున నుండెడి మెలగు చక్కని మందాకినికిని
లక్షయోజనంబుల వెడలుపుతో లలితగతిని నేడంతలు నిడివయి
మోక్షమునొసగుచు ధ్రువలోకంబున ముద్దులతల్లికి సురవాహినికి
లక్ష యోజనంబుల వెడలుపుతో లలితముగా నైదంతలు నిడివయి
వీక్షింపందగి చంద్రలోకమున వెలసినతల్లికి సురదీర్ఘికకును
అరుబదివే లామడ వెడలుపు నై యంతకు బదియంతలు నిడివియు నయి
సరసిజబంధునిలోకమునందును జక్కగ వర్తిలు లోకజననికిని
లక్షయోజనంబులు విస్తీర్ణము లరి నైదంతలు నిడివియు నగుచును
సక్షయమైన తపోలోకంబున నలరుచు దిరిగెడి యాపోమూర్తికి
వేయామడ విస్తీర్ణంబై పదివే లామడ నిడివై పెన్నొంపుచు
నాయక జనలోకంబున వర్తిలు పరమేశ్వరికిని భక్తపోషిణికి
పదిలక్షల యోజనముల వెడలుపు బంచగుణంబుగ నిడివియు నగుచు
విదితంబగును మహర్లోకంబున వింతగ వర్తిలు పావనికి
వేయామడలను విరివి గలిగి సరవి శతగుణమగు నిడివి దనరి నిర
పాయంబుగ గైలాసంబున జెలరాడెడి భక్తజనావనవృత్తికి
నూ రామడ వెడలుపు గల్గియు బది నూర్లామడ పొడవును దాల్చియు దగ
నొప్పుమెరుగ స్వర్గమునందును నొప్పెడి తల్లికి మందాకినికిని
బదియామడ వెడలుపు దనరారగ బదివములామడ నిడివి గలిగి యును
పదలక పాతాళంబున నుండెడి వాసిగలమ్మకు పరభోగవతికి
కోసెడు వెడలుపు గలిగి ధరాస్థలి గుణవతియగు నయ్యలకనందకును
ఘూసురవంద్యకు పుణ్యచరిత్రకు మ్రొక్కెద మ్రొక్కెద మ్రొక్కెద మ్రొక్కెద. ౪౩౨

తే.గీ. క్షీరపద్ధ యనగ గృతమున, నిందు । సన్నిభ యనరియు త్రేత, నెమ్మం జంద్ర
నాథ ద్వాపరమున, నలువో జలప్రభ । గలియుగమున నట్టి గంగ గొల్తు. ౪౩౩

వ. మఱియు నీ గంగాస్తోత్రము పఠించినవారికి సకలార్థంబులు గలిగి సుఖింతురని చెప్పి మఱియు నివ్విధంబున భగీరథుండు గంగాస్తవంబు సేసి గంగం దోకొని సాగరుల భస్మరాసులం దడిపిన వారలు తత్క్షణంబు వైకుంఠంబున నిత్యసుఖంబు గల్గి వర్తిల్లిరి. నీ వడిగిన గంగామాహాత్మ్యంబు సెప్పితి, నింక నెద్ది యడిగెద వనిన నారదుండు నారాయణా! భువనపావనియైన గంగ త్రిపథగ యగు నదియైనందుల కారణంబును దెలుపవే యనుడు నారాయణుండు ౪౩౪

తే.గీ. వినుము నారద తెలిపెద విస్తరించి। మున్ను గోలోకమున గృష్ణమూర్తి యొక్క కార్తికపు బున్నమను విధిక్రమము మీర। రాసమండలమందును రాధ గొల్వ. ౪౩౫

తే.గీ. గొల్చి సంహృష్టుడై గడె గూడుచుండ। దేవతలు మునులును సభ దీర్చియుండ కృష్ణసహిత సరస్వతి కేరి మీరి। వీణగొని పాడె వల్లవి వింత దోసగ. ౪౩౬

తే.గీ. బ్రహ్మ దా మెచ్చి తారహారంబొసంగె। శివుడు చక్కని మాణిక్యశేఖరంబు నిచ్చె గృష్ణుండు కౌస్తుభం బిడియె రాధ। రవలమురెక్కర యిచ్చె నారాయణుండు. ౪౩౭

తే.గీ. పేర్మి ధర్ముండు తో డిచ్చె గర్మసాని। పరగ దుర్గయు దా నిచ్చె బ్రహ్మభక్తి భర్మ మిచ్చెను భక్తిదా ధర్మబుద్ధి। మహిమ శుద్ధాంబుకం బిచ్చె వహ్నిమీర. ౪౩౮

ఆ.వె. బ్రహ్మ వీణ గిల్ల బరమేశ్వరుడు గొంతు। ఎత్తి పాడె నౌర మత్తుమీర సురలు మునులు పాట సొక్కి చిత్తరు। బొమ్మ లైరి యేమి పోకలేక. ౪౩౯

తే.గీ. కృష్ణుచేఁ జేతనం బొంది కెరలి చూడ। రాసమండలమందు సర్వాంగంబు జలమయంబైన నా సభాసదులు జూడ। ద్రవత నొందిరి కృష్ణుండు రాధ యప్పుడు ౪౪౦

క. గొల్లలునుం గొల్లెతలును। నెల్ల సురలు బ్రాహ్మణులును నేది గనక తా రుల్లంబులు దల్లడపడ। గొల్లుమనుచు నేడ్చి రప్పుడు గుణరత్న నిధీ. ౪౪౧

తే.గీ. ధ్యానయోగంబుచే బ్రహ్మ తా నెరింగె। రాధికయు గృష్ణమూర్తియు ద్రవత జెంది రనుచు సంతసం వాగ్దేవి యద్భుతంబు। నాగ నశరీరిణీత్వంబు గాంచి యిట్లు పలికె నందఱు వినఁ గృష్ణ వాక్యసరణి. ౪౪౨

తే.గీ. నేను సర్వాత్మ నిది శక్తి నే నసంగ నిది యసంగను భేద మెక్కించకయును లేదు రాధాశరీరంబు లీల ద్రవత। నందె నద్దియ నేను నే నద్ది సుమ్ము. ౪౪౩

తే.గీ. కాన నామంత్రములచేత దీని గొల్పు। మానవులకెల్ల గోలోక మార్గ మెన్న సులభమైయుండు నది భూరి తెలిసి సేయు। నాగ విని బ్రహ్మ శాంకరీనాథు జూచి. ౪౪౪

వ. శంకరా వేదసారంబయిన మంత్రవిస్తారంబుతో నిదే గంగాతోయంబు పూని స్తోత్రంబుం జేయుము నానుడు నతం డిది భగవదాజ్ఞాపరిపాలనార్థకం బదియుంగాక యీ గంగతోయంబు పూని యెవ్వడు తీర్థంబాడండు వాఁడు కాలసూత్రంబను నిరయంబు జెందునని పూని పేద

సారంబు పఠించినంత కృష్ణుండు రాధాసహితుండై ప్రత్యక్షుండై సంగాంచి పునరుత్సవంబు చేసి రది కావున కృష్ణదేహసముద్భూత యగుటం గృష్ణాంగసంభూతయు, గోలోకంబునఁ బుట్టుటం గంగయు నై విరాజిల్లె. శివకృత వేదసారంబువలన ముక్తిదీపంబయ్యె. నిది తెలసి యెవ్వండు గంగఁ బూజించు, వాఁడు పూతుండగు ననిన విని నారదుండు జగదీశా భవచ్ఛరీరంబయ్యెన శ్రీ రాధాదేవియే గంగ యగుటయు, శంకరుండును బ్రహ్మయు నారాయణు ననుజ్ఞ బడసి గంగం ధ్యానించి స్తోత్రంబులు సేయుటయు, నీవలన సవిస్తరంబుగా వింటి. గలింబంచసహస్రసహాయనాతంతరంబెట్లు జరుగుం దెలుపవే యనుడు హరి గంగ భారతంబు విడిచి పద్మావతి సరస్వతులం గలసి వైకుంఠంబున కరిగి తులసిం గలసె. నారాయణుని కపుడు నలువురు ప్రేయసులైరని చెప్పిన మరల బ్రహ్మపుత్రుఁడు విష్ణుపాదోద్భవ యనియు, గంగను బ్రహ్మకమండలుస్థ యనియు జెప్పెద రది యెట్టిదని యడిగిన నారాయణుండు ౪౪౫

సీ. మున్ను దా గోలోకమున ద్రవరూపిణియైన రాధాంగజ యమలగంగ
సంకర్షుని చెంత సరసభావము చూపి యుండగ గొల్లత లొక్క మూడు
కోట్లతోడను దటుక్కున రాధికాదేవి వచ్చి చూచి తనదు వన్నెకాని
వగలును గంగమ్మ వలపులు నాత్మలో సహింపజాలక చాల గనలి

తే.గీ. బిరబిరన పోయి తా సింహపీఠి కెక్కి । పక్కలాకులు నిచ్చుచు బెక్కువేడె
లక్కజంబుగ గొలువంగ నధికరాజ్య । విభవ మలరార గూర్చుండి విష్ణు జూచి. ౪౪౬

ఉ. చెప్పవె ప్రాణనాథ యిది యెందుకు నీకడ నిల్చియున్న ది
నెవ్వగలాడిపై వలపు నీకును మున్నటు లున్నదా సహా
యప్పరగోప్రపంచమున నే నొకతెఁ మనియుండగానె యీ
చప్పలొకో నెపాను నగరా పలుసారులు నిట్లు చేసినఁ. ౪౪౭

ఉ. ఓర్చితి బెక్కుసారు లిక నోర్చిన నొప్పదు సుమ్ము నీకునుం
గూర్చిన ముద్దులాడి యదిగో కొనిపొమ్ము మరొక్కచోటికిఁ
నేర్చితి విట్టి దౌష్ట్యమును నీ విక గోభువనంబునందు గా
లార్చిన చూడు నీవని పురానుభవంబులు విస్మరించితే. ౪౪౮

ఉ. గంధపుకోనలో విరజకౌగిట నుండగ జూచియుఁ సఖీ
బృందము వేడినఁ గొడవపెట్టక నిన్ను క్షమించితిఁ గదా
డెందమునఁ దలంపుము వడిఁ విరజాంగన వాకయయ్యె మే
నందము గుంద నీవును ననంగుడవై చనవే మనోహరా । ౪౪౯

ఉ. నీ పదు పుగడించుచు విరిద్మలతోయశరీర మొప్పగా
నాపగ యయ్యె నా పగయు నై ప్రవరింపగ దానిమీది మే
లాపగలేక నీవు విరజా యని సంస్మరింపగా
నోపిక యోగసిద్ధి గల యోగినిగాపున వాయుమూర్తివై. ౪౫౦

ఉ. నీటను దర్పణం బొసగ నీవును దాని గనుంగొనంగ శ్రీ
కాకొనరించి చక్రమడి గప్పుముజేసిన బుద్ధి నౌర యు
న్నోకనముప్రసక్తముడు హాయిడవాదుపు నే నెఱుంగనే
నీ కపటస్ఫూర్తి మది నేడును మాని వికేము సేయుమన్. ౪౫౧

ఉ. సంపగితోట శోభ యను చక్కని గొల్లది నిన్ను గూడుచున్
సంపిల జూచి నిన్ను సది రా యని నే సడలింప నార్తిచే
పెంపెసలారి తీవ్ర సతివేగము శోభ శరీరం ఘటించె దా
గంపము నొందుచున్ దమవు గన్పడనీయక పద్మమాత్రమై. ౪౫౨

ఉ. అంతట దారిపొంచు విడనాడగవాలిక రత్నభూషణన్
గాంతల మోముల౯ సృప శిఖామణుల౯ గిసలంబులందు పూ
బంతులబంట్ల జేరగుడి దాలవినూతనపుష్పాళి నిం
తింతలు జేసి పంచితివి యీ విభుదయ్యది విస్మరింపతే. ౪౫౩

చ. మంసివసంబురొను ప్రథ తో గలయం గని యేను తిట్టినన్
బిలబిల బోయి దాగితివి భీతిరి ధత్త్రవధ సూర్య్య జేరిన౯
పలుకున నీవు పోయి బహాంధంగుల నాసని మంటగ త్తైసి
త్స్యలఘుత నూపించితివహా నలుపోకలమారి పీవకా. ౪౫౪

చ. అనలునియందు గొంచెమును యక్షులయందును కొంచెమున్ మహా
జనులను గొంచెమున్ దివిజ సంఘములందున గొంచెమున్ స్వధా
జనులను కొంచెమున్ మదగజంబుల గొంచెము త్రాచులందు బ్రా
హ్మణుల తపస్వులన్ యతుల యందును గొంచెము కొంచె ముంచి పా
పనత గనంగజేసితివి వర్ధిలుగాపుత నీదు బచ్చసల్. ౪౫౫

చ. వెలయగ దొల్లి శాంతి యను శ్వేత నొకర్తుక గూడి రాసమం
డలమున నామనిన్ ముదమునన్ విరిసజ్జను బూలదండలం
గళమున దాల్చి చందనపు గంధము బూసి లతాంగి యాకులన్
మలచి యిడంగ తమ్మలను మాసుగ జేయుచు రత్నశాలలోన్. ౪౫౬

ఉ. ఉండగ నేను జూచి కతి నోగ్రపదంబుల నిన్ను దిట్టినన్
గుండతనంబునన్ మరగికొంటివి నీ పదిగాంచి శాంతి నీ

యుండఁగ లీనయైన గని యూఁపె నరణ్యమునందు సత్వస
మ్మండితులందు వైష్ణవుల మానుల శాక్తులయందునున్ మహా
పండితులందు ధర్మమును బంచితి నాటను జెంపె వల్లభా. ౪౫౭

చ. మఱచితివో క్షమాయువతి మాలిక నీమెడ వైచి గంధమున్
నెఱయఁగ బూసి దర్పమున ని న్నట కౌఁగిటలో సమర్చి యే
మఱుగును లేక సొమ్మసిలి మత్తున నిద్దురఁబోవ జూచి నే
నరియురి చేయఁదట్టి యమ సల్లని లేపినఁజాడ వల్లభా. ౪౫౮

ఉ. అచ్చట నీవు మేమ్మఱచి యావిడతో నిదురించునప్డు నీ
వచ్చ నికోక క్రోవి వనమాలిక కౌస్తుభరత్నరాజమున్
ప్రుచ్చిలి యేను దాచితిని ముద్దియ[illegible] వేడినంతటన్
గ్రచ్చఱ నీకు నిచ్చితిని గాదె తలంపుము ప్రాణవల్లభా. ౪౫౯

ఉ. సిగ్గునఁబోయి భూతలము జేరి క్షమాసతి యుండ ప్రేమతో
డగ్గున నీవు బోయి హరి దేవతలన్ మునులన్ మహీతలిన్
ఒగ్గఁగ వైష్ణవోత్తముల చాయను మర్త్యులలందు ధర్మముల్
తగ్గనివారియం దునిచి లాలనచేసితి వీ వెఱుంగవే. ౪౬౦

చ. ఎఱుఁగనిదానఁగాను మరి యెన్నికతల్ల[illegible]ల వెంచిచూచినన్
తెఱపల మేలుకాద పగుదే తగుదే పరవారి కృత్యముల్
మఱగున జెప్పుకోవలెను మంచికి బోయిన కీడు వెంటనే
తఱుముక వచ్చు నిన్ను దయ దాచ్చుట నేరము ప్రాణవల్లభా ! ౪౬౧

వ. ఇట్లు రాధాదేవి రోషారుణితలోచనయై కృష్ణు సదలింప గంగపంక కొరకొరం జూచి పట్టంబోయిన నది యెఱింగి సిద్ధయోగినియగుట నిజయోగంబున దిరోధానం బొంది సభా మధ్యంబున జలంబై నిండిన నది నిజయోగంబున రాధ యెఱింగి హాటిం బరిసిలించి తజ్జలంబు పానంబుసేయ సమకట్టిన నది తెలిసి గంగ శ్రీకృష్ణచరణాంబుజంబు గోరిన శుద్ధ జలరహితంబులై గోలోక వైకుంఠలోక భూలోకాదులు జల జంతుమృతదేహ సమన్వి తంబులై చేడ్పడి త్రావ పురిసెడు జలంబు లేక యెల్లవారు నాలుక రెండి కొట్టుకొను బ్రహ్మ విష్ణు శివానంత ధర్మ పాకశాసన చంద్ర ప్రభాకరులును మనువులు మునులు దేవతలు సిద్ధులు మొదలగువారు గోలోకంబునకుం జని గోవిందుంగాంచి కన్నుల [illegible]ంబు లొలుక గద్గదస్వరంబుతో పులకాంకితదేహంబులతో భక్తినమ్రకంధరలతో [illegible]ంబున విలాసాంచితుండై యున్న శ్రీనివాసునకు నమస్కరించి యచ్చెరుపడి యొండొరుల మొగంబుల సూచికొనుచు చతుర్ముఖుం జేరి వచ్చినపని జగన్నాధునకు విన్నవించు నావుడు

నాతండు కుడిప్రక్కను విష్ణువు డాపలి ప్రక్కను వాసుదేవుని చేరి పరమానందయుక్తుండై రాసమండలంబున సర్వము కృష్ణమయంబయి యెల్లరు ద్విభుజులును, నెల్లరు మురళీహస్తులును, నెల్లరు వనమాలావిభూషితులును, నెల్లరు మయూరపింఛచూడులును, నెల్లరు కౌస్తుభరాజితులును నై గుణ రూప భూషణ తేజో వయః కాంతుల సమానులై యతికమనీయ విగ్రహులై యుండం గనుంగొని ౪౬౨

ఉత్సాహ. అందమాయె రాసమండలాంతరంబు జూడగా
నెందుజూడ నందు కృష్ణ పింఛ సొంపు లేదు గో
వింద రెంప రెండ రెట్లు గిందరందు చెల్లరో
యిందు కృష్ణ డెవ్వడంచు నే జోహారు జేసెదన్. ౪౬౩

ఉత్సాహ. సుందరాంగి రాధ యొక్కమారు చంకపెట్టగా
నందరందు నొక్కమారు నదరి చంకపెట్టగా
ఇందువదన కృష్ణుడాయె కృష్ణు డింతియాయె నా
యిందు కృష్ణ డెవ్వడంచు నే జోహారుజేసెదన్. ౪౬౪

ఉత్సాహ. ముందు శౌరి యతని వెనుక మగువ దాని వెంట గో
విందు డతని వెనుక రాధ వెలది వెనుక గృష్ణుడున్
నందు నందు నెట్టు లొక్క చాప్పునన్ దలిర్పగా
నిందు కృష్ణ డెవ్వడంచు నే జోహారు జేసెదన్. ౪౬౫

ఉత్సాహ. మందయాన ముద్దుగొనెడి మాధవుం డొకండుగా
నిందువదన ముద్దుగొనెడి కోమలాంగి యొకటగా
క్రింద పేరి మీదసాని క్రిందసాని మీదరే
డిందు కృష్ణ డెవ్వడంచు నే జోహారు జేసెదన్. ౪౬౬

ఉత్సాహ. ఇందువదన కృష్ణు డాయె కృష్ణు డింతియాయె నా
చంద మెరుగ నేరితరము జాతిబోవు పన్ను నే
మందు నింతవింతగాన నాత్మసంశయంబుతో
నిందు గృష్ణ డెవ్వడంచు నే జోహారు జేసెదన్. ౪౬౭

వ. అనియిట్లు లోకవిధాతయగు పితామహుండు శ్రీకృష్ణవిలాసంబునకు నత్యుల్లాసంబుపూని హృత్పంకజమధ్యస్థుండగు కృష్ణదేవుని ధ్యానించుచు ననేకవిధంబులం గొనియాడి నిమీలితనయనుండై నిలుపంబడియుండ రాధాసహితుండగుచు గోవిందుండు స్వపార్షదపరివృతుండై గోపీజనమండలమండితుండై దర్శనంబిచ్చిన గాంచి దండప్రణామంబు చేసి లేచి చేతులు జోడించుక నిలచియున్న జలజగర్భుం దిలకించి నిఖిలేశ్వరుండు మొగంబున చిరునగవు మొలకలెత్త సలరించి యెల్ల వేలుపుల నుద్దేశించి ౪౬౮

తే.గీ. బ్రహ్మ రావోయి విష్ణుదా రాగదోయి శంకరా రాగదో యిటు స్వస్తి మీరు
గంగ గొనిపోవ మీరాక గాంచినాడ । శరణమవి నమ్మి గంగ నా చరణ మిప్పుడు. ౪౧౯

క. గంగను రాధిక దయతోఁ దం గని రక్షింపనేని దానిని మీకి
ప్పంగలవాడను ధనురహి । తంగా నానరించుకొనుడు తత్త్వజ్ఞులరై. ౪౨౦

క. అనిన విని ధాత తనయూనమ్మల నార్గింటిచేత సర్వపూర్వముగా
గొనియాడదొడగె వేదము । లనయము సత్యంతత్ప్రసంయుక్తంబై. ౪౨౧

తే.గీ. గంగ తాయి తాపకారాంగసంఘాతయు । మంగళాంగి రాసమండలమును
బొంగునాడు పరమపురుషుని దేహంబు । నందు బుట్టె నిటుపురంబు గలదు. ౪౨౨

తే. గీ. శంకరుండు తొల్లి సంగీతమును పాడ । వేడ గృష్ణు డీవు వినికి జొక్కి
కరగి నీరుగాక గంగ దా బొడమెను । రెండుకళలు నందు నిండియుండె. ౪౨౩

తే.గీ. నీదుమంత్రంబు గ్రహియింపు నిర్మలాంగి । యనుచు నీ గంగ వైకుంఠు నిండువనుచ
ధునిని దాల్చెను గంగను బనజనాభి । ప్రియుడుగనమ్మ రాధమ్మ దయను గనుము. ౪౨౪

క. అను బ్రహ్మవచనములను । మనమున సంతసముపొంది మన్నించినరీ
తిని గనువొంపులను గనుచు । ఘన గంగాదేవి యలరి ఘనసద్భావయై. ౪౨౫

క. హరిచరణాంగుష్ఠంబును । సురుచిరా పెదవి నిలువ నోరిమిని జలాం
తరగతయగు నిద్దేవత । సరసాలంకారవారసంయుత యగుచున్. ౪౨౬

తే. గీ. గంగలోని జలము కమలజుం డొకయింత । తన కమండలువున దాల్చి యుంచె
నర్ధచంద్రధారి యౌదలన్ ధరియించె తృష్ణమంటి దొకటి పృథ్వి గంచె. ౪౨౭

వ. అంత కమలోద్భవుండు గంగకు రాధికామంత్రం బుపదేశించి తదీయంబులగు స్తోత్ర కవచ పూజావిధ ధ్యానంబులం గూర్చి సామవేదోక్తంబయిన పురశ్చర్యాక్రమంబు తెలుపుడు చేసినట్లు కావింప గంగ వైకుంఠంబునకుం జనియె. ఇట్లు లక్ష్మి సరస్వతి గంగాతులసులను నలుగురు భార్యలతో నారాయణుండు సుఖించుచుండె. నా సమయంబున బ్రహ్మం గాంచి శ్రీ కృష్ణుండు. ౪౨౮

ఉ. ఓయి సరోజగర్భ వినుమో జలజోదర యో మహేశ్వరా
యీయెడ గంగనుం గొనుచు నేగుడు మీకొకమాట చెప్పెదన్
నాయెడనున్న మీరలు జనార్దనుపత్నియుదక్క సర్వమున్
బోయమయంబు నే డిది కనుంగొనసేరరు నన్ను జేరుటన్. ౪౨౯

తే.గీ. ఎందరెందరు బ్రహ్మలో యెందరెంద । రీశ్వరులొ యెందరెంద రహీంద్రశయులొ
ఎందరెందరు మనువులో యెఱుఁగఁజెప్ప । లేనుగా యున్నవారు నాలోన నిపుడు. ౪౭౦

తే.గీ. అప్పు పోయి యిప్పుడు సృష్టిగావింపుము । నీవు బ్రహ్మవు నీకును నే సమస్త
లోకసృష్టికొఱకు శక్తి నిత్తుని । బ్రహ్మపదమంద జేయు బ్రహ్మగన్న. ౪౭౧

తే.గీ. బహుయుగంబులాయె బ్రహ్మజా నా రాక । మండలమున నీవ యుండునపుడు
యెన్నిలయములు లప్పు దేగెనో నీరలు । కానరయితి పదియె కాలమహిమ. ౪౭౨

క. అని రాధానాథుఁడు దా । ననిపెను బ్రహ్మాంతమునకు స్రష్టయు పేల్పుల్
పని సృష్టి మొదలుపెట్టిరి । ఘనముగ నా గంగ బొంటిగతి విలసిల్లెన్. ౪౭౩

వ. గంగ విష్ణుపాదంబునుండి వెలువడి విష్ణుపదయమంబడియె మఱియు నీ గంగాప్రభావంబు వినినవారికి నైహికాముష్మికంబులు గల్గునని చెప్పిన నారదుండు ౪౭౪

తే.గీ. అంటి నీవల్ల శ్రీగంగచ్ఛత్రమెల్ల । ఐక్కి ధారిత గంగ యలవియు నల్వ
రంగి కృష్ణుని ప్రేమయు నందు గంగ యేగె వైకుంఠమునకు మఱెట్లు వచ్చె. ౪౭౫

తే.గీ. ఈశ్వరుండైన శ్రీకృష్ణు డెట్లు దాని । మరల బ్రియురాలుగా గొను మార్గమెదవె
నందియును దెల్పవే నాకు జలజనేత్ర । యనుడు నిరి వేదస్కంధ నారాయణుండు ౪౭౬

సీ. వినుము నారద గంగ ఘన వైకుంఠమునందు నిలుపంగ వెంటనే జలజభవుఁడు
నచటికి బోయి నారాయణు వర్ణించి యెటుగ నంటినియె నోయి పరమేశ
యిది గంగ రాధికా కృష్ణాంగసంభూత మూరసనంబన్న యనఘ శుద్ధ
కృష్ణుండు దీని వరుండ తనదేహమందు బుట్టుటజేసి యదియుగాక

తే.గీ. రాధ గోపంబు ధీర్ల్లి బ్రహ్మని పాద । పంకజం నాశ్రయించిన భయము బొడమ
నీదునాసక నే నేగి నిక్కమతిగొలుప । కృష్ణు చెప్పెను మఱల నా కీ ప్రసవంతి. ౪౭౭

సీ. మఱియును రాధికామంత్రంబు దీనికి నుపదేశమునుజేసి యొప్పు మీఱ
గొనిపద్మిని దీని గొనుము గాంధర్వవివాహంబునను సురేశ్వర మురారి
వలపున జేయు వనితను వడువరా దదియునుగాక ప్రభుఁడవైన
నీ కిది తగునని నిన్ను బహుజాత్వము గొన్న కృష్ణాపతాలవాలి

తే.గీ. వంగనయు నిన్ను బ్రార్థించె నదియుగాన । కొనుమనగ విష్ణు డలరి యక్కమలనేత్ర
ననుపమానంగ రంగ నాట్యంబు చెలిసి । గలసి యచ్చటనే యుండె నెలమిమీఱ. ౪౭౮

తే.గీ. మున్ను విశ్వంభరాలోకమునకు డిగిన । గంగ స్వస్థానమునకును గదలి మరల
విష్ణుపాదాబ్జమునుండి వెడలె నదియె । విష్ణుపది యను పేరిట వెలసెజుమ్ము. ౪౭౯

వ. అనిన నారదుండు. ౪౮౦

క. తులసియు శ్రీకృష్ణుని భా । ర్యలలోని దటంచు బల్కి రది యెచ్చోటన్
వెలసెను దొలిజన్మమ్మున । గుల మెయ్యది యెవ్వరికిని గూతురు జెప్పుమా. ౪౬౧

—: వేదవతీతులసీ మాహాత్మ్యము :—

సీ. ఆలకింపుము నారదా తొల్లి మనువయి వర్తిల్లు దక్షసావర్ణి కలఁడు
విష్ణువంశమువాఁడు వెలయు దత్పుత్రుండు విద్వాంసు బ్రహ్మసావర్ణి సుమ్ము
విష్ణుభక్తుఁడు వాఁడు వీనిం దతని బిడ్డ ప్రతతారి ధర్మసావర్ణి మఱియు
వైష్ణవుం డతండు వరుస దత్తనయుండు వరలును రుద్రసావర్ణి యనఁగ
తే. గీ. వానికి సుతుండు దేవసావర్ణి యొప్పు । నాయనకు నింద్రసావర్ణి యాత్మజుండు
నతనికొడుకు వృషధ్వజుం డనఁగ బరఁగు । నద్భుతంబైన శివభక్తి నాశ్రయించె. ౪౬౨

క. గిరిజాపతి యయ్యాశ్రమ । ధరిణిన్ వసియించెఁజుమ్ము తా యుగములు మూ
డరుదారఁగ నద్దేవుఁడు । పరమకృపాదృష్టి జూచె బ్రార్థిప ననఘా । ౪౬౩

వ. వాఁడు నారాయణు నరకుసేయక భాద్రపదమాసంబున లక్ష్మీపూజాత్యాగంబొనర్చి సర్వదేవతల మఱచి యజ్ఞాదులను, విష్ణుపూజాదికంబులను నిందించుచు నుత్తుండై యుండం గాంచి దివాకరుండు కోపించి భ్రష్టశ్రీకుం డగునట్లు శపించినం గని భక్తానుగ్రహపరాయణత్వంబున శంకరుండు తన శూలంబున సూర్యుం బొడువం దన తండ్రి గూడి భాస్కరుండు బ్రహ్మను శరణంబు వేడె. బ్రహ్మ సూర్యుం దోడ్కొని విష్ణునాశ్రయింప వైకుంఠంబునకు జనియె నన్ను దమ్మువ్వురు నాలుకలు దడబడ గద్గదికతో దైన్యసమన్వితులై వెన్నునకది విన్నవింప విని నారాయణుండు. ౪౬౪

చ. వెరవకుఁడుండు మీరు మతి విహ్వలతన్ గననేల మిమ్ము న
క్కఱగని ప్రోచువాఁడను జగంబులు నాయవికావె శంకరుం
డెఱుఁగుఁడు నా ప్రియుండనుచు నెప్పుడు నన్ను భజించు నాతఁ డే
మరక భజింతు నే నతని మాయెడ భేద మొకింత యున్నదే? ౪౬౫

చ. అతఁడు శివస్వరూపుఁడు మహామహుఁ డాశ్రితరక్షణైకదీ
క్షితుఁడు సమస్తపూజ్యుఁడు ప్రసిద్ధుఁడు సర్వమయుండునుం జగ
త్పతి కరుణాకరుండును సుపర్వశిఖామణి మృత్యుజేతయుం
దరసుభసంగతుండు ఖలదైత్యవిదారి యటం చెఱుంగరే? ౪౬౬

వ. అని యిట్లు భగవంతుండు బ్రహ్మదులతోడం బలుకుచున్న యవసరంబున వృషారూఢుండై మృత్యుంజయుం డచటికి వచ్చి వృషంబు డిగ్గి హరిం జేరి భక్తియుక్తుండై ప్రణమిల్లి నిలిచినం గాంచి మహాదేవునకు బ్రహ్మయు గశ్యపుడును భాస్కరుండును నమస్కరించి

యంత నారాయణు ననుజ్ఞం బడసి శంకరుండు సుఖాసనంబున గూర్చుండియుండ మొగం
బునం జిఱునగ వొలయ వైకుంఠుం డిట్లనియె. ౪౯౭

తే.గీ. శంకరా యూరకే రావు శంకలేదు । గొప్పపనియేదొ తలపెట్టి యిప్పు డిటకు
వచ్చినట్టుల నున్నావు వదనమంద । కంబునను నింత కోపంబు గలుగనేల. ౪౯౮

వ. అనిన విని ౪౯౯

శా. నా దాసుండు వృషధ్వజుం డతని నీ నాశంబు గావింప దా
నేదో రోసము నాత్మబూని శపియించెన్ లక్ష్మిహీనుం డవీ
యాయుష్కర్మము చెల్లెనే తెలుపుమా యాతండె యూరుండు నీ
పాదంబుల్ భజియింపవచ్చె నిదిగో బ్రహ్మాదివంద్యుండవై. ౫౦౦

క. నాభక్తుడు నిర్భీకుండై । భువిపర్తిల్ల వాని యూరక సతవన్
బ్రాభవము నూడ్చియుండిన । నీ భక్తుడనైన నాకు నేరము గాదే. ౫౦౧

క. అనిన విని వనజనాభుడు । వినుము మహాదేవ నీవు వెడలిన మొద
ల్కొని యిప్పటి కతికాలము । గను మిరువదియొక మహాయుగంబులంచున్. ౫౦౨

తే.గీ. ఆ వృషధ్వజాఖ్యుడు పోయె నమరపురికి నతనికొడుకు రథధ్వజుం డరిగె దివికి
ధర్మధ్వజుండు గు । శధ్వజుండు వాని కొమరులు నే డున్నవారు భువిని. ౫౦౩

క. కమలాభజనంబున వా । రమలశ్రీ బడయగలరు హరిబంధుల ర
ద్విమలాంగులకును నిత్యమై ప్రమదంబు ఘటింపజేయు బనుమని పలికెన్. ౫౦౪

వ. అని యిట్లు చెప్పి నారాయణుండు సలక్ష్మీకుండై గృహాభ్యంతరమునకు జనియె. దేవతలు ప్రహృష్టమానసులై స్వస్వనివేశములకుం జనిరి. శివుండు తపంబుసేయం బనివినియె. అం దప్పుడు భూమండలంబున ధర్మధ్వజ కుశధ్వజులు లక్ష్మిం గూర్చి తపంబు జేసి మహాలక్ష్మీ వరప్రసాదంబున పృథ్వీశ్వరులై పుత్రవంతులై మహాకీర్తి వహించియుండ నందు కుశధ్వజునకు ధర్మపత్నియగు మాలావతి. ౫౦౫

క. నెలలయ్యె రెండు మూడై । పలలై యారీతి పదియు నెలలై వినవెన్
నెలచెలియు గడవ నం । బల మాలావతికి నాడుబిడ్డ గలిగెన్. ౫౦౬

క. కలిగినప్పుడె కురిసెను వృష్టి । యవ్వాన ధరాతలమున బొటుగలిగె వే
ల్పుల దుందుభు లాకసమున । నల రంభాదులు నాడిరి ప్రీతిన్. ౫౦౭

తే.గీ. దిక్కులెల్ల చాల తెలివి వహించెను । కమ్మనైన చల్లగాలి వీచె
పలుకు గోయిలలును చిలుకలు గులుకుచుండె । భువిని లోకమాత బుట్టినపుడు. ౫౦౮

తే.గీ. పుట్టినప్పుడె పాలపోయమాటుగ పసిబిడ్డ స్వరయుతముగ వేదములను
బాడె నందువలన పాపను బిలిచిరి । వేదవతి యటంచు విబుధవరులు. ౫౦౯

సీ. మురువాడు చెక్కుళ్లు ముద్దుబెట్టగవచ్చు నతివల కబ్బు ముత్యాలరాశి
తీరుగా చంకటు దిరిచి యెత్తగబోవు కలికికి దొరుకు బంగారుముద్ద
చక్కని ముంగురుల్ సవరింపగాబోవు లలనకు గలుగు నీలాలదండ
బలుపుతో చుబుకంబు బుణికి వాతెర నంటు వెలదికి లభియించు విలువ తెంపు
తే.గీ. కాలుసేతులు మెరగును గనులు దేరి । పాప గనుగొని నవ్వించు పడతులకును
తవిరి వడి నిండు తులలేని చపలపిండు కన్నవారల భాగ్యంబు చెన్నదరమె. ౫౧౦

ఉ. ఈగతి కొంతసేపు పురిటింటనె వింతల జూపి యావస
శ్రీ గలద్దె తనంతటనె జిహ్వన లేచు జలంబు లాడి న
ర్వాగమవేదియో జనకు నాసతి గైకొని గాన కోర్కితో
నేగి దపంబుసేయ నిత రేచ్ఛలు మాని హరిన్ స్మరించుచున్. ౫౧౧

క. ఒక మన్వంతర మచ్చట । నకలంకత దపముజేసి యత్యుగ్రగతిన్
సకలాంబగాన మేనికి । నొకయించుకయైన కార్శ్య మొదవదు మానీ. ౫౧౨

తే.గీ. అంత నశరీరిణీవేవి యాపెరోడ । ననియె నో యింతి నీకు జన్మాంతరమున
బ్రహ్మ మొదలగువారలు బట్టలేని । పెద్దవేలుపు మెన్నుండు పెనిమిటగును. ౫౧౩

క. అని పలికిన విని సిరి దా । మనమున నొకయింత మొదము మల్లడిగొనగా
వనివడి తా జని యొక ని । ర్జనవని దపమాచరించె నంయుమునాథా. ౫౧౪

తే. గీ. మరలనిట్లు గంధమాదనంబున ఘోర । తపము సేయుచుండ దైత్యవిభుడు
రావణుండు నిష్ఠురక్రియాకృత నరభావనుండు వచ్చి దాని జూచి. ౫౧౫

చ. ఘళిఘళి యేమియంద మిది భారతియో రతియో మరెవ్వతో
నెలకళయో తిలోత్తమయొ నింగివొలంగిన కార్మొరుంగొ ఘా
స్థలి దిగిపడ్డ మిక్కుటయొగదా నెక దా నిక దాళనిచ్చునే
యిలగలవారు దీని సరియే సరియే యసం దగున్. ౫౧౬

సీ. కలికి పాలిండ్లంట గౌగలింపకయున్న శైలమెత్తిన భుజాశక్తియేల
వెలది సున్నని యూరువులను బట్టకయున్న దిక్కుంభికరభిదాప్తతి యదేల
నాతి చెక్కిలిగొట్టి నవ్వించకున్న శ్వేతదీపమును గొన్న దర్పమేల
కొమ్మ పెన్నెరిగుంపు గోళ్ళ దువ్వకయున్న మేఘనాథుని కన్న మేలిమేల
తే.గీ. పొలతుక నసంగసంగరమున జయించి । యనుపమానందరసవార్ధి మునుగకున్న
కనకగర్భ సురేంద్రాది ఘనుల నోర్చి యచ్చరల లోగొనిన నా యొయారమేల. ౫౧౭

క. అని పరితాపమణి డగ్గర । జని మన్మథబాణపీడ సైపకయ తటు
కున్కప జేయిబట్టగవిసిన । గని కన్నెర జేసి యింతి కనలి కనుగొనన్. ౫౧౮

క. స్తంభితుఁడై దనుజుఁడు దో । స్తంభము గదలింపలేక తడఁబడి జడుఁడై
జృంభణము మాని నిలువఁగ । సంభోజదళాక్షి చూచి యతికోపమునన్. ౫౧౯

ఉ. రాముఁడు పట్టలేక యిటుగా నను ముట్టితి వీవు నీకు న
క్షేమము వచ్చు నావలన చేటగు నీకును బంధుకోటికిన్
నా మహిమం బెఱుంగవు సనాతనధర్మపథంబు గెంటి రీ
వేమి లభించె పొమ్మనిన నేగెను రావణుఁ డార్తచిత్తుఁడై. ౫౨౦

వ. అంత నయ్యింతి తత్క్షణంబు దేహత్యాగంబు చేసి కాలాంతరంబున విదేహనిహాటరా
సీతాదేవియై శ్రీరామభార్యయై నానాప్రకారవిభవంబు లనుభవించె. మరియు వినుము. ౫౨౧

చ. దశరథసూతి రాఘవుఁ డుదారగుణాఢ్యుఁడు రాముఁ డార్త్రి ధీ
వశుఁడయి తండ్రివాక్యమును వేఱుము సత్యము జేయఁబూని సీ
త శుభగుణాఢ్య లక్ష్మణుఁడు తమ్ముఁడు వెంబడి రా వనంబులన్
గుశలత ద్రిమ్మరన్ దనుజకోటుల గూల్చుచు ధర్మశాలియై. ౫౨౨

చ. ఒదవిన రాము పంచవటియందున సీతను రావణుండు బల్
వదిఁ గొనిపోవ నంత నిడువంత నలక్ష్మణుఁడైన రాఘవుం
డెదనెద సీతవా[illegible]యుఁడై
జలధి[illegible] పదంపాగెను సీతఁ దలంచి భ్రాంతుఁడై. ౫౨౩

ఉ. హా జనకాత్మజా దశరథాధిపకోడల యజ్ఞవాటికా
భూజనకల్పవల్లి గుణభూషణభూషిత నిన్ను బాసి యీ
యోజన నేను బట్టి యిటు లొంటిగ నుంటిని బాష్పపూర్ణనే
త్రాజితదృష్టి మాత్రమున బద్ధుఁడనై పలుమారు లొంటిమన్. ౫౨౪

ఉ. నీకడ కొండయో బురదో నిద్రపుగంటమొ స్వర్గమర్త్యపా
తాళములో మహాద్రియొ దండకకాననమో ప్రజంపో యి
త్తాలవత్రయమందో యొక తట్టో యదెట్లుం సంభవించునో
చాలమువెంబడిన్ దిరుగనావరెతప్ప నిశక్య మేరికిన్. ౫౨౫

ఉ. పండువటోలు నీమొగము చక్కదనం బొకసారి చూడనం
దెండమనంబునన్ దనివి తీర్చక జూచెద మాటిమాటికిన్
మెండు దిక్కు దంధకారమున మున్నిటి ని న్నెడబాసి యెట్లు నే
నుండుదు రాక్షసాధముని మందిరమందును నీవు నిల్చితే. ౫౨౬

ఉ. పెందిరిమందు శంకరుని విల్ విరువం గని పొంగి చేటికా
తండముగూడి శాంకరివ్రతంబున జీరలు రైక లద్దముల్

పండులు బంచియిచ్చితిని బ్రాహ్మణకన్యల కట్టి నీవు నా
యండ వొలంగియుండ దరమా యెడలం దుసురుల్ ధరింపఁగన్. ౫౨౭

వ. ఇట్లు మాయావిశేషంబున విలపించెగాని రాము డరణ్యంబున నుండునప్పు డొకసారి భగ
వంతుండైన పావకుండు దేవప్రేరితుండై సత్యేష్టంబు రచియింపంబూని విప్రవేషధారియై
వచ్చి సకలగుణాభిరాము రాము దర్శించి యిట్లనియె. ౫౨౮

శా. అయ్యో దుఃఖముపచ్చె నిన్ గనిన నాహా యెంతవారైన నే
మయ్యా రాజ్యపదంబు వోయె గహనంబం దుంటి వా రావణుం
డియ్యబ్జేక్షణ ముచ్చిలించునొకొ నే నిప్డే కదా యెంచి సా
హాయ్యంబుం బొనరింతు ఛాయ నిడి నీ కా సీత గొంచేగెడన్. ౫౨౯

ఉ. అన విని సమ్మతించి నృపు డగ్నికి నిచ్చిన గొంచు నేగి తా
నసుపమభక్తి గొల్చుచు మహానిలయంబున భార్యయొద్ద నుం
చెను దనుజేంద్రుడుం గపటసీతను గైకొని యేగి లంకయం
దునిచెను దద్విధంబు విను మోర్మిని దెల్పెద సంయమీశ్వరా. ౫౩౦

తే.గీ. నీవు రావణుని జయించి నిరుపమాన । వైభవమున సమాధ్యాసి వచ్చునపుడు
జానకీదేవి పరిశుద్ధి సర్వజనుల । కెఱుకపడ నే నొసంగెద నింతి మరల. ౫౩౧

ఉ. సీమను దానవేంద్రు డపనీత ముచ్చిలగా దలంచి మా
రీచుని వేడగా గపటవృత్తిని వాడొక పైడిలేడియై
యేచి యరణ్యమందు జరియింపగ జూచి విదేహకన్య దా
రావనెలం గనుంగొని కరంబు మనంబున వేడ్కమీఱగన్. ౫౩౨

ఉ. చక్కని పైడిలేడి యది సయ్యన దోయెడి పొన్నగున్నకున్
బ్రక్కను గుజ్జుమావికడ బంధుకదక్షిణమార్గమందు న
మ్మక్కన కనుంగొనంగ మన నయ్యెడి నాకది తెచ్చియిమ్ము నే
మ్రొక్కెద నీకు రాఘవ సముజ్జ్వలమానకపిత్థమాధవా ! ౫౩౩

చ. అన విని సీతమొదటను నా మృగరాజు దక్కిచూచి యా
కనకమృగంబు దేర నమకట్లి నిజానుజు సీతయొద్ద గా
పునిచి వనాంతరంబునకు బోవగ బాణసహాయుడై చనన్
దనుజుడు మాయచేసి పలుదారుల ద్రొక్కి యలంచె రామునిన్. ౫౩౪

చ. అది గని రాము డొక్క నిశితాస్త్రమునన్ బడనేయ లేడి దా
మది రొద లక్ష్మణా యనుచు బోరముగా విడ దూరమందు న
మ్మదపతి యాలకించి నయమాన్య మరందిని జూచి యిట్లనెన్
వదినదిమే యనర్థములు వాల్పడునో యన కార్తిచిత్తయై. ౫౩౫

క. నీయన్న లక్ష్మణా మును। రాయిడగా వినుచు నూరకుండగ దగునే
మాయామారీచంబు వచ్చెన। పాయం బేమాయెనొక్కొ యట జను మింకన్. ౫౩౬

క. అన విని లక్ష్మణుఁ డో నా। జననీ రాముసకు బీడ సలిపెడివా డీ
వనరుహగర్భాండంబున। గనరా దేమిటికి నిల్లు గంచెద మదిలోన్. ౫౩౭

తే. గీ. కలికి పలికిమాట కలిగి యా లక్ష్మణా। న్నప్పుడు చనినవెనుక నీవు నన్ను
జేకొనందలంచి యిట్టి పేగాక। అన్న నడవి నిమిట న్యాయమగునె ౫౩౮

తే.గీ. పదినెలబులుల మాటలవిని యతం। డొంటి సీతను విడిచి యా యన్న త్రోవంటు
వనములోనికి నరుగ రావణుఁడు నూచి। తా నలరి ఘోరరాక్షసచారి యగుచు ౫౩౯

క. భిక్షువు వేషము దాల్చి। కాంక్షియు నిడ రాఘవుని బెదిరించి దిమిగొని వా
డక్షీణపరాక్రమయుతు। రక్షోనాథుఁడై లంకలో నశోకవనమ్ము గ్రిందన్. ౫౪౦

తే.గీ. సీత నిడియె నంత శ్రీరాము డడవిని। పైడి లేడి నేయ పోయి మొకము
నొడలువాని మేల్మి మొదలితో వైకుంఠపురికి నరిగె వాని భాగ్యమేమొ. ౫౪౧

తే.గీ. అంతలోన రాము నంతికంబునకు లక్ష్మణుడు వోవ దనుజు చావు జూచి
యమ్మ సీత నేకత యుంచితని యాతె। నలువు రయిబలిసి సకల మంచి. ౫౪౨

క. రాముని నక్షేమని। నా ప్రేమం గని మ్రొక్కి నిలువ బెగ్గలి యతఁడున్
భూమిని యేమాయెనా సి। యేమిటి కిచ్చటికి వచ్చి తివి దగునె యనెన్. ౫౪౩

తే.గీ. వదినమాటలు వినలేక వచ్చినాడ। నేమిచేయుదు నని వారి రిసువు లేగి
యాశ్రమంబున జానకిం గనగ లేమి। మూర్ఛవొందెను రాముఁడ మ్మగుడ వంచి. ౫౪౪

తే.గీ. బలువిధంబుల విలపించి నిలువలేక తమ్ముతోగూడి చానకూయ డగుచు
సీత వెదకుచు కిష్కింధ జేరి యచట। వానరసమూహముల మెల్మి బడసి స్నేహము. ౫౪౫

ఉ. కొంకక వార్థి దాటియు రఘుక్రియు లంకను ముట్టి రావణుం
బింకము డించి రాత్రిచరబృందమునెల్ల వధించి జేతయై
పంకజలోచనుం బరమపావని యంచు జగం బెఱుంగ ని
శ్శంకఁ గృశానుకీల నిడ స్వాహుమగందు కృపానమేతుఁడై. ౫౪౬

ఉ. స్వస్తి సమస్తభూపలయశాసనశౌండవరాయ యంచుఁ దా
వాస్తవియైన సీతఁ గొనివచ్చి రఘూద్వహుమ్రోల నిల్పి భూ
రిస్తుతుఁడై కడ న్నిలువ శ్రేపన భాసయి నిల్చి పల్కె నీ
వస్తుపు నేమసేయుమనువారలు నాప్పుడు రామ పాలుబల్. ౫౪౭

వ. నీవు పుష్కరంబునకుం బోయి తపంబు నేయుము. స్వర్గలక్ష్మివై సుఖం బనుభవించెదు. నాపుఁడు నలువ పుష్కరంబున మూడులక్షల వర్షంబులు తపంబు నేసి స్వర్గలక్ష్మియై

తన్మహిమంబునఁ గాలాంతరంబున ద్రుపదు యజ్ఞకుండంబున ద్రౌపదియై పుట్టి పాండవు
లైదుగురికి భార్యయయ్యె. మఱియు వినుము. ౫౪౮

ఉ. శ్రుతిమతి నాఁగ గృతఁ యశము జెంది వశిష్ఠుభార్య యయ్యె సం
చితగతిఁ ద్రేత రాముసతి సీత విదేహనిజాత యయ్యె నా
తతగతిఁ దానిఛాయ యల ద్వాపరమందును ద్రౌపదీత్వగ
ణ్యత వహియించె నిట్టులు త్రిహాయణి యయ్యె యుగత్రయంబునన్. ౫౪౯

క. నాప్పుడు విని నారదుఁ డను। దేవా సందియము నాకు దీరఁగ జెప్పుమా
దేవి ద్రుపదునికుమారిక। యై పంచకులుఁ గలయం గలదే మా. ౫౫౦

తే.గీ. సత్యసీతతోడ జనపాలుఁ దేగు। వెనుక మాయసీత జనకరాజ
శివునిఁగూర్చి తపము చేసిన శివుండు వరము వేడుమనుచు పల్కె నంత. ౫౫౧

క. దేహిపతిం దేహిపతిం। దేహిపతిందేహిపతి మనెం దేహిపతిం
దేహ హర శంభో యనుచున్। మోహనముగ నైదుమార్లు పలికెను నంతన్. ౫౫౨

తే.గీ. అంగనా యైదుగురుభర్త లబ్బఁగలరు। నీకు నాప్పుడు మదిఁబొంది నీరజాక్షి
ద్రుపదునింటను జనియించి రూపయౌవనాఢ్యయై పాండవులభార్య యయ్యెదవనియె. ౫౫౩

క. యిప్పుడు రాముఁడు జగమున। నెప్పుడు నిజమైనసీత నంది ముదమునన్
సమ్మతి విభీషణునకున్। బ్రమ్మిన లంకాపురంబు పట్టముగట్టెన్. ౫౫౪

క. వెండియు నయోధ్యకుం జని। మెండుగ రాజ్యంబు జనులు మెచ్చఁగ బలుకొన్
కొన్నాండ్లు సహస్రాబ్దంబు లఖండానందమున నేలె గాకుత్స్థమౌళీ. ౫౫౫

వ. ఇవ్విధంబున దాశరథి భారతంబు పాలించె నంత నవతారకార్యసమాప్తిఁ గావించి సర్వ
జనులం గూడి రామచంద్రుండు వైకుంఠంబు జేరి దేవపతియైన లక్ష్మిం గలసె నని చెప్పి
మఱియు నారాయణుండు. ౫౫౬

తే.గీ. మఱి కుశధ్వజు భ్రాత ధర్మధ్వజుండ। టంచు చెప్పితి వింటి వయస్యధర్మ
మాధవి యనంగనగు నొక్క మంజువాణి। సైరిభత్రోటి హరిసింహాసనేరి. ౫౫౭

క. రామయగు తే రసికాగ్రణి। యా యింపుగ ద్వృష్ణితోడ నది పట్టత్వం
నా మమతేశం గలెను। దా మింగ గంధమాదనంబున నధిపా. ౫౫౮

సీ. మంచిగంధము పూసి మించుచాసు నుమాయయు గప్పుపిడె మఱి యప్పు
లలహంసహారికాలంబు నమరించు చె తగా నటుగుల నొత్తి యొత్తు
నీడు జూడను మంచి నిల్వటద్దముబెట్టి నాగసాగా సిగదండ జుట్టి పట్టు
నంగయొ హేషింజ సరిజేసి వికజాజివిసల పీవమల్లె వసర వసర

తే. గీ. పెనగి వెంలేని ముద్దులు పెట్టిపెట్టి । గుబ్బపాలిండ్ల కసిదీర గ్రుమ్మిగ్రుమ్మి
చాల నెనుబదినా లుపచారములను । రావపలరావకౌలుపులో రమణి మెలఁగె. ౫౫౯

చ. పగటిని రాత్రి యంచును నృపాలుడు గాంచును కోమలాంగి నె
మ్మొగమును జూచి చంద్రుడను మోహములో బడి దంతపంక్తి రి
క్కలగమి యంచునుం భ్రమసి కమ్మని వాతెఱయే సుధారసం
బుగ గొని కన్నులం గలువపువ్వులుగా గొని యేమి చెప్పుదున్. ౫౬౦

సీ. దొండకెంపుల ప్రక్క దొలఁగ్రొవి నిలుపన్న బంధని వాతెఱ పట్టి విడుచు
గొనబు మారెడుపత్రి గోయుచు గరికి చేయెత్తగాయని గుబ్బ నెనసి గిల్లు
పొన్నపాటున జేం బిస్నగా సపంపు నిలఁని మెంత పొక్కిలిని బట్టు
పూలమ్ముటెక కంటి పొత్తి గోయుచునుంచ నిరుగంబమని యంతి తొడల నిలుచు

తే.గీ. మారనిట్యారి మంత్రాధిపాంచరిత । ...సిగ్రహమోహాంధకారచరిత
చిత్తసంక్లిష్టమైన యాక్షితిపయును । నెనక చెమపోమె మరపాయె నెల్లకడల. ౫౬౧

వ. ఇట్లు ధర్మార్థకామంబులు మాని దివ్యాపస్మరంబు రిచి పగ రిచి రేయి యని యెఱుంగక మద
వతితో మరతేరి న చటం గలసి యెప్పకేలును నెడుర నడసి గిరుచుంచు. నంత సుమ్మాళిరికెం
జాలు నిటు మారేండ్లు గ్రోవి యొక శుభదినంబును శుభనక్షత్రంబును శుభవాసరంబును
శుభయోగంబును శుభకరణంబును శుభలగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశద్వాదశాంశత్రిం
శాంశంబుల శుభగ్రహ దృష్టి యోగాములు గల వేళ గాత్రిరపూర్ణము శుక్రవారంబున మహా
లక్ష్మీకళాసంపన్నయగు కన్నియం గనియె. ౫౬౨

క. పలుకని మోవికి నిడు । గన్నులయెడ బలవాక్షి యుద్దునొసటికి నిలలో
ములచేయ రేదనంగా । బలసి నామంబు దాల్చె లొయ్యాలి యనఘా. ౫౬౩

క. పుట్టిన నారిక మెంటనె బిట్టయగుచు నిలునిడవు ధృతి గానునుం
బట్టి చదువూపుచంబను గట్టిగ నొక లక్షయేండ్లు కదునిలుచెనుఱా. ౫౬౪

వ. ఇట్లు గ్రీష్మంబునం బంచాగ్ని మధ్యంబునను, దోసి వర్షంబు శీతకాలంబునను, వృష్టి
ధారలం గూర్చుండి ప్రాపృట్కాలంబునను, నిలుబడిపేరేండ్లు ఘన తోయాశయము, మున్నూడి
పేలేండ్లు పత్రాహారము, నలుబదిపేలేండ్లు వాయ్వాహారము, పదివేలేండ్లు నిరాహారము
యొంటికాల నిలచి నరాయణుండు ధన్వికావటం గోర తపంబునేయ గంధార్థ్రివృంద
యంబై పచేమ్మ పచ్చనం విచ్చ పరంబు పేడుమునిసం ములసి యుట్లనియె. ౫౬౫

క. కొంటక నప్పజ్ఞానుడన్ । బంచాంగముచెప్పుచూచు పాముటి గ్రితుఱ
కిరది పదింప నాటగు । సంచితవృత్తంబు వినగదయ్య మహాత్మా. ౫౬౬

క. నే గోరకమునందుం । దాగదు బలసినమాఖ్య బఱగెడి గోపన్
శ్రీగోపాలుని కింకరినై గర్వములేర గుదుటునట్టి దాకవేఁకన్. ౫౬౭

తే. గీ. రాసమండలనాయకి రాధ వచ్చి । చూచి హరి బిట్టు గద్దించి యేచి శాప
మిచ్చె నాతని పుట్టుము పృథ్విని నర । యోని నని యంత గోవిందు డూరడించి. ౫౬౮

క. నా యంశమున జనింతుం । దోయజముఖి యపర నొక చతుర్భుజ తతని౯
నాయక పొందెదు దనుము౯ । జేయుము భారతమునందు జెప్పెర ననిన౯. ౫౬౯

తే.గీ. తక్షణంబ యేను ధర్మధ్వజునిపత్ని । యందు బుట్టి యడవియందు జేరి
తపము జేసి నిన్ను దర్శించితిని నాకు । హరిని బతిగ జేయుమయ్య యనిన. ౫౭౦

వ. వినుము శ్రీకృష్ణాంశుండయిన సుదాముండను గోపాలుండు గలడు. భారతీశాపంబున దనుజ వంశసంభూతుండై శంఖచూడు డను పేర భారతంబున నున్నవాడు. రాధికా ప్రభావ వనంబునం జేసి నిన్ను విలంఘింప నక్షముడయ్యె. వాడు జాతిస్మరుండు. నీవును జాతిస్మరవు. కావున వానికిం భార్యవు గమ్ము. పిదప నారాయణ వచనంబునం జేసి నీవు వృక్షరూపంబు నొంది విష్ణువల్లభ వయ్యెద, నదియునుంగాక లోకపవిత్రవయ్యెదవు. నీ పత్రి లేని పూజలెల్ల నిష్ఫలంబులయ్యెడు. బృందావనంబున నీవు బృందానామంబు వహించెదవు. నీ వచట గోపాలుంగూడి సకలగోపగోపికారాజ్య వయ్యెదవు. నాకు నిని హ్యాప్తమాన నమై పలసి బ్రహ్మకు నమస్కరించి. ౫౭౧

తే.గీ. రెండుచేతుల హరియందు నుండు పలుకు । నాలుచేతుల హరియందు నాకు లేదు
కృష్ణవచనంబుబట్టి నే నియ్యకొంటి । దుదకు ద్విభుజుని హరిని పొందకవలయు. ౫౭౨

తే.గీ. రాగ రాధిక నెదిరింపరాదు నాకు । నెట్లు ద్విభుజుని కొన్నాళ్ళకేని గలయ
నోపుదును దాని చెప్పు నీ ప్రాపుగంటి । ననిన పరమేష్ఠి తులసితో ననియె నిట్లు. ౫౭౩

వ. షోడశాక్షరంబయిన రాధామంత్రంబు నీ కుపదేశించెద, నిది గైకొంటివేని యీ గోప్యంబు రాధ యెఱుంగనేరదు. రాధతో డుల్యవై ప్రాణసమాన వయ్యెద వని చెప్పి తులసికి రాధా షోడశాక్షరి నుపదేశించి కవచంబును బూజావిధానంబును పురశ్చర్యావిధంబును నేర్పిన నది యట్లు జేసి సిద్ధనము ప్తభోగాస్పద యయ్యె నని చెప్పి మరియు. ౫౭౪

క. జిగిబిగిజవ్వనంబునొలయ చిన్నియ పన్నియలెల్ల కన్నెకు౯
దగి పగ లొద్దికల్వలయ దళ్కుల బెళ్కుల గుల్కు చూపులన్
చ. నగ వెగుగన్ను బొమ్మకవ నాలినడల్ నునుగెంపుమోవి వ
ల్లిగరిపు లిచ్చలున్ బయిటలో నవరింపులు హెచ్చె నారదా ! ౫౭౫

అ ప్పవిలో వసియించిన । జవ్వనికిన్ దవసి వలతి చానలు చెలువై
పువ్వని కాయని పండని । నవ్వని యాటలని చెంగనాలని మెలగ౯. ౫౭౬

క. వారలతో చెరలాడుచు । నారీమణి నిండుజవ్వనంబు కలిమి న
మ్మారుని పుష్పశరంబుల । కోడువలే కాత్రిజిక్కి యూరుపసాగె౯. ౫౭౭

క. అది గని పడతులు చెలియా । యిది యేమే నీకు వేమరెత్తినక్రియ మా
మదికిం దోచెడి మదన । ప్రదరాహతి జిక్కి డిల్లపడి యుంటిగదే. ౫౭౮

క. అనిన విని చెలి మనోగతుడు । సుశుభనారాయణాంశుడును సగుయోగీ
శుని శంఖచూడు నెనయక । మనగలనే కొమ్మలార మదనునిబారిన్. ౫౭౯

సీ. పొలతిరో యిది గంధపొడియంచు జల్లుదే కోడిగాలదె వడ్రగుండ దెచ్చి
కలికిరో యిది మంచిగంధము చలదేదే నిప్పుటాలదె వసనాభి సూరి
నెలతరో యిద్దె పన్నీరని మించెదే సలసలమను నుష్ణజలము బోసి
తరుణిరో యిది యెఱ్ఱదామరం బిద్దెదే కణకణయను కొఱకంచు బెట్టి

తే.గీ. తూడులా త్రాసులే యివి చేదె పట్టి । పేర్చదే చిత్రమూలమె వింతలాడి
వెన్నెలదె యిది కార్చిచ్చు విధమున్నమ్మ । నింగి నిండునెలయదె ఫిరంగిగుండు. ౫౮౦

సీ. దిరిసెనపూలంచు దెచ్చిపెట్టితిరి నా చెవి బుడువెక్కి పోజిమ్మరమ్మ
కలిగొట్టుపూలంచు వల దురిమితిరి నా తలదిమ్ముకొడమె పోదులుపరమ్మ
సంపంగిపూలంచు సవరించితిరి దండ మెడ యెత్తలేను వే గెడపరమ్మ
సన్నజాజులటంచు శయ్యనించితిరి నా యొడలెల్ల గందె వే దుడుపరమ్మ

తే.గీ. చెలియజేసిన మీరిట్లు జేయుదురని । మది నెఱుంగక యున్నాఁడ ముగుదలార
ప్రక్కపైనను నున్న పొడుపు మీదిట్టి మీరు । చూచుకొనరమ్మ యిక వేగ సుదతులార. ౫౮౧

క. అని యొదలు చెలియ కీ గతి । వనితలు గావించు చలువపనులెల్లను వే
దన హేతువులై తోచిన । మనమున గుందుచును మదనుమాయకు లోనై. ౫౮౨

సీ. పూవెద గంధంబు పోబోకు పోబోకు మని లేచి యుంకించు నాకసంబు
యేమిరా వలపు నీ కింత లేదా యంచు మాటికి దనలోనె మాటలాడు
నున్నగా దువ్వి నే నూనెరాచెదను నీ మిసాలకని ప్రేళ్ల మెదపునుటక
ప్రొద్దుపోయెను పెజ్జబూలు బల్లితీసంచు నొత్తిగిల్లి విరాళి నుత్తమల్లు

తే.గీ. కాంత రమ్మని మెత్తల గౌగలించు । కటికపూదయంబు నీదని మొటిక విరచు
పురుషులను నమ్మరాదని మూతిద్రిప్పు । నంతలో మేలుకాంచి బిల్వాంత పగచు. ౫౮౩

వ. ఇట్లున్న జవరాలిం జూచి తపసికన్నియలు తమలో దామ గుసగుసలాడుచు పసవసం
జిక్కి యొండొరులతో ౫౮౪

క. వలపులు తులసీదేవికి । తలకెక్కెను తనదుమేను దా నెఱుగదుగా
చెలులార యేమిచేయుద । మలవియె మన మెన్నదెఱుగమని విలపింపన్. ౫౮౫

క. తులసి విలపింప దొడుగ । జెలియలు విలపించి రేమి చెప్పెద నెలగో
యెల బలికె సందుసందున నళిసంఘము మొరసె రాగ మతిశయమయ్యెన్. ౫౮౬

క. సుతిమీరి రాగమునఁబడి । సతి మృదువీణాస్వరమున సావేరీసం
గతి మంద్రమధురగానము । గతి నేర్చెన్ శంఖచూడగతమతి యగుచున్. ౫౮౭

ఉ. కాయము సన్నగిల్లె జలకంబులనాడ నెలాయె నూనియన్
రాయఁగలేదు వేసవికి రాత్రుల నిద్దుర గాన సన్నమున్
డోయ మెఱుంగనే యెఱుగ దొయ్యలి పిండును జూచి చూడన
ట్లాయె నికేటి నా బ్రతుకహా ప్రియు కౌఁగిలి యబ్బకుండినన్. ౫౮౮

క. ధరమాయె విరహవేదన । తరమా నిలువంగ ఘోరతర మారశరా
కరమాయెను మనము మనో । హర మాధవ మారుతముల నలదియె కడపన్. ౫౮౯

ఉ. పేరున పేరుకన్ బతుకు యిష్టవినోదము గాంతు రొప్పుగా
నోచినయమ్మ లెందు గొనినోములు నోచినయట్టివారికిన్
వాచవి దీటునే మగని దాయని భాగ్యముగన్నవారలన్
జూచుచు గ్రుక్కిళించుకొనుచున్ మది నిప్పులు బల్వరించునే. ౫౯౦

వ. ఇట్లు పల్కుచు ౫౯౧

శా. నిండుంజందురు బండువెన్నెలలఁబూన్ మేనిప్పు లెత్తోటు నీ
గండుం దుమ్మెద నాదమాట బ్రమరంగానిప్పువే యిస్సిరో
గండాగొండశిఖండితండముల కేకల్ కోకిలాకాకలున్
మిండామిండగదె చల్లగాలియుటతల్ మా నీ సేయుండునే. ౫౯౨

వ. అని చంద్రు నుద్దేశించి ౫౯౩

ఉ. మానుగ నిత్యజంగమమనాచరియుండవు నీవు వాడు రా
మానుజవంశవర్ధనుడు హా కడు నెచ్చెలివయ్యె లింగమున్
బూనినవాని లోకమున ఘాతమతి ప్రతిపక్షు డొత్తనుం
గానము వైష్ణవం గలయ గారణమేమొకో యో నిశాచరా! ౫౯౪

తే.గీ. విషధిలో విషముతో నీవు వెలయబుట్టి । విషధరుని తలకెక్కి తీవిర సుధాక
రాఖ్యఁగల్గుట జూడ నత్యద్భుతంబు । కవిపథంబు మెప్పుకెన్న నిక్కంబు గనవె? ౫౯౫

వ. అని మన్మథు నుద్దేశించి ౫౯౬

ఉ. ఓరి లతాంతమార్గణ సమోచితకృత్యములాని పాంథులన్
గారియపెట్టినన్ గినిసి గాలగళుం డశరీరు జేసినన్
నీరయి యెట్లుగా మనము నేర్పితి ముప్పులకోరి బట్టగన్
వారి కదృష్టరేఖ గలవారల నెంచు నసాధ్య మున్నదే. ౫౯౭

వ. ఇట్లు విరహవేదనాదోదూయమానచేతస్కయై యుండం గాంచి తపసికన్నియలు శైత్యో
పచారంబులం దేల్చుచుండి రంత శంఖచూడుండు మహాయోగియై జైగీషవ్యవలన గృష్ణ

మంత్రం బుపదేశింపబడి సిద్ధుండై తపంబుజేసి వాంఛితార్థంబు బడసి బ్రహ్మజ్ఞానంబుచే బదరికాశ్రమంబునకు వచ్చి యొకనాడు వినోదార్థం బరణ్యంబునకుం జని విహరించు చుండ నంత ౫౯౮

సీ. నవయౌవనమువాని నవవిద్రుమదవాని నగుమోమువాని మేల్నడలవాని
మండలాంచిత చారుగండస్థలమువాని లలిత శ్రీరేఖికాగళమువాని
కస్తూరికాగరు గంధలేపమువాని సరలంకృతపుష్పమాలికలవాని
సమదేభకరసమాజానుబాహులవాని దళమైన బవిరిగడ్డంబువాని

తే.గీ. భానుమండలరుచిర సుప్రభలవాని ఘనతరోదారపీనవక్షంబువాని
గంధగజమందగమనంబు గలుగువాని శంఖచూడుని గనుగొని సరసిజాక్షి. ౫౯౯

ఉ. కాంచినయంతనే మొదలు గంపిత దెమ్మటబుట్టె మేను స్త్రం
భించెను సిగ్గుదోచె నల భీతమృగేక్షణ రేపరేప ము
ప్పొంచుక చేడె నూతగొని మొట్టలో నిలిచి మొగంబు ప్రక్కకున్
వాంచి పయంట దిద్దుకొని పల్లికపాటున జేరియుండగన్. ౬౦౦

వ. శంఖచూడుండు చూచి ౬౦౧

ఉ. నారి యెవర్తు యీ వనమునందు విచిత్రపుసుందరీమణుల్
చేరి వసించిరే యహాహ చిన్నది కన్నది విన్నదే సదా
కారముతోడ గ్రుమ్మరెడి కానలక్ష్మియొ కాకయున్న నీ
సౌరును గల్గునే మనుజసారసలోచనలందు నెందునున్. ౬౦౨

ఉ. దీని మొగంబునందు గల తేటను నూరవపంతయేనియున్
గానక చందమామ ఘని గాలిత డాకసమందె పాటు న
య్యో నళినాక్షి నివ్వ తన మొప్పుపదీధితి చూలజేయగన్
మానుబోయె ప్రాణమయినన్ ధరియించెదనంచు బందమై. ౬౦౩

ఉ. చేరల గొల్చినన్ మిగులు చేడియకన్నులు వేణియంటిమా
దారకు హెచ్చు గుందనపుబంగరుపన్నియ మించు మేనిదా
లౌరపురా నునుంగవునటన్నను ముష్టికి లోబడున్ బిసా
హారులకంటె మందము లహా గమనంబులు వింతయయ్యెడున్. ౬౦౪

ఉ. పక్కదనాలకుప్ప లతపాటునకేగెను సిగ్గుపేర్మిచే
నక్కట దీనిభావ మెటు లారయగల్గెద నంచు మెల్లనన్
బ్రక్కనె యున్న పొన్నకడ భామినిముందర నిల్చి ధీరుడై
యక్కటమైన ప్రేమమున మించి వచించె రసోచితంబుగన్. ౬౦౫

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చితివి యెవ్వతె వెవ్వనిబిడ్డ వెందుకీ
చక్కి వసించె దీవు మధుసారము గుల్కగ బల్కి నీవు నే
దక్కిన కింకరుండ గనుదమ్ముల బ్రాల్పగనేల నిన్ను
న్నిక్కము నీవు దేవతరుణీమణివంచు దలంచెద న్జెలీ. ౬౦౬

క. అనవుడు నిని వనితామణి । మనమున గల వలపు దాచి మరియాదకు లో
కనియమమును నొక్కించుక । యును లోపము గలుగకుండ నొయ్యన బలికెన్. ౬౦౭

క. వినుమా నే ధర్మధ్వజు । తనుగుంగూతురను వసుమునందు దపంబున్
బొనరింప వచ్చితి దపస్విని నిచ్చట వాసి నీవు శీఘ్రము చనుమా. ౬౦౮

క. ఏకాకినులై యలనను లేకాంతంబులను వినగ నిల సత్పురుషుల్
తెలుప నీ వెవ్వతెవని । ప్రీతి నడుగరాదటంచు వేదము పలుకున్. ౬౦౯

క. కాముకుడగాని యడుగడు । కామిని గులసతిని జేరి కాంచి కడంకన్
గోమలి నీ వెవ్వతె వని । యీ మనుజుడు వ్యభిచారి దగునే చెప్పుమా. ౬౧౦

వ. అదియునుంగాక ౬౧౧

తే.గీ. కామినీభోగమును మేలు గలుగ చెందు । కాముకుండపారి కామినీగ్రహము యువతి
యువతపోనిష్ఠలను మనసారి కాంచి । ద్రవ్యమంతెల్ల కష్టంబోను వాని. ౬౧౨

తే.గీ. అంగన యసంబద్ధమాయుత్తరింపబడ్డ విషయంబటంచు వానియందు బ్రీతి
దగిలి వర్తించవలెనయు దప్పక వను । పురుషుని గళంబునను బొండ పుష్పమోడి. ౬౧౩

తే.గీ. అంగట విషంబు మున్నాల్గ నమృత మనుక । మంచిమాటల దేరించి మమత గొల్పి
దుష్టపదకును నద్దైట బుద్ధియుంచు । నమ్మరా దంగనంబొందు సమయ ధాత్రి. ౬౧౪

సీ. కమ్మనిమాటల గానగించునేగాని వందాంచింతయు లే తలపులందు
పగలు జూపును దాని తగులుగొంటయెగాని నిజమాట యనునది సిరివార్త
వన్నెలు చిన్నెలు దాని మెండేగాని మది నొక్క యనుమాట మట్టనమ్మ
చిటికిమాటకి జీరి చేసెదరాని భక్తివిశ్వాసము ల్పట్టరేమి

తే.గీ. పాపమునకును వెనుదీయ పరమసాహసులు పలు తలంపులు కోప సహిత లట్టి
పురుషయోగవిచారము ల్పనుమాట అడువారిని నమ్మరా దంద్రు బుధులు. ౬౧౫

సీ. కలహంబులకు నెప్డు కాల్దువ్వి ప్రేమంబుగలవానిపై కష్టి గలిగియుండు
సంభోగమున నాత్మ సంతసంబను నంటు గొనకవచ్చనదేని వెలలజాను
పసిపులట్టె తాని పమయ సేవింపనీ వ్యక్తుని శ్రమపరీత జూచు
ప్రియవాక్యములతోడ బిల్ల పలుకరిల్లు కటువను గొరకు దా గసరెనేని

తే.గీ. బ్రహ్మ విష్ణు శివాదుల భ్రాంతిలోన । జరచు లోకంబునం దింద్రజాలగతి
మాయమందుల మాటి కొంచనిమొనొన్న । బ్రహ్మరాక్షసి యింతితో బ్రదుక వశమె. ౬౧౬

తే.గీ. అదృశ్యయా స్త్రీ శరీర మేమందు సర్వపాపసంచయమునంపృష్ట పరమనీచ
మెందుజూచిన హేయము నిహపరములయాన విడనాడి కామిని నంటవలయు. ౬౧౭

తే.గీ. కల్లగా డంగనల పొందు నల్లరాపుతోడ చెలిమియు మరికే గూడదబ్బ
దబ్బరసుఖంబు నమ్మ యీ ధాత్రి జనము భ్రమసిపడు చిచ్చులో శలభంబువలెను. ౬౧౮

వ. అనిన విని శంఖచూడుండు. ౬౧౯

తే.గీ. ముద్దుపగలాడి వత్రజాలమూట పెవు । పలుకు బలుకులలో గొంత కలదు నీతి
దాన నాయందు దయగల్గి పూని యట్లు । ధర్మములు చెప్పితి వది సంతసము నాకు. ౬౨౦

క. స్త్రీరూపము ద్వివిధముగా । నారసగద్బుండు సృష్టినల్పె జగములఁ
గాపతరరూపములను । సారాసారప్రభేదసంగతి నబలా. ౬౨౧

తే.గీ. కమలయు సరస్వతియును దుర్గయును మరియు నెన్న సావిత్రి రాధిక సృష్టిమాత్ర
రూపలై రామసృష్టిని రూఢి వారి । యంశముల కారె స్త్రీలు బ్రహ్మండమందు. ౬౨౨

వ. వినుము శతరూపయు, దేవహూతియు, స్వధయు, స్వాహాయు, దక్షిణయు, ఛాయావతియు, రోహిణియు, వరుణానియు, శచియు, కుబేరపత్నియు, దితియు, అదితియు, లోపాముద్రయు, అనసూయయు, కోటభియు, తులసియు, అహల్యయు, అరుంధతియు, మేనకయు, తారయు, మందోదరియు, దమయంతియు, వేదవతియు, గంగయు, మనసయు, పుష్టి, తుష్టి, మేధాతారక, వసుంధరా, షష్ఠి, మంగళా, చండీ, ధర్మపత్నులును, స్వస్తి, శ్రద్ధా, శాంతి, కాంతి, క్షాంతి, నిద్రా, తంద్ర, క్షుత్పిపాసా, సంధ్యారాత్రిదినంబులును, సంపద్ధృతి, కీర్తి, క్రియా, శోభా, ప్రభాశివలును నుత్తమ స్త్రీస్వరూపలై యుగయుగంబులం జనియింతురు. ఇట్టి కలాకలాంశలై జనియించు స్త్రీలు సాత్వికాంశంబులం బొడము యుత్తమరూప లగుదురు. రాజస, తామస కలాధివేశంబులవలన నెక్కుడు తక్కువలు బుంశ్చల్యాది స్వరూపంబుల నప్రశస్త లగుదురు. సాత్వికాంశంబుల నుత్తమలు, రజోంశంబుల మధ్యములు, తమోంశంబుల నధములు నై యుండు రిది గుణత్రయవిభాగంబులబట్టి యుండు. జ్ఞానియగువాడు పరకాంతం గనుల జూడడు. బ్రహ్మాజ్ఞచే నీ సమీపంబునకు వచ్చినవాడ. నేను శంఖచూడుండను. గాంధర్వంబున నిన్నుం గైకొనుదు. నేను పార్షదులగు నెనమండ్రు గోపకుల లోనివాడను. రాధాశాపవశంబున నిప్పుడు దానవుండనై యుంటి. నీవును రాధికా శాపంబు నం జేసి యిట్లు భూలోకంబునం బ్రభవించి యుంటివి. అని చెప్పిన విని నవ్వి తులసి యిట్లనియె. ౬౨౩

తే.గీ. ప్రాణనాథ నీదు పల్కులవలన బరాజయంబు నొంది రమణకృత్య
యోగ్యతను గ్రహించియుంటి నింతయునమ్ము । కనలవలదు వేయకాదు నమ్ము. ౨౪

క. వినుమా స్త్రీజితు డీ జగమున నిందితుడండ్రు బుధులు మోహంబున వా
నిని గూడి స్త్రీ పతితయగు । గన స్త్రీజితునకును లేదుగా నిష్కృతియున్. ౨౫

వ. విప్రునకు దశాహంబునను, క్షత్రియునకు ద్వాదశాహంబునను, వైశ్యునకుం బంచదశాహంబునను, శూద్రునకు మాసంబునను జాత మృతకంబుల శుద్ధి వాటిల్లుంగాని స్త్రీజితునకు చితాదహనంబునంగాని శుద్ధి లేదండ్రు. స్త్రీజితుని పిండ తర్పణంబులు పితృదేవతలు ముట్టరు. అట్టివాని పుష్పఫలపూజాదికంబులు దేవతలు గ్రహింపరని పెద్దలు పలికిరి. కావున నిన్ను బట్టిచూచితిగాని మరియొండుగా దదియుంగాక. ౨౬

తే.గీ. కాంతుని బరీక్ష గావించి కన్య గోరవలయు దారిద్ర్యసహితు గోపనుని జడుని
దుర్ముఖుని బంగు గుడ్డిని దోషకారు । నత్యంతుని మూకు గోరంగగూడ దండ్రు. ౨౭

తే. గీ. పరమశాంతుని యౌవనభ్రాజమాను । సాధువును గర్మగలవాని శుచి జ్ఞాని
పండితుని సత్కులోత్పన్ను భావవేది । కోమలాంగుని విభునిగా గోరవలయు. ౨౮

తే.గీ. కన్నియను బెంచి పెంచి విక్రయముసేయు । నధము గుంభీపచన మను నరకమందు
గ్రిములు గలవంగ మూత్ర పురీషములను ద్రావు బదునాల్గింద్రులు దరలుదనుక. ౨౯

వ. ఇట్లు పలుకుచుండ బ్రహ్మ ప్రత్యక్షంబై నిలచినం గాంచి తులసియు, శంఖచూడుండును భక్తివినయంబులు పెనంగొన నమస్కరించి నిలచియున్నం గాంచి పరమేష్ఠి యిట్లనియె. ౩౦

ఉ. ఏటికి వాద ముట్టులు మృగేక్షణతోడను పాపకోటిరో
మేటివి నీవు భామినుల మేల్తర మియ్యది మీర లిద్దరున్
సాటికి జెల్లువారు గుణసంపద నెందు గొఱంతలేమి నీ
మాటికి మీరు శోభనము మానక దీని బరిగ్రహింపుమీ. ౩౧

తే.గీ. వెలదికను నీవు గాంధర్వవిధిని బెండ్లి । చేసికొను మట్టి వివాహంబు చేయవచ్చు
నిప్పుడు విరహమునకంటె నెయ్యదియును దుఃఖకరము వేరొండు లేదు నిక్కంబు నమ్ము. ౩౨

సీ. అచ్యుతునకు లక్ష్మి యా కృష్ణునకు రాధ నాకు సావిత్రి చంద్రమునకును
నతి కశ్యపునకు నదితి వసిష్ఠు కరుంధతి గౌతమునకు నెన్నగ నహల్య
య వ్వరాహునకును నవని యజ్ఞునకు దక్షిణాయుపతి కర్దమునకు నల్ల
దేవహూతియును నత్రికి ననసూయయు నలునకు దమయంతి శశికి

తే.గీ. కల్ల రోహిణి మదనునకు రతియును గురునకును దార మనువున కురుగుణాఢ్య
యైన శతరూప శిఖికి స్వాహాయును దేవపతికి శచియును మరి గణపతికి బుష్టి. ౩౩

తే.గీ. స్కందునకు దేవసేనయు గడగి వచ్చు । లగుచు నెరీతి వర్తించి రట్లు నీవు
తులసితోఁగూడి పరమసంతుష్టినుండి । సకలసుఖముల గనుమయ్య శంఖచూడ. ౬౩౪

క. విచ్చలవిడి విరుగుము నీ । యిచ్చను తులసీసమాఖ్య నిందుముఖిని మే
లచ్చువడ గూడి నిచ్చలు వచ్చనివిలుకాని బసుల బటుచతురుడవై. ౬౩౫

క. పిమ్మట గోలోకంబున । సమ్మతి జేరెదవు కృష్ణసంగతి కని యీ
బొమ్మ నిజలోకమునకుఁ । నెమ్మం బనివినియె దనుజనేతయు సంతన్. ౬౩౬

వ. అచట నయ్యింతిం గాంధర్వవివాహంబున శంఖచూడుండు పరిగ్రహించె. దివి దేవదుందుభులు మొరసె, పుష్పవృష్టి కురిసె. వెండియు ౬౩౭

క. అరువదినాలుగు కళలం । బరువదినాలుగు విధముల నానందించెన్
స్మరశాస్త్రమెరిగి రసికత । మెర యరుదంపంగ శంఖచూడుడు సతితోన్. ౬౩౮

చ. తులసియు శంఖచూడుడును దుర్భరమన్మథబాధ్యమానులై
యలఘువనతోటలందు గృతకాద్రుల పూపొదరిండ్ల నిర్ఝ
రులను జందనాగలతాంతపరాగసుగంధపర్వతిన్
దరిమలపాన్పులన్ గడుముదంబున నెట్టి విహారిశంబులన్. ౬౩౯

సీ. గందపూతల తిలకంబుల మాప్పుల గోటినొక్కుల బలొక్కనగవుల
కేరడమ్ముల మోవి గెంపుల నెలవంకలను మెడనొకుల నునుగనవుల
జేపట్ల ముద్దుల జెమటుటాప్పులను గౌగిళ్ల జెల్లాటల విల్లిమిరియ
ముల దొడవాప్పుల ముచ్చటలను విర్క ములకల పాప్రంపు బలుకుబడుల

తే.గీ. తెప్పలాప్పని మాపుల గొప్పవగల । మూతిముడుపుల దొలయల్క ముసుగునాట్ల
మారిమిని గద్దరింపుల మొగ్గ మెరిగ । తులసియును శంఖచూడుండు గలసి రసిఘు. ౬౪౦

తే.గీ. పుష్పభద్రా నదీతీరభూములందు । మందరారామసీమ మలయనిలము
చిరదశినినాద వాయకుంజములయందు । క్రీడలను దులసితో శంఖచూడు డొప్పె. ౬౪౧

వ. ఇవ్విధంబున శంఖచూడుండు తులసిం గూడి భోగించుచు, రాజరాజేశ్వరుండై లోక త్రయంబు నాలింపుచుండె. నిట్లొక మన్వంతరంబు గడచిన దేవతలు నిజభోగంబులు గోల్పడి దుఃఖితులై బ్రహ్మకడకుం జని దుఃఖింప నతండు వారలం దోడ్కొని శివాలయంబునకుఁ జని మూవురిడ వారలం దోడ్కొని శంకరుండు వైకుంఠంబునకుం బోయి నారాయణునకు విన్నవింప నతండు నవ్వి బ్రహ్మం జూచి యిట్లనియె. ౬౪౨

చ. వినుగుడు శంఖచూడు డిత డిద్ధచరిత్రుడు నాడు భక్తుడై
పరగెను ధేనులోకమున వానిని దంచితమూర్తి గోపుడై

దనయ సుధామనామకుఁడు నైతగు నొక్కట రాధశాపముఁ
దనంత బొంది యుద్భవిలె దానవయోని సరోరుహాసనా. ౬౪౩

క. నే నా గోలోకమునన్ । మానుగ నుండంగ రాసమండలమునకున్
దో నుద్యోగించి విరజతో నేగి వినోదకేళితో నుండంగన్. ౬౪౪

తే.గీ. దాసి యొక్కతె పోయి రాధికను దెలుప । వచ్చియును నన్ను గానక యచ్చెరువున
నను దిరోహితుగా విరజను నదీస్వరూపగా దివ్యదృష్టి నే చూచి నెరిగి. ౬౪౫

క. తన యింటికి జనియుండగ । నను నిచ్చట నా సుధామ నామకసహితున్
గని వానిమీద కోపంబున నిలు వెడవాసి యీవు పొమ్మని పలుకన్. ౬౪౬

క. వాఁ డట్లు చేయుటకి గడు । మోడిన్ నిజసఖులచేత మొత్తింపగ త
త్తాడనములకును నిలుపగ నోడి బహిర్గతుడుగాగ । నుద్ధతి నంతన్. ౬౪౭

తే.గీ. పొట్టమున్న గోపుపొట్టపై రోకటిపోటటన్నయట్టు పొలతి దా శ
పించె నధికరోష భీషణవృత్తిని । బూని దనుజయోని బుట్టుమనుచు. ౬౪౮

క. అది గని గోపకులందరు । మది దుఃఖము నిలుపలేక మరిమరి వేడన్
సదయహృదయయై రాధిక । ముదముగ వీనికి క్షణార్ధమున నని పలికెన్. ౬౪౯

వ. ఓయి హిరణ్యగర్భా ! గోలోకంబున క్షణార్ధంబునన్ భూలోకంబున నొక మన్వంతరంబగు గావున నితండు తదనంతరంబ గోలోకంబునం జేరంగలఁడు. నా శూలంబు గొని యేగుండు. వీనిం గొని శివుండు పోయి శంఖచూడుని సంహరింపం గలండు. వాఁడు మదీయంబగు మంగళకవచంబు నిత్యంబును మెడన్ దాల్చియుండు. అది ధరించునంతవట్టు బ్రహ్మాదు లను వధ్యుండుగాఁడు. నే నది యాచించుకొనియెద. నివియునుంగాక వాని ధర్మపత్ని మహాపతివ్రత. తత్పాతివ్రత్యంబు లోపంబుగలిగినంగాని వాఁడు దేహంబువిడుచుట, కావున నదియు నేన కావించెద. వాని పత్ని తక్షణంబ మానవదేహంబు విడిచి నాయం బ్రీతయై వర్తించు. శంఖచూడుండును సుధాముఁడై గోలోకవర్తి యగు నని చెప్పి శివార్థంబుగా శూలం బిచ్చె. పిమ్మట నెల్ల బ్రహ్మ ప్రలోగములగు దేవతలును భూతలంబుం బ్రవేశించి రంత.

తే.గీ. శంఖచూడదనుజ సంహారమునకును । శంభు వేడి బ్రహ్మ శక్రముఖ్యు
లరిగి రాలయముల కభవుండు చంద్రభాగాస్రవంతి యొద్ద గాంచి యచట. ౬౫౧

తే.గీ. చిత్రరథుఁడను గంధర్వశేఖరుండు । దూతకృత్యంబు సేయంగ ధూర్జటియును
నొక్క మఱ్ఱికడ విడిసి యొక యనుచరు । దనుజనాథుని యంతికంబునకు బనిచె. ౬౫౨

తే.గీ. పుష్పదంతసమాఖ్యను బూనినట్టి । యనుచరుడు శంకరాజ్ఞను గొని చని చని
గాంచె దనుజేంద్రపురము దా గన్నులార । దివ్యవిభవనిరాకృత దేవపురము. ౬౫౩

సీ. తనరంగ బంచయోజనముల విస్తీర్ణ మనుమడి దైర్ఘ్యంబు నేడు కోట
లేడు ఖేయంబులు నింపొందు వీథులు నూరు గృహంబులు నూరుకోట్లు
మాణిక్యయుతములౌ మాడుగులును గోపురంబులు నట్టాలకంబు లిన్ని
యని లెక్కపెట్టంగ నలవిగా దది యింద్రుపట్టణంబు గుబేరుపట్టణమును

తే.గీ. మీరి యలరారు చామీకరోరు ౹ భవనమయంబయి నడుమను శంఖచూడు
నాలయము చంద్రబింబంబు నట్లు వలయమై మణిశ్రేష్ఠమయమయి మహిమగాంచు. ౬౫౪

వ. ఆ శంఖచూడుని మందిరంబునకు జుట్టుంగల మణిప్రాకారంబునకు ద్వారపాలక పరిపాలితంబులగు ద్వాదశ ద్వారంబులు గలవు. అందు లక్ష మందిరంబులు నిరుపమానశాఖామయంబులు రత్నసోపానమిశ్రాభమానంబులు నై యుండు. అట్టి మహానగరంబు ప్రవేశించి రాజమందిరద్వారంబు చేరి పుష్పదంతుం డచ్చటనున్న యొక శూలహస్తుండయిన ద్వారపాలపురుషుం జూచి నిజవృత్తాంతంబు నివేదించి యా ద్వారంబు గడచి యాభ్యంతరద్వారంబు దర్శించి యచ్చటి పాలకునకు దా వచ్చినవిధంబు చెప్పిన వాడు నని శంఖచూడునకు చెప్పిన నతండు రారమ్మని సెలవిచ్చిన నాతండ్రమోచి వచ్చి లోపలికిం బోనిచ్చిన నప్పుడు శంకరభటుండు శంఖచూడుం దర్శించె. నంత. ౬౫౫

ఉ. కాంచెను పుష్పదంతుడు జగద్విత ప్రభుతావిశాలు న
త్యంచితలీలు దానవకులాధిపనూత్నమనోజ్ఞమాలు న
త్కాంచనచేలు దేవరిపుకాండనటఃపరిషేలు నత్త్వభృ
త్సంచయసన్నుతసన్నుతలసత్కరవాలుని శంఖచూడునిన్. ౬౫౬

వ. ఇట్లు కాంచి ౬౫౭

తే.గీ. శంభువార్తాహరుండ నేను రాజేంద్ర పుష్పదంతుం డనువాడ బంపె నీడగలకుడు
విబుధరాజ్యంబు వేగమే విడువు మట్లు ౹ విడువమేని రణంబు సిద్ధపడుమయ్య. ౬౫౮

తే.గీ. పుష్పభద్రనదీతీర పురవరమున ౹ వటనమునకుం బుద్ధి కలదయేని
కదలి రమ్ము సైనికవ్రజంబుల గూడి ౹ యనుచు నీకు చెప్పుమనిరి దైత్య. ౬౫౯

తే.గీ. అనిన విని శంఖచూడు డో యభవుఁ డింత ౹ సౌరరాజ్యంబు విడువంగ జాల నేను
కదలి వచ్చెద రేపటి యుదయమున యని ౹ చేరి చెప్పుము పోయి మీ జియ్యలకును. ౬౬౦

తే.గీ. అనిన విని చని వేగ న య్యగజవిభుని ౹ గాంచి యా పుష్పదంతుం డుదంతతంత్ర
కారమున శంఖచూడువాక్యంబు దెలుప ౹ యుద్ధసన్నద్ధుడై శంభుఁ డుండె నంత. ౬౬౧

సీ. కంపసారియు భద్రకాళీశ్వరుడు వచ్చి రంతలోనే నంది యనుగుచెంచె
నావెంటనే వచ్చె నష్టమహాకాళులు దండివాడగు భద్రకాళుడు వచ్చె

నరుగుదెంచిరి విశాలాక్ష బాణులును బింగళుఁడును మరియు వికంపనుండు
వికృతి విరూపులు విజయంబు చేసిరి మణిభద్ర కపిల తామ్రాక్ష దీర్ఘ

తే.గీ. దంష్ట్రి బాష్కల వికటరౌద్ర మసరౌద్ర కాలకంఠ బటేచక కాలజిహ్వ
దుర్జయులును బలోన్మత్త దుర్ముఖులును । వచ్చి రప్పుడు రణోత్సాహవంతులగుచు. ౬౬౨

వ. మరియు వసువులును, వానవులును, ఆదిత్యులును, హుతాశనుండును, చంద్రుడును, విశ్వకర్మయు, నశ్వినులును, కుబేర జయంత నలకూబర యములు, వాయు వరుణ బుధ మంగళులును, ధర్మ శనీశాన కామధేనువులును, నుగ్రదంష్ట్రియు, నుగ్రచండయు, కోటరియు, కైటభియు, వికటజిహ్వాకరాళయై, యష్టభుజయై. శంఖ చక్ర గదా ద్యాయుధోపేతయై, నాగపాశ, నారాయణ గాంధర్వాద్యస్త్రపాణియై, త్రికోటి యోగినీ పరివృతయై సార్ధత్రికోటి ఢాకినీసేవితయై భద్రకాళీదేవియు, వచ్చి నిలువ నప్పుడు స్కందుండు చంద్రశేఖరునకు నమస్కరించి యతనియొద్దం జేరి నిలచె. నంత నచ్చట శంఖచూడుండు యుద్ధయాత్రకు వెడలుననువార్త మహాపతివ్రతాశిరోమణి యగు తులసీదేవి విని భర్త కడకుం జని భయంబునం గొంతెంత గద్గదకంఠయై వైన్యంబుదోప నిట్లనియె. ౬౬౩

ఉత్సాహ. ప్రాణనాథ క్షణము నాదు పక్షమందు బండుమీ
ప్రాణమేలువాఁడ వీవె ప్రాణముప్పు బ్రోవుమీ
రాణమీదు నిన్ను గనులు రాగిలంగ జూచెదఁ
ప్రాణమేమొ కొట్టుకొనుచు బర్వరించు నయ్యయో. ౬౬౪

తే.గీ. ఏమి ప్రాణనాథ యేమందు నా గుండె । జలదరించు నీవు సమరమునకు
బోవువాఁడ వనిన బురుషరత్నము నాకు । నశుభమైన స్వప్న మైనకతన. ౬౬౫

క. అనిన విని శంఖచూడుఁడు । వనితా నీ వేల యిటు వగచెదు కాలం
బునుబట్టి కర్మఫలముల । యనుభవమున్ బోవనాఁడ । సంధియె చెప్పుమా. ౬౬౬

ఉ. కాలమునం జనించెడిని స్కంధమునొందెడి విస్తరించెడిన్
బూలను బూచెడిన్ సఫల పుంజక మయ్యెడి బండ్లు పక్వమై
రాలగ నొప్పెడిన్ దటపు రాము యెఱుంగవె కాల మీ జగ
జ్జాలవిధాతికిన్ దదుపశాంతికి మూలముసుమ్ము ప్రేయసీ. ౬౬౭

క. కాలంబున సృజియించును । నాశకభవ్యంబు జగము సరినష్టుడు దా
బాలించు శంకరుం డున్మూలించును గాల మెన్న మూలముసుమ్మీ. ౬౬౮

క. జనుచే జను జనియింపఁగ । గను జనుచే జనుని బ్రోవగను జనుచేతన్
జను మడియింపంగల కాలు విచిత్రపవిత్రు నిప్పలున్ భజియింతున్. ౬౬౯

ఉ. ఎవ్వని యాజ్ఞచే బవను డెప్పుగ వీచెడి పద్మగంధవుం
డెవ్వని యాజ్ఞ బూని భువి నెండను గాచెడి దేవనాయకుం
డెవ్వని యాజ్ఞచేత గురియించెడి వృష్టిని పావకుండు దా
నెవ్వని యాజ్ఞచేత రగిలించెడి కాలుడు వాడె గోమతీ. ౬౨౦

క. నే నెవ్వడ నీ వెవ్వతె। వో నళినదళాక్షి మనకు యోగము గలిగెన్
మానుగ గర్మవశంబున। బూనిన కర్మమె వియోగమును గలిగించెన్. ౬౨౧

తే.గీ. ఓడలను బండ్లు బండ్లపై నోడ లట్లు। వచ్చు చుండును సుఖ దుఃఖ భావములును
కాల మనునది యనుకూలంబు గావలయును। వగవకు ఫలంబు లేదయా వనజాక్షి. ౬౨౨

తే.గీ. నేను దపము జేసి నీరజగన్నుని। వరముచేత నిన్ను బడసినాడ
నీవు హరినిగూర్చి నెమ్మి దపముజేసి। వరము గొంచు నతనిపురము జేరు. ౬౨౩

వ. నీవు బృందావనంబున గోలోకంబునం జేరగలవు. నేనుగూడ నా దేహంబు దాసి గోలోకంబునకుం జనియెద. నింతేకాని వేర భయంబు మన కేమి యున్నదయది యని యూరడించి నానావిధభోగంబుల నా రేయి గడిపి శంఖమాదులతో బ్రాహ్మీముహూర్తంబున లేచి రాత్రి గట్టిన వస్త్రంబు విడిచి మంగళోదకంబుల స్నానంబు చేసి ధౌతవస్త్రంబు ధరియించి తిలకం బిడి యాహ్నికంబును, దేవతావందనంబునుం దీర్చి, మంగళవస్తువులగు మధ్వాజ్య దధి లాజలం బొడగాంచి రత్నశ్రేష్ఠ వస్త్రశ్రేష్ఠ కాంచనంబులు బ్రాహ్మణులకు నిచ్చి, గురువునకు రత్నహారం బొసంగి, గజరత్నాశ్వరత్నాదుల వస్త్రములు దానంబులు జేసి, మరియు నానావిధదానంబుల భూసురులం దనిపి, పుత్రునకు రాజ్యం బిచ్చి మూడులక్షల గ్రామంబులను, లక్ష యేనుంగులను, మనోహర రథంబులను, మూడుకోట్ల ధానుష్కులు, మూడుకోట్ల పర్మలు, మూడుకోట్ల కాలుబలంగల సేనలన్ మహారథుం డను సేనాపతులను నడిపింపబనుచుండ మూడులక్షల యక్షౌహిణీబలంబులు వెంటరా ధనుష్మాలియై విమానం బెక్కి చని చని పుణ్యభద్రానదీతీరంబున ౬౨౪

సీ. కపిలుండును దపంబు గావించిన స్థలంబు సిద్ధులు ప్రీతితో జేరుచోటు
వశిష్ఠమోదధికిని ప్రాగ్భాగమందును మలయంబునకు బశ్చిమంబునందు
బరగ శ్రీగిరికి నుత్తరభాగమందును గంధమాదనమునకు గాలువైన
నైదాముడ వెడల్పు నైదుపంద మామడల నిడివియు గల్గి యుండుచోటు

తే.గీ. పుణ్యభద్రావనాటవి పొల్పుచోటు। మలయజస్తు శరావతి గలయుచోటు
నెడము గోమతి యను నది యేగుచోటు। నైన యక్షయవటమును నధిపు గాంచె. ౬౨౫

తే.గీ. కని విమానంబు డిగ్గి రాజన్యవరుండు। హా స్వయముగమును జోడించి యతివినయము
దోప శంభుని చేరి నిర్దిష్టశక్తి యుక్తి వందప్రణామంబు నొనగి నొసర్చి. ౬౨౬

వ. ఇట్లు నమస్కరించి నిలిచియున్న శంఖచూడుం జూచి చంద్రశేఖరుండు ప్రసన్నాంతః
కరణుండై యిట్లనియె. ౬౭౭

చ. వనరుహగర్భునం దఖిలవందితునందు మరీచి ప్రీతి నా
తని జనించె గశ్యపుఁ డుదారగుణోజ్జ్వలమూర్తి వానికిం
దనయులు దానవుల్ దనుయుతుల్ మదమత్తులు వారి విప్రచి
త్తియను నందనుండు దనుపు నూరి కనెన్ ఘనదానవావళిన్
మునికులవిక్రమోన్నతవిశోభితు లిద్దరసుప్రసిద్ధులన్ ఘనుల్. ౬౭౮

చ. దనుజులయందు నొక్కఁడగు దంభుఁడు ధార్మికుఁడై మురారినే
మనమున జింతయించి గురుభావమునన్ బ్రసరంబు నందు దా
నెనయఁగ బుష్కరంబున మహాత్మునిచేతఁ దపోమంత్రముతో జపం
బొనరిచె గృష్ణమంత్రము మహోత్సుకుఁడై యొక లక్ష వర్షముల్. ౬౭౯

చ. నిను గని యంత దంభుఁడు వినిర్మలకృష్ణవరాయుధున్ వృషున్
మును నిను నిట్టి పార్షదుల ముఖ్యుఁడవై దగు గోపబృందము
య్యను సల రాధశాపమున నుద్భవమందితి దానవుండవై
ఘనముగ భారతంబున నిఖిల ధార్మికశేఖరుండవై. ౬౮౦

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడవు నీయను బ్రహ్మయు నారదాదియుం
దేవతలెల్లరున్ సురలు భీతి వశంవదశేఖరుండవై
దేవకులంబు దప్పమి యడిం గడనాని యహింపనెంచిరే
భావముఁ గానిమ్మ నిదుర్మతి మా పాలి సంతసమందె నెంతయున్. ౬౮౧

శా. భూదేవోత్తము దేవియందు నదా పుణ్యంబుగన్ గావ్యపుర్
వైదేశు లనుమాయుల్ విమల సద్ధర్మంబు పాటించితే
నాథుర్వోపయుతోత్తముయునన్ గాదే మా నంబులు
నీవేనీయదమందు నీనిది యంతే నొప్పు రక్షోవరా. ౬౮౨

ఉ. ఎల్లర తొక్కటి మిము నెప్పుడు రక్షకుండు బ్రహ్మయుం
జెల్లనె నమ్మవా శుభమనంబలతో మము గట్టి యమ్మ వ
ర్తిల్లు గృహింపు దృష్టి నొసరించుము జ్ఞానము గల్గి పెల్లి సం
ధిల్లగ సౌఖ్యభావమును దీప్తిగానం దను మాటలించెదన్. ౬౮౩

చ. తరలక యుండనేర్తుగదా యుల ధర్మము సత్యమందు బం
ధురపరిపూర్ణభావము గనున్ మరి శ్రేతము జూడ మూడుపా
ళ్ళరయ సగంబు ద్వాపరమున నొక పాదము నిల్చుగావునన్
మురరిపుమర్త్య! సజ్జనులకున్ మమ నీ యెడంగనే. ౬౮౪

క. బాలుడు యౌవనవంతుండౌ లీలన్ వాడె వృద్ధుడౌ నిక్కముగాన్
కాలంబు వెరవు నవ్వుము । గాలము చిత్రంబు సర్వగతులం జూడన్. ౬౮౫

క. ప్రొద్దుపొడుచు ప్రొద్దెక్కున్ । ప్రొద్దుడిగును ప్రొద్దుగ్రుంకు బోరిబోరి ప్రొద్దే
ప్రొద్దు మరిపొడుచు నెక్కున్ । ప్రొద్దుల చిత్రములు కాలపుసుఖరి మహిమన్. ౬౮౬

క. దినదినము పెరుగు నొక్కొక । దినమున గనరాదు మహిమ [illegible]
దినదినము తరుగు నొక్కొక । దినమున బూర్ణుడు గనుము దినముల మహిమన్. ౬౮౭

క. ఇనునిం జంద్రుని రాహువు । పెనయుచు గబళించుచుండు [illegible]
వసుజేంద్ర యుష్ణత్వము । కను గాలమువంటి [illegible] గాదు ధరిత్రిన్. ౬౮౮

క. బలిచక్రవర్తి కంటెను । బలియుండు జగంబు గలడె భాగ్యము [illegible]
బలి సుతలగతుడు గాడే । బలవాత్ముడగు గాలచక్రము మహిమన్. ౬౮౯

క. కాలమున బొడము జగములు । గాలంబున వృద్ధిఁబొందు గాలమున జెడున్
గాలము సకలము నడపును । గాలమున జయింపరాదు గంటే యనఘా. ౬౯౦

క. పరమాత్మ పరబ్రహ్మము । పరమేశుడు నిత్యు డచ్యు ప్రకృతివికార
వ్యాపనహితుడగా జేయుఁగ । పరమే గవనగ లయంబు దానవనాథా. ౬౯౧

క. జీవాత్మయు బరమాత్మయు । దేవుడును నిత్యుడును ప్రకృష్టుడునై యే
దెప్పుడు వెలయు నెవ్వండే । ప్రోవంగల డతని గొలుచు పురుషుల నెల్లా. ౬౯౨

తే.గీ. [illegible] సద్దేవు గొలుచు మృగేంద్రజయుండ । [illegible]
కాలగతి నెవ్వరికి గావనం బరేయ నున్నది యొక్కడే హరియునెప్పు. ౬౯౩

వ. అని యిట్లు పలియించి [illegible] మహాదేవుండు [illegible] దేవా యీప్రకారంబు వచియించినవెల్ల సత్యంబు యగు, నైనను నా యొక నిజానుభవంబు గలదు వినుము, జాతిద్రోహంబు మహాపాపంబని యెరుగరా [illegible]. నైనను [illegible] సర్వస్వంబు గైకొని యెచట దాచె? సభ్రాతృకుండయిన హిరణ్యాక్షుం డెట్లు హింసింపంబడె? [illegible] రాక్షసు లెట్లు వధింపంబడిరి? సముద్రమథనంబునందు రాక్షసులచే సంపాదింపబడిన పీయూషంబు దేవత లెట్లు గ్రహించిరి? యయ్యన యొక్కరిది యనుభవం బొక్కరిదియగు యయ్యె. ఈ విశ్వంబు పరమాత్మకు క్రీడాభాండంబు, [illegible] ద్వంబు వచ్చు సందులకే యది మరలం జను. నొకప్పుడు రాక్షసులు జయింతురు, నొకప్పుడు దేవతలు జయింతురు. అదిగావున పరమేశ్వరుండవును, మహాదేవుండవును నైన నీ వెల్లప్పుడు సమసంబంధుడవై యుండ, నొరులపక్షంబు పూని నాయెడ బంటవై తిరుగు టెవ్వ లంబు. మాతోడం గలహంబు పూనుకొనుట మీవంటకు లజ్జాపాత్రకంబ యగు. జయంబున నధికకీర్తి లభింపదు, పరాజయంబున గీర్తిహాని తప్పక వచ్చునని నుడివిన విని సర్వ మహాదేవుండు. ౬౯౪

చ. దనుజవరేణ్య నీ వల నిథాత్యుటలుండవు గాని నెన్నిదిక్కు నే
నని విజయంబు నొంద నటులైనను నా కపకీర్తి కల్గునే
మును హరి నైటభున్ దనుజముఖ్యు హిరణ్యు నెదిర్చి పోరఁడే
నను గనవో పురాసురుల నా డెదిరించితి లజ్జ యేటికిన్. ౯౪

వ. అని శంకరుం డాడుచున్న శంఖచూడుండు నిజామాత్యులతోడ లేచి శివునకు నమస్కరించి విమానంబు నెక్కి చనియె నంత. ౯౫

సీ. అథ మునివెంట నసురపట్టులు శంఖచూడునివెంట నసురేశ్వరులును
దలపడి పోరిరి దైత్యంబు లరివోవనిక భీకరులై కోట్రేడులును
వృత్రశాసనుండును వృషపర్వుండును భాస్కరుడు విప్రచిత్తియు సుమిత్రుండు
దంభుండు కాలాభిధానుండు కాంస్యుండును గాలకేయుండును మఱియు

తే.గీ. ధనదుఁడును విశ్వకర్మయును మయుఁడు మయుఁడు వసుఁడు వికంకయుండును వాయుదేవు
నెదిరి చంచలుఁడును పోరి రింక వారు వారు దలపడి పోరిరి ఘోరలీల. ౯౬

వ. మఱియు ఇంద్రుండు వృషపర్వతోడ, భాస్కరుండు విప్రచిత్తితోడ, జయంతుండు రత్నసారుని తోడ, వసువులు వర్చోగణంబుతోడ, అశ్వినులు దీప్తిమంతునితోడ, నలకూబరుండు ధూమ్రునితోడ, ధర్ముండు ధురంధరునితోడ, మంగళుండు షాపునితోడ, భానుండు శోభాకరునితోడ, మన్మథుండు పిఠరునితోడ, నాదిత్యులు గోకాముఖచూర్ణాఖ్య ద్వికాంపీముఖ పిండాదులతోడ, రుద్రులు భయంకరులతోడ, మహామారి యుగ్రచండాదులతోడ, నందీశ్వరాదులు దానవసమూహంబులతోడ, విలయకాలఘోరంబుగా రణంబు సల్పి రంత దానవులు జయంబును, దేవతల కపజయంబునుం జూపట్టి సురలు భీతులై దేవతలు కాలి కొలంది చెందుటం జూచి స్కందుండు వెఱవకుండని దేవసైన్యంబుల నిల్పి నిజతేజంబున స్వగణంబుల ప్రజ్వలింజేసి దానవగణంబులతో నతం డొక్కరుండ పోరి శతాక్షౌహిణీ సేనల దునుమాడె. కాళి రక్తపానంబు సేసె. నిగతి శక్తిధరుని శరజాలంబులం జిక్కి హతశేషదానవానీకంబులు భయంబునం బఱవం దొడంగె నది చూచి దివి విబుధులు పుష్పవృష్టులు గురిసిరి. అది చూచి శంఖచూడుండు లేచి దేవసైన్యంబులపై నారాచవృష్టిం గురియింప సహింపలేక దేవతలును బఱవం దొడంగిరి. నీహారావృతభానునిభాకృతి స్కందుండు శరవృష్టి మునిఁగియు రాక్షసేంద్రునితో సమరంబునకు సన్నహించి నానాంబులు వైవం గని యతండు కుమారుని ధనువును, రథంబును, రథపీఠంబులును, ధ్వజంబునుం జెండాడిన మూర్ఛాక్రాంతుండై యది క్షణంబునం దెప్పరిలి విష్ణుదత్తంబైన చాపంబు పూని రత్నేంద్రసారనిర్మాణంబయిన యానంబు నారోహించి సర్వశస్త్రాస్త్రప్రత్యస్త్రాదులం గురియింప శంఖచూడుని రథ మకుట సారథి చాపాదులఁ ద్రుంచి వాడు

మూర్ఛిల్లి పడి కొండొకసేపటికి తనువు దెలిసి వేఱొకరథం బెక్కి వేఱొకచాపంబు పూని బాణపరంపరల గార్తికేయు నొంచి ప్రళయకాలభైరవాకారంబు పూని శక్తిం జేపట్టి యేయ నిప్పులు గ్రక్కుచు శక్తి దరికొని పైబడిన శరజన్ముండు మూర్ఛాగతుం డగుటం జూచి కాళి తన మూపున నతని నెత్తుకొని శంకరుసన్నిధి నిల్పిన నతండు నిజమహిమంబున శక్తిధరుని మూర్ఛనుండి తెలిపి సంపూర్ణశక్తిమంతుం జేసిన మహాకాళిసమేతుండై సురల దేవానీకంబుల వెఱవకుండని యభయవాక్యంబుల బలికి సమరాంగణంబునకుం బోయి సింహనాదంబు సేసె. దేవియు నట్లు కావించి మాధ్వీకంబు గొని నిలుచం బడె. నది శంఖచూడుండు చూచి స్కంద కాళుల రూపంబులు చూచి భయంబునం జిక్కియున్న దానవానీకంబుల వెఱవకుండని పలికి సమరంబునకు వచ్చె నంత గాళి వహ్ని ప్రయోగంబు సేసిన పార్జన్యంబుచే నివారించె నావి వారుణంబు ప్రయోగింప గాంధర్వంబున భేదించె నంత మాహేశ్వరంబు ప్రయోగింప వైష్ణవంబునం గడతేర్చి యమ్మహాశక్తి నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించుటం జూచి రథంబు డిగ్గి నవినయుండై దండప్రణామంబు సేసి నేలం బడియున్న నది యూరకుండె. నంత బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగింప బ్రహ్మాస్త్రంబునన దాని నివారించికొనియె. నిట్లు నానావిధ దివ్యాస్త్రపరంపరల నిట్టుటుం బోరి పోరి విసికియున్న సమయంబున గన్నుల గోపానలజ్వాలలెగయ మహాదేవి యోజనాయతంబగు శక్తిం బ్రయోగింప నిజదివ్యశక్తిం దాని శతఖండంబుల గావించె. నదిగాంచి పాశుపతంబుం బ్రయోగింపం బూను నవసరంబున నశరీరవాక్యం బొక్కండు వినం బడియె. ౧౯౮

క. నారాయణి విను మిపు డీ। పారిబయుండైన దనుజభూపతి పూనెన్
బోరను పాశుపతంబును। దారి గనుంగొనుట మేలు తడసెద రింకన్. ౧౯౯

క. తులసీపాతివ్రత్యం। బలరుచు నున్నన్ని నాడు లసురుం డెందుం
బలియుండు చావఁడు మున్నే। జలజభవునియానతి యిది సంశయమేలా. ౨౦౦

ఆ.వె. పాశుపతము మాని పరమశక్తి యంత। యసురగణము నెల్ల నకటికటి
శాంతిగాగ దైత్య సంఘంబులను మ్రింగి। సురల రాజిలగ జేసికొనియె. ౨౦౧

క. నానావిధాస్త్రసమితిని। దానేసియు దనుజనాథు డప్పుడు దంతం
గానేరక ముల్లి ప్రియ। బూనె గదాయుద్ధమునకు భూమి వడంకన్. ౨౦౨

చ. తలపడి బాహుయుద్ధమున దైత్యవరేణ్యుడు గాళి దా మహా
ప్రళయభయంకరాకృతిని దాల్చి పోటును రాక్షసేంద్రునిన్
బలువిడి బట్టి వేగము నభంబునకుం గొనియేగి త్రిప్పగా
నిలబడి దేవి త్రైశ్యమున నెత్తిని కాళికి మ్రొక్కి గ్రక్కునన్. ౨౦౩

తే.గీ. మరల రథమెక్కి యసురుండు మహితలీల । వెలుగగా గాంచి కాళి తా విస్మయంబు
నొంది శంకరు సన్నిధియందు చేరి । శంఖచూడు రణాద్భుతసరణి నుడివి. ౨౦౪

తే.గీ. లక్షపరిమితమైన బలగముమాత్ర । మిప్పుడు దైత్యుల మిగిలిన దితరసైన్య
మెల్ల సమిలితి ద్రుంగెను సల్లసల్ల । మెల్ల మెల్లన గ్రోలితి దల్లడిలక. ౨౦౫

చ. కదనమునందు రాక్షసుని గ్రక్కున దునుమ దరంబుగాదు శం
ఖధరుడు మహోగ్రుడై యొసఁగెఁ బాశుపతంబున కంచు వాణి యొ
ప్పిదముగ బల్కె నాత డతిధీరుడయ్యెను జ్ఞానియై ట నా
ప్రదరము ద్రుంచెగాని తన బాణము నాపయి నేయ డొక్కటిన్. ౨౦౬

వ. అనిన విని శంకరుండు శంఖచూడుని దరియం జని నిలచినం గాంచి యతండు సగ్రుండై
ప్రణమిల్లి లేఖవిమానం బెక్కి ధనువు పూనినం గాంచి శంభుండును నిజశరాసనంబున
బాణంబు సంధించి యేయ రాక్షసేంద్రుండు దాని నెల్ల నంత సంహరించె. ఇట్లు పోరు
ఘోరంబై శతాబ్దంబులు దొరఁగ సంకరంబుగా బ్రవర్తిల్లినం దుదకు హర్షస్వర్తిల్లిందయి ధగ
వంతుండు వృషభంబునను, నిట్లు రాక్షసేంద్రుండు విమానంబునను నుండునప్పుడు ౨౦౭

శా. వృద్ధబ్రాహ్మణవేషధారి యయి యా విష్ణుండు రా జూచి ప్ర
త్యుత్థానం బొనరించి మ్రొక్కగను దైత్యుం గాంచి విప్రుండు సం
పద్దాయీ దనుజేంద్ర దాతవని నే బల్కెదు విందేని మనః
ప్రోద్ధంబైనది వాంఛితం బొకటి నాకో ధన్య నీ విచ్చెదే. ౨౦౮

క. అనుమాట విని దనుజేంద్రుడు । వినయంబున నట్ల యిత్తు వేడు మనగ దా
నినుమును సలరె ద్విజేంద్రుడు । ఘనకవచము నిమ్మటన్న గవచ మొసగినన్. ౨౦౯

క. ఇచ్చిన నది గొని యచ్యుతు । డచ్చపు నృగ శంఖచూడు నాకృతితో దా
గ్రచ్చఱ తులసికడకు నే డచ్చెంబును గానరాక యుండగ జనియెన్. ౨౧౦

క. చని తన మాయాబలమున । వనితను గనగూడి పొందె వరమాహాత్మ్యం
బున నిచట హరుడు శూలంబున దాకించె శంఖచూడు ధరాతలమునన్. ౨౧౧

క. తాకినమాత్రన దనుజుడు । ప్రకటంబగు తనువు బూదియై యం
బకి నొక్క చక్కనగు సుందరుండై మురళీ చేతబూని మహిమతోన్. ౨౧౨

వ. పొడము ౨౧౩

ఉ.వె. గోపకోటితో గోలోకమున కేగి । రాధ నొక్క చెంగి బ్రముదితాత్మ
డయి మహామహా మురారి కృష్ణుని । గొలుచుచుండె నంత గోపయుండు. ౨౧౪

వ. పరమానందంబున నిలచియుండె. నంత శూలంబును నతివేగంబున సాదరంబై వానిం బొందె. నతని యస్థులు శంఖంబులై యతిపవిత్రంబులై శివ కేశవ పూజానమయనముచితంబులై లక్ష్మీకరంబులై జగంబున నుద్భవిల్లె. నప్పుడు సురదుందుభులు మొరసె. దివిజులు శివునిపై పుష్పవృష్టి గురియించి పన్నురను లాడిరి. మునీంద్రులు ప్రశంసించి రని చెప్పిన విని నారదుండు నారాయణునకు స్వామీ భగవంతుండు తులసీ సమూహంబున కేయూపంబున నెట్లు చని పిర్యాధానంబు సేసెం దెలుపవే నావుం బరంబు పురుషయాళుండై యిట్లనియె. ౨౧౫

ఆ.వె. సకలభువనకర్త శౌరి దా గపటంబు । శంఖచూడునుండి సంగ్రహించి యతని రూపువల్ల నచ్చున గ్రుద్ధిన । బ్లొప్ప నొప్పులకును గుప్ప యగుచు. ౨౧౬

ఆ. వె. రాణియిల్లు జేరి రమణి యాతని రణవిజయశాలి యంచు వింతనొంద జయ జయ యని పొంగి జయభేరి మ్రోయించి । ద్వారమందు నధిక దంభలీల. ౨౧౭

క. దాని విని యా పతివ్రత । యానందము నొంది బ్రాహ్మణాదులకును బల్ దానములు చేసి మెల్లన । దా నెదురుగ వచ్చి తత్పదంబులు గడిగెన్. ౨౧౮

క. సతి మగని పజ్జను న । మ్మురి నెత్తిని జల్లురోవి మురియంగ మనుమన్ బతి సింహాసనమున సంతసమున గూర్చుండబెట్టి చెంత నిలుచియున్. ౨౧౯

క. మనమున గదికొనుమున్ । పలుమొగమే యనుచు లోకము మొగిమున దా మరి మరి చూచుచు మంసిర । మరియాదను విడక నాథుమడు పంచిచ్చెన్. ౨౨౦

ఆ.వె. మందు నక్కపోటి మనుల్చిచ్చి కపటాపు । మర్చి యాన విధుని వొద్ద నిచ్చి మించురంత రాచ యంతి పట్టపుటేల । జుట్టి దంభవిభుని కట్టెనటము. ౨౨౧

ఆ. వె. నిలచి యచ్చి కర్పూరములు నేలకికాయ । జాజికాయ పత్రి మొదలుగాను గా లవంగములును గపటరాజుని నోట । కందియచ్చె దులసి మందరాంగి. ౨౨౨

వ. ఇట్లు తమ్ములం బిచ్చుచు ౨౨౩

తే.గీ. సామి నా జన్మమిప్పుడు సఫలమాయె । జీవితము నిల్పగల్గిరి జీవితేశ కదనమున కేగిన విధుండు సదనమునకు । మరల రా గంటినిము జయమును జేసి. ౨౨౪

ఆ. వె. ప్రాణనాథ యెట్లు బవరంబు మునిగెను । వినవలంచు దెలుపవే యటన్న దంభశంఖచూడ దనుజుండు వదరె న । ట్టము మగడని యంతి తలచుచుండ. ౨౨౫

క. అనిలో శివుడును నేనును । వనితా పోరితిమి నూరు వత్సరము లొగిన్ దనుజగణమెల్ల మడిసెను । ననుజూతను దప్పుదు వచ్చి వచ్చెను వినుమా. ౨౨౬

క. దేవాధిదేవులెల్లను । దేవారి వారి వి ఱ్ఱుడే యర్థించన్ నాపుడు నెట్టుల జేసితి । నే వచ్చితి నిటకు వారు నేగిరి యచలా. ౨౨౭

వ. అని పల్కి దామోదరుండు తులసితో నత్యంతవినోదంబుమీర సుఖసంభోగంబు గావించె. నంత దాకర్షణవృత్తిక్రమంబు గాంచి నీ వెవ్వఁడవు? మాయావివై వచ్చి నన్ను రమియించితివి, శపించెద ననిన దులసి కఠినోక్తి నాలించి హృషీకేశుండు శాపభయంబు మనంబునం బెనంగొన దిగ్గన నిజరూపంబు ధరించి ౨౨౮

సీ. ఘనఘనాఘన నీలకాయంబుగలవాఁడు నవనవాంబుజ నయనములవాఁడు
కందర్పశతకోటి సౌందర్యముగలాఁడు సొగసైన చిఱునవ్వు మొగమువాఁడు
కమనీయతనమాన కనకాంబరమువాఁడు నానామణిక్యభూషలుగలాఁడు
శ్రీవత్సలాంఛనాంచితవక్షముగలాఁడు కరధృతశంఖచక్రములవాఁడు

తే.గీ. సుప్రసన్నత గలవాఁడు శుద్ధసత్త్వ । మఖిలమోహను డాశ్రితలోకావనుండు
నిరుపమానుండు ధీరుండు నిర్మలుండు నైన భగవంతు డప్పుడు ప్రత్యక్షుఁడయ్యె. ౨౨౯

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షుండైన పుండరీకాక్షుం గని తులసి మూర్ఛిల్లి కొంతవడకు దెప్పిరి కొడలు వెలసి ౨౩౦

క. దయలేదు నాథ నీకు హృదయమును బాషాణతుల్యతం గంటిని న
న్నయయ మింత లేక మత్పతి । నయయో హతు జేసినాఁడ వపరాధి మొకో. ౨౩౧

ఆ.వె. ఘాతుకుండెతోడ రాక్షసేంద్రుని హతు । జేసినాఁడ వీవు చెట్ట దలఁచి
ఘాతుకాఖ్య నొందు మాతత కాంతస్వశాలి కీర్తి దగదె జలజనేత్ర. ౨౩౨

క. నిను గరుణాకరు డందురు । గొనియాడెదరాత కాఱు కోవిదులు ధరన్
ఘను డాపరహితు నీ భర్తని నొంచిరి వితపులకును గూర్ప మురారీ. ౨౩౩

క. అని పలుమరు విలపించుచు । వనజాయతనేత్ర ప్రేమనుపడియుండ జనా
ర్దను డామెను నూరడించుచు । నని మోడ శోకింపనేల యంగన వినుమా. ౨౩౪

క. చిరకాలం బీ భారత । ధరణిని ననుగూర్చి నీవు తప మొనరింపం
బరికించి శంఖచూడుడు । మరియంగా నిరుప్పరుచు ముద మొనరింపన్. ౨౩౫

వ. మీ యిరువురకు భార్యాభర్తృవియోగంబు కలుగం జేసితి, నింకను వినుము ౨౩౬

క. నీ తప మిదేరె నికన్ । జేరి మోదమున నన్ను జేరు మబల ం
క్షీణ్మలమణిపోల నీవును । నాతంకములేక యుండు మదలగనేలా. ౨౩౭

తే.గీ. నీ శరీరంబు గండకీ నిమ్నగ యయి । పూత యయి భారతంబున బూజ్య యగును
వెలయు నీ కేశములు తులసీసమాఖ్య । మణ్యవృక్షం బగుత నద్భాగణ్యమగును. ౨౩౮

తే.గీ. సర్వపూజల నీ పత్రసమితి ముఖ్యమగును స్వర్గంబునను భూమియందు నతల
మందు శ్రేష్ఠమయిన చోటులందు మేటి । వనములందును నీ వుందు వసఘమూర్తి. ౨౩౯

సీ. వినుము గోలోకంబునను విరజాతీరమందును రాసంబునందు బృంద
యందును భాండీరమందును జంపకవనమునం దనఘ చందనమునందు
నందును మాధవియందును గేతకియందును గుందంబునందు మఱియు
మాలతియందును మహిమతో నీవాస మొప్పారు నిను గొల్తు దుర్విజనులు
తే.గీ. పుణ్యము లొసంగుచును నీవు భూమియందు।దనరుదువుగాత సకలతీర్థ ఫలములును
నీదళంబున నుండుత నిన్నుగొల్చు। నిల్లె యిల్లయి యుండుత నిందువదన. ౨౪౦

మ. తులసీ నీదళముల్ జలంబులు నొగిం దోయింటనుం బట్టినన్
గలవే పాపము లొదలంబడిన నిక్కం బచ్యుతానంద ని
శ్చలతల్ కల్గవె నీదు మృత్తు గొనుచున్ స్నానంబు గావింప న
జ్జలజాక్షుం డొసగండె మోక్ష మిడ నీ శంకన్ విసర్జించుమీ. ౨౪౧

క. తులసీతోయము నిరతము। నలఘుత పానంబుసేయునట్టిమ గనరే
యిల లక్ష తురగమేధంబుల। ఫల మేమందు నీదు పుణ్యము తరుణీ. ౨౪౨

క. ప్రాణాపసానమున నో। యేణేక్షణ నీ జలంబు నెవ్వడు ద్రావున్
రాణ నతడు గోవిందు ది। వ్యాణంబున కరుగుగాదె వదలక తులసీ. ౨౪౩

క. తులసీకాష్ఠకృతములై। యలరెడు మాలికను గళమునం దిడు మనుజుం
డల వైకుంఠమె తనదగు। నిలయముగా నుండుజుమ్ము నిత్యము నబలా. ౨౪౪

క. తులసిదళము కరమం దిడి। యిల శపథము సేసి కల్లలే పలియింపన్
లలి గుంభీపాకంబున। బలుపాముల బొందుజుమ్ము పంకజవదనా. ౨౪౫

సీ. వినుము తులసి పూర్ణిమను నమావాస్యను ద్వాదశియందును ధరణి సంక్ర
మణమున మనుజుండు మనసొప్ప నభ్యంగనము సేసినపుడును నడిమిపగట
నశుచియందును మఱి యాశౌచమందును నిశను సంధ్యలయందు నియతిదప్పి
తులసిదళము చేత నొలచిన మనుజుండు హరిశిరంబును గోసినట్టిడగును
తే.గీ. భూగతంబైన దళమేని పూజ్యమగును।క్షాళనంబున నటులయ్యు శ్రాద్ధమందు
వ్రతమునను దానమున బూజ బరితమైన।హరికి సర్పితమని చెప్పనగును బర్యు
షితము మూన్నాళ్ళగుట యొప్పు నతులలీల. ౨౪౬

వ. నీవు గండకీనామమున నదివై భారతవర్షంబున బూజ్యవై, పూతవై, లవణోదధికిం బత్నివై, యంశమాత్రంబున బ్రవర్తిల్లెదు. మఱియు నొకకళామాత్రంబునం బుణ్య వృక్షాధిదేవతవై, పవిత్రవై వర్తిల్లెదు. షోడశకలాసముచ్చయకలితవై వైకుంఠంబున రమాతుల్యవై నన్నుం గూడియుండుము. నేనును నంశమాత్రుండనై శిలారూపంబు వహించి భారతవర్షంబునకు వచ్చి సాలాగ్రామంబునై యనేకరూపంబుల నీయంద యుండెద. వినుము. ౨౪౭

క. నవనీరదసన్నిభమును । వివర మొకటి చక్రములును వెలయును నాతై
వారి లక్ష్మీనారాయణ । మవు వనమాలాంచితంబు నగునేని ధరన్. ౨౪౮

క. వనమాల యొకటి తక్కెం । గను చక్రద్వార రూపకాంతుల లక్ష్మీ
వనజాక్ష నమం బయినన్ । ఘన మహిమం గను రమా జనార్దన మనగన్. ౨౪౯

క. ద్వారమున రెండు చక్రము । లారయగా నాల్గు నెన నది రఘునాథం
బారాధి నేకవివరము । వారికము ద్విచక్రమై వామనము నగున్. ౨౫౦

క. ధరణి నతిసూక్ష్మంబై । వరగి ద్విచక్రంబు నగుచు వనమాలా సం
ధరితంబై నను నది శ్రీ । ధర మనబరణూమ్మ శ్రీపదంబగు గృహికిన్. ౨౫౧

తే.గీ. చక్రములు రెండు స్థూలంబు నరవి వర్తులంబు దామోదరం బగు లక్ష్మి నిచ్చు
మధ్యమము సప్తచక్రంబు మహిమ మూర్తి । రాజరాజేశ్వరం బగు రమ నొసంగు. ౨౫౨

తే. గీ. వర్తులము చక్రములు రెండు బాణవిక్షతంబు మరి బాణశరసంయుతంబు మధ్య
మంబు గా రామ మనునది మహిమ నిచ్చు । బూజగావించు నరులకు భూతలమున. ౨౫౩

తే.గీ. మధ్యమము సప్తచక్రంబు మండనములు । గొడుగు గల్గి విరాజిల్లు బుడమి దాని
రాజరాజేశ్వరం బండ్రు రాజ్యలక్ష్మి । నరులకు నొసంగు దెలియుము సరసిజాక్షి. ౨౫౪

క. పదునాలుగు చక్రంబులు । గదియగ స్థూలంబు నగుచు ఘననీలంబై
యొదవిన ననంతనామము । న దనరు దత్ఫలము ఘనము నాశీరముఖీ. ౨౫౫

క. చక్రాకారం బగుచు ద్వి । చక్రంబై ఘనవదము నరవి వెలసి ని
వ్వక్రత మధ్యమ మైనన్ । సుక్రమమున దాలుమను మధుసూదను మనంగన్. ౨౫౬

తే.గీ. తనర నొక చక్రమున్న సుదర్శనంబు । చక్రమం గుప్తమగునేని పను గదాధ
రం బగుచు రెండు చక్రముల్ రాజిలంగ హయముఖమును హయగ్రీవ మండ్రు సుదతి. ౨౫౭

తే.గీ. వెడలువైన ముఖంబు దా వికటమైన । రెండుచక్రంబు లుండెనే పండితులు
నారసింహాఖ్యచే దనరారు నదియు । చెంది వనమాల లక్ష్మీనృసింహ మగును. ౨౫౮

ఆ. వె. ఉండు ద్వారమందు రెండు చక్రంబులు । సమము స్ఫుటము నగుచు సర్వకాల
ఫలము నగును నమ్మ వాసుదేవాఖ్యమ్ము । మరియు వినుము సింహమధ్య నీవు. ౨౫౯

తే.గీ. సూక్ష్మచక్రంబు మరి మహానందరంబు । సుషిరమున ఛిద్రబహుళత నొందుమేని
దాని ప్రద్యుమ్న మని యండ్రు ధాత్రిలోన । సకలసంపద లొసగును జలరుహాక్షి. ౨౬౦

తే.గీ. అందగలసిన చక్రముల్ రెండు గలిగి । పృష్ఠమున నుండెనేనియు బుష్కలంబు
దాని సంకర్షణం బండ్రు ధరణి జనులు । సంపదలనెల్ల నమరూర్చు సంతతంబు. ౨౬౧

తే.గీ. వర్తులంబును బచ్చనివన్నెయును బొ । సంగి యుండిన ననిరుద్ధ సంజ్ఞికంబు
మంగళప్రద మది కొల్చు మానవులకు । దాని మహిమంబు గొనియాడ దరమె వెలది. ౨౬౨

క. ఏకాదశ సాలగ్రామము । చక్రాంగ పత్రిల్లు నచట సన్నిహితుండై
యుక్రమలనేత్రుఁడును రమ । వాక్రాంతము లుంద్రు సర్వవాహిను లుండున్. ౭౬౩

తే.గీ. బ్రహ్మహత్యాదికంబైన పాపసమితి । నడఁచు సాలశిలావారి యఖిలరోగ
హారి యపమృత్యుహ్వను దోలు నదియ పావిత్రంబు నరులకు నెమ్మి ము తరలనయను. ౭౬౪

తే.గీ. గొడుగుపంటిది రాజ్యంబు గుడుసు లక్ష్మి । బండిపంటిది దుఃఖంబు పరగజేయు
ధరణి శూలాగ్రమును బోలి మరణమిచ్చు । వికృతముఖమైన నొసగును వేదనకము. ౭౬౫

క. పింగళము హానిహేతువు । సంగు ఔదగ భగ్నచక్రమగునేనియు వ్యా
ధిం గలిగించు విశీర్ణ ముమంగళమై యరికేరి మరణము సేయున్. ౭౬౬

మ. వ్రతదానంబులునుం బ్రతిష్ఠయు నొగిన్ శ్రాద్ధంబు దేవార్చయున్
సతతంబున్ జలుపంగ నొప్పు నవనిన్ సాలోపలశ్రేష్ఠసం
గతి నట్లైన శుభంబు తక్కిన మహాఘం బంద్రు తద్వారిపూ
రత తీర్థంబులయన్ సుఘంబులను మీదం జెప్పగా నొప్పుజూ. ౭౬౭

వ. మరియు సాలగ్రామంబు పూని శపథంబు సేయుచు నసత్యంబు పల్కినేని కుంభీపాక నరకంబు నొందు. సాలగ్రామంబునందు తులసీవిచ్ఛేదంబు సేయువాడు స్త్రీవిచ్ఛేదదోషంబు నొందు. మరియు ౭౬౮

క. తులసిని సాలగ్రామము । నల శంఖము నేమహాత్ము డధిరక్షించున్
జలజాక్షుని దయచేతన్ । గలుగును జ్ఞానంబు ముక్తి గలిగి యతనికిన్. ౭౬౯

క. అని యిట్లు విష్ణు డాడిన । విని యానందించి తులసి విమలంబగు మే
లనుపున శ్రీహరి వక్షం । బునకుం దా నెక్క చనె విభుని పురమునకున్. ౭౭౦

వ. కావున లక్ష్మి తులసి గంగా సరస్వతులు పుండరీకాక్షునకు నలుగురు భార్యలయిరి. యా బృందయే యిప్పుడు భారతంబున గండకీయై యొప్పుచున్నయది. తత్తీరంబున హరియు శైలాకారంబున నుండి నానావిధ సాలగ్రామంబులరూపు దాల్చి క్రీడించుచుండు. నాలోక్యపితామహంబున నివియు స్థూలంబులు, పింగళంబు లని యెఱుంగునది. ఆ చెప్పిన విని నారదుండు తులసీపూజావిధానంబును, అటరించినవారిని పేరియుం జెప్పవే యని యడిగిన నారాయణుండు. ౭౭౧

క. తులసిని బూజించి రమా । కలితుండై సురవిరోధి కలసిన కతనన్
జలజాలయపై మెప్పులు । గలదయ్యా కుటులాడి కమ సలరె మునీ. ౭౭౨

క. దక్షిణనాయకుడై పద్మాక్షుం డా తులసి మిగుల మన్నించుచు దా
నిక్షుశరాసుని క్రియలన్ । లక్షింపగ నోర్వ రల్ల లక్ష్మి గంగల్. ౭౭౩

క. ఓరువలేక సరస్వతి । పోరం గావించి మొత్త బోటి మదిని వి
స్తారరుషాభరమున దా । నారాయణు విడిచి చనె వనంబున కనఘా. ౨౨౪

మ. హరి దా భారతి బోధజేసి తులసీ వ్యాహారవిశ్రాంతికిన్
గరిమం దా మది గుంది బృందకును వేగం బోయి సుస్నాతుడై
నిరవద్యక్రియతోడ నత్తులసికిన్ వేమారు ధ్యానించి సు
స్థిరచిత్తుండయి స్తోత్రముల్ సలిపె లక్ష్మీముఖ్య బీజంబులన్. ౨౨౫

వ. ఇట్లు లక్ష్మీ వాణీ కామ మాయా బీజాత్మకంబయి దశాక్షరంబయిన మంత్రంబును స్వాహాంతంబుగా జపంబు సేయువారలకు సర్వసిద్ధి యగుట నిశ్చయంబు. మఱియు ఘృతదీపంబుచేతను, ధూపంబుచేతను, నైవేద్యంబుచేతను, చందన పుష్పాదులచేతను, నానావిధోపచారంబులచేతను, పుండరీకాక్షుండు పూజింప సంతుష్టయై వృక్షంబునుండి తులసి యుద్భవిల్లి ప్రసన్నయై చరణాంబుజద్వంద్వంబున వ్రాలి యున్నం దిలకించి నిన్ను నేను శిరంబునను, వక్షంబునను ధరియించెద నంతటనుండి సర్వదేవతలును, మానవులును నిన్ను శిరోవక్షంబుల ధరించుచుం బూజించుచుందురు. అని శ్రీమదాదినారాయణుండు వరంబు లిచ్చి తులసిం దోడ్కొని నిజనివాసంబునకుం జనియె నని చెప్పిన విని నారదుండు. ౨౨౬

క. తులసీధ్యానంబును మఱి । తులసీపూజనము తులసిస్తోత్రము వినగన్
వలతుం దెలుపుమె నావుడు । జలజాక్షుడు పలికె బరమసంతోషమునన్. ౨౨౭

వ. తొల్లి గరుడధ్వజుండు తులసీవియోగంబున ధ్యానించె నెట్లనిన. ౨౨౮

తే.గీ. బృందరూపంబుగా వృక్షవితతి యగుచు । పృథివి నేదేవి జనియించి వృద్ధిగాంచు
గతమునం జేసి బృందాఖ్య గాంచి మించె । నట్టి తులసిని బ్రార్థింతు ననుదినంబు ౨౨౯

తే.గీ. సమ్మదమ్మున బృందావనమ్మునందు । తొల్లి యేదేవి తా నుద్భవిల్లి లలిత
కలిత బృందావనాభిఖ్య గాంచి మించె । నట్టి తులసిని బ్రార్థింతు ననుదినంబు. ౨౩౦

తే.గీ. అఖిలవిశ్వంబులందును నఖిలజను ల। వలన బూజింపబడుచు నిర్మలత గాంచి
పృథివిపై విశ్వపూజితాభిఖ్య గాంచె । నట్టి తులసిని భజియింతు ననుదినంబు. ౨౩౧

తే.గీ. వివిధవిశ్వంబులకును బావిత్ర్యమిచ్చి । పృథివి నేదేవి విశ్వపావని యనంగ
ఖ్యాతి వహియించె నట్టి సత్కాంతిసహిత।యైన తులసిని భజియింతు ననుదినంబు. ౨౩౨

ఆ.వె. పువ్వు లెన్నియున్న బురుహూతముఖ్యులు । నీవు లేని పూజ నిష్ఫలం బ
టంచు దలతు రట్టి యఖిలకుసుమసార।మైన నిన్ను గొలువ నభిలషింతు. ౨౩౩

తే.గీ. నీవు దొరికినమాత్రాన నిఖిలభక్త । కోటి యానందభరితమై కూర్మిసూపు
కతన నందిని యనుపేరు గలిగె నీకు । నట్టి నీ విష్ట సంతుష్ట వగుము దేవి. ౨౩౪

నవమస్కంధము

క. తులలేని దేవి వనుచున్ । బలువిధముల బొగడదొడగుటబట్టి జగమునన్
దులసీమహాఖ్య నీకున్ । గలిగె న్నిశ్శరణ మిప్పుడు గంటిని దేవీ. ౭౮౫

తే.గీ. ప్రియతమవు నీవు గావున । బృథివియందు । కృష్ణజీవని యనియెడి కీర్తి నీకు
గలిగె నావల్ల నిది నీకు గాదు మిథ్య । కావునను నన్ను రక్షింపుమాత దేవి. ౭౮౬

క. దనుజాంతకు డీగతిని స్తు । తనమును జేయంగ దులసి దలిర్చిన ఇరి మా
తని పాదంబులపై బడి । తను గైకొనుమనుచు నేడ్చె దద్దయు నంతన్. ౭౮౭

మ. హరి దానిం గని లేవనెత్తి తన హృత్పద్మంబైన వక్షస్థలిన్
ధరియించెన్ దదనంతరంబ నిజసద్మంబున్ బ్రవేశించి నా
యరతం భారతి యానతిం గొనుచు సంతోషంబుతో నేగి స
త్వరలీలాగతి దాని బ్రహ్మగృహ ప్రీతం జేసె నత్యంతమున్. ౭౮౮

మ. తులసిం గాంచి సరోజలోచనుడు సంతోషంబుతో నీవు ని
శ్చలధర్మస్థితి సర్వపూజ్యవగుమీ సర్వత్ర నిన్నెల్ల రా
దలపై దాల్తురు నీకు బ్రియుక్కుడనుగా ద్వన్మూర్తి సేవింతు రి
చ్చల నెంతున్ బలుకంగ బ్రీతి మది మోదప్పుం భారతీయుక్తయై. ౭౮౯

వ. నిలిచియుండె ౭౯౦

క. అది గని లచ్చియు గంగయు । మది మొదమున దొదలి రంత మాధవుడును స
మ్మదమున నలువురతోడన్ । సదనమ్మున నుండె నధికసంపల్లీలన్. ౭౯౧

క. వను బృందయు మరి బృందా । వని యనగా దులసి విశ్వపావని యన నం
దిని విశ్వపూజ్య హరిజీవని సుమసార యనునట్టి పరనామములన్. ౭౯౨

క. తులసిని బూజించుచు నే । యలుమడు మది భక్తిగల్గి యష్టాభిఖ్యల్
పలుమారు నుడువు నాతడు । బలవద్గతి సర్వమేధఫలమందు నిలన్. ౭౯౩

క. తులసీదేవీ భవ ని । ర్మలమగు గార్తికిని బూర్ణిమను హరి దానే
తులసిం బూజించెను ద । త్తులసిప్రభావంబు సర్వతోభద్ర మగున్. ౭౯౪

క. కీర్తించుచు శ్రీతులసిం । గార్తిక బూర్ణిమను బూజగావించు నెవం
డార్తిదొలగి యా మనుజుడు । వర్తించును సౌఖ్యపదవి వైకుంఠమునన్. ౭౯౫

క. పురుష డెవడు కార్తికమున । పురుషోత్తమునకు భక్తి బొదలగ దులసీ
పరదళము నొసగు నాతడు । బరగు నయుతధేనుదానఫలమంది ధరన్. ౭౯౬

మ. తులసిం గార్తికమందు గొల్చు నరు డొందుం బుత్రపౌత్రాభమా
జ్జ్వలదారోగ్యసుఖాయురున్నతులు దత్స్తోత్రంబు ధ్యానంబు పూ
జలు నెల్లన్ నిగమంబునందె తెలియున్ జాలంగ గణ్యోక్తిమై

తులసీవృక్షము దృష్టిగోచరము నిర్దుష్టప్రభావంబునై
మెలగుం దానికి మించు భద్రతము భూమిన్ వేరె లే దెన్నగన్. ౯౭

క. నిరతంబు తులసి నొసల । నరుడు ధరింపంగ నొప్పు నానావిధ భా
సురసౌఖ్యదాయిని యగున్ । బరమపవిత్రత్వమందు భాసిలుకతనన్. ౯౮

ఆ. వె. తులసికి మించదు తులసి పాపనాశమూర్తి । తులసి ముక్తిదాత్రి తులసి వంద్య
తులసి సర్వపూజ్య తులసి శిరోధార్య । తులసి విష్ణుభక్తికలనకర్త్రి. ౯౯

వ. నారదా తులస్యుపాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగా జెప్పితి నింక నేమి యడిగెద ననిన నార
దుండు నారాయణుని కిట్లనియె. ౧౦౦

క. అమృతోపమమగు తులసీ । రమణీయకథల వింటి రాక్షసవైరీ
క్రమముగ సావిత్రి మహా । మహిమ నే వినవలె దెల్పుమా దయతోడన్. ౧౦౧

—: సావిత్ర్యుపాఖ్యానము :—

క. అనుడును విని నారాయణు । డను నో మునినాథ శ్రద్ధ నాలింపుము యీ
జనని మునుమున్న విధిచే । ఘను పూజింపంగబడియె దయవాత నొగిన్. ౧౦౨

క. వేదగణంబులచేతన్ । మోదంబున బూజ లంది మునిగణములచే
నాదట బూజల బడసెన్ । సాదరగతి గొప్ప విభుడు నశ్వపతి దగన్. ౧౦౩

క. అన విని నారదుడు దయా । వనధీ యశ్వపతి యనెడువా డెవ్వడు దా
ఘనదేవి బూజసేయ గ । తనమేమి తెలుపుమయ్య దయ దైవారన్. ౧౦౪

క. వినుపింతును నాగ జనా । ర్దను డనియెన్ భద్రమండలంబున గల్గ్వా
పెను దశ్వపతి సమాఖ్యుడు । జనపాలుడు గలడు శత్రుశాసను డగుచున్. ౧౦౫

క. వానికి గుణవతి మాలతి । భాసుత సుగుణాఢ్య పరమపురుషునకు రమా
మానినివోలె బతివ్రత । యై నెగడన్ సకలసంపదన్విత యగుచున్. ౧౦౬

తే.గీ. రేమ కెంతయు బిడ్డలులేని కొరత । మది నెరియజేయ గుందుచు మౌనినాథు
డగు వసిష్ఠుని వేడగ నాత డాత్మ । నలరి సావిత్రి బూజింపు మనుచు జెప్పె. ౧౦౭

శా. సంతోషంబున మాలతీలలన యా సావిత్రి బూజించె న
త్యంతప్రీతి నటయ్యు దేవి దయ ప్రత్యక్షంబుగాకున్కిచే
చింతాసాగరమగ్నయై సదనముం జేరంగ దా నేగి యా
యింతిం గన్గొని యూరడించి యచలాధీశుండు పుత్రార్థియై. ౧౦౮

శా. సావిత్రీజపతత్పరత్వమున బ్రాంచద్భక్తి నూరేండ్లు శ్ర
ద్ధావంతుం డగుచున్ దపంబు సరిపెన్ దా జూడగా జాల ద

ద్దేవిన్ జిత్రముగా వినంబడె సభోదేశంబున న్వాణి రా
జా! వేవేగమ సేయబూను మిక గాయత్రీజపం బర్మిలిన్. ౮౦౯

క. అని యిట్లు వినుచు సంతసె । జనుదెంచి పరాశరుండు జనపతి గని యా
మనుజేశ్వర గాయత్రీ । మను మహిమము జెప్పదలచె మాపోటులకున్. ౮౧౦

క. గాయత్రి నురక నొకపరి । బాయక స్మరియించువాని పాపము తొలగున్
వేయేటికి చెలిపెద విను । మో యవనీనాథ దాని యుత్తమగుణమున్. ౮౧౧

క. పదిసారులు జపియించిన । జెడును నరుని రాత్రి పగలు చేసిన యఘముల్
పదపడి నూరు జపించిన । గదలుం మాసార్జితాఘకాండము దప్పక. ౮౧౨

క. వేయిపరులు జపియించిన । బాయును సంవత్సరకృత పాపచయంబుల్
న్యాయముగ లక్షజపముం । జేయగ జన్మాఘరాశి శీఘ్రము తొలగున్. ౮౧౩

క. శతలక్ష జపం బయినన్ । గతసకలభవార్జితాఘకాండం బడగున్
దత దశకోటి జపంబున । సములందగు ముక్తి గలుగు సనని ద్విజులకున్. ౮౧౪

ఆ. వె. పాటబడగబోలె బిగించి హస్తంబు । పంక్తమద్రితంబు రహి నొసర్చి
యెత్తి వాంఛ కచలప్రవృత్తి జపింపగవలయు ఘాటుదంబు ప్రాఙ్ముఖుడయి. ౮౧౫

ఆ. వె. కడగి ద్విజు డనామికామధ్యదేశంబు । మొదలుపెట్టి దిగువ ముట్టికొనుచు
వదలకల్లనల్ల వామక్రమంబున । నన్నవేలిమూలం బందుపలయు. ౮౧౬

ఆ.వె. తెల్లతామరపూసలు చెప్పియేని । స్ఫటికములగూర్చియేని ద్విజప్రవరుడు
దండ గావించుకొని సంస్కృతంబు చేసి । యనర గాయత్రి జపియింపవగు మహాశ. ౮౧౭

క. దేవాలయమునకేనియు । బావనతీర్థమునకేని బనివిని యుచటన్
రావాటున బద్మంబున । భీమము దా మాలికం బ్రతిష్ఠింప తగన్. ౮౧౮

క. గాయత్రి శతజపమున్ । జేయుచునేనియును గాంగజీవనమునునే
న్యాయముగ బంచగవ్యము । పోయుచునేనియును శుద్ధి పొందింప దగున్. ౮౧౯

క. ఈ విధి దశలక్షజపము । గావించిన మనుజానకుడు గుణాన్వితుడై
సావిత్రి దర్శనం బిడు । పోవనడచు నఖిలపాపపుంజము వేగన్. ౮౨౦

మ. సరిగా నిత్యమునుం ద్రిసంధ్యల మహాశాంతిన్ శుచిత్వంబుతో
దొరి వార్చన్ ధరణీతలేంద్ర విను మొప్పున్ నిరు సంధ్యాక్రియా
విరహోపేతు డశుద్ధు డెల్లక్రియలన్ విప్రర్వ శూన్యుండగున్
మఱియున్ శూద్రునితోడ దుల్యుడనుమా మాన్యుండుగా జెప్పుమిన్, ౮౨౧

సీ. వసుధ నెవ్వాడు యావజ్జీవపర్యంతమును మూడుసంధ్యల మెసగి వార్చు
వాడు సూర్యునితోడ సీడగు తేజంబునందున నమరి తపమందు తలప

వాని పాదరజంబుచే నిల బూతయౌ నలర జీవన్ముక్తు డనగ వాడె
వాడు సోకిన తీర్థవాసంబులెల్లను పావనత్వము నొంది పరిఢవిల్లు
పాపంబులెల్లను పటుగిడి చను వైనతేయుని గని కాద్రవేయులట్లు

తే.గీ. మూడుసంధ్యలు వార్చని మూఢజనుని । పూజ సమరులు ముట్టరు పొరి పితరులు
దర్పణంబులు గొనరు గోత్రాతలేశ । యకరణంబున బ్రత్యవాయంబుకతన, ౮౨౨

తే.గీ. ఎవరు మూలప్రకృతి భక్తి నెనయకుండ్రు । నెవరు తన్మంత్రమును బఠియింపకుండ్రు
నెవ్వరు తమత్సవార్చనహీను లెన్న । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౮౨౩

తే.గీ. విష్ణుమంత్రవిహీనుడై వెలయువాడు । మూడుసంధ్యలు వార్చని మూఢజనులు
నరయ నేకాదశీహీను లైనవారు । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౮౨౪

తే.గీ. ఎవడు విష్ణుని నైవేద్య మెఱుగ డెప్పుడు వాడు । ధావకుడును వృషవాహకుడును
శూద్రునన్నము దినెడి భూసురుడు నెన్న । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౮౨౫

తే.గీ. శూద్రశవదాహులైన భూసురులు మరియు । వృషలి పెండ్లాడువారలు వినుము శూద్ర
సూపకారులు నగువారు శూద్రసములు । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౮౨౬

తే.గీ. అవని శూద్రప్రతిగ్రహ యాజనములు । సేయువారును మాంసాశు లేయడ నసి
చేత జీవించువారును క్షితితలేంద్ర । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౮౨౭

తే.గీ. అర్థలుబ్ధత గన్యల నమ్మువారు । నచ్యుతునినామమంత్రాల నమ్మువారు
మహిని పీరాన్నభోజులు మానవేంద్ర । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౮౨౮

తే.గీ. కడజనిన యింతిచేత నాల్గవదినమున । నన్నమును దినువారును నఘముచేసి
బ్రతుకుచున్నట్టివారును వార్ధుషికులు । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౮౨౯

తే.గీ. విద్యనమ్మెడివారును వృషహయార్చ । నరయునట్టిరు సూర్యోదయంబు పిదప
గూర్కెడువారును జేపల గొనకువారు । వారు విషహీనమైనట్టి పాము లందు. ౮౩౦

క. అని చెప్పి మునిశ్రేష్ఠుడు । చనియె నిజాశ్రమమునకును జయ్యన నంతన్
జనపతు డా సావిత్రిన్ । దనివారగ గొలిచి కాంచి తత్పద మందెన్. ౮౩౧

వ. అనిన విని నారదుండు జగన్నాథ పరాశరుం డా యశ్వపతినృపాలునకు సావిత్రీ ధ్యాన
పూజన స్తోత్ర విధానంబు లెట్టుగా పలికి మంత్రం బెద్ది యొసంగె? పిదప నరపతిరేణ్యు
డేమిచేసె? నెట్లు దేవిం బొడగాంచె? నే యే వరంబులు బడసె? వినవలతు సవిస్తరంబుగా
దెలుపవే యనుండు భక్తపరాధీనుండయిన నారాయణుండు. ౮౩౨

తే.గీ. జ్యేష్ఠకృష్ణత్రయోదశి జెన్నుమీర । శుద్ధకాలంబునందు దా శుచి వహించి
తగ చతుర్దశివ్రతము మొదలిడవలయు । సిద్ధి పదునాలుగేడుల యవల ముగియు. ౮౩౩

సీ. పదునాఱు నైవేద్య ఫలములు గల భూషణంబులు వస్త్రయుగ్మంబు మఱియు
యజ్ఞోపవీతంబు నమరించి ఫలాభిరామంబైన మంగళఘటంబు
నిలిపి గణపతి దినపు వహ్ని విష్ణు శివు లను నర్చించి వెలగ విప్ర
వాహనము ఘటమందు గావించి స్వశాఖగృహ్యంబు దా దేవి నాత్మ నిలిపి

తే.గీ. మును ప మూర్ధ్వంబు నేంబున మఱి యామ । క్రమము విడనాడ కభిమత కామదంబు
ప్రత్యఫలదంబు నైనట్టి పూజనమున । సామ్మ మంత్ర స్తవము దా ధ్యానింపవలయు. ౮౩౪

వ. తప్తకాంచనసన్నిభయు, బ్రహ్మతేజోజ్జ్వలంతియు, గ్రీష్మమధ్యాహ్నమార్తాండసహస్ర సమప్రభయు, ఈషద్ధాస్యప్రసన్నాస్యయు, రత్నభూషణభూషితయు, వహ్ని శుద్ధాంశుకాధానయు, భక్తానుగ్రహదాయవిగ్రహయు, సుఖదయు, ముక్తిదయు, శాంతయు, కాంతయు, సర్వసంపత్స్వరూపయు, సర్వసంపత్ప్రదాత్రియు, వేదాధిష్ఠాత్రియు, వేదశాస్త్రస్వరూపిణియు, వేదబీజస్వరూపయు నగు వేదమాతను భజింతు నని యిట్లు ధ్యానంబు సేసి నైవేద్యం బిచ్చి శిరంబునం జేయి నిడుకొని మనర్థ్యానంబు సేసి ఘటంబున దేవి నావాహించి పదో క్తవిధానంబున నాసన పాద్యార్ఘ్య స్నాన గంధ ధూప దీప నైవేద్య తాంబూల శీతోదక వసన భూషణ మాల్యానులేప నాచమనీయ తల్పంబులను షోడశోప చారంబుల నెల్ల నిమ్మనెడ. ౮౩౫

సీ. యమ్మ సావిత్రి నీ కతిభక్తి నిచ్చెద హేమసింహాసనం బింపుమీర
తల్లి సావిత్రి పాద్యంబు నీ కిచ్చెద తీర్థోదకంబును వెచ్చ వేడ్క
తాయి సావిత్రి నే దగ నీ కొసంగెద నర్ఘ్యంబు దూర్వాదళాన్వితంబు
జనని సావిత్రి నే స్నానీయ మిచ్చెద మంచిగంధము నీవు మించి యెత్తి

తే.గీ. చందనంబును వాసనాసహిత మహుతయును గలపోసి గంధంపు జలము నే న
మర్పణము సేయుదును నీవు నతిముదమున । శోకసంహర్త్రి సావిత్రి లోకధాత్రి. ౮౩౬

సీ. సర్వమంగళమును సర్వమంగళదాయి యగు ధూప మిచ్చెదనమ్మ నీకు
దీప్తికారకమును విశ్వగంధయుతంబు నగు దీప మిచ్చెద । నమ్మ నీకు
స్వాదురూపంబును సకలపుష్టిదము నైవేద్య మిచ్చెదనమ్మ వెలయ నీకు
కర్పూరయుక్తమ్ము ఘనవాసితంబును నగు వీటి యిచ్చెదనమ్మ నీకు

తే.గీ. శీతలంబును లోకైకజీవదంబు । నైన పానీయ మిచ్చెదనమ్మ నీకు
నిదుమహానందసంధాత్రి నిఖిలదాత్రి । శోకసంహర్త్రి సావిత్రి లోకధాత్రి. ౮౩౭

సీ. శోభాస్వరూపంబు శోభాకరంబును నగు వస్త్రయుగ్మంబు నందవమ్మ
కాంచనమయమును శ్రీకరము శ్రీయుతమును నగు భూషణనికాయ మందవమ్మ
సర్వమంగళమును సముచితగంధంబు నగునట్టి మాల్యంబు నందుమమ్మ
శృంగారమును ధవ త్సేవాహ్వ మును నగు నగురు లేప సుఖంబు లందవమ్మ

తే.గీ. అమితశుద్ధంబును సుగంధమైన [illegible] । యందమగు గంధ మిదిగో నీ కందవమ్మ
నిరుపమానందసంధాత్రి నిఖిలధాత్రి । శోకసంహర్త్రి సావిత్రి లోకధాత్రి. ౧౩౮

సీ. రమ్యంబు శోభాకరంబును నైవేద్య మిందుల గదిగో నీ కందవమ్మ
పావనగ్రంథి సంధానితం బైనట్టి యజ్ఞసూత్రం బిదే యందవమ్మ
నేర్చియు నేరక నే జేయు సుపచార మింతయు గృపను నీ కందవమ్మ
భక్తిలోపముచేత బరిపిన ప్రియములను నలరు లెంచక ప్రీతి నందవమ్మ

తే.గీ. కేలుమోడిచి యోతల గేలుదోర్చి । యాత్మ ధ్యానించి ప్రమోదమున నందవమ్మ
నిరుపమానందసంధాత్రి నిఖిలధాత్రి । శోకసంహర్త్రి సావిత్రి లోకధాత్రి. ౧౩౯

వ. అని యిట్టి షోడశంబగు నుపచారంబులు నర్పి స్తోత్రంబు చదివి పిమ్మట విప్రులకు దక్షిణ యిచ్చి చతుర్వర్గంబులయిన సావిత్రీవ్రతంబునకు మహిమాధారంబు జేసి లక్ష్మీ మాయా కామబీజ పూర్వంబు నేసి యష్టాక్షరీమంత్రంబును మాధ్యందినోక్తక్రమంబున జపియించుచుండ వలయు. ఈమంత్రంబు నష్టాక్షరంబని బ్రహ్మలోకంబు నొల్లి కృష్ణుండు గోలోకంబున నొసంగెం గాని యద్దేవి గోలోకంబు విడచి రాదొల్లమిన్ శ్రీకృష్ణునాజ్ఞ బడసి భక్తిపూర్వకంబుగా వేదమాతం గొల్చి బ్రహ్మ సంతుష్టమైనం గాంచి యతండు స్తోత్రంబు చేసిన విధంబు చెప్పెద వినుము. ౧౪౦

క. నాకు ప్రసన్నవు గమ్మా । లోకేశ్వరి సుందరి తరలోదరి భక్తా
నీకానుగ్రహకారిణి । శోకాపహవేది నిత్యకల్యాణి యుమా. ౧౪౧

క. నాకు ప్రసన్నవు గమ్మా । పాపాదిముఖానురాశి పావకముని యు
స్తోకమునిగణవిభావిని । శోకాపహవేది నిత్యకల్యాణి యుకా. ౧౪౨

క. నాకు ప్రసన్నవు గమ్మా । ప్రాకటతేజస్వరూప పరమానందే
ద్వారాదిని శుభదాయిని । శోకాపహవేది నిత్యకల్యాణి యుకా. ౧౪౩

క. నాకు ప్రసన్నవు గమ్మా । వేదాది ప్రకారలోకనిలయ సు
శ్రీకారిణి వేదజనని । శోకాపహవేది నిత్యకల్యాణి యుకా. ౧౪౪

మ. అని యాబ్రహ్మయొనర్చ సంస్తవము విని యత్యంతప్రమోదంబునన్
జనియెన్ బ్రహ్మసుగూడి సత్యలోకంబునన్ సావిత్రి యా మంత్రమే
వినుమా యశ్వపతిఛుండు గైకొని సావిత్రివ్రతప్రాప్తియున్
గనియెన్ నాలుగువేదము ల్చదివెనన్ దప్పుటక్య [illegible] చెప్పెదన్. ౧౪౫

శా. సావిత్రీభజనంబు జేసి యటు లశ్వత్థత్రయంబు ఫ
త్న్యాపేశంబున నుండ దేవి కరుణాత్మంబుల్ ప్రోవరా
తా వచ్చెన్ నృపుం గనుంగొని దయాతాత్పర్యము ప్పొంగ సం
తే వేడ్కన్ జయుసత్య నెమ్మగముసన్ దీపింపగా నుల్లసెన్. ౧౪౬

మత్తకోకిల. మానవోత్తమ [illegible] మందిరంబు నెఱుంగుమా
నీ సతీమణి [illegible] గోరెడి నిప్పు పే
రాస [illegible] లభించెడి
ధారుణిం [illegible] బట్టుమిప్పుడు మాఱ్కరన్. ౮౪౭

క. అని [illegible] యను నంత [illegible] గృహంబునకు జని స్వతంత
ర్యోగమునకు వనిత [illegible] చెప్పిన [illegible] పంపె [illegible]. ౮౪౮

క. మాతృతికి మాటు [illegible] । నా [illegible] నెమ్మది [illegible]
నాటను [illegible] । [illegible] నెమ్మది [illegible]. ౮౪౯

క. పతిగను మానుష్యుని న । ప్పుడితని [illegible] నొక్కట్టు ముద్దియ కృపైన్
మునుమును సిరి క్షీరాబ్ధి । నుదయించినయట్లు భాగ్యయోగము కల్గెన్. ౮౫౦

క. సావిత్రి [illegible] । శ్రీ [illegible] బట్టు జిహ్వ [illegible]
వా [illegible] । సావిత్రి [illegible] సంతోషమునన్. ౮౫౧

తే.గీ. విపినమునింటికి [illegible] । [illegible] సత్యవంతుని [illegible]
తల్లిదండ్రుల మొక్కుట తెల్ల [illegible] । ముద్దుమాపున [illegible] ప్రాప్తి [illegible]. ౮౫౨

ఆ.వె. జన్మమంటి నొంద జనపతియును స్వ [illegible] । [illegible] సాటి [illegible]
మహి [illegible] । సత్యవంతు [illegible]. ౮౫౩

శా. ఆ సావిత్రిని జానుగాత్రిని సుహాస్యన్ భాషణశ్రేణితో
దాసీదాసజనంబుతో నిరుపమద్రవ్యాళితో దానమున్
జేసెన్ భూపతి సత్యవంతుడు సతిన్ జేకొంచు జేరెన్ నిజా
వాసం బప్పుడు [illegible] గౌన్నైక్యమున్. ౮౫౪

మ. ఘనమౌ [illegible] మంత్రి [illegible] నా గాను
[illegible] సావిత్రియుం [illegible]
పరి వృక్షంబును [illegible] ప్రాణంబు [illegible]
[illegible] నెంతేభీతి [illegible]. ౮౫౫

క. అది గని యమ దమ్ములున్ । [illegible] గట్టి [illegible]
[illegible] । [illegible] దీనమానసయగుచున్. ౮౫౬

ఆ.వె. వెనుక [illegible] । [illegible] పచ్చు [illegible]
[illegible] నీ పెచ్చుటి । [illegible] యముండు. ౮౫౭

క. పెనిమిటితో [illegible] । [illegible] సత్యశరీరం
బును [illegible] రా । [illegible] నిర్ణయము [illegible] సరసీజాక్షీ. ౮౫౮

క. కర్మమునం జనియించును । గర్మంబున పెరుగు మఱియు గర్మమున జెడున్
గర్మమె సుఖదుఃఖము లిడు । గర్మమె భయశోకములకు గారణము సతీ. ౧౫౯

క. కర్మమునం దేవత్వము । కర్మమున నరత్వ మింక గంధర్వత్వమున్.
గర్మమున రాక్షసత్వము । కర్మమునను మోక్షగతులు గలుగును సుమ్మా. ౧౬౦

క. కర్మమున బ్రాహ్మణత్వము । కర్మమునన్ క్షత్రియత్వ గతి విట్త్వంబున్
గర్మమున గలుగు శూద్రత కర్మంబున నగును జన్మ కనకనిభాంగీ. ౧౬౧

తే.గీ. విని పతివ్రతయైన సావిత్రి భక్తి । వెనగొనగ ధర్మ నీక్షించు పృథుగుణాఢ్య
జ్ఞానమార్గైకదర్శక కమలబంధు । తనయు వినుమని పల్కె నిస్తంద్ర యగుచు. ౧౬౨

సీ. కర్మ యనగ నెద్ది కర్మకర్త యెవండు కర్మకు హేతువై కడగు నెద్ది
దేహ మనగ నెద్ది దేహి యా నెవ్వండు దేహి దేహమును గాలు వెడలు
జ్ఞాన మనగ నెద్ది తను బుద్ధి యా నెద్ది ప్రాణికోటికి ప్రాణ మనగ నెద్ది
యింద్రియంబు లనంగ నెవ్వి లక్షణ మెద్ది వానికి దేవతావర్గ మెద్ది

తే.గీ. భోక్త యెవ్వండు తెలియంగ భోజయితయు । నెది భోగంబనంబడు నెద్ది జీవు
డనగ నెవ్వండు పరమాత్మ యనగ నెవ్వ । డంతయును నాకు నెఱిగింపుమయ్య ధర్మ ! ౧౬౩

వ. అనిన విని ధర్ముండు ఓ సుందరీ ! వేదోక్తంబయిన ధర్మంబు పుణ్యకర్మంబునాంబడు. తద్విరుద్ధంబు పాపం బగు. ఫలసంకల్పరహితంబగు దేవసేవాదికంబు కర్మనిర్మూలకంబయి భక్తి నిచ్చు. కొందఱు కర్మఫలంబు గోరి యనుభవింతురు. కొందఱు దాని త్యాగంబు సేసి ముక్తు లగుదురు. భక్తుండు జన్మ మృత్యు జరా వ్యాధి శోక భయ వివర్జితంబగు ముక్తి వడయు. మఱియు నా భక్తి ద్విధంబగు. నందు మొదటిది కృష్ణభక్తంబై నిర్వాణ మోక్షదంబై భాసిల్లు. ఇదియ పరమవైష్ణవుల యుపాసనామార్గంబు. రెండవది బ్రహ్మవిత్తము లగు యోగులు కోరుదురు. ఇది యుపనిషద్గోచరంబు. బ్రహ్మైక్యంబు సిద్ధించు. కర్మబీజ రూపుండును, తత్ఫలప్రదుండును, కర్మరూపుండును నగు పరమాత్మ నాంబడు. భగవంతుం డుత్కృష్టమైన ప్రకృతిని విడువకుండు. దేహంబు నశ్వరంబు. పృథివియు జలంబును తేజంబును వాయువును నాకాశంబును సృష్టివిధానంబున సూత్రరూపంబులై యుండు. కర్మకు కర్త దేహి. యాత్మ భోజయిత, భోగంబు విభవభేదంబు, నిష్కృతి మోక్షంబగు. నిది యుంగాక సదసద్భేదబీజంబగు జ్ఞానంబు నానావిధంబై యుండు. విషయవిభాగంబుల పేరు వరుసనది బీజంబునాంబడు. వివేకం బీ జ్ఞానంబునకు బీజం బగు అని శ్రుతులు చెప్పు. వాయుభేదంబులగు ప్రాణాదులు దేహికి బలరూపంబులై యుండు. ఇంద్రియవర్గం బీశ్వ రాంశంబై యనూహ్యంబై కర్మప్రేరకంబై దేహులకు దుర్నివార్యంబై యుండు. నియా

పంచసలవి గాక యప్రత్యక్షంబైన మనంబు జ్ఞానభేదంబులకు మూలంబగు. త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణంబులు జ్ఞానేంద్రియవర్గంబు. ఇది దేహాల కర్మలకు మూలంబు. మిత్ర రిపు రూపంబై సుఖదుఃఖంబులం గూర్చు. సూర్య వాయు పృథివీ బ్రహ్మాదు లధిదేవత లనంబడు దురు. ప్రాణ దేహముల ధరించువాడు జీవుండు. పరమంబును, వ్యాపకంబును నగునది బ్రహ్మ యనంబడు. అది నిర్గుణంబును, నిత్యంబును, కారణకారణంబు నై పరమాత్మ నాంబడు. ఇదియు నెరుకగలవారల కెరుక. నీ వడిగినయది తెల్పితి నో ముద్దియా ! యథా సుఖంబుగ జను మనిన విని సావిత్రి ధర్ము నిట్లనియె. ౮౬౪

తే.గీ. అయ్యయో కాంతు విడనాడి యంచిత ప్ర । బోధకుని నిన్ విడచి యెందుబోవుదాన
నడిగినది యెల్ల జెప్పి న న్నాదరించు । ధర్మజేయుడు వేదవ ధర్మరాజ ! ౮౬౫

క. ఏ యే కర్మము సేసిన । నే యే యోనిని జనించు నేకర్మమునన్
బాయక స్వర్గము వడసెడి । నే యే కర్మంబు నరకహేతువు తండ్రీ ! ౮౬౬

శా. ఏకర్మంబున ముక్తి గల్గు మరి దా నేకర్మమిచ్చున్ శుభా
శోకప్రక్రియ భక్తి యుక్తి మరి యిచ్చున్ స్వర్గలోకంబు నే
యే కర్మం బొసగు న్మహానరక మే యే కర్మయోగం బిడున్
ధీకాంత్యాయు రొసంగు కర్మ మది యేదీ రోగ మే దిచ్చునున్. ౮౬౭

క. ఏకర్మము దీర్ఘాయువు ! శోకసుఖము నిచ్చు మరియు క్రోధాదిగుణం
బేకర్మ మిచ్చు సుఖ మిక । నేకర్మము గలుగజేయు నేర్పడ జెప్పుమా. ౮౬౮

తే.గీ. కర్మ మెయ్యది యల్పాయుగా నొనర్చు । గర్మ మెయ్యది దుఃఖంబు గలుగజేయు
గర్మ మెయ్యది గ్రుడ్డినిగా నొనర్చు । గడగి చెవిటినిగా జేయు గర్మ మెద్ది ? ౮౬౯

ఆ.వె. కాయకంటివానిగా జేయు నెయ్యది । యంగహీను జేయునట్టి దెద్ది
కుంటివాని జేసి కుందించు నెయ్యది । కపటి జేయునట్టి కర్మ మెద్ది ? ౮౭౦

ఆ.వె. దొంగజేసినట్టి దుష్కర్మం బెద్ది । కడసి మోక్ష మిచ్చు కర్మ మెద్ది
బ్రాహ్మణత్వ మిచ్చు పటుకర్మ మెయ్యది । ఘన తపస్వి జేయు కర్మ మెద్ది ? ౮౭౧

ఆ.వె. ధేనులోక మిచ్చు దివ్యకర్మం బెద్ది । నరక మనగ నెద్ది నరకసంఖ్య
యెద్ది నరకములకు నేగువా రెవ్వారు । వారి యాడ నుండుకాల మెంత ? ౮౭౨

వ. ఇట్లడిగిన సావిత్రీ ప్రశ్నంబులకు విస్మయం బంది యొక్కింత నవ్వి యముండు జీవుల కర్మపాకంబు జెప్పదొడంగె. ౮౭౩

సీ. తరుణి ! పంద్రెండేండ్ల దానవు నీవు నీ జ్ఞానంబు యోగులకైన లేదు
సావిత్రివరదానసౌభాగ్యమున జేసి సావిత్రి వైతివి యాప్త విద్య

నీ తండ్రి సావిత్రినింగూర్చి తప మాచరించి నిన్నూతనగాఁ గాంచి పెంచె
హరికి శ్రీవలెను గణపతికి జయవలె గౌతమునకు నహల్యవలెనో నింద్రు

తే.గీ. సకలము శశివలె రోహిణి పతికి రోహిణి । వలె స్మరునకు రతివలె నిప్పునకును
స్వాహవలె విక్రమునకు శుభమతి వలె । వసికి సుపవలె సత్యవ్రతుని కీవు. ౧౨౪

ఉ. తల్లి నా కీవు తలఁపను గనిను పుట్టి పలుమారెల్ల నమగనమ్మ
తల్లి పుత్త్రిక యున్న వెన్నెంచి నే నిన్ను । మనమునందు గొలుతు మానుమమ్మ. ౧౨౫

వ. అనిన విని సావిత్రి తన మనంబున సత్యవంతునందును నొంది నిఖిలధర్మవిదుండైన పితృ
పతిం గాంచి యిట్లనియె. ౧౨౬

తే.గీ. సత్యవంతునకు నా సత్యమునందు । పుత్రశతకంబు నా యందు బుట్టవలయు
నీవయు నొక వరమిడఁగల నిగడమ్మ । తాము సమాధపరమహా ధర్మరాజ ! ౧౨౭

తే.గీ. లంఘమైనట్టి మా మామ కక్షియుగము । రాజ్యలాభంబు నందును బాల్యమైన
తండ్రికిని పుత్రశతకంబు వగ నొసగుము । తామసమాధపరమహా ధర్మరాజ ! ౧౨౮

తే.గీ. లక్షవాయనములు పూర్తిలయును భోగ । భాగ్యముల నంది దివ సత్యవంతుతోడ
నేను వైకుంఠమును జేరఁ నిమ్ము వరము । తామసమాధపరమహా ధర్మరాజ ! ౧౨౯

తే.గీ. జీవకర్మవిపాకంబు చెప్పఁ దనియు । వినవలయు విశ్వవిస్తారమైన మాకు
కింప మనసాయె వెయ్యియు కృపమహాంబ । తామసమాధపరమహా ధర్మరాజ ! ౧౩౦

వ. అనిన విని ధర్ముం డిట్లనియె. ౧౩౧

క. కర్మవిపాకము జెప్పెద । నిర్మలమతి వినుము సాధ్వి నే వెంబడినిన్
గర్మము శుభమై యొసగును । కర్మ మశుభంబును నశుభగతిన్ జేయున్. ౧౩౨

వ. శుభాశుభ కర్మంబులు భారతంబున జన్మంబుగ, నితరంబుల దత్ఫలానుభవమాత్రంబు
గలిగియుండు. సురులు నసురులును జీవులెల్లరు గర్మభోగులగుదురు. పుణ్యకర్మంబున స్వర్గా
దులు గలుగు. పాపకర్మంబున నరకాదులు గలుగు. పూర్వార్జిత శుభాశుభ కర్మానుభవంబు
నకై సర్వదేహులుం బ్రభవించుచుందురు. కర్మనిర్మూలంబునం బరిపాకము. ముక్తి నిర్వాణ
పదంబు, ద్వివిధము నగు. అది యెట్లుండ నింకను విశేషంబు చెప్పెద వినుము. సర్వ
జాతులయందును మానుషజాతి యుత్కృష్ట యగునది. భారతవర్షంబున నతియుత్కృష్ట యగు.
అందు బ్రాహ్మణత్వంబు మహాశ్లాఘ్య యగు, దానిం బైపై బ్రహ్మనిష్ఠత్వం బత్యంత
ముత్కృష్టంబై పోవగు. బ్రహ్మనిష్ఠుండగు బ్రాహ్మణుండు సకాముండగునియు, నిష్కాముం
డనియు ద్వివిధుండు. సకాముండు కర్మఫలభోగి యగు. నిష్కాముండు సర్వదా నిరుపద్ర
వుండు. వానికిం బునర్జన్మంబు లేదు. వాడు ద్విభుజ కృష్ణుండధిపుండగు గోలోకంబును
బడయును. సకాముండు చతుర్భుజ విష్ణుండధిపుండగు వైకుంఠంబున గర్మఫలంబుగ

వైభవం బనుభవించుచు ధారితవ్రతుండగుచు ఘోర పద్ధి కాలాంతరంబునకు నిష్కా-
ముండై ధర్మం బుత్తమముక్తి నందు. సకాములగు బ్రాహ్మణ వైష్ణవులు నిర్మలభక్తి
మంతులు కాక కామనల పునరావృత్తిరాహిత్యంబునందు. తీర్థాదులు, ఉపోష్యత్తినిరతులు
బ్రహ్మలోకంబునం దుందురు. వారికిం బునరావృత్తి కలదు. స్వధర్మనిరతులును, ...
వానులును సత్యలోకంబు నేయుదురు. వారికిం బునరావృత్తి కలదు. స్వధర్మనిరతులు, సూర్య
భక్తులు సూర్యలోకంబునం దుందురు. వారికిం బునరావృత్తి కలదు. మాంద్రత్యతభక్తులు
... విష్ణులోకంబున నిత్యసుఖం బనుభవింతురు. శివభక్తులు, గణపతిభక్తులు, శక్తిభక్తులు ...
లోకంబునం దుందురు. వారికిం బునరావృత్తి కలదు. తల్లిని పూజాపరులును, భ్రష్టా...
లును, పుత్రలోక సుఖానుభవంబులం బొందుదురు. కేవల కర్మఫలమా ... పొందకుండం
జేతురు. స్వధర్మ నిరతుండగు విప్రునకు గన్య నిచ్చువాడు చంద్రలోకంబునం బొందును
సిద్ధి ... కాలం బుండు. సాలంకృతయగు కన్య నిచ్చినేని ద్విగుణఫలం బనుభవించు.
కర్మఫలత్యాగులు కృష్ణలోకంబునం బొందుదురు. గర్భ ... సత్య ... ఫలాదా-
ములు పాత్రులగువారి కిచ్చువాడు చంద్రలోకంబునం జేయుదురు. మరియు సూర్యలోకంబుం
బొందుట కలదు. అచ్చట పదివేల సంవత్సరంబు లుందురు. విప్రునికొరకు సత్కీర్తి ...
భూదానంబు చేయువారు విష్ణుమందిరంబున ... ప్రవేశించి ... యూ...
చంద్రదివాకరంబుగ నుండును. విప్రునకు గృహంబు గట్టించి ఇచ్చువారు గృహారేణు
పరిసంఖ్యాయుత వర్షంబులు విష్ణులోకంబున నుందురు. దేవాలయంబులు కట్టించువా రే మ
దేవునకు భక్తులగుచు రామా దేవుని నివాసంబున ... సంఖ్యావర్షంబు లుందురు.
తటాకంబు నిండ ... ఫలంబగును, వానిచే ... ఫలంబు కలుగు, వాపీప్రదానంబున
తటాకఫలంబు గలుగు. ... ప్రమాణంబు గలది ... పాత్రు
డగు వానికి దానంబుజేసిన కన్య ... ఫలం బిచ్చు. తటాకంబున గలుగు
ఫలము తటాకోద్ధారణంబున గలుగు, వాపీపంకోద్ధారణంబున వాపీఫలంబు గలుగు. ...
వృక్షంబు పై ప్రతిష్ఠ చేసినేని యయుతవర్షంబులు తపోలోకంబున నుండు. పుష్పోద్యాన
దానంబు చేయువారు ధ్రువలోకంబున ... వర్షంబు లుండు విష్ణునకు విమానం బిచ్చు
వాడు మన్వంతరంబు విష్ణులోకంబున నుండు. చిత్రయుక్తంబగునేని ...
ఫలంబు లభించు. దానిలో ... ఫలము ... గలుగు. విష్ణునకు దోలికా
మండపంబు కట్టించువారు ... లంబులు విష్ణులోకంబున వసియించు. రాజమార్గ...
బగు రాజమార్గంబుం గట్టించువా రయుతవర్షంబు లింద్రలోకంబున నుండు, బ్రాహ్మణుం
కిచ్చు దానంబులంతోడం దేవతలకిచ్చు దానంబులు తుల్యంబు, వింక వినుము.

క. అనా విప్రుని యాచిమే । యీనాడును గలుగుచుండు నియ్యవి దేవే
వేనాడును భరియించిన । మానవులకు వీని నమ్మ మానిక కొమ్మా. ౮౮౪

ఆ.వె. పుణ్యకర్మచేసి పురుషుండు స్వర్గాన । ననుభవించి భారతాఖ్యవర్ష
మందు బుట్టువందు సవనిసుడు క్షత్రి యుండు వైశ్యుడును మరొక్క డగును. ౮౮౫

క. ఒకనాటి మానవుడు వే । లోకనాటికి భోజు నమ్మ మో యంగన వా
డకలంక దాన ఫలములు సకలంబును జేసియేని శతకల్పములన్. ౮౮౬

క. చేసినాని కర్మము లో । చేసినచేరాక చెడదు చెడుగో మేలో
దా నొందవలసినదే । దాని చనుడు కల్పకోటి బహుదశకములన్. ౮౮౭

వ. వైవస్వత సహాయంబునను గావ్యవ్యాహంబుచేతను బుద్ధిగలుగు. ఓ వరోదరీ ! నీ వడిగి
నవి తెలిపితి. నింక నేమి విన నిచ్చయించెద వని యముం డడిగిన విని సావిత్రి ధర్మ
రాజా ! మానవు లే యే కర్మంబులచే స్వర్గాదిలోక సుఖంబు లనుభవింతురు ? తెలుపవే
నాపుడు పితృపతి యలరి యిట్లనియె. ౮౮౮

ఆ.వె. ధరణిసురున కన్యదానంబు చేసిన । మానవుండు వినుము మంజువాణి
యన్నికణములన్ని హాయనంబులు సుఖ । మనుభవించుచుండు నింద్రునింట. ౮౮౯

ఉ. ఎవ్వనికేని యన్నమిడెనేనియు దానికి మించు బుణ్య మో
జవ్వని లేదు లేదనుచు జాటు స్మృతుల్ ధుని నన్నదానమం
దెవ్వడు పాత్రుడో యనుచు నెన్నగరా దొకప్రొద్దు తేదటల్
బువ్వము పెట్టువా డగును భూతగణేశ్వరు మందు నీయికన్. ౮౯౦

క. భూసురవరులకు సురభుల । నొసగిన నొసంగువార లుగుదురుమున్
యూ సురభిదేహరోమము । వాసములను నందు సుంద్రపద్మాయుతముల్. ౮౯౧

క. పాయసము బాలమొదవును । ఓయుగ దా నొసగుచిట్టి ధీయుడు లక్ష్మీ
నారాయణుకడ నుండున్ । వారక దర్భాసనాసు పర్వంబు లొగిన్. ౮౯౨

తే.గీ. నాలుగంతలు పుణ్యదినంబునందు । శరగుణము శుభతీర్థ సంగతిని గోవు
నుంచు నారాయణక్షేత్రమంధినిం బొ । సంగు గోదానఫలము విస్తారముచు. ౮౯౩

తే.గీ. భారతంబున గోవుల భక్తితోడ । విప్రులకు నిచ్చునాతండు వినుము సుమతి
వాని మొనరించు బదివేల వత్సరములు । చంద్రలోకంబునందు నిశ్శంకమతిని. ౮౯౪

క. ఉభయముఖీ ! గోదానం । బభయప్రద మవనిసురుని కర్మిలి నొసగన్
బ్రభుత హరిలోకమందున్ । విభవముగను లోమకూప వితతాబ్దంబుల్ ౮౯౫

క. ధవళచ్ఛత్రము విప్రున । కెవ డొసగును వాడు జీవనేశునియింటన్
దివ్యరుచు డా వసియించున్ । సవురగ బదివేలయేండ్లు సౌఖ్యం బొప్పన్. ౮౯౬

ఆ.వె. పీడితాంగుడైన విప్రునకును వస్త్ర । యుగ్మ మిచ్చునట్టి యుత్తమాత్ము
డనిలలోకమందు నధివసించును పది । వేలయేండ్లు సౌఖ్యశీలుడగుచు. ౮౯౭

క. సాలగ్రామంబును వ । స్త్రాలంకృతముగ నొసంగు నాతడు పద్మా
లోలునియింటఁ సుఖమును । దేలెడి నామహిమ కీర్తిల విననాథముగన్. ౮౯౮

క. ఏమనుజుడు విప్రునకుఁ । బ్రేమమిరో శయ్య నొసగు పృథివి నతండుఁ
సోమునిమందిరమున నా । సోమార్కముగా వసించు సుందరి వింటే. ౮౯౯

క. భూమీసురులకు సురలకు । వేమరు దీపంబు లిచ్చు విమలగుణుడు స్వా
హామానినీనాథుని । ధామంబున నొక్కమన్వంతరము వసించున్. ౯౦౦

క. గజదానము బ్రాహ్మణునకు । నిజముగ గావించునట్టి నిర్మలుడు జయం
తజనకు నర్ధాసనమున । భుజియించున్ భోగ మొక్క పురుహూతాయువశన్. ౯౦౧

క. భారతమును విప్రునకున్ । దానము నొసంగినట్టివాడు మొదటను
వారణమున మందము శ్రం । గారముగ జన్మశేఖర కాలము లస్వ. ౯౦౨

ఆ.వె. శిబిక నిచ్చువాడు చేరి నచ్చును నిచ్చు । వారివంటివాడె వసుధ నెన్న
వారి నిచ్చువాడు వారుణాలోకంబున । నొక్కమనువుపనుక నుండు నెలత. ౯౦౩

ఆ.వె. వెలగి వలజమేయి సీవిరిమేనియు । నిచ్చువాడు వాయునింట నుండు
వరసుఖముతోడ బదివేలయేడులు । మరియు వెలుప్రవాడ మగువ వినుము. ౯౦౪

ఆ.వె. ధాన్య రత్నములను దగనిచ్చువాడును । బట్టువాడు తడవు బ్రదుకగలడు
వదల కేగువాడు వైకుంఠమునకును । వారి భాగ్యమెన్న వశమె మగువ. ౯౦౫

క. హరినామము భక్తిమెయిన్ । నిరతము జపియించునట్టి నిర్మలమతియా
నరుడు చిరజీవియగు । మరణము వెరగందు నట్టిమనుజుని గనినన్. ౯౦౬

క. రీలం భారతమందున్ । డోలను మొనరింపజేయు ధూర్వహుడు వమా
లోలుని ప్రీతికి బాత్రుడు । మేలుగ హరిలోకమందె మెలగు మృగాక్షీ. ౯౦౭

క. పున్నమ దేరదజామున । జెన్నుగ డోలనము సలుప శ్రీహరియింటన్
వన్నెగలిగి శోభనసం । పన్నత వసియించును శతమన్వంతరముల్. ౯౦౮

క. ఉత్తరఫల్గునియందున్ । జిత్తములర డోలనంబు జేయించినచో
నుత్తమఫల మది ద్విగుణము । నుత్తమపురుషులు దాని మహిమ నుతింపే. ౯౦౯

క. తిలదానము గావించిన । విలసంఖ్యాబ్దములు శివుని దివ్యాలయమున్
గొలిచి మందు విదవ సుఖియై । వెలయున్ జిరజీవి యగును బృథివి మృగాక్షీ. ౯౧౦

క. తిలదానమునకు ద్విగుణము । ఫలమగు విప్రునకు దామ్రపాత్ర మొసగగన్
ఫలదానము స్వర్గద మగు । పాయసాదపగ వృక్షదానము నమ్మదమా. ౯౧౧

శా. సాలంకారణపత్త్రమందరవి గన్పన్ భామ్యాషద్వంశ్వాదా
ణాయం బిర్చి యొసంగువాడు మదమొప్పన్ జంద్రలోకస్థితిన్
గ్రాయం బేర్మి జతుర్దశేంద్రుల మహాకాలంబు దర్పాతి దా
జాయంబో పదివేలయేం డ్లనఘ గంధర్వప్రశస్తాసమున్. ౯౧౨

శా. నానాద్రవ్యయుతంబునున్ మఱియు నానాసస్యసంయుక్తమున్
గా నొప్పారెడి భూమి విప్రునకు నిష్కాపట్యుఁడై యిచ్చినన్
దా నుండున్ హరిలోకమందు నిలసత్పాఖ్యాబ్ధి నోలాడుచున్
లీలన్ స్త్రీలు సూర్యు వేగుదనుకన్ లేమా యుతం బాదటన్. ౯౧౩

క. ప్రోపెసగు భూమి నొసగిన । భూపాలుం డగుచు బుట్టి భోగము లందున్
శ్రీపతికరుణాపాశమున । నేపారగ బ్రహ్మశతక మేకవిధమునన్. ౯౧౪

క. గ్రామంబును భూమియునను । బ్రేమంబున నొసగునట్టి బుధగుణుఁ డొందున్
దామోదరుని నివాసం । బేమందున్ లక్షయుగము లేకవిధమునన్. ౯౧౫

ఉ. సుప్రజమున్ బ్రతిష్ఠమును శుద్ధజలాంచితవాపికాపసీ
ద్ధప్రథమైన పత్తన మదారత యొస్వగఁగలిగిట్ట స
ద్విప్రుని కిచ్చునేని యలివేణి యతండు వసించు రాజితా
ద్రిప్రభ నిండు నింద్రులు పదింబదియై సయుతంబు లేగగన్. ౯౧౬

చ. నగరశతంబు పాత్రులు వసంబులునుం బ్రజలున్ సమృద్ధలీ
ల గొమరుమీరగా నొసగు లక్షలు మూఁడు నింద్రు లేగగా
నగరదమక మ్మురారిగృహమందు వసించును విప్రుల స్మృహిన్
దిగ బ్రదశేంద్రభోగమున నెరెవిడివి సమస్త మేలెడిన్. ౯౧౭

క. అధికారముతో దేశము । సుధిరొ నొసగేని నాలుగంతలు ఫలమౌ
బుధునకు నగరం బిచ్చిన । విధి నొందునాలిగుణంబు మిగుము పెంపౌ. ౯౧౮

క. జంబూద్వీపం బిచ్చిన । సంబకుడు యంతయనగ సంపు మదిద్వీ
పంబున సురడు మస్జి । స్మరం వర తే దెస్నదరని మదగజగమనా. ౯౧౯

క. దేవీభక్తులు తప్పక । దేవీలోకంబునందు తిరుగుదురు పున
రావంబు లేదు వారికి । భూవలయమునందు నెందు బుట్టంబోడీ. ౯౨౦

క. హరిపేరిట గార్తికమున । బరగు సులాదాన మిచ్చు ప్రముఖుఁడు ఖ్యాతిగా
హరియింట యుగత్రయ ము । స్థిరుడగు దరువాత హరికి సేవ యొనర్చున్. ౯౨౧

క. హరిసేవాపరుడై తగు । తరి గంగను లేకరదను దా మునిగినచో
సరుబదివేల యుగంబులు । హరిమందిరమునన యుంచు సంతోషాక్షి. ౯౨౨

క. తదనాత నతఁడు శ్రీహరి । పదకమలారాధనముచు కల్మి వైకుంఠమునన్
స్థితుఁడై యుండు ననంతము । నతిహితుఁడై సౌఖ్యపదవి వెలయఁగ నెలమిన్. ౨౩

శా. గంగాతోయమునందు నిత్యమును సుస్నానంబు గావించి ని
ర్వ్యంగంబైన పవిత్రతన్ రవివరన్ దాటించు నెల్లప్పుడు
పొంగుం దద్దయు రంగమేధఫలవిన్యాప్తిన్ ధరాదేవికిన్
శృంగారంబులు దాని పాదయుగమున్ జేయన్ హరిస్థానమున్. ౨౪

తే.గీ. మీన మేషాది మధ్యంగతేను డాసు హరి సద్వారి నిమజ్జ్య పూరిమయము
కర్మరచయు వికుడుండు కదగ సూర్య । చంద్రపర్యంత మెందు నిశ్చయని యుండు. ౨౫

క. జలదాత యచల నియమము । సలుపుచుండై శివుని భక్తి గొని వేదచయం
బులు చదివి సుఖించును భూ । తలమున సత్యంతబద్ధతాయువు దనుచున్. ౨౬

శా. వైశాఖంబున సత్ప్రదానమును భవ్యశ్రేయమై సేయువా
డై శాపానము నెయ్మినిందు ననమంత్రాంతంబు కాలంబు ని
త్యాశోభామహిమాన్వితం బగును సౌఖ్యంబుండు వాఁ డంతటన్
దేశంబున్ గొలదేక మారుమమున్ వేయేం చంద్రానునా, ౨౭

తే.గీ. వైత్రమాసమున మాఘమాసమునను । ప్రదయమున వేత్రయమున మాఱి భవ ని భక్తి
గొరిద న్ప్రభుమ నోరమ గొలుచు దినము । నిర్మాయయుగములు వసుయుంచు నధరగింటు. ౨౮

తే.గీ. నడుమ శ్రీరామనవమిని కడుమ భక్తి । రాము గొల్చిన మన్నంతరంబు దేవ
విష్ణులోకంబునందును విహరమంచు । పిదప శ్రీరామభక్తుడై పృథివి నేలు. ౨౯

క. శరదాదిమాస శుద్ధ । శ్వలాది మొదల దమగొలుచువాడా రాధే
శ్వయకద గోలోకంబున । కమనున్ సమసల్వారింబ్రు లగుచడ యందున్. ౩౦

సీ. పౌర్ణిమ పొంద గాత్రికి బూర్ణిమందమున గోపికలంబున గోపికలను
రాసమండలముగా రచియించి యంగనలను శ్రీకృష్ణ రాధల నిర్మించి వేడ్క
పదియారు విధముల బరగెడి యుపచారములు చేసి మదిలోన మోదమంది
సత్యన ముసరించి యువభక్తి పర్యసం బౌనరించువాడు లచ్చాతిగ
తే.గీ. రాధికానాథలోకవిభ్రాజమాన । భోగభాగ్యము గంధ్ర విస్ఫురితమహిమ
బడతిరో విను మొకబ్రహ్మగడముగనుక । భరగణ్యంబు రాధికాదేవిమహిమ. ౩౧

తే.గీ. రాసలీలోత్సవము చేసి యమ్మఘేను । లోక మందినవారు నిర్భుకవృత్తి
మించి భవ బుట్టి హరిభక్తి మరగి యదుము । కృష్ణపాన్నమదై మహాకీర్తిగాంచు. ౩౨

క. ఏకాదశీవ్రతము సు । శ్లోకంబై సేయువారు సుచిరమహిమన్
వైకుంఠంబున నుందురు । లోకేశుని జీవితంబు లోగానుపముగన్. ౩౩

క. భాద్రపదాది ద్వాదశి । భద్రముగా నింద్రు గొలుచువాడు ప్రతివత్స
    రపుత్రగణం జేరి యుండును । సద్రూపత షష్టివర్షసాహస్రంబుల్. ౯౩౪

ఆ.వె. భానువారంబునందు సప్తమిని సంక్ర । మణమునందును రవిగొలుచు మానవుండు
    పరగ నరుసలుగుట సురేశు లయనదయుక । మాత్యునింటను వసియించు శుద్ధమహిమ. ౯౩౫

తే.గీ. జ్యేష్ఠశుద్ధ చతుర్దశి జెలగి యెప్డు । డాచరించును సావిత్రి యర్చనంబు
    నేమమన్వంతరంబులు వాడు బ్రహ్మ । లోకమం దుండు సుఖముగా లోలనయను. ౯౩౬

తే.గీ. మాఘశుద్ధాష్టమీతిథియందు మాన్యవృత్తి । భారతిని గొల్చు మనుజుండు బ్రహ్మరేయి
    పగలు నుండు మణిద్వీప వర్తనమున । వానికి బునర్భవము లేదు వసుధయందు. ౯౩౭

ఆ.వె. గోవు నిచ్చువాడు గోలోకమున నుండు । మదవిరోధిగూడి మదయుమూర్తి
    ధేనురోమసంఖ్య దిప్పరు నన్నింటరెట్టి । వత్సరములు సుఖము వడయుచుండు. ౯౩౮

క. హరిభక్తుడు హరిలోకము । హరభక్తుడు హరునిలోకమందును బూజా
    పరుడై దానపరుండై । పర నామస్మరణ భజనపరుడై యబలా. ౯౩౯

క. సాలగ్రామము నెప్డును । మేలుగ బూజించు దచ్ఛుద్ధజలంబున్
    గ్రోలును వా డేగును శ్రీ । లోలుని మందిరమునకు దరోదరి వింటే. ౯౪౦

తే.గీ. సప్తతీర్థాధిగమనంబు సల్పువాడు । నశ్వమేధంబు జేసినయట్టివాడు
    రాజసూయంబు చేసిన రాజు వీరు । జన్మరహితులు సంతతసౌఖ్యపరులు. ౯౪౧

తే.గీ. అన్నియజ్ఞంబులకు పెద్ద యంబగూర్చి । సేయు యజ్ఞంబు దానిని జేయువాడు
    నిత్యసుఖమును బొందు వినిర్మలాత్మ । భావమున మానికంబులదీవిలోన. ౯౪౨

వ. మరియు జెప్పెద వినుము. మహాసంభారయుతంబుగ దొల్లి దక్షునిచే యజనంబుజేయం బడి శంకరు దక్షులకు కలహంబు వాటిల్లుటం గాంచి నందికేశ్వరుని విప్రులును, విప్రులను నందికేశ్వరుండును శాపంబులచే దూషించుకొనిరి. అప్పుడు శంకరుం డా యజ్ఞంబును విధ్వంసంబుసేసె నంత దక్షుండు దేవీయజ్ఞంబు ప్రారంభించి యాచరించి సుఖం బనుభవించె. అదియుంగాక ధర్ముండును, గశ్యపుండును, శేషుండును, గర్దముండును, స్వాయంభువుండును, దత్పుత్రుండగు ప్రియవ్రతుండును, శివుండును, సనత్కుమారుండును, ధ్రువుండును, గపిలుండును, దేవీయజ్ఞంబు చేసి శత రాజసూయంబుల ఫలం బందిరి. దేవీయజ్ఞంబుకంటె నుత్కృష్టతరంబగు కార్యంబులేదు. దానిం జేయువాడు జ్ఞానతేజంబుల విష్ణుతుల్యుం డగు. దేవతలలో మహావిష్ణుండును, వైష్ణవులలో నారదుండును, శాస్త్రంబులలో వేదంబులును, వర్ణంబులలో బ్రాహ్మణత్వంబును, తీర్థంబులలో గంగయు, పవిత్రములలో శంభుండును, వ్రతంబులలో నేకాదశియు, చుక్కలలో చంద్రుండును, పక్షులలో గరుడుండును, స్త్రీలలో రాధ, ప్రకృతి, వాణి, వసుంధరలును,

నింద్రియంబులలో మనంబును. ప్రజాపతులలో బ్రహ్మయు, వనంబులలో బృందా
వనంబును, వర్షంబులలో భారతవర్షంబును, శ్రీమంతులలో శ్రీయు, విదుషులలో సరస్వ
తియు, పతివ్రతలలో దుర్గయు, సౌభాగ్యవంతులలో రాధయు నెట్లనో యట్లు యజ్ఞంబు
లలో దేవీయజ్ఞంబు సర్వోత్కృష్టంబు. సర్వవేదశాస్త్ర పురాణేతిహాసంబులయందు జెప్పం
బడె. సర్వతపో వ్రత జప తీర్థదాన ధర్మాదులకంటె శతగుణఫలప్రదంబు. ఈ దేవ్యర్చ
నంబు వాని వెన్నంగాఁ గాని నీవు దేవీభక్తిపరాయణవు గమ్మని చెప్పిన విని సావిత్రి ఓ
మార్తాండనందనా శక్తికీర్తనంబు సర్వధర్మంబులను వెన్నఁడంటివి, దేవీభజనంబు సేయు
విధంబు చెప్పుము. అదియుంగాక శుభకర్మవిపాకంబు చెప్పితి వింక నశుభకర్మవిపాకంబు
గూడ నానతీయవే యనుచు భక్తినమ్రయై సావిత్రి. ౯౪౩

సీ. సర్వభూతములందు సముఁడయి యెవ్వాఁడు సర్వసాక్షిత నొందు శమనుఁడెవ్వఁ
డుత్కృష్టంబున ధర్మ మాజించు యెవ్వాని దనయుగా గాంచె బద్మప్రియుండు
సర్వజీవగణంబు సమయించు నెవ్వాఁడు తతకీర్తి గాంచె గృతాంతుఁడగుచు
దండధారియు నుద్ధతముఁడు జీవులశాస్త యెవ్వాఁడు విశ్వంబు నెల్లయేలు
తే.గీ. చూడ నెవ్వాఁడు బ్రహ్మనిష్ఠుండు జీవ। కర్మఫలదుండు మిత్రుండు ఘనగుణుండు
పాపులకు దుఃఖదుం డయి పరగుచుండు। నట్టి యమునకు నే బ్రొక్కి యభినుతింతు. ౯౪౪

క. అని యిట్లు నుతియించిన। వనితకు నుపదేశ మిచ్చె వనజాప్తసుతుం
డనుపమ దేవీమంత్రము। వనజాయతనయన విమలపద లిది యనుచున్. ౯౪౫

వ. అని మఱియు నారాయణుండు నారదున కిట్లనియె. ౯౪౬

క. మాయాధీశ మహేశుఁడు। వాయుసుతుం బద్మనాభపాత్మజుఁడు మహా
ధీయుక్తి నుతిరి విన్నప। నాయక విను నశుభకర్మవిపాక మటంచున్. ౯౪౭

వ. ఇట్లని చెప్పఁదొడంగె. ౯౪౮

క. శుభకర్మవిపాకంబున। శుభమందును నెల్ల నరుఁడు సుందరి వినుమీ
శుభహీనకర్మపాకము। శుభమగు నరకంబు నిచ్చు జూపెద వరాంగీ. ౯౪౯

ఆ.వె. నరకభేదములును నానావిధంబులు। కర్మభేదవశత గలుగుచుండు
పృథులరంబులైన ఘోరనరకముల్। చెప్పువాఁడ వినుము సన్నుతాని. ౯౫౦

వ. నరకకుండంబు లెనుబదియారు శ్రుతికథితంబులై యుండు, వహ్నికుండంబును ౧ తప్తకుం
డంబును ౨ క్షారకుండంబును ౩ విట్కుండంబును ౪ మూత్రకుండంబును ౫ శ్లేష్మకుండం
బును ౬ గరకుండంబును ౭ దూషికాకుండంబును ౮ వసాకుండంబును ౯ శుక్ర
కుండంబును ౧౦ గాత్రమలకుండంబును ౧౧ కర్ణవిట్కుండంబును ౧౨ మజ్జాకుండం
బును ౧౩ మాంసకుండంబును ౧౪ నఖకుండంబును ౧౫ లోమకుండంబును ౧౬ కేశ

కుండంబును ౧౭ అస్థికుండంబును ౧౮ తామ్రకుండంబును ౧౯ లోహకుండంబును ౨౦ చర్మకుండంబును ౨౧ తప్తసురాకుండంబును ౨౨ తీక్ష్ణకంటకకుండంబును ౨౩ విషకుండంబును ౨౪ తప్తతైలకుండంబును ౨౫ ప్రాసకుండంబును ౨౬ పూయకుండంబును ౨౭ సర్పకుండంబును ౨౮ మశకకుండంబును ౨౯ దంశకుండంబును ౩౦ గరళకుండంబును ౩౧ వజ్రదంష్ట్రకుండంబును ౩౨ వృశ్చికకుండంబును ౩౩ శరకుండంబును ౩౪ శూలకుండంబును ౩౫ పరశుకుండంబును ౩౬ ఖడ్గకుండంబును ౩౭ గోలకుండంబును ౩౮ నక్రకుండంబును ౩౯ కాకకుండంబును ౪౦ మంథానకుండంబును ౪౧ బీజకుండమును ౪౨ వజ్రకుండమును ౪౩ తప్తపాషాణకుండమును ౪౪ తీక్ష్ణపాషాణకుండమును ౪౫ లాలాకుండమును ౪౬ మషీకుండమును ౪౭ చూర్ణకుండమును ౪౮ చక్రకుండమును ౪౯ వక్రకుండమును ౫౦ కూర్మకుండమును ౫౧ జ్వాలాకుండమును ౫౨ భస్మకుండమును ౫౩ దగ్ధకుండమును ౫౪ తప్తసూర్మియు ౫౫ అసిపత్రమును ౫౬ క్షురధారమును ౫౭ సూచీముఖమును ౫౮ కోకముఖమును ౫౯ నక్రముఖమును ౬౦ గజదంశమును ౬౧ గోముఖమును ౬౨ కుంభీపాకమును ౬౩ కాలసూత్రమును ౬౪ మత్స్యోదమును ౬౫ కృమికంటకమును ౬౬ పాంసుభోజ్యమును ౬౭ పాశవేష్టనమును ౬౮ శూలప్రోతమును ౬౯ ఉల్కాముఖమును ౭౦ అంధకూపమును ౭౧ వేధనమును ౭౨ తాడనమును ౭౩ జాలరంధ్రమును ౭౪ దేహచూర్ణమును ౭౫ దళనమును ౭౬ శోషణమును ౭౭ కషణమును ౭౮ శూర్పమును ౭౯ జ్వాలాముఖమును ౮౦ ధూమాంధమును ౮౧ నాగవేష్టనమును ౮౨ ప్రకంపనమును ౮౩ భీషణమును ౮౪ అసృక్కుండమును ౮౫ అశ్రుకుండమును ౮౬ ననునివి యెనుబదియాఱును నరకంబులు మరియు దేవీపాదార్చన వందన నామస్మరణ భజనోపచారంబు లాచరించువారికి నరకభయంబు లేదు. నరకంబులు భయంకరులయిన యమకింకరులచే రక్షింపబడుచుండు. ఆ కింకరులు దండపాశ శూల శక్తిహస్తులును, దయాశూన్యులును, తేజస్వులును, నిశ్శంకులును, తామ్రపింగళాక్షులును, యోగయుక్తులును, నానారూపధరులును నయి యుందురని చెప్పి మరియు. ౯౫౧

మ. హరిసేవారతులై విశుద్ధులయి పూర్ణాచారులై సువ్రత
స్థితులై తాపసులై మనస్వులయి వాసిన్ బ్రహ్మచర్యాశ్రమా
క్షరిపుణ్యాశ్రయులైన మానవులు నిక్కం బెన్నడుం జూడ రా
నరకావాసము దూరమందునయినన్ నాళీకపత్రేక్షణా! ౯౫౨

మ. బలిలోపంబున దుష్టవాక్యములనచే బంధుప్రజంబున్ వృథా
కలముంజేసి వహ్నికుండమున కేగున్ లోమసంఖ్యాబ్దముల్

వెలయంగా నటుమీఁది పిమ్మటను నుర్విన్ మూఁడు జన్మంబులన్
మెలఁగున్ నీచత రౌద్ర ధర్మ పశుయోనిన్ పద్మపత్రేక్షణా. ౨౫౩

సీ. నావని కిచ్చిన వస్తువు మరల నింకొక్కని కిచ్చిన క్రముక్కడికిని
పనకుండము లక్షము వా డందు నూరేడు లుండును దిను సద్ది యోగిపముగ
గృకలాసమై పుట్టి కీటాంబు పృథ్విలో నేడు జన్మంబుల నెత్తి యబల
రౌద్రంబుతోడ దరిద్రుఁడై యల్పాయువై యుండు గొన్నినా ళ్ళపనిలోన
తే. గీ. ప్రమథ గానని గాలిని బుసఘనేని। శుక్రపానంబు సేయింప శుక్రమందు
మండు పసియించు నూరేడు లదియు తించు। పిదప కృమియయి భువి బుట్టి
యదియు క్రమించు. ౨౫౪

సీ. గురు విప్ర నేత్రోదగోష్ఠినయూలం దస్పృశ్యమందు నస్పృశ్య వించు
పదిపదులేం డ్లుండి పై వ్యాఘ్రమై పుట్టి యేడు జన్మంబుల గోడుగుడిచి
శుద్ధం దగును విష్ణుస్తోత్రంబు సేయుచు సత్రువు లోదగా నటుగుసద్ది
హారిభక్తు గన్గొని హాసియించువా డక్షయుండంబులోపల నుండు సద్ది
తే. గీ. క్రోధమును పలపర్వముల్ గోటుగుడిచి పిదప జండాలనారియై పృథివి బుట్టి
శోకమును జెంది పిమ్మట శుద్ధ దగును వించె కల్యాణి యలివేణి విమలపాణి. ౨౫౫

సీ. అవని మిత్రద్రోహియగు మానవుడు కాయమలుకుండమున నుండు మలము దించు
నూరేండ్లపిమ్మట ధరణి గాడిదై మూడుజన్మములందు గోడుగుడిచి
బధిరుని గన్గొని పకపకనగువాడు కర్ణవిటుకుండంబు గపలకుందు
నూరేడు లాపట ధరణి జెవిటియై పేదయై జనియించు పృథివియందు
తే. గీ. నేడు జన్మంబులందు నో యింతి వించె। లోభమున భవజీయుల లొల్లి పెట్టి
యుండజేసెడి మనుజుండు కీలు సజ్జ। యుండమున సద్ది మెక్కుచు గోడు పృథివి
సప్తభవముల మించు శోకము నగు. ౨౫౬

మ. అవనీదేవుడు ప్రస్తుసం బడసి దాహాత్రాంతమలం జిక్కి తా
భవసంప్రాంతము జేసి సన్నమడపే వంచించు పాపిష్టుడా
నవ మండదం జను దప్తమండమునకున్ దా లోమసంఖ్యాబ్దముల్
పాపరాలన్ మది సప్తజన్మములలో బుట్టున్ భువి స్త్రుష్టియై. ౨౫౭

మ. వివాహంబును సంక్రమంబున నమున్ శ్రాద్ధంబునన్ క్షౌరమున్
నవవస్త్రంబును జేయు క్షౌరయుతకుండంబుం బ్రవేశించి యం
దు వసించుం దగ తంతుమానసములుం దోడ్తో జనున్ జాతియై
భువి జన్మింపగ నేడుసారులు ప్రపంచత్వార్ణేందుబింబాననా. ౨౫౮

మ. ఘనమూలప్రకృతిన్ ప్రయీవితతి శాస్త్రశ్రేణి పౌరాణబం
ధుర నానార్థములన్ హరిన్ హరు విధిన్ సూర్యాదుల న్గారి వా

ణో యముఁ జేరినచో భయానకగతిఁ బెక్కుల్ మహాకల్పముల్
తిరుగుం బిమ్మట నప్పురా భువిని ధాత్రప్రత్యశోభానిధీ. ౯౫౯

మ. పరదత్తంబునకే స్వదత్తమునకే బాధఁ బెనం జేయువా
డరలే నర్వదివేలయేండ్లు మలభాండాంతర్గతిం బొల్చి పెం
పర యన్నేండ్లు విషంబునం గుడిచి యాపై విట్కృమిత్వంబుతో
భర జన్మించి యనేక బాధలు పడుఁ బాపేశవిందానన. ౯౬౦

మ. పరతాటాక మహిం దటాక మొనరింపఁ బూని తద్రేణుని
నరమానాబ్దము మాత్రకుండమున మాత్రం బాని యా పిమ్మటఁ
ధర నెద్దై జనియించి నిండగు శతాబ్దం బుండు నింతేల యో
తరుణీ! చేసిన పాప మెప్పుడును నాథంబెట్ట కెట్లుండెడిన్? ౯౬౧

సీ. ఏకాకియై మృష్ట మెవ్వాఁడు తిను వాఁడు శ్లేష్మకుండమునందు జేరియుండు
నది వింటు పూర్ణశతాబ్దంబు పిమ్మట నన్నేండ్లు పురుగగు నవనిలోన
పిత మాత గురు ప్రియ సుత సుత నెవ్వాఁడు పోషింప డాతండు పోయియుండు
గరకుండమున బొక్క ఘనశతాబ్దము గరం బనుభవించుచు వనసంతరంబు
తే.గీ. భూతమానుల జనియించి పొందు గొడవ। లొక్కనూరేడు లావట సుమఖువియగు
నతిథి గని కన్ను ద్రిప్పెడి యతని జలము।పితలు గొనరుంద్రు బూషిక రతడు పోవు. ౯౬౨

సీ. కన్యను పోషించి పెద నొక్కనికిని ధనాశ నమ్మెడి యధమాధముండు
మాంసకుండంబున మానిసి రోమప్రమాణవర్షంబులు మాంసభోజి
యగుచుండు నాపట యమభటుల్ మాంసంబుల్ దెత్తని బెట్టి దండములను
గొట్టుచుందురు నెత్తుట గొనగొన గారగా నాపట విట్కృమి యగుచు భువిని
తే.గీ. బుద్ధి యుటబడిపేరేండ్లు బిట్టు బాధ। లనయు నాపట వ్యాధుడై యేమభవము
లుండు నంతట గిటి కుక్క టోటు ఛేక।ముఖభవంబుల గుందును మగుడ వినుము. ౯౬౩

సీ. వ్రతదినంబుల నుపవాసవాసరముల శ్రాద్ధంబులందును సంగమంబు
పరస్త్రీయును గొనువాఁడు నఖాదకుండంబున దద్భోజనంబు గొంచు
దినమానవర్షముల్ చను నుండు కేశంబు లంటుట చూడక యంభవృత్తి
దార్థివలింగంబు పరగబూజించెడి నరుడు తద్రేణుమానంబుకైన
వర్షంబు లార్తితో వసియించు గేశకుండమునందు నంతట క్షమను యవన

తే.గీ. యోని జనియించి నూరేడు లుండి పిదప। శతనమల రాక్షసుండయి జగతి దినగు
పాప మొనరించి సుఖమొంద బ్రహ్మతరమె।పులినసుశ్రోణి మృదుపాణి భుజగవేణి. ౯౬౪

సీ. పరకాంత ద్రోహులు పక్షంబు స్తనములు నాస్యంబు పలుపున నంటి చూచు
పతితుండు కాకఘాధికలోచనుం డయి కాకబంధంబును గదసియుండు
రోమసంఖ్యాబ్దము ల్మగ్గి నాదటను మూడు భవము ల్గానిదై పాపముడగ
గురు విప్ర కాంచన చోరుండు మంధాసబంధంబునం బడి కొట్టుకొనుచు
రోమాబ్దముల నుండి భీమకింకరదండహతుఁడై చాల భీతి నొంది

తే.గీ. పిష్ట ఘటియించి గ్రుడ్డియై పేదయయ్యు । గ్రాహుడై యేడు జన్మముల్ గొడ్డపడెంది
స్వర్ణకారుండునై పుట్టు స్వర్ణహరుడు । దగుచు జనియించు ధాత్రిపై నంబుజాక్షి. ౯౬౫

సీ. తామ్రచోరుండు లోహాతప్తబంధమున రేణుసంఖ్యాబ్దములు బీజపర్వంబు డయి
బీజకుండంబున భీమకింకరులచే దండితుండగు పరితాపమొదవ
వెలుపునా మ్మెత్తు పెంగరి వజ్రకుండమున రోమాబ్దంబు లమితబాధ
వసియించి తాడింపబడు వజ్రములచేత రౌప్య గవ్యము లంబరముల దోచు

తే.గీ. వాడు పాషాణకుండంబు వడి బడుచు । రోమసంఖ్యాబ్దములు శ్వేతరూప ధవళ
పహ్మ శుక్ల విహంగమై పుట్ట పిదప । యేడు జన్మంబులను శుద్ధి నెనయు నబల. ౯౬౬

సీ. పుంశ్చలియన్నంబు భుజియించు మనుజుండు నాత్రి లాలాకుండమందు జేరి
రోమాబ్దములు నిల్చి భీమకింకరదండతాడితుండయి పరితాపమొంది
కాలరోగముతోడ భూలోకమున బుట్టి సకల బాధల నొంది చక్కబడును
పాయండు మ్లేచ్ఛుల పరిచర్య జేసిన మసిజీవియైనను నబల వినుము

తే.గీ. బ్రుగ్గి మసికుండమున రోమమానవర్ష । ములు వసించి పిదప వాడు మూడుజన్మ
ములను గరి వనరంబయి పుట్టి యేక । భవము గని తాడిచెట్టయి యవల గెలుచు. ౯౬౭

సీ. గురు విప్ర ధాన్యాది వరవస్తువులు మృచ్చిలించు మనుజుండు కొంచె కేగు
చూర్ణకుండమునకు నొరది నం దుండును నూరేండ్లు పిమ్మట నానసాక్త
తనయులూతలచేత తాడితుండయి పిమ్మటను మేషమయి పకృటంబు నగుచు
మూడుజన్మంబుల గోమగుడిచి నటం డగుచు గాసవ్యాధి ననుభవించి

తే.గీ. వంశహీనుండు దారిద్ర్యవంతు డగుచు । భూమి నల్పాయుపై పెతన్బొందు ద్విజుని
సొమ్ము గాని వక్ర మిచ్చెడి కుంటి వక్ర । కుండమున శతవర్షము లుండు నబల. ౯౬౮

సీ. ద్విజగోధనంబుల వన్నదనంబులు చెరచిన మనుజుండు చేరు వక్ర
కుండంబునకు నందు నుండును నూరుయుగంబులు పిదప వక్రతను దగుచు
నేడు జన్మంబులు నెంతయు పేదయై వంశహీనుండయి వర్తిలు భువి
పిమ్మట గృధ్రమై పిదప సూకరమయి పిల్లియై నెమలియై బిట్టు వగచు

తే.గీ. మొసలి తాబేటిమాంసంబు మెసవునుండు । నిండనూరేండ్లు దా గూర్మకుండమందు
బాహ్మభక్షితుడై పిదప గూర్మభవము । మొదలుగాగల జన్మముల్ వదల కెత్తు. ౯౬౯

సీ. ఘృత తైల హరియు శరపన్నగములు బ్యారికా భస్మంబుల గ్రాదసి యుండు
భువి మత్స్య మూషక మూర్తియో నెన్నంగ పుర విప్రు గంధ పుష్పముల దొంగి
లించినవాడుండు మించిన రోమాబ్దములు దగ్ధుండనంకరిలు దగిలు
పర పైత్యకాపని బలమున ఫలమును హింసచే హరియుంచు హీనునకు
తే.గీ. సుగ్గ సూచీముఖంబున నుండు పెద్ద। బొబ్బలిడుచును నేప్పను భూరి బాధ
నప్తమన్వంతరంబుల దప్పదగును। విడువ జనియించు భూమిపై వేదయగును. ౬౨౦

సీ. ధర్మంబు నెరయక ధరణీజనుంగారి దండించెడి ప్రమత్తుండు తనువ
గోరకుండంబునబడును నది తప్త తోయాక్రాంతభరాళ భయంకరమ్ము
భీమదంష్ట్రికులగు వృశ్చికీటకములచే సంయుక్తమైనటచే సకలబాధ
లా కీటకములచేత నందుచుండును రోమసంఖ్యాబ్దములు దుది జిక్కబడును
తే.గీ. అక్రమంబుగ నరుల కపలబడిన। సక్రముల బంధ్య మనుజుండు నక్రకుండ
గతుడగుచు రోమమానాబ్దకములు నిల్చి। వ్యర్థి వక్రుడగుచు బుట్టు బీదబోలగు. ౬౨౧

సీ. విష్ణుపాదంబున వినువంటు విప్రుపండ మెప్పాడు నా దేవు నెక్కుడైన
గోడునకై యసిపత్రవనాంతరంబునను నుండును రోమసంఖ్యాబ్దములు
పిమ్మట జిక్కుడై పృథివిని జన్మించు యాచించు గుంభుడగుచు నేడు
భవముల వికలాంగు భాగ్యహీనుండయి ఎఱుగు బుద్ధి హీనుండు దోయాక్షి
తే.గీ. కడుపుతోనున్న భార్యను కనుము నరుడు। ఆ పత్రాప్రమంబునందును వగచుచుండు
శరశరమ్ములు పిమ్మట జిక్కబడును। పులినుల్కోటి వృదుపాణి భుజగవేణి. ౬౨౨

సీ. భువి జనుస్వాతాన్నమును నపీరాన్నంబు తిని రోమాండంబు నెనయ పేయు
నరుడు నూరేండ్లటు బరగి తర్వాతను చాలిదియై యంత గాలియు నిలు
నప్తజన్మల యుండి సకలబాధల జెంది ప్రజామయి యెనమిది పదలి పిదప
శుద్ధత నొందును సొరభి జర్మాక్షహస్తములచేత చేసిన ప్రసవ్యమంబు
తే.గీ. కొండె నూరేండ్లు దా జన్మరోదమందు। బొమ్మ శూద్రాజ్ఞ గైకొని శూద్రునింట
గుడుచు విప్రుండు పడి మరణించు శతాబ్దములందును దుది శూద్రయోని యగుచు. ౬౨౩

సీ. వాగ్దుష్టుడగుచు స్వస్వామి గొట్టువాడు ఎక్షకంటకకుండమేళ మొంది
తాడింపబడు ఘోరదండపంక్తులచేత దంచి కింకరులచే గండ రెగయు
నాదట నప్తజన్మావధిగాగ నుష్ట్రశ్రవంబై పుట్టి చిక్కబడును
విష మిడి జీవుల వధించు మనుజుండు విషఫోటి యగుచును వేయిసములు
తే.గీ. బంది విషకుండములను నుండి యుండుమిము ప్రణిధిసృష్టియు నై సూరు పత్పరముల
ముండి యూపట సుప్తిదై యుర్విని నేడు। జన్మముల సంగడలనొంది చిక్కబడును. ౬౨౪

సీ. అప్ప నెద్దియు గతినాత్మదై క్రతో బట్టి గొట్టుముష్టి బట్టునదడు
తన తలంబునంద వసించు నాలుగు యుగములకాలంబు నెగులునొంది
యీడిద లోమమానాబ్దముల్ వృషభంబు ఘూర్ణ నాంద । నొందు దొం నెవండు
చప్తలోహంబున దా గాల్చు జీవిని హాలకు నమ్మాత దేసు గోళ

తే.గీ. కుండమునకును నయుతాబ్దములు నందు విదర వ్యాధియుయుంతయు వృషభి బుట్టు
నారక్షభవమును శుద్ధుడౌ నుర్వియందు । పశ్విముగ నెం సంజాము నాంగించు
గృహిణి జని లోమమానంబు దెలి వినవ । సుమని లో మ్లేచ్ఛభవలాక్షీ నై జనించు. ౯౦౪

సీ. ఉపనీయుడు శూద్రయాజియై తద్వ్యాధ్యధర్మంబు విని తప్పవముల గాంచి
లోమమానాబ్దముల్ పూయమండమునందు తగ నుండి యమునిండ తాడిసు డయి
పూయమానును డుడ ఘాయము పై శూద్రుడై యుండుబ్రాయుండు గోడగునిచి
లోగ మూనిడు బధిందు నరియును నందు చెలరాణి చేద్వని పట్టి యగును

తే.గీ. అపనిరోసను గృష్ణపాదాంకితమున । తనను నర్పంబు గొట్టిన మనుజు డేను
సర్పకుండంబునకు నందు సర్పభక్షితుం డగును నుండు పెక్కేండ్లు మదకు సర్ప
జన్మమును బాధలను బొందు క్ష్మాతలమున. ౯౦౫

సీ. బ్రహ్మప్రదత్తజీవ్యములను క్షుద్రజంతువులను జంపెడి యంటరికిని
నారకంబున జంతుమానాబ్దములం యునికి పాతాళి బద్ధాంఘ్రి పాణి యగును
నా జంతువులచేత నొంగింపబడుచు మొగి కింకరులచేత మొత్తబడుచు
నా దేహముందును పడి నందుమీదట క్షుద్రజంతు వగును క్షోణి బుట్టి

తే. గీ. విడవ యూపనుడై వృద్ధు పెద్ద దరిగి । నొనం నవయవహీనుడౌ మనుజు డగును
వాని నారకయులు క్రియ ని తాడ । నంబునేయుడు రేమందు నంబుజాక్షి. ౯౦౬

తే.గీ. క్షుద్రజంతుప్రహారికి క్షుద్రజంతు । లోమమానాబ్దములు నాయులోకమందు
నునికి యగు బృథ్వి నూకరయోనియందు । గాకయోనిని జనియించు కంబుకంఠి. ౯౦౭

సీ. ఘనలోభమున ప్రజాతతిని దండించువా డుండును వృశ్చికకుండమందు
లోమసంఖ్యాబ్దము లామీద వృశ్చికజాతియై భువి బుట్టి సప్తభవము
లనుభవించును బాధ లాదట శుద్ధుడౌ ధరణీయుడు శస్త్రధారియైన
సన్యధానుకుడైన నుని సంధ్యాహీన విప్రుడైనను మహావిష్ణుభక్తి

తే.గీ. హీనుడైనను శరముఖ్య హేయకుండ । మందు వసియించు లోమసంఖ్యాబ్దసమితి
విద్ధుడగు శరములచేత విదపవాడు । శుద్ధుడై బ్రదుకును జాత్మ శోభనాంగి. ౯౦౮

సీ. కడు ఘనలుబ్ధుడై ఖడ్గంబునను నను నరులవా డసిపత్ర నరకమందు
పదునల్వురింద్రుల తుదిదాక వసియించు గత్తిచే ఘాసులు మొత్తనేని

నూటగుఱైన మనుజులకాలంబునందు ఖడ్గధారలచేత గాసినొంది
తిండిపెట్టరు నూరు పందిజన్మంబుల మంధానమున నుండు మఱియు నవల
తే.గీ. పందియై కోడియై యేడు భవము లుండు। పిక్కయై యేడుభవముల కొట్టుకొనుచు
పులియు కప్పయు నై కైనుబోతు నగుచు। పనటనొందెడి నేదేసి జనసములను. ౯౮౦

సీ. గ్రామంబులును నగరంబులు గాల్చిన నరు డేగు క్షారయుక్త నరకమునకు
నందు రక్తాంగుడై యవ్వల మహి నేమిన్నట్టు లమేధ్యంబు భోజనముగ
మహిష్మవస్త్రిందగు వా డంతటను గున్నయగు నేడుజన్మంబు లంటుమీద
శూలియౌ గుష్ఠియౌ నొరది నేదేసి జన్మంబుల విమ్మట మానవుడగునుచు
తే.గీ. నరుల నిందించువాడును బ్రాహ్మణులను। చిట్టుపాడును నూపిని గొట్టుకొనుచు
మూడుయుగములు తేలు పాము మఱి వజ్ర। బస్తకీటములును నయి వ్యాధి గుందు. ౯౮౧

సీ. కొంపగూల్చెడివాడు గో ఛాగ మేష సంహర్తయు గోరోచనాఖ్యమైన
నరకంబునందు గింకరులచే బాధితుండగుచుండును యుగత్రయంబు మఱియు
వ్యాధియుక్తుండై నయట్టి దాయున నప్తభవము లుండును విసన నొక మూడు
జన్మంబులను మేషజాతియు బన్మ్రేయము ఛాగజాతియు నగును మఱియు
తే.గీ. రోగియును పేదయైన నరుండు దార। హీనుడును బంధుహీనుండు నైనవాడు
నగుచు సంతాపమును బొందు నంబుజాక్షి। నరకనాథుం డరుయించ నాలకించె. ౯౮౨

సీ. సామాన్యవస్తుపరిచౌర్యంబొనర్చు మానవుడు నక్రముఖంబు చవిలి యందు
మూడుయుగము లుండి మనుకొని గోజాతియై నయటయు నక్కనగునుజన్మ
గజ గో తురగభేది గజదంశమునకేగు మూడుయుగము లందు గోడుగుడుచు
మూడుజన్మములందు మనుకొని హస్తియై గుఱ్ఱమై యూపిద గోవు నగుచు
మ్లేచ్ఛుడై మూడేసి తుచ్ఛజన్మములంది చక్కనొ మరి విను జలరుహాక్షి
బలమైన దప్పిచే జలమాను గోవను వారించునాతడు పదిగ గోను
తే.గీ. కాఖ్యనరకంబునకు జేరి యందు క్రిములు। తప్తజలసులు పైబారి తాపమొందు
నొక్క మన్వంతరము పెండియుం దరిద్రు। డగుచు గోహీనరోగి తలంచుచుండు ౯౮౩

సీ. అతిదేశ విప్ర గోహత్యల నొనరించు కొండె యగమ్యతో గూడు దోషి
స్త్రీహత్య నొనరించు చెనటియు భిక్షుకహత్య గావించు యతము బ్రాహ్మ
హత్య జేసినవాడు నరుగు కుంభీపాకనరకంబునకు నందు నరపిజాప్త
సుతుకింకరులు వాని చూర్ణంబు గావించి వహ్నిలో బడవైచి వడిగ దప్త
తే.గీ. తైలమును బోసి యుడికించ దత్తరమున। గొట్టికొన దప్తలోహముల్ పెట్టి వాల్చ
పదునలుగురింద్రు లటుగంగ బాముల బడునందుమీదట ధారుణియందు దిగ్గి [illegible] ౯౮౪

సీ. గద్దయై వేయేండ్లు కడగి సూకరమయి వేయేండ్లు కాకమై వేయియేండ్లు
సర్పజన్మంబుల సర్పమై యిరువదివేలేండ్లు క్రిమియయి విష్ఠ నుండు
బిదపను గుష్ఠియై పేదయై యుండును నా విప్ర సావిత్రి సరసబంధు
తనయుని గనుగొని ధర్మదయాసాంద్ర యుల యతి దేవి వినఁగ నెట్టు

తే.గీ. వా దగమ్య లనంగ దేవలు డనంగ । గ్రామయాజి యనంగ వృష్ట ప్రతిగ్ర
హియు ననంగను సంధ్యావిహీను డనగ । క్షమను వక్షిస డను మాట కాదు డనగ
వృషలిమగ డన నెవ్వాడు విను వలెంబు. ౯౧౪

వ. అనిన విని ధర్మరాజు నందరి కృష్ణునందును, కృష్ణాశ్రమునందును, బ్రహ్మచారులందును శివునియందును, శివలింగంబునందును, సూర్యునందును, హర్యాద్యర్చనలయందును, గణేశు నందును, మరియును, భేదబుద్ధి జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. స్వగురు నందును, నిష్టదైవంబునందును జన్మదాతయందును, మాతయందును, భేదబుద్ధి జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. వైష్ణవులందును, ధర్ములందును, యితర బ్రాహ్మణుల యందును, భేదబుద్ధి చేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. విప్రపాదోదకంబునం దును, సాలగ్రామశిలయందును భేదబుద్ధిజేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. శివనైవేద్య, విష్ణునైవేద్యంబుల భేదబుద్ధిం జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. సర్వేశ్వరుండు నగు శ్రీకృష్ణునియందును. సర్వాంతరాత్మయై నానారూపధారుండైన నిర్గుణ బ్రహ్మంబునందును భేదబుద్ధి జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. శ్రీధర్మని యందును, శక్తిశాస్త్రంబునందును ద్వేషంబు వహించువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. వేదవిహితంబగు పితృదేవార్చనంబు విడుచువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. నారాయణుని, నారాయణ మంత్రోపాసకుని నిందించువాడును, సకల బ్రహ్మస్వరూపిణియగు మహాదేవిని నిందించువాడును బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. కృష్ణజన్మాష్టమిని, శ్రీరామ నవమిని, శివరాత్రిని, యేకాదశిని, భానువారంబును, పంచపర్వంబులును విడుచు వా డు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. అంబువాచియందు ఖననంబును, శౌచాదికంబును జేయువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. గురువును, తల్లిని, దండ్రిని, సాధ్వియగు భార్యను, సుతుని, సుతను, దోషంబులేక పోషింపక త్యజించువాడు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు నొందు. సముద్భవుండయ్యు పెండ్లిలేని సుతుని గన్నట్టివాడును, హరిభక్తివిహీనుండును, హరిం బూజింపనివాడును, హరినైవేద్యంబు గొననివాడును, పార్థివలింగంబు బూజింపని వాడును బ్రహ్మహత్యాదోషంబునొందుదురు. గోవుల ప్రహారదండనంబు చేయువాడును, వృషభవాహనుండగు విప్రుండును, గోవులకు ఉచ్ఛిష్టంబును బెట్టువాడును, వృషవాహనస్త్రీ మును భుజించువాడును గోహత్యాదోషంబు నొందుదురు. వృషలీపతిని యాజనంబునం

విరుగఁగొనువాఁడును, వాని యన్నంబు దినువాఁడును శతగోహత్యాదోషంబు నొందు. యజ్ఞాగ్నిని వారిచే బ్రాహ్మణుఁడును, గోవును దన్నువాఁడును, రాళ్లు గిరిగొనక విల్లు [illegible]వాఁడును, గోవధా దోషంబు నొందు. స్నిగ్ధపాదుండై భుజించువాఁడును, శయనించువాఁడును, సూర్యోదయంబున భుజించువాఁడును గోహత్యాదోషంబు నొందు. [illegible], [illegible], త్రిసంధ్యావిహీనుండును [illegible], [illegible] సహింపని వాఁడును, పెనిమిటిని తిట్టునట్టి గర్భిణియును, గోమార్గంబునను, [illegible] మధ్యంబునను సస్యంబు పెట్టువాఁడును, [illegible], [illegible] గోవధా ప్రాయశ్చిత్తంబు మానినవాఁడును, గో[illegible] గోస్వామియు గోహత్యాదోషంబు నొందుదురు. బ్రాహ్మణులను, దేవతాస్థానము, [illegible], [illegible], నైవేద్యంబును, [illegible]లను, అన్నమును [illegible], ఎల్లప్పుడు [illegible] [illegible] చేయువాఁడును, మిథ్యావాదియు, [illegible], దేవద్వేషియు, గురుద్వేషియు, గోహత్యాదోషంబు నొందుదురు. దేవతా ప్రతిమను, గురువును, బ్రాహ్మణుని, [illegible] సంభ్రమంబున నమస్కరింపని వాఁడును, బ్రాహ్మణునకు గోవంబున [illegible] బ్రాహ్మణుఁడును, విద్యార్థికి విద్య నివ్వనివాఁడును గోహత్యాదోషంబు నొందుదురు. మరియు [illegible]లక్షణంబు దెలిపెద వినుము. ౯౮౬

క. గమ్యాయుగును స్వగృహిణి దా । రమ్యంబగు వేదవిదితలక్షణసరణిన్
సౌమ్యము గను నే యన్య య । గమ్య [illegible]ంబడును [illegible] గలయుగ దానిన్. ౯౮౭

క. [illegible] జెప్పితి నిక నో [illegible] దెలిపెదను [illegible]
[illegible] [illegible] : [illegible] [illegible]. ౯౮౮

క. [illegible] గాని విప్ర[illegible] । [illegible] [illegible] గలసి [illegible] సం
[illegible] జై [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]. ౯౮౯

ఆ.వె. పాపసంఘమందు బ్రాహ్మణి గలసిన । [illegible] బ్రహ్మహత్య [illegible]
బ్రాహ్మణికిని నంత పాపంబు [illegible] । [illegible] [illegible] [illegible]. ౯౯౦

ఆ.వె. బ్రాహ్మణుండు శూద్రపత్నిని [illegible] । శూద్రుఁడుండు గొన్న [illegible] గొన్న
[illegible] దాని బ్రాహ్మణు[illegible] । వృషలిపతిగ వాఁడు [illegible] మునిగెద. ౯౯౧

ఆ.వె. [illegible] వృషలిపతి [illegible]నుండి । మాలకంటె నూమముగు [illegible]
విషతోడ [illegible] విను తప్పదు వాని । పితలు [illegible] [illegible] గొనరు. ౯౯౨

ఆ.వె. [illegible]ములను గూడబెట్టినయట్టి । ధర్మమెల్ల [illegible] దపములెల్ల
పూజలెల్ల [illegible] వృషలిని । విడువలేక పొందు [illegible]. ౯౯౩

ఆ.వె. కల్లు ద్రావినట్టి కడుపోతరాలికి । వృషలి గట్టుకొన్న వెంగలికిని
పెంటభోజనంబు పెట్టించుటయు నాదు । లోకమందు నిహము లోనుపడదు. ౯౯౪

ఆ.వె. తప్తముద్రచేత దగ్ధమౌ దేహంబు । తప్తహౌండదగ్ధ తనువు నొప్పు
పావకారియు హరిపాసనహీనుండు । బంధమైన నరకి బంధుసంబ్రము. ౯౯౫

ఆ.వె. నుబుప్పవెంది రాజకోపలాంగి నపతితల్లి । నతగూడ నసుయునాలి
జెరిచు పవిని నపతితులు అత్రపత । నప్పు చేసినత్త నర్భ విష్ణు॥ నుడుము. ౯౯౬

ఆ.వె. శిష్యపత్ని మరియు పినతల్లి భ్రాతృక । స్వరసు మిత్రుతల్లి నొప్పు భార్య
నన్నకొడుకునాలి నంటంగరాదు । స్మృత్యగమ్యలంచు నిజము బలికె. ౯౯౭

క. కాముకుని సత్యగమ్యల । లో నుగ్మతకేళి నలుపు దుష్టుని బనిచే
కాము మనుజులను దారికి । నామెడ బ్రహ్మహత్య అని మాపంటుఁగా. ౯౯౮

తే.గీ. అ యగమ్యల నంటిన యఘముడిని । దప్తబుద్ధి దొడ్డ మునుగాదు ఖలుఁ డటంచు
వాని మ్లేచ్ఛుడును ఘటపాలమందు । యుంతయును నాథ లోకమందు నుందు. ౯౯౯

తే.గీ. తప్పునంధ్యయుపాస్తుడి మునిప్పు మొదటు । సంధ్యనాప్పక మానెడి ఘంటి మొదటు
మూడుసంధ్యల గొలిచెట్టు మాఘ దొరకునాలి నంధ్యానిహీనుండనంగ బడెను. ౧౦౦౦

తే.గీ. వైదిక విష్ణు రాష్ట్రనిశాయ గాజ । నన్ను గని మారి గన్ధంబు బట్టు బూని
మంత్రమును గొనుమన్ను మూర్తిస్వసత్తి । మునిచేసి దీక్షితం డనగ బడెను. ౧౦౦౧

వ. ప్రవాహంబునను గాయను హస్తములు ప్రమాణములుగా గంగాదిమహా పుణ్య నదులు నరాయణంబు నెనంటినట్టి నారాయణక్షేత్రంబు ముక్తుండగునాడు హరిపదంబు గాచుం గాని వారణాసియందును, బదరికయందును, గంగాసాగరసంగమంబునను, పుష్కరంబునను, హరిహరక్షేత్రంబునను, ప్రభాసంబునను గానకోటి తీర్థంబునను, హరిద్వారంబునను, ద్వారావతిని, మాతృస్థలంబునను, నరస్థలినుండి తీరంబునను, బృందావనంబునను, గోదావరిని, గౌతమిని, త్రివేణిని, హిమాలయంబునను నిష్ఠంచు దానంబు పరిగ్రహించు వారు ప్ర ప్రతిగ్రాహి యనంబడు. వానికిని గుంభీపాకనరకంబు సిద్ధంబు, మరియు, ౧౦౦౨

తే.గీ. శూద్రయాజకు మెనరించి శూద్రసేవ । సేయునాతండు గ్రామయాజి యన నొప్పు
దేవద్రవ్యంబు దినువాడు దేవలుండు । శూద్రపాకోపజీవియే సూపకుడును ౧౦౦౩

తే.గీ. సంధ్యవార్చక పూజలు సలుప కిట్టు । లిప్పునట్లు చరించెడి వాడెపో ప్ర
మత్తుఁ డనబడు తెలిపితి మనుప నీకు । నన్నడిగినట్టి యఘలక్షణముల నెల్ల. ౧౦౦౪

క. భగవత్సేవ యొనర్పక । మనుజా దోషంబు లెప్పుడు మట్టుపడవు మే
లగు కర్మ చేసి శుద్ధత । నగు మిష్కల్మషమయు నరకతాపము గల్గున్. ౧౦౦౫

తే.గీ. లంజయింటను బుట్టు లంజచే నుదుర్చను । బ్రాహ్మణునకు దోడ్డపాతకములు
వాని కాలసూత్రప్రాప్తియౌ నాకేంద్ర । విడవ రోగి యగును బృథివి బుట్టు. ౧౦౦౬

వ. ధృతి నొకరుఁ బొందునది పతివ్రత రెండవవాని గూడినఁ
జతి గులటాత్వమొందును స్పృశించ తృతీయుని ధర్షిణీ స్త్రీ
త్రి తలఁగు బుంశ్చలీత్వమును బ్రియము నాల్గవవానిగూడి పం
చతనువులందు వేశ్య యగు షష్ఠుని గూడిన యుంగియౌ వినిం
ద్యత నిక నెందరైనను మహాగణికాఖ్య గాంచు ధాత్రిలోన్. ౧౦౦౭

తే.గీ. కులట మొదలగు దుష్టల గూడెనేని । నెలఁత సుర్యోదయమున నరకమందు
బాధ జెందును దొల్లింటి పనుల దండి తలచి యేడ్చుచు తనలోన దలఁకుచును. ౧౦౦౮

క. కులటాగామికి నాకేం । ద్ర లభ్యస్నానమునకు నాలుగంతలు గను బుం
శ్చలి గలయ నాఱు వేశ్యం । గలయు నెనిమిదియగును బుంగి గలసినదెన్నుకలు. ౧౦౦౯

క. అరయంగ మహావేశ్యం । దరిసిన నూఱంతలు యమదండన బడు చి
త్రి రి వాయున నిక ప్రకటము । కర శౌల్కులు లగుదు రసని గ్రహములగ వారల్. ౧౦౧౦

క. రవి చంద్ర గ్రహణంబుల । యవసరముల స్నానముసేత దానం బుపవా
సము సేయు మెదుకు లన్నం । ద్లవలన్ ఘన నుదరరోగియై బుట్టునయా. ౧౦౧౧

తే,గీ. మాట యిచ్చిన కన్యను మరల బడసి । యిచ్చువాఁ డుండు నాకేంద్ర హేయవృత్తి
పొందుచుండిక దద్రవ్యభాజి యుండు । పొందు వేష్టనమును శతాబ్దములు వదతి. ౧౦౧౨

క. ఓడం దార్థిపలింగము । బూజింపని చెడు వాణ్ బ్రోతయునందున్
నా జేరియుండు నాకేం । ద్రో జలజపత్రాక్షి దేవలుండగు విదపన్, ౧౦౧౩

తే.గీ. హరిని వేల్పులు ప్రకంపమును దోనిచ్చు । నద్ది నరుడు ప్రకంపనమందు నుండు
విప్రలోమాబ్దములు భార్య విధుని గోపదృష్టి గని యుల్ముకంబున గష్టమొందు. ౧౦౧౪

తే.గీ. మగనిపై గోపమున దిట్టు మందయాన । మొగమునను గొరకంటు మొత్తి మొత్తి
యమునిదూతలు నాకేంద్ర హానిజేయు।విదప విధవ యగుట కేగు బృథివి కటం. ౧౦౧౫

తే.గీ. భర్త్రుదూషిణి యేడగు దాయి బట్టు । విధవయై వ్యాధియు రమై వెనుక జక్కి
బడును శూద్రునితో గూడి పడతియంధకూపమున బడి బాధతో గొట్టుకొనును. ౧౦౧౬

తే.గీ. శూద్రభోజ్య చతుర్దశ మనవరేణ్య । కాలమును మేధ్యమును జాల గలయు నీశ్వ
మునిగి తేలుచు నుండును వెనుక నేడు । జన్మముల గాకి బందియు జంబుకంబు. ౧౦౧౭

తే.గీ. అగుచు నూఱుభవంబుల నార్తిజెంది । కోడియును బాపలంబును గోతియు నయి
యేడుజన్మంబు లట్లుంటి గోడుగుడిచి । మాలయై సర్వభోజ్యయై మనును విదప. ౧౦౧౮

తే.గీ. అందుమీఁదట లజ్జిమై యవల నున్న భోగముల బాధలం జిక్కి భోగములను
దాసి పుంశ్చలియై కష్టబాధిత యగు । దైలహారిణియై తుద । మేలు గాంచు. ౧౦౧౯

తే.గీ. వేశ్యచేయను నిమిషక వేదనముల । నేని జలరంధ్రమున నేని యింక బంగి
దండతాడనములు బడియుండు గులట । యీహ మూర్ఛకమున బడు దెలియు మబల. ౧౦౨౦

తే.గీ. స్వైరిణియు దశనంబున బడును భ్రష్ట । శోషణంబున జిక్కును సొరది నిట్లు
నాటిలోకంబునను యాతనలను బొందు । నాటి పడుపాటులెల్లను వినుచు వింటె. ౧౦౨౧

ఉ. మాతల క్రూరదండనముతోడను నిష్ఠ భుజించి మూత్రముం
దోతను నోర్చి త్రావి వెడయుంబడును స్మను నొక్కదేగ నీ
రితను యుండి పిమ్మటను బృథ్విని విట్కృమియై జనించి య
త్యాతత లక్షవర్ష విపదార్తి బడల్పడుదాయి పుంశ్చలుల్. ౧౦౨౨

చ. తరుణియొదవఁ సపత్ని వరదారల బొందినదాని దాగడా
యముపడు బోయి యుద్ది తరి యుంతట దప్తజలంబు నేరి గో
కముచడి రెండు పక్షములు గాంచి ప్రసూన్యపమందు నిప్రదై
క్షము జనియించు నష్టదగు క్షత్రియ మూయజా దంభ్రమానుడుం. ౧౦౨౩

క. పతిని సపత్నిని గూడిన । తరుణియు నట్లగునుజమ్ము తప్పదు ఘనిసం
దరవిందదళపు పూర్వము । సరిగా నపుయించినమ్మ సావిత్రమ్మా. ౧౦౨౪

క. దాపసుబుద్ధియు గూడిన । భూపాలుడు కోటియును బొందుం దల్లిం
జేపట్టిన పాపము నే । నాపగుడుపు జొప్పుమందు నాలోకముసం. ౧౦౨౫

ఆ.వె. చేటలంతలేని పెద్దపురుగులు గుట్ట । బ్రాగినట్టి యుచ్చ బ్రాగిరొసుచు
నాధవమనుజమ్మ పడుసియ్య లింబ్రముం । దనుక నిప్పతాంత దగునె మట్టు. ౧౦౨౬

ఆ.వె. ఘనిని బంది యగను బట్టి నివను విని । యేమి నామలంచు గోపగట్ట్ర
భాగలక్ష్మియును సకలదుఃఖములందు । నానికి బొందు నాదరాజు. ౧౦౨౭

ఆ.వె. పాణి పలసి బట్టి బద్దలాడిన దాని । జ్వాలికాముఖంబు నోరి జేయ
గంగనీర్ఘ్య శిలను గైకొని బొంకాడు । కష్టమందు జ్వాలికాముఖమున. ౧౦౨౮

వ. మరియు వినుము. ౧౦౨౯

ఆ.వె. పలపటికయి సాచి పరమిచ్చి తప్పిన । ఖలుడు జ్వాలికాముఖంబు నేయ
దేవతాలయమున దివిరి చెప్పనది పో । గడపి జ్వాలికాముఖమున జేయ. ౧౦౩౦

ఆ.వె. నాపసయ్య మట్టి గోపాటమును మట్టి । బద్దలాడుదాని జ్వాల జేయ
చేసినట్టి ప్రతిన జేయకుండిన దాని । కదలకుండ జ్వాలికాముఖమున. ౧౦౩౧

క. మిత్రద్రోహి కృతఘ్నుఁడు । గోత్రఁ విశ్వాసఘాతుకుండును మిథ్యల్
పుత్రంపు సాక్ష్యమును నిడు । విప్రుఁడు జ్వాలాముఖమున వేదన లందుఁ. ౧౦౩౨

క. జ్వాలాముఖగములు బ్వాలి । కీలాదగ్ధు లగుచుంద్రు కింకరనికరు
వ్యాలాయసదండంబుల । పాలై పమసలుగు విసురపాలుర దసురఁ. ౧౦౩౩

ఉ.వె. మదిని యట్టి దొంకు నయినవా దావట । నాల యనిబము నేడు మనుజులుంటు
గనిగిల్ల యట్టి కల్లాడి నద్విజ । నిద్రయుం ద్విన్న దినము మహిని దిరుగు. ౧౦౩౪

ఉ.వె. నిమి యట్టి తప్పు చెప్పినవా దేమ । పుట్టుఁ బయు పెంటుప్పుష్వగా ఐ
నింటి నెప్పు యట్టి నిక్కంబు పల్కరి । మెంటి న ప్తజన్మముల యనుగు. ౧౦౩౫

ఉ.వె. మనిగ జేయి సాచి పరము చెల్లించని । ఖయము న ప్తజన్మము లను దాయి
దాయయుండి పిదప బ్రహ్మహీనుం డగు । మయియా దగుచు దుదని మంచి బడయు. ౧౦౩౬

తే. గీ. యదగృహాంబును బద్దాము నరుడు న ప్త । జన్మముల దేవయుండగు జ్మామిబుధుని
యట్టి కల్లాడు ప్రయమంయు బ్రతిగ బుట్టి । మూడు నాముల బధియుండు మూగయు నగు. ౧౦౩౭

తే.గీ. యంగినెప్పట్టు విప్రుం హొసగాడు । గండకంబును సగు గృధ్రమ్ము ముసుబాండు
నమ్మనారని పలుని సరుడు బ్రాహ్మ । ముసుసు గల్గ రి యుంటాక యగుడు నునరి. ౧౦౩౮

తే.గీ. నిత్యకర్మం వర్జించు నీచఘంటో । యరుడు యు వేద బ్రం దేషు తరయుల ప్రవు
షలను జెడజేయువా డగు యండరాంగి । కర్మహాని ద్విజాళికి గను నఘంబు. ౧౦౩౯

తే.గీ. వేదవాక్యంబు విని నవ్వ వెట్టియు నుప । హాసయును బ్రవయుసు గెంటువా పితరుల
దూషవాదుసు ఘూత్రాంథచారి యగుచుఁదొగను విసునారుపష్టయుల్ హొగిలి హొగిలి. ౧౦౪౦

శా. వేదార్థంబును దూరు నీచుఁడు వృథావేశంబునం గుందుచుఁ
దూరోద్బన్మముల స్మతంబు గొని మత్స్యదిప్యపం బూని యా
మీదఁ ఘుప్తత గాంచు దేవులను ఘూమిదేవులఁ దూరినఁ
మీదం గ్రిందు బడేసియుండి వెరచుఁ మీనాక్షి యాలింపుము. ౧౦౪౧

తే.గీ. వాడు ఘూత్రాంధమున కేగివగచు ఘూడు । తనుము రోగాన నది తించు వల్ల డిల్లి
నాల్గుపండలయేడులు మూల్గుచుండి । యేడుజన్మంబులం బొందు నెలుకవాడు. ౧౦౪౨

తే.గీ. వెన్క నానావిధంబైన విహగజాతు । లందు జన్మించి కృమిజాతి నవతరించి
వృక్షజాతులలో బుట్టి పిదప బశుపు । తనువుసంబుట్టి శుద్ధుడౌ తరళనయన. ౧౦౪౩

తే.గీ. జ్యోతిషముచేత జీవించు నతడు ధనము । గొంచును జికిత్స యొనరించు వాళ లక్ష్మ
యనుయు మొదలగునవి యమ్మి జనుడు వసము । విలుచువాడును గను నాగవేష్టసంబు. ౧౦౪౪

తే.గీ. నాగవేష్టము కేగు నరుడు పాప । గములచే గట్టబడి రోమగణనసమల
నందు వసియుంచి పక్షియై యపల గణక । వైద్యజీవియు యగు న ప్తభవములందు. ౧౦౪౫

క. ఆమీఁదట గోపాలు దగు । నామీఁదట ధర్మరాజు దగు నెన్నంగా
నామీఁద రంగరాజుం । డై మించుఁ ద్రిపద ఖుద్ధు దగు మృదులాంగీ. ౧౦౪౬

ఆ.వె. వేరి నీకు నేను జెప్పితిని ప్రసిద్ధ । కుండములను నింక గొంచెపాటి
కుండములును గలవు దండనార్థము దండ । ధరుడ నాదు ప్రోల దరళనయన. ౧౦౪౭

ఆ.వె. నేను కొన్నికర్మ పెద్దదో చిన్నదో । దానిఫలము గుడిచికాని సమయు
మేలు చెందలేము మీనాక్షి నీరిఁక । వెరియగోరె పెద్ది తెలుపఁగదవె. ౧౦౪౮

వ. అనిన విని సంతోషించి సావిత్రి. ౧౦౪౯

తే.గీ. వేద వేదాంగపారగ విమలమూర్తి । ధర్మరాజ మహాభాగ కర్మబంధ
మోక్షకారణమైనట్టి ముఖ్యవస్తు । వొందు గలదొక్కొ సకలశాస్త్రోక్తి ననఘ. ౧౦౫౦

తే.గీ. నరకకుండంబులోనికి జొరఁగనీక । మంగళప్రదమై శుభమై ధనాయు
రామయు సర్వప్రదం బయినట్టి కర్మ । కలదె తెలుపుము నా కిష్టకరుణ బూని. ౧౦౫౧

తే.గీ. నరకకుండంబు లెట్టులుండు నశినమిత్ర । తనూజ యా కుండములకును జనెడివార
లెట్టివారలు మసింప రిచట బూది । వైనవారికి యమ వేది యది కడుగ. ౧౦౫౨

తే.గీ. కఠినబాధల బొందిన కాయ మెట్లు । తడవ నిలుచును దగ్గమై చెడకుగాక
యని యడిగినట్టి సావిత్రి నాదరించి । ధర్మరాజు బోలగొనె దాని నుడువ. ౧౦౫౩

వ. ఓ మధురవాణీ! నాలుగువేదంబులయందును, ధర్మశాస్త్రంబులయందును, పురాణముల
యందును, ఇతిహాసంబులయందును, పాంచరాత్రాద్యాగమములయందును, సంహితలయం
దును, సర్వవేదాంగంబులయందును సారభూతంబును, కర్మబంధవిమోచకంబును, మంగళ
ప్రదంబును, ధర్మహితంబును నగు సుపాఖ్యానంబు వివరించెద వినుము. ౧౦౫౪

తే.గీ. వరగ దేవతలను మహాభక్తి బూజ । నియమవారలు రాజు నా నమనమునను
చేసి సభిత్రైకమూలను ధృతి దలంచు । ధర్మ లగువారు రాజు నా ధమనమునను. ౧౦౫౫

క. హరి దీర్ఘ మాశ్రయించుము । హరిదాసులును బవిత్రము తలంచుము శ్రీ
హరికీర్తి వందనము మెచ్చెడి । హరిభక్తులు రాజు మామకాలయమునఁగా. ౧౦౫౬

ఉ. పదంక మూడుసంధ్యలను వార్చుచు శుద్ధమనస్కులై సదా
చెడ పరదేవిభక్తి గనుదేని నివృత్తిని బొందనేర దో
సుదపతి యాశ్వలాయనము మాధవసేవయు గృష్ణమంత్రముం
గదలని మోక్షహేతువులు కాదన ధర్ములు పొంద రావదల్. ౧౦౫౭

క. సర్వేశ్వరుని ప్రియరోచుల । మాయనిఁ జేయింటు పాపకర్మల గన్నిఁ
గయుడుని ఘోరమునం గను । సురగంబులుమోరె మాత లోడును రెముంగా. ౧౦౫౮

క. లోకైకపోషకుండగు । శ్రీకృష్ణుని మంత్రమును విశేషనియతితో
సాకొనిన స్మరించిన నా । లోకముపేర్చైన వినుము లోలంబకచా. ౧౦౫౯

క. భారతి శ్రీదేవి పదము । లారాధించెడి మహాత్ముసం ధరణీతిన్
చేరైన జిత్రగుప్తుడు । వారికి దా గంటమెత్తి వ్రాయడు ముగుదా. ౧౦౬౦

క. పదరి పృథివియు వాయువు । జలమును నగ్నియును నాకసంబును జెప్పం
బడు బంచభూతము లనుము । నొదలికి నమరాయు లగుచు నొప్పు ధరిత్రిన్. ౧౦౬౧

క. ఆ యొడలు కృత్రిమం బగు । నాయక సర్వంబు నగుచు భస్మంబును నౌ
నేయొడలో యది పోయిన । నోయమ యంగుష్ఠమాను దొడవెడు నంయున్. ౧౦౬౨

తే.గీ. జీవపురుషుండు దా నట్టి చిన్నిమేను దాల్చి బద్ధుం డగుచు తాప దాహములను
జెడక మసిగాక నాఫల జెందుచుండు । నాయలోకంబులో నుండు నరకములను. ౧౦౬౩

ఆ.వె. జలముచంపనని శస్త్రంబుచేనేని । కత్తి నేని తీక్ష్ణకంటకమును
నేని రాతనేని నూనియరాగులో నని నుండు గుంజానేని జడదు. ౧౦౬౪

క. చెప్పితి నీ వడిగినయది । తప్పక నో యంట యంత వండభయప్రదన్
జొప్పడు కుండంబులయం । దొప్పెడి లక్షణములెల్ల నోర్మి వెలిపెదన్. ౧౦౬౫

వ. వినుమని ధర్మరాజు సావిత్రి కిట్లని చెప్పం దొడంగె. ఓ పతివ్రతాతిలకంబా! యీ కుండంబులు పూర్ణంబులుండలాకారంబులై, నిమ్నంబులై, తీవ్రపాషాణసమన్వితంబులై, యనశ్వరంబులై, పాతకులకు నానాదుఃఖకరంబులై యుండునట్లు మహేశ్వరి యిచ్ఛచే నొల్లి నిర్మింపబడియె. మరియు వినుము. ౧౦౬౬

తే.గీ. బండుకొలుపుల శతహ సమానశిఖల నడరి క్రోసు వహ్నికుండంబు దనరు
శిఖితాన్వితమును పాతకరక్షితంబు దండతాడనఘోరసంతాపదము. ౧౦౬౭

తే.గీ. తప్తజలకుండ మరక్రోసు దాని హింస్ర జంతు రాశుల్వను లుదకశబ్దములును
గలిగియుండు మహాఘోరగములు మిగుల దుస్సహం బది వినుము మిక దోయజాక్షి. ౧౦౬౮

తే.గీ. క్షారకుండంబుకడ నుండు గాకకోటి । త్రాహి త్రాహి యటంచు శబ్దములు సేయు
వారలను వారి దాడించుపక్ష్మి నాడుమాతలును నుండు నది క్రోశమాత్రముండు. ౧౦౬౯

తే.గీ. విట్పూర్ణతంబగు కుండంబు వినుము క్రోసు శుష్కకంఠోష్ఠతాలువై క్షుధ బొగులుచు
నుంద్రు నా కింకరులు గొట్ట నురుభయముల సేయుచును దాపు లార్తులై చెరియ వినుము. ౧౦౭౦

తే.గీ. మూత్రకుండంబు పృథ్వుల మురికిగుంట యుండు గవ్యూతమాత్రమై యోర్మి నాడు
కింకరులు గొట్ట నేడ్చుచు సంకిలిబడి । కొట్టుకొందురు దానిలో జెట్టనులు. ౧౦౭౧

తే.గీ. శ్లేష్మకుండంబు పుర్వులచేత నిండి । వానిచే దినబడుచుంద్రు పాపులందు
దండతాడిత లగుచును దాని నిడివి । క్రోసులో సగ ముండుచు కుముదనయన. ౧౦౭౨

తే.గీ. మటిము గనుండు మనరోసు మానుసుగుము గిటుములచేత నాప్రల గిటడంటు
గండములచేత మాతలు పండనంబు । సేయుగా జేయుమందుము నెటకరాన్య. ౧౦౦౩

తే.గీ. వినుము మలపూర్ణకుండంబు [illegible] నిని యప్రక్రోసు పాప్రలు పడుదు రంటు
పక్షదంష్ట్రీంబు ప్రుష్వలు వారి గయుకు మేడి రాడుచునుసంప్రమ నాము ఘటులు. ౧౦౦౪

తే.గీ. ఒక్కక్రోసు పెనాలుండ మునుచు నంటు నగను బిని నాప్ర యంముడు నగచొనుము
కుక్షిరిపుండంబు నొకక్రోసు కుక్షికేసు మనుము పాపంబచే నిండి ఘ[illegible] మగుచు. ౧౦౦౫

తే.గీ. ద[illegible]ండంబు [illegible] [illegible] కీటములుము [illegible] పాపి[illegible] [illegible]
సంబకొప్పు పాపిసుమన్నితంబు । పాపినంఘుంబు గిటుమొ[illegible] [illegible]. ౧౦౦౬

తే.గీ. గాత్రమలముండ మవి పాపిగణము యంటు మాటతాడనములు మెందు బోనుగంటు
దక్షిణయుండ మునుప్పు గతి మహింపు । వాపిసరి నుండు నాఘింటు నాపిటయము. ౧౦౦౭

తే.గీ. మజ్జలో నిండు కుండంబు మరియు స్నిగ్ధ మయము కుండంబు పెంటను ఘటమయములను
వాపిటు నుండు నుయను నా[illegible]ము । పంచదంచుటవైయుంప్రము తల్ల విటుపు. ౧౦౦౮

తే.గీ. మటి సఘాటుల నలు సుమ్ముట్ప్ర మెసగ దాప్రముండంబు [illegible] దగిరి నుండ
[illegible] గన్ప్రాటక్షు వారి వెటుసప్పు పాపిసంఘంబు నొక్కటా ఖట్టుసయను. ౧౦౦౯

తే.గీ. ద[illegible]మాంసముద నుండు ద[illegible]మాంసమయముల [illegible] పాక మాటుమాటి
చేప్ప[illegible] మెటుమ్ముగనుము దఠింప్ప దమము [illegible]. ౧౦౧౦

తే.గీ. [illegible] ఘమాసికము ద్వాంతయు [illegible] కుండముగు ద[illegible]కుండము మరి
చన్నకుండము దచో[illegible] గనుమచేత నిండి నప్పూటమాత్రమే యుంటు నటల. ౧౦౧౧

తే.గీ. ఉండు శాల్మలి యొక లక్ష కంటెము లయు మండలో నిండి యొక క్రోసు [illegible]
మది నెక్కుంపు పాప్రం [illegible] ప్రింపబడగ ద్రోయుము దకట నా ఘటలు మగుచు. ౧౦౧౨

తే.గీ. తైలకుండంబునను దపతైలమయము మరి విషాదంబు నొక క్రోసు మాన [illegible]
వాని వెంటంట వాప్రలు పగుచు పగుల నొప్పురోసుముల్ప్రము మాటలు నొప్పుముల్ప్రము. ౧౦౧౩

తే.గీ. ధ్వాంతకుండంబు ద్రి[illegible] దానిచ[illegible] । ప్రక్షరిప్పంబు పాప్రలు సకలవిధము
లయిన నాపల సంయము చంమ నాని । గనక లంటంగ ఋమనుల గనుముండ. ౧౦౧౪

తే.గీ. పూయకుండంబు పెండు నప్పూటు యంయు పూయమయమయిను పురుసులు బొందుముండ
దంష్ట్రదగువాని నా ఘటుల్ తరియి తరియంగాడనుము సేయుచుండును దండములను. ౧౦౧౫

తే.గీ. లటల మశకంబు మెదంగునప్పు మూట మశకముల మెండు క్రోశార్ధమానముండు
కాశ్య చేసులు గట్టిన గాప్ప నాప్ప । మనుచు సేప్వంగ నాప్రల సటుము దొకము. ౧౦౧౬

తే.గీ. పక్షి వృశ్చిక కుండముల్ పాపిరోసు సగము మానంబు గలుగు దగిరి పక్షి
వృశ్చికంబులచే గమి పేసనలు[illegible] దొందుముండును పాప్రలు పూపుపోట. ౧౦౧౭

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

తే.గీ. [illegible]

ఆ.వె. కదగ [illegible] । గోమ[illegible] [illegible]
[illegible] । [illegible] జలముయను. ౧౧౦౩

క. [illegible] గొప్పది । [illegible]
[illegible] । [illegible] జీకటిచే. ౧౧౦౪

ఆ.వె. [illegible] పాపు [illegible]
[illegible] । [illegible] గొట్టు [illegible]. ౧౧౦౫

ఆ.వె. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] గలవరించు. ౧౧౦౬

తే.గీ. [illegible] । గట్టి [illegible] బట్టి [illegible]
[illegible] । [illegible]? ౧౧౦౭

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦౮

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౦౯

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౧౦

తే.గీ. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౧౧

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]. ౧౧౧౨

క. [illegible] । [illegible] జేయు
[illegible] । [illegible] సంధోజాక్షీ. ౧౧౧౩

క. [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] దాని [illegible]. ౧౧౧౪

తే.గీ. అంధ[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] యద్ది. ౧౧౧౫

తే.గీ. [illegible] । పాపు [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible]. ౧౧౧౬

తే.గీ. జాలరంధ్రంబు వల యురగ చాల గలి । సూచులనుండి వెట్టయు ఘోరముగను
ప్రాణులను బట్టికొట్టుచు భటులచేత । నిండియుండును నరరాజనీలవేటి. ౧౧౧౭

తే.గీ. చూర్ణకుండంబు మహిమంబు । చోద్యమున్న కోటనిలుపుల లోతును కొట్టి కొట్టి
మ్రగ్గగావింప మూర్ఛిలి వ్రగ్గి మను । పాపకోటుల దయ జూచువారు లేరు. ౧౧౧౮

తే.గీ. దశనకుండంబు పదునూరు ధనువు లుండు । తప్తసికతంబు మున్నూరు ధనువు లుండు
సూచినిలువ లు శోషంబు నూరు యుండు వెలయ శూర్పంబు చంద్రదేంద్రు నుండు లుండు. ౧౧౧౯

క. మరియు బ్రతి ప్రాణులకును మించిన ప్రాణుల బాధపెట్టెడా
నిటువదివింత వెట్టగను నెంతయు నాడు భటుల్ ప్రతాడనం
బులవటి సేయుచుండు పదు నుగ్రగతిన్ గముధీతవంబును
మ్మ్రంపయగ సద్ది చెప్పవరమా వినుతత్త్వ విమలోచనా. ౧౧౨౦

తే.గీ. జ్వాలికాముఖ మది శిఖిజ్వాల లెగయు ఖలజనుల గాల్చుచుండు నక్కట మృగాక్షి
దాని రోల యాయవదివింత్తు దప్పదనుచు । నిక్కమదియ భటుల బాధ మంతగముదు: ౧౧౨౧

తే.గీ. ఇదుకయూపముల్ మరల లెగయుచుండు యాచనగ మరియు నర్పపాపులకును
జూపు వెడగొట్టి యెక్కుడు దాపపట్టు । దప్పరి త్తంగ మూర్ఛల వెరియుచుండ్రు. ౧౧౨౨

తే.గీ. మరియు ధూమ్రాంధమను కుండు పరలు ధూమమయమనగను బరిమతి ధనుశ్శతమునగును
శ్వాసరంధ్రంబులను బోగ చాల దూరు । యాపిరాడింప దం దుండు పాపులకును. ౧౧౨౩

తే.గీ. నాగపాశంబు మూర్ఛింప్రు నాగవేష్టి । దంను గాలించు నం దుండు ఖలుల బట్టి
యెముటిదాపరు కుండంబు లెయుగదప్ప నాత నింకేమి యడిగెదు సతిసనయన. ౧౧౨౪

వ. అనిన విని యంతట నారదుడు భక్తరాజా! నీవంత నఖిలంబు వింటి. గృతార్థు నైతి, నింక
నాకునా సంతసై, సర్వపాపవినాశకంబై మంగళకరంబైన దేవీభక్తిని నాకుం దయసేయుమని
మరియు మరియు. ౧౧౨౫

తే.గీ. అడుగగాను నా రెల్లి యంతట నారదు । మంత్రంకశమునను దేవ శిఖేద
మును విదపడు నివేకబుంటనను చెప్పి మాన్యుదను గృతకృత్యు సేయంగవయ్య, ౧౧౨౬

చ. అని పదంబు నొక్కుమును లొక్కమ దాసుయుగా బ్రవీతంబుగా
బ్బుకగపత్ని మాధునను జ్ఞానము నిమ్ముటకంటె గారవా
బ్రహ్మలభిల నావులని నామని ప్రేమను వెల్లమయ్యె యూ
నిమయుచల్ల బ్రహ్మం వెడెడ నిన్ను వినేశనిందనా. ౧౧౨౭

తే.గీ. చంద్రికలంటె నెందు దగ్గి సూయమునుండు । లెక్కడంద్రు దాని లెక్కసూచు
మనును లెక్కడంద్రుడు మహిని జ్ఞానము నిమ్ము । దేశకుండు వేయు తెలుపనేల. ౧౧౨౮

వ. వనితా! నీ విట్లు పలువిధంబులం బలుకనేల? నీ పతిగుణమెల్ల చెప్పెద నని యున్న నీవు వరం బిచ్చియుంటి. నీ పతిగుణ మూర్తిలక్షణంబును, నివేశఖండనంబును చెప్పెద వినుమని ధర్మరా జిట్లు చెప్పఁదొడంగె. ౧౧౨౯

ఉ. శేషుఁడు వేయివక్త్రములఁ, శ్రీగళుఁ డైదుముఖంబులన్, మహా
భాషుఁడు ధాత నాలుగగు వక్త్రములన్, బహువేది శౌరి, దా
మూషికవాహనుండు సురముఖ్యుఁడు షణ్ముఖుఁడున్ వచింపలే
రీషదనంతమైన సతిరేశ్వరి సద్గుణకోటి నంగనా! ౧౧౩౦

క. వేదములు నాలుగును విను । మా దేవీమహిమములఁ గలాంశము చెప్పన్
గా దగదు వాణియును । సనకాదులు కపిలాద్యసిద్ధు లట్లా రె మదిన్. ౧౧౩౧

క. ఒక దొక కొంత యెఱుంగుదు । రొక దొక కొంతయు నెఱుంగ నోపి యఱుఁడు దా
నొక కొంత యెఱుఁగు గణపతి । ప్రకటించెఁ దెలిసికొంచెఁ బైపై దగుచున్. ౧౧౩౨

క. గణపతికంటెను శంభుఁడు । గణియింపఁగలఁడు దేవికథనము మిగులన్
ఫణిశాయుఁడు గోపాలక । మణి చెప్పం దొల్లి రాసమండలమందున్. ౧౧౩౩

ఆ.వె. శివుఁడు కృష్ణువలన దవిలి విన్నంతలో । దేవిగుణము కొంత తెలిపె ధర్మ
సుతుఁడు చతగలిగి ప్రకటంబుగా దాన । గొంత వనిత నీకు కోరి చెప్పె. ౧౧౩౪

వ. నా తండ్రియగు సూర్యుండు దొల్లి నేను వైరాగ్యయుక్తుండనై తపంబున కరుగం దలంచి నప్పుడు నా కెఱింగించిన విధంబున జెప్పెద వినుము. ఆకాశంబు స్వాంతంబు నెఱుంగనట్లు దేవిగుణంబులు దేవియే యెఱుంగును. ఇక విస్తరంబు చెప్పనేల యని చెప్పి ధర్మరాజు మెండియు. ౧౧౩౫

సీ. సర్వాత్మయై మఱి సర్వేశ్వరుం డయి సర్వకారణమూలసాధను డయి
సర్వపాలకు డయి సర్వాధ్యక్షు డయి యింక సర్వకర్తయు సర్వసాక్షియు నయి
నిత్యరూపాదియై నిత్యశరీరు డయి నిత్యసదానంద నిశ్చలుండు
నయి నిర్గుణుండును నిరంజనుం డయి నిరామయుం డయి నిర్లిప్తుం డయి విరక్త

తే.గీ. యుండు నిశ్చలుఁడును ధర్మరూపు డయి పరాత్పరుం డయి పరిణామరహితుఁ డగుచు
ప్రకృతి మాయాన్వితుండగు పరమపురుషుఁ డాతని వినోదమున సృష్టి యఖిల మవల. ౧౧౩౬

తే.గీ. పురుషునకు బ్రకృతికి భేద మరయరాదు । వారి సృష్టియు నొక్కటై వరలుచుండు
సచ్చిదానందరూపిణి శక్తి మాయ । యాప్తలేకయె రూపంబు నూహ్యమండు. ౧౧౩౭

మ. మనుము నొల్లఁ దొక్కఁడాని సృజనంబుం జేసె నద్దేవి యే
మను సద్గోపవధూటి చక్కఁదన మాహా దాని వర్ణింపఁగా

లను సర్వఁ బవిత్రమయమ్ పొడము నా రంభాది దివ్యాంగనా
జనముల్ దాని మహోరంగులో శతశతాంశం బీడురానేర్తు రే ! ౧౧౩౮

ఉ. తల్లలనానురూప గుణధామ ముఖప్రవిభూతసోమ సం
పుల్లసరోజలోచను ముముక్షువిశాలవిమోచను స్మరో
ముల్లసకుమారతల్లజాని మంజుల వేణునినాద భూరిసం
పల్లిచుఁ గృజించె నొక పల్లవు ముండడు పల్లవీయుఁడుఁ. ౧౧౩౯

తే.గీ. అతఁడు కృష్ణుండు ద్విభుజుండు నఖిలకర్త । యాపె రాధామహాదేవి యాద్యమాయ
ప్రకృతి లోకవిధాత్రి యో యద్మనయన । యారయుఁడు మొత్త భేదంబు వారిలోన. ౧౧౪౦

వ. అతని వంశహస్తుగా ద్విభుజుగా రాసమండలమధ్యస్థుగా వనమాలావిభూషితుగా కౌస్తుభ మణివిరాజితుగా జంబుక మాలతీ మాలికావిశోభితుగా శిఖిపింఛమాలునిగా భక్తులు ధ్యానింతురు. మఱియు, ౧౧౪౧

సీ. ఏవాని భయముచే నా వాయుభవుండు సర్వంబు జేయు నొసర్చ ప్రాయు
నేవాని భయముచే శ్రీపల్లవుఁడు సర్వపాలనం బొనరించు దీల లోనగు
నేవాని భయముచే నీశుండు కాలాగ్నిరుద్రుఁడౌ నేయు సుహప్రమములు
నేవాని భయముచే నింద్రుఁడుండు మృత్యుంజయుఁడౌ జ్ఞానమొసగుచుండు

తే.గీ. ఎవ్వాని భయంబుచే బవ నేన సుదప । మృత్యు వహ్ని జలాకాశ పృథ్వి లదరి
వాని వాని పను తేర్పయు పయన విడక । భవసముద్రంబు దరియింపవలయు నెలల. ౧౧౪౨

వ. డెబ్బదియొక్క దివ్యయుగంబులయిన నొక యింద్రుండగును. అట్టియింద్రు లిరువదియెని మిది నన బ్రహ్మకు నొక దివారాత్రంబగు, యిట్టి దినములు ముప్పదియైన బ్రహ్మకు నొక మాసంబగు, నవి రెండయిన నొక ఋతువగు, నిట్టి ఋతువు లారయిన నొక వత్సరం బగు, నా వత్సరంబే ద్విభుజుండగు శ్రీకృష్ణుని కొక చక్షుర్నిమీలనంబగు, నిదియే ప్రాకృతంబగు ప్రళయంబు. దీనియందు సర్వదేవతలు బ్రహ్మయందు లీను లగుదురు. బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణు నాభియం దుండు, చతుర్భుజుండయిన క్షీరాబ్ధిశాయి కృష్ణుండు ద్విభుజుని వామపార్శ్వంబున నుండు, జ్ఞానంబున శివుండుండు, సర్వశక్తులు మాయాదేవియందు లీన లగుదురు. మాయ ద్విభుజుని బుద్ధియందు లీనమగు. నారాయణాంశుండగు స్కందుండు వక్షంబున లీనుండగు, గణేశ్వరుండు బాహువున లీనుండగు. పద్మాంశంబులు పద్మయందు లీనమగు, పద్మ రాధ యందు లీనయగు, గోపికలును దేవతాస్త్రీలు నట్ల లీనగుదురు. సావిత్రియు, వేదశాస్త్రంబులును సరస్వతియందు లీను లగుదురు. సరస్వతి రాధజిహ్వ యందు లీనయగు. గోలోకంబుననుండు గోపగోపాలురు శ్రీకృష్ణుని రోమంబుల లీను లగుదురు. మరియు శ్రీకృష్ణుని ప్రాణంబున ప్రాణవాయువులును, జఠరాగ్నియందు మాతాళ

నుండును పనపంబున జలంబును పరిమాణంబుల వైష్ణవబృందంబులును, నిఖిలవిశ్వం
బులు లోమకూపంబులందును లీనంబులై యొక్క నిమేషమాత్రం బుండి వెండియు
మున్నిలనంబున సృష్టి యగు నిట్టి బ్రహ్మాండంబులు నూఱగ బ్రహ్మప్రళయం బంద్రు.
మఱియు వినుము. ౧౧౪౩

క. పరమాణుసంఖ్యవలె వా । గ్వరస్పష్టుల నెన్న దరముగా దల రాధా
వరుదు కనుమూయుటయును । దెరచుటయుఁ జూడ నివిగదే యూరంబుల్. ౧౧౪౪

తే.గీ. ప్రకృతిలయందును సృష్టించు ప్రళయవేళ । లీనమై యుండు బ్రకృతియు లీన యగును
నిర్గుణపరాంబయందు నిర్గుణముగ । నిర్గుణబ్రహ్మమే శక్తి నిశ్చయంబు. ౧౧౪౫

క. విను మఖిలవేదసారము । లనదగు నదే వేద మగ్ర గణ్యత గనగా
ననుమానింపగనేటికి । మునులు దెలియగలరె యజ్ఞ మూలప్రకృతిన్. ౧౧౪౬

క. నిగమములం దెన్నియు । జగవా నెన్నంగబడమె లోలాక్షి భ
క్తిగలిగి దేవిం గొల్చిన । నగు ముక్తులు దేవిభక్తి యధికము సుమ్మీ. ౧౧౪౭

తే.గీ. రూఢి సాలోక్య మనగ సామీప్య మనగ వరలు సారూప్య మనగ నిర్వాణ మనగ
నాలుగు విధముక్తిభేదముల్ నలినముఖి । శక్తిభక్తులు కోరరు ముక్తి గిక్తి. ౧౧౪౮

తే.గీ. శక్తిభక్తు లెప్పుడు శక్తిసేవాపరా । యణత గోరుచుండు రదియె చాలు
సేవలేని ముక్తి చెప్పంగనేటికి । భక్తిసేవ మనుల బ్రబలజేయు. ౧౧౪౯

ఆ.వె. దేవరూప మేల దేవలోకం బేల । దేవసన్నిధియును దేవతాత్మ
మేల యంచు శక్తినే కొల్తు రెవ్వరు । యంచు భక్తిముక్తి కధిక మనుచు. ౧౧౫౦

క. దేవతలకు దుఃఖంబులు । లేవే కోరికలు లేవె లేవే తనువుల్
లేవే కామాదులు మఱి । కోవిదు లారూపములను గోరగ నేలా. ౧౧౫౧

వ. ఇది భక్తి ముక్తి భేదంబు లిక నిషేకఖండనంబు సెప్పెద వినుమని ధర్మరాజు సావిత్రి
కిట్లనియె. ౧౧౫౨

క. భోగంబె నిషేకము త । త్త్యాగంబె నిషేకఖండనాఖ్యం బగు శ్రీ
సాగరకన్యావిభు సేవా గరిమయు జ్ఞాన మది శుభప్రద మబలా. ౧౧౫౩

ఆ.వె. విజ్ఞసేవ నల్ప విష్ణుభక్తులంబైన : దుఃఖసంతతినుండి తొలగగలరు
తెల్పినాడ నీవు తెల్పుమన్నది యంచు । బల్కి నపతి మగని ప్రాణమిచ్చె. ౧౧౫౪

క. కొమ్మా నీప్రాణేశుని । గొమ్మా నీకోర్కెలెల్ల గొనసాగగదా
పొమ్మా భూలోకమునకు । నెమ్మది నిక చింతయేలనే సావిత్రీ ! ౧౧౫౫

ఆ.వె. జ్ఞానదాత విడచి కదలుచునుండంగ । సిద్ధమేగి యడుగులందు వ్రాలి
పొక్కుచున్న నపతి పుయిలోటు మనంబు । గరగి యముడు పలికె గరుణమీర. ౧౧౫౬

చ. అలయుచు లక్షయేండ్లు సుఖమందుచు భారతమందు నావటన్
గలుగును దేవిలోకము ప్రకంపనము న్విదనాది యేసుడై
లలన నితాంతసీమ కపలన్ బొనరింపు మదుచ్యమాన ని
శ్చలసరణిన్ మనంబున బరాకొకయింతయు లేక భక్తితోన్. ౧౧౫౭

క. సావిత్రినోము నోమును । దేవీ యమునాలుగేండ్లు తెలిపల కది భ
ద్రావహము మోక్షకారణ । మో వనితా దాని మార్గ మోపిక వినుమా. ౧౧౫౮

ఆ.వె. జ్యేష్ఠమాసమందు నెలకు శుద్ధమునందు । సల చతుర్దశీ మహాదినమున
సకలశుభదమైన సావిత్రినోమును । సల్పుచుండవలయు చాలువడను. ౧౧౫౯

ఆ.వె. భాద్రపదమునందు బరగు శుక్లాష్టమి । యందు నోమవలయు నాదిలక్ష్మి
షోడశాబ్దములను వేడుకతో నట్లు । చేసెనేని విష్ణు జెందు నబల. ౧౧౬౦

క. ప్రతిమంగళవారంబున । నతిభక్తిని మంగళాంబ నారాధింపన్
ప్రతిశుక్లషష్ఠియందు । న్నతి షష్ఠీదేవి గొలువ నగు భద్రంబుల్. ౧౧౬౧

తే.గీ. మగువ! యాషాఢసంక్రాంతి మనస గొలిచి । మొనర గార్తికశుద్ధాష్టమిని మొదలిడి
ప్రతినెలను రాధికాదేవి భక్తి గొల్చి । సర్వసంపద లందుము సరసిజాక్షి. ౧౧౬౨

క. ఈరీతిని దేవీవ్రత । పారీణత గనుము సీ భామినిరో దే
వీరాజ్యము లభియించును । వారిక రానేరకరుణ వడసెదు గడకన్. ౧౧౬౩

వ. అని యిట్లు సావిత్రికి దేవీవ్రతమార్గంబు లుపదేశించి భర్త నిచ్చి యముండు నిజలోకంబు
నకు జనియె. నంత సావిత్రియు పునర్జీవితుండైన భర్తతో సత్యవల్లానంబున నిజాల
యంబునకుం జని స్వవృత్తాంతంబెల్ల నచ్చట వారల కెరింగించె. నప్పుడు వార లా సావిత్రి
సత్యవంతులం గనుంగొని యపరిమిత సంతోష భరితాంతరంగులయి రని చెప్పి నారాయ
ణుండు, ౧౧౬౪

శా. సావిత్రీపతితల్లిదండ్రు గాంచె నయనల్ సౌభాగ్యమంతయు బొందన్
వే వే మాసము గాంచె నేత్రయుగముల్ బృథ్వీతలేంద్రత్వమున్
దా వేదమ్ము సుతిగూడి సత యులన్ గాంచెన్ మహాభోగముల్
శ్రీవిస్తారిత లక్షవాయనములన్ జీవించె ధర్మజ్ఞుడై. ౧౧౬౫

తే.గీ. కడకు సావిత్రి పతితోడ గడలిచనిమె । భగవతీలోకమునకు నిద్ధమహిత మహా
మహి బతివ్రతలగువారి మహిమ తెల్ప । నిట్టిదియనుచు నారదా యేమి చెప్ప. ౧౧౬౬

వ. నారదా! నీ వడిగిన సావిత్రీచరితంబును, గర్మవిపాకంబునుం దెలిపితి. నింక నెద్ది విన
నిశ్చయింతు తెలుపవే యనిన నారదుండు. ౧౧౬౭

—: మహాలక్ష్మ్యుపాఖ్యానము :—

క. శ్రీ మూలప్రకృతి యయి ని । రామయ యయి యొప్పు శక్తియంశములను మా
రామ మహాలక్ష్మి యనం । గా మహి యశమందు పంటి వడి యొట్టిదొకో. ౧౧౬౮

క. అను యుపాఖ్యానము విన । నా మునిముని గోర్కె నాడెను నారాయణ సి
మోమును వినియెద తెలుపుము । ప్రేమగలిగ యని సతము వినుమని తెలిపెన్. ౧౧౬౯

మ. మును సృష్ట్యాదిని గృష్ణదేవుని కొంపు న్నింపి వామాంశమం
దును జన్మించెను దేవి రాసమును మద్దుల్ సుమ్ముగున్ శ్యామమై
తనుకాంతిం దిశలెల్ల గ్రమ్మ మనసందీప్తాభమై యౌవనం
బును రంజిల్లగ చారునేత్రయుగ యంభోజాస్య సమ్యాకృతిన్. ౧౧౭౦

తే.గీ. దేవు నిచ్ఛచేత దేవి మహాలక్ష్మి । యనగ వెలగె దక్షిణాంశమందు
రాధ యనగ నొక్క రమ్యమూర్తి జనించె । సమములను నిద్దరైరి వెలయ. ౧౧౭౧

క. ద్విభుజుడవై ఘను గూడుము । ప్రభురా యని పేరుకొనియె రాధ యుతయున్
ప్రభను జతుర్భుజుడ వగుము । విభవము గనుము లక్ష్మి వేడుక గోరెన్. ౧౧౭౨

క. వామాంశ మొక్క మూర్తియు । గా మరి దక్షిణము నొకడుగా ద్విభుజుండై
దామోదరుండు నిలచెన్ । స్వామి కృపను నేడి కొలుత సంయముముఖ్యా! ౧౧౭౩

తే.గీ. రాధ గోరినట్టి రమణుండు ద్విభుజుండు । పార్శ్వ దొనగ లక్ష్మి గోరినట్టి
పతి చతుర్భుజుండు సతిమహామాన్వితుం । డగుచు నిలుప వారి నలరి రంత. ౧౧౭౪

క. ద్విభుజుడు కృష్ణుడుగాగా । విభుడయి రాధికను గొనుచు వేగం జనియెన్
విభవమున గోజగమునకు । ప్రభువనములు గోజగంబు క్రిందివి కావే. ౧౧౭౫

క. ధీరుడు చతుర్భుజుండగు । నారాయణమూర్తి లక్ష్మి నయమున గొనుచుం
జేరెను వైకుంఠమునకు । నేయుచును నిత్యసౌఖ్యనిలయంబునకున్. ౧౧౭౬

తే.గీ. ప్రధాన మహాలక్ష్మి యమ్మలమ్మ । యఖిలసంపత్స్వరూపిణీ యాదిదేవి
తా ననంతస్వరూపయై తరుణులందు । విష్ణుపత్నులందు వర్తించుచుండు. ౧౧౭౭

సీ. స్వర్లోకమున నొప్పు స్వర్గలక్ష్మి యనంగ రాజులందును రాజలక్ష్మి యనంగ
గృహములఁ గృహలక్ష్మి గృహమేధి రక్షిణి సురభులందును సురభిలక్ష్మి
యజ్ఞంబులను దక్షిణాఖ్యలక్ష్మి యనంగ నాగలోకంబున నాగలక్ష్మి
క్షీరవారధియందు సింధుకన్య యనంగ వెలగి పద్మములందు శ్రీ యనంగ

తే.గీ. చంద్రునందును శోభనాన్ సరవి సూర్యునందును మహాప్రభ యనంగ మహిమ గాంచు
సర్వలోకైకసంధాత్రి సాధుధాత్రి । శ్రీమహాలక్ష్మి శ్రీదేవి సిద్ధసేవ్య. ౧౧౭౮

సీ. నగలయం దుండును నవరత్నముల నుండు శుద్ధాంబువుల మఱి సుఫలములను
రాజపత్న్నుల వరవ్రతలయం దుండును క్షేత్రంబులను పంటచేల నుండు
ఛాతపత్రము లందు దైవాలయములందు ప్రాణప్రతిష్ఠిత ప్రతిమలందు
శుభఘటంబులయందు సుమమాలికలయందు నాటకరసమందు పాలయందు.

తే.గీ. వృక్షశాఖల నవమేఘునితతియందు । పుణ్యతీర్థంబులందు సద్భూమి నుండు
సర్వలోకైకసంధాత్రి సాధుధర్త్రి । శ్రీమహాలక్ష్మి శ్రీదేవి సిద్ధసేవ్య. ౧౧౮౯

తే.గీ. మొదట నారాయణుడు గొల్చె ముఖ్యలీల గోరి సద్భక్తితోడ వైకుంఠమందు
ఆదట నజుండు శంకరుం డపల గొల్చె । శ్రీమహాలక్ష్మి గొలువని శ్రేష్ఠు లెవరు? ౧౧౯౦

క. మనువులు గొల్చిరి దేవిని । మనుజేంద్రులు ఋషులును మౌనివరేణ్యుల్
మునులు గృహులు గంధర్వులు । గొనికొని నాగాధిపతులు గొల్చిరి లక్ష్మిన్. ౧౧౯౧

క. భాద్రపద ప్రథమాష్టమి । భద్రము నేర్పార లక్ష్మి బ్రహ్మ భజించెన్
భద్రేతరభక్తిని నియమద్రవముగ । నేకపక్షపర్యంతంబున్. ౧౧౯౨

క. చైత్రంబున । మాఘమున సుకృతమున భాద్రమున మంగళోద్ధతిసమమునన్
చిత్రముగ మూడు జగముల । బత్రితమహాగుండు గొలుచు భక్తిని లక్ష్మిన్. ౧౧౯౩

క. ఘనముగ ద్రాంతంబున । మనువును సంక్రాంతియందు మాఘ్యమునందున్
మనుగొని పూజింపును దా । ననయతి శ్రీదేవి మూడుజగములు మెచ్చన్. ౧౧౯౪

సీ. శ్రీమహేంద్రునిచేత మంగళునిచేత నిలచి పేదాముచే నీలుచేత
సుత్రామపాముచే నాగ నలుచే బలునిచే భృగునిచేత లోలుపులగు
వసుచే బలుచేత దగ గశ్యపునిచేత చంద్రుచేతను నివస్వంతుచేత
నాయుషుచే ప్రియవ్రతుచేత గర్గుచేత యమునిచేత శ్రీదుచేత

తే.గీ. వహ్నిచేతను మఱియును వరుణచేత । యమునిచే బూజ లందెడు ననవరతము
సర్వలోకైకసంధాత్రి సాధుధర్త్రి । శ్రీమహాలక్ష్మి శ్రీదేవి సిద్ధసేవ్య. ౧౧౯౫

వ. అనిన నాలించి సంతుష్టుండై యత్యుత్సాహంబున నారాయణుం జూచి నారదుం
డిట్లనియె. ౧౧౯౬

శా. వైకుంఠంబున నుండు విష్ణునురమే వాసంబు లోకేశి ల
క్ష్మీకాంతామణి యెట్లు భూమి కరిగెన్ జేతంబునన్ సింధుక
న్యాకారంబును మెచ్చె వొల్లి యెవ రయ్యమ్మన్ బ్రపూజించుచున్
లోకాధిక్యము నొంది రిద్ది విన నే లోలాత్ముడన్ జెప్పుమా. ౧౧౯౭

వ. అనిన విని నారాయణుం డిట్లని చెప్పదొడంగె. ౧౧౯౮

ఉ. తొల్లి పురందరుండు కడు దుర్దశపాలయి లక్ష్మి నాసి గో
మెల్ల జెడంగ స్వర్గము త్యజించి మహాటవి లక్ష్మి వంతచే
నుల్లము తల్లడిల్ల జని యొర్మి వికుంఠపురంబు చేరినన్
గొల్లన దేవతల్ సనిరి గొబ్బున బ్రహ్మసభావితర్దికిన్. ౧౧౮౯

ఉ. ధాతయు గోడు చెప్పుకొన దానును వారలగూడి యాశ్రిత
త్రాతను విష్ణుదేవు బరతత్త్వవినోదు వికుంఠమందిరున్
బ్రీతి నుతింప జొచ్చిరి సభీతికులై యెలుగెత్తి యాజ్ఞ
దాతను ముందుబెట్టుకొని తత్తరపాటున గొంతు వొందగన్. ౧౧౯౦

ఉ. ఏమిది యంచు విష్ణుడును బృచ్ఛ యొనర్పగ లక్ష్మివృత్తము
క్షేమము నాకమందు లేమి జెప్పిరి నిర్జరు లంత గేశవుం
డా మహనీయలక్ష్మి పునరాగతి నందగ నేలు చేయుదున్
బ్రేమను మిమ్ము బ్రోచెదను వేగమె పొందని చెప్పె నప్పురన్. ౧౧౯౧

వ. అనిన విని నారదుండు దేవతలకు లక్ష్మి తొలంగుటకు నిమిత్తమేమని యడిగిన నారాయణుండు దుర్వాసుశాపంబువలన నని చెప్పి మఱియు, ౧౧౯౨

క. హరి లక్ష్మి కాజ్ఞ యిచ్చెను। సరగున క్షీరాబ్ధియందు జనియింపుము నీ
పరబిందాలయ యంచున్। తెరగెరిగి సతీమతల్లి తెగువయొనర్చెన్. ౧౧౯౩

తే.గీ. యుగ్రసింధునందు దేవి దూరియుండె। నప్పుడే దేవదానవు లబ్ధిమథన
లక్ష్మి యందును బుట్టె సులక్షణ యయి। దాని సమూలతో జక్రధరుడు గొనియె. ౧౧౯౪

క. హరి సురలకును దయంచెను। కరుణ గలుగునటుల వరము కడువడి నొసగెన్.
బరితృప్తిని బృందారక। లరిగిరి సంపత్సమృద్ధి నలయుచు మౌనీ. ౧౧౯౫

వ. అని యివ్విధంబున సంగ్రహంబుగా నారాయణు పల్కులు విని నారదుండు, ౧౧౯౬

శా. దుర్వాసుండు శపింప నేమిటికి నేదోషంబు గావించె నా
గీర్వాణాధిపు డెట్లు ద్రచ్చిరి సురల్ గీర్వాణులున్ వార్ధి దా
గర్వంబెల్ల నడంగి శక్రు డెటులం గావించె స్తోత్రంబు లా
సర్వాధారను లక్ష్మి కామె యెటులన్ సాక్షాత్కరించెన్ నయున్. ౧౧౯౭

క. ఆ సంవాదం బెట్టిది। యాసన్ వినవలయు వెయ్యరుసు గిరి లక్ష్మి
వాసుడు నారాయణు డను। నో సంయమివర్య విను మహోత్సాహముతోన్. ౧౧౯౮

ఉ. పాకరిపుండు తొల్లి మధుపానమదంబున రంభతోడ శ్రీ
దాకలనన్ జరించుచు మహాటవి గ్రుమ్మరుచుండగా మహా
శ్లోకుడు నత్రిసూనుడు విశుద్ధుడు విష్ణుని మ్రొక్కి శంకరున్
జోక నమస్కరింప నొకచొప్పున దా మడికొండ చేరుచోన్. ౧౧౯౯

శా. ఆ సుత్రాముడు గాంచె నుజ్జ్వలతనున్ వ్యాసత్రవేదాంతవి
వ్యాసంపన్ను తపఃప్రభున్ విమల సద్యజ్ఞోపవీతున్ మహో
ల్లాసున్ దండకమండలుల్ గొనిన పుండ్రస్ఫారభవ్యాసనున్
వాసోభాసిత శిష్యకోటియుతు దుర్వాసున్ జటామండితున్. ౧౨౦౦

క. కని పుత్రరిపుడు మ్రొక్కెను । మునియును దీవించి యిచ్చె ముదశాసనుడ
త్తనపీఠమునందున్న ఘన । ఘనమగు నప్పారిజాతకోమల మాలన్. ౧౨౦౧

క. ఆ పూవు మునిరితనమును । జోప్పన్ రోగంబు లడచు శుభముల నొసగున్
గ్రావగు నెల్లపనులలో । నెవ్వఱ్యుడు దాని మహిమ లెన్నగనోపున్ ? ౧౨౦౨

క. మదుగొనియున్న శక్రుడు । చిత్తము చేద్పాటుతోడ జెచ్చెఱ మునిరా
డత్తమగు మాలికం దన । మత్తగజమునెత్తి నిడియె మౌనివరేణ్యా ! ౧౨౦౩

తే.గీ. దాని దాల్చిన యైరావతంబు । సర్వగుణములను విష్ణుతుల్యమై కుమతియైన
శక్రు విడనాడి కానస్థలుల దిరిగె । నెగె నెచ్చటికే నెవ్వ రెఱుగరైరి. ౧౨౦౪

క. ఇది కని దుర్వాసుడు దా । మది గనలి సురేంద్రు జూచి మఘవా యేరా
మదమున నుద్ధతుడవు । మదగజశిరమావహింప మరియాదటరా ? ౧౨౦౫

క. ఇది విష్ణునివేదితమైనదిరా భోగింపవైతి పకటా త్యాగం
బిది మానెన బ్రహ్మాఘ్నుడగదరా యీవేళ నీదుగతి దలపోయన్. ౧౨౦౬

చ. హరికి నివేదితంబయినయట్టి పదార్థము మట్టినంతటన్
సిరియును గీర్తియుం గలుగు చేరి భుజించిన మోక్షమబ్బెడిన్
మఱియు ద్యజించెనేనియు సమస్తవిపత్తులు గల్గు విష్ణుపా
దజమును మేను సోకినను దప్పక పూతుడుగాకయుండునే ? ౧౨౦౭

సీ. హరికి నర్పించని యన్నంబు చెడిపెల యన్నంబు శూద్రుల యన్నము మఱి
శివలింగముల నిచ్చు భవుల యన్నంబును వెజ్జులయన్నంబు వేదబాహ్య
నన్నంబు కన్యల నమ్మెడివారల యన్నంబు పర్యుషితాన్న మరయ
యోనిజీవులయన్న మొగి దేవలాన్నంబు పరగ వృథా మాంసభక్షణంబు
గనిశ ద్విజాన్నంబు పరిహృతోచ్ఛిష్టంబు శూద్రయజ్వాన్నంబు శూద్రమగని
యన్నంబు శపదాహి యన్నంబు నెన్న మిత్రద్రోహి యన్నంబు తలప గూట
సాక్షుల యన్నంబు సర్వపాపంబుల నాచరించినవారి యన్నము దిని

తే.గీ. యున్నవారం పాపంబు లొక్కమొగిని । జెక్కు చెండాడి పూతుల జేయుచున్న
యహహ శ్రీవిష్ణు నైవేద్యమైనయట్టి । వస్తువేదైన విడనాడువారుగలరె ? ౧౨౦౮

క. హరిభక్తిగలుగు మనుజుండు । ధర శ్వపచుండేని సర్వధర్మపరుండై
పరుసం గోటికులంబుల । నిరుపమగతి నుద్ధరించు నిశ్చిత మిదియే. ౧౨౦౯

క. హరిభక్తిలేని మనుజుఁడు । ధర నిర్మాల్యంబు దన్ను దానె నను ను
ద్ధరణంబు సేసికొన డీ । పరమార్థము తెలియుమయ్య పాకవిరోధీ ! ౧౨౧౦

మ. హరి నిర్మాల్యము లేశమైన మనుజుం డజ్ఞానభావంబునన్
శిరగం దా గ్రహియించెనేని వినుమా సప్తోద్భవాయాతదు
స్తరపాపంబుల జెందు జ్ఞానవశతం దా గొన్న గోట్యుద్భవ
స్థిరపాపంబుల బోపనెట్టు నిదియే సిద్ధంబు దేవాధిపా. ౧౨౧౧

మ. హరికర్పించిన యీ లతాంత మదిరా యత్యంతగర్వంబునం
గరి కర్పించితి వీవ కైకొనక, దుష్కాలంబు నీ కబ్బెరా
సిరి నిన్నున్ విడనాడి శౌరిపదమున్ జెందుం గనా చూడరా
హరిభక్తుండను నేను నిర్భయుడ నీ వల్పుండ వో వాసవా ! ౧౨౧౨

ఉ. కాలముగాని మృత్యువయకాని జరామయుగాని నా దెసన్
జాలవు వీఁగొల్వ మురశాసనుభక్తుఁడ నీ వసజ్జతన్
గ్రాలితి వేమి చేసెదవురా యిక నీ విభవంబు సర్వమున్
దూలెను మత్తు డెన్నడు నధోగతిజెందకయుండనేర్చునే ? ౧౨౧౩

క. నీతండ్రి యేమిసేయును । నీతాతయు నేమిసేయు నీగురువునకుం
జేతనయినదేమి యికన్ । గాతరుడనె నాకు శంక కలదే మఘవా. ౧౨౧౪

క. శాపము విని దేవేంద్రుం । డాపద నొందితి నటంచు నతిదీనుండై
తాపమునబడి మ్రొక్కోయని । పాపాత్ముడ నైతి ననుచు బలుమరు నేడ్చెన్. ౧౨౧౫

వ. ఇట్లు విలపించి ౧౨౧౬

క. గర్వ ముడిగి సురనాథుడు । దుర్వాసునకున్ ననుస్మృతులు సేసి వెసన్
గీర్వాణులయేలికనై । నిర్విణ్ణతపాలయితిని నీ శాపమునన్. ౧౨౧౭

ఉ. నీవు మహాసుధావ్రతుడ నీ కెవ వీడు తొలంగినట్టి ల
క్ష్మీవిభవంబు నే నడుగ గించితు జ్ఞానము నాకు నిమ్ము నా
నావిధసంపదల్ గలిగినన్ వి దాగతి బీజ మెన్న బ్ర
జ్ఞావిపినోగ్రదావదహనంబగు భక్తియు ముక్తియుం జెడున్. ౧౨౧౮

క. అని యింద్రుడు పలికిన విని । మునివర్యుడు చెప్పదొడగె మురరిపుపదసే
వనము శుభదంబు యుక్తిద । మనుజున్ ముదమునకు హేతువగు సిరి యనుచున్. ౧౨౧౯

వ. మరియు నిట్లనియె ౧౨౨౦

క. ఘనసంపత్తిమిరాంధుడు । జనన మరణ శోక రోగ జరలందును గా
కరయంగ మోక్షమార్గము । సురవర సంపత్సుఖంబు సుఖమే ఛీఛీ. ౧౨౨౧

క. సంపన్మత్తుడు మూఢుడు । సంపన్మత్తుండె కల్లు చవిచూచిన వా
డింపగునె సత్వశాలికి । సొంపని సిరి సమ్మతగునె సుఖమే ఛీఛీ. ౧౨౨

క. హరిహయ సంపన్మత్తుం । డరయన్ విహ్వలుడును విషయాంధుడు కామా
తురుడును రాజసికుడు నగు । మరియుం గనలేడు సత్వమార్గము మఘవా ! ౧౨౩

క. రాజసుడని తామసు డని । యోజన్ విషయాంధు డొప్పు నొగి ద్వివిధుండై
రాజసుడగు శాస్త్రజ్ఞుం । డీ జగతిన శాస్త్రమూఢుడే తామసుడౌ. ౧౨౪

తే.గీ. శాస్త్రమును రెండువిధముల జగతి బరగు । మార్గముల జూపును బ్రవృత్తిమార్గ మన ని
వృత్తిమార్గంబు నన నా బ్రవృత్తిమార్గ । మెల్ల దుఃఖంబులకు నెప్డు నిల్పుచుండు. ౧౨౫

శా. నానాయోనుల బుట్టి పుట్టి మరల న్నాశంబునుం బొందుచున్
జ్ఞానం బింతయు లేక లోభ మద ముఖ్యక్రాంతి నల్లాడుచున్
దా నెట్టెనియు నొక్క సత్పురుషు సందర్శించి సాంగత్యమున్
బూనం బూర్వభవార్జితాఘముల లొప్పన్ ముక్తి సిద్ధించెడిన్. ౧౨౬

క. ఇటువంటి గురువు నాకుం । బటుగతి నుపదేశ మిచ్చె బాకాహిత యా
దట నేను వినదలంచెను । స్ఫుటముగ వెలుగుమున [illegible] తృప్తుండై. ౧౨౭

తే.గీ. అంతనుండియు వైరాగ్య మాశ్రయించి । వెలయ నా...కది చాలవృద్ధిజెందె
నట్లు లా ముని యాశ్రమమందు గొన్ని నాళ్లు వసియించె స్వర్లోకనాథ వినుమ. ౧౨౮

వ. ఇట్లు మున్నాశ్రమంబున వైరాగ్యదశ నవలంబించియున్న యింద్రుం డొక్కనాఁ డయ్యా
శ్రమంబు విడిచి స్వర్గంబున సురాపతిరీం జని కాంచెను. ౧౨౯

మ. దనుజాక్రాంతము భీకరంబు వికృతధ్యానం బపిత్రాది బం
ధురితాలయం బతిపంచలంబు నిజశక్రుగ్రస్తమా న్నాకమున్
గని యింద్రుండు బృహస్పతిన్ నిజగురున్ దర్శింపగా నేగి కాం
చెను గంగానదితీరమున్ దతని సత్శిష్యసహాయుండిమున్. ౧౩౦

శా. ఆదిత్యాభిముఖుండు సాశ్రునయనుం డానందపూర్ణుండు ధ్యా
నోదారుండు మహామహుండు విబుధవ్యాహారప్రియుం డిద్ధగం
గాదివ్యంబువవిత్రుడై జపములో గన్మార్చియుండంగ గ్ర
వ్యాదద్విట్పతి నూచి కొంతపడి దా నచ్చోటనే యుండగన్. ౧౩౧

క. యామాంతంబున లేచిన । యా ముని దర్శించి కనుల నశ్రులు వొరగన్
మామవ మామవ యనుచున్ । వేమరు చరణయుగళి నంట బ్రమొక్కె సభయుండై. ౧౩౨

క. తన వృత్తాంతము దెలిపిన । విని మునినాథుండు రోషవికృతాక్షుండై
మనమున బొగిలెద వేటికి । వినుమా నా వచనములను విబుధవరేణ్యా ! ౧౩౩

క. నీతిజ్ఞుం డెన్నటికిని । గాతరభావంబునొందఁగా నోపఁడు స
మ్మోతరిని నేఁగి యోగులు । ప్రాపించెదరు నిశ్చలముగ క్రమకరములగుచున్. ౧౨౩౪

క. మును నటి తనువున ముఖ్యం । బొనరించిన నేఁడు శుభము నొందును మును గీ
డొనరించిన నేఁడును గీ । డును వొందక యెట్లుచొప్పడున్ సురనాథా. ౧౨౩౫

క. చేసికొనిన కర్మంబులు । పాసి చనునె కట్టెదుటను పలుమారు మనుజున్
వాసన యిది కర్మనియతి । నీసరిగా దడఁగ వెల్లనే మదిలోనన్. ౧౨౩౬

క. మును గృష్ణుఁడు బ్రహ్మకు జెప్పె । నవశ్యము పూర్వకర్మ పృథుఫలమును నీ
తనువున శుభాశుభంబుల । ననుభవ మొనరింపవలయు ననుచు బిడౌజా! ౧౨౩౭

తే.గీ. జన్మకోటిశతంబుల జరిపినట్టి । కర్మ మది వెంటనంటి నిక్కముగ గుడుపు
కర్మము నశించి నప్పుడు కర్మఫలము । లేని మోక్షంబు సేకూరు లేఖనాథ. ౧౨౩౮

క. కర్మమున లక్ష్మి గలుగును । గర్మంబున దైన్య మొదవుఁగావె జగమునన్
కర్మఫలము విడిచి చనునె । కర్మ మకర్మంబు వాని సంబంధములే. ౧౨౩౯

తే.గీ. వెలయు దేశ కాల భేదంబులను గర్మ । న్యూనతాధికతల బూనుచుండు
నెన్నిగతులనైన నెల్లెడలను కర్మ । మనుగమించుచుండు నఖిలజగము. ౧౨౪౦

తే.గీ. పండు నొక్కచేను పరిపూర్ణఫలదమై । కొలది బండు నొక్క పొలమునందు
క్షేత్రభేద మద్ది చేసిన కృషి రెంట । నొక్కటైన పంట యొకటిగాదు. ౧౨౪౧

క. సామాన్యదినమునందుం । భూమిసురున కిచ్చి నీగి పుణ్య మమవసన్
ప్రేమఁడి దానము జేసినచో మఱి కోటిగుణితంబనూవె జగమునన్. ౧౨౪౨

వ. పురందరా, మఱియుం జెప్పెద వినుము. రవి సంక్రాంతుల భూసురున కిచ్చిన దానంబు కోటిగుణితంబు. సూర్యగ్రహణంబునం గోటిగుణం బగు, జంద్రగ్రహణంబున లక్షగుణం బగు. పక్షయుం పక్షయం బగు. నిట్లు కర్మభేదంబులునుం దత్ఫలభేదంబులు నెఱుంగునది. ౧౨౪౩

క. దానంబులనేనియు మఱి । స్నానంబులయందునేని జపములనేనిన్
గానగు పుణ్యఫలములు । మానవులకు దేశ కాల మహిమలవలనన్. ౧౨౪౪

ఉ. సారెయు గోలయుం భ్రమము చాపశరాపము మృత్తు దోడుగా
గూరిచి కుమ్మరీఁడు పలుకుండలు వానెడి నవ్విధంబునన్
సారసజన్ముఁ డీ జగము సర్వమునందును మానవాళికిం
బోటున గర్మసూత్రముల బూని ఫలంబుల నిచ్చుచుండెడిన్. ౧౨౪౫

ఉ. ఎవ్వని యాజ్ఞచే సకల మిద్ది సరోజభవుం డొనర్చు వా
డివ్విధి జేసె నాతని భజింపుము వాడు విధాత ధాతయు

మ్మప్వల నెద్దిరా పఖిల హ_ర్తల హ_ర్తయ రాజరాజు పెస్
దవ్వేల దివ్వె శంకయుడు చెప్పెను నాకిది పాకశాసనా ! ౧౨౪౬

క. అని దేవగురుడు మఘవున । కనుపమవిధులెల్ల దెలిపి యాశీర్వాదం
బొనరించి కౌగలించెను । మనమున గరుణారసంబు మల్లడిగొనగన్. ౧౨౪౭

—: ఇంద్రాదులు బ్రహ్మలోకంబునకు పోవుట :—

వ. అని తెలిపి నారాయణుండు పెండియు నారదున కిట్లనియె. ౧౨౪౮

క. అంతట నింద్రుండును దితిజాంతకు ధ్యానించి తా బృహస్పతితోడన్
జింతాక్రాంతు సురలతోడన్ । పంతం బరువినియె ధాతృవాసంబునకున్. ౧౨౪౯

క. గురు సురయుతుడై సురపతి । పరమేష్ఠిని జూచి మ్రొక్కి భక్తి నిలువగా
గురుడు సకలవృత్తాంతము । తిరుగుమరుగులేక నుడివె దీనవదనుడై. ౧౨౫౦

వ. ఇట్లు బృహస్పతి యాద్యంతంబు దేవతావిభవవినాశవృత్తాంతంబు జెప్పి నిలువంబడిన
సమ్మో యింద్రునిం జూచి పితామహుం డిట్లని వచింపందొడంగె. ౧౨౫౧

క. నాకు బ్రపౌత్రుడ వీవై । నాకులమున బుట్టినావు నరుసారుడవు నా
కౌకసుల తేడవైతివి । శ్రీకరుడగు నాంగిరసుని శిష్యుడవు గదా. ౧౨౫౨

క. నీ తల్లి తండ్రి దక్షుం । డాతతశౌర్యప్రతాపు డమ్మల నీవా
త్రీయడు కులములు మూడును । పూతంబులు నాకు నెంతపోడిమి వత్సా ! ౧౨౫౩

క. నీతల్లి పతివ్రత యగు । నీతండ్రి విశుద్ధమూర్తి నియతేంద్రియుడ
మ్మాతామహ మాతులులుం । బూతాత్ములు నాకు నెంతపోడిమి చెపుమా. ౧౨౫౪

క. పైతృకదోషము వలనను । మాతామహదోషమునను మరి గురుదోషా
యాతగతి మానవుం డిల । భ్రాతృజదోషమున బొందు వత్సా ! ౧౨౫౫

క. హరి సర్వాంతర్గతుడా । హరి సర్వశరీరవర్తి హరి కప్రియుడై
హరిచే విడువబడిన య । న్నరుని శరీరంబె శవము నమ్ముము వత్సా ! ౧౨౫౬

క. మానసము నింద్రియంబులు । నేనుం జ్ఞానంబు శివుడు నిజముగ భృగుక
న్యానాయకుండు ప్రాణము । గా నుండును బుద్ధి ప్రకృతిగత భగవతి యౌ. ౧౨౫౭

క. నిదుర మొదలయిన శక్తులు । వదలని శ్రీదేవి కళలు వత్సా వినుమా
యిది యాత్మ ప్రతిబింబుడు । గద జీవుడు భోగతనుడుగా వర్తించున్. ౧౨౫౮

క. కాయమ్ము నాత్మ విడిచిన । గాయగతములెల్ల విడిచి కదలును వేగన్
రాయలు చనుచో బరిజను । లేయనువున బిరబిరాన నేగుదు రటులై. ౧౨౫౯

ఉ. నేను హరి శేషుఁడను నింద్రుఁడు ధర్ముఁ డీతఁ డె
వ్వానికి పాదభక్తులము వానికి నర్పితమైన దేవతా
సూనము ధిక్కరించితివి శోభయు శ్రీయును లేక యెక్కడుం
దీనత నొందఁగావలనె నీ విప్పు డెందును దైవ మల్పమే. ౧౨౬౦

క. శ్రీకృష్ణుని నిర్మాల్యము । చేకొని ధరియింపకేల చెచ్చెఱ కరిపైఁ
బీక విసరితివి ఛీఛీ । నీకున్ సిరి యేలనిలుచు నిర్జరనాథా ! ౧౨౬౧

క. నీవును నను దోడికొనుచు । నా వైకుంఠంబు పోయి హరిపాదంబుల్
సేవింపుము మరల గలుగు । శ్రీవిభవములెల్ల నీకు బుధమూర్ధన్యా ! ౧౨౬౨

క. అని యింద్రునకుఁ దోడై । వనజాసను డరిగి యరిగి వైకుంఠపురిన్
గనుగొని సంతోషంబున । మునుమును జన నొక్క సౌధమున దఱలించెన్. ౧౨౬౩

ఉ. కాంచిరి వారు కాంచనవిభాగద్ధగితాంబరు బ్రజ్వలత్ప్రభో
దంచితు శాంతు నిత్య నిగమార్థనికేతనునిం జతుర్భుజున్
బంచమహాయుధున్ ఘనకృపారసశోభితునిం బ్రయాపద
స్సంచయసంస్తుతున్ సకలసమ్మతు లోకవిభున్ సనాతనున్. ౧౨౬౪

క. కని కన్నుల నీరొలుకఁగ । వనటం దురటిల్లి మ్రొక్కి వాసవముఖ్యుల్
మునిశాపంబును మొదలిడికొని తమ కగు గొడవ చెప్పికొనిరి మునీంద్రా ! ౧౨౬౫

వ. ఇట్లు గతశ్రీకులై దుఃఖించుచుం బాదంబులపై బడియున్న యింద్రాదులం గని భగవం
తుం డగు కృష్ణుండు వెఱవకుండని చెప్పి బ్రహ్మ మొగంబు చూచి యిట్లనియె. ౧౨౬౬

క. భీతిల్లెద రేటికి మీ । రీతఱిని మీకు మరల నిచ్చెద లక్ష్మిన్
బ్రీతినయిన విను వనరుహజాతా చెప్పెద నొకొండు సమయోచితమున్. ౧౨౬౭

క. నే నెప్పుడును మద్భక్తుల । లో నుండెద లక్ష్మితోడ లోలుడ నగుచున్
మానెద భక్తవిరోధుల । స్థానంబులు లక్ష్మి నిలువజాలదు యచటన్. ౧౨౬౮

క భూతేశుని యంశంబున । జాతుఁడు దుర్వాసు డతఁడు సరసుఁడు నాకుం
బ్రీయుఁడు నిన్ను శపించెను । నీ తప్పును విడిచినాము నేనును సిరియున్. ౧౨౬౯

క. ఎచ్చట శివపూజలు చే । వెచ్చట తులసిని భజింప రెచ్చట ద్విజులన్
మెచ్చరు భోజనములచే । నచ్చట శ్రీలక్ష్మి నిలువ దమరపతీశా ! ౧౨౭౦

క. ఎచ్చట నిందింతురు నను । నెచ్చట మద్భక్తనింద లెడపక గలుగున్
సచ్చరిత దూషితులు వా । రచ్చట శ్రీలక్ష్మి నిలువ దమరపురీశా ! ౧౨౭౧

క. ఎచ్చట నను బూజింపక । యెచ్చట హరివాసరమున గృతభోజనులై
విచ్చలవిడి జరియించెద । రచ్చట శ్రీలక్ష్మి నిలువ దమరపురీశా ! ౧౨౭౨

క. ఎచ్చట నాపే రమ్మరదు । రెచ్చట గూతుంద్ర విక్రయింతురు వెలుచన్
ఎచ్చట నతిథిభుజింపం । డచ్చట శ్రీలక్ష్మి నిలువ దమరపురీశా. ౧౨౭౩

క. ఎప్వుడు కులటకుబుత్రుం । డెవ్వడు శూద్రాన్నభోజి యెవ్వడు పతితుం
డెవ్వడు సను స్మరియిరింపం । డ విప్రుని విడిచి లక్ష్మి యావల దొలగున్. ౧౨౭౪

క. శూద్రునకు సూపకారుడు । శూద్రుల సేవించువాడు శూద్రస్త్రీ కా
మోద్రేకి వృషభవాహుడు । భద్రగుణుడుగాడు లక్ష్మి బాయును వానిన్. ౧౨౭౫

తే.గీ. సూర్యు డుదయించుతరి దిండి।స్రుక్కు పగటి కార్యు పగలింటి యంగన కాటమియును
నింద్యములు బ్రాహ్మణుడు వీని।సెఱపెనేని తోడనే లక్ష్మి వా నిల్లు తొలగిపోవు. ౧౨౭౬

వ. మరియు సదాచారహీనులును, అసచ్ఛూద్రసంపర్క సంయోగ ధర్మంబులు గలవారును, ధర్మశూన్యులును, వేదబాహ్యులును, వివిధదుర్గుణవిశిష్టులు నగు బ్రాహ్మణుల యిండ్ల లక్ష్మి నివసించదు. ఇంకను వినుము. ౧౨౭౭

క. దయలేనివారి యింటను । నయహీనుల యింట శౌచనాశుల యింటన్
నియమరహితు నింటను నా । ప్రియ యుండ దసత్యవచనభాషణు నింటన్. ౧౨౭౮

క. హరి పూజాపరు నింటను । బరశివు బూజించు నింట బరమాద్వైత
స్థిరు నింట దాత యింటను । సిరి యుండుఁ సన్నుగూడి సిద్ధము మఘవా ! ౧౨౭౯

క. దేవీధ్యానము గంచో । దేవీస్తుతి గలుగుచోట దేవీచరిత
స్థావం బెచ్చట నచ్చట । శ్రీ విలసిల్లంగ నిలుచు శ్రీలక్ష్మి దయఁ. ౧౨౮౦

క. అని యిట్లు సురేంద్రునకుఁ । వనజాక్షుడు దెలిపి తనదు వక్షస్థలవా
సిని బిల్చి పాలవెల్లిం । జననంబును బొందుమనుచు జయ్యన ననిపెన్. ౧౨౮౧

క. వనజాసను గని నీవుం । బవినిను మమరాళితోడ బాలసముద్రం
బును మథియింపుడు పుట్టును । వనజాలయ యదియె సురల వర్ధిలజేయున్. ౧౨౮౨

వ. కావున మీరు పోవచ్చునని హరి యానతిచ్చిన విని సంతోషించుచుం జనిరి. నారాయణుం డంతఃపురంబు ప్రవేశించె. నంత. ౧౨౮౩

సీ. మందరాద్రిని దెచ్చి మంథానముగ జేసి వాసుకి ద్రాడుగా జేసి మఱియు
కూర్మరాజును మంచి కుదురుగా గావించి అసురుల దంభసఖ్యంబు వడసి
మథియింప మథియింప నుదధి బుట్టిన విషం బభవుండు మ్రింగె వీతభయుడగుచు
పీయూష మమరులు పీల్చిరి డాచిరి యైరావతంబును హ స్తివరము

తే.గీ. వరల నుచ్చైశ్శ్రవంబు ధన్వంతరియును । అల్ల చింతామణియు నప్సరోంగనలును
అనిమిషుల పాలబడిరి లక్ష్మిని మురారి । గైకొనియె సంపదలు గగ్గె నాకమునను. ౧౨౮౪

వ. అంత దేవతలు రాక్షసులం బారదోలి రాజ్యంబు గైకొని మహాలక్ష్మీప్రసాదమహిమంబున రాజ్యం బేలుచుండి రని చెప్పి నారాయణుండు, నారదా ! యింక నెద్ది విన నిచ్చగింతు వని యడిగిన నారదుండు. ౧౨౮౫

—: శ్రీ మహాలక్ష్మీపూజామంత్రాదులు :—

శా. శ్రీనారాయణపాదసేవనము లక్ష్మీదాయకం బంటి శ్రీ
ధ్యానస్తోత్రము లెట్లు చెప్పుము భవద్వాక్యామృతాసారముం
బానం బే నొనరించియుం దనివి యెప్పాటం గనంజాల నా
నానూనవ్రతపుణ్యదానఫలసంధానంబు సేకూర్పవే. ౧౨౮౬

వ. అనిన విని నారాయణుండు. ౧౨౮౭

చ. వినుము వినుం మహామునివరేణ్య సురముఖ్యుడు విద్యుమునంద స్నానముం
బొనరిచి ధౌతవస్త్రమును బూని ఘటంబును నిల్పి విఘ్ననా
థుని దినునాథు వహ్నిని మధుద్విషు శంకరు గౌరి భక్తితో
ననుపుగ గంధ పుష్పముల నర్చనజేసి యథాక్రమంబుగన్. ౧౨౮౮

క. వనజాలయ నావాహన । మును నా గావించె సురవరముఖ్యుడు బ్రహ్మన్
దన యాజ్ఞ నొనరించుక । ఘనముగ నావాహయామి కమలా మ్మనుచున్. ౧౨౮౯

సీ. తతచారుసాహస్రదళపద్మసంస్థిత శారదేందుప్రభాశాలిని వర
తప్తకాంచననిభతనురుచ మోపేత భూరిమాణిక్యవిభూషణాఢ్య
వివిధదాసీభూతవిబుధనారీగణ సకలగుణాఢ్య ప్రసన్నవదన
నిరుపమ కల్యాణి నిత్యయౌవనయుక్త సర్వసంపద్ధాత్రి సరసగాత్రి
తే.గీ. దేశకాలానవచ్ఛిన్న దేవదేవి ! కన్నతల్లి నిజాశ్రితకల్పవల్లి
భవభయంబుల బోనెట్టు పాలవెల్లి । నీశ్వరిని లక్ష్మి యనిని ధ్యానింతు నిన్ను. ౧౨౯౦

సీ. నవరత్నసింహాసనం బిదే నీకిత్తు గైకొనుమా మహాకమలనిలయ
భాగీరథిజలంబు పాద్యంబు నీకిత్తు గైకొనుమమ్మ గోలోకనిలయ
అమలజాహ్నవితోయ మర్ఘ్యంబు నీకిత్తు చేకొనఁగదమ్మ లోకమాత
వరశుభ్రకార్పాసవస్త్రద్వయం బిత్తు ధరియించుమమ్మ కందర్పజనని
తే.గీ. యజ్ఞసూత్రద్వయము భూష లందుమమ్మ । దీపమును జూపెదను మహాదేవి కనుము
చందన మలందుమా పుష్పములతి నిరుప । సరస నైవేద్య మిచ్చెద సక్తిఁ గొనుము. ౧౨౯౧

క. అన్నంబు ప్రాణరక్షక । మెన్నగ బ్రహ్మస్వరూప మిష్టము వస్తిన్
బన్నొందజేయుదల్లి । యన్నము గొనుమమ్మ తుష్టి నందగదమ్మా ! ౧౨౯౨

సీ. పరమాన్నమును మంచి భక్ష్యముల్ కజ్జముల్ శర్కరాన్నమ్మును సరస నిడితి
ఆపడలును బూరె లతిరసంబులును చిత్రాన్నంబు పెట్టితి సంతికమున
పక్వాన్నములు కొన్ని పణ్యరసములు కొన్ని యారగింపుము తల్లి యాదరమున
చెఱకు బెల్లము దేనె చెలువైన పోళీలు భక్షించగదవమ్మ పరమసాధ్వి

తే.గీ. చామరముబట్టి విసరెద జల్లగాలి। ననుభవింపుము నిర్మలంబైన ముకుర
మందియిచ్చెద చూచుకొమ్మమ్మలమ్మ।యీశ్వరీ చారుతాంబూల మిదియ కొనుము. ౧౭౯౩

వ. మఱియు నాచమనంబులకును బానార్థంబును జలంబు నిచ్చెద. మంగళవాద్యంబును జర్పితి. పుష్పాదులం బూజించితి. నీరాజనం బిచ్చితి. మంత్రపుష్పం బిచ్చితి. ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు జేసెద నని. ౧౭౯౪

క. తల్లీ నా పాపంబుల। నెల్లం బారంగదోలి యిష్టార్థంబుల్
కొల్లలుగ నిమ్మ నీవే। ముల్లోకంబులకు నాదిమూలవు లక్ష్మీ। ౧౭౯౫

వ. నీవు లక్ష్మివి. నీవు మాయవు. నీవు కమలవాసినివి. నీవు దక్షసావర్ణిపూజితవు. ప్రియవ్రతోత్తాన కేదారాదులచేతను బూజింపంబడి వారలకు రాజ్యలక్ష్మీప్రద వైతివి. అని యిట్లింద్రుం డతిభక్తిపూర్వకంబుగా వ్రతం బాచరించినం దేవి రత్నమయం బయిన విమానంబున నుండి నవ్వుమొగంబుతో బ్రహ్మాదులు సేవింపుచుండ దర్శనం బిచ్చినం గని యత్యానందంబునం బురందరుండు. ౧౭౯౬

దండకం. శ్రీమన్మహారాజరాజేశ్వరీ – సర్వలోకేశ్వరీ – సాధుభక్తౌఘసంపత్కరీ – సుందరీ – శాంకరీ – ముఖ్యసర్వామరీ – శక్తిదా – రక్తిదా – భక్తిదా – ముక్తిదా – ముక్తిదా – మంజుమంజూక్తిదా – ధ్యానదా – మానసమ్మానదా – మానదా – జ్ఞానదా – దీన సంతాన సౌభాగ్యదా – శత్రుషడ్వర్గసంహారిణీ – లోకసంచారిణీ – విష్ణువక్షస్థలావాసినీ – పద్మపద్మప్రియా – పద్మమాలాప్రభాసంచయా – పద్మహస్తద్వయా – పద్మపాదద్వయా – పద్మగర్భాండ సృష్టి స్థితి హ్రాస మూలాశ్రయా – రాధికా కారకృష్ణప్రియా – తే నమో తే నమో – తే నమో యంచు బల్మారు నీకుం జోహారుల్ దగం జేతునమ్మా – చరం బీవకావే – స్థిరం బీవకావే – గుణ ద్రవ్యము ల్నీవకావే – ధరాద్యూర్ధ్వలోకంబు లేడుం – సదా యే డధోలోకముల్–నీకు వశ్యంబులై యుండు–ముమ్మూర్తు లున్నీవెకా – నీవు లేకున్నసుం బీలు వేదు – గోలోకమందున్న కృష్ణుండు నీభర్తయేకాదె వైకుంఠమందున్న విష్ణుండు నీకుం బ్రియుం డెంతగా నిన్నువర్ణింతు – నీపాదపద్మంబె నాకుం శరణ్యంబు – నాకుం బ్రతాపప్రభావంబులం గూర్పుమమ్మా .. జయంబుం ఘటింపంగదమ్మా– మహైశ్వర్యమిమ్మా – యిదే మ్రొక్కెదం – మ్రొక్కెదం – మ్రొక్కెదన్ శ్రీకరీ–భక్తరక్షాకరీ – యిందిరా – లోకమాతా యటంచుం భజింతుం. ౧౭౯౭

క. ఈగతి నింద్రుడు గొలువగ । సాగరకన్యకయు సకలసంపదలును వే
వేగను విబుధుల కిడి కృష్ణాగారంబునకు జనియె హరి సేవించెన్. ౧౨౯౮

తే. గీ. మనుజు డీ స్తోత్రమును శుద్ధమానసుడయి । మూడు సంధ్యల జదివిన నెమ్మదిని
నేలు నైశ్వర్యమును జెందు నిది నిజంబటంచు నారాయణుడు జెప్పె నమరమునికి. ౧౨౯౯

క. నారాయణ నతరక్షణ । కారణకారణ పరేశ గరుడతురంగా
ధీరుడవు నీవుగా వే । సారజ్ఞుడ వఖిలలోకసఖుడవు తండ్రీ ! ౧౩౦౦

క. లక్ష్మీనాయక నీచే । లక్ష్మీచరితంబు వింటి లలిత కృపాన
ల్లక్ష్మంబుగల్గి నీయెడ । సూక్ష్మంబులుగావు నీ యశోమహిమంబుల్. ౧౩౦౧

క. జానుగ మరియొక్క యుపాఖ్యానము వేదోక్తనిత్యలార్థము గూఢం
బైనది నా కెఱిగింపుము । నానాప్రత్యేకకారణంబును దయతోన్. ౧౩౦౨

తే.గీ. అనవుడు విని పల్కె నారాయణుండు । పెక్కులాఖ్యానములు శ్రుతివిదితములయి
యున్నవవియెల్ల నడుపంగనోపు నెవ్వఁడుండు నొక్కటి యడుగు మే నది తెలిపెద. ౧౩౦౩

క. అనవుడు విని నారదు డి । ట్లను స్వాహాదేవిచరిత మారించెద న
య్యనఘ వెల్లువమనుడు నారా । యణు డిట్టుల బలికె బద్మజాత్మజుతోడన్. ౧౩౦౪

—: స్వాహాచరిత్రము :—

శా. ఆదిన్ సృష్టికిమున్ను దేవతలు స్వాహార్థ మంధోమహా
ప్రాదుర్భూత మహాసభాంతరమున వేరంబోయి యా వంటున్
వేదోక్తంబుగ బ్రొక్కి విన్నపము గావింపంగ నాతండు వే
వే దైత్యాంతకుపాదపద్మముల సేవించెన్ మహాభక్తితోన్. ౧౩౦౫

తే.గీ. యజ్ఞరూపు డగుచు హరి భగవంతుండు । స్వకలచేత నుండ జ్ఞానివిబుధుల
యజ్ఞకర్మలందు నల హవిర్దానంబు । సేయగాదె దానవారులకును. ౧౩౦౬

ఉ. భక్తిని విప్రకోటులు నృపాలక వైశ్యులు నిచ్చునా హవి
ర్భుక్తులు దేవతావరుల బొందకయుండుటజేసి కావె సం
సక్తవిషాదయుక్తు లమరులు సారసగర్భుని జేరి రబ్జవే
దోక్తవిధంబునన్ విధియు నోపిక గొల్చెను గృష్ణదేవునిన్. ౧౩౦౭

చ. కొలచిన బ్రహ్మదేవునకు గూర్మిని గృష్ణుడు బల్కె నో యజా
కొలువుము శ్రద్ధతో బ్రకృతి కోరికదీరునటంచు సంతటన్
జలజభవుండు దా బ్రకృతి సర్వజగజ్జననిన్ మనంబునన్
నిలిపి సమస్తపూజల ననేకవిధంబుల జేసి ప్రొక్కినన్. ౧౩౦౮

తే.గీ. ప్రకృతి ప్రత్యక్షయై దయాంబుధి జెల్కి। పరమ వేదమనంగ నా బ్రహ్మ నూచి
స్తవము గావించి యా దేవి సత్పతిహస్తు। దాహికాశక్తి పడయుడక సాహసమున. ౧౩౦౯

క. నీవేల హవిర్దానము। సేవాంగ జేయబడిన నింద్రాదులకుం
బ్రాపింప వారి లబ్ధి విరి। నీపై గడుభక్తి గలిగి నిలుపుదు తల్లీ! ౧౩౧౦

తే.గీ. ఆ వరుసబ్రహ్మ సంపత్స్వరూప యగుచు। గృహిణి యగు మీక లోకైకగీతచరిత
యనుచు నుడువు బ్రహ్మజాని మాట లాలకించి। ప్రకృతిదేవి విషణ్ణయై పలికె నిట్లు. ౧౩౧౧

తే.గీ. తపముచే పతి నేయి కృష్ణు దవిలియుంటి। వాని విడచి పరుని జేర వార్త కలదె
వినుము నే నిట్లు సేయంగ వెలయు నిపుడు। స్వామి విడనాడ ధర్మమే కామినులకు. ౧౩౧౨

వ. నీవు జగద్విధాత వగుటయు, శంభుండు మృత్యుంజయుం డగుటయు, శేషుండు విశ్వంబు ధరించుటయు, ధర్ముండు ధర్మసాక్షి యగుటయు, గణనాధుం డాద్యపూజ్యుం డగుటయు, ఋషులు పూజ్యు లగుటయు, ప్రకృతి సర్వపూజ్య యగుటయు నెవ్వని ప్రసాదంబున గలిగె నట్టివానిచే కృష్ణుని పాదపద్మంబులు హృదయంబున నిల్పి కొల్చెద నని చెప్పి తపంబునకుం జని సేయ శృంగారవిగ్రహుండై శ్రీకృష్ణుండు పొడసూపినం గాంచి మూర్ఛాక్రాంతయై పడియున్న దేవిని లేవనెత్తి క్రోడంబున నిడికొని యూరార్చి హరి యిట్లనియె. ౧౩౧౩

తే.గీ. సద్విజయుని సతివి నాగ్నిజతి యగుచు। నాదు చాయరూపమున నతి యగు
దీవు నేడు మహిమ్న కింతవి గమ్ము నీ। యంశమునను బోయి యంబుజాక్షి. ౧౩౧౪

తే.గీ. నా ప్రసాదంబు గలిగె నో నాతి నీకు। నిఖిలలోకంబు పూజించు నిన్ను మిగుల
కలిత మంత్రాంగరూపవు గమ్ము వేగ। పొమ్మనుచు చనె మహాపురుషు డంత. ౧౩౧౫

తే.గీ. బ్రహ్మయానతి గైకొని పావకుండు। వెలసి యచట జేరి దేవిని వినుతి జేసి
సామవేదోక్తమార్గ నరణి విధర। ధ్యాన మొనరించి పాణిగ్రహణము జేసె. ౧౩౧౬

చ. అనలుడు స్వాహ నాతిని శతాబ్దము లొక్కగతిం రమించగా
ఘనమగు మహానతేజమున గర్భము దాల్చి లతాంగి గాంచె దా
తనయుల ముగ్గురన్ దనయు దక్షిణమహిమ్నాగార్హపత్య
హ్వాని సుమధారంచిరున్ గుణములన్ మది నాహవనీయ పావకున్. ౧౩౧౭

చ. మునులును బ్రాహ్మణుల్ నృపులు మోదమునొందుచు నిల్పి నాహవి
స్సును దగ స్వాహ పేరు మది జొప్పడ సంతత మేతదంతమున్
తనివి దవి నారుచుండియును దేవతలెల్లను సంతసంబునన్
మనిరి మునీంద్ర స్వాహగల మంత్రము మంత్రమునంచు నేటికిన్. ౧౩౧౮

వ. మఱియు స్వాహాపూజావిధానం బెట్టిదని సావధానుండవై వినుము. ధ్యానంబును, స్తోత్రంబును, పూజావిధానంబును సామవేదోక్తంబుగా సర్వయజ్ఞారంభకాలంబులందును సాలగ్రామంబుననేని, ఘటంబుననేని స్వాహం బూజించి యజ్ఞంబు సేయవలయు. చేసిన్న ఫలంబు సిద్ధింపదు. మఱియు ధ్యానంబు వినుము. ౧౩౧౯

క. సిద్ధను సకలజను క్రియాసిద్ధిప్రదమైనదాని సిద్ధ్యాకారన్
బుద్ధిదను భూతిదను పరిశుద్ధను స్వాహాను దలంతు శుభసిద్ధికినై. ౧౩౨౦

వ. మఱియు మూలమంత్రంబు ౧౩౨౧

క. ప్రణవంబును హ్రీంకారము । స్వనితంబగు శ్రీయు బిందు సంయుతమై
ప్రణుతిగతి వహ్నిజాయా । ఘటితన్ స్వాహాపదంబు బరగు బుధుల్కన్. ౧౩౨౨

వ. స్వాహయు, వహ్నిప్రియయు, వహ్నిజాయయు సంతోషకారిణియు, శక్తియు, కాలదాత్రియు, క్రియాగతియు, దహనదాహికయు, ప్రభయు, క్షమయు, సంసారసారరూపయు, ఘోరసంసారతారిణియు, దేవజీవనరూపయు, దేవపోషణకారిణియు నను నీ షోడశనామంబుల నెవ్వడు స్మరించు వాడు సర్వతాపంబు లడగి, సమస్త ధనసుఖంబులనుం బొంది, సర్వార్థంబు లందు నని చెప్పిన విని నారదుండు స్వధోపాఖ్యానంబు నడిగిన నారాయణుండు దయాళుండై చెప్పందొడంగె. ౧౩౨౩

మ. సృజనార్థన్ సృజియించె బ్రహ్మ పితలన్ జిత్రార్చ్యమల్ మూర్తి త్రి
ప్రజలుం దేజము గల్గు నల్వురను శోభాయుక్తులం జేసె న
గ్రజత్త్వాద్భవునార్థ మిచ్చె శ్రాద్ధంబుం దగం దర్పణం
బజు డంతన్ నిగమంబులం దెలియ నో యజ్ఞాతభావ్యశ్రయా. ౧౩౨౪

తే.గీ. అనఘ తర్పణపర్యంతమైన స్నాన । మరయ శ్రాద్ధంబు దేవార్చ యాహ్నికంబు
మూడు సంధ్యలు బ్రాహ్మణ ముఖ్యకర్మ లనుచు వేదంబు దెలిపెడి వినుము మఱియు. ౧౩౨౫

తే.గీ. మూడు సంధ్యలు తర్పణమ్ములు బలియును బ్రహ్మయజ్ఞంబు నిత్యము బ్రాహ్మణుండు
సలుపకుండిన విషహీనసర్పమునకు బలుకుచుండును శాస్త్రంబు పరమమౌని. ౧౩౨౬

సీ. హరి నివేదనగాని యన్నంబు దినువాడు హరి దేవిపూజను మానువాడు
నగు గర్మలకును నన్నంబు భస్మాంత సూతకంబును మహాసూరివంద్య
బ్రహ్మ శ్రాద్ధాదుల బరగంగ సృజియించి దనికేసట విప్రసమితి యిచ్చు
శ్రాద్ధముల్ పితలకు రాకున్న క్షుధితులై బ్రహ్మలోకమునకు వడిగ నరిగి

తే.గీ. ఖిన్నులై మొఱపెట్టిన గృపను విని సరోజగర్భుండు సృజియించె నోజ దనదు
మానసంబున నొక కన్య మానవతిని । రూప యౌవనసంపన్న రూపరహిత. ౧౩౨౭

క. స్వధ యను పేరిడి ద్రుహిణుడు । మధురాధర నిచ్చె బితృసమాజంబునకున్
బృథుపీవర లోసగిన యా । మధుర శ్రాద్ధములు బితృసమాజము ద్రుంగెన్. ౧౩౨౮

తే.గీ. బ్రాహ్మణులకు నప్పుడు బ్రహ్మ దా జెప్పెను । సౌరదానమందు స్వాహా శస్త
పైతృకమున శస్త స్వధయును నై యుండు। యజన శస్త దక్షిణాఖ్య యనుచు. ౧౩౨౯

వ. అంత పితృదేవతలును, మునులును, మనుష్యులు స్వధం బూజించి పరమానంద సమేతులై స్వధాదేవీవరంబుచే బరిపూర్ణమనోరథులైరని చెప్పిన విని నారదుండు స్వధాపూజా ధ్యాన స్తోత్రాదికంబు దెలుపవే యనుడు నారాయణుండు. ౧౩౩౦

క. శరదశిత కాలునిభయం । దరయగ మఘయందు శ్రాద్ధ మందును స్వధకుం
బరిచర్యాపూజాదుల । సుముహూర్తిం జరిపి శ్రాద్ధ మొనరింప దగున్. ౧౩౩౧

తే.గీ. స్వధను విడిచి ద్విజుడు శ్రాద్ధంబు సేసిన । ఫలము బొందలేడు తెలియు మద్ది
విధికి గన్య పూజ్య విమలాంగి గుణవతి । శ్రాద్ధఫలద పితల సతియు గాన. ౧౩౩౨

వ. స్వధాధ్యానంబు వినుము. ౧౩౩౩

తే.గీ. బ్రహ్మమానసపుత్రివి భాసురాంగి । వసవరత యౌవనాఢ్యవు నఖిలపూజ్య
వరపితృశ్రాద్ధఫలద వహో స్వధమ్మ । రప్పకే నిన్ను మదిలోన దలచువాడ. ౧౩౩౪

తే.గీ. కలశమునందొండె శిలనొండె యాలఘురీల। దేవి నావాహనము చేసి ధ్యానములర
ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రంబుచేత। బూజ గావింపదగు స్వయంభూతనూజ. ౧౩౩౫

తే.గీ. ప్రణవహ్రీంశ్రీలు క్లీయును బరగ బిందు । భరితములును జతుర్థ్యంత స్వధయు స్వాహ
గలసెనేనియు మూలంబు దొలుత నద్ది। యుచ్చరింపంగవలయు ద్విజోత్తముండు. ౧౩౩౬

తే.గీ. స్వధ యనుటతోనె తీర్థంబుస్నాయి యగుచు। వాజపేయఫలము బొందు పదల కొర్కె-
మూడుసారులు సేయ నాఘాయుయునట । వర్యకర్తవ్య మది శ్రాద్ధఫలము నొందు. ౧౩౩౭

తే గీ. శ్రాద్ధకాలంబునను స్వధాస్తవము విన్న। శ్రాద్ధఫలమును బొందును స్వధ స్వధ స్వధ
యని త్రిసంధ్యల జపియింప నెలమి గుణసమన్వితయు సాధ్వియునునైన యాలుగల్గు. ౧౩౩౮

ఉత్సాహ. పితల ప్రాణతుల్యవమ్మ ప్రీతి జననివమ్మ నీ
వరలగుణగణాఢ్యవమ్మ యఖిలబ్రహ్మరూపవున్
సతతసత్త్వరూపవమ్మ శ్రాద్ధఫలదవమ్మ న
స్మృతివి శ్రాద్ధదేవివమ్మ మంగళాంగియౌ స్వధా. ౧౩౩౯

ఉత్సాహ. అనఘ నీవు సృష్టిమొదల నవతరించినావుగా
ఘనలయంబునందు నీవు కానరాకయుండగా
నొనయ స్వస్తి నీవు ప్రణవ మీవు స్వాహ నీవుగా
జనని దక్షిణవును నీవు సర్వమంగళా స్వధా । ౧౩౪౦

వ. అని యిట్లు స్తోత్రంబు సేయునది యని చెప్పి పరమేష్ఠి యావిర్భూతయైన స్వధను పితృదేవతలకు సమర్పించి యంతర్ధానంబు నొందినం బితృదేవతలు ప్రహర్షితు లయిరి. మఱియు, ౧౩౪౧

చ. తెలిపితి స్వాహావృత్తమును దెల్పితి నే స్వధ సచ్చరిత్రముఁ
దెలిపెద దక్షిణాఖ్య బరదేవి చరిత్రము సావధానతం
బొలుపుగ నాలకింపు మిక మున్ను సుశీల యనంగ గోపికా
లలన యొకర్తు గోకుగతి లక్షణయుక్త వసించు నేర్మితోఁ. ౧౩౪౨

చ. మనసిజుమత్తదంతి నిసుమా యది చక్కదనాలదొంతి స
జ్జనగణనీయ చారుగుణజాల సుశీల సరోజపత్రలో
చన తనురి పరంపర నిరాకరబింబసమాస్య జాతరా
మ నయనహాస్య కృష్ణునకు మానినియై విహరించుచుండగఁ. ౧౩౪౩

చ. ఒక్కట రాసకేళి బరమోజ్జ్వలయై రసభావమై ఖరిఁ
మిక్కిలి పేర్కనన్ సరభసంబున్ వది కృష్ణుని దక్షిణాంకమం
దెక్కిన రాధకున్ దెలిచి యీశుడు దా దలయెత్తకున్న రా
ధక్క యదంతయుం దెలసి యగ్గి కనుల్ కడు నెఱ్ఱజేయుచున్. ౧౩౪౪

చ. పెదవి గదల్చుచుం దనుపు బిట్టు వడంకగ వచ్చుచున్న య
మ్మదవతి గాంచి యచ్చోటును మాని తిరోహితుడయ్యె గృష్ణు డం
గదను సుశీల మున్నయిన కాంతలు కంపిల కేలుమోడ్చి రా
ధ దయదలంచి ప్రోవు మిక తప్పు క్షమింపు మటంచు గోపికల్. ౧౩౪౫

వ. సుధామాదులగు త్రిలక్షకోటులు శరణంబు వేడుచుండ ౧౩౪౬

ఉ. కాలికొలంది దాటి తన కాంతుని గాంచు సుశీల జూచి రా
ధాలలనాశిరోమణి యుదగ్రరుషాధిప మాపరి యా
బాల సుశీల జూచి యిక పాపము పెట్టు వైకుంఠ లోకమం
బో లలితాంగి యట్లయిన నొప్పుచెడం బడదౌటు వచ్చుడే. ౧౩౪౭

వ. అని శపించి రాసంబున గృష్ణుండు లేమికి వగచి విరహవేదనాదోధూయమానయై క్షణంబు యుగంబుగా గడుపుచు. ౧౩౪౮

తే.గీ. ప్రాణనాథ కృష్ణ ప్రాణాధికప్రియ। ప్రాణదేవ యెట్లు ప్రాణ మేను
నిలుపుదాన నేడు నిన్నెడబాసి యు। య్యెడల నాదు గర్వమెల్ల దూరె. ౧౩౪౯

క. పతిభాగ్యమె సతిభాగ్యము। పతిసుఖమే సతిసుఖంబు పతియే గతినా
సతమున్ బతివిరహంబున। సతికిం బ్రదుకేల సకలసంపద లేలా. ౧౩౫౦

క. మేలైనదానిలోపల । మేలైనది వయని పొందు మీనాక్షికి జుట్టా
లెంటయున్న పెనిమిటి । దోలుదురే యెందునేని పూబోడులటన్. ౧౩౫౧

క. ధరియించి భర్త యనఁగా । బరఁగును పాలించెగాదె పతి యనఁదగు నీ
శ్వరుఁడై స్వామి యనంబడు । గరిమం గామంబు గూర్చి కాంతు డనఁబడున్. ౧౩౫౨

క. సంధై ప్రీతి నొసఁగి చె । ప్పం దగియెం బ్రియుఁ డనంగ బరమైశ్వర్యం
బందిచ్చు జీవితేశుఁడు । నాం దనరెన్ బరఁగఁ బ్రాణనాయకుఁ డగుచున్. ౧౩౫౩

క. పతి దానంబున సమముఁడు । సతికిన్ మరి గాథ మరిని సంగతినికదా
శతపుత్రులైనసుం భర్త్రు । తులియవే సుతుఁడు గుణపతికి నెంచేనిన్. ౧౩౫౪

ఉ. స్నానము తీర్థముం దపము సర్వమఖంబులు విప్రసేవయున్
దానములన్నియున్ విపుల దక్షిణలున్ వ్రతముల్ శ్రుతంబులున్
మానిత పుణ్యకర్మములు మానినికిన్ బతిపాదపద్మసే
వానిరతిన్ బదార్వదగు వంతును బోలవు భర్మ నెంచినన్. ౧౩౫౫

క. గురుఁ డనఁ గంటెను భామిని । సురకంటెను దేవకంటె సుజ్ఞేక్షణుఁడున్
గురుతరుఁడు సుమ్ము ప్రాణే । శ్వరుఁ డహహా వాని దాని బ్రియకం దరమే. ౧౩౫౬

శా. గోటిలక్షలు గోవకోటులు నసుం గొల్వంగ బ్రహ్మాండర
క్షాపారీణత యత్ప్రసాదమున దక్కంగొంటి దద్దేవ స
ద్భావాపాయం బగుణాశ్రయుం దెలియకేన స్వామిధామంబునన్
గోపింపం బనునే మరత్యయము రెంముల్ శ్రీస్వభావస్థితుల్. ౧౩౫౭

క. అని రాధిక విలపించెన్ । మనమున బ్రేమమున నాథ నాథ యకను ద
ప్పను ముమ్మ దీనమై యట । వనటం గుందెదను విరహవారిధిలోనన్. ౧౩౫౮

వ. ఇది యిట్లుండ దక్షిణాదేవి గోలోకంబును విడిచి తదపురాలమ లక్ష్మీశరీరంబునం దవం దానరించె. ఇంత బృందావనంబున యుష్కాలంబగు యజ్ఞంబు చేసి ఫలంబుపొందలేక విష్ణువై బ్రహ్మం జేరి నివేదించిన నతండు నారాయణు ధ్యానంబు జేసిన మహాలక్ష్మి నుండి వెడలించి దక్షిణ నొసంగిన దానినిం బితామహుండు యజ్ఞదేవున కిచ్చి యతనిం బూజించినం బ్రహర్షితుండై యజ్ఞదేవుండు దక్షిణాసౌందర్యంబు సూచి మూర్ఛితుండై కాంవాకపదికిం దెలిసి దక్షిణం దాణిగ్రహణంబు సేసె. దేవతలు యజ్ఞఫలంబు లంది రంత. ౧౩౫౯

క. జన్మంబుపేర్చువెండుల । కన్యకగు దక్షిణన్ సుఖస్థితి గూడెన్
దిన్నగ బంద్రెండేడులు । కన్నుల విలుకాని క్రీడల గడు వలపు మెయిన్. ౧౩౬౦

క. దక్షిణచూలాత్తైరా । నక్షయగుణ కర్మఫలసమాఖ్యని గనిమెన్
వీక్షించి యజ్ఞుడు యజ్ఞం । దక్షిణఫలంబు నిచ్చె నమనల శెల్లన్. ౧౩౬౧

క. అది గాని వేదవల్లుడు । ప్రదినంబున కరిగి రంత దృప్తులగుచు శ్రీ
ప్రదమును శీఘ్రము కర్మకు । దుద దక్షిణ యిచ్చెనేని ద్రుహిణతనూజా. ౧౩౬౨

తే.గీ. ఎఱుక లేనియని యేకతానునను । మఱిగ దక్షిణార్థ మొదక కర్మ
గడచి మొద రెండు గడియలు నడచినయేని రెట్టి ఘనము నిష్ఫలయయు. ౧౩౬౩

తే.గీ. దక్షిణార్థ మొక త్రానేకరాత్రంబు । గడపెనేని నూఱుబడుల నొమ్ము
మూడురాత్రుల లేగ మొఱగి సహస్రగుణంబు । ఘన మెసంగవలయు దానవేంద్ర. ౧౩౬౪

తే.గీ. ఏడురాత్రుల లయిగ నిరువేల నెలవోవ । లక్ష మేడు మనల లక్షశతము
నియ్యవలయు నంత నెల్లప నడచిన । కర్మ నిష్ఫలంబగుదు మునీంద్ర. ౧౩౬౫

తే.గీ. మహిని దక్షిణ యీనట్టి మనుజు డొందు బ్రాహ్మణద్రవ్యహారు డొందు పాప మవని
వాడు కర్మభ్రష్టుడును గాడు వాని లక్ష్మి । నిలువనేరదు మట్టుపడు నీచ్చ పితలు. ౧౩౬౬

తే.గీ. దక్షిణ యిడకున్న దహనుడు నాహుతి ముట్టడు । దేవులు నట్టి పూజ నాదరింప
రరయ కర్మలందు నత్యంతముఖ్యంబు । దక్షిణార్థ మంత్ర తత్త్వవిధులు. ౧౩౬౭

క. అడిగిన దక్షిణ యిచ్చుక । గొడవగుడుచు నడుమ మిగుల గుంభీపాక
స్థుడగుచును లక్షయేడులు । తడబడగ యమదూత దండతాడితుడగుచున్. ౧౩౬౮

క. తరువాతను మాలండై । యెఱియుచు రోగమున జిక్కి యిల నిర్ధనుడై
నెఱి దక్కి క్రింద నుండన్ । బొరి నేడుతరంబులైన పురుషుల జెఱుచున్. ౧౩౬౯

వ. అని యిట్లు చెప్పి హరి యెయ్యది వినవలయు నని యడిగిన నారదుండు నారాయణుం జూచి
యయ్యా దక్షిణ లేని కర్మ నెవ్వ డనుభవించును. దక్షిణా పూజాక్రమం బెట్టిదది వివరింపవే
యనుడు నారాయణుండు. ౧౩౭౦

తే.గీ. ఇల నదక్షిణకర్మను బలి గ్రహించు । దానవుడు తొల్లి యది దానవాయు జేసె
బలికి నదిగాన కర్మల ఫలము లేదదక్షిణంబైన నదో గర్హ్యము. ౧౩౭౧

వ. మఱియు నశ్రోత్రియుని శ్రాద్ధద్రవ్యంబును, శ్రద్ధ లేని దానంబును, వృషలీపతియగు
విప్రుని పూజాద్రవ్యంబును, నసద్విజుని యజ్ఞంబును, నశుచి పూజయును, గురుభక్తి లేని
వాని కర్మయు బలిం జేరు. సంశయంబు లేదు. మఱియు వినుము. ౧౩౭౨

తే.గీ. దక్షిణను పూజసేయుట తలచుటయును । స్తవము సేయుట మొదలగు ధర్మములను
గణ్వశాఖను గనవచ్చు గాన దాని । తెలిపెదను విను మింక నో యనఘచరిత. ౧౩౭౩

తే.గీ. తొల్లి యజ్ఞుండు దక్షిణాకోమలాక్షి జూచి మోహించినప్పుడు స్తుతి యొనర్చె
మనమునందును ధ్యానించి మహితభక్తి నతని పలుకులు వివరింతు నవి వినుము. ౧౩౭౪

మత్తకోకిల. నీవు గోపివి నీవు గోపుల నేత్రివౌదు దయానిధీ
నీవు రాధవు సాటిదానవు నిత్యసౌఖ్యవిధాయినీ
నీవు కృష్ణుని ముద్దరాలవు నిన్నుగొల్చెద మానినీ
నీవు కీర్తివహించినావు వినిర్మలమ్ముగ దక్షిణా. ౧౩౭౫

మత్తకోకిల. పుట్టినావుగ నీవు కార్తిక పూర్ణిమన్ శుభరాసమం
దెట్టివారును నిన్ను నోమెద రీప్సితంబులవంటనై
మట్టిగొల్చెద లక్ష్మి కిం గుడిమూవ పీఠి సుశీలవా
గట్టిదానవు నన్ను వేగమ కావరాగదె దక్షిణా. ౧౩౭౬

మత్తకోకిల. ధర్మకర్మఫలంబు లిచ్చెడి దాత్రివై తివి శంభుడుం
ఖర్మగమ్ముడు దిక్కులేరెడివారు నత్ఫలదాతలే
కర్మకోటికి కర్మరూపిణి కర్మకర్తృశుభాకృతి
శర్మదాయిని లోకపావని జ్ఞానబోధిని దక్షిణా. ౧౩౭౭

వ. అని దక్షిణాస్తోత్రంబు నెవడయేని యజ్ఞకాలంబునం బఠించిన తప్పక సర్వయజ్ఞఫలంబు నందు. వినుము. ౧౩౭౮

మ. ధనయజ్ఞంబును భూమియజ్ఞమును బూర్తంబును మాణిక్య రాం
చన తామ్రాది సపంబులందు వితతేచ్ఛన్ హస్తిమేధంబునం
దును గౌరీశ సురేంద్ర రుద్ర శుచి పాథోనాథ యజ్ఞంబులన్
వినుమా చెప్పగ నింకనుం దెలియగా విస్తీర్ణభాషంబునన్. ౧౩౭౯

మ. అరినిర్భేదనమందు సృష్టిని సముద్యద్యోనియాగంబునన్
పర భద్రంబున పాపమోచనమునన్ వారాహిజన్మంబునన్
బరమప్రీతిని దక్షిణా స్తవము నెవ్వారల్ పఠియింత్రు వా
రురువిఘ్నంబుల నెట్టి కర్మఫలసంయుక్తిం భజిం త్రెల్లయన్. ౧౩౮౦

వ. వెండియు దక్షిణాధ్యాన స్తవ పూజాక్రమంబు దెలింగింతు సావధానుండవై వినుమని నారాయణుండు. ౧౩౮౧

శా. సాలగ్రామమునుందయేని కలశస్థాపంబు గావించియే
నోలిం దక్షిణ నాదిశక్తి మది నత్యుల్లాస మొప్పొంగగా
లీలావాహము చేసి భక్తిగడముల్ చెల్వార జోడించి దే
వీ లక్ష్మి పరమేశ్వరీ యనుచు దా వేడంగ నొప్పుం గడున్. ౧౩౮౨

క. సిరి కుడిమూపున బుట్టిన । సిరి కదవే నీవు మంచిచెయువులనెల్లన్
నెరజాణవు కర్మఠులకు । సిరి నానగెద వట్టి నీకు సేసెద గొలుపుల్. ౧౩౮౩

క. వెన్నుని శక్తివి నీ వా । వెన్నునిచే గొలువఁబడిన వేల్పవు మఱియుం
జన్నముల సిద్ధి నొసఁగెద । వెన్నఁగ శుద్ధిప్రద నీవు నొసఁగెద భక్తిన్. ౧౩౮౪

తే. గీ. ఇట్లు దక్షిణ ధ్యానించి యొసఁగ మూల । మంత్రమున బ్రాహ్మణుఁడెవ్వఁడు మనుజుఁ డధిక
భక్తితో శ్రద్ధతో శుద్ధభావుఁ డగుచు । పూజ యొనరింపఁగాఁ దగు బుధవరేణ్య! ౧౩౮౫

క. వేదోక్తమార్గ మెడపక । యా దేవికిఁ బూజ సేయు నగుణాత్ము సదా
ఖేదంబు లేదు నారద । శ్రీదేవికిఁ దక్షిణకును సిద్ధము తలఁపన్. ౧౩౮౬

వ. సప్రణవమగు లక్ష్మీ కామ శక్తి బీజంబులు దక్షిణాసహితంబు లయి మంత్రంబు లగు. నది చతుర్థ్యంతంబు జేసి వహ్నిజాయం గలిపిన మూలమంత్రం బగు. నది సర్వత్ర పూజా విధానమంత్రం బగుచుండు. ౧౩౮౭

ఉ. జ్ఞానుగ సర్వకర్మఫల సంపదలం దనరుసేయు దక్షిణా
ధ్యానము నీకు జెప్పితిని హర్షముతో త మునాథ భక్తిన
జ్ఞానము గాసి మానవుఁడు శాంతి వహించి సుఖంబు లందు నెం
తేని కొఱంత రాదు వినుమీ యిది వ్రాసిన విన్న జెప్పినన్. ౧౩౮౮

ఉ. పుత్రులు లేనివాఁడు గను భూరిగుణాఢ్యుల సుందరాంగులన్
క్షేత్రములేని మానవుఁడు జెందు బతివ్రత సుందరాంగినిం
బుత్రవతిన్ బ్రియున్ విమల పుణ్యవతిన్ గుణధన్య సత్కులన్.
జిత్రముగా నిరక్షరుఁడు నెందును విద్యను దీని విన్నచోన్. ౧౩౮౯

తే.గీ. భూమిలేనివాఁడు భూమి సంపాదించు । బంధుహానియందు బంధుజనుఁడు
నాపదలను మాన మరలేక విడువాఁడు । సంశయంబులేక సౌఖ్య మందు. ౧౩౯౦

వ. అని యిట్లు పలికిన నారాయణువచనంబులు విని నారదుండు స్వామీ దీనశరణ్యా సీవలన నింకను దక్కిన మహాదేవతల చరిత్రంబులు వినవలతు నెప్పి మన్నించవే యనిన నతండు, ౧౩౯౧

క. ప్రకృతికి షష్ఠాంశంబై । యకలంకత నలరు షష్ఠి యాఖ్యానంబున్
ప్రకటించెద విను మది నా । లకులను బరదేవి మంగళప్రదముమ్మీ. ౧౩౯౨

తే.గీ. మరియు నది దేవసేనన మహిమ గాంచు । మాతృకలలోన క్రౌంచాద్రిమర్దనునకు
ప్రాణసమయైన యిల్లాలు పరమసాధ్వి । యాయమ విచ్చును బాలుర నరసి ప్రోచు. ౧౩౯౩

ఉ. ధర్మునిచేత వింటి మును దద్విధమున్ విధ మేను జెప్పెదన్
శర్మదమున్ బవిత్రమగు షష్ఠిచరిత్రము నాలకింపుమీ
కర్మవిమోక్షహేతువు వికారవివర్జిత మార్యగణ్యమున్
నిర్మలపుణ్యదంబు నగు నీరజగర్భతనూజ వింటివే. ౧౩౯౪

మ. ధర స్వాయంభువపుత్రుఁడై మునిగణేంద్రస్తుత్యుఁడై యోగమా
ర్గరతుండైన ప్రియవ్రతుం డకృతదారత్వంబునన్ బెక్కువ
త్సరముల్ పోనిడి బ్రహ్మయాజ్ఞవలనన్ యదాన్వితుం డయ్యెఁ బా
ప్మరయత్నంబున నట్టులయ్యు ననపత్యుండై కడుం గుందుచున్. ౧౩౯౫

శా. భూరిప్రాభవు గశ్యపుం గొలిచినన్ బుత్రేష్టి సేయించి త
ద్దార న్మౌలిని జేరి మౌని చరువున్ దా నిచ్చినన్ మెక్కి య
న్నారీరత్నము తత్క్షణంబ వడసెన్ గర్భంబు తన్మాస మొ
ప్పారెం ద్వాదశదివ్యమాయనము లాపైఁ గాంచె సత్పుత్రునిన్. ౧౩౯౬

తే.గీ. అన్నిగా సంతసంబు లతిసుందరములయ్యె । దేహమందు స్వర్ణదీప్తు లయ్యె
కన్నబిడ్డ జీవకళ లేనివాడౌట । నెల్లవారు సూడ మేప్పి రపుడు. ౧౩౯౭

ఉ. తల్లియు దండ్రియున్ మిగుల తల్లడపాటున సూలి సూలి మూ
ర్ఛిల్లి యెంతసేపటికి జేతనవృత్తి మటిల్ల నత్తఱిన్
వెల్లువలై తొరంగ మది వేదన జిక్కి కడున్ స్వరంబునన్
బెల్లుగ నేడ్చి బాలుని బ్రెగ్గలి భీతిలి యెట్టకేలకున్. ౧౩౯౮

చ. నృపమణి బాలకుం గొనుచు నేగి శ్మశానము జేరి యచ్చటన్
విపినమునందు చిత్తమున వేదన నైపగలేక యేడ్చుచున్
విపులతరార్తి బాలుని విడక స్వాంతములన్ స్మరించి మ
న్నపుడ విమాన మొక్కటి మహావిమలంబగు చేరవచ్చెనన్. ౧౩౯౯

మ. కనియెన్ జాయవిమానరాజమును భూరాంచదంచిత సంపూర్ణ మా
పనవిభ్రాజితశ్వేతచం కమలా భూషణ మండనా సంచితా
ననమాణిక్యవిభూషణాన్విత సతాసం దైకమంజూపమున్
మునిసంపూజిత దివ్యదేహ గరుడా మూర్తిన్ విశాలేక్షణన్. ౧౪౦౦

క. అనవద్యరూపు సుపర్వం । బును ప్రియులను ప్రియుల గర్మముఖ్యులకును గ
ర్మను దేవనైనవారికి । ధనము నొసంగెడు నేను ధరణీనాథా ! ౧౪౦౧

చ. సుఖమును దుఃఖమున్ భయము శోకము హర్షము మంగళంబునున్
నిఖిలవిభూతు లాపదలు నిర్ధనభవము నర్థప్రాప్తియున్
సఖులను బంధుజాలమును శాత్రవులున్ దినమంటినంత దు
ర్ముఖతయు వీని కన్నిటికి మూలము కర్మమునుమ్మ భూవరా ! ౧౪౦౨

క. అని చెప్పి దేవి తన కర । మున బాలకు నెత్తి జీవమును బోసిన యం
తన నవ్వకొనుచు నా శిశు । వనుపమతేజమున మెరయ నచ్చెరువడుచున్. ౧౪౦౩

తే.గీ. రాజు మనమున నొంది రాజరాజేశ్వరి । యైన దేవసేన యనుగుదమ్మి
కపుడు మ్రొక్కి నిలువగా జూచి దేవి దా । నని గ్రహించి దివికి జనదలంచె. ౧౪౦౪

వ. అంత. ౧౪౦౫

తే.గీ. శుష్కకంఠోష్ఠతాలుఁడై చూపులందు । దైన్య మడరంగ నృపుడు స్తోత్రంబు సేయ
నంతరి యద్దేవి యతనిపై నాదరమున । బలికె నొక వేదవిధి వినిర్మలహితంబు. ౧౪౦౬

క. స్వాయంభువమనువంశజుఁడ । వీయుర్విని నాదు పూజ చేయుము నీవున్
శ్రేయస్కర మది యట్టులు । నీ యిష్టపుత్రుని బిడ్డని నిత్తున్. ౧౪౦౭

సీ. వెలయు సువ్రతనామ విఖ్యాతుఁడై గుణవంతుఁడై యోగసంపన్నుఁడగుచు
నారాయణాంశుఁడై భూరియశోయుతుఁడై పండితుండయి యమలుఁడగుచు
శతయజ్ఞకర్తయై యతిబలోపేతుఁడై శుభుఁడయి రాజకృతస్తోత్రుఁడగుచు
జాతిస్మరుండయి జ్ఞానియై సిద్ధిసంప్రాప్తుఁడై దాతయై పుణ్యుఁడగుచు

తే.గీ. నలరు నిన్నాళ్లు దనుజు నన్యూచిరమాత । యొసగె నృపచంద్రునకు నతఁ డపరిమితము
దంబు నందుచు మ్రొక్కి హస్తములు సాచి । యుంది వికసితముఖపద్ముఁడగుచు నిలువ. ౧౪౦౮

తే.గీ. దేవి దీవించి చనియెను దివికి నంత । రాజగృహమునకుం జని రాజపత్ని
కెల్ల వృత్తాంతమును దేవి పిల్లవాని । జేతికిచ్చిన నంది యచ్చెరువు నొందె. ౧౪౦౯

క. మెలగు దనచేతులతో । బాలుని మహితార్ధచంద్రఫాలుని సుగుణా
వాలుని గైకొనె నప్పుడు । మాళిని తన మేను తాను మరచె మునీంద్రా! ౧౪౧౦

క. పుత్రోత్సవ మొనరించెను । ధాత్రీవరుఁ డపుడు దేవి దప్పక కొలిచెన్
నత్రత్యవిప్రసువిదిత । సూత్రక్రమభక్తి మంత్రసూక్తుల ననఘా. ౧౪౧౧

మ. ప్రతిమాసంబున శుక్లపక్షమున నొప్పన్ షష్ఠి శ్రేయస్థితిన్
వితతార్చావిధులన్ నిరంతరము గావింపించె భక్తిన్ బ్రియ
వ్రతధాత్రీశుఁడు మానవప్రతతిచే గ్రామాల గ్రామేకసం
తతి వారంబున షష్ఠివారమునను జల్పించె నత్తిథులన్. ౧౪౧౨

క. బాలుల యన్నప్రాశన । వేళల శుభకార్యములను వివిధగతుల శో
భాలలితులగుచు గొలిచిరి । మేలుగ శ్రీషష్ఠి జనులు మేదిని ననఘా! ౧౪౧౩

వ. షష్ఠిపూజావిధానంబును ధ్యానాదికంబును కణ్వోక్తక్రమంబునం దెలిపెద వినుము. సాల గ్రామంబునంగాని, ఘటంబునంగాని, వటమూలంబునంగాని ప్రాజ్ఞుండగువాఁడు పూజించు, నందు ధ్యానంబు వినుము. ౧౪౧౪

క. కొడుకుల నొసంగి శుభముల । బడయంగాజేయు దల్లి భగవతి గరుణా
జడనిధి మణిమయభూషిత । కెడుగుల నెడబాపు దేవసేన భజింతున్. ౧౪౧౫

సీ. అర్ఘ్యంబు పాద్యంబు నాచమనీయంబు దీపంబు గంధంబు ధూప మలర
వివిధఫలాహార వితతుల నిచ్చియు బ్రణవంబు హ్రీంకార పరకముగను
నొనర షష్ఠీదేవియును జతుర్థిని గూడి యగ్నిభార్య గలసి యమలమైన
మంత్రంబు దగినది మాటి మాటికి శక్తిని నెనువుగా జపముజేసి
తే.గీ. సామవేదోక్తమైనట్టి స్తవము జేయ । వలయు నెవ్వాడు మూలంబు వదల కొక్క
లక్ష జపియించు నాతండు లలితపుత్ర । లబ్ధి వడయును విను స్తోత్రలక్షణంబు. ౧౪౧౬

సీ. నేగిబాపెడి దేవసేనకు దండంబు ధన్యంబు లిమ్ము నంబకు జోహారు
వరము లొసగు దేవవందినికిని బ్రొక్కు సిరు లిడునట్టి షష్ఠికిని జోత
పుత్రదాయినియైన ధాత్రికి జేజేలు మేలొల్చు తల్లికి గేలుమోడ్పు
మాయ తానైన యమ్మకు నమస్కారంబు బాలపోషిణికిని వందనంబు
తే.గీ. శారదకు భక్తరక్షావిశారదకును । సారకును గరుణారసాసారమతికి
సిద్ధకును బూజ్యకును నిత్యశుద్ధమతికి । వేదవేద్యకు నిదె యభివాదనంబు. ౧౪౧౭

వసంతతిలక. జోహారు నీకు వరదా సురసేవ్యపాదా। జోహారు నీకు సుమతీ శుభవాగ్విభూతి
జోహారు నీకు పరమా సురవైరిభీమా । జోహారు నీకు సురటీ సుఖమూర్తి షష్ఠీ. ౧౪౧౮

ద్విపదవృత్తము.

ధనమును నా కిమ్ము తనయుల నిమ్ము । మనమున నిను గొల్తు మానక షష్ఠి
మానంబు మా కిమ్ము మరి జయ మిమ్ము । మానుగా యశ మిమ్ము మహిమతో షష్ఠి
జ్ఞానమ్ము నా కిమ్ము సంపద లిమ్ము । ధ్యానంబు జేసె నే దయజూడు షష్ఠి
గానమోదిని నాకు గల్యాణ మిమ్ము । మానుగా నిన్ను నేమరకమ్మ షష్ఠి. ౧౪౧౯

క. ధాత్రిని మనుజుడు షష్ఠీ । స్తోత్రంబును జదివెనేని శుభగుణయుతుడౌ
పుత్రుండు గలుగు వత్సర । మాత్రం బొనరింపవలయు మానిక వ్రతమున్. ౧౪౨౦

వ. మరియు గాకవంధ్యయు, మృతాపత్యయు, నొకసంవత్సరము స్తోత్రంబు పఠించెనేని షష్ఠీదేవీప్రసాదంబునం బుత్రవతి యగు. మఱియు రోగయుక్తుండైన బాలుని యొద్ద దల్లిదండ్రు లీ స్తోత్రం బొక మాసంబు పఠించెనేని యారోగ్యంబు గలుగు నని చెప్పె నారాయణుండు. ౧౪౨౧

తే.గీ. జలజభవపుత్ర తెలిపితి షష్ఠికథ । మాగమోక్తంబు మంగళం బఖిలవంద్య
మనఘ మంగళమంటికాఖ్యాన మింక । వినుము చెప్పెద పూజాది విధులతోడ. ౧౪౨౨

సీ. అక్షీణకల్యాణదక్షమై భక్తకోటిని మంగళముల నిండించుకతన
మహికి బిడ్డండైన మంగళుచేత సేవిత యయి సిరులిచ్చి వెలయుకతన

మంగళచండినా షుహి బేరు వహియించె మూర్తిభేదంబున మూలశక్తి
ప్రకృతి కృపారూప ప్రత్యక్ష సతులకు నిష్టదేవత సకలేష్టదాత్రి
తే.గీ. మున్ను శంకరుచే నది పూజ వడసె । త్రిపురవధమందు శౌరి ప్రే(రే?) పిదప
బ్రహ్మ యుపదేశ మొసగంగ రాక్షస ప్ర । పాతితంబైన యానంబు పడుచునుండ. ౧౪౨౩

ఉ. శంకరు డార్తుడై కొలువ చండి దయామయి యోడనేల నీ
వింక భయంబు దక్కుము మహేశ మురారి వృషస్వరూపు డా
శంక దొలంగు మేను రణశక్తినిగా నిను బట్టియుండెదన్
పంకజనేత్రదత్తశరబాధితు జేయుము దైత్యు నాపుడున్. ౧౪౨౪

క. అత డట్లు సేయ ద్రిపురులు । హతులయ్యెన్ విబుధులెల్ల నానందరసా
న్వితులై కురిసి రాకమొగిన్ । మితిమీరగ విమల సతనిమీద మునీంద్రా. ౧౪౨౫

క. హరియును సరసిజభవుడును । పరమాహ్లాదమును బొంది భాసురగతి శం
కరునిన్ సుస్నాతుంగా । బరగించిరి దేవిపూజ భక్తి నొనర్పన్. ౧౪౨౬

ఉ. మంగళచండిపూజ పురమర్దను డొప్పున జేసె నా మహా
భంగురలీల నర్ఘ్యమును బాద్యము నాచమనీయ వస్త్ర స
న్మంగళ దీపికా కుసుమ మాల్య సుగంధము లిచ్చి పాసెమున్
పొంగలి మేక గొర్రె యెనుపోతుల నంబకు ద్రుంగబెట్టుచున్. ౧౪౨౭

ఉ. మంగళచండిపూజకును మాధవు డెంతయు నాత్మలోపలం
బొంగుచు గీత వాద్యముల భూరిమహోత్సవకీర్తనాధికో
త్తుంగరసంబులన్ వివిధ యార్యనినాదములన్ శుభంబు ప్రో
యంగ నటించె నోలి నమృతాంధులు దానును గూడి వేడుకన్. ౧౪౨౮

తే.గీ. మరియు మాధ్యందినోక్తక్రమంబుమీర । ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రంబుచేత
ద్రవ్యములనెల్ల యర్పించి భవ్యనీల। స్తవము గావించె సంతోషసహితు డగుచు. ౧౪౨౯

తే.గీ. ప్రణవ హ్రీంకారములు లచ్చిపలుకు కామబీజమును సర్వపూజ్యను బేర్చి దేవి
పదము మంగళచండిక నొదవబిల్చి। యొనర హూంహూంఫట్స్వాహ యనగవలయు. ౧౪౩౦

వ. దశలక్ష జపంబువలన మంత్రశుద్ధి యగు. ధ్యానంబు వక్కాణించెద వినుము. ౧౪౩౧

సీ. అనయంబు నవయౌవనాన్వితయగు దాని పదియునారేడుల బాలవోలె
లలిత శరత్పద్మకలిత వక్త్రముదాని నొరపు ముత్తెంపు పల్వరుసదాని
దొండపండు మెరుంగు దొరయు వాతెరదాని భవళమోజ్యోతియై పరగుదాని
తెల్లసంపెగవన్నె నుల్లసించెడుదాని గలువరేకులవంటి కనులదాని

తే.గీ. యఖిలజగముల తల్లియై యలరుదాని । నెల్లవిధముల కలుషములు నిడెడుదాని
పరమపరిశుద్ధరూపవిస్ఫురణదాని।నమ్మ మంగళదేవి ధ్యానం బొనర్తు. ౧౪౩౨

వ. అని నారాయణుండు దేవీస్తవనవిధంబు బ్రహ్మకిట్లని నుడువందొడంగె. ౧౪౩౩

మానినీవృత్తం. మంగళకారిని మంగళశోభిని మంగళవాసిని మంగళదా
మంగళరూపిణి మంగళభూషిణి మంగళవర్తిని మంగళజా
మంగళ మంగళ మంగళదక్ష సుమంగళపక్ష సమంగళభా
మంగళచండిక మానక నిత్యము మమ్ముల నారయుమా కృపతోన్. ౧౪౩౪

క. అని యీగతి శంభుడు దా । మనమున నత్యంతభక్తి మంగళచండిన్
పెంపడర నిల్పి స్తోత్రం । బును జేసి ముదంబుమీర బూజించి చనెన్. ౧౪౩౫

క. ప్రతిమంగళవారంబున । పతినిడి పూజింపవలయు మంగళచండిన్
వితతములగు సంపదలీ । ప్సితగతి బడయంగగోరు పేర్మి ధరిత్రిన్. ౧౪౩౬

తే.గీ. అంగజవిరోధి మును సర్వమంగళుండు । మంగళాంబను సేవించె మార్గ మెరిగి
దేవతలు గొల్చి రంతట ధీరవృత్తి । సర్వజనులును గొల్చిరి చండి భక్తి. ౧౪౩౭

క. అమరులు సేవించిరి మును । నమరత సేవించి రెల్ల యాశ్రమముల ని
త్యము మనుజులు గొల్చిరి పూ । జ్యములగు నమ్మంగళాంబ చరణాబ్జంబున్. ౧౪౩౮

క. మంగళదేవీస్తవము వి । నంగల చదువంగలట్టి నరులకు జగతిన్
మంగళములు సేకూరును । మంగళచండీప్రసాదమహిమము కలిమిన్. ౧౪౩౯

—: మనసోపాఖ్యానము :—

వ. అని నారాయణుండు మనసోపాఖ్యానము వినుమని నారదున కిట్లనియె. ౧౪౪౦

క. ఆ భగపతియగు కన్నియ । శోభాపతి కశ్యపునకు సుత యగు చేతో
వైభవమున జగమును మన । సాభిఖ్యానంబు గాంచె నాలింపు మునీ. ౧౪౪౧

క. పరమాత్మయైన యీశ్వరు । బొరి మనమున దలచి దలచి పొంపెను మనసే
శ్వరి యను నభిధానము శ్రీ । హరికరుణాపరతమునం దపోధికమహిమన్. ౧౪౪౨

క. హరిగూర్చి మూడుయుగములు । పరమతపం బాచరింప భామినికి నొడల్
కర మెరిసి ముదుకదనమున్ । గొరల జరత్కారువని ముకుందుడు పిలిచెన్. ౧౪౪౩

క. గోపీసతి కోరిన వర । మా పడతి గొనంగి తాను నర్చించెజుమీ
యాపై లోకత్రితయము । హాపూజిత యయ్యె నలువ యర్చించె నొగిన్. ౧౪౪౪

తే.గీ. గౌరవర్ణంబుతో జగద్గౌరి యనియు । శంభునిసపర్య గావించ శైవ యనియు
విష్ణుభక్తిని గొల్చు తా వైష్ణవి యని । నాగభృతి నాగేశ్వరి నాగ జనియె. ౧౪౪౫

వ. నాగేశ్వరిని నాగభగినియు నందురు ౧౪౪౬

తే.గీ. విషము హరియించుకతమున విషహరి యని । యోగసంబంధమున సిద్ధయోగిని యని
మనతరంబైన జ్ఞానంబు కలిగియుంట । నమృతసంజీవని యనంగ నలరె దేవి. ౧౪౪౭

వసంతతిలక. ఆస్తీకమాత సకలార్థ వివేక విద్యా । విస్తార ధన్యగుణ విద్వరసజ్జరత్కా
ర్వస్తోకహార్దవ వరాంగి సురాధినాథ । ప్రస్తోత్రపాత్ర నిరపాయచరిత్ర యయ్యెన్. ౧౪౪౮

వ. ఇట్లు జరత్కారు వనియు, జగద్గౌరి యనియు, మనస యనియు, సిద్ధయోగిని యనియు, వైష్ణవి యనియు, నాగేశ్వరి యనియు, నాగభగిని యనియు, శైవి యనియు, విషహరి యనియు, జరత్కారుప్రియ యనియు, ఆస్తీకమాత యనియు, నమృతసంజీవని యనియు, బదిరెండు నామంబులం గొనియాడంబడు. మనసాదేవిని మనుజుండు పూజాకాలంబున నెవ్వండు ధ్యానించి నామస్మరణంబు సేయు నట్టివానికిని వాని వంశంబులకును నాగ భయంబు మొదలగు నరిష్టంబులు లేవు: మఱియు, ౧౪౪౯

చ. మనస మనంబునం దలప మానవు డుగ్రభుజంగపర్వ భీ
తిని బడ డెన్నడుం బరమరీప్రవిషానలదాహ నెట్టెడున్
బనుపడి యొక్కలక్షను జపం బొనరించిన సిద్ధిగాంచు న
య్యనఘుడు విష్ణులోకమున హర్షముతోడ జరించు నాడటన్, ౧౪౫౦

సీ. సొంపైన తెల్లని సంపంగి ప్రొవ్వరి మించు నిద్దపువన్నె మేనిదాని
నగ్నివిశుద్ధాంశుకాధాన బన్నగ యజ్ఞోపవీతిని నఖిలయోగ
విద్వర ప్రజ్ఞానవిలసిత సిద్ధసిద్ధాదిసేవిత దేవి నఖిలవంద్య
సిద్ధిప్రదను మానినీవిర కల్యాణగుణాకరదంబను ప్రయోఘణితచరిత
తే.గీ. లోకమందరి గమజావిలోకనాథ్య । సమ్యగుణగణశోభిత రాజవదన
మంత్రమంత్రార్థరూపిణి మహితమూర్తి : నిత్య నిజమను సౌభాగ్య నే దలంతు. ౧౪౫౧

వ. అని ధ్యానించి వేదోక్తంబులగు మూలమంత్రంబులం ధూప దీప నైవేద్య గంధామలేపన పుష్పాక్షతాదు లిచ్చి పూజింపవలయు. కల్పతరువను పేరం బరగు ద్వాదశాక్షరంబై పరగు మనసా మూలమంత్రం బెద్ది యనిన. ౧౪౫౨

తే.గీ. ప్రణవహ్రీంకారములు బిందుపరకములగు । శ్రీయు క్లీయును నైయును జేరి యొప్ప
నవల మనసాపదంబు దేవ్యైపదంబు । స్వాహతోగూడి మూలంబు వాసికెక్కు. ౧౪౫౩

తే.గీ. పంచలక్షజపంబున బరగు సిద్ధి । సిద్ధిగాంచిన మనుజుండు సిద్ధు డగును
వానికి విషంబె యమృతోపమానమగును । వాడు ధన్వంతరినిబోలు వైద్య డగును. ౧౪౫౪

క. యదువర సంక్రాంతిని స్నా । నము యిడవ గూఢగృహమున న్నతి నావా
హము సేసి కొల్చి పురి బం । చము నైవేద్యంబు లొసగ సకలార్థదయా. ౧౪౫౫

వ. నారదా పూజాప్రకారంబు నుడివితి. తదుపాఖ్యానంబు సెప్పెద విను మని నారాయణుం డిట్లనియె. ౧౪౫౬

క. మును దందశూకబాధను । మనుజులు కశ్యపుని వేడ మనసను బుట్టిం
చెను మానసమున నయ్యం । గన శంకరు భక్తి గొల్చె గైలాసమునన్. ౧౪౫౭

క. కరుణన్ శంకరు డష్టా । క్షరి యగు శ్రీకృష్ణమంత్రసారము దెలిపెన్
నిరపాయభక్తిరసకున్ । పరమతపశ్చరణధనకు మనసకున్. ౧౪౫౮

శా. ఆ యష్టాక్షరి బూనియున్ మనస సర్వానుజ్ఞ దా బుష్కరం
బొయ్యం జేరి యుగత్రయంబు తప మత్యుగ్రక్రియన్ నిశ్చల
త్రయ్యంతోక్తవిధిం బొనర్చుచును సిద్ధత్వంబు పాటించిన
న్యాయంబొప్ప జరింప గృష్ణుడు కృపం దా దర్శనం బిచ్చుచున్. ౧౪౫౯

శా. బంటా మింతయులేక శౌరి మనసన్ బల్మారు పూజించి మే
ల్కాంటం జూచి వరం బొసంగెను త్రిలోకప్రార్చ్య వాదంచు న
ప్వెంటన్ శంభుడు కోరి కొల్చెను మహావిస్ఫారసౌజన్యతన్
దంటన్ గొల్చిరి కశ్యపుండు మునుపర్ నాగంబులు న్మారిపుల్. ౧౪౬౦

వ. మరియు జరత్కారు పూర్వవృత్తాంతం బెట్టిదనిన ౧౪౬౧

మ. కడకన్ గశ్యపు డిచ్చె నాపెను జరత్కారుండు నా నొప్పు పా
వడు దా గైకొనె వైధసాజ్ఞ మదిలో రొచ్చింతయున్ బూన కా
విడతో గొన్ని దినంబు లుండి యతడున్ విశ్రాంతు డయ్యెన్ దపం
బుడుగంజేసి వటద్రుమూలమున భద్రోద్యుక్తి నిద్రావశుడై. ౧౪౬౨

క. పడమకలమిన్నతోడ దల । గడ బడక యొసర్చి కూర్కి గడజాముస భా
నుడు గ్రుంకుసమయమున దన । యొడయడు మేల్కానమి కాత్మ యుయ్యలలూగన్. ౧౪౬౩

తే.గీ. ఏమిసేయుదు సంధ్యప్రా ద్దితడు లేవ । దఱచి లేపిన కోపించు సురక నిదుర
నడపగా దటు సేయక గడపగాదు । గడపగా వెల్ల గర్మల గార్య మెద్ది. ౧౪౬౪

తే.గీ. ధర్మలోపంబు బ్రహ్మహత్యకు సమంబు । ఉభయసంధ్యల నియమించు టొప్పదెందు
వందనము దీర్చనట్టిడు యెందు నశుచి । యగుచు నతనికి బ్రహ్మహత్యకు సమమగు
నట్టి పాపంబు దక్కునటంద్రు బుధులు. ౧౪౬౫

తే.గీ. ఇతడు సుఖనిద్ర నడపిన నెంతయేని, గోపగించిన నది నన్ను గొట్టుగాక
వీని వేదోక్తమునకును హాని పొసగ । కుండ జేసెదనని మది నూహజేసి. ౧౪౬౬

క. లేవయ్యా ప్రాణేశ్వర । లేవయ్యా మౌనిలోకలేఖేశ్వర సం
ధ్యావస్థన సమయం బిదు । షావరు డదె పశ్చిమంపు శైలము నెక్కెన్. ౧౪౬౭

క. అని పెనిమిటి సుద్బోధించిన నాతఁడు లేచి నిద్ర చెరిపితి వనుచుం
గను లెఱ్ఱచేసి యయ్యంగన కిట్లని పలికె గంపితాధరు డగుచుం. ౧౪౬౮

ఉ. ఇంపుగ నిద్రపోవు నను నేటికి లేపితి భర్త నీక్రియం
బొంపగ బాడియే జగతి నుగ్మలికిం బతికిం బ్రియంబుగా
బం పొనరించుటేకదె తపంబు వ్రతంబును దానముం గ్రియా
సంపదయెల్ల వ్యర్థమగు సామికి నప్రియ మాచరించినం. ౧౪౬౯

క. దానము తీర్థము యజ్ఞము । స్నానము నుపవాసమును నిశాకరముఖి కిన్.
మానుగ బాతివ్రత్యములో నొక లక్షాంశమునకు లోబడియుండుం. ౧౪౭౦

తే.గీ. భర్తకు బ్రియంబు జేసిన బడతి విష్ణులోకమున కేగి సుఖియించు లోకనాథు
సమ్ముఖంబున దుష్క్రియాచరణ యగుచు నీచజన్మంబు వడయు నింతి మరి వినుము. ౧౪౭౧

వ. భర్తకు నప్రియంబుగా నటించిన యువతి యాచంద్రార్కంబు కుంభీపాకనరకంబు గుడిచి పిదప చండాలియై పతి పుత్ర విహీనగా బుట్టి తురటిలు నని భర్త పలికిన పలుకులు ములు కులుగాగాడ నులికిపడి యా చిలుకలకొలికి మృదువచనంబుల నిట్లనియె. ౧౪౭౨

తే.గీ. సంధ్య లోపింపగాదు నా సామి కనుచు । నిద్రకును నేటి భంగంబు నే నొనర్చి
నీకు నప్రియ మాచరించితిని నేడు । శిక్షకును సర్వ నిష్టంబు సేయుమయ్య. ౧౪౭౩

క. అని పాదంబులపై బడి । ననబోణి గడుం బునఃపునారోదనముం
బొనరింపుచుండ సూర్యుని । గని యాతడు శాపమిడగ గడగిన నంతం. ౧౪౭౪

క. భగవంతుడయిన యర్కుడు । దగ సంధ్యనుగూడి వచ్చి తా వినయమునం
దగిలి యథోచితరీతిన్ । సుగుణోన్నతుడైన మౌని జూచి వచించుం. ౧౪౭౫

క. నే నస్తమింపబో గని । మానిని య వ్విహితకర్మ మట్టగు ననుచుం
నీ నిద్రకు భంగంబును । దా నొనరించు టిది సూడ ధర్మమె కాదే. ౧౪౭౬

క. కరుణామయులగు విప్రులు । తిరముగ కోపంబు నిడరు ధృతిమంతులు నే
శరణార్థినైతి నంగన । బరికించి క్షమింపుమీ శపన మొప్పదుసూ. ౧౪౭౭

చ. అవనిసురుండు కోపము క్షణార్ధము విల్చిన నెల్లలోకముల్
తవులబడు న్పునస్సృజన దా నొనరింపగ నేర్చు కూర్మిచేం. ౧౪౭౮
దివిరిన తేజు బాడబుల దేవరు లట్టిరుకారు కావునం
వివిధపథమ్ములందు ధరణీసురదేవుడు కృష్ణుడే కదా. ౧౪౭౯

క. అని పలికి సూర్యు డరిగిన । ముని సంతోషించి శాపమును మానిపురా
తనమగు ప్రతిజ్ఞ కలిమిం । మనమున గనికరములేక మననను విడిచెం. ౧౪౮౦

ఆ.వె. పడతి మగనివిడువ గడునడలి యడలి। పడకి పడకి కొంత దడవునకును
దుడుకు మాని పల్కె బడతి యొదయని గశ్యపుని భక్తితోడ నాత్మ దలప. ౧౪౮౧

వ. అంత శంభుండును, విధాతయు, గశ్యపుండును, జరత్కారుసమీపంబునం బొడకట్టుడుం గాంచి వినయవిభ్రమంబు లడర వారికి నమస్కరించి జరత్కారుయం డిట్లనియె. ౧౪౮౨

ఉ. మీరు మహానుభావులగు మేటుల రిచ్చటి కేలవచ్చిరో
కారణము స్సూచింపు డనగా నలుమోములదంట యా జర
త్కారు మునీంద్ర తోచితివి ధర్మసతిఁ గుణధన్య సాధ్వి నీ
నేయుపు ధర్మశాస్త్రముల నీ కొకకొంత కొరంత జిక్కెనే. ౧౪౮౩

ఆ.వె. ధర్మపాలనంబు దక్కనే పుత్రుడుత్పత్తిగాకయున్న బరమనీతి
మంతుడైన గృహి సమంజసాపత్యంబు। నిడక ధర్మపత్ని విడువరాదు. ౧౪౮౪

క. అది గావున నీ సతికిన్। సదపత్యము నిచ్చి పిదప జక్క విడువుమీ
సదమలమగు ధర్మము నీ కొదవుఁ మునిలోకచంద్ర యురుగుణసాంద్రా! ౧౪౮౫

క. పడతి కడుపునను గొడుకున్। బడయకయ కడుఁ విరాగమానసుడై తా
విడుచు నెవ దతని పుణ్యము। చెడు జల్లెడనిడిన నీళ్ళచెలువున దపసీ. ౧౪౮౬

వ. అనుడు న వ్వనజగర్భుని వచనంబు విని జరత్కారుండు సమంత్రయోజనంబుగ నాభిస్పర్శంబు చేసి యా యువతి జితేంద్రియవ్రతపరుండును, ధర్మశీలుండును, బ్రాహ్మణాగ్రణియు, దేజస్వియు, దపస్వియు, యశస్వియు, గుణోపేతుండును, వేదవేత్తయు, జ్ఞానియు, యోగియు, విష్ణుభక్తుండును, కులోద్ధారకుండును, జన్మమాత్ర సంతుష్టపితృదేవుండును నగు పుత్రుండు నీ గర్భంబున నుదయింపంగలవాడు. మరియు వినుము. ౧౪౮౭

సీ. విష్ణుభక్తుని గన్న పెండ్లామె పెండ్లాము అనిరుద్ధు కృప గోరు జనని జనని
ప్రద్యుమ్ను గీర్తించు బంధువే బంధువు శౌరినామము నేర్చు సఖుడె సఖుడు
సంకర్షణు జపించు జనకుండె జనకుండు హరిమంత్ర మిచ్చిన గురుడె గురుడు
చక్రధారిని గొల్చు సహజుడే సహజుండు పద్మాక్షు స్మరియించు భగిని భగిని
తే.గీ. యాసరోజాసనస్తంబకాంతమైన। యీ చరాచరవిశ్వంబు నెల్ల నెవ్వ
డలర బుట్టించు గిట్టించు నట్టివాని। గోపకాగ్రణి సేవించు కొడుకె కొడుకు. ౧౪౮౮

క. నారాయణ చరణాబ్జసమారాధన గరపజాలనట్టిడు గురుడా
వైరులకంబెను గడు నపకారి యనుచు నెన్నవలయుగాదె వరాంగీ. ౧౪౮౯

క. కావున శ్రీకృష్ణుని పదసేవ యొనర్పు మది నీకు క్షేమము నొసగుఁ
నీ వఖిలతత్త్వవేదినివై వెలయుదు వేయునేల యమృతాంశుముఖీ. ౧౪౯౦

క. చలమున నే నిను విడిచితి । లలనా మన్నించు నిర్మలంబగు క్షమయే
కలిగించు సత్వ మంతట । వెలయుం గ్రోధోపశాంతి వెలదుక వినుమా. ౧౪౯౧

క. నే దపమున కేగెద దామోదరచరణములు నమ్మి యోగి నగుచు నో
పైదలి నే జెప్పినయవి । కాదన కిక బో యథాసుఖమ్ముగ నెందే. ౧౪౯౨

క, అనపుడును బాష్పపూరిత । నయనయయి మనస మిగుల శోకించి యయో
నను విడనాడందగునే । మనమున దయలేక లోకమాన్యచరిత్రా. ౧౪౯౩

క. ఎప్పుడు నే నిను వేడిన । నప్పుడు న న్నాదరించి యలరించెదు నే
నిప్పుడు నిను విడనాడిన । నిప్పులలో నుఱుకుదే మునిజనప్రవరా. ౧౪౯౪

క. మట్టములను విడనాడుట । బిట్టారట మంతకంటె బెడద యరయగన్
బట్టిని విడమట తాలింగట్టిన । ప్రాణేశు బాసినను మృతియకదా. ౧౪౯౫

క. సుతు లొక్కమాట్లుకై నం । బతితో సరదాటు ధర్మపాలినికి బతి
ప్రతకు బ్రియుండే ప్రియతము । డితరంబులు కావు నమ్ము మిది ప్రాణేశా. ౧౪౯౬

వ. మఱియు గుటుంబి కపత్యంబునందును, వైష్ణవునకు హరియందును, ఏకాక్షునకు నయనంబునందును, పిపాసునకు జలంబునందును, బుభుక్షునకు అన్నంబునందును, కాముకునకు కామినీయోగంబునందును, లోభునకు బరద్రవ్యగ్రహణంబునందును, గులటకు జారునందును, విద్యాంసునకు శాస్త్రంబునందును, వణిక్కునకు వాణిజ్యమునందును నెట్లట్లు సాధ్వియగు నంగనకుం బ్రాణవల్లభునందు చిత్తంబు హత్తియుండునని పల్కి కన్నీరు మున్నీరుగా వగచుచు దన స్వామిపాదంబులపై వ్రాలినం గరుణంబు వొడమ జరణంబులనుండి యరుణాధరను లేవనెత్తి క్రోడంబున నిడికొని నేత్రజలంబులం దుడిపి కొండొకవడి సుఖింపంజేసిన భగవదనుగ్రహంబున నిర్మల జ్ఞానంబు వొడమి వా రిరువురు విశోకులై రాదట. ౧౪౯౭

తే.గీ. తరుణి నూఱడబల్కి య । త్తపసి పరమపురుషు గోవిందు దలచుచు బూర్ణ నిష్ఠ
దనము గావింప జనియె న । త్తరుణి గర్భవతి శివాలయమును కేగె త్వరితగతిని. ౧౪౯౮

క. కైలాసంబున శంభుని । లీలాపతి గౌరి తపసిలేమకు వగమ్మన్
దూలించి కూర్మిబిడ్డం । బోరను లాలించి నిలిపి పోషించె గమిన్. ౧౪౯౯

వ. అంత నొక్కనాడు. ౧౫౦౦

క. చూలాలికిని శుభగ్రహ । శాలియయిన లగ్నమందు జననం బందెన్
బాలుడు సద్గుణశీలుడు । బాలెంతతనమ్ము వొసగె భామామణికిన్. ౧౫౦౧

తే.గీ. పుణ్యవతియైన గౌరమ్మ పురుడునోసె । బురిటినాళ్ళెల్ల గడిపి య ప్పువుబోణి
చంద్రు డుదయించి యెక్కుచో జాడదీప్తి । వొసరు దూరుపుదిక్కునుబోలి వెలిగె. ౧౫౦౨

తే.గీ. గర్భమున నున్న యప్పుడే కందునకును । జ్ఞానమార్గము గరపెను గరళగళుఁడు
కడుపువెడలినపిదప సక్రమముగాగ । జాతకర్మాదు లొనరించె జయయటంచు. ౧౫౦౩

క. వేదములను జదివించెను । సాధులనుం బూజసేసె సకలార్థములన్
బీదలకు దానమిచ్చెను । సాదరముగ శివునివంటి సరసుఁడు గలఁడే. ౧౫౦౪

క. మణిరత్నకిరీటాదుల । గణిమాద్యైశ్వర్యయుక్తుఁ డా శంభుండు బ్రా
హ్మణకోటి కిచ్చె మునికుల । మణి యగు నీ బిడ్డ లోకమాన్యుఁడటంచున్. ౧౫౦౫

తే.గీ. లకిగోవుల రత్నకలాపముల న । సంఖ్యముల నిచ్చె పార్వతి క్ష్మాసురేంద్ర
ధర్మపత్నుల బిల్పించి తత్తదర్హ । రీతుల నెఱింగి మనసపై ప్రీతి జేసి. ౧౫౦౬

ప. అంత క్రమక్రమంబుగా, ౧౫౦౭

తే.గీ. సక్రమంబుగ వేదంబు సదువనేర్చి । మొనసి మృత్యుంజయజ్ఞానమును నొసంగి
భక్తిరస్త్వస్య యనుచును బలికెగాన । నాత డాస్తీకు డను పేర ఖ్యాతిగాంచె. ౧౫౦౮

ప. అంత నయ్యాస్తీకుండు శంకరుననుమతి గొని పుష్కరంబున నారాయణుంగూర్చి తపంబు సేయంబూని దివ్యంబులయిన త్రిలక్షవర్షంబులు తపంబు సేసి శంకరునకు నమస్కరింప మరల గైలాసంబునకు వచ్చి యచ్చట నున్న తన తల్లియగు మనస మానసం బలరింపం జేయుచు నుండి గొన్నాళ్ళకు దన జనకుండగు గశ్యపు నాశ్రమంబునకుం దన తల్లిం గొంపోవ నేగినం బరమహర్షసమేతుండై యతండు బ్రాహ్మణులకు శతలక్ష రత్నాదికంబుల నొసంగి, భోజనంబులం దృప్తులం జేసె. నిట్లుండ మనస నిజపుత్రసమేతయై చిరకాలంబు కశ్యపాశ్రంబున నుండె. మఱియు దదీయంబయిన యొక యాఖ్యానంబు కలదు. చెప్పెద వినుమని నారాయణుండు నారదునితో నిట్లనియె. ౧౫౦౯

సీ. భువి నభిమన్యుని పుత్రుండయిన పరీక్షితుఁడను రాజన్య శేఖరుండు
శృంగి నామక రసాత్రిదివేశుచే శయింపంగబడియె ము న్నేడు నాళ్ళ
గడపకయుండ దక్షకభక్షితుండవు గమ్మని యది విని యమ్మహీశు
డంగరక్షల నుపాయంబు లేర్పరచి సప్తాహంబులు ప్రమాద మంటనీక

తే.గీ. కడపుచుండంగ కదలి తక్షకుడు వచ్చు । దారి ధన్వంతరియు దాపుసేర నిర్వు
రకును సంవాద మొదవి తుదకు సమాధి దనరి మణి యిచ్చి పంపె సత్తాపుమెజ్జ. ౧౫౧౦

క. అంతట దక్షకు డా నృపు । నంతికమున కేగి కరచి యసువులు గొనియెన్
జింతం జనమేజయ భూ । కాంతుడు తత్సుతుడు పైతృకంబులు తీర్చెన్. ౧౫౧౧

క. ఆ కినుకన జనమేజయ । భూకాంతుడు సర్పయజ్ఞమును జేసిన మం
త్రాకృష్టి నగ్ని బడె నతి । లోకమహిమ దందశూకలోకము మౌనీ. ౧౫౧౨

క. తక్షకు దడలుచును సహ । స్రాక్షుని శరణంబు వేడ సది గని విప్రా
ధ్యక్షులు సతక్షకేంద్రుని । బ్రక్షియమున బద్యమింప భయవిహ్వలుడై. ౧౫౧౩

క. సురసంఘముతో వైశము । హరిహయు డప్పుడు జేరనరిగి వినయవి
స్ఫురణంబున గొనియాడిన । బరిపూర్ణదయారసమున బరికించి వెసన్. ౧౫౧౪

క. తన కామరుం డాస్తికుం । డను మునివరు నునుప నేగి యాతడు భూమీ
శుని వేడిన నత డతిభ । క్తి సహిత్రపళయంబు మాని కృతకృత్యుండై. ౧౫౧౫

క. జన్నంబు గడపి దక్షిణ । లెన్నే ద్విజవరుల కొసగి యిల యేలెను ము
పన్నెదొర మనస గొల్చెన్ । గ్రన్నన సకలోపచారకలితక్రియలన్. ౧౫౧౬

వ. ఇట్లు మనసాఖ్యానంబు దెలిపితి, నిక నేమి యడిగెద వనిన నారదుండు మహేంద్రుండు మనసం బూజించినవిధంబు నుడువవే యనుడు విని దయాపరుండగు నారాయణుం డతని కిట్లనియె. ౧౫౧౭

సీ. స్నాతుడై యాచమనము చేసి వెలిమడుంగులు గట్టి దేవిని లలిత రత్న
సింహపీఠిక నిల్పి చెలగుచు మణికలశంబులయందు గంగాంబువు లిడి
సలలితభక్తితో సంప్రదాయ మెఱింగి జలకంబులార్చి త్రయ్యాలఘుమంత్ర
ముల వస్త్రయుగ్మంబు వెలయించి గంధంబు నలది యర్ఘ్యాదికంబుల నొసంగి
తే.గీ. పరమనియమంబుతో గణపతి దినేశు । వహ్ని విష్ణు శివార్యుల వరుస గొల్చి
మరి దశాక్షరమగు మూలమంత్రమునను మనస జపియించె నింద్రుండు మౌనివర్య! ౧౫౧౮

క. మద్దెలలు మ్రోగె నెల్లెడ । దిద్ధిమ్మని గీతు లెసగె దీర్ఘములగుచున్
ముద్దియ లాడిరి యప్పటి । ప్రొద్దులు మంగళము లాయె భూతము లలరెన్. ౧౫౧౯

తే. గీ. బ్రహ్మ విష్ణు శివాజ్ఞ జొప్పడగ నిట్లు । మేన బులక లెసంగ ననూనభక్తి
యుక్తిని బురందరు డమంద యోగభోగబంధురముగ బ్రహ్మానందభరితు డగుచు. ౧౫౨౦

చ. భవ్య నిరంతరాయ నిరపాయ మహోద్యమ నిత్యశుద్ధ సం
భావ్య ముకుంద పద్మజ కపర్ది దినేశ గణేశ ముఖ్య సం
సేవ్య క్షమాది సద్గుణ వశీకృతకాండకరండకాండ వా
స్తవ్య స్తుతింతు నిన్ను మనసా ఘనసాత్త్వికదివ్యమానసా. ౧౫౨౧

క. నాతల్లివైన యదితికి । నేతీరున భక్తియుక్తి నే నొసరింతున్
బ్రీతి నటుల నతివినయసమేతుడనై కొల్తు నన్ను నేలిన తల్లీ. ౧౫౨౨

క. నా ప్రాణంబులు పుత్రులు । నాప్రియసతి బంధుకోటి నానాభృత్యుల్
మీప్రాపున బ్రతికితిమి । మ్మా ప్రోవవె తల్లి కల్పమహీరుహవల్లీ. ౧౫౨౩

క. నిను గొనియాడ వశంబే । ఘనశక్తిని ప్రకృతి వఖిలకారణమా నీ
కనికరముపలన విభవము । గొని బ్రతికెదనమ్మ నిన్ను గొల్చెదనమ్మా. ౧౫౨౪

క. నీ పూజయందు బ్రీతియు । నీ పాదాబ్జముల గొలుచు నీతియు భక్తి
వ్యాపారము గల రీతియు । జేపట్టితి తక్కువేమి చెప్పుము తల్లీ! ౧౫౨౫

తే.గీ. వినుము నీ పూజ నిత్యంబు విబుధసేవ్యమైన లోకత్రయంబున నఖిలజనులు
నీ వ్రతం బాచరింపంగ నే నొసఁగు । దద్విధానంబు దెలిపెద దల్లి వినుము. ౧౫౨౬

వ. ఆషాఢ సంక్రాంతియందును, పంచమియందును నీ పూజ తప్పక యెవ్వ డాచరించునో యతనికి నాయు రారోగ్య పుత్ర పౌత్ర ధన ధాన్యాదులు గలుగు. కీర్తిమంతుండగు. గుణవంతుం డగు. నిన్నుం గొల్చినవారికి సర్వంబు జయం బగు, నపజయంబు లేదు. నీ నామం బుచ్చరించినమాత్ర సర్వవిషంబులు నిర్విషంబులగు. నీవు కశ్యపాపత్యంబ వగుట నాకు భగిని వయ్యెదవు. అక్కా! కశ్యపుని మనంబునం బుట్టి మనస వైతివి. ఇప్పుడు సర్వజగంబులు మనసార నిన్ను గొల్చుటంబట్టి సార్థకనామధేయవు గమ్మని చెప్పి భగినీవితం బొసఁగి, ఇంద్రుండు సపుత్ర దార బాంధవంబుగ స్వర్గంబునకుం జనియె. మనస నిజపుత్రునితోం బ్రియగు గశ్యపుని యింట చిరకాలంబు నివాసంబు సేసె. మరియు, ౧౫౨౭

క. గోలోకమునుండి సురభి । యాలో గశ్యపుని యింటి కరుదెంచి దగన్
పాల బదివేల కడవల । నోలోలో యనగ స్నాన మొనరింపించెన్. ౧౫౨౮

ఆ.వె. సురభి మనస పూజ బొప్పడ గావించె । మిగుల సంత జ్ఞాన మెల్ల సురలు
మనసపలని దెలిసి మహిమ జెందిరి భక్తి । మునిపరేణ్య మనస ముఖ్యగాదె. ౧౫౨౯

వ. అనవుడు విని నారదుండు స్వామీ! సురభ్యుపాఖ్యానంబు సెప్పవే యనిన నారాయణుండు సురభ్యుపాఖ్యానంబు సెప్పం దొడంగె. ౧౫౩౦

—: సు ర భ్యు పా ఖ్యా న ము :—

క. గోవులకును నధిదేవత । గోవులకును మొట్టమొదటి గోవు తలంపన్
గోవులకు తల్లి మరియును । గోవులకు బ్రధాన సురభి గోష్ఠలి బుట్టెన్. ౧౫ ౧

ఆ.వె. మొట్టమొదటి సురభి పుట్టువు దెలిపెద । వినుము బృంద యనెడు విపినమందు
గోపికాయుతుండు కోమలాంగుడు సదా । నందమూర్తియైన సుందరుండు. ౧౫౩౨

క. తన ప్రేయసియగు రాధికయును దా । నును పేడ్కలలర నొగి నేకాంతం
బున గ్రీడ సలుపుచును గ్రస్సున దా । లను గ్రోల మనమునం గుతుకమిడన్. ౧౫౩౩

ఆ.వె. ఊద బిందు పొదుగు నొరపైన గిన్నియ । కొమ్మదోయి గల్గి కొమరుమిగులు
చక్కనైన సురభి యొక్కటి తనదు దా । చక్కి బొడమజేసె చక్రధరుడు. ౧౫౩౪

ఆ.వె. నాణెమైన ముద్దునడకల నిట్టట్టు । లాడుకొనుచు బాల కొనగొనుచు
వేడుకలర దల్లి వెనువెంటనంటిన । జూడ నొక్కదానిగూడ జేసె. ౧౫౩౫

వ. అట్లు నిజప్రభావసంభూతయైన సురభిం గాంచి దామోదరుండు సుధాతిరిక్తంబును, జరామృత్యుహరంబును నగు దాని పాలపలను తన పిపాసం దీర్చుకొని, తత్క్షీరయానియుక్త భాండవిస్రంసనంబు సేయ నందున్న దుగ్ధంబులతో క్షీరసరోవరం బను పేర నొక కొలను గోలోకంబున వెలసె. దదనంతరంబది రాధాదేవికిని, గోపికలకును క్రీడావాపియై పరగె. దాని విస్తీర్ణంబు శతయోజన పరిమితంబు. మరియు రాధానాథుం డవ్వాపి మహారత్న ఖచితసోపానశోభితంబు గావించె. మరియు నా సురభి లోమకూపంబులనుండి యనంత కోటి కామధేనువు లుదయించె. నదియె గోసృష్టికిం బ్రథమకారణం బయ్యె. నాడు నారాయణుండు ఆ సురభి నతిభక్తిం బూజించె. నంతనుండి ముల్లోకంబులవా రా సురభిం బూజించుచుండిరి. ఇట్లని స్తుతించె. ౧౫౩౬

మ. విమలాయై సతతం నమోస్తనుచు హ్రీంబీజ ప్రకృత్యై నమో
నమ యంచున్ జగదంబికే సువినతానాం భాగ్యదే తే నమో
నమ యంచున్ గరుణామయే నిరుపమానందప్రదాయై చ తే
నమ యంచుం సురభి ప్రణామము మురస్నాథుండు జేసెన్ వెసన్. ౧౫౩౭

మత్తకోకిల. భక్తకల్పకభూరుహంబగు భాసురాంగివి రాధికా
సక్తచిత్తపు కృష్ణదేవుని సంగతిం జరియింతు వ
త్యక్తదుగ్ధపు బుద్ధిధాత్రివి ధర్మరూపిణివమ్మ వే
దోక్తరీతిని నిన్ను గొల్చెద నో సురభ్యభిధావతీ. ౧౫౩౮

మాలినీవృత్తం. అరుణపాలిటి యంబవు దామగుణాళి మదంబవు భక్తులకుం
గీర్తి నొసంగెడు కృష్ణుని చెంగట గేళి యొనర్చెదు ధేను జగ
ద్వర్తినివై నిరవద్యసుఘోన్నతి వత్సలవై మము బ్రోవుము నీ
గీర్తన జేసెద గేవలభక్తిని క్షీరము లిమ్ము కృపామయతన్. ౧౫౩౯

క. అని యీగతి హరి వేడిన । విని సురభి దయార్ద్రదృష్టి వీక్షించుచు ద
ర్శన మిచ్చి యింద్రు డడిగిన । యనుపమ వరమొసగి యరిగె నంతర్హితయై. ౧౫౪౦

వ. మరియు వేదోక్తంబగు సురభి ధ్యాన స్తోత్ర మూలమంత్రాదికంబు క్రమంబుగా వచియించెద, వినుము. ౧౫౪౧

క. పాయలకు వేద్యమగు వే । మాయను స్మరియింప నార్యమాన్యము మిగులం
గారియ లడంచు మంత్రం । బారక్షరముల నెసంగు నది సౌరభమై. ౧౫౪౨

తే.గీ. ప్రణవపూర్వక జేంతమై పరగు సురభి । పదముమీద నమో యని పలుక సురభి
మూలమంత్రంబు దగు నది మూల మఖిల । శోభనావాప్తికిని మునిస్తుత్యకృత్య. ౧౫౪౩

క. సిద్ధుడగు లక్షజపమున । బుద్ధిమదగ్రేసరుండు పూని సదా దా
వృద్ధిం గోరినయేనియు । నిద్ధావణి సురభిమంత్రమే తంత్రమగున్. ౧౫౪౪

క. లక్ష్మీరూపను మంగళ । పక్ష్మల దృక్పాతధేనువర్గప్రముఖ
లక్ష్మాంచితరూప స్వస్సు । క్ష్మా పాతాళ పూజ్య సురభి నుతింతున్. ౧౫౪౫

తే.గీ. కలశమం బొందె ధేనుపుతలన యొందె । నావు గట్టెడి స్తంభంబు నంద నొందె
సాలశిల నొందె శిఖి నొందె నీళ్ల నొందె।ద్విజుడు సురభిని బూజింప విజయమొందు.౧౫౪౬

మ. విను మొక్కప్డు మురుందు మాయవలసన్ విశ్వంబునన్ బాలులే
క నుపాత్తక్రియులై సురల్ మునులు బ్రహ్మం జేరబో బాకశా
సనుతో నాతడు మూలగోపును మహైశ్వర్యప్రదాత్రి న్మనం
బుసి ధ్యానింపుము మ్రొక్కు మన్న నతడున్ మోదంబునుం బొందుచున్. ౧౫౪౭

క. అలీల సురభి కరుణా । శాలినియై వర మొసంగ జగములనెల్లన్
బాలన్ మునిగిరి తేలిరి । యోలోయని యెల్లవారు నుల్లాసముగన్. ౧౫౪౮

ఆ. వె. పాలవలన నేయి ప్రభవించె । నిండారె నేతివలన యజ్ఞజాతి గలిగె
యజ్ఞజాతివలన నమరులు ప్రీతులై। వృష్టి నొసగి వసని వృద్ధిబొందె. ౧౫౪౯

క. జను డీ సురభిస్తోత్రం । బును జదివిన గోసమృద్ధి పుణ్యమును యశం
బును నారోగ్యము నాయువు । మునుగాగల సుఖములంది ముక్తియు గాంచున్. ౧౫౫౦

—: రాధా దుర్గా పూజావిధానము :—

వ. అని చెప్పిన విని పరమానందభరితుండై పరమతపోవిశారదుండగు నారదుండు నిఖిల నిగమాంతపారాయణుండగు నారాయణున కిట్లనియె ౧౫౫౧

క. ప్రకృతుల వ్యాఖ్యానంబులు । సకలంబును వింటి జన్మ సంసారనివా
రక మింతకంటె గలదే । యిక నొక్కటి వినవలంతు నెద్ది యనంగన్. ౧౫౫౨

క. శ్రుతిచోదితమగు రాధా । సతి పూజాక్రమము వినక శ్రవణద్వయి యే
వితమున నిలుపగగల ద । చ్యుత సుకృతంబులను బరమసుకృతంబకదా ! ౧౫౫౩

వ. అనవుడు, ౧౫౫౪

చ. క్రమమున దెల్పెదం గలహమున్మర చాయతరంబు సారసా
రము సరసం బుదార మధురంబు శ్రుతిప్రతిపాదితంబు గూ
ఢము పరమోత్తమంబును విడంబితపుణ్యకథామయంబు శ్రీ
దము విను రాధికావ్రతవిధానము జ్ఞానము నిచ్చు నెల్లెడన్. ౧౫౫౫

వ. నారదా! వినుము. మూలప్రకృతి సంవిత్తునుండి జగత్సృష్టికాలంబున శక్తియుగంబు పుట్టె. నది ప్రాణబుద్ధ్యధిదైవతంబును, సర్వజగంబులకు నియంతయు, ప్రేరకంబునునగు. విరాడాది సమస్త చరాచరప్రపంచంబు తదధీనంబై యుండు. తత్ప్రసాదంబు లేక మోక్షంబు దుర్గమంబు. కావున శక్తిద్వయ సేవనంబు సమస్తజనులకు విధేయంబు. అందు మొదటిదియగు రాధికామంత్రంబు బ్రహ్మ ఋష్యాది సేవితంబయిన పరమమంత్రంబు. ప్రణవపూర్వక చతుర్థ్యంత రాధాపదంబుపై వహ్నిజాయం గూర్ప నగుచుండు. ఇది షడక్షరంబు. చతుర్విధ పురుషార్థసాధకంబు. మఱియు ఇది మాయాబీజాదికంబై వాంఛా చింతామణి యగు. వక్త్రకోటి సహస్రంబును, జిహ్వాకోటిసహస్రంబును గలవానికయిన నీమంత్రమాహాత్మ్యంబుం గొనియాడ నలవిగాదు. భక్తితత్పరుడై యాది నీమంత్రంబు శ్రీకృష్ణుండు మూలదేవిచే గోలోకంబున రాసమండలంబునుం గ్రహించె. అచ్యుతుచే విరాడ్బ్రహ్మయు, నతనివలన ధర్మండును, ధర్మునివలన నేనును గ్రహించితిమి. నేను మంత్రంబు స్మరించుటంబట్టి ఋషినైతి. బ్రహ్మదు లది నిత్యంబు ధ్యానింతురు. రాధార్చనంబు విడచి చేసిన కృష్ణార్చనంబు నిష్ఫలంబు. ప్రతివైష్ణవుండును రాధార్చనంబు తప్పక యొనర్పవలయు. కృష్ణుండు రాధాధీనుండు. రాధ రాసేశ్వరి. దాని విడచి కృష్ణుండు ప్రవర్తింపడు. మఱియు, ౧౫౫౬

శా. రాణం భక్తుల వాంఛితార్థఫలముల్ రాధించుటంబట్టి రా
ధానామంబుని మించె దేవి తదతీద్ధశ్రీసహాయుండనై
నే నైతిన్ ఋషి నెల్ల దేవతలు నేనే సర్వనిర్మాతనం
చానందబున గొల్తు రేమన దదీయంబైన మాహాత్మ్యమున్. ౧౫౫౭

వ. ఈ మంత్రంబునకు ఛందంబు గాయత్రి, రాధికదేవత, తారంబు బీజంబు, శక్తిబీజంబును, శక్తిమూలావృత్తిచే షడంగంబులు సేయునది. రాసనాయికయగు రాధం ధ్యానించవలయు. సామవేదోక్తంబగు దేవీధ్యానంబు నుడివెద, వినుము. ౧౫౫౮

స్రగ్విణి. మల్లికా మాలతీ మంజరీ మాలికన్
ఫుల్లపద్మాళి విస్ఫూర్జదాస్యాలకన్
ప్రోల్లసద్భూషణీ భూతగోమేధికన్
గల్లసారాధికన్ రాధికన్ గొల్చెదన్. ౧౫౫౯

స్రగ్విణి. హావభావాది విన్యాససంశోధికన్
పావనాంఘ్రిద్వయ ప్రాప్తకృష్ణాదికన్
సేవకార్తిప్రణాశప్రభాసాధికన్
భావుకారాధికన్ రాధికన్ గొల్చెదన్. ౧౫౬౦

స్రగ్విణి. సర్వపాపచ్ఛటాసత్వరోచ్చాటికన్
గర్వితరక్షోవ్రజాకార నిర్మూలికన్
శర్వ వేధోముఖాశ్వాస సమ్మేళికన్
సర్వదారాధికన్ రాధికన్ గొల్చెదన్. ౧౫౬౧

సీ. ఏదేవి పదియు రెండేండ్ల దెల్లప్పుడు సేతల్లి లీలాపతీతిలకయు
ఏయంబ శృంగారతోయరాసిలహరి యేయవ్వ రాసకేళీష్టచరిత
ఏయమ్మ కోటిపర్వేందుప్రతీకాశ యేసాధ్వి సుకుమారభాసురాంగి
ఏశక్తి సంతతాహీనవిద్యావతి యేయైదువ వరాభయేద్ధహస్త

తే.గీ. ఏసతీమణి మృదుమందహాసవదన । ఏజగన్మాత గోపికాబృందసేవ్య
ఏజనని శుద్ధవసనవిరాజమాన । యట్టి రాధామహాదేవి నాత్మ దలతు. ౧౫౬౨

వ. ఇట్లు ధ్యానించి బాహ్యప్రదేశంబున నొండె సాలగ్రామపుటమున నొండె అష్టదళ యంత్రంబున నొండె దేవిని యథావిధిం బూజింపందగు. నెట్లనిన. ౧౫౬౩

తే.గీ. ప్రీతి నావాహనము సేసి పీఠ మిచ్చి । యర్ఘ్యమును బాద్యమును నిచ్చి యాచమనజ
లంబు ముమ్మా ఱొసంగి మూలంబుచేత।నవల మధుపర్కమును గోవు నలర నిచ్చి. ౧౫౬౪

తే.గీ. జలకముల నార్చి యంటి వస్త్రద్వయంబు । జందనమును దధ్యన్నంబు సకలభూష
ణములు పూవులు తులసియు క్రమముతోడ।నర్పణముసేసి యెంతేని హర్షమొప్ప. ౧౫౬౫

తే గీ. నాలుగువిదిక్కులందును నడుమ నంగ । పూజనము చేసి పరివారపూజ చేసి
యష్టదళపద్మ మొనరించి యందునుం బ్ర । దక్షిణంబుగ ముందరిదళము పూని. ౧౫౬౬

సీ. లలి దూర్పునందు మాలావతిం బూజించి దమునఃకకుభను మాధవిని గొల్చి
రహి దక్షిణంబున రత్నమాల కెరంగి రక్షోదిశను శీల బ్రస్తుతించి
పడమట శశికళన్ భక్తితో భజియించి వాతకాష్ఠను వారిజాత మ్రొక్కి
కౌబేరమునను బరావతి సేవించి దర్పకారిదెస సుందరిని దలచి

తే.గీ. బ్రహ్మముఖ్యుల మరి దిశాపాలకులను । బాహ్యమున నర్చనము చేసి పరగ శంఖ
ముఖమహాయుధములు వ్రాసి మోదమలర । సకలరాజోపచారముల్ సలుపవలయు. ౧౫౬౭

తే.గీ. అంతట సహస్రసంఖ్య జపాచరణము । సేయుచు సహస్రనామార్చ బాయ కెప్డు
దొనర గావించు వాడు విష్ణూపమాను । డరుగు గోలోకమునకు మహామహిమను. ౧౫౬౮

క. రాధాజన్మోత్సవమును । మేధావిత నెపడు సేయు మేదిని సంప
త్సాధనుడై కార్తికశుక్లాధిపూర్ణిమను । వాడు హరితుల్యుండౌ. ౧౫౬౯

ఆ.వె. దేవి రాధ తనదు దివ్యలీలావినో । దమున నిచ్ఛమీర దా జనించె
భాసురముగను వృషభానునామునకు బృం । దావనమ్మునందు దాపసేంద్ర ! ౧౫౨౦

వ. మరియు నిందుం జెప్పబడిన మంత్రములచే వర్ణసంఖ్యాది విధానంబులు చెడనీయక పుర
శ్చరణక్రియాయోగ్యంబయిన దశాంశంబు హోమంబు గావించి తిలలచే వేల్చునది.
నావుడు విని నారదుం డిట్లనియె. ౧౫౨౧

క. మాధవ దయతో జెప్పుము । సాధనమగు స్తోత్రసరణి చయ్యన నాకున్
బోధామయమై తనరెడి । రాధాదేవీప్రసాదలాభంబునకున్. ౧౫౨౨

వ. నావుడు నారాయణుండు. ౧౫౨౩

క. అక్షీణరాసకేళీదక్షవు । కరుణార్ణవవు సదా త్రైలోక్యా
ధ్యక్షవు కృష్ణప్రియ విక । రక్షింపుము మమ్ము వేగ రాధాదేవీ ! ౧౫౨౪

క. దేవీ జ్యేష్ఠ మహేశ్వరిసేవితచరణాబ్జయుగళ శ్రీ వాణీ గౌ
రీ వినుత సత్కథామయి । రావమ్మా మమ్ముబ్రోవ రాధాదేవీ ! ౧౫౨౫

క. నీవే సావిత్రివికద । నీవే గంగవును యమున నీవే మఱి ప
ద్మావతియును నీవేసుమి । రావమ్మా మమ్ము బ్రోవ రాధాదేవీ ! ౧౫౨౬

క. రమణీయమూర్తి మనసవు । విమలవు తులసివి సమస్తవిశ్వేశ్వరి వో
శమదమదాత్రి నమస్కా । రము గైకొని ప్రోవుమమ్ము రాధాదేవీ , ౧౫౨౭

క. సంసారాంబుధితరణీ । హింసాదికరహిత ప్రకృతి హేమాలంకా
రాంసాదిక జగదవనరి । రంసాయుత నిన్ను దలతు రాధాదేవీ ! ౧౫౨౮

క. ఈ స్తోత్రము లభియించుట । దుస్తర మిది తెలిపితిన్ విధూతమహాపా
పస్తోమము ముక్తిదము సమస్త । శ్రీ లిచ్చు చదివినట్టిర కనఘా ! ౧౫౨౯

క. అరళములేని దఘముల । మార్గంబుల బోపనీదు మఱి దుర్గ విప
ద్వర్గంబుల నడచుటచే । దుర్గాఖ్య వహించె రాధ ద్యోమునినాథా ! ౧౫౩౦

క. రాధాసేవ కనర్హుం । డీ ధరణిని లేడు నమ్ము మిది నిక్కము ని
ర్బాధకము మోక్షలక్ష్మీ । సాధకము నితాంతబోధ సంయమినాథా ! ౧౫౩౧

క. కలదు నవాక్షరమంత్రము । తెలిపెద విను ముత్తమంబు దివ్యము నానా
ఫలదము దానిం దెలియక । యలతులు వేయింట ముక్తినందంగలరే ! ౧౫౩౨

వ. వాగ్భూపంబును, శంభువనితయు, గామబీజంబును, చాముండాయై పదంబును, నమః
పదంబును గూడి నవాక్షరంబగు మంత్రం బయ్యె. ఇది భక్తులపాలింటి కల్పద్రుమంబు.

దీవికి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు ఋషులు. గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్పులు ఛందంబులు, మహాలక్ష్మి మహాకాళీ సరస్వతులు దేవతలు, రక్తదంతికా దుర్గా శాంకరులు బీజంబులు, నందా శాకంభరులు దేవులు, ధర్మార్థకామమోక్షంబులయందు వినియోగము. ఋషులను మౌళియందును, ఛందంబుల వక్త్రంబునను, దైవంబుల హృదయంబునను, శక్తిబీజ ముల స్తనంబులను న్యసింపవలయు బీజత్రయంబుచేతను, బీజచతుష్కంబుచేతను, బీజ ద్వయంబుచేతను, సర్వంబుచేతను మంత్రాంగషట్కంబు జాతియుక్తంబు సేసి శిఖాలోచన శ్రుతి నా సానన కంఠంబుల న్యసించునది. సర్వమంత్రవర్ణంబులచే వ్యాపకంబు సేయునది. యాదట జేయందగిన ధ్యానం బెట్టిదనిన, ౧౫౮౩

సీ. ఖడ్గ చక్ర గ దాశుగ శరాస పరిఘ శూల భుశుండికా శిరోలలిత శంఖ
హస్త త్రినేత్ర మహాకాళి వివిధభూషణయుతయు నసితాంజనసమేత
తత సమ్మప్రఖ్యయు దశపాద దశముఖి కామబీజమహాప్రకాశమూర్తి
మధుకైటభాసురమర్దని కాలసంతోషితపరమేష్ఠి దురితరహిత

తే.గీ. నక్షమాలా పరశు గదాబ్జాశని । శరకుండికా శక్తి చ ర్మోరుదండ ఘంటి
కా సురాపాత్ర చక్రాసి పాశ । శూలధారిణిని రక్తవర్ణను దలతు మదిని. ౧౫౮౪

సీ. అరుణాబ్జపీఠ మాయాబీజరూపిణి మహిషరక్షోహంత్రి మహిత లక్ష్మి
హల శంఖ చక్ర ముసల శూల చాప శరాది ధారిణి కుందహసితలసిత
శుంభవిదారిణి సుఖశాలినిని వాణి నవరూప సచ్చిదానందమూర్తి
సంయమిధ్యానగోచర నిత్య నిరుపమ పరిశుద్ధ నిఖిలైకపాలిని సతి

తే.గీ. పరమకల్యాణి నాగమపంజరస్థ శుకుని గీర్వాణి నాద్యంతశూన్య మాన్య
విష్టపత్రయధన్య సద్విద్వరేణ్య । ధన్య ముక్తివదాన్య ముక్తజనగణ్య
పుణ్యాభక్తశరణ్య నే బూని గొల్తు. ౧౫౮౫

వ. మఱియు రాధాయంత్రప్రకారంబు వినుము. త్ర్యస్రంబును, షట్కోణంబును, అష్టదళం బును, చతుర్వింశతిపత్రకంబును భూగృహయుతంబును నై యుండు. సాలగ్రామంబున నొండె, యంత్రంబున నొండె, ప్రతిమయం దొండె, బాణలింగంబున నొండె, సూర్యబిం బున నొండె, జయాది శక్తియుక్తంబగు పీఠంబున నొండె రాధాదేవి నుద్దేశించి యర్చింప వలయు. ౧౫౮౬

చ. వలనుగ బూర్వకోణమున వాణిని బ్రహ్మను నైరృతంబునన్
జలరుహమందిరన్ హరిని శాంకరి శంభుని వాయుదిక్కునన్

చెలగుచు నుత్తరంబునను సింహము డాకటిభజన్ మహాసురన్
బొలుపుగ ముందటన్ మహిషు బూజ లొనర్తురు కోను లాటిటన్. ౧౫౮౭

సీ. నందజ రక్తజ సుందరియైన శాకంభరి మఱియు దుర్గయును భీమ
యారు కోణంబుల నర్చింపబడుదురు బ్రాహ్మి మాహేశి కౌమారి యవల
వైష్ణవీదేవియు వారాహియును నారసింహియు నైంద్రియు జేర నంత
చాముండయు మఱి యష్టదళపద్మంబున బూజింపఁబడుదురు భూతి దనర

తే.గీ. ఇరువదియునాల్గు దళముల గృష్ణమాయ। ధీయు నిద్రయు ఛాయయు దృష్ణ క్షుధయు
జాతి లజ్జయు శాంతియు శ్రద్ధ కీర్తి। లక్ష్మి ధృతి వృత్తి శ్రుతి స్మృతి లలిత దయయు
దుష్టి పుష్టియు మాతయు దొడరి భాతి। పూజగావింపబడుదురు పుణ్యమహిమ. ౧౫౮౮

క. భూపురములను గణేశుని। నేపారగ క్షేత్రపాలు నెసగగ వటుకున్
బ్రాపగు యోగిని బూజా। వ్యాపారమునందు గొలువవలెజుమ్ము మునీ! ౧౫౮౯

క. వెలపల నింద్రాది దిగీ। శుల నాయుధసంయుతులను శోభింపదగున్
తులలేని పదవి మీరగ। బొలుపుగ రాజోపచారములచే మౌనీ! ౧౫౯౦

క. పిదప నవాక్షరమంత్రము। ముదమున జపియించి పఠనమును జేయదగున్
సదమల సప్తశతస్తుతి। యిది దుర్గావ్రతము మునిజనేశ్వర వింటే. ౧౫౯౧

క. నవరాత్రంబుల రాధా। స్తవమును గావించెనేని తప్పక నరుడా
భువనేశ్వరి దయచే వై। భవపరిపూర్ణుడయి సకలభాగ్యము లందున్. ౧౫౯౨

వ. మఱియు శుభాశుభంబులు కనుంగొనుటకు బాలునిసేతి కొక శలాక యిచ్చి యీ గ్రంథంబునం జొనుపం జేసి యప్పట్టు తివిచి చదివిన నందు సంభవించు వృత్తాంత భాగంబునుం బట్టి యిది మేలగు, నిది కీడగు నని సులభంబుగా దెలిసికొనందగు. నీ రాధా దుర్గా మాహాత్మ్యంబువలన సర్వదేవతలు, మనుపులు, మహారాజులుం గృతకృత్యు లైరని నారాయణుండు వక్కాణించె. ౧౫౯౩

—: కృతిపతిసంబోధనము :—

శా. ధీసంశోభిత పద్మగర్భకృత తద్ధిత్తోసతాళక్రియా
వ్యాసంగాంచిత శౌరి మర్దళకళావ్యాపారయు గ్ధాత్మజా
యా సంగీత రసానుకూల పటు సంధ్యాలాస్య సారస్వత
వ్యాసోల్లాస నట న్మహానటవరా యల్లూరి సోమేశ్వరా! ౧౫౯౪

మాలినీ. కలిసకలుషభంగా జ్ఞానదానప్రసంగా । పఠిత నిగమసంగా పార్వతీకామితాంగా
శరహరరణరంగా చంద్రలేఖోత్తమాంగా । లుళితరిపురణాంగాల్లూరిసోమేశలింగా ।
౧౫౯౫

—: గద్య :—

ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసువంశ పయః పారావారరాకాసుధాకర, కామాంబా కన్నయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హరితగోత్రాలంకార, కృష్ణామండలమండనాయమాన నాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీ వీరప్రతాపకోదండహంవీర రామచంద్రభూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగపరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదకనియోగ భారవ్యవహార, శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాద సంభూతకవిత్వవిద్యావిశేష, బాల్యాది రచిత త్రింశత్ప్రత్యేకగ్రంథమతిసార, విబుధజన కరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితి ప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్యప్రణీతంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణమునందు నవమస్కంధము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీభాగవతము.

దశమస్కంధము

శ్రీకరణ కరణ కరుణా
సోకజయనిదానపర విశోభిత బలవ
చ్ఛ్రీకాంతాకాంతనుతి
స్వీకార కృపాప్రవేశ శ్రీసోమేశా ! ౧

స్వాయంభువమన్వాఖ్యాన వర్ణనము

సీ. నారాయణ ముకుంద నానాచరాచరపాలనకారణ పరమశక్తి
చరితంబు పాపనాశకమును చెప్పితి వింటి నే చెవులకు విందుగాఁగ
నాదేవి యఖిల మన్వంతరంబుల నెట్టిరూపంబుతో నుండు రూఢి నెట్టు
లుదయించు మాహాత్మ్య మొప్పారు నేరీతి నెవ్వ రెవ్వరు పూజ లిచ్చుచుండ్రు
తే.గీ. భగవతీభక్తులకు భద్రమగు చరిత్ర । మెంతవిన్నను దనివిలే దిద్దియెల్ల
దెలుపవే విందుఁ గోరికల్ దీర సకలపాతకంబులు దూరంబు పాఱిపోవ. ౨

వ. అనిన విని పరమానందకందళితహృదయారవిందుండై గరుడస్యందనుండు బ్రహ్మ
నందనుని కిట్లనియె. ౩

శా. నా నాభీకమలంబునం దజుఁడు జన్మంబందె నాతండు దా
భానూద్దీపితసత్ప్రతాపయుతునిన్ స్వాయంభువుం గాంచి సం
ధ్యానించెన్ శతరూప నాతనికి నందంబొప్ప నిల్లాలుగా
ధ్యానంబుం దగఁజేసె దుగ్ధనిధిచెంతన్ వాఁడు సర్వేశ్వరిన్. ౪

మ. క్షితి నేకంబగు పాదము న్నిలిపి భక్తిం గామముం గ్రోధమున్
జితముల్ చేసి పరాంబధ్యానమున నక్షీణంబుగా సుస్థిరం

దతినై శ్చల్య సునస్సమేతుఁడయి నిత్యంబుం నిరాహరుడై
శతవర్షంబు లోగిన్ దపంబు సలిపెన్ స్వాయంభువుం డోరిమిన్. ౫

వ. ఇట్లు తపంబు సేసిన. ౬

శా. మాయాశక్తి ప్రసన్నయైనఁ గని య మ్మౌనీంద్రుఁ డో తల్లి నీ
మాయన్ లోకములెల్ల జాతములగున్ మాయంబులై పోయెడిన్
శ్రీయున్ ధీయును గాంతియున్ ధృతియు వాణీదేవియున్ గౌరియున్
నీ యంశంబులఁ బుట్టి రెన్నగలరే ని న్నబ్జగర్భాదులున్. ౭

వ. జగజ్జననీ ! నాకు సర్గకార్యంబునకు విఘ్నంబు రాకుండునట్లును, వాగ్భవమంత్రంబుచే సత్వరంబునఁ గార్యసిద్ధి యగునట్లును, ఈ సంవాదంబు పఠించువారలకును, వినువారలకును జ్ఞానసిద్ధియుం గర్మసిద్ధియుం బుత్రపౌత్త్రాభివృద్ధియుం గలుగునట్లును, వరంబులిమ్మని వేఁడిన విని పరాశక్తి యో మహాబాహూ ! నీవు కోరినయట్ల యగుంగాక ! వాగ్భవమంత్ర ప్రభావంబున నీకు నిష్కంటకంబగు రాజ్యంబు గలుగును. వంశకరులైన పుత్రులు గలుగుదురు. నాయందు దృఢమైన భక్తియుం గలుగు. సంతంబున భవమోక్షం బగు నని వరంబు లిచ్చి మహాదేవి యమ్మనువు సూచుచుండ వింధ్యపర్వతమునకుం జనియె. నా వింధ్యపర్వతంబు భానుమార్గంబు నడగింపం బెరుగుచు నగస్త్యమహర్షిచే రుద్ధంబయ్యె, నా పర్వతంబున నా సోదరియగు పరమేశ్వరి లోకపూజ్యయై వర్తిల్లుచుండు నని చెప్పెనని చెప్పిన విని ఋషులు సూతమహర్షి కిట్లనిరి. ౮

వింధ్యాచలవృత్తాంతము

క. రవిమార్గనిరోధమునున్ । దివిపై వింధ్యాద్రి యెట్లు తివురుచుఁ జేసెన్
దవిలి యగస్త్యుం డేలా । కవకవ యడఁగించె నేమికతము తెలుపుమా. ౯

చ. కలఁడు మహీతలంబున జగత్ప్రథితంబగు వింధ్యపర్వతం
బలఘు లతావితాన మహిజాది సమేతమునుం ద్విజాళిసం
కలితము చారు నీరఝర క్రమ తటాకయుతంబు జంతుసం
కులవితతంబు సాధు మునికోటి సమాశ్రితమై చెలంగుచున్. ౧౦

క. అచ్చట నచ్చటఁ దిరుగుచు । వచ్చెను నారదుఁడు వింధ్య వరనగమునకున్
జెచ్చెర నది గని నగము మహోచ్చైర్గతి బూజఁ జేసె నురుభక్తిమెయిన్. ౧౧

ఆ.వె. గర్చ చేసి వింధ్యుఁ డా మౌనివరుఁ జూచి । నీదు రాకవలన నేను ధన్య
భావ మందితిని శుభంబులు సేకూరె । నాదు గృహము పావనంబు నయ్యె. ౧౨

ఉ. ఎక్కడినుండి వచ్చెదు మునీంద్ర భవచ్చరణాదికక్రియల్
నిక్కము లోకసంతతికి నిర్మలసౌఖ్యద మర్యముం బరన్
దక్క కసంచరించెద వుదారమతిన్ దెలుపంగదయ్య యీ
వాక్క యపూర్వమైన జగదున్నతవృత్తము తాల్మి నావుడున్. ౧౩

ఉ. ఓయి సువర్ణపర్వతమునుండి మదాగమనంబు చెల్లదో
వ్యాయతి యేము చెప్ప సకలాశల నింద్ర యమాది లోకముల్
ధీయుత లోకపాలకుల దివ్యగృహంబులు నేను గాంచితిన్
హా యటనుండి యిచ్చిరా తదద్భుతవైఖరి తెన్నశక్యమే ? ౧౪

వ. అని బ్రహ్మతనయుండు నిట్టూర్పు నిగుడించినం గాంచి పర్వతేంద్రుండు మునీంద్రా ! నీ నూర్పును కారణం బేమనిన' ౧౫

తే.గీ. గౌరికిని దండ్రి శివు మామగారు గాన । సదరె హిమవంతునకును బూజ్యత ధరిత్రి
పరమశివుని నివాసమై పావనమతి । సదచి కైలాసగిరి పూజ్యమయ్యె ధరణి. ౧౬

తే.గీ. కడఁగి నీలగిరీంద్రంబు గంధమాద । నంబును నిషేధమాయ్యె నానానగేంద్ర
ములును స్వస్థానములనుండి పూజ్యవృత్తిఁ । గాంచుచున్నవి యొక్కొక్క కారణమున. ౧౭

ఉ. మేరునగంబు తన్నఖిలమిత్రుఁడు సూర్యుఁడు మెచ్చిముం గడున్
సేవవుమీఱ నిత్యమును నిర్దయ మింతయుఁ దప్ప కోర్మితోఁ
దారకలుం గ్రహంబులును దానును నింతటుమించ నున్నదే
వేఱ యొకండు పై భవము విశ్వమునం దని గర్వమొందెడిన్. ౧౮

శా. సర్వేషామహమేవపర్య యనుచున్ సర్వేషు లోకేషు నా
ఖర్వోమత్వము యంచుఁ గాంచనమహాగ్రామేంద్రుఁ డత్యంతమున్
గర్వంబు స్మరి పూనియుండె నిదియేకా కారణం బెన్న నో
యుర్వీభృత్కులపర్య నే నిప్పుడు నిట్టూర్పున్ వడిం బుచ్చగన్. ౧౯

క. అపు నవును దపోబలమున్ । దవిలినవారలకు నట్టి ధర్మము లుండున్
దివిరి ప్రసంగవశంబున । ను వచించితిఁగాక యనుచును జనియె నృపా ! ౨౦

వ. ఇట్లు నారదుండు చనిన,

: వింధ్యకృత భానుమార్గనిరోధనము :

క. ఔరా నారదుఁ డాడిన । తీరున మేరుండు పొంగి తివిరెడు వానిన్
మీఱి జయింపఁగ నా కొక । దారి గలదె యంచు మిగులఁ దలవిట ముచున్. ౨౧

క. మేఱువును గెలువఁజాలును । పౌరుషమే నాఁడు జూడు సద్యఃప్రాప్తి సం
చారంబువలన వాఁడా । తీయని నుడ్వెడిని వాని దిమ్మరి యడఁపన్. ౨౩

ఆ.వె. నేను దివికిఁ జెరిగి నీరజాప్తునిదారి । గట్టి నిలిపియున్నఁ గడచెను
భాస్కరుండు వాని బ్రాపటంబు లేక । మేరుగిరియశంబు మూఁడు గుహల. ౨౪

ఉ. విష్ణుడు సూర్యపద్ధతికి నేను నిరోధము సేయువాఁడనం
చొప్పుగ నక్షత్రాటముల నున్నతరీతులను వృద్ధిసేయఁగా
నిప్పుడిదేఁ పిదేఁ బోవువ కంతకు నంతకు నెత్తియెత్తి యా
కొప్పుల కవ్యమార్గమున కడ్డముగా గిరి వృద్ధిఁబొందెనేన్. ౨౫

ఉ. తూఱుపునుండి లేచి యల తోయజమిత్రుని తెచ్చి తెచ్చి య
ద్దారి రథంబు బోవఁటఁ దద్దయు నడ్డముగా శిలామయం
బూరును నాడు దోపనియున్న ననూరుఁడు సూచి చెల్లబో
సూరి యిదేమి చిత్ర మని చూడుము దారిని బోవలేమికన్. ౨౬

ఉ. ఎక్కడి రాళ్ళతిప్ప యిది యెన్న డెఱుంగము మాయయయ్యో నీ
చక్కటి కిద్ది యెక్కఁడు నిశాచరుఁ డెవ్వఁడొ తెచ్చియుండునో
యక్కట గుఱ్ఱముల్ నడువ కాగె నిఁ కేమియొనర్తు నితఱిన్
పక్కగ వెన్క త్రిప్పుటకుఁ దత్తఱ మెక్క వి కేమి సేయుదున్. ౨౭

వ. ఆసమయంబున ౨౮

చ. పదపడి భానుబింబముఁ బెలవారదు తూఱుపునందుఁ బ్రొద్దు దా
బొడిచి యొకింత యెక్కె యిటుదో పటుదో పొడచోట నుండె నె
ప్పుడు గనుగొన్న నొక్క తిథి పూటయు జాము ముహూర్త మెక్కడే
గడియయు నొక్కచే యుగుడుఁ గన్మునరెల్ల నశించె ధాత్రిన్. ౨౯

క. నెల వారము నక్షత్ర । మ్ముల తిథి యోగంబు కరణ మెట్టిదొ వదిం
చెలుఁగలేక పురోహితుఁ । డిలు నిల్లూరకయ తిరిగె యీగిరి భూపా । ౩౦

శా. ప్రాతస్సంధ్యలు వార్చి బ్రాహ్మణులు విశ్రాంతిం దగం జిక్కి మే
లీతిం దక్కిన సంధ్య వార్చెదము శౌరీ కృష్ణ గోవింద యం
చాతంకంబున కేడ్చి యేడ్చి యొకలా గర్ఘ్యాన్నముల్ గుడ్చి ర
య్యో తిక్కం దగఁ జీఁకువా రెవరు మాకో దేవుఁడా యం చొగిన్. ౩౧

క. అడుది వాఁకిలి ముడువదు । పాడదు మేల్కొల్పు తనదు పతితోఁ బ్రేమం
గూడదు బ్రొయిదగ్గరనే । పీడదు కూర్చుండ నెంతవింతాయె నృపా । ౩౨

వ. మఱియుం బశ్చిమదేశంబువారు, ౩౩

ఆ.వె. తెల్లవారు నింకఁ దెల్లవారుననుచుఁ । జూచి చూచి చూచి సోలి సోలి
లేచి దిక్కుఁజూచి పేచి పేచి విచిత్రమేమి యంచుఁ బంతి చెప్పఁబట్టు. ౩౪

ఆ.వె. పంటి మరల లేచి ధాముల రెమ్మన్నఁ గోడి కూయలేదు గొల్లపడుచు
చల్ల చేయలేదు చయను లేటికిఁ బోవలేదు లేవనేల రెమ్మటన్న. ౩౫

ఉ. వెంటియుఁ బండి నింత యిది వింత యటంచును మేలుకాంచి యా
నిండిన చీఁకటిండ్ల బడి నీలుగు నీమూలుగు నాప్రలింపుమిఁకన్
పండఁగలేక మంచములఁ బండఁగలేక నను స్తుకృత్యముల్
చండితనంబునం బసరిబాపంపాయి లేమిచెప్పుదున్. ౩౬

—: ఇంద్రాదులు రుద్రుని స్తోత్రము సేయుట :—

వ. ఇట్లుండ మహేంద్రప్రముఖులగు దేవతలు బ్రహ్మకడకుం జని నివేదింప బ్రహ్మ వారలం
దోడ్కొని శంకరు నింటికిం బోయి యిట్లని స్తుతింపం దొడంగెను. ౩౭

ఉ. దేవగణాధినాథ జగదేకకుటుంబి గిరీంద్రకన్యకా
సేవిత యష్టసిద్ధియుత సేవకపోషక చిన్మయాత్మ వి
ద్యావిశదాకృతీ వృషహయా రజతాద్రినివాస దేవరా
దేవ మహామనూ గణపతీ యభవా శుభవైభవా హరా ! ౩౮

మ. గిరిశా ధూర్జటి విభూ స్వభూ వినుత యక్షీణాంగశృంగార భా
స్వరతేజోనిధి యోగమార్గఫలదా సర్వాత్మకా దైత్యసం
హర దీనార్తిహరా మహావృషభవాహా కాలకాలా మనో
హర వాగ్గుంభన నీకు మ్రొక్కెదము దేవా ! మమ్ముఁ బ్రోవంగదే. ౩౯

క. అని యిట్లు దేవతాతతి । వినయంబున వేఁడ నవ్వి విభుఁ డవనులు మీ
రానరించిన స్తవములకుం । దనివొందితి మీకు వాంఛలం దేమి యనన్. ౪౦

తే.గీ. దేవదేవ మహాదేవ త్రిపురవైరి । నుడువఁజాలము మా గోడు పెడదమయ్య
నాపు లావులు పోరాడి కావరమునఁ । బ్రెక్కఁ బ్రొక్కెను చూడలకాళ్ళ గిరిశ ! ౪౧

క. మేరువపై వైరంబున । మీఱంగాఁ జేసి వింధ్యపృథివీధరము మా
సూరునకు సడ్డు మాయెను । దారిం బోలేక యతఁడు తటువిటఁ జిక్కెన్. ౪౨

క. కాలజ్ఞానంబులు మా । కేరీతిం గలుగుఁ గర్మ లెట్లు జరుగు నే
వేళం జూచిన నొకటే । వేళాయెను వెళ్ళె స్వాహ వెళ్ళెను స్వధయున్. ౪౩

—: రు ద్రా ది కృ త వి ష్ణు స్తు తి :—

వ. అనిన నాకర్ణించి శంభుండు మనము వైకుంఠంబునకుం బోయి నారాయణునితో నాలోచింత మని వారలం దోడ్కొని హరిమందిరంబునకుం జని నమస్కరించి స్తుతించె. నెట్లనిన ౪౪

—: ద శా వ తా ర స్తు తి —

మ. ప్రచురపాటచ్చరపాటనోచ్చలనసంక్షోభార్తవేదోండసం
తతిసమ్యక్కరణానుకూల జలమధ్యప్రభ్రమాచ్ఛచ్ఛదా
గతి భేదాయత పుచ్ఛ వేదచయసంగ్రాహైకదక్షోదప
ప్లుతివిస్తార తురంగవాయగళవిస్ఫోటోగ్ర మత్స్యాకృతీ ! ౪౫

మ. తత మంథానగిరీంద్ర దేవదనుజోద్యద్ధస్తసంచాలనా
కృతసంఘట్టమహావ్యథాసహనఘోరక్షమ్యావత్కర్పరా
యతసర్వాంగ కఠోరతాకలిత హృద్యద్దీక్షిరపాథోధిసం
ప్లుతపంచన్నవనీతలేపవిలసద్ఘూర్యాభకూర్మాకృతీ ! ౪౬

శా. అత్యుగ్రోరు హిరణ్యనేత్ర కరపీడాయత్తసర్వంసహా
సత్యుచ్చైస్తరవదీనతాపహరదీక్షాపేక్షణప్రక్రియా
ప్రత్యాలీఢదృగుజ్జ్వలజ్జ్వలనదంష్ట్రా క్రూరదంభోళిని
స్త్రింశత్యామర్దితతత్సురారితను పృథ్వీభృత్క కోలాకృతీ ! ౪౭

శా. విభ్రాజద్ధరిభక్తియుక్త సుగుణావిఖ్యాతిమద్బాలకా
పద్భోక్తక్రమసత్యతా ప్రకటనార్థప్రీతి తస్సంగృహీ
తాభ్రచ్ఛేది సటానిరోగ్రనఖదాత్రాద్రిక్రియాజృంభణా
ప్రభ్రష్టప్రబలత్ధిరణ్యకశిపుప్రాణా నృసింహాకృతీ ! ౪౮

మ నిఖిలాస్వప్ననిషూదనైకకృతి నిర్ణిద్రప్రభావాఢ్య ఘూ
ర్ణిఖరాంశూరువిభావిభావిత బలిశ్రీసంగ్రహేచ్ఛావిశో
ధ్యఖిలాక్రాంతి సమర్థయాచనకలీలాయత్తఖర్వాంగతో
న్ముఖ మాయావటురూప నిష్ఫలగుణా మోదాత్మకా వామనా ! ౪౯

మ. అతులోదారకఠోరభీషణకుఠారాభోగధారాపరా
జిత సప్తత్రికవార భూదివిజరాజిద్వేషి దుష్టావనీ
పతిసంఘాత మహామహోవిపులదీపవ్యాపితద్వీపకా
యతనోద్దామయశోలతాధవళితాశా జామదగ్న్యాకృతీ ! ౫౦

మ. యమి యజ్ఞావన జానకీగ్రహణ వన్యావాస సుగ్రీవసం
గమ వాలివ్యధ వార్ధిబంధన మహాక్షప్రాణసంహార భీ
మ మరుద్వారిజజిద్విదారి నిర్మథన కుంభకుంభకర్ణాంత పం
క్తిముఖత్రాణవినాశకృ త్తదనుజత్రాత రామాకృతీ! ౫౧

మ. హలధారోద్ధృతహస్తినాపుర మహావ్యాపార సూర్యాత్మజా
జలసంభేదన రేవతీవరణ రాజద్వారుణీమోహన
చ్ఛలవిన్యాసపరత్వప్రలంబమథనాంచ త్కామసంపద్ఘనో
జ్జ్వల విద్యావిజయాదిశోభిత మహాభా రోహిణేయాకృతీ! ౫౨

మ. అమలానందరసైకహేతు శమనిర్వ్యాజోపకారక్రియా
క్రమ కారుణ్యరసప్రధానకృతి యాగప్రోక్తహింసాంతకృత్
ప్రమితాచారధురీణ సిద్ధగణసంభావ్యానువాదానువా
దమహాయుక్తివచోనిగుంభ నరసార్ధస్తోమ బుద్ధాకృతీ! ౫౩

మ. యవనమ్లేచ్ఛపుళిందహూణశకముఖ్యాధీశపీడామహా
హవదుర్భిక్షమహాచరాదిభయుల వ్యాప్తప్రశమశ్రీరహి
నవరాచారవిహీనవిప్రగణనింద్యక్షత్రియోర్వీంద్రసం
భవభారాసహనోర్వరావనకళాపారీణ కల్క్యాకృతీ! ౫౪

వ. అని యిట్లు ప్రార్థించినం గాంచి కరుణాకలితదృష్టియై భగవంతుండయిన నారాయణుండు, ౫౫

క. నను బ్రార్థించినవారల । కును భయమెయ్యది వినుండు కోరికయెద్దో
వినిపింపుడు నావుడు సుర । లనుపమ వినయాదిగుణసమన్వితులగుచున్. ౫౬

తే.గీ. అర్యమునిమార్గమును వింధ్యుఁ డడ్డగించె । భోగములు పోయెఁ గర్మలు పొత్తిగా న
శించెఁ గాలంబు దెలియక చిక్కు వొడమె । నేమిసేయుదుమయ్య మా కేది దిక్కు? ౫౭

వ. అనిన విని నారాయణుండు, ౫౮

తే.గీ. పరమకళ్యాణిఁ ద్రైలోక్యభరణశీల । నేనిఁ గొలుచుచు భక్తుఁడై దివ్యమౌని
కుంభజుఁడు కాశి నున్నాఁడు కోరి మీరు । వాని వేఁడుఁడు తీర్చు మీవాంఛ నతఁడు. ౫౯

క. నావుడు విని వెచ్చెర న । ద్దేవతలెల్లరును శుభమతిం బోయిరి యా
కావాసమునకుఁ గాశికిఁ । బావన గంగానదీ భువనశోభితకున్. ౬౦

తే.గీ. చని యగస్త్యుని గాంచి । నిశ్చలమనస్కు లగుచు నత్యంతవినయంబు లాత్మలందు
నెసఁగ దీనాననంబుల నిట్టు లనుచు । స్తుతు లొనర్చిరి మున్నుగా నతు లొనర్చి. ౬౧

—: ఇంద్రాదికృతాగస్త్య ప్రార్థన :—

తే.గీ. ద్విజగణాధీశసంపూజ్య దివ్యచరిత । దుష్టవాతాపిబలనాశ దురితభేది
కుంభసంభవ నిగమార్థగుహ్యవేది । సర్వవిద్యావిశారద సాధుచరిత ! ౬౨

క. లోపాముద్రాధీశ్వర । స్థాపితధర్మప్రచార సంసారాంబుధిసం
దీపక మిత్రావరుణజ । తాపారావారనీరతర్పితహస్తా ! ౬౩

వ. అని యిట్లు గొనియాడి తమ రాక యెఱింగించి వింధ్యకృతవిఘ్నవారణంబు గావింపవే యని వేడిన విని యగస్త్యుండు శంకింపక యంగీకరించెను. దేవతలు సంతసించి స్వస్వనివాసంబులకుం జని రంత, ౬౪

—: అగస్త్యకృత వింధ్యవృద్ధిఖండనము :—

క. రాజులకన్నియ యగుచున్ । రాజిలుచున్నట్టి సుగుణరాజి సముద్య
ద్భ్రాజిత పాతివ్రత్యము । లోఁజేసిన పరమభద్ర లోపాముద్రన్. ౬౫

క. తన ముద్దియ గనుఁగొని యో । వనితా నాకు సుర వింధ్య బాధల యా
మున సిద్ధమాయె ఘూరిక । జనియింపగరాని కీడు సంప్రాప్తించెన్. ౬౬

చ. తెలియుము దానికారణము దేవి పురాతనవాక్యసంస్మృతిన్
దలపఁగ వారణాశిని సదా నిలువందగు మోక్షకాంక్షి ని
ర్మలుఁడ విముక్తి యెద్ది గనుమా యిపుడేమొకొ నాకు విఘ్నమై
తొలఁగె నటంచుఁ జెప్పి సమయోచితపద్ధతి నాశ్రయించుచున్. ౬౭

వ. అంత మణికర్ణికయందు స్నానంబుసేసి, విశ్వేశ్వరుం బూజించి, దండపాణి నర్చించి, కాలరాజుం జేరి. ౬౮

ఉ. కాలవిభూ మహాభుజ జగద్భయహారక భక్తపాల నా
ప్రీతిఁ దొసంగెఁ గాశి నిటు వీడ్కొనఁ జేయుట మేఁ గాదు ని
ద్రాళిత మాను ఇంక జనతావనివారణమందు వేగ శ్ర
ద్ధాళుఁడవై దయాళుతను దప్పక యేలుము నీవు మ్రొక్కెదన్. ౬౯

తే.గీ. నేను జేసిన తప్పేమి నీవు నన్నుఁ। గాశికిని దూరమునఁ దోలఁ గారణంబు
గలదె రక్షింపుమని పల్కి కదలి సాక్షివిఘ్ననాథుని నర్చించి వినతభక్తి. ౭౦

క. ఈవగిది కాశికాపురిఁ । గావలగు దైవములను గనుగొని పిదపన్
లోపాముద్రాన్వితుఁడై । తాపసవర్యుండు చనియె దక్షిణమునకున్. ౭౧

క. చని వింధ్యసమీపమునన్ । దనర నిలిచియుండ నద్రి తత్తరపడుచున్
వినతుండై సాష్టాంగము । నొనరించెను బరమభక్తియుతుఁడై వేగన్. ౭౨

క. మునియుఁ బ్రసన్నవదనుఁడై । యను నో గిరినాథ యేను నామ్నాయమ్మునన్
జరి వచ్చునంత నిచ్చట । నొనరఁగ నీ పీఠమున నుండు మటంచున్. ౨౩

తే.గీ. ఆవిధంబున బల్కి సంయమివరుండు । శిఖరముల వెల్గు సుంగన చెలువమొప్ప
మెల్లగా దక్షిణంబున మెట్టు మెట్టు । వడువనే విగ్గ శ్రీశైలవరము సేరి. ౨౪

తే.గీ. అచ్చటుం బాసి తగ ముంజుపాలమున । కరిగి యందును మేలైన యాశ్రమంబు
నిలపుఁ జేసుక యుండె మహీధ్రనాథ । డొంఁగె సూర్యునకును దారిమరచి. ౨౫

క. మను పూజితయై నిలిచెను । జనని మహాదేవి వింధ్యశైలంబున గా
వున వింధ్యవాసిని యటంచును లోకములందు నెల్ల శోభిలనొప్పెన్. ౨౬

—: స్వారోచిషాది మనుచరిత్రము :—

వ. అని చెప్పిన సూతమహర్షి పలుకుల కలరి శౌనకాది మహామునులు సంయమీంద్రా! నీవలన స్వాయంభువమను జన్మంబును, వంశవిస్తారంబును వింటిమి. తక్కిన మనువుల వృత్తాంతంబులు వినవలెనని మనసు నత్యంతానందమయమై యున్నది. ౨౭

ఆ.వె. నారదుండు తొల్లి నారాయణునివల్ల । వినినయట్లు నేను విన్నవింతు
మనుతనూజులైన ఘనులు ప్రియవ్రతో । త్తానపాదు లధికధర్మపరులు. ౨౮

ఆ.వె. ఆ ప్రియవ్రతునకు నాత్మజుం డగుచు పు । ట్టిన మనువుఁ దానగు విఖ్యాతి
శాలియైన యట్టి స్వారోచిషుఁడు ధాత్రి । యమునాకూలమునకు నరిగి యచట. ౨౯

ఉ. కాపుర ముండి జీర్ణదళ కందము ముక్తిఁ దనంబు సేసె దో
షాపహ దివ్యరూప జగదంబను మృణ్మయిఁ గొల్చి భక్తితో
నీవగిదిం ద్విషట్కమగు నేడులు పోవఁగఁ గోటిసూర్యసం
దీపితమూర్తియై పొడమె దేవి ప్రసన్నత రాజు ముందటన్. ౩౦

తే.గీ. తారిణీదేవి లోకైకధాత్రి యట్లు । దర్శనం బిచ్చి యా ధరాధవునిఁ జూచి
సర్వమన్వంతరాశ్రయ స్వామ్యమొసఁగి । యలను నిష్కంటకంబుగా నేలుమనియె. ౩౧

వ. అని యిట్లు వరం బిచ్చి నిజస్థానంబునకుం జనియె. నంత ధరణీతలేంద్రుండు భగవతీ కృపావిశేషంబు కలిమి మహాతేజస్వుండై రాజ్యంబు సేసె మఱియు మూడవ మనువగు నుత్తముఁడు ప్రియవ్రతుని కొడుకతండు వర్షత్రయంబు గంగాకూలంబున నుపవాసంబులు చేసి వాగ్భవమంత్రంబున దేవిం బూజించి నిఖిల ధరాభారంబు వహించి చిరకాలికంబైన సంతతిం గాంచి వర్ధిల్లె. నాల్గవమనువైన తామసుండను ప్రియవ్రతసుతుండు నర్మదా దక్షిణకూలంబున కామరాజకూట వరాయణుండై వసంత శరన్నవరాత్రపూజ లొనరించి

మహాదేవిం గొల్చి తత్ప్రసాదంబున సార్వభౌముఁడై శూరులును వీరులును నైన పదిమంది సుతులం గాంచి యంతంబున స్వర్గంబు నొందె. నైదవ మనువగు రైవతుండు కాళిందీ కూలంబునం గామరాజుం జపియించి యంబం గొల్చి సమస్తవిభవంబులుం గాంచె. నిక నారవవాఁడైన చాక్షుషుని చరితంబు విను మని యిట్లనియె. ౮౨

—: చాక్షుషమనూపాఖ్యానము :—

సీ. అంగరాజకుమారుఁడైన చాక్షుషుఁడు దా పులహావి శరణంబుఁ బొంది భక్తి
మునినాథ నేను మేదినికెల్ల నధిపతి నగునట్లు బలము వీర్యంబు సస్త్ర
శస్త్రనైపుణియును సంతతి చిరకాలికము మఱి మోక్షంబు గలుగునట్టి
యొక యుపాయంబును బ్రకటింపవే యనవుడు గర్హపథమున నుడుగులబడి
తే.గీ. పరమశక్తిని భక్తితోఁ బ్రార్థనంబు । సేసికొమ్ము వరం బిచ్చుఁ జెచ్చెర నన
విని నరేంద్రుండు నమ్మహామునిని మెచ్చి । భగవతీపూజ యెట్టిదో పలుకుమనిన. ౮౩

సీ. వినుమయ్య రాజేంద్ర వివరంబు సేసెద వాగ్భవబీజ మవ్యక్త మెలమి
ననిశంబు జపియింప యఖిలలోకోత్తరసౌఖ్యంబుఁ బడయుదు జనవర యన
విరజచేరువ కేగి వెలయంగఁ బ్రథమాబ్దమున బల్లవాశనంబును నొనర్చి
జలపానమును జేసి చయ్యన రెండవ సంవత్సరంబును శాంతిఁ గడపి
తే.గీ. వాయువును గ్రోలి మూఁడవ వత్సరంబు । వల్లగాఁ దీర్చి తరువాత సములనెల్ల
స్తంభమునుబోలెఁ గదలక సలిపె నతఁడు । తపము వాగ్భవమంత్రంబు జపముతోడ. ౮౪

తే.గీ. ఇట్లు ద్వాదశవర్షము లేగఁబుచ్చి । యున్న నొకనాఁడు జగములఁ గన్నతల్లి
దర్శనం బిచ్చి మది వాంఛితంబు తాన । తెలిసి వర మిచ్చెఁ గోరినతెఱఁగు విడక. ౮౫

క. పదమిని సర్వము నేలెను । గడు శూరుల ధర్మపరులఁ గాంతియుతులఁ దాఁ
బడసెన్ బుత్రులఁ జాక్షుషుఁ । డుడుగక దేవీప్రసాదయుక్తిన్ ఘనుఁడై. ౮౬

—: వైవస్వతమనూపాఖ్యానము :—

తే.గీ. మఱియు నేడవవాఁడైన మనువు సుగుణ । ఘనుఁడు వైవస్వతుఁడు భక్తికల్పవల్లి
లోకముల తల్లి గొల్చి భూలోకమెల్లఁ । బాలనము సేయుచును సార్వభౌముఁడయ్యె. ౮౭

తే.గీ. ఎన్మిదవవాఁడు సావర్ణి యీశ్వరీప్ర । సాదమును గాంచెఁ దాఁ బొంది జన్మముననె
యందునంబట్టి భూలోకమంత యేలె । బాహువిక్రమ సత్ప్రతాపముల కలిమి. ౮౮

వ. అనిన విని నారదుండు సావర్ణి యెట్లు పూర్వభవంబునం బుణ్యంబు సంపాదించె నిన వలఁతు దెలియఁబలుకవే యనవుడు నారాయణుండు, ౮౯

సీ. వినుము నారద మహామునిచంద్ర యలరారు స్వారోచిషాభిఖ్య సార్వభౌముఁ
డవనిని బాలింప నలఘుండు చైత్రవంశోద్భవుఁడైనట్టి సురథరాజు
తన మండలంబు పాలన మొనరించంగఁ గోలావిధాపులౌ కుంభినీశు
లరికట్టి సంగ్రాంచి యఖిల సైన్యంబులతో వారి పైఁ జని చేపఁ బోరి
తే.గీ. యపజయము నొంది నిజపతే శమాము వాసి యొంటిగా నడవికిఁ బోయి యున్న సమయము
గాంచె నొక మౌని యాశ్రమకక్షము దాని । యందు నివసించెఁ గొంతసే పంతలోన. ౯౦

క. ముని పూజ సేయఁగా గని । వినయముతో నెదటి కేగి విప్రోత్తమ నీ
కు నమస్కార మటంచున్ । దన గోడుం దెలిపె మిగుల దైన్యముతోడన్. ౯౧

క. విని మౌని నృపకులోత్తమ । జనని గలదు మనకు నదియె సర్వేశ్వరి యీ
పనులెల్ల నామె మాయను । జనియించునుగాని యితరసంగతి గలదే. ౯౨

క. మాయాదేవియె విష్ణుని । గాయజసంహారుని బ్రహ్మ గనినది వారల్
సేయు పనులెల్ల వినుము త । దీయాజ్ఞాచరణముల మదిం గను మధిపా. ౯౩

ఆ.వె. అంబ సెలవులేని దాక లల్లాడవు । జనని సెలవుమీఁద జరుగు జగము
తల్లి సెలవుగోరు దైవంబు లెన్నెన్నొ । మాత సెలవుక్రింద మనల బ్రతుకు. ౯౪

ఆ.వె. శక్తి కోపగింప జలిచీమ పులియగు । శక్తి కరుణ నగ్ని చల్లనగును
శక్తియందె జగము జగములందే శక్తి । శక్తిఁ గొలువకున్న జగము లేదు. ౯౫

ఆ.వె. సార్వభౌముఁడైన జక్రవర్తియైన । యింద్రుఁడైనఁ దా మహేశుఁడైన
వాని తండ్రియైన వాని తాతైనను । మాత కెప్పుడు ద్వారదూతకాదె. ౯౬

క. మన రాజ్యంబులు మనసా । ధనములు మన విభవములును దార సుతాదుల్
ధనములు పశువులు మేడలు । మనుగడలును లోకమాత మహిమలె కావే. ౯౭

ఆ.వె. దేవి కరుణయనెడి దీపంబు లేకున్న । లోకమెల్ల మనకుఁ జీకటిల్లు
చీకటింటిలోనఁ జిందులాటలు దొడ్డ । సిగ్గుగాదె దీపశిఖను గనుము. ౯౮

క. భువనేశ్వరిఁ గొలువని యీ । వివిధాచరణములు నేలనిడిచిన సాముల్
ప్రవిమలభక్తిన్ భగవతిఁ । దివిరి కొలువుమయ్య భూపతి తడవేలా. ౯౯

ఆ.వె. సర్వశక్తిదేవి సర్వసాక్షిణి దేవి । సర్వమాత దేవి సర్వధాత్రి
సర్వమూర్తి దేవి సర్వసంచారిణి । సర్వనేత్రి దేవి సర్వమెఱుఁగు. ౧౦౦

ఆ.వె. లక్ష్మి నెదనుబెట్టి లక్ష్మీధవుఁడు పొంగు । వాణి నోటనిడుక బ్రహ్మ తివురు
గౌరి మేననుంచి గౌరీశ్వరుం డుబ్బు । దేవి దానె పొంగుఁ దివురు నుబ్బు. ౧౦౧

ఆ.వె. అంబ యాజ్ఞలేని యారోగ్య మెక్కడి । దంబ యాజ్ఞలేని దన్నమేడ
దంబ యాజ్ఞలేని దైశ్వర్య మెక్కడి । దన్నిమేళ్ళ కంబ యాజ్ఞసుమ్మ. ౧౦౨

ఆ.వె. జగతి సంపదికిని జగదంబ యొక్కతే । తల్లి దాని కొక్క తల్లి లేదు
తల్లి లేని తల్లి తల్లి యందరికైన । తల్లిఁ గొలువ కెట్లు తప్పు మనసు. ౧౦౩

ఆ.వె. కడుపులోను మోచి కన్నతల్లికిఁ దన । కడుపులోన బిడ్డఁ గానరాదు
కడుపులోని బిడ్డఁ గనుగొని మనఁజేయు । తల్లి మేలొ కన్నతల్లి మేలొ. ౧౦౪

ఆ.వె. కూడడుగని తల్లి కోకడుగని తల్లి । కూడు కోక లిచ్చి కలుగు తల్లి
కానరాని తల్లి కనఁగలుగు తల్లి । జగము తల్లి మనలసాకు తల్లి. ౧౦౫

వ. అనిన విని యా సురథుండు దీర్ఘదర్శిం జూచి యో మునీంద్రా! మీ రానతిచ్చిన దేవి యెట్టిదియో, దాని రూపం బేదియో, యెం దుద్భవించెనో సర్వంబును నెఱింగింపవే యనుఁడు ముని యిట్లనియె. ౧౦౬

ఆ.వె. విశ్వవిఖ్యాతియెల్ల ప్రీతినపిస్ఫుట । యోగరాజ్యభోగ మొంది శేష
శయ్యఁ బక్కఁజేసి చక్రి దాఁ బవ్వళించి । కనులనిండ నిదురఁ గాంచియుండు. ౧౦౭

ఆ.వె. నిదుర నిదుర యనఁగ నిదురయా యది వాని । చెవులనిండు గులివిపేళ గొప్ప
దనుజపతులజోడు తామసోపేతమై । పుట్టె మధుకైటభుండు నాగ. ౧౦౮

ఉ. వారు మదంబుపేర్మి నట పత్రిలు బ్రహ్మను జూచి నీవు మ
మ్మోరువగలవే యనుచు నుద్ధతిఁ బైఁబడ నుద్యమించినన్
శౌరి పరుండె నిద్రితుఁడు చందులు రాక్షసు లేమి చేయుదున్
దారి యిదేమి నా కనుచుఁ దద్దయుఁ గుందుచు నెట్టకేలయున్. ౧౦౯

సుగంధి. ఏకరూప యేకశక్తి యేకరాజరాత్మకా
నేకరూప సద్విరూప హ్రీంకళా దయాత్మకా
శ్రీకరీ త్రయీమయీ పరీతవిష్టపత్రయా
లోకసేవ్య చర్యతుర్య లోలుపైకమానసా. ౧౧౦

భుజంగప్రయాతం. పరా పంచమీ శ్రీ ప్రపంచేశ్వరీ సు
స్థిరా షష్ఠి షష్ఠేశ్వరీ భద్రధాత్రీ
పరా సప్తమీ సప్తపాతేశ్వరీ స
ప్తరాజద్వరానంద ధాత్రీ పరాంగీ. ౧౧౧

తే.గీ. అష్టమీ యష్టవసునాథ యష్టమూర్తి । నవమి నవసంఖ్య నవరాగ నవ్యమూర్తి
దశమి దశదిక్ప్రపూజితోదారమూర్తి । దశనజితదాడిమసుబీజ ధన్యమూర్తి. ౧౧౨

తే.గీ. దేవి యేకాదశీ ప్రియ దివ్యచరిత । అవిరతైకాదశశివస్తుతా భగవతి
ద్వాదశాదిత్యపూజిత ద్వాదశభుజ । ద్వాదశీతిథిరూప నిత్యసుఖకర్త్రి. ౧౧౩

పంచచామరము. త్రయోదశాభిధాన లక్షితా త్రయోదశాత్మికా
త్రయోదశీ త్రయోదశాముఖప్రసన్న వైఖరీ
త్రయోదశోల్లసద్గుణప్రతాన సంతతప్రియా
నయక్రియా భయాది దివ్య నవ్యచేష్టితాశ్రయా. ౧౧౪

పృథ్వీవృత్తము. చతుర్దశసమప్రభా విమల సౌమ్యసంశోభినీ
చతుర్దశసురాధిరాట్ప్రవినివార విభ్రాజినీ
చతుర్దశతలేశ్వరీ సకల సాధుసంరక్షిణీ
సతార్తి పరిశోషిణీ సతజనవ్యథానాశినీ. ౧౧౫

కళావతీవృత్తము. ధీరా పంచాధికదశవేద్యా । సారా షోడశ్యసుగతరూపా
హారి ప్రాలేయకరకలాఢ్యా । భూరి ప్రోద్యద్ద్యుజగణయుక్తా. ౧౧౬

వ. ఇట్లు ప్రార్థించినం బరమప్రసన్నయైన తామసియగు శక్తి దామోదరుని విడనాడి దానవుల మాయామోహితులం జేసె. నంత వాసుదేవుండు నిద్రనుండి లేచి మధుకైటభులం బ్రయుంప నుద్యమించి యైదువేల దివ్యవర్షంబులు వారలతోఁ బోరి విజయంబు గానక మీ బలంబులకు మెచ్చితి, వరంబులు వేఁడుఁడనిన, నేము వరంబులు వేఁడువారలము కాము. నీవే వేఁడు మనిన నట్లౌ కయని మీరు మాకు వధ్యులు కాఁగల రనినఁ, విని వారు జలరహితపృథివిం దమ్ము వధియింపు మని కోరిన నారాయణుండు నిజజఘనంబున మధుకైటభుల శిరంబులు ద్రుంచె. నది కారణంబుగా నప్పుడె బ్రహ్మచే స్తోత్రంబు సేయంబడి, సర్వయోగీశ్వరేశ్వరియగు మహాకాళి యుద్భవించె. నింక లక్ష్మ్యుత్పత్తి క్రమంబు సెప్పెద విను మని యిట్లనియె. ౧౧౭

మ. కలఁ డత్యుగ్రబలాన్వితుండు మహిషీగర్భోద్భవుండై మహో
జ్జ్వలతేజుండు పరప్రభావజనితప్రాగల్భ్యవిస్తారని
స్తులశౌర్యోచ్చలితాఖిలాదితిభవస్తోముండు సర్వప్రభుం
డలఘుండౌ మహిషాసురుండు త్రిదశేంద్రావాసభోగోన్నతిన్. ౧౧౮

ఆ.వె. మహిషదనుజు ధాటి మహిమఁ దోర్వఁగలేక, లేఖచయముతోడ లేచి బ్రహ్మ
హరికిఁ బోయి వేడ ధాత శంకరుఁ జూప । నతడు సురలతోడ నచ్యుతుఁ గని. ౧౧౯

ఆ. వె. తెలియఁబల్కె నప్డు దేవతలందరు । నొక్కచోట నాత్మయోజనములు
చేసి రంత నార్తచింతామణికి విష్ణు, దేవునకును బుట్టెఁ దేజ మొకటి. ౧౨౦

క. అంతట నమరులకెల్లను । వింతగ నుద్భవమునొందెఁ బృథుతేజంబుల్
సంతోషంబున దివిజులు । గంతులు వైచుచును దివ్యగానము సేయన్. ౧౨౧

సీ. ముఖమయ్యె న య్యష్టమూర్తితేజం బొగి శమనుతేజంబు కేశగణ మయ్యె
వైష్ణవతేజంబు బాహువు లాయెను సౌమ్యతేజంబు దా స్తనము లయ్యె
మాహేంద్రతేజంబు మధ్యమం బాయెను జలపతితేజంబు జంఘ లాయె
భౌమతేజము నితంబము లాయెఁ బరమేష్ఠితేజ మంఘ్ర్యంగుళీరాజి యయ్యె
తే.గీ. ధనదుతేజంబు ముక్కాయెఁ దా బ్రజాపు । తేజమే దంతతతి యాయె నోజ నగ్ని
తేజమును గన్ను లాయెనుఁ దివిరి సాధ్య । పావనంబులు భ్రుకుటీ శ్రవంబులాయె. ౧౨౨

క. తేజస్వి యై యాగతి । రాజిలుచున్ నిలచియున్న ప్రకృతీశ్వరికిన్
భ్రాజిత చక్రాద్యాయుధ । రాజి నొసగి రచ్యుతేశ్వర బ్రహ్మముల్. ౧౨౩

వ. మఱియు శివుండు శూలంబును, విష్ణుండు చక్రంబును, వరుణుండు శంఖంబును, హుతాశనుండు శక్తిని, వాయువు బాణంబులను, మహేంద్రుండు వజ్రంబును, ఘంటయును, నైరావతంబను నేనుఁగును, యముండు దండంబును, బ్రహ్మ యక్షమాలాకమండలువులను, దివాకరుండు రశ్మిమాలను, గాలుండు ఖడ్గంబును, సముద్రుండు హారంబును నంబరద్వయమును, చూడామణినిం, గుండలంబులను నిర్మలంబగు నర్ధచంద్రంబును, నూపురంబులను, గ్రైవేయకంబును నిచ్చె. విశ్వకర్మ యూర్మికలను, హిమవంతుండు సింహవాహనంబును, వివిధరత్నంబులను, సురాపూర్ణంబగు పానపాత్రంబును నిచ్చె. శేషుండు నాగహారం బిచ్చె. నిట్లు వివిధాయుధభూషణధారిణియై వెలుంగుచున్న దేవిం గాంచి విబుధు లత్యంతానందపరవశులై నానాగతుల స్తోత్రంబులు సేయుచుండ, బహుశస్త్రపాణులగు మహిషాసురసైన్యంబు లుక్కుమీఱి యెదుర్కొనిన ననేకమార్గంబులఁ జిక్షుర, దుర్ముఖ, దుర్ధరాదు లగు దానవులం జెండి, మహిషుండు నానారూపంబులం బెనఁగులాడిన విడువక నాగపాశంబులం బంధించి, చిత్రవధ యొనర్చి, యార్చినం గాంచి యఖిల లోకంబులు సంతసిల్లె. నీ మహిషాసురమర్దినియె శ్రీమహాలక్ష్మినాఁ బడు. నింక సరస్వతి వృత్తాంతంబు సెప్పెద నని యిట్లనియె. ౧౨౪

మ. విను రాజేంద్ర సరస్వతీభవము నే విన్వింతు నొక్కప్పు డా
మును శుంభుండను దైత్యుఁ డుత్కటబలంబుం బూని వర్తింపఁగా
ననుజుండైన నిశుంభుఁ డాతనికి సాహాయ్యంబు గావింపఁ ద
ద్దనుజారాతి చమూసమృష్టి ధ్వంసముం జేయఁగా నార్తులై. ౧౨౫

మ. హిమవద్భూధరభూమికిం జని మహాహీనప్రతాపాఢ్య న
వ్యమయిన్ శ్రీజగదంబఁ గొల్చిరి సదారాధ్య న్మహాతాండవ
ప్రమదానందవిధాత్రి శంకర హరి బ్రహ్మాది సంస్తూయమా
న మహానృత్యవిరాజితన్ దళిత నానారాక్షసశ్రేణికన్. ౧౨౬

తే.గీ. భగవతి నిశ్చలానందభరితమూర్తి । యఖిలలోకైకమాత భయాపహర్త్రి
విష్ణు శంభు ద్రుహిణ ముఖ్య వినుతరూప । అంబ శాంకరి మమ్మేలవమ్మ తల్లి । ౧౨౭

క. మాకుఁ బ్రసన్నవుగమ్మా । శోకంబుల నణఁచుమమ్మ శుంభ నిశుంభుల్
లోకైకభయదులయి రిఁక । నీ కరుణారసమె పూని నిలుపుము తల్లీ ! ౧౨౮

చ. అని దివిజాళి పల్కఁ విని యంబ ప్రసన్నముఖాంబుజాతయై
వినుము సురాధినాయకుల విన్నప మంచును గౌశికీప్రభా
దనువునఁ గల్గఁజేసి యనిన న్వని తద్దయుఁ బ్రీతి వారలన్
గని సురనాథులార యభికాంక్షితముల్ దెలుపుండు నావుడున్. ౧౨౯

శా. దేవీ శుంభ నిశుంభు లిద్దఱు మదోద్రేకంబునన్ లోక వి
ద్రావిప్రక్రియలం జరించుచును మా ధామంబులం బట్టి ఛే
త్రోపంగానక నీకు మ్రొక్కితిమి మా దోర్దర్పముల్ లేశమున్
గా వుగ్రాసురులం జయింపఁగను శస్త్రంబుల్ జగన్మోహినీ ! ౧౩౦

క. దీనుల మెుఱ లాలింపను । దీనులఁ గృపఁజూచి కాంక్ష దీర్పను నీవే
కాని యొరులేరు లోకము । న జగజ్జాలపాల లోలుపలీలా ! ౧౩౧

క. వారల బాధలు మాకుం । దూరంబుగఁ దొలఁగిపోవ దుష్టాసుర సం
హారంబుఁ జేసి మమ్ము । నపారకృపం బ్రోవుమమ్మ భగవతి దేవీ ! ౧౩౨

వ. అనిన విని దేవి వారి కిట్లనియె. ౧౩౩

ఆ.వె. వెఱపవలదు వలదు విశ్వకంటకులగు । దనుజనాయకులను దునిమి మిమ్ము
నిజనివాసములకు నే నిప్పు డంపెద । ననుచు జనని పలికి యరిగె గిరికి. ౧౩౪

ఉ. అంతట దేవి రాక్షసకులాధిప వృత్తములం గ్రహించి య
త్యంత వినోదవైఖరుల నాటలఁ బాటలఁ బేర్చి కాళికా
కాంతను గూడి కేళివనికాస్థలి నుండఁగఁ జండ ముండ దే
వాంతకు లద్ది గాంచి తదుదారవిలాసము లుగ్గడించుచున్. ౧౩౫

ఉ. దిగ్గునఁ బోయి రాజుఁ గని దేవవిరోధివరా మజారె ! యా
జగ్గులు చెప్పలే మొక విశాలవిలోచనఁ జూచినారమే
తగ్గున నొగ్గు గాన మది దైవతకాంతల నాగకాంతలం
బెగ్గిలఁజేయు నందమున విన్నది కన్నది గాదు భూమిపై. ౧౩౬

ఉ. నీకును భోగయోగ్య యది నీ విఁక జాలముసేయ కిప్పుడే
కైకొనుమయ్య దాని మృదుగానము వించు ముహూర్తమాత్ర మా

లోకము సేసి పచ్చుతిము లోకములన్నియు నేలుచున్న నీ
కా కలభోటు దక్కనసకాక పృథక్ మహనీయ సంపదల్. ౧౩౭

క. వైతేయసేత యది విని । దూతన్ సుగ్రీవ నాముఁ దొయ్యలిఁ దేరన్
బ్రీతిం బంచిన వాఁడును । గాతరత వహింప రేగి కనుఁగొనె దేవిన్. ౧౩౮

ఆ.వె. చూచి సంతసించి శుంభుండు త్రైలోక్య । విజయలక్ష్మి దనదు భుజములందు
నిడక నిన్ను నెత్తి నిడఁదలంచినాడు । పదతి శుంభు చెట్టఁబట్టు మనెను. ౧౩౯

తే.గీ. అనను నీ దైత్యనాయకుఁ దంతవాడ । యగుదు నే నేను సేయుదునయ్య మున్న
ప్రతిన యొక్కటి చేసితిఁ బ్రతినఁ । దప్పరాదు నిను మేను జేసిన ప్రతిన దూత । ౧౪౦

క. ఎవ్వాఁడు నా దర్ప మడఁచు । నెవ్వాఁడు నా బలమునెల్ల నిలియించెడి వాఁ
డెవ్వ డెదిరి నను గెల్చెడి । నవ్వాఁడే నాకుఁ బెన్మిటయ్యెడు ననుమున్. ౧౪౧

తే.గీ. నా ప్రతిన సత్య మొనరించి నన్నుఁ గైకొ । నంగవచ్చును శుంభుండు నాగ నితర
నాయకులవంటివాఁడె యెంతయని తనకు । గాన నేగుము చెప్పుము దీనినెల్ల. ౧౪౨

తే.గీ. దేవి పలుకులు విని చెప్ప దెలుప శుంభుఁ । డప్పటగ్రాగ్రహాగ్రస్తుఁ డగుచు వేగ
ధూమ్రలోచనుఁ గనుఁగొని తోయజాస్యఁ । జిటికెలోఁ దెమ్ము నగఁ జేతఁ జిక్కఁబట్టి. ౧౪౩

చ. అనుఁడు సతండు వెన్నడని యా శరపీతబలంబు గొంచు రా
జని జగదంబఁ గాంచి నిరసంబుగ దిగన నోసి దైత్యనా
థుని భజియింపు మేటదపు రొయ్యలి నీవును మూఁడులోకముల్
విన కటు తక్కెనం గనుము వేణిని బట్టుక కొంచుఁ బోయెదన్. ౧౪౪

క. అనిన విని దేవి యోరీ । విను నీ రా జేడదో యె వేగమ పమ్మం
చును వెల్వరాదె యేటికి । ననుఁ గెలువఁగరాదు కైకొనఁగరా దనినన్. ౧౪౫

ఆ.వె. దైత్యుఁ డదరిపడుచుఁ దత్తరంబున విల్లు । చేతఁబూని పేర్చి సింగి నాదుఁ
జేయఁ బూను శక్తి చెచ్చెర క్షణములో । హుంకృతంచు వాని దుమ్ముఁజేసె. ౧౪౬

క. ఆ వార్తను విని శుంభుఁడు । పావకశిఖవోలెఁ గోపఁబడుచుం జండున్
వేవేగ ననిచెఁ గలనకు । నావల ముండాభిధాను ననిచెఁ గ్రమముగన్. ౧౪౭

చ. వెనుకనె రక్తబీజు ననిపెం జని వారలు దేవి నొంతు మే
మనుచును బాణవర్ష పరి ఘాసి గదాది మహాయుధంబులన్
మునుకొని యేసి యేసి చలముంబలముం దగఁ జూప దేవి దాఁ
గనుఁగొని శూల మూని కడఁక న్భాదువ స్వాతులైరి ముప్పురున్. ౧౪౮

క. అంతట శుంభ నిశుంభులు । పంతంబులు మీఱ వచ్చి బాణాదులచేఁ
గొంతవడి కొట్టికొనియున్ । గంతుకొనిరి దేవిచేతి ఖడ్గమువలనన్. ౧౪౯

క. ఇది వాగీశ్వరి కావున । మది గనుము సరస్వతి సమాఖ్య యటంచున్
పదలక తెల్పితి నడిగితి । వది జనవర యనిన నృపతి యతిభక్తిమెయిన్. ౧౫౦

క. విని దేవిని శరణంబని । మనమునఁ దలపోసి భక్తిమార్గ మెఱిఁగి పూ
జన మాచరించెఁ గొన్నాళ్ళ । నితరగతచిత్తుఁ డగుచు నెనరునఁ దగుచున్. ౧౫౧

వ. అట్లు పూజింప దేవి ప్రత్యక్ష యగుటయు. ౧౫౨

తే.గీ. వరము వేఁడు మనంగ న వ్వసుమతీశు । డఖిలలోకైకజనని మోహప్రణాశ
నంబు జ్ఞానంబు దయసేయు మంబ మఱియు । ఘాతుధరిశంబు ముఖజితసోమబింబ । ౧౫౩

క. నా రాజ్యము నిష్కంటక । మై రంజిలఁ జేయు మనిన నట్టుల యౌఁగా
కో రాజన్యశిఖామణి । మీఱిన మతిమొంది మంచి మే లొనరింపన్. ౧౫౪

ఆ.వె. భానుసుతుని సుతుఁ బ్రభవించి సావర్ణి । యనెడు పేర మనువ వయ్యెదవు మఱి
యనుచుఁ జెప్పి దేవి యరిగె । నియ్యవిధము సావర్ణి మనువు చరిత పరగుణాఢ్య । ౧౫౫

వ. అనిన విని నారదుండు తక్కిన మనువుల చరితంబులు వినవలతునని యడిగిన నవ్వయని
నారాయణుండు. ౧౫౬

క. ఆ వైవస్వతమనువున । కావిర్భావంబు నొంది రాతని కొడుకుల్
శ్రీవెలయఁగ విమలోదయ । దైవస్ఫూర్తి బలయశోగుణాఢ్యత నెసఁగన్ । ౧౫౭

వ. కరూషుండును, పృషధ్రుండును, నాభాగుండును, దిష్టుండును, శర్యాతియు, త్రిశంకుం
డును నను వా రాఱ్వురై రి. వీరు కాళిందీతీరంబునకు బోయి నిరాహారులై జితశ్వాసులై
లోకజననిం గూర్చి పూజనర్చి నానావిధోపచారంబులచే దేవిం దనుపుచు తీక్ష్ణవ్రతనిష్ఠులయ్యు,
వాయుభక్షణంబులు సేసియు, జలంబులు గ్రోలియు, ధూమ్రపానం బొక్క పానంబులు
సేసియుం గ్రమక్రమముగా బహుశ్రమములై వ్రతంబులు నడుప నత్యంతాదరంబునం
బంద్రెండు సంవత్సరంబులు గడవఁగ దేవి ప్రత్యక్షయై నిలచిన నతిభక్తియుక్తులై నమ్రులై
వా రాఱ్వురును వినయంబున స్తోత్రంబులు సేయ రాజపుత్త్రులం జూచి దేవి యిట్లనియె. ౧౫౮

క. జననాథతనయులారా । మనమున మెచ్చితిని మీకు మహత్వాత్మం
దనయుల నిష్కల్మషులై । యునికి నడుగు టింక వరము లొసఁగెద వినుఁడీ. ౧౫౯

క. చిరజీవిని యగు సంతతి । యురుపగు భోగంబు సంతతోజ్జ్వలయశమున్
స్థిరబుద్ధియుఁ బ్రాభవమును । వరములు దయసేయుచుంటి వరదాయిని నాన్. ౧౬౦

తే.గీ. ఏనమస్తని వర మిచ్చి యింక వినుఁడు । మీర లందఱు మనువులయి మీఱగలరు
టంచు భ్రామరి పల్కి తా నరిగె నంత । మనువులయి పిన్నఫపముల మనుజపతులు. ౧౬౧

వ. ప్రథముఁడు నవమమనువగు దక్షసావర్ణియయ్యె, ద్వితీయుఁడు దశముఁడగు మేరుసావర్ణి

యయ్యె. ద్వితీయు డేకాదశుండగు సూర్యసావర్ణియయ్యెఁ. జతుర్థుఁడు ద్వాదశుండగు చంద్రసావర్ణియయ్యె. పంచముడు త్రయోదశుడగు రుద్రసావర్ణియయ్యె. షష్ఠుడు చతుర్దశుడగు విష్ణుసావర్ణి యయ్యె. నిట్లు వరుసలుగుట భ్రామరీప్రసాదంబున నట్టి దశ లందిరనిన విని నారదుండు. ౧౬౨

క. భ్రామరి యెట్టిది యెయ్యది । దామోదర యెందు బుట్టె దానికిఁ బేరే
మీ మహి బుట్టుటకును నా । కామోదముమీరఁ జెప్పు మన హరి పలికెన్. ౧౬౩

చ. కలదు మహాజగద్విజయకంకణుఁ డుద్ధతవైరివీరదో
ర్బలహరణుండు విక్రమనిరంకుశఘోరరణుండు ధీరరో
జ్జ్వలకరణుండు నాకపురవాసి పరాజయకారణక్రియా
చలచరణుండు పూర్వదివిషచ్ఛరణుం డరుణుండునా ఘనన్. ౧౬౪

తే.గీ. దైత్యసంస్థానమైన పాతాళమందుఁ । దివిరికొని వాడు దేవతాద్వేషి యగుచు
బద్మసంభవుగూర్చి తపంబుసేయ । హిమనగంబున కేగి యహీననియతి. ౧౬౫

క. గాయత్రీమంత్రంబునఁ । దాయక తప మాచరించె బదివేలేడుల్
మేయుచుఁ బర్ణంబుల జలపాయి యగుచు జేసె నొక్క పదివేలేడుల్. ౧౬౬

తే.గీ. వాయువును మెక్కి పదివేల వర్షము లటు । సలిపి మరల నిరాహారసరణి నన్ని
యేండ్లు దప మొనరింపంగ నెల్లలోకముల దహింపంగఁ జాలు నగ్నులు పొడమిన. ౧౬౭

సీ. ఏమి యేమిది యంచు నెల్ల దేవతలును భయమంది వేవేగ బ్రహ్మకడకు
నరిగి తెల్పిరి దైత్యు నత్యద్భుతంబైన తప మద్ది విని ధాత తత్తరమున
నరుణునికడ కేగి యట్టె చూడగ బ్రాణమాత్రావశిష్టుండు మహిత నిష్ఠఁ
డతిశుష్కగాత్రుండు నై యుండ వరమింక నడుగుమటన్న వా డలరి కన్ను

తే.గీ. విప్పి చతురాననుని జూచి విహితలీల । నమ్రుఁడై మ్రొక్కి వినయ దీనత్వములకు
నాకరంబైన మాటల నబ్జగర్భు । ద్రుహిణ పరమేష్ఠి యనుచు సంస్తుతులు సేసి. ౧౬౮

క. వరము లవి యెన్నియైనన్ । వరములుగావనుచు దనుజవరుఁ డారసి వా
గ్వరు నడిగి మందునే నిలువరముగ నని చావులేని వర మొక టనఘా । ౧౬౯

క. అడిగిన వరమున కబ్జభ । వుఁడు దా నెలనగవు నవ్వి బోధించెను నీ
వడిగితివి నాకు హరి క । మ్మృదునకునుం గలిగినట్టి మృతి లేకుండన్. ౧౭౦

క. నాకును శక్యంబగునే । నీ కమృతత్వంబు నొసఁగ నెమ్మి నడుగుమీ
యేకాంక్షితమేనియు నీ । లోకమున మఱొకటి నాకు లోనైనదిగాన్. ౧౭౧

తే.గీ. వనజగర్భుఁడు పల్కిన వచనము విని । నరులచేతను రాక్షసవరులచేత
సురలచేతను స్త్రీలచే పురుషవరుల । చేత శస్త్రాస్త్రసమితి నాజిని మృగాది
కములచేఁ జావులేని వరము నొసగుము. ౧౭౨

క. విప్రులంబగు బలమును నా । క్షిప్రదే మొసగుము మహాత్మ యీ వన విధి వాఁ
గృప నట్లన యగుఁ బొమ్మని । స్వప్రభంబున కరిగె నంత వాఁడును పేర్మన్. ౧౭౩

చ. దనుజగణంబు జీటి వరదర్పమునం ససురాధిపత్యమున్
గొని యొకమాత నాకమునకు స్వాదనంబున కేగ్గి నీవు ర
మ్మనుచు సురేంద్రుతోడఁ దగ నాడఁగఁ బంపిన వాఁడు వచ్చి యి
య్యనఁ దెలుపంగ నింద్రుఁడు భయంబునఁ గంపిలి తత్తరంబునన్. ౧౭౪

చ. సురలనుఁగూడి పంకరుహసూతిఁ జేరఁగఁబోయి చెప్ప నా
తఁడు మది కాదటం చతఁడు తంద్రికదం జని విస్మవింప శం
కరుకడ కందఱిం గొనుచుఁ గంజదళాక్షుఁడు వచ్చి లోకభీ
కరుఁడగు దైత్యు నొప్ప వనిగట్టివిచారము చేసె నొప్పుగన్. ౧౭౫

ఆ.వె. అంతలోన నరుణుఁ డసురుండు దోసి । సరిగి యుక్కు నింద యముని వహ్ని
గెలిచి వారి వారి కృత్యముల్ పేర్వార । దాని పూని చేసె తపము పేర్మి. ౧౭౬

వ. ఇట్లు కొంతకాలంబు గడపునం దేవతలు స్వస్వస్థానంబులు విడచి కైలాసంబున శంకరు సన్నిధానంబున నుండ నశరీరిణీ వాక్యంబు వినవచ్చె, నది యెట్లనిన. ౧౭౭

క. ప్రమిదులమతితో సురలు । భువనాధీశ్వరిని భక్తిఁ బూజింపుడు మీ
కవిరళముగ జయము గలుగు । నవినీతుండై నయుట్టి యసురుండు తెగున్. ౧౭౮

క. దనుజుఁడు గాయత్రీజపమును మానిననేని నాశమును బొందును గా
వున వాని నట్లు చేయుం । డనగా విని యింద్రుఁ డాత్మ నాత్మం దలచెన్. ౧౭౯

చ. తలచినయంతనే యఖిలధర్మవిదుండగు జీవుఁ డెంతయున్
దలముగ ప్రేమతోఁ గులిశధారివచనము చేర నాతఁడ
త్యలఘుతఁ గారవించి సకలార్చనముల్ వడి నల్పి వ్యోమవా
క్కులనము చెల్పి వేడె నుపకారము దైత్యవధార్థ మిమ్మెయిన్. ౧౮౦

వ. గురువరా! నీ వరుణుని సమీపంబునకు జని వాఁడు గాయత్రీమంత్రత్యాగంబు సేయ నుపాయంబు గావింపుము. మే మిచ్చట భగవతీపూజనంబులు సేయుచుండెదము. నీ కయ్యాదిశక్తి సహాయ క్రియాసిద్ధిం గావించు నని చెప్పి తారు జాంబూనదేశ్వరిం దర్శించి తపశ్చర్యల మాయాబీజ జపపరులై యజ్ఞంబులు సల్పుచుండి రంత బృహస్పతి యతివేగంబున నరుణుని యంతికంబునకుఁ జనిన వాఁ డతనిం బూజించి మునివరా! యెచ్చటనుండి వచ్చెద రేమికార్యము నేను భవత్పక్షపాతినిగానుగదా మీయుక్తిలి ప్రతిపక్షభావంబు నొందినవాఁడ నైతి నన బృహస్పతి వానిం గాంచి. ౧౮౧

తే.గీ. నేను గొల్చెడి దేవినే నీవు గొల్చుచుండ నావాడ వెట్లు కావో తెలుపుము
నా కనుచు విని రాక్షసనాయకుండు । దేవినాయకు లోనయి తెంపుచేసి. ౧౮౨

క. ధీ దేహమునందుఁ గొలిచెడి । యా దేవిని నేను గొల్చు టది మగతనమే
రాదని గాయత్రీజప । మా దినమునుండి మానె నభిమానమునన్. ౧౮౩

క. కృతకార్యుం డగుచు బృహ । స్పతి యా స్థానంబు విడిచి చనెఁ దాను నిజా
యతనమునకుం దనుండి పి । శితభోజికిఁ జేటువల్లె వెదె మునివర్యా । ౧౮౪

ఉ. ఆ గతి జీవుఁ డేగ దనుజాధిపుతేజముఁ దూలఁజేసినన్
బాగని దేవతల్ జనని భక్తిఁ దొలంగక కొల్చినారు వి
చ్చాగతి నున్న దేవి పరశక్తి మహేశ్వరి ఠ కటాక్ష నా
నాగుణకల్మభాత్రి కరుణం దన దర్శన మిచ్చె నిర్మితన్. ౧౮౫

ఉ. దేవతలెల్ల సంతసిలి దిగ్గున లేచి నమస్కరించి యా
దేవి శరీరము శిష్టపాలకశ్రీ తిపాంసురాశ్యభువ్య నా
నావిధమూర్తి విస్మకలనాంచితశక్తి శరీరము వాయవి
లావిభ్రమా శరీరము సుమంగ్ దయజూపు నటంచు మ్రొక్కినన్. ౧౮౬

తే.గీ. భ్రమరవేష్టితమై యొప్పు భ్రామరీ మ । హాకృతిం జూచి జగదంబ యాత్మఁగనుచుఁ
గోకిలసుభాషణంబుల నాకసుముల । కిట్లు పలికె సురలార యేమి కోర్కె ? ౧౮౭

తే.గీ. అనిన విని దేవతలు మది నలరి తల్లి । సంభవించిన దుఃఖవిస్తారమును సు
రారిచరితంబు వేదనిందాదికంబు । బ్రాహ్మణుల కీడఁ దెలిపిరి భ్రామరికిని. ౧౮౮

ఆ.వె. అమ్మవారు వినుచు హస్తంబులందున్న । తుమ్మెదలను వెదలఁదోలె వెలికి
జుమ్మ జుమ్మటంచుఁ దుమ్మెదల్ చెలరేగ । గ్రమ్మె నిమ్మలను జగంబులెల్ల. ౧౮౯

సీ. శ్వేతాభ్రకమ్మఁ బాఱు దిక్కులపోవ, దోఁపు వెల్లను నిండె నొక్కగుంపు
ఇంద్రనీలంపుఁ బాయ వెసఁగు దిక్కుల నాక్రమించిల్లను బ్రాకె నొక్కగుంపు
రాకచంద్రు మెఱుంగు తళ్కు లెత్తెడ వెండ, డిమ్ములఁ జెలరాదె నొక్కగుంపు
ఇంగిలీకపుఁ బేటు లెసగించి లోలోని, దిక్కులెల్లను దూఱె నొక్కగుంపు

తే.గీ. చిలుకవెక్కుల చెలువంబు గులకరించి । యుక్కడక్కడ నటియించె నొక్కగుంపు
భ్రామరీదేవి చేతిలో బ్రభవమొంది । బిబిరి వ్యాపించియున్నట్టి భ్రమరపంక్తి. ౧౯౦

ఆ.వె. భ్రమరగణము లిట్లు వలువిన్నలను నెక్కి । రక్కసులు వసించు చక్కలందు
జేరి యుక్కు చెవుల దూఱి వలవేసు । నొక్క కలుప నెగ్గ్రక్కి వదరి. ౧౯౧

క. అద్దా చెవిలోఁ దూఱెను । గొబ్బున ముక్కునను దూఱెఁ గుహకను దూఱెన్
నిబ్బర మికేటి దనుజున్ । దొబ్బలిపి ధరిత్రిఁ బడిరి పూర్వదివౌకుల్. ౧౯౨

క. అక్కట యెక్కడి యమ్మన ! యుక్కులు చెదఁగొట్టెఁ దద్దయును నలుపెక్కన్
జిక్కితిమి దేవదా యని । తెక్కరిదక్కులు పవిరి ధృతిచెడి నేలన్. ౧౯౩

క. కత్తులు కందపు ములుకుల । మొత్తంబులఁ బడవు చేత ముద్గరముల పే
ర్మొత్తున జయింతు మనుచుం । దైత్యులు సగోత్రగానిరి దనుజగణంబుల్. ౧౯౪

క. యమ్మనసేనంతోడ రథమ్ముల దేవులు ... మలిపదాతులును న
శ్వమ్ములఁ బోయి పొరఁగనె । యమ్మక్క యదేమటంచు నసురులు వెనకన్. ౧౯౫

క. చెవికడ జుంజుమ్మనుమన్ । ... గానించు గావరంబునఁ దిరుగన్
తీవిరి మెఱగ మద్దె త్రిప్పెను । ... మిక్కోర్క దూరి చంపె నసురులన్. ౧౯౬

వ. ఇట్లు బలుతెలుఁగుల రంగుల భృంగంబులు భీమారంభంబుల నొంపఁ జేయుటవలన రక్కసులు మడిసి రది విని దేవత లానందపరవశులై దుందుభులు మొరయ బలు రాక్షస హననంబు గావించి వచ్చి యమ్మవరుల దేవీహస్తంబులం బ్రవేశించె. సమస్తలోకంబులు నిర్భయంబు లయ్యె. నిదియె భ్రామరీచరిత్రం బని చెప్పి నారాయణుండు. ౧౯౭

— కృతిపతి సంబోధనము :—

మ. అమృతాంశుస్ఫురదంబుజారివదహారాంచన్మహామాలికా
క్రమసంస్పృష్టమనోజ్ఞ బాలశశిరేఖాప్రస్ఫురన్మౌళికా
సుమనోగమ్యభుజంగమాధిపధరాబంధప్రలాపాంశుకా
ద్యుమణి శ్రీకలితోత్తమాంగ చతురా యల్లూరి సోమేశ్వరా ! ౧౯౮

—: గద్య :—

ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసు సంభవయశఃపారావారాకారసుధాకర, రామాంబాకర్ణయమలమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హారీతగోత్రాలంకార, కృష్ణామండలమండనాయమాన ... గ్రహారపూర్వార్జిత ధరానిరాజమాన, శ్రీపిఠాపురాపుర కోదండరామచంద్రప్రభామయేశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధభాగపరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తాభయమండలన్యాయసభావాదకనియోగధారివ్యవహార, శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాదసంభావితకవిత్వ విద్యావిశేష, బాల్యాదిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేకగ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితిప్రచారనిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు దశమస్కంధము

సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీభాగవతము.

ఏకాదశస్కంధము

శ్రీ సీతారమణాంగన్యాస కరన్యాసపూర్వకార్చారూప
వ్యాసంగరంగవివిధపురీసంగత లింగకోశ శ్రీసోమేశా !

వ. అవధరింపు మటమీద నారదుండు.

క. నారాయణ దామోదర । నీ రమ్యవచోమృతమున నే జగదంబా
చారిత్రంబును వింటిని । ధారుణిలో నన్నుఁబోలు ధన్యులు గలరే ! ౧

—: సదాచారవిధిక్రమః :—

క. శ్రీయుత మే యాచారము । ధీయుక్తిన్ జేసెనేని ద్విజుఁ డిహ పరల
క్ష్మీయుక్తి ననుభవించెడి । నా యాచారంబు దెలుపు మంబుజనాభా ! ౨

తే.గీ. లోకమాతకుఁ బ్రియ మతిలోకసుఖము । దినదినము రేపకడ లేచి తీర్చవలయు
నట్టివియు ద్విజులకు ముఖ్యమైనదియును । నైన యాచారమును వినుమా తెలిపెద. ౩

ఆ.వె. అలర ద్విజుఁడు దమ స్వసమయములందు । కర్మ నెప్పుడు విడువంగరాదు నిత్య
మును నైమిత్తికము గామ్యమని గర్మ । తేతరంబునుఁ గాపాడు చెందు నొప్పు. ౪

ఆ.వె. తల్లి దండ్రి సుతుఁడు దారయు జ్ఞాతియు । బుద్ధిశక్తులు మఱెట్టియాప్త
లేని ధర్మమునకు నెనగారు ధర్మంబె । నిలుచుఁ దనకుఁ బ్రాణవిలయమందు. ౫

క. కావున ధర్మమె నరులకు । నావ భవాంభోధి దాట నారద వినుమా
నావిధపుణ్యంబులకుం । బ్రోవ నిరంతరము దనకుఁ దోడై యుండున్. ౬

క. శ్రుత్యుక్తము ప్రథమంబగు । స్మృత్యుక్తము రెండవదయి వెలసెను నుండున్
సత్యము కావున ధర్మము । నిత్యంబును జరపవలయు నియమమునండై. ౭

క. ఆచారంబున నాయువు । నాచారంబునను సుతుల నందగదగు న
య్యాచారంబున నన్నము । నాచారంబున నక్షయంబునుఁ గలుగున్. ౮

క. ఆచారము పరధర్మం । బాచారము శుభము నెన్న నది యైహికశో
భాచయముఁ గూర్చుఁ బరసుఖగోచరమై యింపు సొంపుఁ గూర్చు మునీంద్రా । ౯

క. ధర్మము దీపంబై దుష్కర్మల నజ్ఞానతిమిరగతులను మహితాం
తర్ముఖులఁ జేసి వారికి । ధర్మంబు నొసంగు జలజసంభవపుత్రా ! ౧౦

క. ఆచారంబున సత్కర్మాచరణము దానివలన నధికజ్ఞాన
ప్రాముఖ్య మొదవు మోక్షశ్రీ చేకుఱు మనుజున కనిఁ జెప్పు మునీంద్రా । ౧౧

తే.గీ. సర్వధర్మంబులందు నాచారమే పరిష । మై యుండుఁ దమమునే వృథులమైన
జ్ఞాన మిచ్చె కల్గు సర్వంబు దీనివలనఁ । గాక తక్కిన యాత్రములకంటె నలఁతి. ౧౨

క. ఈ యాచారము ద్వివిధంబై । యుండునటంచు విబుధు లది యెట్లన శా
స్త్రీయము లౌకికమును నని । యీయెడ నివి నెయ్యపగిది నేమరకు మౌనీ । ౧౩

తే.గీ. ధర్మములు పెక్కు లవి దేశ ధర్మములును । గ్రామధర్మంబులు కులధర్మములు జాతి
ధర్మములు నన నన్నియుఁ దప్ప । కాచరింపవలయును ద్విజుఁడు మునీంద్ర వినుము. ౧౪

క. ఎందేని దురాచారుఁడు । నిందింపఁ బడును వందనీయుఁడు కాఁ డా
పందడుఁ దెష్టశప్పు మొందగు । పొందవు ధర్మమును కామమును మునినాథా । ౧౫

వ. అనిన విని నారదుండు లక్ష్మీనాథా । శాస్త్రంబులు పెక్కులుగదా ? ధర్మంబు లనంతంబు,
లం దెద్ది యెట్లాచరింపందగు సంగ్రహంబుగాఁ దెలుపవే యని నారాయణుం డిట్లనియె. ౧౬

క. శ్రుతియును స్మృతియును మఱియు । ద్ధతర పురాణచయము ధర్మంబునకై
వితత ప్రమాణములుగా । గతపంబులు కా వటంచు దెలుపు మునీంద్రుల్. ౧౭

వ. నారదా ! శ్రుతి స్మృతి పురాణంబులకు విరోధంబు వాటిల్లెనేని యందు శ్రుతియె ప్రమాణం బగు. శ్రుతి స్మృతులకేని శ్రుతి పురాణంబులకేని, విరోధంబు గలిగినప్పుడు శ్రుతియె ప్రమాణం బగు. శ్రుతులలోఁ బరస్పరవిరోధంబు గలిగినప్పుడు రెండును ధర్మంబు లగు. స్మృతులలోఁ బరస్పరవైరుధ్యంబు గలిగినప్పుడు విషయంబు కల్పించునది. పురాణంబులం దొకానొకచో నాగమధర్మంబు గానవచ్చెడి. నదియు ధర్మంబు గాఁదగుం. వేదంబునకు విరోధంబు గాదేనిఁ దంత్రంబు ధర్మం బగుఁ బ్రత్యక్ష శ్రుతి విరోధంబైన తంత్రంబు ధర్మంబు గానేరదు. ధర్మంబు వేదమూలకంబు. గావున వేదవిరుద్ధంబు కారాదని చెప్పి మఱియు, ౧౮

సీ. వేదంబు విడనాడి వేఱొండు పథమున వర్తించు దుర్మార్గ వర్తనులకు
నలసలు గ్రాఁగు నూనెలతోడ గుండముల్ యమలోకమున సిద్ధమగుచునుండు
నిదిగాన సర్వప్రయత్నంబులను వేదవిహితధర్మమును గావింపవలయు
స్మృతియేనియుఁ బురాణవితతార్థమేనియుఁ దంత్రోక్తమేనియుఁ దప్పనీఁడు

తే.గీ. వేదమూలంబుగాఁ జను వివిధశాస్త్రసమితికిని బ్రమితికిఁ దోడు సాగెఁ గాని
కాకయుండిన ధర్మము గాదు సుమ్ము । యుక్తిపథంబు దధోగతిఁ గూలకున్నె । ౧౯

వ. మఱియుఁ గాపాలికులును, పాశుపతులును, లింగధారులును, తప్తముద్రాంకితులును, వైఖానసులును వేదమార్గము పరిత్యజించి నిరయంబు నొందుదురు. వేదోక్తంబగు ధర్మంబు నాచరించినవా రుత్తమలోకప్రాప్తి నగుదురు. ౨౦

క. ఆ వినయముఁ దా జేసిన। వేదో క్తమునది మొదలు యొప్పించిన య
ద్వేదో పరికిన వేదో । తా దప్పులనెల్ల వేచి తలపఁగవలయున్. ౨౧

క. బ్రాహ్మీముహూర్తమునఁ దా । బ్రహ్మధ్యానంబు సేయవలయును నియతిన్
బ్రాహ్మణుఁడు తత్త్వ మెఱిఁగి య । జిహ్మగతిన్ జిత్తశుద్ధి చేయుటకొఱకున్. ౨౨

వ. ఊరుస్థోత్తానచరణుండై యుత్తరచరణంబు సవ్యంబున నుంచి యురంబునను ముఖంబు వాంచి నిమీలితాక్షుండై దంతంబుల నొండొంట నొరసికొనక యచలజిహ్వుండై నిభృతాస్యుండై యింద్రియంబుల నిగ్రహించి నాతినిశ్వాసనుండై ద్విగుణంబుగాని త్రిగుణంబుగాని ప్రాణాయామం బుపక్రమించునది. పిమ్మట హృదయంబున దీపంబుఁబోలె వెలుఁగు పరంజ్యోతిం ధ్యానించుచు నాత్మ ధారణంబు సేయునది. సధూమంబనియు, విధూమంబనియు, సగర్భంబనియు, విగర్భంబనియు, సలక్ష్యంబనియు, నలక్ష్యంబనియుఁ బ్రాణాయామంబు షడ్విధంబై యుండునది. రేచక పూరక కుంభకాత్మకంబై యుండునది. వర్ణత్రయాత్మకంబై ప్రణవం బనంబడు నిడామార్గంబున వాయువుఁ బూరించుట పూరకం బనంబడు. నుదరంబున నిలుపుట కుంభకం బనంబడు. షోడశమాత్రలచే మెల్లఁగా బింగళ మార్గంబున విడచుట రేచకం బనంబడు. నిది సధూమం బగు ప్రాణాయామం బండ్రు. ౨౩

సీ. ఆధారము. లింగమందు నాభిని హృదయంబునఁ దాలుమూలంబునందు
నొసటను రెండును నెనఁగఁ బదాఱును నిర్వదియునుఁ బది యెనయ నాలు
నాలుగు నైన చెన్నగు దళంబుల పద్మముల వ్రాసి నాసాంతమునను ఫాల
మున డ భ క ఠ లనుఁ దనరించి కంఠదేశంబున స్వరములఁ జక్క వ్రాసి

గీ. తత్త్వబోధక హం క్షం గతంబు సేయ । సకలదశగతమై మోక్షసాధకంబు
నై చిదానందమయమయి యలరు వర్ణమూర్తి వస్తువునకు నిదే మ్రొక్కువాఁడ. ౨౪

వ. అని నమస్కరించి.

ఉ. అరుణసరోజసంస్థితుఁడు యజ్ఞోపవీతధరుండు హస్తగద్ధి శం
కరహితచిహ్న్యయుఁ స్మృతుల కంజాతంబునిభాకృతిం దివా
కర శశి చంద్రరోచులు నగ స్వరిచిత్రము నందు నిల్చి యు
స్థిర యగునేని సాక్షమరఁ జేయు మోక్షము భక్తకోటికిన్. ౨౬

క. స్థితి స్థితియగు గతి యాత్రా । గతి గాను మతి ధ్యానము నను గను నా మాటన్
స్తుతియగు నేఁ గావింపఁగ । కృపవెల్లను నీకు సేవ గిట్టును జేమీ । ౨౭

క. నేనే దేవ నితరుఁడనుఁ । గానుఁ జూడు లోకబాళిఁ గానుఁ జూడు బ్ర
హ్మానందమయుఁడ నిత్యుఁడ । నేనే బ్రహ్మంబు ననుచు నెఱిఁ జింతింపన్. ౨౮

వ. ఇట్లు బ్రహ్మైక్యానుసంధానంబు సేసి మానసపూజఁ గావించి. ౨౯

క. గురుఁడు పరమేష్ఠి నాకున్ । గురుఁడు రమాపతి పినాకపాణియుఁ గురుఁడున్
గురుఁడు పరబ్రహ్మము నా । గురుఁ డాతని మ్రొక్కు బ్రణుతిఁ గొని మొదఁ బ్రీతిన్. ౩౦

క. తెక్కులువచ్చిన పులుఁగులు । గ్రక్కున నీడంబు విడిచి కదలిన మాడ్కిన్
దక్కుదు వేదాధ్యయనం । బక్కర వాచారపిహితమున దంతిమునన్. ౩౧

తే.గీ. అలర బ్రాహ్మముహూర్తంబునందు లేచి । ప్రాణముల నాయమించి యాపైన వేద
మభ్యసింపంగఁదగు నందు రాద్య లవల । నిష్టదైవంబు నెంచు ధ్యానింపవలయు. ౩౨

తే.గీ. ఐదు నైదు ముహూర్తాల మంత్రు బుధులు । నేఁడు నైదు దుఃఖోదయం బన్నగ నెని
మిదియు నైదైనఁ బ్రాతస్సమీరితంబు । సవల శేషంబు సూర్యోదయాఖ్య మంత్రు. ౩౩

సీ. ప్రాతరుత్థానంబు పరగంగఁ గావించి యూరుగ విణ్మూత్రాధికమగు
మూలంబునఁ బోయి నైరృతిదిశను నడచిపోఁదగు ధూమరుఁడు నియతిని
వెనుకమీన నిపీతమును గృహస్థ వస్త్రు లవ్వార్తి దర్భంబునందు నిడఁగ
వలయు భూమిని దృణంబులఁ గప్పి తలమీద వసనముఁ గప్పంగ వలయు మౌన

తే.గీ. మూనవలయు సమయమునఁగూడ మూర్ఛఁదగదుఁకడగి విణ్మూత్రములు సేయు గాలమందు
నారదా శౌచవిధి రోగనాశకంబు । బాసఁగ నాయుష్యు పెంచును ఘాతి నిచ్చు. ౩౪

తే.గీ. నరికి సాగున జలమందు మలము గుడిని । గర్తమున శాద్వలంబునఁ గాదు పెంట
నిరుప నదులందు సంధ్యల గుడుములను జపించుమునఁ బలుద్రోవముఁ జలుపరాదు. ౩౫

చ. కొలుఁగ హవ్యకవ్యములు మూత్రపురీషవిసర్జనంబులన్
గలుగక నాట్యనొద్ద సపసంబుల బ్రహ్మముఖంబునందు నిం
పలరఁగ దాసమున్ జపమునోనిమి విప్రుఁడు మౌన మూనఁగా
వలయు పదంబ్రదు పెద్దలగువారలు నెంద ధీవిశారదా । ౩౬

తే.గీ. సకలసురలు మునులు బిశాచములు నురగ । రాక్షసులు పొందు నాదారి రాక మీరు
విడచెదను విష్ఠ నే భూతవితతులార । యిచట సెఱువికి దూరస్థు లీరు కండు. ౩౭

వ. అని ప్రార్థించి పిదప యథావిధి శౌచంబు నడపవలయు. మఱియు, ౩౮

ఆ.వె. గాలి నగ్ని విప్రుఁ గమలాప్తు నుదకంబు । నావుఁ గనుఁజూచు చవనిసురుఁడు
విష్ఠ విడువరాదు వినుము నారద శౌచవిధులు పెక్కుఁగలవు వి స్తరింతు. ౩౯

ఆ.వె. కాలుమడుపు విష్ఠఁ గప్పంగవలయును । గడ్డి యాకు పెంకు లొడ్డి పిదప
లింగ మెత్తిపట్టి లేచి వారిసమీప మంతుఁ జేరవలయు నంద్రు బుధులు. ౪౦

ఆ.వె. చెంబుతోడ వారిఁ జేకొని యన్యప్రదేశ । మునకుఁ బోయి ఓరభూమి
శ్వేత రక్త కృష్ణ పీత మృత్తులఁ బూని । శౌచవిధిని ద్విజుఁడు సలుపవలయు. ౪౧

ఆ.వె. అంబులందు గుడులయందుఁ బుట్టల నెల్ల । దొక్కలందు మన్నుఁ బూసరాదు.
మన్నుఁ గడుగ మిగులు మన్ను నుఁగొనరాదు । శౌచవిధులయందు సంయమీంద్ర । ౪౨

తే.గీ. మూత్రమున కిబ్బడగు శౌచమును మిథునకర్మ మప్పుడి యిది యెఱుంగఁదగు ద్విజుఁడు
చెలఁగి లింగంబునం దొండు చేత మూఁడు నుభయముల రెండు మృత్తిక లుచ్చకంద్రు. ౪౩

తే.గీ. మూత్రమున కీనుమడి శౌచమునకు లింగమందు రెండు నపానంబునందు నైదు
నొకట బది యుభయంబుల నొసర నేడు మృత్తికలు చెప్పఁబడె వినుమీ మునీంద్ర । ౪౪

ఆ.వె. ఎడమకాలు మూఁడుఁ గడుగంగదగుఁ గుడి । గడుగనొప్పు నవలఁ గడిగిఁ నాల్గు
నాల్గు మృత్తికలను నయమొప్పఁగా రావి । యిది గృహస్థశౌచ మెఱుఁగుమయ్య । ౪౫

తే.గీ. బ్రహ్మచారికి నిది రెట్టి వనగునకును । త్రిగుణము చతుర్గుణమును యతికి నంద్రు
ఉసిరికాయంత మృత్తిక నొక్కసారిఁ । గొనఁగఁదగు నంద్రు పెద్దలు మునివరేణ్య । ౪౬

ఆ.వె. ఇదియ పగటిశౌచ మిందులో సగమగు । రాత్రిపూట నాతురప్రతతికి
నందులోన సగము నధ్వమునకు దానిలోన సగమటంద్రు మౌనివర్య । ౪౭

తే.గీ. స్త్రీలు శూద్రు లశక్తులు బాలు రర్థి । శౌచకర్మముఁ గంపువోఁ జలుపవలయు
గంధలేపక్షయం బెంతకాలమునకు । గలుఁగు నందాక నలుపంగ వలయుఁజుమ్మ, ౪౮

తే.గీ. ఎడమచేతను శౌచంబు నడుపవలయు । దక్షిణంబున నెప్పుడుఁ దగదు సేయ
బొడ్డుక్రింద నెడమచేయి బొడ్డుమీద । నొనరఁ గుడిచేయి నెప్పుడు నుంచవలయు. ౪౯

క. జలపాత్రముఁ గొనగూడదు । మలమూత్రములను విడుచుసమయమున నెపుఁడే
జలపాత్రము పట్టినచో । వలయు న్వానికినిఁ జేయఁ బాచితము మునీ । ౫౦

క. ఈవిధమున శౌచంబునుఁ । గావింపని భూసురు డుదకము మాత్రముఁ దా
త్రాపుచు త్రిరాత్ర ముండి జ । పావిష్టుండైనఁ బొలఁగు నఘము మునీంద్రా । ౫౧

క. దేశము కాలము ద్రవ్యం । బా శక్తియు సోపపత్తి యరసి ద్విజుండుఁ
దా శౌచము సేయవలయు । లేశము విడఁదగదు బుద్ధిలేక జడుండై. ౫౨

క. నాలుగు గండూషము లొక । వ్రేలం బంద్రెండు రెండు వ్రేళ్ళనుఁ జేయం
బోలు నధోముఖముగఁ దా । నోరిన్ వామముగ నొల్ల నుమియఁగవలయున్. ౫౩

ఆ.వె. ఆచమనము సేసి యవ్వల దంతధా । వనము సేయవలయు వసుధలోనఁ
గంటకములు పాలు । గల చెట్టునను ద్వాదశాంగుళముల పుల్లయైన లెస్స. ౫౪

క. చిటిరెన్వ్రేలు చివరయం । తటిలావుండంగఁదగుఁ దుద స్నెలుగంగో
ట్టుట యొప్పు దంతధావన । పటుకాష్ఠము ద్విజుఁ డెఱింగి పరమమునీంద్రా ! ౫౫

క. కడిమియుఁ బలిణికయు మా । మిడి మేడియు బొద్దుగయును మేలగు వేమున్
గడు శస్తము లని చెప్పిరి । తడఁబడకయ మునులు దంతధావనమునకున్. ౫౬

క. సోముఁడు రాజై వచ్చెను । నా ముఖమున్ గడుగు యశమున న్భాగ్యమునన్
శ్రీమాధా జ్ఞాన యశో । భీమహిమాదుల వనస్పతీ నా కిమ్మీ. ౫౭

వ. ఇట్లని స్మరింపవలయు ౫౮

తే.గీ. దంతకాష్ఠంబు దొరకని తరుల మొగము । గడుగఁగూడని తిథులను దొడరి పదియు
రెండు గండూషములు సేయ లెస్సయండ్రు । నవిత చెడుఁగులమాయ దుష్కృద్య్మనమును. ౫౯

క. మునివర షష్ఠి సమావా । స్యను నేకాదశిని ప్రతిదాఖ్యతిథిని ధా
వన మాచరింపఁ గూడదు । హననమగు నొక యేడుతరము లండ్రు మునీంద్రుల్. ౬౦

సీ. అంఘ్రిశౌచము దీర్చి యాచమనము చేసి యంగుష్ఠమున జలం బన్న వ్రేల
జలముతో రెండుసారులు రాచి ముక్కోళ్ళ నంటించి ఘ్రాణయుం దాత్మనియతి
నిష్ఠ నంగుష్ఠ కనిష్ఠికలనుఁ గన్నుఁదోయియుఁ జెవులు పొందుగ స్పృశించి
బొటనం జిటిరెసఁ బొక్కిలి స్పృశియించి యరచేత హృదయంబు నంటి పిదప
తే.గీ. నంగుళులచేత నౌదల నంటవలయు । దలను నోంకార గాయత్రి- దలచి సిగను
ముడిచియాచమనముసేసి మొగి హృదయము।బాహువుల స్కంధములనంటవలయు మౌని.౬౧

—: స్నానవిధి :—

ఆ.వె. తుమ్మి యుమిసి చేతఁతోఁ బిల్లుముట్టియు । మఱియుఁ బతితుతోడ మాటలాడి
వటల దక్షిణశ్రవణమును ముట్టంగ । వలయు నండ్రు బుధులు వరమునీంద్ర ! ౬౨
ఆ.వె. అగ్ని జలము చంద్రుఁ డర్యముం డనిలుండు । వేదములు వసించు విప్రవర్యు
వలపటిచెవియందు వలనొప్పు నటుగాన । నది పవిత్రమందు రార్య లవని. ౬౩

క. అంతట నది కరిగి సుతర । చింతసుఁడై నీళులాట సేయవలయు న
   త్యంతమగు మలము తనురం।ధ్రాంతరముల వెలియుండునదిగాన మునీ ! ౬౪

క. ధరణి నగమ్యాగమనజ । దురితమ్ము ప్రతిగ్రహోత్థ దురితంబు రహ
   శ్చరితంబగు దురితంబును । హరియించును స్నానకర్మ మది మునివర్యా ! ౬౫

క. స్నానుండుకానివాని క్రియాతతి విఫలంబు కాన నవనీసురుఁడుఁ
   బ్రాతస్స్నానము సేయుట । యాతతభద్రప్రదం బహరహంబు మునీ ! ౬౬

ఆ.వె. దర్భయుక్తుఁ డగుచు ధారుణీదేవుండు । స్నానమెప్పుడేని సలుపవలయు
   స్నానమాచరించి సంధ్యను వార్చంగ । వలయు వీని నెప్పుడు తప్పరాదు. ౬౭

తే.గీ. జలకమాడక యేదును సంధ్యలేక । మూఁడు. నగ్నిని విడనాడి యేఁగు నైదు
   దినము లుండిన నేనియు ద్విజుఁడుద్విజుఁడుకాడు శూద్రుండె యనిరి సత్కర్మవిదులు. ౬౮

క. గాయత్రికంటె నధికం । బేయెదలను లేదు నమ్ము మిహపరసుఖముల్
   గాయత్రియందె యుండుఁ । గాయంతం త్రాయతే యనంబడు ననఘా ! ౬౯

క. గాయత్రి ప్రణవసంయుత । మై యలరుచు వ్యాహృతిత్రయంబునుఁ గూడఁ
   జేయు నిహపరసుఖంబుల । గాయంతం త్రాయతే యనంబడు ననఘా ! ౭౦

క. ప్రాణాయామత్రయమును । నాణెంబుగ నాచరించి నయమారవరి
   త్రాణుం డయి వేదమంత్ర । శ్రేణిం జపియింపవలయు శ్రేయము గలుగుఁ. ౭౧

తే.గీ. పరుల నటుఁజేయు నూటొక్కతరమువారి । నరకమునునుండి తొలఁగించు ధరణిసురుడు
   ప్రాణి జపసంయుతుని నగర్భం డటంద్రు । ధ్యానమాత్రుని నగర్భం డటంద్రు బుధులు. ౭౨

క. స్నానాంగతర్పణంబును । బానుగఁ గావించి దేవ సంయమి పితృ ల
   త్యానంద మొందఁజేసి మ । హానియతిం ధౌతవస్త్ర మటు గట్టఁదగుఁ. ౭౩

తే.గీ. ఘోర రుద్రాక్షధారణంబుల నొనర్చి । జపమొనర్పంగఁదగు విప్రజనుఁ డనయము
   మఱియుఁ జెప్పెద రుద్రాక్షమాల విధము వినుము మునినాథ నీవు సవిస్తరముగ. ౭౪

సీ. కడఁగి ముప్పదిరెండు కంఠదేశంబున చెలగును నలుఁబది శిరమునందు
   నలరు నాఱాఱు కర్ణప్రదేశంబుల చెరిపదిరెండును చేతులందుఁ
   బదియాఱు పదియాఱు బాహుమూలంబున నొక్కొక్కటి నేత్రయుగ్మమందు
   జెలగుచు నొక్కటి శిఖయందు వక్షంబునందు నెన్మిదియును నమర నిట్టు
తే.గీ. రెప్పుడు ధరించు రుద్రాక్ష రెలమితోడ । నతఁడె పాపంబు లడఁగించు నమితశాంతి
   మంతుఁడై యొప్పు సజ్జనమాన్యుఁ డతఁడు । కాడె వాడె స్వయం నీలకంఠుఁడుండు. ౭౫

సీ. యజ్ఞోపవీతంబునందు వేదంబులఁ దలఁచుచు రుద్రాక్షఁ దాల్పవలయు
   హస్తంబునందును నాశాష్టకంబును దలఁచుచు రుద్రాక్షఁ దాల్పవలయు

కంధరంబునను వాక్యాంతాపరంసంబు దలంచుచు రుద్రాక్షఁ దాల్పవలయుఁ
దనరంగ శిగయందుఁ దత్త్వాంతతత్త్వంబు దలఁచుచు రుద్రాక్షఁ దాల్పవలయుఁ

తే.గీ. వెలియఁ గర్ణంబులందును దేవదేవి । దలఁచి రుద్రాక్షలను జక్కఁ దాల్పవలయు
సర్వవర్ణాశ్రమములు దీని జనులు దాల్చ్చు । గాని లేదొక్కమది ద్విజోత్తమునకె. ౭౬

క. రుద్రాక్షధారణంబున । రుద్రత్వము నొందు నరుఁడు రూఢిగ మఱియున్
రుద్రాక్షధారి యెప్పుడు । భద్రంబులు గలుగు నాయు పాపములెల్లన్. ౭౭

తే.గీ. చేర రుద్రాక్ష ధరియింప సిగ్గుపడెడి । వాఁడు భవదుఃఖముల నెట్టిదేమనుమ్మ
కాచి రుద్రాక్షధారినిఁ జూచి నవ్వు । నతఁడు సంకరుఁ డుత్పత్తియందె నమ్మ. ౭౮

తే.గీ. మునుల మునులోన రుద్రాక్షమాలమునను । తాత తాతోట రుద్రాక్షధారణమున
వెలఁగి రుద్రాక్షకంటెను శ్రేష్ఠమెద్ది । పాపసులకును రుద్రాక్ష పట్టుగొమ్మ. ౭౯

తే.గీ. భక్తి రుద్రాక్ష ధరియించు బ్రాహ్మణునకు । వస్త్ర ధాన్యంబు లిచ్చిన వారలకును
సర్వపాపంబు లడుగంటు సంతతంబు । చాలతరమైన శివలోకసౌఖ్య మొదవు. ౮౦

తే.గీ. చాలరుద్రాక్షధారికి శ్రాద్ధమందు । భోజనంబును బెట్టిన భూసురునకు
నందియములేమి పితృలోకసౌఖ్య మొదవు । మౌనివల్లభ రుద్రాక్షమహిమ వింటె. ౮౧

తే.గీ. క్రమ రుద్రాక్షధారికి నాజ్ఞ గడిగి । నీళ్ళు ద్రావిన వానికి నిఖిలపాప
చయ భయంబులు తొలఁగు నిశ్చయమునమ్మ । శివునిలోకంబు వారికిఁ జేరువయగు. ౮౨

క. హారమునను గటకమునను । భూరి సువర్ణంబునైన భూదేవుఁ డొగిన్
దా రుద్రాక్షనుఁ జేరిచి । ధారణ మొనరింప రుద్రతనుఁ గ్రహియించున్. ౮౩

క. మంత్రంబుతోడనైనియు । మంత్రములేక లేని భక్తిమతినైనియు శ్రీ
గత్రాశయమునసేని న్వ । తంత్రత రుద్రాక్షఁ దాల్పఁ దరలు నఘంబుల్. ౮౪

తే.గీ. అహహ రుద్రాక్షమహిమ మెంతని వచింతు।నాతరమె నీతరమె యల్ల నలువతరమె
కాన సర్వప్రయత్నములఁ ఘాని ద్విజుఁడు । కోరవలయును రుద్రాక్షధారణంబు. ౮౫

వ. అనిన విని నారదుండు నారాయణా । రుద్రాక్షమహిమంబు నీ కెట్లనుభూతంబయ్యె
నావుఁడు మునివర్యా ! తొల్లి షణ్ముఖుం డడిగిన గౌరీవల్లభుండు సెప్పఁగా వింటి నని
చెప్పి యతడు పల్కిన విధంబున. ౮౬

తే.గీ. వినుము షణ్ముఖ త్రిపురాఖ్య దనుజుఁ డొకఁడు । దేవతలనెల్ల మథియించి త్రిపుర వాని
మీఁది కే నేగి సర్వసుధాపమయము । గా నఘోరాస్త్ర మనుదానిఁ గలుగఁజేసి. ౮౭

తే.గీ. దివ్యవర్షంబు లొకవేయి తివిరి యేను । కనులు దెరచుక యుంటి నా కంటినీటఁ
బుట్టె రుద్రాక్షవృక్షము లూరిమహిమ । వాని కిచ్చితి వరము పావనత కలుగ. ౮౮

వ. రుద్రాక్షంబులు ముప్పదియెనిమిది భేదంబు లయ్యె. నందు సూర్యనేత్రోద్భవంబులు పండ్రెండు. కపిలవర్ణంబులు సోమనేత్రోద్భవంబులు పదియాఱు. వహ్నినేత్రోద్భవంబులు పది కృష్ణవర్ణంబులు మఱియు నం దేకముఖంబు శివరుద్రాక్షంబు, బ్రహ్మహత్య నడంచు. ద్విముఖంబు దేవీరుద్రాక్షంబు, నానావిధపాపంబు లడంచు; త్రిముఖంబు వహ్నిరుద్రాక్షంబు, స్త్రీహత్యం బాపు, చతుర్ముఖంబు బ్రహ్మరుద్రాక్షంబు, నరహత్యం దొలగించు;పంచముఖంబు రుద్రరుద్రాక్షంబు, సర్వపాపవిమోచకంబు; షణ్ముఖంబు కార్తికేయాని రుద్రాక్షంబు, బ్రహ్మహత్యానివారకంబు; సప్తముఖంబు మన్మథరుద్రాక్షకంబు,స్వర్ణస్తేయ దోషహరంబు. అష్టముఖంబు వినాయకరుద్రాక్షంబు, అన్నకూట, తూలకూట, దుష్టస్త్రీగమన, గురుదార గమన దోషనాశకంబు, విఘ్నంబులం బోకార్చు, నవవక్త్రంబు వామబాహువునం ధరియింపందగినది. ఇది భుక్తిముక్తిప్రదంబు. భ్రూణహత్యా బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతకంబులం దోలు. దశముఖంబు విష్ణురుద్రాక్షంబు, దీనిని శిఖం ధరించునది. భూత ప్రేత పిశాచ భేతాళాదుల నంటనీదు. ఏకాదశముఖంబు రుద్రైకాదశం బనంబడు. దీనిం గర్ణంబులం ధరించునది. వాజపేయశతఫలం బిచ్చు. గోలక్ష దానతుల్యంబు. ద్వాదశ ముఖంబాదిత్యరుద్రాక్షంబు,గోమేధాశ్వమేధ ఫలంబును. గోదానఫలంబునిచ్చు.వ్యాఘ్రాదిభయంబు గలుగదు. త్రయోదశ ముఖంబగు రుద్రాక్షంబు దొరికెనేని కుమారరుద్రాక్షం, బది సకల భోగప్రదంబును, సర్వపాపహరంబును నగు. చతుర్దశముఖంబగు రుద్రాక్షంబు లభించెనేని శివపిండంబు నాంబడు. మూర్ధంబునం దాల్చునది. పరమపదం బిచ్చు. శిరోమాల యిరువదాఱింటిచేతను, హృదయమాల యేబదింటిచేతను, బాహువలయంబు పదాఱింటిచేతను, మణిబంధవలయంబు పండ్రెండింటిచేతను, జపమాల నూటయెనిమిదింటిచేతనొండె, నేబదింటిచేతనొండె, నిరువదియేడింటిచేతనొండెం గూర్పనొప్పు. నూటయెనమిదింటిచేం గూర్పంబడిన మాల యుత్తమంబు. ధరించినను, దానిచేం బూని జపించినను అనుక్షణం బశ్వమేధఫలంబు గలుగు. నిరువదియొక్క కులముల నుద్ధరించి, శివలోకం బిచ్చు నని చెప్పి యీశ్వరుండు జపమాలాలక్షణంబు సెప్పెద విను మని యిట్లనియె. ౮౯

—: జ ప మా లా వి ధి :—

క. రుద్రాక్ష ముఖము బ్రహ్మయు । భద్రములగు బిందువులను బరికింపంగా
రుద్రుండు మఱియు బుచ్ఛము । కద్రూసుతశాయి సకలకల్యాణదముగ్. ౯౦

క. ఇరువదియై దక్షంబుల । నెరి బంచముఖములం దెలుపు నెరుపున నిద్దే
పరగిన సకంటకంబుల । సొరిదిం గూర్పవలె నక్షసూత్రంబు సుతా । ౯౧

ఆ.వె. గోపతోక సుట్టుకొన్నట్లుగాఁ జేసి । మొగముమొగమునంటఁ దగ ఘటించి
తోక తోక సంట జోకతో సమరించి । మేను పూర్వముగను మెలపఁదగును. ౯౨

వ. ఇది నాగపాశం బనంబడు. ౯౩

క. శిలాగుసఁ గూర్చించిన । ఫూలకు శ్రీగంధ మలఁది మహిమదలిర్పన్
మేలైన పంచగవ్యము । లీలం బైఁజల్లఁగావలెంజుమి పుత్రా । ౯౪

సీ. చల్లి శుద్ధోదక స్నానంబు గావించి న్యసియింపవలయు మంత్రగణములను
శివు నస్త్రమంత్రంబుచే మట్టి కవచంబుచే నవకుంఠంబు చేసి మూల
మంత్రంబుచేతను మఱియుఁ దొల్లి టిలాగు న్యాసంబు గావించి భాసురముగ
మొనసి సద్యోజాత ముఖములఁ బ్రోక్షించి యష్టోత్తరశతంబు నమర మూల
తే.గీ. మంత్రము స్మరియించి శుద్ధమౌ మహిఁ బెట్టి । పైన సాంబుని న్యసియించి పట్టిరేని
యక్షమాల ప్రతిష్ఠిత యగుసుఁ జుమ్ము । కొంగుబంగార మది యెల్ల కోరికలకు. ౯౫

ఆ.వె. కంఠ మూర్ధ హృదయ కర్ణ బాహువులందు । నక్షమాలఁ దాల్చునతని భాగ్య
మెన్నఁగ దరమె జపియించెడివేళల । దానిఁ బూన భోగదంబు సుమ్ము. ౯౬

సీ. స్నానంబు దానంబు జపమును హోమంబు వైశ్వదేవంబు దేవతల యర్చ
నిష్కృతి శ్రాద్ధంబు నిష్ఫలం బగుగాదె యక్షము ధరియింప కాచరింప
నశుచియౌ మానవుల దక్షంబు ధరియింపగాదు భక్తినిఁ బట్టి కాక పేఱె
రుద్రాక్షతరువంటి భద్రమౌ దృణమైనఁ గాన నత్యంతయోగ్యంబు సుమ్ము
తే.గీ. వెలఁగి వాదాలనిగమంబు సెప్పుచుండు । నక్షము ధరించు పశువు రుద్రాకృతిఁ గను
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదు లవి తాల్చి ప్రబలులైరి । పరగ రుద్రాక్షధారులే భాగవతులు. ౯౭

వ. బహుజన్మకృతపాపపరిపాపంబున మహాదేవప్రసాదంబుచే నక్షధారణేచ్ఛ మనుజునకు స్వాభావికంబు. నక్షధారి మహాపాతకంబులు సేసియు ముక్తుం డగును. మఱియు మహాసేనా! పశ్వగంధిపుత్రజీవాదులు రుద్రాక్షంబునకు షోడశాంశంబగు ఫలంబు నీఁజాలవని చెప్పి శాశ్వతుండు మఱియు. ౯౮

చ. పురుషులలోన విష్ణువుఁబోలె గ్రహంబులలోపలన్ హరి
తురగునిఁబోలె దేవతల ధూర్జటిపోలె నదీగణంబునన్
సురనదిఁబోలె నంగనల శూలిసతీమణిఁబోలె నక్షసం
ధరణము సర్వధర్మముల పైదని నమ్ముము క్రౌంచభేదనా । ౯౯

ఆ.వె. నూరుతపములైన నూరుదానములైన । నూఱువ్రతములైన భూరిమహిమ
నెనఁగు నక్షదాన మిచ్చు ఫలంబులో । లక్షవంతు నీవు పక్షివాహ ! ౧౦౦

క. శివభక్తుఁడు శాంతుండును । నవు భక్తున కక్షదాన మది సేయఁదగున్
వివిరి యది యిచ్చు పుణ్యం । బవితథమగు దానిఁ బొగడ నలవియె పుత్రా । ౧౦౧

క. ధృతరుద్రాక్షున కన్నం । బతిభక్తిని బెట్టెనేని యాతని మహిమన్
నుతిసేయఁ దరమె రజత । క్షితిధరమున సంతతము వసించు గుమారా ॥ ౧౦౨

క. మొగమున బూదియు మేనన్ । దగ రుద్రాక్షమును లేక తపమేలందుధరన్
మొగిఁ జూడరాదు గుడి కే । గఁగరా దతఁడు శ్వపచుండుగాదే తనయా ॥ ౧౦౩

తే.గీ. మాలమాదిగవాండ్రతో మాల్కి గన్న । గంజుడును దిన్న మద్యపానంబు గొన్న
బరసతినిఁ గొన్న సకలపాపములు నున్న।తలను రుద్రాక్ష మొక్కటి తాల్చియున్న ౧౦౪

తే.గీ. సకలవేదపురాణముల్ చదువు ఫలము । సర్వతీర్థాధిగమనంబు సలుపుఫలము
నిఖిలయజ్ఞతపోదాన నిష్ఠఫలము । ధర్త్రి రుద్రాక్షదాల్చిన ఫలము సమము. ౧౦౫

క. రుద్రాక్షము ధరియించిన । ధూర్జటి మూలండు సెందు ధూర్జటిత్వంబున్
రుద్రాక్షము సతతంబును । భద్రంబు లొసంగుచుండు భక్తులకు సుతా ॥ ౧౦౬

వ. కీకటంబున గర్దభంబునుభోలె రుద్రాక్షంబు ధరించువాఁడు శివలోకంబునుం బొందు ననిన విని స్కందుండు తండ్రీ ! యక్కథ యెట్టిది తెలుపుమనినఁ బుత్రకా ! వినుమని యిట్లనియె. ౧౦౭

క. మును వింధ్యపర్వతంబున । తనయా గర్దభము గలదు తజ్జంతువు వీ
పున రుద్రాక్షభరం బిడి । వెనుఁబడి యొక బేరఁగాడు వేగము తోలెన్. ౧౦౮

ఆ.వె. మ్రోయలేక గాడ్దె మూర్ఛిల్లి పడి । గంతుగొట్టి దానిఁ గరుణఁజూచి
నానమీపమంది వాసంబుసేయఁగాఁ । గాచినాఁడఁ గృత్తికాతనూజ ॥ ౧౦౯

వ. మఱియు నొక కథ సెప్పెద వినుము. కోసలంబున గిరినాథుండను ద్విజుండు గలడు. వాఁడు ధనవంతుండును, ధర్మాత్ముండును, వేదవేదాంగపారంగతుండును నై వర్ధిల్లు. నతనికిఁ గందర్పసుందరుండైన గుణనిధియను కొమరుండు గలండు. వాని గురుండు సుధిషణుండు, వాని భార్య ముక్తావళి యనునది. తన యౌవనమదంబుచే గుణనిధి ముక్తావళిని మోహింపఁజేసి కలయుటయెుండెకాదు, సుధిషణునకు విషంబు వెట్టించి తన మాతాపితలకు నది తెలియుటంజేసి వారలకును దద్విషంబ ప్రయోగించి యందఱం జంపి నానావిలాసభోగంబుల ద్రవ్యంబు వెచ్చపుచ్చుచు, బ్రాహ్మణగృహంబుల దొంగిలించుచు, సురాపానమదోన్మత్తుండై బంధుజనబహిష్కృతుండై గ్రామంబునుండి వెడలఁగొట్టంబడి ముక్తావళిం గూడి గహనంబునకుం బోవుచు మార్గంబున బ్రాహ్మణసహస్రంబులం దునిమి కాలంబు గడుపుచుండఁ గొన్నాళ్ళ కంతకాలంబు వచ్చి నమసిన యమదూతలు గముతై నిలువ శివలోకంబునుండి శివగణంబులు సేరి యమదూతలం బెదరింప నుభయపక్షంబులకు వివాదంబు వొసఁగె నంత. ౧౧౦

క. కాలుభటు లిద్దఁగ మహా । కాలుభటులు వారిఁ దన్ని కడకొత్తిన పె
న్నాలంబున కయ్యది మును । మూలంబై పొసఁగ వినయమున యమదూతల్. ౧౧౧

క. వీనికిఁ బుణ్యము లేదే । వానినిలోకంబు నొందఁ జాలునె యనుఁడున్
వీనికి సమపథాయణి । పైనన్ రుద్రాక్ష మున్నభంగి నెఱుఁగరే ॥ ౧౧౨

వ. అనిన విని యామాతలు రుద్రాక్షమహిమంబు దెలిసికొని నిజలోకంబునకుం జనిరి. శివ మాతలు గుణనిధిని శంకరాలయంబునకుం గొని చని చని చెప్ప మఱియు రుద్రాక్షమంత్ర లక్షణ విన్యాసంబు దెలిపెద వినుమని యిట్లనియె. ౧౧౩

— రుద్రాక్ష మంత్ర లక్షణ విన్యాసము :—

ఆ. వె. లక్షపుణ్యములను లభియించుఁ జూచిన । ముట్టినేనిఁ గోటి పుణ్యములగు
పూనెనేవి ఘోరి పుణ్యము ల్రమియించు । నక్షమహిమ మెన్న నలవియగునె. ౧౧౪

ఆ.వె. అక్షమాలఁ బూని దక్షుఁడై జపియింప । లక్ష లక్షకోటి లక్షకోటి
పుణ్యములను బొందు బుత్రి సంశయమేల । నక్షమహిమ మెన్న నలవియగునె ॥ ౧౧౫

క. రుద్రాక్షంబులలోపల । భద్రాక్షముఁ బూనెనేని బహుఫలద మగున్
భద్రము ధాత్రీజనము । సద్రూపం బయ్యెనేని సర్వోత్తమమా. ౧౧౬

తే.గీ. మధ్యమము రేఁగుఁబండుసామ్యముపహింప । యధమమగు శణమాత్రమై యలరెనేని
తెలుపు పెఱుపు పచ్చ నలుపులఁ దెలియుమింక । బ్రాహ్మణక్షత్రియవిడంఘ్రిజవయులంచు. ౧౧౭

తే.గీ. స్వీయవర్ణాధములుతాల్ప శ్రేయమంద్రు । సమములును దృఢములును స్నిగ్ధములు కంట కయుతములు శుభములు క్రిమి కలిత భిన్న । కంటకరహితములు మెలకాదుమున్మ. ౧౧౮

తే.గీ. పుండుపాడైన పడిచుట్టి యుండరాదు । మఱి షడక్షంబు కొనగాదు మహిఁ దలంపఁ
బొలి లేనంతటఁ కట్టిన దొడ్డసంద్రు । హేయుషంబైన మధ్యమఫలము నెన్న. ౧౧౯

తే.గీ. ఒలయు బంగారుసంగైన నుత్తమంబు । రెండయిన మూడయిన మేని యుండవచ్చు
గంఠదేశంబుననుఁ గర్ణికలను మణుల । హార కేయూర ముఖముల నమరవచ్చు. ౧౨౦

వ. శిరంబున నీశానమంత్రంబును, కర్ణంబునఁ దత్పురుషేదమంత్రంబును, లలాటంబున నఘోరమంత్రంబును హృదయంబునం బాణికరంబుల నఘోరబీజమంత్రంబులును, నంగం బునం బంచబ్రహ్మంబులను, మూలమంత్రంబున సర్వాక్షంబులును ధరియించునది. మఱియు నేకవక్త్రంబు పరతత్త్వప్రకాశకంబు, ద్వివక్త్రం బర్ధనారీశ్వరంబు, త్రివక్త్రం బగ్ని రూపంబు. చతుర్వక్త్రంబు పితామహ స్వరూపంబు పంచముఖంబు పంచబ్రహ్మస్వరూపంబు, షణ్ముఖంబు కార్తికేయ వినాయకరూపంబు, సప్తవక్త్రంబు సప్తమాతృకారూపంబును, సప్తా శ్వదైవతరూపంబును, సప్తముని రూపకంబును నగు, నష్టవక్త్రంబగు రుద్రాక్షం బష్ట మాతృకారూపంబును, వస్వష్ట ప్రీతికరంబును నగు, నవముఖంబు యమదేవతాకంబు,

దశముఖంబు దశదిశాదేవతాకంబు, ఏకాదశముఖంబు రుద్రైకాదశదేవతాకంబు, ద్వాదశముఖంబు విష్ణురూపంబు, త్రయోదశముఖంబు మదనదేవతాకంబు, చతుర్దశముఖంబు పరమేశ్వరదేవతాకంబు గావున నివి సర్వకామదంబులగు. మద్య మాంస లశున పలాండు శిగ్రు శ్లేష్మాంతక విడ్వరాహభక్షణంబు వర్జించునది. గ్రహణంబున, విషువత్తున, సంక్రమణంబున, నయనంబున, దర్శను, బూర్ణిమను దక్క పుణ్యదినంబులను రుద్రాక్షధారణంబు సేయునది. దద్భక్షణపరునైతము భక్షంబులు వర్జించునది అని శివుండు కుమారునకుం జెప్పెననిపల్కి నారదునకు నారాయణుం డిట్లనియె. ౧౨౧

—: భూతశుద్ధి :—

ఆ.వె. వినుము భూతశుద్ధి విధము మూలాధార । మందునుండి లేచి యా సుషుమ్న
గడచి బ్రహ్మరంధ్ర గతమైన కుండలి । శక్తి నాదిదేవి సంస్మరింతు. ౧౨౨

వ. మఱియు జీవంబు హంసంబుచే బ్రహ్మమందుఁ గల్పి, పాదాది జానుపర్యంతంబు చతుష్కోణంబై సవజ్రకంబై, స్వర్ణవర్ణకంబైన భూమండలంబును, జాన్వాది నాభిపర్యంతంబు చంద్రార్ధనిభంబై, లం బీజయుక్తంబునుగా స్మరింపవలయు. నాభ్యాది జానుపర్యంతంబును అర్ధచంద్రనిభంబును, పదద్వయాంతంబును, వంబీజయుక్తంబును, శ్వేతాఢ్యంబును నగు జలమండలంబు స్మరింపవలయు, నాభ్యాది హృదయపర్యంతంబును త్రికోణంబును, స్వస్తికాన్వితంబును, రం బీజయుక్తంబును, రక్తవర్ణంబును నగు పావకమండలంబు స్మరియింపవలయు. హృదయాది భ్రూమధ్యపర్యంతంబును వృత్తంబును, షడ్బిందులాంఛితంబును, యం బీజయుక్తంబును, ధూమ్రవర్ణంబును నగు వాయుమండలంబును స్మరింపవలయు. ఆభ్రూమధ్య బ్రహ్మరంధ్రపర్యంతంబును వృత్తంబును, స్వచ్ఛంబును, మనోహరంబును. హం బీజయుక్తంబును నగు నాకాశమండలంబు స్మరింపవలయు. భూమిని జలంబున, జలంబు నగ్నిని, నగ్ని వాయువునందు, వాయువు నాకాశంబునఁ గల్పి యాకాశంబు నహంకారంబున, నహంకారంబు మహత్తున, మహత్తును బ్రకృతియందుఁ, బ్రకృతిని మాయయందు మాయ నాత్మయందు ప్రవిలాపంబుసేసి, శుద్ధజ్ఞానమయుండై వామకుక్షిస్థుండును, కృష్ణవర్ణుండును, నంగుష్ఠమాత్రుండును, బ్రహ్మహత్యాశిరోయుక్తుండును, కనకస్తేయబాహుకుండును, మదిరాపానహృదయుండును, గురుతల్పకటీయుతుండును, తత్సంసర్గిపదద్వయుండును నుపపాతకమస్తకురడును, ఖడ్గచర్మధరుండును, దుష్టుండును, అధోవక్త్రుండును, దుస్సహుండును నగు పాపపూరుషుం దలఁచి వాయుబీజంబున శోషింపంజేసి, వహ్నిబీజంబున దాహంబుసేసి, కుంభకంబున బహిర్భస్మంబు వాయుబీజంబున తేపి, సుధాబీజంబునం దడిపి, భూబీజంబున ముద్దఁజేసి, యాకాశబీజంబున విశుద్ధముకురాకారంబుసేసి, మూర్ధాదిపాదపర్యంతం బంగంబుల రచియించునది. ఆకాశభూతంబుల భస్మంబును పునరుత్పాదనంబు సేయునది. సోహంమంత్రం

బుచే హృదయమందున నాత్మను చెప్పుచు పవనుని ... యుండి సుధామయంబగుచుండెడి
దీపంబుం జెప్పి హృదయాంబుజంబున నిల్పి మూలాధారగత యగు శక్తిని
ధ్యానించునది. ౧౨౩

సీ. రక్తవారాశిలో రహియించు నోడలో సుమబాణరోచులు నందునుండి
సిరియించు శూలంబు చెఱకులో దండంబు దమ్మిదనరు పుండ్రశయ్య నైన
నాయుధంబులు గేల్పట్టి పాశాంకుశంబుల దాల్చి త్రినయన లసితయగుచు
నా పీనవక్షోజభారోత్థితయై నాలాగ్రపత్రమై తాటంకకర్ణ యగుచు

తే.గీ. సకలజంతువులందుఁ బ్రాణశక్తి యగుచు । సంవిదాత్మస్వరూపిణి యగుచు నిఖిల
లోకపరిపాలనైకవిలోల యగుచు । దండిగను నీవు మాకు సుఖంబు లిమ్ము. ౧౨౪

వ. అని పరాశక్తి యగు దేవిం ధ్యానించి విభూతి ధరించునది. ౧౨౫

— శిరోవ్రతవిధానము :—

వ. మఱియు నిందు శిరోవ్రతంబు ముఖ్యంబు. దానిం గావించువారు బ్రహ్మాదులు దేవతలైరి. ఇది యథర్వణశ్రుతిప్రతిపాదితంబు. శాఖాభేదంబులచే నామభేదంబు గలిగినను వస్తువు ఏకం బగుట ఫలంబు సమంబగు. అగ్నిరిత్యాదులగు మంత్రంబులచేత శుద్ధంబగు భస్మంబు గొని సర్వాంగోద్ధూళనంబు సేయుట శిరోవ్రతంబు. ఇది ద్వాదశాబ్దవ్రతంబనియు, సద్యోవ్రతం బనియు, పాశుపతవ్రతంబనియు, ద్వాదశాహవ్రతంబనియు బలువిధంబులు. మఱియు శిరో వ్రతస్నాతుండగువాఁ డుపదేశించుటకు సందియంబు లేనేని విస్పష్టమయ్యెడిని. బ్రహ్మవిద్యా వంశులుండును, గాయత్రియును, ముక్తియును, సృష్టియును, నిర్మలమనస్కుండును నగువాఁడే శిరోవ్రతోపదేశంబు సేయుట కర్హుండు. శిరోవ్రతోపదేశంబు బ్రహ్మవిద్యోప దేశంబునకుం ముఖ్యంబని యెఱుంగుము. త్రిపుండ్రధారణంబు జాబాలులచేఁ జెప్పంబడియె. సకారంబగు త్ర్యంబకమంత్రంబుచే గృహస్థుండు త్రిపుండ్రధారణంబు సేయవలయు. ధ్యానయుక్తంబగు నోంకారహంసంబుచే సన్యాసియు, మేధావీత్యాది మంత్రంబుచే బ్రహ్మ చారియు ధరించునది. వనప్రస్థుండు గృహస్థునితో సముండు. త్రిపుండ్రంబు భస్మంబున నొండెన్ జలమున నొండెన్ ధరించునది. నిత్యంబును దిర్యగ్రేఖలు మూఁడు ధరింపవలయు. త్రిపుండ్రధారి కాఁడేని వైదికుండు కానేరఁడు. సర్వకర్మ బహిష్కృతుండును నగు. ప్రణవంబుచేఁగాని, పంచాక్షరంబుచేఁగాని యతి లలాట హృదయ నాభిప్రదేశంబుల దప్పక విభూతిం ద్రిపుండ్రంబుఁ దాల్పవలయు. త్రియాయుషమంత్రంబుచేఁగాని, మేధావి మంత్రంబుచేఁగాని గౌణభస్మంబునం బ్రహ్మచారి త్రిపుండ్రంబు ధరింపవలయు. ప్రణవంబు నకుమాఱు నమశ్శివ పంచాక్షరంబున నిడి శూద్రుండు భస్మోద్ధూళనంబు భక్తికొలఁదిం జేయ

నొప్పు. వేదమంత్రంబు ద్విజేతరులకుం దగదు. అగ్నిహోత్రజంబగు భస్మంబుగాని, విర
జాగ్నిజంబగు భస్మంబుగాని శుద్ధపాత్రంబునం బునఃప్రోక్షించి, పాణిపాదంబులం
గడిగి, రెం డాచమనంబులుచేసి, సమాహితమనస్కుండై భస్మంబు పంచబ్రహ్మ
మంత్రంబులచే మెల్ల మెల్లం గొని ప్రాణాయామత్రయంబు చేసి, అగ్నిరిత్యాది మంత్రంబు
లచే నేడుసారు లభిమంత్రించి, యోమాపోజ్యోతి రిత్యాదులచే ధ్యానంబు సేసి, మొదట
భస్మంబు శరీరోద్ధూళనంబు సేసికొనవలయును. ధరించు భూతి నిర్మలంబుగా నుండఁదగు.
తదనంతరం బా జగన్నాథుండగు నారాయణుని ధ్యానించి, తోయంబుగొని భస్మంబు దడిపి
కలిపి యూర్ధ్వమస్తంబున ముందుగాఁ ద్రిపుండ్రంబుపెట్టి, మధ్యమానామికాంగుష్ఠంబులచే
ననులోమ విలోమంబులుగాఁ ద్రికాలంబులం ద్రిపుండ్రంబు ధరియింపనగు యని చెప్పి
నారాయణుండు. ౧౨౬

—: గౌణభస్మానువర్ణనము :—

క. ఓ నారద గౌణం బగు। జ్ఞానధ్వంసకము మఱియు జ్ఞానదము నగుఁ
నానావిధ మది దెలియుము। ఘనుతము విభూతిమహిమ పొగడఁగదరమే. ౧౨౭

క. ఔపాసనాగ్నిజంబును। నోపిక నాలింపు మగ్నిహోత్రజము సమి
ద్వ్యాపము విరజానలజము। నా పచనాగ్నిజము దావజాభిఖ్యంబుఁ. ౧౨౮

క. ఔపాసనజము గృహికిఁ। బ్రాపౌ నమిదుద్భవంబు వర్ణికి నేటౌ
గాపులకు బచనశిఖిజము। ప్రోపగు నితరులకు దావభూతి తలిర్పఁ. ౧౨౯

క. కాలము చిత్రాభంబును। మేలగు పూర్ణిమయు మఱియు మేదిని స్వీయం
బే లలితము క్షేత్ర వన వ। నీలాస్థలు లొప్పు నవటి కేగఁగవలయుఁ. ౧౩౦

సీ. పూర్వత్రయోదశిఁ బొలుపొంద స్నాతుఁడై యాహ్నికంబుల దీర్చి యాజ్య గొల్చి
శుక్లాంబరము దాల్చి శుద్ధుఁడై యజ్ఞోపవీతియై తెల్లని విరులఁ దాల్చి
యలది గంధంబు దర్భాసనంబున నుండి దర్భముష్టినిఁ దగఁ దాల్చి పిదప
నలరంగ మూడుమా ర్లాయామములు సేసి ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖ భాతి నొప్పి

తే.గీ. దేవదేవుని ధ్యానించి తెలివి కలిగి। వ్రతము సేసెద నేను యాపచ్ఛరీర
పాతమునియేని ద్వాదశాబ్దమునియేని। నాఱు మా డొక్కయేఁడుల నను మనేని
మొక్కుకొనఁదగు భక్తిచేఁ జిక్కి ద్విజుఁడు. ౧౩౧

వ. మఱియు నాఱుమాసంబులేని, మూడుమాసంబులేనిఁ, బంద్రెండుదినంబులేని, యాఱు
దినంబులేని, నొకనాడేని వ్రతంబుసేసెద నని సంకల్పించి విరజాహోమంబు నుండు
విధివస్తుగా నగ్నినాధానంబుసేసి, యాజ్య సమిచ్చరువుల విధిపూర్వకంబుగా హోమంబు

చేసి, పూతాహంబునకుఁ బూర్వంబ తత్త్వశుద్ధికై మూలమంత్రంబున సమిధాదుల
వ్రేల్చి, ౧౩౨

క. తత్త్వంబులు నామెయి శు । ద్ధత్వంబునుఁ బొందఁజేసి తసరెడుఁగాతఁ
డత్త్వజ్ఞత్వము నా కిది । సత్త్వంబునుఁ గలుగఁజేసె సమధికలీలన్.౧౩౩

వ. జ్ఞానేంద్రియంబు లైదునుఁ, గర్మేంద్రియంబు లైదునుఁ, త్వగాదిధాతువు లేడునుఁ, ప్రాణాదివాయువు లైదును, మనోబుద్ధ్యహంకారంబులును, గుణంబులు మూడును, ప్రకృతిపురుషులును, రాగంబును, విద్యయుఁ గలయు నియతియుఁ, గాలంబును, మాయయు, శుద్ధవిద్యయు, మహేశ్వరసదాశివులును, శక్తియు, శివతత్త్వంబును, దత్త్వంబులును నసంబడు విరజమంత్రంబులచే హోమంబు సేసి, హోత విరజుండగు. పెండియు గోమయంబు దెచ్చి పిండంబులు సేసి యభిమంత్రించి యగ్నియం దుంచి దినంబున దానిఁ గాపాడుచు హవిష్యంబు భుజియించి చతుర్దశీప్రభాతంబునఁ బూర్వోక్తంబంతయు నడిపి యా దినంబు నిరాహారుండై కాలశేషంబుగడపి పూర్ణిమనాడు ప్రాతఃకాలంబునం బొల్లఁటిలాగు సేసి హోమాంతంబున రుద్రాగ్ని నుపసంహరించి భస్మంబుఁగొని జటిలుండేని, ముండుండేని, నేకజటుండేని నగుచు లజ్జాహీనుండయ్యనేని దిగంబరుండై, తక్కనేనిఁ గాషాయవసన చర్మ చీనాంబరంబుల నద్దానిఁ దాల్చి పరాంబరుండై దండంబు పట్టి, మొలనూలు గట్టి, పాదంబులు గడిగికొని, రెండుమారు లాచమనంబులు సేసి విరజానలసంభవంబగు భస్మంబు ప్రోగుజేసి యగ్నిరిత్యాద్యథర్వణ షణ్మంత్రంబులచే మూర్ధాది చరణాంతంబు పూసి, ప్రణవంబునంగాని, శివమంత్రంబునంగాని సర్వాంగోద్ధూళనంబు సేసి, త్రియాయుష సమాహ్వయంబగు త్రిపుండ్రంబు ధరించునది. ఇట్లు త్రిసంధ్యలఁ బాశుపతవ్రతంబు సలిపెనేని భుక్తిముక్తిప్రదంబై, పశుత్వ వినివర్తకంబగు. ౧౩౪

క. ఆయుష్య మిచ్చు బల మిడు । శ్రీయొసఁగును రోగ మడఁచుఁ జిరపుష్టిదమౌ
నీ యాచారము మునిమత । మై యత్యంతంబు శుభదమై సిరు లిచ్చున్. ౧౩౫

క. ఈమాడ్కి భూతిఁ దాల్ప మ । హామారి భయంబు దొలఁగు నఖిలార్థములన్
సేమము శాంతిక పౌష్టిక । హేమద కామదము లనఁగ నిది మూడయ్యెన్. ౧౩౬

క. మూడువిధంబుల భస్మం । బీడితమగు మొదవు కరిని నెసఁయగ జేతన్
బేడఁగొని బ్రాహ్మమనువున । గాడం గాల్పంగ శాంతికం బగు ననఘా. ౧౩౭

ఆ.వె. మొదవు గుదమునుండి యొదవుచో నంతరి । క్షంబునందుఁ బట్టి షట్శరీర
మంత్రమునను బేడ మహిమతోఁ గాల్చినఁ । బౌష్టికం బటండ్రు పరమమునులు. ౧౩౮

క. ఓ సంయమివర వినుమా । ప్రాసాదమనువునఁ గాల్ప భస్మంబై నం
భాసురకామదమైచను । దోసము లడఁగించి శుభము దొరకొనఁజేయున్. ౧౩౯

తే.గీ. ప్రొద్దుననె లేచి యాహ్నికములను దీర్చి । మందిరమునఁ బోయి యాలు పందనుండి
నిండువెన్నెల గోవుల పేడఁ జేర్చి । పక్షభేదంబు లెఱుఁగంగవలయుఁ జుమ్మ. ౧౪౦

క. వెల్లావు బ్రాహ్మణునకును । నల్లావు క్షత్రియునకు వైశ్యునకును పిం
జిల్లెడి దోరావును మఱి । నల్లావు శూద్రునకును నాదెంబులగున్. ౧౪౧

వ. మఱియుఁ బౌర్ణమ్యమావాస్యలఁ బ్రాసాదమంత్రంబుచే గోమయంబు దెచ్చి హృదయమంత్రంబుచేఁ బిసికి లేని శుచిప్రదేశంబున సూర్యకిరణంబుల నార్చి ప్రాసాదమంత్రంబుచే నుముకతోఁగాని, పొల్లుతోఁగాని కల్పి, యజ్ఞకుండంబునందియేని, శ్రోత్రియగృహంబునందియేని నగ్నిఁ దెచ్చి శివబీజంబుచే ముట్టించి, విచక్షణుఁడగువాఁడు పవిత్రకుండంబునందు భస్మంబు దివిచి నవపాత్రంబు దెచ్చి యందుఁ బ్రాసాదమంత్రంబుచే నునిచి, మొగలి, కరిగొట్టు, కుంకుమ, చందనంబులు మొదలుగాఁగల సుగంధద్రవ్యంబులు చేర్చి, సద్యోమంత్రంబునఁ బాత్రం బిచ్చట నునిచి, మొదట జలస్నానంబు చేసి, పిదప భస్మస్నానంబు చేసి, జలస్నానంబున కసమర్థుఁడగువాఁడు భస్మస్నానము మాత్రము చేసి, యీశానమంత్రంబునఁ బాద శిరంబులు గడిగికొని. తత్పురుషంబున నాననంబును, నఘోరంబున హృదయంబును, వామంబుచే నాభియు, సద్యోమంత్రంబుచే సర్వాంగంబు నుద్ధూళింపవలయు. తదనంతరము పూర్వవస్త్రపరిత్యాగంబును, శుద్ధవస్త్రపరిగ్రహంబునుం జేసి, పాద పాణులఁ గడిగికొని, త్రిపుండ్రంబు ధరియించునది. మధ్యాహ్నంబునకుం బూర్వంబు భస్మంబు తడిపి ధరియించునది. తత్పరంబు జలమిశ్రితంబని తెలియంగునది. తర్జన్యనామికామధ్యంబులచే మూర్ధంబునను, లలాటంబునను, గండంబులఁ, గంఠంబున, హృదయంబున, బాహువుల భస్మన్యాసంబు సేయునది. ప్రాసాదమంత్రంబుచేఁ బంచాంగుళుల మూర్ధంబునందు, శిరోమంత్రంబుచేఁ ద్వ్యంగుళుల ఫాలంబునందు, సద్యోమంత్రంబుచే దక్షిణకర్ణంబున మధ్యాంగుళిచేతను, వామదేవమంత్రంబుచే వామకర్ణంబున మధ్యాంగుళిచేతను, అఘోరమంత్రంబున మధ్యాంగుళిచే గంఠంబునందు, హృదయమంత్రంబున మూఁడంగుళులచే హృదయంబునను, శిఖామంత్రంబుచే దక్షిణబాహువునఁ, గవచంబుచే వామబాహువున ద్వ్యంగుళులచేతను, యీశానమంత్రంబుచే మధ్యాంగుళితోడ నాభిని స్పృశింపవలయు. ౧౪౨

క. వసుబంధుఁడును ముకుందుఁడు । త్రినయనుఁడును రేఖలైరి తెనింగ నసుమా
మునివర క్రమమున మొదటిదియును రెండవదియును మూఁడవ దొగిఁ బుండ్రమునన్. ౧౪౩

తే.గీ. అవలఁ బేరొందునకార మందునుందు । శివునకుందు నా బ్రహ్మ దేవి నొసట
శివుఁడు వసియించు సర్వేశ్వరుఁ డె పుల్లుండ్రు । గణపతి వసించు నెప్పుడుఁ గంఠమందు. ౧౪౪

—: కల్పాంతరోక్త భస్మధారణ లక్షణము :—

క. మఱియుం జెప్పెదఁ గల్పాం । తర మొక్కటి వినుము దానిఁ గామ్యఫలప్రదమై
పరగునుఁ గపిల శకృత్తం । బరయుచుఁ బట్టికొని తెచ్చి పరమప్రీతిన్. ౧౪౫

ఆ.వె. పుట్టు, పిట్టు, కంపు బురదవంటివిగాక । మంచి దేశ్యి పైవి మాని పిడక
జేసి మూలమంత్ర సిద్ధంబుగాఁ గాల్చి । భస్మ మొక్క బరిణఁ బట్టవలయు. ౧౪౬

క. బంగారు వెండి బరిణలు । శృంగారములు ఘనమైనఁ జేయింపఁదగున్
సంగైన దారు మృత్తులఁ । బొంగుచు మోక్షార్థి మన్విభూతికి మౌనీ ! ౧౪౭

క. పైపింపుచుఁ బోయెడితఱిఁ । దానినియును నునుగుఁదేరఁ దాల్పఁగవచ్చున్
బూరి విభూత్యాధానము । ప్రాసంగరా దశుచి శుద్ధమని నిడవలయున్. ౧౪౮

ఆ.వె. నిరతి గలుపాటు నీచాంగములయందుఁ । జల్లరాదు భూతి సకలగాల
శుద్ధి మాడవలయునమ్మ వేదోక్తమం । త్రములఁ జేసినట్టి విమలభూతి. ౧౪౯

క. శివసన్నిధియందు ద్విజుఁడు । శివభక్తుఁడు చెప్పినట్టి శ్రీభూతి నొగిన్
శివ మనుచు భక్తిఁ గైకొని । శివమంత్రము చెప్పి దాల్పఁ జెలువుగుఁ బున్. ౧౫౦

ఆ.వె. తంత్రయుక్తిచేతఁ దగఁ దాంత్రికులు సేయు । భూతిఁ గొనఁగవచ్చుఁ బుణ్యమబ్బు
భూతిమహిమ మెన్నఁ బురుషుని శక్యమే । మోక్షమునకు నదియె ముఖ్యపథము. ౧౫౧

తే. గీ. వనజ పాపంపురేనిఁ గాపాలికాదు । వేనియు విభూతి మంచిది యిచ్చిరేని
భక్తిచేఁ బుండ్రమునుఁ దాల్పవలయుఁగాని । వారుతుట తప్పుమమ్మ మర్యాదమీరి. ౧౫౨

క. నరుఁడు త్రిపుండ్రంబును । ధరియింపఁడయేని, బరమపావన మగు న
స్వరకంబున నుండు నదుచు । నెవ్వరును మోక్షంబు వాని బొందఁగుట కలదే. ౧౫౩

క. అంది విభూతిం గైకొని । యందముగ విభూతి నిడని యట్టి మనుజుఁడా
వందేళ్ళు నరకములోఁ । గొందేరును వాని బ్రదుకు కుందిన వెనుకన్. ౧౫౪

క. ఏదిక విభూతిఁ దాల్పని । పాడుమొగము సూడరాదు పాపం బదియున్
గాదేమిటి కాల్చి విడుచు । మోదేమిటి యేమిచెప్ప మునికులవర్యా ! ౧౫౫

క. ఛీఛీ భూతిం దాల్పని । నీచులయినవార లెదుట నిల్చినయేనిం
జూచిన దోషము వచ్చును । జావితనము గలదొ లేదొ పాపముయనన్. ౧౫౬

ఆ.వె. జనుఁడు దాఁ ద్రిపుండ్రమును దాల్పక యొనర్చు । తపము రిక్త నలుపు జపము రిక్త
వ్రతము రిక్త వాని మతమును రిక్తయౌ । నతని కృత్యములెల్ల యాకృతములగు. ౧౫౭

క. జనుఁడు త్రిపుండ్రము దాల్పక । యనఘుల గోరుటఁ దలంప నత్యంతవిషా
శనుఁడై బ్రదుకం గోరుట । యనవచ్చునుఁజుమ్ము తాపసాన్వయచంద్రా ! ౧౫౮

వ. మఱియుఁ బ్రాఙ్ముఖుండై పాణిపదంబులు గడిగికొని, ప్రాణాయామంబు సేసి, సంకల్పించి భస్మస్నానంబు సేయవలయు. అగ్నిహోత్రసముద్భవంబగు శుద్ధభస్మంబు నీశాన మంత్రంబుచే మూర్ధంబున నిడవలయు. తదనంతరంబ క్రమముగాఁ బురుషమంత్రంబున ముఖంబునందు, నఘోరమంత్రంబున హృదయంబునందు, వామదేవమంత్రంబున గుహ్యమునందు, సద్యోజాతమంత్రంబునఁ బాదంబులందు నుంచవలయు. మఱియుఁ బ్రణవంబున సర్వాంగోద్ధూలనంబు సేయవలయు. దీని భస్మస్నానం బండ్రు. సర్వకర్మ సంసిద్ధికొఱకిది మొదలఁ జేయవలయుఁ బిదపఁ గరపాదంబులు ప్రక్షాళించి యథావిధి స్పృశించు విధిక్రమంబునం బంచబ్రహ్మమంత్రంబులచే భసితంబు గొని లలాటంబునందును, హృదయంబునందునుఁ, గంఠంబునందును, ద్రిపుండ్రంబుఁ దాల్పవలయు. శూద్రాంత్యజుల హస్తంబునుండి భస్మంబు నందికొని యిది సేయరాదు. అగ్నిహోత్రజ భస్మలిప్తుండై కర్మ నారంభింపవలయు. గానినాఁడు ఫలంబులేదు. త్రిపుండ్రంబు లేనినాఁడు సత్య శౌచ జప హోమ తీర్థ దేవతాపూజనంబులు వ్యర్థంబులు. ౧౫౯

ఆ.వె. అనఘ శ్రాద్ధమందు యజ్ఞమందు జపంబు। నందు హోమమున సురార్చనమున
వైశ్వదేవమునను వలయుఁ ద్రిపుండ్రంబు। దీనిఁ దెలియఁదగును ధీవరేణ్య! ౧౬౦

క. శివలింగము మణిసఖ్యము। ప్రవిమలమంత్రంబు దలపఁ బంచాక్షరముఁ
సువిభూతియు నౌషధములు। భవరాహితి ముక్తికాంత వలచుటకొఱకుఁ. ౧౬౧

వ. మునీంద్రా! త్రిపుండ్ర భస్మోద్ధూలనంబులు సర్వవైదికధర్మంబులకునుఁ గన్నారులు. ఇవి బ్రహ్మయు, విష్ణుండును, శంకరుండును, సరస్వతియు, లక్ష్మియు, గౌరియు నెల్లప్పు డాచరించునవియు. ఇది సంపత్కారంబు. ఇది యపత్యకరంబు. ఇది యశ్వమేధతుల్యంబు, నిది వేదోదితంబు. ఇది శాస్త్రోక్తంబు, నిది యాగమవర్ణితంబు, నిది పురాణవిదితంబు, నిది జ్ఞానదంబు, నిది మోక్షదాయకంబు. ఇది సర్వవర్ణశ్రేయస్కరంబు. ఇది కుష్ఠ భగంధరాది రోగహరణంబు, నిది భూత ప్రేత పిశాచ మారకంబు, మహాపాతకోపపాతకాతిపాతకానుపాతక ప్రకీర్ణపాతక వినాశకంబు. దీని మహిమంబు వర్ణింప నెవ్వనితరంబు. వేయింటి కొక్కటి సెప్పెద, విభూతిధారణమాత్రంబున మోక్షంబుగలుగునని చెప్పి మఱియు, ౧౬౨

—: త్రిపుండ్రోర్ధ్వపుండ్ర మహిమ :—

తే.గీ. అగ్ని రిత్యాది మంత్ర చోద్యంబుసేసి। భూతితోడను నొసటఁ ద్రిపుండ్రమిడిన
బ్రాహ్మణ క్షత్రియార్యుల ప్రబలమహిమ। యేమిసెప్పెద నీశ్వరుం డెఱుఁగునొకడు. ౧౬౩

ఆ.వె. మంత్రపూతభస్మ మహిమచే ద్విజుఁడగు। భస్మహీనముఖము పాడుబొంద
మాల యనఁగ వాఁడె మాదిగ యన వాఁడె। నిక్కువమ్ముసుమ్ము నిక్కువమ్ము. ౧౬౪

ఆ.వె. భూతిలేని సంధ్య బూదిఁ బోసిన నెయ్యి । భూతిలేని జపము కోఁతిజపము
భూతిలేని తిండి పుత్తెలోపలిగంజి । భూతిలేని మేను బోసితిత్తి. ౧౬౫

ఆ.వె. నడిమిమూఁడుఁ బ్రేళ్ళఁ గడువేడ్క నిడఁదగు । భూతి నేత్రయుగ్మ పూర్తినొసట
అవ్వలం బనామి కాఖ్యంబు మధ్యమం । బగును మఱిఘియెన్న నన్నువ్రేలు. ౧౬౬

వ. ఇందున కొక యుపాఖ్యానంబు సెప్పెద వినుము. తొల్లి దూర్వాసుండు భస్మదిగ్ధసర్వాంగుండై రుద్రాక్షమాలికాధరుండై జగదంబానామసంకీర్తనపరుండై పితృలోకంబున కరిగినం గవ్యవాలాదులగు మహాత్ము లెదురుగా వచ్చి ప్రత్యుత్థానాభివందనంబు లాచరించి సకలోపచారంబులు కావించి యచ్చటచ్చట నుచ్చరిలం బ్రొద్దుపుచ్చునవసరంబున. ౧౬౭

క. శోకము నొందుచుఁ గుంభీ । పాకంబున నుడుకుచుంట్టి పాపులు భీతిన్
గేకలు వెలుచ నిడిరి యెు । ట్టో కుయ్యో యచ్చటి మిడె బ్రుంగితి మనుచున్. ౧౬౮

క. సంయమినీపురమందున్ । సంయమి దూర్వాసుఁ డాత్మసంశయమందన్
గుంయో బంయో మనరవ । సంయుక్తంబయ్యె శోకసంతాపమునన్. ౧౬౯

క. దానిని విని దూర్వాసుఁడు । మౌనులతో ననియె సుగుణమండితులారా
యీ నినదంబునకుఁ గారణ । మేను వినవలెఁదు వచింపుఁడీ యన వారల్. ౧౭౦

క. మునినాథ కలఁడు సంయమ । ని నియముఁడను రాజు దీని నీ వెఱుఁగుదకా
మనుఁ డతఁడు పాపులకు శి । క్షను విధియించును స్వకర్మసముభోగములన్. ౧౭౧

ఆ.వె. సీలిపంగులవారు నీలికోకలవారు । దుడ్డవారు గసిక తెడ్డవారు
మాత లున్నవారు పాతకులగువారిఁ । బట్టితెత్తు రిటకుఁ గట్టి కొట్టి. ౧౭౨

క. సలసల మానియుఁ గ్రాగన్ । గలగలమండుచును భీతిఁగావించుచు నిం
పలముపులగు బండంబులు । కల వెనుఁబడియాఁకు పాపకర్ములపాలన్. ౧౭౩

క. వినుమా కుంభీపాకం । బను కుండము మిగుల గొప్ప దా కుండము ప
ట్టన మొనరింపఁగ నూరేం । డ్లును జాలవు వినుము దాన ముల్లెడువారల్. ౧౭౪

శా. దేవీద్రోహులు శంకరాహితులు శ్రీదేవీవిభుద్రోహులున్
దేవ బ్రాహ్మణ వేద నిందకులు నాదిత్యోగ్రగజద్రోహులున్
వ్యాకృత్తాంగజతంత్రతాపఖననా ద్యాచారవంతుల్ గుణా
భావుల్ దుఃఖమునొందుచుం బడుదు రీ బల్ఘోరకుండంబునన్. ౧౭౫

వ. మఱియు మాతృ పితృ జ్యేష్ఠ పురాణ స్మృతి నిందకులును నీ మహాఘోరకుండంబునం బడి కేకలువేయుచుందు రనిన విని మునీంద్రుండు కుండసమీపమునకుం జని తలవాంచి చూచినప్పు డా పాతకులు స్వర్గసుఖంబునకంటె నెక్కుడై నవ్వుచుఁ, బాడుచు, నాడుచుఁ

బసుస్వరవినోదంబుల మృదంగ వీణా ఢక్కా దుందుభి స్వనంబుల మధురవినోదాయత్త చిత్తులై సంతుష్టులై యుండం గాంచి మును అత్యంత విస్మయంబునంది తమ రాజునకడకుం జని యా విచిత్రంబు సెప్పిన నతండు మహిషారూఢుండై వచ్చి చూచి యా వార్త దేవేంద్రున కెఱింగించిన నతం డైరావతారూఢుండై బ్రహ్మ విష్ణులకుం దెలుప వారును వచ్చి చూచి రింతియకాక నానాదిక్పాలకులును దేవతలును జనుదెంచి యా కుండంబు నట్టు వీక్షించి యిది మహాపాపులకిట్టి కేవ్విధియు స్వర్గఫలం బిచ్చుచున్నదని యచ్చెరువడి రంత. ౧౭౬

సీ. అప్పుడు దేవతలెల్ల సంభ్రమంబునం జేరి ప్రమోదమున స ద్దివ్యమూర్తి కమలు
నీక్షించి శంకరు నింటికిం దా నేగి యర్థనారీశ్వరుం దగుచుం గోటి
కందర్పసుందరాకారుండై చంద్రార్ధభూషణుండయి మృదుభాష లొప్ప
పదునేను షోడశవర్షవయస్కుండై భూరి చాయకుండగుచాని యగుచు

తే.గీ. సలలు నీశ్వరుఁ గనుఁగొని యమునిప్రతిని । బొసఁగిన విచిత్రకథ సెప్పి పుష్పబాణ
వైరి గౌరీశ యంటుల కారణంబు । చెప్పవే యను నవ్వి య ద్దేవుఁ డనియె. ౧౭౭

చ. వినుము ఖగేంద్రవాహ యిది విస్మయముయ్యెను నీకు నే నెఱుం
గన మహనీయధర్మమునకుం బరి పుత్రికుఁ దేగుదెంచి యూ
చను దసులి పిపాసితుఁడయి చెల్వఁగు త త్పినరేణుప్రంజమున్
వినని సుఖంబుగాంచి కడుపెంపున నిర్మలులైరి పాతకుల్. ౧౭౮

క. ఇటనుండి భూతమహిమన్ । బటుతీర్థంబగుచు కోటి పాపస్త్రీ సం
కటహారియు పితృతీర్థం । బటని జనుల్ పిలువ వికసితాంబుజనేత్రా ! ౧౭౯

క. ఆ తీర్థంబును సెప్పెడు । స్నానంబుచేసిన నతఁడు సకలసౌఖ్యము లందున్
ప్రీతిని పితృలోకులు వడు । రీతిఁ బ్రతిష్ఠింపు లొక్క లింగం బచటన్. ౧౮౦

క. ఆ లింగము పూజించెద । రోలిం దస్సుగరవాను లుల్లాసమునన్
త్రైలోక్యమాత యచ్చట । లీలం బూజింపఁబడుఁజుమీ నిరతంబున్. ౧౮౧

వ. ఇట్లు శశిధరుండు ధర్మంబు మహిమ సెప్పిన విని యఖిల దేవత లత్యాశ్చర్యంబు నొంది యా తీర్థంబున లింగంబుం బ్రతిష్ఠించి దేవీనికాంతంబు నిర్మించి పూజించి విమానా రూఢులై చనిరి. నాటనుండి యచ్చట భద్రగణంబులు పరిపాలకులై యుండుట. కుంభీ పాకంబు మఱియొక మారప్రదేశంబున స్థాపింపబడియె. మఱియు వైష్ణవాగమప్రసిద్ధం బగు సూర్ధ్వపుండ్రంబుం గూర్చి చెప్పెద వినుము నారదా యని నారాయణుండు. ౧౮౨

తే.గీ. పర్వతాగ్ర నదీతీర భాగములను । క్షేత్రములయందు మఱియును సింధుతీర
మునను దులసిమొదల మంచి పుట్టలందు । మృత్తుఁ గొనఁదగు నధికసంపత్తిఁగోరి. ౧౮౩

క. శ్యామము శాంతిదపంబగు । ధూమం బితంబు దా విభూతిద మగుఖం
జాతత వశ్యకరంబగు । శ్వేతము ధర్మార్థమోక్ష సిద్ధిద మనఘా ! ౧౮౪

క. అంగుష్ఠము ప్రష్టిదమగు । వాంగుడు నాయుడు నొసంగు ధువి మధ్యగము మె
వ్వంగ సిరా మది యున్నె మె । నంగుం బ్రదేశిరియు ము క్తిసాధనము మది. ౧౮౫

తే.గీ. వ త్రిదీపంబువలె పేలుప త్రిముపలె । చక్రముబుకంబువలెం గప్పప ఝుష శంఖ
రూపములం బోలె నుండను రూఢి నరల । భోగభాగ్యప్రదంబగు మునిపరేణ్య ! ౧౮౬

క. సదియంగుళములఁ బ్రాంద్రం । బది యు తమమంబ్రు రొమ్మ్రదట మధ్యమమౌ
విదితం బెన్మిది యే దా । మ మది సియము నధమమే వమసఁగా వ త్రిలున్. ౧౮౭

క. సలుమూపిరిఁగుళంబుఁ । బొలిమను గనిష్ఠమంబ్రు మునిపములు సదా
విలసిల్లు మూర్ధ్వప్రంద్రము । చెలువము వర్ణింపవచము శేషునకైనన్. ౧౮౮

వ. మఱియు నొసటఁ గేశవుండును, ఉదరంబున నారాయణుండును, హృదయంబున మాధ
వుండును, గంఠంబున గోవిందుండును, దక్షిణపార్శ్వంబున విష్ణుండును, వామ
మధ్యదక్షిణపార్శ్వంబున మధుసూదనుండును, గళదేశంబునఁ ద్రివిక్రముండును, వామ
బాహుభాగంబున వామనుండును, వామబాహుభాగంబున శ్రీధరుండును, వామకర్ణంబున
హృషీకేశుండును, పృష్ఠంబున బద్మనాభుండును, గుహ్యమున దామోదరుండును, ద్వా
దశదేశంబుల నిమ్మనామంబుల నుచ్చరింపుచు నూర్ధ్వపుండ్రంబు ధరింపవలె. అంతి
యైనను, వనవాసంబైనను, నూర్ధ్వపుండ్రధారణము వ్యవధానరహితముగ చెల్లును, ౧౮౯

క. నరుఁ డూర్ధ్వపుండ్ర మిడిన । నరవి నన్నిలోక మధిక నాదమ్మంబై
వరగను శ్వపచుఁడైనన్ । గురుఁడగు నూర్ధ్వపుండ్ర ధనుఁడగు మునివరా. ౧౯౦

తే.గీ. జగతి నేకాంతులగు భక్తులు నొండె । వారుగు పుండ్ర మిడుదురు వస్నురిం
వదియు విష్ణుపదాకృతి నమరియుండు । నూర్ధ్వపుండ్రంబును నొండె యుర్విఁ గలదె ! ౧౯౧

క. వరమైకాంతులు గల రా । పరభక్తులు నొంతవారి వెఖరి నెవ్వడున్
ధరియించును పుండ్రంబును । సరిగా శ్రీమూర్తిభుఁ జేరాని నమునన్. ౧౯౨

క. మఱినొందఱు నాభక్తులు । పరిగా నివ్వప్రుండ్ర ధారులగు రా
పరమశుభకారుఘ్యుపై తెను । నిను బుగుణ వేణుపత్ర నానాకృతులన్. ౧౯౩

క. అప్పుండ్రంబైనను మఱి । నప్పుండ్రంబైన భక్తనహితులగుచుఁ దా
రప్పత నిడినం జాలక । విద్వేషము గల్గి నరపువిభవభ్రష్టమా. ౧౯౪

వ. మసంతంబులను గేశవాది నామంబులచే దండాకారోర్ధ్వంబిడిన నంతియచాలు. నొంతరాళం
బున, శ్రీమూర్తిసహితంబుగా నిడిన శ్రేయోదాయకం బగు. ౧౯౫

ఆ.వె. మహిమ నూర్ధ్వపుండ్ర మధ్యంబునందును । బసపుఁగూడినట్టి పచ్చనైన
యూర్ధ్వపుండ్ర మిడిన నొగి నేను లచ్చియు। హరి ముఖమునందు వర్తిలెదము. ౧౯౬

ఆ.వె. అంతరాళహీనమైన పుండ్రంబును । నుసుపరా దటందు రొక్కరొకరు
పూర్వు లాచరించు పొంత సరసి చేయ । వలయుఁజుమ్ము పుండ్రవర్తనముల. ౧౯౭

వ. భస్మచే నూర్ధ్వపుండ్రంబును, మృత్తుచేఁ దిర్యక్పుండ్రంబును నుసుపరాదు. పుండ్రంబు పూర్వులయాచారంబుననుసరించి యుండుఁ బుండ్రహీనుండై యుండరాదు. బ్రాహ్మణునకుఁ బుండ్రంబు యజ్ఞోపవీతంబువంటి దని నమ్ముము. ౧౯౮

క. నాభస్త్ర మూర్ధ్వపుండ్రము । ప్రాథమమున నిడుదు రథమ భక్తులు తిర్య
క్పోభాయుతపుండ్ర మిడుదు । పైభవమున నుండు రిదియ వరుస మునీంద్రా । ౧౯౯

క. పుండ్రము శ్రౌతము స్మార్తము । పుండ్రము పౌరాణిక మగు భూర్యాగమికం
బం డ్రిది తప్పుదు ద్విజులె । పుండ్రేనియు దీని దాల్పవలయు నిరతమున్. ౨౦౦

వ. అని యిట్లు పక్కాణించి నారాయణుండు నారదుం జూచి మునివరా సంధ్యోపాసన క్రమంబు చెప్పెద విను మని. ౨౦౧

క. చుక్కలు గ్రుంకకమునుపే । చక్కఁగ బ్రొద్దుటను నారసమున సదిమిచిఁ బ్రా
వైక్కఁ బగలు మునుమాపున । నొక్కింత యనుండు తోప నొప్పును సంధ్యల్. ౨౦౨

తే.గీ. ఉత్తమము చుక్కలుండఁగ నుదువులేగ। మధ్యమము మటంగ్రు మభ మధమంబు సూర్యు
డుదితుఁడైన యంచటి యా మునీంద్ర। పుణ్యదమునుమ్ము ప్రొద్దుటిపూట సంధ్య. ౨౦౩

తే.గీ. ఉత్తమము సూర్యుఁడుండఁగా నుగ్రకరుఁడు । గ్రుంక మధ్యమమని రార్యకోటి మఱియు
నధమమగుఁ దారకోపేతమగుచు నింగి। వెలుఁగ మునుమాపు సంధ్య యుర్వీసురేంద్ర. ౨౦౪

ఉ. సాయము ప్రొద్దు ధర్మములు వ్రతము లోఁ మునినాథ వేదవి
ద్యాయుత శాంతికాదయము జ్ఞానము పందు మను సత్త్వసం
హారతపోవ్రతాదికవిహారము పుష్పగణంబు సంధ్య దా
వేరువిగాను వేరుపు వృక్షమునుండును సంధ్య యుల్పుచే । ౨౦౫

తే.గీ. సంధ్య నేరనివాఁడును సంధ్య మఱచిపో । వువాఁడును సంధ్యను బూని వదల
నట్టివాఁడును బ్రాహ్మణులందుఁ బుట్టి శూద్రుఁడగు నేమి పలుకులు వినుకమునను. ౨౦౬

క. ఉదయాస్తమయములందుం । బదపడి ఘటికాత్రయంబు పాల్పగనుమ్మున్
దదనంతరమును నిష్ఫలమ్ । బాసింపఁగవలయునందు యాజ్ఞికులుండ్రున్. ౨౦౭

క. కాలాతిక్రాంతిక దగు । పిలన్నఁగ నాలవదయి వెలసెడి యర్ఘ్యం
బేలీలాష్టోత్తరశత । కీలిత గాయత్రియే నొగిం జాచితమా. ౨౦౮

తే.గీ. ఎప్పుడే కర్మ గావించు నప్పుడు తద । ధీశ్వరి న్సంధ్య దా నుపాసించి యట్టి
కర్మ గావింపఁదగు నండ్రు ధర్మవిదులు । విధి నెఱుఁగ కాచరించుట వెట్టితనము. ౨౦౯

తే.గీ. ధామమందలి సంధ్య సాధారణంబు । మఱి యలోనైనయెడ నది మధ్యమంబు
వాహినీతీరమందైన వర మటండ్రు । ధర్మశాస్త్రమ్ము లెఱిఁగిన ధన్యు లనఘ ! ౨౧౦

క. దేవీసమీపమున సంధ్యావం । దన మాచరింప నంతుల ఫలమున్
దేవాధీశ్వరుఁడును స్తుతి । గావింపఁగలేఁడు ముక్తి గలుగుట కతనన్. ౨౧౧

వ. సంధ్యావందనంబు శైవ వైష్ణవ శాక్తేయ గాణపత్యాదులగు నందఱును జేయందగిన దై ద్విజుని కవశ్యవిధేయం బై ప్రవర్తిల్లుచున్నయది. మొదలఁ గేశవాది నామస్మరణంబుచే నాచమనంబు సేసి, ప్రాణాయామంబు సేయునది. కేశవ, నారాయణ, మాధవ, గోవింద, విష్ణు, మధుసూదన, త్రివిక్రమ, వామన, శ్రీధర, హృషీకేశ, పద్మనాభ, దామోదర, సంకర్షణ, వాసుదేవ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ, పురుషోత్తమ, అధోక్షజ, నారసింహ, అచ్యుత, జనార్దన, ఉపేంద్ర, హరి, శ్రీకృష్ణ యను నిరువదినాలుగు నామంబుల స్వాహాంతంబులును, ప్రణవసహితంబులుం జేసి యందు మొదటి మూటిచే జలంబు పానంబుసేసి, పిదప రెంటిచేఁ గరంబులు గడిగి, తర్వాత రెంటిచే సమ్మార్జనంబుసేసి, యనంతర మొక్కదానిచేఁ బాణిం, బాదంబుల, శిరంబునఁ బ్రోక్షించి, సంకర్షణాదులచే ద్వాదశాంగంబులు స్పృశింపవలయు. ౨౧౨

క. కుడిచే నాచమనంబును । నెడమను స్పృశియించుటయును నెంతయు నొప్పున్
గడునింద్య మెడమచేతన్ । దడయక స్పృశియింపకయ యుదకపానము గొప్పన్. ౨౧౩

క. గోకర్ణాకృతి హస్తము । జోరం బసరించి యందుఁ జొప్పడ నీళ్ళన్
గైకొనుటయమాత్రమే । కాఁ దింపు నిమ్మంచు నైనఁ గలుఁ ద్రావుటయే. ౨౧౪

క. కడ్రవేలు మొదటిప్రేలును । విడిచి తగం దక్కినట్టి ప్రేళ్ళ ద్విజుఁడు దా
ముడుచుక యాచమనంబున్ । గుడిచేతం జేయనొప్పుఁ గోపదపర్యా ! ౨౧౫

వ. అంతం బ్రాణాయామంబు సేయవలయు. అది ప్రణవసహితంబగు గాయత్రీమంత్రంబు స్మరియించుచుం గావింపవలయు. ప్రాణాయామంబు రేచక, పూరక, కుంభకాత్మకంబై యుండు. రేచకంబు దక్షిణ నాసారంధ్రంబునుండియు, పూరకంబు వామరంధ్రంబునుండియుం జేయఁదగినది. యుదరంబునం బూరించుటయు పూరకంబు. దక్షిణనాసి నంగుష్ఠంబునం బీడించునది. కనిష్ఠానామికలచే వామరంధ్రంబుం బీడించునది. మధ్యమ తర్జనులు వర్జింపఁదగినవి. రేచకంబన వాయువును విడుచుట. పూరకంబన వాయువుం బూరించుట, కుంభకంబన వాయువును నిల్పియుంచుటయని యెఱుంగునది. పూరకంబున నీలోత్పలదళశ్యాముండగు నారాయణుని చతుర్భుజ నాభిమధ్యంబున ధ్యానించునది. కుంభ

కంబునం గమలాసనుండును, ప్రజాపతియుఁ, బహుబ్రహ్మాండును నగు బ్రహ్మను హృదయంబున ధ్యానించునది. పూరకంబునం ద్రిలోచనుండగు శంకరుని లలాటంబున ధ్యానించునది. పూరకంబున విష్ణుసాయుజ్యంబును, రేచకంబున శివరూపంబును, గుంభకంబున బ్రహ్మలోకంబునుం గలుగు. వెండియు ౨౦౬

క. హరినామంబులఁ బ్రాపున । వఱగెడి నాచమన మెంచఁ బౌరాణికమౌ
ఘరిత ప్రణవంబున ను । స్వరి గాయత్రిం గొనంగ శ్రౌతం బనఘా ! ౨౦౭

వ. పౌరాణాచమనాఖ్య మిదియు, శ్రౌతాచమనాఖ్య మిదియుఁ జెప్పంబడునవి. పాపహరంబు లగు ప్రణవసహితంబై వ్యాహృతిత్రయాత్మకంబగు గాయత్రి నుచ్చరించునది శ్రౌతంబగు. వామహస్త గృహీతములగు దర్భాంగుళులచే ప్రణవంబున నాసాగ్రంబు పీడించి మఱియు కనిష్ఠానామికాంగుష్ఠంబులచే యుత. బ్రహ్మాదులు నాసాగ్రంబు నొత్తుదురు. నాపోహిష్ఠా యను మంత్రంబులు మూటిచేఁ గుశోదక ప్రోక్షణంబు సేసికొనవలయుఁ. ప్రోక్షణానంతరంబునం బునరాచమనంబు సేసి సూర్యశ్చ యను మంత్రంబు సెప్పి యుదక మాచమించునది. పదంపడి గోకర్ణంబుం బోలె నిలిపిన దక్షిణహస్తంబున వారిం గొని నాసంబుతుదకుఁ జెప్పఁ గృష్ణవర్ణుండై, దక్షిణకుక్షి పాపపురుషుని భావించి యుత్తంబ యను వానిం బఠించి పిమ్మట గాయత్రిచే దక్షిణ నాసాపుటంబునుండి పాపపురుషు నీడ్చి యా యుదకంబు కనులం జూడక నా శరీరంబు పాపరహితము గాక యని తలంచి వామభాగంబున నిడికొని యున్న శిలపై నయ్యుదకంబుం బాఱంజల్లవలయు. నంత, ౨౦౮

సీ. లేచి తన రెండుకాళ్ళు సరిగను నిలిపి । యులిఁ బోలెడు బింబ మిటి యన్న వ్రేలు
మొదటి వ్రేలును విడి భానుమూర్తిఁ జూచి । నీవు గాయత్రి చెప్పి యుమ్మాలు
విడువ । మఱియు నర్ఘ్యంబు లిడుము నమునుల ! ౨౦౯

వ. మఱియు సూర్యాదిత్య మంత్రంబునఁ బ్రదక్షిణంబు సేయునది. మధ్యాహ్నంబున సకృత్ప్రదానం బొప్పు. ౨౧౦

తే.గీ. ప్రొద్దుట నొసంగ వంగియుఁ బొద్దుగూఁక । నిలిచి మధ్యాహ్నవేళను వెలయఁ బ్రొద్దు
గ్రుంకుతఱి గూర్చుండియుఁ గోరి యర్ఘ్య మొసఁగవలయును మౌనివర్య ! ౨౧౧

తే.గీ. అంది సూర్యుని బ్రాంగంగ నరుగుదెంచు । ఘోరమందేహరాక్షసు లెల్ల మూఁడు
వములు వారలు వొలియుదు రనఘ నెల్ల । వారి కర్ఘ్యంబు నిడుటని దీనవలన ! ౨౧౨

వ. అర్ఘ్యాంగఘాతమంత్రోచ్చారణ మాత్రంబున సంధ్యోపాసనం బగునని తెలియునది. అర్ఘ్యంబు మహాప్రయోజనకరంబు. ౨౧౩

క. నే నరుణుఁడ నే జ్యోతిని । నే నాత్మను జ్యోతి శివుఁడ నిక నెన్నంగా
నే నాత్మజ్యోతిని తెలుపై । నద్రిద రసము నేను యఖిలజ్యోతిన్. ౨౧౪

తే.గీ. బ్రహ్మరూపిణి గాయత్రి వరద దేవి । స్మరణ సేయంగ సిద్ధిఁ జేకూరకు నాదు
హృదయమధ్యంబునను బ్రవేశించుమమ్మ । రమ్ము రా రమ్ము భగవతి రమ్ము రమ్ము. ౨౨౫

తే.గీ. దేవి భగవతి కల్యాణి దివ్యమూర్తి । మరలిపొమ్ము టక్రై నీవు తరలిపొమ్ము
అర్ఘ్యజలముల నా హృదయంబు నేఁడు । లెమ్ము లేలెమ్ము గాయత్రి లెమ్ము లెమ్ము. ౨౨౬

వ. అని యిట్లు పలికి శుద్ధస్థలంబునం గూర్చుండి గాయత్రీమంత్రజపంబు సేయునది. ప్రాతస్సంధ్యావిధానంబునందుఁ బ్రాణాయామానంతరంబు ఖేచరీముద్ర శ్రేయస్సాధనంబు. వినుము, ౨౨౭

క. ఖే యన నాకాశంబున । నాయక చరి యనఁగ మనసు ప్రసరించును న
ద్ధేయమునను నెద్దాని న । హాయంబున నదియె మహిత నగు ఖేచరినాన్. ౨౨౮

క. భ్రూమధ్యంబున దృష్టిని । ధీమంతుం డిడిననేని ధృతి ఖేచరియై
భూమి నిది ప్రశస్తంబగు । సామాన్యముకాదు దీని సామర్థ్యమెగిన్. ౨౨౯

తే.గీ. ఆసనంబుల నెన్న సిద్ధాసనంబు । ననిలములయందుఁ దల్పఁ గుంభానిలంబు
ముద్రలందును ఖేచరీముద్ర గొప్ప । సత్యమిది సత్యమిది నమ్ము సంయమీంద్ర । ౨౩౦

శా. యోనిస్థానక మంఘ్రిమూలఘటితం బోలిం బగం జేసి పా
దాన న్మేఢ్రమునం దొత్తి యొమ్మ నరిగాఁ దా నుంచి స్థాణుర్దియున్
మేనిన్ నిల్పి జితేంద్రియుం డచలదృష్టిం కంబు భ్రూమధ్యగ
శ్రీ నొప్పించు యోగికి న్శుభదమౌ సిద్ధాసనం బిద్ధరన్. ౨౩౧

ఆ.వె. పరమమైన దేవి పద్మగాపృత సిక్ష । పమ్మ బ్రహ్మ సమ్మతమ్మగాఁగ
గనము వెలయునట్టి గాయత్రిఁ గొల్వఁ ద । వేదమాత దీని వినుము కనుము. ౨౩౨

క. రేపొనరించిన పాపము । రేపే పోఁగొట్టుమమ్మ శ్రీమతి దేవీ
మాపొనరించిన పాపము । మాపే వెడలింపుమమ్మ మా జనయిత్రీ. ౨౩౩

తే.గీ. సర్వపర్వ మహాదేవి సంధ్యమాన । సన్నుతి దేవి యజరామరా సమస్త
దేవి నీ కిదె ప్రణామంబు త్రిజగదీశ । యని నమస్కార మొనరింపవలయు మునీంద్ర. ౨౩౪

వ. ఓజోసి యను మంత్రంబునం దేవి నాహ్వానంబుసేసి పిమ్మట శాపమోక్షంబు సేయ వలయు. మొదల బ్రహ్మశాపంబును, పిదప విశ్వామిత్రశాపంబును, వెనుక వశిష్ఠ శాపంబును మూఁడు గలవు. బ్రహ్మస్మరణంబున బ్రహ్మశాపంబును, విశ్వామిత్ర స్మరణంబున విశ్వామిత్ర శాపంబును, వశిష్ఠ స్మరణంబున వశిష్ఠశాపంబును నశించు. మఱియు, ౨౩౫

చ. పురుషుఁ బ్రమాణు సత్య సదిఘున్ బరమాత్మ మసంజికిం జగ
ద్గురు మహనీయుఁ జిత్కయు సగోచరు నిత్య నిరంజనున్ నిర్

శ్వరు ననఘుం బరాత్పరుఁ బ్రసన్న గుణాత్ము నాదిదేవు సం
స్మరణము సేయుదుఁ హృదయసారసమధ్యమునందుఁ బొందుగన్. ౨౯౬

వ. ప్రణవసహితంబుగా నమోంతంబుగా భూః అని, పాదంబులకు, భువః అని జానువులకు, స్వహాః యని కటులకు, మహః యని నాభికి, జనః యని హృదయంబునకు, తపః అని కంఠంబునకు, సత్యమ్మని లలాటంబునకు న్యాసంబుసేసి తత్సవితుః అని యంగుష్ఠంబులకు, వరేణ్యమ్మని తర్జనులకు, భర్గోదేవస్య యని మధ్యమములకు, ధీమహి యని యనామికలకు, ధీయోయోనః యని కనిష్ఠికలకు, ప్రచోదయా త్తని కరపృష్ఠతలంబులకు, తత్సవితుః బ్రహ్మాత్మనే అని హృదయంబునకు, వరేణ్యం విష్ణ్వాత్మనేయని శిరంబునకు, భర్గోదేవస్య రుద్రాత్మనే యని శిఖకు, ధీమహి శక్త్యాత్మనే యని కవచంబునకుఁ ధియోయోనః కాలాత్మనే అని నేత్రత్రయంబునకు, ప్రచోదయాత్సర్వాత్మనే యని యస్త్రంబునకు న్యాసంబులు విధింపఁబడినవి. మఱియు వర్ణన్యాసంబు గలదు. అదియుం బ్రణవపూర్వకంబు, తత్కారంబున పాదాంగుష్ఠద్వయంబు, సకారంబున గుల్ఫంబులు, వికారంబున జంఘలు, తుకారంబున జానువులు, వకారంబున నూరువులు, రేకారంబున గుదంబు, ణీకారంబున లింగంబు, యకారంబునం గటి, భకారంబున నాభి, గోకారంబున హృదయంబు, దేకారంబున స్తనంబులు, వకారంబున హృదయంబు, స్యకారంబునం గంఠంబు, ధీకారంబున ముఖంబు, మకారంబునం దాలుదేశంబులు, హికారంబున నాసికాగ్రము, ధికారంబున నేత్రమండలము, యోకారంబున భ్రూమధ్యము, యోకారంబున లలాటంబు, నఃకారంబునం బూర్వముఖంబు, ప్రకారంబున దక్షిణముఖంబు, చోకారంబున పశ్చిమముఖంబు, దకారంబున నుత్తరముఖంబు, యాకారంబున మూర్ధంబు, తకారంబున వ్యాపకంబు న్యాసంబు సేయవలయు. ౨౯౭

క. కొందఱు న్యాసవిధిం గన । కుందురు మఱికొంద రిదియు నుండం దగునం
చందుచు దేవీధ్యానం । బందఱు సేయంగవలయు నది యెట్లన్నన్. ౨౯౮

సీసమాలిక. భాస్వజ్జపాసుమాభను గుమారిని బరమేశ్వరి నరుణాంబుజేద్ధపీఠ
రక్తగంధవిలేప రక్తమాల్యాంబరఁ జతురాస్యను జతుర్భుజను ద్వినేత్ర
స్రుక్స్రువమాలావిశుద్ధకుండధరిత్రి సర్వాభరణదీప్త సర్వజనని
అమల ఋగ్వేదసమధ్యాయినిని హంస తురగేంద్రగామిని భూతపాప
నాహవనీయ మధ్యస్థను బ్రహ్మదేవతను జతుష్పద నతులితాష్ట
కుక్షి మహేశ్వరి నక్షీణ సప్తశీర్షను వహ్నివక్త్రిను శైవశిఖను

తే.గీ. విష్ణుచిత్తను భావింతు విమలబుద్ధి । సకలపాపాపనోదనశక్తి నమల
బ్రహ్మగాయత్రి నోంకారపంజరస్థ । భగవతిని దేవి నఖిలసంభవవిధాత్రి. ౨౯౯

తే.గీ. అలర సాంఖ్యాయనము గోత్రమయ్యె బ్రహ్మ।కవచమయ్యును నాదిత్యగతముసయ్యె
వెలయునట్టి మహేశ్వరి వేదవిద్య।దివ్యతరమూర్తి గాయత్రి దేవిఁ దలఁతు. ౨౪౦

సీసమాలిక. సమ్ముఖమ్మనఁగను సంపుటంబనఁగను వితతంబనగ మఱి విస్తృతమన
ద్విముఖంబనంగను ద్రిముఖంబనఁగ జతుష్కము పంచకము షణ్ముఖము నధోము
ఖమనంగ మఱి వ్యాపకము సంజలికము నా శకటంబనగఁ బాశంబు గ్రథిత
మనఁగను సమ్ముఖమ్మనఁగను సుమ్ముఖంబునుఁ బ్రలంబంబును ముష్టికమును
మత్స్యంబు కూర్మంబు మఱి వరాహంబు సింహాక్రాంతమనఁగ మహాపదాను
గాక్రాంతమనఁగ ముద్గరము పల్లవమును నా నివి యిర్వదినాల్గు ముద్ర

తే.గీ. లయ్యె గాయత్రికిని పీని ననుదినంబు।ద్విజుఁడు విడువక బట్టినఁ దేజ మొదవు
నప్పుడపుడు శతాక్షర నరయవలయు। దేవతాజ్యేష్ఠతనుజాత ధీసమేత. ౨౪౧

వ. మరియుం గాయత్రి కిరుబదినాలు గక్షరంబులని కీర్తింపంబడు. జాతవేదసం బను
ఋక్కు నుచ్చరింపవలయు. త్ర్యంబకఋక్కు నావర్తించి గాయత్రి శతపర్ణా భవతియం
మహాప్రజ్ఞా యను మంత్రంబు జపియించునది. పిమ్మటఁ బ్రణవపూర్వకమ్ముగా ఘూర్ణ్యప
రాయలం జెప్పి చతుర్వింశతి గాయత్రి జపింపవలయు. నిత్యంబును బ్రాహ్మణుం డిది
విధిగా నొనర్పవలయు. మరియు వినుము. ౨౪౨

—: సం ధ్యా ది కృ త్య ము :—

తే.గీ. పాపములు విడ గాయత్రిఁ బలికెనేని। బ్రహ్మహాత్మను దొలఁగించు బ్రాహ్మణునకుఁ
జపణము లభిన్నములుగాఁగ జరిపెనేని।బ్రహ్మహత్యాసమంబని పలుకుచుంద్రు. ౨౪౩

తే.గీ. సంపుటైకయు గాయత్రి షట్ప్రణవము।ననఁగ గాయత్రి వివిధమై యలరుచుండు
నదియుఁ బంచప్రణవయుక్తమయ్యెనేని।జపమొనర్పవలయు నంద్రు సంయమీంద్ర. ౨౪౪

వ. సంపుటైకయు, షడోంకారయు, నూర్ధ్వరేతసులచే విధింపఁబడినవి. గృహస్థుండును,
బ్రహ్మచారియు, మోక్షార్థియుఁ దురీయం జపియింపవలయు. దీనికిఁ ధ్యానంబు చెప్పెద
వినుము. ౨౪౫

చ. అనుపమహోమయాజ్ఞయుతనామలబింబ మచింత్యమున్ మహా
ప్రణవమయంబు ఫుల్లసితపద్మము పీఠముగాఁ దనర్చు నే
మునునిం సూక్ష్మమును బరమకాంతిమయం బచలంబు నట్టి బ్ర
హ్మను జితచిత్తుఁడౌచుని సుఖాత్ముని గొల్తు ముదంబు మీరఁగన్. ౨౪౬

మ. నియమంబొప్పఁ ద్రిశూలముద్రయును యోనిప్రఖ్యయౌ ముద్రయున్
నయమార్గంబున నక్షమాల యన నెన్నంబొల్చు నమ్ముద్రయున్

త్రిపురమా లింగక పారిజాత సురభి శ్రీమన్మహాముద్రలున్
జపమున్ గోరినవారు పట్టవలయుం సంతుష్టులై యెల్లెడన్. ౨౪౭

వ. పిమ్మటఁ బంచోపచారంబులం బూజింపవలయు. ౨౪౮

సీ. గంధం బొసఁగి నే నమస్కారంబు సేసెద లాకారునకు విమలాత్మకునకు
పుష్పం బొసంగి నేఁ బొరి బొరి ప్రణమిల్లెద హకారునకు గగనాత్మకునకు
ధూపం బొసంగి నే దోయిలించెద నెంతయు యకారునకుఁ బవనాత్మకునకు
దీపం బొసంగి నే ధృతి వందన మొనరింతు రాకారునకును వహ్న్యాత్మకునకు

తే.గీ. వతుల నైవేద్య మొసఁగి నే నతు లొనర్తు। వమల వాకారునకు నమృతాత్మకునకు
యరలవహ యంచుఁ దలచి పుష్పాంజలి యిడి।
యర్పణము సేయుదును నే సమర్పితంబు. ౨౪౯

వ. అని యిట్లు పూజించి ముద్రలు ప్రదర్శించి, శిరంబును, గంఠంబును గదలనీయక దంతంబులు గానరాసీక మెల్లమెల్లన గాయత్రీజపం బష్టోత్తరశతంబేని. సహస్రంబైన దశవారంబేనిఁ గావించి యుత్తమ యను ననువాకంబున దేవి నుద్వాసింపవలయు. ౨౫౦

తే.గీ. జలము నడుమను గాయత్రి జపము సేయ। రాదటంచును బలికిరి ప్రాజ్ఞులైన
మునులు కావునఁ జెప్పితి మునివరేణ్య। సాధుజనగణ్య విహితవిస్తారపుణ్య! ౨౫౧

మ. సురభి జ్ఞాన సుశూర్ప కూర్మములు సద్యో యోనియుం బద్మమున్
దిరమై పొల్పెసలారు లింగక మొగిన్ నిర్వాణకంబుం దునిన్
బరమశ్రీదము కా జపాంతమున నొప్పం జూపనీ యెన్మిదిన్
ధరణిన్ ముద్రలటంచు ప్రాజ్ఞులగు పెద్దల్ సూపె భద్రాత్మకా! ౨౫౨

తే.గీ. అక్షరంబులు విడిచినయట్టి తప్పు। లచ్చులును హల్లులును జారినట్టివియును
సకలమును క్షమియింపవే సర్వజనని। కశ్యపప్రియవాదిని కాలరూపి! ౨౫౩

తే.గీ. కడఁగి గాయత్రి ఛందంబు గాధిజుండు। ఋషి సవిత దేవత యటంచు రిదియుఁ గాక
మొనరఁ దర్పణమున వినియోగమయ్యె। ననుచుఁ బలుకంగవలయును మునివరేణ్య! ౨౫౪

వ. మఱియు భూరితిమాత్రచే ఋగ్వేదపురుషుని, భువయితిమాత్రచే యజుర్వేద పురుషుని, స్వర్వ్యాహృతిచే సామవేదపురుషుని, మహః అని యథర్వవేదపురుషుని, జనః పదాంతరంబుచే నితిహాస పురాణపురుషునిఁ దపోవ్యాహృతి సర్వాగమ పురుషునిఁ దృప్తినొందించుచున్నాఁడ నని పల్కి, సత్యపదంబుచే సత్యలోకపురుషునిం దర్పించు నది. యన తరంబ ప్రణవపూర్వకంబగు భూర్వ్యాహృతిచే భూలోకపురుషుని, భువర్వ్యాహృతిచే భువర్లోకపురుషుని, స్వర్వ్యాహృతిచే స్వర్లోకపురుషునిఁ, బ్రణవసహితంబగు భూఃపదంబుచే నేకపదగాయత్రిని, భువఃపదంబుచే ద్విపదగాయత్రిని, స్వఃపదంబుచేఁ ద్రిపదగాయత్రినిఁ దృప్తినొందించుచున్నాఁడ నని చెప్పవలయు. ప్రణవపూర్వకంబగు

ధూప్యపస్థః పదంబులచేఁ జతుష్పదగాయత్రినిఁ దర్పించుచున్నాఁడ నని పలుక వలయు. మఱియు గాయత్రియు, సావిత్రియు, వేదమాతయు, బ్రహ్మియు, రుద్రియుఁ, గౌరికియు, సాంకృతియు, సాగ్ధజితియు నను దేవి నుషస్సునఁ దర్పణకాలంబున నుచ్చరింపవలయు. తర్పణానంతరంబున శాంతికొఱకు జాతవేదసంబు చెప్పవలయు, మానస్తోక యను మంత్రంబు జపింపఁదగు. పదంపడి త్ర్యంబకంబుం బఠింపవలయుఁ దిక్కులం దప్పుండమో యను మంత్రంబు జపించి, యతోదేవా యను రెంటిచే సర్వాంగస్పర్శంబు చేసి, స్యోనాపృథివీ మంత్రంబుచే భూమిని నమస్కరించి యథావిధి గోత్రప్రవరలు చెప్పి ప్రాతస్సంధ్యాకృత్యంబు పరిసమాప్తి నొందింపవలయు. తదనంతరం బగ్నిహోత్రంబు చేసికొని పంచపూజ నొనరింపవలయు. ౨౫౫

క. దేవిని నారాయణు శివు । దేవుని గణపతిని సూర్యు ధృతి నర్చింపం
గా వలయుఁ బుణ్యమూర్తుడు । చే విప్రుం డనుదినంబు స్థిరభక్తిమెయిన్. ౨౫౬

సీ. నడుమ దేవిని గడఁగి యీశాన్యంబునందు మాధవు నలనాగ్నేయమందు
గౌరీనాథు రాక్షసదిక్కున గణేశు వాయవ్యమున సూర్యు వరుసదప్ప
కల్పన గావించి యప్పుడు దా షోడశోపచారంబుల నొనరఁ జేసి
మనుకొని దేవిని బూజించి యటుపై యితరదేవతలఁ బూజింపవలయు

తే.గీ. దేవిపూజనమునను దధికముగను । దావ ప్రియమగు సంధ్యోపాస్తి మానరాదు
దంబుఁ జెప్పంబడె ద్విజు లద్ది తెలిసి యనుదినము సంధ్య నర్పింపనగు మునీంద్ర ! ౨౫౭

క. వనజాక్షు నక్షతలచే । తను గణపతిఁ దులసిచేఁ దగ దూర్వలచే
తను దుర్గఁ గేతకంబుల । ఘనదనుజుని బూజసేయఁదగదు మునీంద్రా ! ౨౫౮

సీ. మొదుగ పొగడయు మల్లియు దాసన గన్నేరు మంకెన గస్తూరులు
సింధువారంబును జంపకయును మరువమును గిరియును బిల్వదళము
తులసిమంజరియు నల్లకలువలు ముంటెగుర్వింద పూలును జిల్లేడుపూలు మఱియు
మందార కేతకీ మాలతి కదంబ చంపక కర్ణికారపుష్పంబుల మఱియు

తే.గీ. పొన్నపూవులు జాజులు నన్నెజాజులాదిగాఁగల పుష్పంబు లంట కొప్పు
గుగ్గిలంబును ధూపంబు గాఁ దగునుత్తమంబు దీపము ఘృతముగఁ దావసేంద్ర ! ౨౫౯

వ. ఇట్లు పూజావిధానంబు సర్వవేదంబు లభ్యసించి పదంపడి పోష్యవర్గార్థవంబు ద్రవ్యసాధనంబు స్వవృత్తి విముఖక తృతీయవిభాగంబునం గావింపవలయు. ౨౬౦

—: శ్రీ దేవీపూజా విశేషము :—

వ. మఱియు నింక ముక్తిప్రదంబగు దేవీపూజావిధానంబు విస్తరముగాఁ జెప్పెద నని ధర్మరక్షణపరాయణుండగు నారాయణుండు నారదున కిట్లనియె. ౨౬౧

ఆ.వె. ఆచమించి మౌని యాసను సంకల్పించి । భూతశుద్ధి జేసి మాతృకల ష
డంగములు న్యసించి యవ్వల శంఖంబు । నిలిపి యర్ఘ్య మిచ్చి కొలువవలయు. ౨౬౨

ఆ.వె. అస్త్రమంత్రవిధుల నర్చనద్రవ్యముల్ । ప్రోక్షణంబు చేసి ధూపి సుముఖ
నాజ్ఞ గొనుచుఁ బూజ నాచరింపఁగఁదగు । సందు మొదలఁ దీకరాక్షరంబు. ౬౩

ఆ.వె. సరగ షోడశోపచారము ల్గావించి । వేదమంత్రములను వెలయఁ బలుకు
పాలఁగాని ద్రాక్షపానకమునఁగాని । స్నానమిచ్చిరేని సంపదలగు. ౬౪

క. అగరునుఁ గాశ్మీరంబును । దగు గంబుర కస్తురియు మదంబును నిడి భ
క్తిగలిగి దేవికి స్నానము । రాగమునఁ గావింప సకల శుభములు గలుగున్. ౬౫

క. పెరుగునఁ గాలను నేతనుఁ । దరుగక స్నానంబు నొసఁగ దశ శుభదంబౌ
పరశర్కరతోనైనం । గరము శుభము గలుగునంద్రు జ్ఞానులు మౌనీ! ౬౬

క. శక్తి సహస్రపఠనోదక । యుక్తిన్ స్నానంబు చేయ నొసగును ముక్తిన్
భుక్తిని వినుమ్ము మునిపా । శక్తిప్రధానంబునుమ్ము భగవతియెడలన్. ౬౭

ఆ.వె. వస్త్రయుగ్మ మిచ్చి వరభూషణము లిడి । గంధ మలది లక్తకం బొసంగి
పూల నియ్యవలయుఁ బూని సుస్థిరంబు । వలని మహిమ సంఖ్యవలసె హెచ్చు. ౬౮

వ. మఱియు మాయాబీజంబు పరిష్కృతంబు చేసి నమఃపదంబుతోఁ గూర్చి జపించుచు నానా విధపుష్పంబులచే దేవి నర్చించెనేని బహు సంప్రాప్తి యగుఁ, బ్రత్యేకంబుగా నొక్కొక్క జాతి పుష్పంబులు సహస్రసంఖ్యాకంబులు దెచ్చి పూజించెనేని మనోవాంఛితంబులు దీరు, సమస్త పాపంబులు నశించు. గుగ్గులధూపాదులచే గృహంబు నించిన భువనత్రయంబు సిద్ధించు. కర్పూరఖండంబుల దీపం బొసంగిన సూర్యలోకంబు ప్రాపించు, శతసహస్ర వర్షంబు లచట మహాతేజస్వియై తేజంబు గలుగు. షడ్రసోపేతంబగు నైవేద్యంబు స్వర్ణ పాత్రంబుల నిడి నానావిధంబుల నివేదించిన భువనత్రయంబుం దృప్తిం బొందు. ఫలసంతతంబు వాసించి యిచ్చి తాంబూలం బొసఁగి మృదంగవీణాదులచే వినోదంబు చేసి వేద పారాయణంబునఁ జేయుచు పురాణాద్యుక్తస్తోత్రంబుల స్తుతించి, ఛత్ర చామరాదు లిచ్చి సకల రాజోపచారంబులు చేసి, ప్రదక్షిణంబు చేసి, నమస్కారంబులు చేసిన వారు నెల్లసౌఖ్యంబులును, శరీరానంతరంబున మోక్షంబునుఁ గలుగు, నిదియొక పూర్వ కథ కలదు, చెప్పెద వినుము నారదా! ౬౯

చ. కలదొక పక్షివాకవిహగంబు హిమాచలమందుఁ దొల్లి వి
చ్చలవిడి నెల్లదేశములఁ జరియించఁ గ్రమ్మఁ బొరిఁబొరిన్ మదిన్
గలుగుచు గాశికాపురము చక్కని ప్రాలి మహోన్నతాగ్ర ని
శ్చలమగు యుండుచోట నొకసారి గణాశముఁ జూచె నగ్గుడిన్. ౭౦

చ. పదపడి దేశము ల్దిరుగు పాటును మాని స్వగ్రామమందునన్
బద కొకచోట విడ్డి తన తొల్లిటి పుణ్యముకల్మి స్వర్గసం
పద నొక రెండు కల్పములు భాసిలి యాదటఁ బృథ్విఁ జేరి సౌ
ఖ్యదమగు క్షత్రియాన్వయమునందు బృహద్రథుఁడై జనించెన్. ౭౧

క. ఉష్ణీషాదుల [illegible] । బూర్వజ్ఞానంబు గలుగు [illegible] నటంచున్
సర్వజనులు గొనియాడఁగ । సర్వత [illegible] కదలిరి చూడన్. ౨౬౨

తే.గీ. వచ్చి సరసుఁ గనుగొని [illegible] చెప్పవె పూర్వ[illegible] మొప్ప
ఘాత [illegible] వెలిఁగెదిరిది మెట్టు । [illegible] మునులు [illegible]. ౨౬౩

వ. నేను పూర్వజన్మంబునం జక్రవాకంబనై యుండి దేవాలయంబు సేయుచుఁ గాకిం జేరి యున్న [illegible] దేవాలయంబు [illegible], తత్ఫలంబున నా కీ పూర్వజ్ఞానంబు గలిగె నని చెప్పిన [illegible] గొనియాడుచు [illegible]. కావున దేవపూజ నిరంతరంబు సేయువారిఁ గలుగు ఫలంబు వర్ణింప నెవ్వరి వశంబు? ఇంకను మాధ్యాహ్నిక సంధ్యాక్రమంబు చెప్పెద వినుమని యిట్లనియె. ౨౬౪

—: మధ్యాహ్నిక సంధ్యాదిః :—

సీ. వెలఁగి సావిత్రి [illegible] ప్రాతస్సంధ్య [illegible]
[illegible] పసిమి [illegible] కాలాగ్ని [illegible] రేఖ [illegible]
[illegible] ప్రాతస్సంధ్య [illegible] యిది యయిన
[illegible] తమోయుతము [illegible] లాస [illegible]

తే.గీ. [illegible] ధ్యానించు [illegible] । చేసి [illegible] మంచి [illegible]
[illegible] । [illegible] ౨౬౫

ఆ.వె. అర్ఘ్యజలము [illegible] । [illegible] సంధ్యఁ [illegible] జేయ
వలయు నర్ఘ్య [illegible] ఫలంబు [illegible] అర్ఘ్య [illegible]. ౨౬౬

వ. అర్ఘ్యంబును [illegible] గాన [illegible] నర్ఘ్యంబు తప్పక [illegible]. [illegible] మంత్రంబుచే [illegible] వలయు, [illegible] గొనియుండవలయు, [illegible] దులు సేయవలయు. [illegible] ఫలంబు [illegible], [illegible] తర్పణవిధానంబు చెప్పెద వినుము. [illegible] యజుర్వేదంబును మండలంబును హిరణ్యగర్భుని ఆత్మను [illegible] దేవిని సంధ్యను రుద్రాణిని [illegible] తర్పణంబు చేయుండును. [illegible] స్వః [illegible] మంత్రంబుతో [illegible] తర్పణంబును [illegible] మంత్రంబుచే సూర్యోపస్థానంబు సేయవలయుఁ, [illegible] మంత్రంబుచేఁగూడ నది సేయవలయు, ననంత రంబు జపంబు సేయునది. మఱియు. ౨౬౭

ఆ.వె. బ్రాహ్మణోత్తముఁ [illegible] । బ్రాహ్మణుండు [illegible] వాంచి
[illegible] లెట్టి [illegible] । జపము సేయవలయు సజ్జనుండు. ౨౬౮

తే.గీ. రహి ననామిక మధ్యపర్వంబునుండి । యూఁగనిష్ఠిక మొదటికణుపు సేసి
వరుసఁ దర్జని మూలంబువరకు నెన్న । దానిఁ గరమాల యందురు తత్త్వవిదులు. ౨౬౯

ఉ. గోవునుఁ దల్లిఁ దండ్రి ద్విజుఁ గూల్చిన పాపము నెట్టుఁ గల్లునుం
ద్రావిన దోషముం గడపు బ్రాహ్మణసర్ణము గొన్న దోసముం
బోవఁగఁజేయు నాద్యసతిఁ బొందిన పాతక మాద్య నౌర సం
ధ్యావిధి నీశ్వరీజపసమాచరణం బొక వేయి చేసినన్. ౨౭౦

తే.గీ. త్రికరణంబులఁ జేసినట్టికలుషములు । కడఁగి గాయత్రిచే సద్యోగతిఁ బోవు
ఎల్ల వేదంబులను బఠియించినట్టి । ఫల మదొకటను గాయత్రిఫలము సమ్ము. ౨౭౧

—: బ్రహ్మయజ్ఞ విధానము :—

వ. బ్రహ్మయజ్ఞవిధానంబు చెప్పెద, మూఁడాచమనంబులు, రెండు మార్జనంబులు సవ్యపాణి పాదోపస్పర్శంబులు సేసి శిరంబును, గన్నుల, నాస, శ్రోత్రదేశంబును, హృదయంబును, మౌళినిం బ్రోక్షించి దేశకాలంబు చెప్పి, రెండు దర్భలు దక్షిణహస్తంబున నిడి వామం బున మూఁడిడి దేవతాప్రీత్యర్థ బ్రహ్మయజ్ఞంబు సేసెద నని చెప్పి మూఁడుమారులు గాయత్రిం జపియించి యగ్నిమీళే పురోహిత మ్మని చదివి, యిషేత్వోర్జేత్వా యని చదివి, అగ్నిర్వై యని కీర్తించి, పిదప మహావ్రతం చైవపంథా యని పలికి, మథువ్రతమనునది వ్యాఖ్యానించి, ఇషేత్వోర్జే యనునది పఠించి, అగ్నఆయాహి యని వ్యాహరించి, శంనో దేవీః అనుదానిం బఠించి, వృద్ధిరాదైచ్ అనునది యుచ్చరించి, పంచసంవత్సర యని యాడి, మయరసతజభన యని, అథాతోధర్మజిజ్ఞాస యని చదివి, అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాస యని నోటంబల్కి, తచ్ఛంయో యనుమాట గొణిగి, బ్రహ్మణే నమః యని యుక్తంబు సేసి, యనంతరము తర్పణము చేయునది. ప్రజాపతియు, దేవతలు వేదంబులు, ఋషులు, ఛందంబులు, ఓంకారంబు, వషట్కారంబు వ్యాహృతులు, సావిత్రి, గాయత్రి, యజ్ఞం బులు, నభంబు, పృథివి, అంతరిక్షము, అహోరాత్రములు, సంధ్యలు, సిద్ధులు, సము ద్రంబులు, పర్వతంబులు, క్షేత్రంబులు, ఓషధులు, వనస్పతులు, గంధర్వులు, అప్స రసలు, నాగులు, పక్షులు, గోవులు సాధ్యులు, యక్షులు, రాక్షసులు, మంత్రంబులు, విప్రులునుం దృప్తులౌదురు. మఱియు నువీతియై శతర్చుల, మాధ్యముల, గృత్సమదుల, విశ్వామిత్రుని, వామదేవుని, అత్రిని, భరద్వాజుని, వసిష్ఠుఁ, బ్రగాథుఁ, బావమాన్య, క్షుద్రసూక్తంబుల, మహాసూక్తంబుల సనక, సనందను, సనాతను, సనత్కుమారుఁ, గపిలు, నాసూరినాము, వోఢువిఁ, బంచశిఖుఁ దర్పింపవలయు. నిఁకను ప్రాచీనావీతియై సుమంతు, జైమిని, పైలు, మహాభాష్యంబు, భారతంబును, ధర్మాచార్యుల, జానంతి, బాహవి, గార్గ్య, గౌతము, శాకలు, బాభ్రవ్య, మాండవ్య, మాండూకేయు, గర్గిని, వాచక్రవిని, బడబనుఁ, ప్రాతిథేయికను, సులభను, మైత్రేయని, గహోళునిఁ, గౌశీతకి, మహాకౌశీతకి, భార ద్వాజునిఁ, పైంగ్య, సుయజ్ఞు, సాంఖ్యాయను, నైతరేయు, మహైతరేయు, బాష్కలు,

సుజాతవక్త్రి, ఔదవాహిని, సౌజామిని, శౌనకు, నాశ్వలాయనుఁ దప్పక తర్పింప వలయు. ౨౮౨

క. నా బలము వారు మఱియును । నాదు సగోత్రులును నైన నందనహీనుల్
గైకొందు పత్త్రులిచ్చు । దాకలితజలంబులఁ దమదంజలి జలములన్. ౨౮౩

వ. అని యిట్లు బ్రహ్మయజ్ఞంబు సేయ సర్వవేదవేదాంగంబులు పాఠంబు సేసిన ఫలంబు గలుగుఁ, బదపంతరంబు వైశ్వదేవంబును, వెండియు నిత్యశ్రాద్ధంబును, నాపట నతిథి భోజనంబును, పిమ్మట గోగ్రాసంబును, నిష్టుల నిష్టులతోఁ గూడి సాంగుటయుఁ బర్వాలఁ బగటి యాఱవ భాగంబునను, నేడవ భాగంబునను నితిహాస పురాణాదులం బ్రొద్దుపుచ్చ వలయు. నెనిమిదవ భాగంబు లోకవృత్తంబులం గాలంబు గడిపి, సాయంతనంబు గాఁగానే సాయంసంధ్య వార్చవలయుఁ, దత్క్రమంబు వినుము. ప్రాతస్సంధ్యవలె నాచమనాదికంబు సేసి దేహీధ్యానంబునందు. ౨౮౪

సీ. వృద్ధసరస్వతి కృష్ణాంగి కృష్ణవస్త్రయు శంఖ చక్ర పద్మ సుగదాక
రయు గరుత్మద్వాహ రత్నభూషాయుత మంజీర మేఖలా మండితయును
దత రత్నమకుటయుఁ దారహారాన్విత తాటంకబద్ధసుందరముఖీక
పీతాంబరయు సామవేదసంహితయును ఘన సచ్చిదానంద కరమూర్తి

తే.గీ. సూర్యపథగామినియు స్వర్గిపాప్యదాని మూర్తియును నైన భగవతి మూలశక్తి
నతి యొనర్చుచు నావాహనంబొనర్చుఁ బరమభక్తిని సంతోషభరితమతిని. ౨౮౫

వ. మఱియు నాపోహిష్ఠాది మంత్రంబులు పూర్వంబుంబోలెఁ జేయవలయు. సూర్యశ్చ మామన్యు నగ్నిశ్చ యనునది చెప్పవలయు. నారాయణప్రీతికై యర్ఘ్యంబీవలయు. ౨౮౬

తే.గీ. కాళ్ళురెండు సమంబులుగాఁగ నిలచి । యిరిరి దోయిట జలమిడి దేవుఁ డంచు
క్రమముగా మూఁడుసారులు కడునియతిని । విడువనగు నర్ఘ్యజలములు వృథివిమీఁద. ౨౮౭

వ. పిమ్మట సూర్యోపస్థానమ్ము ఇమమ్మేవరుణచేఁ జేసి గాయత్రిం జపియించి ప్రాతః కాలంబుం బోలె నడువవలయు, సాయంసంధ్యాతర్పణంబున ఋషి వసిష్ఠుండు, విష్ణువు దేవత, ఛందస్సు సరస్వతి, సాయంసంధ్యాతర్పణమున వినియోగము. సామవేదంబు సర్వశఁ యనునానిచేఁ దర్పణ్యంబు సేసి హిరణ్యగర్భునిఁ, బరమాత్మను, సరస్వతిని, సంకృతిని, సంధ్యను, ఉషసిని, నిర్మృజిని, సర్వసిద్ధికారిణిని భూ ర్భువ స్స్వః పురుషునిం దర్పించవలెనని చెప్పవలయు. ఇఁక గాయత్రీపురశ్చరణ విధానంబు చెప్పెద విని నారాయణుండు. ౨౮౮

—: గాయత్రీ పురశ్చరణకర్మ :—

సీ. పర్వతాగ్రమున నావగ యొడ్డునను బిల్వమూలంబునను గోష్ఠమునను మఱియు
చెఱువుదాపున రావిచెట్టుక్రిందను మంచితోటలోపల దివ్యమలసియొముట

పుణ్యాశ్రమంబున మొనసి పురశ్చరణము సేయనగు గురునాథునొద్ద
మూడు వ్యాహృతులను బీడక గాయత్రి నయుతంబు సేయవలయును జుమ్మ

తే.గీ. ధర న్నృసింహార్క వారాహ తంత్ర వేద । మార్గములచేతఁ జేయక మానెనేని
ఫల మొకింతయు లేదు జపంబునందు । కానఁ జక్కఁగ విధి తెలియఁగంగవలయు. ౨౮౯

క. గాయత్రియ భూసురులకు । దాయ దైవంబుగాని బ్రాహ్మణులెల్లన్
వేవేల శాక్తులేను । మ్మ యన్యులుగారు నమ్ముమీ నా మాటల్. ౨౯౦

వ. ముందు మంత్రసంశోధనంబు సేసికొని, యాత్మశుద్ధి గని, తపర్పణంబు మానిలక లేని శక్తుండుగానితో నొక్కలక్షయేని జపియింపవలెను. నాత్మశుద్ధిలేక హోమాదికంబు నిష్ఫలం బగుఁ, దపంబుచే దేహంబు దపింపఁజేసి దేవతలం, బితృదేవతలం దృప్తినొందింపవలగు. క్షత్రియుందు పరాక్రమంబును, వైశ్యుందు ధనంబును, బ్రాహ్మణుందు తపంబును, స్వర్గప్రాప్తి యడగు. నట్లుకాన బ్రాహ్మణునకుఁ దపంబు ముఖ్యంబు. చాంద్రాయణాది వ్రతంబులు కర్తవ్యంబులు. ఇంక నన్నశుద్ధి వచించెద వినుము. అయాచితవృత్తి మొదటిది, రెండవది యుంఛవృత్తి. మూడవది శుక్లవృత్తి, నాల్గవది భిక్షావృత్తి, యథాక్రమముగ నుత్తమంబులై యుండు. శుద్ధంబైన భిక్షాన్నంబు చెప్పు నాలుగుభాగంబులు గావించి యందు నొకభాగంబు ద్విజులకొసఁగుట, గోగ్రాసంబొసఁగుట, రెండవది. యతిథులకొసఁగుట మూడవదియు, నాల్గవ భాగంబు తనతోను తన భార్యతోను నుపయోగింపఁబడవలయు. వానప్రస్థ గృహస్థులకు గుక్కుటాండప్రమాణంబులుగు కబళంబులుగునవి. గృహస్థున కెనిమిది, వానప్రస్థునకు నాలుగు, బ్రహ్మచారి యథేష్టము. ఇడి గోమూత్రపవిత్రాజ్యకంబై యుండవలయు. కరంబు నిశ్ఛిద్రంబు చేసి సావిత్రింతద్వ్యం బను మంత్రంబున నభిమంత్రించుచు, దొమ్మిది యాయు, మూడు సార్లు క్రమంబుగాఁ బ్రోక్షింపవలయు. వైశ్యాన్నంబునకంటె క్షత్రాన్నంబును, దానికంటె బ్రాహ్మణాన్నంబును బ్రశస్తంబులు. చోర, చండాల కృత్య విశిష్టులగు వైశ్య, క్షత్రియుల యన్నం బధమంబు. శూద్రాన్నంబును శూద్రసంపర్కంబును నరకాపాదకంబులు. మరియుఁ బురశ్చరణంబు గాయత్ర్యక్షరసంఖ్యాకలక్ష జపంబు కర్తంబు. ద్వాత్రింశల్లక్షమానంబు విశ్వామిత్రమతంబు. పురశ్చరణరహిత బ్రాహ్మణుండు జీవరహిత శరీరంబుమంటివాడు. జ్యేష్ఠాషాఢ భాద్రపద పుష్య మాసంబులందు, మలమాసంబులందును, అంగారక శని వారంబులందును, వ్యతీపాతమందును, వైధృతియందును అష్టమి, నవమి, షష్ఠి, చతుర్దశి, త్రయోదశి, అమావాస్య, ప్రదోషంబులందును, రాత్రియందును, భరణి, కృత్తిక, ఆర్ద్ర, ఆశ్లేష, జ్యేష్ఠ మూల, శ్రవణ జన్మ నక్షత్రంబులందును, మేష, కర్క, తులా, కుంభ, మకరంబులందును బురశ్చరణంబు సేయరాదు. చంద్రతారానుకూల శుక్లపక్షంబునఁ బురశ్చరణంబు సేయవలెఁ, బ్రథమంబున స్వస్తివాచన నాందీశ్రాద్ధంబులు సేసి బ్రాహ్మణసంతర్పణంబు సేయుట లెస్స. అట్లు చేసి శివస్థానంబున బ్రత్యఙ్ముఖుండై జపింపవలె. ౨౯౧

క. వారాణశియును మణి గే । దార మహాకాళములునుఁ దగు నాసికయున్
ధారుణిని త్ర్యంబకంబును । నారయఁగాఁ బంచదీపికాఖ్యము లయ్యెన్. ౨౯౨

తే.గీ. ఎల్ల యెడలను దేశం బహీనమైన । యట్టి హార్మ్యసంబందు రాజ్యజనులు
ప్రతిదినము నొకప్రతి జపంబు సేయ । వలయు నెక్కువ తక్కువ ల్కలుగనీక. ౨౯౩

క. ప్రాతఃకాలము మొదలిడి । యాతత మధ్యాహ్నవేళ కలరి జపముగాఁ
జూతురు పెద్దలు కాంచ । భూతలమున నదియు పాపభంజ మతంబుల్. ౨౯౪

క. ఇటు బదినాలుగులక్షలు । పటుసం జపియించి యటను పది తిలహుత్రిం
బుల నలుబల మధురాజ్యత । ములను దశాంశముగ హోమమును జేయఁదగున్. ౨౯౫

ఆ.వె. కార్యసిద్ధిపదముఁ గడఁగి జపింపుము । కొంత అవనిపులు కొలుతయడక
దినములును దేవ మనుజసంఘ జపింత్రు । కొండ దాత్మశుద్ధికొఱకు నెనయు ! ౨౯౬

ఆ.వె. సర్వకర్మములనుఁ బలిపిన గాయత్రి । కర్మఫలము నిచ్చు కాచుచుండు
కామసంబు సౌఖ్యకారి మోక్షదము ను । దశ్చరణముమించి క్రమము గలదె ? ౨౯౭

వ. నారదా ! వైశ్వదేవవిధానంబుం దెలిపెద వినుము. ౨౯౮

—: వైశ్వదేవాదివిధానము :—

ఆ.వె. ఐదు గలవు దేవయజ్ఞంబు బ్రహ్మయ । జ్ఞంబు భూతయజ్ఞ నామకంబు
నుఁ బితృయజ్ఞమును మనుష్యయజ్ఞంబును । నెసఁగ యజ్ఞములు మహామునీంద్ర ! ౨౯౯

తే.గీ. పరగఁ బ్రోయియు దేవి బుక్క సన్కారములు । ఖండనియు సర్వతోముఖకుండికయును
బంచసూనలు నాఁ బాప ఘంటకమ్ము । లటయు గృహస్థులకుఁ దాపసాధినాథ ! ౩౦౦

తే.గీ. ప్రోయిలోని యుపపాత్రను భామయుండు । ఖర్పరంబునుఁ గూడను రయఁగనేయు
గుండమందును [illegible] గంధించును । వైశ్వదేవము సేయంగవలయుఁజుమ్ము. ౩౦౧

తే.గీ. ఊదరా దగ్ని [illegible] నో మునీంద్ర । చేతచే నజినముచేత జేటచేత
నోటితో నూదవలయు వహ్నిందు రగుల । వినుము చెప్పెద నింక నవి నయముగ. ౩౦౨

ఆ.వె. పండ్లు పెరుగు నేయి బహువిధ మూలశా । కములచేతనేని జలములచేత
నేని [illegible] కట్టెలనే । గడ్డినేని వేల్వఁగాఁదగుఁజుమీ. ౩౦౩

ఆ.వె. నేతితోడ వేల్వ నెగడుఁ దైలమ్మున । క్షారమునను వేల్వఁ గాదటంచు
పధిఁ దాయసమునఁ దగు వేల్వఁ దదలాభ । సమయమందు జలము బనుపు [illegible]. ౩౦౪

తే.గీ. పర్యుషిత శుష్కములచేత వ్యాధి గలుగు । శత్రువులు గెల్తు రుచ్ఛిష్ట నత్త్మైన
భక్ష్యములచేత లేమియు రూఢి [illegible] । మెసఁగ నరకంబు గలుగును హోమవిధుల. ౩౦౫

తే.గీ. దొగ్గులను బూడిదయుం ద్రోచి పొసగ వహ్ని । యుత్తరంబున వేల్చుట యుత్తమంబు
[illegible] తెపుడు నలువలయు । వైశ్వదేవంబు సేయక వలదు మెసవ. ౩౦౬

ఉ. ఎన్నగ వైశ్వదేవమునుఁ జేయక భోజన మాచరించిన
దున్నఁ గొంపపోవుదురు ధర్మని [illegible] భూతలు భూసురాధముల్

వెన్నున బండలె తెదడు పీడఁగరా దధి పత్రమూలముల్
పన్నియునేని జేయఁదగు బ్రాహ్మణుఁడై జనియించువాఁ డిలన్. ౩౦౭

తే.గీ. వైశ్వదేవంబునకు మున్ను వచ్చి । భిక్ష యడిగెనేనియుఁ వైశ్వదేవార్థ మెత్తి
భిక్ష నిడి పంపుటయ లెస్స భిక్షుకుండు । వైశ్వదేవకృతాఘంబు వాపుసంద్రు. ౩౦౮

తే.గీ. వైశ్వదేవకృతాఘంబు వాపు భిక్షువుఁడు భిక్షుకృతాఘంబు వాపలేడు
వైశ్వదేవంబు కావున వైశ్వదేవ । భిక్షుకుల తారతమ్యంబు పేర్మిగనుము. ౩౦౯

తే.గీ. బ్రహ్మచారియు యతియును బక్వభక్త । పతులు వారికి నెవ్వాఁడు మెతుకునిడఁడు
వాఁడు చాంద్రాయణము సేయవలయుఁ జుమ్ము । కాకయుండిన దోషంబు పోకయుండు. ౩౧౦

వ. తదనంతరంబు గోగ్రాసంబు జరుపవలయు. దద్విధానంబు సెప్పెద వినుము. గోగ్రాసంబునకు ముందుగాఁ బూజసేయవలయు. అందు, ౩౧౧

తే.గీ. సురభి వైష్ణవి మాత విష్ణుపదగంత్రి । కదసి నేఁ జేయు గోగ్రాసకర్మ నిపుడ
నుగ్రహంబునఁ దానుఁ బ్రతిగ్రహించుఁగాత గోవులను బ్రేమతోడ్పై నిడియ. ౩౧౨

వ. ఇట్లు పఠించి చేసిన గోగ్రాసంబున గోమాతయగు సురభి ప్రసన్నయగుఁ. పిదప గోదోహనమాత్రకాలంబు గృహాంగణంబున నిలచి యతిథిరాకకు నిరీక్షింపవలయు. ౩౧౩

తే.గీ. అతిథి భగ్నాశుఁడై యేగృహంబునుండి । వెడలిపోవును తద్గృహావిభుని పుణ్య
మెల్ల నాతండు గైకొని మొసఁగ నతని । దురితమును గృహపతి కిచ్చి సనఁగ సనును. ౩౧౪

తే.గీ. తల్లి తండ్రియు గురుఁడు భ్రాతయును బ్రజలు । దాసుడు సమాశ్రితాభ్యాగతశిశు లతిథి
పోష్యులని యండ్రు గృహికి నిట్టివిఁ దలంప । సకలసంయమిజనవర్య సాధువర్య. ౩౧౫

తే.గీ. సౌమ్యగలవాఁడు సోమయజ్ఞమ్మువలనఁ । బొందు ఫలము దరిద్రుండు పొందుఁ బంచ
యజ్ఞములచేత నని చెప్ప రార్య లిద్ది । యెఱుఁగవలయు గృహస్థభూసురుఁడు ధాత్రి. ౩౧౬

వ. మఱియు జన్మ మృత్యు జరా వినాశకంబై మోక్షప్రదంబగు ప్రాణాగ్నివిధానంబు దెలిపెద వినుము. దీనివలన నిబ్బదియొక్క కులంబుల నుద్ధరించు సామర్థ్యము సేకూరు. హృత్పుండరీకం బరణియు. మనంబు మంథనంబు, వాయువు రజ్జువుగా నొనర్చి యగ్ని మథించు చక్షువను నధ్వర్యుండు తర్జనీమధ్యమాంగుష్ఠంబులచేఁ బ్రాణంబునకు, మధ్యమానామికాంగుష్ఠంబులచే నపానంబునకుఁ, గనిష్ఠానామికాంగుష్ఠంబులచే వ్యానంబునకు గనిష్ఠాతర్జన్యంగుష్ఠంబులచే నుదానంబునకు, సర్వాంగుళులచే సమానంబునకు నాహుతు లన్నంబు గొనవలయు. ఇవియ ప్రాణాహుతులు నాఁబడు. ఆదిని ప్రణవంబు, నంతంబున స్వాహాకారం బని కణంబులు బుచ్చుకొనవలయుఁ, జతుర్థ్యంతంబులగు నామంబులే మంత్రంబులగు. మఱియు నీ యజ్ఞంబునకు ముఖంబున నాహవనీయంబును, హృదయంబున గార్హపత్యంబును, నాభిం దక్షిణాగ్నియు ధ్యానించునది. అసద్భటు లిపుడు సభ్యులు. వాక్కు హోత, ప్రాణంబుద్గాత, చక్షు వధ్వర్యుండు, మనంబు బ్రహ్మ,

శ్రోత్ర మగ్నిత్రయము, స్థానం బహంకారంబు. మనస్సు ప్రణవంబు, బుద్ధి పత్ని, ఉరంబు వేది, రోమంబులు దర్భలు, కరంబులు స్రుక్స్రువంబులు, పక్వవర్ణంబగు ప్రాణ మంత్రంబునకు ఋషి ఘోరాంగిరసుండు, ఆదిత్యుండు దేవత, గాయత్రి ఛందంబు, మంత్రంబు ప్రాణాయ స్వాహా యనియు, "ఇద మాదిత్య దేవాయ న మమ" యనియుఁ గీర్తింపవలయు. గోక్షీరధవళాకృతియగు నపానమంత్రంబునకు శ్రద్ధాగ్ని ఋషి, సోముండు దేవత, ఛందం బనుష్టుప్పు, అపానాయ స్వాహా యనునది మంత్రంబు. "సోమాయేదం న మమ" యని కీర్తింపవలయు, పద్మవర్ణంబగు వ్యానమంత్రంబునకు హుతాశనుండు ఋషి, దేవత యగ్ని, ఛందం బనుష్టుప్పు, వ్యానాయ స్వాహా యనియు, "ఇద మగ్నయే న మమ" యనియుఁ గీర్తింపవలెను. ఇంద్రగోపవర్ణంబగు నుదానమంత్రంబునకు అగ్ని ఋషి, వాయువు దేవత, ఛందంబు బృహతి, ఉదానాయ స్వాహా యనియు, "వాయవేదం న మమ" యనియుఁ గీర్తింపవలయు. విద్యుద్వర్ణంబగు సమానమంత్రంబునకు అగ్ని ఋషి, పర్జన్యుండు దేవత, ఛందస్సు పంక్తి, సమానాయ స్వాహా యనియుఁ, "పర్జన్యాయేదం న మమ" యనియుఁ గీర్తింపవలయు. ఇంక నాఱవ మంత్రంబునకు వైశ్వానరుండు ఋషి, ఛందంబు గాయత్రి, స్వాత్మ దేవత, పరమాత్మనే స్వాహా యనియుఁ, "పరమాత్మన ఇదం న మమ" యనియుఁ గీర్తింపవలయు. ఇది ప్రాణాగ్నిహోత్రవిధానంబు. సంగ్రహంబుగా నీకుం జెప్పితి నని చెప్పి నారాయణుండు వెండియు నిట్లనియె. ౩౧౭

— పురశ్చర్యా నియమములు :—

క. అమృతాభిధాన మనుచుఁ । బరలోచ్చారణము సేసి వెలయఁగఁ గ్రా
స్నమును విచక్షణుఁడగువాఁ । డమరఁగ సుచ్ఛిష్టధాన్యములు నివలయు౯. ౩౧౮

ఆ.వె. అన్నకాంక్షుఁడైనయట్టి మనుజులకు । తెంప యుండు వంచ [illegible]
నే నొసంగునట్టి దాన ఘాతంబున । మనుజుఁ డృప్తి నొందు మంత్రమునను ! ౩౧౯

తే.గీ. రోగములనందుఁ బుద్ధిలయములనందు । నమరఁ బద్మాప్సునిపాదులై నయట్టి
యష్టలకు నే నొసంగినయట్టి మందు । యంబు పఠింపగ నిశ్చయ్య మిగుల మనగాక ! ౩౨౦

వ. అని పవిత్రగ్రంథిని విప్పి మండలమున నుంచవలయు. పాత్రంబును నుంచరాదు. ఉచ్ఛిష్టంబు శునకంబుచేఁగాని, శూద్రునిచేఁగాని ముట్టఁబడెనేని ద్విజుం డొకరాత్రి యుపోష్యంబు సేసి పంచగవ్యంబునం బరిశుద్ధుండగు. నుచ్ఛిష్టునిచే ముట్టఁబడెనేని స్నానంబున శుద్ధుండగు. నేకాహుతిప్రదానంబుచేఁ గోటియజ్ఞఫలంబును, బంచాహుతులచేఁ బంచకోటి యజ్ఞఫలంబులును గలుగు. ప్రాణాగ్నిహోత్రంబున నన్నదానంబు సేయువాఁడును, నందు భోక్తయగువాఁడును నిద్దఱును స్వర్గలోకంబునం బొందుదురు. మఱియు, ౩౨౧

క. ప్రాణాకాలత్రయమున । నా జపమునుం దర్పణంబు నా హోమం బ
య్యోగం బ్రాహ్మణభుక్తియు । రాజిల్లును నొప్పెడిం బురశ్చరణమున౯. ౩౨౨

సీ. నేల బండుచు జితేంద్రియుఁడయి క్రోధంబు మాని యిష్టముకొంచెమైన భోజ
నంబు సేయుచును శాంతత్వంబు గల్గియుఁ బ్రియవచనస్నాయియై స్త్రీలతోడ
పతిత శూద్రోచ్ఛిష్ట పాషండ చండాల జనులతో నెప్పుడు భాషణము మాని
వనుల దెందమున సంభాషణంబుల మైథునాలాపముల నెందు సంటనీక
తే.గీ. యుండవలయుఁజూడు విచక్షణుండు ధాత్రి। నొగి నెఱుంగుము ప్రాజాగ్నిహోత్రదీక్ష
నమృతరమై వరిగెడిఁ బురశ్చరణము। వద్మజాచమూరి గుణగణాపార ధీర। ౩౨౩

తే.గీ. శాంతవృత్తిని దా బుధస్నాతమైన। దానను నవస్థ సంస్కృత సంగమంబు
వలయురాత్రుల నిటులైన బ్రహ్మచర్య। మెదలడు ఋణత్రయముదాయుకొడుకులుంద్రు. ౩౨౪

తే.గీ. అగ్నిహోత్రాదికంబుల నలరఁ దేని। జనుని జన్మ యజాగళస్తనమువిధము
కాపున ఋణత్రయప్రమోక్షణముకొఱకు। ద్విజుఁడు యత్నింపవలయును దేవమౌని। ౩౨౫

వ. ఋషుల బ్రహ్మచర్యంబువలనఁ బితృదేవతలం దిలోదకంబులవలన, దేవతల యజ్ఞంబులవలన నిజాశ్రమధర్మంబు దెలిసి మనుష్యుంట తృప్తినొందించి ఋణత్రయవిముక్తుండు గావలయు. ౩౨౬

ఆ.వె. పాలు ద్రావియైన ఫలములు తినియైన। నాకు నమలియైన నట హవిష్య
భక్షణమునునైన బరగఁ జాంద్రాయణవ్రతము భిక్షనైన నలువుఁజేసు. ౩౨౭

సీ. లవణంబు క్షార మమ్లము గృంజనంబును కాంస్యపాత్రము వీనిఁ గనఁగరాదు
మిత్తు డిష్టులతోడి దొట్టు ద్విఘట్టంబు నశ్రౌత మస్మార్త మరయరాదు
వర్జ్యంబుగాఁ గాలయాపనంబును జూదమును స్త్రీని దానంబు గొనఁగరాదు
తోడి దేవతాపూజ స్తోత్రాగమవిలోకనంబులచేఁ జేకొనంగవలయు
తే.గీ. వలయు భూశయ్య మౌనంబు బ్రహ్మచర్య। మనవరతము త్రిషవణంబు లంఘ్రిపద్మ
కర్మవర్జనమును నిత్య కలితపూజ। నిత్యదానంబు లివి గణనీయవిధులు. ౩౨౮

సీ. సముచితానంద సంతోషనంబు కీర్తనం బొనర దైవ స్తుతికొల్పనము మఱియు
విశ్వాసమును గురు విప్ర దేవతలందు నిమ్మనువన్మాన మతనిపూజ
స్నానంబు పూజయు జపమును ధ్యానంబు హోమంబు తర్పణం బొగి నడవఁగ
వలయును నిష్కామమన్త్రంబున దేవతలయందు భక్తియు నలుపవలయు
తే.గీ. నిష్ఠ సత్క్రియలందును హృదయశుద్ధి। నలువు గొనునట్టిదే పురశ్చరణమయ్యె
ఏడిదు తపమందు తెలుఁగంగ నిదియె ధారిఁ ఫలదమును సిద్ధిదము మోక్షఫలదమరయ. ౩౨౯

వ. స్వాధ్యాయాధ్యాసంబునకు మొదలఁ బ్రాజాపత్యంబు సేయవలయు నందుం గేశ శ్మశ్రు లోమ నఖ వాపనంబు సేయించుకొని యహోరాత్రంబులు శుచియై యుండవలయు. మౌనంబు పూనవలయు. వ్యాహృతులు జపించుచు. సత్యవాదియై యుండవలయు. వ్యాహృతులకు నాదిం బ్రణవంబు గూర్పనగు. నాపోహిష్ఠ యను మంత్రంబునం

భూతుండు గాఁడగుఁ గర్మాదియందునుఁ గర్మాంతంబునందును పుసంతి, స్వస్తిమతి, పావమాని యనునవి సర్వత్ర ప్రయోగింపఁదగినవి. మఱియు, ౩౩౦

క. వేయైనను నూరయిననుఁ। దాపక వదియైనఁ దుదకుఁ బదిగ జపంబున్
జేయంగవలయుఁ బ్రణవసమాయుక్తముగాగ మఱియు వ్యాహృతు లలరన్. ౩౩౧

వ. మఱియు జలంబులచే నార్యులను, ఋషులను, ఛందంబులను, దేవతలనుం దృప్తినొందింపవలయు. సనాతంబుచే భాషింపరాదు. గర్హితులతో, శూద్రులతో, బహిష్కృతులతో, సంత్యజులతో, దేవ బ్రాహ్మణ దూషకులతో, నాచార్య గురు నిందకులతో, మాతృపితృద్వేషులతో సంభాషించుట నిందితంబు. కృచ్ఛ్రవిధు లివి యని యెఱుంగునది. ప్రాజాపత్యంబనియును, సాంతపనంబనియునుఁ బరాకంబనియునుఁ జాంద్రాయణంబనియునుఁ, బై విధులు కొనఁగును దుండు. నైదిటివలన నెల్ల పాపంబులనుఁ దొలంగించుకొని ద్విజుండు పరిశుద్ధుండగు. మూఁడు చాంద్రాయణంబులచే బ్రహ్మలోకంబు గలుగు, నెనిమిదింట దేవతలం జూచుఁ, బదింట సర్వకామంబులు లభించు. ౩౩౨

క. రేపకడ మూఁడునాళ్ళును। మాపు మెదలు మూఁడునాళ్ళ భక్తము దినుచున్
సాపడక మూఁడునా ప్రాజాపత్యము జరపవలయు సద్ద్విజుఁడు ధరన్. ౩౩౩

ఆ.వె. గోమూత్రము గోక్షీరము। గోమయ దధ్యాజ్యములనుఁ గుశనీరంబున్
దా మెసఁగిన సాంతపనం। బై యుంచెడి నేకరాత్ర మదు వస్తున్నన్. ౩౩౪

క. ఒకగ్రాసంబున నొకనాఁ। డకలంకతఁ గుడుచుచుం బ్రత్యహంబులు గడపన్
బ్రకటితముగఁ బూర్వమున పి। నిఁక పరికృచ్ఛ్రముగఁ బన్ను రెన్నఁగ మూఁడౌ. ౩౩౫

ఆ.వె ఒనర మూఁడురాత్రు లుపవసించుట మహా। సాంతపనము సుమ్ము సంయమీంద్ర
స్నాన మొక్కసారి జల దుగ్ధ ఘృత భుక్తి। దప్తకృచ్ఛ్రమునను దప్పక యగు. ౩౩౬

వ. మఱియు, ౩౩౭

క. ప్రతి మూఁడునాళ్ళును స। గతి సుష్ణక్షీర ఘృతముఖంబులు గొన్నన్
మతి నెంచి తప్తకృచ్ఛ్ర। వ్రత మగునని బల్కుదురు ధరన్ విబుధేంద్రుల్, ౩౩౮

వ. నియతంబుగా జలంబులు పానంబుసేయుచు ద్వాదశాహంబు లుపవసించిన మహా ప్రాజాపత్యం బగు, మఱియు, ౩౩౯

సీ. శుక్లపక్షంబున సొరిది నొక్కొకముద్ద నెక్కుడుసేయుచు మెక్కవలయుఁ
గృష్ణపక్షంబునఁ గ్రమముగ నొక్కొకముద్ద దక్కువఁజేయుచు మెక్కవలయుఁ
ద్రిషవణస్నానంబు దీర్పంగవలయు నమావాస్య నాఁడు మానవలయుఁ
నిదియ చాంద్రాయణం బిందుచేఁ బాపంబు లడఁగుఁ బవిత్రత యావహిల్లు
తే.గీ. నాల్గు ముద్దలు ప్రొద్దుట నాల్గు మాపు। నారగింపఁగను శిశుచాంద్రాయణంబు
అష్టపిండంబు లెంచి మధ్యాహ్నమందు। సములఁగా యతిచాంద్రాయణంబు సుమ్ము. ౩౪౦

వ. కావున మనుష్యునకు దేహసిద్ధియుఁ, బిదప గాయత్రీపురశ్చరణయుఁ గావించి వ్రతంబు నియమము, జితేంద్రియుండై ద్విజుండు ప్రవర్తించెనేని సర్వఫలంబు లందునని చెప్పిన విని నారదుండు. ౩౪౧

—: కామ్యకర్మాదివిధి :—

క. మునిసేవిత వనజేక్షణ । కనకాంబర నీలదేహ కారుణ్యనిధీ
వినిపింపుము గాయత్రిని । మనుగొని శాంతిప్రయోగములఁ జెల్వు మనన్. ౩౪౨

క. అడిగితి వరగుహ్యము నిది । జనులకుఁ జెప్పంగరాదు సంయమివర్యా
మునివర వినుమీ దేవిక । గడు భక్తి మనుష్యులుంచు కామ్యక్రియలన్. ౩౪౩

వ. ధాత, రోగ, గ్రహశాంతికి, శమీసమిధలచే హోమంబు సేయవలయు. మఱియు నాశ్వత్థంబులగు క్షీరవృక్షసమిధలచే హోమంబుసేయ భూతంబులు తప్పక తొలంగు. జలంబుచే సూర్యార్పణంబు సేయవలయు. నదిగాక చాపదఘ్నంబులగు జలంబులం జపియించిన దోషశమనంబగుఁ, గంధపుష్పజలంబుల జపించినఁ బ్రాణాంతికంబగు భయంబు తొలంగు. శాంతివిధులం బలంబులం దగ్గ మునిఁగి జపంబు సేయుటే సర్వసమ్మతంబు. సామిధ్యాంబులనేని, రాజతంబునేని, తామ్రమయంబునేని, క్షీరద్రుమంబులనేని మృణ్మయంబునేని బంచగవ్యం బిడి సహస్రంబు జ్వలితానలంబున హోమంబు సేయవలయు. సహస్రంబు జపియింపవలయు. పాత్రస్థపంచగవ్యంబు లచే మంత్రంబు నుచ్చరింపుచుఁ బ్రదేశంబు బ్రోక్షింపవలయు. సంతతంబు బలిం జల్లి పరదేవత జపించి యభిషేకంబు సేసినేని దుస్వప్నపాపంబు నశియింపఁజేయు. భూతపిశాచాదులు నశించుచుండు. గృహ గ్రామ రాష్ట్రాదులందు రక్షాభివృద్ధియగు మండలంబు వ్రాసి, దానియందు నామంబు వ్రాసి, పూర్వోక్త క్రమంబున జపంబు సహస్రంబు సేసి యభిషేకంబు సేసిన నిఖిలోపద్రవంబు దొలంగును. ఇంక నొక విధానంబు దెలిపెద వినుము. ౩౪౪

సీ. శాంతిసమయమందేని సంధ్యాదయమునందేని దాంపత్యమునందేని దనర నొక్క
మృణ్మయంబందేని మేలైన గ్రొత్తకలశంబు సుప్రశమంబునఁ జేర్చి యందుఁ బట్టు
సూత్రవేష్టనము సొరిదిఁ గావించి తైకతంబై మొల్లు స్థండిలమునఁ
బొసఁగించి జలములఁ బూరింపవలయును నలుదిక్కులం దీపములను దెచ్చి
తే.గీ. యంకులను పంచశాఖలు కల్గు మొలక దాడి । మఱి కదిగొల్చు మామిడులు నెల్ల వెలుచి
మారెడాకులను వెలిఁ గట్టవలయు । బొసఁగు నాల్గు భాగములను నుంచు. ౩౪౫

సీ. అందుపై మఱి యాప్ప పదునెంగ నిర్వు సుస్నాతుఁడై చిత్తంబు చక్కఁజేసి
సౌవర్ణంబుల సకలదిక్కుల ధ్వజాల్ వరయింపుముండఁగాఁ బరగఁ గలశ
జలముల బ్రాహ్మఁ బ్రోక్షణము సేయఁగ నభిషేకింప శుద్ధుఁడై చెలఁగి మృత్యు
సంఘమునుండి తొలంగు భూమియు దియ్యుడు తప్పుగాదిది ధీటఁ దగిలియుండు

తే.గీ. పెక్కురేడులు పృథివి జీవింపవలయు । రాజు ముఖ్యముగా నిట్టిక్రమము సేసి
దశవిధములైన దానముల్ దా నొసంగవలయును నారదమునిచంద్ర సుగుణసాంద్ర. ౩౪౬

ఆ.వె. రావిచెట్టుమొదట భావిబుధుండు శత । సంఖ్య జపము సేయ సకల భూత
రోగములును దీని నీగతుల నధర్వ । వేదపోదనంబు వెలయుచుండు. ౩౪౭

క. మఱియు గుడూచీసమిధల । నెఱకమ్ములు తేనెదాని నెయ్యి బయోక్త
ప్రకారమునఁ జేసి వేల్చిన । మఱువక మృత్యుంజయాఖ్య హోమం బయ్యెన్. ౩౪౮

క. మామిడి చిగురుంబేతన్ । హోమం బొనరించుచో బయోక్తములైనన్
నామదమగు జ్వరశాంతిని । దా మహిమను నూఱు నారదా మునిచంద్రా ! ౩౪౯

సీ. సరె బయోక్తము సేసి వరుం హోమమొనర్ప క్షయరోగ మప్పుడే క్షయము నొందు
క్షితి మామిడిచిగురించే బయోక్తంబుగా సలప వేల్చిన రాజయక్ష్మ మొదలు
సర్వసాధ్యంబును నివేదనము చేసి తినిన యక్ష్మము హరించు
బిల్వంబులను లవణ పదార్గ నిచ్చేదించి చంద్రుడనటు వేల్వ క్షయము బోవు
తే.గీ. బిలువ శంఖపుష్పి సమిధలు మధు దీని । నొగి సహామూలతండుల హోమమునను
వ్యాధి గుముగు నపస్మార రోగవితతి । క్షీరసమిధలచే వెల్చు దీర్ఘ ఇంద్ర. ౩౫౦

సీ. దామంబరంబుల సడగను మేహంబు క్రమములను మసూరికలు దీని
తేనె జిలుగుపాల దీని బ్రమేహంబు మట్టి రావియును మధుంబరతరువుల
సమిధల వేల్చిన శమియించు గుణసృతెపు రింటిలో పుట్ట తవిరెనేని
జమ్మిచెట్టులు నన్నెమ్మ నేయయి గూర్చి వేరిమీనిసిన మేలుగూర్చు
తే.గీ. పిడుగు ఘాతంబులు నల్లు అడరెనేని । సదవిప్రవ్యారి చిదుకుల సలప వేల్వ
నేకరాత్రములందు మే మెనసి యుల్ల । రాష్ట్రము సుఖంబునుం బొందు బ్రహ్మపుత్ర ! ౩౫౧

సీ. మనములోన జపంబు మహిమంబుగలుగును ఘాత రోగ విష ప్రపాతములకు
స్పర్శంబు గావింప జక్కనౌ నభిమంత్రితంబైన జలమును ద్రావెనేని
నప్పుడే మానెడి నన్నివిషంబులు తలపోదను విభూతి నొందియ మంత్రి
తము సేసి చల్లిన దర్శణంబు గ్రహంబు పారిపోవును బహుదూరములకు
తే.గీ. దాని యొసరంగ శరించుట గానవాడు పక్షీణ యొసంగి సేయింపవగును దొడ్డ
బ్రాహ్మణునిచేత శాంతిక ప్రకటకర్మ । మఖిలసంతోషకార మీ యుపరి ననఘ ! ౩౫౨

వ. మఱియుఁ బుష్పంబులచే హోమంబుసేయ బుష్టియు, శ్రీయుం గలుగు. శ్రీరాముండు రక్తపద్మంబులచేతను, నూత్నంబులైన జాజిపూలచేతను, శాలితండులంబులచేతను, మారేడుసమిధలచేతను, తమ్మిలంబులచేతను, పాయస నప్పులచేతను, శతశతప్రమాణంబులుగా నేకరాత్రంబులు హోమంబు సేయవలయు. త్రిమధురోపేతంబులగు లాజలచే హోమంబుచేసినేని వివాహంబగు. సలక్షణయగు కన్యక నేకాడు. వెండియు, ౩౫౩

క. చెంగలువలచే హోమం । బుం గావింపంగ నూరు పౌరులేడ్వాళ్లన్
వెంగలికైనను మేలిమి బంగారము గలుగునండ్రు పరమమునీంద్రుల్. ౩౫౪

క. అన్నము హోమముచేసిన । నన్నమునకు గొదవరా దటండ్రు మహాసం
పన్నుండు వ్రీహి వేర్చిన । నున్నతి వ్రీహియు లభించు నుర్వీస్థలిపై. ౩౫౫

ఆ.వె. కడఁగి దూడపేడ పిడకపొడిని వేల్వ । పశుసమృద్ధి యండ్రు పరమమునులు
పాలచిటుకు వ్రేల్చి పరమాయువును గండ్రు । విమలతరవిచార విధికుమార ! ౩౫౬

తే.గీ. కొట్టుపాసెంబు సేసి యయ్యగ్నికిటు నిచ్చి । కొంతహోమంబు గావించి కొంత నీళ్ళ
లాడి శుద్ధయయిన భార్య కారగింపఁ । బెట్టునేనియు నిల్లాలు పట్టిగాంచు. ౩౫౭

తే.గీ. మూడుమధురంబులనుగూర్చి మొనసి యార్ద్రక్తములనప్రరోహంబులను నొసర్చి
వ్రీహిశతమును వేల్చిన వెలయు హేమ।మాయువును నండ్రు మంత్రవిదగ్రులిలను. ౩౫౮

క. సౌవర్ణకుట్మలంబుల । తో వేల్చిన నాయు వారవు దూర్వలఁ దేనెన్
భావించి నేత నేఁడ్వా । ళ్యావిధమున శతము వేల్వ నపమృత్యు వణఁగున్. ౩౫౯

తే.గీ. జమ్మిచిటుకులు పాలతోఁ జెమ్మగించియేని నేతఁ దడిపియేని నెసగ నన్న
సహితముగఁ జేసి వేల్చిన నహిత మొదవి।పోవు నపమృత్యుదోషంబు పురుషునకును. ౩౬౦

తే.గీ, మఱ్ఱిసమిధలు పాయసమగ్నములుగఁ । జేసి హోమంబు గావింపఁ జెందు శుభము
నేడునాళులు పాల్ద్రావి యిట్లు సేయఁ।దొలఁగు నపమృత్యుదోషంబు మానవులకు. ౩౬౧

ఆ.వె. తిండిమాని మూడు దినములు వాగ్యతుం।డగుచు జపముసేయ యమునివలన
నుండి తొలఁగు నీళ్ళనుండి జపించిన । నప్పుడె మృత్యుభీతి యడఁగిపోవు. ౩౬౨

క. మారెడువృక్షముక్రిందను । జేరి జపింపంగ రాజ్యసిద్ధిపొసంగున్
మారెడు సమూల ఫలమున్ । వారక వేల్వంగ రాజ్యవంతుండె యగున్. ౩౬౩

క. ఒక నెల పద్మశతము త । ప్పక దినదినహోమమునను బరగించినచో
సకలపదములును రాజ్యము । ప్రకటితమై వచ్చునండ్రు పరమవిధిజ్ఞుల్. ౩౬౪

తే.గీ. రావిసమిధల వేల్వ ఘోరతరయుద్ధ । మందు విజయంబు గను నందు రార్యజనులు
మఱియు జిల్లేడు సమిధల మహిత విజయ।మందు నిది యెఱుఁగుము ద్రుహిణాత్మజాత! ౩౬౫

తే.గీ. అడవిప్రబ్బలి పూవుల నాటలనఁ బ । యస్సులనుగూడఁ దామసాన్నాంచితముగ
వేల్మి శతమును జేయంగ వృష్టిగురియు । సంయమికులేంద్ర సాధువిచారసాంద్ర! ౩౬౬

తే.గీ. నాభిదఘ్నంబులగు జీవనంబులందు । నేడునాళులు జపియింప నెంతకటువు
పట్టునను బర్జన్యుండు వరమదయను । వృష్టిగల్గించు లోకంబు పుష్టినొందు. ౩౬౭

తే.గీ. అంబువులలోన భస్మశతంబు హూతము । సేయఁ బెనువాన చెడునండ్రు సిద్ధమునులు
మోదుగ సమిత్తులను హోమమును నొనర్ప।బ్రహ్మవర్చస్సుగలుగును బ్రహ్మపుత్ర! ౩౬౮

తే.గీ. మోదుగులపూల **హో**మంబు మొగి నొనర్ప । నిష్టసిద్ధి యగును బాల నెంతయేని
మేధ గలుగును నేతను మిగుల బుద్ధి। హోమగు సభిమంత్రితము గ్రోలం బోలునంద్రు. ౩౧౯

తే.గీ. ఎట్టి రంగుల పుష్పంబు లట్టిబట్ట।లొదవు లవణ మధువులను నువిద వలచు
శ్రీముఖంబుల మధువుతోఁ జెలఁగి పెల్లి।యనయ మంజలితోఁ జల్లుకొనఁగవలయు. ౩౨౦

క. దినమునకు వేయివంతున । ననువుగ నొక మాస మిట్లు లాత్మ జపింపన్
మనుజునకును దీర్ఘాయువు । తనరు ననుమఁ బరిగ్రహ సఖిల ధర్మనిధిజ్ఞుల్. ౩౨౧

క. ఆయువు నారోగ్యంబును । దాయక గలుగంగఁ గోరి మనుజుండు జపం
బేయెడ మాసద్వయమును । జేయంగావలయు నంద్రు సిద్ధమునీంద్రుల్. ౩౨౨

వ. మూడుమాసంబులు సేసిన నాయురారోగ్యలక్ష్మలగు, నైదైనఁ బుత్రదారాద్యారోగ్యంబు గలుగు, విద్యయుం గలుగు, నేకపాదుండై యూర్ధ్వబాహుండై జపంబుసేసెనేని ఫల మధికంబగు. దినంబునకు మూడువందలుగా మాసంబు జపించెనేని గార్యసిద్ధియగు. ప్రాణాపానంబులు బంధించి శతత్రయంబు చొప్పున జపించెనేని కోరికలు సమకూరు, సహస్రంబు జపింప సర్వంబును గలుగు. మఱియు, ౩౨౩

ఆ.వె. ఒంటికాలిమీద నూర్ధ్వబాహుండయి । యనిలబంధనంబు నమరఁజేసి
దినము పందచొప్పునను జపియింపఁగాఁ । గాంక్షరిప్పు సనియెఁ గోరికుండు. ౩౨౪

ఆ.వె. ఒంటికాలిమీద నూర్ధ్వబాహుండయి । యనిలబంధనంబు నమరఁజేసి
దినము వేయిచొప్పునను జపియించిన । సర్వకాంక్షితములు చక్కఁబడును. ౩౨౫

ఆ.వె. నీటమునిఁగి జపము నెమ్మితోఁ జేసిన । పంద వేయి యిట్లు పటుస లెరిగి
పాద బాహు వాయు బంధంబుం సెఱింగి । యెంతఁజేయఁగల్గు నంత ఫలము. ౩౨౬

క. మనుజుఁడు రాత్రి హవిష్యము । దిని యేడు జపించెనేని దివిరి జగమునన్
ముని యగు రెండేండ్లయినన్ । గను నాదిని దాట పాపినది పాట యగున్. ౩౨౭

క. వినుమా వత్సరములమూ । డును జపియించ స్వర్గరత్నిరి ఘాతం
బును పర్తమానము ఖా । విని చెలఁయు నటంద్రు లోకవిశ్రుతరీలన్. ౩౨౮

క. నాలుగు వత్సరములు దా । నోలిం జపియించెనేని నొగి భగవంతుం
డాలోన యుండి ప్రత్యక్ష । లంబం బిచ్చు దీని నరయు మునీంద్రా ! ౩౨౯

ఆ.వె. ఐదువత్సరంబు లటు జపియించిన । నిలను మనుష్యుఁగాఁగ నఖిలభూతు
లగును నాఱేండ్లు గలుగుఁ గామరూపంబు । నేడిటన్ సురత్వ మెసఁగునంద్రు. ౩౩౦

ఆ.వె. తొమ్మిదేండ్లు సేయ నెమ్మితో మనువగు । పదిఁటనైన నింద్రపదవి గల్గుఁ
దనరఁ బదునొకొంట దాఁ బ్రజాపతి యగుఁ । బదియురెంట బ్రహ్మభావమును. ౩౩౧

ఆ.వె. శాక మారగించి నలిపిరి కొందఱు । కంద నారగించి కొందఱెలమి
నేయి చదువు సోమ మాయయుగతులను । జపము సర్వికాదె తపసులైరి. ౩౩౨

క. కొందఱు పక్షము దింతురు । కొందరు భైక్షంబు దింద్రు కోరి హవిష్యం
బుం దిందురు కొందరు ఫలి । యుందరు జపియించి తారు ఋషులై రనుమీ. ౯౮౩

వ. త్రిసహస్రజపంబున రహస్యకృతపాపంబులు నశియించు, మాసంబున స్తేయదోషంబు దొలంగు, త్రిసహస్రంబు మాసంబు జపియించెనేని సురాపానపాతకం బెడలు, మాసంబు త్రిసహస్రంబు చేసెనేని గురుతల్పగ దోషంబు నివర్తించు, వనంబున బర్ణశాలయందు జేసెనేని బ్రహ్మహత్యయుం బోవు నంద్రు. మఱియు, ౯౮౪

ఆ.వె. పదియురెండునాళ్లు నదిలోన మునిగి తా । విడువకను దినంబు వేయి జపము
సేసెనేని నెల్ల చెడుచ్చై దములనుండి । యుపనిముచుఁడు శుద్ధుఁడగు నటంద్రు. ౯౮౫

క. వేయి నియతి నొనరుచుఁ బ్రా । ణాయామంబులను బ్రహ్మహంతయునేనిన్
నాయక పవిత్రుఁడగుఁ బ్రా । ణాయామమునకంటెఁ గలదె యధికము ధరలోన్. ౯౮౬

వ. ప్రాణాపానంబులం బంధించ యారేసిచొప్పున నభ్యసింపవలయు. నిది ప్రాణాయామం బనం బడు. నిట్టివి సహస్రంబు క్షత్రియుం డభ్యసించెనేని సర్వపాపంబులవలన విముక్తుండై పరిశుద్ధుండగు. ద్వాదశాహంబు త్రిసహస్రంబు జపించిన గోవధాదిక దోషనివృత్తి యగు. ప్రాణాయామశతంబు సర్వపాపహరంబు. ౯౮౭

ఆ.వె. సర్వపాపములకు సంకరం బొదవిన । వేయి పదున నెలను జేయ నిత్య
జాపి యగును నడవి నొకచ వసియించి । నిత్యజాపి యగుట నిఖిలవంబు. ౯౮౮

క. తత్తను బుట్టున నెంతయుఁ । జిత్తము రంజిల్ల జపము సేయుఁగ మేలౌ
నత్తరము మూఁడువేలన్ । రిత్తరె సత్యంబులైన ...వాక్యంబుల్, ౯౮౯

వ. చతుర్వింశతిసహస్రం బభ్యసింపంబడెనేని కృచ్ఛ్రసంజ్ఞితయగుఁ జతుష్షష్టి సహస్రం బైనం జాంద్రాయణసమంబగు. నుభయసంధ్యలఁ బ్రాణాయామంబు సేసి సూర్యోపా లభ్యసింపవలయు. దత్తనుచంబు సర్వపాపవినాశకంబు. నదీజలంబుల మునింగి జపించి సూర్యరూపయగు దేవం ధ్యానించు సర్వపాపంబులనుండి విముక్తుండగు. నిట్లు కామ్యంబుల శాంతిక పౌష్టికంబుల తెఱంగెల్ల వివరించితి. నిత్య నైమిత్తిక కామ్యభేదంబు లెఱింగి ద్విజుం డాచరించెనేని దేవీప్రసాదంబు గలుగు. భుక్తి ముక్తులు లభించు. మఱియు, ౯౯౦

తే.గీ. ఎఱుక నాచారమే ధర్మ మాదిఁ దలప । నట్టి యాచారముసు బ్రోచు నాదిదేవి
దేవి యాచారపరులను దేరిజూచి । యైహికాముష్మికఫలంబు లందఁజేయు. ౯౯౧

క. ఆచారమె పూతత్వం । బాచారమె పరమసౌఖ్య మవనిఁ దలపగా
నాచారమె ధన్యత్వం । బాచారమె శాస్త్రధర్మ సధికఫలముసూ. ౯౯౨

—: కృతిపతిసంబోధనము :—

శా. ప్రక్రుద్ధప్రతిపక్షసైనికమదప్రధ్వంసనాయత్తధీ
శక్రాపత్యసభక్తికవ్రతవిధానసంజాతసంతోషని
ర్వ్యక్రప్రేమవితీర్ణపాశుపతదివ్యాస్త్రాదిఘోరాస్త్రస
మ్యక్రాక్రాంత్యద్భుతపార్థకీర్తివిసరా అల్లూరి సోమేశ్వరా! ౩౬౩

స్రగ్విణి. వారణాసీద్యుషద్వాహినీతీరసం । చారవిస్తారవిస్ఫారతేజోమయా
కార విశ్వేశ్వరాంకస్థిరాధార భూ । షోరుశృంగార యల్లూరి సోమేశ్వరా! ౩౬౪

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసువంశపయః
పారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హారీతగోత్రాలం
కార, కృష్ణామండలమండనాయమానాల్లూరుగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీవీర
ప్రతాప కోదండరామచంద్రభూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధ
భాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదకనియోగభారవ్యవహార,
శ్రీవేంకటేశ్వరవరప్రసాదసంభూతకవిత్వ విద్యావిశేష, బాల్యవిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేక
గ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితప్రచారనిత్య, శ్రీరామా
మాత్య ప్రణీతంబగు శ్రీదేవీభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు ఏకాదశస్కంధము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ దేవీభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము

శ్రీ ధరకంధరవిజిత
శ్రీధరకంధరనవాతసీశిఖిగళధా
మాధమ్మిల్లప్రాసన
శిథుపహారసీలకోశ శ్రీసోమేశా ! ౧

వ. అవధరింపు మనంతరంబు. ౨

—: గాయత్రికి ఋష్యాదులు :—

వ. నిఖిలతత్త్వవిశారదుండైన నారదుండు భక్తరక్షణపరాయణుండగు నారాయణునకు సవినయంబుగా నిట్లనియె. ౩

ఉ. వింటిని నీముఖంబున పవిత్రతదేవికథామృతంబు నా
తొంటిభవంబులందయిన దోషసముచ్చయమెల్ల దూరిపో
గెంటితి దుఃఖసాధ్యములు కేవలనిష్కృతు లజ్ఞనాఘ నీ
వంట సుఖంబుగా బొనఁగుమార్గము చెప్పి ప్రోవవే. ౪

తే.గీ. సుఖముగాఁ జేయఁదగినది సులభమ్ము । దంబునైనది దేనిఁ జయమునగుఁ
జేయునదియైన క్రియ నొండు చెప్పు నన్నుఁ । గరుణఁ బాలింపఁగదవయ్య కమలనాథ । ౫

సీ. సత్కర్మపరులకు సాధుమార్గంబైన గాయత్రి దేవిముఖ్యంబు దేవ
తత్త్వసంఖ్యావర్ణ తతమైన గాయత్రి వర్ణంబులకు ఋషు లెవ్వఁడు మరి దే
వత లెవ్వరు తెలుపుము ఛందంబు లెవ్వియో సర్వంబు నెఱుక సేయు
వినఁగ నా మదిలోన వేడుకయయ్యెడు ననిన నారాయణుం డతని జూచి

తే.గీ. వినుము నారద చెప్పెద విశ్వమందు । నారద గాయత్రికంటె వేదంబు లేదు
పావనాశకమార్గంబు పట్టుమాట । సులభసాధ్యంబు బుధసకలకములును. ౬

తే.గీ. సంధ్యలం దర్ఘ్యదానంబు సలిపి భక్తి । తనర గాయత్రి మూఁడువేలను జపించు
నట్టి మానవు దేవేంద్రు లైన తనకు । గట్టి నిటి పూజసేయంగఁగలరు మునివరేణ్య. ౭

క. న్యాసంబు లన్నిచేసియుఁ । జేసినను జెల్లుఁ జెల్లఁ జేయకయున్నన్
ధీయుతులు గాయత్ర్యా । ధ్యానంబున చేసి ముక్తి గాంతురు మునిచా. ౮

క. ఋష్యాదికంబు సిద్ధం । జెప్పెద నీతోడ బ్రహ్మ ఋషి సూక్తి సుధా
పుష్పాలతోఁ బొరాతం । బెప్పుడు గనుఁగొనఁ ... ఋషిగుణగణాఢ్య ! ౯

తే.గీ. వర్ణ ఋష్యాదికంబును వచన ఛంద । ముమును చెప్పెద నింకఁ దస్మాత్ర మొదఁగ
కొనుము నారద యవి మహామర్మములను । వినుము నేనెనె నే విందు నీవు ముదము. ౧౦

వ. వామదేవుండును, అత్రియు, వసిష్ఠుండును, శుక్రుండును, కణ్వుండును, పరాశరుండును, విశ్వామిత్రుండును, కపిలుండును, శౌనకుండును, యాజ్ఞవల్క్యుండును, భరద్వాజుండును, జమదగ్నియు, గౌతముండును, ముద్గలుండును, వేదవ్యాసుండును, లోమశుండును, అగస్త్యుండును, కౌశికుండును, వత్సుండును, పులస్త్యుండును, మాండూకుండును, దుర్వాసుండును, నారదుండును, కశ్యపుండును క్రమంబుగా నిరువదినాలుగు వర్ణంబులకు నిరువదినాలుగురు ఋషులు. ఇఁక ఛందోనామంబుల వివరించెద వినుము. గాయత్రి, ఉష్ణిక్కు, అనుష్టుప్పును, బృహతి పంక్తి, త్రిష్టుప్పు జగతి, అతిజగతి, శక్వరి, అతిశక్వరి, ధృతి, అతిధృతి, విరాట్టు, ప్రస్తారపంక్తి, కృతి, ప్రకృతి, ఆకృతి, వికృతి, సంకృతి, అక్షరపంక్తి భువి, భువము, స్వర్గాధికము, జ్యోతిష్మతి యవి యిరువదినాలుగును ఛందంబులయ్యె. మఱియు దేవతలం జెప్పెద వినుము. మొదటిది యగ్నిదేవతాకము. రెండవది ప్రజాపతిదేవతాకము, మూడవది సోమదేవతాకము, నాల్గవది యీశానదేవతాకము, ఐదవది సవితృదేవతాకము, ఆఱవది యాదిత్యదేవతాకము, ఏడవది బృహస్పతిదేవతాకము, ఎనిమిదవది మిత్రావరుణదేవతాకము, తొమ్మిదవది భగదేవతాకము, పదియవది గణపతిదేవతాకము, పదునొకండవది యీశ్వరిదేవతాకము, పండ్రెండవది త్వష్టృదేవతాకము, పదుమూడవది పూషదేవతాకము, పదునాల్గవది యింద్రాగ్నిదేవతాకము, పదునైదవది వాయుదేవతాకము, పదియాఱవది వామదేవదేవతాకము, పదియేడవది మైత్రావరుణిదేవతాకము, పదునెన్మిదవది విశ్వేదేవదేవతాకము, పందొమ్మిదవది విష్ణుదేవతాకము, ఇరువదియవది వసుదేవతాకము, ఇరువదియొకండవది ధర్మదేవతాకము, ఇరువదిరెండవది రుద్రదేవతాకము, ఇరువదిమూడవది కుబేరదేవతాకము, ఇరువదినాల్గవయది యశ్వినీదేవతాకము. ఇట్లు ఋషి ఛందో దేవతా పరిగణనంబు సేయఁబడినది. మఱియు, ౧౧

—: గాయత్రియొక్క శక్తివర్ణాదులు :—

వ. ఈ యిరువదినాలుగు వర్ణంబులకు శక్తులను వివరించెద వినుము. వామదేవియు, ప్రియయు సత్యయు, విశ్వయు, భద్రవిలాసినియు, ప్రభావతియు, జయయు, శాంతయుఁ, గాంతయు, దుర్గయు, సరస్వతియు, విద్రుమయు, విశాలేశియు, వ్యాపినియు, విమలయుఁ, దమోహారిణియు, సూక్ష్మయు, విశ్వయోనియు, నిలయయు, వశయుఁ, బద్మాలయయు, బరాశోభయు, భద్రయు, త్రిపదయు నను నిరువదినాలుగు శక్తుల వివరించితిని. ఇక వర్ణంబుల వర్ణంబులు సెప్పెద వినుము. క్రమంబుగా సంపంగిపూవుచాయ, సల్లగసిపూమెఱుఁగు, పగడంబుడంబు, స్ఫటికంబురంగు, కమలంబుతేట, బాలసూర్యునిడాలు, శంఖంబువన్నె, చిగురులేఁదామరాకు బెడంగు, పద్మరాగంబుపోడిమి, ఇంద్రనీలంబుమేలు, ముత్తియంబుతళుకు, కుంకుమంబుకాంతి, కాటుకనీటు, రక్తంబుపోలిక, వైడూర్యంబు చందంబు పసుపుమిసిమి, మొల్లలమొల్లంబు, పాలభాతి, సూర్యతేజంబు, చిలుకతోఁక సొంపు, శతపత్త్రంబుసందంబు, మొగలిపూజిగి, మల్లెపూవు మురువంబు, గన్నేరు చెలువంబు, వెండియు వినుము పృథివియు, జలంబును, దేజంబును, వాయువును, ఆకాశంబును, గంధంబును, రసంబును రూపంబును, స్పర్శంబును, శబ్దంబును, నుపస్థంబును, బాయువును, బాదంబును, బాణియు, వాక్కును, ఘ్రాణంబును, జిహ్వయుఁ, జక్షువులును, త్వక్కును, శ్రోత్రంబును, ప్రాణంబును, అపానంబును, వ్యానంబును, సమానంబును, నను నీ యిరువదినాలుగు తత్త్వంబు లయ్యె. నింకను వీనికిం గ్రమంబుగా ముద్రలు వివరింతు, వినుము. సుముఖంబును, సంపుటంబును, వితతంబును, విస్తృతంబును, ద్విముఖంబును, త్రిముఖంబును, చతుర్ముఖంబును, బంచముఖంబును, షణ్ముఖంబును, సధోముఖంబును, వ్యాపకంబును, అంజలికంబును, శకటంబును, యమపాశంబును, గ్రథితంబును, సమ్ముఖంబును, ఉన్ముఖంబును, ప్రలంబంబును, ముష్టికంబును, మత్స్యంబును, గూర్మంబును, వరాహకంబును, సింహాక్రాంతంబును, మహాక్రాంతంబును, ముద్గరంబును, బల్లవంబును నను నిరువదినాలుగు ముద్రలయ్యె, నాలు మహాముద్రలు గల వవి యెవ్వి యనిన త్రిశూలంబును, యోనియు, సురభియు, నక్షమాలయు, లింగకంబును, నంబుజంబును, నేతాదృశంబగు గాయత్రివర్ణప్రభావంబు సకల పాపహరంబగు నని సెప్పిన విని నారదుండు నారాయణున కిట్లనియె ౧౨

—: గాయత్రీకవచము :—

ఆ.వె. సంశయంబు గలదు సకలేశ నాకు నె । ద్దానివలనఁ బాపతతి యడంగు
బ్రహ్మరూప మెట్లు ప్రాపించుఁ జెప్పుమా । కర్మతత్త్వమెల్ల నిర్మలాత్మ । ౧౩

కం. న్యాసము విధిపూర్వకముగ । భాసిలు ఛందంబు ఋషియుఁ బరదైవం బు
ల్లాసమయిన ధ్యానంబున్ । వాసవనుత తెలుపుమయ్య వరుసను నాకున్. ౧౪

ప. అనిన నారాయణుండు. ౧౫

కం. గాయత్రీకవచంబును । నో యతివర దానిఁ జదువ నురుదోషంబుల్
పాయును గోరిక లొదవున్ । శ్రేయం బది దేవిరూపు నెందినకతనన్. ౧౬

ప. దానికి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు ఋషులు, ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబులు ఛందంబులు, బ్రహ్మరూపయగు గాయత్రీదేవత బీజంబు, భర్గ యనునది కీలకంబు. ధియో యనునది మోక్షార్థంబున వినియోగము. నాలుగువర్ణంబులచే హృదయంబును, నాలుగింట శిఖయు, మూడింట గవచంబును, నాలుగింట నేత్రంబులును, నాలుగింట నస్త్రకంబును మఱియు ధ్యానంబు వినుము. ౧౭

సీ. పరగ ముత్తెపుఁ జాయ పగడంపుఁ జాయయు హేమంబు చాయయు నింద్రనీల
ముల చాయయును మంచి తెలుపైన చాయయుఁ గల ముఖంబులు గల్గి వెలుగునెద్ది
వఱలెడి తత్త్వార్థ వర్ణరూపిణి యయి వరదాభయాంకుశ వరకశలను
మూడుకన్నులు గల్గి మొనసి చంద్రనిబద్ధ తతరత్నమకుటంబుఁ దాల్చునెద్ది
తే.గీ. శుభ్రమైన కపాలంబు శోభిత గద । శంఖ చక్రాబ్జయుగళముల్ చారులీల
మొనసిహస్తంబులనుదాల్చు మూర్తియెద్ది । యట్టి గాయత్రి భజియింతు ననుదినంబు. ౧౮

సీ. తూర్పును గాయత్రి తొడరి రక్షించును వెస దక్షిణమును సావిత్రి యేలు
బ్రహ్మసంధ్యాదేవి పాలించుఁ బడమర నొగి సరస్వతి యేలు నుత్తరంబు
పార్వతి కాపాడు పావకదిక్కును యాతుధాన భయద యాతుధాని
దిక్కును గన్పట్టుఁ దిప్పుచు వాయువిలాసిని దా ననిలదిశఁ బ్రోచు
తే.గీ. జెలఁగి రుద్రాణి కాచును శివునిదిశను । నువరి బ్రహ్మణి వైష్ణవి యొనరఁ గ్రింద
నన్నుఁ జూచుచునుండుచు కన్నుఁగలిగి । సరవి నింకనుఁ దెలిపెద సంయమీంద్ర । ౧౯

ప. మఱియుఁ దత్పదంబు పాదంబులను, సవితుః పదంబు జంఘలను, వరేణ్యంపదంబు కటిదేశంబును, భర్గఃపదంబు నాభిని, దేవస్యపదంబు హృదయంబును, ధీమహిపదంబు గల్లంబులను, ధియఃపదంబు నేత్రంబులను, యఃపదంబు లలాటంబును, నఃపదంబు మూర్ధంబును, ప్రచోదయాత్పదంబు శిఖను రక్షించుంగాక. పదంపడి తత్తు మూర్ధంబును, సకారంబు ఫాలంబును, వికారంబు చక్షువులను, తుకారంబు కపోలంబులను, ర్వకారంబు నాసాపుటంబులను, రేఫంబు ముఖంబును, ణికారం బూర్ధ్వోష్ఠంబును, యకారం బధరోష్ఠంబును, భకారంబు తన్మధ్యంబును, ర్గోకారంబు చుబుకంబును, దేకారంబు కంఠదేశంబును, వకారంబు స్కంధదేశంబును, స్యకారంబు దక్షిణహస్తంబును, ధీకారంబు వామహస్తంబును, మకారంబు హృదయంబును, హికారం బుదరంబును, ధికారంబు

నాభియు, యోకారంబు కటిని. ద్వితీయయోకారంబు గుహ్యంబును, సఃకారం బూరువు లను, ప్రకారంబు జానువులను, చోకారంబు జంఘలను, దకారంబు గుల్ఫదేశంబును, యాకారంబు పదయుగ్మంబును, తకారంబు వ్యంజనంబును, బరిరక్షించుచుండుగాక! అను నిట్టిది గాయత్రీకవచంబు. దీనిం బఠించినవారలు సర్వపాపవిముక్తులై బ్రహ్మ సదనగ మింతు రని చెప్పిన విని నారదుండు. ౨౦

—: గా య త్రీ హృ ద య ము :—

తే.గీ. భారతస్కంధపత్త్రభా భూరిమహిమ। వింటి నీవల్ల గాయత్రి విధము గొంతఁ
చెప్పుమిఁక దాని హృదయంబు చేటుపడఁగ। బాపములఁ దోలి పుణ్యంబుపడయఁగలను. ౨౧

కం. నారద యాది యధర్వణ। సారము నీ వడిగితివి సుసాధంబుగ నేఁ
గూరిమి విన్పించెద నం। సారమహారణ్యపరశు సాధనముగదా! ౨౨

సీ. ఉప విరాడ్రూప యుక్తుండు మహాదేవి యయ్యును వేదమాతయై తనరునట్టి
ఘనశుభకారిణి గాయత్రి ధ్యానించి సర్వాంగములయందు సంకేతించి
దేవతలను వేఱ భావింపవలయు బ్రహ్మాండ పిండాండము లైక్యముగను
దేహంబులన్నియు దేవీమయంబులు నాదంబుచేతఁ దన్మయముగ భజింప
తే.గీ. వలయు సంగంబులెల్ల దేవమయములగు। దానిఁ జెప్పెద వినుమయ్య తప్ప కీవు
పాపవిచ్ఛేది పుణ్యసంపాదకంబు। హిత మనంతంబు గాయత్రి హృదయమెన్న. ౨౩

వ. గాయత్రీహృదయంబునకు బ్రహ్మ యనునది ఋషి, గాయత్రి ఛందంబు. పరమేశ్వరి దేవత, అంగంబులారును పూర్వోక్తంబులె తగు. విజనదేశంబునం గూర్చుండి యేకాగ్రమానసుండై ధ్యానింపవలయు. దీని యర్థన్యాసంబు చెప్పెద. మూర్ధంబున స్వర్గంబు దైవంబు, దంతపఙ్క్తి యశ్వినులు, నోష్ఠంబుల నుభయసంధ్యలు, ముఖంబున నగ్ని, జిహ్వయందు సరస్వతి, కంఠంబున బృహస్పతి, స్తనంబులను అష్టవసువులు, బాహువుల మరుత్తులు, హృదయంబునం బర్జన్యుండు, ఉదరంబున నాకాశంబు, నూరువులఁ గైలాస మలయంబులు, విశ్వేదేవతలు జానువులందుఁ, గౌశికుండు జంఘలందు, గుహ్యంబున నయనంబులు, పిరుదులఁ బితరులు, పాదములం బృథివి, యంగుళుల వనస్పతులు, రోమంబుల ఋషులు నఖంబుల ముహూర్తంబులు, అస్థులు గ్రహంబులుగల్గి, అసృఙ్మాంసంబులు ఋతువులునై, రెప్పలు వత్సరంబులై, అహోరాత్రాదిత్య చంద్రస్వరూపిణియై, ప్రవరయై, దివ్యయై, సహస్రనేత్రయైన గాయత్రిం ధ్యానించెద నని వెండియు, తత్సవితృవరేణ్యుండును, తత్పూర్వజయుండును, తత్ప్రాతరాదిత్యుండును, తత్ప్రాతరాదిత్యప్రతిష్ఠయునగు తేజంబునకు మ్రొక్కెద నని యిట్లు ప్రాతఃకాలంబున ధ్యానించి, రాత్రికృత పాపంబులం దొలగించుకొనునది.

సాయంకాలంబున ధ్యానించి, దివసకృతపాపంబు లడంచి సాయంప్రాతఃకాలంబులం ధ్యానించి పాపంబులు లేనివాఁడగు, సర్వతీర్థంబుల స్నానంబుసేసినవాఁడగు, సర్వదేవతల నెఱింగినవాఁడగు అవాచ్యవచనంబువలనను, అభక్ష్యభక్షణంబు వలనను, అచోష్యచోషణంబు వలనను, అభోజ్యభోజనంబువలనను, అసాధ్యసాధనంబువలనను గలిగిన దోషంబువలన నుండి పవిత్రుండగు. అంతియకాక దుష్ప్రతిగ్రహశతసహస్రంబునుండి పూతుండగు. సర్వప్రతిగ్రహదోషంబులనుండి పూతుండగు. పఙ్క్తిదూషణంబులనుండి పూతుండగు, అనృతవాదంబునుండి పవిత్రుండగు. బ్రహ్మచారి నియతాచారంబులు విడిచిన దోషంబునుండి శుద్ధుండగుఁ, గ్రామసహస్రఫలంబును,షష్ఠిశతసహస్రగాయత్రీజపంబువలనఁ గలుగు ఫలంబు లభించు; ఎనమండ్రు బ్రాహ్మణుల సమ్యగ్గ్రాహంబుసేయ దానిఫలంబు దప్పక సేకూరు. ప్రాతస్స్నానసమయంబున గాయత్రీహృదయంబు జపించినవాఁడు పాపవిముక్తుండై బ్రహ్మలోకంబు నొందు నని శ్రీమన్నారాయణుండు చెప్పిన విని నారదుండు గాయత్రీస్తోత్రంబు నెఱింగిందని యడిగిన నారాయణుండు. ౨౪

—: గాయత్రీస్తోత్రము :—

తే.గీ. ఆదిశక్తి జగన్మాత యఖిలభర్త। లోకపోషిణి సకలలోకైకవర్తి
నియుఁ ద్రిసంధ్య సదా నిన్నె భజింతు। నీకు మ్రొక్కెద గాయత్రి నిఖిలధాత్రి। ౨౫

తే.గీ. నీవ సంధ్యవు గాయత్రి నీవ మఱియు। రమ్య సావిత్రి నీవ సరస్వతివియు
బ్రాహ్మివియు వైష్ణవివియును రౌద్రి నీవ। తనర రక్తవు నీవ శ్వేతవును నీవ. ౨౬

క. ప్రొద్దుట బాల వటంపగలె। ప్రొద్దున యువతి మునుమాపు ప్రొద్దు ముసలివై
తద్దయు నొప్పెడి నిన్నుం। బ్రోద్దామతఁ గొల్తు రెల్ల మునులును దల్లీ। ౨౭

ఆ.వె. హంసమీఁదనుండి యా తార్క్ష్యుపై నెక్కి। యెద్దు నధిగమించి ఋగ్యజుస్సామ
చదువుకొనుచుఁ దోఁచు సంతోషమున ముని। ప్రవరులకును భువినిఁ బరమశక్తి। ౨౮

ఆ.వె. అంతరిక్షమందు నథర్వవేదంబు। చదువుకొనుచుఁ దోచు సకలకళల
సర్వలోకములను సాముగానముతోడఁ। దిరుగుచుందువమ్మ దివ్యశక్తి। ౨౯

ఆ.వె. రుద్రలోకమందు రూఢిగా నీవుందు। విష్ణులోకమందు విడువ కుందు
బ్రహ్మలోకమందుఁ బాయక యుందువు। తల్లి నీవు మనుజతతినిఁ బ్రోవ. ౩౦

సీ. సప్తఋషులకు నీవు సంతోషజననివి బహువరంబుల నిచ్చి వరగఁ బ్రోతు
శివునకు శివకును జెన్నుమీఱఁగ నీవు కరయుగంబున దృగ్యుగంబునందు
మాతరాశ్రువులయందును స్వేదమందును జనియించితివి సు నిశ్చలతమిఱ
నానందజననివి యా దుర్గవును బదివిధముల నొప్పెదు వెన సరేణ్య

తే.గీ. వెన్న వరదవును సరిష వింకను వర । వర్ణినియు గరిష్ఠవు నరవరాహ
వును వరారోహవును నీలవును సుగంగవు దగుసంధ్యవు భోగమోక్షదవు తల్లి. ౯౦

సీ. మర్త్యలోకంబున మహిత భాగీరథి పాతాళమున భోగవతియు స్వర్గ
మునను మందాకిని మూడులోకంబులం బ్రవహించుదానవు భక్తజనని
భూలోకమున నీవు పొసఁగ ధరిత్రిపై శోకదారిణివయి చొప్పడితివి
అలరి భువోలోకమందు శక్తివయితి స్వర్గంబునను దేజసాంనిధివియు
నా మహర్లోకంబునందు మహాసిద్ధి జనలోకమందును జనని వగుదు
తే.గీ. వర తపోలోకమందుఁ దపస్విని వయి । సత్యమున సత్యవాక్కునఁ జాలకీర్తిఁ
దనరితివి నిన్నుఁబోలిన దైవ మెద్ది । తల్లి గాయత్రి నిన్ను నేఁ దలఁతునమ్మ. ౩౨

ఉ. పత్రితురంగులోకమునఁ బద్మవు పద్మజులోకమందు గా
యత్రివి శంభులోకమున సద్విజ వెన్నఁగ నీ చరిత్రముల్
చిత్రము లయ్యహంకృతికిఁ జేరె మహత్తునకుం బ్రధానసం
ధాత్రివి నిన్నుఁ గొల్చెదను తల్లి సమస్తము నీవ యెన్నఁగన్. ౩౩

క. సామ్యావస్థాత్మక పతి । రమ్యవు నీ వెన్నఁగ శబలబ్రహ్మకళా
సౌమ్యస్వరూపిణివి న । ద్గమ్యవు పరశక్తి వఖిలధాత్రివి తల్లీ! ౩౪

వ. మఱియు నీ విచ్ఛాశక్తివి, విజ్ఞానశక్తివి. క్రియాశక్తివి గంగవు, యమునవు, విపాశవు, సరస్వతివి, సరయువవు, దేవికవు, సింధువవు, నర్మదవు, ఇరావతివి, గోదావరివి, శతద్రువవు, కావేరివి మందాకినివి, కౌశికివి చంద్రభాగవు, వితస్తవు. గండకివి, తపినివి, కృష్ణవు, గోమతివి, వేత్రవతివి, ఇడవు, పింగళవు, సుషుమ్నవు, గాంధారిని, హస్తిజిహ్వవు, పూషవు, అలంబవు, కుహూవవు, శంఖినివి, ప్రాణవాహినివి, శరీరస్థమైన నాడివి నీవ, హృత్పద్మస్థవగు ప్రాణశక్తివి నీవ, కంఠస్థవగు స్వప్ననాయికవు, తాలుస్థవగు సదాధారవు, బిందుస్థవగు బిందుమాలినివి నీవ, మూలంబైనఁ గుండలీశక్తిని నీవ, కేశమూలంబున వ్యాపినివి నీవ, శిఖా మధ్యంబున శేఖరవు నీవ, శిఖాగ్రంబున మనోన్మనివి నీవ, జగంబెల్ల నీవ తల్లీ! నీకు నమస్కరించెద నని గాయత్రి స్తోత్రంబు సేసినవారికి బహుపుణ్యంబులు గలుగు, మహాపావంబులు శమనంబులగు, అపుత్రకులు పుత్త్రవంతులగుదురు, దరిద్రులు ధనికులగుదురు, సర్వతీర్థగమన తపోదాన యజ్ఞ ఫలంబు గల్గు. భూలోకవిభవభోగానంతరంబున మోక్షంబు గలుగు. మఱియు. ౩౫

కం. ఈ గాయత్రి స్తవమును । బాగుగఁ గావించెనేని ఫల మెన్నఁదరం
బే గురుకామదమగుఁజూ । మ్మగతి మును లనిరి సత్యమిది సత్యమగుఁ. ౩౬

వ. అనిన విని పరమానందభరితాంతరంగుండై, ౩౭

తే.గీ. పతగరాజగమన శ్రుతి స్మృతి పురాణ । గోచరరహస్యము నెఱింగితొంటి యిదియు
గంటి మోక్షైకహేతువుగాఁ దలఁపు । పరమసాధన మింకొండుఁ బలుకు మనిన. ౩౮

—: గాయత్రీ సహస్రనామములు :—

సీ. కలహభోజన విను కల దొక్కటి యఘౌఘనాశకం బమితపుణ్యప్రదంబు
నైన గాయత్రీమహానామకసహస్ర మది బ్రాహ్మణులకు ముఖ్యంబు సుమ్మ
ఋషి బ్రహ్మ ఛందంబు నెసఁగు ననుష్టుప్పు గాయత్రి దేవత గాఁ బొసంగు
హల్లులు బీజము, లచ్చులు శక్తులు, న్యాసంబు లవి మాతృకాక్షరములు
తే.గీ. గాఁగ నొప్పెడి నది సర్వకామదంబు । నిక్క మిది నమ్ము మోక్షంబు దక్కు నిందు
ధ్యానమార్గంబు నెప్పెద నాలకింపు । మాత్మ నత్యంతసంతోష మలర నిప్డు. ౩౯

సీ. రక్తావదాతహిరణ్యనీలధవళవర్ణంబులును గల్గి పన్నెకెక్కి
మూఁడునేత్రంబులు మొగి నొప్పఁ రక్తయై రక్తమాలికలతో రహి వహించు
మణిగణంబులతోడ మహిమయై నక్కు మాలీయాపమును దాల్చి పేర్మిగల్గి
కరతలంబున గుండికయుఁ బద్మపూఁపును దనర సన్నాసనస్థయయి మించు
తే.గీ. మంచిపేరులు మెడఁజుట్టి యంచనెక్కి । తిరుగు లోకైకధాత్రి సుదీర్ఘసౌఖ్య
రసవిధాత్రి నమిత కాంతిలసితగాత్రి । సాధుజనయిత్రి గాయత్రి సంస్మరింతు. ౪౦

అచింత్యగుణా
అవ్యక్తా
అర్థమాతా
అమృతార్ణవమధ్యస్థా
అజితా
అపరాజితా
అణిమాదిగుణాధారా
అర్కమండలసంస్థితా
అజరాజా
అపరాధర్మా
అక్షసూత్రధరా
అధరా
అకారాదిక్షకారాంతా
అరిషడ్వర్గభేదినీ
అంజనాద్రిప్రతీకాశా
అంజనాద్రినివాసినీ

అదితి
అజపా
అవిద్యా
అరవిందనిభేక్షణా
అంతర్బహిస్థితా
అవిద్యాధ్వంసినీ
అంతరాత్మికా
అజా
అజముఖావాసా
అరవిందనిభాననా
అర్ధమాత్రా
అర్థదా
అసిజ్ఞా
అరిమండలమర్దినీ
అసురఘ్నీ
అమావాస్యా

అలక్ష్మీ
అంత్యజార్చితా
ఆదిలక్ష్మీ
ఆదిశక్తిః
ఆకృతిః
అయుతాననా
ఆదిత్యపదవీచారా
ఆదిత్యపరిసేవితా
ఆచార్యావర్తనా
ఆచారా
ఆదిమూర్తినివాసినీ
ఆగ్నేయీ
ఆమరీ
ఆద్యాచారా
ఆద్యా
ఆసనస్థితా

ఆధారనిలయా
ఆధారా
ఆకాశాంతనివాసినీ
ఆద్యాక్షరసమాయుక్తా
ఆంతరాకాశరూపిణీ
ఆదిత్యమండలగతా
ఆంతరధ్వాంతనాశినీ
ఇందిరా
ఇష్టదా
ఇష్టా
ఇందీవరనిభేక్షణా
ఇరావతీ
ఇంద్రపదా
ఇంద్రాణీ
ఇంద్రరూపిణీ
ఇక్షుకోదండసంయుక్తా
ఇషుసంధానకారిణీ
ఇంద్రనీలసమాకారా
ఇడాపింగళరూపిణీ
ఇంద్రాక్షీ
ఈశ్వరీ
ఈహాత్రయవివర్జితా
ఉమా
ఉషా
ఉడునిభా
ఉర్వారుకఫలాననా
ఉడుప్రభా
ఉడుమతీ
ఉడుపా
ఉడుమధ్యగా
ఊర్ధ్వచారిణీ
ఊర్ధ్వకేశా
ఊర్ధ్వాధోగతిభేదినీ
ఊర్ధ్వబాహుప్రియా
ఊర్మిమాలా వాగ్గ్రంధదాయినీ
ఋతా
ఋషిః
ఋతుమతీ
ఋషిదేవనమస్కృతా
ఋగ్వేదా
ఋణహర్త్రీ
ఋషిమండలచారిణీ
ఋద్ధిదా
ఋజుమార్గస్థా
ఋజుధర్మా
ఋతుప్రదా
ఋగ్వేదనిలయా
ఋజ్వీ
లుప్తధర్మప్రవర్తినీ
లూతారివరసంభూతా
లూతాదివిషహారిణీ
ఏకాక్షరా ౧౦౦౦
ఏకమాత్రా
ఏకా
ఏకైకనిష్ఠితా
ఐంద్రీ
ఐరావతారూఢా
ఐహికాముష్మికప్రదా
ఓంకారా
ఓషధీ
ఓతా
ఓతప్రోతనివాసినీ
ఔర్వా
ఔషధసంపన్నా
ఔపాసనఫలప్రదా
అండమధ్యస్థితా
అఃకారమనురూపిణీ
కాత్యాయనీ
కాళరాత్రీ
కామాక్షీ
కామసుందరీ
కమలా
కామినీ
కాంతా
కామదా
కలకంఠీ
కరికుంభస్తనభరా
కరవీరసువాసినీ
కల్యాణీ
కుండలవతీ
కురుక్షేత్రనివాసినీ
కురువిందదళాకారా
కుండలీ
కుముదాలయా
కాలజిహ్వా
కరాళాస్యా
కాలికా
కాలరూపిణీ
కమనీయగుణా
కాంతిః
కలాధారా
కుముద్వతీ
కౌశికీ
కమలాకారా
కామచారప్రభంజినీ
కౌమారీ
కరుణాపాంగీ
కకుబంతా
కరిప్రియా
కేసరీ
కేశవనుతా
కదంబకుసుమప్రియా
కాళిందీ

కాళికా
కాంచీ
కలశోద్భవసంస్థితా
కామమాతా
క్రతుమతి
కామరూపా
కృపావతి
కుమారీ
కుండనిలయా
కిరాతీ
కీరవాహనా
కైకేయీ
కోకిలాలాపా
కేతకీకుసుమప్రియా
కమండలుధరా
కాళీ
కర్మనిర్మూలకారిణీ
కలహంసగతిః
కక్షా
కృతకౌతుకమంగళా
కస్తూరితిలకా
కమ్రా
కరీంద్రగమనా
కుహూః
కర్పూరలేపనా
కృష్ణా
కపిలా
కుహరాశ్రయా
కూటస్థా
కుధరా
కుక్షిస్థాఖిలవిష్టపా
ఖడ్గఖేటకరా
ఖర్వా
ఖేచరీ
ఖగవాహనా
ఖట్వాంగధారిణీ
ఖ్యాతా
ఖగరాజోపరిస్థితా
ఖలఘ్నీ
ఖండితజరా
ఖడాఖ్యానప్రదాయినీ
ఖండేందుతిలకా
గంగా
గణేశగుహపూజితా
గాయత్రీ
గోమతీ
గీతా
గాంధారీ
గానలోలుపా ౨౦౦
గౌతమీ
గామినీ
గాధా
గంధర్వాప్సరసేవితా
గోవిందచరణాక్రాంతా
గుణత్రయవిభావితా
గంధర్వీ
గహ్వరీ
గోత్రా
గిరీశా
గహనా
గమీ
గుహావాసా
గుణవతీ
గురుపాపప్రణాశినీ
గుర్వీ
గుణవతీ
గుహ్యా
గోప్తవ్యా
గుణదాయినీ
గిరిజా
గుహ్యమాతంగీ
గరుడధ్వజవల్లభా
గర్వాపహారిణీ
గోదా
గోకులస్థా
గదాధరా
గోకర్ణనిలయాసక్తా
గుహ్యమండలవర్తినీ
ఘర్మదా
ఘనదా
ఘంటా
ఘోరదానవమర్దినీ
ఘృణిమంత్రమయీ
ఘోషా
ఘనసంపాతదాయినీ
ఘంటారవప్రియా
ఘ్రాణా
ఘృణిసంతుష్టికారిణీ
ఘనారిమండలా
ఘూర్ణా
ఘృతాచీ
ఘనవేగినీ
జ్ఞానధాతుమయీ
చర్చా
చర్చితా
చారుహాసినీ
చటులా
చండికా
చిత్రా
చిత్రమాల్యవిభూషితా
చతుర్భుజా
చారుదంతా

చాతురీ
చరిత్రప్రియా
చూళికా
చిత్రవస్త్రాన్వితా
చంద్రమఃకర్ణకుండలా
చంద్రహాసా
చారుదాత్రీ
చకోరీ
చంద్రహాసినీ
చంద్రికా
చంద్రధాత్రీ
చౌరీ
చోరా
చండీ
చంచద్వాగ్వాదినీ
చంద్రచూడా
చోరవినాశినీ
చారుచందనలిప్తాంగీ
చంచచ్చామరవీజితా
చారుమధ్యా
చారుగతిః
చండిలా
చంద్రరూపిణీ
చారుహోమప్రియా
చార్వా
చరితా
చక్రబాహుకా
చంద్రమండలమధ్యస్థా
చంద్రమండలదర్పణా
చక్రవాకస్తనీ
చేష్టా
చిత్రా
చారువిలాసినీ
చిత్స్వరూపా
చంద్రమతీ

చందనప్రియా
చోదయిత్రీ
చిరప్రజ్ఞా
చాతకా
చారుహేతుకీ
ఛత్రయాత్రీ
ఛత్రధరా
ఛాయా
ఛందఃపరిచ్ఛదా
ఛాయాదేవీ
ఛిద్రనఖా
ఛన్నేంద్రియవిసర్పిణీ ౩౦౦
ఛందోనుష్టుప్ప్రతిష్ఠాంతా
ఛిద్రోపద్రవభేదినీ
ఛేదా
ఛత్రేశ్వరీ
ఛిన్నా
ఛురికా
ఛేదనప్రియా
జననీ
జన్మరహితా
జాతవేదా
జగన్మయీ
జాహ్నవీ
జటిలా
జేత్రీ
జరామరణవర్జితా
జంబూద్వీపవతీ
జ్వాలా
జయంతీ
జలశాలినీ
జితేంద్రియా
జితక్రోధా
జితామిత్రా

జగత్ప్రియా
జాతరూపమయా
జిహ్వా
జానకీ
జగతీ
జరా
జనిత్రీ
జహ్నుతనయా
జగత్త్రయహితైషిణీ
జ్వాలాముఖీ
జపవతీ
జ్వరఘ్నీ
జితవిష్టపా
జితాక్రాంతమయీ
జాగ్రతీ
జ్వరదేవతా
జ్వలంతీ
జలదా
జ్యేష్ఠా
జ్యాఘోషాస్ఫోటదిఙ్ముఖీ
జంభినీ
జృంభణా
జృంభా
జ్వలన్మాణిక్యకుండలా
ఝణనిర్ఘోషా
ఝంఝామారుతవేగినీ
ఝల్లకీవాద్యకుశలా
ఞరూపా
ఞభుజా
టంకబాణసమాయుక్తా
టంకినీ
టంకభేదినీ
టంకీగణకృతాఘోషా
టంకనీయమహోరసా

టంకారకారిణీ
ఠఠశబ్దనినాదినీ
డామరీ
డాకినీ
డింభా
డుండుమారైకనిర్జితా
డామరీతంత్రమార్గస్థా
డమడ్డమరునాదినీ
డిండీరవసహా
డింభలసత్క్రీడాపరాయణా
ఢుంఢివిఘ్నేశజననీ
ఢక్కాహస్తా
ఢిలిప్రజా
నిత్యజ్ఞానా
నిరుపమా
నిర్గుణా
నర్మదా
నదీ
త్రిగుణా
త్రిపదా
తంత్రీ
తులసీ
తరుణా
తరుః
త్రివిక్రమపదాక్రాంతా
తురీయపదగామినీ
తరుణాదిత్యసంకాశా
తామసీ
తుహినా
తురా
త్రికాలజ్ఞానసంపన్నా
త్రివళీ
త్రిలోచనా
త్రిశక్తిః
త్రిపురా
తుంగా
తురంగవదనా
తిమింగిలగిలా
తీవ్రా
త్రిస్రోతా
తామసాదినీ
తంత్రమంత్రవిశేషజ్ఞా
తనుమధ్యా
త్రివిష్టపా ౪౦౦
త్రిసంధ్యా
త్రిస్తనీ
తోషాసంస్థా
తాలప్రతాపినీ
తాటంకినీ
తుషారాభా
తుహినాచలవాసినీ
తంతుజాలసమాయుక్తా
తారహారావళిప్రియా
తిలహోమప్రియా
తీర్థా
తమాలకుసుమాకృతీ
తారకా
త్రియుతా
తన్వీ
త్రిశంకుపరివారితా
తలోదరీ
తిలోభాషా
తాటంకప్రియవాదినీ
త్రిజటా
తిత్తిరీ
తృష్ణా
త్రివిధా
తరుణాకృతీ
తప్తకాంచనసంకాశా
తప్తకాంచనభూషణా
త్రియంబకా
త్రివర్గా
త్రికాలజ్ఞానదాయినీ
తర్పణా
తృప్తిదా
తృప్తా
తామసీ
తుంబురుస్తుతా
తార్క్ష్యస్థా
త్రిగుణాకారా
త్రిభంగీ
తనువల్లరీ
థాత్కారీ
థారవా
థాంతా
దోహినీ
దీనవత్సలా
దానవాంతకరీ
దుర్గా
దుర్గాసురనిబర్హిణీ
దేవరీతిః
దివారాత్రిః
ద్రౌపదీ
దుందుభిస్వనా
దేవయానీ
దురావాసా
దారిద్ర్యభేదినీ
దివా
దామోదరప్రియా
దీప్తా
దిగ్వాసా
దిగ్విమోహినీ
దండకారణ్యనిలయా
దండినీ

దేవపూజితా
దేవవంద్యా
దివిషదా
ద్వేషిణీ
దానవాకృతిః
దీనానాథనుతా
దీక్షా
దైవతాదిస్వరూపిణీ
దేవీ
ధాత్రీ
ధనుర్ధరా
ధేనుః
ధారిణీ
ధర్మచారిణీ
ధురంధరా
ధరాధరా
ధనదా
ధాన్యదోహినీ
ధర్మశీలా
ధనాధ్యక్షా
ధనుర్వేదవిశారదా
ధృతిః
ధన్యా
ధృతపదా
ధర్మరాజప్రియా
ధ్రువా
ధూమావతీ
ధూమకేశీ
ధర్మశాస్త్రప్రకాశినీ
నందా
నందనప్రియా
నిద్రా
నృనుతా
నందనాత్మికా
నర్మదా
నళినీ
నీలా
నీలకంఠసమాశ్రయా
నారాయణప్రియా
నిత్యా ౩౦౦
నిర్మలా
నిధిః
నిరాధారా
నిత్యశుద్ధా
నిరంజనా
నాదబిందుకలాతీతా
నాదబిందుకలాత్మికా
నృసింహినీ
నగధరా
నృపనాగవిభూషితా
నరకక్లేశశమనీ
నారాయణపదోద్భవా
నిరవద్యా
నిరాకారా
నారదప్రియకారిణీ
నానాజ్యోతిస్సమాఖ్యాతాపరా
నిధిదా
నిర్మలాత్మికా
నవసూత్రధరా
నీతిః
నిరుపద్రవకారిణీ
నందజా
నవరత్నాఢ్యా
నైమిశారణ్యవాసినీ
నవనీతప్రియా
నారీ
నీలజీమూతనిస్వనా
నిమేషిణీ
నదీరూపా
నీలగ్రీవా
నిశీశ్వరీ
నామావళిః
నిశుంభఘ్నీ
నాగలోకనివాసినీ
నవజాంబూనదప్రఖ్యా
నాగలోకాధిదేవతా
నూపురాక్రాంతచరణా
నరచిత్తప్రమోదినీ
నిమగ్నారక్తనయనా
నిర్ఘాతసమనిస్వనా
నందనోద్యాననిలయా
నిర్వ్యూహోపరిచారిణీ
పార్వతీ
పరమోదారా
పరబ్రహ్మాత్మికా
పంచకోశవినిర్ముక్తా
పంచపాతకనాశినీ
పరచిత్తవిధానజ్ఞా
పంచికా
పంచరూపిణీ
పూర్ణిమా
పరమా
ప్రీతిః
పరతేజఃప్రకాశినీ
పురాణీ
పౌరుషీ
పుణ్యా
పుండరీకనిభేక్షణా
పాతాళతలనిర్మగ్నా
ప్రీతా
ప్రీతివివర్ధినీ
పావనీ
పాదసహితా

పేశలా
పవనాశినీ
ప్రజాపతీ
పరిశ్రాంతా
పర్వతస్తనమండలా
పద్మప్రియా
పద్మసంస్థా
పద్మాక్షీ
పద్మసంభవా
పద్మపత్రా
పద్మపదా
పద్మినీ
ప్రియభాషిణీ
పశుపాశవినిర్ముక్తా
పురంధ్రీ
పురవాసినీ
పుష్కలా
పురుషా
పర్వా
పారిజాతసుమప్రియా
పతివ్రతా
పవిత్రాంగీ
పుష్పహాసా
పరాయణా
ప్రజ్ఞావతీసుతా
పౌత్రీ
పుత్రపూజ్యా
పయస్వినీ
పట్టధరా
పాశధరా
పంక్తిః
త్రిలోకప్రదాయినీ
పుణ్యశీలా
ప్రణతార్తివినాశినీ

ప్రద్యుమ్నజననీ
పుష్టా ౭౦౦
పితామహపరిగ్రహా
పుండరీకపురావాసా
పుండరీకసమాననా
పృథుజంఘా
పృథుభుజా
పృథుపాదా
పృథూదరీ
ప్రవాళశోభా
పింగాక్షీ
పీతవాసా
ప్రచాపలా
ప్రసవా
పుష్టిదా
ప్రతిష్ఠా
ప్రణవాగతిః
పంచవర్ణా
పంచవాణీ
పంజరస్థితా
పరమాయా
పరంజ్యోతిః
పరప్రీతిః
పరాగతిః
పరాకాష్ఠా
పరేశానీ
పావనీ
పావకద్యుతిః
పుణ్యభద్రా
పరిచ్ఛేద్యా
పుష్పహాసా
పీతాంగీ
పీతవసనా
పీతశయ్యా

పిశాచినీ
పీతక్రియా
పిశాచఘ్నీ
పాటలాక్షీ
పటుక్రియా
పంచభక్ష్యా
ప్రియాచారా
పూతనాప్రాణఘాతినీ
పున్నాగవనమధ్యస్థా
పుణ్యతీర్థనిషేవితా
పంచాంగీ
పరాశక్తిః
పరమాహ్లాదకారిణీ
పుష్పకాండస్థితా
పూషా
పోషితాఖిలవిష్టపా
పానప్రియా
పంచశిఖా
పన్నగోపరిశాయినీ
పంచమాత్రాత్మికా
పృథ్వీ
పథికా
పృథుదోహినీ
పురాణన్యాయమీమాంసా
పాటలీపుష్పగంధినీ
పుణ్యప్రజా
పారదాత్రీ
పరమార్గైకగోచరా
పూర్ణా
ప్రణవా
పల్లవోదరీ
ఫలినీ
ఫలదా
ఫల్గు

ఫూత్కారీ
ఫలకాకృతిః
ఫణీంద్రభోగశయనా
ఫణిమండలమండితా
బాలబాలా
బహుమతా
బాలాతపనిభాంశుకా
బలభద్రప్రియా
బంద్యా
బడబా
బుద్ధిసంస్తుతా
బందీదేవీ
బిలవతీ
బడిశఘ్నీ
బలిప్రియా
బాంధవీ
బోధితా
బుద్ధిః
బంధూకకుసుమప్రియా
బాలభానుప్రభాకారా
బ్రాహ్మీ
బ్రాహ్మణదేవతా
బృహస్పతిస్తుతా
బృందా
బృందావనవిహారిణీ
బాలాకినీ
బిలాహారా
బిలవాసా
బహూదకా
బహునేత్రా
బహుపదా
బహుకర్ణావతంసికా
బహుబాహుయుతా
బీజరూపిణీ ౭౦౦
బహురూపిణీ
బిందునాదకలాతీతా
బిందునాదస్వరూపిణీ
బద్ధగోధాంగుళిత్రాణా
బదర్యాశ్రమవాసినీ
బృందారకా
బృహత్స్కంధా
బృహతీ
బాణపాతినీ
బృందాధ్యక్షా
బహునుతా
బనితా
బహువిక్రమా
బద్ధపద్మాసనాసీనా
బిల్వపత్రతలస్థితా
బోధిద్రుమనిజావాసా
బడిస్థా
బింబదర్పణా
బాలా
బాణాసనవతీ
బడబానలవేగినీ
బ్రహ్మాండబహిరంతస్థా
బ్రహ్మకంకణసూత్రిణీ
భవానీ
భీషణవతీ
భావినీ
భయహారిణీ
భద్రకాళీ
భుజంగాక్షీ
భారతీ
భారతాశయా
భైరవీ
భీషణాకారా
భూతిదా
భూతిమాలినీ
భామినీ
భోగనిరతా
భద్రదా
భూరివిక్రమా
భూతవాసా
భృగులతా
భార్గవీ
భూసురార్చితా
భాగీరథీ
భోగవతీ
భవనస్థా
భిషగ్వరా
భామినీ
భోగినీ
భాషా
భూరిదక్షిణా
భర్గాత్మికా
భీమవతీ
భవబంధవిమోచనీ
భజనీయా
భూతధాత్రీ
భువనేశ్వరీ
భుజంగవలయా
భీమా
భేరుండా
భాగధేయినీ
మాతా
మాయా
మధుమతీ
మధుజిహ్వా
మధుప్రియా
మహాదేవీ
మహాభాగా
మాలినీ
మీనలోచనా

మాయారీతా
మధుమతీ
మధుమాంసా
మధుద్రవా
మానవీ
మధుసంభూతా
మిథిలాపురవాసినీ
మధుకైటభసంహర్త్రీ ౧
మేదినీ
మేఘమాలినీ
మందోదరీ
మహామాయా
మైథిలీ
మసృణప్రియా
మహాలక్ష్మీ
మహాకాళీ
మహాకన్యా
మహేశ్వరీ
మహేంద్రీ
మేరుతనయా
మందారకుసుమార్చితా
మంజుమంజీరచరణా
మోక్షదా
మంజుభాషిణీ
మధురద్రావిణీ
ముద్రా
మలయా
మలయాన్వితా
మేధా
మరకతశ్యామా ౮౦౦
మాగధీ
మేనకాత్మజా

మహామారీ
మహావీరా
మహాశ్యామా
మనుస్తుతా
మాతృకా
మిహిరాభాసా
ముకుందపదవిక్రమా
మూలాధారస్థితా
ముగ్ధా
మణిపూరకవాసినీ
మృగాక్షీ
మహిషారూఢా
మహిషాసురమర్దినీ
యోగాసనా
యోగగమ్యా
యోగా
యౌవనాశ్రయా
యౌవనీ
యుద్ధమధ్యస్థా
యమునా
యుగధారిణీ
యక్షిణీ
యోగయుక్తా
యక్షరాజప్రసూదినీ
యాత్రా
యానవిధానజ్ఞా
యదువంశసముద్భవా
యకారాదిహకారాంతా
యజుషీ
యజ్ఞరూపిణీ
యామినీ
యోగనిరతా

యాతుధానభయంకరీ
రుక్మిణీ
రమా
రాధా
రేవతీ
రేణుకా
రతిః
రౌద్రీ
రౌద్రప్రియాకారా
రామమాతా
రతిప్రియా
రోహిణీ
రాజ్యదా
రేవా
రామా
రాజీవలోచనా
రాకేశీ
రూపసంపన్నా
రత్నసింహాసనస్థితా
రక్తమాల్యాంబరధరా
రక్తగంధానులేపనా
రాజహంససమారూఢా
రంభా
రంజితా
రక్తబలిప్రియా
రమణీయయుగాధారా
రాజితాఖిలభూతలా
రురుచర్మపరీధానా
రథినీ
రత్నమాలికా
రోగేశీ
రోగశమనీ

రావిణీ
రోమహర్షిణీ
రామచంద్రపరాక్రాంతా
రావణచ్ఛేదకారిణీ
రత్నవస్త్రపరిచ్ఛన్నా
రథస్థా
రుక్మభూషణా
లజ్జాధిదేవతా
లోలా
లలితా
లింగధారిణీ
లక్ష్మీ
లుప్తవిషా
లోకినీ
లోకవిశ్రుతా
లజ్జా
లంబోదరీ
లలనా
లోకధారిణీ
వరదా
వందితా
విద్యా
వైష్ణవీ
విమలాకృతిః
వారాహీ
విరజా
వర్షా
వరలక్ష్మీ
విలాసినీ
వినతా
వ్యోమమధ్యస్థా
వారిజాసనసంస్థితా

వారుణీ
వేణుసంభూతా ౯౦౦
వీతిహోత్రా
విరూపిణీ
వాయుమండలమధ్యస్థా
విష్ణురూపా
విధిప్రియా
విష్ణుపత్నీ
విష్ణుమతీ
విశాలాక్షీ
వసుంధరా
వామదేవప్రియా
వేలా
వజ్రిణీ
వసుదోహినీ
వేదాక్షరపరీతాంగీ
వాజపేయఫలప్రదా
వాసవీ
వామజననీ
వైకుంఠనిలయా
వేదగర్భా
వరా
వ్యాసప్రియా
వర్మధరా
వాల్మీకిపరిసేవితా
శాంభవీ
శివా
శాంతా
శారదా
శరణాగతిః
శాతోదరీ
శుభాచారా

శుంభాసురవిమర్దినీ
శోభావతీ
శివాకారా
శంకరార్ధశరీరిణీ
శోణా
శుభాశయా
శుభ్రా
శిరస్సంధానకారిణీ
శరావతీ
శరానందా
శరజ్జ్యోత్స్నా
శుభాననా
శరభా
శూలినీ
శుద్ధా
శబరీ
శుకవాహనా
శ్రీమతీ
శ్రీధరానందా
శ్రవణానందదాయినీ
శర్వాణీ
శర్వరీ
షడ్భాషా
షడృతుప్రియా
షడాధారస్థితా
షణ్ముఖప్రియకారిణీ
షడంగరూపా
సుమతీ
సురాసురనమస్కృతా
సరస్వతీ
సదాధారా
సర్వమంగళకారిణీ

సామగానప్రియా
సూక్ష్మా
సావిత్రీ
సామసంభవా
సర్వావాసా
సదానందా
సుస్తనీ
సాగరాంబరా
సర్వైశ్వర్యప్రియా
సిద్ధిః
సాధుబంధుపరాక్రమా
సప్తర్షిమండలగతా
సోమమండలవాసినీ

సర్వజ్ఞా
సాంద్రకరుణా
సమానాధికవర్జితా
సర్వోత్తుంగా
సంగహీనా
సగుణా
సకలేష్టదా
సరఘా
సూర్యతనయా
సుకేశీ
సోమసంహతిః
హిరణ్యవర్ణా
హరిణీ

హ్రీంకారీ
హంసవాహినీ
క్షౌమవస్త్రపరీతాంగీ
క్షీరాబ్ధితనయా
క్షమా
సరస్వతీ
సావిత్రీ
పార్వతీ
వరారోహా
వరాంబికా
శ్రీగాయత్రీ ౧౦౦౦

వ. అను నివి వేయును గాయత్రీ సహస్రనామం బగుఁబడు. ఇవి పుణ్యప్రదంబు, పాపఘ్నంబు, మహాసంపత్ప్రదాయకంబు, తుష్టిహేతుకంబు. ప్రతియష్టమియందును నివి తప్పక పఠింపవలె. జపంబును, హోమ పూజా ధ్యానంబులును జేయఁదగినవి. భక్తుండగు శిష్యుని కిది చెప్పందగినది. ముముక్షువులకు మోక్షప్రదంబు, కాములకు గామదంబు. రోగులకు రోగహారి. బ్రహ్మహత్యా, సురాపాన, సువర్ణస్తేయ, గురుతల్పగమనాది మహాపాతకంబులనుండి తొలఁగింపు నని చెప్పిన విని యత్యంతానందభరితుండై నారదుండు. ౪౨

—: దీక్షావిధి :—

కం. వరమతివగు నీచే నరి । ముని గాయత్రీ సహస్రమును వింటిని నేఁ
బరమకృపాకర దీక్షా । విరచనమును దెలుపుమీ సవిస్తరభంగిన్. ౪౩

కం. భూమిసురులకు వేల్పుల । గోముఖులకు మఱియు స్త్రీలకును నియమవిధుల్
సామాన్యంబుగఁ దెలుపుము । నామీఁదం గరుణగల్గి నారాయణనన్. ౪౪

కం. దీక్షం జెప్పెద వినుమా । పక్షము మది దేవతార్యపావకపూజా
పేక్షకులకు నధికారము । సుక్షమమై యిచ్చుఁగాన సురమునివర్యా । ౪౫

కం. దివ్యజ్ఞానాభ్యుక్షయ । భవ్యంబగుటం దలంచి పండితులగువా
రవ్యాజత దీక్ష యనెడి । సువ్యాహృతి యిడిరిసుమ్ము సురమునినాథా । ౪౬

కం. గురువును శిష్యుఁడు దీక్షా । పరులగుట శుభంబునిచ్చుఁ బరిశుద్ధతయుఁ
బరగునుఁ గావున దీక్షఁ । బరికింపఁగవలయు బరమపావన మనుచున్. ౪౭

సీ. గురువు ప్రాతఃకృత్య పరిసమాప్తి మొనర్చి స్నానసంధ్యాదిక మైనవెనుక
వరకమండలువును ధరియించి మౌనియై యేటియొడ్డుననుండి యింటికేగి
యాగమండపముపై నాసాదనముచేసి యొగి నాసనమునఁ గూర్చుండి పిదప
నాచమనము చేసి ప్రాణంబులను నాయమించి గంధ సుపుష్ప మిశ్రితముగ
తే.గీ. నేయుమా ర్లస్త్రమంత్రంబుతోడ జపము । చేసి నీళుల సాధించి యామ మవారి
చేతఁ గరితాస్త్రమంత్రంబు చెప్పి యుపలఁ । గలయ ద్వారంబు ప్రోక్షింపవలయు నెనెఘ. ౪౮

సీ. దమణ సూర్ద్వోదుంబరమున గణేశుని శ్రీని భారతినిఁ బూజింపవలయు
వారి నామంబులు వరుసగా జపియించి ద్వారదక్షిణశాఖఁ గౌరి గంగ
గణనాథునిం బూజ గావింపఁగానగు వామశాఖను క్షేత్రపాలు యమున
దేహళియం దస్త్రదేవతఁ దన్మంత్రమునఁ బూజసేసి సంమోదమలర
తే.గీ. దృశ్యమగుసర్వమును మహాదేవి యనుచు । నస్త్రమంత్రంబుచే దేవతాంతరాయ
ములను గగనగములబద్మములను భూమి । గములఁ దోలంగవలయుజుష్మమలచిత్త ! ౪౯

సీ. వామశాఖ స్పృశించి వరుసగా దక్షిణపాదంబుచేత లోపలికిఁ జొచ్చి
కలశంబు స్థాపించి కడఁగి యర్ఘ్యంబిచ్చి యర్ఘ్యజలంబుచే నైరుతిదిక్కు-
నందు వాస్తుపుతోడ నబ్జజు గంధపుష్పాక్షతంబులచేత నర్చఁజేసి
పంచగవ్యముచేత భవ్యార్ఘ్యజముచేతఁ దోరణ స్తంభంబు తోడ మదనక
గీ. జేరి మండపప్రోక్షణ సేయవలయు । గురుఁడు మనమున జగమెల్ల పరమశక్తి
మయమని తలంచి మూలంబు నియతిఁ జదివి । దర్భమండపప్రోక్షణ దగునుజేయు. ౫౦

సీ. హృన్మంత్రమునను సమ్యక్షణంబును జేసి యంతరంబున ధూప మమరనిచ్చి
వికిరంబులను జల్లి వెలయంగ గుశమార్జనిని మార్జనముచేసి నీలకంఠు
పెన మార్జనముచేసి యెనఁగ చతుష్కంబు స్థాపించి బ్రహ్మాది తంత్రయుక్తి
మొదల దీనానాథులనుఁ దృప్తిబొందంగఁ జేసి మృద్వాసనఁ జేసి పిదప
తే.గీ. ప్రాఙ్ముఖుండయి దేశికప్రవరు ప్రమోక్తి । విధినెఱఁగి సిద్ధమంత్రంబు విడువకోర్మి
మంత్రదేవత ధ్యానించి మఱియు భూత । శుద్ధి మొదలగునవి తొంటిచొప్పున నిడి. ౫౧

సీ. దేయమంత్రమునను న్యాయంబుమీర ఋష్యాదికన్యాసంబు నాచరించి
శిరమున ఋషి ముఖసీమను ఛందంబు నెదను దేవత గుహ్యపదమునందు
బీజంబు పదుగుల నోజశక్తిని న్యాస మొనరించి యవ్వల నోర్పుగలిగి
తాలత్రయరవంబు దట్టి దిగ్బంధంబు ప్రకటింపవలయు ఛోటికల మూట

తే.గీ. ప్రాణములనాయమింపంగ వలయు మూలమంత్రమున దేహమున న్యసింపఁదగు మాతృ
కలను బ్రణవంబు ప్రథమమున్ కలితబిందు । కంబుగా నమ యనుదానిఁ గలిపి వరుస
నెల్ల యవయవముల న్యసియింపవలయు ౫౨

సీ. మఱిగి షడంగంబగు మూలమంత్రంబున నంగుష్ఠాదిగ నంగుళులను
హృదయాదులను న్యసియించి నమఃపద స్వాహా వషట్పదసహిత హుం ప
దంబు వౌషట్పదంబును బ్రణవంబు గలిపి షణ్మంత్రంబు లెలమి జెప్పి
యవల షడంగంబు లంటియు మూలమంత్రంబునఁ గల్పోక్తధర్మ మెఱిఁగి

తే.గీ. వర్ణవిన్యాసములు సేయవలయు మంత్ర । న్యాసవిధి యిది దీక్షకు ననఘమూర్తి
తన శరీరంబునందు నాసనము శుభము । దీక్షయం దొనరించుట దెలిపెద నిఁక. ౫౩

వ. కుడిభుజంబున ధర్మంబు, వామభుజంబున జ్ఞానంబు, ఎడమతొడ వైరాగ్యంబు, కుడితొడ
నైశ్వర్యంబుఁ ముఖంబున ధర్మంబు, మఱియు వామపార్శ్వంబునను, దక్షిణపార్శ్వంబు
నను పూర్వోక్తజ్ఞానాదికంబుల న్యసింపవలయు. పీఠంబునకు ధర్మాదులు పాదంబులు,
నధర్మంబులు గాత్రాదులు అని చెప్పబడినవి. హృదయమగు నాసనస్థంబున హృదయస్థానంబు
అనంతంబును, విమలంబును నగు. ప్రపంచపద్మంబు న్యసించి దానియందుఁ గళాయుతులగు
సూర్యేంద్రపావకుల న్యసింపవలయు. మూలమంత్రంబు పఠించుచుఁ గళలను బ్రాయునట
నియు మునులు చెప్పుదురు. సంక్షేపంబుగాఁ గళల వివరించెద. సూర్యునకుఁ బండ్రెండు,
చంద్రునకుఁ బదియారు, వహ్నికిఁ బదునెనిమిది చెప్పంబడినవి. దానిమీద సత్త్వరజస్త
మంబుల న్యసించి, ఆత్మను, అంతరాత్మను, జ్ఞానాత్మను న్యసింపవలయు, నిది పీఠకల్పన
క్రమంబు, ఆసనాయ నమః అను మంత్రంబునఁ బీఠం బొసర్పించి, కల్పోక్తక్రమంబున,
దేయమంత్రక్రమంబున నంబికం ధ్యానించి, మానసికంబులగు నుపచారంబులచేఁ బూజించి
కల్పోక్తక్రమంబున ముద్రలు బ్రదర్శింపవలయునని చెప్పి వెండియు నారాయణుండు. ౫౪

సీ. అంతట వామభాగాగ్రంబునందు షట్కోణవర్తులమును రాణఁగూర్చి
చతురశ్రయుతమును జలిపి దానినడుమ మండలంబు లిఖించి మధ్యమునఁ ద్రి
కోణంబులిఖియించి కొమరుగా శంఖముద్రను జూపి షడ్గాత్రతతినిఁ బొసఁగ
షట్కోణములయందు నల్లతాంతంబులఁ బూజింపవలయును భూమిసురుఁడు

తే.గీ. అగ్నిముఖకోణములను షడంగపూజ । సలుపవలయును విస్మృట శంఖపాత్ర
మును గొనుచు నస్త్రమంత్రంబునను గ్రమముగఁ ।
బ్రోక్షణముసేసి జపముసల్పుటపొసంగు. ౫౫

సీ. అర్ఘ్యపాత్రాధార మైన దేవికి నమస్కారంబు సేసెదఁగాక యనుచు
మం వహ్నిమండలమూర్తాయ ధర్మం నమస్తే దశకళాసుమహిత యంచు
వహితశంఖాధార విమలమంత్రము సెప్పి స్థాపనం బొనరించి యాపిఠదర
వహ్నిఁ బ్రదక్షిణ క్రమమున దశవహ్నికళలను బూజించి కాంక్షదనర

తే.గీ. మూలమున శంఖమును జల్లి మెసని పాత్రఁ బైద స్థాపించి మదిలోన మోదమలర
మంత్ర అం సూర్యమండలాయ యని మఱియు ద్వాదశకళాత్మనే యని తనర గొల్వ
మనుక దేవ్యర్ఘ్యపాత్రకాయ నమ యటంచు. ౫౬

వ. తదనంతరంబు, శం శంఖాయ నమ యని యుచ్చరించి, శంఖంబున సూర్యద్వాదశకళలం బూజించి విలోమమాతృకయగు మూలమంత్రంబు నుచ్చరించి, యథాక్రమంబుగా సూర్య కళలం బూజించి, శంఖంబు జలంబున నింపవలయు. ఉం సోమమండలాయ షోడశ కళాత్మనే యని, అయుతామృతా యని, హుంమంత్రాంతంబగు మంత్రంబు జపించు ధేనుముద్రచే జలంబుం బూజించి తీర్థంబుల నావాహనంబు సేసి యప్పుడనే యెనిమిది మార్లు మూలమంత్రంబు జపించి, షడంగంబుల జలంబుల న్యసించి మత్స్య ముద్రచే మూలమంత్రంబుపలెను పెనిమిమార్లు జపించి. శంఖ దక్షిణపార్శ్వంబున న్యసించి, శంఖమధ్యస్థాంబువులఁ బూజాద్రవ్యములపై చల్లవలయు నని చెప్పి మఱియు నారా యణుండు. ౫౭

సీ. అంతటఁ బసుపుమేల నముగుపై నతివమ్య సర్వతోభద్రంబు చక్కఁ వ్రాసి
దాని కర్ణిక యందు దప్పక తెల్లని తండులంబులు పోసి దర్భఁ గూర్చి
సవరించి యాధారశక్తి నారంభించి పీఠమన్వంతంబు పేర్మి గొల్చి
దాని పైని కడవఁ దోతెచ్చి యస్త్రాది తతిమనువుల క్షాళితం బొనర్చి

తే.గీ. నుప్పులుతోగుదారంబు చొప్పుజుట్టి పొసఁగ నవరత్నములనుంచి భూరికూర్చి
యుతముగా గంధమాల్యాదులుంచి గుడముమనుంచదగుదారమనువున మంచిపీట. ౫౮

వ. తదనంతరంబునఁ గుంభపీఠంబుల మైక్యంబు భావించి తీర్థంబులచేఁ బ్రతిలోమ మాతృకల జపించి కలశంబు పూరించి దేవతాబుద్ధిచే మూలంబు నుడివి జపించి రావి, పనస, మామిడి చిగుళ్ళచేఁ గలశంబుఁగప్పి, చషకంబున గంధపుష్పాక్షతంబులిడి స్థాపించి మంత్రయుగ్మంబుచే వేష్టనంబు సేసి ప్రాణస్థాపన మంత్రంబుచే సది సేసి యావాహన ముద్రాములచేఁ బరదేవతం ధ్యానించి కల్పోక్తక్రమంబున స్వాగత కుశలంబు లడిగి యర్ఘ్య పాద్యాచమనంబులిచ్చి మధుపర్కాభ్యంజనస్నానంబులు యథావిధి నెఱపి రక్తక్షౌమపత్ర యుగ్మంబిచ్చి నానావిధమణిభూషణంబులిడి వర్ణమాతృకల సంపుటించి దేవ్యంగంబుల న్యసించి చందనాగరు కర్పూర కాశ్మీర కస్తూరీసహితగంధం బలంది పుష్పంబులిచ్చి

ధూపంబువైచి దీపంబుచూపి కల్పోక్త విధానంబున నంగపూజ చేసి పిమ్మట నైవే‌ద్యంబు సేయవలయు. దక్షిణభాగంబున స్థండిలంబు సేసి హుతాశనుం బ్రతిష్ఠించి మూర్తి దేవత నావాహించి యథాక్రమంబునం బూజసేయవలయు. తాంత్రమంత్రసహిత మూలమంత్రంబున నిరువదియొక్కమారులు పాయసఘృతంబులచే హోమంబు సేసి గంధాదుల నర్పించి దేవిని పీఠమధ్యమం దుంచవలయు. హవిస్సుచే సంతతబలిం జల్లంవలయు, పాదసహితయగు దేవతం గంధపుష్పాదుల నర్చించి, తాంబూలఛత్ర చామరాదు లిచ్చి మంత్రంబు వేయిసార్లు జపించవలయు. జపానంతరంబున నీరాజనాదిన్యాసంబున విసర్జనంబు సేయనొప్పు, పిమ్మట దుర్గ నావాహించి కర్పూరిని స్థాపించి రక్షరక్ష యని యుచ్చరించు యుదకంబులం జల్లి యస్త్రమంత్రంబుం జపించు ప్రదక్షిణంబుగాఁ బత్త్రపుదేశంబున నుద్ధృజలంబుఁజల్లి గురునిం గూడి శిష్యుండు భుజింపవలయు. నా రేయి నా వేదియందు నిద్రింపందగు నని చెప్పి వెండియు నారాయణుండు. ౪౯

సీ. కుండసంస్కారంబు స్థండిలసంస్కార మొనరంగఁజెప్పెద వినుము సిద్ధ
మూలమంత్రముచేత మొగి జూచి యస్త్రమంత్రముచేతఁ బ్రోక్షించి దానిచేత
తాడనం బొనరించి తగ గవచంబున నభ్యుక్షణము సేసి యవల మూడు
మూడుగాఁ బ్రాగగ్రముల నుదగ్రగంబులు గీసి ప్రణవంబునను దలిర్ప

తే.గీ. పీఠమభ్యుక్షణము సేసి ప్రీతితోడ। దేవి నర్చింపవలయును విస్ఫురిల
మొనసి యాధారమంత్రంబు మొదలుపెట్టి। పీఠమంత్రావసానమై పేర్కొనఁగను. ౫౦

వ. అందు గౌరీశంకరుల నావహించి, సమాహితుండై ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారంబులం బూజించి, ఋతుస్నాతయై కామాతురయై చేరిన దేవిం జూచి శంకరుండు క్రీడించుచున్న కించిత్సమయంబు చింతించి, పాత్రంబున నగ్నిం దెచ్చి యుంచుకొని, రాక్షసాంశంబు విడిచి, పూర్వోక్తవీక్షణాదులచే సంస్కరించి, రంజీజము నుచ్చరించి, చైతన్యంబు యోజించి, ప్రణవంబున సప్తవారంబు లభిమంత్రించి, ముద్రం జూపి, దర్భచే రక్షితంబు సేసి, మూలమంత్రంబున ముసుఁగిడి, మూడుమార్లు ప్రదక్షిణంబు సేసి, యోన్యాకృతిఁ గూర్చుండి, కుండంబుపై జేయిడి, తాంత్రంబుం జపింపవలయు, శివబీజబుద్ధిచే దేవి యోనిఁ బీఠహోత్రు నుంచి, యాచమనంబు చేసి. ౫౧

కం. దేవుఁ జగదుత్పాదకు। దేవిఁ జగదంబికన్ మదిన్నిలిపి, మనం
భావన ధ్యానింపఁగఁదగు। నీ విశ్వమునెల్ల బ్రోచు నీశ్వరులనుచున్. ౫౨

వ. అనంతరంబు చిత్పింగళహనహనదహ యగ్నింబున వహ్నిదీపనార్థంబు స్వాహాయుక్తంబుగఁ బ్రజ్వలింపఁజేయుచు. ౫౩

తే.గీ. జాతవేదు హుతాశను జాతరూప। వర్ణు నగ్ని సమిద్ధుఁ బ్రజ్వలితు ననలు
విశ్వతోముఖుఁ గొల్చెద విమలభక్తి। ననుచు ప్రముక్కఁగవలయుఁ జూ యమపవేణ్య: ౫౪

తే.గీ. స్వస్తి పూర్ణసహస్రార్చి సప్తజిహ్వ । చామధర పూష ధూమవిస్తారి యనుచు
సంగముల నారిటి న్యసించి యవల ధ్యాన । మొనరఁ గావింపవలయును మునివరేణ్య ! ౬౫

వ. షడంగంబులు జాత్యుక్తంబుగాఁ బూర్వాసనంబుల న్యసించి హేమవర్ణుండును, త్రినేత్రుండును, పద్మసంస్థితుండును నగు వహ్నిం ధ్యానించి కుండమేఖలయుపరిభాగంబునఁ బరిషేచనంబు సేసి, దర్భలు పఱచి, పరిధి వ్రాసి, త్రికోణవృత్తంబును, షట్కోణవృత్తంబును, అష్టదళంబుగను న్యసించి, వహ్నియంత్రంబు చేసి య య్యంత్రంబునందు వక్ష్యమాణయంత్రంబుచే వహ్నిం బూజింపనగు. వైశ్వానర యని ధ్యానంబును, జాతవేద యని యావాహనంబును, లోహితాక్ష యని కర్మంబుల సాధింపనగు. వహ్నిజాయాంతికమను మంత్రంబున వహ్నిం బూజింపనగు. షట్కోణంబులఁ గ్రమంబుగా హిరణ్యయు, గగనయు, రక్తయు, కృష్ణయు, బహురూపయు నను శక్తులం బూజింపనగు. సప్తజిహ్వలు కేసరంబులుగా నెంచి పూజింపనగు. శక్తిస్వస్తిక ధారిణులగు శక్తులం దళంబుల నర్చించి జాతవేదుండును, సప్తజిహ్వుండును, హవ్యవాహుండును, అశ్వోదరజుండును, వైశ్వానరుండును, కౌమారతేజుండును, విశ్వముఖుండును, దేవముఖుండును నను మూర్తులుగల తారాగ్నికి నమస్కరించి, వజ్రాద్యాయుధసహితులగు నింద్ర, యమ, వరుణ, కుబేరుల నర్చింపవలయు. మఱియుం బిదప ప్రోక్షణసంస్కారంబును, ఆజ్యసంస్కారంబునుం జేయవలయు. స్రువంబుచే ఘృతంబు పూని హోమంబు వొరకొని దక్షిణభాగంబునుండి పితృహోత్రుని, దక్షిణాంగంబున నగ్నయేస్వాహా యని వేల్చి, వామంబునుండి ఘృతంబు గొని సోమాయస్వాహా యని వామాంబకంబున వేల్చి, మధ్యంబుననుండి ఘృతంబును గొని అగ్నీషోమాయస్వాహా యని మధ్యనేత్రంబున వేల్చవలయు. పిదప దక్షిణభాగంబునుండి ఘృతంబు గొని అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా యని ముఖంబున వేల్చవలయు. అనంతరంబు తారవ్యాహృతులచే హోమంబు చేసి తర్వాత నగ్నిమంత్రంబున వేల్చి పిదపఁ బ్రణవంబున నెనిమిది ఘృతాహుతు లిచ్చి వెండియు గర్భాధాన పుంసవన సీమంతోన్నయన జాతకర్మ నామకరణోపనిష్క్రమణాన్నప్రాశన చూడావ్రత మౌంజీబంధ మహావ్రతోపనిషద్వ్రత గోదానోద్వాహకంబులను శ్రుతిచోదితంబులగు సంస్కారంబులు నెఱపి, శివుం బార్వతిం బూజించి విడువవలయు. పిదప సమిత్పంచకంబుచే వహ్నినుద్దేశించి వేల్చి యాపరిణంబున వైకాహుతు లిచ్చి స్రుక్కునందు నేయిడి హస్తంబున నుంచి స్రువంబుచే మూసి నిజాసనంబుననుండి గురుండు వౌషడంతంబగు మంత్రంబుచే వేల్చి మహాగణేశ యను మంత్రంబుచేఁ బదియాహుతు లిచ్చి పీఠంబు నర్చించి దేవ మంత్రదేవతను వహ్నియందు ధ్యానించి తన్ముఖంబున మూలమంత్రంబుచే నిరువదియైదాహుతు లిచ్చి యుభయవక్త్రంబు లేకీభవింపంజేసి గురుండు తదైక్యంబు ధ్యానింపవలయు. పిమ్మట దేవతలకు షడంగాహుతులు విడివిడిగా నిచ్చి నాడీసంధానంబు సేయవలయు. అంతఁ గల్పోక్తక్రమంబున గణాంతర

సహస్రకంబుతో మూలమంత్రంబుచే బలిహోమంబు చేసి దేవీసంతుష్టిం భావించి యావృతిదేవీగణంబులను, వహ్న్యధిదేవతలను తృప్తిపొందించి యనంతరంబ. ౬౬

క. యనుశిష్యుని స్నాతునిఁగాఁ । గని సంధ్యాదికము దీర్చి కడునిర్మలవ
స్త్రునిఁ జేసి స్వర్ణభూషణు । నొనరించు బుద్ధాంబుపాత్ర మొప్పించి తగన్. ౬౭

వ. కృతస్నాతుండై యున్న సమయంబున శిష్యుండు. ౬౮

కం. గురునకు నభివాదనమును । గర మర్థిఁ బ్రదక్షిణంబు సంగతిఁ జేసెన్
బరువడి నమస్కరించి మ । ఱి వరుసగ నిష్టదేవతను మదిఁ దాఁ గూర్చుండెన్. ౬౯

తే.గీ. గురుఁడు నతనిని వీక్షించి కొమరుమీఱ । దనదు దివ్యమూర్తిని తనువునందు
నారిచి భావించి యధ్వసంశోధనంబు । సేయఁగాఁదగు హోమసంసిద్ధితనర. ౭౦

ఆ.వె. భావితమగు నందు షట్పంచభూతముల్ గ్రమం । బుగను వరఁచి ధ్యానమును నొనర్చి
కర్మపూర్తిసేయఁగాఁదగు నెల్లన్న । వినుము తెలుపువాఁడ విస్తరించి. ౭౧

వ. పాదంబులఁ గళాధ్వంబును, సంధుల తత్త్వాధ్వంబును, నాభిని భువనాధ్వంబును, హృదయంబున వర్ణాధ్వంబును, ఫాలంబున బదాధ్వంబును, మూర్ధంబున మంత్రాధ్వంబును భావించి, కుశంబుచే శిష్యు స్పృశించి, తిలాజ్యపరిప్లుతంబగు ద్రవ్యంబుచేఁ బ్రత్యధ్వంబును తారాఖ్యమంత్రప్రధానంబగు బోధయామ్యధ్వమునుస్వాహా యని యుచ్చరించుచు నెనిమిదిమార్లు హోమంబు సేసి, షడధ్వంబులు బ్రహ్మయందు లీనంబు సేసి, యట్టి బ్రహ్మమునంది సృష్టిమార్గంబున గురుండు నిజదైవత్వంబు శిష్యునందుఁ గల్పి పూర్ణాహుతి సేసి, వెండియుఁ బ్రత్యేకంగాహుతి యొసఁగి, తనయందలి వహ్నిని క్రమంబుగా శిష్యున కిచ్చి శిష్యునేత్రంబులు వస్త్రంబునం బంధించిన నతండు మండపమధ్యంబునందుండ శిష్యహస్తంబులవలన దేవికిం బుష్పాంజలి యిప్పించి, నేత్రబంధంబు విప్పి, మిష్టదైవంబునం గూర్చుండి యథోక్తక్రమంబున శిష్యదేహంబున భూతశుద్ధి నిల్పి, మంత్రోదితంబులగు న్యాసంబులను శిష్యుని దేహంబున నెఱపి యన్యంబగు మండలంబున శిష్యు నుండ నియమించి, కలశస్థంబులగు పల్లవంబులు మాతృకం జపించుచు, శిష్యశిరంబున నునిచి, కలశస్థజలంబుచే శిష్యుస్నానంబు సేయించి, రక్షార్థంబు వర్ధనీతిలసేకంబు సేయించిన, నంత శిష్యుండు లేచి వస్త్రంబులు గట్టి కృతభస్మావలేపుండై గురుసన్నిధిం బ్రవేశించిన నంత గురుండు దయార్ద్రహృదయుండై తన హృదయంబునందలి శక్తిని శిష్యు హృదయంబున నుండ భావించి యైక్యంబు చింతించుచు గంధపుష్పాక్షతలం బూజించి స్వహస్తంబు శిష్యు శిరంబున నుంచి దేవీమంత్రంబు శిష్యుని దక్షిణశ్రవణంబున ముమ్మా రుపదేశించిన శిష్యుం డష్టోత్తరశతంబు జపించి భూమిపై నొఱఁగి

గురునకు దండప్రణామంబు సేసి, తనకుఁ గల యర్థంబు గురువున కర్పించి, ఋత్విక్కులకు దక్షిణ లిచ్చి, బ్రాహ్మణులకు భోజనంబులు పెట్టి, సువాసినులఁ, గన్యల, బ్రహ్మచారుల, బాలుర, దీనుల, ననాథుల, దరిద్రుల విత్తశాఠ్యంబొనర్పక పూజించి కృతార్థుండై యను దినంబు మంత్రజపంబు సేయుచుండవలయు. ౬౨

క. అని యిట్టులు దీక్షావిధి । వినిపించితి మునివరేణ్య విప్రులకెల్లన్
ఘనధర్మంబగు దీక్షన్ । గొనియాడం దగు దేవిఁ గొలువుము నీవున్. ౬౩

వ. అనిన విని సంతుష్టాంతరంగుండై నారాయణునకు నమస్కరించి నారదుండు దేవీదర్శన లాలసుండై తపంబునకుం జనియె నని చెప్పిన విని వ్యాసుం జూచి జనమేజయుం డిట్లనియె. ౬౪

―: కేనోపనిషదర్థవర్ణనము :―

ఉ. ద్విజులకు శక్త్యుపాస్తి శ్రుతివిశ్రుతమై తనరారుచుండఁగా
ద్విజు లది మాని యన్యమగు దేవతలం భజియింపఁ జొచ్చి రో
మునివరేణ్య చూడ నిది చోద్యము వైష్ణవ, చీన, జైన, వా
స్తుదిన, దిగంబరాదులుగ శ్రౌతవిపత్తియుతులైరి కంటివే. ౬౫

ఉ. మరిగలవారు పండితులు మాన్యులు తర్కవిచక్షణుల్ మహా
ప్రతిభులు వ్యాకృతిప్రముఖపారగులున్ ఘనయోగ సాంఖ్య వి
శ్రుతులును నయ్యు మానవులు శ్రుత్యనువర్తన మాని రేలొకో
యతికులవర్య ! కారణము నాకది చెప్పుము సత్కృపామతిన్. ౬౬

వ. అదియునుంగాక. ౬౭

ఆ.వె. మున్ను నీవు పొగడియున్న మణిద్వీప । సన్నుతప్రభావ సరణి నొప్పఁ
జెప్పుమయ్య నాకు శ్రీదేవిభక్తుండ । వినఁగ నిచ్చయించు వీనులలర. ౬౮

వ. అనిన విని బాదరాయణుం డిట్లనియె. ౬౯

కం. సమయోచితముగ నడిగితి ! విమలమతీ ! శ్రద్ధతోడ విను రొల్లి మహా
సమరంబు ప్రవర్తించెను । సురులకును రాక్షసులకు నృపసీనాథా ! ౭౦

తే.గీ. దేవికృపచేత జయమాయె దేవతలకు ! దనుజులెల్లను బాతాళమునకుఁ బోయి
యుండి రంతట మదమోహయుక్తి గర్వ । మెసఁగ దమయంతవారు లేరనిరి సురలు. ౭౧

కం. కర్తలము భర్తలము సంహర్తలమును మేమె జగము నంతకు కీర్తి
స్ఫూర్తి గనుమమ్మ నాకర । మూర్తులు పోలుదురె పరమమూర్ఖులు వారల్. ౭౨

వ. అని పరాశక్తిప్రభావంబు మఱచి మోహావిష్టులైన సురల ననుగ్రహింపందలంచి జగదంబిక. ౭౩

సీ. కోటిసూర్యులతోడ బోటైన యట్టి గాంచి శతకోటిచంద్రుల సాటి నొప్పి
విద్యుదుద్యత్ప్రభావిస్ఫూర్తి సంరాశి మగలాల నిగరాల జగ వహించి
పద్మరాగప్రభాపటలిఁ దులాయించు గాయత్రీప్రకారలసఁ దనరి
కమనీయగోమేధికచ్ఛాయ సుంకించు నవనీలమణిరోచి నవఘళించి

తే.గీ. తళతళ వెలింగుచుండిన తనరు తేజ | మలర నలుదెస బయలైన నలువు గాను
నెన్నఁ జెప్పను నెక్కుడ నెఱుఁగనట్టి | పరమమంగళతేజ మప్పుడు దోచె నంత. ౭౪

సీ. అంతట విస్మయంబంది యదేమి చిత్రంబు దైత్యులచేష్టితంబో కాక
మాయయో యొక మహామహుఁ డెవఁడేనియు నిర్మించినాఁడొకో సందియము దోచె
నని యక్షుకడ కేగి యడుగుడ యని యంపు బిలిహోత్రుని జేరి విబుధవిభుఁడు
హో యగ్ని యక్షుని బొందు ని త్తేజ మెద్దియో యడిగి నీ వెఱుఁగు రమ్మ

తే.గీ. నావుఁడు యక్షుసన్నిధానంబునకు నేఁగు బోవ వీక్షించి యక్షుండు నీ వెవఁడవు
నీ బలం బెద్దినా యని నిప్పువేల్పు | దహనుఁడను కద్దు నాకును దహనశక్తి, ౭౫

క. అనవుఁడు యక్షుఁడు పలికెన్ | వినుము దహనశక్తి వెలయునేని
గనుమీ తృణమును దగ్ధం | బొనరింపుము దీని ననిన నొయ్యన నడుమన్. ౭౬

కం. చను సర్వోపాయబలంబున | జూపియు నిప్పు దాని ముట్టి దహింపం
గ నశక్యంబయి లజ్జా | వనతుండై తిరిగెఁ దనదు వాసి సురలకున్. ౭౭

కం. అది విని యింద్రుఁడు వాయువ్ | గదియంగాఁ బంపె నీవు గడువేగము న
మ్మదమునఁ బని యా తేజం | బదియో యక్షు నడిగి వెస నేతేమనన్. ౭౮

కం. తనయంతవాఁడు లేడని | మనమున నభిమానపరత మదమోహితుఁడై
చని గాలి యెదుట నిలువం | గని యక్షుఁడు పలికె నిట్లు గంభీరగతిన్. ౭౯

తే.గీ. ఎవ్వఁడవు నీవు శక్తి నీ కెయ్యది యన | మాతరిశ్వుండు పలికె నో మహితమూర్తి
యనిలుఁడను నేను జాలనమంచు శక్తి | జగములన్నియు నాచేతఁ జలనమందు. ౮౦

కం. నావుఁడు యక్షుఁడు పలికెను | నీ వనిలుఁడవేని జగము నెల్లఁ గదల్పన్
జేవగలదేనిఁ దృణ మిదె | లేవంజేయుము మన నతఁడు లేచి కడంకన్. ౮౧

కం. తన శక్తికొలఁది కదుపీ | బినఁ దృణ మొక్కింత నెగయఁజేయఁగలేకా
య్యన సిగ్గుపడి సురాళికి | వినుపించెను దాను జనిన వృత్తాంతంబున్. ౮౨

కం. అంతట దేవతలెల్లను | చింతం బొక్కుచును బోయి చేమోడ్చి మహ
త్త్వంబుం గని చెప్పిన నతఁ | డెంతయు విస్మయము నొందె నిది యేమనుచున్. ౮౩

తే.గీ. ఏను పోయెద నని లేచి యింద్రుఁ డప్పుడు । యక్షరూపంబయిన తేజు నంతికంబు
చేర నంతర్హితంబౌట చేయునద్ది । కాన నాతండు లజ్జించి గర్వమేది. ౯౪

తే.గీ. ఇంత యెల్లిదమైన నే నెట్లు సభకు । బోఁగల నటంచుఁ బలుమారు పొక్కిపొక్కి
మాన మెడలిన పిమ్మటఁ బ్రాణ మేల । తనువు ద్యజియించుటొప్పదే తన కటంచు. ౯౫

క. ఈ సదతయెల్ల యెవ్వని । పై నెగవెఁడు వాఁడు శరణమయ్యెడు నాకున్
బూని ఘటించెద నిర్తతి । నా నుడి విని బ్రోచుఁగాత నాథుఁడు నంతన్. ౯౬

తే.గీ. తత్క్షణంబున హరివక్షస్థలమునుండి । పలుకు వినఁబడె నో యింద్ర యమరవిభుఁడ
బరగ మాయాఖ్య బీజంబు స్మరణ మొనరఁ । జేయు మను విని యాతండు చిత్తమందు. ౯౭

వ. నిరాహారుండై నిమీలితనయనుండై మాయాబీజంబు లక్షవారంబులు జపించఁ జైత్రశుద్ధ నవమినాఁడు మధ్యాహ్నంబునఁ దొంటిప్రదేశంబున మునుపటియట్ల తేజంబుద్భవిల్లె. అంత, ౯౮

సీ. విలసినదాసాంనివిరివంటి నెమ్మొగము వాలార్కమండలిఁ బోలు వెలుఁగు
చిన్నివెన్నెలతేని చెన్నగు మకుటంబు దాగైన పట్టంపు పైఠీకమును
నాలుగుచేతుల నలువొప్పఁగ వర పాశాంకుశాభయ వరదములు
మనుఁదీగెవంటి మెత్తని మేను మూడుకన్నులు మంచిపట్టుపూవులసరములు

తే.గీ. వివిధభూషణములు గర్గి పేరువూరు । అలర నాలుగుదిక్కుల నభినుతింప
చంతపంక్తుల రుచులిందరాంతి నింపి । గౌరి కనుపట్టె జెంగావిచీరఁ గట్టి. ౯౯

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షంబైన గౌరిం గాంచి యింద్రుండు భక్తిభావంబులు పెనంగొన దండ ప్రణామంబు సేసి నిలువంబడి చేతులు జోడించుకొని 'యో తల్లీ । ఈ తేజం బెయ్యది?' యని యడిగినం గరుణార్ద్రహృదయయై హైమవతి యిట్లనియె. ౧౦౦

తరల. ఇది మదీయము బ్రహ్మరూపం బిది జగజ్జననాస్పదం
బిది నిరామయ మిది యనంతం బిది నిరాశ్రయమంచు నీ
వది నెఱుంగుము సర్వసాక్షి సమస్తకారణ మారయన్
దుదియు మొదలును లేమి దీనికిఁ దోచు జ్ఞానికి సర్వదా. ౧౦౧

తరల. ఎల్ల వేదము లెల్లతపములు నెద్ది చెప్పుచునుండెనో
గల్లగాదది బ్రహ్మచర్యముఖంబులం గుణవర్గణం
బెల్లదన్ దగఁగోరుచుండెడి నీ జగంబునవెల్లనుం
దల్లి యయ్యును దండ్రి యయ్యును దనరె నియ్యది చెప్పెదన్. ౧౦౨

వ. ఓంకారయుతంబగు నంతోష్మంబుతోఁ గూడిన ప్రణవంబు బ్రహ్మనాఁబడు, నా బీజంబులు రెండును మదీయంబులగు ముఖ్యమంత్రంబులని యెఱుంగుము. భాగద్వయము

పతినై బీజద్వయంబునుండి సకలజగంబు సృజించితి. అం దొకటి సచ్చిదానందనామకం బగు. రెండవది మాయాప్రకృతిసంజ్ఞికం బగు. సమ్మాయ పరాశక్తియనియు, శక్తి యనియు, మహేశ్వరియనియుఁ బిలువంబడు. చంద్రునకుఁ జంద్రికయుంబోలె నా కవి భిన్నంబులు గావు. నాయందు మాయయను సామ్యావస్థ యుదియు. ప్రళయంబున సర్వజగం బును మదభిన్నయై యుండు. ప్రాణికోటి తమ తమ కర్మపరిపాకవశంబున పునఃపును ర్వ్యక్తవంతం బగు. నిర్విభంబుద వ్యక్తంబుగాని రూపంబు వ్యక్తంబగు. అంతర్ముఖస్థమైన యవస్థపేరే మాయ యనంబడు. బహిర్ముఖంబగు సమ్మాయ తమస్సనంబడు బహిర్ముఖంబగు మాయవలన సత్త్వంబు పుట్టు. సృష్టికాలంబున నదియ రజంబగు. బ్రహ్మ విష్ణుమహేశ్వరులు గుణత్రయాత్మకులు. అందు రజోగుణాధికుఁడు బ్రహ్మనంబడు, సత్త్వా ధికుఁడు విష్ణుండు, తమోగుణాధికుండు రుద్రుండు. నీవు మువ్వురు జగత్కారణరూపులు. మఱియు స్థూలదేహంబు బ్రహ్మ, లింగదేహంబు విష్ణుండు, కారణదేహంబు రుద్రుండు. నేను నాలవదాననై యుండు. సామ్యావస్థ నంతర్యామిరూపిణి యండ్రు. దాని కూర్ధ్వంబున నా రూపంబు రూపవర్జితంబైన బ్రహ్మగా నుండు. నా రూపంబు సగుణంబనియు, నిర్గుణం బనియు ద్వివిధంబు. మాయారహితంబు నిర్గుణంబు, తత్సహితంబు సగుణంబు. నేను జగంబెల్ల సృజియించి యందుం బ్రవేశించి యనిశంబు యథాకర్మంబుగా జీవునిం బ్రేరే పించుదాన. సృష్టి స్థితి లయంబుల బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులచే నేను చేయించెద. పవన సూర్యేంద్రాదుల బీజన ప్రకాశన వర్షణాదుల నేను బ్రేరేచెద. గావున సర్వోత్తమను నేను. కాష్ఠపుత్తలికలంబోలె మిమ్ము నేను నర్తింపజేసెద. నొకప్పుడు దైత్యుల, నొకప్పుడు దేవతల కేను జయంబు నిచ్చెద. నే స్వతంత్రను. స్వేచ్ఛచే సర్వంబుం జేయుచుందు. నన్ను సర్వాత్మకంగా నెఱింగి గర్వంబు విడువుండు. అహంకారావృతులై మోహంబునం బడంగలరని యనుగ్రహంబుచే నీ దేహంబునుండి వెడలిన యక్షతేజంబు నాయదియ. ఇంతటినుండి యెల్లవిధంబుల గర్వంబుడిగి సచ్చిదానందరూపిణినగు నన్ను శరణంబుగాఁ గొనుమని వెలవిచ్చి మహాదేవి యంతర్హిత యయ్యె. ౧౦౩

సీ. అంతట దేవత లాత్మగర్వంబుల నెడలించి దేవిని హృదయమందు
నారాధనము చేసి యతిభక్తియుక్తులై మూడుసంధ్యలయందు ముఖ్యమైన
గాయత్రి జపియించి కడునిష్ఠ యజ్ఞభాగంబుల దేవి నుత్కలికఁ గొలిచి
సత్యయుగంబున సకలదేవతలును మానవు ల్దాసపుల్ మఱియు నెల్ల

తే.గీ. వారు నీరీతి జరిపిరి వారుమహిమ । తారహ్యల్లేఖకాజప తత్పరతను
నన్యమెఱుఁగరు కృతయుగమందు జనులు। మనుజకులనాథ నిరవద్య మహితబోధ ! ౧౦౪

క. గాయత్రిని విడిచి రప్డా । నాయుత గౌరీకశత్రు నానాగమలన్
ధ్యేయములగా నెంచరు వా । రాయతమతు లేమిచెప్ప నవనీనాథా ! ౧౦౫

తే.గీ. వేదవిహితంబు లగువాని విడిచి దేవ। పూజనంబులు చేసెడి బుద్ధిహీను
లెట్లు మోక్షంబునకుఁ బాత్రు లింద రందు। భ్రష్టులగుటయు కాదె భూపాలచంద్ర! ౧౦౬

—: బ్రాహ్మణులకు గౌతమ శాపము :—

సీ. భూతలేశ్వర యొకప్పుడు పంచదశవర్షములు కఱవొదవి యబ్బువిని వర్ష
ములు లేక లెక్కింప నలవిగాని శవంబు లింటింట వెడలెను హేయవృత్తి
మనుజుల వధియించి మనుజులు మెక్కిరి తల్లులు బిడ్డల దుల్ల నడఁచి
తినిరి గుఱ్ఱంబులఁ దినిరి, కొందరు కుక్కమాంసంబులం దిని మనిరి నరులు

తే.గీ. నిట్టులుండంగ బ్రాహ్మణులెల్ల గూడి। గౌతముని జేరి తమ తమ గతులఁ జెల్ప
నతఁడు వారల నెక్కుడు నాదరించి। యచ్చటన యుండుడని పల్కి యశనము లిడి. ౧౦౭

క. గాయత్రీధ్యానం బ। త్యాయతగతిఁ జరిపె నద్దయార్ద్రహృదయుఁడై
యా యనఘుఁడు వారలతో। రేయుం బవలనక యొక్కరీతి నృపాలా! ౧౦౮

ఉ. దేవి నమోస్తుతే యనుచు దేవపదాబ్జయుగం భజామి వి
ద్యే వరదే శుభం చ మమ దేహి నిరాసిరి పూర్ణమంచు స్వా
హే విమలే స్వధే జగదధీశ్వరి యంచు, సమస్తలోక ర
క్షానిధి యక్షమే సుగుణశాలిని మాపవ యంచు భక్తితోన్. ౧౦౯

వ. అని యిట్లు గౌతముం డత్యంతభక్తిసమేతుండై ప్రార్థించిన జగన్మాత ప్రత్యక్షమై పూర్ణ
పాత్రమిచ్చి యీపాత్రంబువలన మీ రెయ్యది కోరిన లభించునని సెలవిచ్చి మఱియు, ౧౧౦

తే.గీ. కాంక్షితంబు గతులఁ జక్కఁగ నెఱంగి। నన్నుఁ గొలుపుడు మీరు నెన్నఁడును గీడు
గలుగ దీ పూర్ణపాత్రంబు గైకొనుండు। సర్వపోషణమగు నిది శాంతిదంబు, ౧౧౧

కం. అని పల్కి దేవి చనినన్। మునులకు బ్రాహ్మణుల కధిక మోదం బొదవన్
జనియించె నన్నరాసులు। ఘనశైలములట్ల కూరగాయలతోడన్. ౧౧౨

ఉ. కమ్మని పొట్లకాయ సొరకాయయు బెండ యనంటి బీరయున్
గుమ్మడి వంగ దొండ పొడిగూరలు దప్పళ ముప్పడాలు వ
డ్యమ్ములు నూటఁగాయలు గుడాన్నము సూపము పాయసాన్నమున్
దమ్ముగ మెక్కి త్రేపుచును త్రేపిరి బ్రాహ్మణు లొక్కపెట్టునన్. ౧౧౩

కం. పంచాల గింజఁ గొలువము। మంచా లెక్కితిమి పెద్ద మంటకలుపనన్
గంచాలు దూరమాయెను। బంచవిధాన్నములు నేడు భగవతి యిచ్చెన్. ౧౧౪

కం. గొంద్రమగు కఱవు రోఁదిన । నిద్రాణిం బెండిలేక నెట్టితి మిప్పు డా
గొడ్రాలు బిడ్డఁ గనియెన్ । షడ్రసభోజనము లబ్బె శాంభవికతనన్. ౧౧౫

చ. కుసుమలు నారకొట్టులును గొండమణీలును రాజనాలు సు
త్తెనటులు గాకితెక్కలును దెల్లలు మోదుగమాడ పెద్దగు
మ్మెనటులు లాల్పురీలు జిలమల్ బుడమల్ మొదలైన వియ్యముల్
వెనులు రాసులై పొసఁగె దేవికృపామహిమంబు గంటిరే! ౧౧౬

వ. ఇట్లు పలువిధంబులం బల్కికొనుచు శతయోజనవిస్తీర్ణంబగు నమ్మునియాశ్రమంబునం
గల ఋషిస్తోమంబులును, నానాబ్రాహ్మణబృందంబులును, దేవీదత్తసస్యసంపద పరిపూర్తి
గలిగి బహుయజ్ఞంబులు సేయ నెల్ల దేవతలు సంతుష్టులై గౌతమునిం గీర్తింప నింద్రసభ
నతని యశం బతిశయిల్లె. నప్పుడు, ౧౧౭

ఉ. గౌతమ మౌని యా కఱవుకాలమునన్ హవిరాదికంబులన్
జేతము లుల్లసిల్ల నవనిం గలిగించినఁగాదె బొజ్జలన్
నేతులఁ దాల మీగడల నింపితి మింతటివాని నేఁడనేఁ
జూతుమె కల్పపాదపముబల్లె యితండు జగంబుపాలిటన్. ౧౧౮

కం. అని యిట్టులు తెలిగంటులు । గణియింపఁగ గౌతముండు గర్వము వదలో
సుమపక త్రికాలములయం । దును దేవిం గొల్చు భక్తి దులకింపంగన్. ౧౧౯

వ. ఇట్లు ప్రొద్దుట బాలను, మధ్యాహ్నంబున యువతిని, సాయంకాలంబున వృద్ధను [illegible]
రతక్రియాయోగంబునం బూజింపుచుండ నొక్కనాడు. ౧౨౦

ఆ.వె. వాయునిహతి వీణ మ్రోయంగ బంచమ । శ్రుతినిఁ బాడికొనుచు సముల భక్తి
శక్తిఁ దలచికొనుచుఁ జదలనుండి నారద । ముని వచ్చె మౌని యుండుకడకు. ౧౨౧

తే.గీ. ఇట్లు వచ్చిన నారదు నెల్లమునులు । గౌరవము సేసి పూజింప గౌతమునిఁ
గాంచి యాతని సద్గుణగణము నెంచి । యప్పుడప్పటికథలచేఁ బుచ్చె ప్రొద్దు. ౧౨౨

వ. వెండియు నారదుండు. ౧౨౩

కం. ఇంద్రుడు సెప్పఁగ నో మునిచంద్రా! నీకీర్తి వింటి సంతోషశ్రీ
సాంద్రుండనైతి మతిని । స్తంద్రతఁ గాయత్రిసేవ సలిపితివికదా! ౧౨౪

వ. అని గౌతమునితోఁగూడ గాయత్రీమండపంబు ప్రవేశించి జగన్మాతం దర్శించి వంద
నంబులు సేసి చనియె. నంత గౌతమపోషితులగు బ్రాహ్మణు లమ్ముని యుత్కర్షం
గాంచి యసూయాయుతులయ్యు నిది తఱికాదు, కాలంబువచ్చినప్పుడు చూచెదమని లోలో
నడఁచుకొనియుండి రంత దిగంతంబులునిండ వర్షంబులు గురిసిన పృథివి సస్య
సమృద్ధంబై దుర్భిక్షంబు దీరియున్న సమయంబున బ్రాహ్మణులెల్లరుం గూడి నిష్క

రణంబు గౌతము శపింపం దలంచి యక్షిణీమహిమంబుచే మాయావృద్ధధేనువుం గల్పించి గౌతము పాకశాలం బ్రవేశింపంజేయ గౌతముండు హుంకారంబు సేసి తోలంబోవ నది యప్పుడ పడి యార్తిఁ, దన్నిమిషంబును గొని ద్విజులెల్ల శోకింపందొడంగి రయ్యవసరంబున ధ్యానయోగంబున నున్న యా సంయమీంద్రుండు కొంతసేపటికిఁ గనులు విప్పి తన యోగజ్ఞానంబున నదియంతయు విప్రకృతంబని యెఱింగి క్రోధతామ్రాక్షుండై యప్పుడ యెల్ల మునుల నిట్లని శపియించె. ౧౨౫

ఆ.వె. వేదమాతయైన విమలగాయత్రిని । దాని ధ్యానయుక్తి దాని పుణ్య
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౨౬

ఆ.వె. వేదపాఠములను వేదార్థవిద్యను । వేదచోదిత క్రియాది పుణ్య
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౨౭

ఆ.వె. శివునియందు మఱియు శివమంత్రమునందును । శివునిశాస్త్రమందు శివునిభక్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౨౮

ఆ.వె. దేవియందు మఱియు దేవిమంత్రమునందు । దేవిశాస్త్రమందు దేవిభక్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౨౯

ఆ.వె. ప్రకృతియందు మఱియు ప్రకృతిధ్యానమునందు । ప్రకృతికథలయందు పరమభక్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౦

ఆ.వె. దేవియుత్సవమున దేవిదీక్షణమున । దేవివందనమున దేవిపూజ
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౧

ఆ.వె. శివునిదర్శనమున శివునిధ్యానమ్మున । శివునివందనమున శివునిపూజ
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౨

ఆ.వె. బిల్వపత్త్రియందు వివిధరుద్రాక్షలు । పాపహారి భస్మలేపనాది
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౩

ఆ.వె. శ్రౌతకర్మలందు స్మార్తకర్మలయందు । జ్ఞానమార్గమందు శాంతవృత్తి
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౪

ఆ.వె. ఐక్యభావమునను నద్వైతమందును । శమమునందు మఱియు దమముఖముల
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౫

ఆ.వె. నిత్యకర్మలందు నిత్యాగ్నులందును । నిత్యజపములందు నియతమైన
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౬

ఆ.వె. ధేనుదానములఁ బితృశ్రాద్ధములయందు । వ్రతములందు నీతివర్తనముల
విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాతకులార బ్రహ్మబంధులార ! ౧౩౭

ఆ.వె. సరణిఁ దెలిసి కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణమ్ముల । తీర్థసేవనాది ధీనియుక్తి
　　విధులయందు మీరు విముఖులౌదురుగాక । పాయలార బ్రాహ్మణంబులార.　　౧౩౮

కం. వేదవిని నిదనాది యతర । దేవతలఁ గొల్చి మూర్తిం దవనాది
　　వ్యాపృత్తుల పాలకులై । పోవుదురు ఘరానురాధములు మీ రెల్లన్.　　౧౩౯

కం. కాపాలికాదిమతగతు । లై పాషండ ప్రవాదులై కపటదుష్ట
　　వ్యాపారంబులదురు లో । నై పోవుదురెల్ల ఘోరనరాధము లిలన్.　　౧౪౦

కం. పితృమాతృ సుత సహోదర । సుతలఁ విక్రయము సేసి సొమ్ములు గొని దు
　　ర్గతిపాలై మతిహీనతఁ । బతితులగుదు రెల్ల బ్రాహ్మణసీమన్.　　౧౪౧

కం. వేదంబుల నమ్ముచు మ । ర్యాదల్ విడి తీర్థవృత్తు లమ్ముచు శ్రుతిసం
　　వాదంబు లమ్మికొనుచుం । బోదురు పాపిష్ఠులగుచు ఘోరనరసీమన్.　　౧౪౨

తే.గీ. పంచరాగమంబులఁ బాంచరాత్ర । పద్ధతులలోన బడిరి నిపతులంది
　　పాడిదప్పి చరింతురు పాయలార । పాప్రులై పోదు రో బ్రాహ్మణంబులార.　　౧౪౩

కం. మాతల కన్యల భగినుల । నాతతకామోపకాంతులై కలయుచు ప
　　న్యాతత్పరులై చెడియెద । రాతంకములేక బ్రాహ్మణాధములారా.　　౧౪౪

కం. మీవంశము మీపుత్రులు । మీవనితలు నెల్లవారు మీవలె మరి వ్యా
　　పావిష్టులగుచుఁ బుణ్య । భావుల రయ్యెదరు బాడబాధములారా.　　౧౪౫

వ. అని యిట్లు శపియించి గౌతమమహర్షి వేదీమండలంబునకుం జని దర్శించిన బ్రాహ్మణకృతియు, గౌతమశాపంబును నెఱింగి విస్మయంపడి గౌతముం జూచి మునివర్యా! నీవు బ్రాహ్మణులకుం జేసిన యుపకారంబు మాడిచెం బోసిన నేయివిధంబై, పాముకుం బాలు వోసిన విధంబున నెదురువచ్చె. వారి దుష్ప్రయత్నంబు వారలనే బాధించునది యయ్యె. వారు త్రవ్వుకొనిన గోతిలో వారె పడియెదరుకాని నీ వింతట నుపశమింపుమని చెప్పి యనిచిన గౌతముం డాశ్రమంబునకుం జనియె. నంత బ్రాహ్మణులు శాపానుతాపవ్యాపాదులై దుఃఖించి యెల్లరుంగూడి లజ్జావనతాంగులై గౌతమముని సమీపంబు సేరి కటాక్షించుమని యనేకవిధంబులం బశ్చాత్తప్తులై వేడినఁ గరుణాపూర్ణహృదయుండగు నమ్మునిశ్రేష్ఠుండు వారలం జూచి నావాక్యంబు రిత్తవోదు, కృష్ణావతారపర్యంతంబు మీరు నియతధర్మప్రవర్తనల నలరియుండుఁడు, తదనంతరంబునఁ గలియుగంబు ప్రాప్తంబయ్యెడు. నప్పుడు మదీయ శాపక్రమంబు తప్పక మీరు లభించెదరు. నాశాపంబు వేగమనడంచుకొను తలంపులు మీకుం గలవేని గాయత్రీదేవిపాదాబ్జంబులు సేవింపుడు. అని చెప్పిన విని బ్రాహ్మణులు శాంతినొంది చనిరి. వెండియుఁ గాలక్రమంబునం గలియుగంబు ప్రాప్తంబగుఁడు బ్రాహ్మణులు.　　౧౪౬

కం. మూడు సంధ్యల వార్చుట । కేపారగ వేదభక్తి యింతయుఁ గనరా
రావరు లగ్నుల విడుతురు । పాపులు కలియుగమునందుఁ బ్రాహ్మణు లధిపా. ౧౪౭

కం. శ్రీపరదేవిం గొలువరు । కాపాలికులగుచు జైన కౌలికులు వృథా
రేఖాంక శంఖ చక్రులు । పాపులు కలియుగమునందు బ్రాహ్మణు లధిపా. ౧౪౮

కం. కోపులు పరకీయాదు । ర్వ్యాపారులు నీచమతులు సర్వాయులు గుం
భీపాకమునం బడుదురు । పాపులు కలియుగమునందు బ్రాహ్మణు లధిపా. ౧౪౯

వ. కావున మానవేంద్రా! నీకు సర్వదా దేవీధ్యానంబు కర్తవ్యం బని చెప్పి వ్యాసుండు మరియు, ౧౫౦

—: మణిద్వీపవర్ణనము :—

వక్రగతి రగడ.

బ్రహ్మలోకమునకు నూర్ధ్వభాగమందుఁ జెల్వమీఱు
బ్రహ్మమైన సర్వవిష్టపంబు దానినే మణి
ద్వీప మందురు సర్వజగదధీనమిది సొప్పియుండు
లోప మెందు లేక సర్వలోక నాయకి మదిని తొల్లి
దేవిచేత నద్ది నిర్మితి స్వహించి యుంచె నివ్వ
డది నెన్నఁగండె బ్రహ్మదేవుఁడైన శేషుఁడైన
నీ సమ సదేశములు మహీతలంబు నింగి
లాసలోక మెన్న నవ్విలాసము ల్కొసంగలేవ
కంటిలీలఁ దనరు దాని గొప్పతనము నెవ్వ నవ్వి
కుంఠమైనఁ బోలలేదు గోజగంబు పొగడనగునె
జగమునకును గొడుగువలెనె చల్లదనము నిచ్చుచుండు
నొగిఁ దలిర్చుచుండుఁ బెక్కుయోజనములు నిడివి గలిగి
పరగ దానిఁ జుట్టియుండుఁ బాలవెల్లి దట్టమగుచుఁ
దరగలందుఁ జల్లదనము దనరుచుండు నిరత మోలి
జరుగుచుండు లెక్కపెట్టఁజాల మెన్ని యోడ లెపుడు
గురుతమీఱు గొప్పరత్నబంజము తీరమందుఁ దనరు
కోట యేడు యోజనములఁ గొమరు మిగులు దాని యెత్తు
దాటనీరు వివిధశస్త్రధారులైన భటులు గాచి
మీరు నాల్గు ద్వారములను మెప్పుగాంచుచుండు దాని
ద్వారపాలకులును నచటఁ దప్పకింద్రు నూర్వు రెలమి
వాసిమీఱ దేవభక్తవరులు వారు దేవిఁ జూడ

నానతోడ వచ్చువారి సంఘములుండ్రు దివిజాదఁ
ఒక విమాన శతము నాదికంబు ఘంటికాయుతంబు
గములయందుఁ జక్కఁదనము గలుగు హారము లెన్నియెన్ని
వెలరి వేత్రహస్తకోటి కింకరాదులంబు లెన్ని
అయగువారు వచ్చువారు వెనుకవెంట పల్లు లెన్ని
కొలఁకు లెన్ని వాపు లెన్ని గుంట లెన్ని చెఱువు లెన్ని
అలవికాదు లెక్కసేయ నెలకుఁబోట లెన్ని యెన్ని
గోపురంబు లెన్ని వృక్షకోటు లెన్ని వస్తు లెన్ని
పూఁవ లెన్ని కాయ లెన్ని పూవు లెన్ని ఫలము లెన్ని
యెల్లకాల మొక్కరీతి నెలమి నందుఁ గల్గియుండుఁ
జల్లఁగాలి వీచుచుండు సర్వము సుమంబులందు నిండి
కమ్మతావు లెల్లయెడలఁ గలిగియుండు సంతతంబు
కొమ్మలందుఁ గోకిలములు గూయుచుండు మెండుగాను
నిమ్మ దబ్బ జేమ పనస నీప నమేరు లోధ్ర పాద
పమ్ము లామ్ర కర్ణికార పారిజాత పాటలంబు
లగరు దేవదారు కాంచ నాశ్వకర్ణ తాల కోల
ఘృగు తమాల నాగ కుంద బిల్వ పిప్ప లాబ్జ బంధు
జీవ కనక సప్తపర్ణ వింశుమాల వృక్షసమితి
చేవమీఱఁ గనుల కింపు సేయుచుండు నెల్లయెడల. ౧౫౧

సీ. కోయిలల్ చిగురాకు కొమ్మలపై నెక్కి కుహూ యనుచు వేడ్కఁ గూయుచుండఁ
బూవుఁదేనియ లాని పోతరించుచు గండుతుమ్మెదల్ రొదసేసి జుమ్మనంగ
కమ్మగాయలు మెక్కి కడుపులు నించి రాచిల్కగుంపులు ముద్దు పల్కుఁ బల్క
గుడిగూళ్ళలో నుండి గుబగుబలాడుచుఁ బారావతములు శబ్దముల నెఱప
తే.గీ. కొలకులందును రాయంచ లుల్లసిల్లఁ । గొయ్యవంకలు పొదలలో గుబ్బటిల్ల
చారుశబ్దప్రపంచంబు జనకమునఁగఁ । దేజరిల్లెడిఁ జుమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౨

సీ. కొలఁకుల నెఱనీటి చలికి నెచ్చెలియైన తూఁడుగాడుపుసోకు తోడుపడఁగ
కల్పవృక్షమునీడ గడసి చందురురాతి కుదురుబోదియ యింపుగులికి వాలయు
సుంచిగంధపుచెట్ల మఱఁగి సొంపుగ వీఁచు పరిమళితెమ్మెరల్ సోలసి తాక
పొదరిండ్లలో రాలు పుప్పొడి బుక్కాయిఁ గలసి క్రొవ్విరితిన్నె చలువరీన
తే.గీ. సరస సైకతములమీద జదురుసేయు। సచ్చరల ముత్తె సరులు శైత్యములు గులియ
స్పర్శసర్వస్వమున కిదే జనకమునఁగ । దేజరిల్లెడిఁ జుమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౩

సీ. వెలఁగి కుంచెలువిప్పి జలదాధ్వమున నిక్కి బలిసి నెమళ్ళు పైపై నటింప
సమృతవాపితటవ్యాపి భాసుర రత్నసోపానశుభశోభ చౌకళింప
భూరి గారుత్మత ద్వారబంధంబుల బంగారుమేడలు పరిఢవిల్ల
నింద్రనీలస్తంభ చంద్రశాలాగ్ర సుందరమణికాయమానములు తనర

తే.గీ. చారుముక్తాఫలస్తోమ తోరణములు । స్ఫాటికోపలకుట్టిమస్థలులు దొనర
సకలరూపంబులకు నిదే జనకమనఁగ । దేజరిల్లెడిఁ జూమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౪

సీ. తియ్యమామిడికోసఁ దిపుడు పాతేటికాల్వల సింగడలతినెన్ని మొలచినట్టి
పలుసింగడలమీదఁ బెరిగిన ద్రాక్షపందిళ్ళచేరువఁ బూపుఁదేనెబోటె
గట్లఁదాచిన కలకండరాపొడి మమారమురెక్కు ఖర్జూరసమితి నాను
సమృతవాపుల రసంబాను నచ్చరపూపబోడుల వాతెర ల్వాని క్రోలు

తే.గీ. చారుశృంగారరసమార్గచారులైన । సూరివర్గంబు నందంద జూడ నొప్పి
సకలరసభావమున కిదే జనకమనఁగ । దేజరిల్లెడిఁ జూమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౫

సీ. సామ్రాణిగోడలఁ జందనదారువుల్ నవరించిన మయూళ్ళ ఒక్కడసనసు
పునుఁగువిల్లులమంద కనుఁగుకై చెలఁగాడు కస్తూరిమృగముల గముల సొంపు
విరిజాజిజొంపాల వెన్క మంచల్లివిల్లిగ నున్న మల్లెవా త్రిస్నదనము
పొన్నమ్రాఁకులగుంపు బోదెల్ క్కల నెలపూఁత నింపెనలారు పొగడ సొగసు

తే.గీ. సంపెఁగియును లవంగంబు జాజికాయ । మొసవి వసుఁదెంపుఁ గూనతెమ్మెరల సొబగు
జెనకి గంధంబులున్నెల్ల జనకమనఁగ । దేజరిల్లెడిఁ జూమి మణిద్వీప మధిప. ౧౫౬

తే.గీ. కంచుకోటకు నప్వలఁ గడఁగి తామ్ర । సాల మలరారు నెన్న నీ సాలమునకు
నమర నేడయి తగు యోజనములయెత్తు । వినుము నడుమను జతురశ్ర పృథివి గలదు. ౧౫౭

వ. తామ్ర కాంస్య సాలంబులనడుమఁ గల్పవృక్షవాటిక గలదు. వాని పూవులును, బత్రంబులును బంగారువన్నె గలవాని యందలి బీజంబులు రత్నంబులై యుండు. వాని వాసనలు దశయోజనపర్యంతంబు వ్యాపించు. నవ్వనంబు సురక్షితంబు. ఋతుసంబంధంబులేక యనిశంబు దేజరిల్లెడి. నందుఁ బుష్పసింహాసనాసీనుండై, పుష్పచ్ఛత్రవిరాజితుండై, పుష్పభూషణభూషితుండై, పుష్పాసవమత్తుండై, మధుశ్రీయు, మాధవశ్రీయు నను నిరువురు భార్యలం గూడి దివ్యగంధర్వాంగనాగానంబు లాలింపుచుఁ, గ్రీడించుచు వసంతు డవ్వనంబుఁ బరిపాలించుచుండు. న త్తామ్రసాలంబు గడవఁ బూర్వోక్తంబగు నౌన్నత్యంబు గల్గి సీసప్రాకారంబు శోభితంబగు. తామ్ర సీస సాలంబుల నడుమ సంతానవృక్షవాటి కలదు. దాని పుష్పంబులు దశయోజనగంధిలంబులు, హిరణ్యాభంబులు, నిరంతర వికసితంబులు, వాని ఫలంబులు మధురంబులు, నమృతద్రవసంయుతంబులునై యుండు, శుక్రశ్రీయు, శుచిశ్రీయు నను నిరువురు భార్యలం గూడి గ్రీష్ముండు

పాలింపుచుండు. నతండు నానాసిద్ధపరివృతుండై, దేవసమన్వితుండై, విలాసినీబృంద వివిధోపచార వినోద విలసితుండై యుండు. అవ్వల నారకూటమాయావరణంబు గల దదియు నింతియ యౌన్నత్యంబుగలిగి చెలువొందు. సీసారకూట సాలంబుల నడుమ హరిచందన వృక్షవాటి గలదు. అందు విద్యుత్పింగళనేత్రుండును, జీమూతకవచుండును, మేఘవాహనుండును, వజ్రనిర్ఘోషముఖుండును, ఇంద్రచాపధరుండును నై యనంతవారిధారలఁ గురియించుచు నభశ్రీయు, నభస్యశ్రీయు, సురస్సయు, రస్యమాలినియు, అంబయుఁ, దులయు, నిరత్నియు, భ్రమంతియు, మేఘయంతియు, వర్షయంతియుఁ, చిబుణీకయు, వారిధారయు నను పండ్రెండుగురు శక్తులతోఁ గ్రీడించుచు వర్షర్తునాయకుండు దానిం బాలించుచుండు. నిరంతర నవపల్లవ, నవలతికాన్వితంబులైన వృక్షంబులును నిచ్చలునుం బచ్చనిరంగుల నిచ్చలవిడిం బెరుగు పచ్చికపట్టులును, విడువక పారు నదీ నద ప్రవాహంబులును, రాగిజనచిత్తంబులంబోలెఁ గలుషంబులైన యుదకంబులతో నొప్పు సరోవరంబులు పెక్కులు గలవు. మఱియు దేవికిం గర్మకారులగు దేవతలును, సిద్ధులును నందుఁ గలరు. దేవ్యర్థంబులయిన వాపీ, కూప, తటాకంబులుం గలవు. సుందరులగు నంగనాజనంబులుందురు. దానిం దాటి నన నంతియ యెత్తైన పంచలోహాత్మక సాలంబుఁ గలదు. అరకూట పంచలోహ సాలంబుల నడుమ మందారవాటిక కలదు. అది నానాపుష్పలతాకీర్ణంబును, నవపల్లవశోభితంబు నై యుండు. ఇష్టలక్ష్మియు, నూర్జలక్ష్మియు నను నిరువురు భార్యలతోఁ గూడి శరదృతునాయకుం డధిష్ఠాతయై వర్తిల్లు. భార్యలతోడ సిద్ధులందు వసింతురు. పంచలోహావరణంబున కవల నంతియ యెత్తై దీప్యమానంబై మహాశృంగంబై రౌప్యసాలకంబు తేజరిల్లు; నందు సంతతప్రసూనస్తబకాన్వితంబై, దశయోజనగంధిల కుసుమాకీర్ణంబై, దేవీకర్మకారిగణసహితంబై పారిజాతవాటి వాటిల్లు. సహశ్రీ, సహస్యశ్రీ యను నిరువురు భార్యలతోఁ గ్రీడింపుచు హేమంతఋతునాయకుండు సాయుధుండై రాగిజనంబుల రంజిల్లంజేయుచు దానిం బాలించుచుండు. నందు దేవీవ్రతకారులగు సిద్ధులు వసింతురు, రౌప్యసాలాసంతరంబున సౌవర్ణప్రాకారంబు భాసిల్లు. రౌప్య సౌవర్ణ ప్రాకారంబుల నడుమ నవపుష్పపల్లవశోభమానంబైన కదంబవాటి వర్తిల్లు, నందుఁ గాదంబరీ ధారలు గురియుచుండు. తదనుభవానందమగ్నులై యచ్చటివార లుందురు. తపశ్రీ, తపస్యశ్రీ యను నిరువురు భార్యలతోఁ గ్రీడించుచు శిశిరర్తునాయకుండు దానిం బాలించుచుండు. దేవీ దాస్యకారులగు సిద్ధులందు వసింతురు. తదుత్తరంబునఁ బుష్యరాగమయంబైన యావరణంబు గలదు. అది కుంకుమారుణవిగ్రహంబు. దానియందుఁ బుష్యరాగ

మయస్థలంబులును, పుష్యరాగమయవృక్షంబులును సమస్తంబు పుష్యరాగమయంబై యుండు. రత్నసాలాదులయందెల్ల నిట్టులనె యని భావించునది, ఆ సాలంబునందు. ౧౫౮

సీ. రాజితంబగు పుష్యరాగంపుఁగోటలో నఖిలసరోజగర్భాండములను
గల దిశాపతులు వర్తిలుచుందురు సమష్ట్యాత్మరూపులగుచు నతిముదమున
నందు నింద్రుం డుండు నాయకంబునకు నెక్కుడై యొప్పు నైరావతాధిరూఢు
డై వజ్రహస్తుఁడై యమరసేనాపరివృతుఁడయి యా శతక్రతుడు వొల్చు

తే.గీ. అచ్చరలతోడ, శచితోడ నతనిపరెనె । యంగనలఁగూడి వహ్నియు యముఁడు రాక్ష
సుండు వరుణుం డనిలుఁడు శ్రీదుండు శివుఁడునందు నుండురు భటులతో నవనినాథ ! ౧౫౯

వ. మఱియు నగ్ని యాగ్నేయంబున స్వాహా స్వధాయుక్తుండై, నిజవాహన భూషాఢ్యుండై, నిజదేవగణ పరివృతుండై యుండు. యముఁడు యామ్యదిశను దండధరుండై, స్వభటపరివేష్టితుండై, చిత్రగుప్త పురోగముండై, నిజశక్తితోఁ గూడి విహరించు. నిఋతి నైరృతి దిగ్భాగంబున రాక్షసపరివృతుండై, నిజశక్తియుతుండై వసియించు. వరుణుండు పాశధారియై మహామీనసమారూఢుండై, వారుణీమదవిహ్వలుండై, నిజశక్తి సమాయుక్తుండై, నిజయాదోగణాన్వితుండై, వరుణానీకతాయులుండై వారుణదిగ్భాగంబునం బ్రవర్తిల్లు. వాయుదేవుండు వాయవ్యకోణంబున వాయుసాధన సంసిద్ధులగు యోగులచేఁ బరివృతుండగుచు, ధ్వజహస్తుండై, విశాలాక్షుండై, మృగవాహనంబు నెక్కి మరుద్గణంబులు గొలువ భాసమానుండై యుండు. కుబేరుం డుత్తరంబున యక్షాధిపత్యంబు సేయుచు వృద్ధియు, బుద్ధియు నను శక్తులంగూడి నవనిధులతో నలరుచుఁ దుందిలుండై మణిభద్రుండునుఁ, బూర్ణభద్రుండును, మణిమంతుండును, మణికంధరుండును, మణిభూషణుండును, మణిమాలుండును, మణికార్ముకుండును మొదలుఁగాగల యక్షసేనాపతులం గూడి నిజశక్తియుతుండై క్రీడించు. రుద్రుం డీశానకోణంబున కధీశ్వరుండై నిజచాపశరధిబాణాన్వితుండై, శూలధరులును, వికృతాస్యులును, కరాళవదనులును, వమద్వహ్నిముఖులును, దశహస్తులును, శతపాణులును, సహస్రభుజులును, దశపాదులును, త్రినేత్రులు, నుగ్రమూర్తులును రుద్రాధ్యాయంబునం జెప్పఁబడిన భూచరులును, వియచ్చరులును నగు రుద్రులతోడం గూడి రుద్రాణీకోటిసహితుండై, భద్రకాళ్యాదిమాతృకలతో నానాశక్తి సమావిష్టడామర్యాది గణావృతుండై, వీరభద్రాది సమన్వితుండై, ముండమాలాధరుండై. నాగవలయుండై, నాగకంధరుండై, వ్యాఘ్రచర్మపరీధానుండై. గజచర్మోత్తరీయుండై, చితాభస్మలిప్తాంగుండై. ప్రమథాదిగణావృతుండై. డమరునాదంబు సేయుచు భూతసంఘసమావృతుండై భూతవాసుండై నర్తించుచుండు. మఱియు, ౧౬౦

ఆ.వె. పుష్యరాగసాలమునకు నవ్వలఁ బద్మ । రాగమణుల కోట రహి వహించు
దానియెత్తు నూఱ దశయోజనంబులు । విమలరమ్యగోపురములు గలవు. ౧౬౧

సీ. పద్మరాగస్తంభ భాసితంబై యుండు మండపశతక సమ్మండితంబు
విద్య లర్వదినాల్గు పీఠములై యుండును నానాభరణసాధనములఁ బూని
ప్రత్యేకవిష్టపపాలినులై పరిచారికలను గూడి స్వస్వలోక
జనులతో మరియు వాహనహేతిధనముతో వారిపేళ్ళను విను వసుధ నధిప

తే.గీ. పింగళాక్షి విశాలాక్షి వృద్ధియును స । మృద్ధయును శ్రద్ధయును దాని వెనుక స్వాహ
స్వధయు మాయ వసుంధర సంజ్ఞ లోక । ధాత్రి సావిత్రి పిదప గాయత్రి మఱియు. ౧౬౨

సీ. ఒగి త్రిదశేశ్వరి యును రూప బహురూప సొరిది చస్కంద యచ్యుతయుఁ బ్రియయు
విమలయు నరుణియు కమలయు నారుణి ప్రకృతియు సృష్టియు వికృతియు స్థితి
సంహృతి సంధ్యయు సతి, హంసి, మర్దిక, వజ్రికయును నాకవాస మాత
భగవతి దేవకి పంకజాసనయును త్రిముఖి యన్యయును సప్తముఖి యనల

తే.గీ. దేవతా పూర్వదేవ మర్దినియు నూర్ధ్వ । కేశి లంబోష్ఠి బహుశీర్ష గీతచరిత
యగు వృకోదరి రథరేఖ యబ్జరేఖ । గగనవేగయుఁ బవనవేగయును నండ్రు. ౧౬౩

సీ. పయిపయి మదనాతురయు ననంగయు నంగమథనయు నంగమాయయు ననంగ
మేఖలయును బేరుమించిన విశ్వరూపయు సురాదికయును క్షేమకరియును
నక్షోభ్య సత్యవాగంచిత వివిధరూపయు శుచివ్రతయును వాగధీశ
యును సుదారయు నాఁగ లొప్పారుచును వీరు జిహ్వాల నిప్పులు చెఱఁగుచుండ్రు

తే.గీ. ఏడుసంద్రంబులను ద్రావి యుసుని ద్రుంగి । గాలి స్తంభించి సకల జగంబు నమరి
వైతు మనుచురు నిరపేక్షణాతతలయి । విశ్వాంతరము మెసవ్వుచుండు రుర్వీతలేశ । ౧౬౪

వ. వీరలందఱును శరశరాసనధారిణులును, యుద్ధోత్సుకలును, దంష్ట్రాకటకటారవబధిరీకృతదిఙ్ముఖులును, పింగోర్ధ్వకేశలును, అక్షౌహిణీ సేనాసమేతలు నై యుండ్రు. ఒక్కొక్కశక్తి లక్షబ్రహ్మాండంబుల నాశనంబుసేయు సామర్థ్యంబుగలిగియుండ్రు. శతాక్షౌహిణులౌ సేనయు నంతయె సామర్థ్యంబు గలిగియుండు. రథ గజ తురంగంబులు లెక్కింప నలవికాదు. పద్మరాగసాలంబునకుఁ బిమ్మట గోమేధికమణినిర్మిత సాలంబు గలదు. దాని యెత్తు పదియోజనంబులు. ఆ రెండుకోటల నడుమ భూమి జపాపుష్పసన్నిభంబు. నిఖిల వక్షి వృక్ష కుడ్య స్తంభ సదన గోపురాదులు గోమేధికమయంబులు. అందుండు భగవతికి ముప్పదియిద్దరు శక్తులు గలరు. గోమేధికమయంబులగు శస్త్రంబులు ధరియింతురు. వారికిఁ బ్రత్యేకలోకంబులు గలవు. వారు పిశాచవదనలు. స్వలోకవాసులచే నిరంతరంబు పూజింపబడుచుందురు. భింది భింది, ఛింది ఛింది, దహ దహ యని పలుకుచుండ్రు.

నిరంతరయుద్ధోత్సుకలై యుందురు. ఒక్కొక్కశక్తికి పదేసియక్షౌహిణుల బలగం
బుండు. ఒక్కొకశక్తికి లక్ష బ్రహ్మాండంబుల సంహరింపజేయు సామర్థ్యంబు గలిగియుండు.
ఇచ్చటి రథ గజాశ్వాదు లగణ్యంబులు. వారి నామంబులు వివరించెద వినుము. విద్యయు,
హ్రీయు, పుష్టియు, ప్రజ్ఞయు, శినీవాలియు, కుహూవును, రుద్రయు, వీర్యయు, ప్రభయు,
నందయు, పోషణియు, బుద్ధిదయు, శుభయు, కాళరాత్రియు, మహారాత్రియు, భద్ర
కాళియు, కపర్దినియు, వికృతియు, దండినియు, ముండినియు, చంద్రఖండధారిణియు,
శిఖండినియు, నిశుంభశుంభమథినియు, మహిషాసురమర్దినియు, నింద్రాణియు, రుద్రా
ణియు, శంకరార్ధశరీరిణియు, నారాయణియు, త్రిశూలినియు, పాలినియు, నంబికయు,
నాహ్లాదినియు నని చెప్పంబడుచుందురు. వీరికిం గోపంబు కల్గినప్పుడు బ్రహ్మాండనాశ
నంబు గలుగు. వీరలకు బరాజయంబు లేదు. గోమేధికసాలంబున కవ్వల వజ్రమణిమయా
వరణంబు గలదు. అది నవవృక్షసముజ్జ్వలంబు. అందుండు గృహారామక్షేత్ర వృక్షాల
వాలాదులన్నియు వజ్రమయంబులు. అందు జగదంబ పరిచారికలు చరియింతురు. ఒక్కొక్క
తెకు లక్ష దాసు లుండురు. కొందఱు వీవనల, గొందఱు బంగారుగిన్నెల, గొందఱు
తాంబూలదళంబులఁ, గొందఱు ఛత్రంబులఁ, గొందఱు చామరంబులఁ, గొందఱు
వస్త్రంబులఁ గొందఱు పుష్పంబులఁ, గొందఱు ముకురంబులఁ, గొందరు గుంకుమలేపం
బులఁ, గొందరు కజ్జలపాత్రంబుల ధరించికొని కనిపెట్టియుందురు. కొందరు పాదసంవాహ
నంబులును, గొంద ఱలంకారంబులం జేయుచుందురు. దేవీకృపావేశవశంబున వారు
తృణీకృతజగత్త్రియులై యుందురు. వారి పేళ్ళు క్రమంబున వివరించెద వినుము.
అనంగరూప, అనంగమదన, సుందరి, మదనాతుర, భువనవేగ, భువనపాలిక, సర్వ
శిశిర, అనంగవేదన. వీరలందఱును విద్యుద్వల్లీ సమానాంగులును, క్వణత్కాంచీగుణాన్వి
తలును, రణన్మంజీరచరణలును, సర్వకార్యకుశలలును, వేత్రహస్తలును నై వరగు
చుందురు. వీరు ప్రాకారబహిర్దేశంబు నెనిమిదిదిక్కుల నుందురు. వీరికి వజ్రమయ
గృహంబులు గలవు. వజ్రప్రాకారంబు గడచిపోవ వైడూర్యసాలంబు గలదు. అందు
వాపీ కూప తటాకాదులన్నియు వైడూర్యమయంబులు. బ్రాహ్మ్యాది నామంబుల నిజగణంబు
లతో శక్తులు వసింతురు. బ్రాహ్మియు, మహేశ్వరియు, కౌమారియు, వైష్ణవియు, వారా
హియు, నింద్రాణియు, జాముండయు, నెనిమిదవదై మహాలక్ష్మి. వీరు మాతలు, బ్రహ్మ
రుద్రాది దేవతలకు సమాకారలై ప్రవర్తిల్లుదురు. వీరు స్వస్వసేనాసమావృతలై యుందురు
వారికి గజ, తురగ, శిబికా, హంస, సింహ, గరుడ, మయూర, వృషభ, స్యందనాదులు
కోటులతరబడి నుండు. బహుచిహ్నచిహ్నితంబులగు విమానంబు లనేకంబులు
గలవు. వైడూర్యమణిసాలంబునకుం బిమ్మట దశయోజనోన్నతంబై యింద్రనీల

మణిసాలంబు గలదు. దాని నడుమ నవ్వియు నింద్రనీలమయంబులు. మఱియు బహు యోజనవిస్తృతంబై, షోడశారంబై, దీప్యమానంబై, సుదర్శనసమంబై పద్మంబు దనరారు. దానియందు షోడశశక్తుల స్థానంబులు గలవు. అవి సర్వోపస్కరయుక్తంబులు. కరాళియు, కరాళినియు, సుమయు, సరస్వతియు, శ్రీయు, దుర్గయు, సుషయు, లక్ష్మియు, శ్రుతియు, స్మృతియు, ధృతియు, శ్రద్ధయు, **మేధయు**, మతియుఁ, గాంతియు, నార్యయు ననుపదియాఱ్వురు శక్తులు. నీలనీరదసంకాశలు, కరవాలహస్తలు, ఖేటకధారిణులు, యుద్ధోత్సాహసమేతలు. వీరు జగదంబ సేనానాయికలు. వీరెల్లరు బ్రహ్మాండశక్తులం బాలించుచుందురు. నానావిధరథ సమారూఢలై, పరాక్రమవతులై, నానాశక్తులం గూడి వసింతురు. ఇంద్రనీలసాలంబున కవల దశయోజనోన్నతంబైన ముక్తాప్రాకారంబు గలదు. మధ్యప్రదేశంబు పూర్వోక్తనిభంబు. అందు జగద్వార్తాప్రబోధికలగు జగదంబమంత్రిణు లుందురు. వీరు దేవితో సమానంబులైన భోగంబులు గలవారు. ఇంగితజ్ఞలు, పండితలు, సర్వకార్యకుశలలు, స్వామికార్యపరాయణలు, చతురలు, అతిసుందరులు, నానాశక్తిసమాయుక్తలు నయి జ్ఞానశక్తిచే సర్వసమాచారంబులు గ్రహింతురు, అనంగకుసుమ, అనంగకుసుమాతుర, అనంగమదన, అనంగమదనాతుర, భువనపాలిని, గగనవేగ, శశిరేఖ, గగనరేఖ, పాశాంకుశ, వరాభయధారిణి, అరుణవిగ్రహ అను నామంబులచే వర్తిల్లుదురు. ముక్తాసాలాంతరంబు మరకతసాలంబు వర్తిల్లు. దాని పొడవు దశయోజనప్రమాణంబు. అది షట్కోణయుతంబు, పూర్వకోణంబునఁ జతుర్వక్త్రుండై, గాయత్రీసహితుండై, కుండికాక్షపాశాభయదండాయుధధరుండై ధాతయు, గదాయుధధారిణియగు గాయత్రీదేవతయు, మూర్తిమంతంబులైన వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసంబులును వానిం గొల్చుచుండు. రెండవదగు నిఋృతికోణంబున సావిత్రీసహితుండై మహావిష్ణుండుండు. మూడవకోణంబగు వాయుకోణంబున సరస్వతీసహితుండై రుద్రుం డుండు. రుద్రభేదంబులును, గౌరీభేదంబులును మూర్తిమంతంబులైన చతుష్షష్ట్యాగమంబులు నందుండు. నాల్గవదియగు నగ్నికోణంబున రత్నకుంభ మణికరండకంబులం బూని ధననాయకుండగు కుబేరుండు మహాలక్ష్మీసమేతుండై యుండు. నైదవదగు వారుణకోణంబున రతిసమేతుండై, పాశాంకుశధనుర్బాణసమేతుండై, శృంగారమూర్తియైన మన్మథుండుండు. ఆఱవదియగు నీశానకోణంబునఁ బుష్టిసమన్వితుండై, పాశాంకుశధరుండై, వీరుండై విఘ్నహర్తయైన గణేశుం డుండు. మరకతసాలంబు గడచిన నూరామడయెత్తు గల్గి కుంకుమారుణంబైన ప్రవాళసాలంబు వర్తిల్లు. నందు పంచభూతాధిదేవతలగు హృల్లేఖయు, గగనయు, రక్తయు, గరాళికయు, మహోచ్ఛుష్మయుఁ, బాశాంకుశవరాభయధారిణులై, మితభూషణలై, దేవీసమానవేషాఢ్యలై, నవయౌవనగర్వితలై వసియింతురు. ప్రవాళసాలంబు విడిచిన బహుయోజనవిస్తీర్ణంబై నవరత్నమయసాలంబు వర్తిల్లు. నందు దేవ్యవతారంబు

లుండ్రు. వారు దేవీసమానప్రభలు, జ్ఞానరూపిణులు నై యుందురు. సప్తకోటి మహా
మంత్ర దేవతలు నిచ్చటను యుందురు. నవరత్నమయసాలంబు దాటి పోవ, మహానీయ
చింతామణిప్రాకారంబు వర్తిల్లు. నది యనుపమానంబు దాని వర్ణింప నెవ్వరితరంబు ?
అదియే దేవీసదనంబు. ౧౬౫

సీ. చింతామణులకోట యంతరంబున నాలు మండపంబులు మహామణియుతములు
కోటిసూర్యులతోడ దీటైన ప్రభలతోఁ బను సహస్రస్తంభసంయుతములు
మహితమౌ శృంగారమండపం బొక్కటి యలువైన ముక్తిమండపము నొకటి
మండిత సుజ్ఞానమండపం బొక్కటి యేకాంతమండపం బెసఁగ నొకటి

తే.గీ. మెఱయు వానిఁ జుట్టు గాశ్మీరవనిక । మల్లికాకుందవనికయు నుల్లసిల్లు
తానపత్రియుఁ బుష్కలస్థానములును । వాని వర్ణింప వేనోళ్ళవారి తరమె ? ౧౬౬

వ. మఱియుం గుంకుమమణిసోపానశోభితములగు మహాపద్మాటవి సుధారససంపూర్ణంబై
యుండు. హంస కారండవాది పక్షిసంకులంబు లక్షీణంబులై యుండు. శృంగారమండ
పంబున వివిధస్వరంబులతో దేవీసమూహంబు గానంబు సేయుచుండును. సభాసదులు
దేవతలు. సభామధ్యంబునను జగదంబ కొలువు సేయుచుండు. ముక్తిమండపమధ్యంబున
శివ, బ్రహ్మానందమయియై యుండు. జ్ఞానమండపంబున జ్ఞానోపదేశంబు సేయుచుండు.
చతుర్థంబగు నేకాంతమండపంబున జగన్మాత మంత్రిణులతోఁగూడి జగద్రక్షాచింతనంబు
సేయుచుండు. చింతామణిమయంబగు గృహంబున శక్తితత్త్వాత్మకంబులగు సోపానదశ
కంబుతో నలరు మంచకం బొక్కటి శోభిల్లు. బ్రహ్మయు, విష్ణుండు, రుద్రుండును,
ఈశ్వరుండును మంచకంబునకు ఖురంబులుగా నుందురు. ఫలకంబు సదాశివుఁడు. దాని పై
మహాదేవుండగు పరమశివుఁడుండు వర్తిల్లు. లీలార్థంబు శక్తియొక్కతయ స్త్రీపురుష
దేహంబుల రాజిల్లునని తెలియునది. ఆ మహాదేవి నభినుతింప నెవ్వని తరంబు ? ౧౬౭

సీ. శతకోటికందర్పసముసుందరాంగుండు ముక్కంటియును నైదుమోములాఁడు
రత్నభూషణుఁడు సారంగాభయపరశు వరముల బాహుల వరలువాఁడు
పదియునారైన యబ్దముల యీడగువాఁడు నఖిలలోకాధీశుఁ డైనవాఁడు
కోటిసూర్యులతోడ దీటైన ప్రభవాఁడు శీతాంశుశతకోటి శీతలుండు

తే.గీ. ననుపమాక్షస్ఫటికమూర్తి యైనవాఁడు । మోమునందునఁ జిఱునవ్వు మొలచువాఁడు
మేలువారలలోనెల్ల మేలువాఁడు । నైన పురుషు నెదమలోఁద నంబ కొలుతు. ౧౬౮

సీ. నవనవరత్నగణప్రాంచితంబయి రాణ జెన్నొందు నొడ్డాణమొప్ప
వైడూర్యమణివిభావ్యాప్తి దిగ్వలయములో నవరంజిభుజకీర్తు లవఘళింప

మెఱుఁగు [illegible] లోఁబెంచి శ్రీచక్ర రాటంకములు తళతళ యనంగ
[illegible] [illegible] సీమ చూప

ఆ.వె. మోవి దొండ [illegible] [illegible] నెమలిమెడచాయ [illegible]
[illegible] [illegible] రహింప. ౧౬౯

సీ. నాటు చింతామణి [illegible] [illegible]
కర్పూరమును [illegible] [illegible] [illegible]
చిత్రవిచిత్రములైన [illegible] [illegible]
దాడిమీఫల [illegible] [illegible]

తే.గీ. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] దివ్య [illegible] [illegible]నియంబు. ౧౭౦

సీ. [illegible] [illegible]లతోడ
మణికింకిణీయుక్త మణికంకణములతోడ [illegible] [illegible]
మణికం[illegible]తోడ [illegible] [illegible]
వృత్త[illegible]యుగ [illegible]లతోడ

తే.గీ. [illegible] [illegible]తోడఁ [illegible]తోడఁ
[illegible] [illegible] మహనీయ ఘూర్ణితోడ. ౧౭౧

సీ. [illegible] [illegible] మహో[illegible]
[illegible]లతోడఁ బరిచారికలతోడ [illegible]లతోడ
[illegible] జ్ఞానశక్తి క్రియాశక్తులతోడ [illegible] దుష్టి
పుష్టియుఁ గీర్తియు బుద్ధియుఁ గాంతియు దయయును [illegible] మేధయును స్మృతియు

తే.గీ. మూర్తిమంతులయి లక్ష్మియు మొగి [illegible] [illegible] యజితాపరాజితల్ [illegible] నిత్య
యును విలాసిని మంగళ యనఁగ బొల్చి। ఘోరయును [illegible] గొలుచుచుండ. ౧౭౨

సీ. ఇరుపార్శ్వములయందు నెలమి శంఖంబును బద్మంబునను నిధుల్ పరగుచుండ
సప్తధాతువులు కాంచనరసంబులు నిధులయందును బుట్టి నెమ్మి నేఱు
లగుచు సుధాంభోధియందుఁ బ్రవేశింప దేవీగృహంబు వి[illegible]మహిమఁ
దనరారు వేయియోజనములై యది యెల్ల చింతామణులతోడఁ జేయఁబడియె

తే.గీ. దాని కవ్వలఁ గోటలు తనరుచుండు ; మును వచించినవానికి నినుమడించి
తగు నియతప్రథమున నిరాధారమగుచు।నిప్పు డుడుచు సృజన లయ విధము దెలిఁగి. ౧౭౩

వ. అయ్యాయి బ్రహ్మాండంబుల పత్రిస్థ. దేవ్యుపాసకు లంతంబునం జెందునది చింతామణి గృహంబు. అందు ఘృతకుల్యలును, దుగ్ధకుల్యలును, దధికుల్యలును, మధుకుల్యలును, సమృత ద్రాక్ష జంబూరస ప్రవాహంబులు, నాక్షేష్షరస ప్రవాహంబులునుం బ్రవ

హించుచుండు. మనోరథఫలదంబులగు వృక్షంబులును, బావులును, నూతులు యథేష్ట పానఫలదంబులై యుండు. రోగంబును, ముసలితనంబును లేవు. చింతా మాత్సర్య కామ క్రోధాదికంబు సెప్పరాదు. ఎల్లరు సస్త్రీకులై, సహస్రాదిత్యవర్చస్కులై యౌవనవంతులై యా చింతామణిగృహంబునం గొలువుండు భువనేశ్వరిం గొల్చు చుందురు. కొందఱు సాలోక్యంబును, గొందఱు సామీప్యంబునుఁ, గొందఱు సారూప్యంబును బొంది యుందురు. తక్కినవారు పార్శ్వగతులై యుందురు. సామ్యావస్థాత్మకయు, కారణబ్రహ్మరూపయు, మాయాశబలవిగ్రహయు నగు నా భువనేశ్వరిం గొల్చుచు మూర్తిమంతంబులై సప్తకోటి మహామంత్రంబులు, మహావిద్యలు నందుండు. అది తేజోమయంబు. సూర్యచంద్రాగ్ని విద్యుత్తులు దాని తేజంబులోఁ గోటివంతును లేవు. ఒక్కచో బగడంపుఁజాయ, యింకొకచో గరుడపచ్చవన్నె. మఱియొకచో మెఱుపుడాలు, వేఱొకచో సూర్యకాంతి, ఒండొకచో నింద్రనీలమణి ప్రభ, యన్యస్థలంబున వజ్రంపు డంబు, దావానల కాంచనశోభ లందంద పొడసూపు. చంద్రోపల, సూర్యోపలోద్గారంబు లయ్యెయెడలఁ గన్పట్టు. సర్వంబును నచ్చట రత్నమయంబై యుండు. సకలానందపరిపూర్ణంబు, సకలైశ్వర్యవిరాజితంబు, సమస్తసుఖ ప్రదంబు నై యొప్పుచుండు. ౧౨౪

క. నరుఁడు మణిద్వీపంబును । స్మరియించినఁ బాప ముడఁగుఁ బ్రాణోత్క్రాంతిన్
స్మరియింప నందు జేరును । గర మీ యధ్యాయ పంచకము శుభదంబౌ. ౧౨౫

కం. భూతప్రేతపిశాచ । వ్రాతంబులు దొలఁగు దీనిఁ బఠియించినచో
క్రీరి నవాలయనిర్మితిఁ బూతంబగు వాస్తుయాగమునఁ జదువదగున్. ౧౨౬

వ. అని చెప్పి వ్యాసుండు మఱియు, ౧౨౭

— పురాణఫలప్రదర్శనము :—

కం. నారదునకు నారాయణుఁ । డేరీతినిఁ దెలిపె నట్టు లిది నీకు సువి
స్తారముగఁ జెప్పినాఁడను । చారుతరంబైన దేవిచారిత్రంబుల్. ౧౨౮

కం. దేవీమహిమము దెల్పెడు । నీ విస్తృతమగు పురాణ మిది భాగవతం
బో వసుధేశశిఖామణీ ! । ధీవిశదత విస్మయంతఁ దెలిపితి నీకున్. ౧౨౯

కం. అంబాయజ్ఞము తప్పక । సంబావింపుము నృపాల ! జనకు నరకతా
పంబుడుగును, దేవీమం । త్రంబుం గొని వేగమున యథావిధి నధిపా ! ౧౩౦

వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పెనని చెప్పి సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె. ౧౩౧

కం. జనమేజయుండు వ్యాసవ । చనమును విని యో మునీంద్ర జనని మనువు నా
కనువుగ నుపదేశింపవె । యన నాతం డట్ల సేసె నంతట నతఁడున్, ౧౮౨

కం. రావించెను ధౌమ్యాదుల । భూవిబుధుల లోకజనని పూజాక్రియలన్
గావించె యథావిధి నా । భావుక నవరాత్రసమయభావిత కృతులన్. ౧౮౩

కం. బాగుగ దేవ్యగ్రంబున । భాగవతపురాణ మోలిఁ బఠియింపించెన్
భూవిబుధకోటి కన్నము । ప్రేవుమనుచుఁ బ్రేపికొనఁగ బెట్టించె నొగిన్. ౧౮౪

కం. కన్నెలకు బ్రహ్మచారుల । కు న్నానానాథదీనకోటులకును దా
నన్నంబులు నర్థంబులు । పన్నుగ దానంబు సేసి పటుమోదమునన్. ౧౮౫

కం. జనమేజయుండు మందిర । మున నుండఁగ, బోరుతిండిముని తా గగనం
బుననుండి డిగ్గఁ గనుఁగొని । జననాథుఁడు పూజలెల్ల సలుపుచుఁ బల్కెన్. ౧౮౬

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చితిరి యీరు; కృతార్థుఁడనైతి నేను, మీ
రిక్కడి కేగుదేరనగు హేతువు దెల్పుఁడనంగ; భూప ! నా
కక్కజమయ్యెఁ జూచితి సురాలయమం దొక యద్భుతంబు, నే
నక్కథ దెల్పెదన్ భవదుదారమనోరథసిద్ధి యయ్యెఁజూ. ౧౮౭

కం. అది విన్నవించుటకు నీ । సదనమునకు నాడు రాక శమను నగరేకిన్
జెదరి చనిన నీ జనకుఁడు । ముదమునఁ దా దివ్యరూపమునుఁ గైకొనుచున్. ౧౮౮

చ. ఘనుఁడయి దేవత ల్గొలువగా విబుధాంగన లాడి పాడఁగా
మునులు స్తవంబు సేయ విధిముఖ్యులు చెంతల నిల్వ దివ్యకాం
చనసువిమానమెక్కి విలసద్గతితో రతనాలదీవికిన్
మనుగొని యేగె భాగవతము న్వినియుంటివి నీవు కావునన్. ౧౮౯

కం. నీ వంబాయజ్ఞంబును । గావించినవాఁడ వంతకం బెను గలదే
యీ విశ్వంబున ధన్యుఁడ । వై వెలసితి బ్రతుకు సఫలమాయెను నీకున్. ౧౯౦

కం. నీకీర్తి విశదమగుచున్ । లోకంబుల కెక్కె నీకు లోపముగలదే
నాకులు గీకులు సములే । యో కులభూషణ ! నిరాకులోజ్జ్వలకరణా ! ౧౯౧

కం. అని నారదుండు సెప్పిన । విని పరమానందమంది పృథివీశుఁడు దా
మునివరు పదాంబుజములకుఁ । బ్రణమంబై యమితమైన భక్తిస్ఫురణన్. ౧౯౨

ఆ.వె. నీ యనుగ్రహమున నేఁ గృతార్థుఁడనైతి । నీకు మారుసేలు నే నొసర్పఁ
దగినవాఁడఁగాను దండంబు పెట్టెదఁ । గనికరమునఁ బ్రోవు మునివరేణ్య ! ౧౯౩

వ. అని పల్కిన పల్కుల కలరి నారదుండు వృషభపల్లవునకు దీవన లిచ్చి చనియె. నంత
బాదరాయణుండు జనమేజయుం జూచి, ౧౯౪

క. దేవీభాగవత పఠన । మే వేళను సలుపఁ గోరు మీ యజ్ఞంబున్
గావింపు మందుమున స । ద్భావంబున నీవు మోక్షపదవి లభింపున్. ౧౯౫

క. ఈ దేవీభాగవతము । వేదంబులసారమనుచు విబుధగణంబుల న
య్యాదిప్రకృతియె చెప్పె నిఁ । కేదియు సరిరాదు దీని కిమ్మహిలోనన్. ౧౯౬

వ. అని చెప్పిన, జనమేజయుచే వందనంబు గొని యాశీర్వదించి వ్యాసుండు యథాస్థానంబు
నకుం జనియె. ధౌమ్యాదిమునులు తమ తమ నెలవులకుఁ జనిరి. ధరణీవల్లభుండు సంతుష్ట
మానసుండై రాజ్యంబు సేయుచుండె నని చెప్పి సూతుండు, మహామునులారా! ౧౯౭

— దేవీభాగవతమహిమ :—

వ. ఈ దేవీభాగవతంబు వేదసిద్ధాంతబోధకంబని యర్ధశ్లోకాత్మకంబుగా వటపత్రశాయి యగు
శ్రీమహావిష్ణునకు జగదంబ యుపదేశించె. నిది శతకోటి విస్తరంబుగా బ్రహ్మచేఁ దొల్లి
చేయంబడియె. నందు సారంబు గొని యష్టాదశసహస్ర సంఖ్యాకంబుగను, ద్వాదశ
స్కంధసంయుతంబుగను వ్యాసుండు శుకునకుం జెప్పె. నిది యిప్పటికిం బహువిస్తృతంబై
బ్రహ్మలోకంబున నున్నయది. పాపనాశనహేతుకంబు. దీనివంటిది మఱియొండు లేదు.
పఠనమాత్రంబున నశ్వమేధఫలంబు నిచ్చు. మఱియు. ౧౯౮

సీ. పౌరాణికునిఁ బిల్చి వస్త్రభూషల నిచ్చి వ్యాసమూర్తిగా వానిఁ దలఁచి
పూజలు గావించి పొలుపుగా నీ భాగవత మాలకింపంగవలయు మున్న
లిఖియించియేనియు లిఖియింపఁగాఁజేసి యేనియు భక్తినిఁ బూని యొక్క
ప్రౌష్ఠపదిని వచ్చు పౌర్ణమియందును బంగారుసింగంపుఁ బ్రతిమతోడఁ
[illegible]తోడఁ బరఁగ దక్షిణతోడఁ బౌరాణికునకు ని ద్భాగవతము

తే.గీ. దానిరఁ దుభ్యం దదామి యనుచు నొసంగ । వలయు నధ్యాయసంఖ్యను బ్రాహ్మణుల
సువాసినులఁ గన్నియల మఱి వటువులను వి । శేషదానాదితృప్తుల జేయవలయు. ౧౯౯

వ. ఈ పురాణదానంబు భూదానతుల్యంబై మణిద్వీపవాసంబు గల్గించు. నిత్యంబు నిది విను
వారికి దుర్లభంబు లేదు. అపుత్రుండు సుపుత్రుండగు, నిర్ధనుండు సధనుండగు, నెవ్వని
గేహంబున నీ పుస్తకంబు పూజింపంబడు వాని యిల్లు లక్ష్మీసరస్వతులకు నిలయం బగు.
శాకినీ ఢాకినీ పిశాచ రాక్షసాదులు కన్నెత్తి చూడవు. మండలపఠనంబున జ్వరం బడంగు
శతావృత్తిపఠనంబున క్షయరోగాదు లడంగు. అనుదినంబు నొక యధ్యాయంబు

పఠించువారికి జ్ఞానంబు గలుగు. శబ్దంబు లీక్షింప మేలుకీళ్ళు దెలియు. శైవ, వైష్ణవ, గాణాపత్య, సౌరాదు లెల్లరు దీనిం బఠింప నర్హులు. స్త్రీ శూద్రులు తప్పక విన నర్హులు. ఇది వేదసారము. అని సూతుండు సెప్పిన విని యెల్లమునులు పరమానందభరితులై వందనంబు లాచరించిరి.

మాలిని. ఇతి స మునివరాణా మగ్రత శ్శ్రావయిత్వా
సకలనిగమగుహ్యం దౌర్గ్య మేతత్పురాణమ్
సత మఖ మునిసంఘం పృచ్ఛయిత్వాశిషాంతా
పరిణకమలభృంగో నిర్జగామ సూతః. ౨౦౧

—: కృతిపతి సంబోధనము :—

శా. ఉద్యద్ధ్యోతటనీతటిత్ప్రకటహాకల్పోద్భ్వాన సందేహ సం
పాద్యాద్భ్రమ జటాచ్ఛటాప్రవిలస ద్బాలేందు రేఖాలతాం
త ద్యుత్యాద్భుత పర్వతేంద్రతనయా ధమ్మిల్లభృంగీవిలా
సాద్యత్యద్భుత సుందరాకృతిధరా! యల్లూరి సోమేశ్వరా! ౨౦౨

గద్య. ఇది శ్రీమదిష్టకామేశ్వరీపాదారవిందమకరందతుందిలమానసేందిందిర, దాసువంశపయః పారావారరాకాసుధాకర, కామాంబాకన్నయమంత్రీంద్రకుమార, పవిత్ర హరితగోత్రాలంకార, కృష్ణామండల మండనాయమానాల్లూరగ్రహార పూర్వార్జిత ధరావిరాజమాన, శ్రీవీర ప్రతాప కోదండహంవీర రామచంద్రభూమీశ్వరదత్త గోదావరీమండలస్థిత సీతారామపురార్ధ భాగ పరిపాలనాధీన, పూర్వోక్తోభయమండల న్యాయసభావాదక నియోగభారవ్యవహార, శ్రీవేంకటేశ్వరపదప్రసాదసంభూతకవిత్వవిద్యావిశేష, నానావిరచిత త్రింశత్ప్రత్యేక గ్రంథమతిసార, విబుధజనకరుణాసంపాదితోభయభాషాపరిచితిప్రచారిత్య, శ్రీరామామాత్య ప్రణీతం బగు శ్రీదేవీభాగవతం బను మహాపురాణంబునందు ద్వాదశస్కంధము.

కం. తగు భూకరగణశశిశక। మగునట్టి వికారి మకర మాదిగఁ గొని చే
యఁగ శార్వరి మఘంబున। ముగిసెను శ్రీభాగవతము బుధసమ్మతమై.

సర్వము సంపూర్ణము.